प्रभु सनमुख भएँ नीच नर होत निपट बिकराल।
रबि रुख लखि दरपन फटिक उगिलत ज्वालाजाल ॥
ठाढ़ो द्वार न दै सकैं तुलसी जे नर नीच।
निंदहिं बलि हरिचंद को का कियो करन दधीच ॥
राकापति षोड़स उअहिं तारा गन समुदाइ।
सकल गिरिन्ह दव लाइअ बिनु रबि राति न जाइ ॥
सरल बक्र गति पंच ग्रह चपरि न चितवत काहु।
तुलसी सूधे सूर ससि समय बिडंबित राहु ॥
बड़े पाप बाढ़े किए छोटे किए लजात।
तुलसी ता पर सुख चहत बिधि सों बहुत रिसात ॥
राज करत बिनु काजहीं करहिं कुचालि कुसाज।
तुलसी ते दसकंध ज्यों जइहैं सहित समाज ॥
सुमति बिचारहिं परिहरहिं दल सुमनहुँ संग्राम।
सकुल गए तनु बिनु भए साखी जादौ काम ॥
कलह न जानब छोट करि कलह कठिन परिनाम।
लगति अगिनि लघु नीच गृह जरत धनिक धन धाम ॥
छमा रोष के दोष गुन सुनि मनु मानहि सीख।
अबिचल श्रीपति हरि भए भूसुर लहै न भीख ॥
दीरघ रोगी दारिदी कटुबच लोलुप लोग।
तुलसी प्रान समान तउ होहिं निरादर जोग ॥
बिन आँखिन की पानही पहिचानत लखि पाय।
चारि नयन के नारि नर सूझत मीचु न माय ॥
फूलइ फरइ न बेत जदपि सुधा बरषहिं जलद।
मूरुख हृदयँ न चेत जौं गुर मिलहिं बिरंचि सम ॥
कूप खनत मंदिर जरत आएँ धारि बबूर।
बवहिं नवहिं निज काज सिर कुमति सिरोमनि क्रूर ॥

تلسيءَ جي ڏٺان موجب، دنيا اندر سڀ مترءَ سڄڻ سروگڻ سمپن آهن، فقط آءٌ ئي اڌورو رهيل آهيان. انهيءَ ڪري انهيءَ داس ـــ ي ئ سڀني پورڻ پرشن کي ڏيا ضرور ڪرڻ گهرجي. اها ئي سمجهي اوداس سڀني جي حضور ۾ آهي.

ڇڪ گرنٿ ۾ ڏسو ڪدائي درست ڪري پڙهوڪري ويلائي
پل ڪيڻ کان اڳين آ ٿيڪ تلسي سمجهي پڻ ٿو پرتيت.

گرنٿ پڙهندي ڪاٿ ڇوڪ جيڪڏهن ڏسو ته ڀلائي ڪري اها درست ڪري پڙهو. تلسي داس جي نظر ۾ اهو ئي نمولو ليڪ آهي ڇڪن کي درست ڪرڻ جو.

فقط ڇوراسي ئـاهي ڇند ست سـو ست دوها قلمبند
سوُنهن چوئيتاليهه اندر سورٺا امـرت جهڙا سڀ منـا.

هن گرنٿ ۾ ڇند فقط ڇوراسي ۽ ست سو ست دوها آهن. سورٺا ڪل چوئيتاليهه آهن، سڀ امرت جهڙا منا آهن، جي پريم ڀاونا سان پڙهبا.

ست پنجيهه سوُ ڪل چوُپايون چوندي منجهه راماڻ سمايون.
تلسي داس چوي سندر ٿيو سـڌ ڪارج ڪٽي رام ڪيو.

پنجيهه سو ست چوپايون چوندي هن راماڻ کي پورو (سماپت) ڪيو، تلسي داس چوي ٿو ته منهنجي نظر ۾ هڪ سندر پستڪ لکي پيو آهي ۽ رامچندر ڀڳوان ئي ڪٽي منهنجو پرڌ سڀاڻي ڪارج سڌ ڪيو آهي.

لوَ ڪُش ڪانڊ سماپت

★ گوسوامي تلسيداس ڪرت راماڻ سماپت ★

ائين چئي ڀڳوان اهڙي طرح الوپ ٿي ويو جهڙيءَ ريت ڪنوڻ ڪڪرن ۾ سمائجي ويندي آهي. آڪاش ۾ ديوتائن ۽ ابن سيني رشين منين جيءَ جيءَ مڃائي، ٻيا سڀ لوڪ، چڱ لوڙي اچڻ، سيني کي ڀڳوان پاڻسان وٺي ويو. اي ٻاروٽي، اها سموري ڪٿا تون من ۾ رکي ۽ انگ انگ ۾ سمائي رک.

وڪرم سؤ نيويهه جو شڀ سال صبح ٻڄي چئين ۽ ٻڌوار

ورت رکي مؤن آرنڀ ڪيم سيس گروءَ جي چرڻ ڌريم

ٻه هزار نيويهه سمت جي شڀ سال، ٻڌر جي ڏينهن، پرڀات سمي مؤن ورت ڌارڻ ڪري مون هيءَ ڪٿا ڪارڻ شروع ڪيو. ڪاڻ من ۾ خواهش ڪاڻ رکيم ۽ ستگورو مهاراج جن جي مورتي (سرسوتي ديويءَ جي مورتيءَ سان گڏ) اڳيان رکي، انکي سر نمائي چرڻن ۾ ارداس ڪري رچنا جو آرنڀ ڪيم.

پريڀ ڪرپا پوري ڪئي گرنٿ رچنا جي آس

رام نوميءَ کان چند ٻڌي ڏينهن سترنهن پنج ماس

ڀڳوان رامچندر جي گرنٿ رچڻ جو ڪارج، جو سالن کان سانڍيل هو، سو پنهنجي اپار ديا سان پورو ڪيو. رام نوميءَ جي شڀ ڏڻ کان وٺي ٻڌي مهيني جي چنڊ تائين ڪل پنج مهينا ۽ سترنهن ڏينهن لڳا.

ستگور مترن ۽ ڪوين جهجهي مڪي آسيس

هٿ جوڙي ٿورا مڃيان نمائي چرڻن سيس.

ستگورو ديو جي مهاراج، شري سوامي ١٠٨ مهاراج چيتن آنند جن، ابن مترن ۽ ڪوين، جهڙوڪ شري هري 'دلگير' ۽ ابن، تمام گهڻي آشيرواد موڪلي ۽ شڀ اڇائن جي ورکا ڪئي. ڪين هٿ جوڙي مان نمسڪار ڪريان ٿو چرڻن ۾ سر نمايان ٿو.

مون ليکي جڳ ۾ ٻيا سڀ پورن آءُ آهيان هڪ مڇهان اڌورن

تنهن لءِ ڪرپا ڪريو ضرور ونيه تلسي جي اوهان حضور

ويدمنتر اچاريا، دل ۾ خوشي سمائي پريم ۽ ڀڳوان جي روپ ۾ سمائجي ويو. شترگهن ۽ سرجو نديءَ جي جل ۾ ڏيان رکي ۽ خوشي مناڻي وڃي ڀڳوان سان مليو. بالدرن جي سڄي سڀا ۽ رام جو اٽلو جهيڙي پنهنجي پنهنجي ڌام ولي. سگريو ۽ ٻين جا چرن وندي سڀوءِ لوڪ ۾ هليو ويو!

سهت ديون رگهوڪل پيو شڻ جـل ويجهو بس آيــو
ان اوسر اناد پريپ پوڪــر وِڇــن شـد ٻالهايو.
مهنو هڪ ساري سرجو ڪناري جيو جو اچي اُتي
اُتم ومان ڪي چاڙهي پد نرواڻ سنياري پهچايو سؤلي رستي

شري رامچندر ۾ سرجو نديءَ جي جل جي ويجهو آيو. برهما آد ديوتائن کي ايرو شد لفظن ۾ چيو ته هڪ مهيني تائين اوهين اُتي ترسو. جو جو منش اُتي اچي، انهيءَ کي اتم ومان تي چاڙهي موکيه پد ڏيو.

من ٻريم رکي سرجو ڪنٺ اچي نت پرت سنان ڪري
پرم پــد پائي نرمون ۾ سمائي سنسار ساگــر پار تري
سـدا جنم پــر جنميا ارڌ شهر رهيا اُتي ڏينهن رات سدا
تــن آٽيو مــون ڌام اُماٽيو بــاٽي بــڏو هيءَ منا!

من ۾ ٻريم رکي جيڪو ۽ انسان سرجو جي ڪناري تي اچي ۽ روزانو نيم سان سنان ڪندو سو ضرور پرم پد کي پراپت ڪندو ۽ مون ۾ سمائجي ويندو ۽ سنسار ساگر سولائيءَ سان پار ڪندو. جيڪي ۽ انسان اجوڌيا شهر ۾ جاوا آهن ۽ ڏينهن رات رهيا آهن تن کي ولي منهنجي ڌام پهچايو. ائين منهنجي ٻاڻي، اي برهما ۽ ٻيا ديوتا چڱيءَ طرح ٻڌو.

چئي وچن ڀڳوان، ڏيو انترڌيان، بجلي جئن ڪکرسمائي
ديو من هرکو پڻ ڪلسي سيڪو جيم جيم جيم منائــي
ريت ان رگهوپت، چر اچر سهت، ڌام پنهنجي وٺي ويو
سڄو پــرسنگ، رک ردي ڌر انگ، شو پاروتيءَ چيو.

اوڏيءَ مهل ڏرم راءِ برهما وٽ ويو ۽ کيس ٻڌايو تہ ڀڳوان پنهنجي ڌام وڃڻ لاءِ سرجو جي ڪناري تي اچي رهيو آهي! اهو ٻڌي سڀني ديوتائن برهما، وشنو ۽ مهيش سميت ۽ سنڪاد ۽ ٻيا سڀ رشيشور ۽ ناراد پرش ساڻ ڪري نديءَ تي آيا.

سڀني قسمن جا رٿ وماڻ آڪاش ڀريو ٿي ڪيئن وڪاڻ؟
نڀ ۾ "جيہ جيہ" ڌني لڳي خوش سڀ ٿيا وردان وٺي.

ڪروڙين رٿ ۽ وماڻ آڪاش ۾ ڀرجي ويا. تنهن ڪي ڪير ورنن ڪري سگهي. آڪاش ۾ "جيہ جيہ" جي ڌني لڳي ويئي. سڀيئي وردان وٺي خوش ٿيا.

ڏسجن رستي ٽي ٻاڇا رٿن جبل ڪٽليون جڻ پيون اُڏن.
ڪري سپرش جل جو ٽن ڌاري
چترڀج روُپ ڌري سک ڪاري.

رستي لي وماڻن جا ٻاڇا ائين پيا ڏسجن جڻ نہ جبل لي ڪٽليون گهمي رهيون آهن. ان وقت جيڪو بہ پران ڌاري يا جيو سرجو جي جل کي ڇهندو ويو سو چترڀج روپ ڌارن ڪندو ويو.

چڙهي وماڻ نج ڌام سڌايو اِندر سميت سڀ ديون لڄايو!
اُڀ مان اننت گل ورکا ٿي نچيون اپڇرائون ڌني لڳي

شري رامچندر وماڻ ۾ چڙهي پنهنجي ڌام سڌايو ۽ اهو ڏسي اِندر سميت سڀ ديوتائون بہ اها سوڀيا ڏسي لڄي ٿيا. آڪاش مان گلن جي ورکا لي. اپڇرائون ناچ ڪرڻ لڳيون آڪاش ۾ رام نام جي ڌلي ٻڌڻ ۾ آئي.

ويد اُچري پرت ٿي پرسن چت سروپ ڀڳوان ۾ لين ٿيو
جل سرجو پرسي شترگهن هرشي پرم پريوءَ ساڻ مليو.
باندر سڀئي رکي رام نئن هرڪنهن کيو وڃي ڌام ڳون
پريو پد وندي ساڻ اننـدي سگريو سورج منڊل کيو رمڻ.

ڏيئي ڏيرج سين سڏايو پاڻ پريو سرجو تٽ آيو
ڏکڻ پرت ۽ اُتر شترگهن پرواسي هئا پنهين سندن.

سيني کي ڏيرج ڏيئي ڀڳوان پوءِ سرجوءَ جي ڪناري تي آيو. سندس ساڄي پاسي ڀرت ۽ کاٻي پاسي اتر ۾ شترگهن هو. پيا سڀ پرواسي ۽ خلق سندن پٺيان هلي. ڪٿي به اهڙيءَ خلق ۾ هئا.

اگن ويد ۽ گائتري چند منش تن ڌاري برهمڻ سنک
ي پيتامبر نرايمان چراچر جڙ چيتن ساڻ

اگن ديوتا، ويد، گائتري، چند سڀ منش ديهه ڌاري برهمڻ سان گڏ هئا. ڀڳوان پيتامبر پهري ايمان ۽ دک کان رهت، ۽ جڙ لوڙي چيتن ۽ چر اوڙي اچر سڀ ساڻ ڪري هليا.

سندر روپ ڌري ديو آيا چرتر ڪيا جي رام سهايا
تنهن تائي آيو پوَن ڪمار وچن چيا پريو امام اپار

سڀ ديوتائون سندر روپ ڌاري منش ديهيءَ ۾ اچي آيا. ڀڳوان سائڻ اهو ورتاءُ ڪيو، جو سندس شان وٽان هو. انهيءَ وقت پون ڪمار ۾ اچي آيو ۽ ڀڳوان سندر ۽ مڌر وچن چيا.

چرن جيو رهه اهر لون سج چند جيسين شيش
تو سيوي ، تنهن مِتن سڀ ڪٺن ڪشٽ ڪليش .

ڀڳوان پوءِ هنومان کي چيو تہ اي پٽ، تون چرنجيو رهه. جيستائين سورج، چند ۽ ڌرتي آهن ۽ شيش ناڳ آهي تيستائين تون رهندين. جيڪو تنهن جي نالي جو جاپ ڪندو تنهن جا سڀ دک ۽ ڪشٽ مٽي ويندا.

ڌرم راءِ برهما وٽ آيو ڪنٺ سرجو اچڻ رام پڌايو
هليا ديو سڀ پڻ سنڪاري جي من پرم انوپ انادي .

اسين سڀني عمر لنهنجي چرنن جي پريت من ۾ سانڍي آهي. هاڻي انت وقت ۾ به اسانکي اياڳي نه ڪريو. پدهمجا داس جاڻي اسانکي به ساڻ وٺي هلو ته سڀ سڀاڳ سڏجن!

سنيهم ميه وچن پڌي سهايا "هلو پيا" چئي شانت ڪرايا.
وقت ڏسي سگريو اُت آيو ڪشقند جو تنهن راجا بڻايو.

ڀڳوان سڀني جو اڻ ميو پريم ڏسي چيو ته "هلو پيا". ائين چئي سڀني کي راضي ڪيائين. انهيءَ وقت سگريو به آئي آيو جنهنکي ڪشقند جو راجا بڻائي تلڪ ڏنائين.

جامونت ۽ وڀيشڻ ويـر نـل ۽ نيل دوڏ رڻ ڏير
ڪروڙين باندر ديو اوتار اُت آيا جت ڪرپا ڀنڊار

جامونت ۽ وڀيشڻ، نل، نيل، دوڏ ۽ ٻيا ڪروڙين باندر جي اڳئين جنم ۾ ديوتا هئا سي سڀ آئي آيا جتي ڀڳوان هو.

چيو پريو پڌ لنڪيش سؤ ڪلپ ڪر راج تون
وچن اڻ ٽر مون شيش انت امرپر هلـيو اچج!

ڀڳوان پوءِ وڀيشڻ کي چيو ته اي لنڪيش، تون سؤ ڪلپ راج ڪري انت ۾ امرپر هليو اچج. منهنجا اهي وچن ٽري نٿا سگهن. تون امر ٿي رهندين.

چيو جامونت پڌ مون پاڻـي
دواپـر تائين رهه ائين مـن جاڻـي
ڪرشن روپ ۾ ميلو ٿئي پڌ پيرم منهنجي جـاڻ پوي

وري جامونت کي چيائين ته تون دواپر يگ تائين ترس. جڏهن مان ڪرشن جو اوتار ڌاري جنم وٺندس تڏهن توسان لڙائيءَ جي ميدان ۾ واقفيت ٿيندي ۽ توکي خبر پوندي ۽ مونکي سڃاڻي سگهندين.

بهدي وڏي ڀٽ ڪش کي ايوڌيا جو راڄ ڏنئي ۽ راڄ تلڪ ڏيئي ليس سيکاري. هنکي رام آگيا ڪئي ته اي ڀٽ، ٻالڪن لـــي مورتان رهجانء ۽ راڄ ليس جو خيال رکي ڌرم جو راڄ ڪجانء. راجا پولو هٿڙ گهرجي، اهو خيال ڪجانء.

اُتردشا جا گهڻي هئي دوُري   سک سمپت اُت هئي گهڻيري
لـو ڏنــو ســـو ڪرپانڌان   ڏگر نـــہ ڀيو ڪــو آوڌ سمان.

اتر ديش، جو گهڻو دور هو پر اتي سک سمپدا جان لان وڏيڪ هئي سو لو کي ڏنائين. پر مکيه ڳالهه ته ايوڌيا سمان ته ڪو ٻيو شهر هيو ني ڪرن. ڇو جو اهو ته رام جو جنم استان هو.

رٿ گهوڙا لک ڏنا ڪرپالا   ڏهہ هزار پڻ گج متوالا
لڇي رهن اندر هاٿي سدائي   دگپالن جي گهڻي وڏائي.

رٿ ۽ گهوڙا هڪ لک ۽ ڏهہ هزار ٻيگران کيس ڏنا ۽ متوالا هاٿي ٻہ ڏهہ هزار ڏنائين. انهن کي ڏسي اندر جا هاٿي بہ لڄي ليندا هئا ۽ دگپالن جي جيڪا وڏائي هئي سا بہ انهن کان گهٽ هئي!

سين پٽن راضي ڪري   موڪل وٺـي رگهوير
برهمڻ ۽ ياچڪ سڀي   پـوء سڏيا مت ڌير.

رامچندر سڀني پٽن کي سنتشٽ ڪري پوء برهمڻن ۽ ياچڪن کي گهرايو.

گئو وستر ڌن پرٿوي گـام   برهمڻ راضـي ڪيا ڀڳوان.
سڀ ياچـڪ ۽ آوڌپرواسي   ڇيو اُنهن پڻ، اي اپناشي!

برهمڻن کي گئو، ڪپڙا، ڌن، پرٿوي وغيره ڏيئي بلڪل خوش ڪيائين. پوء ياچڪن، برهمڻن ۽ پرواسين ڀڳوان کي وينتي ڪئي تہ اي اپناشي،

عمر سڄي جا اسين انراڳي   انت سميہ نـہ ڪريو اپاڳي!
داس سمجهو تہ وٺي هلو ساڻ   تين سنات سڀي ڀڳـــوان!

رام ڀرت کي چيو تہ مون لڇمڻ کي نہ ڇڏيو پر لڇمڻ مونکي ڇڏي ويو! هاءِ افسوس! هاڻي اهڙو ادم ڪريو جيئن مان بہ جلد وڃي کيس پنهنجي ڏاڍ بہ ڏسان. اي ڀرت راڄ ڀرلو اٿيئي. لوڪي سڀني ڳالهين جي ڄاڻ آهي. ائين چئي، ڀرت بيهوش ٿي ڪري پيو!

هاڻ چاهن هي پران هٽائين لڇمڻ بنا جئڻ ڏکيو ٿيائين.
"هل چڱو" چئي پٽن سڏايو ڏئي تلڪ راڄ ڍنگ سيکاريو.

ڀرت ڏرليءَ ٿي ڪرڻ مهل چيو تہ هاڻي، اي ڀڳوان، منهنجا پران بہ هلڻ چاهين ٿا. لڇمڻ کان سواءِ مان رهي نہ سگهندس. "چڱو هل" چئي ڀڳوان پوءِ پٽن کي گهرايو ۽ راڄ تلڪ ڏيئي کين راڄ نيتي ۽ راڄ جو ڍنگ سيکاريو.

ڀرت وڏو پٽ تکيہ جنهن نانءُ راجا بڻايو دکڻ گانءُ
ٻيو پٽ پشڪل جڳهہ پڌرو پشڪر نگر جو راجا ٿيو.
چترڪيتو ۽ انگد رڻ ڏيسر لڇمڻ پٽ ٻئي ويرگنيير

ڀرت جي وڏي پٽ تکيہ کي ڏکڻ ديش جو راجا بڻايو ۽ ٻئي پٽ کي، جنهن جو نالو پشڪل هو تنهنکي پشڪر جو راڄ ڏنو. لڇمڻ جا بہ ٻہ پٽ چترڪيتو ۽ انگد، جي سورهيہ هئا،

ديش اولهہ جتي دئيت اٽل جيتيا منجهہ سنگرام
اُت راجا ٿيا وير ٻئي الڳ الڳ رکي نانءُ.

اولهہ ديش ۾، جتي وڏا بلوان دئيت رهندا هئا ۽ جو ديش لڙائيءَ ۾ انهن ويرن جيتيو هو، اُتي ٻنهين کي راجا بڻايو ويو ۽ اُنهن ديش جا الڳ، الڳ نانءُ رکيا ويا.

ڪش ڏني رام ايوڌ سنڀاري تلڪ ڏنو گهٽي نيت سيکاري
ٻائرن ٽي پٽ ديا ڪجانءِ راڄ نيت جو ڏيان رکجانءِ.

سڀ سڌس مهن کي ڏسي ڏکي ٿيا. ڀرت جي چرڻن جو ڌيان ڪري ۽ هٿ جوڙي اٿي رهيا. ڀرت کي نه اکين ۾ پاڻي هو ۽ دکي شبدن ۾ چيائين ته هاڻي گرو وسشٽ کي ولي واڳ. ڀرت ٻاڻ گروءَ وٽ ويو ۽ سڄو حال ساڻس ڪيائين. گرو حال ٻڌي ۽ وٽ لي جڙهي سڌو مڌل ۾ آيو.

وسشٽ مَن آيـو رام ڏسـي اٿـي چرن ٻيو
سمباد ٻڌي ۽ وقت ڏسي رام وچڻ سمو ڏنو
ٻڌي وچن لڇڻ ويچاريو جڻ ڌرگهه جيئن بن ميش
چرن ڇهي آيو سرجوُ ڪنٺي جل ۾ ڪيو پرويش.

گرو وسشٽ کي ڏسي رامچندر گهبرايو ۽ گروءَ جي چرنن ۾ پيو. گرو سمجهيو ته هاڻي رام اسانکي ڇڏڻ چاهي ٿو. لڇمڻ وري خيال ڪيو ته رام ڪانسواءِ جيون وري ڪهڙو. الين ڪندي هو سرجو ڪناري آيو ۽ اچي ان ۾ آچمن ڪيائين.

چيلهه برابر جـل مڌيه ۾ ڪري ڌيان اکنڊ
رام نـام جـپـي رام ڌام ڪولي خود برهمنڊ

لڇمڻ پوءِ چيلهه جيتري پاڻيءَ ۾ اکنڊ ڌيان لڳائي، رام جـو نالو جپيندو پنهنجو برهمانڊ ڪولي الہ سمالجي ويو!

رام ڌام پهتـو تـرت لڇڻ ڇوٽون ڀاڳه
ٻڌي وياڪل ٿيا رام پرت متيو سڄو انراڳه.

ڀرت ساڻ ڳڏ شري رامچندر ٻه ڌاڻو وياڪل ليو، جو هين جو جوان ڀاءُ رام جي ڌام پڌاريو هو. هين جي سموري جيون جـي خوشي ڄڻ هلي وئي.

مون نـه ڇڏيو، ڇڏيو لڇڻ ڀاءُ
ڏسـان وجـي ڪنهن ڪريو اُپاءُ
پرجا سنيار جو ڪو سڌ ساري ڏرن ڪريو پرت، وياڪل ڀاري

ٻُن کي جلد وٺي اچو چيو ڪرپانڌان
هلو مني هاٽي اندر سڏيو رام ڀڳوان.

ڀڳوان ٻوءِ آگيا ڪئي ته مڻيءَ کي جلد اندر وٺي اچو. لڇمڻ مڻيءَ کي چيو ته هاٽي اندر هلو. ڀڳوان توهان کي اندر سڏيو آهي!

٥ها نيڀجوان ٻُڌن ڏسي ڀڳوان اُٿيو ۽ پڻ آسڻ ڏئي

چڙي ڪار سڀڻي چرن ڌوئي ٻئي پڻ چرنامرت وٺي.
داس جاڻو ۽ بڙد سڀاڻو سيوا ڪهڙي چؤ مان ڪريان
گهڻو وقت نواس نه ڪاڏم ڪراس هاڻ ڏسو ٿو ٻڪ مران!

مڻيءَ کي مهاڀجوان ڏسي ڀڳوان يڪدم اٿيو. کيس آسڻ ڏنائين. ٻئي چرن ڌوئي چرنامرت ورتائين. ٻوءِ وينتي ڪيائين ته اي ٻڙو، مونکي پنهنجو داس سمجهي آگيا ڪريو ته مان ڪهڙي سيوا ڪريان. مڻيءَ چيو ته مونکي گهڻو وقت ٿيو آهي اُن ڪاڏي، هاڻي ٻڪ ٻ مران ٿو.

ٻُن پايو پوڄن ڏنو رگهوپتي گهٽي وينتي ڪئي

سنتوش پائي ٻُن پرارٿنا ڪري آسيس چئي
مڻ موڪلايو لڇڻ پوءِ آيو رام گهڻو دک ٿيو
پرت آه پائرن سهت پرڄن ٻئي لڇڻ ڏنو.

ڀڳوان يڪدم سيواڌارين کي آگيا ڪئي ۽ ٻُن پايو پوڄن مڻيءَ کي ڏنو ويو. پوءِ ڀڳوان کيس وينتي ڪئي. پوءِ مڻيءَ ڀڳوان دربار اما ڪري رام کي آشيرواد ڏني ۽ آخر موڪلائي ويو. لڇمڻ کي ڏسي ڀڳوان کي سراپ جو دک ستائڻ لڳو جو لڇمڻ کي مليو هو. انهيءَ وقت سڀ پائو ۽ ٻرواسي لڇمڻ کي ڏسڻ آيا!

چرن وندي ٻئي هٿ جوڙي منهن ڏسندي سڀ ڏڪيا.

اکين نير پري پرت گهڻو سڏيو ۽ پڻ دکي شبد چيا.
گرو وٺي هاڻ اچو، ٻڌي حڪم پرت حال گروءَ سان ڪيو
ٻڌي ڪٿا سڀڻي گرو رت چڙهي جلد محل ڏي ويو.

ڪري ايندو ته پنهنجي سندر سرير تان هٿ ڪٽڻ پولندس ۽ عيالي وڃائيندو، اها پڪ سمجهه.

وچـن چيا تپسوي منا "رکيا ڪريو رگهنات"
وچن ورٽي الهاسڪ اُلر پـوء نـوايـو مـاٿ.

تپسوي پوء پگوان کي چيو ته "رکيا ڪريو، رکيا ڪريو." سڀ حال ڪري پوء پنهنجو سر نوايائين.

پـريـ اچـا پـاوي پـلـوان دوواسا مـن آيو سنجان.
رشي ڏسي ڪٽي لڇڻ اڳواني ڪري ونيه سڄي ڪهاڻي.

پگوان جـي اڇا ۽ پاوي ڏاڍي پلوان آهـي! اوڏيءَ مهل دوواسا رشـي دروازي تي آيو. هيڪي رشي جاڻي، اڇمڻ سندس آدر ڪيو ۽ پوء ادب ۽ پريم سان سڄي ڪهاڻي سائس ڪئي!

منيءَ چيو چاهيان اندر وڃڻ آس اندر آ رام ڏسڻ!
وڃڻ نه ڏيندين مونکي اندر پسم ڪريا ڪو راڄ پُرآهر!

منيءَ چيو ته اي لڇمڻ مان اندر وڃي ۽ رام جو درشن ڪرڻ چاهيان ٿو. اها ئي آس رکي آيو آهيان. جيڪڏهن تون مونکي اندر وڃڻ نه ڏيندين ته توکي سراپ ڏيندس ۽ تنهنجو راڄ، گهر ۽ شهر پسم ڪري ڇڏيندس.

ڪيو اپراڌ اهو تـو پاري ڪال ڪرم گٽ تري نه ٽاري.
يادڪري پريـ پرڻ پنهنجي چيا وچـن سي لڇڻ سڏي!

پگوان لڇمڻ جا اهي وچن پڌي چيو ته پاءُ، تو اهو سڀو ته ڪيو آهي. ڪرم جي گت ڏاڍي پاري آهي. ڪيترو به ٽارڻ جي ڪوشش ڪجي ته ٽري نه سگهندي آهي. اهي وچن پريو پنهنجي پرڻ موجب ٿي چيا.

دئارپال لنهن سمجهي لڇڻ چيا مني بنهه سندر وچن
ترت لڇڻ وڃي خبر ٻڌائي وچن ٻڌي ٻاهر آيو رگهرائي.

ڏرم راء لڇمڻ کي دئارپال سمجهي رام ڏي موڪليو ته کيس اطلاع ڪري ته ڏرم راء آيو آهي. لڇمڻ سمورو احوال وڃي رام سان ڪيو. رام اها خبر ٻڌي ٻاهر دروازي تي آيو.

منيءَ ڏسي پرڀ ڪيو پرنام ڏئـي آدر پاٿـو دل آرام
ارگهه ڏيئي ۽ آسڻ وهاريو منور مک سندر وچن اُچاريو.

منيءَ کي ڏسي ڀڳوان وندنا ڪئي ۽ گهڻو آدر ستڪار ڪيو. آسڻ تـي وهاري ۽ ارگهه ڏيئي پوڄا ڪئي. تـڏهن منيءَ (ڏرم راء) تمام مٺڙي ٻاڻي پنهنجي سندر مک مان ڪڍي.

ٻــڌ سروگيه ڪرپال مهيش آيس ڪري آءٌ منور ويس
هجون هتي ٻه تيون نه ڪو جتي ايندو تيون ته مرندو سو.

يمراء چيو: اي ڀڳوان، مان منيءَ جو ويس ڪري آيو آهيان. انهيءَ ڪري هت توکان ۽ مونکان سواء ڪو ٽيون ماڻهو اچڻ نه گهرجي. پر جيڪڏهن ڪو به ٽيون ماڻهو ايندو ته نشچيه سمجهو ته اهو مرندو!

لفظ ٻڌندو پيو سراپ ڏيان وشن مهيش برهمر ڪين ڇڏيان.
ٻڌ لڇڻ وڃي در تي ويهه ايندو ٻڌندو نه رهندي ديهه
خبر ٻڌي ڪو اندر جي آيو سندر بدن لنهن سمجهه وجايو!

ڏرم راء جا چيل وچن ڪير به ٻڌندو ته کيس هو سراپ ڏيندو. ڀلي هو چونه برهما، وشنو يا مهيش ئي هجي! اهو ٻڌي، رامچندر مهاراج، لڇمڻ کي چيو ته تون دروازي تي ويهي نظرداري ڪر جيئن اندر ڪير به نه اچي. جيڪڏهن

جنڪ جي شردا سان پوڄا ڪئي. پوءِ شري وسشٽ سان گڏجي راجا جنڪ کي ڀڳوان لاءِ ڪجهه پند اڳتي ويو. پاڻ ۽ ساڻ هئس. پوءِ برهمڻن کي ڪهرائي ڀڳوان ويو.

سڀ مُني ويا پنهنجي ڌام پــالـــو رام ڪـڏهن بسرام!
پرواسي پڻ سيئي پڌاريا پراڻ ٻڌي سي گهر سڌاريــا.

سب رشي مني ۽ موڪلائي پنهنجي پنهنجي آشرم ڏي هليا ويا ڪڏهن ڀڳوان جي من کي لوور آرام آيو. پرواسي ۽ رامچندر سان گڏجڻ ۽ سندس درشن ڪرڻ لاءِ آيا ۽ پڻ کي ڏسڻ سان اکيون ٺڏيون ڪيون. سڀ پوءِ پراڻن جي ڪٿا ٻڌي پنهنجي گهر پڌاريا.

اِين ڪندي ڪجهه اوسر گذريو لوڪ پنهنجي وڃڻ وقت ٿيو.
وڃڻ گهڙيءَ پڻ برهم سياڻي مڪر نارد ڏيئي سمجهاڻي.

اهڙيءَ طرح ڪجهه وقت گذريو. پوءِ ڀڳوان سوچيو ته هاڻي سندس پرمڌام وڃڻ جو وقت اچي ويجهو ليو آهي. برهما ۽ اهڙو اشارو ڪيو هو ۽ ناردمنيءَ کي سمجهائي شري رامچندر ڏي ايوڌيا موڪليو ته رامچندر کي ياد ڏياري!

ڌام پنهنجي رام اچڻ ٿو چاهي ڌرم راج کي چڱي سمجهائي
ويو برهما وٽ سڀ سمجهي ڌرم راءِ ردي رام وڪـــي.

نارد پوءِ برهما وٽ ويو ۽ کيس چيائين ته هاڻي ڀڳوان پنهنجي ڌام اچڻ چاهي ٿو. ڌرمراءِ ۽ برهما جي آڪيا مڃي، دلير رام جو نالو سمرندو ايوڌيا ۾ آيو.

پر آيو ايوڌيا نگر مُن جـــو ويش ڪري
ليجوان سهڻو سندر مرگهه ڪل چيلهه ٻڌي.

ڌرمراءِ منيءَ جو ويس ڪري ايوڌيا ۾ آيو. سندس سهڻي ۽ سندر صورت هئي. نوجوان ٿي لڳو. منهن ۾ تيج لڳي رهيو هوس. ڪمر ۾ هرڻ جي کل ٻڌل هئس.

آندو سنگاسن مٿين جڙت سيپه تنهن چڙهي
ٿيو الوپ پاتال ڏي مهما نه ڪنهن ورٽي .

پوءِ هڪ مٿين جڙت سنگهاسن آٽي سيتا کي انتي چاڙهي پاتال ڏي هليو ويو. اها مهما ته ورنن ٿي نتي سگهي .

چرتر ڏسي لڇڻ حيران ٿيو اکين اجهل جل وهي هليو
ڀڳوان منيءَ پڻ من ۾ چاتو هاڻ پنهنجو هوندو سيپه سچالو!

لڇمڻ اهو ڏسي حيران ٿي ويو! هنجي اکين مان جل جي ندي وهي هلي!
ڀڳوان ۽ مني به دل ۾ سمجهيو ته سيتا ڳالهه کي سمجهي پنهنجي لوڪ هلي ويندي.

پٽن سهت پريو ايوڌيا آيو دان ڪيو يڳ پورو ڪرايو .
جنهن پرڪار ديون جي آگيا ڪروڙ دفعا ڪئي پوري سا.

سيتا جي پنهنجي لوڪ وڃڻ ڪانپوءِ شري رامچندر پٽن کي ولي ۽ منيءَ
کان موڪلائي ايوڌيا آيو. دان پڇه ڪري يڳ پورو ڪرايو ۽ جنهن به طرح ديوتائن
آگيا ڪئي، ڪروڙين دفعا انهيءَ جو پالن ڪيو ويو.

ڪروڙين گايون شهر ڏن ڏرٽي ڏنا ڀڳوان سگهن نه ورٽي
قسم جدا جدا پوڄن نهرائي منين موڪلايو ڪاج ڪارائي .

ڀڳوان ڪروڙين گايون، ڏن، شهر، ڌرتي دان ڪيا. انهن جو ورڻن ني
نتو سگهي. پوءِ منين کي گهرائي ڪين انهر پوڄن ڪارائي کانئن موڪلايو.

جنڪ جي پوڄا ڪري موڪلايو پٽن ٻنهين پڻ سيس نوايو
آيو گروءَ سان جنڪ پهچائي پريو وينو سپ برهم سڏائي

راجا جنڪ جي به پوڄا ڪري کانئس سيني موڪلايو ۽ رام جي پٽن به

منيءَ جا اهي شبد وچن ٻڌي ٻگوان اکيون کوليون. والميڪ ٻنهي ڀڳوان کي گاي سان ڪٺي لڳايو.

پريو ڏسي من گهڻو خوش ٿيو هر هر سارهائي ڀاڳ ٻيو.
جيئن سيئي هئي لڇڻ بن آندي ڪٿا ٻڌائي مني هٿ پاندي!

پريوءَ کي مني ڏسي گهڻو آنند پاڻو ۽ هر هر پنهنجي ڀاڳن کي سارهائي رهيو هو. پوءِ جيئن لڇمڻ سيتا کي ٻن ۾ ڇڏي ويو هو، هوءَ بيهوشي ۾ هئي، مني گهمندو اُتي ويو، وغيره ڪيس سڄي خبر ٻڌايائين.

ڪٿا ڪئي لوڪش ساک پري شو وشنو سوريہ ساکي ڪري
پريو ٻڌن ٻوءِ ڇاتيءَ لڳايو امرت ڇٽڪاري لشڪر جوايو.

والميڪ پوءِ لو ۽ ڪش جي جنم جي ڪٿا، ساک پري ۽ برهما، وشنو ۽ شو کي شاهد ڪري ڇئي ٻڌائي. پوءِ ڀڳوان پنهنجي پٽن کي ڇاتيءَ سان لڳايو ۽ امرت ڇٽڪاري لشڪر کي ٻه جيئرو ڪيو.

پرت آد سڀ پاڻ جاڳيا لڇڻ آيو وٽ سيتا ماتا.
رام اُتان وري لڇڻ گهرايو حڪم ڪيو هنريت سهايو.

پرت، شترگهن ۽ لڇمڻ ٻه جاڳيا. پوءِ لڇمڻ سيتا ماتا وٽ آيو جتان رام کيس گهرائي حڪم ڪيو ته:

وڃ اهي مڃ منهنجا پاڻ لوڪ پنهنجي وڃي ڪيس ڇتائي
لڇڻ وڃي اڳيان سيتا سرنايو حال سمورو ڪيس سمجهايو
هري اِڇا پڻ اها سمجهي هزار ڦٽن شيش اڳيان ڪيڍي.

اون سيتا وٽ وڃ ۽ کيس ڇڏ ته هوءَ پنهنجي لوڪ هلي وڃي. لڇمڻ پوءِ سيتاجيءَ وٽ ويو ۽ کيس سموري ڳالهه سمجهائي وئي. پوءِ شيش ناڻگ هزار ڦڻون اچي ڏيکاريون.

اُتم ڪپڙا، زيور، سڀ رٿ ۽ باندر ۽ گھوڙو ڪاهي آشرم ۾ آيا ۽ اچي ماتا
کي متو ٽيڪي سڀ اچي پيت ڪيا. ٻئي باندر ۽ پوشڻ ڏسي سيتا اُنهن کي
سڃاڻي بيهوش ٿي ويئي ۽ ڏرنيءَ تي ڪري پيئي. انهيءَ وچ منجهي والميڪ آيو
جنهن کي سيهه وينتي ڪري ڇيو ته اي پتا،

سگريو هنومان جاموت ٻلوان نل نيل پيا
شترگهن پرت لڇمڻ رام سڃت رڻ ۾ مورڇت ڪيا
پٽ ڪيو ڪرم اهو آ اڌرم وڏ موڙکي وڏوا ڪيو
سوچ ڇڏي چندن اگر گڏي پٽي سان گڏسرپر ويو.

اي پٽ، توهان سگريو، هنومان، جاموت، نل ۽ نيل، شترگهن پرت ۽
لڇمڻ کي لڙائيءَ ۾ بيهوش ڪيو آهي اهو توهان سنو نه ڪيو آهي. اڌرم آهي.
مان هاڻي وڌوا ٿي پيس! هاڻي ٻئي ۽ پيا ويچار ڇڏي چندن ۽ اگر تيار رکو ۽
چتا ٺاهيو. مان پتيءَ سان گڏ سرپر ليا ڀيندي يس! ستي ٿيندي يس!

مُن ڏير ٻڌي سيهه آئت ڏئي لوڪش سان رام طرف ريو
ڏسي ميدان من ٿيو حيران ۽ دلبر گهڻو ڪليو
رت ڏسي پرڀ ستل پسي من وڏي اڳتي ويو
اُتو ڀڳوان، ٻئ پٽ ٻلوان ڪين گهڻو ارمان ٿيو!

والميڪ ۽ سيتا کي آئت ڏنو ۽ ٻنهين ٻالڪن کي ساڻ وٺي لڙائيءَ جي
ميدان ۾ ويو. ميدان جي حالت ڏسي ۽ ٻالڪن جي سورهيائي ٻڌي ڏاڍو خوش
ٿيو. گهوڙي ۽ وسترن کي ڏسي ۽ اُنهن کي سڃاڻي رامچندر جي اڳيان وڃي پينو
۽ چوڻ لڳو ته اي ڀڳوان، توهان جا ٻه پٽ توهان جي اڳيان بينا آهن. هنن کي
گهڻو ارمان ٿيو آهي. ديا پالي هاڻي اٿو.

ٻڌي مُنور وچنن ٻين جاڳيو رگهوپتي دک هرڻ
ڪلي ڪوليا ٻئي نيڻ ردي لڳايو ڪٺي مني.

پوءِ رڇ ۽ باندر اڳتي وڌي آيا. انهن کي ايندو ڏسي لو پنهنجي ڏنش کي سڌو ڪيو ۽ ٻاڻ کي ڪشي اهڙو ته زور سان ڇڏيون جو سگريو سمنڊ ٻرڻ ٻري وڃي ڪريو.

وڏيو جامونت ڪروڌ ڪري ٻيو ڪشتي ڪش ساڻ لڙي
شڪت پنهنجيءَ سان ڪش ڪيرايو
ٻـڌي هٿ پير پڻ مٿي ڦيرايو.

جامونت ڪروڌ ڪري وڌي آيو ۽ اچي ڪش سان ڪشتي لڙڻ لڳو. پنهنجي پربل شڪتيءَ سان ڪش کيس هيٺ ڪيرائي، هٿ پير ٻـڌي گهماڻي گهمالي کڻي ڦٽو ڪيو!

پوءِ لهان هنومان ٻـڌو گهوڙي اڳيان وڃي کيس رکيو
رکوارو اُت لـو ڦـيـو ڪش ويـو جتي رام هـيو.

ڪش پوءِ هنومان کي ٻڌي گهوڙي جي اڳيان وڃي ڦٽو ڪيو ۽ لو اُتي انهي رکواريءَ لاءِ ڇڏي پاڻ اوڏاهين ويو جتي رام هيو.

رام ڏٺـو اُتـي رٿ سٿل موتيو پنتي پـر لڇي ڦيل
لڇڻ، ڪپڙا ۽ پوشڻ انيڪ گهوڙو لڌي ڪُتي هنوُ سمهت.

اُتي ڏٺائين ته شري رامچندر رٿ لي ستل هو. هو اهو ڏسي پنتي موتيو پر ڪجهه لڇي لبل هو. پوءِ لڇمڻ، سندر ڪپڙا ۽ قيمتي پوشڻ انيڪ پرڪارن جا، لڌي گهوڙي لي کڻي هنومان کي ۽ کڻي ڪٽيا ۾ آيو!

اُلم ڪپڙ زيور پڻ رڇ بـاندر ساڻ گهوڙي آشـرم هليا
سيم اڳيان رکيو ۽ مٿو ٽيڪيو پيٽ ڪيا زيـور پلا
ڏسي باندر پٽي بيهوش ٿي ولي ڪِـري سـا ڏرن پٺي
ان وچ مئور آيـو گـهـر سيم گهٽي وينتي ڪئي.

رگهوڪل ھو ٽين پوءِ للڪاريو   وير وڏا ڪري هڪ هڪ ماريو
انگد هنومان جــوڏا ڀاري   وڻ پربت ڪٽي آيا هڪواري.

پوءِ رگهوڪل جا مولي، لوءِ ڪش دشمن کي للڪارڻ لڳا ۽ هـر هڪ وير کي ويا ڌرتيءَ تي ڪيرائيندا. انگد ۽ هنومان پهاڙ ۽ وڻ پٽي، اهي هٿن ۾ کڻي ميدان ۾ آيا!

ڪاوڙ ڪري وڻ جبل هٽي   وڙهڻ لڳا پڻ ڀالا ڪٽـي!
ڀاڳرن مٿان هنيا ڪروڌ ڪري   ڏنگي مڇن هاٿي سور ٽٽي!

ٻئي ڪاوڙجي وڻ ۽ جبل پٽي ٻنهين ڀائـرن مٿان اڇلائـڻ لڳا ۽ ڀالا کڻي وڙهڻ لڳا. پـر انهن سڀني جو اثر اهڙو ٿيو، جهڙو ڪو مڇر هاٿـيءَ کي چڪ پائي ۽ هاٿيءَ کي سور ٿئي!

لوَ هڪڙي، ڪش ٻئي کي ڪيرايو   جامونت سگريو وٽ آيو
ڪيون لڙايون ھون ٻه هـزار   لڙيا جيتيا سڀ ھون هڪوار

لوءِ ڪش جڏهن ٻنهين ٻاندرن کي جيتيو تڏهن جامونت سگريو وٽ اچي چوڻ لڳو ته اي ڀائي، مون ڪروڙين لڙايون ھن سر ٻر سان لڙيون آهن ۽ سڀني شترن کي بهادريءَ سان جيتيو آهي.

تنهين لوڪن بالڪ ٻلـي   سگهي نـــه جيتي ڪو
هل ته لڙي ڏيون پران ٻئي   ڀلا لائق جنهن جـو

ٻر هي بالڪ اهڙا ته ٻلوان ۽ وير آهن جو ٽنهين لوڪن ۾ ڪير به ڪين جيتي نه سگهندو. سنسار ۾ اُمر ته ڪير به ڪونهي. هاڻي هل تـه هلي لڙون ۽ پـران ڏيون ۽ پنهنجو لائق پد هلي پراپت ڪريون.

رڇ باندر پوءِ آيا وڏي   لوَ ڪمان ڪڍي پنهنجي سڌي!
باڻ ڪاڍي ڪنهن اهڙو چڙهيو   سگريو ست يوجن اُڏي ويو.

ميدان لڙڻ مون سامهون آئين شرم اٿيئي کو ڪٿي لڪئي!
اکين اڳيان منهنجي وچ هٿي مري ويندين لوکي ڪنيون ڪٿي!

لون منهنجي اڳيان لڙائي لڙڻ آيو آهين! لوکي شرم نٿو ٿئي ۽ لڄ نٿو لڳين؟ منهنجي اکين اڳيان تري وچ. لوکي شايد مؤت جو سڏ ليو آهي ۽ اُن جل اچي ڪٽو اٿئي. مري ويندين! آدم، نالائق.

خار مان آيو گدا ڪٽي لکر ڪٽي لـو ٻـاڻ هٽي
ٻاڻ هنيا ست ڪروڙ ڪري چڏيو ويبيشڻ ڏرن ڏري!
ڪرندي ويبيشڻ شول هلايو بجلي جان لو شرير سمايو.

ويبشڻ اهي نه سهڻ جهڙا لفظ ٻڌي خار مان گدا ڪڍي آيو! پر لو هڪ ئي ٻاڻ سان گدا کي لکر لکر ڪري ڇڏيو. پوء لو ڪروڙ ڪري ويبشڻ کي ست ٻاڻ هنيا جن جي لڳڻ سان هو بيهوش ٿي ويو ۽ ڪري پيو. پر ڪرڻ مهل هن ترشول هلايو جو بجليءَ وانگر لو جي بدن ۾ گهڙي ويو.

ترشول ڪيڏي وڏيا پاءُ ٻئي ٻاڻ ماري هڪ دئيت
جامـونت سـگريـو نـل انگد تـسي پڻ جيت.

اهو ويبشڻ جو هنيل ترشول ڪيڏي ٻئي پاڻ اڳتي وڌيا ۽ دئيت کي هڪ ٻاڻ ۾ هنيائون. جامونت، انگد، سگريو ۽ نل اهو ڏسي ورلاپ ڪرڻ لڳا.

وڻ پربت ڪٽـي آيا هرشائي مٿيءَ جيان لو چڏيا اُڏائي
ڪري ٻاڻن سان باندر گهايل ڦل ڏنو تـن پاڳهه سمايل

باندر پوء وڻ ۽ پربت اُکاڙي ڪٽي آيا. پر لو اُنهن کي هڪ ئي ٻاڻ هٽي مٽيءَ وانگر آڪاش ۾ اُڏائي ڇڏيو. پوء ٻاڻن سان سڀ باندر گهائي، هرڪنهن کي پنهنجي ڪرمن جو ڦل ڏنو.

وِيشِشٽ آد وير ڏرن سڏ ير جن جيتيو رانوڻ
ٻرهمڻ ٻارن جنگ جيتي جن ڏن اِڳيان ٻيوس چڻ
ڪل جي لڄ سمجهي پنهنجي اڄ رڻ موتي هليا
وڻ ٻهاڙ پٽي سپ شوڪ ڇڏي جنگ ميدان ويا .

وِيشِشٽ آد ويرن، جيڪي پرٿويءَ ۾ پرست آهن، جن راونڻ کي جيتيو، سي هنن ٻالڪن جي اڳيان، جن لڙائي جيتي آهي، ٻيوس بڻيا آهن. هاڻي ڪل جي لڄ ٻچايو، اي ويرو. پوءِ هو اِهو سمجهي ميدان ۾ موٽي آيا ۽ وڻ پهاڙ پٽي لڙڻ شروع ڪيو.

ساوڏان ڪٽي ٻاڻ سپ لوُ هليو پلوان
وير وِيشِشٽ سامهون ويو ڪاوڙ ڪري جوان !

لوُ پوءِ دشمن کي تيار ڏسي ۽ ساوڌانيءَ سان سپ ٻاڻ ڪٽي لڙڻ لاءِ ميدان ۾ آيو. هو وِيشِشٽ جي سامهون ٿيو ۽ خار مان چوڻ لڳو ته :

اڙي مورک لڄي نٿو ٿئين پاءُ مارائي شترو ملئين ؟
پتا سم پاءُ وڏو جو تنهنجو نار رکي گهر ورٿو پنهنجو

اڙي وِيشِشٽ مورک پڻ، تون پنهنجي ڀاءُ کي هٿ ساڻ مارايو آهي ۽ دشمن سان اچي مليو آهين. تنهنجو وڏو ڀاءُ، پتا سمان، تنهن جي زال کي پنهنجو ورٿو سمجهي ڪٽي گهر ۾ رکيو اٿيئي ! واهه !

سڏيو پاپي تنهن ماءُ لڪ وار ڌرم اِهو ڌو ٻڌائي نار!
مر ٻڏي يا زهر ذرو کائي ڪاٽ پنهنجو سر اڌم انيائي!

اڙي پاپي، تو ڪيترائي پيرا اُن کي ماتا ڪري سڏيو هوندو! انهيءَ کي ڪٽي زال بڻايئه. حيف هجيئي ! اهو تنهنجو آهي ڌرم! نيچ، پاپي وڃي سمنڊ ۾ ٻڏي مر يا ڪر زهر جو ذرڙو کاءُ يا وري پنهنجو سر ڪاٽي ڇڏ !

ونش جاڻڻ بن ٻڌو اي وير ٻاڻ هڻان ڪيئن ڪومل شرير؟
نانءُ سيير ماتا جنڪ جي جاءِ پاليو والميڪ ڪري پلائي.

اي وير ٻالڪو، ٻيا لوهاڻي ونش ڄاڻڻ جي لوهان جي ڪومل شرير ۾ ڪيئن ٻاڻ هڻان؟ ٻالڪن چيو تہ اي راجا، اسان جي ماتا جو نالو سيتا آهي، جا جنڪ جي پٽري آهي! پاليو اسانکي والميڪ رشي آهي!

پتا ونش جي خبر نہ ڪا لؤ ڪش نانءُ آهن اسان جا
ٻڌي اِهـا ڳالهہ دل رکـي ٻالڪ مارڻ نہ ٺيڪ سمجهي.

اي مهاراج، پتا جي نالي جي اسانکي خبر ڪانهي. اسان جا نالا آهن لؤ ۽ ڪش. رام اِهو ٻڌي سموري ڳالهہ سمجهي ۽ دل ۾ ڪٽي رکي ۽ ٻالڪن کي هاڻي مارڻ ٺيڪ نہ سمجهيائين.

منهنجا جوڌا اِجهو وير اچن اچي لوهان سان اُهي لڙن!
اٿين چئي انگد نيل سڏايـو جامونت سگريـو گهرايـو!

منهنجا وير سپاهي ۽ سينا پتي ٿي لوهان سان لڙڻ لاءِ اچن ٿا ۽ اهي اچي اوهان سان لڙائي ڪندا. ائين چئي، پوءِ انگد ۽ نيل، جامونت ۽ سگريو کي پالوت سڏ ڪيو.

سگريو انگد وڀيشڻ جامـونت ديتـن نـائڪ
هنومان دود مينڌ نيل سڀ ٻنهہ هنا جي لائق
ڏڌن دک پنجن سڀ پاپ هرڻ ڪاي چيو رگهوير
پرت شترگهن بيهوش پڻ لڇڻ پيا سڀ سڌير!

پوءِ ٻرءِ سگريو، انگد، وڀيشڻ، جامونت ۽ ٻين ديتن جا سرومڻ تن کي سڏايو. هنومان، دوُد، مينڌ، نيل ۽ نل، جي لڙڻ ۾ ٻروڻ هنا تن کي بہ ڪلي پوءِ چيو تہ اي وير، لوهان کي لڙائي لڙڻ جو نفر آهي، هاڻي لڙائي ڪريو.

وڏيون ڇوليون رت نديءَ ڇليون
جوانن لاشون وهي هليون
دوت موٽي وري ايوڌيا آيا سڀ سماچار رام ٻڌايا.

رت نديءَ جي وهڪري ۾ وير جوانن جون لاشون به وهي رهيون هيون ۽ وري ڪناري سان لڳي موٽي رت ۾ ٽٻي پيون. دوت موٽي ايوڌيا ۾ آيا ۽ سمورو حال اچي شري رامچندر سان ڪيائون.

رام دکي ٿيو خبر ٻڌي يڳ ڇڏي ڪئي فوج ڪني
هليو ڪاوڙجي رام ڪرپال اُت آيو جت فوج بيحال!
من ٻالڪ ڏسي سندر سهايا سر نمائي ٻاڻ گهرايا.

شري رامچندر اها خبر ٻڌي ڏاڍو دکي ٿيو ۽ يڳ ڇڏي وڏي فوج ڪني ڪيائين. گهڻي ڪاوڙ جي ڪري تڪڙو ئي تڪڙو اُتي آيو جتي پرت ۽ ٻي سڄي فوج بيحال پيئي هئي. هن پوءِ اچي منهي ٻالڪ ڏٺا، جي بلڪل سندر ۽ دل ڇڪيندڙ هئا. ڀڳوان پوءِ ڪين سر نمايو ۽ ٻاڻ ڏي سڏيائين.

سڏي پڇيو ٻنهين ٻالڪن مات پتا جو نانءُ
ديش شهر پڻ خبر ڏيو جيئن پاڻو سنگرام!

اي ٻالڪو، توهين پنهنجي پتا ماتا جو نالو ته ٻڌايو ۽ ڪهڙي ديش ۾ رهندا آهيو؟ توهان لڙائيءَ ۾ وڏن وڏن وير جوڌن کي جيتي سوڀ پائي آهي.

ڪٿو شسترءِ ڇڏيو ڪهاڻيون ڇا يڏ ڪيترءِ اهي رهاٽيون!
ڪيتر لڙائي گيديپڻو سوچ ڇڏيو هٿيار ڪڏو!

اي راجا، هٿيار سنڀاليو ۽ اهي ڪهاڻيون ڇڏيو. ڇا ٻڌ ڪيتر ۽ ڇا اهي ڳالهيون. لڙائيءَ جي ميدان ۾ اهي ڳالهيون ڳالهائڻ گيديپڻو آهي. هاڻي سوچ کي ڇڏي پنهنجا هٿيار سنڀاليو، ڀڳوان!

سڀئي باندر ستيا ڌرتيءَ تي بيهوش پيئي هئي. ڪو به باندر سڀي لڳڻ ڪرڻ اچل هو. پرت سڀي ستيا ڪي ڌرتيءَ تي بيهوش پيل ڏسي ڪروڌ ڪري هڪ باڻ لڙ ڪي ڇاتيءَ ۾ هنيون!

مورڇا لڙ ٿي ڌارڻ ڪريو هوش نه تنهن هڪ ذرو رهيو!
ڪش دکي ٿي ڪروڌ ڪري باڻ ڪنن هڪ ڌنش ڌري

لڙ مورڇا تي ڌرتيءَ تي ڪري پيو. ڪنهن ذرو به هوش نه رهيو. ڪش ائين ڏسي ۽ دک ڪان ڪروڌ ڪري ڌنش تي هڪ ڪنن باڻ چاڙهيو.

چڪي ڪن تائين ڌنش کي تاڻي
باڻ هنيا سؤ پرت کي ڇاتي
ٻنهين لڙائي لڳي گهنگهور مچي ميدان ويو ڏاڍو شور.

ڪش ڌنش کي ڪن تائين ڇڪي هڪ سؤ باڻ پرت کي هنيا. ٻنهين ويرن جي وچ ڏاڍي سخت لڙائي لڳي ۽ سڄي رڻ ڀوميءَ ۾ شور مچي ويو!

ميدان لڙائي سميل پرت لڙ، ڪش ڇاتيءَ لاءِ
مات گرو چرن پڻ وندي رڻ جيتيو جيه پاءِ!

پرت نه بيهوش ٿي ڌرتيءَ تي سميل هو. اوڏيءَ مهل لڙ وري ڪش ڏي ويو ۽ کيس ڇاتيءَ تي لڳائي پيار ڪيو. ماتا سيتا، گرو والميڪ کي وندي لڙائيءَ جي ميدان ۾ جيت پراپت ڪئائون.

دوت آيا وڻ خبر چار پرت ستنا ڏي ڪري نهارا!
رت ندي وهندي ڏسي ڊنا وهي هليا رت هيٺ گهٽا!

ايوڌيا مان پگران چار دوت خبر چار لهڻ لاءِ ميدان ڏي موڪليا هئا. انهن پرت جي سڀي سينا بيهوش ڏٺي ۽ پڻ رت جي ندي وهندي ڏٺائون، جنهن ۾ رت، گهوڙا ۽ هاٿي لڙهندا ڏٺائون.

ڀريا ڀرت جي ساٿين وير حال ڏسي تن مچيو تدبير
جاموَنت هنومان سگريو پـتي پهاڙ وڻ آيا جڙ جيو!

ٻئي وير بالڪ ڀرت جي ساٿين ٿيا. باندرن اهو ڏسي سمجهيو ته هاڻي اسانجي تدبير ڪتل آهي! جاموَنت ۽ هنومان ۽ سگريو ڀرت پهاڙ ڀتي آيا. ويچارن جڙ جيون کي ڀڳوان جي مايا سمجهه ۾ نه آئي!

ڪليو ڪونتمر باندر ڏسي ياڳ چيو ٻڌ پياڳ!
اڄ جيتيندس وير ڀرت باندرن کيان نه ڇاڳ!

ڪش راجڪمار باندرن کي ڏسي کليو. هن ياڳ کي چيو: اڄ مان وير ڀرت سان لڙي کيس ضرور جيتيندس. باندرن کي تہ اصل ڇڏيندس بہ ڪين ۽ ساڻن ڪين لڙندس.

ڀرپ ڀڻن ڪئي ڪاسي ڪرٽي ويد سرسوتي شيش نہ ورٽي
چرتر انهن ٻڌ جبل ڪماري گهٽا ماريا ڪن باندر ياري.

تلسيداس چوي ٿو تہ ڀڳوان جي ٻنهين ٻچن جيڪي ڪم ڪري ڏيکاريا ۽ ويرتا ڏيکاري تنهن جي بيان ڪرڻ جي شڪتي نڪي سرسوتيءَ کي آهي ۽ نہ شيش کي. اي ڀواني، هنن گهڻا چرتر ڪيا ۽ گهڻيئي باوان باندر ماريا.

ٻئي ڀائر رڻ ڀوم رتن باندر ڏسي ڪن لڪي ٿين.
ڪير تاڻي جو ڪش هلايو سگريو انگد بيهوش بڻايو.

ٻئي ڀائر لڙائيءَ جي ميدان ۾ گهمندا ڏسي باندر بلڪل لڪي پيا ٿين! ڪش جيڪو باڻ هلايو تنهنجي اثر ڪري سگريو ۽ انگد ۽ ٻيا باندر بيهوش ٿي ويا.

سڀجي سٿنا ٻئي ڏرن بيهوش
رهيو نہ باندر هڪجي جنهن هوش!
فوج ڏسي ڀرت گهايل گهاٽي باڻ هينوهڪ لوَ کي چاليءَ.

اح لڙائي ۾ لوڪي اهو سمرو واجرو ڏيندس! سڀ ڪلڪ لهڻجا پوء لوسان گڏ ئي متي ويندا. اهو ٻڌي انگد کي ڪروڌ آيو. هن هڪ وڏو پهاڙ کڻي ڪش مٿان ڦٽو ڪيو.

ايندو جبل پياري ڏسي ڪيڻ ٻڙ جهٽ ڪيو.
جنهن ٻل انگد هو فخر گهڻو سو ٻل پڌر پيو!

پهاڙ کي ايندو ڏسي ڪش انکي ڪڻ ٻڻ ڪري ڇڏيو. اهڙيءَ طرح انگد کي جنهن ٻل جو فخر هو سو پڌرو ٿي پيو!

ڪش وري ٻاڻ اُهي هلايا نيل انگد آڪاش اُڏايا
ايندا ڏٺا ٻيا باندر پاري ٻاڻ هٽي ڪل سڻن سنهاري!

ڪش ٻہ اهڙا ٻاڻ هلايا جن جي لڳڻ سان نيل ۽ انگد ٻہ آڪاش ۾ گم ٿي ويا! وري ڪش ٻين باندرن کي ايندو ڏٺو. اُنهن کي ٻہ ٻاڻ هڻي ٻرلوڪ ئي ڪيرائي سنهاري ڇڏيو.

هت هُت ڪڪ جان پيا اُڏن هوا لڳي نڪي ڏرن ڪرن!
ڪن آڪاش ڪن ڌرن مٿان "شرن پريو تو آهيون اسان."

گهڙي آڪاش ۾ گهڙي ڌرتيءَ مٿان پئي نيل ۽ انگد هوا جي جهلڪي سان اُڏي ۾ ڌرتيءَ ٿي نہ پيا ڪرن! تنگ ٿي پگوان کي چوڻ لڳا تہ "اي پريو تون اسان جي رکيا ڪر. اسين تنهنجي شرن آهيون."

اسين هتاسين وس ايمان پل تنهنجي جي رهي ڪل ڪان
ٻنهين باندرن ڪش ٻاڻ هٽي دين جاڻي کين ڇڏيو ڪٽي!

اي پگوان، اسين ايمان جي وس هتاسون. اسان تنهنجي شڪتيءَ کي نہ سمجهيو. اسانکي ٻل ٿي فخر هو! پوءِ ڪش هڪ ٻاڻ هڻي هنن کي ڌرتيءَ تي آندو ۽ کين لبل سمجهي، دين سمجهي معافي ڏني!

سڀ بانـدر هڪ ٻي زور سان ۽ گڏجي وڻ ڀتي آيا، جي ڏرليءَ سان
اُکڙي مٿي ڪڍيا! سپني اهي وڻ وري لو ۽ ڪش مٿان ڦِٽا ڪيا ٻر لو هڪ
ئي ڪن ٻر سپني کي ڪاٽي ڇڏيو ۽ ذرا ذرا ڪري ڪٽي ڦِٽا ڪيا.

ڪن هڪ ٻر ٻـاڻ ائين هڻن شتر و منورت مٿيءَ مـلن.
ڪروڌڪري لو ٻاڻ ڦٽڪاريو ويرن سپن کي ڏرن سمهاريو.

ٻالڪن هڪ ڪن ٻر اهڙيءَ طرح ٻاڻ هنيا جو هنن جي ڪوشش نشٽل ٿي
ويئي. پوءِ لو هڪ ٻاڻ اهڙو هنيو جو سڀ دشمن بيهوش ٿي ڌرتيءَ تي ڪري پيا.

ٻنهين ڀائرن ية اهڙي لڙي ڪيا باندر سڀ صاف!
تنهن پـوءِ وري آيـو ڀرت سمجهـي وِڌ خـلاف!

ٻئي ڀائر ية اهڙيءَ طرح لڙيا جو سڀ باندر جيتي ميدان صاف ڪيائون.
پوءِ ڀرت آيو، جنهن وڏاتا کي پنهنجي خلاف سمجهي ٻنهيءَ دل سان لڙائي ڪئي.

رڇ باندر پيا گهايل ٿـي ٿيا گهاون ڪـان گهڻو دکي!
جامونت پـوءِ راءِ گهرايـو انگد آيو ۽ هنومنت ٻه آيو.

سڀ رڇ باندر گهايل ٿي، درد ڪان، گهاون ڪان دانهون ڪرڻ لڳا. پرس
پوءِ جامونت کي سڏايو جنهن سان انگد ۽ هنومان ٻه گڏجي آيا.

ڪش انگد چيو: ٻالي ڪمار! ٻل تنهنجي جي سڌ سنسار!
پيءُ مارائي ماءُ پين ڏئي شرم وڃائي ڪيئن شان لڙي!

ڪش پوءِ انگد کي چيو تہ اي ٻاليءَ جا پٽ، تنهنجي شڪتيءَ جي خبر
سڄي سنسار کي آهي. تون اُهو انگد آهين نہ، جنهن پيءُ کي مارائي ماءُ پين کي
ڏيئي ڇڏي؟ شرم وڃائي هاڻي لڙائيءَ ٻر شان اچانڪ آيو آهين!

اُهو ڦل پوگهہ اڄ منجهہ لڙائي لاهہ ڪلنڪ ۽ ڪر پلائـي
ٻڌي انگد کي ڪروڌ چڙهيو پهاڙ ڪٽي مٿان ڪش ڇڏيو!

پر سڀ ٻيھر سرلوائي وڏو لشڪر ولي هليو. سندس مٿن ۾ ڏاڍو ڪروڌ هو. ٻچي جا ڏس؟ هڪ وڏي ندي رت جي وهي رهي هئي. ڪين اهڙو نہ ٻڙ ليو جو وڙهڻ جو آسرو لاهي ڇڏيائون!

اُنهيءَ سمي ٻئي پت سيتا اچي پهتا ميدان
ڏنا باندر ۽ دئيت سڀ ڪڏهن ڇيو هنومان.

انهيءَ وقت سيتا ماتا جا ٻئي پٽ بہ مدان ۾ اچي پهتا. سڀ باندر ۽ دئيت ڪين ڏسي ڏچي ويا. ڪڏهن هنومان همت رکي چيو تہ:

مات پتا ڏنيم جن جنمايو موتي وچو گهر وڙهو اچايو
"ميدان ڇڏي وڃو" لنڊ ٻڌي ٻنهين ٻارن کي ڪاوڙ لڳي!

اي ٻالڪو، توهان جا ماتا پتا ڏنيم آهن جن توهان جهڙن سندر سوروين کي جنم ڏنو آهي. اوهين اچايو چوليا وڙهو، گهر وڃي راند روند ڪرڻ ۽ حياتيءَ جي موج ماڻيو. "ميدان ڇڏي وڃو" لفظ ٻڌي ٻنهي ڪمارن کي سخت ڪروڌ ولي ويو.

ٻل نہ آٿو وڃو گهر هليا پائي ماريون نہ گيدين اسين ڪڏائي
ٻڌي وچن پرت پنهنجي ڪن ساڻ
"ٻالڪ، سنڀاليو پنهنجو تن پاڻ!"

اي ٻاءِ، جي توهان ۾ وڙهڻ جي همت ۽ شڪتي نہ هجي تہ مات ڪري گهر هليا وڃو. اسين گيدين تي هٿ ڪين هلائيندا آهيون. پر سڀ ٻالڪن جا اهي وچن ٻڌي ڪين جواب لکو نہ چکو، "ٻنهجا ڏنش ۽ ٻاڻ سنڀاليو."

چيخون ڪري ۽ سڀ گڏجي آيا مٿي وڙهڻ ڏرن ڪجهي!
سين گڏجي هڪ وارئي ماريا لوڪتي ڪن ڏرن سمهاريا!

هت جوڙي پرت چيا تڏهن وچن اندر دڪاءِ
سيه تياڳڻ ڦـل مليو اِهـو پريو چيو ڏسي آءِ.

پرت تڏهن لورو ڏمڪي ۽ هت جوڙي چوڻ لڳو ته اي پڳوان، وڏانا اسانکي اِهو ڦل سيتا جي تياڳڻ جو ڏنو آهي. تڏهن لي پڳوان چيو ته چڱو، لون وڃي روارو ڏسي ته اچ ته ماجرا ڇا آهي!

پڌ ڪرڻ ڪان پاءِ، چرڪين تيار ڪريو رت جيڪي ڏسين!
پگ رهي پل دشمن ڏسون رانوڻ برابر بـالڪ پسون!

اي پاءُ، مان سمجهان ٿو ته تون پڌ ڪرڻ ڪان چرڪين ٿو. هاڻي جلد سڀ رت، جيڪي ۾ هجن، سي تيار ڪراءِ. پل ته پگ رهجي وڃي ۽ رانوڻ جهڙن سورن دشمن کي هلي روارو ڏسون.

پرت وچن پڌي لڇي ٿيو گهڻن طرحـن سان رام چيو
جامونت سـگريـو وپيشڻ دِود مَيند نيل نل پوشڻ.

پرت اِهي وچن پڌي لڇي ٿيو ۽ ڏنو ٿي. پڳوان پوءِ ڪيس ڏبرج سان سمجهايو. پوءِ جامونت، وپيشڻ، سگريو ۽ نل ۽ نيل، ميند ۽ دود، جيڪي پنهنجي ڪل جا وڏا پوشڻ هئا،

پهرين سڪا سڀ ورتا گهرائي انگد هنومان پين سمجهائي
دشمن ميدان مان ماري پڄايو پاڻ بالڪ پئي پڌي پهچايو.

هنومان ۽ انگد کي ٻه پڳوان سڏ ڪيو. کين چيو ته اي پائيو، دشمن کي لڙائيءَ جي ميدان مان جيتي جڙا پڪڙي منهنجي سامهو حاضر ڪريو.

سُرنائي ونـي ڪٽڪ وشال پرت اُپجيو من ڪرود چنڊال
رت ندي وهندي ويرن ڏني وير پڌنا، آس وڙهڻ رکي!

شتروءَ کي نهايت ٻلوان سمجهي لڇمڻ کي سيتا جو ان ۾ چاڙهڻ ياد پيو. هوءِ ڏاڍو وياڪل ٿيو ۽ دل ۾ سوچيائين ته هوڙي جڳ ڪان نه مرڪبولي پلو آهي.

ڪروڌ ڪري ڪش ٻاڻ ڪنيو ن ڳڏ منتر سان منيءَ ڏنو!
آڪاش پاتال رساتل جو ٻاڻ لڳي پوم بچي نـه ڪو.

اڇڻ شرط ڪش اهو ٻاڻ ڪنيو جيڪو منيءَ کيس منتر سان ڳڏ ڏنو هو جنهن جي چٽڻ سان سنسار ۾ ڪير به بچي نٿي سگهيو.

ٻاڻ موهن تنهن شستر کي چاڻو
مهيش وشن برهم تنهين سياڻو!
لڇـڻ لڳو سو پيو ڌهي ڏرن ڪريـو ڪا سڌ نه رهي!

اُنهيءَ ٻاڻ جو نالو موهن ٻاڻ هو جنهنکي برهما، وشنو، مهيش به ڄاڻن ٿا. اهو ٻاڻ ڪش لڇمڻ کي ماريو، لڇمڻ يڪدم ڌرتي تي ڪري پيو ۽ سموري سڌ ٻڌ ڀلجي ويس. بيهوش ٿي ويو.

سڀڪي سئنا اُٿي ڀڳي اپـار اچي رام وٽ ڪئي پڪـار
سڀڪو سماچار يـڌ ٻـڌايو وير لڇڻ جيئن پوم سمايو!

سموري سئنا ڀڄي وڃي ايوڌيا پهتي ۽ سموري خبرچار اڳاڻيءَ جي رام کي ڏني. جهڙيءَ طرح لڇمڻ ڌرتي تي ڪريو هو سو به کيس ٻڌايائون.

جنهن طرح سارو ڪٿڪ سنهاريـو
اڪين ٻنهنجين اسان نائڪ نهاريو
ٻار ننڍا ٻر آنـي ٻـلوان روپ تنهنجو ٻئي اي ڀڳوان!
وار سونهري سندن متي ٻالن سگهه ڪو ورڻـي سگهي؟

هنن سڀ ورتانت ڀڳوان کي ٻڌايو، چيو ته ٻئي ٻار تنهنجي روپ جا آهن. سندن وار سونهري آهن. اتاهه شڪتي جي کاڻ آهن.

مَلهہ يڌ ڪرڻ لڳا للڪاري ميچي نہ هار ڪيرنڪي نہاري!
اُڀاءِ گهڻا ڪن، وري ڀِڙن ڪرن ڏرن وري اُٿي لڙن!

ٻئي وير ٻوءِ هڪٻئي کي للڪاري ملهہ يڌ ڪرڻ لڳا. ٻئي سور وير هٺا، هار ڪير بہ نہ ڀيو ميچي ۽ نڪي ڪو ڪنهن ڏي نہاري ٿو. گهڻا اُپاءَ ڪيائون هڪٻئي سان وري ٻک وجهي اڙيا. هر هر ڌرتي تي پيا ڪرن ۽ وري پيا اُٿن!

بيهوش سمُنا ڏي لڇڻ نہاري سمري رام چرن چِت ڌاري
باڻ هٺي لؤ ڌرن ڪيرائي بيهوش ڪري ڀيو ڪيئن الائي.

سڄو لشڪر مئل سمجهي لڇمڻ ڀڳوان رام جو سمرن ڪيو ۽ هڪ باڻ لؤ کي هڻي ڌرتي تي ڪيرائي ڇڏيائين. لؤ ڪيئن بيهوش ٿي ڪريو سا خبر ئي ڪانہ پيئي!

سييہ سمري، من چرن سُکد ڪُش اُٿيو وئي مورچا جلد
ڏسي بيهوش لؤ ننڍڙو ڀاءُ ڪروڌ اُڀجيو من وير اٿاهہ!

ماتا سيتا کي سمري ۽ مني جي سکدائي چرنن جو ڌيان ڪري ڪش جلدي مورچا مان اُٿيو. اُتي ڏٺائين تہ وڏو ڀاءُ بيهوش پيو آهي؛ انهيءَ ڪري ڏاڍو ڪروڌ من ۾ پيدا ٿيس ۽ وير ڀاءُ من ۾ پيدا ٿيس.

لڇڻ ايندو اُن ويـر ڏسي باڻ چاڙهي اڳ آيو ڪوسي
شترو جيت ۽ باڻ ڀيا ماري سيئي ڪٽي ڪش وير نواري!

لڇمڻ سامهون ڪش کي ايندو ڏسي باڻ هٿ ۾ جهليو ۾ هن سندس سڀ باڻ ڪاٽي ڇڏيا.

مـن ۾ وياڪل لڇڻ گهڻو ڏسي شتـرو ٻـلوان
سيہ ٽياڳڻ من سوچ اَتٽ پران ٽجڻ سک جاڻ!

پاڻ ڏسي اچ ”لڇمڻ ڀڄي ھن ڏانھن لئي ڪنھن ٻاڻ چاڙھيو، پر ٻالڪن کي
مٺي ٻالڪ سمجھي ۽ ڪل جو فرض سمجھي ڇڏي ڏنائين.“

پنھنجا سھائڪ وڃي اچو پائي توھان مارڻ مان ناھ پلائي!
ڪش ڀڄي ڪنن ٻاڻ ڪنيون ڏڪي ڏرن پڻ شيشُ ڌنو!

لڇمڻ ٻوء چوڻ لڳو ته اي ٻالڪن جا پوشڻ، توھان جي مارڻ مان پلائي
نه ليندي. توھين پنھنجي سھائڪن کي وٺي اچو. اھو ٻڌي، ڪش ھڪ خطرناڪ
ٻاڻ چاڙھيو جو ڏسي ڏرلي ڏڪي ريئي ۽ شيش کي ڏپ لڳو.

ٻاڻ چڏل ويا اُپ پکڙي پنيان ٻاڻن ويو سج ڇپي!
.ٻلوان شترو ڏسي جوش ۾ آيو ڌنو لڇڻ نه پر رٿ زورڪايؤ

ڪش جي ٻاڻ ڇٽڻ سان لکين ٻاڻ آڪاش ۾ پکڙجي ويا ۽ سورج انھن جي
ڇانو ۾ ڍڪجي ويو! لڇمڻ شترو کي ٻلوان سمجھي ڌنو نه کڻي پر رٿ کي روڪي
بيٺي رھيو.

ٻاڻ سان ٻاڻ کي ڪاٽي پائي ڪيل پيا ڪن خبر نه ڪائي
لڇڻ گدا ڪنھن دم ھڪ ماري
ڏرن ڪريو ڪش مورڇا پاري

ٻاڻن کي ٻاڻن سان ڪاٽڻ ۽ ھڪ ٻارائو ڪيل آھي! ڪنھن ڪري لڇمڻ انھيءَ
دم ھڪ گدا اھڙيءَ طرح ھنئين جو ڪش بيھوش ٿي ۽ ڏاڍو وياڪل ٿي ڏرلي
تي ڪري پيو!

بيھوش ٿيل ڪش کي ڏسي لو ڊوڙيو ڪري شور
ايندي لڇمڻ چاليءَ ھنيون ڪريو نه پربل زور!

ڪش کي بيھوش ٿيل ڏسي لو ھڪدم ڊوڙيو ۽ گجڪار ڪري اچڻ شرط
لڇمڻ کي چاليءَ ۾ ھڪ ٻاڻ ماريائين. لڇمڻ کھٽي شڪتي وارو ھو ڪنھن ڪري ھو
ڏرليءَ تي نه ڪريو.

فتح ڪري ڇڏيو، هنن ڪانئرن نہ وڙهڻ جي طاقت ٻاھر نہ ڏسي، وڃي رام کي ڏانهن ڏني!

ٻـالڪ ٻـڌي حيران ٿيو لڇڻ گھرائـي ڪنهنکي ڇيو
ٻاڻر هٿان ٻئي وڃو گـڏجي مُن ٻالڪ ٻڌي اڇو وٺـي.

رام شترن کي ٻالڪ ٻڌي حيران ٿي ويو. ٻوء لڇمڻ کي گھرائي کيس ڇيائين تہ ٽون ٻاڻرن سميت وڃ ۽ پنهنجي ٻاھوٻل سان مني ٻالڪن کي ٻڌي هٿ وٺي اچ!

ماريو نہ ٽن کي آڏيو شـهـر رشي پٽ مارڻ آهي قـهـر!
ويو لڇڻ ساڻ سئنا اپار پهچي ميدان تنهن ڇيو هن پار

ٻالڪن کي مارج نہ، هنن کي جتر و شهر وٺي اچج. مني ٻالڪن کي مارڻ مهاپاپ آهي! ٻوء لڇمڻ هڪ ڀاري سينا وٺي لڙائيءَ جي ميدان تي پهتو ۽ چيو تہ:

وڃو بچائي پران من ٻالڪ رگھونشي برهم ديو من پالڪ
ٽري ڀري ٿيو اڪين ڪان پائي ڏسي ٽوهان آيو ڪروڌ اڏڪائي

لڇمڻ چيو تہ اي مني ٻالڪو، پنهنجا پران بچائي هليا وڃو. اسين رگھونشي برهمڻ، ديوتا ۽ منين جي رکيا ٿي ڪندا آهيون ۽ انهن سان نہ لڙندا آهيون، اي پتر، اکين ڪان هٿي ڀري ٿيو ٽوهان کي ڏسي مونکي ڪروڌ گھڻو ٿيو آهي!

ٻڌي لڇڻ جا وچن تـڏهن ڪليا گھڻو ٻال ويـر
ڀرين وڃي پنهنجو پاءُ ڏس اڃ ڀرٻل رڻ ڌير!

وير ٻالڪ لڇمڻ جا وچن ٻڌي ڪليا ۽ چوڻ لڳا تہ اي وير، ڀاڻ پنهنجي پاءُ جي حالت تہ ڏس.

”پاءُ ڏسي اچ“ ٻڌي ڪنن ڏنـش چڙهايو ٻـاڻ ڪنن
ويس ڏسي سمجھي من ٻالڪ ڪل فرض جاڻي ٻنو اُمالڪ!

چگي سور وار ورج ساڻ ڪري ڪوڙي ڪارڻ گھوڙو چڏي انجي پليان لڳا آهيو؟ پتر لکڻ-پڙل لوهان کي ڪو پڙلي نه ليو نه ڪو وير ڊرليء لي آهي!

جي پل ناهه لوهان سرير گھوڙو چڏي هٿ وچو گھر ڏير!
پڏي شترگهن لنظ لچاٽو استر ڪٽو هٿ چيو، مسڪانو!

جڏڪڏهن لوهان جي سرير ۾ اهتري شڪتي نه آهي جو گھوڙي جي رکيا ڪري سگھو نه پوء گھوڙوالي لي چڏي گھرروانا ليو. شترگھن ڪمارن جا لنظ ٻڌي ڏاڍو اچي لي ويو! پوء ڪين چپائين نه چگو، پنهنجا هٿيار سنڀاليو!

اسان للڪاريو وير ڏاڍا پياري!
ٻنا ڪڏهن شير، وجي جي تاڙي؟
الين چٽي هٿ ٻاڻ ڪنيون ۽ ٻهرين سرمن کي نميو.

واه، پالي، لوهين ڏاڍا ٻلوان لسا ڏسجو، جو اسانکي للڪاريو ٿا! ڪڏهن شينهن به ٽاڙيء جي آواز لـي ٻنا ٻڌو؟ الين چٽي هڻ ٻاڻ سنڀاليا ۽ ٻهرباٻين مڻيء والميڪ جي طرف سر نماٻاڻون.

ماري رٿ سارٿي ۽ ٽرنگ ٻاڻ هٽي ۽ ڦٽي انگ انگ
ڪري بيهوش پڻ ڪنڪ کي ماريو ماس سين جوگدن سنپاريو!

ٻالڪن پوء شترگھن، سندس سارٿي ۽ گھوڙن ۽ رٿ کي ٻاڻ هٽي انهن جا انگ ڦٽي وڌا. شترگھن نه بيهوش لي ويو ۽ سموري سينا کي جيتي ماري ڇڏيو جن جي ماس جي رکيا ڪدڙن ۽ ڪانڙن لي ڪئي!

هڪ هڪ وير ماري ڪيو وجيه جنگ ميدان
ورڻهڻ بدران ٽن دانهن ڏني وجي رام ڀڳوان!

وير ٻالڪن هڪ هڪ وير کي للڪاري هيٺ ڪيرايو ۽ اهڙيء طرح مران

بالڪن چيو ته اي ويرو، بيلي، ڪتري ڪل ڪي ڪلنڪ نه لڳايو. توهان انين ني ڪٽي گهوڙو ڇڏيو آهي! توهان ڪي ٻرڙيءَ تي ڪر سورويرن سڄڻن ني نٿي؟ اهڙا ڪنور وچن ٻڌي ۽ ڪمارن ڪي، بالڪ سمجهي ڪيترا سورهيه ڏانهن ڊوڙيا. ٻر لوڌانش لي ٻاڻ چاڙهي انهن سورمن ڪي ناس ڪري ڇڏيو!

ڏرن ڪريا ۽ اُتي ڦريا جوڌن وچي شترگهن چيو:
مُن بال لڙي ماري سڀن سڃي گهوڙو ٻڌي ڇڏيو.
ڪري ڪاوڙ آيو شترگهن سهايو فوج وني اڳتي وڌيو
رڻ گجن ٻئي بالڪ جڻ وڏندو ڏسي پڻ لڄي ٿيو!

ويرن جي ڏرليءَ لي ڪرڻا پيا هئا سي ورِي اُٿيا ۽ وڃي شترگهن کي ٻڌايون ته اي سوامي، ٻن مني بالڪن گهوڙو ٻڌي رکيو آهي! اهو ٻڌي شترگهن ڪاوڙجي فوج کي اڳتي وني هليو. ٻنهين بالڪن کي گرجنا ڪندو ڏسي هو ڏاڍو لڄي ٿيو. ڇو جو بالڪ اهڙو ته زور سان گرجنا ڪري رهيا هئا جيڙا شينهن.

ٻڌو اي ٻال ڪمار ڏيو گهوڙو ڇڏي ڪروڌ کي
پوڄي توهان تنهن وار جنم سڦل پنهنجو ڪريو.

شترگهن چيو: اي بالڪو، ڪروڌ کي ڇڏي گهوڙو واپس ڏيو. پوءِ توهان جي سورويرتا ڏسندو لڌهن يڪدم توهان جي پوڄا ني ڪندو. تنهن ڪري چرڻ ڇهو ۽ گهوڙو ڇڏي ڏيو ۽ پنهنجو جنم سڦلو ڪريو!

ڪانءِ ڇا راجن، ڪٿي رهواسي؟
ڦرو جهنگل وني فوج پڻ خامي!
گهوڙو ڇڏيو ڪهڙي ڪارڻ سياڳي
پٿر لکيؤ ۽ ٻڌو پوءِ ڪياڳي!

اي راجن، ڏيا پالي اسانکي پنهنجو نالو ته ٻڌاءِ! ڪٿي توهين راڄ ڪندا آهيو؟

جڏهن ۾ والميڪ جي ڪٿا هئي. سيتا ماتا جا ٻئي سورهيه پٽ ۽ اُتي هئا. اُنهن جي نظر هن سندر گهوڙي تي پيئي!

مٿين جــڙيل مستڪ مٿانئـي پتر ٻڌل سر پڙهيو ٿهائين
وڻ ويچهي سان گهوڙو ٻڌو ٻن ويچار ڪٿي ائين ڪيـو!

هن وچتر گهوڙي جي مستڪ تي پتر ٻڌل ڏٺو ۽ گهوڙو ٻهاري اهو پتر پڙهي ڪٿي گهوڙي کي واڇهي هڪ وڻ سان ٻڌي ٻهاريو. هن سوچيو ته اُتي نه اُنس ڪرڻ سان ڪهڙو نتيجو نڪرندو.

ڪمر ترڪش هٿ ڌنش ۽ تير تيار ڪرڻ لء ٿيا رڻ ڌيرا!
سٺ هزار ويـر گهوڙي ساڻ آيا اُتي جٿ ٻاٻر ٻلـوان

ڪمر سندن ۾ ترڪش ٻڌل هئا ۽ هٿ ۾ ڌنش ۽ ٻاڻ هوا. هو پتر پڙهي وڙهڻ لاء تيار ٿي ويا! هرڏانهن جو گهوڙي سان سٺ هزار پهلوان ساڻ هئا ۽ رکيا ڪري رهيا هئا، سي ۽ اُتي آيا جتي ٻئي ٻاران ٻاٻر بيٺا هئا!

وڻ ٻڌل ڏٺ گهوڙو ڏسي ٻا ڪ چاٽي ڪٿي ڪاوڙ روڪي
گهوڙو ڏيو گهر وڃو سويلو مات پتا ڏنيه اَگــڻ سويلـو!
لڙڻ لڙاي گهرڻ وري دان ڪين ٻوڙيو کتري ڌرم جو شان!

هرڏن گهوڙي کي وڻ سان ٻڌل ڏسي ۽ ڪمارن کي ٻالڪ سمجهي پنهن جي غصي کي روڪيو ۽ چوڻ لڳا ته اي ٻالڪ، گهوڙي کي ڇڏي سويرو گهر وڃو ليو. اهي ماتا پتا ڏنيه آهن، جن جا توهين ٻاٻا آهيو! اهو ٻڌي ٻالڪن چيو ته اي ٻانبو، لڙائي جي ميدان ۾ ڀيک گهري کتري ڌرم جو شان نه ٻوڙيو!

کتري ڪل ڪلنڪ نه لايو اي ســـورويـــر!
بـــن ٻـــل گهوڙو ڇـڏيؤ ڏرن ڏٺو نه ڪو رڻ ڌيز؟
کنور وچن ٻڌي ڪـوڙا ٻالڪ چاٽي ڏن ڏي ڊوڙيا
ڌنش کٽي هڪ ٻاڻ هٽي لؤ ڪلي ڏن سرير نهوڙيـا.

اُتي سندر ٻـــہ نگر ٻــڌي ٻلوان پٽن کي اُنھن رکـــي
متّرا نانءُ آ پـــرستا جنھنجو ٻيو شھر آ لکيل ويدن جو.

شترگھن ٻوءِ اُتي ٻہ شھر ٻڌايا ۽ ٻنھين ٻلوان ٻٽن کي اُنھن شھرن جا راجا مقرر ڪيائين. ھڪ متّرا ۽ ٻيو وشو. اُنھن جو ذڪر ويدن ۾ بہ ٿيل آھي.

وڏو سڀاھو ٻـــل پرويڻ متّرا راج ٿيو اُنھي اڏيـــن
يمنا ڪناري وشـــونگـــر يوپ ڪيتو اُن اولھہ طرف

سڀاھو، جو ٻل ۽ ٻڌ ۾ پرواڻ ھو تنھنکي متّرا جو راجا ڪيائين جو جمنا جي ڪناري تي آھي. يوپ ڪيتوءَ کي وشو جو راڄ ڏنائين جـــو ٻري اولھہ جـي پاسي آھي.

چرن جيؤ چٽي وڄائي نشان
ڏکڻ ھليو گھوڙو جڳہ کي جــاڻ .
وزير ۽ پٽ کي اُتي ڇڏي جل جمنا جت نچي کڏي.

چرن جيو چٽي ۽ واڄا وڄائي ۽ نغارا نشان وڄائـــي گھوڙو ڏکڻ طرف ھليو، جتي جمنا جي مست جل ۾ پي راند ين ڪيون ۽ ناچ لي ڪيا.

پـــرنام ڪـــري جمنا ھليا سٽنا ھلي گھوڙي سنـڪ
سوره سٽنا ڏاڍي خوش ھٽي سمجھي بس چترنـڪ.

جمنا کي پرنام ڪري ۽ وڄ گھوڙي جي پٺيان ھلي. ولرن جـو جھنڊ سٽنا کي ڏسي ڏاڍو خرش ٿيو.

والميڪ بـــن سٽنا سميت اچـــي پھتا سان ڪرپانڪيت
سيہ پٽ ٻئي ھئا ويراُتي نگاھہ پئي تن گھوڙي سندر تي

آخر شترگھن سمرري سٽنا سميت، گھوڙي جـــي پٺيان اُنھيءَ بن ۾ پھتو

جيئن ڪــال اچي ڪڙڪندو آهي . گهڻن ئي جوڌن کي ماريائين. پوءِ شترگهن طرف گجگوڙ ڪندو وڌيو.

هنيون ترشول اڇڻ سان ڇاتي ڪريو ڌرن ڌڪ کائي گهائي
مورڇا ڏسي ترار ڪٺي آيـو ڏنـو سپاهو ڪروڌ سمايو!

لوڻاسر اڇڻ شرط شترگهن کــي ترشول هنيون جــو سندس ڇاتيءَ ۾ کهڙي ويو. هو بيهوش ٿي پٽ تي ڪري پيو. هن کي ڪريل ڏسي لوڻاسر خوش ٿيو ۽ ترار کڻي ڏانهس وڌي آيو. اهو ڏسي سپاهوءَ کي ڪروڌ ولي ويو.

رٿ پيڇي سپاهو سارٿي ماريو سر گهٽن جو ڌرن ٿي ڏاريو
رٿ ڀــن لنوڻ بيهوش ٿيو سريو جي سڌ پلڇي ويـو

سپاهو پيهنجي گدا سان لوڻاسر جو رٿ ڀڃي ۽ سارٿي کــي ماري ڇڏيو. پوءِ ڪلندي ڪيترن کي موت جي گهاٽ تي آنائين. رٿ ڪانسواءِ لوڻاسر بيهوش ٿي ويو ۽ ڌرتيءَ تي ڪري پيو.

چرن وندي شري رام جا پاري ڇڏيا ڀـــ ٻاڻ
سر ويو ڌڙ کان ڌار ٿــي ڪريـو ڌرن نــڌان

سپاهو شري رامچندر جو سمرڻ ڪري ۽ ٻاڻ هڻيا جنهن ڪري هن جو سر ڌڙ کان ڌار ٿي ڌرتيءَ تي اچي ڪريو.

مرڻ ٻڌي خوش ديون دل ومان چڙهي ڇتڪارن گــل
گل ورســن ۽ وڄــن نغـارا مٽي ويا دک درد اپـارا .

لوڻاسر جــو مرڻ ٻڌي ديوتائن جو جهنڊ بلڪل اهار ٿيو ۽ ومان تي چڙهي مٿان گلن جي وڪا ڪرڻ لڳا. چوڌاري خوشيءَ جا نغارا وڄڻ لڳا ۽ سڀ دک ۽ ڪليش مٽي ويا!

مڙو ٿو چڪايان! ڪين جيتي ئي اچي لوهان اگيان سر نمائيندس. ڏسجو ته مان ڪيئن ٿو سرپ حاصل ڪريان. ٻنهي طرفن گهڻو فخر هو. يوپ ڪيتو ۽ سپاهر ٻئي پنهنجا هٿيار ڪڻي لڙڻ لاءِ نڪتا.

سُور پريا، جيهِ پنهنجي طرف جي چٽي ڳـولي جوڙ سنو
پير ســر ڪانـــي ڦتا ڪن يــوگني ٻالڪن متو مکو
گــدڙ لــومڙيون ڪانءُ سرٽيون رت پي سک منائن
بٽيا داني رت دان ڏئي من ۾ خوش ٿي منگل ڳــائن

ٻنهين پاسين جوڌا پنهنجي برابر جوڙي ڏسي، الڪي للڪاري لڙڻ لڳا. هڪٻئي جا سر ۽ پير ڪاٽي ڦٽا ڪيا ڪن ۽ ڏائڻين ۽ سرٽين جو مکو متو ۽ گدڙ ۽ لومڙ انهن جو رت پي پيا خوشيون ڪن. اهي سڀ پين جانورن کي ٻـ نينڊ ڏيئي وڏا داني ٿي پيا ۽ خوشيءَ جا گيت پيا ڳائن!

پيءُ ويجهو گڏ ٻئي پٽ آيا دشمن طريقا وڙهڻ سارهايا
ڏسي پٽن جي شڪت اکنڊ خوش ٿيا ناگ ديوپکي پرند!

شترگهن جا ٻئي پٽ دشمن جي ٻل کي ياد ڪندا پيءُ جي ويجهو آيا. هنن دشمن سان وڙهڻ جي سندن طريقن جي ۽ ساراهه ڪئي. ٻالڪن جي سورهيائي کي ڏسي ديوتا ۽ ناگ ڏاڍا خوش ٿيا.

سجي رت گهوڙن ساڏنن گجندو ساڻ نشان
ڪيتر پڌاريو ڪروڌ مان لوٽاسر ٻلوان

لوٽاسر رت کي تيار ڪري، هٿيار رکي ۽ گهوڙا جولي يدڪيتر ۾ آيو.

شترُ سمري ڪٽي شُول وشال جهپٽيو دشمن تي جڻ ڪال
سوين سسيون ڏڙن ڏارڪري طرف شترگهن گجڪار ڪري.

لوٽاسر شترُ کي سمري ۽ سندس ترشول کڻي دشمن متان انين اچي ڪڙڪيو

يڌ ڪري ٻشترن للڪاري ٻاڻ سان ڏيئين ڳهٽن کي ماري
مورڇت ڏسي ڪوتپ ٻلوان رٿ چاڙهي ڪيس وٺي ويو ساڻ.

ٻنهي ڀرن جي سورمن کي للڪاري گهٽن کي ماري ڇڏيائين. لڳاتار جڏهن ڪوتپ کي بيهوش ڏٺو تڏهن رٿ تي چاڙهي کيس ڪڍي هليو ويو!

گهر آيو جڏهن مورچا وٺي ڪنپ ڪوتپ گڏ آيا ٻئي
ويراهڙو جنهنڪان موت ٻچي هار کائي ويو سٽٿ سنجهي

گهر آيو ۽ جڏهن مورچا وٺي هلي تڏهن پنهنجي ڀاءُ ڪنپ کي ٻه ساڻ وٺي جنگ جي ميدان ۾ آيو. سندس ڀاءُ اهڙو ٻلوان هو جو موت ۾ ڪانئس ڊڄندو هو. ير قسمت کين پراس ۽ هار کائي وڃو.

ويڙ ڪروڙين ڇڏيا مون ماري ويو ٻالڪ ڏسي دل هاري
دشمن نيڪي ٻڌي اهنڪار چيو ڪريو نه من ويچار
نؤج سورج ونش ٻوڙي جمنا قيد ڪري راءُ وٺي اچان.

ڪاب چيو ته مون هزارين لکين لڙائيون آهن پر هتي راجا جي ٻالڪن کي ڏسي دل هاري ويٺي آهيان! ڪرڪ دشمن جي بهادري ٻڌي ۽ اهنڪار ڪري چيو ته اوهين ڊپ نه ڪريو. مان دشمن جي فوج کي جمنا نديءَ ۾ ٻوڙي سندن راجا ... هتي وٺي ٿو اچان!

رب ٻالڪ ماريان فوج جمنا تاريان اچي ٻوءِ سيس نمايان
سورج چڙي سڄي فوج گڏي سوپ ڏسو ڪيڏن پايان
ٻنهي طرفن فخر گهڻو من گرجي دئيت سپ سامهون ٿيا.
... ڪيتو پالـو وير سپاهڙ ڪٽي ٻاڻ جلد لڙڻ هليا.

... سر کي چيو ته مان ڏسو ته ڪيئن نه انهن دشمن ٻالڪن کي

جيئن شترگهن منتر پڙهي پاڻ هنيون ليئن ڪروڙين پاڻ آڪاش ۾ ڦهلجي
ويا ۽ مايا سموري ناس ٿي ويئي. جيئن هوا لڳڻ سان ڪڪر ناس ٿي ويندا آهن
يا آڏامي ويندا آهن.

نقلي ديو جهنڊ ڪين ڏسي وڏيو ڪال جان اڳـ وهسي
دشت، سنيال پنهنجو ترشول گدا هلائـي ڪروڌ انڪول

سباهو جڏهن نقلي ديوتائون ڪٽي ڪين ڏٺا، تڏهن ڪال وانگر اچي
وڏيو ۽ چوڻ لڳو تہ اي ڪائر لوٽاسر، پنهنجو ترشول سنڀال. انين چئي هن
گدا هلائي.

۱ سهي نہ سگهيو گدا تيج اپار مورچا تي ڪريو ڪري پڪار
ڪرندو ڏسي پنهنجو راجـا ڊوڙيا ڪٽي هٿ شستر نهاري.

لوٽاسر گدا جي چوٽ سهي نہ سگهيو ڇاڪاڻ تہ گدا جو تيج سهڻ کان ٻاهر
هو. هو مورچا تي هيٺ ڌرتيءَ تي ڪري پيو. پنهنجي راجا کي ڪرندو ڏسي،
سندس مدد ڪرڻ وارا سورهيہ هٿيار سنڀالي سباهو ڏي وڌيا.

ڪوتپ نالي وير بلوان بيهوش لوٽاسر ڪيس پئي جاڻ
تي هزار وير تيا ڪـڙا اچي سباهوءَ سامهون لـڙيا

ڪوٽپ نالي هڪ بلوان راڪس کي جڏهن خبر پيئي تہ لوٽاسر ڌرتيءَ تي
ڪريو آهي تڏهن ٽي هزار جوان وٺي سباهوءَ جي سامهون لڙڻ لاءِ آيو.

دئيت وياڪل ڪري پـاءِ سنياري
۱ ويجهو اچي ڪـل ديپ نهاري
باڻ شترو کي ڇاتيءَ کهڙيو بيهوش ٿيو ۽ ڌرن ڪريو.

سباهو سيني راڪسن کي ٻاڻن سان گهايل ڪري وري پنهنجي نندي پاءِ
وٽ ويو. هن بہ راڪسن کي اهڙا چٽا ٻاڻ هنيا هئا جو ڪين سڌ پئي پاڃي ويئي!

بي حال ٿي ڌرتيءَ تي ڪري پيو. ٻر وري اُٿي ۽ ڪروڌ ڪري ترشول کڻي، جو شنڪر کان مليو هوس، شترگهن جي سامهون آيو.

مارِيا رگهوويـر سـپ ڌرن ڪريا رڻ ڌيـر
هڪ ڪڻ لوڻاسر ٿـيو گم وچي پل ويـر

شترگهن گهڻيئي وير جڏهن ماريا ۽ ڌرتيءَ تي ڪيرايا تڏهن لوڻاسر هڪ گهڙيءَ لاءِ غائب ٿي ويو!

رچي مايا گهڻا ديـو بڻايا شستر کڻي پوءِ وڙهڻ لاءِ آيا
برهما شـو ۽ وشـنو آدي گهڻا چون ٻيا ويد جا وادي.

هن مايا رچي گهڻيئي ديوتا بڻايا جن ۾ ڪيترا برهما، ڪيترا شو ۽ ڪيترا وشنو هئا. سنڪادڪ ۽ ٻيا مشهور ٻه هئا.

دئيت پربل ڏٺا شترگهن کان گهڻا ملبن هٿ پڻي هٿ سان
وياڪل ڏسي فوج نارد آيـو چئي سماچار سڀُو سمجهايو.

اهڙيءَ طرح دئيتن جي فوج شترگهن جي فـوج کان وڌيڪ ٻلوان ٿي ويئي تڏهن گهڻيئي جوڌا هٿ ٻيا ملن! سڀئي کي وياڪل ڏسي ناردمني آيو جنهن سڀُو احوال شترگهن کي سمجهايو.

شترگهن تنهن دم ٻاڻ سنڀاري سمري ٻاڻ ڌنش کي چاڙهي
سوريه نڪري ۽ دوُر انـڌار نقلي ديو نه رهيو بيڪار.

شترگهن، نارد جي چئي موجب رام وارو ٻاڻ ڌنش تي چاڙهيو ۽ رام جو سمرن ڪيو، ليڪن سڀ نقلي ديوتا ناس ٿي ويا.

منتر پڙهي جيئن ٻاڻ هنيون ڪروڙين نپ سماءَ
پربـل مايا سڀ ناس ٿي ڪڪـر هـوا اُڏاءَ!

شترگهن جي پٽ سباهو سان متنگ لڙڻ لڳو ۽ ٻي جوڙي يوپ ڪيتو ۽ ڪيتوءَ جي هڪٻئي سان لڙڻ لڳي. ٻئي بهادر هئا ۽ هن هڪ ٻئي جي آڏ نه مڃي.

هر هڪ جوڙو گڏجي جوڙي شستر استر ڪٺي پيا ڪن زوري.
گهور ڏسي جنگ ديو پيه پيت
پڇيو ورهسپت کان ڪنهنجي جيت؟

هر هڪ جوڙو پنهنجو ثاني ڳولهي خوب لڙڻ لڳو ۽ شستر ڪٺي لڙائي ڪرڻ لڳو. گهور لڙائي ڏسي ديوتائن کي ڀؤ وٺي ويو. پنهنجي گروءَ ورهسپت کان پڇڻ لڳا ته ٻڌايو ته ڪنهنجي جيت ٿيندي؟

اِندر هرديه ۾ سوچ نه ڪر ، رام پرتاپ رديءَ ڀر ڌر
يوپ ڪيتو ڪري ڪاوڙ اپار رپ ڪيتو ماري ڌرتيءَ ڌار
هيڏانهن سباهو متنگ کي ماريو
ڪٽي هٿ پير ڌرن تي ڌاريو.

اي اندر، رام جو چنتن ڪر ۽ من ۾ ڪو ڪتڪو نه رک. رام جي مهما اپار آهي. يوپ ڪيتو ڪروڌ سان لڙي رپ ڪيتوءَ کي ڪيرائي وڌو. سباهو وري متنگ کي ماريو ۽ هٿ پير ڪاٽي ڪٽي ڌرتيءَ تي ڦٽو ڪيائينس!

ڌرن ڌري هٿ پير ڪپي تير وچي ترڪش کڙيا
شترگهن سُت وير ٻئي پٽ ڪندي گرجنا خوب لڙيا
ٻڌي مرڻ پٽن ڪريو لوٽاسر ڌرن دک لٿي بيحال ٻٽايو
ترشول ڪٺي ۽ چڪر هٿي سڌو شترگهن سامهون آيو.

شترگهن جي پٽن سباهو ۽ يوپ ڪيتو جا ٻاڻ دشمن جا هٿ ۽ پير وڍي وري موٽي وڃي ترڪش ۾ پيا! ٻئي وير، شترگهن جا پٽ خوب بهادريءَ سان لڙيا ۽ گرجنائون ڪرڻ لڳا. ٻنهين پٽن جو مرڻ ٻڌي لوٽاسر بلڪل دکي ٿيو ۽

۽ اهي شترگهن جي لشڪر سامهون ليو، جو دشمن (شترگهن) جي لشڪر کي ڏسي خوش ٿيو!

ماريو ڪالو راجا ڀڏو جيڪي اچيو سو وڃي ڪريو!
الين چٽي فوج سامهون آندي ڪجل جبل جان ڪاري آندي!

جو چوندو آيو ته لشڪر کي ماريو، کين ڪالو، راجا کي ٻڌي مرڻ وقت آئيو، جيڪي وٺيو سو ڪريو، هن الين چٽي پنهنجي فوج کي شترگهن جي سامهون نهاريو جڻ ته ڪجل جبل تان آندي لٿي آهي، الين پير سمجهڻ ۾ اچي!

جوڌا بهادر وڙهڻ لاءِ آتــر سڀ شسترن پريـا
ڪي ڪي جوان جن ٻل ايمان، هڪٻئي جا هٿ روڪيا
تير ۽ شڪتي تومر ٽڪتي پــڻ تــلـوار هلائن
هٿ پير ڪاٽن ڌرن گهوماٽن پــر خبر نــہ پائن.

سڀ جوڌا ۽ بهادر وڙهڻ لاءِ اتاولا هئا ۽ سڀني هٿيارن سان ليار هئا. ڪي ڪي جوان، جيڪي وڙهڻ جي شڪتي هئي سي دشمن جي هٿن کي روڪين پيا. سڀ پنهنجا تير، تومر، تلوار ۽ ترشول هلائي پيا هٿ پير ڪاٽن ۽ کين خبر نہ ٿي ڪالہ ٿي پئي ته جو ڇا ڪري رهيا آهن! جيڪر هٿ چڙهين تنهنکي گهمائي ڌرتيءَ تي ڦٽو پيا ڪن.

پنهنجي سئنا پڄندي ڏسي لوٹـاسر بلونت
سڏيو پٽ متنک وير ۽ پيو پڻ ڪيتو اکند.

پنهنجي سئنا کي ٻٽجي هندو ڏسي پنهنجي پٽن متنک ۽ ڪيتوءَ کي لوٹاسر سڏ ڪيو.

شترگهن وڏو پٽ ٻانهون وشال
لڙيو متنک سان جيئن ڪر ڪال
ديپ ڪيتو ۽ ڪيتو للڪار گهڻو لڙن پـر ميئن نہ هار

شنک وڄائي فوج کي ساڄي آڪاش گونجايو لشڪر واڄي
شهر ٻاهر اچي سئنا سنڀاري پٺ ڏسي ٿيس آنند ڀاري !

شنکن کي وڄائي ۽ فوج تيار ڪري شهر کان ٻاهر نڪري فوج کي سنڀاريائين ۽ پٺ ڏسي ڏاڍو آنند ڀريو ٿيوس.

ٻارنهن راتيون رهيو منجهه رستي اچي پهتو پوءِ جمنا ڪنڌي!
ڪري روزانو دان اشنان چرن پوڄا ڪري سان اُتساهه

ٻارنهن راتيون رستي ۾ رهي، جمنا جي ڪناري تي اچي پهتو. روزانو گهڻو دان ڪندو هو ۽ ڀڳوان جي چرنن جي پوڄا ڪندو هو.

جمنا چرن شترگهن وندي پوءِ پوڄي مهاديو
رام پوڄي پڻ پريم سان ڪري سيڻن جي شيوا.

شترگهن گهڻي ادب ۽ آدر سان جمنا جي پوڄا ڪري پوءِ مهاديو جي پوڄا ڪندو هو. رام جي چرنن جي پوڄا ۽ انهن جو ڌيان ۽ نت نيم ڪندو هو. انهن سيڻن جي شيوا ڪندو اڳتي هليو.

هڪ هڪ جوڌو مٽ لوڻاسر ويو لشڪر ۽ گهيريو شهر
گونجيو آڪاش وڳا نغارا گهمنڊ ڪري اُٿيو لوڻاسر ڀيارا !

لوڻاسر جي لشڪر جو هڪ هڪ ويرُ لوڻاسر جي برابر ٿي هو. انهيءَ شترگهن جو لشڪر شهر کي گهيري ويو. چوڌاري نغارا وڳا ۽ آڪاش گونجي ويو. لوڻاسر لڙائيءَ جو ناد ٻڌي گهمنڊ ڪري اٿيو.

لشڪر لوڻاسر ست هزار گجندر وڌندو ڪندو للڪار
شترگهن لشڪر سامهون پهتو ڏسي لشڪر شترو گهڻو خوش ٿيو.

لوڻاسر جو ست هزار لشڪر گجندو ۽ للڪارون ڪندو وڌندو اڳتي آيو

ٻنيءَ سان گڏ وڃي رهي. ڪيس لوٽاسر ٻت جاڻو، جنهن ٻگران شڙ جو اڪنڊ ٻڃن وڃي ڪيو.

اکنڊ اگر تنهنجو تپ جاڻي ڏنو ڌرشول ڀڳت پرماڻي
جنهن هٿ رهندو استر هي پياري
جيتي ڀون چوڏنهن برهمچاري !

هن جو اکنڊ ٻڃن ڏسي شڙ ڪيس ترشول ڏنو ۽ چيو ته جنهن جي هٿ ۾ اهو ترشول هوندو اهو چوڏنهن ئي ڏسائن ۾ سڀ ڪنهن ئي جيت پائيندو.

تنهن ٻل ڪري هؤ نه گهٽي منش ديو راڪاس
جيتي وس تنهن سڀ ڪيا دک ڏئي تن خاص.

انهيءَ ترشول جي آسري هو انسان، ديوتا ۽ راڪاسن جي پرواه نه ڪندو آهي ۽ سڀني کي جيتي، وس ڪري دکي ڪري رهيو آهي.

چرلرٻڏي ڪجهه رام مسڪانو چڏي ڏيئي تنهن ٻل من مانيو
وير سمنا ٻلوان ٻڌائي هليو وني پٽ شترگهن سهائي.

اهو ٻڌي رام مشڪيو ۽ ڀهنجو ٻل شترگهن کي ڏئي ٻاڻ جهڙو ڪيو ۽ وڏا سمنا ڪي ۽ ڪرپا درشٽيءَ سان ٻلوان ٻڌائي ڇڏيو. شترگهن ڀهنجي ڀهي ٻئن کي ۽ ساڻ ولي ويو.

ٻڌي وڃن گڏ وڃائي نغارا تي هزار سيڱي هڪ وارا
هاٿين گرجنا ڏرن گونجائي رٿ هزارين سورج لڄائي !

ٻگران جي آکيا پاڻي ني هزار نغارا، سڀ گڏ ئي وڃايا ويا. انهن جي آواز ۽ هاٿين جي گرجنائن جي آواز ڌرتيءَ کي گونجائي ڇڏيو ۽ هزارين رٿن سورج جي سواريءَ کي ۽ لڄائي ڇڏيو!

لوٽا سر جي ڪٿا ٿن ڪئي منې ستايا ڳهٽا دک ڏيئي ؛
ٻڌي وچن نيڻن جل ڇايو رام ڪليو ۽ ترڪش ڳهرايو ۔

اُنهن چئني لوٽاسر جي ڳالهه رام کي ٻڌائي جنهن رشين منين کي انيڪ دک ڏنا هئا۔ اهو ٻڌي رام کي اکين ۾ پاڻي اچي ويو۔ پوءِ رام ڪليو ۽ پنهنجو ترڪش گهرايائين۔

شترگهن ڪيڏي تنهن مان ڏنو ٻاڻ اجيت ڪرال
منتر منهنجو پڙهي مار تنهن اچ جيتي مهپال ۔

انهيءَ مان هڪ ٻاڻ اهو ڪڍيائين، جنهن کان ڪير به بچي نه سگهي ۽ چيائين ته منهنجو منتر پڙهي اهو لوٽاسر کي هڻج ۽ اهڙي طرح ڪيس جيتي اچج۔

پوءِ وري رام ويشٽ گهرايو جنهن اچي اگيان سيس نوايو
لوٽاسر جا چرتر اپار پڇيا چڱيءَ پر رام اُدار ۔

پوءِ رام ويشٽ کي گهرائي اُن کان لوٽاسر جا چرتر پڇيا۔

چيو ويشٽ ٻئي هٿ جوڙي سچ سچو آ، پاڻ نوڙي ۔
پيڻ مائيلي ڪنب نشا ماءُ لوٽاسر جي آ سا ۔

هٿ جوڙي ويشٽ چيو ته سائين، اهو سڀ سچ آهي۔ لوٽاسر منهنجو پاڻيجو آهي ته ٻه جيڪي سچ آهي سو ته پڌرو آهي۔ هن جي ماءُ ڪنب نشا منهنجي مائيلي ڀيڻ آهي۔

مڌ دانو سا رانوڻ ڏني رهي پٽيءَ گڏ اُها وڃي ۔
پٽ تنهنکي لوٽاسر ٿيو شو پڄن جنهن اکنڊ ڪيو ۔

منهنجي ڀاءُ رانوڻ اُها وڏيءَ سان مڌ دانو کي پرڻائي، جا وڃي پنهنجي

مٿي لي مور ڄي کنب جهڙاون مٿيون هئس سي الين بيٺون چمڪن جئين آسمان ۾ تارا! چٽن سيوڪن جي هٿن ۾ ريشم جون جار رسيون هيون، جن سان گهوڙي کي وٺي لي آيا. گهوڙي جي مٿين جي چمڪ ڀيلي کي نه لڇي لي ڪيو.

ويرن هزارن وچير لڇڻ اڳيان رڻ ڌير
آئي بيهاريو منجهه سيا جت وينل رگهوير

لڇمڻ هزارن ويرن جي وچ ۾ گهوڙو ڪاهي آئي آيو، جتي شري رامچندر ويٺو هو.

گهوڙو پوڇيو پريپ جڳه جڳه هيتو
ڪئي آگيا جيڻن وشوامتر ڪيتو
وڏيءَ موجب ڏنا دان انيڪ تلڪ گهوڙي ڏئي لکيو پتر نيڪ

پڇران، جڳه وجيه ڪرڻ خاطر وشوامتر جي آگيا موجب گهوڙي جو پوڄن ڪيو ۽ دان ڏنائين ۽ پوءِ گهوڙي کي تلڪ ڏيئي هڪ پتر لکيائين.

”ويرهڪ آهي اوڌپريءَ ۾ شترو سنا ڪري نشت گهوڙيءَ ۾
جنهن هجي ٻل گهوڙو پڪڙي ڏنڊ ڏئي يا ٻن وڃي نڪري!

”اوڌپا جي پريءَ ۾ هڪ وير آهي، هو گهوڙي ۾ ٻلوان شترو جي سنا کي هڪ گهوڙيءَ ۾ ناس ڪري سگهي ٿو. جنهن کي انجي سامهون لڙڻ جي شڪتي هجي، فقط اهو هن گهوڙي کي پڪڙي يا نه ته وري ڏنڊ ڏئي، يا لڙائي ۾ هارائي ٻن هليو وڃي.“

لکي الين سر ٻڌو سنياري ٻڌي وڃن مَن آيا چاري
پرگو منيءَ سان سنگ سپيئي آيا اُئي جت رام وجئي.

اهي لفظ لکي گهوڙي جي مستڪ تي ٻڌا ويا. اهو ٻڌي چار رشي آيا جن سان پرگومني به هو. سڀ رام وٽ آيا.

تي سچا سيواداري مقرر ڪيا ويا جيڪي پورا گيانوان ۽ پرمارٿ ڪي ڄاڻڻ وارا
وويڪي هئا.

ٻه هزار سڏي برهمڻ اُتم پڙهيل پرم پروين
ڄاڻن پوڄا وڏ سڄي رهيا يگيه اڏين

ٻه هزار برهمڻ، جن کي پوڄا جي وڏي ايندي هئي، پڙهيل ۽ اُتم هئا،
تنکي يگيه ڪرائڻ لاءِ مقرر ڪيو ويو.

ماگهه مهنو رت سندر سهائي يگ شالا اچي وينو رگهرائي.
تڏهن چيا گر وچن امول گهوڙو آڻيو جنهن ويدن بول.

مانگهه مهني جي سندر بهار موسم، رام اچي يگيه شالا ۾ وينو. تڏهن گروءَ
آگيا ڪئي ته اُتم ۽ سندر گهوڙو آڻيو جنهن جو ويدن ۾ ورنن ٿيل آهي!

وچن ٻڌي لڇمڻ ساڻ خوشي وار وار گر چرن پرسي
ڪُڙه راجائيءَ ۾ هليو آيو مٽين اوچن سان گهوڙي سجايو.

لڇمڻ اهي وچن ٻڌي ۽ گروءَ جا چرن ڇوئي راجائي ڪڙهه ۾ آيو ۽ اچي
گهوڙي کي مٽين موتين سان سينگاريائين.

گهوڙو سفيد ۽ جنهن ڪن ڪارا
سورج ٽڪا گهوڙا لڄائڻ هارا
زين جڙيل ڪيئن ورڻي سگهجي سورج سواري جڻڪ اچي!

سفيد رنگ جو گهوڙو، جنهن جا ڪن ڪارا هئا ۽ اهڙو ٽڪو هو جو سورج
جا ٽڪا گهوڙا ٻه کيس ڏسي لڄي ٿي ٿيا. اُن جي زين ٿي جيڪا جڙت جڙيل هئي
سا ڏسي سمجهڻ ۾ آيو ته ڄڻ سورج جي سواري اچي رهي آهي!

مور پک مٽيون مٿان سوُنهن اُپ تارا پيا ڄڻ چمڪن!
چئُن سيوڪن هٿ چار پٽ ڏوريون
ڪنوڻ چمڪي پاڻ گهوري گهورون!

اها مورت اهڙي نہ سندر هئا جو الڪي ڏسي ڪامديو بہ لڄي ٿي وڃي!
اها مورت اهڙي لاهي وٺي، جا ڪوبہ سچائي نہ سگهيو تہ اها نقلي سيتا آهي!
سڀ ماڻهو حيران ٿي ويا.

سون جڙيل ۽ سندر مرگهہ ڇالا لنهنتي ويٺل هو رام ڪرپالا
رام سيتا سان خوش ڏسي سڀن ڪيو پرڻام مشڪي .

هيرن ۽ مرلين جڙيل سون جي مرگهہ ڇالا تي رام براجمان هو. پرسان سيتا ويٺل هيس. سڀني سيتا سان گڏ رام ويٺل ڏٺو ۽ سڀ ديوتائون مشڪيا. سڀني پوءِ پرنام ڪيو.

پيڙ اپار ڏسي گرگياني رڌين سڌين جيو ڪريو انوماني
وڃو، ڪريو جو اُچت سمجهو جيڪي گهري سو تنهن ڏجو.

گهڻي پيڙ ڏسي گياني گرو رڌين سڌين کي گهرايو ۽ انهنکي آکيا ڪئي تہ جيڪي واجب سمجهو سو ڪريو. جيڪا بہ شيءِ جنهن کي گهرجي سا هنا گهرڻ جي هن کي ڏيو.

بڌي حڪم رخ رام ڏسي ڪروڙ ٺهيا گهر گهڻو خوش ٿي.
ڪلپ برج آيا گهرن سڪ ڪاڻ ڪري نہ سگهجي ڪن هٿ بيان

حڪم بڌي ۽ رام جو رخ ڏسي رڌين سڌين ڪروڙين سندر گهر ۽ محل ٺاهيا ۽ انهن جي سکن لاءِ وري ڪلپ برج اچي ويا جن جو بيان هٿ ڪري ئي نہ سگهجي.

نگر گهر جايون گليون آناريون پري سگند سجيون سنواريون
سيوڪ ڌاري الي سچا انيڪ پورا پرمارٿ ساڻ وويڪ

نگر گهر بازاريون، گليون ۽ ڪنهڙا سڀ سگند سان پري ڇڏيا. هرهڪ جاءِ

رام ۽ جنڪ جي گروءَ کي متو ٽيڪيو ۽ من ڀانيو ڦل پاتائين. ٻوءِ سيني ديوتائن ۽ برهمڻن جي آسيس پراپت ڪيائين.

ڏهه هزار مُن ساڻ ڪري آيو پرڀ يگ ڌام
چيا وچن گـر نيت جا ٻـڌو وننتي رام!

ڏهه هزار سريشت مني ساڻ وٺي رامچندر يگ شالا ۾ آيو. گروءَ ڪيس نيت جا لفظ چيا ته اي رام،

ڌرم سڀي جـا نيت ٻتائن سنت پُران ۽ لـوڪ سٽائن
بن اِستري يگ سڦل نه ٿئي جنڪپتري ٿي هاٽي گهرجي!

سڀ ڌرم ۽ ويد ٻڌائين ٿا ۽ سنت، پراڻ ۽ لوڪ چون ٿا ته استريءَ کانسواءِ يگيه سڦل نٿو ٿئي! هاڻي جنڪ پتريءَ جي ضرورت آهي!

وچن ٻـڌي رام سَـن ٻيو سڄ ڪوُڙ ٻيو ڪين چيو.
هاڻ پريو مون ونيه ميي اُپاءُ ڪريو جَسُ ڪين رچي.

اهي وچن ٻڌي رام سن ۾ اچي ويو. سچا لفظ آهن يا ڪوڙا، رام ڪي ڪين چيو. فقط هٿ جوڙي گروءَ کي وينتي ڪيائين ته اهڙو اُپاءُ ڪريو جئين منهنجو جس نه گهٽجي!

ٻئي گرو ۽ نـارد سنڪادي چيا وچن ٻڌ پرم انادي!
موتين مٽين جڙيل سند رصورت رُوپ سيبه سشيل هرصورت

ٻنهين طرفن جي گرن ۽ نارد ۽ سنڪ آد ملي صلاح ڪئي ۽ رام کي جيو ته هاٽي سيتا جهڙي سندر سون جي مورت گهڙن ۽ ڪڙن سان سينگاري رچي.

انـگ انـگ جنهنجي ڀوشڻ ڀهرايو روپ ڏسي وجي ڪام شرمايو
ڪوئي نه سمجهي سگهيو نر ناري ڏسي سيبه پيا اچرج ڀاري!

اها خبر جلدي شهر ۾ پکڙجي ويئي. گهر گهر ۾ منگل ڪلش سجايا ويا. ان وقت جي خوشي ورڻن لئي نٿي سگهجي. راجا جنڪ پوءِ برهمڻن کي گهڻو دان ڏنو.

سيوا راجا خوب ڪئي دُونهي گهرائي پوءِ
ڳر گهر وري ويو جنڪ ڪارج سڀ سجوءِ.

جنڪ خوب سيوا ڪئي ۽ پوءِ دولن کي گهرائي سندن دوبارو خوش آمد ڪئي. پوءِ پنهنجي گروءَ جي گهر ويو ۽ خوشيءَ جو ڪارج ايڪ لاڳ نموڻي ۾ ڪيائين.

راءِ هليو ساٿ منترين پنهنجو چڙهي شهر
ٿيون ڏينهن صبح جو سويرجو آيا اوڌ نگر.

راجا جنڪ منترين سميت شهر ڇڏي ايوڌيا هليو ۽ ٽين ڏينهن صبح جو سويرو سانت ايوڌيا پهتو.

پُر باهر ۽ تير سرجوُ واس ڏنو خوش ٿي پريوُ
لڇمڻ سونپي راج ڪرڪار ملڻ آيو سان جنڪ اُدار.

پگوان راجا جنڪ کي شهر کان باهر ۽ سرجو جي ڪناري تي رهڻ لاءِ سندر محلات ڏنو ۽ لڇمڻ کي راڄ جو ڪاروبار سونپي، راجا جنڪ سان ملڻ لاءِ آيو.

رام چتر نيت سين سمجهائي وڏو وزير پرت وَرتا ڪهرائي
جنڪ سيوا سڀي پرت سنپاري رام ڪند ورهيو مٿان نظرداري

رام، راڄنيتيءَ ۾ سياڻي، سڀني کي نيت سمجهائي پوءِ وڏي وزير ۽ پرت کي پاڻ وٽ سڏايو. راجا جنڪ جي سيوا جو سڄو بار پرت مٿان رکيائين، پاڻ فقط سڀني جي مٿان نظرداري ڪندو رهيو.

گروءَ اڳيان اچي رام سرنايو من مانيو پڻ ڪنهن ڦل پايو
سين برهمڻن ديون رندي سين ڏني آسيس آنندي

يگ استان ڏاڍو سنڌر ٿي لڳو، انيڪ پرڪارن جو امر سامان ء تيار ڪيو ويو. مثلا پور جيڪو دوت ويو هو لنهنڪي ڏسي پرواسي ڏاڍا پرسن ٿيا.

دواربال وچــي خبر پڌائي ايوڌيا مان هڪ چٺي آئــي
پڌي جنڪ خبر جلد پڌاريو خوش سرير نيٽن جل هاريو

جڏهن دواربال وچي راجا کي پڌايو ته ايوڌيا مان هڪ پتر آيو آهي، تڏهن جلدي جنڪ آيو. سندس سرير پر نهايت گهڻي خوشي هئي ۽ خوشيءَ جا ڳوڙها اکين مان ٿي وهيس.

پڌي راجا ٿيو آنند مگن شيش سرسوتي نه ورٽي سگهن.
مست خوشي ٿي درٽي آيو دوت ڏنو ۽ گهڻو سک پايو.

راجا کي جيڪا خوشي ٿي انجو بيان شيش ۽ سرسوتي به ڪري نٿا سگهن. جنڪ پنهنجي سر دروازي تائين وڌي آيو ۽ دوت کي ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو.

پڇيو راجا رام پائر ڪشل ڪيو حوال خط ڏيئــي اول
ڇاتي لڳائي اکيــن ڌري خشڪ گلي سان ڳالهه ڪري!

راجا، رام ۽ پائرن جو ڪشل پڇيو. دوت چٺي ڏني ۽ اوري پر احوال ڏنو. راجا چٺي اکين تي رکي ۽ خشڪ گلي سان ڳالهائڻ لڳو!

چٺي پڙهي نه پريت سمائي ڏني آگيا دوٽن گهرائــي
نگربزاريون سب گهر ساجو خوشيءَ وڄايو هرهنڌ واجو

چٺي پڙهڻ سان هيڪاري خوش ٿيو ۽ دلبر خوشي سمائي نــه پيو سگهي. پوءِ پنهنجي دوٽن کـي گهرائي آگيا ڏنائين تـه سڄو شهر، گهر ۽ بازارون وغيره سڀ سينگاريو ۽ خوشيءَ جا شرنايون ۽ واجا وڄاريو.

هڪ ڪن پر هيءَ ڦهلي خبر منگل ڪلش سجيا گهر گهر!
آنند اهڙو جو ڇا چئجي دان ڏنا راءِ برهمڻ سهجي.

وسشٽ منيءَ وٽ وڃو ۽ چيو تہ جيڪا اوهان جي وڏهڪ آگيا هجي سا پڄ ڏيو.

هردي خبر مُن پريوءَ جي چاٽي سنيهہ پريل بڻ بولي ٻاٽي
جنڪ ڏي موڪليو دوت هڪ هاڻ
سوپيا وڏائي اچي منڊليءَ ساڻ !

وسشٽ مني رام جي من جي ڳالھ ڄاڻي چيو تہ راجا جنڪ ڏي دوت موڪليو تہ هو منڊلي ساڻ اچي ڀگ جي سوڀيا وڌائي.

رام ڀڏو رگھونش مڻ نينڊ ڏيو هڙ جات
ورڻ ڪبير ۽ اندر يم مُنوز بڻ سپ گيات .

اي سريشٽ رام، سڄي شهر، هرهڪ جاتي ۽ ورن، ڪبير، اندر، يم اوڙي سيني ديوتائن کي نيند موڪلو.

گروءَ سميت پريپ ايوڌيا آيو شهر سجاوٽ ڏسي من ڀايو
جنڪ شهر پڻ دوُت پـٺيو ديش ديسانتر راڄ سڏ ڀيو .

شري رامچندر ۽ گرو وسشٽ شهر ڏسڻ آيا ۽ سجاوت سينگار ڏسي ڏاڍو خرش ٿيا متلاپور، راجا جنڪ ڏاهن ۽ دوت موڪلو ويو ۽ هرهڪ ديش جي راجا کي نيند موڪلي وئي.

جامونت سگريو ويبشڻ نل نيل دوُد ڪل پوشڻ
سيني آيا جتي رام ڪرپال ورڻ ڪبير اندر يم ڪال.

جامونت، سگريو، نل نيل ويبشڻ دود، جيڪي ٻهشي ڪل جا ناميارا هئا تن سيني کي گورايو ويو. ورڻ ۽ ڪبير بہ نيند تي آيا.

سندر لڳو ٿـي يگ آستان انيڪ پرڪارن اُلم سامان.
متلاپـور جـي دوت مڪا امنڪ سان خلقت جڏ

اي سوامي، توهين جيڪا بہ آگيا ڪندا، اها پوري ڪندس، توهين پاڻ ڏسجو. اِهو ٻڌي گرو وسشت خوش ٿيو ۽ چوڻ لڳو تہ اي رام، تون چڱو ٿا ائين چوندين. تون تہ مريادا جي پالن ڪرڻ وارو اتم پرش آهين.

مُن آس پڇندي سنت تنهنجي   چيو پرت رام تياري ڪريو.
ٻڌي وچن پرت سترگهن   منترين سان لڇمڻ گهر ويو
وڏ موجب سڀ برهمڻ گڏ   پرت سان پڻ شهر هليا
رام پيگوان چڻ ايوڌيا پران   مُن گهريا ڪارج سڌ ٿيا.

گرو چيو تہ تنهنجي ڪاما پوري ٿيندي. اهي وچن ٻڌي رام خوش ٿيو ۽ پرت کي چيائين تہ هاڻي هلي يگ جي تياري ڪريو. اهي لفظ ٻڌي چارئي ڀائر منترين سميت گهر روانا ٿيا. سڀ برهمڻ بہ پرت سان گڏجي هليا.

پُرجن سيوڪ منتري   سڀ کي لڙت سڏي
هَٽ رستا سڀ گهر شهر   سنواريو خوب اڏي

پوءِ دربار ۾ رام نگرواسين، سيوڪن ۽ منترين کي گهرايو ۽ آگيا ڪئي تہ سڄو شهر، هٽ، بازارون، رستا ۽ گهر خوب سينگاريو ۽ يگ جي تياري ڪريو.

سيوڪ هليا سڀ ٻڌي هيءَ ڳالهہ
خوش ٿي ڳالهہ ٻڌي هر راتي
ٺهي منڊپ ويا انيڪ پرڪار   سونهن ڏسي ڪاڏي برهما هارا

سيوڪ بہ هليا ويا ۽ وڃي شهر سينگارڻ لڳا ۽ راتيون بہ ڏاڍيون خوش ٿيون. منڊپ تہ انيڪ ٺهي ويا هئا. برهما انهن جي سندرتا ڏسي هار مڃي ويٺو!

مُن هرهڪ وٽ وڃو سگهو   سيڪنهن کي وڃي نينڊ ڏيو
رام وسشت وٽ پوءِ ويو   هجي جا آگيا اُها ڏيو.

رام جي آگيا پائي منتري سيني منين ڏي نينڊ موڪلي. پوءِ ڀڳوان پاڻ

رام کي ڏسي گرو ڪالتس ڪشل پڇي. رام جيو ته لوهان جي چرڻن جو درشن ڪرڻ سان آنند مليو آهي. گروء ڪالهوء وري پڻ پرهڻن اڳيان سڀ ترالين ۽ سڀڏن آشرواد ورتالين.

شروع ڪيو گرو پڙهڻ اِلهاس پريو پڏي من گهڻو ڳلاس
رام ڀائرن سک ڏنـــو الي ڏنو گروء ڏي شرڌا رکي.

گروء پـوء الهاس مان ڪٿا پڙهي، جا سڀني گهڻي آنند سا ٻڌي. ڀائرن پوء گوڻي شرڌا سان گروء ڏي نهارڻ لڳو.

ٻڌي هٿ جوڙي چيو سچدانند مٺا وچن چيا پان ڪل چند
گـرو لوهانجي چرنن پرتاپ جڳهه پرسڌ آ رام مريـــاد !

ٻڌي هٿ جوڙي شري رامچندر گروء کي واتي ڪئي ۽ چيو ته اي گرو لوهان جي آشرواد سان منهنجي مريادا جڳ پرسڌ آهي.

سمو ڏسي وينتي ڪئي سپ جاڻين گر تون
انترجامي پـرڀ ڪريو سڦل ڪامنا مـــون.

وقت کي ڏاڍي ڀائران گروء کـي وينتي ڪئي ته اي پربو، لوهين سڀ ڪجهه ڄاڻو ٿا. منهنجي ڪامنا پوري ڪريو ۽ منهنجي وينتي ٻڌو.

تو ڪرپا سان يـڪ انيڪ ڪير گهڻا هڪبئي ڪان نيڪ
پُرواسي اچـا آس رکـــن يڪ اشوميڌ ڪرڻ چـــون !

لوهان جي ڪرپا سان مون گيٽيئي ڀگ ڪيا آهن ۽ هڪبئي کان وڌيڪ ڪيا آهن. هاڻي سڀ پرواسي چاهين ٿا ته اشوميڌ يگيه به ڪريان.

جيڪا ڪا آگيا ڪندا اوهين پوري ڪندس سا ڏسجو توهين
سرير خوشي آئي ٻڌي وچن ڪيئن نه چوين مريادا پرشوتم.

وڏ موجب ڪريا ڪرم ڪرائي ڀرو رام ۽ ڀائُر سڏائي
گهڻن طرحن پڇ دانُ ڪري ڪيئن لکي ٿاسي قلم پري !

گروءَ پوءِ مالائن جي ڪريا ڪرم ڪرڻ جي آگيا ڪئي جو وڏيءَ موجب ڪيو ويو ۽ ڇئني ڀائرن ڪيو. رامچندر ڪروڙن طرحن سان دان پڻ ڪيو. تلسيداس چوي ٿو ته اهو دان ڪير ورنن ڪري سگهندو؟

ڳايون ڪپڙا سونو مٽيون ۽ هيرا موتين جڙيل پڻ وستر سهورا
پڻ پرلوڪ لءِ گهڻو ڏن دان برهمڻن ڏئي ڪيو پورن ڪام.

ڳائيون، ڪپڙا، مٽيا ۽ هيرا ۽ ٻيو اڪيچار دان ڪيائون ۽ پرلوڪ لاءِ ڏن ۽ دان ڪري ڪريا ڪرم پورو ڪيائون.

ڪريان اڃا يڳ هڪ رهيل آشوميڌ جڳ جاڻ
ناس ڪري سنتاپ سڀ جڳت پرم سک کاڻ .

شري رامچندر چيو ته اڃا هڪ يڳ ڪرڻ گهرجي جنهنکي اشوميڌ چئبو آهي. اهو يڳ سڀ ڪشت دور ڪندو آهي ۽ سکن جي کاڻ آهي.

هڪ ڏينهن گرگهر ويو اوڏيش ڀائن وزيرن ساڻ ڪٽيش !
ڪري ڏنڊوت چرنن سرنائي شڀ آسيس گروءَ جي پائي .

هڪ ڏينهن ڀڳوان گرو وسشٽ جي گهر سڀني ڀائرن ۽ وزيرن سميت ويو ۽ ڏنڊوت پرنام ڪري سر نوايائون ۽ گروءَ جي شڀ آشيرواد پاتائين.

رام ڏسي گرو ڪشل پڇي آهي آنند تو چرن پسي !
گروءَ پڇاتا برهمڻن سرنائي وينو آسڻ شڀ آسيس ڪي پائي.

هي. ٻئون ۽ سڀ مائرون ڏاڍيون دکي ٿيون. تلسيداس چوي ٿو ته ڪير آهي، جو ڪن آلمه ڏئي؟

گهٽيون ورلاپ ۽ دک سنتاپ چون ڪئن هيءَ وقت ٿيو
شور ٻڌي رام لڇمڻ گڏجي گهر پنهنجي پنهنجي ويو
نج گيان ڏوايو گهٽو سمجهايو پت اندر جو لڏهن ڪيو
پُت پنهنجو اسان کو سمجهو پرڀ ايئن جڳتر پليو.

گوڻاڻي ورلاپ ڪيائون ۽ دکي ٿيون ۽ چوڻ لڳيون ته ڏاڍو ڪٺن وقت آيو آهي. اهو ڏسي رام ۽ لڇمڻ ٻئي گهر ويا ۽ مائرن کي شد گيان ڏيئي ان لڏهن جو اگيان دور ڪيو ۽ چوڻ لڳيون ته اي ڀڳوان اسان توکي پنهنجو پت سمجهي، جڳتر کي پاليو وارن هيون سين ۽ پرم پر ڦاليون هيون سين.

ڪرڪرپا جگديش شري رام مهي ايش ڏي ڀڳت سهاون
جنهن ڀولن من ڀوڳي ڦولن ٿيي مني آلي پاون
ور ڏنو سو جو جنهن چيو مائرن رگهوپتي ايئن
من شودي پاڻ پربودي يوگ اگن جلي جئين.

اي ڀڳوان، ڪرپا ڪري اسانکي پنهنجي ڀڳتيءَ جو دان ڏي جنهن لاءِ رشي مني ۽ يوگي اسري، جي نهايت ٻولو هردي وارا آهن، توکي ارداس ڪندا آهن. ٻوءِ ڀڳوان مائرن کي دل گهربا ور ڏنا. مائرن پنهنجا هردا شد ڪري يوگ جي اگني ۾ سرير لاهي ڇڏيا.

يوگ اگن تن ڀسم ڪري سيئي ويون پتيءَ ڌام
ڀرت شترگهن ۽ لڇمڻ شوڪ ڀون پڻ رام.

يوگ جي اگنيءَ ۾ جلي سيئي پتيءَ جي ڌام ۾ ويون ۽ رام، لڇمڻ، ڀرت ۽ شترگهن شوڪ ۾ پئجي ويا.

چنتا نہ کر ھاڻي جنڪ ڪماري تو ماندو پڻ لڇمڻ ھتڪاري!
وٺي ويو سيم ڪٽيا پنھنجي ڏيان ڪري سڄي ڳالھہ سمجھي!

اي سيتا، ھاڻي ڳڻتي نہ ڪر. توکي ھتڪاري لڇمڻ بہ ملندو. پوءِ آدر سان سيتا کي پنھنجي آشرم ۾ وٺي ويو ۽ لوڪ جي ٻل سان سموري ڪٿي ڪہ سمجھي ويو!

گھڻو سمجھائي ڌيرج ڏنـي سيم ڪيو ڪنڪا سنان وڃي.
رام مورت سھري چت لائي ڦـل ڏنا ۽ُن کھڻا ڪھرائي.

منيءَ سيتا کي گھڻي ڌيرج ڏني. پوءِ سيتا وڃي ڳنگاجيءَ ۾ سنان ڪيو ۽ آشرم ۾ اچي رام جي مورت جو دل ۾ ڌيان ڪيائين. منيءَ کيس کائڻ لاءِ منا ۽ سندر ڦل کھرائي ڏنا.

مني ڪٿا ڪري گھڻن طرحن سيم ٻڌي ڳڏ مِرن پکين!
گھڻين طرحن سان ڌيان درڙائي لڇمڻ موتيو خالي رٿ موٽائي

منيءَ ويدن ۽ پراڻن مان گھڻيئي ڪٿائون ٻڌائيندو ھو جي سيتا پکين ۽ ٻين جانورن سان گڏ ٻڌندي ھئي ۽ پنھنجي من کي ٻڪر ڪندي ھئي. ھوڏانھن لڇمڻ رٿ خالي موٽائي ايوڌيا پھتو.

سيم جڏي پڻ بن ڳڏي لڇمڻ وياڪل ڏاڍو ھـيو
گھڻو رنو ڪانئس جيڪي پنو دک ڏنہ سيم، ماءُ جيو.
بيھوش ٿي پڻ ماتا ويي نانک بنا مڻ جيٿن ٿئي
ٿيون دکي تاسي مائرڏسي ڪير اچي آٿت ڏسـي.

لڇمڻ جيئن سيتا ماتا کـي بن ۾ ڇڏي موٽيو ليئن ڏاڍو وياڪل ٿي پيو. جيڪي بہ ڪانئس پڇيو، اوترو ئي رنو. ماتا کي چياءُ تہ سيتا کي مان دکي ڏسي آيس! ماتا اھو ٻڌي بيھوش ٿي وئي، جيئن مڇ بنا نانک وياڪل ۽ دکي ٿيندو

هوش آئي هيڏي هوڏي نهاريو
رت نه ڳوڙها نڪي لڇڻ ويچارو!
دک ڀرين ڏسي رهيا هئا پران تنا نڪرن ڇو ڄاڻي پڳوان!

سيتا جڏهن هوش ۾ آئي تڏهن هيڏانهن هوڏانهن نهاريائين. هنڪي نڪي رٿ نظر چڙهيو، نڪي ڳوڙها ۽ نڪي لڇمڻ ئي! تڏهن دکي ٿي چوڻ لڳي ته هي پران ڀورين دک سهي رهيا آهن، پران پوءِ ٿي نڪرندا ۔ ڀڳوانئي ڇو نٿا نڪرن سو ڀڳوان ئي ڄاڻي!

ڪيا ورلاپ سيه آئي اُت پاري والميڪ رشي سيه نهاري
رشي ڇيا وچن مٺا سهاءِ ڪيئن بن آئين پتري پڌاءِ ۔

آئي سيه ڏاڍا ورلاپ ڪيا. والميڪ رشي به گهمندي اتي اچي نڪتو، تڏهن مٺن وچنن ۾ ڪالهن پڇيو ته اي پتري، پڌاءِ ته تون ڪيئن هيڙي گهور بن ۾ اچي پهتي آهين؟ جلد مونکي ورتانت پڌاءِ ته ڏيرج اچي.

مني، پتري مان جنڪ جي رام پتي پڻ ڄاڻ
بن ڇڏڻ نه سمجهه اچي وڏ گت آئي پلوان!

اي مني، سيتا چيو: مان راجا جنڪ جي سپتري آهيان ۽ شري رامچندر جي سپتني آهيان. اها سمسار کي خبر آهي بن ڇو ڇڏي ويا آهن، سو ته مان نٿي ڄاڻان. وڏائي جي ڪم ڏاڍي پاران آهي.

ڏير لڇڻ ويو هت ڀڄائي مني سمجهو سڀ يوگ ملائي!
پڌ سيه، تنهنجو پتا جنڪ پيارن شش مان آهئي هڪ

مونکي لڇمڻ ڏير هتي ڇڏائي ويو آهي ۔ مني ۽ يوگ ابياس سان سڀ کي ڄاڻي ورتو ۽ سيه کي چيائين ته اي پتري، تنهنجو پتا جنڪ منهنجي پيارن شش مان هڪ آهي.

همت نہ ياءِ ڪرئي مٺي ايندو ويندو ڪرن او ڏسجي ا هالي نہ ٻوپ ٻر ٻران لا نڪرن! لڇمڻ سيتا ماتا کي ٻڌائل ڏسي چوڻ لڳو تہ: اي وڏاا، تو هي ڇا ڪيو؟

رت مورڇت سبيہ لڇڻ ڏسي پاڻ سنيالي ڪرڻ ڏرئي !
سبيہ ڏسي دل ڏيرج ڏري پران نڪرن جيو اُچ ڪري !

سيتا ماتا کي رت ۾ مورڇت ڏسي لڇڻ ، مورڇت ٿي ڪري ها ۾ پاڻ سنيالي ڏرليءَ لي ڪرڻ کان پاڻ بچايائين. سبيہ کي ڏسي ، دل ۾ ڌيرج ڏرهائين. اُچ جي ڪري سمجهائين تہ هاڻ پران لا نڪرن!

لڇڻ جي هئي حالت اِها سبيہ ڏٺو هن وار
مون ڏک کان تو پران ڇڏي جيون منهنجي ڌڪار

لڇمڻ جي اهڙي حالت ڏسي سيتا وياڪل ٿي. چوڻ لڳي تہ منهنجي ڪري لڇمڻ پران تياڳڻ چاهي ٿو. اهڙي جيون کان تہ مرڻ ئي چڱو. ڌڪار آهي منهنجي جيون لي!

ڏٺو لڇڻ سبيہ مورڇا آئي نڀ واڻي ٿي تڏهن سهائي:
"اليئي ڇڏي وچ جنڪ پٽري پاڳوان آ رهندي جٽري"

لڇمڻ جي حالت ڪسي وچاري سيتا بيهوش ٿي ويئي. ان وقت سندر آڪاش واڻي ٿي: "اليئي سيتا کي ڇڏي وچ. هوءَ ڀاڳوان آهي ۽ جيئري رهندي."

برهم واڻي ٻڌي ڌيرج ڌري هٿ ٻڌي پرڪيڻ ڪري
رت ڦيري سبيہ چرن وندي آرت موٽيو "اُچ اُچ" ڪندي

لڇمڻ برهم واڻي ٻڌي خوش ٿيو ۽ ڌيرج ڌري سيتا ماتا کي پرڪيڻ ڪري ۽ وندنا ڪري "اچ اچ" ڪندو ايوڌيا موٽيو.

سندر ومان ٽي سيم وهاري ڀريا ڪپڙا زيور سنياري
گهڻوخوش ٿي رٿ چڙهي جانڪي ڏسي مرضي رام پڳوان جي .

اهو ومان لياز ڪري سيتا کي آلي وهاريو ۽ سيتا زيور ۽ ڪپڙا سندر پائي گهڻو خوش ٿي رام جي مرضي اهڙي ڏسي ومان ۾ چڙهي ويئي!

لڇمڻ اتي وياڪل ڏسي سيم رهي من چپ .
هردي ويچار پرسگهي نه چئي مڻ بن جئي نه سَپ .

لڇمڻ کي الي وياڪل ڏسي سيم ماٺ ۾ رهي پر اندر ۾ ڏاڍي چنتا هئس من ۾ نه گهڻو لي لي سوچي پر ٻاهر پڌرو ڪڏي نه سگهي . جيئن مڻ ٻنا سرپ جي نه سگهندو آهي ، ساڳيو حال سيتا جو هو .

گنگا نپي رٿ پار ويسو جهنگل ڏسي سيم دپ ٿيو .
پڻ لڳس سبب سمجهي بيا چيا منوهر شبد سيم .

گنگا ندي ٽپي رٿ پار ويو . ڳالو جهنگ ڏسي سيتا کي دپ وڙهي ويو . ڪو ٻيو سبب رٿ کي اوچتو ۾ اٽڪ جو سمجهي سيتا پڇيو :

ڏسان نٿي هت من آشرم ڪيڏانهن هلو ڪنهن ڪم ڏيرم!
مرگهه پکي هت ڪيهر گهڻ بگهڙ سپ جهنگلي جيو رهن!

اي سرامي جا ننڍا ڀاءُ دهي نه مين جا آشرم ڪين نا ڏسجن . لوهين ڪهڙي ڪم ۽ ڪهڙي پاسي ٻيا هلو؟ هتي نه مرگهه ، پکي ، ڪهور ، بگهڙ ، ۽ ٻيا جهنگلي جانور نا ڏسجن!

مَن ڏسجي نکرايندو ويندو پران منهنجو ڀاءُ هاڻ نکرندو
بدنل ڏسي سيم لڇمڻ پرانا چوڻ لڳو چيا ڪيو وڏانا ؟

سي نر پون سڀ نرڪ ۾ ڪروڙ جنم ڪن واس
جنم جنم ۾ روڳ وس ڀوڳن نرڪ نواس

اهي انسان نه هڪ ئي هڪ نرڪ ۾ ويندا جهڪي منس ڪلڪ لڳائيندا. انهن کي هرهڪ جنم ۾ روڳ ئي لڳل هوندا.

رام مڪان ٻڌي لنڊ منيان ڀرت هليو ويو لڇمڻ پنيان .
ٻڌ ڀرت هٿ سوچ چڌي چڱو برو ڀل دنيا چوي !

رام جيسا ڪروڙ وارا اهڙا ٻڌي ڀرت لڇمڻ جي ڀڄان هليو ويو ڀڳوان جهڙو نه لوهين مدهجي آکيا جو پالن ڪريو، ٻوء دنيا ڀل نه انکي چڱو يا برو ڀلئي چوي.

چڌي آکيا ڪٿي جواب ڪو ڏيندا
جهڙو نه جڳ ۾ مونکي ڏسندا
مون ٻن رهندا جهڙا پڇتائي
هٿ نه ايندو ڪجهه ڪري ڪرائي .
جنڪ ستا ڏرت رٿ چڙهايو گنگا ويجهو ٻن جاد پڇايو .

جهڪڏهن مدهجي آکيا کي ٻڌي ڪو جواب ڏيندا نه ٻوء مونکي جهڙو نه ڏسندا ۽ لوهين ٻوء مدهجا نه رهندا. اهين ڪري ٻوء لوهان کي پڇتاءُ نه ليندو ٻير اهو ڪهڙي ڪم جو؟ لوهين هاڻي سوچ ٻڌي سيتا کي گنگا واجهو ٻن ۾ ڇڏي اچو.

آئي گهاٽو ٻن جتي نس ڪو چڌي اچو ڪجو يتن اهو
مت نه ڏريو ٻڌي وچن نراس مرڻ جاڻي ٿيو لڇمڻ اداس .

اهڙو يتن ڪجو جيئن سيتا کي الي ٻڌي اچو جتي ڪجو اس ڪٿي.
مدهجا آڳيا جا وچن ٻڌي ٻڌهجي ٻڌي کي ٻڌو ٿو. تڏهن لڇمڻ ٻدهجو مرڻ ٻڪ سمجهي ڏاڍو اداس ٿيو.

دوئن جيو سو نيڪ سمجهڻ ڪل ڪلنڪ کي دور ڪرڻ
ونش سورج ٿيا راج انيڪ هڪبئي کان وڌ گياني نيڪ.

دوهه جا وچن ٻڌي ٻانرن کي ڊڄالي چيائين ته اهي سچا سمجهي ڪل تان اُن ڪلنڪ لاهڻ لي گهرجي. سورج ونش ۾ گهڻيئي وڏا ۽ ڌرماتما راجا هڪبئي کان وڌيڪ گياني ۽ نيڪ ٿي گذريا آهن.

سوايمڀو رگهو راجا جاڻــو سگر ڀڳيرٿ ورد سڃاڻــو
پتا دسرٿ ٻڌ ڏنــوَ اکين وچن نه ٽوڙيــو اُدم لکين.

سوايمڀو، رگهو، سگر، ڀڳيرٿ، ورد کي ٻــ سڃاڻو. دسرٿ پتا ته توهان اکين سان ڏٺو جنهن پنهنجا پران ڏنا پر وچن کي نه ٽوڙيو، ڪيترائي اُدم ڪيا ويا پر سڀ نشڦل ويا!

تنهن ڪل ۾ پــڏي ڌرو ڪلنڪ
ٻــران رهيا ڇنبس پاپــي اشنڪ
اي سروگيه سڀ جاڻنهار پاپ رهت سيبه سڌ سنسار!

سورج ڪل کي ڌرو ۾ ڪلنڪ لڳي ۽ مان ٻڌي جيئرو رهان ٿــ. پوءِ مان پنهنجي پاپي ٿي ڇنبس. پوءِ پرسه چيو ٿــ اي ٻڪران، ارهين ٿــ جاڻو ٿا ته سيتا پاپ رهت ٿي آهي! سنسار ۾ الين او سمجي!

برهما وشن مهيش سهايــا اگن پرک ڏسي نيڻ وهايا.
ديــو مُن نـــر سڀ سڀن سمجهن
چرنــر بــڏي پــڻ خوش من ٿين.

پاءِ، برهما، وشنو ۽ مهيش سيدي د ٻرتالن ڏٺو ۽ اگني ۾ پکيا مان ته سيتا پار پئي. اهــو ڏســي تنهين اکين مان ڳوڙها وهايا. سيتا جا چرنر ٻڌي هرڪو خوش او ٿئي.

اي ڀَڳوان، سوريه ڪُل جڳ ۾ مشهور آهي ۽ اسان جو پِتا دسرٿ ۽ ماتا ڪوشليا آهي. سنسار توهانکي انهن لوڪن جو مالڪ ئي سمجهي. توهان جي شان کي نه ويد ۽ شيش ناڳ ئي ڄاڻن ٿا.

شڪت سنيه تو پرسڌ سنسار سگهن نه ورڻي ويد وستار.
کاڻ سوڀيا پڻ جڳ جي ماتا نم آمنگل، منگل داتا.

توهان جي سنيه شڪتي ئي سنسار ۾ پرسڌ آهي. جنهن کي ويد ئي وستار سان ڳائي نٿا سگهن. سيتا ئي نه سوڀيا جي کاڻ آهي، سڀ ڪجهه ڏيڻ واري آهي، منگل روپ آهي!

مثال وني ۽ نار ڌرم پالڻ ڪيئن ٿيندو تنهن جو تو بن جالڻ؟
بن جل مڇي ڪيئن رهي ڪرپال جل بن ڪيتي رهڻ محال!

سيتا جو مثال وٺي، استريون ناري ڌرم پاليندڙيون آهن. ڇاڪاڻ ته هوءَ وچاري توهان کان سواءِ ان ۾ رهي سگهندي؟ ڀلا مڇي ئي ڪڏهن پاڻيءَ کان جدا رهي سگهي آهي؟ يا جل بنا ڪا ڪيتي ئي ٿيندي ڇڏو؟

تو بن رهي ڪيئن سگهندي سيتا گيان وان ۽ چتر پنديت!
پريم پريا پريو وچن ڇڏي چيو: پرت چڱي ڳالهه سچي!

گيان وان، پتي ورت ڌاهي سيتا توهان بنا ڪيئن جي سگهندي؟ ڀڳوان اهي لفظ ڇڏي پرت کي چيو ته ٻراٻر، پاءِ، لڪهڻ جي ڳالهه سچي آهي.

راجا ڪي گهرجي سدا راجنيت ڌن ڌرم
سوچ چڏي ڪر پالنا وچن پريت شڀ ڪرم!

ته راجا کي راجنيت، ڌرم ۽ ڌن جي رکيا ڪرڻ گهرجي ۽ اهي ٿيڻ لازمي آهن. سڀ ڪرم سوچي، پريم جي وچن ۽ پورو ڪمن ڌيان هن کي پرتويءَ جي پالنا ڪرڻ گهرجي.

ڪارڻ ڪهڙي هنن جانڪي کياڳي ـ ڪرم وچن من چرن انراڳي
پيار پنل پاڻن ٻاڻـي ٻـڌي ڳالھ نتائي ڪلندي چڙي

سرچڻ لڳا تہ ڪهڙو سبب آهي جو هنن جانڪيءَ کي تياڳڻ نشچيہ ڪيو آهي؟ هوءَ تہ من، وچن ۽ ڪرم ڪري سندن سيوا ڪندي آهي. ڀائرن جي پيار ڀريل ٻاڻي ٻڌي ڳالھ کي ڀڪوان نتائي ڇڏيو!

نيتر ڪمل جل ڀرجي آيـو ڌيرج ڏيئي ڀائرن سمجهايو.
وچن منهنجو جي هيءَ نہ مڃيندا ٻران سرير نہ منهنجا رهندا!

ڀڳوان جي نيتر ڪمل ۾ جل ڀرجي آيو. هن مٺا وچن چئي ڀائرن کي سمجهايو تہ جيڪڏهن توهين سڀتا جي ٻرہم وس لي منهنجا هي وچن نہ مڃيندا تہ ٻوءِ منهنجا ٻران رهي نہ سگهندا.

ٻرڀ اڃا ۽ ڀاوي ٻلوان توهان جي لءِ ٻڻ سرؤ ڪلياڻ
منهنجو وچن ٽاڻي ٻوزرو رکيو ڀائي ڏيو وٺي ٻن جانڪي راهي!

اي ڀائرو، ڀڳوان جي اڃا ۽ سندس ڀاوي ڏاڍي ٻلوان آهي! توهان لاءِ تہ هر ٻرڪار آنند ئي آهي. اي ڀاءُ، ٻرڀر اٽڻ شرط منهنجي آڳيا جو پالن ڪر ۽ سيتا کي ٻن ۾ ڇڏي اچ!

ٻرت چيو ٻلي هٿ ٻڌي ٻڌندي وچن ڪنـور
ٻڌو وٺيہ سروگيہ ڀـريـو ناٿ ٻڌي مون ٿور.

ٻرص ڪت ٻڌي ادب سان چير تہ اي ڀڳوان، منهنجي وينتي ٻڌو. منهنجي ٻڌي تہ تمام ٿوري ئي آهي.

ونش سوريہ سنسار وکياتا پتا دسرت ۽ ڪوشليا ماتا
تنهين لوڪن جا توهين ٻڻ مالڪ ويد ڳائن ڪڻ تو جڳ پالڪ

پکيئن جي مُنهن ۾ اهو ليڪ نه ڏسي ۽ سڀ ۾ وياڪل ٿي ٻيٺي پاڻ ۾ ڏسي رويا ۽ ڪنبڻ لڳا. پکيئن جيسا جرلي، جي ٻيان ڪرڻ کان ٻاهر آهن، ڏسي ڪين حيرت وٺي ويئي.

دم ڙوڪي سخت سهو ڏسي ڳُوڙها وڃن ڇيا رام وهسي.
ٻڌو پائي، هيءَ ڇيو رگهنات ونئي وچو سيم ٻن ۾ سات.

دم کي روڪي ۽ سهي کي ڏٺمت سدبڌي پکيئن ڳوڙهي مطلب وارا ٻـر منا شبد ڇيا ته اي پائي، سيتا کي ساڻ وٺي اڇهڻا ان ۾ چلڏي اچي!

ٻڌي وچن اِهي سخت ڪنور سڪي وين منهن دک جو زور
ڪِل ڪيئي ڀسا سچ رکهرائي انوي ڪري من شانت نه آئي.

اِهي ڪڙا ۽ ڪنور وچن ٻڌي ڏنهين پاڻون جو منهن سڪي ويو. سڀڻا لڳا ته شري رامچندر مسخري ۾ ائين چيو آهي يا سچ پچ سندس اچا سيتا ليائڻا جي آهي. انهي ڪري من ۾ شانتي ڪانهين.

وياڪل ٿيا پيرت آد سڀ مک نه اچن شبد ٽيڪ
همت جوڙي ڇيو شترگهن جـل نيڻـن ڀرليت!

پرت، اڇهڻ ۽ شترگهن اهڙا وياڪل ٿي ويا جو ڪجهه به چئي نه پيا سگهن آخر شترگهن همت جوڙي ۽ اکين ۾ پاڻي آڻي ويهي ڪرڻ لڳو ته اي سوامي،

وچن ٻڌي پرپ سڀ گهبرايا جگهه جنني سيم سشيل سُهايا
جگت پتا لوهين سڀ ۾ وسو جـڙ چيتن ٿـا سڀ پسو

شري رامچندر جا وچن ٻڌي سڀ گهبرائجي ويا هئا ۾ شترگهن جو نيڻ ۽ هر ڏنهن پکيئن کي چيو ته اي ٻرپو، سشيل سيم ته جگهه جي ماتا آهي ۽ اوهين جگهه جا پتا آهيو. جڙ لوڙي چيتن، سڀني کي ڏسو ٿا ۽ انهن ۾ وسو ٿا.

مايا سيءِ ڇيو پريپ سمجهائي   گهري وڻ ۾ رجو ڪوڪي سيبائي
مني ڇڏي گهر آيس ڪنهنجي   وري ڏسان سو اِڇا ۾ن منهنجي

انهيءَ مايا روپي سيتا کي ڀڳوان ڇيو تہ ڪون مـــن گهر ۾ ڪو گهري وڻ، سيتا ڇيو تہ اي ڀڳوان، مان وشين مئين جو گهر ڇڏي ڪنهنجي گهر ۾ بـــر وهش ڪير هو. هاڻي وري ساڳيو گهر ڏسڻ جي اِڇا اٿم.

ڳن ناري وستر پوشڻ ڀورايا   جيڪي سيءِ جي ۾ن کي ڀايا .
ڳالهہ ڪئي ڪلي رام سموري   پراٿهہ ڪال ڪو اِڇا ڀوري .

شري رام ڀوءِ سيتا کي مڻين جي استرين وارا وستر ۽ پوشڻ ڀورايا جي سيتا جي من کي وڻيا. ڀوءِ رامچندر ڪيس ڇيو تہ پراٿهہ ڪال جو تنهنجي من جي اِڇا پوري ليندي.

صبح ٿيندي جڏهن جڳت پتي   جاڳيو لڪشمي نـــواس
پت ڳاڻ ڀيا پڇڻ سندر   ڏسندي مک پرڪاش .

پراٿهہ ڪال جو ڀڳوان جڏهن جاڳيو لڏهن لڪشمي نواس مـان ڀاهر سندر مک ڏسي ڀت سنا گيت ڳائڻ لڳا.

ڀرت لڇڻ شترگهن سميت   آيا اُٺي جت ڪرپا نڪيت
ڪيو پرڻام ڏرتيءَ سر نائي   ڇيو نہ ڪجهہ پريوءَ ورجائي.

ڀوءِ لڇمڻ ، ڀرت ۽ شترگهن اُٺي آيا ۽ ڌرتيءَ اي سر نمائي پرنام ڪيائون. پرڀو شانت ۽ رهيو ۽ کين ڪي ڪين چيائين.

ڪيچ نہ مک ۾ بدن وياڪل   ٿيڻي پاڙ ويا ٻچي بـالڪل
لڳا ڪنبڻ ڀڻ ٿر هر ٿيڻي   چرتر ڏسي ڀيا حيرت سيڻي

۽ رهيل استريءَ کي ڪٽي ٻاٽوت رکيو اٿس. مان لوکي ڪين رکندس. ٻڪران اهو ٻڌي دکي ٿيو. سچي رات خراب سهنا ڏٺائين.

ڪٽي رانوڻ سيبه ويـــو گهر آندي وري رام
مان نه رکان ٿو پاڻ وٽ اي ناري اڻ جاڻ !

رانوڻ سيتا کسي ڪٽي ويو ته رام ڪٽي ٻاڻ وٽ وهاريس. اي اڻڄاڻ ناري مان رام نه آهيان. نڪري وڃ. مان توکي ٻاڻ وٽ نه رکندس.

يڪ هاٿي گذري چڪو ڪيو ويچار ڪرپال
هڪ يڪ ڀوڳيان راڄ کي آهه چڱو پيو ڪال.

انهيءَ وقت تائين هڪ يڳ رام کسي ايوڌيا ۾ راڄ ڪندي گذري چڪو هو. رام خيال ڪيو ته پتا جي راڄ کي اڃا هڪ هزار ورهيه ڀوڳيندس. چڱو ني وقت پيو آهي!

بن ٽياڳيان بس سيبه اٿين ويـــد مريادا رهي جتين
ڪندي ويچار سيبه وٽ آيو ڏنن ٻولن سان ڪيس ٻڌايو

رام خيال ڪيو ته ويدن جي مريادا رکڻ لاءِ مونکي هاڻي سيبه جو تياڳ ڪرڻ گهرجي جيئن ڌرم جو ناس نه ٿئي! اهو ويچار ڪري هو سيتا وٽ آيو ۽ سندر وچنن سان چيائين ته:

ڇايا ڇڏي وڃ پنهنجي برهمنڊ رهه وڃي پنهنجي ڌام اکنڊ
ٻڌي ٻريوءَ شبد وئي آڪاش جيئن چراچر ڏٺي نـــه خاص.

اي سيبه ۽ ٻرلا، تون پنهنجي ونيت ڇايا کي ڌرتيءَ اسي ڇڏي هاڻي پنهنجي پوتر استان ڏي هلي وڃ. اهي لفظ ٻڌي، سيبه ٻرنام ڪري هلي ويئي، جنهنکي ڪنهن به ڌرتيءَ تي رهندڙ جيوَ نه ڏٺو!

ٻئي ڏينهن ٻڪران ٻرء ٻرانهه ڪال جي سنڌيا ڪئي ۽ مستڪ تي چندن جو تلڪ لڳائي شنڪر کي وندنا ڪئي. ٿڌي ڪانوڙ ارجن ڪرڻ لاءِ ٻاڻ ۽ ورنا ۽ اهي ڪسي آئيا ڪري ٻرء آرام ڪيائون.

رهيو سج باقي گهڙين کي چار سڀيا ڳجـڙي آيــو هڪوار
ٻالڪن سميت ٻڻ ٻئي ڀُران سنجها سميه ڏنو برهمڻ دان.

جڏهن سورج باقي چار گهڙيون رهيو تڏهن سڀ ڇڙيا ۽ ٻالڪن سميت ٻئي ڀائرن جي ڪٿا ٻڌائون. شام جو وري سڀئي برهمڻ کي گهرائي دان ڏنائون.

آڳيا پائي سڀ گهر ويــا سنڌيا ڪري خوش ڏاڍا ٿيا
دُوت اُوڌپـــر سدا ڏسـون شام اچي سي خبر ڏيـن
هڪ ڏينهن هرهڪ الڳ مليو دوت هڪڙي ڪجهه ڪين چيو.

آڳيا پائي سڀڪو پنهنجي گهر ويو ۽ سنجها جي سنڌيا لي. رام جي نگريءَ ۾ دوت رات ڏينهن چڪر ڏيندا هئا ۽ ڳجهيون خبرون ٻڌي ولندا هئا. شام جو سڀڪو اچي رام کي احوال ڏيندو هو. هڪڙي ڏينهن هرهڪ دوت رام سان الڳ مليو. ٻين دوتن ته جيڪا خبر هئي سا ٻڌائي، پر هڪڙو دوت ٻُڌ پر رهيو.

ڪجهه نه چيو جڏهن ڪانئن پڇيو
هر هر لنظ نـه مڪ اچن
دوبيءَ هڪ نار ماري جهٽ چيا ڪوڙا ۽ سخت وچن
ٻڌي وچن ڪچو ڪرپاند ڏينهن سڄو چپ ۽ شانت رهيو.
سڄيءَ رات ڏنا ٻنهه سين ٻرا جاڳيو ۽ چنتا ڪر ٿيو.

ٻڪران آدر سان هر هر جڏهن دوت کان پڇيو ۽ گهڻو سمجهايو، اهي لنظ همت لکي به اتا سگهي، تڏهن هن چيو ته سوامي هڪڙي ڌوٻيءَ پنهنجي استريءَ کي گهٽ ڪڙا وچن چيا ۽ پڻ چيو ته مان رام نه آهيان جنهن راوڻ جي گهر

انهيءَ مهل ڀڳوان منش ليلا ڪري خيال ۾ ٻڏي ويو. دل ۾ ويچارڻ لڳو تہ ڪهڙو سبب آهي جو ٻيءَ جي ڄمڙي ڀت مري وار آهي! انهيءَ ڳالهہ ڪري ۽ برهمڻ کي دکي ڏسي ڀڳوان دکي ٿيو.

پريپ ويچار ڏسي ٿي نپ واڻي:
”تپ ڪري شودر جاڻي واڻي“
ونـــدچل پربت گهـر رهيو برهم مرڻ آ سبب اهـــو.

ڀڳوان کي ويچار ۾ ڏسي آڪاش واڻي ٿي تہ هڪ شودر، جاڻي واڻي تپ ڪري رهيو آهي، جو ونڌياچل پربت تي ويٺو آهي. اهو ئي ڪارڻ برهمڻ جي ڀت مرڻ جو آهي.

ان ڪري برهمڻ ٻڌي ڀت مرڻ رٿ ساجي لڪڙو هليو
۽ سندر وڻ ڏسي پوڙ چڻ چت پـڻ پرسن ٿـيو
ڪروڌ ڪري تير هڻيو رام سڌير ســر شودر جو ڪاٽيو
ڀڳت پوڙ جاڻـي وَر ڏنـو پاڻ وچـي تيرٿ رٽيو

اهو ٻڌي ۽ رٿ تيار ڪري رام ان ڏي هليو. ۽ سندر جبل ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو. پوءِ هڪ پاڻ اهڙو هنيائين جو تپ ڪندڙ شودر جو سر ڪاٽي ڌر ڪيءَ تي ڪيرايائين. ۽ شودر کي ڀڳتيءَ جو وردان ڏئي پاڻ پراشچت ڪرڻ لاءِ تيرٿ ڪرڻ هليو ويو.

بـــرهم بالڪ جيئرو اُٿيو گهڻي قـــدر هـــر شاهہ
آيـــو رگهوپتي اوڌو ري دکَ ڀڃڻ سکَ داهہ

برهمڻ جو پٽ وري جيئرو ٿي ۽ خوش ٿي آيو. پوءِ ڀڳوان وري ايوڌيا نگريءَ ۾ آيو.

رگهوپتي ڪئي سنڌيا وندن شنڪر پوڄا مستڪ چندن
ڪائي پوڄن پـوءِ ڪيو آرام سين کي آگيا ڪئي ڀڳوان.

ٻڪي ڪڏ لي گذاريندا هئا. ڪٿي به وير جو نالو ٻڌڻ ۾ ڪونه ايندو هو. سڀ هڪ ٻي سماج وانگر رهندا هئا.

سڀ وڻ ڪاتي ناهي ليکڻ ست ڪنڊ ڌرتي ڪاغذ جڻ
سمنڊ گڏي سڀ مس ڪٿي ناهيو لکڻ لءِ ديويون ديو گهرايو

سڀئي وڻن کي ڪاتي، انهن جا قلم ناهيو، سڀ کنڊ ڌرتي ڪاغذ ٺاهيو ۽ سڀ سمنڊ گڏي مس ناهيو ۽ پوءِ سڀئي ديوان ۽ ديوتائن کي سڏي کين چئو ته وهي ڀڳوان جي راج جي اپما لکن.

ته به نه پائن پار رام راج آ کيـــل عجب
ٻڌ ٻڻ چرڪر اپار رام ڪٿا اڳتي هلـــي .

تڏهن به رام جي گڻن جي مهما ڪري نه سگهن. اي گرڙ، هاڻي رام جي وڌيڪ ڪٿا ٻڌ.

پالـــن سهت سيا رام سهايو تڏهن دکي اُت برهمڻ آيـو
ڪندو آيو هڪ دردي پڪار ونش سورج جلد ٻڏو سنسار!

هڪ ڏينهن شري رامچندر پالڻ سميت سيا ۾ ويٺو هو ته برهمڻ دردناڪ دانهون ڪندو آيو. چي: سورج ونش هاڻي جلد ئي ٻڏندو!

رگـــهو دليپ ۽ سگر نريش اٽل پرڀاءُ هو ايوڌيـا ايش
بيءُ جٺري پٽ ٿياڳي پران شبد ٻـــڌا سي رام ڀڳوان .

مهاراج رگهو، دليپ، سگر ۽ ٻيا راجائون، جنهن جو پرڀاءُ جڳ پرسد هو. هنن جي وقت ۾ ڪڏهن به ائين نه ٿيو جو ٻيءُ جٺري پٽ مري وڃي! اهـــي لفظ ڀڳوان رامچندر ٻڌهي ڪين سان ٻڌا.

نـــر ليلا ڪري رام امـــل ڪرڻ ويچار لڳو تنهن مهل
ڪارڻ ڪهڙي پٽ اڳي مئو برهمڻ دک پرپيو دکيّ ڪيو.

جتي وچو ڪٿا ويد پراڻ ٻئي ڌرم نہ ڪنهن ڪا ڄاڻ .
وڌندڙ پريم ڏسي اپناسي ڏسندو هو خوش سپ پرواسي.

ايوڌيا ۾ وچو ۽ ڏسو تہ جتي لتي ويدن ۽ پراڻن جي ڪٿا ٿي رهي آهي .
ماڻهن کي ٻئي ڌرم جي نہ ڪا ڄاڻ ٿي ڪانهي . پڳوان ماڻهن جي پريم کي روز
بہ روز وڌندو ٿي ڏسندو هو ۽ خوش ٿيندو هو .

سؤ ورهيہ باقي آيو ڏسي سوچ پيو بس رام پسي .
ڪجي اشوميڌ يگيہ هڪوار ڳائي ، منش ڪن پؤ سنڌ پار

باقي هڪ سؤ ورهيہ عمر ڏسي پڳوان واچار ڪيو تہ هڪ اشوميڌ يگيہ
ڪجي جيئن سپ ماڻهو دکن کان ڇٽن ۽ پؤسنڌ ترن .

پرجا خوش هئي راج پرڀوءَ جي ڪبير اند رپاڻ هرڪو سمجهي
خوش راڻيون راج رام هٿ ڏور خوش ٿين ڏسي چنڊ چڪور

رام جي راج ۾ پرجا ايترو خوش هئي جو هرڪو پاڻکي ڪبير ۽ اندر جيترو
سکي سائو سمجهندو هو . جيئن چڪور چنڊ کي ڏسي خوش ٿيندو آهي تيئن راڻيون
بہ رام جي راج ۾ خوش هيون .

راج رام جو ڏسي پڳيون سپيئي پرايون دور
رشي مني بن پريم سان رهن بنا قصور .

رام جي راج ۾ اڀارون تہ انين پري ڀڄي ويون جيئن ڪهان کي ڏسي ڪان ؛
ڀڄي ! رشي مني بہ بن ۾ ايما ڪٽڪي رهڻ لڳا .

ڏرن سندر ۽ بن سُهاون پکي هرڻ سپ ڪڏ گذارن .
وير نہ پڌجي رام جي راج رهن گڏجي جيئن هڪ سماج .

ڏرليءَ ۽ ٻين ۾ سندر ٿا پکڙيل هئي . پکي ، هرڻ ۽ ٻيا سپ جهنگ پيا

پکوان، جر اجل ۽ امل ۽ دنيس کان پري ۽ اهڙي آهي سو ايرڌيا ۾ اٺ هزار هڪ سؤ ورهيه پرپرسان راڄ ڪندو رهيو.

پساڻ وزير سڏائي پرجسا گر گهر سپ ساڻ وڻي ويا
مڪر سنڪراتي سورج گرهڻ ڪاشي رتن لئ آگيا وٺڻ.

هڪڙي ڏينهن رامچندر ڀينجي ڀاڻن ۽ پرجا کي ساڻ ڪري گروءَ جي گهر آئيا ولڻ لاءِ ويا ته مڪر سنڪرانت جي سورج گرهڻ جي ڪاشي ياترا وڃڻ جي اجازت ڏين.

ڪاشي ڪيتر ڌرم ميه ڄاڻي واهڻ سجائي هليا سڪ ڪاڻي
ساڻ ڪنئين سڄي فوج ويرن ڪيو ڪاشيءَ اڀين پريپ گمن.

ڪاشيءَ جو ڪيتر ڌرم استان سمجهي، سوارين ليار ڪري ۽ سموري چترلگي فوج ساڻ ڪري ڪاشي ياترا ڪرڻ هليا.

رستي ترسي ڪاشيءَ رسيا شهر اڳيان اچي ٽيڪيا مٿا.
پوءِ اچي ڪيو گنگا پرنام تڪ لاهي پاڻو سين بسرام

رستي ۾ ٽڪندا اچي ڪاشيءَ پهتا. سڀني، رام سميت پريءَ کي پرنام ڪيو. گنگاجيءَ کي به پرنام ڪري سڀ ترمل ليا.

ڪجهه عرصو هؤ رهيا منجهه ڪاشي
خوش ڪيا رشي مني اپناشي
پوءِ موٽي سپ آيسا ارڌ خوش ڏسي ٿيا رام پرڄنا.

ڪجهه وقت تائين ڪاشي رهيا جتي رشين منين جا درشن ڪري کين خوش ڪيو. پوءِ ورڻي موٽي ايرڌيا ۾ آيا جتي سڄي پرجا کين ڏسي خوش ٿي.

اي ناٿ، مون شري رامچندر جو سمورو ورتانت ٻڌو جنهن ڪري منهنجا سڀ ڪارج سڌ ٿيا. هاڻي منهنجي هردي ۾، توهان جي ڪرپا سان، ڀڳوان جي ڪتا سدائين ياد رهندي.

نر رهن جي آوڌ سک ڌام سرڳ پڌاريا سي گڏ رام
جِڏي اوڌ سڀ ويا سان ديهه رهيوانڊ ۾ مونکي سنديهه.

جيڪي ۽ ماڻهو ايوڌيا ۾ رهن ٿا ان سڀني کي شري رامچندر انهيءَ ساڳي سرير سميت سرڳ ۾ موڪليو. ڇا اهو سڀ سچ آهي؟ هيءَ ڏيهي ڪيئن سرڳ ۾ ويندي! اها ڳالهه مونکي کولي سمجهايو ۽ منهنجو سنسو مٽايو.

هاڻ پريو مون کولي ٻڌايو پٽ ڄاڻي مون عرض اگهايو
پوتر اتهاس اهو ڪرپال ڪيئن ڪيو يگ پريت تنهن ڪال؟

اي ديالو، مان توهان کي پتا سمجهندو آهيان. ديا پالي مونکي توهين ۽ پٽ سمجهي سمورو احوال کولي ٻڌايو ته انهيءَ وقت ڀڳوان ڪهڙيءَ ريت يگيه ڪيو؟

خوش ٿي وچن منا چيا سامت آيو سرير
ٻڌي خوش ٿي چيا پريم مهه وري وچن مت ڌير.

گرڙ اهي ڪومل ۽ نمر وچن جڏهن چيا تڏهن ڪاڪ ڀشنڊ خوش ٿي چيو:

ٻڌم اوهانجا وچن رس وارا مونکي لڳا جي بيحد پيارا
ڪٿا ڪريان هاڻ سان وستار ٻڌو اوهين ٿي دل اُدار.

ته اي گرڙ، مون توهان جا رس ڀريا لفظ ٻڌا، جي مونکي ڏاڍا وڻيا. هاڻي مان وستار سان ڪٿا ڪندس، سا ٻڌو.

اَج امل اَدويت ابناسي رهن سدا سي چتل چوراسي
هڪسؤ هزار اٺ ايوڌيا واسي ڪيا چرتر امت ابناشي.

شري گڻيشاءِ نمه

گوسوامي تلسيداس

ڪرت

رامايڻ

لڇمڻ ڪانڊ

شري يشند جا ٻڌي وچن ڏسي پڻ رام ۾ پريت
تي راضي پڻ ٿيا گرڙ وچن پرم پنيت .

شري يشند جا وچن ٻڌي ۽ هن جي رام جي چرنن ۾ پريت ڏسي گرڙ
تمام خوش ٿيو. هن پريم پرڀل ۽ شرڌا واري مٺي واڻيءَ ۾ چيو

گنگاجي جان پورڪر ٿيو ناٿ هرديه هاڻ مون
جنم جنم نه ڇٽي ڪڏهن چرن ڌيان ۽ ڌون .

پروڀو، هاڻي منهنجو هردو گنگاجيءَ وانگر پورڪر ٿي ويو. هاڻي مونکان
ٿيندڙ ڀاڳ ۽ لوهين ڪين وسرندا.

مٺو رام ورڪانت ست ڪارج سڀ ڪنهن اُپرانت
وڏو رام ياد سدا وسندي رهندي ردي ڪنتا .

جنهن ڪلجڳ نه ساڌن پيو يڳ جپ تپ جو نه تس ڏياءُ
سمري رام ڀڄڻ ڳائي رام رام ڪٿا ٻڌي لائي ڏيان

ڪلجڳ ۾ پيو ڪري، ساڌن پار ڪرڻ جو نه جهڙوس، يڳ، جپ تپ ا.. ڪونه ڪندو آهي ۽ گيان جي جوتي سندس هردي کي روشن نه ڪيو آهي سو رام جو سمرن ڪري، رام جا گڻ ڳائي، ۽ رام جي ڪٿا پريم سان ٻڌي.

پتت پاون وڏو جنهنجو نانءُ ڳائن ڪوي ۽ ويد پران
ٽنهن جهڙو ڇڏي من ڪٽلائي رام ڀڄي ڪنهن ناهه گت پائي؟

ويد، پران، ساڌو، سنت ۽ شرتيون سمرتيون ۽ ٻڌ ڪري چون ٿا ته جنهن جو سڀاءُ آهي ڪرپل کي چاڙهڻ ۽ اڌمن کي اڌار ڪرڻ، انهيءَ رام کي ٻاڌي ڇڏي ياد ڪريو. اهو ڪير آهي، جنهن ڀڳوان کي ياد ڪري مڪتي نه پائي آهي؟ اسان جو نيتارو رام جي ڀڳتي ڪرڻ سان ئي ٿيندو، اهو نشچي سمجهو.

رگهونش ڀوشڻ چرتر نرچون ٻڌن ۽ ڳائن
ڪل مل من ساڌو ٿي ٻن، اُتم راءِ ڌام سڌائن
چوپايون سورٺا ڇند ۽ دوها منوهر سمجهي ردي ڪري
تلسي اوديا سنيار پنج وڪار شري رگهوپت هري.

جيڪي ماڻهو رامچندر ڀڳوان جو چرتر ٻڌن ٿا، پريم رکي ڳائن ٿا، ٻڌن ٿا. اهي پنهنجي من جي سموري مٿل کي ڌوئي پرم ڌام کي پراپت ڪن ٿا.
هي چوپايون، سورٺا، ڇند ۽ دوها منوهر ۽ رسيلا سمجهي. دل ۾ رکن ٿا سي پنج ئي ڪنن وياڌيون، جي وڪارن کي پيدا ڪنديون آهن سي ڀڳوان، ڪرپا ڪري ناس ڪري ڇڏيندو آهي.

نار پريه ڪامي جيئن لوڀي تلسي دام
تيئن سدائين رگهوپتي پريه رام ڀڳوان.

جيئن ڪامي ماڻهوءَ کي استري ئي پياري لڳندي آهي ۽ لوڀيءَ ماڻهوءَ کي ناڻو پيارو هوندو آهي، تيئن تلسي داس چوي ٿو ته مونکي رام جو نالو ئي پريه آهي.

اُتر ڪانڊ سماپت

تاري ڏاءِ آهي، ها ببوڌي پتيءَ ڪالـراءِ پـن کي بيءَ پـاءِ سمجهي ٿي. اهو
راجا ڏليہ آهي جو سدائين لباءِ رجب پرجا سان ورتاءَ ڪري ٿو. ڏنڀ آهي اهو برهمڻ
جو وبدن جو چاڙر ۽ ستبل آهي.

پرش اهي جي دشٽ هٺيلا من لائي نہ پڌن هر ليلا
لوڀي ڪروڌي ۽ پرش ڪامي ڪٿا پڌايو نہ رام سوامي.

دشٽ ۽ هٺيلا پرش من لائي هيءَ رام جي ڪٿا نہ پڌندا آهن. اهي پرش،
جي لوڀي ۽ ڪروڌي آهن، جيڪي پر استرين سان پيار ڪن ٿا، تنکي هيءَ
رام جي پرلر ڪٿا نہ پڌايو.

گــرپد پـريت ۽ نيت هلي برهم سيوڪ نہ ٺڳي چلي
تنهن لاءِ آ هيءَ ڪٿا سکدائي پراڻن پيارو آ رگهـرائي.

جيڪو گروءَ جي چرڻن ۾ پريم رکي ٿو ۽ نيتيءَ پوروڪ هلي ٿو، برهمڻ
جي سيوا ڪري ٿو، لکي ۽ پاپ نٿو ڪري انهن لاءِ هيءَ ڪٿا سکدائي آهي ۽
کين رام پيارو آهي!

رام چرنن چاهي پريت جو ۽ پـڻ پـد نرواڻ
شرڌا رکي پڌي هيءَ ڪٿـا پئي پڻ پاڻي جاڻ

جنهن ماڻهوءَ جي اِڇا هجي تہ سندس من ۾ رام جي چرنن جي پريم
سدائين وڌندي رهي ۽ نرواڻ پد پراپت ڪرڻ جي لبر اهلاڪا هجي، سو هيءَ
ڪٿا شرڌا رکي پڌي ۽ پڙهي اهڙيءَ طرح جيئن پاڻي پيئبو آهي!

هن ڪٿا ست سندر سيڙهيون پؤسنڌ پار ڪرڻ لاءِ پيڙيون
آئي ڪرپا جنهن منش کي ڻلي هن رستي سو پير رکـي.

هن رام ڪٿا ۾ ست سندر ڏاڪا آهن. يعني ست ڪانڊ آهن. اهي ڪانڊ
رام جي ڀڪتيءَ جي سڙڪ جو ڪم ڏيندا آهن. جنهن منش تي ڀڳوان جي الـي
ڪرپا ٿيندي ۽ پاڻ کليندا اهوئي هن رستي تي پير رکي سگهندو. هن ۾ شرڌا ڪوي
۽ نہ گيان. ۾ هي شرڌا ۽ گيان ٻئي هجن تہ بوءِ وبهہ تي آگرا ون گيهہ ۾.

جيون جنم سڦل مون ٿيو تو پرساد سڀ سنسو ويو
جاڻ سدا مون پنهنجو سيوڪ گرڙ ڇيو سؤ وار نہ هڪ!

منهنجو جنم ۽ جنم ڦل سڦلو ٿيو ۽ جو توهان دیا پالي منهنجا سنسا سڀ
دور ڪيا آهن. هاڻي ديا پالي پنهنجو مونکي سيوڪ سمجهو.
اهي لفظ گرڙ سؤ دفعا چيا ۽ نہ هڪ دفعو.

چرنن سر نائي ڪري پريم پوروڪ مت ڌير
گرڙ ويو وئنڪنٺ هليو رکي ردي رگهوير.

گرڙ چرنن ۾ سر نمائي ۽ پريم سان ڪانءَ کي پرنام ڪري ونڪنٺ هليو
ويو. سندس هردي ۾ رام جو ني واسو هيو.

منين درلڀ پڳتي هري پائن بنا آدم
بدن ڪتا سدا نيم سان سمجهي ڀلا ڪرم.

جيڪي ماڻهو وشواس رکي هيءَ هريءَ جي ڪتا بڌن ٿا، جا منين کي ۾
درلڀ آهي، سي ڪنهن ۾ آدم ڪانسواء سرڳ جا سک ماڻن ٿا.

سو سروگيہ گڻي ۽ دانا گيان وان ۽ پنڊت گيانا
ڌرم ڌريند رهلي شڀ رستو رام چرنن من جن رکو.

اهو ني پڳوان سروگڻ سمپن آهي، دانا آهي. گيان وان، پنڊت، ڌرم ڌريند
شڀ رستي تي هلي ۽ شڀ وهنوار ڪري رام جي چرنن ۾ ڌيان ڄمائيندا آهن
۽ انهيءَ سان رتا رهن ٿا.

ڌنيہ سوديش وهي جت گنگا ڌنيہ سا نار جا پتيورتا
ڌنيہ سو راجا نياءَ ڪري ڌنيہ برهمڻ جو ويد پڙهي.

اهو ديش ڌنيہ آهي، جنهن ۾ گنگا جهڙي اتم ۽ پوتر ندي وهي ٿي. اها

مهنجو مرڪ. تنهن ڪانءِ مان ٿري آلم پرچارڪ ٿي پيس. اهو سڀ رام جو پرتاپ آهي.

اڄ مان ڌنيه ۽ ڌنيه آلي توڙي نيچ ڪنو!
پريو ڪٽي پنهنجو ڪيو سماگم سنت ڏنو!

اڄ مان ڌنيه آهيان جو تو جهڙي ساڌ جو سنگ مليو اٿم. پريو پنهنجي ديا ڪٿي ڪئي ۽ ڪني؟ نيچ تي ديا ڪٿي ڪئي!

سڌ ساڌڪ جيون مڪت اُداسي
ڪري پڙهيل ۽ ورڪت سنياسي
يوگيشور ۽ تاپس گياني ڌرم وان پنڊت وگياني ؛

سڌ، ساڌڪ، جيون مڪت، ورڪت، ڪوي، ويد شاستر جاڻندڙ سنياسي، يوگي، تپسوي، گياني ۽ پنڊت وغيره،

بن سيوا نہ ڪرن سوامي وار وار پرنام وش گامي.
نيچ آڌم پيڇڪن چوراسي شڌ ٿي ٿين اڳيان اُپناشي.

سيوا ڪانسواءِ ڪبہ پار تري نہ سگهندو. مان پکيان کي وار وار پرنام ڪريان ٿو. مون جهڙا پاپي بہ پکيءَ جي پرپاءَ ڪري پار ٿي سگهن ٿا. مان وري بہ پکيان کي نمسڪار ڪريان ٿو.

نانءُ جنهنجو اڻ ليپ دوا ناس ڪري ٿيڪي سوُر
تنهن ڪرپال مون آسرو ڪاٽي ڪشٽ ضرور.

پکيان جو نالو اڻ ليپ دوا آهي، جا تنهين سوُرن، سارسرڪ، مالڪ ۽ آلمڪ کان جدائي لي. مونکي آسرو آهي تہ ھر ضرور مرلتي ديا ڪندو ۽ ڪشٽ ناس ڪندو.

ڪان ڇڏيندو، سندس ٻڌڻ جي اک نت ٿيندي هجي، وشيه واسنا جي ڪمزوري دور ٿئي ته من ئي ماڻهو سچو ڀڳت بڻبو آهي!

ويد پراڻ سڻا گرنٿ چئون رام ڀڳتي کي سک ملن.
ڪيئون پنيءَ تي جهڻ پيل وار
سنڌ عورت پُٽ ڪيئي ڪنهن مار!

ڪيئون جي پنيءَ تي پيل نه وار جهڻ يا سنڌ عورت جو پٽ ڪٿهڪي مار ڪيئي، پر رام جي ڀڳتيءَ بنا سک نه ملندو آهي.

ٿڻن آڪاش پيل سندر قول سک نه پائي نر پرپ ٿرت ڪؤل
هوندي ترشنا پيل پياس بجهي پلي جهڻ سنگ منئي سهي!

ڀريوءَ ڪان بي مک سک اصل نه پائيندو چاهي آڪاش ۾ گل ٿڻن، ترشنا هوندي اڄ مري وڃي يا سهي جي مٿي تي سنگ جمن.

چيم جيڪي سي وچن ست ڀڳتيءَ جي پرتاپ
رام ڀڄن تين پار سنڌ دستر اگم اگاڌ!

مان توکي جيڪي چيان تو سو سڀ سچ ئي آهي. منهنجا وچن ڪوڙا نه آهن. جيڪي ڀاڳوان ڀڳوان جي پريم سان ڀڳتي ڪندا آهن سي ئي سنسار جو اگاڌ ۽ اٿاهه ساگر ترِي ويندا آهن.

ردي پنهنجي ڪري ڏس ويچار نيچ پکي پڻ ڀڄن ڌاڪار
سين ڳالهين آ پکي آپاون ٽونڪا هٽڻ پڻ مرڪ آڪانون
نيچ ڪانءَ ڪٿ اُتم پرچارڪ رام ڀڳت پرتاپ پتارت!

اي گرڙ ويچار ڪري ڏس ته مون جهڙي نيچ پکيءَ کي به ڀڳتيءَ جو ادڪار ملي سگهي ٿو. مان سيدي ڳالهين ۾ ابوڪو آهيان، ٽونڪا ٻارن کي هٽائڻ

ايمان گڏيل دکدالک آهي. دنب، ڪمت، دولت جو نشو، مان، ايمان، ترشنا، هيج اهي سڀ من جا ٻاري روڳ آهن. سڀ برا ۽ دک ڏيندڙ آهن. پت، ڏنڀ ۽ اسٽري وغيره سڀ ڪوڙا آهن. ٻيا ۾ ڪيترا چوان!

اهڙيءَ طرح سڀ جيو جڳ روڳي غم خوشي ڀؤ پريت ويوگي
مانسڪ روڳ مون ٿورا چيا لوڪ قاتل اجا گهڻا پيا.

اهيءَ ڪري سنسار ۾ هرهڪ جيو کي مانسڪ روڳ لڳل لي آهن. اهن کي دک سک، ڊپ، پيار، ويوگ آد چوڏاري وڪوڙي ويٺا آهن. مون ٿورا مانسڪ روڳ چيا آهن پر ماڻهو اجا ٻه ٻين گهڻن روڳن ۾ قاتل آهن.

جاڻو منش ٿئي ڪجهه گهٽ پاپي
ناس نه ٿين ڪوڙي منش پرتاپي
مَن هردا وشيه ڪپٽ هلن منش ساڌارڻ ڪيئن؟ نه ڦسن؟

مانسڪ روڳ جاڻندڙن لي اهن روڳن جو ڪجهه اثر گهٽ ليندو آهي پر ليندو ضرور آهي! اهي ناس نه ليندا آهن. وشيه واسنا جو واس نه منهن کي نه لوڏي ڇڏيندو آهي، پوءِ ساڌارڻ منش جي ڪهڙي گتي هوندي؟

رام ڪرپا سان ناس سڀ روڳ سنتو ملي گر ساڻ سنجوڳ
ستگر ويد وچن وشواس اُپاءُ اهو نه وشيه جي آس.

رام جي ڪرپا سان اهي سڀ روڳ ناس لي وڃن، جي سنجوڳ سان ڪامل ستگرو ملي وڃي ۽ اُتي ۽ ويدن جي وچن ۾ وشواس هجي. انهن ڪالساءِ وشيه واسنا جو خيال دلبر اصل نه هجي.

تڏهن سمجهو من آهه نروڳي ردي ڪري جڏهن ٻڌي جوڳي
شڌ ٻڌ بک نت نيئن لڳي واس وشيه ٻڌ نيچ پڇي

جڏهن انسان هردي ۾ ڪري جوڳي ٻڌ ۽ واسنائون لياڳيندو تڏهن لي روڳن

سپ جي نندا جي نرڪن جوُڻ چمڙي جي اُهي ڏرن .
پڏ هاٿي مٿر، مانسڪ روڳـ، جنهن ڪري ڏک پائن لوڪ

جيڪي ٻين جي گلا ڪندا آهن سي چمڙي جي جوڻ پراپت ڪندا آهن .
اي مٿر هاٿي مانسڪ روڳ پڌ. جي ڏک جو ڪارڻ آهن.

سڀني روڳن جو موهه ئي مول تنهنمان پيدا ٿين ٻيا سپ سوُر
ڪام وات، ڪف لوڀ اپـار ڪرود پت، نت ڇاتيءَ ساڙ .

سڀنـي روڳن جو مول موهه ئي آهي، جو اگيان ڪري پيدا ٿيندو آهـي
ڪام ۽ لوڀ وات جي ڪف آهن ۽ ڪرود پت آهي! اهي سڀ منش جي ڇاتي
جلائيندا آهن .

پريت رکي جو انهن تنهين سان اُپجي ڏک پوءِ من بدن مان
ڏک وشيه واسنا ڪير ڳڻي سڀن سورن ناڻ ڪير ڪٿي ؟

انهن تنهين سان جيڪو ماڻهو پريم رکندو آهي سو ڏکي ٿي ٿيندو آهي .
گهڻين وشين جي خواهش گهڻي ڏک جو ڪارڻ آهي . انهن سڀني وشين ۽ انهن
مان پيدا ٿيندڙ ڏکن جا نالا ڪير ڳڻي سگهندو؟

ممتا موهه جا ٻهريان سڪ سندن گهرائي ٻوڀـان ڏڪ .
اندر جلن ٻين سڪـي ڏسي ڪوڙهه ڪٿلتا هرش پسي !

ممتا ۽ موهه ٻه ٻهريائين ته سڪ ڏسبا آهن ٻر انهن جي گهرائي انهن مـان
پيدا ٿيندڙ ڏک آهن ! پرايو سڪ ڏسي، اندر ۾ جلڻ پيدا ٿيندي آهي . من جي
ڪٿلتا ۽ دشتتا ٻئي اهڙا ڏکدائي آهن جهڙو ڪوڙهه جو مرض .

آئي اهنڪار ڏکن جي کاڻ ڏمڀ ڪپٽ ۽ مڏ ۽ مـان
هبهچ ترشنا روڳه سي ڀاري سپ برا ۽ پڻ ڏک ڪاري
ڪوڙ ڏمڀ اگيـان اوريڪ ڇوان ڪيڙا پڻ روڳه انيڪ .

منش ديھ مت ٻي نہ ديھي جيو چراچر گھرن سيپئي ٠
گيان وڪراڳ ڀڳت سک ڏيندڙ
نرڪ يا سرڳ ڏاڪڻ پھچائيندڙ.

اي گرڙ، سڀ ڪان اُٿم ديھي منش ديھي آهي، جا چر لوڙي آچر جيڙ گهرندا آهن. اُهوي ديھيءَ ڏناوان انسان سرڳ ٿوڙي ترڪ ۽ وينڊو آهي. اها ديھي پائي ماڻهو گيان ۽ وئراڳ ۽ ڀڳتيءَ جو سک ماڻي سگهي او.

ديھ پائي اِها ڀڄن نہ جي نر موهہ ڦاڻل وشيہ ڀوڳہ رُلل
ڪچ وٺن ڏين هيري ڪٽي هٿاسان ڪن ڦنٽو پارس ڪٽي !

جيڪي ماڻهو اِها اُٿم ديھي پائي ڀڄن نہ ڪندا آهن، سي وشيہ رنگ ۾ رُلل رهندا. اهي هيري جي ڪٽي ڏيئي شيشي جو ٽڪر وٺن ٿا. يا هٿ سان ٿي پارس ڦٽو ڪن ٿا.

سنت سهن دک پر هت ڪارڻ
ڏين اسنت دک غريب ويچارن !
ڪلپ وڻ وانگر سنت ڪرپال ڀين سک لءِ دک سهن وشال

سنت ۽ ڀين جي ڀلي ڪندي مرن ٿا ۽ اسنت ويچارن غريبن کي دک لي ڏيندا رهندا آهن. سادو ڪلپ وڻ وانگر ديالو آهن ۽ من گهريا مطلب پورا ڪندا آهن. پراپڪار لاءِ اهي دک ۾ سهندا آهن.

دکي ڪري ڀين اسنت اداس پارو ڳري ڪري ڪيتي ناس
دشت چون جڳہ انرٿ هيتو رهن پرسڌ جيئن اڌم گره ڪيتو.

جيئن پارو ڪتيءَ کي ناس ڪندو آهي ليڪن دشت ۽ اسنت پرش ۾ ڀين کي دکي ڪري پوءِ مرندا آهن. ڪيتو گره پرسڌ گره آهي ليڪن دشت ۾ جڳہ ۾ مشهور ئي خرابي سهندا آهن.

ٻئي شترو ناس ڪر. جيڪو انين ڪري سڀ پائيندو سوئي ڀڳوان جو ڀڳت ڪٿبو. اها ڳالهه اي ياءُ، من ۾ چٽيءَ ريت رک.

عرض ڪريان هڪ ٻيو ڪرپاءُ مونتي ڪرپا جو جي من ياءُ
مونکي سيوڪ پڻ پنهنجو جاڻي
سوال ڪريان آئون ڏو ڪان سوامي !

اي ڪاڪ، جي مونتي اوهين راضي آهيو ته هڪ عرض ٻيو به ٻڌو. مونکي سيوڪ ڄاڻي مهنجي انن سوالن جا جواب ڏيو.

ڇوان ٻهريون ٻڌ تون مت ڌير سڀ کان درلڀ کهڙو سرير؟
وڏو دک کهڙو سک ڀاري
ٿوري ۾ ورنن ڪريو هتڪاري.

ٻهريون ته کهڙي ڏهي سيڻي ۾ آلر آهي. ٻيو سڀ کان وڏو دک کهڙو آهي. ٽيون سڀ کان وڏو سک کهڙو آهي. دَيا پالي ٿوري ۾ ٿي انهن جي وياکيا ڪريو.

سنت اسنت فرق جو ڄاڻو سهج سڀاءُ تن ٻنهين وکاڻيو.
ويد ورنن ڀڄ کهڙو اتم ڀاپ کهڙو آ سين ڪٺن؟

ساڌ ۽ اساڌ جو حال اوهين ڄاڻو ٿا. ٻنهين جو ساڌارڻ سڀاءُ ٻڌايو. ويدن ۾ سڀ کان اتم ڀڄ کهڙو ڄاڻايل آهي؟ سڀ کان ڪٺن پاپ کهڙو آهي؟

مانسڪ روڳهه چئو سمجهائي ڪولي ٻڌايو سروگيه ورجائي
پريت رکي سڀ ٻڌو اِهي ڇوان ٿوري ۾ هتي سيي.

دَيا پالي من جا روڳ به سمجهايو. اهو ٻڌي ڪانو جيو ته اي ياءُ هاڻي چڱيءَ طرح ٻڌ. مان ٿوري ۾ انهن جو ورنن ڪريان ٿو.

پرم پرڪاش روپ ڏينهن ۽ رات تيل ڏيئو ٻيو ڪري پڙڪات
غربت موهه نه سگهن ليائي لوڀ هوا نڪي جوت وسائي.

ڏينهن رات انهيءَ ماڻهو لاءِ پرڪاش ئي آهي. گيان جو ڏيئو سدائين ٻري ٿو. غريبي ۽ موهه سندس واجهه وجي نه سگهندا، لوڀ جي هوا به سندس گيان جي جوت کي وسائي نه سگهندا!

اگيان انڌار ٿئي پربل ناس وڃن هارائي دپ حراص!
دشٽ ڪٽرنه ويجهو وڃن ڀڳت مٽيون سي اندر رهن!

اگيان جو زبردست انڌارو ناس ٿيو ۽ اهنڪار جو حملو به هارائي ويو ته ٻاهر ڪام دشٽ ويجهو نه ايندو آهي. پر ان لاءِ ڀڳتيءَ کي دل ۾ جاءِ ڏيڻ ضروري آهي.

شترو متر زهر امرت سمان بنا ڀڳت مڻ ڪونه ڪلياڻ!
روڳ نه مانسڪ ستائن پاري جنهن وس رهن سي جيودڪاري.

هن کي زهر به امرت جهڙو ۽ دشمن به دوست جهڙو ڀاسندو آهي. ڀڳتي جي اُملهه مڻيءَ بنا منش جو ڪلياڻ نه ٿيندو آهي. ڀڳتيءَ سان سڀ ڏک ڀڄي ويندا آهن ۽ سک پراپت ٿيندو آهي.

رام ڀڳت مڻ جنهن اندر رديي ڏک ذرو نه سُپن سهي
اُتم سرشٽ پرش جڳ سي مڻ خاطر ڪن اُدم نت جي.

جنهن انسان جي هردي ۾ ڀڳتيءَ جي مڻي آهي انکي ڏک سپني ۾ به نه ستائيندو! جڳ ۾ اهيئي سرشٽ پرش آهن، جي ڀڳتيءَ جي مڻ پراپت ڪرڻ لاءِ رات ڏينهن اُدم ڪندا آهن!

اُها مڻ لوڪي پرگهٽ جڳ آهي
رام ڪرپا بن سگهي نه پائي
اُپاءَ سولا پر مور نه ڏسندا نر نياڳا وتن پٽڪندا.

دک ڏڌهن گڻن طرحن جا پائـي پڻ ڪلبش
هر مايـا آ بنهه ڪڻن ڇٽي نہ منش ڪگيش!

گيان جي ڏاڍي وـاهڻ سان مدش گهڻا دک ڏسندو آهي. هري جي مايا ڏاڍي ڪٺن آهي انڪان پاڳرانڻي ڇٽندا آهن.

ڇوڻ ڏکيو سمجهڻ ڏکيو ساڌڻ ڏکيو وويک
ڪاٽ لکڻ پڻ اڪر ڏکيا موکيہ پر وگهن انيڪ.

گيان ڇوڻ، سمجهڻ ۽ سکڻ ڏاڍو ڏکيو آهي پر انهن ساڌنائون نہ مها ڪٺن آهن جيئن ڪاڻيء لي اکر لکڻ ڏکيا آهن تيئن پگتيء بنا موکيہ پائڻ بہ ڪٺن آهي!

گيان جو رستو ڏار ڪرار . مرڻ پر اُن سـان لڳي نہ وار
پنٿ وگن بن صاف هجي تڏهن منش کي موکيہ ملي.

گيان پائڻ جو رستو ڪرار جي ڏار جهڙو ڪٺن آهي. انسان مرڻ پر نہ ڏيو اصل نہ لڳندي آهي! رستو جـڏهن بنا وگهن ۽ صاف هجي تڏهن ئي منش موکيہ پائيندو آهي.

الي ڊرلڀ آ مـاڻ پرم پد ويد پراڻ چـون ٿا سڀ
رام ڀگت سو مکت گوسائين بن خواهش ملي اک جنپ نيائبن.

سڀ ڏومشاستر چوندا آهن تہ پدم پد ملڻ ڏاڍو مشڪل آهي، پر اهو موکيہ پد بہ رام جي ڀڄن سان ۽ بنا خواهش ملندو آهي!

گيان سڏانت ڇڏيو پڏائي ڀـڳتي مارگ پڌ چٽ لائي
رام ڀگت چنتا مڻ سندر وسي پيارا سا جنهن من اندر!

گيان جو سڏانت نہ مان پڏائي ڇڪس، هاڻي ڀڳتيء جو سڏانت پڌ، ڀڳوان جي ڀگتي چنتامڻ آهي. اها جنهن جي هردہ پر سڏائين وسندي رهندي آهي،

ڪسي وڻندي آهي. سماڌيءَ کي ٻه ڪنڌن ڪري ڇڏيندي آهي!

يا تہ وري ٻُڌ تيز هجي هِـــمُ پنهنجو اهڙي سمجهي.
اُنهن وڳهنن جي ٻُڌي ٻڌي ديو اُپدرؤ ڪن بيءَ وِڌي!

يا تہ وري ٻڌي اهڙي تيز هجي جا پنهنجو ڀلو ٻروچڱيءَ طرح سمجهي ۽ انهن سڌين ڌي نہ نهاري. تہ ٻہ ٻوءِ وري ديوتائون اپدرؤ ڪرا ڪندا آهن ۽ ٻيا وگهن وجهڻ جا اُپاو سوچيندا آهن!

اِندرين دروازا ڪليل پسي وشيہ هوا ديو ايندي ڏسي
ٻل پنهنجي سان اندر ڏڪن رس وشيہ کي ڪٽيو ڇڏن!

اهي ديوتائون اندرين جي دروازن مان وشيہ جي هوا کي ايندو ڏسي پنهنجي ٻل سان اهي در ڪولي ڇڏيندا آهن ۽ وشيہ رس کي ٻي ڏڙڪ اندر اچڻ ڏيندا آهن!

هردي گهر وشيہ هوا وڃي ديپ وگيان کـڌهن وسمي
ٻُنڌ نہ کلي تہ مٽيو پرڪاش ٻُڌ وياڪل رهيو مايا پياس!

هرديہ گهر ۾ وشيہ هوا وگيان جو ڏيئو وساڻي ڇڏيندي آهي. ٻُنڌ نہ کندي تہ پرڪاش هليو ويندو ۽ ٻڌي وياڪل ٿي ويندي ۽ مايا جو پاس ليندو!

اندرين ديون نہ وٽي گيان وشيہ ڀوڳہ ٿي سندن اُتان!
وشيہ هوا ٻُڌ پيرشت ڪري گيان ڏيئو ڪيئن اندر ٻري؟

اندرين جي ديوتائن کي گيان سٺو نہ لڳندو آهي. اُنهن جو وشيہ رس پيار هوندو آهي. جڏهن وشين جي هوا ڏيئي کي وساڻي ڇڏيندي آهي تڏهن گيان جو ڏيئو ڪيئن ٻرندو؟

آهي ۽ ۽ وڇاڙو جيو الڪان ڇٽي نٿو سگهي.

تنهن ڪان جيو ٻٽيو سنساري ڇٽي نہ ڳنڍ نڪي ٽٽي شڪاري
ويد پراڻن چيل اُپاءُ ڇٽي نہ، ٻاڻ ٻڻ ڪري وڌاءُ!

انهيءَ ڪري جيو سنساري ٿيو ۽ انڪان ڇٽي نٿو سگهي، ويد پراڻ ۾ جيڪي ڀڪتيون آهن سي ڪرڻ سان ۽ اها ڳنڍ وڌيڪ ٻڌجي ٿي وڃي ٿي!

سوهنگ اسم ورتُ اکنڊ اندر چمڪي ٻٽي سدا پرچنڊ
آتم انڀوُ سڀ پرڪاش ڀوَ مُول ڀيد ڀرم ٽين ناس.

”سوهنگ اَستر“ اها نہ ٽٽڻ واري ڳنڍ آهي. جڏهن آتما جو انڀو ٿئي ۽ آتم آنند جو سندر پرڪاش ٿئي، تڏهن سنسار جي جڙتا جو خيال ناس ٿيندو آهي.

پربل اوديا سندو پرِوار موهہ جهڙو بس مٽي انڌڪار
ٻوءِ ٻڌي ٽسٽي آلي اُجل گهر ويهي ڳنڍ کولي اول!

جي مَن چاهي تہ اهو اوديا جو انڌارو ناس ٿئي ۽ موهہ جو زور ڀڃي تہ هوُ ٻڌيءَ ۽ هردي ۾ جهالي ٻاٽي ڏسي ۽ اڳيان ڪري ڳنڍ کي اپياس سان کولي ڇڏي

جڏهن ڇٽي اها ڳنڍ اڪيارتَ تڏهن ٿئي تو جيو ڪرتارتَ
ڳنڍ ڇٽندي ٻڻ ڏسي هيءَ مايا وگهن انيڪ وجهي اجايا.

جڏهن اها ڳنڍ کلندي تڏهن ئي جيو ڪرتارٿ ٿيندو. ڳنڍ ڇٽندي ڏسي مايا وگهن تہ گهڻائي وجهندي آهي!

رڌين سڌين کي منجهي ليائي ٻڌي کي اوڀ گهڻوئي ڏيکائي
کل ٻل ڇل ڪري ويجهو وڃي جوت اُکين وڃي انهيءَ سمي.

مايا ٻوءِ رڌين سڌين کي موڪليندي آهي ۽ ٻڌي کي لالچائيندي آهي مايا ڇل ڪپت ڪري سندرتا جي ليرَ هٽڻ سان مَن کي انڌو ڪري، سمجهہ

ڪسي ونندي آهي. سماڌيءَ ڪي ٻه ڪنڌن ڪري چڙهندي آهي!

يا ته وري ٻُڌ تيز هجي هِـتُ پنهنجو انهن سمجهي.
اُنهن وگهنن جي ٻُڌي ٻڌي ديو اُپدرؤ ڪن ٻيءَ وِڌي!

يا ته وري ٻڌي اهڙي تيز هجي جا پنهنجو ڀلو برو چڱيءَ طرح سمجهي ۽ انهن سڌين ڏي نه نهاري. ته ٻه ٻوءِ وري ديوتائون اپدرؤ ڪڙا ڪندا آهن ۽ ٻيا وگهن وجهڻ جا اُپاو سوچيندا آهن!

اِندرين دروازا ڪليل پسي وشيه هوا ديو ايندي ڏسي
ٻل پنهنجي سان اندر ڏکن رس وشيه کي ڪٽيو چڏن!

اهي ديوتائون اندرين جي دروازن مان وشين جي هوا کي ايندو ڏسي پنهنجي ٻل سان اهي در کولي ڇڏيندا آهن ۽ وشيه رس کي ٻي ڏڙک اندر اچڻ ڏيندا آهن!

هردي گهر وشيه هوا وجي ديپ وگيان لـڏهن وسمي
ٻنڌي نه ڪلي ته منيو پرڪاش ٻـڌ وياڪلٖ رهيو مايا پياس!

هردي گهر ۾ وشيه هوا وگيان جو ڏيئو وسائي ڇڏيندي آهي. ڳنڍ نه کلندي ته پرڪاش هليو ويندو ۽ ٻڌي وياڪل ٿي ويندي ۽ مايا جو پاس ٿيندو!

اندرين ديون نه وٽي گيان وشيه ڀوڳ ٿي سندن اُتان!
وشيه هوا ٻُڌ پرشٽ ڪري گيان ڏيئو ڪيئن اندر ٻري؟

اندرين جي ديوتائن کي گيان سٺو نـه لڳندو آهي. اُنهن جو وشيه رس پيار هوندو آهي. جڏهن وشين جي هوا ڏيئي کي وسائي ڇڏيندي آهي تڏهن گيان جو ڏيئو ڪيئن ٻرندو؟

آهي ۽ ۽ واڇارو جيو الکان ڇٽي نٿو سگهي.

تنهن کان جيو بٽيو سنساري ڇٽي نہ ڳنڍ نکي تٽي شڪاري
ويـــد پراڻن چيل اُپـــاو ڇٽي نہ، پاڻ پڙ ڪري وڏاءُ!

انهيءَ ڪري جيو سنساري بڻـو ۽ انکان ڇٽي نٿو سگهي، ويد پراڻ ۾ جيڪي بڪتيون آهن سي ڪرڻ سان بہ اها ڳنڍ وڌيڪ بختي ٿي ٿي!

سوهنگ اسم ورتِ اکنڊ اندر ڇهڪي پٽي سدا پرچنڊ
آتـم انيڙ سـڀ پرڪاش پـڙ مؤل پيد پرم تين ناس.

"سوهنگ اسم" اها نہ ٽٽڻ واري ڳنڍ آهي. جڏهن آتما جو انير ٿئي ۽ آتم آنند جو سندو پرڪاش ٿئي تڏهن سنسار جي جڙتا جو خيال ناس ٿيندو آهي.

پربل اوديا سندو پـرروار موهـہ جهڙو بس مٽي انڌڪار
بوءِ بڌي تـئي آئي اُجل گهـــر ويـهي ڳنڍ کولي اَول!

جي منش چاهي تہ اهو اوديا جو انڌارو ناس ٿئي ۽ موهہ جو زور ٽٽي تہ هڙ بڌيءَ ۽ هردي ۾ جهالي ٻـالي ڏسي ۽ اگيان جـي ڳنڍ کـي اپياس سان کولي ڇڏي

جڏهن ڇٽي اها ڳنڍ اکيارت تڏهن ٿئي تو جيو ڪرتارت
ڳنڍ ڇنندي پڻ ڏسي هيءَ مايا وگهن انيڪ وجهي اجايا.

جڏهن اها ڳنڍ کلندي تڏهن ئي جيو ڪرتارٿ ٿيندو. ڳنڍ ڇنندي ڏسي مايا وگهن نہ گهڻائي وجهندي آهي!

رڌين سڌين کي منجهي ليائي بڌ کي لوڀ گهڻو ئي ڏيکائي
ڪل بل چل ڪري ويـجهو وڃي جوت اُکين وڃي انهيءَ سمي.

مايا بوءِ رڌين سڌين کي موڪليندي آهي ۽ بڌي کي لالچائيندي آهي مايا چل ڪپٽ ڪري سدرتا جي ليڙ هٽڻ سان منش کي الڏو ڪري، سمجهہ

مايا ۽ ڀڳتي ٻئي استرون آهن پر ڀڳوان کي ڀڳتي پياري آهي . مايا تہ هڪ ناچڻيءَ وانگر ناچ پيئي نچندي آهي! جيڪي بہ کيل مايا ڪندي آهي سي انسان جي سمجھ کان ٻاهر هوندا آهن !

ڀڳت لئي پريو ديا ڪري ڊڄندي اِنل ۽ مايا رهي
رام ڀڳت رام سندر سدن جنهن ۾ دل رهي بنا ٻنڌن !

ڀڳوان پنهنجي ڀڳت لئي ڪرپا ڪندو آهي انهيءَ ڪري مايا هن کان گھڻو ڊڄندي آهي . ڀڳت جو من ئي رام جو سندر گھر آهي، جنهن ۾ هو بنا ٻنڌن جي رهندو آهي . يعني ڀڳتي، بنا ٻنڌن جي رهندي آهي .

ڀڳت ڏسي سدا مايا جلي ڪري نہ سگهي ڪي شڪت علي
انهيءَ ويچار ڪان جي مُن ڪياني
گھرن ڀڳتي جا سڀ سک کاڻي .

ڀڳتيءَ کي ڏسي مايا پوسرندي آهي . ڀڳت لي تہ سندس شڪتي عمل ڪري نہ سگهندي آهي! اهو ئي سبب آهي جو مني لوڪ ڀڳوان کان ڀڳتيءَ جو دان گھرندا آهن جو اها سکن جي کاڻ آهي .

گيان ڀڳتيءَ ۾ ڀيد ڀيو ٻڌ تون ساڻ اُمنگ !
جنهن ڪري شري رامچرن پريت رهي اکنڊ !

گيان ۽ ڀڳتيءَ ۾ هڪ ٻيو بہ فرق آهي، اهو ٻڌ . انهيءَ ڀيد ڄاڻڻ سان ڀڳوان جي چرنن ۾ اکنڊ پريت اُپجندي آهي .

مايا ۾ قائل جيو اي سائين ٻڌل سدا باندر طوطي نياڻين
جيو چيتن مايا گنڍ ٻڌل چڙهڻ سندس آ ڀڃڻ مشڪل

مايا ۾ قائل ماڻهوءَ جو حال طوطي ۽ باندر وانگر آهي جي ٻنڌن ۾ قائل آهن . چيتن جيو جي مٿان مايا جي رسي لپٽيل آهي! اها لوڙي ڪوڙي تنهن

اي ناٿ، مون ڪجهه منهنجي ڀرم ڀڃائين ٿا. اهو ڀرم ڪهڙن ساڌن لئي ۽
ڪهڙي طرح ڪري ٿو.

گيان وئراڳ يوگ وگيان آد پرش ڪون ڪنکي جاڻ
پرش پرتاپ پربل هر ريت نار هيڻي جڙ سهج پرڪيت

گيان وئراڳ يوگ ۽ آتم گيان آد پرش آهن. پرش جو پرتاپ سڀ طرح
ڀلارو آهي. استري سڀاوڪ ڪمزور جڙ آهي.

تياڳي سگهي پرش نار کي جي وِرڪت مت ڌير
جو ڪامي ۽ وس وشيه بي مک پد رگهوير!

جو پرش وِرڪت ۽ تياڳي هوندو، اهو ئي استريءَ کي تياڳي سگهندو پر
وشئي ۽ ڪامي الڪي ڪو ڇڏي سگهي.

سو من گيان نڌان مرگهه نيني چندر مک ڏسي
وياڪل ٿين پڌيمان نار وشو مايا پرگهٽ.

مني لوڪ به هرڻ جهڙين سندر اکين واري ۽ چنڊ سمان سهڻي استري
ڏسي وياڪل ٿيندا آهن. استري ئي سنسار ۾ مايا جو ظاهر ظهور روپ آهي!
يعني جيڪي مايا جي معنيٰ نه اچي، اهو استريءَ کي ڏسي.

پکيه پاد نه ڪنهن سان ڪريان ويد پران سنت مت ورڻيان
نار نه ڇڪجي ناريءَ رُوپ استري جاڻي نبت انوپ!

مان هتي ڪنهن جو طرفدار ٿي ڪونه ٿو چوان پر جيڪي ويدن ۾ ڄاڻايل
آهي سو ٿو چوان. استري، استريءَ تي موهت نه ٿيندي آهي، پر ڪهڙي نه
سندر هجي. اها استري حاليءَ جي ريت آهي.

جهڙي مايا تهڙي ڀڳتي ناري پر رگهوير کي ڀڳتي پياري
نچڻي مايا ناچ نچي جيڪي ڪري نه سمجهه اچي.

مايا ۽ ڀڳتي ٻئي استريون آهن پر ڀڳوان کي ڀڳتي پياري آهي . مايا ته هڪ ناچڻيءَ وانگر ناچ ڀيئي نچندي آهي! جيڪي ٻه کيل مايا کندي آهي سي انسان جي سمجهه کان ٻاهر هوندا آهن!

ڀڳت ٿي پريو ديا کري ٻڄندي انلء مايا رهي
رام ڀڳت رام سندر سدن جنهن ۾ دل رهي ٻنا ٻنڌن!

ڀڳوان پنهنجي ڀڳت تي ڪرپا ڪندو آهي انهيءَ ڪري مايا هن کان ڪيٽر ٻڄندي آهي . ڀڳت جو من ئي رام جو سندر گهر آهي، جنهن ۾ هو ٻنا ٻنڌن جي رهندو آهي . يعني ڀڳتي، ٻنا ٻنڌن جي رهندي آهي .

ڀڳت ڏسي سدا مايا جلي ڪري نه سگهي نکي شکت هلي
انهيءَ ويچار ڪان جي مُن گياني
گُهرن ڀڳتي جا سڀ سک کاڻي .

ڀڳتيءَ کي ڏسي مايا پوسرندي آهي . ڀڳت تي ته سندس شڪتي عمل ڪري نه سگهندي آهي! اهو ئي سبب آهي جو مني لوڪ ڀڳوان کان ڀڳتيءَ جو دان گهرندا آهن جو اها سکن جي کاڻ آهي .

گيان ڀڳتيءَ ۾ ڀيد ٻيو ٻڌ ٽون ساڻ اُمنگ!
جنهن ڪري شري رامچرن پريت رهي اکنڊ!

گيان ۽ ڀڳتيءَ ۾ هڪ ٻيو ٻه فرق آهي، اهو ٻڌ . انهيءَ ڀيد ڄاڻڻ سان ڀڳوان جي چرنن ۾ اکنڊ پريت اُپجندي آهي .

مايا ۾ قاتل جيو اي سائين ٻڌل سدا باندر طوطي نيائين
جيو چيتن مايا ڳنڍ ٻڌل چيتڻ سندس آ پڻ مشڪل

مايا ۾ قاتل ماڻهوءَ جو حال طوطي ۽ باندر وانگر آهي جي ٻنڌن ۾ قاتل آهن . چيتن جيو جي مٿان مايا جي رسي لپٽيل آهي! اها لوڙي ڪرڙي ڳنڍ

کرم وچن من ڏسي نڌان من ڦيري چڏي مست ڀڳوان!
سهن شيل سياءِ ڏسي رام چرن وشواس پسي.

ڀڳوان منهنجي وشواس ۽ ڀرم کي ڏسي مٺيءَ جي من کي ڦيري ڇڏيو.
مٺي منهنجو سهڻ سياءُ ۽ رام چرڻن ۾ پريم ڏسي اهڙو خوش ٿيو.

مٺيءَ اندر ۾ گهڻو پڇتايو پريم آلو ٿي مونکي گهرايو.
سکيا ڏني مونکي پاڻ ڏنو خوش ٿي مونکي منتر ڏنو.

مٺيءَ دل ۾ ڏاڍو پڇتايو ۽ مونکي سڏ ڪيائين ۽ سمجهائي مونکي رام
جو منتر ڏنائين.

ٻال روپ رام رکي ڌيان چيو مٺي مون ڪرپانڌان.
سندر سکدائي سکيا لڳي ڪرڻ، ٻڌائي لوڪي چڏي.

منهنجي ڌيان ڪي جاڻڻ لاءِ رام جو ٻال روپ ٻڌايو جو مونکي نهايت سندر
۽ سکدائي لڳو. اهو لوڪي ٻڌايو اٿم.

پنهنجا ڪمل هٿ مٿي ڌري گهڻي چڏي آسيس ڪري
رام ڀڳت ڪر ياد اناد وسي سدا من مون پرساد!

مٺيءَ پنهنجا آسيس ڀريل ڪومل هٿ منهنجي مٿي تي رکيا ۽ آسيس ڪئي
ته لوڪي هاڻي ڀڳوان رام جي ڀڳتي آسيس ليندي.

رام پريه رهندين سدا شيپ گڻن جي کاڻ
جمين ورين پنهنجي اڇا گيان وڪراڳ نڌان!

اي ڪاڳ، تون سدائين رام کي پيارو رهندين سڀ گڻ وارو ليندين.
ودي ۽ گيان ۽ وئراڳ رهنديءَ تون من ماڻيو شري ڌارڻ ڪري سگهندين ۽ مرضيءَ

سان اُهو ڇڏي سگهندين.

بڌي خوش ٿيس اي گرڙ سڌير آڪاش واڻي ٿي گهٽي گنڀير
ائين ٿيندو ”ٿو وچن ۾ن گياني
ڀڳت آ منهنجو ڪرم وچ باڻي.

اي گرڙ مان آڪاش واڻي ٻڌي خوش ٿيس ته مني جا وچن سچا ٿيندا ”ائين ٿيندو“ هي ڪانءُ من وچن ۽ ڪرم ڪري منهنجو ڀڳت آهي.

ڪٿا مون ٿوسان ڪئي سڄي سبب ڪهڙي ڪانءُ ديهه لڌي
سوال ٿنهنجي جي ورندي ساري رام ڀڳت مهما اَت ڀاري.

مون جنهن سبب ڪانءُ جي جوڻ پاتي سو توکي ٻڌايم ۽ پورو جواب ڏنم ته رام جو ڀڳت سڀ کان اُتم آهي.

ڀڳت ڇڏي گرڙ پيارا ڀاءُ جي سک چاهي ٻئي اُپاءُ
سي جڙ ناڻءُ بنا ڪيئن ترندا ڀؤ ساگر کان پار نه ٿيندا.

جو ماڻهو ڀڳوان جي ڀڳتي ڇڏي ٻيا آسرا سک گولڻ لاءِ ڳوليندي ٿو، سي ٻڌايو ته ڪيئن ڀؤ ساگر کان پار ٿيندا؟

گيان ڀڳتيءَ ۾ فرق ڪهڙو سڄو ٻڌايو ڪٿا جهڙو
وچن ٻڌي ۽ خوشي ڪري ڪانءُ وراڻيو ڏيان ڌري.

اي پيارا، هاڻي مونکي ديا ڪري ٻڌاءِ ته گيان ۽ ڀڳتيءَ ۾ فرق ڪهڙو آهي؟ اهو ٻڌي گياني ڪانءُ آدر سان چيو:

ڀيد ڪونهي ڪو ڀڳتيءَ گيان دک ناسڪ بس ٻئي نڌان.
مني ٻنهين ۾ ڀيد چون چڱيءَ پرٻڌ، ڪري سرالڪن!

گيان ۽ ڀڳتيءَ ۾ ڪو فرق ڪونهي. ٻئي دکن کي ناس ڪندڙ آهن.

ٻيو ڀائين ايوڌيا وڃي ڀڳوان رام جو درشن ڪريان ٻوءِ ئي ڀرڳڻ مت جي
سڪيا ٻڌندس، مني ءَ تمام ڪومل ۽ مٺن وچنن سان سڳڻ مت جو ڪٿن ڪيو ۽ ڀرڳڻ
مت کي سڌ ڪرڻ جا ڀتن ڪرڻ لڳو.

ڪهڙو ايمان ۽ بحث جي ڪن ڪروڌ اُپجي پڻ گياني من
سيتل چندن ڪو ڪهڙو گهوي باهه پرگهٽ پڻ اُن مان ٿئي.

اي سوامي ڪهڙي بحث ۽ ايمان ڪرڻ سان نه گياني ءَ کي به ڪروڌ ايندو
آهي. جيئن سيتل چندن کي جي گهڙو ڪير گساليندو تہ ان مان به باهه
پرگهٽ ٿيندي.

ڪروڌ نہ اُپجي دُليت بن دليت، بنا اگيان
مايا وس جڙ جيو ٿئي جيو ڪيئن ايش سمان!

مان سوچڻ لڳس تہ دُبدا بدي بنا ڪروڌ ۽ بنا اگيان جي دليت ڪيئن
اپجدي؟ مايا جي وس ۾ جڙ جيو اهي ڀڳوان ڪيئن ٿي سگهندو؟

ڀلو ڪري سپ ٿنهن دک آرس!
سچو سڌجي ڪيئن جنهن هٿ پارس؟
اهي نرڪامي مٿان ڪلنڪ پر دور هي رهي ڪيئن بن شنڪ؟

جو سڀني جي ڀلائي لو سوچي سو ڪڏهن دکي ٿيندو؟ جنهنجي هٿ ۾
پارس مڻ هوندي اهو ڪيئن سچو سڌ ٿيو؟ ڪامي انسان ڪڏهن ڪلنڪ کان
اجو ٿيو؟ ٻين سان دغا ڪرڻ وارو ڪڏهن ٻڌو تہ ڪيس ڊپ ڪرلهي؟

ايش جهڙي نہ ٻوي ڪا خندڪ سکي رهي ڪيئن ڀلا پرنندڪ؟
راڄ رهي ڪيئن نيت نہ جاڻي،
پاپ رهن ڪيئن چريتر وڪاڻي!

بنا رڪاوٽ جي ايشور جو نالو جهڙي الڪي ڪا الڪ نہ ٿيندي. ٻو جو

سدائي ٻين جي گلا ڪندو سو ڪيئن سکي رهي سگهندو. جيڪو راڄا راڄيتيءَ کان ٻي خبر آهي تنهن جو راڄ ڪيئن رهندو. پر جو ٻڳوان جا چرڻ واڪائيندو انهن پاپ ڇيئن اچي سگهندا؟

انهيءَ برابر ٻي ڪا هاڃي؟ نرڌن پائي نه پائي سوامي؟
گڻ ڏاس ڪان وڌ ڪو ٻيو ڌرم ديا سم ٻيو ڪو ٿيو؟

انهيءَ جي برابر نه ٻيو ڪو به نقصان نه ٿيندو جو انسان منش جوڻ ۾ ڀڳوان کي پائي نه سگهي! ڀلا ٿمو گڻ جي پلاءِ پاپ ڪيئن ايندو؟ ديا جي سمان وري ٻيو ڪهڙو ڌرم آهي؟

انهيءَ طرح گهڻيون ڳالهيون سوچيون
ڇڏيون نتائي سڀ من ڀڪتيون!

مان نه سگڻ مت هيس درڙايو ڳالهه انهيءَ مني گهڻو ڪاوڙايو.

مون گهڻو سوچي ۽ منيءَ جي ڀڪتين کي نتائي ڇڏيو جو مان سگڻ جو پريمي هوس. انهيءَ ڳالهه منيءَ کي ڏاڍو ڪاوڙايو.

مورک، سگڻ مت تون وشال ڪانءَ وڃي ٿيءُ ڪنڊل چنڊال!
سراپ ڪٽي مون مٿي رکيو نڪي ڀنس نه دک ئي ٿيو!

اي مورک، تنهنجي دل پکيه پاد سان ڪتيل آهي. تون ڀڪو سگٽي آهين. وڃ، وڃي ڪانءُ ٿيءُ. مان اهو سراپ ڀڌي نڪي ڀنس ۽ نه وري ڪو دک ئي ڪيم.

ترت وڃي ٿيس ڪانءُ مان ويس منيءَ سرناء
سمري رام رگهونش مڻ ڪاندي هليس اڏاء.

ترت ڪانءُ ٿي ٻيس ۽ منيءَ کي سرنمائي هليو ويس. رام کي ٿي سمريم ۽ ڪاندي اڏامي ويس!

اهي ڳالهيندا هئا، نچندا هئا ۽ ڳائيندا هئا. ٽوليون ٺاهي گهمندا هئا ۽ ڪام ڪرڙا ڪندا هئا ائين لڳي رهيو هو. ڪام ديو انهن اپسرائن کي هٿان ۽ نارد جي سمادهي ڀنگ ڪرڻ جا سڀ جتن ڪرڻ لڳو.

ڪام ڪلا ۾ مني نه لوڏيو نسچاتا تخت اندر جو ڏوڏيو.
جنهن رکوالي ڪري ڀڳوان ڪري نه شترو سگهندو هاڃ.

ڪام جڏهن سڀ ڪلائون ورتيون وريون ! نارد جي من کي لوڏي نه سگهيون. جنهن جو جي ڀڳوان لڪشمي پتي رکيا ڪري انجي ڪارڻ ڪير بگاڙي سگهندو؟

ساٿين سان دڄندو ويو ڪام مُني وٽ نيٺ،
جرن ڇهي معافي وٺي پاڻ ڪري ڪُٽ هيٺ.

ڪام لڄي هار مڃي ڊڄندو نارد وٽ ويو ۽ نارد جي من جي استثنيٰ اڳيان سر جهڪائي ڪام ڪاڻي وچن چئي سندس پيرن تي ڪري پيو.

ٿيو نه نارد دل ڏک ڪوئي اچريا مٺڙ وچن مرڪوئي.
ڪام ويو گهر سيس نوائي مني جي ڪرپا ويترپائي.

نارد کي ڪرڌ ڪرڻ يا من جو دک ڪرڻ ٿيو. الو ڪامديو کي ڏاڍو لڳو. ڪام ان سهانڪ سميت هليو ويو.

اندر سڀا ويو نارد آئُر ڪام جيت جي ورڻن خاطر.
هڏي سين مَن اچرج آيو اڳيان پرڀوءِ سِرُ هرڪنهن نايو.

نارد ڪام جيت جي وارتا اندر سڀا ۾ وڃي ورڻن ڪئي. اها هڏي سڀني جي من ۾ حيراني ولي ويئي. نارد جي شلتا ڏسي هرڪنهن ڀڳوان اڳيان سر جهڪايو.

گروڙ جا وچن دل بر ڏري ڀڄن ڪرڻ لڳس ؛ رام نام سان ڀرپور لڳايم.
جتي تتي سندس گڻ ڳائيندو ونندو هوس.

پربت ميروءَ چوٽيءَ مٿان ڏٺم لومش من لين
چرن سندس تي سر رکي چيم وچن آڻي دين.

هڪ ڏينهن سميرو پربت جي چوٽيءَ تي لوميش منيءَ کي ڏيان بر ڀڏل
ڏٺم! سندس چرنن بر سر نمائي تمام دين شبد اُچاري وينتي ڪيم:

وچن ٻڌي منا ونيہ پريل مــن ڪرپال گلــراج !
پڇيو مونکان ڳوٽي پريمسان آيا توهين ڪنهن ڪاج ؟

اي گرو، منهنجا دين ؛ ونيہ وارا لفظ ٻڌي منيءَ پڇيو تہ ڪيئن ؛ ڪهڙي
ڪارج سان آيا آهيو؟

مون چيو تڏهن ڪرپاند توهين سروگيہ سجــان
سگڻ بــرهـم آراڌنــا مونکي سايو ڀڳــوان.

مون ورندي ڏني تہ اي ديالو، ديا ڪري مونکي سگڻ برهم جي پوڄا
جو رستو ٻڌايو.

رام ڀڄن جل مون من مين رهي جدا ڪيئن من پروين؟
ديا ڪري مون ڪريو اُپديش
اکين ڏسان جيئن رام مهيش !

اي منيشور، جل روپ رامچندر کان سواءِ من روپي مڇي تڙڦي ٿي. ڪريا
ڪري اهڙو اُپديش ڪريو جيئن ساکياتڪ رام ڀڳوان جو درشن ڪري سگهان!

من پري ٻهرين ڏسان اوڌيش پوءِ ٻڌايو نِــرگڻ اُپديش
سکيا ڏني منـي هـرهڪ وِڌ کنڊن سگڻ مت نرگڻ سِڌ !

پيرپالس ايوڌيا وڃي ڀڳوان رام جو درشن ڪريان اوءِ لِيَ. لڳڻ مٽ جي سگھيا ڀڙلدس. مٿيءَ لمام ڪرمل ۽ مٽن وچمن سان سگھا مٽ جو ڪٿڻن ڪيو ۽ لڳڻ مٽ ڪي سڌ ڪرڻ جا ٻتن ڪرڻ لڳو.

گھٽو ايمان ۽ بحث جي ڪن ڪروڌ اُپجي پڻ گيالي من
سيتل چندن ڪو گھٽو گهي باهه پرگھت پڻ اُن مان ٿئي.

اي سوامي گھٽي بحث ۽ ايمان ڪرڻ سان نہ گياني کي بہ ڪروڌ اپندو آهي. جيئن سيتل چندن کي جي گهڻو ڪير گسائيندو تہ ان مان بہ باهه پرگهٽ ليندي.

ڪروڌ نہ اُپجي دُئيت بن دئيت، بنا اگيان
مايا وس جڙ جيو تُئي جيو ڪيئن ايش سمان!

مان سوچڻ لڳيس تہ دُئيت ڀڃي بنا ڪروڌ ۽ بنا اگيان جي دئيت ڪيئن ابت دي؟ مايا جي وس بہ جڙ جيو اهي ڀڳوان ڪيئن ٿي سگھندو؟

پلوڪري سپ لنهن دک آرس!
سيو سڏجي ڪيئن جنهن هٿ پارس؟
اهي نہ ڪامي مٿان ڪلنڪ پردورهي رهي ڪيئن بن شنڪ؟

جو سڀني جي ڀلائي لو سوچي سو ڪڏهن دکي ٿيندو؟ جنهنجي هٿ بہ پارس مڻ هوندي اهو ڪيئن سچو سڏبو؟ ڪامي انسان ڪڏهن ڪلنڪ کان اجو ڏٺو؟ بس سان دغا ڪرڻ وارو ڪڏهن ٻڌو تہ ڪيس دپ ڪولهي؟

ايش جيي نہ بوي ڪا خندڪ سکي رهي ڪيئن پلا پرلندڪ؟
راڄ رهي ڪيئن نيت نہ جاڻي،
پاپ رهن ڪيئن چريتر وکاڻي!

سا رکاوٽ جي ايشور جو نالو جپي انکي ڪا انڪ نہ بوندي. پر جو

ڻ لڳس ۽ رام نام سان ڀرپور لڳاير .

ڏٺم لومش مان لين
چيم وچن آئي ڏين .

۽ ئي لوميش مني ۽ کي ڏيان ۾ سڏل
سيد اچاري وڃي ڪيم :

يل مـــن ڪرپال ڪلـــراج !
سان آيا توهين ڪنهن ڪاج ؟

نظ ٻڌي مني ۽ ٻچيو نه ڪيئن ۽ ڪوڙي

توهين سرو گيہ سجـــان
ا مونکي سايو ڀڳـــوان .

. ديا ڪري مونکي سڳڻ برهم جي ٻوڃا

ن مين رهي جدا ڪيئن من پروين ؟
اپديش
اکين ڏسان جيـئن رام مهيش !

. ڪان سواء من روبي مچي لڙڪي ئي . ڪريا
نيامه رام ڀڳوان جو درشن ڪري سگهان !

ن اوڏيش پوءِ ٻڌايو نـہ ڳڻ اپديش
رهڪ وِڌ ڪندين سگڻ مت نرڳڻ سِڌ !

ڪيان اِهو مــ
اِچا پنهنجي ۽

اِهــو ڳيان من ۾ پختو
مهنجي آشيرواد اليءَ نہ ڏهد
ڪري سگهندين .

سمو پائي وند
دک نہ ٿيو د

ولد ياهل جه

نہ وسريو. اهڙي هيو گروءَ جو ڪومل سڀاءُ ۽ مهمجي ڪٿلنا.

انت ديھي مون برھمڻ پاتي ويد پراڻ جا درليپ جاتي
ملي بارن سان کيل ڪريان رام نام پڙ اُٿي جپيان !

ليت مون برھمڻ جي ديھي پاتي جا ويدن ۽ پراڻن موجب درليب آهي !
الي ٻارن سان راند ڪئيندي بہ رام نام جپيندو هوس.

ٽيس وڏو ڪڍھن پتا پڙھايو پڙھان لکان نہ من ليايو
اچا سوڙري وئي چيتي چرن ڪمل پوچان دل لڳي !

وڏو ليس ۽ پتا پڙھايو پر دل نہ لڳم. سڀ واسنائون ڇٽي وارن، وڳو ڀڳوان جي چرڻن ۾ دل لڳل رهندي هئي.

ڪال وس ٿي ويا جڏھن پت مات
ويس لنوڻ بن ڀڇن جي لات.
جتي جتي لھي مني بڏان هرهڪ جا وڃي چرن ڇهان.

ماتا پتا جي مرليو ڪالوءَ مان بن ۾ لهيا ڪرڻ هليو ويس. جتي جتي لهيشور ڏلدو هوس الي وڃي سندن چرن ڇهندو هوس ۽ ڳبان ولندو هوس.

جنهن پڇان، مَن الين چوي سين پراٽين ايش رهي.
نرگڻ مت نہ مونکي وڻي سگڻ روپ من رهي ٻٽي.

جنهن جنهن لهريءَ کان پڇندو هوس سو چوندو هو تہ ڀڳوان هر جيو جنس ۾ موجود آهي. پر مونکي جو سگڻ روپ ۾ پريم هو لهنڪري نرگڻ مت سان مهمجي نہ پرلدي هئي.

گروجن ڪري ياد من رام چرن لڳي پريت
رکهپت يش پٽندوگھمان من ڪي پاڻي جيت !

بڏي وينتي سروگيہ شو ڏسي برهم ڀڳوان
مندر نپ واڻي وري گهر ور تون من مان.

اِهو بڏي ڀڳوان شنڪر، سروگيہ برهمڻ کي ڏسي چيو ۽ نپ واڻي ٿي ته
”دل گهربو ور گهر.“

جـي پريو پرسن اوهين ديڻن سان پــڻ نيهہ
تو چرنن سدا ڏيان رهي ڀيو ور ھونڪي ڏي .

ڀڳوان، جي ھونتي راضي آهيو ته ور ڏيو ته سدائين تنهنجي چرنن ۾ ڌيان
جميو رهي ۽ ٻيو ور ۾ مونکي ڏيو:

تـو مايا وس جيو جـڙ پـُـليا پـُـٽن ســڌ سنت
تن تي کهڙوڪوپ پريپ ڪرپا سنڌ جڳہ ڪنت!

اي ديالو شنڪر، سڀ منش، سنت ۽ سڌ ۾ تنهنجي مايا ھوهي چـڏيا
آهن، تن تي ڪاوڙ ڇا جي، ڀڳوان!

شنڪر دين ديال تون شش تي ٿيۓ ڪرپــال
دک سراپ کان وچي چٽي پڻ ٿيوڳيي تيچ ڪال!

اي پريو، تون ديا ڪر ۽ هن شش تي اهڙي ڪرپا ڪر جيئن سراپ جي
دک کان ڇٽي وڃي ۽ دک کي ٿورو وقت ٿيوڳي!

هن جو ٿئي جيئن ترت ڪلياڻ اُهو ڪريو جو پڇي ڀڳوان!
پرهت ل ۽ هي وينتي جاڻــي
”ائين ٿيندو“ چيو ٻــيۓ نپ واڻي .

اي ڀڳوان اهڙي ڪرپا ڪريو جيئن هن جو ڪلياڻ ٿئي. ڀڳوان جالــو تــ

برهمڻ هنن جي ڀلائيءَ لاءِ ارداس ڪري انهن کي آڪاش واڻي ٻڌائي ته "الک ليندو."

هن ڪيو گرو ڇڙو پاپ ڪارڻ منجهان مون ڏنو سراپ
تنهنجي ڏسي مون گهٽي نمرتا ڪٽي مٽس آ ڪٽي ديا.

لوڙي هن هيڙو گرو پاپ ڪيو آهي ته به تنهنجي نمرتا ڏي مان خوش ٿيو آهيان ۽ هن تي دَيا ڪندس.

ڪميا شيل ۽ پرائپڪاري پيار منهنجو آ ڪن تي ڀاري.
سراپ منهنجو نه وڃي وڪرڻ هزار جنم هي ڀوڳي ڪشٽ!

اي برهمڻ، جنهن جو سڀاءُ آهي ڪميا ڪرڻ ۽ پرابڪار ڪرڻ سي جيئن رام کي پيارا آهن تيئن مونکي به پيارا آهن. سراپ منهنجو اجائو نه وڃي تنهن ڪري هي هڪ هزار جنم ڏک ڀوڳيندو.

جنم ونندي لوڙي مرڻ ڏک ڏئي دکن انهن کان ڇٽل رهي.
ڪڏهن نه مٽندو تنهنجو گيان شودر ٻڌ منهنجا وچن ٻروان!

جنم وٺڻ مهل لوڙي مرڻ سميت ڏک ليندو آهي، اهو توکي ڏک نه ليندو. توکي جيڪر گيان آهي، اهو به سڀني جنمن ۾ جڙيل رهندو. اهي لفظ منهنجا سچا سمجهه.

رام پري تو جنم ٿيو مون سيوا جو لاڀ مليو
پري پرياءَ ۽ اِڇا منهنجي رام ڀڳت من اپجي تنهنجي.

ٽڪڙو نه تنهنجو جنم ٿي رام جي نگريءَ اجوڌيا ۾ ٿيو آهي. ٻيو وري تو منهنجي سيوا ڪئي ٻڌي من ڪئي آهي جنهن جو لاڀ به توکي ملندو. انهيءَ ڪري ۽ جنم اسان جي پرڀاءَ ڪري تنهنجي عرده ۾ رام جي ڀڳتيءَ جو سلو اپرندو ۽ اڳمندو رهندو.

بڌي وينتي سروگيہ شو ڏسي برهم ڀڳوان
مندر نيپ واٽي وري گهر ور تون من مان.

اِهو بڌي ڀڳوان شنڪر، سروگيہ برهما کي ڏسي چيو ۽ نيپ واٽيءَ ۾ ته "دل گهريو ور گهر."

جــي پريو پرسن اوهين ديئن سان پـــڻ نيهم
تو چرنن سدا ڌيان رهي ڀيو ور هونڪي ڏي .

ڀڳوان، جي هونتي راضي آهيو ته ور ڏيو ته سدائين توهان جي چرنن ۾ ڌيان جميو رهي ۽ ٻيو ور ٻه مونکي ڏيو:

تــو مايا وس جيو جــڙ ڀُـليا ڀُـٽن ســـڌ سنت
تن تي کهڙوکوپ پريپ ڪرپا سنڌ جڳ ڪنت!

اي ديالو شنڪر، سڀ منش، سنت ۽ سڌ ٻه توهان جي مايا موهي ڇڏيا آهن، تن تي ڪاوڙ ڇا جي، ڀڳوان!

شنڪر دين ديال تون شش تي ٿيءُ ڪرپــال
دک سراپ ڪان وڃي ڇٽي پڻ ڀوڳي ٿيڇ ڪال!

اي پريو، تون ديا ڪر ۽ هن شش تي اهڙي ڪرپا ڪر جيئن سراپ جي دک کان ڇٽي وڃي ۽ دک کي ٿورو وقت ڀوڳي!

هن جو ٿٽي جيئن ٿرت ڪلياڻ اُهو ڪريو جو پڇي ڀڳوان!
پر هت لءِ هي وينتي جاٽــي
"ائين ٿيندو" چيو ٻــيءَ نيپ واڻي.

اي ڀڳوان اهڙي ڪرپا ڪريو جيئن هن جو ڪلياڻ ٿئي. ڀڳوان جالــو لــ

ڪرو منهنجي دشا تي ٻياس ڪري ٻرهمڻ سان ڀڳوان شو جي اڳيان هٿ جوڙي ايئن ونتي ڪرڻ لڳو:

تون نرآڪار اوانڪار تون مُول ڻتؤ ترِيا سڀ ويد انڪول
ڀيانڪ ڪال جو ڪال ڪرپال ڪريان پرڻام تو اڳيان ديال.

اي ڀڳوان، تون نرآڪار آهين. اوانڪار تنهنجو مول آهي. تون واڻيءَ ۽ گيان اندرين کان پري آهين. تون ڀيانڪ ڪال جو به ڪال آهين. ڪرپال، سنسار کان پري، ڀڳوان! مان توکي پرنام ڪريان ٿو.

هم وان تو گورو شرير ڪام نه وياپي مڪت سڌير!
تو مستڪ سدا گنگا رهي ٻيج چنڊ سر جٽا سونهي!

تون هم وان، گوري شمار شرير وارو، ڪام جي ڀيج کان مڪت آهين. توهان جي مستڪ تي گنگا براجمان آهي! ٻيج جو چنڊ به ٽرڙ تي سونهي ٿو. تنهنجي مٿي تي سندر جٽائون آهن. ڳچيءَ تنهنجيءَ ۾ نانگ ٿا گهمن، ڀڳوان!

جيسين نه توکي منش جپيندو تيسين سنتاپ رهي ڏسندو
سروياپي سروشڪتيمان مونتي راضي ٿي رام ڀڳوان!

جيستائين انسان تنهنجو نالو نٿو جپي، تيسين دک ۽ سنتاپ ڏسندو ئي رهي ٿو. تون سروياپي ۽ سروشڪتيمان آهين. اي ڀڳوان مونتي راضي ٿيءُ!

نه ڄاڻان تپ يوگ ۽ پوڄا پرڻام ڪريان ٿو توکي سدا
دکن کان هاڻي اچي ڇڏايو سراپ ڪنن کان شش بچايو

اي پرڻانٿ، اي شنڪر، مان جپ تپ ڪونه ڄاڻان. مان نه رڳو توکي ئي پرڻام ڪندو رهندو آهيان. اچو ۽ اچي هن ميرڪ کي هن ڪنن سراپ کان مڪت ڪريو.

گرنت ڏئي پربوڌ ڏسي ڏکي منهنجي هلت.
دل اچي مون ڪروڌ نيت پاڪنڍي ڪيئن وٺي؟

منهنجي ٽيڙي هلت ڏسي گروءَ کي ڏپ ٿيندو هو ته مان اوڙاهه ڏي وڃي رهيو آهيان. هو روز سمجهائيندو هوم پر اهو ڏسي ٻاڻ مونکي ڪروڌ اچي ٿيندو هو. چو جو ٻاپيءَ ۽ گهمنڊيءَ کي ڀلا نيت ڪيئن وڻندي؟

هڪ ڏينهن مونکي گروءَ سڏايو نيت ٻڌائي گهڻو سمجهايو
شوَ سيوا جو ڦل پٽ، هيءَ! رام ڀڳت شرڌا سان ٿيءُ

هڪ ڏينهن مونکي سڏائي گرو نيت جي سکيا ڏني ۽ چيو ته اي پٽ، شيوا جي معنيٰ آهي شو جو ڀڄن ڪرڻ ۽ ٻڻ رام جو ڀڳت ٿي رهڻ.

جيئن سڀ شو ۽ برهما ويڙ رکين دل منجهه نڪما
جن چرنن آ شو جو پيار وروڌ رکي سک چاهڻ بيڪار!

اي پٽ، رام کي نه شو ۽ وشنو نه جهين ٿا. اڙي نادان، جن چرنن ۾ انهن جي پريت آهي تن جي وروڌ ڪندي ٿون سک جي اڇا ٿو رکين؟ اهو خيال بيڪار آهي.

جڏهن سيوڪ گرو رام چيو مون هردو جهٽ جاي ويو!
نيچ جاتي مون وديا پائي نانڪ ڏنگي جئين کير، پيائي!

گرو جڏهن چيو ته شو به رام جي ڀڳتي ڪندو آهي تڏهن مونکي ااهه وڻي ويئي. مان وديا پراپت ڪري اهڙو نيچ ۽ ايماني ٿي پيس جهڙو کير پيارڻ سان نانگ ٿي پوندو آهي.

جئين مان نيچ وڏائي پائين هٿ سان ٽنهنکي ناس ڪرائن
دڙنهي کي خود ٿي باهه اپائي ملي ڪڪر سو باهه وسائي.

ليڪ جنهن مان وڏائي حاصل ڪن لنهنکي همت سان لاس ڪن! جنهن دونهون
ناه مان پيدا ٿي وري ڪڪر سان ملي ناه کي وسائيندو آهي.

رستي پيل دز نرآدر سهي سڀ جي پيرن هيٺ رهي
پهرين أڏي سان هوا گذاري پوء مڪٽ منهن راجا بگاڙي!

مٽي جا رستي ۾ پيٺي هوندي آهي ۽ سڀني جي پيرن هيٺان لتاڙ ڄي
آهي، سا جڏهن هوا سان مٽي اڏامندي لـڏهن پهرائين اُن سان لڪنجي پوء
راجائن جي مٽڪ ۽ منهن کي لڳندي آهي.

هڪ دلعي شو مندر اندر پڳي جپيم شو نام
گـــر آيـــو ايمان کير أٿي نہ کير پرنام!

هڪ ڏينهن، جنهن شو جي مندر ۾ شو جو جاپ پي ڪم لڏهن اُلي اهو
ارهمڻ آيو. مون سندس ڪو ستڪار ڪرڻ ڪير لڪو پرنام لي ڪم.

گرو ديال ٿہ ڪين ڪهيو سهي ويو ايمان!
اُنهيءَ گهٽي ايمان ڪـــي پر نہ سنو پڳوان!

گرو ته ڊالو ٿي هو. ايمان سهي ويو. پر انهيءَ ٻاري ايمان کي ڀڳوان ڪيئن
لي سهي سگهيو؟

ٻڌي مندر ۾ مون نڀ واڻي "اڙي نياڳا اڌم ايماني!"
تنهنجي گرو نہ ذرو ڪروڌ الي ڪرپال ٿي ڏنو پربهوڌ!

مندر ۾ آڪاش واڻي لي، جا مون ٻڌي. "اي نياڳا، اڌم ايماني،
لنهنجي گرو ديال کي لہ ڪروڌ ذرو ۽ لہ آيو آهي. جاڪاڻ هو هو نرم گياني
۽ سيل آهي.

ڪلجڳ پرياڻ دشمن هرڪو
نمو گهٽو بنهه تورو رجو
بڌي يڪ ڌرم منش سمجهي
اڌرم ڇڏي رکن ڌرم رُچي •

جڏهن نمو گڻ تمام گهٽو هجي ۽ تورڙو رجو گڻ به هجي تڏهن سمجهجي ته ڪلجڳ جو پرڀاءُ آهي ! هرڪو ماڻهو انهيءَ ٽائي دشمن ٿيندو آهي • ماڻهو انهيءَ طرح ڳڻن جو ڌرم سمجهي اڌرم ڇڏي ڌرم ڏي وڌيڪ ڌيان ڏين لاءِ سنئو آهي •

ڌرم ڳڻن جو اثر نه تن تسي
رگهوپتي چرن پريت من جنهن جي
پينڪر ڪيل جيئن نٽ رچي
ڪيل اثر نه مٽس اچي •

جن انسانن جي من ۾ رگهنات جي چرنن جي پريت آهي تن تي ڌرم ۽ ڳڻن جو پرڀاءُ نه پوندو آهي ؛ جيئن ڪيلاري کڙو ۽ خوفناڪ کيل رچيندو آهي پر مٽس انهيءَ جو اثر نه پوندو آهي •

هَر مايا رچيل دوش گڻ بنا ڀڄن نه دُور
رام ڀجيو ڀيا ڪرم ڇڏي رکو ويچار ضرور

هريءَ جي مايا جيڪي گڻ دوش رچيا آهن تن کان ڇوٽڪارو ته رام جي ڀڄن ڪرڻ سان ٿيندو. تنهڪري ڪامنائن جو تياڳ ڪرڻ ئي انسان جو پرم ڌرم آهي •

ڪجهه وقت نبريو ويس اُجين
سيو، هڙ منهنجي هيو ڪجهه ڪين !
وقت گذرئي ڪجهه دولت هٿ آئي
شؤ سيوا اُت ڪير سڪدائي •

ڪجهه وقت ڪاليوءَ اجين ويس• سيو هوس، هڙ ۾ ڪجهه به ڪين هوم•

اهڙي ڪري من ۾ لي ليو، ٻر ڪجهه وقت گذرڻ کان پوءِ ڪجهه دولت هٿ آئي. آئي رهندي مون شو ڀڳوان جي سيوا جو ڏن نه ڇڏيم ڪبو.

برهم پوڄي شــو وڏ انوسار نڪا اچا من نڪو اهنڪار
ماڻ پــؤرو نه سوارٿ لاشڪ شنيو ڀڳت ۽ رام اپــاسڪ

هڪڙو برهمڻ آئي وڏيءَ سان شو جي پوڄا ڪندو هو. ڪيس نڪا اڇا هئي ۽ نه اهنڪار! هو پورو ساڌو هو. ڪيس ڪا به لالچ يا سوارٿ نه هو. هو شيوءَ جو ڀڳت ۽ رام جو پيارو هو. پر وشنوءَ لاءِ به ڪا نندا نه ڪندو هو.

ڪريان سيوا اندر رکي ڪپٽ ديال برهم ۽ پــرم ڀڳت!
ڏسي منهنجي هن گهٽي نه‌رتا پٽ جاڻي مونکي پاڙهي ڪتا.

مان نه اهڙيءَ ديالو برهمڻ جي سيوا ڇل رکي ڪندو هوس! هو نه ديالو اهو منهنجي نمرتا پاو کي ڏسي پٽ سمجهي مونکي ڪٿا پاڙهيندو هو.

سو منتر ڪري يــاد ڀڏايو شيـ اپديش وڏ ساڻ ڪرايو
منتر جپيان شو مندر وڃي ڦکر اندر، هالن نيت پڇي!

برهمڻ مونکي وڏيءَ سان شو جو منتر ڏنو ۽ ٻيا سڀ سکيا ڏني. مان روزانو اهو منتر ٻڌي سان مندر ۾ وڃي جپيندو هوس. ٻر مون ۾ ڪمت ۽ اهنڪار گهڻو هو. سدائين نمتيءَ جي ورڌ هلندو هوس.

آڪــي ملين ۽ مند مـت نيچ جــات مون ڏوهه
برهمڻ ڏسي دل ۾ پران ڪريــان وشنو سان دوهه!

مان من ۾ نيچ نه هوس ٻي منهنجي ڪرتي مت هئي ۽ نيچ جاتيءَ جو هوس. برهمڻ کي ڏسي جلندو هوس ۽ وشنوءَ کي نگيندو هوس.

ماڻهو ڏسندا ته روڳ جا ماريل اسپتالن ۾ حڪيمن وٽ قطار ۾ بينا ڏڪا جهليندا. پوڳ ته ناليءَ مالر آهي! جتي وڃو اُتي ڏسبو ته هڪبئي سان وڙ! جتي لتي دڪ چاليل. جيون تمام ٿورو ۾ سڪ ۾ ناليءَ جو. سمجهندا ته اسين اڃا هزار سال جيئرا آهيون.

ست جڳ ۾ ٻين جڳن اندر پوڄا ڀڳ ۾ يوڳ
ملي گتي ڪلجڳ جپي رام نانءُ وٺي لوڪ.

ٻين ٽنهين جڳن، ست يڳ، تريتا يڳ، دواپر يڳ ۾ مڪتي سولي پراپت نه ٿيندي هئي. انسان ڏاڍا ڪشٽ سهي تپسيا ڪندا هئا، پوڄائون ڪندا هئا ۽ يڳ يوڳ ڪندا هئا. پر ڪلجڳ ۾ انسان جي گتي فقط پريم سان رام نام جو سمرڻ ڪرڻ سان ٿيندي آهي.

ڪلجڳ يوڳ ۾ يڳ نه گيان هڪ آڌار آ رام گڻ گان!
ڇڏي ڀروسا رام جپي پريم رکي نانءُ رام وٺي.

ڪلجڳ ۾ يوڳ، يڳيه يا جپ تپ جي ضرورت ڪانهي. فقط رام نام جو آسرو پڪو ڪري ۽ انهيءَ نالي جپي. ڀڳتي ڪري.

تري ڀؤساگر سنسو ناهي رام پرتاپ جڳ پرگهٽ آهي
ڪلجڳ جو هڪ اُتم اصول پٽيه ڳڻن پر پاپ نه مول!

انسان ڀوساگر سولائيءَ سان تري ويندو ڇو جو رام نام جو پرتاپ وڏو آهي ڪلجڳ جو اصول آهي ته پن ڳڻيا ويندا ۽ نه پاپ!

ڪلجڳ سم نه يڳ ٻيو جي نر رکي وشواس
ڳائي اُتم گڻ رام جا بي نه پائين پياس!

جيڪڏهن ماڻهو وشواس ڪري ته ڪلجڳ جهڙو ته ٻيو يڳ ئي ڪونهي! ڀوساگر ترڻ لاءِ ڪلجڳ ۾ رام نام جپڻ ئي اُتم آهي. من ۾ ٻي ڪا به پاونا نه هجيس ۽ جتي لتي رام کي ڏسي.

ڏر و پرگهٽ پد چار بس ڪل ۾ هڪ پرڌان !
اُنهن چئن ۾ مکيہ هڪ 'دان' ڪري ڪلياڻ !

ڌرم جا چار ڏاڪا آهن، جن ۾ هلڻ سان انسان پرم پد پائيندو آهي. ڪلجگ ۾ هڪ پد، دان ئي ڪلياڻ جو ڪارڻ ٿيل آهي. يعني دان ڪرڻ ئي ڌرم جو مکيہ ٿنڀو آهي.

يڳ نت ڌرم ظاهر چوان رام مايا ردي اچا سان
من شد، سمتا ۽ وگيان تڏهن پر ياءُ من ست جُڳ جاڻ

ڀڳوان جي مايا جي اڇا سان، سڀني جي هردي ۾، يڳن جا ڌرم لٿا آهن جيڪڏهن من شد ۽ ستوگڻي، سمدرسي، آتم گياني ۽ پريم سان هجي ته پوءِ سمجهو ته لوڪن جي هردي ۾ ست جُڳ موجود آهي!

ستوگڻ ڪجهه ۽ رجو رُچي ڪرم ڪري من سکن خوشي
ٽريتا يڳ ڪري پرگهٽ نشان سڀ وڏ سک ۽ من پڳوان.

ستوگڻ گهٽو ۽ ان سان ڪجهه رجوگڻ ڏي رچي هجي. ڪرم ڪرڻ سان من ۾ خوشي پيدا ٿئي ته سڀ جڳ سمجهو. پر ٽريتا يڳ جو نشان آهي ته سڀ سک ۽ هجن ۽ من ۾ ڀڳوان جي ڀڄن جو ڀاءُ هجي.

رجو اڌڪ تمو ستو گڏيل غم خوشي ٻنهي ٻئو وڏيل
دواپر اهي چؤ ياءُ، نشانيون
ڪجهه نيتي ڪجهه ڪري من مانيون.

جيڪڏهن رجوگڻ گهٽو الس ۽ تمو ۽ ستوگڻ ۾ ان سان گڏيل آهن ۽ غم ۽ خوشي ٻئي من ۾ وڌيڪ هجن ته پوءِ اهي دواپر جون نشانيون آهن. دواپر ۾ ماڻهو ڪجهه لوڪ لئي هلندا آهن ۽ ڪجهه من جي اڇا پرماڻي ۾ ڪم ڪندا آهن.

ڪنوڪري ڏن ڀوڳي جَتِي ڀوڳ وشيہ ڪسي وئراڳہ جي ورتِي
ڏنـوَنت تـپسـوي سچا گـرهستِي !
چئي نـہ سگهان وجهي اچرج مستِي !

ڀوڳي سڏائيندڙ ڪپت ۽ چل سان ڏن ڪنوڪري سدر مثل اَڏائي رهندا. منجهن وئراڳــ جي بـانس ئي ڪانہ هوندي . ڀسوڻ لي نظر ڪجي نہ اهي ڏنوان ڏسبا پر گرهستي وڃارا ، جن جي دان لي اهي ڀلجن تا ، سچا ڏسبا. انهن جي مستي ڏسي مونکي حيرت وٺي ٿي .

ڪيڏي چڏن ڪُلين نارستِي لونڊيون آڻن گهر آڏر گتي !
پت مين ليسين پتا چيو زال جو منهن اچا نہ ٿن ڏنو !

ماٺهو پنهنجي سشيل ، پتيورت ۽ ستي ڪُلوان ناريءَ کي ڪيڏي چڏيندا ۽ لونڊيون آڻي گهر ۾ ويهاريندا جيڪي گهر کي ئي تباهہ ڪري چڏينديون ! پت ، پنهنجي پيءُ جي آگيا ۾ ليسين رهندا جيستائين هنن ناريءَ جو مکڙو نہ ڏٺو آهي !

ڪٽنبي دشمن ٿيا ٻڌهن ڪان لڳن پيارا ساهرا جڏهن ڪان .
آڏرم ڪري راءِ ڏسي وائسي محصول ٽيڪس پڻ ڏنڊ وٺي !

جڏهن ڪان پيار ساهرن سان ٿيو ، تڏهن ڪان ڪٽنبن سان وير شروع ٿي ويو . راجا آڏرم ڪري محصول ، ٽيڪس ۽ ڏنڊ وصول ڪندو .

ڏنوان ڪلين ، ملين غريب ڪلجگہ جي آ رسم عجيب
برهـم نشاني جٽيا گـلـي ٽپي اگـهـاڙي انگ هلي
مڃي نـہ ويـد پراڻن جو هر سيوڪ صحيح ڪل سو !

قبيلداريءَ کي ٻوڙي چڏي ، نٺ ولس جهجهو ناٺو هجي . غريب اوڙي

سڀئي ڪل جو هوندو ۽ انکي ڏنگو سمجهيو ويندو. اها ڪلجگ جي عجب رسم آهي. برهمڻ جي نشاني ڄڻيندي نڪ ڄڻيا ڳلي ۾ هجنس، ٻوءِ لوڙهي ولي حجي ڪاليندو. اهڙي اهو ڄاڻيو ويندو جنهن کي سر ۾ لي ڪجهڙو نه هوندو. ٻوءِ ٻل ۽ ويدن کي نه مڃي، انکي ساڌو سمجهو ويندو.

ڪوين اُدارتا ڪان سُٽي پاپي گڻ ڳاڻن، ڪاوڙ گُٽي !
ڪاجڳ هرجا ڏڪار پوي اناج بنا لوڪ بڪ مري !

ڪوين ۾ اُدارتا ڪرڻ رهندي. اهي ڳڻوان کي ۾ دوش لڳائيندا. پاپي ماڻهو لي ٻوڏنگ ڪري ٻگڙان جا ڳڻ ڳائيندا ۽ ڳڻوان اهو ڄاڻيو، جنهنکي گهٽي ڪاوڙ هوندي. ڪلجگ ۾ هر هنڌ ڏڪار پوندو. اناج بنا ماڻهو بک ۾ مرندا.

ٻڌ منا، ڪل ڪپٽ هٺ دمڀ دويش پاکنڊ
ڪام ڪروڌ لوڀ آد مڌ رهيا وياپي برهمانڊ !

منا، ڪلجگ ۾ ڪپٽ، هٺ، دمڀ، دويش، پاکنڊ جو راڄ هوندو. ڪام ڪروڌ لوڀ آد ماڻهن جا لڇڻ هوندا.

زيور گهري، نہ سک ڏٺي ! ڏکي ڏن هيڻ ممتا گهٽي
سک چاهن نہ ڌرم ستا ڪٺور متي نہ ڪوملتا !

ڪلجگ جي استرين کي نڪ زيور تي پيارا لڳندا ۽ پتيءَ جي پيار جو سک هنکي ڪڏهن ڪين ! پرش کي ۽ رڳو ڏن ڪٺو ڪرڻ جو هنر هوندو ۽ ممتا ! ڌرم جي خاطر جي لہ ڪين گهرج لي ڪاڻ ! سياءَ ڪٺور، دل سخت، ڪوملتا ڪاڻ هوندن.

روڳ پيڙيل نر پوڳ ڪٿي ؟ وروڌ ايمان دک جتي ڪتي
سک ٿورو جيون سال پنج چار سمجهن جتڙا رهندا سال هزار !

پاکنڊ ڪري وڏو چولو پهري ، ڪيڙو ڪپڙا اوڍي ، همت ٻانهن ۾ ڪنگڻ وجهي ، شد اشد ، جيڪي اچيس سو ڪائي ، اهي ني ڪلجڳ جا سڌ پرش ٿيندا آهن . انهن جي ني پرجا ٿيندي آهي . انهن جو بول بالا آهي !

نار اڳيان نر ايئين گوسائين مرد نچن تا نت جي نيائين !
شودر برهمڻ کي ڏين گيان پهرائي جڻيا وڏن ڪوڙو دان !

سڀ مرد استرين اڳيان نست وانگر نچندا آهن . بي حيائي جي پوشاڪ پائيندا آهن . مرد استرين جيل گهمندڙ آهن . شودر گياني سمجهي برهمڻ کي سکيا ڏيڻ لڳندا آهن . جڻيا پهرائي ڪوڙو دان پراپت ڪري منهن ۾ ڏوڙ وجهندا آهن

سڀ نرڪامي لوڀي ڪروڌي ديو گرو سنت برهمڻ ورودي
ڪٽي، سندر پنهنجو پتي تياڳي سيوَ ڪرن پرش نياڳي !

سڀ پرش لوڙي ناريون ڪامي ، لوڀي ۽ ڪروڌي آهن . ديوتائن ، گرو سنت ۽ برهمڻ جي گلا ڪندا آهن . استريون نه پنهنجي گڻن واري ، سنيل ۽ سندر پتيءَ کي تياڳي ٻي پرش سان ، نياڳن ٻاون سان پريت ڪنديون آهن .

ڏسو سهاڳڻيون ، زيور ڪون ! پردوائون جهنجهيل سون !
شش گرو ٻئي اُٻتڙ ليکي هڪ ٻڌي نکي ٻيو وري پيکي .

ڪلجڳ ۾ پتي ورت ناريون جا زيورن ڏسندا . جن جا مرد ۾ استرين وٽ گروي هوندا ! ودوائون نت نوان زيور نهرائي پائين ! شش ۽ گروءَ جي نه ڪتا ني اٿي آهي جو ؟ چاڪاڻ جو شش گرو جي آکيا نٿو ٻڌي ، گرو شش جا ڪرم نٿو ڏسي !

گرو ڦري ڌن دک نه هري گهور نرڪ گرو واس ڪري !
مات پتا ڏسو ٻارن سڏي پيٽ ڀرڻ ڪر سکن جڏي !

اڄ ڪلهه جا گرو پنهنجي ششن کان ڌن ڦرو رقم سال بسال وٺي وٺندا

آهن ۽ ٻيهي سکيا ٻان هن جو ڪٻٽ ٻور ڪرڻ مان ن ڄاڻن. اهڙا گرو گهور اوهڪ ۽ واس ڪيدا. ماءُ پيا ڏيٖ ڏسو. اهي ٻالڪن کي ودِيا ڏيڻ ۽ چگي چال سان هلڻ ۽ ٻدران اهي ڪر سيکارين ٿا جن جي ڪرڻ سان پيسو ملي ڏين وڏي!

يوگن پرناريون ڪپٽي سياڻا موهه ٻوهڀ ممتا لپٽانا .
اڄري سوهنڪ چرن شبد منا ڪلجگ چرڻ انيڪ ڏنا !

ٻ استرايون يوگيندر ٻالڪي سياڻپ سمجهندا آهن . چل ، ڪپٽ ۽ اگيان ۽ آسڪت ، رکو وانه سان 'سوهنڪ' شبد اچاري ۽ منڙا اي دنيا کي سرمون لا ٻالن . مون ڪلجگ جا ڪهڙيي چرتر ڏنا آهن .

نيچ ورڻن ٻڻ ٽيلي ڪنيار ديـدِ پيل واگهڙي لوهـار
زال مري ، تني سمپت ناس مٿو ڪوڙائي ڌرن سنياس !

جيهي ورڻن ۾ نيچ لياي ، ڪنيار ۽ پيل ، واگهڙي ۽ لوهار جڏهن زال مري وينده يا ڌن ناس ٿي وينده تڏهن مٿو ڪوڙائي وڏا سنياسي ٿي ويندا ! واهه ڪلجگ !

جپ تپ شوُدر ڪن ٿا دان وياس گديءَ ويهي پڙهن پران
مردسيئي ڪن ڪنا ويچار ورڻي نہ سگهجي انيت اپار .

شودر جاتيءَ جا ماڻهو جپ ۽ تپ ڪري گرو برهمڻن جي گدي واري ويهي ويد پڙهندا . سڀ انسان من مانيو وهنوار ڪندا ، ڪنا ويچار ڪندا جن جو وستار ڪير لي نٿو سگهي !

ورڻ سنڪر ڪلجگ انـــدر پن پن دنيوي لـوڪ
پاپ ڪري دک سهن سڀ ڀئي روگ شوڪ ويوگ !

حرامي ٻارن جو انداز وڏي وينده . ڪلجگ جي اندر جدا جدا قسم جا ماڻهو پاپ ڪرم ڪري دک ڀوڳيندا ۽ روگ سهندا .

ڏن جي مد ۾ مست، ڀالوني (ڀاڙين ۾ طرح)، اُگر ٻڌيءَ وارو ۽ پاکنڊي هوس. رام جي جنم ڀوميءَ ۾ رهندي به مونکي هن جي مهما جو اثر نه ٿيو! ايماني ٿي پيس:

هاڻ مون ڄاتو اوڌ پرياءِ ويد چون پڻ سهج سڀاءِ
ڪنهن به جنم ڪو اوڌ رهي پريمي رام اوس ٿئي!

آهستي هاڻي مونکي ايوڌيا جي مهتو جي خبر پيئي. ويدن ۾ چيل آهي ته جيڪو ايوڌيا ۾ جنم وٺي ٿو انکي اوس ئي رام جي ڀڳتيءَ ۾ پريم ٿيندو.

اوڌ مهما پوي منش کي ڄاڻ ردي وسي رام ڏنش ۽ ٻاڻ
ڪلجگ ڪپٽ ۽ کوٽ اپار پاپ وسي من سڀ نر نار.

ايوڌيا جي مهما منش تڏهن سمجهندو آهي جڏهن رام جي مورت ڏنش ۽ ٻاڻ سان سندس هردي ۾ وسندي آهي! ڪلجگ جي ته ڳالهه ئي ڇڏي ڏيو سڀ منش پاپي ۽ پاکنڊي آهن. بلڪل کوٽا ۽ ڪپٽي!

ڪلجگ مٽايا ڌرم سڀ گسر ٿيا سڀ گرنٿ
پاکنڊ ڌرم پيدا ڪيا ڪوڙا هلائي پنٿ.

ڪلجگ ڌرم جو ناس ئي ڪرائي ڇڏيو آهي. سڀ شبد ۽ اُهر گرنٿ گم ٿي ويا آهن. پاکنڊين پنهنجا پنهنجا ڌرم پيدا ڪري ۽ ڪوڙا پنٿ هلائي ٻاٻا کي ٻرچايو آهي.

لوڪ سڀيئي ٿيا موهه وس لوڀ مٽيا شڀ ڪرم
ٻڌ اي گرڙ گيان نڌ چوان ڪجهه ڪلجگ ڌرم.

سڀ لوڪ موهه وس ٿي پيا ۽ لوڀ ڪري سڀ ڪرم ڪرڻ ڇڏي ڏنائون وڃو ڪين پڇسو ڪجي! ٻين ڌرمن جي ڳالهه ٻڌو.

ورڻ ڌرم نہ آشرم چار ويـد ورروڌي سڀ نرنار
برھمڻ ويد راج پرجا سان ڇل ڪن، ڦريا ويد ڌرم ڪان

ورڻ، ڌرم ۽ چار آشرم ڪرا سڀ نر ناريون ويد کان پلٽيل . ڪين ويد جي معنيٰ بہ نہ ڄاڻندي آھي ! برھمڻ ويدن سان ۽ راجا پنھنجي پرجا سان ڪپٽ ڇل ڪن ٿا . ڪير بہ ويدن جي آگيا ۽ وشواس رکڻ وارو ڪونھي !

مارگ سئو جو جنھن وڻـي پنڊت سچو پاکنڊي بـڻي
ڌرم ڪوڙي جا شاستر اُچري ھين اُنھي سڀ ساڌ ڪري .

جيڪو رستو ھنھنکي سئو لڳي سو ھلي . جيڪو پاکنڊ رچي سو سچو پنڊت . ڪوڙي ڌرم جا شاستر ٺاھي اھوئي ساڌ ٿيو وڃي !

سياڻو سڏن ٻين ڏن ڦري پاکنڊ ڪري ڪوڙو ڏيان ڌري
ڪوڙ ڪٿڻ، ڪرڻ ڇرچو جاڻي گھڻو گڻوان ڪلجگ پرماڻي .

ٻيائي ڏن ڦرڻ وارو سياڻو ٿيو آھي . پاکنڊ جاڻندڙ کي ڪلجگ جو آچاريہ سڏيندا آھن . ٺڳي ڪندڙ کي چتر چوندا آھن . جيڪو ماڻھو سچو ڏيھن ڪوڙ ڪي ۽ ڇرچي ۾ وقت گذاري سو گڻوان ٿيو وڃو آھي .

ڪنياءُ ڪندڙ پنڊت ويدن تياڳي ڪلجگ جا ٿيا گياني وئراڳي
جنھن مٿي ڊـسي جٽا وشال پرسڌ تپسوي سو ڪلوُ ڪال !

ويدڪ ڌرم ڇڏي ، ڪنياءُ واري ھلت ھلي، اھي ڪلجگ جا گياني ۽ وئراڳي سڏيا آھن ! جنھن جي مٿي تي وڏيون جٽائون ھجن ، نھون وڏا ھجن ، اھو ڪلجگ جو تپسوي ٿيو آھي !

ويـس ڪوڙا زيور ڪري شڌ اشڌ کـائي اَنڌ
سي يوگي سي سڌ پرش پوُڄجن ڪلجگ منجھہ !

اي ڳرڻ ٻڌ. نيت تي چوي ته نيچ سان ٻه ٻول ڪبو آهي جيڪڏهن هن
مان ڪا ڀلائي ٿئي ته.

پُٽ ڪيئين اُپجي سندر ڪپڙ پيدا ٿئي
ڪنو به گهر رکجي پيارو سمجهي پران سر!

پُٽ ڪيئين مان ڪيڏو پيدا ٿيندو آهي، چاهي اهو ڪهڙو آهي ته به هنڪي پراڻ
جهڙو پيارو سمجهي ماءُ پيءُ گهر ۾ رکندا آهن!

مقصد آ سڀ جيون سندو من وچن ڪرم پيار ڪندو
اُهائي پورڻ آهه ديهي پائي پڇي ٻٽي رام سنيهي!

سڄي جيون جو آخر مقصد آهي پرڀوءَ جي ڀڳتي ڪري انسان وڃي ملڻ.
منش ديهي سڄي ۾ اُتم ۽ پورڻ ديهي آهي. انهيءَ ديهيءَ سان پرڀو کي سگهجي
ٿو ۽ هنکي پائي سگهجي ٿو.

رام ومک هجي برهم شرير ڪوي چون لنهن ديهه آڌير
رام ڀڳت ۾ گهاريان ساري لڳي انهي ڪري مونکي پياري.

رام کان بي مک هجڻ ڪري برهمڻ جي ديهي واري انسان کي ڀي آرام
نه ملندو آهي. ان کي ڪو مهتو ڪونهي. مونکي هن ديهيءَ ۾ ڀڳتي ملي آهي
انهيڪري اها مونکي ڏاڍي پياري آهي!

چڏيان نه ديهه مران اچا سندم ديهه بن پڇن نه ويد چون
موهه مونکي پورين گهٽو پتڪايو
رام ومک سک ڪڏهن نه پايو.

مان پنهنجي مرضيءَ سان هيءَ ديهه ڇڏي سگهان ٿو ته به هيءَ ديهي ڇڏ
چڏيان جو جو ويد چون ٿا ته ديهيءَ بنا پڇن ٿيڻ اسيو آهي. مون ته پوريانس

ڀڳوانَ کان ومک رکي گهڻو ڪشٽ ڏنو.

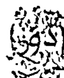
جدا جدا جنم جدا جدا ڪرم
يڳ ۽ تپ جپ ڪيا پڻ ڌرم
ديهه نه هئي ڪا، مان نه جميس. پرمي پتڪي ڪک گهڻو ٿيس.

جدا جدا جنم ولي يڳ، جپ، تپ ۽ دان ڪيم. ستسار ۾ جيڪي به جوڻيون آهن، سڀ ڀٽڪي ڪک ليس.

ڀرين جنمن جا ڪرم سڀ ڀڏ، چوان مان مک
جنهن ديهه ڌاري اپجيو پرم آنند پرم سک.

مان جيڪي ڀرياڻين جنم ڀرگيا سي ڀڏ ۽ جنهن ۾ ديهي ڀڳوان جي چرڻ ۾ پريم اپجيو سا ڀڻ ڀڏ، جنهن مان موکي پرم آنند جو سک پراپت ٿيو.

ڪلپ پهرين ۾ مان ٻڌيس يگ ڪلجڳ مل مول
نرناريون سڀ آڌرمي هلن ويد پرتڪول

مان پهرين ڪلپ ۾، هڪ يگ لاءِ، ڪاڪال ٿيس. سڀ پرش ۽ ناريون اڌرمي ني الٽو هلندا هئا.

اُن تاڻي اوڌپُر جميس شودر گهرُ ۾ وڃي رهيس
شوسيوڪ من ڪرم ۽ ٻاٽي ديو نندڀان ٻيا بٽي ايماني.

انهيءَ وقت مان اجوڌيا پوريءَ ۾ هڪ شودر جي گهر جنم ورتو. شو جو ڀڳت ٿي هوس ٿي، ٻه ٻين سڀني ديوتائن جي نندا ڪندو هوس. ايمان ٻه دل ۾ گهڻو هوم.

ڏن مد مست بنهه متوال خراب بدي ۽ دمي وشال
ڏورڙي رهيس تي رام راجڌاني ڏڏهن ٻه من ڪري رهيس ايماني

مهما رام گڻ روپ اننت، رام آهي پڻ خود بي انت
نج مت موجب مني گڻ ڳائن، برهما ويد شو پار نہ پائن.

رام اننت آهي. هن جا گڻ ۽ شيل ۽ روپ بہ اننت آهن. مني نہ پنهنجي سمجهہ موجب سندس گڻ ڳائيندا آهن. انت نہ ويد ۽ شو بہ ڄاڻي نہ سگهيا آهن

موهہ سمجهي وري ڀوءِ ڀڄائڻ، برهم اناد ڪري منش ٻڌائڻ
پرم چڙي ڪٽي گرڙ سر نايو، رام سنيہ ڄاڻي پريم وڌايو.

موهہ کي ۽ سمجهي ڀڄائڻ لہ هاءِ، مون برهم کي منش ڄاتو. ڀوءِ ڀشنب جي چرنن ۾ ڪري ڪيس رام روپ ڄاڻي آنند ۾ اچي ويو.

ڪارڻ آوريڪ تو ڀڄان ٻريو، مون سمجهايو نيڪ
ڪرپا سنڌ، سمجهو مونکي، پنهنجو داس وڏيڪ.

گرڙ ڀوءِ ڪاڪ ڀشنب کي وينتي ڪئي نہ دَيا پالي اوويڪ جا ڪارڻ مونکي داس سمجهي ٻڌايو.

ڪارڻ ڪهڙي توهان ديهہ هيءَ پائي
ڪٿا ٻڌايو مونکي پيرائتي
رام ڪٿا پڻ سندر سوامي، ڪٿان ٻڌو ڇٽو نپ ڪامي!

مونکي دَيا پالي ٻڌايو نہ توهان هي ديهي ڇو پائي آهي؟ رام جي ڪٿا بہ توهان ڪٿان ٻڌي آهي، اهو سڀ ٻڌايو.

توهان نہ ويابي ڪال آئي ڪنن ڪارڻ ڪيهي؟
ڇٽو مونکي ڪرپال گيان پرڀاءُ يا يوگ ٻل؟

ڪال جو پرڀاءُ توهانتي ڇو نہ ٿو ٿئي؟ اهو توهان جي گيان جو نتيجو آهي يا يوگ جي ٻل ڪري توهين نہ مرندا؟

پـريـپ آشـرم ايندي شرط موهہ پرم ويا ڀڄي
ڪيڙي ڪارڻ اي نـاٿ چئو ڪٿا ٻڌايو سڄي !

اي ٻريو، لوڪان جي آشرم ۾ اچڻ شرط منهنجو موهہ ۽ سنسو هڪدم دور ٿي ويو سو ڪيڙي سبب؟ سڀ ڪٿا ٻڌايو.

ٻڌي پرشن تـو سڪدائي اڳين جنمن مون سڌ آئـي
سڄي ڪٿا مان لوڪي ٻڌايان ڏيان سان ٻڌ تو سنشيہ مٽايان .

تنهنجو سوال، اي گرڙ، ڏاڍو سڪدائي ٻڌي مونکي اڳين جنمن جي ڪٿا ياد آئي آهي. ڏيان ٻڌي سنسو دور ڪر.

جپ تپ يگ سم دم ورت دان نيڪ رهڻي يوگ ويڪ وگيان
سيني ڦـل رام چـرن پريم بن تنهن نہ ڪو پائي ڪيم .

جپ، تپ، يگ، من وس ڪرڻ، اندرين جيتڻ، ورت، دان وتراڳ، گيان، يوڳ ۽ وگيان جو ڦل آهي رام جي چرڻن ۾ اٽل پريم هجڻ. انهيءَ پريم کانسواءِ سک پراپت ٿيندو ئي ڪين.

هن تن ڀڳتي رام مون پائي انهيءَ ڪري سا پياري جائي
جنهن مان ڪجهہ ڪو سوارٿ سري تنهنکي هرڪو پيار ڪري !

اي ڀاءُ، مون هن ديهيءَ ۾ ئي ڀڳوان جي ڀڳتي پراپت ڪئي آهي، انهيءَ ڪري اها مونکي ڏاڍي پياري آهي. جنهن بہ شيءِ مان ڪو سوارٿ سڌ ٿيندو آهي اها شيءِ سڀاوڪ سڀ کي پياري لڳندي آهي.

اي گـرڙ ٻـڌ نيت ويد سڄن سياڻا چون
نيچ سان ڪر ٻڻ پريت سدا سمجهين جي ڀلو.

اهڙا چرتر ۽ اهڙو روپ جن جڪ ڌڻعو ڏنو آهي، انهن کي سچي ارهماند جا سک ڪڏهن نظر ايندا.

چاڻ بنا نه اچي وشواس بن وشواس نه پريت ڪا خاص
پريت بنا نه پڪت درڙائي نهري نه پاڻي گيهه چڪنائي!

چاڻ بنا وشواس نه ايندو آهي ۽ وشواس بنا وري پريت نه اڀجندي آهي پريت ڪان سواءِ نه ڀڳتيءَ جي پاونا درڙ نه ٿيندي! جيئن گيهه جي چڪنائي لي پاڻي نهري نه سگهندو آهي.

گر بنا نه ٿئي گيان گيان ڪيئن وئراڳ بـن؟
ڳائـن ويـد پـران سک وري ڪيئن ڀڳت بن؟

وا ـد ۽ پران چون ٿا نه گروءَ وئراڳ بنا گيان نه ايندو آهي. لـئين ڀڳتي بنا وري ڀڳتي ڪيئن درڙ ٿيندي؟

ڪيئن مـلـي آرام فقط سهج سنتوش بـن
ناءِ نه وري ڪنهن ڪام جل بن ڪوٽ يتن ڪرا

سهج سنتوش بنا ڪيئن من کي آرام ملندو؟ جيئن پاڻيءَ بنا ٻيڙي ٺڪي ٿي بوندي آهي پوءِ ڪيترا به ڪو يتن ڪري!

بن سنتوش نه ڪام هٽي ڪام هوندي سک بنه گهٽي!
رام پڄن بن نه مرندو ڪام زمين بنا وڻ نه اسري قيام!

بنا سنتوش جي ڪامنائون هٽنديون ني ڪين! ۽ وري جيستائين ڪامنائون هن نيستائين سک گهٽبر ني رهندو. ڪامنائون نه رام جي پڄن سان ئي مري ون وڃن. جيئن زمين کانسواءِ وڻ نه اسردو آهي لئين ڪامنا بنيان سڀ دک آهن

بن وگيان ڪيئن اچي يڪتائي رهي آڪاش ڪيئن ڪوجائي!
بـن شرڌا ڌرم ملـي نٿو سگهنڌ ڌرن بن پائـي ڪو.

وڪيا ٻنا اڪاگرتا نه ايندي، جنهن ڪري ماڻهو وهاري ٻنا آڪاش ۾ رهي نٿو سگهي. شردا ڪانسواءِ ڌرم به نه ملندو آهي، جنهن ڌرليءَ لاءِ ٽي گل ٻيدا ٿيندا آهن.

تپ ٻـن ڪڏهن نـه تيج رهي جل ٻن رس نه ملي.
گر سيوا ٻن شيل اسنيو تيج ٻنا ڪيئن روپ ڏئي شنيو.

تپ ڪرڻ ٻنا تيج، ٻنا جل رس، ٻڌيمان پرش جي سيوا ٻنا شيل ۽ ٻنا تيج جي روپ ڪيئن شير ڏيندو؟

ٻن سک من رهي نه استر ٻنا هوا نه ٽڪي سپرش
سڌي ملي نه ٻـن وشواس ٻنا ڀڄن نه ڀؤ ڀيه ناش.

ٻنا آتم سک جي من جي استرتا، ٻنا هوا جي شيءِ جو ڇهڻ، ٻنا وشواس ڪرڻ جي سڌي نه ملندي آهي تئين ٻنا ڀڳتيءَ جي سنسار جي وشين جو ڀؤ ڪين متو!

ٻن وشواس نه ڀڳت ٽڪي ٻن ڀڳت نـه راضي رام
رام ڪرپا ٻن پـڻ سپن پائي نـه جيـو بسرام.

وشواس ٻنا ڀڳتي نه ملندي آهي ۽ ٻنا ڀڳتيءَ جي رام جو راضپو مشڪل آهي. پر جي ماڻهو چاهي ته مونکي من جي شانتي ڪهي ته ڀـوءِ ڀڳوان جي ڀڳتي ڪري.

انهيءَ ڪري مت ڌير چڏ ٻيڙاڻون سنسو سڄو
رام ڀڄ رگهـويـر ڪرڻا سنڌ سندر سيـن.

انهيءَ ڪري چڱو آهي ته اندر مان سڀ ٻيڙاڻون ڪڍي رام جو ڀڄن ڪرڻ جنهن ڪانسواءِ ليتارو مشڪل آهي.

ڏن ۾ برهمڻ، برهمڻن گياني تن ۾ پڙهيل پر نراپمائي
ڏن ۾ ورڪت ۽ ڄاڻي وگيان سڀ ڪان پيارو سو نر ڄاڻ.

سيني منش ۾ وري ابرهمڻ پيارو آهي. برهمڻن ۾ وري اهو برهمڻ، جو پڙهيل ۽ ايمان ڪان خالي آهي. انهن نر ايماني برهمڻن ۾ به جيڪو ورڪت رهي ۽ وگيان کي ڄاڻي سو مونکي سيني کان پيارو آهي.

پيارن پيارو جو مون داس جنهن نه پروسو مون بن خاص
سڀ چوان بڌ سان سنمان ڪو نه بيو پيارو سيوڪ سمان.

مونکي ڀڳت سيني کان وڌيڪ پيارو آهي جنهن کي مون بنا ٻيو آسرو ڪونهي. سچ ٿو چوان ته مونکي سيوڪ پيارا آهن.

برهم هجي لوڙي ڀڳت بنا پريه نه مون جيو ساڌارڻ ڪان
ڀڳتي رڌل آني نيچ پراڻي پران پريه مون اِها آ واڻي.

ڀڳتيءَ کانسواءِ لوڙي هجي برهما، مونکي ساڌارڻ منش کان اهو پيارو نه آهي. ڀڳتيءَ جي رنگ ۾ رتل آلي نيچ پراڻي مونکي پرانن کان به پيارو لڳندو آهي.

ڪوسڀ ڄاڻي، ڌرمشت ڪوئي پيارو پتا کي پٽ هرڪوئي
پتا پيارو منَ وچن ۽ ڪرم سڀن نه ڄاڻي بيو ڪو ڌرم.

ڪي سياڻا، ڪي ڌرم پرائتي، پر پٽ سڀ پتا کي پيارا هوندا آهن. پر سيڻي من وچن ۽ ڪرم ڪري پيءُ کي پيار ڪندا آهن ۽ نه ٻئي کي. پتا سيوا ئي هنن جو ڌرم آهي.

سو پٽ پيارو پران سمان چو نه هجي ڪٿي موڙ اگيان.
انوجب جي جيو چراچر؛ دئيت ڪنر ديو منش سراسر

سڀ ٻڌ، آهي ٻوءِ ڪيڙا ۽ اڳياني جو ته هجن، پيءُ کي پيارا آهن جڳ ۾ سڀ جو لوڙي اچر جيو،

پيدا ڪيو سنسار سراسر سڀني کي پيار برابر
رهن جي مد مايا پري من وچن ۽ ڪرم ڪري.

سنسار مهيندر پيدا ڪيل آهي. ماڻ سڀني جو پتا آهيان تنهنڪري سڀ مونکي هڪجهڙا پيارا آهن. پر جيڪي مايا جي مستيءَ کان پري آهن ۽ من وچن ڪرم ڪري مولسان جڙيل آهن سي ته ڏاڍا پيارا آهن!

پرش نپونسڪ نار نر جيو چراچر جي
سرويڀاءِ ڪپٽ رهت پرم پريم مون سي.

سنسار ۾ سڀ پرش، استريون، نپونسڪ ۽ چر لوڙي اچر، سڀ جيو مون کي پيارا آهن ۽ جي ڪپٽ ڇڏي مونکي ڀڄن ٿا.

رام انهيءَ طرح سکيا ڏني ٻال ليلا لڳو ڪرڻ وري
ماءُ ڏسي شڪل اهڙي ڪئي هئي جڻ ڪيس ٻڪ لڳي.

شري رامچندر اهڙيءَ طرح مهاگيان واري سکيا ڏيئي وري ٻال ليلا ڪرڻ لڳو. جو هو ڏٺائين ته ماءُ اچي رهي آهي ۽ مٿان اٿا ڪتو معلوم نه ڪري وئي تنهنڪري اهڙي ڪئي شڪل ڌارڻ ڪيائين جو جڻ ته ڪنهن ٻڪ لڳي هئي.

ڪري اُتاول ماءُ اُٺسي پيار ڪري کڻي وڏو گوڏيءَ
گسڻ ڳائي ۽ کير پياري چرلو ڪري سڀ ڳالهه وساري.

ماءُ جڪدم اٿي ۽ رام کي جاليءَ سان لڳائي لپ ڏاڍا لڳي ۽ پوءِ وري هن ٻوٽ ته اُٺي گوڏي ۾ هولي کير پيارائين.

سو ڪ ڏرو سڀن جن ڏئو پڏيمان
سي نه ڪڏهن ڳڻن برهماند سڃو ڪل ڪنهين.

سمجهه، نِروندين ۽ ٻارنهن سڌيون، موکيه جو سکن جي کاڻ آهي، جيڪي نه کپندي ٻڌر ور گهر.

گيان وويڪ ورت وگيان درلڀ مينهن آ جڳه کي جاڻ
اڄ ڏيان سڀ سنسو ناهه گهري وٽ لوکي جو من آهه.

گيان، وئراڳ ۽ ٻڌي ۽ آهر ٻوڌ جي مينهن کي نه درلڀ آهن سي سڀئي گهرين نه ڏيان ۽ اڄ ئي ڏيان، انهيءَ ۾ شڪ ڪرنهي.

پرڀ وچن ٻڌي گهڻو خوش ٿيس من انومان ڪرڻ لڳس!
سک ڏنا مونکي سڀ ڪٿي ڀڳت پرڀو پنهنجي ڪانه ڏني!

پرڀو جا وچن ٻڌي خوش ٿيس ۽ انومان ڪرڻ لڳس نه سنسار جا سک نه سڀ ڀڳوان ڏنا، ٻر پنهنجي ڀڳتيءَ جو سک نه ڪونه ڏنائين!

ڀڳت بنا سک ڪهڙي ڪم جا؟ لوڻ بنا رس ڏئي نه شئي ڪا.
ناهي ڀڳت، سک ڪهڙو رهيو اهين ويچاري مون چيو:

بنا ڀڳتيءَ جي ٻيا سک اهڙا آهن جهڙو لوڻ بنا ڪا شيءِ! اهڙو ويچاري مون چيو نه:-

پرڀو جي خوش ٿي مون ور ڏيو
داس تي پنهنجي مهر ڪريو
من وٺندڙ ور گهران اي سوامي توهين اُدار اي انترجامي.

اي ڀڳوان، جي داس تي راضي ٿي ور ٿا ڏيو، مونکي من گهريو ور ڏيو، توهين نه اُدار ۽ انترجامي آهيو، ڀڳوان!

سيوڪ هئو، ڀڳت ڪلپ برڇ سنڌ ڪرپا سک ڌام!
ڀڳت دان ڏيو سدا پرڀو ديا ڪري ڏيو دان!

سرڪ جي ٻاڻي سرچڻ وارا ڀڳوان، ڪلپ ترن وانگر سڀ ڪجهہ ڏيڻ وارا مونکي پنهنجي ڀڳتيءَ جو وردان ڏيو.

”ائين ٿيندو“ بس چيو رگھونائڪ چيا وچن سيئڻي سک دائڪ
ڀڳ آگيا اي پرڀو سڄاڻ ڪيڏن نہ گھرين تون ايءُ وردان!

ڀڳوان چيو: ”ائين ٿيندو.“ اي ڪاڪ ڀشنڊ تون ڏاڍو سياڻو آهين. تو ڪري اهو ور گھريو اٿيئي.

ڏسي خوش ٿيس مان تو چترائي
گھريءَ ڀڳتي مونکان منهنجا ڀائي
ڪاڪ ڀشنڊ ڀڄ مون پرتاپ شب گڻن ڪري رڌو آباد

مان تنهنجي چترائي ڏسي خوش ٿيو آهيان. تو مونکان ڀڳتيءَ جو وردان گھريو آهي. اي ڪاڪ ڀشنڊ، منهنجي پرتاپ سان تنهنجي رديءَ ۾ شب گڻن جو واسو ٿيندو ۽ تون آباد رهندين.

ڀڳ هاڻي منهنجي ڀڳتي واٽي ستيہ سگم جسا ويدن وکاڻي
ڀـڳ سڏانت ٻڌايان توکي ڀڳ من ڌر تج سڀ پيچ مونکي

هاڻي منهنجي ڀڳتيءَ ۽ ٻڌي واٽي ٻڌ، جا سچي ۽ سگم آهي، سولي ۽ سچي آهي، ويدن ۾ جا ٻڌايل آهي منهنجو سڏانت ٻڌي من ۾ رکي، سڀ ڪجهہ ڇڏي منهنجي ڀڳتيءَ ۾ من کي لڳاءِ.

منهنجي مايا مون رچيو سنسار جيو چراچر جـدا پرڪار
سڀ پيارا مون جي اپجايا مٿي منش، جڳ جيڪي سمايا

هي جڳت، جو مون ئي رچيو آهي تنهن ۾ چراچر جيو رهن ٿا. سڀ مون کي پيارا آهن. پر منش تہ مونکي سڀني کان وڌيڪ پيارو آهي، جو هو سڀ کان اتم سمجهہ وارو آهي.

اي گرڙ، مان ٻيو پڻس ۽ ڀڳوان هتي ڪي ڦيلايو. مان جتي جتي متي آڪاش ڏي وڌيس تيتي ڏٺم ته ڀڳوان جا هٿ منهنجي الڪل نزديڪ هئا!

برهم لوڪ آءُ اُڏي ويس اڳي وڌان جڏن جڏن
ٻه آڱر ويڇو رهيو رام ٻانهن ۽ مون!

مان اُڏامندو برهم لوڪ ۾ پهچي ويس ۽ جتي جتي پيو اُڏي وڌان تيتي ڏٺم ته ڀڳوان جي ٻانهن ۽ منهنجي وچ ۾ فقط ٻن آڱرين جي وڇوٽي هئي!

مايا حدون ڪري پار ويس مونکي جت وٺيو
جتي اُڏن ٻانهون ڏسان وياڪل ٿيس گهٽو.

(پرٿوي، جل، وايو، آڪاش، اهنڪار ۽ ٻڌ) مايا جون اهي حدون لتاڙي جتي ۾ منهنجي پهچ هئي اتي ويس. اتي ٻه مون ٻانهن ويجهو ڏٺي! تڏهن ڏايو وياڪل ٿيس!

اکيون ٻوٽيم جڏهن اُچ لڳي کوليم اکيون اچي اوڌ ڏٺي
مونکي ڏسي گهٽو رام مسڪايو وات لنگهي ويس اندر پسايو.

مونکي جڏهن اچ لڳي تڏهن اکيون کڻي ٻوٽيم. جان اکيون کوليان ته اوڌ پر بيٺو آهيان! ڀڳوان مونکي ڏسي مشڪيو. مان هن جي مک ۾ هليو ويس.

لکين برهمانڊ ۽ لکين برهما ڪيڙا ڏسان يا ڪيڙا گهمان
اتي سندر الي لوڪ انيڪ ڏاڍا سندر ۽ نيڪ کان نيڪ.

مون اندر ڏٺي لکين برهمانڊ ڏٺا. ڪيڙا ڪيڙا گهمان؟ جدا جدا قسم جا ماڻهو ڏٺم جي سندر ۽ نيڪ ۾ هڪٻئي کان وڌ هئا.

جدا برهمانڊ جو جدا جدا روپ جدا سامگري جدا سروپ
اوڌپري گهر مندر بازاريون ندي سرجو ۽ جدا نرناريون.

جدا جدا برهمانڊ جو جدا جدا رنگ روپ ۽ جدا سامان سڀ سامگري هئي. اوڌيا ٻي هئي، سرجو ندي هئي، نر ۽ ناريون ٻه الڳ هيون.

دسرٿ ڪوشل آدڪ ماتــا الڳ روپ ۽ ٻيرت پرالـــا
هـــر برهمانڊ ۾ رام اوتـــار ٻال ليلا ڪري طرح اپـــار.

راجا دسرٿ، ڪوشليا ماتا ۽ جدا جدا روپن ۾ ٻيئي ۽ ٻيا ڀائر هئا ۽ هر هڪ برهمانڊ ۾ رام جو اوتار ڏٺم جو ايڪ طرح سان ٻال ليلا ڪري رهيو هو.

ٻـــال اِهـــو سوپيا اصــــل اهو ڪرپال رگهوير
برمند برمنڊ ڪري گهمي ڏٺم ساگيو ڏٺم سريرا

هر هڪ برهمانڊ ۾ اهو سندر ٻالڪ رامچندر ڪرپال ڏٺم. هڪ هڪ برمانڊ ڪري گهميس ته جتي ڪٿي رام کي ڏٺم.

ڏسي ڪرپال وياڪل مونکي ڪـلي وينـو رگهوير
کلندي پيس آءٌ اچي ٻاهـــر ٻڌ گــرڙ مت ڌير.

پوءِ مونکي وياڪل ڏسي کلي ڏنو ۽ مان اچي ٻاهر پيس.

چڏيو هٿائي پريـ من موهه سيوڪ مٿايا انـدر اندوهه
رام مهما کي گهڻو سنياري گهڻي خوشي ٿي اندر نهاري!

پوءِ دايا ڪري منهنجي اندر جو سمورو موهه ناس ڪري ڇڏيو. ٻاراڻي اصلوڪي مهما ڳائڻ ڪري مونکي ڏاڍو آنند آيو!

ڪاڪ ڀشنڊ وٽ ور گهوري اٿ ٻرسن مون چاڻ
نو ديون، ٻارنهن سڏيون موکيه سکن جي کاڻ.

پوءِ ٻڌ چيو ته اي ڪاڪ ڀشنڊ ور گهوري وٺ ۽ مونکي ٻڌائي راهي

موسان كرن نج كيل انيڪ
كندي ورنن تئي لڄ مون نيڻ
راند كندي ٻڪن منهنجي پنيان
لڪڻ سندن هٿ، ٻڪان اڳيان

مونسان ڪي انيڪ كيل كندا آهن. مونكي ڇوندي لڄ ٿي اچي. منهنجي پڪڙڻ لاءِ منهنجي پنيان ٻڪندا آهن. اڪڻ سندن هٿن ۾ هوندو آهي ۽ مان سندن اڳيان ڊوڙندو آهيان.

ويڄهو اچان تان كلي پريو پڇان كري رودن!
وڃان ويڄهو جي ڇهڻ ڇرن پڇي نہ ڏئي ڇهڻ.

مان جڏهن سندن واڄهو ويندو آهيان تڏهن كلندا آهن. ۽ جي پڇي وندو آهيان تہ پوءِ وري رئندا آهن! مان جڏهن سندن ڇرن ڇهڻ لاءِ واڄهو ويندو آهيان تہ پوءِ وري هٽي ويندا آهن ۽ ڇرن ڇهڻ نہ ڏيندا آهن.

ساڌارڻ ليلا ٻال كندي ڏسي ٿيو پيدا موهہ
ڇرتر كري كهڙا پريو ۽ كري پڻ كوهہ؟

سندن ساڌارڻ ڇرتر ڏسي مونكي موهہ پيدا ٿيو. ڇوڻ لڳس تہ ايڪران ڪهڙا ڇرتر ڇا لاءِ كندو آهي؟

سين اندر هك پريو رهيو جيو ايشور ۾ پيد كيبو؟
جيو مايا وس رهي ايماني ايش وس مايا ڪڻ كاٽي!

جڏهن سيني ۾ ساڳيو هڪ ئي رام سي موجود آهي تہ پوءِ جيو ۽ ايشور ۾ پيد كهڙو رهيو؟ فرق اهو آهي تہ ايماني جيو مايا جي وس ۾ آهي ۽ مايا اها آهي ايڪران جي داسي!

پروس جيو، وس پنهنجي پڳوان جيو انيڪ، هڪ ايشور جاڻ
ٻــن قسمن ڀــريو ڀيد رکـــي ڪروڙ اُدم سان ڪين مٽيءَ!

جيو ته سدائين پروس آهي! پر ايشور پنهنجي وس آهي. جيو ته آهن لکين، پر ڀڳوان هڪ ئي آهي. ڀڳوان اهي ٻه ڀيد رکيا آهن، جي ڪروڙ ادم ڪرڻ سان به ڪين مٽا آهن.

رامچندر جي ڀڳتي بن جـــو چاهي نرواڻ
گيان ونت ڪـوڙي منش پشون بنا پڇ جاڻ!

جيڪو انسان مُڪتي چاهي ٿو پر ڀڳوان جو ڀڳتي ڪا نه ڪري سو پسون ئي آهي. ڪس ڪم جو ڪرائي!

هري ڀڳتي بـــن متو ڪڳيش متـــي نـــه جيو جو من ڪليش
هري سيوڪ نه سمجهه اڄاڻ ٻريي ڪرپا سان رهي سڄاڻ.

ڀڳوان جي ڀڳتي ڪرڻ کانسواء جيو جو ڪلياڻ نه ٿيندو آهي. هو سدائين دکي رهندو آهي. ڀڳوان جي سيوڪ کي مايا اثر نه ڪندي آهي. هو ايشور جي ڪرپا سان سدائين ساوڌان رهندو آهي.

راند انهيءَ جي خبر نه ڪنهن ڀــاءُ نه چالو مات پِتنهن!
پير ڳاڙها ڪٽي هليو پڪڙڻ هٿ سندر ۽ ڪومل چرڻ

انهيءَ انسان جي راند جي خبر لڪي ٻالڪن کي هئي لڪي وري ماءُ پيءُ کي جاڻ هئي! ڳاڙها ۽ ڪرمل چرن ڪٽي سندر ۽ اوم هٿن سان مونکي ڀڳوان پڪڙڻ هليو!

لڏهن ڀيڇي مان ٿيس اڳي ٻــانهن ٿهلائي ونـڻ مونکي
جيڻن جلين دور اُڏيـس آڪاش
ڏسان ٻــانهون پنهنجي ويجهو خــاص

آهي. ماءُ ٻالڪ جي سر ۾ ڪي خطرناڪ ڪرڙ ڏسي ۽ ممتا وس ٿي انکي ڇڙائيندي آهي. ٻار جي روئڻ کي ڏيان ۾ نہ آڻي صفا ڪرائيندي آهي.

ڀڳوان ڪري ٽلسيداس جو پيار منجهان هٺ ناس
ڀــرم ڇــاريءَ قاتل منش مــرنــدا ٿيندا ناس.

ٽلسيداس چوي ٿو تہ ڀڳوان پنهنجي داس جو هٺ ناس ڪندو آهي. ڀرم ۽ هٺ ۾ قاتل انسان ڀڳوان کي جهي نہ سگهندو.

رام ڪرپا ۽ پنهنجو اگيان چوان گرڙ ٿون ٻــڌ دل سان
رام جڏهن منش ديهہ ڌري ڀــڳت خوشيءَ لاءِ ليلا ڪري

اي گرڙ، مان پنهنجي مورکتا ۽ ڀڳوان جي اپڪار جي ڳالهہ ٿو ڪريان سا ٻڌ. ڀڳوان ڀڳت جي خوشيءَ لاءِ منش ديهہ ڌاريندو آهي ۽ ليلا ڪندو آهي.

تڏهن هلي اوڌ پري وڃان خوش ڏسي ٻال چرتر ٿيان
جنم اُتسو مــان ڏسان وڃــي سال رهي پنج بــک پيي!

تڏهن تڏهن مان ايوڌيا ويندو آهيان ۽ ٻال چرتر ڏسي ڏاڍو آنند ماڻيندو آهيان. جنم اتسو ڏسندو آهيان ۽ پنج سال رهي سڀ ٻال چرتر ڏسندو آهيان ۽ پنهنجي پياس بجهائيندو آهيان.

اشٽ منهنجو آ ٻالڪ رام سوڀيا ڏسي لڄي ڪروڙين ڪام
ڪيلي پرڀ تڏهن ٻانهن پساري نيتر ڦل پايان پريو نهاري!

ديهہ ننڍي ڪري ڪٺي جــي ڌارن
ٻال چرتر ڏسان گهڻن پرڪارن

منهنجو اشٽ ديو آهي ٻالڪ رام! جنهنکي ڏسي ڪروڙين ڪامديو لڄي ٿيندا آهن. هو اهڙو سندر آهي! جڏهن ٻانهون پساري کيليندو آهي تڏهن ليٺ

لڳي پوندا اُن. ڪنولي جو لمبوڙو سرير ڏارن ڪري سڀ ڄڻا ڏسندو آهيان.

نيل ڪمل الي سندر سرير ڇپ ڏسي لکين ڪام اڏيـر
ڪومل نوان نئين، لال چرن چنڊ سوڀيا کي مات ڪرن.

نيلي ڪمل جهڙي سندر سرير جي هر هڪ الڳ ۾ ڪروڙن ڪامديون جهڙي سندرتا آهي! ڪومل ۽ لمبڙن ڳاڙهن پيرن جي سوڀيا ته چنڊ جي سندرتا کي به شهه ڏيئي جڏيندي آهي!

سندر رڪابون پيٽ لـي سندر ڏن گنڀير
لنبي ڇاتـي ۽ ويڪري پوشڻ ڀال سرير

سندس پيٽ لسي لي سندر رڪابون آهن ۽ ڏن به سهڻو ۽ سخت اٿس. ڇاتي لسي ۽ ويڪري اٿس. ڀـارن وارا جدا جدا قسمن جا پوشڻ ڀوڳيل ڏاڍو سندر لڳندو آهي!

نيل ڪمل جان سندر اکيون نرڙ ٽاڪ پرون عطر مکيون
پروون ڪمان ۽ ڪن سندر وار ڪارا مٿي وڪڙ وڪڙا

نيري ڪمل گل جهڙيون سهڻيون اکيون، نرڙ تي تلڪ چڙهيل، پرون کي عطر مکيل، ڀـروون ڪمان جهڙيـون ۽ ڪن نهايت سندر اٿس. وار وروڪڙ ۽ ڪارا مٿي تي سونهن ٿا.

پيلي جنگلي بت ڏاڍي سونهي ڪلهڻ مشڪن پڻ ڏاڍو وڻي
سڏول سرير سندر ۽ خاصو نچي ڏسي جڏهن پنهنجو پاڇوا

پيلي رنگ جي جنگلي، بدن تي ڏاڍي ٿي سونهي. سندس ڪلها ۽ مشڪن ته اهڙو آهي جو ڪامديو کي ڪهڙي مجال آهي جو مقابلو ڪري سگهي. سندس سرير سڀئون سڏول ۽ سندر آهي. جڏهن جڏهن پنهنجي پاڇولي کي ڏسندو آهي اڏهن خوشيءَ مان نچندو آهي!

مايا سندو آ وڏو پــروار سگهي نه پائي ڪو تنهن پار
شو برهما پــڻ ڏسي ڏرن جيو ساڌارڻ ڪيئن بچن ؟

مايا جو پروار بلڪل وڏو آهي ! انجو انت ڪير بہ پائي نہ سگهي . شو ۽ برهما بہ ان کان ڊڄن ٿا، سو مٺش ڪهڙي چيز آهي ؟

مايا ئي جڳ سارو نچايو جنهنجو چريتر ڪنهن نہ لکايو
ڪري ڀڳون جي اک اِشارو نت وانگر وٺي ڪٽنب سهارو .

مايا سڄو ئي جڳ پتليءَ وانگر نچائي رهي آهي پر مايا جو چرتر ڪنهن بہ سهي نہ ڪيو آهي . جي ڀڳوان رڳو اک جو اِشارو ڪرين تہ سڄي ڪٽنب ۽ سالين سان اچي پرگهٽ ٿيندي ۽ اِنسان لئي ڪڙڪندي !

مايا پري . آ سک ابناشي جڳ موجود سڪل سک راشي
برهم اگيان موهہ ڊپ نہ ٿهي سورج اگيان انڌڪار رهي ؟

مايا نہ فقط هڪ ابناشي ڀڳوان کي نہ ڇهندي آهي جو سڄي سرشٽيءَ جي آتما آهي ۽ سک جي کاڻ آهي . ڀڳوان جي وڃهہ، مايا موهہ جو ڊپ نہ ليندو . ڀلا سورج اگيان انڌڪار ڪيئن رهي سگهندو ؟

رگهوپت ليلا اچرج واري ديئت موهي، ڀڳتن سک ڪاري !
مت ملين وشيہ وس ڪامي ڏوهہ ڏين ڀڳوان کي، سوامي !

ڀڳوان جي ليلا اچرج واري آهي جا ديئتن کي موهي لي ۽ ڀڳتن کي سک ڏئي ٿي . ڪامي ۽ مت ملين اِنسان تہ ڏوهہ ڀڳوان تي هڻندا آهن .

اکين ڪنهنجين پر دوش هجي چنڊ پيلو سو مُکان چوي
طرف ڀاڄي مغز دوش ڪري چوي : اولهہ کان سج اُڀري !

ڪنهن جي اکين ۾ خرابي هوندي آهي تہ اهيءَ کي چنڊ پيلو پيو ڏسبو

آهي. مگر پر دوش هوندس نه طرف لي پلئي وجهندس ۽ پيو چوندو نه سچ نه
اوابه ناسي اُبري لو!

چڙهيل پيڙي چٽي هلي سنسار هڪ هنڌ وينل پاڻ سنڀار!
پاڻ ڦرن، پار ڪن سمجهاد گهر ڦرن سڀ متيا واد!

بڙيءَ ۾ چڙهيل ماڻهو سمجهندو آهي ته پاڻ هڪ هنڌ بيٺو آهي ۽ سنسار پيو هلي! پار ۾ ڦيراون باليندي سمجهندا آهن ته سندن چوڌاري گهر پيا ڦرن. اهو سڀ متياواد آهي. سچ نه آهي.

رام ڪرپا آ ٽوٽي اپار ڪريو تا اُن سان گهٽو پيار
لوڪان لڏهن ڪجهه ڪين لڪايان
رهسيه پرم ٿو لوڪي ٻڌايان.

اي ڀاءُ، ٽولي رام جي اپار دڻا آهي ۽ تون انکي گهٽو پيار ڪندو آهين. اهو ئي سبب آهي جو لوڪان ڪجهه لڪايان لئو. انهيءَ ڪتا جو رهسيه لوڪي ٻڌايان لو، سو ٻڌ.

رام آهي هيءَ سهج سڀاءَ رهڻ نه ڏئي هٿ ڪنهن ۾ ڀاءُ!
تُنو سمجهي ڪجهه انڌ وانسان بنهه دک دائڪ جڙ ايمان!

ٻڪران جو اهو سهج سڀاءُ آهي جو هو ٻڪمن ۾ لـه ايمان جو ذرو به رهڻ نه ڏيندو آهي. ڇو؟ جاڪاڻ جو ايمان ئي جنم مرڻ جي پاڙ آهي ۽ دکن ڏيڻ وارو آهي!

ڪري ڪنهن لاءِ ايمان کي دُور رکي سيوڪ ۾ ممت ضرور!
ٿوڙ بدن بار زوري چيرائي ممتا وس ماءُ مـفا ڪرائي.

انهيءَ ڪري ٻڪران سيوڪ جو ايمان دور ڪندو آهي ۽ منجهس ممتا هوندي

گهڻو آدر ڪاڳ گرڙ ڏنو سواگت ڪيو جو ڪانئس پڇو
پريم گهڻي سان ڪري پڙ پوڄا مڌ روچن چيا مک سان ڪانگا.

ڪاڳ، گرڙ کي ڏسي آدر سان سندس سواگت پوڄا ڪئي. ڪشل پڇي آسڻ ڏنائينس. ۽ مٺن وچنن سان پڇيائين.

ناٿ، ڪرتارٿ داس ٿيو پسي درشن پکي راج!
آگيا ڏيو سو سيپ ڪريان توهين آيا جنهن ڪاج؟

اي پکين جا راڄا، مان توهانکي ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو آهيان. هاڻي حڪم ڪريو. توهين ڪهڙي ڪم سان پڌاريا آهيو؟

سدا ڪرتارٿ روپ تون چيا وچن کگيش
جنهنجي اُستت پاڻ ڪئي پنهنجي مُک مهيش!

اي ڪاڳ، توهين ته سدائين ڪرتارٿ روپ آهيو. توهان جي مهما پڪران شنڪر پنهنجي مک سان ٿي ڪئي آهي!

ڪارج ٿيا مون پورا سڀ درشن پاتو مون درلڀ
پرم پوتر ڏٺم آشرم من مٽيو سڀ سنسو ڀرم.

اي ڪاڳ، جنهن ڪم سان مان هت آيو هوس سو ته توهان جي درشن ڪرڻ سان ٿي پورو ٿي ويو! توهان جو مهاپوتر آشرم ڏسي باقي ۽ سنسا ڀرم ۽ موهه آدِ سڀ ناس ٿي ويا.

رام ڪٿا جا آئي سندر سک دائڪ دک ناسڪ منتر
ڪري ڪرپا سا مونکي ٻڌايو من منهنجي جو سنسو مٽايو.

هاڻي دياپالي سيئي دکن کي ناس ڪندڙ رام ڪٿا مونکي ٻڌايو ۽ منهنجي من جو سنسو دور ڪريو.

ڪاڪ ڀشنڊ پوءِ گرڙ جيو پريم ڪوهان لءِ من اُڀجيو
پوڄيہ امان جا ڪوهين سڀ ريت پاترَ ڪرپا شري رام پنيت!

ڪيڏو پريم ڏيکاري ڪاڪ ڀشنڊ گرڙ کي چيو تہ توهان لاءِ منهنجي اندر ۾ ڪيڏو پريم پيدا ٿيو آهي. توهين هر ڪنهن طرح پوڄيہ آهيو ۽ ڀڳوان جي ڪرپا جا حقدار آهيو ۽ سندس پيارا آهيو.

بـــن سنسي نڪي موهہ نـــہ مايا
ڪري ڪرپا توهين مون وٽ آيا
ڪٿا پڇڻ لءِ موندي پڻي رگهوپتي ڏنـي وڏ مونکي

اي سوامي، توهان ۾ موهہ مايا جو ڪاٿي ذرو بہ ڪونهي. توهان هيءَ مون وٽ ڪرپا ڪري پڌاريا آهيو. توهان کي ڪٿا پڇڻ لاءِ مون وٽ موڪلي ڀڳوان مونکي وڏائي بخشي آهي.

موهہ اندو نہ ڪنهنکي ڪيو ڪير نہ اڳيان چؤ ڪام نچيو؟
لوڀ نہ ڪنهنکي پاڳل بڻايو ردو نہ ڪنهنجو ڪروڌ جلايو؟

موهہ ڪهڙي جيو کي اندو نہ ڪيو آهي؟ ڪير آهي جو ڪام اڳيان ناچ نہ ڪري؟ ترشنا ڪنهنکي نہ پاڳل بڻايو آهي؟ ۽ ڪروڌ وري ڪنهنجي هردي کي نہ جلايو آهي!

ڏن نہ بگاڙيو پرش جو وڏ پـــرگـــونـــا ڪـنـڌ
مرگهہ نيڻن جي باڻ سان ڦٽيو نہ آ سَنڌ سَنڌ؟

ڪهڙو پرش آهي جنهن کي دولت ڪيس بگاڙي سندس چرلو ناس نہ ڪير آهي؟ يا ڪنهنجو وڏائيءَ ڪنڌ نہ ڀڳو آهي! جي سندر استريءَ جا تير ٻاڻ اڳيان هڻن ۽ انسان نہ ڦٽجي، اهڙو ڪير آهي؟

راھہ ويندي ٿون آھين مليو دور ڪريان ڪيئن سنسو ٿو؟
جيسين ڪندين نہ گھڻو ست سنگ
ٿڏھن ٿيندو موھہ ڀرم سڀ ڀنگ

اي گرڙ، ٿون موڪي رستي ويندي مليو آھين! ٿوکي ڪيئن سمجھايان؟ جڏھن ٿون گھڻو ست سنگ ڪندين ٿڏھن ٿنھنجو اھو سنسو نورت ٿيندو.

هر ڪٿا نت ٿئي جنھن جاء ٿوکي ٻڌايان سھج سڀاء
ٻڌڻ سان مٽندا شڪ سڀيئي وڃي ڀڌ ٿي اُت چرن سنيھي!

جنھن هنڌ روزانو ڀڳوان جي ڪٿا ٿيندي ھجي اُتي وڃ. اُتي ٿي ٿنھنجو ڀرم ۽ موھہ ناس ٿيندو ۽ ڀڳوان جي چرنن ۾ سنيھہ رکي ٿي ڪٿا ٻڌ.

بن ست سنگ نہ هر ڪٿا نڪي ڀڃي من موھہ
موھہ ٽٽڻ بن رام پد پريم اُپجي ڇڏڪوھہ؟

اِنا ست سنگ جي رام ڪٿا ٻڌي نہ سگھندين ۽ نڪي من جو موھہ ناس ٿيندو. جيسين وري موھہ نہ ٽٽندو ٿيسين رام جي چرنن ۾ ٻراٻر ڪيئن ٻڌا ٿيندو؟

بنا پريم نہ ملي ڀڳوان يوگ ڪري جپ وئراڳہ وگيان
اُتر ڏشا ھڪ سندر جبل اُتي رهي ڪاڪ ڀشنڊ رتل!

يوگ، جپ، تپ گيان وئراڳہ هوندي بہ جي من ۾ ٻريم نہ آھي تہ ڀڳوان ڪين ملندو! ٻڌ، ھڪ سندر نيل جبل اُتر پاسي اٿيئي اُتي شيلوان ڪاڪ ڀشنڊ رھندو آھي جو ڀڳتيءَ ۾ رتل اٿيئي.

رام ڀڳت ست سنگ پروينڻ گڻ گراھڪ ۽ ڀڳتيءَ لين
رام ڪٿا سو ڪري نرنتر ٻڌن ڀکي من لائي انتر

هر ڏاڍو سچو رام ڀڳت ۽ سيد سنگ جو شوقين آهي، ڪڻ گراهڪ آهي ۽ سدائين رام ڀڳتيءَ ۾ مشغول رهي او، روزانو لمر سان رام ڪٿا ڪندو آهي، جا سڀ ٻڪي اندر ۾ آرام رکي ٻڌندا آهن.

۱۰

وڃي آئي ٻڌ ڳڻ ضرور موهه اُپجيل دک ٿين سڀ دُورا
طرح چڱي جڏهن مون سمجهايو ويو هليو سر چرنن نايو.

اي وڃي ڀڳوان جا ڳڻ ٻڌ، موهه ۽ دک سڀ دور ٿي ويندءَ! مون ڪيس جڏهن چڱي طرح سمجهايو تڏهن هو سر نمائي هليو ويو!

انهيءَ ڪري ڪي نہ مون سمجهايو رامچندر مونکي پيد ٻڌايو
ڪير هوندو تو ڪڏهن ايمان ٻاڻان دور چاهيو ڀڳوان!

مون توکي نہ سمجهايو جو ٻڌم نہ تو ڪڏهن ضرور ايمان ڪيو آهي. انهيءَ ايمان مٽائڻ لاءِ توکي اهو ڏس ڏنم ۽ ٻاڻ کان ٻري ڪم!

الين نہ وڻندي ڪيس نراشا ڀکي چاڻن پڻ ڀکين جي ڀاشا
پري مايا بلونت پرواني! موهيو نہ جنهن آ، ڪهڙو پراڻي؟

جام نہ الين ڪرڻ سان هر نا اُميد نہ ٿيندو. تنهن ڪالسواءِ ڀکي ڀکين جي ٻولي سمجهي سگهندا آهن. اي ڀواني، پرڀو جي مايا ڏاڍي ٻلوان آهي. ڪهڙو انسان آهي جنهنکي انهيءَ نہ موهيو آهي؟

گرڙ ويو اُت جتي پشند ٻڌيمان هر ڀڳت اڪند
جبل ڏسي خوش ڏاڍو ٿيو موهه مايا ڀرم سوچ ويو!

اتي گرڙ اُن واءِ جتي ٻڌوان پشند رهندو هو ۽ اکنڊ ڀڳتي ڪندو هو. هو پرٻت ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو. مايا مان اُپجيل سمورو ڀرم ۽ موهه هڪدم لاٿ ٿي ويس.

ٿيندو آهي. ڌرماتما پرشن پرڀو ڪو جيون مڪت منش ٿئي ٿو.

سيني درلڀ سو سُر رايا رام ڀڳت ڇتل مد مايا
سا هر ڀڳتي ڪئي ڪيئن پاتي؟ وشوناٿ، سان لنؤ لاتي؟

اهو ماڻهو به درلڀ آهي جو مايا جي اهنڪار کي ڇڏي ڀڳتيءَ ۾ من لڳائي ٿو. اهڙا ڀڳت ڪهڙا ڪهڙا ٿيا آهن سو ٻڌايو.

رام ڀڳت شد عادتون سمجهه اُتم مت ڌير
ڪاڪ ڀُشنڊ ڪارڻ ڪهين پاتو ڪُئي شرير؟

ديا پالي ٻڌايو ته رام ڀڳت، شڀ عادتن وارو ۽ اوچي سمجهه وارو ڪاڪ ڀشنڊ ڪيئن ٿيو؟

اِهو چرتر سچو سليو ڇتو ڪرپال ڪيئن ڪاڪ مليو
ڪيئين ٻڌو ۽ ڪوڪنهن واري ڪٿا ٻڌايو حيرت ساري!

ديا پالي اهو سچو چرتر مونکي ٻڌايو ته هن اهو سچو چرتر ڪٿان ٻڌو ۽ ڪنهن ڪيئن ٻڌايو. مونکي ٿوري سمجهه آهي، مان انهيءَ ڪري منجهيل آهيان. ديا پالي سچي ڪٿا وستار سان ٻڌايو.

گرڙ مهاگياني ۽ گڻ راس هر سيوڪ آئي ويجهو نواس
ڪنهن ڪارڻ وٽ ڪاڪ ويو رشي مني ڇڏي ڪئي پڇيو

گرڙ به مهاگياني، گڻوان ۽ ڀڳوان جو سيوڪ آهي ۽ ڀڳوان جي ويجهو آهي. پر هن ڪهڙي سبب جي ڪري رشين منين کي ڇڏي ڪانءُ کان ڪٿا ٻڌي.

جڏهن رگهنات يڌ کيل ڪيو چرتر نه ٻئي ڪنهن سمجهه پيو
جڳت جيتيندڙ پاڻ ٻڌايو نارد انهيءَ دم گرڙ پٺايو

يڌ ۾ جڏهن ڀڳوان ميگهناد کان پاڻ ٻڌايو تڏهن اهو چرتر سمجهه کان ٻاهر هو. نارد تنهنتي گرڙ کي موڪليو.

کاٽي ٻڌن ويو سوچيندو هردي دک ڪري ڳالهه ڳٺيندو
ٻرپ ٻڌن هڪ ڳالهه ڳري من ويچاري وري وري.

گرڙ ٻڌڻ ڪاٽي هليو ويو ۽ سندس من ۾ دک ليو. پڪران ۾ ٻڌڻ! اها ڳري ڳالهه دري وري ٻيو من ۾ سوچي!

سڀ ۾ وياڪ لرء گڻ پري موهه مايا ڪجهه سگهي نه ڪري
تنهن اوتار ٻڌو جڳ ۾ ڏسڻ پرياءُ رهيا دل ۾

جو پکران سڀ ۾ وياپڪ ۽ تنهن کان پري آهي تنهنجو اوتار له ٻڌو ۾ سندس پرياءُ جي ڪا خبر ڪاله پئي!

نارد وٽ ويو ٽيو وياڪل سنشيه ٻڌايو سارو بلڪل
ٻڌي نارد کي آئي ديا پرٻل آئي آرام ميا

اهوءِ ڪري وياڪل لي گرڙ نارد وٽ ويو. نارد چيس له اي گرڙ رام جي مايا ڏاڍي ٻاران آهي!

مها موهه آ من تنهنجي مٽي نه جلدي چوڻ سان منهنجي
انهيءَ ڪري وڃ برهما وٽ جيڪي چوي چيو تنهنجو ميم.

لوکي بلڪل ڪهڙو موهه آهي. اون منهنجي سمجهائڻ سان نه سمجهندين. انهيڪري اون برهما وٽ وڃ. جيڻ اهو چوڻي ليڻ ڪر.

چيو برهما مل شنکر سان پڇجي نه انت سوکي ڪنهن کان
شنکا تنهجي ڪندو سو دور گرڙ ٻڌي ويو شنکر حضور!

برهما دوي کيس شنکر ڏي موڪليو ۽ چيو ته ٻئي ڪنهن کان ۾ نه پڇ. اهو تنهنجي شنڪا دور ڪندو انهيڪري گرڙ شنڪر وٽ ويو.

سيٺي ڀائر ٻوءِ ڀڳوان جي سيوا ڪرڻ لڳا.

پکو ڪٿـــي هنومان جهلايو سندس نيڻن جل ڀرجي آيـــو
هنوُ سمان ٻيو ڪير وڏڀاڳي رام چرنن ڪو ناهه اَنراڳـي
پرير چرنن ۾ ايڏو لايـــو مک ڪمل سان رام ساراهيو.

هنومان پکو اوڏڻ بيهي رهيو. هنومان جي اکين ۾ ٻرير جا آنسو هئا.
هن جي سمان جڳ ۾ ڪير ۽ ڀاڳوان ڪونه آهي ڇو جو هن جو رام جي چرنن ۾ تمام
گهڻو ٻرير آهي ۽ رام خود انهيءَ ٻرير کي سارهايو آهي.

تنهن سميءَ آيـــو نارد مُن هٿ سندس هئي وِڻ
ڳائڻ لڳو شري رام گـــڻ ڪيرت سدا نـــوين !

انهيءَ وقت نارد اچي پرگهٽ ٿيو. سندس هٿ ۾ وِڻا هئي. مک سان
رام جا نوان نوان گڻ ڳائڻ لڳو.

جس تنهنجو ويد شاستر ڳائن رشي مني سِڌ سنت ڏيائن
باليءَ جو بـــل کندڙ کنڊن پاپ ڪٽيندڙ سک سدن.
ڪل مل ناس ڪري مٽائي ڪشٽ ۽ دک ڪان تلسي ڇڏائي.

اي ڀڳوان، نارد چيو: توهان جو ناماچار سڀ ويد، شاستر ۽ رشي مني ۽
سِد سنت ڳائن ٿا. توهان ٻاليءَ جو ٻل مٽائي ڇڏيو. توهين ڪلجڳ جا پاپ ناس
ڪندڙ آهيو. تلسيداس جا سوامي منهنجو ڪشٽ دور ڪريو.

رام اننت، اننت گڻ تنهنجا جنم ڪرم نہ ڳڻجن جنهن جا
جل بوندون رج ڪٽيون ڳڻجن رگهوپت چرتر ڳڻي نہ سگهجن

رام اننت آهي، سندس گڻ ۽ اننت ٿي آهن، سندس ااِن جي ڳڻتي اِ
سگهي. ڀل نہ پاڻيءَ جا ڦڙا ۽ مٽيءَ جا ذرڙا ڪو ڳڻي سگهي پر رام جا گڻ
ڪو ڳائي نہ سگهندو.

رام چرتر ٻڌن اڌورو رس ماڻن ڀلا سي ڪيئن پورو
جيون مڪت مها مُن جيڪي ٻڌن نرنتر هري گڻ سي.

رام ڪٿا جيڪي اڌوري ٻڌن ٿا، تن کي ڀلا ڪيئن رس ايندو؟ جيڪي رشي مني جيون مڪت آهن سي به سدائين هريءَ جا گڻ ٻڌندا ۽ ڳائيندا آهن.

ڀؤ ساگر ڪرڻ پار جو چاهي رام ڪٿا نائو پاڻ چڙهائي
وشيه ڦاٿل جي ڪن گڻ گان ٻڌڻ سان من ۽ ڪنن آرام

جيڪي سنسار ساگر پار ڪرڻ چاهين تن کي رام ڪٿا جي ٻيڙيءَ تي چڙهڻ گهرجي. مايا ۽ وشيه رس ۾ ڦاٿل انسان به جي هريءَ جا گڻ ڳائيندو ته انهيءَ ڪنن ۽ من کي به آرام ملندو.

هڪ هزارن ڪو اڌڪاري هزار مان هڪڙو ڌرم ورت ڌاري
ڌرم شيل وري ڪروڙن هڪ وشيه ڇڏي وڃي ويراڳ ڏي وک

هزارن ۾ ڪو هڪ ڌرماتما ۽ سچو هوندو آهي. انهن هزارن مان وري ڪو ڌرم ورت ڌارڻ ڪندو آهي ۽ وري اهڙن ڪروڙن مان به هڪ وشيه واسنا ڇڏي ويراڳ ڏي وک وڌائي ڀڳوان سان ملي سگهندو آهي.

ڪروڙن مان ڪو هڪ ويد وراڳي پٽيو آتما گيان انراڳي.
ڌرم سنيهي ڪروڙن ڪو جيون مڪت رهي جڳ سو.

انهن ڪروڙن مان وري ڪو هڪ ٻرو گيانوان هوندو ۽ وري اهڙن ڪروڙن مان ڪو وراڳ وارو جيون مڪت لهندو.

ڪوئي هزارن هڪ سک کاڻ درلڀ ڪن ۾ هڪ سجان
ڌرم شيل ورڪت ۽ گياني جيون مڪت آ ڪو ڪو پراڻي

انهن هزارن جيون مڪت پرشن مان ڪو هڪ پار برهم ۾ ڌيان لڳائڻ وارو

هڪ ٻيو متو، جو ٻڌيو آهي سو ٻڌايان ٿو. ڀڳوان شنڪر جي ڀڄن بنا
ڪوبہ منهنجي ڀڳتي ڪري نٿو سگهي!

ناهہ متو ڏکيو ڀڳتي خاص جپ تپ يگ ۽ يوگ اُپواس
سرل سڀاءَ نہ من ڪٽلتائي جيکي ملي سنتوش سدائي.

ڀڳتي مارگ ۾ جپ تپ يگيہ يوگيہ ۽ اُپواس ضروري نہ آهن! سرل سڀاءَ
هجي، من ۾ ڪٽلتا نہ ۽ ڀڳوان جي ڏني تي راضي رهڻ ئي اُتم ڀڳتي آهي!

ويرُ لڙائي نہ لالچ آس سک ميہ جڳہ هيءَ تن لءِ خاص
ڪرم ڪري من رکي نہ مان پاپ رهت آتم گيان وگيان

وير لڙائي آشا ۽ لالچ نہ هجي. انهن لاءِ هي جڳہ سک ميہ آهي. ڪرم
ڪري ۽ من ۾ مان ايمان جو خيال نہ آڻي، پاپن کان بري هجي، آتم گياني هجي.

رام وچن، ٻڌي سڀ روپ سڀن ڇهيا پوءِ چرن انوپ
پت ماتا گــر ڀــاءَ اسانجا ڪين ڀلن اُپڪار اوهانجا

رام جا اهي سندر وچن ٻڌي سڀني سندس چرن ڇهيا ۽ چيو تہ اي سوامي
اسان جا پتا، ماتا، گرو سڀ ڪجهہ توهين آهيو. اسان کان توهان جا اُپڪار نہ
ڀلبا. توهين اسانکي پراڻن کان بہ پيارا آهيو.

هڪ ڏينهن وسشٽ مني پڌاريو هيو جتي شري رام پيارو
ڪري آدر سان گــرو ستڪار چرن امرت ورتو جڳہ آڌار

هڪ ڏينهن گرو وسشٽ اُتي آيو جتي شري رامچندر هو. گروءَ جو ستڪار
ڪري چرڻامرت ورتو.

وسشٽ چيو رام ٻئي هٿ جوڙي توهين آهيو جڳہ پالڪ توڙي
ڏسي ڏسي هلت چلت اوهانجي
موهہ اُپجي ڪيٿو دل اسان جي

وسنت جي چيو: اي ڀڳوان ٻرهان جي هلڻ چلڻ ڏسي انسان جي من ۾ ڏيٺو موهه پيدا ٿيندو آهي.

مل نه مٽي ڪڏهن مل سان ڏولي
مکڻ ملي ڪيئن پاڻي ولوڙي!
پريم ڀڳت جل بنا ڪڏهن مٽي اگيان نه ڇوان تڏهن.

مثل سان جي مٽل کي ڏولڻ ته صفا نه ٿيندي، جيئن پاڻي ولوڙڻ سان گيهه يا مکڻ نه ملندو آهي. ساڳيءَ ريت اگيان نه پريم ڀڳتيءَ جي جل بنا ڪيئن ناس ٿيندو؟

ناٿ، تنڌ هڪ ور گهران ڪري ڪرپا سو ڏيو
جنم جنم چرنن ڪمل رهي پريم وڌيو.

اي ناٿ، مان هڪ ور گهران ٿو، سو دِيا پالي ڏيو ته جيئن جنم جنم ۾ تهنجي چرڻن ۾ پريم وڌندو ٿي رهي.

وسنت الين چمي سڌو گهر آيو
رام هردي پاءِ گهٽوئي پايو
پورت هنومان آد ڀيا پاءِ ساڻ ڪنيا گڏ رام رگهوراءِ

وسنت ٿرو اِها واڻي ڪري سڌو گهر پهچي آيو. وسنت جا اهي سب مذر وچن رامچندر کي وڻيا. رام ڀرءَ سيمي ڀائرن ۽ هنومان سان رهائون ڪندو ... ... ڪن رستي ئي اهي ڳروڙءَ مسئلا سمجهائندو آيو.

دور ڪندڙ ٿڪ، جڏهن ٿڪو مڌر سندر هڪ باغ ڏٺو
... ... تهنجو وچالي پاءِ سيوا ڪن پريم وڌائي

... ... دور ڪ ... ئي سکوس، سو لڪي هڪ باغ ۾ ... ... هي اپا ڏهر ڪئي. پرمه پهنجو ديئو وچايو.

مونکي سيوڪ آ پيارو سو مچي مون آگيا جهٽ پٽ جو
انيت پريو ڪو لنظ چوان خوف چڏي پل روڪيو اوهان.

منهنجو پيارو سيوڪ اهو آهي جو آگيا ٻڌي انجو پورانو جهٽ پٽ ڪري. جي ڪجهه اليت پرءو لنظ چوان تہ پل مونکي روڪيو.

ملي منش ديهہ سنن پاڱن بنهہ درلڀ آ چيل ويدن
مڪتي در ۽ پڳت سيڪاري پائي نہ جو پرلوڪ سنواري!

سنن ڪرمن ڪرڻ سان ۽ سني پاڳن سان منش ديهي پراپت ٿي آهي ۽ ويدن ۾ الين چيل آهي. مڪتيءَ جو دروازو آهي ۽ ڀڳتي سيڪاري ٿي. جو منش اها ديهي پائي پرلوڪ نٿو سنواري،

سهن پيڙا پرلوڪ جي پوءِ ڪرن پڇتاءُ
ڏوهہ هڻن ڏرم ايش تي ڪوڙا دوش لڳاءِ.

اهڙا منش پرلوڪ جا دک سهندا آهن ۽ ڏوهہ وري ڏرم تي ۽ ايشور تي مڙهيندا آهن! پر آخر ۾ پڇتائيندا آهن.

منش ديهي ڦل وشيہ نہ پيارا سک سپ پهرين دک انت اپارا
پائي منش تن وشيہ لپٽائي چڏي امرت سو زهر چڻ کائي.

منش ديهہ جو ڦل ڪو وشين جي ڀوڳ ۾ نہ آهي! سرڳ ۾ بہ ٿورڙا سک آهن ۽ پوءِ اپار دک سهڻ ٿا. منش ديهي پائي جو وشين ۾ لمپٽ رهي ٿو سو چڻ امرت ڦل چڏي زهر ڪوري وٺي ٿو.

چڱو چئا تنهن ڪير چوي پارس ڏيئي جو ڪرُ وٺي؟
چئن حالتن آ جيو اپناشي ڀوڳي جوڻيون ٻڻ لک چوراسي.

اهڙي ماڻهوءَ کي ڀلا ڪير چڱو چوندو جيڪو پارس ڏيئي انجي بدلي لڪر وٺندو؟ افسوس! انهيءَ جيو جڻ خالق ڀالڻ، جوائي، ٻانهو ۽ مرليد ۽ ٻوراسي لک جونين ۾ ڀٽڪندو رهندو آهي!

منش ديهه پڙساگر ٻيڙي هوا ساوڻين مون ديا گهٽيري
ڪرڻ ڌار ڪر نـــاءِ پلي ديهه درليڀ ديا سهج ملي ·

منش ديهي سنسار ساگر پار ڪرڻ لاءِ هڪ ٻيڙي آهي ۽ ايشور جي ديا روپي هوا جو لڳي ٿي ته لکڙو شڀ ڪرم منش ڪري ٿو. ستگرو ۽ ڪامل مرشد ملاح ملي وڃو ته ٻيڙو ٿي پار لڳي وڃو. اها درليڀ ديهه سڻ پاڻ سان ماندي اهي!

ڪري نه جو پڙ سنڌ اچا ديهه اُلم نـــر پاءِ
ڪرتگهڻ نندڪ من متي جڙٽي نيچ سماءِ ·

افسوس، اهڙي اُلم منش ديهي پائي ته جو سنسار سمنڊ تر ڪري سو ڀگوان جي ڀلاين کي ڀلجي ۽ ڪرتگهڻ ٻڄجي آتم گهاتي، مندمتي، نندڪ ۽ من جي مستين کي سهاربندو نيچ گتي پرابت ڪري ٿو.

ساڌن ڏکيا ۽ نڪا من ٽيڪ گيان اگم ۽ وگهن انيڪ
محنت گهڻا ڪن، پائي ڪو ڀڳت هيڻ مون وٽي نه سو

گيان پائڻ لاءِ ڏکيون ساڌنائون ڪرڻيون پون ٿيون. انيڪ رڪاوٽون ۽ وگهن اڳيان اچن ٿا. من کي ٽڪڻو جو آسرو نه آهي ته ساڌنائن ۾ لڳندو وري ڪيئن؟ ڪيترا ماڻهو گيان کي پرابت ڪن ٿا ته ڀڳتي پاءِ ڪري الن لهيڪري مولڪي لتا وٺن·

هڪ متو ٻيو ٻيو ڳجهو هٿ جوڙي چوان هيءُ
ڀڄن شنڪر بن آءِ ڏکيو ڀڳت ڪو پائي جيو·

مات پتا گر برھم نہ مڃين پاڻ ڪريل ۽ ٻين کيرن
ڏوھ ڪرن موھ وس گھڻا ست سنگت ھري ڀڳت نہ ڪرڻا.

پتا مانا گرو برھمڻ کي نہ مڃيندا آھن. پاڻ نہ ڪريل ۽ گڻ ھيڻ آھن ٻيو
ٻين کي بہ پاڻ جھڙو بڻائي ڇڏيندا آھن. موھ جي وس ٿي گھڻئي پاپ ڪرم
ڪندا آھن. کين ست سنگ يا ھري ڀڳتي نہ آنڙندي آھي!

اوگڻ سنڌ ۽ مند مت ڪامي ويد ننڌڪ ۽ پرڌن سوامي.
برھم ويري ٻين وير گھڻو دمپ ڪپٽ نج سوار ٽپڻو!

اوگڻن جا نہ سمنڊ ٿيندا آھن. سنڌن بڌي پرشٽ ۽ ڪام چيشٽا ڀاسي
لڙيل ھوندي آھي. ويدن جا نعدڪ ھوندا آھن ۽ پرائي ڌن ۾ اکيون ھوندييون
اٿن. برھمڻن ۽ ٻين سان وير، وڏائي، ڪپٽ ۽ سوار ٽپڻو مٿن سوار ھوندو آھي.

نيچ اڌم اھي سڀ منش ست جگہ ترينا ناھہ
دواپر ۾ ڪجھہ وڌ ڪلجگہ ۾ گڻ ڪانھہ؟

اھڙا نيچ ۽ اڌم منش، ست جگہ ۽ ترينا ۾ نہ اصل نہ ھوندا آھن ۾ دواپر ۾
ٿورا ۽ ڪلجگ ۾ نہ ڳڻڻ کان ٻاھر ھوندا آھن.

دک ڏيـن ٻين منش شرير سڄن جنم ڀـر مھا ڀيڙ ڀيڙ!
موھہ وس تي ڪن پاپ انيڪ سوارٿ وس جن مايا ٽيڪ!

اھي شيطان (شرير) ٻين کي دک ڏيندا آھن ۽ جنم ڀر دک سھندا آھن.
موھہ وس ٿي گھڻا پاپ ڪندا آھن ۽ سوارٿ جي وس آھن.

ڦل أئين ڏيان ڪرم انوسار شي آشپ مان ڦـل داتار.
ائين سمجھن سي پرم سجان دنيا کي سمجھن مھا دک کاڻ.

مان الوي کي سدن ڪرڻ موجب ٿل ڏيندو آهيان. ٿل ۾ منهنجي لسي مت ۾ آهي! جيڪي انسان اهو وچار ڪري ٿ دنيا کي دکن جي ناڻ سمجهي منهنجي ڀڳتي ڪندا آهن سي ئي سياڻا ڳڻيا آهن.

مُک پريوءَ مان ٻڌي وچن سڪي انـدر ۾ گهڻو سمجهن
ڪـرن وننتي وارون وار هنومان هرديہ سک اپار.

ٻڪران جي مک مان اهي شد ٻڌي سڀ ٻالڪ ٻالڪي ڀاڳران سمجهڻ لڳا ۽ وار وار چرن چمڻ لڳا. هنومان ۾ ڏاڍو خوش ٿيو.

رام هليو پـوءِ گهر ويـو نوان چرتر نت ڪندو رهيو
چرن نارد پـسڻ روز گهمائي رام چرتر پوتر نت ڳـائي.

الين ڄاڻي رام بوءِ گهر ويا ۽ روز نوان چرتر ڪندو رهيو. نارد ۾ روزانو اچي رام جا گڻانواد ڳائي ڪندو آهي.

هڪ ڏينهن خوش ٿي رام گهرايو گرو برهمڻ شهر سڄو آيو.
جڏهن ويٺو هرهڪ وچي آسڻ ڇيا پريو لڏهن مڏر وچن.

هڪ ڏينهن رام سڀني کي گهرايو. گرو وسشت، برهمڻ ۽ شهر جا ماڻهو سڀ اچي ڪٺا ٿيا. جڏهن هرڪو پنهنجي آسڻ تي ويٺو تڏهن ڀڳوان پنهنجي مڌر وچن جي ورکا ڪئي.

ٻڌو متر ۽ مان چوان جا واڻي مگر اندر نہ ڪا ممتا ڄاڻي
نـاهہ انيت ۽ نڪا وڏائي وڻي جيڪي سو ڪريو سدائي.

اي پرواسي سڄڻو، مان ممتا جي وس ٿي نٿو چوان. هن ۾ ڪابہ انيت ڪانهي ۽ نڪا وڏائي جي ڳالهہ آهي. توهان جيڪي ٺيڪ سمجهو سو پلي ڪريو ۽ منهنجا وچن ٻڌو ضرور.

جنهن دل ۾ وسن اِهي گڻ پيرت، ڄاڻ سو سنت سنتن!
سم دم نيم ۽ نيت نه لوڙهي
ڪنور وچن مکان ڪڏهن نه بولي!

جنهن اِنسان ۾ اِهي گڻ آهن سو سنتن ۾ به سنت آهي. سم دم نيم ۽ نيت کي نٿو ڇڏي ۽ نڪي ڪنور وچن ڪڍي ٿو.

ٻڌ هاٿي وري اسنت سياءُ ڀاڄي ڪجي ڪنهن سنگ نه پاءُ.
سنگ اسنت سدا دکدائي هڙهيال ڪاري جيئن ڪپلا پائي!

هاٿي وري اسنت جا سياءُ ٻڌ ۽ انهن جو پاڇي به سنگ نه ڪجي. اسنت جو سنگ سدائين دکن ڏيڻ وارو ٿيندو آهي. سنگت ڪري ڪپلا ڳئو به جي هڙهيال (رولاڪ) سان سنگ ڪندي ته اها ڪيس ڪاري پاڻ جهڙو هڙهيال ئي ڪندي.

ٻرن ردي سدا تاپ وشيکي جلن سدا پر سمپ پسي
جتي جتي ٻڌن گـالا پرائي ٻڌي خوش ٿين جڻ دؤلت آئي!

ٻرن جي دل ۾ سدائين جلن رهندي آهي ۽ ٻين کي ڏئران يا پاڳوان ڏسي پوسرندا آهن. ۾ جتي ٻڌندا ته فلاڻي جي گلا ٿي رهي آهي ته اهو ٻڌي کين خوشي ٿيندي آهي ۽ ڄڻ ته سندن گهر ۾ ناڻو اچي وير آهي.

ڪروڌ ڪام مڌ لوڀ اهنڪار نردئي ڪپٽي ڪُٽل مل ڌار!
ٻنا پريوجن وير رکن ڇڳي بدران ٻين برو ڏين

اساڌ ته هميشه ڪام، ڪروڌ مڌ لوڀ ۽ اهنڪار ۾ ٻڏل ئي رهندا آهن. سندن من ۾ ديا جو نالو به نه هوندو آهي. سدائين ڪپٽ ڪندا رهندا آهن ۽ ڪٽلتا سندن سياءُ آهي. ٻنا پراوجن جي ٻين سان وير رکن ٿا ۽ ڇڳي بدران برو ڏين ٿا.

ڏيڻ وٺڻ ۾ سدا ڪن ڪُوڙ ڪالن ڪوڙو پيڻن ڪوڙو ضرور
مٺو ٻولن پاڻران جنهين مور نانڪ ڪالي ۽ رڏي ڪٺور

هو ڏيڻ لوڏي واري ۾ ڪوڙ ڪندا آهن. ڪوڙو کائن ۽ ڪوڙو پيئن ٿا. پاڻران ڏاڍو مٺو ڳالهائين ٿا، پر اندر ۾ انهن جنهن نانگ ۽ ٻيا زهري جيو مور ڪالهندو آهي. سندن هردو ڏاڍو ڪٺور هوندو آهي.

پر دروهي پرنار ڳهي پـرڏن واد وواد
نيچ، پربل نرپاپ سان ڏيهه منش پشاچ!

ٻين سان دشمني رکندڙ ۽ پرناريءَ سان پريم ڪندڙ انسان، ٻوراڻ ڏن جمع ڪري کائيندڙ ۽ پرائي ڳلا ڪندڙ، سچي ديوي پاپي آهن. انهن کي راڪاس منش جو آهي پر آهن دل ڪري ڏليس!

لوڀ اوڙهڻ ۽ لوڀ وڇائڻو ملئن مشغول ڀـم پـُـر نڪاڻو
جي پين جي هوُ ٻڌن وڏائي سواس ڪٽن جنهين مڇيم اکهائي.

لوڀ ئي انهن جو اوڇڻ ۽ وڇائڻو آهي. رات ڏينهن پر استريءَ جا وچار ڪندا آهن ۽ آهر بر جي ٻڌا سمهندا آهن. جڏهن هو ٻين جي وڏائي ٻڌندا آهن تڏهن ارمان ڀريا سواس کڻندا آهن جيئن بيمار ماڻهو کڻندو آهي!

ٻڌي ملنان ٻڌي آيل مشڪل خوش ٿين مليو راڄ اتـل
پـار مطلب جا ڪتنب وروڏي
لمپٽ ڪام اٿ لـوڀ ڪروڏي!

ٻڌي سان آيل مشڪل ٻڌي اهڙا خوش ٿيندا آهن جو ڄڻ ڪين اتل راڄ مليو آهي. هو مطلب جا يار آهن ۽ ٻيهتي ڪٽنب سان به سندن سباءُ نه هوندو آهي. سدائين ڪام ۽ لوڀ ۽ ڪروڌ سندن من کي چنچل ڪندو آهي.

جنهن دل ۾ وسن اِهي گڻ پرت، ڄاڻ سو سنت سنتن!
سم دم نيم ۽ نيت نه لوڙهي
ڪنور وچن مڪان ڪڏهن نه ٻولي!

جنهن اِنسان ۾ اِهي گڻ آهن سو سنتن ۾ ٻه سنت آهي. سم دم نيم ۽ نيت
کي نٿو ڇڏي ۽ نڪي ڪنور وچن ڪڍي ٿو.

ٻڌ هاڻي وري اسنت سڀاءَ ڀُلجي ڪجي تنهن سنگ نه ڀاءُ.
سنگ اسنت سدا دکدائي هڙهيال ڪاري جيئن ڪپلا ڀائي!

هاڻي وري اسنت جا سڀاءَ ٻڌ ۽ انهن جو ڀلجي ٻه سنگ نه ڪجي. اسنت
جو سنگ سدائين دکن ڏيڻ وارو ٿيندو آهي. سنگت ڪري ڪپلا ڳئو ٻه جي
هڙهيال (رولاڪ) سان سنگ ڪندي آهي اها ڪيس ڪاري ٻانڊ جهڙو هڙهيال
ٿي ڪندي.

ٻرن ردي سدا تاپ وشيکي جلن سدا پر سمپ ڏسي
جتي جتي ٻڌن گلا پرائي ٻڌي خوش ٿين ڄڻ دولت آئي!

ٻرن جي دل ۾ سدائين جلن رهندي آهي ۽ ٻين کي ڏٺوان يا ٻاهران ڏسي
پوسرندا آهن. ۽ جتي ٻڌندا ته فلاڻي جي گلا ٿي رهي آهي ته اهو ٻڌي ڪين
خوشي ٿيندي آهي؛ ڄڻ ته سندن گهر ۾ ناڻو اچي ويو آهي.

ڪروڌ ڪام مد لوڀ اهنڪار نردئي ڪپٽي ڪُٽل مل ٽار!
بنا پريوجن ويـر رکـن چڱي بدران پين برو ڏين

اساڌ ته هميشه ڪام، ڪروڌ مد لوڀ ۽ اهنڪار ۾ ٻڌل ٿي رهندا آهن.
سندن من ۾ ديا جو نالو ٻه نه هوندو آهي. سدائين ڪپٽ ڪندا رهندا آهن ۽
ڪٽلتا سندن سڀاءَ آهي. بنا پريوجن جي ٻين سان ويـر رکن ٿا ۽ چڱي بدران
برو ڏين ٿا.

سنت اسنت جي سائي ڪرڻي   چندن ڪهاڙي جي جارهڻي
ڪٽي ڪهاڙ وڻ درد رسائي   چندن سڳند ڏئي سڳند بڻائي

اي ڀاءُ، سنت ۽ اسنت جا سڀاءُ اهڙائي آهن جهڙا چندن ۽ ڪهاڙيءَ جا. ڪهاڙي چندن جي وڻ کي ڪاٽيندي رهندي آهي. پر چندن پنهنجي سڀاءُ موجب درد ڏيڻ بدران اُنهيءَ سڳند لي کيس ڏيئي سڳندمند بڻائيندو آهي!

سر ديوتائن جي چڙهي   جڳ پرسڌ شري کنڊ!
منهن ڪاٽي لتيءَ باهه ۾   اهو ڪهاڙيءَ ڏنڊ!

چندن کي نه هميشه ديوتائن جي سر تي چاڙهيو آهي ۽ مستڪ تي ٽڪ ڏنو آهي، جو جڳ ۾ سڀني کي سڌ آهي. پر ڪهاڙيءَ جي لاءِ ڏنڊ اهو آهي جو سندس منهن کي ڪٽي، ڏاڍي لتل باهه ۾ وجهيو آهي.

وشين ڦسي نه، سشيل رهي   پر دک دکي سک سکي ٿئي.
ڪ رس، گهمنڊ نه، شترو رهت
ڪروڌ رکي نه، سدا ورڪت.

ساڌ وشين ۾ نه ڦاسندو آهي ۽ سشيل رهندو آهي. ٻئي جي دک ۾ دکي ۽ سک ۾ سکي ٿيندو آهي. سداٺين سڀاءُ ۾ مستعد ڪ رس ۽ شڌ رهڻ وارو دشمن کان رهت، گهمنڊ وڏائي کان ورڪت ۽ ڪروڌ رهت رهندو آهي.

چت ڪومل ۽ دينن ديا   ڪرم وچن من پڳت أميا
بين عزت ڏئي پاڻ آماني   پرت، پراڻ سم پايان براڻي!

ڪومل چت، دئالو ۽ من وچن ڪرم ڪري ڀڳتيءَ ۾ لين، مايا جنهن جي من تي اثر نه ڪري، ٻين کي عزت ڏئي پر پاڻ ڪنهن عزت جو ڀکيو نه هجي. اي ڀرت ڀاءُ، موکي اهي پراڻي پراڻن کان به پيارا آهن!

سانوري شڪل، ڪمل جهڙيون اکيون ۽ سندرتا جي کاڻ، جنهن مرڻ ڏک
کان ڇڏائڻ واري رام کي وسشٽ ڏسي رهيو هو ۽ هٿ جوڙيائين!

ڏسي حالت تن جي رگهوير نيڻ ڀريل جل منجهيل سرير
جهلي هٿ کان تن سڀن وهاريو سندر روچن ڇئي هرد وناريو

گروءَ ۽ ٻين جي حالت ڏسي رام جون اکيون جل سان ڀرجي آيون. سڀني
کي نيم ٻيهوش ڏسي هٿ کان وٺي کين وهاريائين. پوءِ مٺڙ واڻيءَ سان ساڻن
رهاڻيون ڪيائين.

هٿ جوڙي ڪئي وندن هنومان عرض ٻڌو دين بنڌُ ڀڳوان!
ناٿ، ڀرت ڪجهه پڇڻ گهري
ڪندي پرشن من گهڻو ڏري!

هٿ جوڙي هنومان ڀڳوان کي وندنا ڪئي ته اي ڀڳوان، ڀرت ڪجهه پڇڻ
چاهي ٿو پر پڇندي ڊڄي ٿو!

مون ڄاڻين هنومنت سڀاءَ ڀرت لءِ ڪونهي مون درياءَ
وچن ٻڌي ڀرت چرن ڇهيا پريم اکيان وچن نمر رکيا.

اي هنومان، تون منهنجي سڀاءَ کي ڄاڻين ٿو. ڀرت کي مونکان ڊڄڻ جو
ڪو سبب ئي ڪونهي. ڀرت چيو ته اي ڀڳوان، توهين شرن ۾ آيل جا ڏک
ناس ڪريو ٿا.

ساڌ اساڌ جو ڀيد ٻڌايو ڪرپانڌان سڀ کولي سمجهايو.
ٻڌ سنتن جا لڇڻ اي ڀاءَ ويد ورڻيل جي آهن سڀاءَ.

اي ڀڳوان ڀرت چيو: ديا ڪري ساڌ ۽ اساڌ جي وچ ۾ جيڪر ڀيد آهي
سو کولي سمجهايو. تڏهن رام وراڻيو ته اي ڀاءُ ويدن ۾ ورڻن جيڪي ساڌن جا
سڀاءَ آهن سي ٻڌ.

سنت اسنت جي سالي ڪرڻي چندن ڪهاڙي جي جارهڻي
ڪٽي ڪهاڙ وڻ درد رسالي چندن سڳند ڏئي سڳند بڻائي

اي ڀاءُ، سنت ۽ اسنت جا سڀاءُ اهڙائي آهن جهڙا چندن ۽ ڪهاڙيءَ جا. ڪهاڙي چندن جي وڻ کي ڪاٽيندي رهندي آهي. پر چندن پنهنجي سڀاءُ موجب درد ڏيندڙ هٿيارن پنهنجي سڳند ني ڪيس ڏيئي سڳندمند بڻائيندو آهي!

سر ديوتائن جي چڙهي جڳ پرسڌ شري کنڊ!
منهن ڪاٽي تتيءَ باهه ۾ اهو ڪهاڙيءَ ڏنڊ!

چندن کي نه هميشه ديوتائن جي سر تي چاڙهيو آهي ۽ مستڪ تي تلڪ ڏيو آهي، جو جڳ ۾ سڀني کي سڌ آهي. پر ڪهاڙيءَ جي لاءِ ڏنڊ اهو آهي جو سندس منهن کي ڪٽي، ڏاڍي تتل باهه ۾ وجهيو آهي.

وشين ڦسي نه، سشيل رهي پر دک دکي سک سکي ٿئي.
هڪ رس، گهمنڊ نه، شترو رهت
ڪروڌ رکي نه، سدا ورکت.

ساڌ وشين ۾ نه ڦاسندو آهي ۽ سشيل رهندو آهي. ٻين جي دک ۾ دکي ۽ سک ۾ سکي ٿيندو آهي. سدائين سڀاءُ ۾ مستي هڪ رس ۽ شڌ رهڻ وارو دشمن کان رهت، گهمنڊ وڏائي کان، ورکت ۽ ڪروڌ رهت رهندو آهي.

چت ڪومل ۽ دينن ديا ڪرم وچن من ڀڳت اميا
بين عزت ڏئي پاڻ اماني پرت، پراڻ سم پايان پراڻي!

ڪومل چت، دالو ۽ من وچن ڪرم ڪري ڀڳتيءَ ۾ لين، مايا جنهن جي من تي اثر نه ڪري، ٻين کي عزت ڏئي ۽ پاڻ ڪنهن عزت جو طمع نه ڏيچي. اي ڀرت ڀاءُ، مونکي اهي پراڻي پراڻن کان به پيارا آهن!

اڳ تي چاڙهندو آهي ته به برمالڪ طرح وڃي ڏيا سان بڌندو آهي.

پائرن سان گڏ پوڄن ڪائي خوش ٿين مادر ڏسي سدائي
پرت شترگهن پائر گڏ باغ وڃن بڏي هنومان سڏ.

رام سيني پائرن سان گڏجي پوڄن ڪانيندو آهي ۽ مائرون سڏن هڪبڻي سان پريم ڏسي مسعت ني جهومنديون آهن. پرت ۽ شترگهن هنومان جو سڏ بڏي ساڻس گڏجي باغ ۾ گهمڻ ويندا آهن.

اُچا محل آڪاش ڇهن چنڊ سورج ڪلش ڳالهيون ڪن.
مٽين پنڊار رکيل ڀرن مٽيون هرجا چڙ ديپ جان.

اچا محلات ڄڻ آڪاش کي چميون ٿا ڏين ۽ چنڊ ۽ سورج سان وري محلات جا ڪلش ڳالهيون ڪن ٿا. سڀي محل ۾ ڀيرا آهن جن ۾ مٽين جا انبار پيا آهن. سڀي محل ۾ ٻتين جي بدران اهي مٽيون ٿي برنديون آهن!

چترشالا چؤڏر امت سڀ گهر سندر سنيد
رام ڏام ڪو وڃي ڏسي دلڪش ۽ ناپيد.

گهر گهر ڄڻ چترشالا آهي! رام جو گهر ته سرڳ سمان آهي ۽ هر ڪنهن دل کي ڪشش ڪري ٿو.

مور طوطا ۽ هنس ڪبوتر گهرن مٿان پيا اُڏن اڪثر
جتي تتي ڏسي پنهنجا پاڇولا نچن اُڏن ڪن ناچ اتولا

مور، طوطا، هنس ۽ ڪبوتر گهرن تي اُڏامن ٿا ۽ سونهن کي وڌائين ٿا. خوشيءَ منجهان پنهنجن پاڇولن کي جتي تتي ڏسي خوشيءَ منجهان نچن ٿا، اڏامن ٿا.

طوطا مٿنا پاڙهن ٻالڪ "رام نام جيئو جڳ مالڪ"
رام دئار هر پرڪار سندر چونڪ بازارين رچيا ڄڻ اندر!

بالڪ ۽ بالڪيون طرح ۽ مٺائون کي ٻالي کين رام جو جاپ سيکارين ٿيون.
رام جو گهر ۽ دربار نهايت سندر آهي. چوڪ ۽ بازارون نه جڻ اندر ڀاڳ وڌائي
رهيون آهن!

اتر طرف سرجو وهي نرمل جل گنڀير
گهاٽ منوهر ٻڌل پڻ ڪپ چڪڻ نه ڪيرا!

اتر پاسي کان سرجو ندي وهي ٿي جنهن جو جل نهايت پوتر ۽ نرمل آهي
ڪناري تي گهاٽ آهن. ڪٿي به ڪپ ڪاهي!

راج گهاٽ سڀ طرح سندر ورن چارئي ڪن سنان اندر
سرين ڪناري مندر مشهور سندر باغيچا بنا تصورا.

راج گهاٽ نه هر طرح سندر آهي جنهن ۾ چارئي جاتيون نهايت ڀاءُ جي
سنان ڪن ٿيون. ڪناري تي سرين مندر آهن ۽ شهر ۾ هر جا سندر ۽ بنا تصور
باغيچا آهن.

رام ياترن سان ڪڏ هڪوار ساڻ هيو پڻ پون ڪمار
سندر باغيچو ڏسڻ ويو هر وڻ جهڪيل ٻور بوجهه هيو.

هڪ ڏينهن رام، ياترن سان گڏ باغ گهمڻ رهيو هو ۽ هنومان به ساڻ ئي هو.
هر هڪ وڻ ٻور جي بار سان جهڪيل هو.

رام ڏسي ايندو مني ڪيو نمي پرنام
ڪري سواگت ڏيئو ڏنو لاءِ ويهڻ پڳوان!

اوڏي مهل مني وسشٽ کي رام ايندو ڏٺو ۽ کيس نمي پرنام ڪيائين.
سندس سنمان ڪرڻ خاطر ڀڳوان پنهنجو پيتامبر لاهي ويهڻ لاءِ ڏنو.

سانوري شڪل اکيون نيل ڪمل ڪاڻ سندرتا پڻ نرمل
ڏسي سندرتا نه نيڻ هٽائن هٿ جوڙي پريپ سيس نمائن.

ڪپٽ ۽ ٺڳي پاپ جي ڪا نشاني نہ ڪانہ هئي.

سڀ اُدار ۽ پراُپڪاري   برهمڻ سيوڪ سڀ نر ناري
مرد هئا هڪ استري ورت ڌاري
ڪرم وچن مــن نار هتڪاري

رام راڄ ۾ ســڀ داني ۽ پراپڪار سـان پريت ڪندڙ هئا ۽ سڀ نر ۽ ناريون برهمڻ جي سيوا ۾ مگن هئا. سڀ مرد هڪ استري ورت ڌارڻ وارا هئا ۽ سڀ استريون ڪرم، وچن ۽ من ڪري پتيءَ جي ڀلائي چاهيندڙ هيون.

ڦرن ڦلن وڻ سڀ بن جا   چرن پشون گــڏ ملي من جا
هرڻ پکي سڀ وير ڀلائي   رهن هڪٻئي سان پريم وڌائي

بن جا سڀ وڻ ڦرن ڦلن ٿا ۽ سڀ پشو پکي، جن جي من ۾ دشمني پاڻ ۾ ڪانہ هئي سڀ گڏجي چرندا هئا. هرڻ ۽ پکي ويرَ کي ڇڏي وڌندا هئا ۽ هڪٻئي سان ورلندا هئا.

هرڻ ڦاڙها ٻيا پکي پرند   چرن نرڀئہ ڪن بن آنند
جهيڻي سڳند ۽ سيتل هوا   گنجن ڀنور گــل چوسن سدا

بن جا هرڻ ڦاڙها ۽ ٻيا پــکي پرندا نرڀئہ ٿي ۽ آنند سان چرن ٿا، جهيڻي سڳند ۽ ٿڌڙي هوا سدائين گهلندي رهي ٿي. گلن جي رس چوسڻ لاءِ چرنداري ڀنور گونجندا ڏسجن ٿا.

پتيءَ آگيا ۾ رهــي   ســدا   سوپيا ڪــاڻ سشيل سيبہ
سڄي وڌائي پرڀ جي جاڻ
چرن سيــوي رهــي حڪم پرمــاڻي.

سيتا ماتا بہ سدائين پــتيءَ جي چرنن جو ڀرپور سان ڌيان ڪندي آهي. هو گڻن ۽ سندرتا جي کاڻ آهي. هوءَ اعا ســب وڏائي پرڀوءَ جي ئي سمجهي

۽ سڀ ڪنهن سندس پرتاپ ڪري ڦولڻ ڇاڻي لي. سندس سيوا ۽ ڀڳتي
هٿن سان ڪري اي ۽ حڪم موجب هلي لي.

لوڙي لهڻا گهر سيوڪ سيوڪياڻيون
پاڻ ڪري ڪم شهر رهاڻيون !
پنهنجي هٿن پتي سيو ڪري رام حڪم کي اکين ڌري.

لوڙي گهر ۾ سيوڪ ۽ سيوڪياڻيون جام هئس ته به پنهنجي ماتيءَ جي
سيوا پنهنجي هٿن سان ڪندي هئي. شهر ۾ الهيءَ ڪري چرچا ليندي هئي ۽
هرڪو سندس الهيءَ سڀاءَ کي ساراهيندو هو. هو سڀ ڪم رام جي حڪم سان
ئي ڪندي هئي!

پريم شردا سان پاڪر هلن رام اڇا خوشيءَ ساڻ مين
ڏيان ڌرن سدا چرن ڪمل حڪم مين پڻ اوڏيءَ مهل!

سڀ ڀائر هڪٻئي سان پريم سان ورتن ٿا ۽ رام جيڪي به چوي ٿو سو هو
خوشيءَ سان ڪن ٿا. سندن من ۾ پڳوان جا چرن براجمان آهن ۽ اُهن جو ڌيان
ڪندا آهن- جيڏي مهل به رام حڪم ڪري ٿو، اوڏي مهل اهو مڃين ٿا.

پالرن سان جا رام جي پريت سدا سيکاري ڻن راڄنيت.
ڏسجن خوش سڀ شهرجا لوڪ دنيا جا ماڻن درلڀ ڀوڳ!

رام جي پالرن سان بيحد پريم آهي، هو کين راڄنيتي معاملا سلجهائڻ
سيکاريندو آهي. شهر جا ماڻهو به رام جي راڄ ۾ مها آنند ماڻين ٿا ۽ دنيا ۾ جيڪي
سک بي لاءِ درلڀ آهن سي ايوڌيا واسي سڀ ڀوڳين ٿا.

سنان سرجوُ پربات ڪري سنت سڀا رهن ڌيان ڌري
وسشٽ ڪٿا ويد پراڻ وڪاڻي رام ٻڌي، لوڙي سڀ جاڻي.

پربات جو سرجو نديءَ ۾ سنان ڪري پوءِ ست سنگ ۾ ويهندا آهن جتي
وسشٽ گرو ويدن ۽ پراڻن جي ڪٿا ڪندو آهي. رام لوڙي اهو سڀ ڳالهيون

ڀڳوان جي صلاح ۽ نيت جي ڳالهه سمجهي ۽ ڀڳوان کي دل ۾ ڌارڻ ڪري روانو ٿي ويو. رام هرهڪ باندر سان ڳلي لڳي موڪلايو ۽ عزت آبرو سان سڀني موڪلاڻي پائڻ سميت گهر موڪلي آيو.

چرن ڇهي سگريو سڌير چيو هنو ٿي گهڻو ڪنيير
ڏينهن ڪري ڏهه پريو سيوَ چرن توهان جا پرسيان ديوَ

هنومان ۽ انگد جا چرن پڪڙي ڪيس وينتي ڪئي ته فقط ڏهه ڏينهن موڪل ڏيو ته پريو جي سيوا ڪري پوءِ اچي توهان جي سيوا ۾ حاضر ٿيندس.

ڀاڳوان آن تون هنومان نصيب تنهنجي ۾ سيوَ ڀڳوان
چئي ائين سوهليو ويو ترت چڱو انگد ٻڌ اي هنومنت

سگريو چيو ته اي هنومان، تون ڀاڳوان آهين. تنهنجي نصيب ۾ ڀڳوان جي سيوا لکيل آهي. پر تون الي رهه. ائين چئي سگريو روانو ٿي ويو.

چئي ائين هليو ويو انگد آيو پوءِ هنومان
پريت خبر ڪولي ڪئي ٿيو مگن ڀڳوان.

انگد ۾ روانو ٿي ويو. پوءِ هنومان موٽي آيو ۽ سگريو سان موڪلاڻي آيو. ڀڳوان سان سندن پريت جو ورڻانت ڪيائين. ڀڳوان اهو ٻڌي ڏاڍو پرسن ٿيو.

ڀڳوان ڪرپال سڏيو نشاد پوشڪ وستر ڏنا پرساد
گهر وڃي ڪر منهنجو سمرن ڪرم وچن ۽ پڻ سان من.

ڀڳوان پوءِ نشاد کي سڏايو ۽ ڪيس سٺا پوشڪ ۽ سندر وستر پرساد ڪري ڏنائين. ڪيس آڳيا ڪيائين ته ڌرم انوسار جيون گذار ۽ منهنجو سمرن ڪندو رهه.

پيارو مونکي پرت جيئن ڀائي رهه ايندو پُر اَوڌ سدائي
ٻڌي اِهو ٿيو آنند ڀاري نير ندي نيڻن مان هاري.

اي لشاد، اهو مولکي برسه سمان ٻارو آهين. ڪڏهن ڪڏهن انهوڊ ٻا اهي درشن ڏيندو ڪر. اهو انڌي لشاد کي اکين ۾ خوشيءَ جا ڳوڙها اچي ويا.

رام راڄ ٽيلي لوڪ سکي خوشي ڀلي رهيو ڪونه دکي.
دل رکي نه ڪو ڪنهن وير هاڻ جيڪن آ هو نسه انڌير!

رام جي راڄ ۾ ٽنهي لوڪن ۾ آنند ڇانئجي ويو. هرهڪ ۽ هرهڪ دل خوش هئي. هاڻي والکر الڏئڻ ڪونه هو. ڪو به ماڻهو ڪنهن سان وير نه رکندو هو ۽ نه جهيڙو ئي ڪندو هو. رام جي راڄ ۾ سڀ ڪڏايون ٽڙايون آئي وايون.

ڌرم چوڏاري ڦهليل جڳ ۾ ڏسي نه دک ڪو منجهه سپني
رام ڀڳتيءَ ۾ رتل نر نار سڀ جو ٻرم گتي اڌڪار!

رام راڄ ۾ هرڪو ڌرم مرجب ورلي لو ۽ دک ته سپني ۾ به ڪنهن کي ڪونه هو. پاپ جو ته نالو به ڪونه هو. نر نوڙي نارين برابر ڀڳتيءَ ۾ رتل هئا. هرهڪ مش کي ٻرم گتي ملندي، اها سڀني کي ٻڪ هئي ۽ سڀن اُن لي اڌڪار هو.

موت بي وقتو نکي کا پيڙ سڀ سندر ۽ نروگ سرير
نکي سيو ڪو دکي يا دين جور چريو نکو ليڇڻ هيڻ.

بي وقتو موت ڪونهي. ڪو ڪنهنکي دک نٿو ڏئي. ماڻهن ۾ نروگتا ۽ سندرتا هئي. ڪا به تڪليف ڪنهنکي ڪانه هئي. ڪو سيو ڪونه هو. ڪنهنکي دک ياد نه هو. چور، چريا ۽ اڻڇ هيڻ ماڻهو ته ڏسڻ لي ڪونه لڀندا هئا.

بنا پاکنڊ ڌرم پل ڌرتي نر ناريون سڀ چترشيپ ڪرتي
پڙهيل سڀي گڻوان گياني ڪپٽ نکو کا پاپ نشاني،

پاکنڊ جو ڪتي به نالو ڪونهي. ڌرتيءَ لي سڀني کي ڌرم جو ٻل هو. نرنوڙي نارين چالاڪ ۽ سڀ گڻ لڀڻ وارا هئا. سڀ پڙهيل، گڻوان ۽ گياني هئا.

اي مترو، هاڻي توهين پنهنجي گهرن ڏانهن وڃو ۽ نيم سان وڃي منهنجو سمرڻ ڪريو. مونکي سڀ ڪجهه ڄاڻڻ وارو ۽ سڀ جي ڀلائي چاهيندڙ سمجهي هرهڪ سان پريم سان ورتو.

پريو وستر ۽ زيور گهرايا آگيا ڏني: سڀ وڃڻ پهرايا!
پهرايو ويو سگريو پهرين هٿن سان ڀرت وڏيو جيئن جيئن

ڀڳوان پوءِ سندر وستر ۽ پوشڪ گهرايا ۽ آگيا ڏني ته هنن سڀني کي پهرايو. ڀرت ته پنهنجي هٿن سان سگريو کي سندر ڪپڙا ۽ زيور پهرايا.

پرڀ آگيا سان لڇمڻ پهرايو وڀيشڻ، رام من جو ڀايو
انگد ويهي رهيو مات ڪري پريم پسي رام دل ٺري.

پوءِ جي آگيا پاتي لڇمڻ وري وڀيشڻ کي هٿن سان سندر وستر اوڍايا ۽ اُتم ۽ راجائي پوشڪ پهرائي ۽ ڪلهن تي وڌا ۽ جيئن رام آگيا ڪندو وڃو ليئن ڪيس سينگارڻ لڳو. انگد ته بلڪل مات ڪري هڪ ڪنڊ ۾ ويهي ڏسڻ لڳو. ڀڳوان هن جي اندر جي پريم کي ڏسي ڏاڍو گدگد ٿيو.

جامونت نل نيل سڀ پهرايا رگهنات
دل ڌاري رام سروپ پڻ ويا نمائي مات.

جامونت، نل، نيل، آد باندرن کي وري رام پنهنجي هٿن سان پهرايو! سڀ رام جو نالو سمري روانا ٿيا.

چيو انگد ٻڌ اي سک سنڌو دين ديال دکين جا بندو
مرڻ وقت چيو منهنجي پتا رکو انگد پنهنجي شرن سدا.

انگد پوءِ ڀڳوان کي چيو ته اي سک جا سمنڊ، ديهن ۽ دکين جا پرتپال، منهنجي پتا مرڻ جي وقت توهان کي وينتي ڪئي هئي ته انگد کي سدائين پنهنجي چرڻن ۾ رکجو، ياد اٿو؟

شرناگت پنهنجو برد سنڀاري
ڇڏيو نہ مونکي ڀڳي جي پناري .
منهنجا گروء پڻ پت ماتا کيئن وڃان ڪنهن ڀڳي دروانا؟

اي ڀڳوان، جنهنجو سنسار ۾ ڀيو ڪير بہ نہ آهي الڪي لون شرن ۾ رکين لو. پنهنجو برد سنڀاري مونکي نہ ڇڏيو. منهنجا گرو، پتا، ماتا سڀ ڪجهہ توهين آهيو. مان ڪنهن ٻئي جي در تي وڃان ٿي ڇا لاء؟

عرض ويچاري ڪريان ڀڳوان ضرورت منهنجي گهر ۾ ڪانہ.
ٻار ٻي سمجهہ اگيان ٻل هيڻ شرن رکو پنهنجي سمجهي ڏين

سان ويچار ڪري ٻڌي ٿي وهتي لو ڪريان نہ منهنجي گهر ۾ ضرورت ڪهڙي آهي؟ مونکي ٻي سمجهہ ٻالڪ سمجهي شرن ۾ رکو!

نيت ڀريا شبد انگد ٻڌي رگهوپت رام سڏير
لاٿو ٻريو هرديہ اُتي آٿي اکين ۾ نير.

انگد جا اهي ليمہ ڀريا وچن ٻڌي ڀڳوان کيس اُلي ڪئي ڇاتيء سان لڳايو. ڀڳوان کي اکين ۾ ڳوڙها اچي ويا.

گل مالا ۽ ڀيون مٽيون انگد سڀ پهراء
جدا ٿيندي ڀڳوان کان گهٽي قدر سمجهاء.

انگد جي وچن ۾ اتو ڀريہ ڀريل هو جو ڀڳوان پنهنجي ڳچيء مان هيرن جي مالا ۽ ٻيا سڀ مٽيا لاهي ڪئي انگد کي پهرايا. کيس گهڻو سمجهائي پرچائي موڪل ڏني.

ويو ڏسي رخ وندن ڪري پيڻ رڏي ۾ چرن ڌري
گهٽي آدر سان سين پهچايو ڀائرن سان گهر موٽي آيو.

اتي ڏيـن ملين ڏکي نت ئي
جن جي من چرن پريت نہ ٿي
گھڙي هڪ سهارو ڪٿا جنڪـي
پريہ سنت اننت سـدا ٿنڪي

جن انسانن کي ٿنهنجي چرنن ۾ پريت جو پاءُ اندر ۾ نہ آهي، سي سدائين ڏکي ۽ من ملين رهن ٿا. پر جن کي ٿنهنجي چرڻ ۽ ڪٿا جو سهارو آهي اهي لوڪي سدائين ڏاڍا پيارا لڳندا آهن.

مُـن مَن ڪمل ڀنورا مـــل ڀڄـي
رگھوير مهارڻ ڏير ڦري ڏينهن سڄي
لو نانءُ جپيان نمان اڳيان هري
پوَ روڳہ مهامد مانُ ڀـري ڪري.

اي يگوان منين رشين جا من ڪمل گل سمان آهن، جنجي ڀوڏاري لـون سڄو ڏينهن ڦيرا ڏيندو آهين! مان بہ ٿنهنجو نالو شرڌا سان وٺندو آهيان ۽ مان ايمان کي ڇڏي لوکي پرڻام ڪريان ٿو.

وار وار ور گهران اهو خوش ٿي ڏي شري رنگ
چـرن ڪمل شرڌا رهي ڀڳتـي سـدا ست سنگ!

يگوان مان لوڪان اهوئي ور ٿو گهران ۽ گهڙيءَ گهڙيءَ وينتي ٿو ڪريان تہ مون ۾ ڀڳتيءَ جي جوت جڳاءِ ۽ سڄڻ پرشن جو سنگ پراپت ٿئي جو ڪڏهن بہ نہ ڇٽي ۽ من ۾ ٿنهنجي چرن ڪمل ۾ شرڌا وڌندي رهي.

نر جيڪي نت ڳائن پڏائن سک سمپت هر ريت ٿا پائن
ڏک ڏرليپ ۽ جو سک جڳہ ۾ انت ڪال رگھپت پُر وڃي.

جو انسان من ۾ سيني لاءِ شڀ ڪامنا ڌاربدو آهي ٿنهنکي سدائين سک

سيتا بيٺل آهي. انهيءَ کان اهي سڪ ملندا آهن جي ڏورانهن کي اِن دولت آهن. جاري ڏانهن جا سڀ سڪ ۽ مولو ڪاڳره ولڪند پر وهندا آهن.

ڏوھو

برهمانند مڪن بندر سڀ من پريو پريت

ڏيهون رات گذري ڪيئن سا نه چائن ريت!

بالدور نه برهمانند پر اهڙا مکن آهن جو ڪين ڏيهون رات گذرڻ جي نه سمڪ سگهي. هو رڳو پريم جي پريت پر مشغول آهن ۽ آنند سان ڪين ڪڍن ٿا.

بيت

ڳوڙ وسريو نه سڀئي چاڙ سنتن من جيئن برائي ڪائر

سيئي سڪا رڳووپتيءَ ڳوراپا سين اچي اڳيان سيس نوايا.

هنن ڀيڻيجا ڳوڙ نه سوچي پر نه ياد نه ڪيا آهن. جيئن سنتن جي من ۾ برائي جي ڳالهه لي ڪالهه ٿولدي آهي. پوءِ ٻيڪران سيئي بالدورن سڪن کي ڳورالر جي آڏا آڏي ڪڏم ائين حاضر ٿيا.

بيت

اوهين مولڪي آهيو انالءِ پيارا منهنجي ڪري ڳهر سک وساريا

پالا، راڄ ۽ پيڻ ردڀهي ڌهه ڪٽنب پروار سنيهي.

اوهان مولڪي الويءَ ڪري پيارا آهيو جو منهنجي ڪري ڀيڻيجا گهر ۽ ڪٽنب وساري ڇڏيا الو. پالا، راڄ، سيتا ۽ سڄو ڪٽنب ۽ پيا سنيهي.

بيت

سڀيئي پريه نه اوهان سمان ڪوڙ نه بوليان ايءَ سچ چاڻ

سڀ پيارا شڌ سيوڪ نيتي داسن سان منهنجي گهڻي پريتي!

اهي سڀ مولڪي اهڙا پيارا نه آهن جهڙا اوهين آهيو. مان اهو سڀ سچ ٿو بولان. سڀوا پالا وڪڻ وارو سڀ کي پيارو لڳندو آهي ۽ منهنجي نه اصل ڪان اها لي اهي آهي جو سيوڪ پيارا سمجهندو آهيان.

ڏوھو

ڳاڙ وجهو ڌاڻ ڪپ سکيا پڇيو درڙالي نيم

سدا سروڪيو ۽ سُروهت سمجهي ڪريو پريم.

پرڀ ڏسي خوش وسشٽ ٿيو آڳيا ڪئي دوير تخت ڏيو
سوريه سمان ائين پيو چمڪي ڪري پرنام وڃي ويٺو مٿي

ڀڳوان کي ڏسي وسشٽ جو من پرچي آيو. هن آڳيا ڪئي ته رام لاءِ هڪ اُتم ۽ اٿل سنگاسن آندو وڃي. پوءِ جڏهن سنگاسن آيو تڏهن اهڙيءَ سورج وانگر چمڪاٽ ڪندڙ تخت تي پرنام ڪري وڃي رامچندر ويٺو.

جنڪ سُتا ۽ شري رگهرائي ڏسي خوش ٿي سڀا سڄيائي
ديو منتر پوءِ برهمڻن اُچريا گل ديون جا مٿان ڪريا.

شري جانڪي جي ۽ رام سنگاسن تي براجمان آهن. ديوتائون ۽ منش ڪين ڏسي پنهنجا نيتر سڦل ڪن ٿا ۽ پوءِ برهمڻ ودڌيءَ موجب ويدن منتر اُچاريا ۽ تلڪ جو ڪارج ڪرڻ لاءِ اُٿيا. ديوتائن مٿان گل ڇٽڪاريا. چوڌاري جيه جيه جا آواز اچڻ لڳا.

پهريون تلڪ مُن وسشٽ ڪيو برهمڻن سڀن جيه جيه چيو
تلڪ ڏسي ڪن خوشي ماتائون ڪري اُپما آسيس ڏنائون.

پهرائين تلڪ وسشٽ مني ڏنو ۽ پوءِ برهمڻ ڀڳوان جي جيه مڃائي. تلڪ مهل ماتائن جي خوشي ورڻن ٿي نٿي سگهجي. سڀني ماتائن ڀڳوان جي وڏائي ڪري آسيس ڏني.

ديو سڀي اُپما ڪري ويو هرڪو پنهنجي گهر
ويد آيا ڀٽ ويس ۾ جت هو رام اَمر

سڀ ديوتائون جدا جدا نموني اُپما ڪري گڏ ٿانيندا گهرن روانا ٿيا. ويد ڀٽن جو روپ ڌاري اُتي آيا جتي رام هو.

پرڀ سروگيه گهڻو ڪيو آدر نيت پرماڻ
خبر نه ڪنهن ٻئي کي پئي ڪرڻ لڳا گڻ گان.

ڀڳوان اهي جو آدر اهڙو پرمالي ڪيو. هتي ڪڏهڪي ان اها خبر ڪانه پئي ته هي ڪي ويد آهن! پوءِ ويد ڀڳوان جا گڻ ڳائڻ ۽ استت ڪرڻ لڳا.

جيه سگڻ رام نرگڻ سندر راڄ شرومڻ
دليت ڏهيسر ٻيا ٻه سپر پچ ٻل سان ڪيا ڪڻ
نراوتار پر سنسار بار لاهي دشٽ ڪيه ڪڇي
جيه پرڪپال پرڀ ديال تلسي سدائين جيه هڇي.

اي ڀڳوان اوهين سگڻ ۽ نرگڻ آهيو. سڀئي برهمانڊ ليءِ توهنجو راڄ ۽ توهنجي جيه هجي. راوڻ دليت ۽ ٻيا ٻلوان دشٽ پاهو ٻل سان ماري سڀني سنسار جو بار لاهي توهان دشٽن جي ڪيه ڪئي. تلسيداس چوي ٿو ته شل توهنجي جيه هجي ۽ توهنجي سڀني مٿان ديا هجي.

ڏسندي سيني ويد سڀ ڪري ونيه ٿيا اَلوُپ
انترڌان سڀ ٿي ويا ويا هليا برهم لوڪ

اهڙيءَ طرح سڀني جي ڏسندي ڏسندي ويد اصل استان برهم لوڪ ۾ الوپ ٿي ويا. ڪنهن کي به خبر ڪانه پيئي.

ڪهٽا روڳه ويوڳ پل دل اندر
چرن نر آدر ڦل برابر جيئڻ دس ڪنڊر
پيو سنڌ اڳاڌ پوي نر ڪنهن ۾
چرن ڪمل پريم نه آهي جنهن ۾

ڀڳوان ڪانهي پي مڪ آدمي ڪهٽالي روڳ سهي او جيئڻ راوڻ پجاڙيءَ جو دک ڏنا. انسان سنسار جي اڳاڌ ساگر ۾ ٻولدو جو سندس پيچن ته ڪندو ۽ ڪانهن پي مڪ ليندو.

سيني سڙڪن سڳند ڇڙڪاري ڳج مڻ ناهي چونڪ سينگاري
هرهنڌ لوڪن خوشيون ملايون وچن واڇا گهرجايون سجايون .

سيني سڙڪن ۽ رستن تي سڳند ڇڙڪاري خوشبوء ڦهلائي ويئي ۽ هرهڪ چونڪ کي سينگاريو ويو . سڀ ڪنهن جي منهن تي آنند ڇانيل هو . واڇا لاءِ وڳا ۽ گهرن ، دڪانن ، بازارين کي سجايو ويو .

جڏهن پيگوان گهر پنهنجي ويو ناري نر ڏسي خوش ٿيو
سيني برهمڻن کي وسشٽ گهرايو ڏينهن اڄوڪو شڀ منايو .

ڀڳوان جڏهن پنهنجي گهر ويو تڏهن سڀ پرش ۽ نارين خوشيءَ مان جهومڻ لڳا . گرو وسشٽ سيني برهمڻن کي گهرائي ڇيو تہ اڄوڪو ڏينهن شڀ ڏينهن ڪري منايو .

ديو سينئي پڻ اڄ انشاسن رامچندر اچي وهي سنگاسن !
مني وسشٽ جا وچن سندر سين برهمڻن جي ويا اندر

اڄ سڀ ديوتا منائي رامچندر کي سنگاسن تي وهاريو . سيني برهمڻن کي وسشٽ جا اهي وچن ڏاڍا وڻيا ۽ اهڙو انتظام ڪيو واو جئين انهيءَ ڏينهن رام سنگاسن تي واهي !

گهڻن برهمڻن جو اِهوئي رايو اڄ ئي تلڪ ڏيو دير نہ لايو .
پڻ سکدائي ملڪ سڄي ڪنهن ڪارڻ پالا دير ڪجي ؟

سيني برهمڻن جو اِهوئي رايو هو تہ رام جو راڄ تلڪ اڄ ئي ڪجي جو سڄي سنسار لاءِ سکدائڪ ثابت ٿيندو . دير ڪرڻ جو ضرورتي ڪهڙو آهي ؟

مُن چيو وزير کي رٿ گهوڙا ڪريو تيار
سندر سجايو پالڪيون هاٿين پايو هار .

پوءِ وڏي وزير کي آگيا ڪئي هٿين رٿ ۽ گهوڙا تيار ڪرايا، پالڪيون سينگارايون ۽ عاليشان ڪي به گهڻيءَ پر ٺهرايا.

جتي لتي مڪا دوت پٺ وسٽ منگل ڪري ڳڌ
ادب آدرسان وسشٽ چرن ڇهيا اچي ڏيئي سڌ.

جڏهن ليڏايون دوت موڪليا ويا ۽ سڀ منگل جون شڪون ڪيون ويون، پوءِ ڀڳوان مني وسشٽ اڳيان پرنام ڪيو.

سين سيوا جي ڪر لڳايو سگريو انگد کي سنان ڪرايو
پــرت گهرائي رام گهر مان جٽا اُتاري شيءِ هٿن سان

ڀڳوان پوءِ سڀني کي سيوا جي ڪم ۾ لڳايو ۽ آگيا ڪئي ته سگريو ۽ انگد کي سنان ڪرايو. پوءِ، جو گهر ۾ هو، ڀرت کي گهرائي، ڀڳوان پنهنجي هٿن سان جٽا لاٿي.

ڪئين جنائون پنهنجون ڀڳوان گر آگيا پائي ڪيو سنان
ڀري پوشڻ ديـوت سڄي ڪروڙين ڪامديو ڪيا لڄي!

رام پوءِ پنهنجون جٽائون به ڪاٽي ۽ گروءَ جي آگيا وٺي سنان ڪيو. سڄي ديهءَ کي زيورن سان اهڙو ته سينگاريو جو ڪروڙين ڪامديو به اها ڏسي شرمند لڄي ٿيا!

سسين هٿن سان جانڪي ڪرت سنان ڪراءِ
پوشڻ اُتم ڪپڙا سندر پائي اُتم بڻاءِ.

پوءِ سسن جانڪي ماتا کي ڏاڍي لاڏ ڪوڏ سان سنان ڪرايو، اُتم پوشڻا ۽ سندر ڪپڙا پهرائي خوب سندر ٺاهيو!

سيتا ملي سان سُکن سين چرن ڌوتا ست سان سندن
ڏني آسيس ۽ پڇي ڪشلتا سڀاڳ ٻڌيو رهي ٽنهنجو سدا.

جانڪي سيتي سکن سان ملي ۽ سندن چرڻ ڌوتا. سڀن ۾ ڪشلتا پڇي
۽ آسيس ڏني ته سدا تنهنجو سڀاڳ نوسان ٻڌيو رهي.

سڀ ماتائون چرن ڏسن آنند ڳوڙها نيڻن روڪن
سونن ٿالهن ۾ آرتي اُتارن ڳهڙيءَ ڳهڙيءَ پرڀ ديھ نهارن.

سڀ ماتائون هر هر پڳوان جي چرڻن کي ڏسي ليون ۽ آنند جي ڳوڙهن کي
اکين ۾ ئي روڪي ليون ڇڏين. پوءِ سونن ٿالهن ۾ آرتي لاهي ڪٽي آيون ۽ ڳهڙي
ڳهڙي پرڀوءَ جي سرير ڏي ڏسي ليون.

هرديه ويچارن ڳهڙيءَ ڳهڙيءَ ماريو ڪيئن هوندو راون لڙي!
پٽ اسان جا اڃا ٻـه ٻار ڏئيتن ٻـل آ ڀيا اپـار.

دل ۾ ويچار ليون ڪن ته ڪيئن ڳهڙي ٻلوان راوڻ کي ماريو هوندو.
اسان جا پٽ ته اڃا ٻار آهن، سندن واهي مان ڪير پيو وڃي ۽ هوڏانهن دئيت
ڀيا ٻلوان هئا.

وڀيشڻ سگريو ۽ نـل نيل جامونت انگد شي شيل
هنومان سڀ بـانـدر ويـر ڌريا منوهر منش شرير!

وڀيشڻ، سگريو، نل ۽ نيل، جامونت، انگد ۽ هنومان ۽ ٻين وير باندرن
منش شرير ڌارڻ ڪيو ۽ سندر ٿي لڳا.

ڀرت سنيھ ۽ شيل ۽ نيم سيئي سارهائن اُتم پـريم
پرواسين جي ڏسي پڻ نيتي سيئي واکاڻن پرڀ پد پريتي!

سڀ ڀرت جي سنيھ، شيل، نيم ۽ پرڀ چرڻن ۾ سندس پريم کي سرهائن

لا. پرواسين جي ڀلا ڀاڳ آهن، جو ڪي ۽ واڪاڻ لائق جو ھن جو ٻڪران ۾ اٽل وشواس آهي.

سين سکن ڪي رام سڏائي چئو ملي، ٻڌ چڙهيو سمجهائي
گرو وسشٽ ڪل پوجيہ اسان جا سدن ڪرپا تي دايت متا.

ٻڪران ۽ سهي سکن کي ڪراڻي سمجهائي چئو ته گرو وسشٽ جا چرن جهن جو ھو سدن ڪل جو وڏو ۽ گرو آهي. سدس ڪرپا جي ڪري تي اسان دلمين کي ڀڙو آهي.

متر سيڻاي هيا يـڌ پيڙا پڌ ساگر جا ٻڻيا جي پيڙا
مون همت ڪارڻ اربي ديهي رهيا پرت جان ٻڻ سنيهي.
پريـ وڏن ٻڌي مست ٿيا پريم ساگـر چـڻ ٿين پيا

ٻڪران وسشٽ ميں ڪي جيو ته اي سوامي هي سڀ منهنجا پيارا متر آهن جي اڌ جي سمنڊ ۾ منهنجا ٻيڙا هنا. هن منهنجي ڀلائي لاءِ پنهنجو جيون اربڻ ڪيو، مونکي پرمت جهڙا پيارا آهن. اهي لڌا ٻڪران جي مک مان ٻڌي هو مست ٿي ويا ۽ پرام جي سمنڊ ۾ چڻ ٽبڪيون لي مارڻ لڳا.

ڪوشليا جي جي چرن ڪمل ٻڻ ڪن نايـو سيس
دل من ڪلي آسيس ٿنهن پيارا جيئين جڳديش!

سگرا ۽ ٻين ڀائرن سهي پوء ڪوشليا ماتا کي متو ٽيڪيو جنهن دل گهري آشرواد ڏني ۽ ٿين چيو ته توهين مونکي اهڙا پيارا آهيو جهڙو رام پيارو آهي.

سون ڪاش وچتر سنواري سين رکيا پنهنجي اڳيان دکاري
ڏوح بانآوا ڏاهي ٿڌان سين ڪنيا شـي سڳنن ڪاڻ:

سون اسڙن سوني ڪاڪش وچتر نموني سينگاري ڏون لي رکي هئي القتار سڀو ۽ هٿن ۾ ڏوح ۽ ٿنوا تني سيون ته هجن رام هتان لڳهي ته سدس آوي آشرواد.

پوءِ رام ۽ لڇمڻ ڊوڙي وڃي گروءَ جا چرن ڇهيا. وسشٽ ٻنهين ڀائرن کي واري سان گلي لڳايو. گروءَ پوءِ رام کان ڪشلتا پڇي. رام چيو ته اي ڀڳوان، اسان جو ڪشل توهانجي چرڻن جي خاڪ ۾ ئي اٽڪل آهي!

برهمڻن سان ڪئي نمسڪار ڌرم ڌريندر سڀ پرڪار
ڀرت ڇهيا اچي پريو چرن ڌري شو ڏيان سدائين جن!

رام پوءِ سڀني برهمڻن سان نمسڪار ڪئي. پوءِ ڀرت اچي رام جي چرڻن تي ڪريو، جن جو شو ۽ رات ڏينهن ڌيان ڪندو آهي!

اکڙين جل وهي اڇهل سرير نه خوشي سمائي
تن لوڪن ڌڻي مليو ڀرت کي هرديه رام لڳائي
ڀرت ملي پريم سونهي پلي اُپما سگهي نه ورڻي
پريم سينگار چڙهي تن ڌار مليا مٿي تلسي ڌرڻي.

ڀرت جي نيڻن مان جل وهي رهيو هو. ۽ سرير ۾ اڻ آنند هرس. ٽنهي لوڪن جو مالڪ رام ڪيس مٿي ڪٽي گلي سان لڳائي ٿو. تلسي داس چوي ٿو ته ڀڳوان ڀرت تي اهڙو محبت ٿي پيو ۽ اهڙو سندر پيو لڳي جو ان جو ورڻن ڪري نٿو سگهجي ۽ تلسي داس چوي ٿو ته چڙهيو پريم ۽ سينگار ديهه ڌاري گڏجي رهيا هئا.

پريم مليو پاءِ شترگهن پريم سان ردي لڳاءِ
لڇڻ مليو پڻ ڀرت سان خوشي نه من سماءِ.

پريو وري پاءِ شترگهن سان مليو ۽ ٻئي هڪٻئي کي ڇاتيءَ سان لڳائين ٿا. لڇمڻ وري ڀرت سان مليو ۽ خوش ٿيو.

ڀرت لڇڻ سان پاءِ ملايو سڄو ورهه جو درد ڀلايو.
سيته چرن پڻ ڀرت ڇهيا ٻئي ڪرتارٿ پاءِ ٿيا.

پوءِ پرس وري شترگھن کي لڇمڻ سان ملائي وڇوڙي جو ڏک دور ڪيو. اُوءِ پوءِ پرس پنهنجي پاءُ شترگھن سميت جانڪيءَ جا چرن جهيا ۽ اهڙيءَ طرح ڀائي پاڻ ڪرپا ڪرڻ ليا.

پوپ ڏسي ٿيا خوش پرواسي وڇڙ ويوگ ڏک ڪري ناسي
پربر پريل اڪيون ڪٿي نهارن سڌ ڪلاري درشڪن وسارن.

ڀڳوان کي ڏسي سڀ پرواسي خوش ليا ۽ انهي وڇوڪ جا چوڏهن سال ڏک ڪڍ پري لي ليا! سڀ پربر پريل اکين سان پيا ڏسن ۽ اهڙو اي سڌ ڪٿي ويا جڏهن ڪلاري سڀئي ڏسندڙن کي موهي ڇڏيندو آهي!

روپ گهڻا ڪنهن ويــل ڌاري ڀٽا پوڳيه جو جنهنڪي نهاري
درشت ڪريا سان سين ڏٺو مينهن ديا جو مٿن وُٺـو.

انهي وقت ڀڳوان گهڻئي روپ ڌارڻ ڪري هر ڪنهن جي هردي ۾ پاونا ڏسي سان ملو. پوءِ سڀني ڏي ديا جي نظر سان نهاري سندن سڀ ڏک دور ڪيا.

ملي لڇمڻ سان سمترا جاڳي رام پڳت
رام ڪيڪئي ماتا مليو چنتا جنهنجي چت

سمترا پوءِ لڇمڻ سان ملي ۽ ڪس رام ڀڳت جاڳي خوش ٿي. رام وري ماتا ڪيڪئي سان مليو جنهن کي من ۾ چنتا هئي.

لڇمڻ سين ماتائن مليو شپ آسيس وٺي
ساڻ ڪيڪئي هر هر مليو جنهين سياءُ هئي.

... ماتائن سان شپ اچا رکي مليو ۽ ماتائن ۽ کيس آشرواد سان ... ڪيڪئي ماتا سان هر هر گڏيو ۽ ڪهڙون ئي ابر ... هئي هو سياءُ انجا هئڻ ڪان ڏيپ ته اهو هو.

منهنجي جيون جي آڌار جي اچڻ ۾ باقي هڪ ڏينهن اڃا رهيو آهي ۽ اڃا تائين ڀڳوان نه پڌاريو آهي! مان سمجهان ٿو ته ڀڳوان هن داس کي ايئن سڃاڻي ڀلائي ڇڏيو آهي!

من منهنجي آ گهڻو ڀروسو ملندو رام، شڳن آ خاصو
گذريو وقت ۽ رهيا پران آڌر نه جڳ ڪو منهنجي سمان!

منهنجي اندر ڪي وشواس آهي ته ڀڳوان ضرور ملندو ۽ جلد ملندو. ڇو جو سڳن ڏاڍا خاصا آهن. چوڏهن ورهيه پورا ٿيڻ تي جي ڀڳوان نه آيو ته پوءِ جڳ ۾ مان جهڙو سنسار ۾ هڪ ناڪام جيو آهيان!

رام ورهه ساگر اندر ڀرت ٻڏي رهيو هاڻ
برهم روپ ڌري هنومان ويو ڪرڻ ڀرت کي جاڻ!

هاڻي ڀرت، رام جي وڇوڙي ساگر ۾ ٻڏي رهيو هو. جدائي سهڻ کان ٻاهر هئي. ايتري ۾ هنومان، هڪ برهمڻ جي روپ ۾ ڀرت جي اکيان اچي بيٺو. ڀرت لاءِ هنومان هڪ جهاز هو جو ڪيس سمنڊ مان اجهاڻ آيو هو.

ڪش آسڻ ويٺل ڏٺو جٽا مڪٽ ٻل هيڻ
رام رام رگهوپت جپي جل اکين پرويڻ!

هنومان ڀرت جي کي ڪش آسن تي ويٺل ڏٺو. سندس مٿي تي جٽائن جو مڪٽ ٺهيل رهيو هو ۽ سرير بلڪل ايل هوس. رام رام ٻڌي جپائين ۽ سندس اکين مان جل جي ندي وهي رهي هئي.

ڏسي ڀرت هنوءُ خوش ٿيو سمن بدن اک جل ڀريو
سڳوي نه ماپي من خوشي چيا وچن هنومان ڏسي.

ڀرت کي ڏسي هنومان خوش ٿيو ۽ اکين ۾ پاڻي اچي ويس ۽ خوشي ۾ من ڦولجي ويس.

سيبڪي جڏهن پيا سرڳ ساراهائن ويد پراڻ تنهين ڳڻ ڳائن
پريه اوڌ سون اهون سين ڪان پيد جاڻي ڪوهڪ لکن مان

سڀني ويد ۽ ديوتا سرڳ کي ساراهيندا آهن ۽ عام ماڻهو به ان جي مهما ڪندا آهن. پر مونکي اجوڌيا سڀني سرڳن کان وڌيڪ پيارو آهي. اهو ڇو؟ ڇاڪاڻ ته جنم ڀومي، جنني جهڙي پياري ٿيندي آهي. اها شهر اوڙن کي آهي!

پــريــم نيايت اوڌ پُرواسي جنمڀوم ۽ پڻ سک راشي
خوش ٿيا باندر ريڇي پريپ واڻي ڌنيه اوڌ جا رام واکاڻي!

شهر جا ماڻهو ۽ بي هر هڪ شيءِ به مونکي پياري آهي! هي جنم ڀومي آهي جا سڀني سکن ڏيڻ واري آهي. اهو ٻڌي سڀ باندر وار ڇرڻ لڳا ته ڌنيه آهي اجوڌيا، جنهنجي مهما شري رام پنهنجي مک مان ڳائي آهي.

ايندو ڏٺو پرجا سڀئي ڪرپا سنڌ ڀڳوان
شهر نڪٽ آيــو جڏهن لاٿو هيٺ ومان.

ڀڳوان ڪرپا جي ساگر، ڀڳوان ومان مان پرجا ۽ گروءَ ۽ پرجا کي ايندو ڏٺو ۽ ومان به شهر جي ويجهو اچي پيٽو لڏهن ڪيس هيٺ لاٿو ويو.

پرت سان آيا پيا سڀ لوڪ ديل سرير ڪيا جن ويوڪ
واهديو وسشٽ مُن نايڪ ڏرن ڏريا ڏن باڻ أمالڪ.

پرم سان سموري خلق ڪڏ هئي، جن جا سرير رام جي ويوڪ ۾ ڏاڍا ڏٻرا ٿي ويا هئا. وسشٽ مني ۽ وامديو ۽ ٻين سڀني پنهنجا ڌنش باڻ ڌرتيءَ تي رکيا ۽ ادب کان اچي هٿ جوڙي رام ڏي وڌيا.

رام ڀورڙي گــرچرن ڇهيا سيبه لڇڻ ڀــڻ ساڻ هيا
ڪشل پڇي پوءِ شري منراءِ ڪو چرنن رج ڪشل سماءِ.

منهنجي جيون جي آڌار جي اچڻ ۾ باقي هڪ ڏينهن اڃا رهيو آهي ۽ اڃا تائين ڀڳوان نه پڌاريو آهي! مان سمجهان ٿو ته ڀڳوان هن داس کي نيچ سمجهي ڀلائي ڇڏيو آهي!

من منهنجي آ گهڻو ڀروسو ملندو رام، شگن آ خاصو
گذريو وقت ۽ رهيا پران آدم نه جڳ ڪو منهنجي سمان!

منهنجي اندر کي وشواس آهي ته ڀڳوان ضرور ملندو ۽ جلد ملندو، ڇو جو سگن ڏاڍا خاصا آهن. چوڏهن ورهيه پورا ٿيڻ تي جي ڀڳوان نه آيو ته پوءِ ڄڻبو ته مان هن سنسار ۾ هڪ ناڪام جيو آهيان!

رام وِرهه ساگر اندر ڀرت ٻڏي رهيو هاڻ
برهم روپ ڌري هنومان ويو ڪرڻ ڀرت کي جاڻ!

هاڻي ڀرت، رام جي ويوڳ ساگر ۾ ٻڏي رهيو هو. جدائي سهڻ کان ٻاهر هئي. اتي ۾ هنومان، هڪ برهمڻ جي روپ ۾ ڀرت جي اڳيان اچي بيٺو. ڀرت لاءِ هنومان هڪ جهاز هو جو کيس سمنڊ مان ٻچائڻ آيو هو.

ڪُش آسڻ وينل ڏٺو جٽا مڪٽ ٻل هيڻ
رام رام رگهوپت جپي جل اکين پرويڻ!

هنومان ڀرت جي کي ڪش آسن تي وينل ڏٺو. سندس مٿي تي جٽائن جو مڪٽ شوڀي رهيو هو ۽ سرير بلڪل نٻل هوس. رام رام ٻڌي جپيائين ۽ سندس اکين مان جل جي ندي وهي رهي هئي.

ڏسي ڀرت هنوُ خوش ٿيو سنت بدن اکيون جل ڀريو
سڳوي نه ماپي من خوشي ڇپيا وچن هنومان ڏسي.

ڀرت کي ڏسي هنومان خوش ٿيو ۽ اکين ۾ پاڻي اچي ويس ۽ خوشي ۾ من ٺرڻ لڳي ويس.

رهيو اڃڻ ۾ ڏينهن هڪ رام لاءِ آئــر لــوڪ
نر نارين سڀ سوچ وس سگهن سهي نه ويوڪ.

نگران جي نواس جو مدو باقي هڪ ڏينهن اڃي رهيو هو. ماڻهو سندس درشن ڪرڻ لاءِ ڏاڍا آتا هئا. نر لوڙي تارون سرج ۾ هئا ته ڪٿ نگران ۾ري واسم لي اڃي پڌارهي. سندس وڇوڙو سهاري نه پيا سگهون.

ٿيڻ لڳا سڀ سگن شڀ من پرسن ٻڻ جــن
نگــر ٻهڪي چؤڦير سڪ پڌندي رام اچــڻ!

سڀ شب سگن ليڻ لڳا لهڪري ماڻهن جي من کي آنند هو ۽ چوڏاري سڪ ڦهلجي وئي. ڪوئيون جڻ ڪلڻ لڳيون. جڻ ته اهي سگن نگران جي پڌارڻ جي سوچنا ڏيئي رهيا هئا.

ڪوشليا جان سڀ مائرون ڏسن، اچي جو جـو
رام آيــو سيڻ پيــاءَ سان چوڻ چاهي جڻ ڪو!

ڪوشليا سميت سڀ مائرون ته اهڙي اميد رکي ويٺيون هيون جو جڻ ته اهڙي مان ڪو چئي رهيو آهي ته شري رامچندر، سيتا ۽ ڀاءُ سميت اجوڌيا ۾ پڌاريو آهي!

اک پرت ساڄي ڦــري شڀ ســگــن اڻياڻ
من خوشي آئــي گهڻي جن سوچن پيا پــاڻ.

ڀرت مهاراج جي به ساڄي اک ڦرڻ لڳي ۽ سندس من آنند سان ڀرجي ويو. منش به سوچڻ لڳا ته اجهو رام آيا!

هڪ ڏينهن باقي عمر آڌار سمجهي، من دک ٿيو اپــار
سبب ڪهڙي اڃا ناٿ نه آيو نيچ جاڻي آ داس وسرايــو!

شري گڻيشاءِ نمہ

گوسوامي تلسيداس

ڪرت

رامايڻ

اُتر ڪانڊ

جنهن ڪرپا مَن شُڌ ٿئي ڏئيت پار مَن ناهہ
ڇٽي نہ سگهجي جو سک ملي ُگنگو جيئن گڙ کاءِ

جنهن ڀڳوان جي ڪرپا سان مَنش جو هردو پورو ٿيندو آهي ۽ ڀانيءَ جا خيال هٽي ويندا آهن ۽ جنهنجي ڀڄن ڪرڻ سان بيان ڪرڻ کان ٻاهر سک ملندو آهي تنهنجي مهما ڪري نٿي سگهجي. جيئن گنگو ماڻهو گڙ جو سواد ورنن ڪري نٿو سگهي.

وشوُ روپ ونديان جانڪي جنهن چرنن برهمانڊ
ڇوان سرل ڀاشا سندر تلسي اُتر ڪانڊ

جڳت ماتا جانڪيءَ جي چرنن ڪملن ۾ آءٌ مان سر ٿو نوايان ۽ هتي سرل ڀاشا ۾ اُتر ڪانڊ پيش ٿو ڪريان. تلسيداس چوي ٿو ته سُٺل هن اُتر ڪانڊ جي ڀاشا سڀ ڪنهنکي سندر ڏسڻ ۾ اچي.

چڙهيو رديءَ لڳاءِ ڪرپاندان سجان سيہ پتي
ويجهو ڪري وهاءِ پڇي ڪشل نشاد ڪئي وينتي!
ڏسي چرن ڪمل ٿيا سڀ ڪُشل شو برهما جن پوڄن
سک ڌام پورن ڪام رام نام شل قائم هجن.

نگران نشاد کي هردي سان لڳائي ڪشل پڇيو. نشاد چيو تہ توهان جي چرڻ ڏسڻ سان لي سڀ ڪشل آهن. شل لڇمڻ تالو دل ۾ سدائين هميشہ رهان. لوکي نمسڪار ڪريان ٿو.

سڀ پرڪار نيچ نشاد تنهن پريت سر هردي لائي
مت مند تلسيداس سو موهہ وس وسرائي
اهي چرتر پوتر رام پد پريت رهي من سدا
ڪام سڻي وگيان ملي سُرسڌ گيانُن مُدا

نيچ نشاد کي نگران هر هر هرد ۾ لڳائي ٿو جيئن برهمڻ کي لڳائيندو آهي. تلسيداس چوي ٿو تہ مورک انسان اهڙي نگران کي وساري ٿو ڇڏي. سڀ گيان ۽ وگيان ڏيندڙ نگران جي مهما ٻڌڻ ٿا.

يڌ وجيہ رگهونات جا چرتر پڙهي چت لاءِ
وجيہ وگيان ٻيڪي ماي ساڻ ڪريا رگهراءِ.

لنڪا ڪانڊ سماپت

وماں سڏوئي اُنهي هنڌ آيو   دنڊڪ بن جٽ آني سهايـو
اگست مني ۽ رشي ٻڌوان   ويـو رام هڪ هڪ اسٿان .

وماں ٻوء جلدي دنڊڪ ان ۾ آيو جتي سونهن ڀڻي وسي. اگست مني ۽ ٻين رشين جي اسٿان تي رام وڃي سيني سان پرنام ۽ مڪا ميلاو ڪيو .

رشين منين کان وٺي آسيس   چترڪوٽ آيـو جگديش
رشين منين سنتوش ڪرائي   وماں هليو اُتـر ڪُنڊ سڏائي

اُتان رشين منين کان آسيس وٺي ٻوء وري چترڪوٽ آيا ۽ رشين منين کي آنند ڏنائون . ٻوء اُتر جي ڪنڊ ڏي وماں اُڏاڻو .

رام وري اچي جانڪي ڏيکاري   ڪل مل هرڻـي جمنا پياري
وري ڏيکاري مـاتـا گنگا   رام چيو "ڪر وندن سيتا"

اُتان تي وري جمناندي ڏيکاري جانڪيءَ کي چيو تہ هيءَ ندي سڀ پاپ ناس ڪندڙ آهي . ٻوء وري شري گنگاندي تي آيا . رام سيتا کي چيو تہ گنگا جيءَ کي وندنا ڪر .

وري آيا اُتان تيرٿ پرياڳ   ڏسڻ سان جنهن جي ڪُلن ٿا پاپ
وري ڏيکاري اُتم ترويڻي   سرڳ جي ڏاڪڻ ۽ دک هرڻي .

ٻوء وري پرياڳ ۾ آيا جنهن جي درشن ڪرڻ سان پاپ ڪلن ٿا ۽ جتي سرڳ جي ڏاڪڻ ترويڻي اُهي تي .

ڏني آسيس سيتا کي گنگا   سهاڳ رهي شل تنهنجو اڀنگا
اهو ٻڌي جلد آيو نشاد   لنگهيا ندي هئا جنهن پرساد

پرسن ٿي گنگا ماتا سيتا کي آشيرواد ڏني تہ شل تنهنجو سهاڳ اٽل رهي . نشاد اهو ٻڌي ۽ پرڀو آيو تي ڊوڙي آيو .

چڏيو ردي لڳاءِ ڪرپانڌان سجان سيهه پتي
ويجهو ڪري وهاءِ پڇي ڪشل نشاد ڪئي وينتي ا
ڏسي چرن ڪمل ٿيا سڀ ڪُشل شو برهما جن پوڄن
سڪ ڌام پورن ڪام رام نام شل قائم هجن .

ڀڳوان نشاد کي هردي سان لڳائي ڪشل پڇيو. نشاد چيو ته توهان جي چرڻن ڏسڻ سان ئي سڀ ڪشل آهن. شِل لڇمڻ ڀرت ۽ سدائين جيڪو رهان. لوکي نمسڪار ڪريان ٿو.

سڀ پرڪار نيچ نشاد تنهن پرت سر هردي لائي
مت مند تلسيداس سو موهه وس وسرائي
اهي چرتر پوتر رام پد پريت رهي من سدا
ڪام سني وگيان ملي سُر سڌ گيائن مُدا

نيچ نشاد کي ڀڳوان هر هر هردي لڳائي ٿو جيئن پريم کي لڳائيندو آهي. تلسيداس چوي ٿو ته مورک انسان اهڙي ڀڳوان کي وساري ٿو ڇڏي. سڀ گيان ۽ وگيان ڏيندڙ ڀڳوان جي مهما ڳائن ٿا.

يڌ وجيه رگهناٿ جا چرتر پڙهي چت لاءِ
وجيه وگيان نيڪي ملي ساڻ ڪرپا رگهراءِ.

لنڪا ڪانڊ سمپت

وڀيشڻ اهي وستر پوشڻ هيٺ ڪيرائي ڇڏ. باندر ۽ رڇ اهي ڪڍڻ لڳا ۽ وات ۾ وجهي ورِي پٽ تي ڦٽا ڪن. رام، سيتا ۽ لڇمڻ اِهو ڏسي مشڪن لڳا. ڇڻ ڪه ڀڳوان ڪيلاڙي وارو کيل ٿو ڪري!

رڇ باندر وستر زيور پائي هلي آيا جت رام سڏائي
انيڪ قسم جا بانــدر ڏسي رام سيپه ٿئي گهڻي خوشي

باندر ۽ رڇ اهي زيور ۽ ڪپڙا پائي رام وٽ آيا. رام ۽ سيتا باندرن جا گهڻا قسم ڏسي ڏاڍا خوش ٿيا.

رڇ باندر ٻي فوج سڀ ردي رکي روپ رام
مَن خوشي ڌاري گهڻـي ويــا ڪندا پرڻام!

رڇ باندر گهڻي خوشي مڻائيندا ۽ هردي ۾ رام جي منڙي مورت ڌاري پرنام ڪندا روانا ٿي ويا.

جاموٺت سگريو نل انگد ۽ هنومنت
ساڻ وڀيشڻ ۽ ٻيا باندر شير ٻلونت.

جامونت، سگريو، نل، انگد، هنومان، وڀيشڻ ۽ ٻيا ٻلوان باندر،

ڇئي نہ سگهن ڪجهہ پريم وس اکين ۾ آئـي جـل
دل رکـي مـورت رام جـي ڏيان ڪرن هڪ پل.

پريم جي وس ٿي پيا ۽ ڪجهي نہ پيا سگهن. سڀني جي اکين ۾ ٻرٻر جا آنسون هئا. دل ۾ سندن رام ٿي وسيو.

اتشيہ پريم ڏسي پڀوان سڀني کي چاڙهيو منجهہ وِمان
سڀني برهمڻن اڳيان سرنايو اُتــر طرف ومــان هلايو.

سڀني جي اندر ۾ تمام گهڻو سنيهہ ڏسي ڀڳوان سڀني کي ڪڻي ومان ۾

وڌاوڙا سڀني پوءِ ارڌمڻ کي پرنام ڪيو ۽ وماڻ اڙ دشا ڏي اڏاڻو.

اڏيو وماڻ ڪولاهل ٿـي سڀن موڪلايو "جيءِ رام" چئـي
اتي منوهر سنگاسن اوُنچي رام سيه ٻئي ويٺا اُنهيءَ لي.

وماڻ اڏامو ۽ سڀني کي هيٺ ڪولاهل ٿيو. پوءِ سڀني جيءِ رام چئي موڪلايو. تمام اوچي سنگاسن تي رام ۽ سيتا اراجمان ٿيا.

رام سونهي گڏ سيه الين ڪنوڻ ڪنڌي جبل سميرو جيئن
هلي وماڻ لکو جهڙو کبر کـل وساڻـن ديـو مڏيـر.

رام ۽ سيتا الين ٿـا سونهن جئين اجلي سميرو جبل ۽ چمڪات ڪندي آهي! پوءِ وماڻ لکو هاڻ لکو ۽ مٿان آڪاش مان ديوتائن گلن جي وڪا ڪئي.

سيتل سگـنڌ مند هوا هلي سمنڊ نديون ۽ تلاءَ سڀي.
سگن سڀي چوطرف ٿين نيپ نرمل ڏسي من پرسن!

سگنڌ، ٿڌي ۽ ملڙي هير لڳي رهي آهي. نديون ۽ تلاءُن جو جل نرمل ٿي پيو. سڀ شڀ سگن ٿيا ۽ چوطرف آنند جانءِ جي ويا!

ٻـل هيءَ سندر ڏسو اُڃا ڦاٽو شو سک ڌام
سيتا اڇن سان گڏ پريو ڪيو شنيءُ پرنام.

ٻکران سيتي کي چيو ته هيءَ ٻل اڃا آهي جتي شو جي استاپنا ڪئي ويئي هئي. ٻکران پوءِ سيتا ۽ لڇمڻ سميت پرنام ڪيو.

جتي جتي شري رام بن ڪيو واس وسـرام
سڀ ڏيکاريا جانڪيءَ ڪٿي سين جا نانءَ

ٻه ۽ اهي هنڌ جتي رام رهيو هو يا آرام ورتـو هو اُنهن سڀني جا نالا ڪري ٻکران سيتا کي ٻڌائڻ لڳو.

رام ولكشمن وسيتا [illegible] أيوديا [illegible].

ن ذربعي ابوديا ، مرتبط .

سالمه ڏسي مولکي ٿوڙي ۽ ڪلپ والگر لي گذري!

نيل سُرير ۽ لساپس ويس جيسي سداليــن موُن
جيان پهچي ليڪن آدمرڪري پهچان نہ ٿيءُ رنج ڪون

هڪ نيل سرير ۽ سر لمسوان جي ويس ۾ هو سدالين مُولکي ياد ٿو ڪري ۽
انهن آدم ڪري هيڪن جلد ۾ جلد هن سان وڃي ملان. تون ٻاڻ مونتي اهڙا دپا
ڪر، دپا ٻالي رنج نہ ٿيءِ.

راڄ رچي ڪرڪلپ هڪ مون سوري دل منجهہ
ڏاڍ ماهنجي پوءِ هليو اچج سنت رهن صبح سنجهہ!

هڪ ڪلپ تائين تون راڄ ڪندو رهہ ۽ منهنجو سمرن ڪندو رهہ. پوءِ
منهنجي ڏام اچج جتي صبح سانجهي سنت رهن ٿا.

جڏهن وڀيشڻ وري گهر آيو ڪپڙن مڻين سان ومان ڀرايو
پشپڪ ومانُ اچي پيت ڪيو پسرپو ڪليو ۽ الين چيو:

وڀيشڻ جڏهن گهر آيو تڏهن پشپڪ وماڻ ۾ سندر ۽ قيمتي وستر ۽ پوشڪ
ڀرائي پرڀوءَ اڳيان پيش ڪيائين. اهو ڏسي پڪوان ڪلو ۽ چيائين تہ:

چڙهي ومانُ اي ڀاءُ وڀيشڻ وساءِ ڳڳن مان وستر پوشڻ
وڃي آڪاش هن الين ڪيو وستر پوشڻ جڻ مينهن پيو.

رام چيو تہ اي ڀاءُ، انهيءَ ئي ومان ۾ چڙهي آڪاش ۾ وڃ ۽ اهي وستر
۽ پوشڪ وڃي مٿان ڏڪليءَ لي وساءِ. وڀيشڻ آڪيا پالي الين ڪيو ۽ جڻ تہ آڪاش
مان ڪپڙن ۽ زيورن جي برسات لي پيئي.

جيڪي جنهن پايو اهو ڪٽي بالدر ڪٽي وري پٽ هٽي
رام سيتہ ڪان لڇڻ سميت مها ڪيالاري ڪرپا نڪيت!

ڇ

برهم روپ ڪي ويد انڪول لکي اگن سيه رام ڏني
جيئن ڪير سمنڊ لڇمي سونپي بن گهمنڊ پڳوان وشنو ڏني
ڏسيئن سيه ڪبي پاسي پيه براجي دلڪش چپ پلي
نئن نيل ڪمل ۽ سون ومل ويجهو ڪلي ڪلي.

برهمڻ جو روپ ڌارڻ ڪري اگني سيتا ماتا، رام کي سونپي. جيئن کير ساگر ۾ وشنوءَ کي لڇمي سونپي ويئي هئي. جنهن مهل سيتا رام جي ساڄي پاسي ۽ رام سيتا جي کاٻي پاسي وڃي اوڏيءَ مهل اهڙي ته سوڀيا هئس جهڙي نيري ڪنول گل جي ڪليءَ جي سونهن ڪلڻ مهل ٿيندي آهي.

دوهو

سيه ماتا سان ڪڏ پريو سوڀيا امت اپار
باندر رڇ ڏسي خوش ٿيا اوڌ پتي سک سار

سيتا کي رامچندر سان گڏ ڏسي ۽ ان موقعي جي سندرتا ڏسي باندر ڏاڍو خوش ٿيا ۽ جيه جيه پڪارڻ لڳا.

دوهو

ڪري وينتي سُر ساڌ سڀ بيهي رهيا بڌي هٿ
پريم گهڻي آدر وچان اُستت ڪن اڪٿ!

سڀ سنت ۽ رشي مني هٿ جوڙي بيهي رهيا ۽ ديوءَ پڳوان جي استت ڪرڻ لڳا.

ڇ

جيه رام سدا سک ڌام هري رگهنايڪ اوڌپت ڌنش باڻ ڌري
ڀؤ ناسڪ شينهن روپ آڳر گڻ ساگر ناگر ناٿ چتر

اي رام، سک ڌام، تنهنجي جيه هجي تون گڻن جو ساگر آهين ۽ بلڪل سياڻو چتر آهين.

چو

سرگ مان تنهن دم دسرٿ آيو نيترپڻن جي خوشي جل ڇايو
ڀاءُ سميت پرنام ڪيو رام جهجهي آسيس ملي ڀڳوان.

ڀڳي سيءَ جي لڇمڻ ڀاڳي ڌرم گيان ۽ نيت سچائي
لڇمڻ اجهل جل اکين ۾ آندو
سگهيو نہ چئي ڪجهہ رام کي ماندو!

لڇمڻ ٽي سيتا جي ڀالهہ ڀڳي ڌرم، ڪرم ۽ گيان کي سچائي اکين ۾ ڀالي
اچي ويو. ۽ڙ رامچندر کي بہ ڪجهہ چئي نہ سگهيو.

لڇمڻ اُنهيءَ دم پريم رخ پائي ڪاٺ آڻي تنهن آڳ لڳائي
باهہ پليت ڏسي وڏو سيءَ دل نہ ڏڏي پڻ سمجهي پريہ

ڀڳوان جي مرضي ڏسي لڇمڻ ڪاٺيون آڻي انهن کي باهہ لڳائي. سيتا
وڏي باهہ ڏسي دلي نہ ڪاڻ بر ڀاڻ انکي پيارو سمجهڻ لڳي.

مـن وچن ۽ ڪرم ڪري رام ڀنا نــہ چتيو ٻئي
لون اگني گت سڀ جي جاڻي تيءَ تڏي جان چندن ڀاڻي!

اي اگني، جي مون من، وچن ۽ ڪرم ڪري رام کانسواءِ ٻئي ڪنهن جو
بہ خيال دل ۾ نہ ڪيو آهي نہ پوءِ چندن وانگر ٿڌي ٿي وڃ. لون سڀني جي
گتيءَ کي ڄاڻين ٿي.

چندن سم آڳ پرويش ڪري سمريو مـن شري رام
جـيــہ ڪوشل ايش مهيش چرن رج وندي شو ڀڳوان
پرتبنب سيءَ ۽ لوڪ ڪلنڪ منجهہ اگـــن جلـيـــا
پريہ چرتر ڪنهن نـــہ لکيا ديو وستر سڌ ڏسن پيا.

سيتا ماتا ڀڳوان کي سمري چندن سمان ٿڌي اگني ۾ پرويش ڪيو. ايوڌيا
ناٿ جي جيءِ هجي، جنهن جي چرڻن جي شو ڀڳوان پوڄا ڪندو آهي. سيتا ماتا
جو پاڇو ۽ لوڪ ڪلنڪ نہ باهہ جلائي ڇڏيا پر سيتا اجل بيٺي رهي. آڪاش ۾
ديوتا ۽ رشي مني ڏسندا رهيا. اهي چرتر رام جا ڏسڻ ۽ اُنهن کان ٻاهر ٿي چڪا.

وهاري جتي رام هو اوڏانهن ويا. سيتا من ۾ ڏاڍي خوش ٿي ۽ رام جو نالو جپيندي هلي.

بيد لکڻ هٿ ڪٺي رکوارا خوشيءَ منجهان وڄن جانجهه نغارا
ڏٺئين باندر گڏ سڀيئي ڏسن پر رکوارا ڪين منع ڪن!

هٿن ۾ بيد جا لڪڻ ڪٺي رکوارا چوڌاري پهرو ڏيئي رهيا هئا. جهانجهه ۽ نغارا پئي وڳا ۽ باندر ۽ ڏٺيئين گڏ سڀ سيتا ماتا کي پيا ڏسن. پر رکوارا ڪين پالڪيءَ جي ويجهو اچڻ نٿا ڏين.

رام چيو، چيو منهنجو وٺو سڀئي لاهي وٺي پنڌ اچو
باندر ڏسن سڀئي جنني جان چيو ائين پريو پريم منجهان!

رام ٻڌايو سيتا کي اهڙو ڏئو ۽ باندرن جي من ۾ پڻ ڏسي آڪيا ڪئي ته هاڻي منهنجو چوڻ مڃي سيتا کي پالڪيءَ مان هيٺ لاهي پنڌ وٺي اچو ته پل باندر ڪيس ماتا جي نظر سان ڏسن. پريو اهو سڀ پريم وس لئي چيو.

رام وچن ڪوڙا چيا ڏٺيئٽيون ٿيون نراس
آگن پريکيا چاهيان وٺڻ مون منشا هيءَ خاص!

رامچندر کي ڪوڙا وچن سيتا جي کي چيا جي ٻڌي ڏئيٽيون نراس ٿي ويون. رام پوءِ چيو ته منهنجي خواهش آهي ته سيتا جي آگن پريکيا وٺان.

پريا وچن سر رکي سڀئي سپ من وچن ۽ ڪرم ڪٿ مُوجب
جس پاڳي جي لڇڻ سڏايو آگ وڏي بنهه جلد ٻٽايو.

پريوءَ جا وچن سر لئي رکي ۽ من، وچن ۽ ڪرم جي پريکيا ڏيڻ لاءِ سيتا لڇمڻ کي چيو ته ڏيا پالي هڪ وڏي چتا جهڙي باهه ٻاريو ۽ جس جا ڀاڳي ليو.

بڌي سيه جي لڇمڻ ٻاڻي ڌرم گيان ۽ نيت سياڻي
لڇڻ اجهل جل اکين ۾ آنــدو
سگهيو نہ چئي ڪجهہ رام کي ماندو!

لڇمڻ تي سيتا جي ٻالهہ ٻڌي ڏور، نيم ۽ گيان کي سچائي اکين ۾ ٻاڻي
اچي ويو. هو رامچندر کي ڪجهہ چئي نہ سگهيو.

لڇڻ اُنهيءَ ڌرم پرپ رخ پاڻي ڪاٺ آڻي ڪنهن آگ لڳائي
باهہ پنيت ڏسي وڏو سيه دل نہ ڌڏي پڻ سمجهي پريه

ڀڳوان جي مرضي ڏسي لڇمڻ ڪاٺون آڻي انهن کي باهہ لڳائي. سيتا
وڏي باهہ ڏسي دلي نہ ڪاڻ ۽ ٻاڻ الڪي پيارو سمجهڻ لڳي.

مــن وچن ۽ ڪرم ڪري رام بنا نــہ چتيو ٻئي
تون اگني گت سڀ جي جاڻي تيءَ تڏي جان چندن هاڻي!

اي اگني، جي منهن من، وچن ۽ ڪرم ڪري رام کانسواءِ ٻئي ڪنهن جو
بہ خيال دل ۾ نہ ڪيو آهي تہ ٻرءِ چندن وانگر ٿڌي ٿي وڃ. تون سڀني جي
ڪنيءَ کي ڄاڻين ٿي.

چندن سم آگ پرويش ڪري سمريو مـن شري رام

جيــہ ڪوشل ايش مهيش چرن رج وندي شو ڀڳوان
پرتبنب سيه ۽ لوڪ ڪلنڪ منجهہ اگــن جليــا
پرپ چرتر ڪنهن نــہ لکيا ديو وستر سِڌ ڏسن پيا.

سيتا ماتا ڀڳوان کي سمري چندن سمان ٿڌي اگني ۾ پرويش ڪيو. ايوڌيا
ناٿ جي جيءِ هجي، جنهن جي چرنن جي شو ڀڳوان پوڄا ڪندو آهي. سيتا ماتا
جو ڇانئو ۽ لوڪ ڪلنڪ تہ باهہ جلائي ڇڏيا پر سيتا اُجل بيٺي رهي. آڪاش ۾
ديوتا ۽ رشي مني ڏسندا رهيا. اهي چرتر رام جا ڏسڻ ۽ ٻڌڻ ڪان ٻاهر ٿي چڪا.

پوءِ اُنهيءَ اُنسو ۾ خوشي مبارڪ لاءِ وير باندرن کي آگيا ڏني. سڀ اهڙيءَ طرح خوش ٿيا.

پوءِ پريو هنومان گهرايو لنڪا وڃ پريہ، ٿَکان فرمايو
ڳالهہ سموري جانڪيءَ کـر وڃي ٻڌاءِ کيس خوش خبر.

پگوان پوءِ هڪدم هنومان کي گهرائي فرمايو تہ تون جلدي جانڪيءَ ڏي وڃ ۽ وڃي کيس خوش خبري ٻڌاءِ.

هليو هنومان ۽ شهر ۾ آيـو دئيت نر نارين پاڻ ملهايـو
هنومان پوڇا سِين ڪئـي سييہ ڏيکاري، چرن ڇُهي.

هنومان پـوءِ لنڪا ۾ آيو. دئيت نر نارين سندس آڇيان ڪئي ۽ پـوڇا ڪئي ۽ کيس ساڻ هلي جانڪي ڏيکاري.

هنومان پريان ئي ڏرن سِر لاتو دوت رام جو سييہ سڃاتو
ٻاءِ، ٻڌاءِ پرڀ ڪرپانڪيت خوش هو ڀاءُ ۽ سٽنا سميت؟

هنومان پـرڀان ئي ڌرتيءَ تي سر نوايو. سيتا رام جي دوت کي هڪدم سڃاتو ۽ پڇيو تہ ڀاءُ، ٻڌاءِ تہ شري رامچندر ڀاءُ ۽ سموري سٽنا سميت خوش آهي؟

هر پرڪار خوش ڪوشل ڏيش جيتيو ماتا پڻ دئيت ڏهہ سيس!
راڄ اچل آ ويپشڻ پاتـو من سييہ خوشي ڪين سمائو.

ماتا، پگوان هر پرڪار خوش آهي، ڀاءُ ۽ سٽنا سميت، رام لڙائيءَ ۾ راڻوڻ کي پڻ جيتيو آهي ۽ راڄ سندس ڀاءُ ويپشڻ کي ڏنو آهي. اهو ٻڌي سيتا بيحد خوش ٿي.

خوش آ ٥ن اُتساهہ بـدن نيڻن نير وهائي سييہ
چا ڏيان ڀاءُ مونکي ٻڌاءِ وچن برابر ڪجهہ نہ ييہ
ماتا پاتم جڳ راڄ ئي چاتم بن سنديهہ ييو چا ڳهران

جيتي رڻ ڀاءُ سوٽ سڄن ٻنهين کي خوش ڏسان.

دل ۾ اُساهه ۽ بيحد خوشي، سرير ۾ اُمنگ ۽ اکين ۾ جل ڌارا، جالڪي جي ڀرو ته اي بالدر، ٻڌاءِ ته لوڪن جا ڇا ڏيان؟ مرلاءِ تنهن لوڪن ۾ انهن وچن کان وڌيڪ ٻيو ڪجهه به نه آهي، جي تو چيا آهن. هنومان وراڻيو ته اي ماتا مون ته سڄي سنسار جو راڄ پاتو آهي ۽ شري رامچندر ۽ لڇمڻ کي خوش ڪر ڏسان مون لاءِ انکان وڌ ٻيو ڇا آهي؟

پياءِ جادي کر سا تدبير اکين ڏسان هلي رام سڌير
هنو هلي جهٽ رام وٽ آيو حال سييه جو سڀ ٻڌايو

اي ٻاءِ، هاڻي ته اها تجويز ڪر جنهن جلد هلي شري رامچندر اکين سان ڏسان ۽ اُنهن نهاريان. پوءِ هنومان شري رامچندر وٽ موٽي آيو ۽ اچي سموري حقيقت سائس ڪيائين.

مٺي ٻاتي جڏهن ٻڌي پڳوان انگد وڀيشڻ سڏيا سجان
ڪڏ هنو سان وڃو اوهين جنڪ سُتا ڳڏ آڻيو توهين.

ڀڳوان اهي مٺا وچن ٻڌي انگد ۽ وڀيشڻ کي آگيا ڪئي ته توهين هنومان سان گڏجي وڃو ۽ سيتا کي ساڻ وٺي اچو.

سڀ ويا ڪري خوشيون گهڻيون
سيوا جتي ڪن سييه ديتڻيون
جلد وڀيشڻ تن سمجهايو اوٽي عطر سييه سنان ڪرايو.

سڀ گڏجي اُتي ويا جتي ديتڻيون سيتا جي سيوا ڪري رهيون هيون. وڀيشڻ انهن کي حڪم ڪيو ته جلد ماتاجيءَ کي عطر سان سنان ڪرايو.

اُتم ڀوشڻ ۽ وستر پهرايا پالڪي سندر سينگاري آيا.
خوش ٿي تنهن ۾ چڙهي سييه سمري رام چرن من پييه.

سنه کي سنان ڪرائي ۽ اُتم ڀوشڻ ۽ ڪپڙا پهرائي پالڪي ۾ اُتم آڻي ان ۾

پتيءَ جو حال ڏسي مندودري پڪارون ۽ ورلاپ ڪرڻ لڳي. سندس وار ڇڙيل هئا ۽ سر ڄي ڪا سڌ ڪانه هئس. روئي ۽ ڇاتي پٽي پيئي ۽ پتيءَ جي پرتاپ کي ياد ڪري ٿي.

جڳ پرسڌ هئي تنهنجي وڏائي   پٽن ڪٽنب جي پڻ پرڀتائي
رام وِمک تو حال اِهيئي   رهيو نه ڪوهڪ روئي جو ويهي!

تنهنجي وڏائي سنسار ۾ روشن آهي تنهنجي پٽن ۽ ڪٽنبين جو بل به ڪير ورنن ڪري نٿو سگهي. تون رام کان ومک ٿئين تنهنڪري هيءُ حال ٿيو اٿيئي! ڪو به پنيان ڪونه رهيو آهي جو تنهنجي ڪريا ڪري!

وس تنهنجي سڄي پرٿوي ناٿ   سڀ دڳپال تو نائن ماٿ!
هاڻ ته سرٽيون ڪاڻ سرٻانهون   رام ومک پوءِ ڪري ڇو دانهون
ڪال وس ٿي تو قدر نه ڄاتو   جڳ مالڪ کي منش سڃاتو!

اي ناٿ، سڄي پرٿوي تنهنجي وس ۾ هئي. سڀ دڳپال تو اڳيان سر نوائي بيٺا هئا. پر افسوس، هاڻ ته انهن سرن ۽ ٻانهن کي سرٽيون ٿيون اماڙا ڏين! تون رام کان اي مک ٿي پئين ۽ ڪال جي وس ٿي تو انکي منش ٿي ڄاتو

اي پتي رگهناٿ سم   ڪير ٻيو ڪرپانڌان
منين درلڀ جا پرم گتي   تو ڏني ڀڳوان!

اي پتي، رگهناٿ سمان ٻيو ڪير آهي جو اهڙي ڪريا ڪري. توکي اها پرم گتي ملي آهي جا منين کي به مشڪل سان ملي ٿي.

ڏسي دشا پياءَ دک ڪيو   رام لڇمڻ کي وري چيو
لڇمڻ وڀيشڻ کي سمجهايو   وري وڀيشڻ رام وٽ آيو.

پياءَ جي حالت ڏسي وڀيشڻ کي دک ٿيو. لڇمڻ وڀيشڻ کي سمجهايو ۽ آخر رام آگيا ڪيس ته وڃي پياءَ جي مرتڪ ڪريا ڪري.

ڪريا اڌرمان وسشٽ پريو "سوچ ڇڏي ڪرم ڪريا ڪريو"
راو وسشٽ حڪم سيائي وقت ديش جي گت ڪي جاڻي.

تڏهن اُهو وسشٽ کي ڏسڻ لڳو ته راڻو سان وڌو نه رکي ۽ ان وڌو کي وساري وڃي پاڻ ٿي ڪريا ڪرم ڪري. وسشٽ رام جو حڪم اکين تي رکي ۽ وقت ۽ ديش جو خيال ڪري راڻو جو مرڻ سنسڪار ڪيو.

ڪڏ مندودري ناريون سڀي ڏني تلانجل تنهن
گهر وئي سڀ گڻ ڳائيندي ڳالهه جڳتر تو جنهن

مندودري سان گڏ ٻين استرين به راڻو کي تلانجل ڏني. پوءِ مندودري گهر هلي وئي ۽ رام جا گڻ ڳائڻ لڳي.

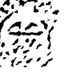
ان کي وسشٽ وري سر نايو پريو وري پاڻ لڇمڻ سڏايو
ٻون انگد نل نيل هنومان سڀ آئيو پڻ سياڻا ٻڌوان.

وسشٽ ڪريا ڪرم ڪري وري اچي ڀڳوان جي اڳيان سر نوايو. ڀڳوان پوءِ لڇمڻ کي سڏائي ٻڌو ته ٻون نل نيل انگد ۽ هنومان، سياڻا ۽ ٻڌوان آڻيو.

وڃو وسشٽ سڏ سڀيئي راڄ تلڪ ڪيس اڃو شڀ ڏيکي
پتا وچن ڪري ڪين وڃان پاڻ بدران بياري پاڻ چوان.

سڀ وسشٽ سان گڏجي وڃو ۽ سڀ راڄ تلڪ جو شڀ ڪارج ڪري اچو. مان پتا جي وچن ڪري شهر ۾ ڪين هلندس. مان پنهنجي بدران بياري پاڻ کي چوان ٿو.

هٿ جوڙي ويا سڀ روانا وري آيا سڀ وٽ ڀڳوانا.
پريت سڀ باندر وير ڪهرايا پريم وچن پڻ ٿن فرمايا.

هٿ جوڙي ۽ سر نوائي سڀ روانا ٿيا. ڀڳوان ڪين آشيرواد ڏني. ڀڳوان

پرگهٽ ڪيائين، اهي سڀ ٻاڻ سان ٻاڻ ۽ ڌنش ڪٽي وڙهڻ لاءِ آيا هئا.

”هـا رام، هـا رگهناٿ!“ ”اچو اچي ڏيـو جلدي ساٿ“
انهيءَ طرح سڀن ٻل توڙي ڪيو ڪپٽ راڻوڻ ندوري.

سڀ ٻاندر ”ها رام، ها رگهناٿ ڪري پڪارڻ لڳا. اهڙيءَ طرح مايا رچي سڀني جي ٻل کي هيٺو ڪيائين.

سر ٻانهون ڪٽيا گهڻا دفعا مئو نه وير لنڪيش
مَـن منش سُـر ديـوتـا لڳا سهڻ ڪليش.

پڳوان گهڻيئي دفعا راڻوڻ جا سر ۽ ٻانهون ڪاٽيون پر هو نه مئو. اهو ڏسي منش توڙي ديوتا ڏاڍا وياڪل ٿيا.

دُن ڪُنڊ راڻوڻ امرت سمايل ناٿ، جني توڙي پاپي گهايل.
ٻڌي ويڀشڻ وچن ڪرپال خوش ٿي ٻاڻ ڪنيو ڪرال!

اي پڳوان، راڻوڻ جي دن ڪنڊ ۾ امرت آهي لنهڪري هيترو گهايل ٿيندي به نٿو مري. ويڀشڻ جا اهي وچن ٻڌي پڳوان هڪ ڀينڪر ٻاڻ هٿ ۾ کنيو.

ٿيڻ لڳـا گهڻـا اپشگن ڪتا گڏهه سڀ لڳا روئڻ
رئڻ لڳا پڻ پکي ڏک هنيو آڪاش ۾ اُپريا ڪيئي ڪيتو.

ان مهل چوڌاري اپسگن ٿيڻ لڳا ۽ گهڻين ۾ ڪتا ۽ گڏهه ۽ وڻن ۾ پکي به روئڻ لڳا. آڪاش ۾ گهڻا ڪيتو اڀريا!

ڏهيئي ڏسائون لڳيون جلڻ پڙوا بن ٿيو سج گرهڻ
ڏکي مندودري ڏسي ڪننايون
ديو مورتن اک آنسون آيون!

ڏهني طرف ٻاڻ جي اڳيءَ ۾ جهڙ جلي رهيا هئا. ٻڙوا ڪالسواءِ ني سورج گرهڻ ڏسڻ ۾ آيو. مندودريءَ جو هردو اڙ ڪان ڏڪڻ لڳو ۽ خود ديوتائن جي مورتن جي اکين مان آلسون وهي هليون!

ڪن لي ڏنش تاڻي پريو هنيا ايڪتيهه ٻاڻ
ويا هليا شترو فوج اندر نانڪ ڪارا ڦڻ ساڻ

پڳوان ڌلش کي ڪن تائين تاڻي اهڙو زور سان ايڪتيهه ٻاڻ هيا جراهي دشمن جي لشڪر ۾ ڪاري نانگ والگر ڦڻ ڪڍي گهسي ويا.

اڳيان مندودري ٻانهون ڏڙسيس رکي هليا ويا جت جڳديش
پرويش ڪيو تن ڪرڪش اڇي
ڪيون خوشيون ديون مرن نچي.

۽ ويهه راوڻ جا سب سر ۽ ٻاهون ڪاٽي، مندودريءَ جي اکين سامهون رکيائون. اهي لي ٻاڻ وري موٽي اچي پڳوان جي ترڪش ۾ پيا! مندودري اهي ڏسي حيران لي وئي ۽ ڪيس گهڻو دک ليو. ديوتائن ۽ ٻالدرن ۾ خوشي ڇائنجي وئي.

ڏسي مندودري پتيءَ سر ٻاهون
مورڇا ٿي ڪري ڌرن ٻکي دانهون
پيون پڻ ناريون رلنديون آيون
آٿاري مندودري لاش سڏايون

مندودري پتيءَ جا سر ۽ ٻاهون ڏسي بيهوش لي وئي ۽ پٽ لي ڪري پئي. ٻيون استريون ۽ ڏاڍو روڊن ڪرڻ لڳيون. سڀئي مندودريءَ کي اٿاريو ۽ ڪمس لاش وٽ وٺي آيون.

حال پتي ڏسي ڪري پڪار وار چٽل نــ سرير سنڀار
رولي پـتي چالــيءَ پــاڻ آلي ڪري پيئي شان واڪاڻ.

رانوڻ ڪٽي وري ڏرن هٽي انگد سڌو رام وٽ ويو
اُڏيو سنڀاري رانوڻ نهاري ڪنجندو پڻ خوب رهيو
ترڪش ڪيڏي ڏنش ٻاڻ وجهي ڏهه ٻيا ٻاڻ وسايا
سڀ ڏيا گهايل باندر مرجهايل دئيت نه خوشيءَ سمايا

انگد رانوڻ کي پيرن کان جهلي ۽ ڦيرائي ڌرتيءَ تي ڦٽو ڪري ۽ لمه هٽي سڌو رام وٽ ويو. رانوڻ ڏاڍو ڪروڌ ڪيو ۽ هڪ وڏي رڙ ڪيائين. ترڪش مان ڏهه ٻيا ٻاڻ ڪڍي ڌنش تي چاڙهي سڀني ٻاندرن کي گهايل ڪيائين. اهو ڏسي دئيتن کي گهڻي خوشي ٿي.

رگهوپت سڀ لنڪيش جا سر ٻانهون ڪٽي ٻاڻ
وري جميا سي سڀ اِئين پاپي پاپن ڪاڻ.

پاپي، جنهن جي اندر ۾ پاپ ئي پاپ هوندا آهن، سو جيئن پاپ ڪرم ڪندي وڌندو آهي تيئن پڪوان ۾ جڏهن رانوڻ جا سر وڍيندو ويو، تيئن اهي ۾ وڌندا ئي رهيا!

رت ڏسي پنهنجو ڪروڌ ڪري شترو پڪڙڻ لءِ من پسري
سرن مٿان ٻاڻ اِئين ڦرن ڪلن مٿان جيئن پنور پرن.

سرن ڪٽجڻ ڪري جيڪو رت وهي رهيو هو تنهن کي ڏسي رانوڻ ڀاري ڪروڌ ڪيو ۽ دشمن کي پڪڙڻ لاءِ ٻانهون پکيڙيائين پر انهن کي پڪڙي نه سگهيو. هن جي سرن تي ٻاڻ ائين پيا ڦرن جيئن ڪلن مٿان ڀورا.

ترجٽا سچي ڪٿا ٻڌائي رات اُنهيءَ جا سبب وٽ آئي
ٻانهن سرن جو وڌڻ ٻڌو ڪهڙو سبب ڪي سوچ وڌو.

انهيءَ رات جو ئي ترجٽا سيتا وٽ ويئي ۽ کيس سموري وارتا ٻڌايائين ۽

سرچ ۾ ٻاهر جي وڻن جي به ڳالهه ڪيائين. اهو ٻڌي سيتا کي ڳڻتي وٺي ويئي.

گهاٽو رڻي ان رات سيڻ ياد ڪري گهڙيءَ گهڙيءَ پيا
ڇيڻو سيڻ پڻ ڏيسان ڏري چاليءَ لڳي ٻاڻ راوڻ مري
ٻاڻ ڇٽي ڪيئن ڪري انبتا! سنڌس رڌي ٻروسي ٿي سيتا!

الهيءَ رات جو سيتا سوچيندي ۽ روئندي رهي ۽ رام کي سمرندي رهي! ترجنا چيس ته اي سيڻ، راوڻ تڏهن مرندو جڏهن کيس چاليءَ ۾ ٻاڻ لڳندو. پر رام کيس چاليءَ ۾ ٻاڻ ڪيئن هڻي، جو سيتا سندس هرد ۾ اراجمان آهي!

سيڻ سمجهايو گهڻو چئي ترجنا هلي گهر وئي
رام سيا ڪري ياد وڌيڪ نئين سر ياد پيو سنيهي!

ترجنا گهڻيئي دلداريون دلاسا ڏيئي ليٽ گهر هلي ويئي. سيتا، رام جي سياءِ ۽ ڪٿن کي ياد ڪري روئي رهي هئي!

سارٿي پڪڙي چرن سمجهايو

صبح ٿيندي چڙهي رٿ لڳي آيو
ٻڌو باندرن جڏهن راوڻ آيو خوف سندن من گهڻو سمايو
جتي ڪتي وڻ جبل اکوڙي گهڻن شترن جا هٿي سر ڦوڙي.

وفادار سارٿي راوڻ کي گهڻو سمجهايو ۽ ليٽ صبح ليندي ئي رٿ تي چڙهي راوڻ ميدان ۾ آيو. باندرن جڏهن راوڻ جو اچڻ ٻڌو تڏهن ڪين خوف ٿيو. هر جاءِ تان وڻ پٽي ۽ جبل اکوڙي دشمن جا مٿا ڦوڙڻ لڳا.

راوڻ جڏهن رچي مايا جيو جنت گهٽا پرگهٽايا
دليت پشاچ ۽ پسوت. ٻاڻ ڏنش ڪٽي آيا اوڌوت.

راوڻ ميدان ۾ اچڻ شرط مايا پرگهٽ ڪئي ۽ گهڻيئي ليلي دليت، پشاچ

اي اياڳيهه دشت ڪُٻڌ رش مُن ويري ٻيو پئي نہ سڌ
شوَ اڳتون جا ڪٽي سر پيت اُن بدلي تو ملیا انيڪ

ويڀشڻ چيو تہ اي دشت راوڻ، تنھنجي ٻڌي ڀرشٽ ٿيل آھي ۽ رشين منين سان ويرُ ڪيو اٿيئي. تو جيڪا سر جي ڀيٽ ڀڳوان شنڪر اڳيان ڪئي ھئي تنھن جي بدلي ۾ ٿوري گھٽيئي سر مليا آھن.

انھيءَ ڪري سر اجا بچي ڪال مٿان سر ھاڻ نچي!
رام ويري ٿو گهري سمپدا ڇئي ائين ھنئين چاليءَ گدا.

انھيءَ ڪارڻ ٿي تون بچيو اٿئين. ھاڻي تہ ڪال تنھنجي سر مٿان نچي رھيو آھي. تون رام سان وير رکي سمپدا ٿو چاھين؟ ائين چوندي ٿي ويڀشڻ کيس ڇاتيءَ ۾ گدا ھڻي ڪڍي.

ڏنو ٿڪل ويڀشڻ ڀاري ڪئي وڙھڻ جي ھنومان تياري.
رٿ گهوڙا ۽ سارٿي ماريا لت ھڻي ڏينھن تارا ڏيکاريا.

ويڀشڻ کي ٿڪل ڏسي ھنومان پھاڙ کڻي آيو ۽ وڙھڻ لاءِ تيار ٿيو. اھو پھاڙ راوڻ جي مٿان اڇلائي سندس رٿ، گهوڙا ۽ سارٿي ماري وڌا ۽ کيس اھڙي زور سان لت ھنيائين جو ڏينھن جا تارا ڏيکاريائينس.

پڇ پڪڙي آڪاش اُڏاڻو لڙيا اُتي سڀئي ڏينھن جو تاڻو
ھڪٻئي تي حملو ڀاري ڪن آڻ نہ ڪنھنجي ٻئي مڃين.

راوڻ، ھنومان جي پڇ کي پڪڙي آڪاش ۾ اُڏامي ويو. اتي ھڪٻئي سان اُتي سڄو ڏينھن لڙيا ۽ ھڪٻئي تي خوب حملو ڪيائون ۽ آڻ ڪنھن ۾ ڪانہ مڃي.

رام سنياري هنومان ڏاڙي راوڻ کي للڪار ڪئي
ڏرن ڪريو وري آئي لڙبو ڏيون جيه شري رام چئي
هنومان ٻيو سنڪٽ ڏسي جهٽ پٽ باندر ڪروڌ ڪري هليا
رڻ متوالي راوڻ سنيالي پيچ ٻل سان باندر جهليا.

آخر هنومان راوڻ کي للڪار ڪئي ۽ هيٺ ڏرتيءَ تي آندو. راوڻ سنڀالي اٿيو ۽ هنومان سان لڙيو. هنومان کي ڏسي باندرن ۾ همت آئي ۽ ڪروڌ ڪرڻ لڳا ۽ پاڻ ٻل سان راوڻ سڀني جوڌن تي غالب پيو.

رام للڪار تي وير سڀ ڊوڙي آيا ميدان
اوچ وڏي ڏسي باندرن رچي مايا شيطان.

هاڻي رام للڪار ڪئي ته سڀ وير ڊوڙي ميدان ۾ آيا. راوڻ باندرن جي وڏي فوج ڏسي مايا ڦهلائي.

ڪيئي ڏسي ميدان ڏهيسر وياڪل ٿيا سڀ رڇ ۽ باندر
پوءِ پڳا نر ناري ڏير "بچاءِ بچاءِ" ڪن "ليڇڻ رگهوير."

رڇ ۽ باندرن اهي مايا جا رچيل ڪيئي راوڻ ميدان ۾ ڏٺا ۽ وياڪل ٿي اوٺي ڀڳا. پڙ جا مارجا هاڻي "بچاءِ بچاءِ" ۽ "اي رام، اي ليڇمڻ" ڪري پڪارڻ لڳا.

باندر ديو وياڪل ڏسي ڪيائين ويٺو پڳوان
پاڻ هٿي هڪ ڪن ۾ ماريا راوڻ نڌان.

ڀڳوان ڏٺو ته باندرن کي وياڪل ڏسي هڪ پاڻ اهڙو هيون جواهي تلي راوڻ هڪ ٽوڙي ۾ ناس تي ويا.

ڪيرايو ويو، جنهن تي راوڻ کي هيڏو فخر هو. اُن وقت راوڻ خار مان ڪوجناڻون نه ڏاڍيون ڪيون پر سندس اندر ۾ ڪاڇي وار هو.

رٿ آيــو پيــو اُن چڙهيو شستر پکل لڇي ٽيل لـڙيو
ڪوشش وئي پڙ سڄي اجائي دشت اڏي جيئن قلعا هوائي.

ترت پيو رٿ گهرائي راوڻ ان تي چڙهيو. سندس هٿيار پکل هئا ۽ دل ڏاڍي ڪاڏل هئس. سموري ڪوشش سندس اجائي وائي جيئن دشت مٿاڻو اجايا هوائي قلعا اڏيندو آهي!

پوءِ راوڻ ڏهه شول هلايا رام رٿ گهوڙا چار ڪيرايا
گهوڙا اُٿيا ڪري ڪروڌ اچانڪ ڏنش چڙهايا ٻاڻ ڀيانڪ

پوءِ راوڻ ڏهه شول هلايا جن رام جي رٿ جي چئن گهوڙن کي ڪيرائي ڇڏيو. گهوڙن کي اُٿاري ۽ ڪروڌ ڪري ڀڀڪي ڏنش تي خطرناڪ ٻاڻ چڙهايا.

رٿ ڳاڙيندو ڊوڙيو ٻلوان تير ڇـاري هڪ هنـيو پکوان
تير ٽـيهه پکوان چڙهايا ٻانهن سميت سر هيٺ ڪيرايـا

رٿ ڳاڙيندو ٻلوان راوڻ ڊوڙيو. رام هڪ ٻاڻ ڏنش تي چاڙهيو. انجي لڳڻ سان ٻانهون سڀ ۽ ٽي سر هيٺ پٽ تي اچي ڪريا.

ســر ڪٽيا پــر پيهر جـميا ٻاڻ هٽي رام اهـي ڇـنـا
ڪٽي سر هڪڙا جمن نـوان ٽيندو رهيو اٻين جا پيرجوان

سر ڪٽجي جيئن هيٺ ڪريا تيئن وري انهن جي عيوض ٻيا جميا. پکوان اهي ٻه ڪاٽي ڇڏيا. اهڙيءَ طرح پکوان هڪڙا سر ڪاٽي ته انهن جي عيوض ٻيا پيا جمن!

جيئن ويجن سر ڏيٺ جا تيئن تيئن ٿين اپار
وڏي ڪام پوڳٽي وشيـن نت نت نـوان هـزار

ڀڳوان جنهن سر ۾ راوڻ ڪانئيندو ور امن اهي وڏندا ويا. جيئن ويشن ڀڳا سان ڪاما وڌندي اهي.

ماهاڪار ولي ديون مڃي   ڏنش چاڙهيو باڻ ڪاوڙ اچي،
باڻ ڪٽي مستڪ ڏيو   ٽڪر ٽڪر ڪري پري ڦٽو ڪيو.

اها وڏو ڪار ڏسي ديوتائن ۾ هاهاڪار مچي وئي. آخر رام ڏاڍ ڏني ٻاڻ چاڙهي راوڻ جي ٻانهن کي هٿائي سندس مستڪ ڪاٽي ڇڏيو ۽ ڪيئن ٻري ٻري اڇلائي ڇڏيو.

راوڻ ڏاڍو ڪروڌ ڪري   ڇڏي شڪت پرچنڊ
ولي ويڀيشڻ ڏي سڌي   جيئن مرليو جو ڏنڊ

راوڻ ڪروڌ ڪري پرچنڊ شڪتي ڇڏي جا سڌي ويڀيشڻ ڏي اليس وئي جيئن مرليو جو ڏنڊ هجي!

اُلسم ڏار شڪتي ڏسي   هٽائي ويڀيشڻ پاڻ سني
شرن آيل کي الين سنڀاليو   پرت پالڪ پاڻ برد کي پاليو.

رام اُلم ڏار شڪتي ايندي ڏسي ۽ ويڀيشڻ کي بچائڻ خاطر ويڀيشڻ کي پري ڪري ڇڏيو ۽ اها شڪتي پاڻ سهارن ڪئي. اهڙيءَ طرح ڀڳوان شرن ۾ آيل جي لڄ رکي ۽ پنهنجي برد کي پاليو.

باڻ آيو ڪجهه مورڇا ڇالي   ان ڪري ديون ڳنٿي آئي
ڏنو ويڀيشڻ پريڪ دک ٿورو   گدا کڻي پنيان راوڻ ڊوڙيو.

شڪتي لڳڻ ڪري رامچندر کي ٿوري مورڇا آئي. اهو ڏسي ديوتائن واڪا ڪري ويا ۽ ڳنٿي ولي وڃي. ويڀيشڻ اهو ڏسي، ڀڳوان جو دک سهارن ناهر ڏسي گدا کڻي راوڻ ڏي ڊوڙيو.

ڪيرايو ويو، جنهن لي راوڻ کي هيڏو فخر هو. اُن وقت راوڻ غار مان گرجنائون ته ڏاڍيون ڪيون پر سندس اندر ۾ ڪاڄي ويو هو.

رٿ آيـو بيـو اُن چڙهيو شستر پِڱل لڄي ٽيل لـڙيو
ڪوشش وئي پڻ سڄي اجائي دشت اڏي جيئن قلعا هوائي.

تڏهن بيو رٿ گهرائي راوڻ ان تي چڙهيو. سندس هٿيار پگهل ڇڏيا ۽ دل ڏاڍي ڪاٿل هئس. سموري ڪوشش سندس اجائي وئي جيئن دشت مان تور اجايا هوائي قلعا اڏيندو آهي!

پوءِ راوڻ ڏهه شول هلايا رام رٿ گهوڙا چار ڪيرايا
گهوڙا اُٿيا ڪري ڪروڌ اچانڪ ڏنش چڙهايا ٻاڻ ڀيانڪ

پوءِ راوڻ ڏهه شول هلايا جن رام جي رٿ جي چئن گهوڙن کي ڪيرائي ڇڏيو. گهوڙن کي اُٿاري ۽ ڪروڌ ڪري ڀڳوان ڏنش لي خطرناڪ ٻاڻ چڙهايا.

رٿ ڳاڙيندو ٻه وڙيو بلوان ٽير ڀاري هڪ هنيو ڀڳوان
ٽير ٽيهه ڀڳوان چڙهايا ٻانهن سميت سر هيٺ ڪيرايا

رٿ ڳاڙيندو بلوان راوڻ ٻه وڙهيو. رام هڪ ٻاڻ ڏنش لي چاڙهيو. انجي لڳڻ سان ٻانهون سڀ ۽ ٽي سر هيٺ پٽ لي اچي ڪريا.

سـر ڪٽيا پـر پيهر جـميا ٻاڻ هٽي رام اُهـي ڇـنا
ڪٽي سر هڪڙا جمن نـوان ٿيندو رهيو ائين ڇا ڀيو جوان

سر ڪٽجي جيئن هيٺ ڪريا ليئن وري انهن جي عيوض ٻيا جميا. ڀڳوان اهي ٻه ڪاٽي ڇڏيا. اهڙيءَ طرح ڀڳوان هڪڙا سر ڪاٽي ته انهن جي عيوض ٻيا پيا جمن!

جيئن ويجن سر ڏيت جا ٿيئن ٿيئن ٿين اپار
وڌي ڪام پوڳئي وشيـن نت نت نوان هزار

ڀڳوان پوءِ انهي ٻاڻ ڇڏيو ۽ دليتن جا سڀ شستر جلي ويا ۽ دليت ڀسم ٿي ويا. راوڻ پوءِ ٻئي شڪتي ڇڏي، پر ڀڳوان انکي ڀسم ڪري ڇڏيو.

چڪر ترشول گهڻيئي ماريا ٻاڻ هڻي پريپ ڪاٽي نواريا
نشٽل ويا سڀ ٻاڻ الين دشٽ منورٿ تين جيئن.

راوڻ گهڻيئي چڪر ۽ ترشول ماريا پر ڀڳوان سڀني کي واٽ ڪاٽيندو. راوڻ جا سڀ ٻاڻ الين اجايا ويا جيئن دشٽ ماڻهوءَ جا سڀ ارادا منورٿ نشٽل ويندا آهن.

سارٿيءَ کي سؤ ٻاڻ پڻ ماريا ڪرندي "جيء رام" شبد اُچاريا
رام ڪرپا ڪري تنهنکي اُٿاريو
ڪروڌ ڪري راوڻ ڏي نهاريو.

رامچندر هڪ سؤ ٻاڻ سارٿيءَ کي ماريا، جنهنجو ٻالو مالڻ هو. هو ڪرندي "شري رام" شبد اچاريو. رام جهٽ وجي هنکي اٿاريو. پوءِ ڀڳوان ڪروڌ جي نالر سان راوڻ ڏي نهاريو.

ڏنش ڪاٽي ڪن کي هنيو بسنهم پيانڪ ٻاڻ
نانگ ڪلين اُڏندا ويا ڏيندا ڦوڪون ساڻ.

ڏنش کي ڪن تائين ڇڪي رام هڪ ٻاڻ اهڙو هنيو جو اُن مان نانگ ڪلين ساڻ ڦوڪون ڏيندا اڏيا.

ماريو پورين جن راوڻ سارٿي بري حالت ٿي گهوڙن رٿ جي
جهنڊو ڪريو وئي فوج رسائل گهٽو گرجيو پر اندر هو ڪائل!

انهي نانگ ڪيترائي پورالين ڀورالين راوڻ جي رٿ جي سارٿيءَ کي وڃي ماريو ۽ رٿ جي ۽ بري حالت ٿي پر گهوڙن جي به. راوڻ جو جهنڊو

لو جيڪي منهنجا پٽ ماريا آهن يا ٻيا ابراڻ ڪيا آهن تن جو بدلو اڄ ارسان چڪائيندس! جيڪڏهن تون لڙائيءَ مان ڀڄي ويندين ته پڪ ته اڄ اوکي ڪال جي حوالي ڪندس. ياد رک، راوڻ سان اڄ ڪم پيو اٿئي!

وچن ٻرا ٻڌي ڪال وس جاڻو ڪو شڪتيءَ جو پارمون پاڻو
سپ سچي آ تو پر پيتائي
لاف نه هڻ اڪيان منهنجي اجائي.

راوڻ جا ٻچڙا وچن ٻڌي رام ڪيس ڪال وس جاڻي چيو ته اي راوڻ، تنهنجي سموري شڪتيءَ جي مونکي خبر آهي. تون وڏو آهين، اهو به جاڻان ٿو. مهرباني ڪري لاف هڻڻ ڇڏي لڙائي ڪر ته خبر پوندي!

ڪري اجائي پنهنجي وڏائي نيت بڌ ڪر مانڻ اهل
سنسار جنم پرش تي قسم پاندر آم ۽ ڪٽهل
پاندر گل، آم گل ۽ ڦل ڪٽهل رکو ڦل اپائن
ڪڙا چون ٻيا چون ۽ ڪن تيان ڪري ني ڏيکائن!

اجائي ٻڪواس ڪري پنهنجي شڪتيءَ کي ناس نه ڪر. مانڻ ڪري نيت بڌ. سنسار پرش ٽن قسمن جا ٿيندا آهن. ڪڙا رکو چوندا آهن، ٻيا چوندا به آهن ۽ ڪندا به آهن. ٽيان فقط ڪري ني ڏيکاريندا آهن.

رام وچن ٻڌي ڪاسي چيو مونکي سيکاريون گيان
وير رکڻ مهل ڪين ڊنين هاڻ ٻڌي پريم ٻران

اي ايسوي، واهه جو مونکي گيان سيکارين ٿو، رام کلي چيو. ويو رکيا مهل ڏوکي ته ڊپ ڪونه ٿيو، جاڻي وري منهنجو ٻران ٻره ٻڌڻ ٿو چاهين. واهه تنهنجي پاليسي! ڏاڍو ديولا ٿو ڏسجين!

ڀريو چڙيو ڏک اڳني ٻاڻ ڏنيت جليا سپ لڳندي ساڻ
راوڻ چڙي وري ڀڳني شڪتي
ٻاڻ ني ڏک سان ڪُٽي چڙي

ڀڳوان ٻيءَ اکين ٻاڻ ڇڏيا ته دليتن جا سڀ شستر ڇني ويا ۽ دليت ٻه ناس ٿي ويا. راوڻ ٻيءَ ٻهي شڪتي ڇڏي، ته ڀڳوان انکي ٻه اڌ ڪري ڇڏيائين ڇڏيو.

چڪر ترشول ڳهيلي ماريا ٻاڻ ڏئي پرڀ ڪاٽي نواريا
نشٽ ويا سڀ ٻاڻ اٿين دشٽ منورٿ ٿئين جيئن.

راوڻ ڳهيلي چڪر ۽ ترشول ماريا ته ڀڳوان سڀني کي وچ ڪاٽيندو. راوڻ جا سڀ ٻاڻ اهين اجايا ويا جيئن دشٽ ماڻهوءَ جا سڀ ارادا منورٿ نشٽ ٿيندا آهن.

سارٿيءَ کي سؤ ٻاڻ پڻ ماريا ڪرندي "جيءِ رام" شبد اُچاريا
رام ڪرپا ڪري ٿنهنکي اُٿاريو
ڪروڌ ڪري راوڻ ڏي نهاريو.

رامچندر هڪ سؤ ٻاڻ سارٿيءَ کي ماريا، جنهنڪري ٿالو ماٺل هو. هن ڪرندي "شري رام" شبد اُچاريو. رام ڇهت وچي هنکي اُٿاريو. ٻيءَ ڀڳوان ڪروڌ جي نظر سان راوڻ ڏي نهاريو.

ڏنش ٽاٽي ڪن ٿي هنيو ٻنهي پيانڪ ٻاڻ
ناٿنڪ ڪنين اُڏنڌا ويا ڏيندا ڦوڪون ساڻ.

ڏنش کي ڪن ٽائين ٽاڻي رام هڪ ٻاڻ اهڙو هنيو جو اُن مان ناٿنڪ ڪين ساڻ ڦوڪون ڏيندا نڪتا.

ماريو ڀڄين جن راوڻ سارٿي بري حالت ٿي ڳهوڙن رٿ جي
جهنڊو ڪريو ولي فوج رسالـل گهٽو ڳرجيو پر اندر هو ڪاڏل!

انهن ناٿنڪ ڪيف ٻاڻن ڀڄاٽين ڀڄاٽين راوڻ جي رٿ جي سارٿيءَ کي وچي ماريو ۽ رٿ جي به بري حالت ٿي ته گهوڙن جي به. راوڻ جو جهنڊو

سر، جي ڌڙن کان جدا ٿيل هئا سي جيءِ جيءِ پيا چون ۽ ڌڙ وري ميدان ۾ پيا ڊوڙن. پيا پکي وغيره نه مرن پيا ۽ لڙندڙ وير لڙائيءَ ۾ مست هئا ۽ جي مئا ٿي نه سرڳ ۾ ٿي ويا. مٿل دئيتن جو ڪريا ڪرم باندر پيا ڪن ۽ انهن کندي خوشي پيا مانن. جيڪي رام جي ٻاڻ سان مرن ٿا سي ٻاڳوان سمجهو، انهن کي نه مها آنند ٿي ملي ٿو.

دل ۾ راوڻ خيال ڪيو ويا مري سڀ دئيت
آءٌ اڪيلو بــاندر گهڻا رچيان مايا ڪنهن ريت.

راوڻ ڏٺو، دئيتن جو نه خاتمو ٿي ويو ۽ ٻاڻ اڪيلو رهجي ويو. هرڏانهن باندر اڪيچار هئا. لهذا ڪري ڇگو نيندو نه مايا رچجي.

تيز سندر رٿ هـوا سمان ڪلي چڙهيو رٿ ٿي ڀڳوان.
سند ر چنچل گهـوڙا چــار اجـر امـر ۽ تـيـز رفـتـار.

ڀڳوان کي رٿ تي چڙهيل ڏسي باندرن جو حوصلو وڌيو. رٿ هوا سمان تيز هلڻ وارو هو. انهي چار سهڻا ۽ چنچل گهوڙا ٻڌل هئا جي اجر امر هئا ۽ تيز هلڻ وارا هئا.

رٿ چڙهيل پڻ ڏسي ڀڳوان باندر بڻيا تهان ٻاوان
سهي نه سگهيو جڏهن ٻاڻن مار تڏهن ڦهلائي مايا اپار.

ڀڳوان کي رٿ تي چڙهيل ڏسي باندرن جو حوصلو گهڻو وڌي ويو. راوڻ جڏهن ٻاڻ سهاري نه سگهيو تڏهن ڏنگائي ڪري مايا کي ڦهلايائين.

مايا فقط هڪ رام کي جاڻي سچي سمجهن پيا من پرماڻي
دئيت سڄنا ۾ هـر استان پاءُ سميت پيا ڏسن ڀڳوان!

جيڪا مايا راوڻ ڦهلائي لڇمڻ جي خبر نه رام کي ٿي هئي ٻيا سڀ سچي پيا سمجهن. باندرن ڏٺو نه راوڻ جي سڄنا ۾ هرهنڌ رام ۽ لڇمڻ بيٺا آهن. هاڻي هو ٻاڻ ڪيئن هڻن؟

ڪهڻا رام لڇمڻ ڏسي باندر مَن ۾ ڊنا
لڇمڻ سميت حيرت ڀيا ٻئي وڏهڻ ٻنا
سانا ڏسي پنهنجي حيران ڏنش کي ڪير چڙهايو
ڪن شڪ ۾ مايا هري فوج سڄيءَ هرشايو.

ڏيٺا رام ۽ لڇمڻ ڏسي باندر وياڪل ٿيا ۽ ڪيترا ته اُنهن ڏي نهارڻ لڳا ۽ وڏهڻ ٻڌي ڏنائون. پنهنجي سڄا حيران ڏسي ٻڪران ڏاش کي لڙ چاڙهي ۽ مايا دور ڪري وري سڀڻ دلين ۾ خوشي آندي.

ٿڪل سمجهي سڄي فوج کي وڃڻ جيڏا ڪنيير
رانوڻ منهنجي يڌ ڏسو ڪريو خوشي سڀ ويرَ

سڀني ڏي نهاري ٻڪران ڪين چيو ته لوهين هاڻي ٿڪل هوندا. هاڻي منهنجي ۽ رانوڻ جي يڌ ڏسو!

جلي الين رٿ اڳتي هلايو برهمڻن اڳيان پوءِ سيس نمايو.
ڪروڙوڪي دل رانوڻ جهوري آيو گجند و ساهمون اوري

ايم چئي ۽ برهمڻن کي سر نمائي رٿ کي رام اڳتي ولي وار. ڪروڙي رانوڻ ۾ گجندو ٻڪران ساهمون آيو.

يڌ جيتيا جي سڀ کي ايندا سڀ سمان نہ منهنجي تيندا
تان ٻه رانوڻ جڳ پرسڌ جنهلجو ڏنو سين بنديخانو ڪنهن جو!

اي لهوري، جن هوڏن کي تو لڙائيءَ ۾ جيتيو آهي تن جي شڪتي منهنجي برابر نه آهي. سڀ ڪڏهن لڙڻ آهن نه ٻه نه ڪنهن سگهن. رانوڻ منهنجو نالو آهي. سڀ آهي ڪهمدي منهنجي قيدخاني ۾ حياتي گذاري رهيا آهن!

ويرسيڪي اڄ چڏيان نپٽائي پڇي نہ وڃين جي منهن لڪائي
تو ٻه ڪريان اڄ ڪال حوالي ٻڌين اڄي بس رانوڻ پناري.

ٻاندرن ڇهو لاءِ اڙي دشت لڙائي جو ميدان ڇڏي ڀڄي ويا آهن ۽ ڪنڌ ٻڌي ٻانهون ڪري ٿا ڪري رهيا آهن! اڄ انگد کيس اهڙي لت هڻي جو کيس ڪا به سمجهه نه پيئي ته هاڻي ڇا ڪريان. هن جو ٻڌ ٻڌ ٿيو ۽ ٻني لڳو رهيو.

جڏهن نه ڏنو راوڻ ڇڪن ڏنيو انگد هڪ لت ڀاري
وار ڌارين پڪڙي ڪڍيو ٻاهر ڪڙي "ڏين ڏين" پڪاري
ڏٺيو ڪاوڙ مان ڇڻ ڪال سمان ٻاندر ڏرن ٻر ڏاري
ائين ڪيو پڻگ ڀڳيا، سڀ ڪنڌ ٻاندرن دل نه هاري.

ٻاندرن ڏنو ته راوڻ ڏنو ٻر اڙو مگن آهي جو هٿ جي ڇڪن جي ٻارڻ ۾ ڪيس نه آهي لڏهن انگد کيس هڪ لت هڻي ۽ سندس اڃا ٿري وار پڪڙي کين ٻاهر ڦٽو ڪيو لڏهن راوڻ کي ڏاڍو ڪروڌ آيو ۽ ٻاندرن کي پڪڙي ڏري ۾ لي ڦٽو ڪيائين. پر ٻاندرن انجي پرواهه نه ڪري هن جو ٻڌ ٻڌ ڦٽائي هن جو ٻڌ ڪنڌن ڪري ڇڏيو.

ڀڳيو سڀو ڪنڌ ڪنڌ ڪري ڪري پوري ٿن آس
ڪروڌ ڪري راوڻ هليو جيئن ڏسي نراس.

سمورو ڀڳيو ڪنڌ ڪري ٻاندر شري رامچندر وٽ آيا. راوڻ کي ڏاڍو ڪروڌ آيو ۽ جيئڻ جي اميد لاهي ڇڏيائين.

ڇٽ ڏنش اٽل پڇاڙون سبل ترڪش ڪمر ڪشيو

پشت ڪشادي منوهر ڇاتي پتلو ڳل لٽڪيو
داس تلسي چوي هرشي پرپو ڏنش ٽيرڻ لڳو
برهمانڊ دگج ساگر جيو ڪڇ پرٿوي شيش ڏڪيو.

ڀڳوان جي ڪومل هٿن ۾ اٽل ڏنش ٻاڻ آهي. سندس وشال ۽ ڍڪ ڀالي ڀچانون آهن. ڇاتي ۾ ترڪش ڪشيل اٿس. ٻني ڪشادي، سندر ۽ وڪري ڇاتي، جڏهن ته هڪ پتلو لٽڪي رهيو آهي. تلسيداس چوي ٿو ته مونکي اهڙا

۰ ۽ وسه ڏسي ڏاڍو اڻند ٿو اچي. ڪڪرن جا ڳوڙها ڏسي ڦوڙا لڳو لڳڻ سڄو برسات ۾ بوندي ڏسڻ لڳا.

ٻنهين پاسين وڄون ڪڙڪار ڪري بجلي جيئن وارون وار
ڪروڙ ڪري برسات رسالي گهايل دليت ٿي ڪرن مڙيالي

ٻنهي پاسي جوڙا ڪڙڪاوڻ ڪن ٿا جيئن جهل ٿي هر هر بجلي ڪرندي آهي. ڪڪرن ڄڻ هاڻي جي برسات وسائڻ لڳو جنهن ۾ دليت گهايل ٿي پٽ تي ڪرن ٿا.

ٻاڻ لڳن سڀ دليت چڱيون ڦري ڦري پيا ڌرن ڪرن.
رت وهي ڄڻ جهرڻا جهرن ڪاتر ڏسي ڏنهون ڀري پچن.

دليتن کي ٻاڻ لڳن ٿا ۽ هو چڪوي ڌرتيءَ تي ڦري ڦري ڪاهي ڪرن ٿا. رت ٻه الڳ ٿيو وهي ڄڻ جهرڻا ٿا جهرن. ڪاتر اهڙا حالت ڏسي ڌرڪي ڀري اچي ٿا وڃن.

ڀانيت ڪاتر پرليت ندي وشال پرم اپورنر

نوجون ٻڌي بيٺل ڪناري ڀڳل رت واري ڪن پر
رت ليٿا پنور جل جيتا جدا جدا واهڻ ڪير ڳٽي
نادڪ شستر ڏنش ڀال استر ڪڇڻا سپ ڪين وٽي.

رت جي شرنائڪ ندي وڏو ڪاتر ان ٿا هئي. ٻئي لشڪر ان وڏي نديءَ جي ڪناري تي هئا. ڀڳل رت نديءَ جي واريءَ مثل ۽ رت جا ليٿا پنور هئا. هاٿي، گهوڙا ۽ ٻيا واهڻ جل جا جيو هئا. هٿيار ٻالڪ هئا ۽ ڏاش ۽ ڍال دري ڪڇڻا هئا.

ڏون جيه جيه پل سر ڌڙ جدا ڪيل سپ ٻوڙن ڇلن
پيا پکي مرن لڙندڙ خوب لڙن ۽ سرگس رڇن
دليت مرن سندن ڪريا ڪرن رچ باندر ڪري ڪرچن
مرڪيو اڪن رام ٻاڻ مرن پاڳوان سي ڳوري نند ڪرن.

باندرن چيو ته اڙي دشٽ لڙائي جو ميدان ڇڏي ڪيڏانهن ڀڄي آيو آهين؟ ٻگلي وانگر ڌيان ٿو ڪرين! پوءِ انگد کيس اهڙي لت هنئين جو کيس ڪابه سمجهه نه پيئي ته هاڻي ڇا ڪريان. هن جو ڌيان ڀڳو ۽ ڀرتي لڳو رهيو.

جڏهن نه ڏنو راوڻ ڇڪڻ ڌيان انگد هڪ لت ماري
وار ڌارين پڪڙي ڪڍيو ٻاهر جکڙي "ڌين ڌين" پڪاري
اٿيو ڪاوڙ مان جڻ ڪال سمان باندر ڏرن پر ڌاري
ايئن ڪيو ڀڄڻ لڳا سڀ ڪنڊ باندرن دل نه هاري.

باندرن ڏٺو ته راوڻ ڌيان ۾ اهڙو مگن آهي جو هن جي ڇڪڻ جي ڄاڻ به کيس نه آهي جڏهن انگد کيس هڪ لت هنئين ۽ سندس استرين جا وار پڪڙي کين ٻاهر ڦٽو ڪيو جڏهن راوڻ کي ڏاڍو ڪروڌ آيو ۽ باندرن کي پڪڙي ڌرتيءَ تي ڦٽو ڪيائين. پر باندرن انجي پرواه نه ڪري هن جو ڌيان ڦٽائي هن جو يگيه کنڊن ڪري ڇڏيو.

يگيه سڀو کنڊ کنڊ ڪري ڪري پوري من آس
ڪروڌ ڪري راوڻ هليو جيون ڏسي نراس.

سمورو يگيه کنڊ ڪري باندر شري رامچندر وٽ آيا. راوڻ کي ڏاڍو ڪروڌ آيو ۽ جيئڻ جي اميد لاهي ڇڏيائين.

هٿ ڌنش اتل پچائون سبل ترڪش ڪمر ڪشيو
پشت ڪشادي منوهر ڇاتي پٽلو گل لٽڪيو
داس تلسي ڇوي هرشي پريو ڌنش ٽيرڻ لڳو
برهمانڊ دگج ساگر جيو ڪڇ پرٿوي شيش ڏڪيو.

ڀڳوان جي ڪومل هٿن ۾ اتل ڌنش ٻاڻ آهي. سندس وشال ۽ شڪتيشالي پچاڻون آهن. چيلهه ۾ ترڪش ڪشيل اٿس. پٺي ڪشادي، سندر ۽ ويڪري ڇاتي، جنهن ۾ هڪ پٽلو لٽڪي رهيو آهي. تلسيداس چوي ٿو ته منهنجي اهڙا

ٻهوش ٿي ڪري ڪرايو. ٻيو ساڻلي وري اچي رت لي راوڻ کي وڌاري لنڪا
ڏٺي ويو. اهڙيءَ رت ميگهناٿ لڇمڻ موڪلي اچي شري رامچندر جي چرڻن ۾ ويو.

ٻڌي راوڻ لنڪا ويو يگيه هڪ لڳو ڪرڻ
جيڪ چاهي ڏسو رام مک ڪال وس پڻ جيڻ .

راوڻ لنڪا اچي هڪ يگيه ڪرڻ لاءِ تيار ٿيو اڪيلي ۽ مورک راوڻ،
رام کان وِمک ٿي ٻيا ۽ جيڪ چاهي ٿو. جيڻ چاهي ٿو.

ٻُڌي ويڀيشڻ خبر پئي سماچار سڀ رام ڏني
راوڻ يگيه هڪ ڪرڻ ٿو چاهي سڌ يگيه ٿيو ڪان مرڻو ناهي.

هتي ويڀيشڻ کي راوڻ جي يگيه رچڻ جي خبر پئي، جڏهن سمورو ورتانت
رام سان ڪهڙو ۽ چيو ته اي سوامي، جي هن جو اهو يگيه سڌ ٿيو ته پوءِ ڪير
ڪهڙو ماري ڪين سگهندو.

جلد موڪليو ڪي وير جي بندر
يگيه وچي ڪن يگيه دس ڪندر
سوير ٿيندي ئي ويا سي وير هنومان آدِ سڀ باندر سڌير .

تڏهن ڪري اي سوامي ڪي سوير باندر موڪليو جي هن جي يگيه کي
ڀنگ وڃي ڪن. صبح ٿيندي ئي هنومان ۽ ٻيا وير باندر يگيه ڀنگ ڪرڻ لاءِ
ڊوڙيا.

ويا ڪيليندا شهر ڏي لنڪا ڪهڙيا راوڻ گهر بنهه اشنڪا .
يگيه ڪندو جيڪن راوڻ ڏٺائون ڪروڌ اندر ۾ گهڻو رکيائون.

سڀ باندر ڪيليندا لنڪا ۾ راوڻ جي گهر ٻنا ڊپ جي گهڙي ويا ۽ راوڻ
کي يگيه ڪندو ڏٺائون ۽ ڏاڍي ڪاوڙ ڪيائون.

جنگ چڙي مورک گهر آيو ۽ اچي پل ڏيان لڳايو
انگد الين چڪي لت هڻين سوارٿ وس نه اچي سڻين!

مورچا وئي ۽ وري اُٿيو ڪرڻ هنومان واڪاڻ لڳو
ڪيئن ڀڪريان اڄ توکي سنگهار اڄ ڀڄندين مون ٻل ڏکار.

راوڻ جي مورچا ڏ ونبي ۽ سنڀالي ٻڻ اٿيو ۽ هنومان جي ٻل کي سارهائڻ لڳو. ساڳئي وقت هنومان کي چيائين ته ڪيئن ڀ ڪري توکي اڄ مار ڀڄندس. جي تون ته مئين ته پوءِ منهنجي ٻل کي ته حيف آهي ۽ مونکي ڀ.

جئي ائين لڇمڻ ساڻ ڪٽي ويو راوڻ ڏسي سو حيرت ٿيو.
رام چيو هنؤ جئي جڳ شال ديو رکيڪ ۽ ڪال جو ڪال.

لڇمڻ کي هنومان پنهنجي ڀي چاڙهي کڻي ويو. راوڻ کي اهو ڏسي حيراني ٿي. هنومان جڏهن لڇمڻ کي کڻي رام وٽ پهتو تڏهن رام چيس ته اي هنومان، تون جڳ جيئين. تون ديوتائن جو رکيڪ ۽ ڪال جو ڀ ڪال آهين.

ٻڌي وچن اُٿيو لڇمڻ ٻاي برهم شڪت وئي آڪاش هلي.
ٻاڻ وري ڏنش پنهنجي چاڙهي
سامهون راوڻ آيو رام سنيارڻي.

رام جا اهي لفظ ٻڌي لڇمڻ اٿي ويٺو ۽ اها برهم شڪتي آڪاش ۾ هلي ويئي. لڇمڻ ڏنش ني ٻاڻ چاڙهي شري رامچندر جو جاپ ڪندو وري ڀڙائي جي ميدان ۾ وڃي راوڻ جي سامهون بيٺو.

جاد وڃي ۽ رٿ ڀڃي راوڻ آت وياڪل ڪيو
ڏرن ليٽي سريرٿي راوڻ وري بيهوش ٿيو
رٿ ڀڃي سارٿي ماريو ٻئي سارٿي راوڻ لنڪا نيو
لڇين ٻـل مها آتـل موتي اڄي رام شرن پيو.

لڇمڻ ڏکي ني ٻاڻ هڻي راوڻ جو رٿ ڀڃي سندس سارٿي کي ماري ڪيس

بهوش ٿيري ڪيرايو، پر سارلي وري اٿي وڃڻ لي راوڻ ڪي وڃاري لنڪا
ڏني وڃي، اهڙيءَ ريت مهابلوان لڇمڻ موٽي اچي شري رامچندر جي چرڻن لي پيو.

ٻڌي راوڻ لنڪا ويو يگيہ هڪ لڳو ڪرڻ
جيہ جاڏي ڏسو رام مک ڪال وس پڻ جيڻ.

راوڻ لنڪا ۾ اچي هڪ يگيہ ڪرڻ لاءِ تيار ٿيو، اڪيلي ۽ مورک راوڻ،
رام کان وٺي ملي ٿيو ته جيہ ٿئي، جتي چاهي ٿو.

ٻڌي وڀيشڻ خبر پئي سماچار سڀ رام ڏئي
راوڻ يگيہ هڪ ڪرڻ ٿو چاهي سو يگيہ ٿيڻ کان مرڻو ناهي.

وڀيشڻ کي راوڻ جي يگيہ رچڻ جي خبر پئي، جنهن سمورو ورتانت
رام سان ڪيو ۽ چيو ته اي سوامي، جي هن جو اهو يگيہ پورو ٿيو ته پوءِ ڪيس
ڪير به ماري ڪين سگهندو.

جلد موڪليو ڪي وير جي بندر

يگيہ رچي ڪن يگيہ ڌس ڪنڌ
سوير ٿيندي اي ويا سي وير هنومان آڏ سڀ باندر سڌ ٻر.

تنهنڪري اي سوامي ڪي سورهيه باندر موڪليو جي هن جي يگيہ کي
يگيہ رچي ڪن. صبح ٿيندي ئي هنومان ۽ ٻيا وير باندر يگيہ ڪرڻ لاءِ
دوڙيا.

ويا ڪيليندا شهر ڏي لنڪا گهڙيا راوڻ گهر ٻنهي آسنڪا.
يگيہ ڪندو جيئن راوڻ ڏٺائون ڪروڌ اندر ۾ گهڻو ڪيائون

سڀ باندر ڪلبندا لنڪا ۾ راوڻ جي گهر ٻنا ٻڌ جي گهسي ويا ۽ راوڻ
کي يگيہ ڪندو ڏٺائون ۽ ڏاڍي ڪاوڙ ڪاڏائون.

جنگ چڙي مورک گهر آيو ۽ اچي ٻل ڏيان لڳايو
اڪد الين چڙي لت هڻين سوارٿ وس نہ اچي سڻين

ڏسي هيڏي هوڏي پڳا ۽ "انگد ۽ هنومان" پڪارڻ لڳا.

بــاڻ هلايــا راڻــوڻ سوايــا جي سـڀ اُڏي لڳن
پڻ سڀ پکڙيا ڏر آڪاش ويا بـــاندر ڏســـي ڀڄن
پيو مونجهارو فقط فــوج سهارو چــوَن پڪار ڪـــري
رگهويــــر پـــرسڌ ڪرڻُتاسنـــڌ جن رکيڪ اِيش هري.

راڻوڻ ياري باڻ هلايا جي آڪاش ۾ ڏرليءَ جي وچ ۾ بکڙجي ويا ۽ باندرن جي سڀنا کي ناس ڪرڻ لڳا. باندر هيڏانهن هوڏانهن ڀڄڻ لڳا ۽ ڪرالهل مچي ويو. باندر سڀنا کي فقط رام جي شڪتيءَ جو آسرو هو ۽ چوڻ لڳا ته اي پڙ ۾ اسان جي رکيا ڪر۾و.

ڀڄندو ڏسي باندر ڪٽڪ چيلهه ترڪش ڌن هـــٿ
لڇمڻ هليو ڪاوڙ ڪـري چـرن ڌرينـدي مـــٿ

لڇمڻ جڏهن باندرن جي سڀنا کي ڀڄندو ڏلو تڏهن ڪروڌ ڪري هٿن ۾ ڌنش ۽ باڻ کي کڻي شري رامجا چرن ڇهي هليو.

"مار نه باندر دئيت سنيال ڏس مونڏي مان تنهنجو ڪال."
ڳوليان توکي تو پٽ ماريو جاڻ مٽين ۽ هون من ناريو."

لڇمڻ چيو ته اي دشت راڻوڻ، باندرن کي نه مار ۽ سنڀال. مونڏي نهار، آءٌ تنهنجو موت اچهو هت ايڏو آهيان. راڻوڻ ورندي ڏني ته مون توکي ڳوليو ٿي جو تو منهنجا ٻه وير پت ماريا آهن. هاڻي توکي جاڻ ماريو منهنجو من ٺرندو.

ڪيو لڇمڻ باڻن وسڪارو رٿ ڀڳو ۽ سـارٿي ماريو
هڪڪ سؤ باڻ هر سـر هنيا ناڳن جان جبل شکر نيا.

لڇمڻ باڻ هلائي راڻوڻ جو رٿ ڀڃي ۽ سارٿي ماري وڌو. هر ڪنهن سر ۾ هن سؤ سؤ باڻ هنيا جي سندس سرن ۾ ناڳن وانگر گهڙي ويا جيئن ناڳ جبل

هن لاءِ ڀرلڪي ويندا آهن.

هنيا سڀ ٻاڻ ويا رڊي ٻيهي ڏرن ڪريو ڪا خبر نه ٻيٺي
مورڇا ولـي ۽ ويـــر آئيو شڪت برهم ٻاڻ ڀري رکيو.

هڪ سڀ ٻاڻ ويا هن جي هردي ۾ ماريائين. راوڻ بيهوش ٿي ڪريو. جڏهن وري سامهون آيو تڏهن هن برهم شڪتيءَ جو ٻاڻ ڀري ڇڏيو.

جا برهم شڪتي اچي ڇاتي لڳي لڇمڻ ويـــر مڇـيح
بيهوش ڪٽڻ لڳو بـس راڻــوڻ اٿــل پـــل مهما رهي
مستڪ برهماند براجـــن پرچاند جيڏــن هـــڪ ڪــڻ
ڪنهن چاهي ڪٽڻ مورڪ راڻوڻ نه ڄاڻي شڪت ڪريون.

برهم شڪتي لڇمڻ کي ڇاتيءَ ۾ لڳي ۽ بيهوش ٿي ويو. راوڻ کيس کڻڻ چاهيو پر هن جي مستڪ تي هزارين برهمانڊ هئا تنهن ڪري راوڻ نه ڄاڻو راوڻ جي مت ماري ويئي هئي ۽ اچي ڇاهه ٿي چرياڻي اچي واسو ڪير هو. اهي برهمانڊ هڪ ڪڻي جيترو ائين ۽ مستڪ تي نه کڻي سگهيا هئا. لوڙي بيهوشيءَ جي حالت ۾ هو بت ٿي پيو هو پر نه ڀڃڪي سگهي ڪڻ جيتري شڪتي راوڻ ۾ ڪٿان اچي؟

ٻوڙيو هنئين ڪـــاوڙ ڪـــري چلي وڃن ڪنور
وڏندي لڳس ڏاڍي زور سان گهوسو مٺ پڪوڙ

لڇمڻ کي بيهوش ڏسي هنومان ڪاوڙجي راوڻ طرف ٻوڙيو ۽ جيئن هو اوڏاهين وڌيو تيئن راوڻ کيس هڪ گهوسو ڏاڍي زور سان هنيو.

ڏک ڪاڏو پر ڪين ڪريو آئـيو سنڀالي خـــار پـــريـــو
هنيو گهوسو هنومان اُدار راڻوڻ ڪريو، ڪري وڃ ڀاڙ.

هنومان راوڻ جو گهوسو سهاري جهٽ اٿيو ۽ ڪروڌ ۾ ڀرجي هڪ اهڙو گهوسو راوڻ کي هنيائين جو هيٺ ڪري پيو.

اندرين کي جيتڻ ۽ پر اپڪار اُنجا گهوڙا آهن جي دبا ۽ ڪميا جي مضبوط نوڙيءَ سان ٻڌل آهن. اُنهيءَ نوڙيءَ کي وري سمتا جو وَٽ آيل آهي!

سارٿي اِيش ڀڄن سڄان ورت وئراڳ سنتوش ڪرپان
دان پرشارت ٻڌ شڪتي ڊال وگيان ڏنش سپ ڪٺن ڪرال!

جنهن رٿ جو سارٿي ايشور ڀڄن آهي، وئراڳ ڊال آهي، دان، ٻڌ، شڪتي وگيان سپ مضبوط ڏنش آهن.

سنيم نيم ٻيا گڻ ٻاڻ نرمل اَچل مَن ترڪش ڄاڻ
ڪَوَچ اَڀيڳہ برهم پد پوُڄا جيتڻ شترو لءِ وات نہ ٻي ڪا.

سنيم ۽ نيم ۽ ٻيا شپ گڻ انيڪ ٻاڻ آهن. صاف هردو ۽ من نڪالي آيل ترڪش آهي. برهمڻ جي چرنن جي پوڄا ڪَوَچ آهي. ڪير آهي جو اهڙي سامگريءَ واري سورمي سان لڙندو؟

مها ويري سنسار ۾ سگهي جيتي سو وير
جنهن رٿ آ اهڙو درڙ ٻڌ سکا، من ڌير!

اي سکا، جنهن وير کي اهڙو ڌرڙ رٿ آهي اهو ڪيڏي نہ ڀاري ۽ ڀينڪر وير کي سولائيءَ سان جيتي سگهندو!

هوڏانهن آ راوڻ ٻلي هيڏانهن انگد هنومان
ڏيئيت باندر لڙن پاڻ جيہ راوڻ جيہ رام.

هڪ پاسي راوڻ، مها ٻلوان آهي. ۽ ٻئي پاسي انگد ۽ هنومان آهن. هڪ ٻئي کي للڪارن ٿا. پنهنجي پنهنجي پريو جي جيہ پڪارن ٿا. ڏئيت ۽ باندر ان ڀاڻ ۾ لڙن ٿا.

مارن ڪاٺن ڌرن پڇاڙن سر ڪاٽي ٻين گهٽن کي مارن
پيٽ ڦاڙي ۽ ٻانهون اکوڙي ڌرن پٽڪي ۽ بدن نهوڙي.

ماڻهن معمولي ۽ ڏولي ۾ ئي اچايا ها. ڪجهن کي لڳ ماري سندن سر
ها پاڻان. سندن ٻيڻ ڦاڙي ۽ ٻاهرون اکرڙا سان هيڪي ڏولي ۾ ئي
... ڇاهي ها.

ڀڪڙي دليتن ڏوليءَ ٻڏون واريءَ وانت پري سوورن.
ٻاندر شترن سان الين لڙن ڪروڌ ڪيو اڄ مرليو جڻ.

ٻاندر معلوم سان دليتن کي ماري ڏوليءَ ۾ ٻوڙيندا ٿا وڃن ۽ سندن واسع
... سان پري ٿا پلٽين. ٻاندر پهنجي شترن دليتن سان الين ٿا لڙن جڻ
ڪروڌ مجري اڄي دليتن ۾ ٻو آهي!

اوچ پاهنجي هلندي ڏسي ويهه پاهون ڏهه ڏنش
ڪروڌ ڪري ڏهيسر چئو "موٽو" دليتن ونش.

پنهنجي اوچ کي هلندو ڏسي راوڻ ڪروڌ ڪري دليتن جي ونش کي
سڀ ئي جلد ميدان ۾ موڪلي آيو.

راوڻ ڪيو لڳن جبل سمان ڀڄن پرزا ٿي ڪرن نڏان.
سڀ رهيو رڪ روڪي وير پسي متوالو رانسوڻ سڌير!

... جو متوالو ويو راوڻ ڪروڌ ڪري پنهنجي رٿ کي روڪي بيهي
سڌس هاڻ جبل سمان هتا ۽ وار جي ٻاهر الهي کي ڪاٽي پرزا پرزا
... ئي پلٽيو.

ٻاندر ڄهلڪي هٽ هٽ جوڏا ڪروڌ ڪري ۽ ڀاري ڳوڏا
هيڏي هوڏي پڪسا ٻاندر ڪهٽيلي
"انگد، شنوبان" پيا سڏن سيلي.

اندرين کي جيتڻ ۽ ٻه اُپڪار اُنجا گهوڙا آهن جي دَيا ۽ ڪِرپا جي مضبوط نوڙيءَ سان ٻڌل آهن. انهيءَ نوڙيءَ کي وري سمتا جو وَٽ آيل آهي!

سارٿي ايش ڀڄن سجان ورت وئراڳه سنتوش ڪرپان
دان پرشارت ٻڌ شڪتي ڀال وگيان ڌنش سپ ڪٺن ڪرال!

جنهن رٿ جو سارٿي ايشور ڀڄن آهي، وئراڳ ڀال آهي، دان، ٻڌ، شڪتي وگيان سپ مضبوط ڌنش آهن.

سنيم نيم ٻيا گڻ ٻاڻ نرمل اَچل من ترڪش ڇاڻ
ڪَوچ اڀيڳه برهم پد پُوڄا جيتڻ شترو لءِ وات نه ٻي ڪا.

سنيم ۽ نيم ۽ ٻيا شپ گڻ انيڪ ٻاڻ آهن. صاف هردو ۽ من نڪالي آيل ترڪش آهي. برهمڻ جي چرنن جي پوڄا ڪَوچ آهي. ڪير آهي جو اهڙي سامگريءَ واري سورمي سان لڙندو؟

مهـا ويـري سنسار ۾ سگهي جيتي سو ويـر
جنهن رٿ آ اهـڙو درڙ ٻڌ سکـا، مـن ڌيـر!

اي سکا، جنهن وير کي اهڙو ڌرڙ رٿ آهي اهو ڪنهن ٻه ٻاري ۽ ڀينڪر وير کي سولائيءَ سان جيتي سگهندو!

هوڏانهن آ رانـوڻ ٻاي هيڏانهن انگد هنومان
دئيت باندر لـڙن ڀاڻير جيئه رانوڻ جيئه رام.

هڪ پاسي راوڻ، مها بلوان آهي، ۽ ٻئي پاسي انگد ۽ هنومان آهن. هڪٻئي کي للڪارن ٿا. پنهنجي پنهنجي پرڀو جي جيه پڪارن ٿا. دئيت ۽ باندر ٻه ٻاڻ ٻر لڙن ٿا.

مارن ڪاٽن ڌرن پڇاڙن سر ڪاٽي ٻين کهڻ کي مارن
پيٽ ڦاڙيءَ ٻانهون اکوڙي ڌرن پٽڪي ۽ بدن نوڙي.

ڪال والگر رح بالد اچي ڏوڙيا جيا ۽ وڏا جبل کڻي بالي اُڏي رهيا آهن! بالدرن کي هالي ڪر خوف ڪرڻ هو. شري رام جي جيءَ چولدا ها شڪا جي اچي وڏالا ٿا هلن. هالي جي ڏيهي چال والگر رح بالدر هلن ٿا. جبل ۽ وڻ پٽي دشمن کي هڻن ٿا.

بنهين طرفن جيءَ جيءَ چئي مٽ جوڙي جا چاڻ
هڪ پاسي راوڻ بلي ٻئي پاسي پگوان .

ٻئي ڏڀارن ٻنهجي راجا جي جيءِ ملالي ٻنهجي سرٻکي ۽ مٽ جوڙي ڪرلي ان سان لڙن ٿا. هڪ پاسي آهي دليسر راوڻ مهابلي، ۽ ٻئي پاسي آهي ڀڳوان رامچندر.

راوڻ رٿ تي ڏٺو رگهوير ڏسي پيشڻ ٿيو اڌير
پريت گهڻي پرڀن سنديه هٿ جوڙي چيو ساڻ سنيه .

راوڻ کي رٿ تي ۽ رام کي پيادل ڏسي وڀيشڻ جي ڏيرج هلي ويئي! رام سان جو سندس هيڏي پريت آهي تنهنڪري سندس من ۾ ڪتڪر پيدا ٿيو. دل ۾ سنيه رکي وڀيشڻ شري رام جي اڳيان اچي چوڻ لڳو:

ناٿ، نه رٿ نه جُتي پيرن ڪيئن جيتيندا، ٻاڻ هلن!
ٻڌ مٿر چيو ڪرپاندان جنهن ٻل جيءِ ٿئي رٿ پيو چاڻ .

اي ناٿ، پيرن کي ڪا سواري ڪانهي ۽ لڪي پيرن ۾ جتي اُلڙا ڪوڙي رٿ ٻنهي هيڙي ٻاري ٻران شترو کي جيتيندا ؟ شري رام چيو ته اي مٽر اهو رٿ ٻيو آهي، جنهن سان منش جي جيت ليندي آهي!

شوُرتا ڌيرج جنهن رٿ ڦيٿا ستيه شيل درڙ وشواس پتيڪا.
دم ووبڪ پرهت گهوڙا ٻل ديا ڪميا سمتا نوڙي پڌل.

اي مٽر، اُهو، رٿ جا ٻه ڦيٿا آهن شورتا ۽ ڌيرج، ستيه شيل گيان، ٻل،

ائين ڪري رٿ هوائي ساجيو
ڪنن تاڙيون وڄي لڙائي واڄو
وير اُٿل هليا ٻل ٻلي ڪجل جبل چڙهه آنڌي هلي
اَپسوڻ ٿيا گهڻا تنهن ڪال ڳڻي نه راڻوڻ تن ڪرب وشال.

هن هڪ اهم تيز هلندڙ هوائي رٿ تيار ڪرائي ۽ ڄڻ ڄاڻا وڄائي ويو اوان ساڻ ڪٽي لڙائيءَ جي ميدان تي آيو. ڄڻ ته ڪجل جي جبل مان اونداهه ڪري رهي آهي! گهڻيئي اَپسوڻ ٿين ٿا پر راڻوڻ کي ان جو ڪرب هو جو انهن جي پرواهه نه ڪري لڙڻ هليو.

تنهن نه سمپٽ سُگن شپ نه سپني من وسرام
پرڀ دروهي موهه وس ذت پوڳي مڌڪام.

انهن منش کي سک سمپت نه سپني ۾ به ملي نه سگهندو، جو مدن کي ڌڪار جي نظر سان ڏسي ٿو. ۽ ڪيس دل جو آرام ۽ ڪڏهن اطمينان نه ٿيندو. هو سدائين اي مڪ رهي نرڪ جهڙا ڏک ڀوڳيندو رهندو.

راڻوڻ جيوسپ ٻڌواي وير روڪيو باندرن جهُنڊ سڌ ير.
ٻن ڪمارن سان مان لڙان فوج سامهون ڪري اڳيان هلان.
اِها خبر جڏهن باندرن ورتي خوشي منائي ”جيه رام“ چئي

راڻوڻ سيني وارن کي چيو ته توهين رهو ۽ باندرن جي جهنڊن کي اڳتي روڪيو. مان پنهنجن راجڪمارن سان ٿي لڙندس. هن سڀا کي رام جي سامهون ڪري ايهاريو. باندر اهو ڏسي، خوشيءَ مان ”جيه رام“ پڪارڻ لڳا.

ٻوڙيا اُٿل پيريل مهاٻل سمان ڪال جي
چڙهه ساڻ ڪنين آڪاش اُڏن ٻاڻ ڪرال جي
ننهن ڏند چڙهه، جبل وڏا وڻ ڪٽي نه، شنڪ هلان
راڻوڻ هاٿي ٻڌ مدماتي ”جيه شري رام“ چون.

ڪالنگر ۾ باندر اٿئي ٻوڙا جهڙ ۽ وڏا جبل کپ پالي اڏي رهيا آهن! باندرن کي هالي ڪرڪرب ڪري هو، شري رام جي جيءَ چولدا ها شڪا هي اٿي وڏندا نا هلن. هالي هي ڏسي ڇال ڪالنگر ۾ باندر هلن ٿا. جبل ۽ وڻ ٻئي دشمن کي هڻن ٿا.

ٻنهين طرفن جيءَ جيءَ چئي مٽ جوڙي جا جاڻ
هڪ پاسي راوڻ ٻلي ٻئي پاسي ڀڳوان .

ٻئي ڏاون ٻنهجي راجا جي جيءَ مالي ٻنهجي سرڪي ۽ مٽ جوڙي ڳولي اُن سان لڙن ٿا. هڪ پاسي آهي دليسر راوڻ مهابلي، ۽ ٻئي پاسي آهي ڀڳوان رامچندر.

راوڻ رٿ تي پنڌ رگهوير ڏسي ويڀيشڻ ٿيو آڌير
پريت گهڻي پرڀو سنديهه هٿ جوڙي چيو ساڻ سنيهه .

راوڻ کي رٿ تي ۽ رام کي پيادل ڏسي ويڀيشڻ جي ڌيرج هلي وئي! رام سان جو سندس هيڏي پريم آهي تنهنڪري سندس من ۾ کٽڪو پيدا ٿيو. دل ۾ سنيهه رکي ويڀيشڻ شري رام جي اڳيان اچي چوڻ لڳو:

ناٿ، نه رٿ نه جُتي پيرن ڪيئن جيتيندا ، ٻاڻ هلن !
ٻڌ متر چيو ڪرپاندان جنهن ٻل جيءَ ٿئي رٿ ٻيو جاڻ .

اي ناٿ، توهان کي ڪا سواري ڪانهي ۽ نڪي پيرن ۾ جتي آهن! ڪهڙي ريت توهين هيڏي ڀاري ٻلوان شترو کي جيتيندا؟ شري رام چيو ته اي متر اهو رٿ ٻيو آهي، جنهن سان مڻش جي جيت ٿيندي آهي!

شُورتا ڌيرج جنهن رٿ ڦيٿا ستيه شيل درڙ وشواس پتيڪا .
دم ويڪ پرهت گهوڙا ٻل ديا ڪميا سمتا نوڙي ٻڌل .

اي متر، اهي ۽ رٿ جا ٻه ڦيٿا آهن شورتا ۽ ڌيرج ۽ ستيه شيل گيان، ٻل،

جي لڄا هجي. راوڻ سان هن وقت وير ڀاءُ نه رک. اٿي وڃي هڪ چتا ناهي
هنن ديوان کي ڏي.

ميگهناد نار تي جتي ستي تيار وڏي هڪ چتا اُتي تي.
سي سڀ راڻيون چتا چڙهيون اندومتيءَ جون پياريون هيون

جتي ميگهناد جي استري ستي ٿي هئي اُتي ئي هڪ سندر چتا ٺاهي
ويئي ۽ بندمتيءَ ۽ ٻيون جيڪي ڪيس پياريون هيون سي چتا تي ئي وٺيون.

ڇيهو پڳوان پسوءِ ڪُمد سڏي وٺسي وڀيشڻ اچ هتي
رام وچن سر متي رکي آيو اچي وڀيشڻ حڪم ٻڌايو

پوءِ ڀڳوان ڪهل کي ڇهو ڪ وڀيشڻ کي جاءِ وٺي اچ. هو آڪيا متي تي رکي
اٿي آيو ۽ اچي وڀيشڻ کي آڪيا ٻڌايائين.

هيو استرين سان راوڻ اُتي اندومتي چترليکا جتي
پٽ ڏسي ڪيا گهڻا ورلاپ روئن ناريون ۽ سين سنتاپ

راوڻ به راڻين سميت اُتي آيو. پٽ کي ڏسي ڏاڍا ورلاپ ڪرڻ لڳو.
استريون به ڏاڍا ورلاپ پيون ڪن.

نبي وينيون مٿان چتا اتين گهر وڃن پتيءَ ساڻ جيئن.
باهه لڳي اندر جوالا سيي وڃي رسيون اُمرڌام پتيءَ جي.

پٺي استريون چتا تي اتن وڃي رهيون جيئن گهر پتيءَ سان گڏ وڃڻ جون
هيون. آڪيا ملڻ تي باهه لڳائي ويئي ۽ استريون وڃي پنهنجي پتيءَ سان گڏيون.

سنديهه پيدل. راوڻ پربل ماڻ نارين گهر ڏي ويو
مندودري آه ڪري دک سمپاڻ راوڻ مورچت ٿيو
ڏسي راوڻ دشا دک ڪري هرڪا دليت ۽ سڀ دليتيون
پرم پيه آفت هري آپت سڀ اچي لنڪا پيون.

سندس پرپل راوڻ استرين سبب گهر وارو. مندودري ۽ ٻين راڻين کي وڏاڪل ڏسي راوڻ بيهوش ٿي ويو. راوڻ جي هيڏي ڏرڪتي ڏسي راڪش ۽ راڪشياڻيون ڏاڍو ڏک ڪرڻ لڳيون جنهن ڪري لنڪا ۾ ڏک، پڙ، ورلاپ، ۽ پوءِ اچي گهيرو ڪيو هو ۽ سڀ مصيبتون اچي لنڪا ۾ رهڻ لڳيون.

ڳائن مهما، شو وشنو اُپما   رچ بالدر سک پريل
ناٿ رگهونايڪ، ليڇمڻ سهت   اُپاسڪ چت چرن ڏريل
ڏسي ڪوشلڪشڪن پاءِ سهت   چڙن مک مان
ڪاسي جو ڏيائي، نهه‌شنڪ پائي   نت يش سُک سان

سڀ رخ ۽ بالدر خوشيءَ ۾ برجي وشنو ۽ شو جي مهما ڳائڻ لڳا ۽ رام ليڇمڻ جي چرنن ۾ سڀ امن تا ۽ ابراءَ جو ڏيان ڪن ٿا. پڪران ۽ ليڇمڻ سيپي جا عجيب ڪراڪ ڏسي پنهنجي مک سان ڳڻ ڳائي ٿو. تلسيداس چوي ٿو ته جيڪي منش سدائين ائيءَ ۾ ابراءَ جي مهما ڳائن ٿا ۽ ڏيان ڪن ٿا ان کي ٻيا سڀئي جتي ڪٿي سک ۽ سمان ملندو آهي.

راوڻ اجا من ڪوٽ رکيو   انگ ڦري نس جسو وڌ لکيو
وير رکي پر چاهي ڪاياڻ   موهه وس چاڻ سو مُوڍ اگيان!

راوڻ جي من مان اجا ڪوٽ نه ويو آهي. وڌاتا جو لکيل انگ ڀلا ڪيئن ٽرندو؟ پکوان سان وير رکي جو ڪلياڻ گهري اهو سو بيوقوف آهي.

دوت مڪان ڏهيسر پڌو   نارائنتڪ جو ناش
پڙوا ڏينهن هليو خوف بن   لڙڻ لڙائي خاص.

نارائنتڪ جي مرڻ کانپوءِ پڙوا جي ڏينهن خاص لڙائي لڙڻ لاءِ لشڪر تيار ڪري اٿيو.

گهر وڃو. ڀر ٻڌي اندومتيءَ جو ته الهين چڱو ته آهي. اسين ڀلا درشن ٻاليءَ ڪيئن موٽي وڃون؟

ٻڌي ٻالڪون الهين نراس ٻن نيتر ڦل رهن اداس
ڪنديون وينتي اها ٻلي ناريون باندر سلنا راڄي ٻڌاريون.

اسين جهڪا آش ٻالي آيون آهيون سا جي پوري نه ٿيندي ته اسين ڪيئن گهر موٽي ويندا اسين. الهين چونديون اهي ناريون باندر سينا اندر داخل ٿيون ۽ ڀلا چرڻ لڳيون ته

رکيا ڪريو، بندو الهين ڌرم پتيورت گهات
پريتم پريت نه نشٽ ٿئي متان لڳي تو پاپ

اي ڀڳوان، اسان سان الهيءَ نه ڪريو. اسين پتيءَ جي سر ڪالسراڻ ڪيئن سٺيون ٿيون. اسين پتيورتا ناريون آهيون. الهين پتيورتا ڌرم جو گهات ڪري پاڻ کي پاپ نه چاڙهيو!

پنهنجين أتاري رام وهاريو مٿي واٽي جتي الهن پڪاريو
پندومتي ڏون پرم سياڻي ڌرم پتيورت رڌي سماڻي

ڀڳوان اندومتيءَ کي جو ته ڏهنجي هرڌي ۾ پتيءَ لاءِ الي پريم آهي ۽ اون سياڻي به آهين.

ڪن ڪنهنجا هٿ ڪيئن واڪاڻيان

گهر ور سک سڀ پيا من مانيا
ٻڌي وڃن جل نيڻن آيو هٿ جوڙي پنهنجو عرض ٻڌايو

تنهنجي ڪٿن جي واڪاڻ مان ڪهڙي ڪريان. جهڪي من ۾ اچا ڪهڙي سو ور گهر. ڀر ٻڌي اندومتيءَ کي اکين ۾ پاڻي اچي ويو.

امرت ڇڏي ڪو زهر ڪيئن کائي
نرڪ گهري، ڇڏي سرڳ ڀلائي
ســر ڀتي اسين گهرون فقط ڏيــو گهرائي اسانکي جـاد

ٻئي ڇوڙ لڳيون نه اي ڀڳوان، اسين امرت کي ڇڏي زهر ڪيئن گهرون؟ سرڳ جا سک ڀلائي نرڪ کي ڪيئن طلبيون؟ اسانکي فقط ڀتيءَ جو سر گهرائي ڏيو ته ان سان گڏ جلي وڃي سائنس ملون.

ذات اسان جي ٻي هڪ وينتي ٻنا لڪڙين ٿيون ڪيئن ستي؟
سک ساگر ٻڌي وچن پرماڻ سڏيو انگد ۽ پـڻ هنومان.

سوامي، اسان جي ٻي ٻه وينتي ٻڌو. لڪڙين کانسواءِ اسين ڪيئن ستي ٿيون. اهي وچن ٻڌي ڀڳوان سک ساگر يڪدم انگد ۽ هنومان کي سڏيو.

سکا، وڃو ٻئي لنڪ نگـــر بار وٺي اچـــو چندن اگـــر
حڪم ٻڌي ٻئـي ٿيا روانا وٺي آيا چندن گهڻو مردانا.

ڪين آکيا ڏنائين ته ٻئي لنڪا شهر ۾ وڃو ۽ گهڻو بار چندن ۽ اگر جو وٺي اچو. شهر ۾ وڃي هنن گهڻو ادم ڪيو ۽ گهر گهر ۾ چندن ۽ اگر جي ڳولا ڪئي. ليڪ هو گهڻو چندن ۽ اگر ڪٺي آيا.

ڪٺي آيــا اگر چندن اُتــي هيو پـــريو شري رام جتي
ڀڳوان چيو ٻوءِ وري لنڪيش ڇوان جيڪي ٻڌ اُلم اپديش.

جڏهن هو گهڻو چندن ۽ اگر ڪٺي آيا تڏهن ڀڳوان ويڀشڻ کي چيو ته منهنجو هيءُ الم اپديش ڌيان سان ٻڌ.

ٻنڌو متي جت چاهي وچ بار سڀو ڪڻ، مت منهنجي مڃ
دل مان وير مٽائي ڏهيسر ڪيار وڃي هڪ سندر چتا ڪر

لون هيءُ سڀرور بار ٻاڻ لي ڪڻ. چندن ۽ اگر آڻي ڪٺائي وڃ جتي الدوستي

ڪري جيئن مان ۾ وڃي پتيءَ سان گڏجان. مندودري چيو ته پيو ابا ته لي نتو سگهي سواءِ انهيءَ جي ته لون شري رامچندر جي شرن ۾ وڃ.

اڪيلي هلي رٿ چڙهي جڏهن هڪ سکي آئي ساڻ لڏهن
چندر ليکا هــو نانءُ جنهنجو گڻ سياڻ بنهہ اُلم ڪنهنجو

جڏهن بدومتي اڪيلي رٿ لي چڙهي شري رامچندر ڏي وڃڻ لڳي لڏهن سندس سوٽ، جنهن جو نالو چندر ليکا هو، سا ۾ ساڻ گڏجي هلي. هنجو سياڻ بلڪل اُم هو.

ڪري وينتي هلي پڻ ساڻ ستي رنگ رٿي نہ رهي نڌان
پـريان رٿ ايندو باندرن ڏڏو
پڳا ڪانئر ڏســي مـوقعو سنو.

بئي سونيون، چندر ليکا ۽ بدومتي گڏجي هليون. بهين جا گڏ الر هئا. ڪانئر باندرن جو رٿ کي ايندو ڏاڙ سي خوف کان ولي پڳا.

ايندو ڏسي ڪو ويري پربل وڏي همت سان آيا نيل نل
ٻوڙي وڃي تن ڏنيون بئي ناريون
ويا حيران تي بڏي گڻ واريون.

نيل ۽ نل سمجهيو ته ڪو زبردست شترو اچي رهيو آهي سو سندس سامهون تيزي لاءِ وڏي آيا. هوُ رٿ ۾ ٻه سندر استريون ڏسي حيران لي ويا. هو بئي شيل واريون ناريون هيون ۽ پتي ورتما ۾ هيون.

بجهي سمجهي ورتانت سيـ آيـا هلي پريو وٽ
ڪري وينتي ســي لڳا چوڻ حال ناريـن' وٺو جهٽ

بهين استرين کان حال پڇي نل ۽ نيل بئي پکران وٽ آيا ۽ وينتي ڪيائون ته ڏيا پالي هنن نارين کان احوال جلد وٺو.

هٿي نارائڻ جون پرپ ناريون
اڄ شرن تيون ٿي پيهه هاريون
رام ٻڌي ذرا مَن مُسڪايو اليڪي ٻڌين کي ڪَٽي ڪرسايو

اي ڀڳوان نارائڻ جون اهي ٻئي ناريون آهن جي توهانجي شرن ۾ اچي پيون آهن. ڀڳوان چيو ته ڪين اِلي ٻاهر ڪرسايو.

پرپ وچن ٻڌي ٻئي موتي آيا   ڪنڪ پريان رٿ نار ڪرسايا
ٻنهي متي چستر ليکا ڀڳتي   وري وينتي ڀڳوان کي ڪئي

اول ۾ نل آڪيا ٻالي موتي آيا ۽ ٻنهين استرين کي ٻاهر ڪرسايو ويو. اهو ڏسي ٻنهين جا مدون ميلا ٿي ويا ۽ ٻنهين وري ڀڳوان کي وينتي ڪري موڪلي ته:-

توهين پرڀوءَ کي حال ٻڌايو   ڪارڻ ڪهڙي اسان نٿا گهرايو
اسين اپلائون ارداس ڪريون   ٻئي اسين ڏاڍي درد ڀريون

اي ٻالڊر ٻالور، دنيا ٻالي ڀڳوان کي چئو ته اسان اپلائن کي ڇا جي ڪري درشن نٿا ڏيو؟ اسين نارين ٿي ڏهان کي ارداس ڪري آيون آهيون. اسان جي ڪهاڻي درد ڀري دنيا ٻالي ٻڌو.

وينتي پريل شبد نارين چيا   نيت ويچاري نل نيل ويا
نارو ينتي وچي نل ورٽي   ڪليو ڀڳوان ٻڌي تن ڪرٽي

نارين جا وينتي ڀريل شبد ٻڌي نل ۽ نيل ويچاري ڀڳوان وٽ ويا. نل استرين جي سڄي ڪٿا ڀڳوان سان ورڻن ڪئي، جا ٻڌي ڀڳوان ڪليو.

نل چيو ٻڌ نارائڻ ناري   درس ملي نه توهان هن واري
وچن مڃي منهنجا گهر وڃو   اندومتي چيو ڪم نه چڱو ا

نل اچي چيو ته توهان کي هاڻي درشن نه ملندو. منهنجا وچن مڃي موٽي

گهڙيءَ ۾ سڄو کيل ختم ٿيندو. اهو ٻڌي سگريو ڏاڍو ونڊرس ٿيو ۽ ديوتائون آڪاش مان گلن جي ورکا ڪرڻ لڳا.

مٿي هزارين يوجن ويو نارايننڪ دڌيل ٿڌو ڪيو.
مرندي نارايننڪ وڏي رڙ ڪئي پڙ سڄي سا ٿيلجي ولي

دڌبل، نارايننڪ کي مٿي آڪاش ۾ اسي هزار يوجن جي اوچائيءَ لي ڪٽي ويو ۽ مٿان هيٺ ٿتو ڪيو. نارايننڪ هيٺ ڌرتيءَ لي اچي ڪري ۽ مرڻ وقت تمام وڏي رڙ ڪيائين جا سڄي پرٿويءَ لي ڦهلجي ويئي.

دڌبل جاتو نارايننڪ مئل لنڪا ٿتو ڪيو ڏئي اُڇل
هٿ ڪري سِر دڌبل تنهنجو ويو رام ٻل ڏيکارڻ پنهنجو

نارايننڪ کي مئل سمجهي سندس سر لاهي دڌبل لاش کي کڻي لنڪا ۾ ٿتو ڪيو ۽ باقي سندس سر کي کڻي شري رامچندر وٽ ويو ۽ کيس پنهنجي ويرتا سان گڏ نارايننڪ جو سر به ڏيکاريائين.

پهتو پريوءَ وٽ جنهين مهل اُٿيو پريو ڪري خوشي اَڏل
ياڻر گڏيا ساٽس پريم پريتي رام رهـي سدا ايءَ نيتي.

دڌبل کي ڏسي ڀڳوان اٿي وينو ۽ ٻئي ڀاڻرساٽس گهڻي پريم سان مليا جو اها ڀڳوان جي اصل عادت ۽ نيتي آهي.

سگهون نه ڳائي ٻل اوڌيش ويد شرتيون ۽ مني شيش!
سو نه سگهان آءٌ ڳائي انرين حڪيم سارهائي دوا جنهن ريت.

اي ڀڳوان تنهنجي ٻل کي ڪير ڳائي سگهندو؟ ويد، شرتيون ۽ شيش کي به طاقت ڪانهي. مان نه انهيءَ مهما کي انهيءَ حڪيم وانگر نٿو ڳائي سگهان جو پنهنجي دوا جي نيڪي نٿو ڪري سگهي.

كامي استري ، شؤودن جيئن لڳن؛ پيارا تنهنجا چرن ليئن
"الين ٿيندو" ور ڏيان اهو مون مرضيءَ سان گهرو ربيو

اي پڪران، تنهنجا چرن مولكي اعڙا پيارا لڳن جيئن كامي پرش كي استري ۽ لوڀي ماڻهوءَ كي ڌن پيارو لڳندو آهي. "الين ٿيندو" پڪران چيو. منهنجي مرضيءَ سان پرو ۽ جيكو ور گهرين سو ڏيان ٿو.

كيو پربهو تنج گيان پنو هٿ پنهنجي پسڻ تلك ڏنو
باندر سيئڻي پريو رخ پـالـي
انگد سميت بيٺا سيس نمائـي.

پرڀوءَ پرءِ هن كي گيان پيل اپديش كيو ۽ پنهنجي هٿ سان تلك ڏنو پڪران جو رخ ڏسي سڀئي باندر انگد سميت سيس نوائي بيٺا.

جتي ويٺو هو رانوڻ كرال بـن سـر ڌڙ هو پيو وشال
ٿـي غمگين ڌڙ ويجهو آيو كنهنكي سياٽي اٿي دك پايو.

مرڏانهن جتي رانوڻ ويٺو هو، ناراينڪ جو ڌڙ اتي وڃي پيو. انكي ڏسي رانوڻ دوڙي لاش وٽ آيو ۽ ڏاڍو دك ٿيس.

بنڌومتيءَ جهڙيون سندر ناراينتك ناريون جي
وياكل ٿي ركيءَ كريون ٿيون بيهوش سپي.

بندومتي ۽ ٻيون سندر استريون پتيءَ جي مرڻ كري ڏاڍيون وياكل ٿيون. سڀ بيهوش ٿي ويون ۽ كين سرير جي سڌ به نه رهي.

أدم كريو ماءُ ساڻ أٿاول أٿي وڃان مان جت مون راول
چيو مندودري كونه اپاءُ وڃو اٿـي آ جـت رگهراءُ.

پد معي پنهنجي سس مندودريءَ كي چيو ته اي ماتا ڦاٿي اهـو اپاءُ

نارايڻ کي گرياڻي سمجهي ۽ ٻه چڱي دڏيل سائس مليو ۽ ٻنهي جي
ٻئي ڪان ڪشلتا پڇي ۽ خوش ٿيا.

ونش سياءُ ڪري ڪوي چون "زهروڻ امرت ڦل نه ڏين"
ويچار ڪري ڏس ياءُ نڌان انيت ڪئي نه ڪڏهن ڪلياڻ.

ڪوين چيو آهي ته زهر جي وڻ مان ڪڏهن به امرت ڦل نه ملندو. ساڳيءَ
طرح انيت ڪرڻ سان ڪڏهن به ڪلياڻ نه ٿيندو!

تو به ڪئي ڏينهن چار لڙائي رڇ باندر ٻل جاڻ سيائي
ٻري صلاح چڏي ٻرو ويچار شرن وڃي ٻؤ جگت آڌار.

دڏيل نارايڻ کي چيو ته تو به چار ڏينهن لڙائي ڪئي آهي ۽ رڇن باندرن
جي ٻل کي به ڏٺو آهي. تنهنڪري چڱو آهي ته مت کي ڇڏ ۽ دل مان ٻرا
ويچار ڪڍي ڀڳوان جي شرن ۾ وڃي پؤ.

گرياڻي پرچار ٻڌي ويو نارايڻ ڪروڌ وڌي.
ڪيڻ لڳو ٻوءِ گاريون گند ٻڇڙ سياءُ جاٽي مت مند

گرياڻيءَ جا وچن ٻڌي نارايڻ کي ڪروڌ وڌي ويو ۽ دڏيل کي گاريون
ڏيڻ لڳو ۽ سمجهڻ لڳو ته باندر سياءُ جو ٻچڙو ٿيندو آهي.

جنهن لپسوي ٻل هستي ميساري انگد ٻٽيو اُن آکياڪاري
دڏيل، آ ايءَ باندرن ريت اسين رکون نه شترو سان پريت

جنهن لپسوي انگد جو پيءُ مارڻ انجو ٿي آکيا ڪاري ٻڻجي ويو! اها
باندرن جي ريت آهي ته اسين دشمن سان ورڻ پريت نه رکندا آهيون.

اٿين چئي پريوءَ سامهون آيو دڏيل ڪٽي مٿس پڇڙ لپٽايو
نارايڻ چيو اي نيچ بندر ڏٺيئي نٿو ڪو منهنجو ڏر

اِن چئي هو ٻڙهڙهءَ جي سامهون آيو. دڏ ٻل ڪلهي ڪيس ٻه ٻه لهيڙو. نهنتي نارايڻڪ جيئن ئي اِي ڏٺو، لوڪي منهنجو به دپ ڪرڻ لڳي؟

سمجهي لوڪي چڏيان گرپالي ويو نارايڻڪ هٽي لت ڏالي
آن ڪري دڏ ٻل ڪروڌ ٿيو
ڪيس پڪڙي وچي پنهنجي هٿ ڪيو.

لوڪي مون گرپالي سمجهي ڇڏي ڏلو آهي. اِين چئي ڏاڍي ٻاسي واري ٻڙ سان ڪيس لت هٽي نارايڻڪ ويو هليو. ٻر دڏ ٻل کي اهڙو ڪروڌ آيو جو ٻنهي دوڙي وڃي ڪيس پڪڙيائين.

نارايڻڪ دڏ ٻل پٽيا ٻئي وير سمان
دئيتن سان باندر وڙهيا جيئن مٺائي رام.

نارايڻڪ ۽ دڏ ٻل ٻئي هڪٻئي وير هئا ۽ اچي پاڻ ۾ لڙيا. باندر رام جي جيئن مٺائي دئيتن سان وڙهيا لڳا.

باندرن ماري ڇڏيا دئيت سرن سان
يا ته ڪيرائي ڳسائي ڪيا واريءَ جان
دئيت ماري ڪيو صاف ميدان سڄو
سڀ باندرن ڪيرايا ۽ هڪ نه بچيو

سرن ۽ ٻڙ ڪلهي باندرن پنهنجي دئيت شترن کي ماري ڇڏيو يا ڪين پهاڙ سان ڳسائي واريءَ وانگر ڪري ڇڏيو. مطلب ته سڀني دشمنن کي باندرن سوڀ ڏالي.

وقت اهو اچي ويجهو پيو هڪ گهڙي کيل ختم ڪيو.
بڌي سگريو هيءَ ڳالهه ڪليو آڪاش گلن جو مينهن وسيو.

دڏ ٻل چيو ته اهو وقت ويجهو آهي جڏهن نارايڻڪ ناس ٿيندو ۽ هڪ

ناراينتڪ کي ڪرياني سمجهي ۽ ڊپ ڇڏي دڌبل سائس مليو ۽ ٻنهي ڌڪ ٻئي کان ڪشلتا پڇي ۽ خوش ٿيا.

ونش سياءُ ڪري ڪوي چون "زهر وڻ امرت ڦل نه ڏين"
ويچار ڪري ڏس ياءُ نڌان آنيت ڪئي نه ڪڏهن ڪلياڻ.

ڪوين چيو آهي ته زهر جي وڻ مان ڪڏهن به امرت ڦل نه ملندو. ساڳيءَ طرح انيس ڪرڻ سان ڪڏهن به ڪلياڻ نه ٿيندو!

لو به ڪئي ڏينهن چار لڙائي رڇ باندر بل جاڻ سيائي
بري صلاح ڇڏي برو ويچار شرن وڃي پؤ جڳت آڌار.

دڌبل ناراينتڪ کي چيو ته لو، چار ڏينهن لڙائي ڪئي آهي ۽ رڇن باندرن جي بل کي به ڏٺو آهي. ٺهڪري ڇگو آهي ته هٺ کي ڇڏ ۽ دل مان ٻرا ويچار ڪڍي ڀڳوان جي شرن ۾ وڃي پؤ.

ڪرپائي پرچار ٻڌي ويو ناراينتڪ ڪروڌ وڌي.
ڪيڻ لڳو ٻوءِ گاريون گند ڊجڻ سياءُ جاڻي مت مند

ڪورپائيءَ جا وچن ٻڌي ناراينتڪ کي ڪروڌ ولي ويو ۽ دڌبل کي گاريون ڏيڻ لڳو ۽ سمجهڻ لڳو ته باندر سياءُ جو ڊڄڻو ٿيندو آهي.

جڏهن ٻڌسوي ٻل هستي ميساري انگد ٻٽيو اُن آڪياڪاري
دڌبل، آ ايءَ باندرن ريت اسين رکون نه شترو سان پريت

جڏهن ٻڌسوي انگد جو ٻيءَ مارڻ اڇرتي آڪيا ڪاري ٻڌجي ويو! اها باندرن جي ريت آهي ته اسين دشمن سان وري پريت نه رکندا آهيون.

ائين چئي پريوءَ ساموهون آيو دڌبل ڪٽي منس پڇ لپٽايو
ناراينتڪ چيو اي نيچ بندر ٽٽيئي تنهنجو ڪو منينجو ڏر

وهندي ڪئي ۽ ڀڳوان لڇمڻ کي ياد ڪري ڪري لنهنڪري لڇمڻ ديا ڀالي هلي درشن ڪرڻو.

ٻڌي وچن شيپ دڌبل لڳار ونئي هليو ڪيس، هنوُ هوشيار
پيتيا چرن ٻنهين اڀيڻي رشي مُني سپ پوجن جيڻي.

اهي وچن ٻڌي دڌبل ليار ٿيو ۽ هنومان کيس ڪٺي رام تائين وٺي آيو ۽ ٻنهين ڀائرن چرڻن جي پوڄا ڪئي جنکي رشي مني ڌيالبدا آهن.

دڌبل پريم سان چرن ڇُهي پيو حيرت پرڀ روپ ڏسنديئي
مليا ڀائر ٻئي پريم منجهان هٿ ڪمل ڏئي وهاريو پرسان

دڌبل ڀڳوان جا چرن ڇهي ۽ روپ نهاري حيران ٿي ويو، پوءِ ٻئي ڀائر دڌبل سان مليا. ڀڳوان ٻنهي ڪرمل هٿن سان دڌبل کي پرسان ويهاريو.

پرڀ ويجهو دڌبل سهايو وقت اُنهي سگريو ٻه آيو
پت ڏسي خوش ڏاڍو ٿيو سگهي نه ورڻي پريم ڪوئن جو

ان وقت سگريو به اچي آيو ۽ پٽ کي ڀڳوان جي ويجهو ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو. پيءُ پٽ جي ميلاپ جي خوشيءَ کي ڪو ورڻن ڪري نٿو سگهي.

ديهه نارايڻ چڙي لڪائي رام نڪٽ اچي پاڻ پرگهٽائي
ڏٺو نه دڌبل سڪو آيو ٻانهون پڪيڙي ڇاتيءَ لڳايو

نارائڻ مايا جي ٻل سان ٻنهي سرير کي لڪائي چڏيو ۽ جڏهن شري رامچندر جي ويجهو آيو تڏهن پرگهٽ ٿيو. دڌبل سڪي کي ڏسي خوش ٿيو ۽ ٻانهون پڪيڙي کيس ڇاتيءَ سان لڳايو.

سمجهي نارائڻ کي ڳرپالي دپ چڏي مليا پريم اڌڪائي
هڪٻئي ڪان ٻنهين پڇي ڪشلتا
حال هڪٻئي جو ڄاڻي خوش ٿيا.

پرھي ٿو. اُپ ڪندي گهڙو وقت ٿيو انس ۽ مهندي اکيءَ پرست آهي.

تپ بل ڪري هڙ تيجسوي تپ پر مَن درڙاءِ
وني خوشيءَ سان اَچ تنهن ڪارج نيڪ بڻاءِ.

لپ جي بل ڪري هو تيجسوي بڻيو آهي ۽ لون ونس وڃي، سياڻپ سان ۽ خوشيءَ سان ڪيس هٿ ولي اچ.

اُڏيو گهڙي ڏيڍ هو آسمان وڃي اُت پهتو وير هنومان
چهڪو تيج ڏسي سورج جان بيهي رهيو وڃي گهر پرسان

هنومان ڏيڍ گهڙيءَ پر اُلي وڃي پهتو. دڏپل جو تيج سورج سمان ڏسي
سندس گهر جي پرسان بيهي رهيو!

ڏٺو مها ويـــر اچل ڌيـان چـڏي چترئـا پـڇيو پڳوان
چت پريپ چرنن ڌيان ڌريو هڪ گهڙي پڻ وقت گذريو.

مها وير دڏپل جو اچل ڌيان ڏسي چترائي ڇڏي پڳوان جو پڇن ڪرڻ لڳو.
اهڙي پر هڪ گهڙي وقت گذريو.

لڳو شنڪا ٿيو دڏپل خيال ڏٺـو بندر اچي باھر وشال
جيھ شري رام هنومان جيو ڪٽي اکين کي دڏپل کـوليو.

اوچتو دڏپل کي پيشاب جو خيال ٿيو ۽ اُلي ٻاھر آيو. ھن اُلي ھنومان جو
”جيھ رام“ شبد ٻڌو ۽ اکيون کوليون.

سياڻ وني ڪٽي چانيءَ لاٿو پـڇي ڪشلتا پـاڪر پاٿـو.
جيو هنومان ٻڌ پريتم پيارا رام درس ڪريو هاو هڪوارا.

دڏپل کيس سچائي چانيءَ سان لاٿو ۽ کانئس ڪشلتا پڇي. هنومان کيس

وڃي ڪئي ۽ ٻگوان لوهان کي ياد ڪري ڪري لڇيڪري لوهن ديا پالي هلي درشن ڪرايو.

ٻڌي وچن شيپ دڌيل تيار ونئي هليو ڪيس، هنوُ هوشيار
پيتيا چرن ٻنهين اُهيئي رشي مُني سپ پوڄن جيئي.

اهي وچن ٻڌي دڌيل تيار ليو ۽ هنومان ڪيس ڪٺي رام ڀانئين ولي آيو. ٻنهين انهن چرنن جي پوڄا ڪئي جنڪي رشي مني ڊاليندا آهن.

دڌيل پريم سان چرن ڇهي پيو حيرت پرپ روپ ڏسنديئي
مليا پالر ٻئي پريم منجهان هٿ ڪمل ڏئي وهاريو پرسان

دڌيل ٻگوان جا چرن ڇهي ۽ روپ لهاري حيران ٿي ويو! پوءِ ٻئي ٻالر دڌيل سان مليا. ٻگوان پنهنجي ڪرمل هٿن سان دڌيل کي پرسان وهاريو.

پرپ ويجهو دڌيل سهايو وقت اُنهي سگريو به آيو
پت ڏسي خوش ڏاڍو ٿيو سگهي نه ورٽي پريم ڪرڻ جو

ان وقت سگريو به اُتي آيو ۽ پت کي ٻگوان جي ويجهو ڏسي ڏاڍو خوش ليو. پيءُ پت جي ميلاپ جي خوشيءَ کي هٿ ورڻ ڪري نٿو سگهي.

ديهه نارائنڪ چڙي لڪائي رام نڪت اچي پاڻ پرگهٽائي
ڏنو ڪه دڌيل سکو آ آيو ٻانهون ٻکيڙي چاليءَ لڳايو

نارائنڪ مايا جي بل سان پنهنجي سر ير کي لڪائي چڙيو ير جڏهن شري رامچندر جي ويجهو آيو لڏهن پرگهٽ ليو. دڌيل سکي کي ڏسي خوش ليو ۽ ٻانهون ٻکوڙي کيس چاليءَ سان لڳايو.

سمجهي نارائنڪ کي گريائي دپ چڙي مليا پريم اڏڪائي
هڪٻئي کان ٻنهين پڇي ڪشلتا
حال هڪٻئي جو جاڻي خوش ٿيا.

تڏهن لڇمڻ جاڳي اُٿيو ڏسي فوج وناش
نارايڻڪ چل ڏسي پوَن سُت جلد اُڏيو آڪاش.

انهيءَ وقت لڇمڻ جي بيهوشي لهي ۽ پنهنجي فوج کي ناس ٿيندو ڏسي ڪروڌ ۾ ڀرجي ويو. هنومان ۾ نارايڻڪ جو ڪپٽ ڏسي يڪدم آڪاش ۾ اڏامي حالت جاچڻ ويو.

ڪئي گجڪار اُت ڀينڪر ڀاري
هردا ڦاٽي پيا دئيتن هڪ واري
مايا ناسڪ لڇمڻ ٻاڻ هڪ ماريو
چل پرد هڪ ڪن ۾ اُڏاريو.

اُتي هنومان هڪ زبردست گجڪار ڪئي. اها ٻڌي دئيتن جا هردا خوف کان ڦاٽي پيا ۽ ٻالڪل وياڪل ٿي ويا. لڇمڻ پوءِ هڪ مايا کي ناس ڪندڙ ٻاڻ هنيو ۽ نارايڻڪ جي سڄي مايا غائب ٿي وئي.

رام لڇمڻ ٻئي ڀائر براجن لڇي لکين ڏسي ڪام ۾ پيا ٿين
هاي اُت نارد ڪنهن دم آيو ٻنهين ڀائن ڪنهن سيس نوايو.

شري رامچندر ۽ لڇمڻ ٻئي ڀائر ڪٺا براجمان آهن جنکي ڏسي لکين ڪامديو ۾ لڇي ٿين ۽ اهڙي هئي سندن سوڀيا. اوڏيءَ مهل اُتي نارد مني آيو. ٻئي ڀائر اُٿيا ۽ منيءَ اڳيان سر جهڪايائون.

ڪري سنمان ۽ آسڻ ڏيئي وني آسيس ۽ وندنا ڪئي
درس ڪري نارد خوش ٿيو جيئن ڪوڪيلا کي چنڊ ڪيو.

پڳوان نارد جي عزت ڪري کيس ويهڻ آسڻ ڏنو. درشن ڪري نارد ٻالڪل خوش ٿيو جهڙي ريت چنڊ ڏسي ڪوڪيلا ٿئي.

چيو نارد اي ڀڳو مهراج ڪرڻ آيو آهيان جيڪو ڪاج
برهما خود آ مونکي مڪو جاڻي اوهان ٻڌ انترجامي ٿو.

نارد ڀڳوان کي چيو ته اي سوامي، مان جنهن ڪم سان آيو آهيان سو ٻڌو. برهما ڄاڻي ٿو ته اوهين انترجامي آهيو پر هن مونکي آڳيا ڪئي آهي ته اوهان کي ٻڌايان ته

ناٿ آنائڻ اي ڀڳوان ونيه ٻڌي منهنجي ڪجو پروان
صبح ٿيڻ کان اڳ ڪم ٿئي سگريو پٽ دڌبل هٿ اچي.

اي ڀڳوان، صبح ٿيڻ کان اڳ ٿي سگري جي پٽ دڌبل کي گهرايو، اها وينتي منهنجي سويڪار ڪريو.

نارايڻڪ مرندو اُنجي هٿ پڳت دڌبل ايندو جهٽ
توهان کيلايو گهٽو دليتن ڏسي لڙائي ديو دکي ٿين.

نارايڻڪ انجي هٿان ئي مرندو. دڌبل توهان جو ڀڳت آهي ۽ جهٽ هليو ايندو. توهان دليتن کي گهٽو کيلايو آهي پر ديوتائون دل جهلي نٿا سگهن ۽ لڙائي ڏسي دکي ٿا ٿين.

وچن چئي سرنائي هليو چپ سارهائي دل نارد ويو
ڀڳوان اُن دم هنوُ نهاريو پيو سڄو ڪم رام وساريو.

اهو چئي نارد ته هليو ويو. ڀڳوان ٻيا سڀ ڪم ڇڏي هنومان ڏي نهاريو.

وچ ڪرت ڪون پيا اُٿي ساگر وچ ۾ ڌولا گر جتي
دڌبل اُت رهي ڏيان لڳائي وقت گهڻو ڇڏيو تپ ۾ بيتائي

۽ چيو ته ڪون سمنڊ جي وچ ڌولا پربت آهي: اُتي وچ. اُتي دڌبل ڌيان

نارائنت جي ڳالهه ٻاندر سينا ۾ ڏاڪوڙو وجهي ڇڏيو. ڪيترا ٻاندر مري ويا. نارائنتڪ وڌندو آخر اچي پهتو، جتي ڀڳوان رامچندر ۽ ٻين جي دنگ سينا به اچي پهتي. نارائنتڪ ڪڙڪڻ لڳو ۽ ٻرا وجهن ڪيڻا لڳو.

شول نارائنتڪ هڪ ڇڏيو جامونت ڪيو هٿ
لنهين سندو لنڪي هنيو دئيت ماريا ڪي لک.

نارائنتڪ هڪ شول اهڙو ته خوفناڪ ماريو، جو جامونت اهو ڪاڙهو جهلي وري وڃي دئيت سينا ۾ پيو ۽ لکين دئيت انهيءَ ڪري مري ويا.

شول لڳو بيهوش ٿيو نارائنتڪ ڪري پٽ پيو.
جامونت ڪٽي ڏرن پڇاڙيو پڇي ڪٽي منجهه واريءَ سمهاريو.

اهو شول نارائنتڪ کي به لڳو ۽ کيس بيهوش بنائي ڇڏيائين. جامونت کيس ڪٽي ڌرتيءَ تي پڇاڙيو ۽ پڇي ڪٽي واريءَ ۾ پوري ڇڏيائين!

واريءَ منجهان پوءِ وري ڪڍيو هٿي ڳهڙو ٿڻو لنڪ ڪيو!
اڏيو نارائنتڪ ڪڪ پرڪار وڃي پيو راوڻ دربار.

واريءَ مان ڪڍي ۽ ڳهرو هٿي جامونت کيس راوڻ جي دربار طرف ڦٽو ڪري ڇڏيو ۽ راوڻ کيس پهچي اکين سان ڏٺو.

پٽ کي راوڻ ڪٽي سمهاريو ڪري ورلاپ استرين پڪاريو
ٿيو صبح اٿيو نارائنتڪ ڏسي پتا ٿيو لڄي اڌڪ.

راوڻ پٽ کي سمهاري ڇڏيو. نارائنتڪ جون استريون ورلاپ ڪرڻ لڳيون ۽ صبح ٿيو ۽ نارائنتڪ بيهوشيءَ مان جاڳيو ۽ پيءُ کي ڏسي ڏاڍو لڄي ٿيو. جو هو دشمن هٿان ٻري هار کاڌي هئي.

ٻجليءَ جان سڙنيڪڻ ٻاڻ اُت آيا جت ڪرپانڌان
لڳڻ سان ٻاندر مورڇا ٿيا ڏسڻ سان ڪيئي اٿي ويا.

نارانتڪ هڪ ئي اهڙي ڄڀڙا لڳا ٻاڻ ڇڏيا جن شري رامچندر جي سنڌا جي ڪپڙن تي باندرن کي بيهوش ڪري ڇڏيو. ڪيترا ڪمزور دل وارا باندر ته ائين ڀڳا!

جيم رام ۽ جيم لڇمڻ سڌير ڇڏي مارڻ پيا دئيت شرير
ڇين ٿي جوڌن پيچ گهمائي
ڪوٽ جون ڪنگريون ڇڏيون ڪيرائي.

پوءِ ته رام جي ڪرپا سان باندرن ۾ اهڙو ٻل اچي ويو جو شري رامچندر ۽ لڇمڻ جي جيءَ ڇڏي ڇين ٿي اڳرائي سميت ڀڄڻا پيا قيرائي سڄي لنڪا ڪوٽ جون ڪنگريون ڪيرائڻ لڳا.

لنڪ متو مانــڌاڻ اُت نارانتڪ پــڳو آڪاش
پرگهٽ اُتي ٿيو رٿ سان ڪري رڙيون راڪاس.

اهو حال ڏسي سڄي لنڪا ۾ ڪرالهل مچي ويو. نارانتڪ رٿ سميت آڪاش ۾ پرگهٽ ٿي رڙيون ڪرڻ لڳو.

ٻاڻ نارانتڪ هنيو لڇمڻ ڇاتيءَ ڏرن ڪريو سو مورڇا ٿي
دئيتن سگها زور وڌيـــ دئيت باندرن کي کائي پيو

نارانتڪ هڪ اهڙو ته ٻاڻ لڇمڻ تي ڦٽو ڪيو جو هو بيهوش ٿي ڌرتيءَ تي ڪري پيو ۽ نارانتڪ جي فوج جو زور وڌي ويو. دئيت سڀ باندرن جو روپ ڌاري باندرن کي پيا کائن.

تيندي اسان جي هاڻ نه جيت آيو اسان تي ڪال پرتيت
دئيت ڌاري سڀ بندر شڪل کائن باندرن کي جهل نه پل.

باندر سڀ ڏسي ڀڄڻ لڳا ۽ چوڻ لڳا ته هاڻي اسين بچندا نه آهيون. دئيت ۽ باندر ۾ شڪل جي سڃاڻپ ڪرڻ رهيو. دئيت باندر ٿي باندرن کي پيا کائين.

ناراينت جي ٻاڻن ٻاندر سڀ ٻ ناڪوڙو وڃي ڇڏيو. گهڻا ٻاندر مورچا ڇڏي ويا. ناراينتڪ وڏندو آخر اچي پهتو، جتي ڀڳوان رامچندر هو ۽ سڀئي دئيت سڀ ڀ اچي پهتي. ناراينتڪ ڪڇڻ لڳو ۽ ٻرا وچن ڪڍڻ لڳو.

شول ناراينتڪ هڪ ڇڏيو جامونت ڪيو هٿ
تنهين سندو ٽنڪي هنيو دئيت ماريا ڪي لک.

ناراينتڪ هڪ شول اهڙو ڏ خوفناڪ ماريو، جو جامونت انين ڪانئر جو ڀري وڃي دئيت سڀ ٻ ٻيو ۽ لکين دئيت انهيءَ ڪري مري ويا.

شــول لڳـو بيهوش ٿــيو ناراينتڪ ڪري پٽ پـيو.
جامونت ڪٽي ڏرن پڇاڙيو ٻڌي ڪٽي منجهه واريءَ سمپاريو.

اهو شول ناراينتڪ کي ٻ لڳو ۽ کيس بيهوش بڻائي ڇڏيائين. جامونت کيس ڪٽي ڏرليءَ لي پڇاڙيو ۽ ٻڌي ڪٽي واريءَ ۾ پورائيس!

واريءَ منجهان پوءِ وري ڪڍيو هٽي گهوڙسو ڦٿولنڪ ڪيو!
اُڏيو ناراينتڪ ڪـڪ پـرڪار وڃي پيو راوڻ دربـار.

واريءَ مان ڪڍي ۽ گهوسا هڻي جامونت کيس راوڻ جي دربار طرف ڦٿو ڪري ڇڏيو ۽ راوڻ کيس پهنجي اکين سان ڏٺو.

پٽ کي راوڻ کٽي سمهاريو ڪري وراپ استرين پڪاريو
ٿــيو صبح اُٿيو نـاراينتڪ ڏسي پــتا ٿيو لجي اڏڪ

راوڻ پٽ کي سمهاري ڇڏيو. ناراينتڪ جون استريون وراپ ڪرڻ لڳيون صبح ٿيو ۽ ناراينتڪ بيهوشيءَ مان جاڳيو ۽ پيءُ کي ڏسي ڏاڍو لڄي ٿيو. ڇو جو هن هنيءَ ٻري هار کاڌي هئي.

بجايءَ جان سؤنيڪڻ ٻـاڻ اُٿ آيـا جت ڪرپاـڏان
لڳڻ سان باندر مورچا ٿيا ڏسڻ سان ڪيئي اُڏي ويا.

راوڻ جنهن دروازي کان ڀاڄ وٺائي باندرن جي سينا کي ڏاڍو وياڪل ڪيو. جتي لئان باندر انهن لڪري رهيا هئا جنهن ڀاڙ مان انهن ڪٽر لڪرندا آهن.

هنو ڏنا سڀ ڀڄندا باندر ڪٽڪنائي ڪئي وڏي رڙ.
ڀڄ وڏو ڪري چوڏس ڦيرايو دئيت سائنا کي جهلي بيهاريو

هنومان ڏاڍ ڏ باندر ٻلتي ڀڄي رهيا آهن لڏهن ڏاڍي زور سان گرجيو. راڪس جون ٽوليون هن جون رڙيون ٻڌي روڪجي اتي رهيون.

سورج منڊل ڪيو ڪيل اڌيت هٿ ڪئي گرمي ٻالي ڀٽ
جان دئيتن جي خوب جلائي اُت آيو جت هلي لڙائي

انگد هڪ ڪوتڪ ڪيو جو سورج منڊل ۾ هليو ويو. اتان هن گرمي هٿ ڪري دئيتن ڏي انهن هٿن جو دئيتن جا بدن جلڻ لڳا. آخر اُتي آيو جتي لڙائي هلي رهي هئي.

حيرت پريا سڀ ڪرم ڪن رڄ باندر ٻلوان
هٿ ۽ پير تـوڙي ڪنهين منهن مٿي ندان.

اڃان رڄ ۽ باندر حيرت جوڙا ڪم ڪن ٿا. دئيتن جا هٿ ۽ ٻانهون ڀڄي آهر سندن منهن ۾ ڏوڙ ٿا وجهن!

آڪاش اُڏن سر ٻانهون الين پيئندي ڪيهم مان دزجيئان.
بـــن سر ڌڙ پيا الين ڪهن ڏڪار بڪيا پيا جڻڪ پنن.

آڪاش ۾ دئيتن جا سر ۽ ٻانهون الن مٿي ٻيا اڏامن جنهن ڪهه پيئندي انهن در لڪرلندي آهي ۽ اڏامندي آهي. ٻيا سرن جي ڌڙ وري الين ٻيا ڪهن هلن ڏڪار جا مارئل بڪيا ٻيدا ڪهمندا آهن.

مورچا چالـــي بانـــدر سان دئيت بهتا جت راجـونان
ڪديسا نارائنت بـــرا وچن ڪاوڙ مان لڳو خوب ڪچڻ

اِندومتيءَ سان مايون سڀ ناريون
مليون سس سان حسين ڪماريون
ڪيو مندودري آدر ڀاري ڳالهه سين پوءِ ويهي ويچاري.

اندومتي پوءِ سس مندودريءَ سان ملي ۽ ٻيون ٻه سندس ساهيڙيون جي بلڪل حسين هيون سي ٻه ساڻس ويون مندودري انهن جو گهڻو ستڪار ڪيو. پوءِ سڀ هڪ هنڌ ويهي ويچار ڪرڻ لڳيون.

هڪبئي کان سڀ ڪشل پڇي رام مهما ڪئي سس سچي
گهر سنا پڻ نهرن ڏيئي رام جپڻ پاڻ ويهي رهي!

مندودري سيني نهرن کان ڪشلتا پڇي ۽ رام جي مهما انهن کي ٻڌائين. پوءِ سيني کي سنا ۽ پوشاڪ ڏيئي، پاڻ رام نام جو جاپ ڪرڻ واسطي رهي.

اڃا چوان هن ڪيريو هيٺ ويڙهڻ وانگر سوچيو نيٺ!
موڪليو ٻهرين ڪيس سيتا نارايڻ سان پڻ پيهه!

اي پيارا پتي، مان عرض ٿي ڪريان ته اڃا به هن کي ڇڏيو ۽ ويڙهڻ وانگر سندس شرن وڃو. ٻهراڻين ڪيس سيتا موڪلي ڏيو ۽ پوءِ پاڻ نارائڻ سان گڏجي ونس وڃو.

نار وچن سڀ ڪوڙا ڄاڻي سمهڻ هليو ويو پاڻ ايماني
گذري رات پرڀات به آئي ڇڏي سمهڻ جاڳيو راڻائي.

راوڻ، مندودري جا وچن ڪوڙا سمجهي اٿي سمهڻ هليو ويو. آخر پرڀات ٿي ۽ سري رامچندر ننڊ مان جاڳيو.

ڇهن درن تي ڪٽن لڙائي ٻاندر سڀنا ولي گهبرائي
شهر مان نڪرن ديت اهين پيش پهاڙيءَ وسن جلدين.

والرا جنهي دروازن کان ٻاهر وسالي ٻاندرن جي سينا کي ڏاڍو وياڪل
ڪيو. جتان لنڪا ٻاندر الين لڪري رهيا هئا جنهن ٻهاڙ مان انيڪ پٿر اڪرلدا آهن.

هنو ڏنا سڀ ڀڄندا ٻاندر ڪٽڪنالي ڪٽي وڏي رڙ.
پڇ وڏو ڪري چوڏس ڦيرايو دئيت سينا کي جهلي بيهاريو

هنومان ڏاڍو ٻاندر ڀڄي رهيا آهن تڏهن ڏاڍي زور سان گرجيو.
راڪس جن لوليرن هن جون رڙيون ٻڌي روڪجي بيهي رهيون.

سورج منڊل ڪيو ڪيل اڏيت هٿ ڪٽي گرمي ٻالي پٽ
جان دئيتن جي خوب جلائي اُت آيو جت علي لڙائي

انگد هڪ ڪرتڪ ڪيو جو سورج منڊل ٻرڻ لڳو. اُتان هن گرمي هٿ
ڪري دئيتن لي الين هنئين جو دئيتن جا بدن ٻرڻ لڳا. آخر اُتي آيو جتي لڙائي
هلي رهي هئي.

حيرت پريا سڀ ڪرم ڪن رڇ ٻانــدر ٻلوان
هٿ ۽ پيـر تــوڙي ڪنهين منهن مٽي نڙان.

ٻلوان رڇ ۽ ٻاندر حيرت جوڳا ڪم ڪن ٿا. دئيتن جا هٿ ۽ ٻانهون ڀڃي
آخر سندن منهن ۾ ڌوڙ ٿا وجهن!

آڪاش اُڏن سر ٻانهون الين ڀڄندي ڪپهه مان دزجيئن.
بـــن سر ڌڙ پيا الين گهمن ڏڪار بکيا پيا جڙڪ ڀنن.

آڪاش ۾ دئيتن جا سر ۽ ٻانهون ائين مٿي پيا اُڏامن جئين ڪپهه ڀڄندي
اُنهان دز اڪرلدي آهي ۽ اُڏامندي آهي. ٻنا سرن جي ڌڙ وري ائين پيا
گهمن جئين ڏڪار جا ماريل بکيا پيدا گهمندا آهن.

مورچا چالـــي ٻانــدر سڻن دئيت ڀتا جت راجـونئن
ڪيڊيـا نارائنت بـــرا رچن ڪاوڙ مان لڳو خوب ڪجڻ

اهو ٻڌي وڀيشڻ ڪڪرن ڏي نهاري چوڻ لڳو ته سوامي، اهي ڪڪر نه آهن. اهو هڪ ديمه ناراينتڪ فوج سان اچي رهيو آهي.

گهوسو هڻيون هڪ تنهن هنومان ٽوڙي ڇڏيا تنهن رٿ ۽ ٻاڻ
نارايننت پيو ڌرن الين ڪنوڻ ڪري جبل خاڪ جتين

هنومان وڏي وڃي ناراينتڪ کي گهوسو هڻيون ۽ سندس رٿ ۽ ٻاڻ ٽوڙي ڇڏيائين. ناراينتڪ ڌرتيءَ تي بيهوش ٿي ڪريو ۽ سندس حال اهڙو ٿيو جهڙو ٻجليءَ جي ڪرڻ سان جبل جو ٿيندو آهي!

دلبر ڪڙهيو بي ناراينتڪ پڳو اچي جهٽ هنومان وٽ
اي باندر جي توڪا شڪتي اچي ميدان ڪر مونسان ڪُشتي!

ناراينتڪ ڪڙهيو ۽ جهٽ پٽ هنومان ڏانهن وڌي اچي للڪاريائين ته اي باندر، جي ڪا شڪتي اٿيئي ته اچ، اچي مون سان ڪشتي لڙ.

وڌيڪ ٻه گهوُسا هڻيان هنومان ڪروڌ ڪري گرجيو ٻلوان
ڪٽي پيچ ۾ پڻ ڪيس لپيٽيو ڌرن هٽي پوءِ ماريو جهپيٽيو!

هنومان وري ٻه گهوسا وڌيڪ کيس هنيا ۽ ڪروڌ ڪري گرجڻ لڳو. کيس پيچ ۾ ڪٽي ڌرتي سان ٺڪاياڻين.

ڪندو لڙائي آيو ان جاءِ روز ٿئي يڌ زور آزماءِ
آئي ڏسي هنومان اڪيلو ويو ڊوڙي اُت انگد البيلو

يڌ ڪندي هنومان آخر انهيءَ جاءِ تي اچي پهتو، جتي روزانو يڌ ٿيندي هئي ۽ جوان زور آزمائي ڪندا هئا. هنومان اڪيلو لڙندو ڏسي انگد اوڏانهن ڊوڙي ويو.

ديتن ڏٺي جڏهن باندرن مار پڳا پوئتي بس ڪائي خار!
ڏٺي ناراينتڪ فوج ٻدنل ڪروڌ ڪري هليو آيو پرٻل!

وچن ۽ ٻالدون جي هٿان مار کائي دئيت ڀـوڳتي مرليا. نوج کي ڄڇدو ڏسي نارائنڪ ڪروڌ ڪري وڏي آهر.

ٻاڻ لڳل پر لـڙڻ جا شائق اُٿن ڪندا جيہ جيہ رگهنائڪ
نوج ڏنـي جڏهن پنهنجي وياڪل
ڌنش چاڙهيو ٻـاڻ ڀـاري بلڪل

ٻالدون ۽ وچن کي ٻاڻن جا گهٽا گهاءَ هئا ته به وڙهي رهيا هئا ۽ ٻڪران جي جيہ ڄڪارڻدا وڌندا ويا. رامچندر جڏهن اها حالت ڏٺي، تڏهن هڪ ٻلڪل ٻاري ۽ خطرناڪ ٻاڻ ڌنش ۾ چاڙهيائين.

ٻاڻ هٽي ميٽيو اندڪار دئيت ماري ٻـاڻ هڪ هزار
دشمن ماري اچن تيروري ترڪش پرجي وڃي هڪ گهڙي!

ٻڪران جي اهيءَ ٻاڻ سڄو اندڪار ناس ڪري ٻالدون ۾ تئين همت آندي. هن جو ٻاڻ هڪ هڪ هزار دئيتن کي ماري رهيو هو ۽ اهي لبر موٽي تـرڪش ۾ اچي بوندا هئا ۽ هڪ گهڙيءَ ۾ ترڪش ٻاڻن سان پرجي ويندو هو.

نارائنڪ لشڪر ڏسي اپار مڪت سمجهيو ٻاڻ، ڪان ويچار
جنئين ڪٽي هو آيو هو سيتا جنئين ٻاند تائين هليو انيتا.

نارائنڪ جي اپار سنا ڏسي راوڻ خوش ٿيو ۽ ٻاڻڪي خـوف کان آجو سمجهڻ لڳو! هن ٻوءِ نارائنڪ کي سچي ڪنا پنهنجي انيتيءَ جي ٻڌائي ۽ سيتا جي به.

ٻڌي راوڻ پت جا وچن هر هر گلـي لڳـاءِ
لڳـو ڪرائڻ نـاچ پـڙ نرتڪ منڌل گـهراءِ.

راوڻ پت جا وچن ٻـڌي خوش ٿيو ۽ ٻار ٻار کيس ڇاتيءَ سان لڳايائين. ٻوءِ نرتڪ گهرائي کيس ناچ ڏيکاريائين!

هن حڪڙي ڏينهن سڀ وجهه ڏسي نارائڻ اڳيان سر جهڪائيو ۽ اُنا بترڪا ڪيس ڏني. نارائڻ دوت جي نيتي ۽ سيتا ڏسي خوش ٿيو.

چنگيائي پنهنجي چئي ڀڇيو رانوڻ ڪلياڻ
ٻڌي خبر لنڪا سندي نـــارائڻ حيران !

پنهنجي چڱائي چئي ٻوءِ دوت ڪانءِ لنڪا جو ڪلياڻ ۽ رانوڻ جو ڪلياڻ پڇيو. لنڪا جا حال ڏسي نارائڻ حيران ٿي ويو.

غصو ڪري بس اُتيو سيا ڀـان
ڪيهر پنهنجي ويو ڪيتي ڏک ڪان
ٻنڌومتيءَ ڪي ٻرڌي ٻڌائي پيڙ ٻتا ٻئي چئي آ آئي !

غصو ڪري اوڏيءَ مهل سيا چڙهي ڪيتي ڏرد ڪان ڪيو ٻيتو. اُنا چئي ٻرڌي ٻنڌومتيءَ کي ٻڌايائين ۽ چيائين ته ٻامني، ٻتا ٿي ڪٿت اڄي ٻيو آهي. هيءَ چئي اُن دوت آندي آهي.

ٻوير رکي ڪيو ڀيڳتي دان راڄ وئي ڪرنريه سجان !
نار وچن تم وٺيائي ڪين اُتي ٻاهرين در ويو ٻروين.

ٻنڌومتي چيس ته اي ٻتي ٻکوان جي ڏاءِ دل ۾ ٻوير رکي ڀڳتيءَ جو ورڊان ڪيو ۽ آرام سان راڄ وئي ڪر. اهي ڪرڪسا چئو. پر هنکي استريءَ جا اهي وچن ڪين وٺيا. ڪاوڙجي شهر جي ٻاهرين دروازي تي آيو.

بگل وڄي تياري ڪريو سئنا سڀي هوشيار !
جنم پڙم چاڙهيان وجــڻ دوت پـــتـــا آذار

هن حڪم ڪيو ته جنهن ني بگل وڄي ته سئنا کي هڪدم تيار ڪيو وڃي. سڀ جنم سئنا هوشيار ٿيو! ٻتا جو دوت آيو آهي ۽ جنم ٻيو ني سنڪت آهي. مان اوڏانهن هلڻ چاڙهيان ٿو!

پتيءَ وچڙ جڏهن نسچيہ چالو ٻند ومتي من خيال هيءُ پالو
رام ويري ٽيندو کونہ کلياڻ مان بہ ويند يس گڏ هن ساڻ .

الدومتي جڏهن ڏٺو تہ پتي لئہ مڙئي لڏهن خيال کيائين تہ هيءُ رام سان وڙهڻ لاءِ وڃي رهيو آهي لهمڪري هن جو ڪلياڻ ڪونهي. لهمڪري پهنجي پتيءَ سان گڏ وڃڻ لاءِ تيار ٿي .

زيور ڪپڙا انگن تي پائي چهي پتيءَ جا چرن سُهائي
سس سهري جي درشن پياس گڏ هلنديس مان ميتڙ ٿراس

سب سندر زيور ۽ ڪپڙا پهري پتيءَ جا چرن ڇهي کيس چوڻ لڳي تہ مونکي سس ۽ سهري جي سڪ لڳي آهي. مان بہ توهان سان گڏ هلنديس ۽ اُنا پياس هلي ٻجهائينديس .

نارائنت اهي ٻــڌي وچن خوش ٿيو گهڻو نڏان
سين سکين سان هــل پلي دل نــہ آڻ گـــلان

اهو ٻڌي نارائنت خوش ٿيو ۽ چيائينس تہ پل سيتي سکين سهيلين سميت هل. دل ۾ ڪو خوف نہ ڪر .

متر ڏسان ٿو طرف ڏکـڻ ڪڪر ڪارا آڪاش گجن
رام نـــہ پساڻ آ انترپامي ڇرکر کرڻ لءِ پهچي سوامي !

رام ساٿين کي چيو تہ مان ڏکڻ طرف کان ڪارا ڪڪر گجندا ايندا ڏسان ٿو. رام آهي نہ انترپامي . کيس سڀ ڄاڻ آهي. هو وڳو منش چرتر ڪرڻ لاءِ پهچي رهيو آهي !

رام وچن ٻڌي جيو وييشڻ چرن گهي لڳو ڪکر ڏسڻ
ڪکرنہ هي هڪ ويري اچانڪ اچي رهيو آ ديت نارائنتڪ

هيس ان کي خوب سينگار ڪرايائين .

سڀ ڪنيائون گڏ پرڻائي مرضي موجب سڀ ڇڏيون رهائي
نارانيت پڻ سڀن سميت ڪري وواهه گهر رهيو اچيت !

انهن ڪنيائن کي اوگيه پتي ڏني سڀ هڪ ني وقت پرڻائي ڇڏيائين . نارانيت به پدومتيءَ سان شادي ڪري گهر آيو .

دوت هلي پهتو اچي شهر سندر سهاءِ
انن ڪوهن پر وڏو نگر من پرگهٽو هرشاءِ .

رانوڻ جو دوت به اُلي آيو . شهر سندر ۽ ڪاڻي وڏو هو ۽ انن ڪوهن پر پکڙيل هو . دوت ڏسي خوش ٿيو .

سونا دلا ڪٽي سندري آئي پاڻي پرڻ؛ من خوشي سمائي .
ڏوم ڪيتو ٿيو سنسو اُئپن سندر ڪنيا ڪان لڳو پڇڻ !

هي جئين شهر پر گهڙيو ته هڪ سندر ڪنيا کي سونو دلو کڻي ايندو ڏٺائين . انکي ڏسي ڏوم ڪيتوءَ کي دل پر خيال ٿيو . هن اُن سندر ڪنيا جي واڄهر وجي ڪانئس پڇيو ته ،

شهر تنهنجي سيوڪا راڻي ڪنهن سبب ؟
پاڻ آئينءَ پاڻي پرڻ مونکي لڳي عجب !

اي راڻي ، دبا پالي پدائيمر ته توهان جي شهر پر نوڪر پالين ۽ سيوڪائن جو رواج ڪونهي ڇا، جو تون پاڻ پاڻي پرڻ لاءِ آئي آهين ! مونکي ته ڏاڍو عجب ٿو لڳي !

دوت وچن پڌي چيو نوڪرياڻي ڪلي چيو منجهه منڙي باڻي
نارانيت جي داسين داسي مان ٿن جي هڪ داسي وشواسي !

ڏنيءَ جي پاڻيءَ کي اهو پڌري عجب لڳو ۽ هڪ ٻي ڏنهو مشڪي ۽
نارسان جرڻ لڳي ته اي پاڻي، مان نارائڻ جي دامن جي جيڪا داسي آهي،
ڏوڌي وشواس پاتو داسي آهيان! اي دوست، ڪرکي خبر ڪانهي ته اسان جي
راجا جو ڪيڏو شان آهي!

سدا پريندي رهان ٿن پاڻي اڇي پلا بوءِ چو هٿ راڻي؟
مٿان ڪرين اها پڇي هندگاله ڪنده ماري ڏاڍا ٻيڙا حال

مان نه انهن داسين لاءِ ورڙاڻو پاڻي پري وڃندي آهيان. راڻي هٿ اچيئي
پڙ؟ مٿان اها ڳاله پڇي هند ڪرين. ماري ٻيڙا حال ڪنده ۽ ٻڌءِ؟ لتن أي
لتن سان ڪتيندءِ!

پاهتر ڪروڙ سپ پساهِ وٺي پنهنجي سيا ۾ وينو اچي.
پرپو ڪري شل پنهنجي ديا جٽي ها ماٽس اچيا بيا!

نارائڻ پاهتر ڪروڙ پاٽرن کي ساڻ وٺي اچي سيا ۾ ويٺو. اهڙان شل ديا
پيو ڪري. ماٽس اچا بيا ۽ جٽي ها!

ڪيئل ڪرن پيت خوشيون منائن
ڪوي رات ڏينهن پيا جس ڳائن
راڻوڻ دوت ڏسي سيا کي ٻنهه گهٽو حيران پيو ٿئي!

پت سداڻين هن جي سيا ۾ ڪيل ۽ تماشا ڪندا هئا ۽ ڪري رات ڏينهن
جس ڳائيندا هئا. راڻڻ جو دوست اهو سڀ ڏهڏيو ۽ شان ڏسي بلڪل حيران
ٿي ويو!

ڏينهن هڪڙي سئوءِ ٿعو ڏسي چرن نارائڻ اڳيان جُهڪي
سرناپي ۽ ڏني پٽريڪا خوش نارائڻ ڏسي سيتا!

جيئن وڇايل ڇيز پرانيت ٿيڻ سان خوشي ٿيندي آهي اهڙي طرح رام جي ملڻ سان سڀ باندر خوش ٿيا. سگريو ۽ ويڀيشڻ به ڀڳوان پائون سان ملي خوش ٿيا.

ٿيئن رانوڻ هٿ سڏ ٻڌي دوت اڳيان پرسگيو نه ڪجي.
اهرانوڻ پڻ مرئيو ٿيو ڪيجهه سندس سڀ هليو ويو!

جيئن هنومان رام کي موٽائي آندو، رانوڻ کي سچي خبر ڏوت ٻڌائي. رانوڻ ڏاڍو دکي ٿيو ۽ دوت جي اڳيان ڇا ڪجي؟ اهو به ٻڌائين ته اهرانوڻ به مري ويو ته ڌهن ته هيڪاري دل شڪستو ٿي پيو ۽ سندس سمورو لبج هليو ويو.

وات سڪي ويس اکين جل آڻي
وچن نه اُکلي ٻئي سر پائي
ڌهي پيو پٽ سڄو ماندائڻ خبر نه پئي ڇا ٿيندو هاڻ.

رانوڻ جو وات سڪي ويو ۽ اکين ۾ پاڻي اچي ويس. وات مان لفظ نه پيو اُکليس ۽ مٿو پٽي روئڻ لڳو. سڄو ماندائڻ ڌهي اچي پٽ پيس. هاڻي ته خبر ئي نه پيس ته پوءِ ڇا ٿيندو!

منددوري آئي ونس گهڻو سمجهايو کيس
ميوو نه موڪ ڪال وس جيئن نرڪ پرويش.

پوءِ وري منددوري به ونس وٽي ۽ کيس جون ڳالهيون ڪري سمجهائڻ لڳي ته ڪال وس رانوڻ نرڪ جهڙا دک ڀوڳي به نه مڙيو.

نار وچن ٻڌي ڪاوڙ آئي ڪني ڪري اٿيو ڌيرج سڀائي
وقت انهيءَ هڪ منتري آيو ڏيئي آدر تنهن نکت وهايو.

ڳال جا ٻرهوڙ ٻڌي هڪي سخت جوش آيو. ڀونڇجي سموري ڌيرج وڃائي جيئن اٿيو ته هڪ منتري آيو جنهن کي وڃهو سڏي وهاريو.

منتري ويچاري هيان چيو اي دليتن سُر راءِ
ڏيـر ڏريـو سنسو ڇڏيو ڇـوان ڪريو اُپـاءِ ۔

منتري ويچاري راوڻ کي چيو ته مهاراج، ڊپ ڪان ڪر ولو ۽ مان ٻجهڪو اپاءِ ڇوان ته انهي دبا ٽالي ڏيان سان ويچار ڪريو۔

موهن من ۾ آ هيڪڙ ويچاريو نارانيت آ تو پت پيارو
سگنن ۾ ٿو ڄالو هيو ڇڏيو لـوڙهي پـر ڪين مٿو

اي ناٿ، مون هيڪڙ ويچاريو آهي ته نارانيت توهان جو هڪ پٽ آهي، جو سگڻن ۾ ڄاڻو هو ۽ توهان ڪيس لوڙهي ڇڏيو هو. هو مٿو ڪنهڙي.

دوُت موڪلي گهرايو تنهن سگهي نه جيتي ڪولي جنهن
چتر دوت ڪو چوندي سڏيو ڏير ڏريو ۽ چنتا ڇڏيو ۔

دوت موڪلي نارانيت کي پاڻ وٽ گهرايو. هو اهڙو ته ٻلوان ۽ شڪتي شالي آهي جو ڪيس دنيا ۾ ڪو به جيتي ڪونه سگهندو. اهڙو ڪو چتر ۽ ڏاهو آزمودگار دوت وٽس موڪليو جو ڪيس ڪهڻ ته هت ولي اچي. توهان ڏورو ڏرج ڌاريو ۽ چنتا کي ڇڏيو.

نارانيت گهڻي وديـا پـڙهي گهڻن راجائـن ساڻ لـڙي
ٻند نالي هڪ دئيت هيو وتل ٿـل نالي ديش رهيو ۔

نارانيت گهڻي وديا پڙهي ۽ گهڻن راجائن سان لڙائي لڙي سوڀ پائي. ٻند نالي هڪ دئيت هو جو وتل ديش ۾ رهندو هو.

ٻند ويچاري دل انـدر نارانيت سڏيـو
ٻند متي ۽ ٻيون ڏينر ڪري سندر سَجيو!

ٻند ويچار ڪري نارانيت کي گهرايو ۽ ٻند متي ۽ ٻيون جهڪي سندر ڏينر

اڙي مورک، ڀلا ٻڌاءِ تہ منهنجو پٽ ڪٿي آهي؟ ڪرڌ ڇيو تہ جڏهن تون لنڪا جلائي سمنڊ ڪان پار وڃي رهيو هئين،

اڃا سمنڊ تو اُڏ اُڪريو   اُنِي اڄي تو پڪڙ رهيو
پڪڙ ڦڙو مڇيءَ پيٽ ويو   تنهن مڇيءَ آ مون جنميو

اڃا اڏ سمنڊ مس اُڪري رهيو هئين تہ تنهنجي پگهر اڇي ورو ۽ اُڃا ڦڙا سمنڊ ۾ ڪريا. اُنهن ڦڙن مان هڪ ڦڙو هڪ مڇيءَ جي وات ۾ هليو ويو، جنهن منجهان مان پيدا ٿيس.

اهڙيءَ طرح تو پٽ ٿيس   نٿو لڪايان جيئن رهيس.
اهراوڻ هاڻ سيوَ ڪريان   ڏيان پهرو ڪنهن پرنہ ٻجان.

مان اهڙيءَ طرح تنهنجو پٽ ٿيس! مان جيئن هن وقت تائين رهيو آهيان، لوڪن سڀ نيڪ تو ٻڌايان. ڪجھ بہ نٿو لڪايان. هاڻي هت اهراوڻ جي سيوا ڪندو آهيان ۽ پهرو ڏيندو آهيان. ٻئي ڪنهن کان بہ نہ ڊڄان!

لڇمڻ ڀائي ۽ سيتا ڏٺي   اهراوڻ آ آيو ڪٽي
هوم ڪرڻ لاءِ آڄ تنهن کي   ٻل چاڙهيندو ديويءَ ٿي!

لڇمڻ ۽ رام، سيتا جي پتيءَ کي اڄ اهراوڻ ڪٽي آيو آهي. هوم ڪندو ۽ کين ديويءَ لئي ٻل چاڙهيندو!

گل ڪان هلڪو روپ ڪري   هٿ لڳي بہ خبر نہ پوي!
اهراوڻ جڏهن ڦول چڙهايو   روپ سچو هنومان ڏيکاريو.

هنومان اندر وڃي گل کان بہ هلڪو سرير ٺاهيو جو هٿ لڳڻ سان بہ معلوم پئجي نہ سگهي؟ اهراوڻ جڏهن مهل ديويءَ لئي گل ٿي چاڙهيا تڏهن مهل هنومان خوفناڪ آواز ڪري پنهنجو روپ پرگهٽ ڪيو.

وڪارن پربل ورک اڪثر پـل مايا کان ميبڻي چتر
انهيءَ طرح رهن دليت هزار اهرانوڻ جـي آگيا انوسار

اهي سب دليت مايا روپ ۾ ڏاڍا چتر هئا. ورک هئا ۽ وڪارن سان ڀريل. اهي سب اهرانوڻ جي آگيا موجب هلندا هئا.

حڪم مڃي تلوار ڪڍي رام هٿڻ لءِ آيـا وڏي
اهرانوڻ چيو نيت انـوسار وقت گهڙيون ٿي آدرڪار

اهي دليت اهرانوڻ جي حڪم موجب تلوار ڪڍي رام کي مارڻ لاءِ وڌيا. اهرانوڻ کين چيو ته نيت موجب اڃا ٿي گهڙيون وقت پير آهي، اوهين ترسو.

کسي ورڪسـي تلوار هنومان ٻانهون سر ڪاٽيا ڪيت سمان
ماري پڇائي ڇڏيا سڀ دليت باهر وڏا ماري گهٽا اجيت!

هنومان سندن هٿ مان تلوار کسي ساڳيءَ تلوار سان سندن سر ۽ ٻانهون اهڙي طرح ڪاٽيون جيئن ڪڙمي لاباري ۾ سنگ لڻندو آهي. سڄي فوج کي ڪٽ ڪٽ ڪري ڇڏيائين. پوءِ کان ٻڪڙي هڻي جي باهر ۾ وجهي ڪيترن کي ساڙيائين.

هنومان وٺي اهرانوڻ ماريو باهر ۾ ساڙي سنڪٽ ٽاريو.
ڏني آهوتي پوري هنومان ڪٽي هليو گهر لڇمڻ ۽ رام.

هنومان پوءِ اهرانوڻ کي ماري ديوي کي ڪيس ۾ وانگر چاڙهي باهر کي آهوتي ڏني ۽ سنڪٽ کي دور ڪيو. پوءِ لڇمڻ ۽ رام کي ڪلهي لنڪا جي واجهو ڀڀيڇي ڏيوي ڏي روانو ٿيو.

جيڏ وڃايل جيئن هٿ آئي خـوش ٿيا بـاندر رام ملائي
مليا سڀ باندر نائي سيس مليو وڀيشڻ لـنڪا ايـش

گڏ سوچيون ڪو اهو اُپاءُ هت اچن جيئن وري ٻه ڀاءُ .
ڀـران اسان جـا رام لڇمڻ ساه بنا آ ڪهـڙو بـدن ؟

اي ڀاءُ، هاڻي ڪو اهڙو اپاءُ ڪجي جيئن ٻئي ڀائر وري هت اچن. اسان جا ڀران ته آهن ئي ٻئي ڀائر. سريرَ ڌڙ پرانن بنا ڪهڙو؟

ٻـڌا وچـن ۽ چيو هنومـان سڀ سنڀاليو، اهن امان .
چئن ڀوڻن ۽ لـوڪن ٽنهين جت هوندا ڪين ايندس کڻيي .

اهي وچن هنومان ٻڌا ۽ چيو ته توهين ڌڙ سڀني کي سنڀاليو ۽ اهين امان قائم رکو. مان چئني ڀوڻن ۽ ٽنهين لوڪن ۾ ڳوليندي شري رامچندر ۽ لڇمڻ کي ضرور وٺي ايندس .

رهجو ڀنيان هوشيار سڀئي وڏهو ڪال جي چڙهي اچي
چئي ائين ٿيو روان هنومان گجندو گرجندو هـوا سمان

ڀائرو، سڀ پنهنجي هوشيار رهجو. اگر مرڻ ۾ چڙهائي ڪري اچي ته ان سان ٻه ٻڌجو! ائين چئي هنومان روانو ٿيو ۽ هوا سمان لڪو گجندو ۽ گوجندو، رام ۽ لڇمڻ کي ڳولڻ لاءِ روانو ٿيو .

رستي ويندي لنگهيو وڻ هيٺان

گـيڊ ڳداڙي ڀچن هڪ ٻئي کان .
پريو ڪارج پيو پاڻ ٻڌائي ٻڌو هنومان اهو ڪن لائي !

هنومان رستي ۾ ويندي رستي هر ته هڪ وڻ هيٺان گيڊا ۽ ڳداڙي ويٺا هئا ۽ پاڻ ۾ ابر جون ڳالهيون ڪندي هڪٻئي کي خوش ڪري رهيا هئا. ابرار جڏهن ته ڪم ٻڌائيندو آهي ۽ ٻڌڻجي ڌيا ڪندو آهي ته رستا ٿي اهي آڏو ڏيندو آهي. هنومان انهن جي ڳالهه ڪن لائي ٻڌي.

کيتَ گـداڙيَ الين ٻـڌايـو کٿي رام اهـرانـوڻ آيـو
جڏهن وڃي ٻل چاڙهي ديوي پاڳين ملي ماس سنو اهو کي.

زال جڏهن کيڏ کي ستي ماس آڻي لاءِ چيو تڏهن کيڏ ورلدي ڏنس ته اح اهراوڻ، رام ۽ لڇمڻ کي کڻي آيو آهي ۽ انهن جي ٻل ديويءَ تي چاڙهيندو، تڏهن انهن جو سٺو ماس آڻي توکي کارائيندس. دلجاءِ ڪر.

ويو پاتال ٻڌي لنڪ هنومان اهرانوڻ گهر گهسيو ٻلوان
مڪرڌج بيٺو هـو دربان ڏنو وڃڻ نہ اندر هنومان

اهي لفظ ٻڌندي ئي هنومان اُٿي ديو ئي پاتال ۾ ويو ۽ اهراوڻ جي گهر وڃي پهتو، انجو دَرٻان هڪ ٻاندر مڪرڌج هو. هن هنومان کي ڏسي شور ڪيو ۽ هنومان کي اندر وڃڻ کان روڪيائين.

اندر وڃين ٿو ڀؤ نہ تنکي؟ پتنگ ويچاري جيئن ڏيئي !

سڃاڻ مونکي مـان هنومان ٻالک
سوامي ڀڳت پـرُيـنـجن پـالـک

اڙي، منهنجو نرادر ڪري اندر پيرو جين؟ توکي ڀؤ نٿو لڳي؟ مڪرڌج الين پيو هنومان کي ويچاري جيئن پتنگ ويچاري ڏيئي کي! سڃاڻين ٿو ته مان هنومان جو پٽ آهيان ۽ پنهنجي سوامي جو لمڪ حلال ڀڳت ۽ ڪال کي به جيتڻ وارو آهيان!

ٻڌي وچن هنومان وسميہ ڀيو ڏاڍو جتي !
اڙي مـوُڙ اگيان سڀني پٽ نہ مون ڄڻيو!

اهي لفظ ٻڌي هنومان وسميہ ۾ پئجي ويو. هن چيو تہ اڙي مورک، چريو تہ ڪين آهين. مون جهڙي کي تہ سڀني ۾ بہ پٽ ڪونہ ڄميو.

ريت ڪهڙي ٿون پٽ ٿئين؟ پاڻکي منهنجو پٽ چئين
ٻڌا مڪرڌج جـڏهن وچـن لڳي لنڪا ڏسي توکي جاڻ

جي پرسان نيل، نل ۽ سگريو ۽ سمهيل هئا.

ووڊ منيت پيا جوڙا گهٽا سمهيل هيا سپ وير
پڻ وڀيشڻ شير اُت هيو ستل رڻڌير.

ووڊ، منيت ۽ پيا گهٽا جوڙا ۽ وڀيشڻ سڀ اُتي وڃهو سمهيا پيا هئا.

وچهر سمهيل ٻئي راوڻ راهو رام ۽ لڇمڻ ٻئي ٻل ٻاهوُ
ڏکڻ طرف هو رام سمهيل ٻانهن هيٺان هو لڇڻ اُتر

راوڻ جا راهوُ، ٻئي دشمن، رام ۽ لڇمڻ ٻئي وچهر سمهيل هئا جن جو ٻاهو ٻل دنيا ئي جاڻي. ڏکڻ جي پاسي کان رام سمهيل هو. سندس ٻانهن، سندس پاءِ لڇمڻ جي مٿان رکيل هئي، جو اُتر کان سمهيل هو!

تيار رکيل هئا ڏن ۽ ٻاڻ رام لڇڻ ڪري ويجهو پاڻ
اهراوڻ پرناميو اندر خوش ٿيو جوڙي ڏسي سندر!

رام ۽ لڇمڻ جي پاسي ۾ ڌنش ٻاڻ تيار ئي رکيا هئا، جي ٻنهين پنهنجي پرسان ڪري رکيا هئا. اهراوڻ اندر ئي اندر ۾ رام ۽ لڇمڻ جي سندر جوڙي ڏسي بيحد خوش ٿيو ۽ کين پرنام ڪيائين.

ڪري درشن ۽ اکين کي ٺاريو
اِشٽ سمجهي پڻ پائن نهاريو
دل ۾ هن پوءِ ڪيو ويچار ڪريان ڪم پنهنجو راوڻ انوسار!

اَهراوڻ دل ٺاري درشن ڪيو! اشٽ ديو سمجهي خوشيءَ مان ڏانهن ڏٺائين! هن ويچار ڪيو ته راوڻ جي اڇا مرجب ڪم ڪريان!

موهن منتر سان سين چلي منتر دئاران مک بند
رام لڇڻ ڪٽي الوپ ٿي اُڏيو آڪاش ٻاند!

موهن منتر پڙهي سيني کي موهي ۽ بيهوش ڪري سيني جي ڳالهائڻ جي

تنهن ڪري رام ۽ لڇمڻ کي کڻي آڪاش ۾ اُڏائُو!

ڪٽي پکي پالو ويو السين ڪري چهڪو ڪهي کنوڻ جلين
پرڪاش ڏنو سوجنهن دو رانوڻ ڪيو پرنام بدل پلاوڻ ۔

اهڙيءَ طرح هڙ پکي پالڻ کي کڻي آڪاش ۾ غائب ٿي ويو. ان مهل جاءِ جو هڪ اهڙو چمڪاٽ ٿيو جنهن مان راوڻ کي پڪ ٿي ته مهنجي ڪم جي سرانجامي مونجي پٽ اندرجيت ڪئي آهي. هن پٽ انهيءَ جي بدلي شڪرگذاري مڃي الهه آڻان ٿي پٽ کي پرڻام ڪيو.

دلبر راوڻ اَت خوش ٿيو پنهين شترن اهرانوڻ نسيو
هڪ پل ۾ ڪٽي نيو استان باندرن شوريو ڏسي نه رام!

راوڻ دل ۾ ڏاڍو خوش ٿيو جو سندس پٽ دلبر جي دشمن ڀائرن کي کڻي ويو. باندرن وري رام کي نه ڏسي گوڙ ڪيو!

ڊوليا گهوٽي باندرن لڏا نه پيئي ويسر.
وياڪل سڀ ڏايا ٿيا جل جر بن جيئن نير!

باندرن ڏاڍي گوڙ ڪئي پر ڪجهه پتو نه پيو. سڀ اهڙا وياڪل ٿيا جهڙو جل جا جانور جل کانسواءِ ٿيندا آهن!

هورڇا ڏرن سگريو ڪريو وچ ڪري جيئن پهاڙ پُريو
دشا وڀيشڻ چئي نه سگهي وڇڙي بن وياڪل گانءِ لڳي!

سگريو ته بيهوش ٿي ڏرتيءَ تي ڪري پيو جيئن پهاڙ تي بجلي ڪرندي آهي ۽ پهاڙ ڀري پوندو آهي. وڀيشڻ جي دشا ته اهڙي ٿي جو ڪنهن کان بيان ڪري ڪين سگهندو. جيئن وڇڙي کانسواءِ ڳانءِ وياڪل ٿيندي آهي، اهڙا سڀ وياڪل ٿيا.

ٻڌوڻ جا وچن چئي، ديوي جو ڏيان ڪندو شري رام جي ڪٽڪ ۾ ايندو ۽ پنهنجي اشٽ ديو کي سمر يندو آهيو.

مندودريءَ کي هڪ پٽ ڄاڻيو راوڻ ڄمندي کئين پوڄايو
ناڳن ويهن گڏ ڄنم پڻ پاتو پوڳيه رکڻ نه راوڻ ڄاتو!

هڪ دفع مندائوجي ڪنيا مندودريءَ هڪ ٻار پيدا ڪيو. انجو حال ٻڌي راوڻ کي ڏپ وڌڻي ويو. راوڻ ويهن ناڳن جو جنم ٻه ٻالڪ سان گڏ ٿيل ٻڌو هن ويچاريو ته اهڙو ٻالڪ رکڻ ٺوڪيه نه آهي!

شوانن کـــي راوڻ گهرايو ڇڏي ڪٿي اچ ٻـــار ٻڙايو
دوت ويو ڪڻ اولهه اهالڪ ڪوتيءَ ڏرن ڪٽي ٻوڙيو ٻالڪ.

راوڻ پنهنجي هڪ دوت شوانن کي گهرائي چيو ته هن ٻالڪ کي ڪٿي ڪٽي وڃي ڇڏي اچ. دوت ٻالڪ کي ڏکڻ اولهه دشا ۾ ويو ۽ ڏرليءَ کي ڪوٽي ٻالڪ کي ٻوڙي هليو آيو. هو ٻالڪ کي ٻرال ۾ ڇڏي آيو.

رام ڪٿا رس پـــورو ڪيو ٻالڪ پورڻ سان ڪين مئو
هڪ مهينو کنهن ڪائي مٿي شرن وڃي ٻوءِ سمنڊ ورکي!

رام ڪٿا پوري ڪرڻ لاءِ هيءَ بيان آندو ويو آهي. ٻالڪ پورڻ سان ڪين مئو. هڪ مهينو مٿي ڪاڏانين. ٻوءِ سمنڊ جي شرن ويو!

تپ پيـــاونـــا دل ۾ آئـــي بـــن هڪڙي ٻـڳو هرڪالي
هن ڏني هڪ ندي وهندي مندر ڪامـدا ويـــو وڏي.

ٻالڪ جي دل اپسيا ڪرڻ لي ني ۽ هڙ ٻن ڏي هرڪتي ويو، جو سندو هو. اتي هن هڪ ڪامدا ندي ڏني جنهن لي ڪامدا ديويءَ جو استان ٺهيل هو، مندر هو. هو ٻوءِ اوڏانهين مندر ۾ ويو.

جاءِ سندر، ڏهن ڏيان ڇمايو هزار چوڏهن ورهيه وقت لڳايو.
سڀ طرح سان سماڌ اڏول "ورگهور" ديويءَ ڇيو انمول.

سندر اسٿان ڏسي چوڏهن هزار ورهيه ديويءَ جي اُپسيا ڪيائين، ديوي هن جي اڏول سماڌي ڏسي کيس ڇيو تہ "ورگهور"

ڏسي پرسن ۽ ٻئي هٿ جوڙي

گهريو ور پنهنجي ڏيان ڪي توڙي .
وڏ ديون ڪان مان سک ماڻيان
جنهن سان وڙهان تنهن انت مان آڻيان

ڏنائين تہ ديوي هاڻي پرسن آهي، تڏهن گهريائين تہ مان ديوتائن کان اسان وڏيڪ سک پرڻيان ۽ جنهن سان لڙان تنهنکي ضرور جيتيان ۽ کيس ماري سگهان.

کيو پتا هو مون اپمان مدد محتاج ٿئي جڏهن حيران
ٻڌي ديوي ڇيو پترسڄان! ماڻ جوڄها سک ٿئي نہ بيان

پتا منهنجو اپمان ڪيو آهي جو مولکي لباڳي ڇڏيائين، سو ڏکئي وقت منهنجي مدد جو محتاج ٿئي. ديويءَ چيو تہ لون سربر ڪري سڀ سک پرڪيندان.

سهج پرتاپي رام ڀڳت هلومنت وير سڄان
آءِرانوڻ ويو نڏر آئي ٻن رکي اپمان!

هنومان، جو رام جو پرم ڀڳت آهي، آءِراوڻ ان وٽ ويو. کيس اپمان هو ۽ دام ڏرو بہ دب ڪولہ هرس!

موڪل وٺي ويو سڌو اندر سميل جتي ٻئي ڀاءُ سندرا
جامونت ۽ پسڻ نل نيل ٻيا جوڌا سگريو سڌيرا!

هو هنومان جي موڪل وٺي اندر ويو جتي ٻئي ڀاءُ لڇمڻ بہ سنل هئا ۽ اُهن

سنڌيا وندن سڀ پريم سان ڪيائين

رات گهڙيون چار گذريون ڏنائين
شو جو ڏيان ڌري ڏهه سيس
هٿ جوڙي بـڌي ٻانهون ٻيس!

ٻرهر سان ڀڳوان شو کي آراڌيائين. ڏنائين ته رات چار گهڙيون گذري آهي. ويهن ٿي هٿن سان ڀڳوان کي نمسڪار ڪيائين!

شيوڪ شنڪر وڏو پريمي سچو ڀڳت ۽ سنڌيا نيمي!
منترآڪرشڻ اُچارڻ ڪوڏيو آهراوڻ ڇت پاتال ۾ لوڏيو!

راوڻ شنڪر جو پرم ڀڳت هو ۽ سنڌيا ڪرڻ سندس نيم هو. هن آڪرشڻ منتر جو اُچارڻ ڪيو، جنهن اهراوڻ جي ڇت کي پاتال ۾ لوڏي ڇڏيو.

اهراوڻ ڪيو ڇت انومان ڪهڙي ڪارڻ آ راوڻ حيران!
دئيت ديو سڀ تنهنجي هٿ
جيتڻ راوڻ نه ڪنهنجي وس.

اهراوڻ ويچار ڪيو ته ڪهڙي ڪارڻ راوڻ حيران ٿيو آهي! هو راڪشن جو سرادر آهي. ديوتا ۽ سندس وس ۾ آهن! ڪير جيتڻ وارو آهي سندس ڪرڻ سجهي!

"دئيت پتي" چئي سيس نوايو راوڻ وٽي هٿ نڪت وڌاريو
خوشيءَ منجهان وچن مڌر چئي اهراوڻ ڪيئي خوش آمد ڪئي!

"نشاچرن جا سرامي" چئي اهراوڻ اچي شوط سر نوايو. راوڻ ڪيس هٿ کان وٺي پهنجي ويجهو ويهاريو. اهراوڻ خوشيءَ مان مٺا وچن چيا ۽ راوڻ جي خوش آمد ڪيائين.

اهرانون پڇيو راڻو ڻ کان دل سچو سماچار
منديڪان وٺي ڪٽي سي ڪٽا پيرڻ سميت وستار.

اهراانون پوء راڻو ڻ کان خبر آئيس پڇي. راڻو ڻ مدد کان ولي، پنهنجي احوال مان ۽ رام جي چڙهائي جي احوال مان واقف ڪيو.

ڪشل پاڻ، مون سڀ وساريو ڪٽڪ ڏيئتن جو ٻاندرن ماريو.
ڪنڀڪرڻ ۽ مينگهناد ڪي ماري
چڏيو سبق آ ڏسيڪ سيڪاري.

اي پاڻ، حالي سچو ڪشل نه ونهندو رهيو. ڪنڊن ني راڪشن کي ٻاندرن مارايو آهي. ڪنڀ ڪرڻ ۽ مينگهناد نه مري ويا آهن! مولڪي چگو سبق الهون سيکاريو آهي.

ٻڌ راڻو ڻ جڳت نيت پياري ڪندي انيت لڳي پڙ پاري.
و رکي ٽلين پاڻ نراس ڪل سلنا ۽ سرونس داس!

اهراانون چيو نه اي راڻو ڻ، سڀني کي نيت پياري آهي! انيت ڪندڙ کي سدائين خطرو رهندو آهي. تو نه انيت ڪري ۽ وير رکي پاڻکي نراس ڪيو آهي ۽ پنهنجي هيڏي سڀا، سرواس ۽ ڪل جو ناس ڪرايو آهي!

تو نه پرياڻ آرام سيتا کو وڏو سمجهي پڻ پريم نه لاتو
چگي تو ڙي تو گالهه نه ڪٽي ايندس چوراڻي پاڻر پڪسي!

تو رام جي پرتاڙ کي نه سڃاتو آهي ۽ نه وري کيس وڏو سمجهي هن سان پريم لي ڪيو اٿئي! تو چگو ڪم نه ڪيو آهي جو مان تنهنجي مدد ڪرڻ لاء تيار آهيان. مان ٻنهي ٻالڪن رام ۽ لڇمڻ کي چوراڻي ڪٽي ايندس.

چلي وچن پرپوڙ جا شيش ناڻي پل بيان
آيو ڪٽڪ شري رام جي اشت ڪري پڻ ڏيان

سنڌيا وندن سڀ پرير سان ڪيائين

رات گهڙيون چار گذريون ڏنائين
شو جو ڏيان ڌري ڏهه سيس
هت جوڙي ٻڌي ٻانهون ٻيس!

پرڀر سان ڀڳوان شو کي آراڌيائين. ڏنائين ته رات چار گهڙيون گذري آهي.
ويهن ئي هٿن سان ڀڳوان کي نمسڪار ڪيائين!

شيوڪ شنڪر وڏو پريمي سچو ڀڳت ۽ سنڌيا نيمي!
منتر آڪرشڻ اُچارڻ ڪوڏيو آهراوڻ ڇٽ پاتال ٻر لوڏيو!

راوڻ شنڪر جو پرم ڀڳت هو ۽ سنڌيا ڪرڻ سندس نيم هو. هن آڪرشڻ
منتر جو اُچارڻ ڪيو، جنهن اهراوڻ جي ڇٽ کي پاتال ۾ لوڏي ڇڏيو.

اهراوڻ ڪيو ڇٽ انومان ڪهڙي ڪارڻ آ راوڻ حيران!
دئيت ديو سڀ تنهنجي هٿ
جيتڻ راوڻ نه ڪنهنجي وس.

اهراوڻ ويچار ڪيو ته ڪهڙي ڪارڻ راوڻ حيران ٿيو آهي! هو راڪشن
جو سرواهي آهي. ديوتا ۽ سندس وس ۾ آهن! ڪير جيتڻ وارو آ... سندس ۾
ڪرڻ سگهي!

"دئيت پتي" چئي سيس نوايو راوڻ وٽي هٿ نڪت وڌاريو
خوشيءَ منجهان وچن مذ رچئي آهراوڻ گهٽي خوش آمد ڪئي!

"نشاچرن جا سرواهي" چئي اهراوڻ اچي شرط سر نوايو. راوڻ ڪيس هٿ
ڪان وٺي پنهنجي ويجهو ويهاريو. اهراوڻ خوشيءَ مان مٺا وچن چيا ۽ راوڻ جي
خوش آمد ڪيائين.

اُن آئي، اهو ٻڌي راوڻ به مندودري ۽ ٻين راڻين سان گڏ اُتي آيو. اُتيءَ مهل اُن اهڙو روڄ راڙو ڪيو جو سڄو شهر ڄڻ اٿي آيو!

ڪري پرنام سين موڪلايو ڏيرج ڌري چرنن سر نايو
سر پڇ ڌري شانت نهايت يوڳيه سڏيءَ کي ڪيو پرايت.

سلوچنا پرنام ڪري سڀني کان موڪلايو ۽ ماڻهن کيٽي آدر سان ڌيرج ڌري هٿ کي، لمسڪار ڪئي، پتيءَ جي لاش ۽ سر کي ڇاتي ڀري رکي ڀاڪر ۾ وجهي ويهي رهي، اُوڳيه جي سڏيءَ کي وڃي پراپت ٿي!

سلوچنا رودن ڪيو اَت پساري
ڇاتي پٽي پٽي دکي ويچاري
لوڪ نگر جا دک ۾ وياڪل ٻرو پلو جون راوڻ بلڪل

سلوچنا ڇاتي ۾ ويهي کان اڳ ڏاڍو رودن ڪيو، ڇاتيون پٽيون. سڄو شهر شوڪ ڪري دکي هو ۽ راوڻ کي هرڪو ٻرو پلو چئي ننديندي رهيو هو.

پت ڏن نار تنهين سک اهڙو

نڀ پرگهٽ ٿين ڪڪر کن جهڙو!
ڪڪرن ۾ بجلي آهي جمالي
رهي نه ٽِڪ ٿوري ڪرت چپالي.

پت ۽ ڏن اِستري تنهين جو سک اهڙو آهي، جهڙو ڪڪرن جو آڪاش ۾ ٿوري وقت لاءِ. ڪڪرن ۾ بجلي به آهي پر اُها به هڪ گهڙيءَ لاءِ پرگهٽ ٿي، وري ڇپي ويندي آهي.

ڪندو ويچار دل جي اندر مليو دوست پرتيت
سلڏيسا سميہ پهتو مندر جت اهراوڻ دليت!

راوڻ اهي ويچار ڪندو پنهنجي دوست سان ملڻ لاءِ سانجهيءَ مهل مندر ۾ پهتو.

من، وچن ۽ ڪرم ڪري جيڪا استري پتيءَ کان سواءِ ٻين کي پاءُ ڀاءُ سمجهندي آهي، پتيءَ جي ڀلائي چاهيندي آهي، ٻرير سان سندس سيوا ڪندي آهي، ان تي منش، ديوتا ۽ رشي مني راضي ٿيندا آهن!

پتي ورتا ڌرم سلوچن ڳالهايو ميگهناد سر کلي نهاريو
خوش ٿيا باندر لفظ هڪڙي هنومان پريو چرن پڪڙي.

سلوچنا سڄي عمر پتيءَ جي ٻرير سان سيوا ڪئي هئي، ناري ڌرم پاليو ۽ پتيورتا ناري جا فرض پورا ڪيا هئا، لهڪري ميگهناد هن ڏي خوش ٿي ڏٺو ۽ کليو. اهو هڪ ئي لفظ بس هو. باندر خوش ٿيا ۽ هنومان پريو جا چرن پڪڙي ويهي رهيو!

يُگ يُگ ڪر اکنڊت راڄ شان مان ۽ ساڻ سماج
سُڄن سڀري تو پرم پد پائن رام مهما سان توکڏ ڳائن

رام پوءِ ويشسٽ کي چيو ته تون اکنڊت راڄ ڪر ۽ شان مان سان ۽ ٻڌهندي مترن سان خوش رهه. لوڪي ته پراڻي مون وانگر ڏ ڳائيندا ۽ سرڳ ۾ ويندا. شري رامچندر جي چرتر سان گڏ تون به ڳايو ويندين.

ويشسٽ ٻڌي من پرجي آيو پرگهٽ روئڻ جو سمو نه پايو
ڪال ڪرم گت چئي سمجهائي
وئي ڪرت ڪهر مــن وسمالي!

اهو ٻڌي ويشسٽ جو من پرجي آيو. ظاهر روئڻ جو وقت نه سمجهي سارا پنهنجي من ۾ جيراني سان گڏ آنند ته ڪٺي ۽ پتيءَ جو سر وٺي رواني ٿي.

نديءَ سمنڊ جو پولر ميلاپ رانوڻ ويو اُت پريل سنتاپ
ساڻ مندودري ڀيا پرواسي شوڪ سورج چڙ ٿيو پرڪاشي.

جتي نديءَ ۽ سمنڊ جو پولر ميلاپ ٿيو هو، سلوچنا پتيءَ جي لاش کڻائي

اٿي اٿي. اهو ٻڌي راوڻ به مدوداري ۽ ٻين راڻين سان گڏ اٿي آيو. انهيءَ مهل اتي اهڙو روڄ لڳو جو ڄڻ شوڪ جو سمنڊ ابري آيو!

ڪري پرڻام سيتا موڪلايو ڏيرج ڏري چرنن سر نايو
سر پيچ ڏري شانت نهايت يوگيه سڌيءَ کي ڪيو پراپت.

ساوتريءَ پرڻام ڪري سڀني کان موڪلايو ۽ ماڻهن گهڻي آدر سان ڏيرج ڏري هن کي نمسڪار ڪئي. پتيءَ جي پيرن ۽ سر کي چتا تي رکي پاڻ به وچ ۾ ويهي رهي! يوگ جي سڌيءَ کي وڃي پراپت ٿي!

ساوتريءَ رودن ڪيو اتي ڀاري
چائي پتي پٺي دکي ويچاري
لوڪ نگر جا دک ۾ وياڪل ٻرو پيلو چون راڻون بلڪل

ساوتريءَ چتا ۾ ويهڻ کان اڳ ڏاڍو رودن ڪيو، چلايو ۽ پٽيو. سڄو شهر شوڪ ڪري دکي هو ۽ راڻين کي هرڪو ٻرو ڀلو چئي نندي رهيو هو.

پت ڏن نار لنهين سک اهڙو

ني پرگهٽ ٿين ڪڪر ڪن جهڙو!
ڪڪرن ۾ بجلي آهي جائي
رهي نه ٿر وڃي ڪرت ڇپائي.

پت، ڏن استري لنهين جو سک اهڙو آهي، جهڙو ڪڪرن جو آڪاش ۾ لڙ رهڻ! ڪڪرن ۾ بجلي ته آهي پر اها به هڪ گهڙي لاءِ پرگهٽ ٿي، وري جهٽ وڃي لڪي ٿي.

ڪندو ويچار دل جي اندر مليو دوست پرتيت
سنڌيا سميه پهتو مندر جت آهر راوڻ ڏئيت!

راوڻ اهين ويچار ڪندو پنهنجي دوست سان ملڻ لاءِ سانجهيءَ مهل مندر ۾ پهتو.

من، وچن ۽ ڪرم ڪري جيڪا استري پتيءَ کان سواءِ ٻين کي پاءُ ٻئي سمجهندي آهي، پتيءَ جي ڀلائي چاهيندي آهي، ڀرپور سان سندس سيوا ڪندي آهي، ان تي منش، ديوتا ۽ رشي مني راضي ٿيندا آهن!

پتي ورتا ڌرم سلوچن گهاريو ميگهناد سر کلي نهاريو
خوش ٿيا باندر لنظ هڪڙي هنومان پرڀو چرن پڪڙي.

سلوچنا سڄي عمر پتيءَ جي ڀرپور سان سيوا ڪئي هئي، نار ڌرم پاليو ۽ پتيورتا ناري جا فرض پورا ڪيا هئا ليهڪري ميگهناد هن ڏي خوش ٿي ڏٺو ۽ کليو. اهو هڪ ئي لفظ بس هو. باندر خوش ٿيا ۽ هنومان پرڀو جا چرن پڪڙي ويهي رهيو!

يُگ يُگ ڪر اکنڊت راڄ شان مان ۽ ساڻ سماج
سُجن سمري تو پرم پد پائن رام مهما سان تو گڏ گائن

رام پرءِ وييشٽ کي چيو ته تون اکنڊت راڄ ڪر ۽ شان مان سان ۽ ٻڌيءَ مترن سان خوش رهه. لوڪ ته پرلاءِ ۾ ون وانگر ڏاڍيندا ۽ سرڳ پر ويندا. شري رامچندر جي چرتر سان گڏ تون به ڳايو ويندين.

وييشٽ ٻڌي من پرجي آيو پرکهت روئڻ جو سمو نه پاتيو
ڪال ڪرم گت چئي سمجهائي
وئي ڪرت ڪير مـن وسمائي!

اهو ٻڌي وييشٽ جو من پرجي آيو. ظاهر روئڻ جو وقت نه سمجهي سارين پنهنجي من ۾ حيراني سان گڏ آنند به کٽي ۽ پتيءَ جو سر ولي رواني ٿي.

نديءَ سمنڊ جو پوتر ميلاپ راوڻ ويو اُت پريل سنتاپ
ساڻ مندودري ٻيا پرواسي شوڪ سورج چڙهي ٿيو پرڪاشي.

جتي نديءَ ۽ سمنڊ جو پوتر ميلاپ ٿيو هو، سلوچنا پتيءَ جو لاش ڪٺائي

پٽيءَ جي سر کي سارچنا ونئي ڪئي ته اي ناٿ، جلدي ڪر. ته ته هي ڏيندي اکين کي ڪرڙو تا سمجهن جي ارمان همت سان لکيا هئا.

لڳي لڇڻ ٻاڻ شوڪ وڏايو

پرڀوءَ سامهون مونکي ڪين لڄايو
جي من وچن ڪرم سان ديهي پتي ديو بن ٻيو نہ سنيهي!

لڇمڻ جي ٻاڻ لڳڻ سان توهان منهنجي پتيءَ کي وڏايو آهي. هاڻي وري شري رامچندر جي اڳيان لڄايو ته. جيڪڏهن مون من، وچن ۽ ڪرم ڪري ٻئي ڪنهن ۾ جيڙ سان پيار نہ ڪيو آهي ته دي ٻالي ڪاٺ.

پتني وچن ٻڌي ڪليو جهٽ سيس

حيران ويا ٿي رڇ باندر ڪيش!
ڪليو جڏهن سر ڏٺو سڀن ڏسي سڀيئي حيران پيا ٿين!

استريءَ جا اهي وچن ٻڌي سر هڪدم ڪليو، رڇ باندر سڀ حيران ٿي ويا.

سگريو ڀڀيڻ ڇهي پد گوسائين

ڪليو سر ڇا لءِ ڇا ڏٺائين؟
ٻڌو ڇيو ٻڌ سگريو سجان سر ڪليو ڇو، ڪريان همت بيان.

سگريو همت جوڙي ۽ ٻڌ اڳيان سر جهڪائي پڇيو ته اي سائين، اڄايو ته سر ڇو ڪليو ۽ ڇا ڏسي سر ڪليو؟ شري رامچندر چيو ته اي لڇمڻ، اي سگريو سر انويءَ ڪري ڪليو آهي.

من وچن ڪرم پتي سيو ڪالي
پتورت ڌرم سم ٻي نہ وڏالي
الين سمجهي جا ڪري پتي شيو
ڪنهنتي راضي ٿين سڀ ٽرديو!

چگو نہ آ پتي ڏيئي گھران! ان کان وڌ تــو ديا پنان!
هاڻ مري ٿيان سـتي سپاڳي جنهنجي ملڻ سک ملي انادي!

هاڻي اهو اُچت نہ آهي تہ مان پتيءَ جو ڏنل ٻران ڏن لوهان کان واپس گهران! لوهان جي درشن جو لاڀ سڀ کان اُتم آهي. هاڻي تہ ستي ٿي مرنديس ۽ اهي لوهان سان ملنديس جيڪي ڀوڳي ملندا آهن!

مـــن پاونا جاڻڻ هـــار پڄ ساگر کان پـــار اُڪار
سيئن باندرن کي رام گهرايو سر سلوچنا پتي ڏيوايو!

اي ڀڳوان انترجامي، اندر جي ڳالهہ کي جاڻو ٿا. هن ٻيڙيءَ کي سنسار ساگر کان پار ڪريو. ڀڳوان سلوچنا جا لفظ ٻڌي ۽ وشواس ڏسي سگريو کي گهرايو ۽ تنهن سان گڏ ميگهناد جو سر ڏنو.

نار ڪرتارت ٿي سر پائي پتيءَ وڇـوڙو وري ورجـائي
منهنجي پراڻ جيون موڙي! ڇيو ڇتائي منهن کان ڏوڙي!

پتيءَ جو سر پائي سلوچنا ڪرتارت ٿي. سر ملڻ سان هڪواري پتيءَ جي وڇوڙي جو دک دل ۾ پيدا ٿيس. ”اي منهنجي جيون موڙيءَ جا مالڪ،“ چئي منهن تي اکيل متي هڻڻ لڳي.

ڏسي سنديهہ ٿيو سگريو ٻانهن ڪيئن لکندي چؤ ٻن جيو؟
سر ڪلندو تڏهن چئبو سچ مايا ڏيکين نہ تہ ڪوڙي ڪيچ!

سگريو کي من ۾ شنڪا ٿي تہ جيءَ کان سواءِ رگهوهت ڪيئن لکي سگهندو؟ هاڻي هيءَ سر ٻر جيسين ڪلندو نہ، تيسين وشواس نہ ايندو، نہ تہ سمجهبو تہ ڏنتن جي مايا ڪوڙي آهي!

سر ڪـــي چيو سلوچنا ڪل جادي مون ناٿ،
نہ تہ چون هيءَ ڪوڙ سڀ لکيو جو تنهنجي هاٿ!

پتيءَ جي سر کي ساوچنا وانگي ڪٽي ڇڏيائين، جلدي ڪل، نه ته هي
ٻڌندي اکرن کي ڪرڙو تا سمجهن جي ارهان هٿ سان لکيا هئا.

لڳي لڇمڻ ٻاڻ شوڪ وڏايو
پرڀوءَ سامهون مونکي ڪين لڳايو

جي من وچن ڪرم سان ديهي پتي ديو بن ٻيو نه سنيهي!

لڇمڻ جي ٻاڻ لڳڻ سان توهان منهنجي ڳچيءَ کي وڏايو آهي. هاڻي وري
شري رامچندر جي اڳيان لڳايو نه. جيڪڏهن مون من، وچن ۽ ڪرم ڪري لوڪان
سواءِ ٻئي ڪنهن ۾ جيءَ سان پيار نه ڪيو آهي ته ڏيا ٻالي ڪار.

پتني وچن ٻڌي ڪليو جهٽ سيس
حيران ويا ٿي رڇ ٻاندر ڪيش!

ڪليو جڏهن سر ڏٺو سين ڏسي سيبڪي حيران پيا ٿين!

استريءَ جا اهي وچن ٻڌي سر هڪدم ڪليو. رڇ ٻاندر سڀ حيران ٿي ويا.

سگريو ڀڇيو ڇُهي پد گوسائين
ڪليو سر ڇا لءِ ڇا ڏنائين؟

پرڀو ڇيو ٻڌ سگريو سڄان سر ڪليو ڇو، ڪريان هٿ بيان.

سگريو هٿ جوڙي ۽ پرڀو اڳيان سر جهڪائي پڇيو ته اي سائين، ٻڌايو ته
سر ڇو ڪليو ۽ ڇا ڏسي سر ڪليو؟ شري رامچندر چيو ته اي لڇمڻ، اي سگريو سر
الوءِ ڪري ڪليو ڇو.

من وچن ڪرم پتي سيو ڪالي
پتورت ڌرم سر ٻي نه وڏائي

الين سمجهي جا ڪري پتي شيو
تنهنتي راضي ٿين سُر نرديو!

سس مکان هيءَ ٻڌي هـت ٻاڏي
شرن وچڻ شپ ڪرم لسي جاڻي
بار بار چرنن سر نائي وئي أتي جت رام سهائي.

سس جي وانان اهي سچا ۽ پلانيءَ جهڙا مٺا وچن ٻڌي سلوچنا شري رامچندر وت وچڻ جو اشچيه ڪيو ۽ گهڙيءَ گهڙيءَ سندس ٻيرن لي ڌت رکي روانـي ٿي، جتي شري رامچندر هو.

ڏسي سڏنا دني ساوچنا ڏري ڏير چيو ٻوءِ
شري مهاراج رگهوير کي ونيه پهچايو موهه

هيڏي ٻاندرن جي سڏنا کي ڏسي سلوچنا ٻهرٻانين دني. پسر ٻوءِ ڏيرج ڌري چوڻ لڳي ته پانرو، شري رامچندر ڌانين منهنجي والتي ااچاڙ مون لي ديا ڪراو.

سڏنا ڳيڙي ٿي گهٽو لچي نوَل نار پـر ڳهر اڇي
اڳي وچي ٻوءِ ڏنو رگهوير سندر گورو لڇڻ ڌڌير

سڏنا ۾ اندر گهڙڻ سان ڏايو لچي ٿي جيڪن نڪين ٻرٽيل عورت ساهري گهر اچي لچي ٿيندي آهي! هن اٿڇي وچي شري رامچندر کـي ڏٺو، جو گورڙي ۽ سندر سرير واري ڀاءِ لڇمڻ سان گڏ ويٺو هو.

ڏسي ساوچنا رام آنـل نيٽر ٻئي ڪيا پنهنجا سڦل
ڏنڊوت ڪري سر نائي ڏرٽي ڳالهه سموري ويپشڻ ورٽي.

سلوچنا سندر رام چندر کي ٻراجمان ڏسي پنهنجا نيتر سڦل ڪيا. اکيون ٻ ٿي ڏنڊوت ڪيائين. ٻوءِ ويپشڻ سڄي ڳالهه ٻڌائي!

نار ميگهناد پٽ راوڻ منو نار پتورت جان رام ڏنو
ميگهناد جـي نـار سشيل تو وروڌ ڪٽي هوڙي ذليل!

اي پکوان، هي مسکيناد هي ڄال ڀروسي لاري آهي جو راوڻ جو پيارو پٽ هو. رام ۽ سلوچنا ڏي اليو اياڻو جيئن پتي ورسه نار ڏي نهارجي. هنجي ڏاڍي ذليل حالت لوهالجي وروڌ ڪري لي آهي.

دوهو

مڪل چالو مون پتيءَ کي هٿ ڪسو شان لکيو
مهاراج رگهوونش مڻ، گهرڻ آيس ڪجهه ڪو

اي دیالو پکوان، مون پتيءَ کي مڪل سمجهي ڀرالين وشواس نه ڪمو. پر جڏهن مڪل هٿ الي لڇمڻ ۽ لڇمڻ جي ڀوما لکي لڏهن سج سمجهيرا مان هاڻي لوهان کان ڪجهه گهرڻ آلي آهيان.

چوپائي

پتي جباريان چاهين اڄ ڪلپ راڄ ڪري پڻ رڄ
شوڪ ڇڏي بس خوشي مناءِ گهر پنهنجي وڃ پتيءَ کي پاءِ!

شري رامچندر سلوچنا کي چيو ته اي پتري، جي چاهين ته لهنجو پتي لوکي هميشه ڪري ڏيان جو هڪ سچو ڪلپ راڄ ڪري. هاڻي شوڪ کي ڇڏ، دک نه ڪر پر خوشي مناءِ ۽ پتي پرابت ڪري گهر وڃ!

چوپائي

لون اُدار سڀ ڏيڻ جي لائق درشن پاڻم ڪسو رگهوناٿ
مون ويچاري ڏنسو من ۾ جيئڻ پلونه، مزو مرڻ ۾!

پکوان، اوهين اُدار سڀ ڪجهه ڏيڻ وارو. لهنجو درشن پائي هرش لهس ۽ سڀ ڏنم نه جياڻي کان وڌيڪ مزو مرڻ ۾ لي آهي. اهو جيئڻ ڪهڙي ڪم جو؟

چوپائي

ڇهه پل سان سڀ راڄ ۾ جيتيا سک شراب جا پيون پيتا!
رڻ ڪيرت پريپ لوهان پنو پراڻ اُکم ڏن لڇڻ ڏنسو!

سهنجي پتيءَ جوڙائين پرن جا راڄا هيڪي سوور سک الهي پرکيو جيئن ماڻهو ڏي شراب بعيدا آهن! پر لڪرتد ۾ پڻ لوهالکي ۽ سچالوسون ۽ پڻ منهنجي پتيءَ پراڻ هو اُم ڏن لڇمڻ کي ڏاڻ!

اي پٽري، ڇڏ سوچ کي هاڻي ميگهناد سمر نه مونکي ڄاڻي
ڌيرج ڪر فقط گهڙيون ٿي چار رڻ ۾ ٻڌج منهنجي للڪار!

اي پٽري، هاڻي سوچ کي ڇڏ. متان مونکي ميگهناد جهڙو سمجهين. مان هن کان وڏيڪ شڪتيءَ وارو آهيان. رڳو چار گهڙيون ڌير ڪر، پوءِ رڻ ۾ منهنجون للڪارون ٻڌجانءِ!

پربت اکوڙڻ هارجي ڌرن ڌريا سپ مؤت
ميرن جان ماري ڇڏيا ڪال ڪُتل ڪيا ڦؤت.

جيڪي راڪس پهاڙن کي اکوڙي کيهونءَ وانگر ڪيليندا هئا ۽ وڏا ٻلوان هئا تن کي بس ليکن باندرن ماري ڇڏيو! اها موت جي نيچتا نه آهي ته ٻيو ڇا آهي؟

مئش باندر جو ٻل سارهايو اَتل پرتاب پر ڇوتو ڏيکاريو!
ٽپي باندر سمنڊ لنڪا ساڙي! تو ليکي هڪ اها اماڙي!

سلوچنا چيو ته اي پتا، انسانن ۽ باندرن جي ٻل کي نه ساريايو ته ٻيو شري رامچندر کي ڇا چئجو؟ جيڪو باندر سمنڊ ٽپي لنڪا ساڙي ويو، اهڪي اوهين نديڙو نا سمجهو ۽ انهيءَ بابت ڪي هڪ اماڙيءَ وانگر هيس نا سمجهو!

جواب ڏيان تان پاپ لڳي سپ ويو! وواد ڪجي؟
راڄ ملي تان مون ڪنهن ڪم؟ پٽيءَ بنا سپ نرڪ اڌم!

لوهان کي جواب ٿي ڏنان ته ٻيو پاپ تو لڳي! سڀ اسان منهنجو ويو جاپو، هاڻي واد وواد ڪرڻ مان ڪهڙو سود؟ مونکي لوڙي هاڻي راڄ ملي ته ٻيو انهيءَ ٻنا اهو ڪهڙي ڪم جو؟ پٽيءَ ڪانسواءِ سڀ سک نرڪ سمان آهي!

جاد هلي اُٿي سلوچنا وئي مندوديءَ وٽ
پير ڇهي، روئي، ڪئي شوڪ خبر پرگهٽ!

سارٿيءَ راوڻ کي انهن ڇهن مڌودريءَ وٽ وٺي. سندس ٻڌن لي ڪري،
جواب ڪري سڀني ڏک جي ڪهاڻي ٻڌايائيس!

ويو پارنا راوڻ رکندو نيچتا ٻران وچن نہ ڇڏيندو
سيئہ شوک ۽ سنڪٽ هيڻ رڄ باندر پل گهر لٽين!

راوڻ ڪيئن بہ وير پاونا نہ ڇڏيندو لوڙي سندس ٻران هليا وڃن ها جي اها ليکي اصل نہ ٽراندي. سڀ دکن ڪان ڇٽندي، رڄ ۽ باندر گهر لٽيندا.
ٻيو ڇا لبندو؟ مندودريءَ سلوچنا کي چيو.

وڀيشڻ لنڪا راڄ ڪري امر ڪلپ نباهـــ
ياوي وس دک سک جڳت ڪهڙي اُپديش ڇا لاءِ؟

وڀيشڻ هڪ ڪلپ تائين لنڪا جو امر راڄ ڪندو. سڀ هورٺهار جي وس آهي! ٻڌاءِ هاڻي اُپديش ڪرڻ مان ڇا لڌو؟

مُـن وڃڻ لي مـون وشواس هار جيت جي خبر آ خاص
هاڻ پتري سڀي سوچ کي ڇڏ
پـــرلوڪ سڌار جلي پتيءَ سان گڏ!

ناري جي وڃڻ جي موڪلي خبر آهي ۽ انهن لي وشواس آهي. هار جيت جي خبر آهي. پتري، هاڻي سوچ کي ڇڏ ۽ پتيءَ سان گڏ جلي پنهنجو پرلوڪ سڦلو ڪر.

وڃ رام وٽ پتيءَ سر ڪارڻ سوچ ڇڏي ڪپي ڌيرج ڌارڻ
اڄ نہ جڳهالي لبم ڪرڻ سنڪٽ ويل ڪڻ اوگـڻ ڏسڻ.

پتيءَ جي سر وٺڻ لاءِ تون رامچندر وٽ وڃ. سوچ ۽ شوک کي ڇڏ. ڌيرج ڪر. اڄ لوڪي لڄ ڪر نہ اهندي، پتري! سنڪٽ جي سمي اسان کي گڻ اوگڻ ويچاري وقت وڃائڻ نہ گهرجي. گڻ اوگڻ سڀني ۾ آهن!

لوڏي مرڪليو ن اٿس! اهڙيءَ طرح لڇمڻ جا ڳڻ ٻيا ٻه گيڻيڪي لکي ڏرليءَ
لي ڪري ٻيو ۽ سلوچنا سموري ڳالهہ ڪي ٻرڪي ورلو.

رُئي ڳڻ ڳائي ڪري پئي دانهون سلوچن ياد ڪري ٻل ٻانهون
جنهن ٻل جيتي اِندر شڪتي ڪيتر پئي اڄ نڪمي ٿي!

سلوچنا روئي پيئي ۽ پتيءَ جا ڳڻ ۽ ٻاهو ٻل ياد ڪري دانهون پيئي
ڪري. اها ٻانهن، جنهن جي شڪتيءَ اڳيان اند ر به هار مڃي، سا ڪيتر ٻ
نڪمي پيئي آهي. سلوچنا ورلاپ ڪرڻ لڳي.

رام لڇمڻ جا وجيہ ملي ذات باندر وئي ڳالهہ هلي
ڪل ڪلنڪ ڏنا ڳهٽا وييشڻ پاري داغ سِين ٻر جڻ

رام ۽ لڇمڻ کي هيءَ جيڪا جيت ملي تنهن سڄي باندرن ۾ خوشي ڦهلائي
ڇڏي. وييشڻ ڪل ۾ گهٽائي ڪلنڪ ڏنا ٻڌا هئا، ٻر هيڙو ٻاري نہ ڏار ٻڌ و هتائين!

سندر ڏولي مٿين جڙيل گهرائي ٻانهن سينگاري نيڪ ٻٽائي
مها اُتم گهر پاڻ ڇڏي هلي راڻون جي سندر راڻي!

پوءِ هڪ نهايت سندر پالڪي گهرائي، ٻانهن کي ڪڙا ۽ مٽيا پهرائي ادب
سان پالڪيءَ ۾ رکي مها اُتم گهر پيهجو ڇڏي راڻڻ جي گهر پالڪيءَ ۾ چڙهي هلي.

وڄڻ لڳا باجا بگل ڍول نغارا پير
شهرواسي سڀ نار نر هليا ڪائيءَ چؤڦير!

بگل باجا وڄڻ لڳا ۽ ڍول به وڄڻ لڳا هليا. شهر جا سڀ مرد ۽ استريون
ڪائيءَ جي چوڌاري وڪرڙي وٺا ۽ هلڻ لڳا.

گهٽو ويچيو جڏهن ڏولي آئي ديت لهجي ٿيا ڏسي الاهي.
سلوچن ٻين غم نعرا لڳايا شروع پٽيورت لڙڪ وهايا.

پالڪي جڏهن راڻڻ جي ڏيري جي ويجهو آئي تڏهن سڀ وير دئيت

ڏاڍا ڇرڪي ليا. سلوچنا کي ڏسي هنن غم جا نعرا لڳايا ۽ پيرومه لڳارڻ جي شروع ڪيا سلوچنا به زار زار پئي روئي.

دوارپالن ڏهيسر اڳيان خبر سڻائي سڀ
جلد آئيو تنهن حڪم ڪيو پهتيون دانهون نڀ!

دربانن راوڻ کي خبر پهچائي. راوڻ حڪم ڪيو ته پالڪيءَ کي اندر آڻيو. ورلاپ جون دانهون آسمان تائين پهتيون!

ڏسي پُٽ جا مان پهرين ڏنيس آئي شنڪا هٿ قلم ڏنيس
هٿ لکي رام لڇمڻ جي مهما لکي ڏيکاري سڀ ڪلا.

مون راڻين کي ڏسي شڪ آندو ۽ جڏهن قلم آڻي هٿ ۾ ڏنم ته هن رام ۽ لڇمڻ جي مهما ۽ ڪلا لکي ڏيکاري!

پڙهڻ سان ٿيس حيران اڪثر ٿيان ستي پٽي پائي سر
ڏڙ رڻ ۽ پانهن گهر آئي سر اُٿي ويو جت رکيائي!

انهن جا ڪيا پڙهي مان حيران ٿي ويس! هاڻي پٽيءَ جو سر ڪيئن پرايمه ڪريان جيئن مان پٽيءَ سان ڪڏ ستي ٿي سگهان! ٻڌ ڪيتر ڀر ته سر ڪانسراءِ ڏڙ ٻير آهن. ڀاڙون مون وٽ آهن، باقي سر ته رامچندر وٽ ٿي آهي!

اُڏم اهـو ڪريو ملي جيئن سيس
سمرٿ اوهين آهيو لنڪا ايش
باڻ ورلاپ سندا تنهن ٻڌي جيون آس راڻوڻ ڇڏي!

اهڙو اُپاءُ ڪريو جيئن مونکي پٽيءَ جو سر ملي! اوهين سمرٿ آهيو. اهڙا ورلاپ تنهن جا ٻڌي راوڻ جي جاني ڇڙي پيئي! اهي ٻاڻ وارلڪر ٿي ڇسس، هن هاڻي جيون جي رهي ڪبي اميد به ڇڏي!

لوڏي مرڪليو ن انس! اهڙيءَ طرح لڇمڻ جا ڳڻ ٻيا ۽ ڳيڙيءَ لڪي ڏرليءَ
لي ڪري پيو ۽ سلوچنا سموري ڳالهه کي ٻڌي ورتو.

رُئي ڳڻ ڳائي ڪري پئي دانهون سلوچن ياد ڪري ٻل ٻانهون
جنهن ٻل جيتي اِندر شڪتي ڪيتر پئي اڄ نڪمي ٿي!

سلوچنا روئي پيئي ۽ پتيءَ جا ڳڻ ۽ ٻاهو ٻل ياد ڪري دانهون ڪرڻ لڳي. اها ٻانهن، جنهن جي شڪتيءَ اڳيان اِندر به هار ميئي، سا ٻه ڪيترو نڪمي پيئي آهي. سلوچنا ورلاپ ڪرڻ لڳي.

رام لڇڻ جا وجيه ملـي ذات باندر وڃي ڳالهه هلي
ڪل ڪلنڪ ڏنـا گهڻا وڀيشڻ پـاري داغ سيڻ ۾ جـڻ

رام ۽ لڇمڻ کي هيءَ جيڪا جيت ملي تنهن سيڻي باندرن ۾ خوشي ڦهلائي ڇڏي. وڀيشڻ ڪل ۾ گهڻائي ڪلنڪ ڏنا ٻڌا هئا، ۾ هيڙو ڀاري نه ڏار ٻڌ وهنائين!

سندر ڏولي مٿين جڙيل گهرائي ٻانهن سينگاري نيڪ ٻڌائي
مها اُتـم گهر پـاڻ چـڏي هلي راوڻ جي سندر ادي!

پوءِ هڪ نهايت سندر پالڪي گهرائي، ٻانهن کي ڪرڙا ۽ مٿيا پهرائي ادب سان پالڪيءَ ۾ رکي مها اُتم گهر ڀيهجو ڇڏي راوڻ جي گهر پالڪيءَ ۾ چڙهي هلي.

وجـڻ لڳا بـاجـا نگـل ڍول نغارا ڀيـر
شهـرواسي سڀ نـار نـر هليا ڪائيءَ چوڌير!

نگل باجا وڄڻ لڳا ۽ ڍول ۽ وڄڻ هليا. شهر جا سڀ مرد ۽ استريون ڪائيءَ جي چوڌاري وڪڙي وڃا ۽ هلڻ لڳا.

گهڻو ويجهو جڏهن ڏولي آئي ديت لڇي ٿيا ڏسي الاهي.
سلوچن بين غـم نعرا لڳايا شروع ڪيو پتيورت لڙڪ وهايا.

پالڪي جڏهن راوڻ جي ڏيري جي ويجهو آئي تڏهن سڀ ويرديت

سڪين مڪان اهي شبد ٻڌي چڙهي سنگامن لوچن آئي !
پريم ڀڏل دل سندس ڏکي اشپ سگن پلي پانهن ٿڙڪي !

ڪيمپ جي وانان اهي شبد ٻڌي سارچيا اکين چڙهي آئي آئي ۽ سندس پريم ڀريل دل ڌڪڻ لڳي ۽ ابسوڻ لڙڻ لڳا ۽ ٻانهن ٿڙڪڻ لڳي !

پانهن ڌ ئي وشواس نه آيو ميگهياد ٻل ٻين ئي ٻڌايو.
نار يوچن نند ليا ٻه ڪري پارهن ورهيه ڪنهن هتان مري!

ڪتال پالورن ڏسي ٿه ئي، ٻر اچا ٿه وشراس نٿو اچيس! چو جو ميگهناد جو ٻل اهو هو. ڪنهن ڪانسراء هڪي ور هو ته جو ماڻهو پارهن ورهيه ننڊ نه ڪندو، اُن نه ناليندو ۽ استري سمپڙ نه ڪندو سوئي ميگهناد کي ماريندو!

رٻچار ڪري من ٽيڪ ڏئي ديو ٻتي سچي نار
هٿ لکي، سنسو مٽئي ڪيو هٿن پسار.

سارچيا چيو ته مان پتيورتا ناري آهيان جيستائين هٿ ٻاڻ نه لکندو تيستائين مان نه ٻچنديس! هن جيئن اهي لفظ چيا ته هٿ ڦهلجي ويو!

رخ ڏسي ڌڪ مکي پڳي مس قلم کڻي ڏيڻ لڳي
مٽن ڀريل هٿ ٿرن جيئن لکيا ليڇڻ جا ڪڻ اِلين !

رخ ڏسي داسي دوڙي مس قلم کڻي آئي ۽ هٿن ۾ ڏنائين. اهو هٿ پوه لڇڻ جي ڪڻن کي هيئن لکڻ لڳو؛

درس ڪرڻ سر ويو رگهنات
وشواس ڪنهنجي لاء ٻاهورن خاص
الين ڪري هٿ ڳالهه لکي ڪري ڏرن ۽ ڳالهه پرکي

منهنجو سر رگهنات جي درشن لاء ويو آهي ۽ ٻاهورن ڪنهنجي وشواس لاء

رام جيسي لڇمڻ سندي اِن پر ڇڏيا پران
ميگهناد ڌنيءَ جنهن ڪنهنجي ڇيو انگد هنومان.

رام کي جوڙي ۽ لڇمڻ جو نالو وٺي ميگهناد پران ڇڏيا. ان وقت انگد ۽ هنومان چيو ته ميگهناد ڌنيءَ آهي لهڻجي، ماڻا، جنهن لو هٿڙو.

مک پرسن ڏسي پڇيو جڏهن چيو ويڀيشڻ مئو ميگهناد تڏهن
چــرن ڪمل سين سرنايو پريو لڇمڻ ڪنٺي ڳلي لڳايو.

هنن جي مُهن تي خوشي ڏسي جڏهن رام پڇيو تڏهن وڀيشڻ لڇمڻ جي پير لڳيو ۽ ميگهناد جو مرڻ ٻڌايو. پوءِ لڇمڻ کي ڪنٺي ڳالهيءَ سان لڳايو.

نظر ڪرپا سان مٿي هٿ ڦيريو ٿڪ پيڇي پيو سڀن سمورو
ٻاڻ ڦٽيل بت سونهين ائين سوني لرڪش ڪير پريل جائين.

رام جي ڪرپا نظر ۽ هٿ ڦيرڻ سان لڇمڻ ۽ ٻين جو ٿڪ لهي ويو. ٻاڻن سان ڦٽيل ائين ٿو شوڀي جيئن سون جي لرڪش ۾ ٻار پريل هوندا آهن.

سونهي سلوچنا نار ڪيئن ڪام ديو ناري سنـدر جيئن
راڻوڻ ٿنهن ميگهناد پراڻ نــاڳ ڪنيا سندرتا ڪاڻ.

سلوچنا، ميگهناد جي استري ڪيئن ٿي سونهي، جيئن ڪام ديو جي استري سندر لڳندي آهي. سلوچنا، راڻوڻ جي اٿهن ۽ ميگهناد جا پران هئا. ناڳ جي ڪنيا نهايت سندر آهي!

خود داسين جنهن مهل ڏنـــو رت رهندڙ پيم ڪند
حيرت واري يـــا اڄ ڪهي نه ڪنهندڙ ٿيو ڪند!

جنهن مهل داسين ميگهناد جو ڪنڌ ۽ رت وهندڙ ٻانهون ڏٺيون تڏهن چوڻ لڳيون ته اڄ هيءُ نهايت خطرناڪ ٿي آهي، ته ڪنهندڙ شيءِ ميگهناد جو اڄ سرڪراس ٿي ويو!

سکين مکان اهي شبد ٻڌي چڙهي سنگاسن لوچن آئي !
پريم ٻڏل دل سندس ڏکي اشرُ سگن ڇڏي ٻانهن ٿرڪي !

سکين جي واتان اهي شبد ٻڌي سلوچنا تخت چڙهي آئي ۽ سندس پريم ۾ ٻڏل دل ڏڪڻ لڳي ۽ ابرو لڙڻ لڳا ۽ ٻانهن ٿرڪڻ لڳي !

ٻانهون ڏني وشواس نه آيو ميگهناد ٻل بين کي ٻڌايو.
نار پوڇن تنهن کيائين ڪري ٻارهن ورهيه تنهن هٿان مري!

ڪنهن ٻانهون ڏسي نه ليکيو، پر اچا نه وشواس ٿيو اچيس ! ڇو جو ميگهناد جو ٻل اتل هو. ليون ڪالسراءِ هنکي ٻڌ ڪئي ور هو ته جو مائيو ٻارهن ورهيه تنهن ته ڪندو آهي ته ڪالبندو ۽ استري سهڻي نه ڪندو سوئي ميگهناد کي ماريندو!

ويچار ڪري من ٽيڪ ڏني ديو ٻتي سچي نار
هٿ لکي، سنسو مٽيسي ڪيو هٿن پسار.

سلوچنا چيو ته مان پتيورت ناري آهيان جيستائين هٿ ٻاڻ نه لکندو تيستائين مان نه مڃيندس ! هن جيئن اهي لفظ چيا ته هٿ ڦهلجي ويا !

رخ ڏسي هٿ سکي پڪي مس قلم ڪٿي ڏيڻ لڳي
مٿين پريل هٿ ڦرن جيئن لکيا ليکڻ جا ڪن اِلين!

رخ ڏسي داسي دوڙي مس قلم ڪٿي آڻي ۽ هٿن ۾ ڏنائين. اهو هٿ پوءِ ليکڻ جي ڪن کي هيئن لکڻ لڳو:

درس ڪرڻ سر ويو رگهونات
وشواس ڪنهنجي لاءِ ٻانهون خاص
الين ڪري هٿ ڳالهه لکي ڪري ڏرن ۽ ڳالهه پرکي

منهنجو سر رگهونات جي درشن لاءِ ويو آهي ۽ ٻانهون تنهنجي وشواس لاءِ

ندر اهو ڏسي خوش ٿيا.

چيو وڀيشڻ خبر پئي ميگهناد آ رڻ ڪئي
ڪرڻ چاهي هڪ يگيه اپوتر ديون سناڻ لءِ اڪثر.

ويڀشڻ پوءِ شري رامچندر کي ٻڌايو ته مونکي خبر پئي آهي ته ميگهناد
ڪ اُپوتر يگيه ڪرڻ چاهي ٿو ۽ ديوتائن کي ستائڻ گهري ٿو.

جي پريو سو سڏ ٿيو مشڪل جيتڻ هؤ ڏسي پيو
ڳالهه ٻڌي پريپ خوشيءَ ۾ آيو هنومان انگد پين گهرايو.

جيڪڏهن دن جو اهو يگيه سڦل ٿيو ته پوءِ سندس جيتڻ ڏاڍو مشڪل
دو! اها ڳالهه ٻڌي پڳوان خوش ٿيو ۽ انگد ۽ هنومان کي گهرايائين.

وڃو لڇڻ سان گڏ سڀئي پرشٽ ڪريو يگيه سيڪت ڏيئي!
يڌ ڪندي ماري ميگهناد! ديو دکي ٿيا ۽ برباد!

پوءِ کين حڪم ڪيائين ته ميگهناد جو يگيه پرشٽ ڪريو ۽ ميگهناد کي
ي ديوتائن جي دک کي نورت ڪريو. ويچارا برباد ٿي ويا آهن.

جامونت سگريو ويڀشڻ گڏ رهجو سڀ ساڻ لڇڻ
رام البن آگيا ڏني ٻڌي ترڪش ۽ باڻ ڪڍي

پڳوان پوءِ جامونت، سگريو کي چيو ته لڇڻ سان گڏ رهجو. آگيا ٻڌي
ڪش ۽ باڻ کڻي سڀ گڏ هليا.

پريپ پرتاپ سان رده سڌير مکان ڪيي لڇڻ باڻي ٿيير

ميگهناد مارڻ بن آچان رام سيوڪ پاڻ کين جوان
سو شنڪر ٿوڙي ڪيس بچائن رام قسم مونکان کين ڇڏائن.

پريوءَ جو پرتاپ دل ۾ آڻي ۽ هردو شد رکي لڇمڻ ڪنيرلا سان چيو ته

هيڪنڌي اچ ميگهناد کي نه ماريو ته پوءِ پالڪي رام جو سيوڪ ئي ڪين
چوائيندس. سڀ ديوتا ڪيس اچانڪ هي ڪوشش ڪن ته به مولڪان هو اچ اتي
نه سگهندو.

دو

رگهپت چرن نائي هليو لڇمڻ سر سجان
انگد نيل ميند نـــل سنگ پرويز هنومان.

شري رام جي چرن ۾ سر نمائي لڇمڻ هليو. انگد نيل، نل ميند ۽ هنومان
ساڻ هئس

چو

هڪ ترشول لڇمڻ کي ماريو ٽڪر ڪري ۾ لڇمڻ ٽاريو
وري اٿيا ٻئي انگد هنومان پرواهه نه ڪئي تن جي ٻاون!

هن لڇمڻ تي هڪ ترشول اڇلايو ۽ لڇمڻ اهو ٻه ٽڪر ڪري ڇڏيو.
انگد ۽ هنومان وڏن لٺن سان ميگهناد اٿن جي پرواهه نه ڪري.

چو

ڪرود ڪري ميگهناد بس آيو
ڪندي رڙيون آڪاش ڪنبايو.
ٻئي دوڙيا انگد هنومان ٻنهين ڪيرايو آت بلوان!

ميگهناد ڪروڌ مان جهڪي گجڪارون ڪيون ان ته ڌرتي ڪي ۾ لوڙائي
ڇڏيو! انگد ۽ هنومان ٻئي گڏجي حملو ڪري آيا ۽ هن پهوي کي ڇاتيءَ ۾
ترشول هڻي ڪيرائي ڇڏيو.

چو

رام پرتاپ لڇمڻ دل ڌري تيار ترڪش ڪيو ٻاڻ پوري
ٻاڻ ميگهناد کي ڇاتيءَ لڳو مرڻ ويل ڇل ڪپٽ ڇڏيو.

لڇمڻ پوءِ شري رامچندر جو پرتاپ دل ۾ رکي ڪاش تي ٻاڻ چاڙهي
ميگهناد کي هڻو جو ڪيس ڇاتيءَ ۾ لڳو. مرڻ وقت هن سمورو ڇل ڪپٽ
ڇڏي ڏنو.

استريون به سندس ليڇ ۽ ٻل کي سارهائي رونن ٿيون. اوڏيءَ مهل ميگهناد آيو ئنهن پيءَ کي ڪتاڻون ٻڌائي سمجهايو.

ميگهناد مايا رچي چڙهي رٿ اُڏيو آڪاش
گرجيو جيئن پرليه سمي باندرن مــن هراس!

ميگهناد مايا رچي، رٿ تي چڙهي آڪاش اُڏامي ويو ۽ پرليه سمي وارن گرجنارن ڪرڻ لڳو. باندرن جي سڀني ۾ خوف ڇانئجي ويو!

پٿر جبل وڻ ويا آڪاس ڏسي نــه تنهنکي ٿيا نراس
وات گهاٽ پربت بڻايو ميگهناد بــاڻ پيــرو ڏاهيو.

وڻ ۽ جبل پٿر، ڪٽي باندر آڪاش ۾ ويا پر اُتي ميگهناد کي نه ڏسي نراس ٿيا. ميگهناد مايا ٻل سان پربت ۽ ٻيا ٽڪر ڏاهيا هئا ۽ ٻاڻن جو ٻيو ٽاهي باندرن کي ڦاسائڻ لاءِ رچيو هو.

جت ڪت ٿيا تنگ بندر اِندر گهيري ٻيا جيئن مندر
هنومان انگد ۽ نــل نيل سڀئي وياڪل ٿيا ٻل شيل

باندر ڏاڍا وياڪل ٿيا جو هو گهيري هيٺ اچي ويا جيئن اندر جي گهيري ۾ سڀ مندر اچي ويا هئا. ميگهناد نل ۽ نيل ۽ ٻين جوڌن کي به ڏاڍو وياڪل ڪيو هو.

ليڇڻ سگريــو ساڻ وڀيشڻ هٽي تير ٻڻ ضربيو تــن.
وڏي رام سان آيو لــڙڻ ٻاڻ هٽي جڻ نانگ لپٽن.

اندر جيت ٻاڻن سان ليڇڻ، سگريو ۽ وڀيشڻ آدڪي به ڦٽي جڏ ٻاڻن. ٻيو ۽ شري رامچندر سان اڙڻ لاءِ وڏي آيو. هن جا ٻاڻ ا خطرناڪ هئا. سڀ کي ليپٽجي ويا جيئن نانگ لپٽندا آهن!

وياڪل ڪٽڪ ڪيو ميگهناد تي ظاهر لڳو ڪرڻ بڪواد
جامونت پڻ ڪيس للڪاريو انهيءَ للڪار سندس من ٻاريو.

ميگهناد ساري سينا کي وياڪل ڪري، ڳاڙهو ڏيندو ظاهر ٿيو. جامونت ڪيس للڪاريو. اها ٻڌي ڪيس غصو آيو.

ٻڌ جاڻي مون لوڪي ڇڏيو سياڻو پرچارڪ مونکي گڏيو!
اي چلي پڪناشول هلايو ڪٽي جامونت انهيءَ اڏايو.

ميگهناد چيو ته ٻڌو سمجهي مون لوڪي ڇڏيو آهي. توهان وري مونکي پرچار ڪري ٻيلاڻو عليو آهن! الهن چئي پنهنجو پنا ترشول ڪڍي جامونت تي حمار ڪرڻ لڳو ۽ جامونت اهو ڪالي اڏائي ڇڏيو!

ساڳيو شول ميگهناد چالي، ڏرن ڪريو خطا هر پاتي
جهلي پيرن کان خوب ڳهمايو ڏرن اُڇلي خود ٻل ڏيکاريو.

جامونت ساڳيو ترشول ميگهناد جي ڇاتيءَ ۾ ماريو جنهن جي لڳڻ سان هو ڌرتيءَ تي ڪري پيو ۽ بيهوش ٿي ويو. جامونت سندس پيرن کان پڪڙي، گهمائي ڌرتيءَ تي لتڪايو. اهڙيءَ طرح پنهنجي شڪتي ڏيکاريائين!

وَر پرساد نه نيٺ مئو تنگ پڪڙي ڪٽي ڦٽو ڪيو
لڏهن گرڙ کي نارد مڪو جلد اچي وٽ رام پڳو

هن کي جيڪو وَر مليل هو اهي پرڪاش ڪري ته مئو لڏهن جامونت سندس پيرن کان پڪڙي لنڪا طرف اُڇلائي ڇڏيس! اتي ۾ نارد آيو لڪهن گرڙ کي رام ڏي موڪليو

نانگ ويو کالي سيي ڳڻ ۾ گرڙ سجان
ولي ڪٽي مايا سڀي خوش ٿيا باندر ڄاڻ.

گرڙ سڀ نانگ هڪ ڪن ۾ کائي ڇڏيا. اهڙيءَ طرح سڀي مايا هٽي وئي

ڪنڀ ڪرڻ هڪ وڏو پربت اکوڙي کڻيون ۽ جتي وير باندر هئا انهيءَ
ڦٽو ڪيائين. پوءِ اهو جبل هڪ وڏي ڇپ وانگر ايندو ڏٺو ۽ پهچڻ ايانا
سان انهيءَ ڪاڻي مٿيءَ جو پربت بچائي ڇڏيائين.

ڪروڌ ڪري پوءِ ڌنش کي تاڻيو ڦوڄ شترو جي ڏانهن اماڻيو
بدن ويرن جي منجهان لنگهي وڃ ڪڪرن جيئن وڃي ڇپي.

پوءِ پوءِ ڪروڌ ڪري گهڻيئي باڻ هلايا. اهي راڪشن کي لڳي وري
موٽي ترڪش پرائين ۾ اچي پون جيئن اڇلي ڪڪرن ۾ سمائجي ويندي آهي.

ڌنش کي تاڻي وجهي سؤ باڻ ڪنڀ ڪرڻ سر تي کنيا نشان.
تير لڳندي هوشيار ٿيو ڌڏي ڌرتي ۽ پهاڙ ڪريو.

پوءِ ڌنش کي تاڻي ان ۾ سؤ باڻ وڌا جي ڪنڀ ڪرڻ جي سر ۾ کڻي
ويا! هو هوشيار ٿي ڦريو ۽ سندس ٿيڻ سان جڏهن ڌرتي ڪئون پهاڙ ڪرڻ ڪري
ڌڪي ويئي، ڌڏي ويئي!

ڪنڀ ڪرڻ پهاڙ کنيون رام پڇي ڪاٽي تير هنيون
کنيون ڪٻيءَ ٻانهن پهاڙ پيو ٻانهن انهيءَ کي رام ڪٽيو.

ڪنڀ ڪرڻ هڪ پهاڙ کنيو ته رام جي ٻانهن ان انهيءَ ڪاڻي ڇڏيو. هن
وري کٻيءَ ٻانهن تي پهاڙ کنيو ته رام اها ٻانهن به سندس ڪاڻي هيٺ ڪيرائي

پوءِ ڏنا ديو ٻئي سپ هاٿي
ڌنش کي کيئنچيو ڪن تائين!
باڻ هڻي مک ڏيئيت پريو ڌرڻ ڌڙهن به ڪين ڪريو!

پوءِ ديوتائن کي ٻڌائي ڌنش کي ڪن تائين تاڻي ڪنڀ ڪرڻ جو
واڪ باڻن سان پوري ڇڏيو. ڌڙهن به پاڻ ڌرتيءَ تي ڪين ڪرايو.

کال ترڪش جان ڪنيِ ڪرڻ آيو

مک سندس هو تيرن سمايو .

تير ياري هڪ پريپ هڻيون سر ڌڙ کان تنهن جدا ڪيو.

ڪنب ڪرڻ ڪال جي ترڪش وانگر آهي، انڙي سندس واعه تيرن سان ڀري ٿيو ڇڏيائين. هڪ ڀاڪل ڀاري ٻاڻ هڻي هن جو سر ڌڙ کان جدا ڪري ڇڏي ڇڏيو!

سر ڪريو وچي رانوڻ اڳيان نانگ وياڪل جيئن مڻ بنا.

اڌ ڪنيل ڌڙ ڌرتيءَ ڊوڙي ڍڳوان ڇڏيو تنهن تيرسان توڙي!

ڪنب ڪرڻ جو سر وڃي راوڻ جي اڳيان ڪريو، راوڻ اهڙو ڏسي اهڙو وياڪل ٿيو جيڏو ڦڻ وڃائي نانگ وياڪل ٿئي. هن جو اڌ ڪٽيل ڌڙ به ميدان ۾ ڊوڙڻ لڳو ۽ ڀڳوان انهي ٻاڻ سان ٻه اڌ ڪري ڇڏيو.

سج لهڻ تي موتيون سڻناڻون

ٻـــل وڌي تيو تيڻو ٽهاڻون !

رام ديا جڏهن جوت جڳي آگ وڌي، جهنگ باهه لڳي!

سج لهڻ مهل ٿي سڻناڻون موتيون. ڀڳوان جي ديا سان بانڊرن جو ٻـل وڌي ويو، جيئن هوا لڳڻ سان باهه ڀڙڪندي آهي .

گهٽجـن راڪس ڏينهن ۽ رات

ٻـٽيـڻ گهٽجن ڪجي نيڪي وات !

گهڻا ورلاپ ڪري جڳالـــي ڀاڻ ڪٽيل سر ڇاتيءَ لائي .

راڪس جيئن ٻيءَ ڏينهن گهٽجي رهيا آهن! جيئن ٻهوڻي نامرس ڪرڻ سان ... آهن. راوڻ ٻاڻ جي سر کي ڇاتيءَ سان لڳائي ڏاڍا ورلاپ ڪري لڳو.

ناريون رولن پيون پٽ تنهن ڌاڻي ڪيچ تنهنجو ٻل خوب واکاڻي

مبذگهاد پٽ تنهن مهل آيو گيان ڪٿا سان پيءُ سمجهايو!

پڪڙي پير ۽ وري پڇاڙيو
ڪري ڦڙلي ڪنڀ ڪرڻ کي ماريو.
پريوءِ وٽ آيو هليو ٻلوان ڪندو آيو ”جيم ڪرپانڌان“.

ڪنڀ ڪرڻ سندس پير پڪڙي سگريو کي ڌرتيءَ تي پڇاڙيو. ۽ سگريو ڦڙتيءَ سان اُٿيو ۽ ڀڳوان جي جيه پڪاريندو رام وٽ آيو.

نڪ سندس ڪن ڇڏيا وڍي ڪوجهو اڳي ويتر ڪوجهو لڳي
اهڙو ٻيڙو ڏسي ڊپ ڪري ڪيترا باندر ويا ڀڄي پري!

نڪ ۽ ڪن وڍجڻ ڪري هو اڳي کان وڌيڪ ڪرجهو ڏسڻ ۾ آيو. ڪيترا باندر اهڙي ڪوجهي کان ڊڄي ڊپ کان ڀڄي ويا.

ڪنڀ ڪرڻ مت سڀ کي مارڻ يڌ ڪري سنسار ڳڙڪائڻ
ڊجي ميدان مان جوڌا موٽيا موٽن نه پوئتي چڙهيل چڻ ڪوپا!

يڌ ۾ ڪنڀ ڪرڻ چڻ سنسار ڳڙڪائڻ ٿي چاهيو. جوڌا جيڪي ڊڄي موٽي آيا ويا اهي پڪارڻ سان ۽ ٿا وڙهڻ اچن. چڻ اکين تي ڪوپا ڏٺن.

باندر سئنا ڪنڀ ڀڄائي همٿ ڳيٺي ۾ دليتن آئي
رام ڏٺو لشڪر حيران پنيان پيل هٿا ڏئيت ٻلوان.

ڪنڀ ڪرڻ باندرن جي سئنا کي بي همت ڪري ڀڄائي ڪڍيو. اهو ڏسي راڪشن ۾ همت آئي ۽ باندرن جي پنيان ڊوڙيا. ڀڳوان پنهنجي سئنا کي ميدان ڇڏيندو ۽ دئيتن کي پنيان پيچو ڪندو ڏٺو.

متر وڀيشڻ ۽ لڇمڻ فوج سنڀاليو پاڻ
شترو سگهه مان ڏسان اچي سڀي ملي جتين جاڻ.

ڀڳوان پوءِ وڀيشڻ ۽ لڇمڻ کي چيو ته لوهين فوج کي سنڀاليو، مان شترو

ڏي سگهه ڏسان ته ڪيتري آهي.

هٿ ۾ ٻاڻ ڪمر ترڪش ٻاڻ هڻيو پريو مارڻ راڪش
ٻورين ڪيالين ڏنش ٽڪور پئي سئنا سو ٻڌندي شور

هٿ ۾ ٻاڻ ۽ ڪمر ۾ ترڪش ڪري ٻگوان ٻاڻ دئيتن جي سئنا کي مارڻ هليو. ٻورياليءَ ڏاڻ جي ٽڪور ڪيالين جنهن جي آواز ٻڌڻ شرط ڊپ وچان دئيت سئنا ڀڄي وئي!

ٻاڻ پريو خطرناڪ هلايا ناڻگ ڪنين سان لڪين ڦهلايا
ٽڙي پکڙي ويا مٿي آڪاش مارڻ لڳا پياري راڪاش.

پوءِ ڀڳوان تمام خطرناڪ ٻاڻ هلايا، جي ناڻگن وانگر ڪنين جي زور تي آڪاش تائين ڦهلجي ويا ۽ دئيتن ۽ پياري ڄڻن کي مارڻ لڳا.

ٻاڻ لڳڻ سان دئيت گرجن چوٽ سهي پري پري ڀڄن.
بن سر ڌڙ بيا مرگهو ڊوڙن "پڪڙيو ماريو" ڦٽاڪا چوڙن.

راڪس اهي ٻاڻن لڳڻ سان ئي هيٺ ٿي رڙيون ڪرڪارون ڪن ۽ چوٽ لڳڻ سان پري ڀڄي ٿا وڃن. ڪيترا ڌڙ بنا سر جي ميدان ۾ ڊوڙي رهيا هئا ۽ رڙيون پڪڙيو ماريو جا اجايا آواز ڪرڻ لڳا.

حالت ڏسي ڪنڀ ڪرڻ ويچاريو
اڌ لشڪر آ باندرن ماريو.
لڳي ڪاوڙ انهن ڏاڍي وير رڙ ڪئي پڻ شينهن ناد گنڀير.

ڪنڀ ڪرڻ ويچار ڪيو ته لڳ ڀڳ دئيت باندرن ماري ڇڏيا آهن. ڪيس ڏاڍو غصو آيو ۽ شينهن ناد رڙيون ڪرڻ لڳو.

جبل وڏو هڪ پوءِ اکاڙي وير باندرن کي هنيون ڏيکاري
ايندي ڏٺي جيپ پريپ هڪ ٻاري ڪاٽي ڇڏي ۽ آپت ٽاري.

۽ ڪڪر گرجندا آهن. ٻوءِ لنڪا شهر ڇڏي اڪيلو ٻاهر هليو. ڪاڻ سمنا ٻا ٻيو ڪو ساٿ ڪونه هوس.

ڏسي وڀيشڻ ادب ڪان آيو چرن ڇهيا ۽ نانءُ ٻڌايو.
ڪنڀ ڪرڻ ڪٺي هرديه لاتو عزت ڏني ڀڳت رام جو ڄاڻو.

ڪنڀ ڪرڻ کي ايندو ڏسي وڀيشڻ ادب ڪان اٿي وڌي آيو ۽ پنهنجو نالو ٻڌائي چرن ڇهيا. ڪنڀ ڪرڻ پيار سان کيس ڇاتيءَ سان لاتو ۽ کيس عزت ڏني، ڇاڪاڻ جو هو هاڻي رام جو ڀڳت ٿي چڪو.

ڀاءُ مونکي لت راوڻ ماري ڳالهه نيت جي جڏهن ڏيکاري!
اِن لاءِ رام شرن ۾ آيس هوس دين ته ٻه رام کي ڀائِس!

اي ڀاءُ، مون جڏهن نيت جون ڳالهيون کيس ٻڌايون تڏهن مونکي زور سان لت هڻيائين. مان لڄ کي لڪائي رامچندر جي شرن ۾ هليو آيس. رام مونکي دين سمجهي پنهنجي شرن ۾ ورتو ۽ دِيا ڪئي.

ڪنڀ ڪرڻ چيو ڪال وس راوڻ
ڪيئن مڃي ڀلا سٺن سڪاون؟
ڌنيه ڌنيه تون، تون ڌنيه وڀيشڻ
تون ديئتن جي ڪل جو ڀوشڻ

تو سڄي ڪل ڪئي نهال سڄيءَ ڄاڻيءَ تان لاٿو ملال.

ڪنڀ ڪرڻ چيو ته ڪال وس راوڻ صلاح ڪيئن مڃيندو! اون ڪل جو ڀوشڻ آهين. تو سڄي ڄاتيءَ تان ٻار لاهي انکي نهال ڪيو آهي.

من وچن ڪرم ڪپٽ ڇڏ ياد پريو ڪر، ڀاءُ.
پنهنجو پرايو مون نه سمجهي ڪال وس مون سڀاءُ.

اي ڳالهه، ڪمت جڏهن من وچن ۽ ڪرم ڪري رام جو ٻچن ۽ سيوا ڪري. ڳالهه ٻولڪي جڏهن ڏي. مان لاچار آهيان، ڪال وس آهيان.

پاهه وچن ٻڌي موتيو وڀيشڻ آيو اُتي جت رگهوڪُل پوشڻ.
ناٿ، اچي ٿو مبارڻ ڏيو ڪنڀ ڪرڻ هڪ پربت شرير!

ڳالهه جا وچن ٻڌي وڀيشڻ خوش ٿيو ۽ سڌو رام وٽ آيو. رام کي چيائين ته مهاتر ڳالهه ڪنڀ ڪرڻ، جيڪو سرير پربت جيڏو آهي سو اچي ٿو.

ڪنڀ ڪرڻ کي گهوسو ماريو چڙهيو منجهائي ڏرن سماريو
ڪنڀ ڪرڻ اُٿي ماريو هنومان چڪر کائي ڪريو جبل سمان!

هنومان ڪنڀ ڪرڻ کي گهوسو ماريو ۽ کيس بيهوش ڪري ڌرتيءَ تي ڪيرائي ڇڏيو. ڪنڀ ڪرڻ پاڻ سنڀالي اٿيو ۽ هنومان کي اهڙو گهوسو ماريائين، جو هو چڪر کائي جبل وانگر ڌرتيءَ تي ڪري پيو.

نيل نل کي ڌرتي پڇاڙيو لڙي جت ڪت جوڌن سماريو.
ڏٺي سڀئي باندر فوج ڀڳي آئي نس ساهوون ڌپ لڳي.

پوءِ نل ۽ نيل کي پڇاڙي ڌرتيءَ تي ڪيرائيائين. جتي لتي جوڌن کي ڪيرائيندو ويو. سڄي باندر سينا هن کي ڏسي اهڙو هراسجي ويئي جو ميدان ڇڏي سڀ ڀڄي ويا!

مورچا جڏهن سگريو لتي ڪنڀ بهل مان ريو نڪري
پوءِ سندس نڪ ڪن وڍيو گرجي گرجي آڪاش اُڏيو.

جڏهن سگريو جي مورچا لٿي، تڏهن ڪنڀ ڪرڻ جي بهل مان ڪسڪي ويو. ڪنڀ ڪرڻ هٿڪي مٺل سمجهيو هو. سگريو پوءِ ڪنڀ ڪرڻ جا ڪن ۽ نڪ وڍي ڇڏيا. پوءِ آڪاش ڏي اڏامي هليو ويو.

اي ڀاءُ، لڇمڻ جو دک منهنجو هيءُ ڪيترو عرصو ڪين سهندو؟ تون ماتا جو اڪيلو پٽ آهين. هن جي پران جو تون آڌار آهين. تو کانسواءِ ماتا ڪوشليا به جي نه سگهندي!

پريم ورلاپ ٻڌي ڪن بانـدر دکـي سڀ ٿـيـا
آيـو هنومـان تنهن دم ڪرڻا تيڻ سان جيئن ويرُ رس!

پريو جا اهي درد ڀريا ورلاپ ٻڌي باندر ڏاڍو دکي ٿيا. اتي پر هنومان به پهتو سان اچي لٿو! جيڪوان اهڙو خوش ٿيو جهڙو ڪو ڪرلارس ايڻ سان ڀرجي ۽ سپاهين ۾ ويرُ رس اچي ويندو آهي!

پاڪر پائي مليو رام هنومان ڏين ٻنڌ پريم پرم سجان
ويد تڏهن جهٽ دوا ڪمائي اُٿيو لڇمڻ ۽ خوشي ملائي!

رام خوش ٿي هنومان سان ڀاڪر پائي مليو. ويد اها دوا لڇمڻ کي کارائي ۽ هو چڱو ڀلو ٿي اُٿيو.

خوش ٿيو رام لڇمڻ ڇاتيءَ لائـي
بانـدرن خوشي من ڪين سمائـي!
ويد وري هنومان پهچايو گهر سوڌو، جتهين کڻي هو آيو.

ڀڳوان ڀاءُ کي ڀر ڀر ڇاتيءَ سان لاتو ۽ باندرن کي به بيحد خوشي ٿي. هنومان وري ويد کي گهر سوڌو کڻي لنڪا ۾ پهچايو، جتان کيس اُٿاري آيو هو.

ڪنڀ ڪرڻ اُٿيو جاڳيو ڪيئن؟ مثل سرير اچي ڏسڻ جيئن
پڇيو ڀاءُ کان ڇا هي آهه؟ ويو آ تنهنجو مک سُڪاهه!

ڪنڀ ڪرڻ جاڳيو ته سندس منهن مثل انسان جهڙو ڪومائل هو. ڀاءُ کان پڇيائين ته هي ڇا آهي ۽ تنهنجو منهن سڪل ڇو آهي؟

ڪٿا ٻڌائي سچي ايماني سيد ٻڌي جيڪن دک جو باني!
باندرن چڙهيا ڪهڻا ڏينت لي ماري
وڏن ويرن جا سر پڻ ڏاري!

ايماني سچو احوال ٻڌا سان ڪيو ۽ ٻڌائيندي ته ڪهڙيءَ طرح سيتا هن سچي دک جو ڪارڻ ٿي آهي. وڏيڪ چيائين ته باندرن مهنجي سينا کي ماري وڌو آهي ۽ وڏا وڏا جوڌا ٻڌ مارجي ويا آهن!

ٻڌي ڏهيسر جا وچن ڪنڀ ڪرڻ چيو، چاڻ
جڳ ماتا چوري ڪٽي وري گهرين ڪلياڻ

راوڻ جا وچن ٻڌي ڪنڀ ڪرڻ کي ڏاڍو دک ٿيو ۽ راوڻ کي چيائين ته اڙي مورک تون جڳت ماتا کي چورائي آيو آهين ۽ وري ڪلياڻ ٿو گهرين؟

ڀاو ڪيو نه ڪم آ تو مونکي جاڳايو اڇي اڳ چو؟
هاڻ ته تياڳين جي ايمان ناس ٿين دک ٽٽي ڪلياڻ!

اي راوڻ، تو اهو ڪم چڱو نه ڪيو آهي. مونکي ٻڌا اڳ جاڳائڻ جو ڪهڙو ضرور هو؟ هاڻي ته جي ايمان کي ڇڏين ته جلد ڪلياڻ ليندو.

هاڻ هلون پرڀو گود ٻيري دل ٺاريون سڦل نيتر ڪري
شيام شريو ۽ نيتر ڪمل ڏسون هلي جي ڪرين عمل!

اي ڀائي، هاڻي ته دل وڏي ڪري ۽ پرڀو سان ٻر ڪري هلون ۽ نيتر سڦل ڀائي دل کي ٺاريون. شيام شريو ۽ ڪمل جي گل جهڙن نيترن وارو ڀڳوان ڏسون، جي مهنجي عرض تي عمل ڪرين!

مينهن ڪاڻي ڪري مڌرا پان لڳو ڪرڻ مينهن وچ سمان
شهر ڇڏي ڪنڀ ڪرڻ هليو ساڻ نه سگنا، ڍنگي ڪو بيو!

مينهن ڪاڻي، شراب پي ڪنڀ ڪرڻ اٿي ڪرڻ لڳو جئين مينهن ۾ ڄاڻي

پوءِ هنومان کي ڪٺوڻي ڏونڊاڙيو ۽ ڪين ڄاڻيو. پوءِ ڪيس ڄاڻيءَ سان لڳائي سڪل ٻڪ سان اکين ۾ پاڻي آڻي چيو:

رام ڀڳوان جو پريم مونتي تہ هن باندر جو دک متي
وچن ٻڌي اِهي اُٿيو هنومان جيہ منائي مڪسان ڀڳوان .

”اي ڀڳوان جي مونتي راضي آهين ۽ تنهنجو مونسان پوبر آهي تہ هن باندر جو دک متي وڃي“ اهي لفظ ٻڌي هنومان رام جي جيہ چئي اُٿي ويٺو!

پيءَ ٻڌاءِ خوش هــو ڀڳوان لڇمڻ ۽ ماتا سيتا ســاڻ ؟
باندر سنڪيپ ۾ ڪٿا ٻڌائي پيرت دکي ٿيو ڪري ٻڌائي.

پوءِ پڇيو تہ اي تات، ٻڌاءِ تہ ڀڳوان خوش هو، لڇمڻ ۽ سيتا ماتا بہ خوش هئا. باندر ٿوري ۾ ئي سڄي ڳالهہ کيس ٻڌائي. اهو ٻڌي پوءِ ڏاڍو پڇتايو تہ ڇو هنکي تير هڻي هيٺ ڪيرايم اهو تہ مهنجو پاڻا سان اوڙ ڪيم!

وان ۾ ويندين ڪم بگـڙندو
تنهنجي پڇڻ تـي ڏينهن ٿي ويندو !
پاڻ منهنجي چڙهہ پهاڙ سميت جيت وڃي پيچ ڪرپانڪيت!

اڙي هنومان، تون وڃان ۾ ويندين تہ ڪم ايلي اڪڙي ويندو! تون پهچندين تنهن کان اڳ سج اڀرندو، هاڻي دِيا پالي هن منهنجي پاڻ تي ... تہ اوکي پهاڙ سوڌو ڀڳوان وٽ هڪ ... ۾ پهچايان!

تــو ... ـجي دل ۾
خوش ... ـنــي !
... ـس ڪرـي

اي ڀڳوا...
پوءِ خوش ...

پرت پاڻهن پل شيل کڻ چرڻن پريت اپار
رچي سارٿاليندو من اندر ٿر ٿر پوڻ ڪمار!

پرت جي پاڻهن جي پل، شيل ۽ ڪڻن کي سارٿاليندو ۽ سندس رام پريم جي
ٻوما ٿاليندو هنومان هلندو لي وار.

ڏوڏانهن رام لڇڻ نهاري منش جان پاڻ پريم سنڀاري.
گذري رات اڌ هنومان نه آيو لڇڻ کي ٿر ٿر ڇاتيءَ لايو

هوڏانهن ڏهر ليندي ڏسي رام ڪهڙي ڪهڙي لڇمڻ ڏي نهاري رهيو هو
۽ سندس پريم کي سارٿالي رهيو هو. اڌ رات ته گذري وئي آهي، اڃا هنومان
نه آيو آهي. ڪهڙي ڪهڙي ڪٿي وري ڇاتيءَ سان لڇمڻ کي پيو لائي!

سهي سگهين نه ڪڏهن مون دک پاڻ سندر ۽ مٺڙو مک!
ملهنجي ڪري پيءُ ماءُ تياڳيو ننڊ ڪرائي، پاڻ پئي جاڳيو!

جي: تون منهنجو دک سهي نه سگهندو هئين. پاڻ ڪهڙو نه ڪهڙو نه ڪهڙو نه ٿئين. پاڻ ڪهڙو نه سندر
مک آهي! تو منهنجي ڪري پيءُ ماءُ جو تياڳ ڪيو. مونکي سچي رات سک
جي ننڊ ڪرائي پاڻ جاڳندو رهين.

ڪنين بن پکي هاٿي بن سونڊ مڻ بن ناڳ به جئي نه هوند!
بن تنهنجي تن منهنجو جيئڻ توڙي لکي! وڏ دوا ڏيڻ!

اي ڀاءُ، ڪنين بنا جيئن پکي، سونڊ کان سواءِ هاٿي، مڻ بنا ناڳ جيئن
جيئرا رهي نه سگهندا آهن تيئن منهنجو جيئڻ به تو کان سواءِ نه ٿيندو. ڪٿي وڃي
ڪيڪئي ۽ دوالون ڏني!

شوڪ تنهنجو آ گهڻو سراسر ڪنور سهي هيءَ ڇاتي نڌر
سون مانا جو شڪ ڪمار تنهن فقط سون بران آڌار

انهيءَ ڪرامت جو راز نہ انهنکي ھرندو جن لي رام جي د يا ميا ھرندي ! سنڌيا لي ، ڦوڄون مولين. ھرھڪ سپاھيءَ جي سنڀار لي !

ويا پڪ برھم آجت پُونيشور "لڇمڻ ڪٿي آ" پڇيو ڪرتا ڪر؟
وقت أنهيءَ ڪٿي آيو ھنومان دکي ڏسي ڀاءُ، دک غاطان

سڀ ۾ وياپڪ ڀڳوان پڇا ڪئي نہ لڇمڻ ڪٿي آھي ؟ ايتري ۾ ھنومان لڇمڻ کي کڻي اچي پھتو. لڇمڻ جي حالت نازڪ ڏسي رامچندر تمام ڏکارو دکي ٿيو.

جاموَنت چيو وئد سشيل رھي لنڪا پر آئي تليل !
روپ ڌاري ويو نندو ھنومان ڪٿي گهر سارو آيو سجان !

جاموَنت چيو نہ سواءِ ، لنڪا ۾ ھڪ سشيل وئد رھندو آھي ۽ انهي کي ڪو مشڪل سان آڻي سگهندو؛ انکي گهرايو. اھو ٻڌي ھنومان ننڍو روپ ڌاري لنڪا ويو ۽ انهيءَ وئد جو سڄو گهر لڏيءَ لي ڪٿي اچي ٻرڳهت ٿيو.

رگهوپت چرن ڪمل اڳيان سرنايو اچي وئد
پوتي پربت نانءُ ڪنيا وچي پون سُت سيگهہ!

وئد چرن ۾ سر نمائي لڇمڻ کي ڏسي، ٻوٽي ۽ جتي ليندي آھي ان ٻوٽيءَ جا نالا ڪنيا ۽ چيو نہ ھنومان کي موڪليو جو جلد ڪٺي اچي !

رام جپي ھنومان ھاسيو دوت راوڻ وچي ٻيد ساڌيو
ڪالنيم گهر راوڻ آيو جنهن رام کي نانءُ ٻڌايو .

ھنومان رام جو نالو جپيندو روانو ٿيو. ھرڪاري دوت وڃي راوڻ کي سڄي خبر ٻڌائي جو ٻڌي ڪالنيم جي گهر ويو.

راوڻ چيو ۽ وئد ٻڌو ھر ھر ڪالنيم مٿو ٻڌيو!
ڏسندي ڏسندي شھر جلائي چڏي موڪني ڪيڏن بنا ٻڌائي؟

ڪاڪسر هو هر بهوتر مڱو پتي چوڻ لڳو تہ جو بالدر ڏسندي ڏسندي لنڪا
جهالي واري، سو مولکي پٺا ٻيا ٻڌائي ڪيئن جڏي ها؟

رام جهي پساو پنهنجو ڪر چڙهي برائي جب هر هر
نيل ڪمل ۽ تنهن رنگ شيام رک هردي ڏي اکين آرام!

اي سوامي، اي والرڻ مهراج، رام جو پچن ڪر ۽ ارائي کي ڇڏ. نيري
ڪمل ڪل وانگر شيام رنگ واري رام کي ڏسي اکين کي آرام ڪر.

ڏٺو پربت سگهيو پوڙن نہ چاٽي
سڄو پربت کنيون حکم پرماڻي
پربت کڻي آڪاش اڏامو لنگهيو اوڌ اڌ رات جو ٽاڻو.

هنومان پربت نہ ڏار پر اوني کي سڃاڻي نہ سگهيو. سو سڄو ئي پربت
کڻي اڏاميو ۽ اڌ رات جي وقت ايوڌيا مٿان لنگهيو!

ڏٺو پرت وشال اتي دئيت ڪري انومان
بن ڳسندڙ هٿي ٻاڻ تنهن دئيت ڪيو نشان

ڀرت اوڏي مهل آڪاش ۾ ڪنهن دئيت سمجهي تہ ڪنهن وارو ٻاڻ ڌنش تي
چاڙهي هنيو.

ٻاڻ لڳندي بيهوش ٿيو مک مان پر شري رام چيو
رام نام ٻڌي دوڙيو ڀرت هنومان ويجهو آيو ترت!

ٻاڻ لڳندي ئي هنومان بيهوش ٿي ڌرتيءَ تي ڪريو پر سندس مک
مان نڪتو "شري رام"! اهي وچن ٻڌي هنومان جي ويجهو ڀرت اتاول مان
دوڙيو ۽ ٿاڻو هنومان وٽ آيو.

ڀرت غمگين ٿي چاڪيءَ لاڏو گهڻو ڏونداڙيو ڪين ڪي جاڳيو.
رات سڪل، ناڌو منهن ڪري چيا وچن اکين نير ڀري!

انهيءَ ڪرامت جو راز نه انهنکي هوندو جن کي رام جي دَيا ميا هوندي سندءِ ٿي، فوجون موٽيون. هر هڪ سپاهيءَ جي سنڀار ٿي!

ويا پڪ برهم اَجت پرُنيشور "لڇمڻ ڪٿي آ" پڇيو ڪرڻا ڪر؟
وقت اُنهيءَ ڪٿي آيو هنومان دکي ڏسي پاڻ، دک غلطان

سڀ ۾ وياڪ پکوان پڇا ڪئي نه لڇمڻ ڪٿي آهي؟ ايتري ۾ هنومان لڇمڻ کي کڻي اچي پهتو. لڇمڻ جي حالت نازڪ ڏسي رامچندر تمام گهڻو دکي ٿيو.

جاموَنت چيو وئد سشيل رهي لنڪا پر آئي قليل!
روپ ڌاري ويو نندو هنومان ڪٺي ڪهر سارو آيو سجان!

جاموَنت چيو نه سواءِ، لنڪا ۾ هڪ سشيل وئد رهندو آهي ۽ انهيءَ کي ڪو مشڪل سان آڻي سگهندو. انکي گهرايو. اهو ٻڌي هنومان ننڍو روپ ڌاري لنڪا ويو ۽ انهيءَ وئد جو سڄو گهر کڻيءَ تي کڻي اچي حاضر ٿيو.

رگهوپت چرن ڪمل اڳيان سرنايو اچي وئد
ٻوٽي پربت نانءُ ڪنيا وڃي پون سُت سيگهه!

وئد چرن ۾ سر نمائي لڇمڻ کي ڏسي، ٻوٽي ۽ جتي ٿيندي آهي ان ٻوٽيءَ جا نالا کنيا ۽ چيو نه هنومان کي موڪليو جو جلد کڻي اچي!

رام جپي هنومان هليو دوت راوڻ وڃي ڀيد ساليو
ڪالنيم گهر راوڻ آيو جنهن رام کي نانءُ ٻڌايو.

هنومان رام جو نالو جپيندو روانو ٿيو. هرڪارن دوت وڃي راوڻ کي سڄي خبر ٻڌائي جو پاڻ ڪالنيم جي گهر ويو.

راوڻ چيو ۽ وئد ٻڌو هر هر ڪالنيم مٿو ٻڌيو!
ڏسندي ڏسندي شهر جلائي ڇڏي مونکي ڪيئن بنا ٻڌائي؟

ڳاڀل ويـر ڏسڻ الين ڪان وڻ تـاري سونهي جيئن
لڇڻ ميگهناد ٻلي جـٽ جـوڌا
ڪروڌ ڪري وڙهيا ٻاڻ ۾ ڳوڌا

ڳاڀل وير ائين ٿا سونهن جيئن ڪلن جي وڻ جي تـاري سونهندي آهي ميگهناد ۽ لڇمڻ ٻئي مڪڄوڙا وير آهن ۽ ڪروڌ ڪري هڪ ٻئي سان لڙن ٿا.

هڪٻئي کي ڪو سگهيا نه جيتي دليت ڪرن ڇل وڙهن انيتي
ڪاوڙ ڪري پڻ لڇڻ للڪاريو رٿ ڀڃي ۽ سارٿي ماريو.

ٻئي هڪٻئي کي جيتي نٿا سگهن. لڇمڻ ڏاڍو نه ميگهناد وڙهڻ ۾ انيت ٿو ڪري. تنهن ڪري ڪروڌ ڪري هن جي رٿ کي ڀڃي ٽڪر ٽڪر ڪري ۽ سارٿي کي ماري وڌائين.

ميگهناد وير ڳهاڪ ڇڏي اڇـي لڇڻ جا ڇاتيءَ لڳي
مورڇا ٿيو ۽ ڏرن پيو ڳهايو ميگهناد وڏي بنا ڊپ آيو.

ميگهناد ويرن کي مارڻ لاءِ ٻاڻ ٻري لڇمڻ کي هڻيون جو لڇمڻ جي ڇاتي ۾ لڳو. لڇمڻ ڳهاڄي ڌرتيءَ تي ڪريو. ميگهناد هٺيءَ جي طرف لڇمڻ ڏي وڌي آيو.

ميگهناد جان سـوين ڀيا لڇڻ لڳا ڪٽڻ
جڳت آڌار نه ڪهي سگهيو شڪتي لڳا ڏسڻ!

ميگهناد ۽ ٻين ڪيترن ويرن لڇمڻ، شيش ناگ جي اوتار کي کڻڻ جي ڪوشش ڪئي پر ڪبي نه سگهيو. سڀ شرمندا ٿي ويا ۽ لڇمڻ جي شڪتي ڏسي حيران ٿي ويا.

اهـا ڪرامت ڇاڻن سـي جن ديا ميا رام جي ٿئي
سلڏيا سمير ٻلي موتيون نوجـون
پنهنجا سنيارڻ سلـڪ لڳيون

ٻنا باندر ٽنهن مايا ڏسي ٻنهين طرحن آڏو موت پسي!
ڏسي تماشو رام مسڪايو باندر ٻنا ڀڄي ڪري اجايو!

ميگهناد جي مايا ڏسي باندر گهٻرا ويا ۽ سمجهيائون ته هاڻي مرنداسون. اهو ڏسي رام مشڪيو ۽ سمجهيو ته باندر دشمن جي مايا کان ڊنل آهن ۽ اهو ڊپ هنن جي من ۾ اجايو آهي!

هڪ ئي ٻاڻ ڪڍي سڀ مايا سورج نواري اند جي ڇايا.
آيو منجهن ٻل جيئن انب ٻوڪي
پر ڪندي سگهي ڪير نه روڪي.

شري رامچندر هڪ ئي ٻاڻ سان اها مايا نواري ڇڏي، جيئن سج جي روشني اندڪار کي ناس ڪندي آهي. باندرن ۾ انهيءَ ٻل پيدا ٿي ويو ۽ جيئن انب ٻوڪندو آهي، ليڪن هنڪي هاڻي ٻڌ ڪرڻ کان ڪير به روڪي نٿو سگهي.

گهري اجازت رام کان انگد باندرن ٻين ساڻ
لڇمڻ ڪاوڙجي تيار ٿيو هٿ کڻي پڻ ٻاڻ.

رامچندر کان اجازت وٺي لڇمڻ، انگد ۽ ٻيا باندر ڪاوڙجي ۽ ٻاڻ کڻي لڙائي ڪرڻ لاءِ تيار ٿي ويا.

ڇاتي ڪشادي ٻانهون وشال سرير هماچل ٿورو لال
هو ڏانهن راڻوڻ گهڻا وڏ ڊوڙايا
استر شستر کڻي سي جهٽ آيا.

لڇمڻ جي ويڪري ڇاتي ۽ ڊگهيون ٻانهون هيون. سندس سرير هماچل جبل وانگر ۽ ٿورو لال هو. هو ڏانهن راڻوڻ دئيت ويرن کي ڊوڙايو جي استر شستر کڻي ڊوڙندا آيا.

گهايل ويـــر ڏسـجن الين ڪان وڻ تـاري سونهي جيئن
لڇمڻ مينگهناد ٻئي جـت جـوڌا
ڪروڌ ڪري وڙهيا پاڻ ۾ گهوڌا

گهايل وير الين ٿا سونهن جيئن ڪلن مي وڻ جي تـاري سونهندي آهـي
ميگهناد ۽ لڇمڻ ٻئي مڪجهڙا وير آهن ۽ ڪروڌ ڪري هڪ ٻئي سان لڙن ٿا.

هڪٻئي کي هو سگهيا نه جيتي دايت ڪرن ڇل وڙهن انيتي
ڪاوڙ ڪري ٻڌ لڇمڻ للڪاريو رٿ پيچي ۽ سارٿي ماريو.

ٻئي هڪٻئي کي جيتي نٿا سگهن. لڇمڻ ڏاڍو نه ميگهناد وڙهڻ ۾ انيـم
لو ڪري. لڇمڻ ڪري ڪروڌ ڪري هن جي رٿ کي ڀڃي ٽڪر ٽڪر ڪري
۽ سارٿي کي ماري وڌائين.

مينگهناد وير گهاتڪ ڇڏي اچـي لڇمڻ جا ڇاتيءَ لڳي
مورڇا ٿيو ۽ ڏرن پيو گهايو مينـگهناد وڌي ٻنا ڊپ آيو.

ميگهناد ويرن کي مارڻ واري ٻري لڇمڻ کي هڻيون جو لڇمڻ جي ڇاتي
۾ لڳو. لڇمڻ گهائجي ڌرتيءَ تي ڪريو. ميگهناد هٺي ٻي خوف لڇمڻ ڏي
وڌي آيو.

مينگهناد جان سـوين ڀيا لڇمڻ لڳا کڻڻ
جڳت آڌار نه ڪجهي سگهيو شڪتي لڳا ڏسڻ!

ميگهناد ۽ ٻين ڪترن ويرن لڇمڻ، شيش ناگ جي اوتار کي کڻڻ جي
ڪوشش ڪئي پر ڪجهه نه سگهيو. سڀ شرمندا ٿي ويا ۽ لڇمڻ جي شڪتي
ڏسي حيران ٿي ويا.

اهـــا ڪرامت ڄاڻن سـي جن ديا ميا رام جي ٿئي
سلڌيا سمير ٻلي موتيون فوجـون
پنهنجا سنيارڻ سلنڪ لڳيون

ڪارو ڪري هتان منهنجي نظر کان پري ٿي وڃ!

ويو اُٿي ڏروچن چئي آيو ميگهناد ڪاوڙ پئي.!
ڏسج تماشو ڪندس سڀاڻي ڪندس گهڻو چوان ٿورو ڪاٿي.

راوڻ انهن ڪاوڙجي اٿي هليو ويو پوءِ ميگهناد آيو جنهن چيو ته منهنجو تماشو سڀاڻي ڏسجو. چوان ٿورو ٿو پر ڪندس گهڻو.

وچن ٻڌي پُٽ ڀروسو آيو خوش ٿي راوڻ نيڙي سڏايو
سوچ وس ساري رات گذاري بندر ولارن صبح در چاري.

پٽ جا وچن ٻڌي راوڻ دل ڏاڍي ڪئي ۽ ڀروسو ٿي پيس. رات گذري، صبح سان باندرن وڃي شهر جا چارئي در ولاڙيا!

ميگهناد گڙه گهيريل ٻُڌي آيو ڪري ڪروڌ
آيو لهي ميدان ۾ سامهون ڏيڻ پربوڌ!

ميگهناد شهر کي گهيريل ٻڌي ڪاوڙ ڪري آيو، پنهنجي فوج کي پربوڌ ڏيئي دشمن جي سامهون ليو.

رام لڇمڻ ٻئي پار ڪئي ڌنش ڌاري هٿيا اچن هٿي!
ڪٿ نل نيل سگريو سجان؟ ڪٿ هنو ۽ انگد ٻاوان؟

چوڻ لڳو ميگهناد ته رام ۽ لڇمڻ ٻئي پار ڪئي آهن. هٿ ۾ ڌنش ٻاڻ کڻي هٿ هٿيا اچن. آءٌ اڄ انهن کي ماريندس. نل نيل انگد، سگريو ۽ هنومان سڀ ڪٿي وڃي لڪا آهن؟

پوءِ چڙهڻ اهي تير لڳا ناتگ ڪنين سان جڻ اُڏيا
جت ڪٿ پيا باندر مرن ميگهناد سامهون اچي نه سگهن

ميگهناد پوءِ اهڙا ٻاڻ هڻڻ لڳو جيڪي ناتگ ڪنين سان اڏامندا پيا ڏسجن

جتي ڪٿي باندر ڪندا نا ڏسڻ. ويچارا ميگهناد جي سامهون اچڻ جي همت نہ پيا سمجهن!

ڪٽڪ ڏسي هنومان بيحال
ڪروڌ ڪري، جيئن وڏي ٿو ڪال!
پهاڙ ڪٽي وڏو هٿ ڪنيائين ڪارڻ منجهان ميگهناد هنيائين.

هنومان سينا کي مرندو ڏسي ڪروڌ ڪري اٿيو وڏو جيئن ڪال ايندو آهي! وڏو پهاڙ ڪٽي ميگهناد کي هنيائين!

پهاڙ ڏسي ويو اڏي آڪاش رٿ سارٿي ٿيا گهوڙا ناس.
گهڙيءَ گهڙيءَ هنومان للڪاريو ويجهو نہ آيو انت سنڀاريو.

ميگهناد پهاڙ کي ڏسي آڪاش ۾ اڏامي ويو. سندس رٿ، سارٿي ۽ گهوڙا نہ مري ويا! هنومان هڪڙي گهڙي للڪاريو پر هو نتيجو اڳ ۾ سمجهي ويو ۽ ويجهو نہ آيو.

انيڪ پرڪار ڪندو پرواد رام ويجهو ويو هاءِ ميگهناد
استر شستر گهاٽي ماريا رام ڪٽي سڀ سي نواريا

ميگهناد ايڪ طرح سان ڏڪندو رام جي ويجهو ويو ۽ گهڻئي ڀاڻ هلايائين پر رام اهي سڀ ڪاٽي ناس ڪري ڇڏيا.

رام پرتاپ ڏسي گهڻو ڊنو مايا رچي، ٿيو جيڪي ڀُنو.
ننڍڙو نانگ ڪٽي نهاري ڪيل ڪري جيئن گرڙ ڏيکاري!

رام جو پرتاپ ۽ تيج ڏسي ميگهناد کي ڊپ ورتو ويو. هو گهڻن قسمن جي مايا رچي رام کي ڊيڄارڻ جي ڪوشش ڪرڻ لڳو جيئن ننڍڙو نانگ گرڙ کي ڊيڄاريندو آهي!

کن هڪ ۾ انڌڪار جو آيو سمجهي نہ پنهنجو ڪوئي پرايو
"ماريو ۽ ڪائو" آواز اچي رت وهـي مٿان پٿر وسي!

يڪدم انڌڪار ڇانئجي ويو. پنهنجي پرائي جي خبر ڪانہ پئجي پوي. "ڪٽو ماريو ۽ ڪاٽو" جو آواز. رت پئجي وهي ۽ مٿان پٿر پيا وسن!

رام ڪلي ڏن بـاڻ چڙهايو ڪـروڙ ڪري باڻ آگن هلايو
ٿيو پرڪاش ناس انڌ ضرور گيان اُديہ جيئن سنسو دُور!

رام ڪلي ڏنش ۾ اگن باڻ چاڙهيو. ڇرڌاري روشني ڦهلي. جيئن گيان اڀرڻ سان سنسا دور ٿيندا آهن تيئن اونده ناس ٿي.

ٿيندي پرڪاش رڇ باندر ڊوڙيا
ڊپ ۽ ٿـڪ سڀ ڪاوڙ ٻوڙيا
انگد هنومان ميدان گجن ٻڌي گجڪار سڀ دئيت ڀڄن.

اُجالو ٿيندي سڀ باندر ڪاوڙ مان ڊوڙيا. ڊپ ۽ ٿڪ اُهوءَ ڪاوڙ ۾ ڄڻ وسري وين. هنومان ۽ انگد جي گجڪار ٻڌي دئيت ڀڳا.

رڇ بـاندر هٿن دئيت ڏرتـي
مــرن راڪس پيا ٿٽڪي!
مرن جيڪي سي سنڌ سمائن مڇ مانگر ڪن خوشيءَ کائن.

رڇ ۽ باندر دئتن کي ڏراليءَ ۾ پٽڪن ٿا ۽ جيڪي دئيت مرن ٿا ٽڪي سمنڊ جي حوالي ڪن ٿا جتي مانگر مڇ ههڪي کائي خوش ٿا ٿين!

رات ٿيندي ڏسي چار استان آت آيا جت رام ڀڳوان.
رام ڪرپا سان جڏهن نهاريو ٿڪ ويو ڪن دُور ٿي سارو

رامه ڪيندي ڏسي ڇتي طرف جون ورجيل ڏوجون مونيون ۽ اچي رام کي ٻڌائڻ لڳو. رام هن ڏي ڪرپا ڪري سان ڏٺو ۽ سندن اڳ دور ڪيو.

هوڏانهن راڻـوڻ وري منترين گهرايو
مگل جـوڏن ڪٿي نـانءُ ٻڌايـو.
اڌ لشڪر چڏيو باندرن مـاري
ڪجي ڇـا هاڻي، ڇئو ويچاري.

راوڻ وري پنهنجي منترين کي گهرايو ۽ کين ٻڌايو ته اڌ لشڪر ته باندرن ماري ڇڏيو آهي. مگل دليتن جا ناالا ڪٿي کين ٻڌايائين. هاڻي ويچار ڪري ٻڌايو ته ڇا ڪيو وڃي؟

ماليوان هـڪ ٻڍو دليت ٻيءُ ڏاڏي متر جاڻـي نيت
وڃن ڇيا ڪنهن ڌرم انوسار ٻـڌو وينتي راڻـوڻ هڪوار

ماليوان هڪ ٻڍو راڪش، ٻيءُ ڏاڏي کان منتري ۽ سچو متر ٿي رهيو هو
ڪنهن ڪيمه جا ڪتا راوڻ کي وري ته ڇيا!

جڏهن کان تو هت سيتا آندي آپسوڻ ٿين، ٿکي دل ماندي!
ويد پراڻ سڀ مهما ڳائن ٻيمک ٿي رام ڪيئن سک پائن؟

جڏهن کان تون سيتا کي ڪٺي آيو آهين، تڏهن کان اپسوڻ ٿين ٿا ۽ دل
ماندي ٿي وڃي ٿي. جنهن رام جي ويد ۽ پراڻ مهما ٿا ڳائن تنهن کان ٻي مک ٿي
ڪري ته سک پائو آهي جو تون پائيندين؟

ڏيڻ ڇـڏي موٽاءِ سيم ونيه ملهنجي نـه وچـاءِ [ڏا]
لنڪا متر وڃن ٻڌي ڪري مٺون ڪارودور هتان ٿيءُ!

... آهي ته سيتا موٽائي ڏي ۽ رام سان ٻرٻر ڪر. راوڻ کي
... راوڻ ڪروڌ ۾ ٻرجي ڪس چوڻ لڳو ته پنهنجو مٺون

اهو ڏسي هنومان کي ڏاڍو ڪروڌ اچي ويو ۽ پرليه ڪال وانگر ڏيڪارڻ ڪندو مٿان ٽپي لنڪا جي شهر ۾ گهڙي ويو ۽ هڪ وڏو پهاڙ لسريءَ لي ڪري ميگهناد جي مٿان اُڇلايائين!

پڇي رٿ سارٿي هيٺ ڪيرائي لت ڇاتيءَ ۾ هڻين وڃائي!
ڏسي خطا هوش سارٿي ٻيو رٿ چاڙهي ۽ کڻي گهر ويو!

اهڙيءَ طرح ميگهناد جو رٿ پڇي ڇڏيائين ۽ سارٿيءَ کي هيٺ ڪيرايائين. هڪ لت زور سان ڇاتيءَ ڏاري ميگهناد کي هڻيائين جنهنڪري هو بيهوش ٿي ويو. ٻيو سارٿي آيو، جو رٿ تي چاڙهي کيس گهر ڏي کڻي ويو.

ٻـڌو انگـد هنومان لءِ شهر گهڙيو آ هڪ
وير ويـو بس پاڻ پـڻ راند کيليندي اُت.

"هنومان اڪيلو لنڪا ويو آهي." اهو ٻڌي انگد راند کيليندي اتي ويو.

رڌي اندر شري رام سمرن ورودي دل سان لڳا وڙهڻ!
راوڻ محل تي چڙهي ويا جيه جيه رام پڪارڻ پـيـا!

ٻئي وير رام کي دل ۾ سمري وڙهندا وڃي آخر راوڻ جي محلات تائين پهتا ۽ مٿي رام جي جيه پڪاريندا چڙهي ويا.

ڪنگرين سان گهر ڇڏيا سڀ ڊاهي ڊنا راڪس ڇا ٿيو الائي!
ديتن ناريون پٽن پيون ڇاتي وير آيا ٻه وڌڻ خيالي!

ڪنگرين سميت گهر ڊاهي ڇڏيائون. راڪس ڊپ ۾ آيل چون پيا ته هي ڇا ٿي ويو؟ ديتن جون زالون ته ڇاتي پيون پٽن ۽ چون پيون ته هي ٻئي وير اسانجي خيالي وڌڻ لاءِ آيا آهن.

وڏا وڏا ۽ شڪيا ڏسن جي رام پٽن پيا سي سڀ پڪڙي!
پڌائي وڀيشڻ هرهڪ نانءُ رام پهچائي تن نج ٿانءُ!

جيڪي ماڻا دانهن ڏسي لنڪا کي ٻرڻ کان اڪڙي ڪيهورےَ والڪر رام
ڏي لا موڪلين. ويشڪا اُنهن جا ناڻا ٻڪران کي اڏائي لو. رام وري کين پهنجي
ڏام موڪلائي لو. (سرڳ ڌام)

انگد ۽ هنومان پـرويش ڇوي الين پيو اچ آوڏيش
ٻئي لنڪا ۾ الين سـؤنهن مندراچل جان سمنڊ مٿن !

شري رامچندر چوي ٻڌو لـ انگد ۽ هنومان اچ لنڪا شهر ۾ ٻهعا آهن ۽
ٻئي انهي اهڙو لا سؤنهن جهڙو مندراچل پهاڙ سمنڊ ۾ اهو سؤنهي لو.

چرن ڪمل پرڀ سرتن نايو ڏسي، خوشيءَ ۾ ڪين سمايو !
نظر ڪرپا پـرڀ پنهنجي پساري
لهي ٿڪاوٽ ولـي تن ساري !

لنڪا جاڏي ٻڌ ٻئي وير شري رامچندر وٽ آيا. رام ڏسي خوشيءَ ۾
ڪين سمايو. ٻڌ ڪرپا نظر سان هنن جي تڪاوٽ دور ڪيائين!

ويردليت هتا سڀ رنگ ڪارا انيڪ رنگن پڻ باندر سارا.
ٻنهين ڌرين ۾ وير اُت جوڌا جدا نمونن وڙهن سڀ ڳوڌا.

راڪس سڀ وڏا ۽ ڪارا آهن. ٻر باندر جدا جدا رنگن جا آهن. ٻنهي
ڌرين ۾ شڪتي شالي وير آهن. اهي سڀ جدا جدا نمونن جهڙن لڙائين جاڻن لا
۽ دشمن سان وڙهن ٿا.

ٻوي برسات اوهيڙا ناهي گهٽي هوا ٻيئي ڪين وڙهائي
اُن، اڪمپن ۽ الڪايا حال ڏسي ستنا ڪٽي رهي مايا

جهڙي گهٽي برسات ۽ زوردار هوا ڊڪهڻ سان لڙندا آهن تهين ٻنهي
پاسن جا وير لڙن ٿا. اها حالت ڏسي اون، اڪمپن ۽ الڪايا تالي وارن ڪٽي
راڪس ٻنهي راڪسي مايا رچي.

شترو خبر جڏهن سوري آئي منترين ويڇهو سڏي ٻڌائي
لنڪ نگر کي در کل چار
ڪيئن لنگهجن سو ڪريو ويچار.

جڏهن شترو جي طرف جي سموري خبرچار اچي دوڙن ٻڌائي تڏهن ڀڳوان وزيرن کي ويجهو سڏي اها ٻڌائي ۽ چيو ته لنڪا کي چار دروازا آهن. هاڻي ويچار ڪريو ته ڪيئن شهر ۾ گهڙجي؟

جامونت سگريو وڀيشڻ سمري رديءَ ۾ سڀ ڪل پوشڻ
ڪري ويچار ۽ من درڙايو چئن حصن ۾ ڪٽڪ ورهايو

جامونت، سگريو ۽ وڀيشڻ، رام جو هردي ۾ سمرن ڪري لشڪر کي چئن حصن ۾ ورهايو ۽ صلاح ڪئي ڀلاري.

جيءِ جيءِ رام پراتا سهت جيءِ پرڻ ويرِ سگريو
گرجي ڪيهر شينهن جان ڀالا ويرِ سڀ. جيءِ.

ڀڳوان رامچندر، لڇمڻ ۽ وير سگريو جي جيءِ مڃائيندا ۽ نعرا هڻندا سڀ رڇ باندر شينهن وانگر گجندا اٿي وڌيا.

هٿيار ڪٽي سڀ پاڻسان جوڌا ۽ ٻل وير
ڪوٽ ڪنگرين تي ويا چڙهي ڊپ ڇڏي رڻ ڌير.

وڏا وڏا وير راڪس، گهڻا هٿيار پاڻ سان کڻي ڪوٽ جي ڪنگرن تي بي ڊپا چڙهي ويا.

هٺ رانوڻ، هٺ رام دهائي ڪري جيءِ جيءِ ڪئي شروع لڙائي.
راڪش پٽي پهاڙ هٿن باندر جهٽي ڏئيتن هٿن

ٻنهين پاسي رام ۽ رانوڻ جي جيءِ جا نعرا لڳي رهيا هئا. راڪش پهاڙ ٽي

باندرن کي هڻي ٿا. باندر اهي جيئي وڃي دليتن کي هڻن ٿا.

رام پرتاپ سان رچ ٻلسي مارن دئيتن کي وڃي هلي
ڪوٽ چڙهي ويا جت ڪٿ باندر
جيه رگهوير پرتاپ آتر

رام نام جي پرتاپ سان وڏا وڏا سورهيه راڪش، باندر مارين ٿا ۽ رام جي جس ڳائيندا ڪوٽ تي هيڏانهن هوڏانهن پکڙجي ويا.

ڪاهي تولين الين دئيت پڇن هوا پرٻل گهلي هلڪا پن ا
هاهاڪار شهر ۾ پساري روئن گهڻو پيا ٻالڪ ناري !

راڪس جون ٽوليون هوا کان ٻلتي الين پکون جئن سخت هوا ۾ هلڪا پن اڏامندا آهن. سڄي لنڪا شهر ۾ هاهاڪار مچي ويو پسار ۽ نارين ٻاڍو ٻارن روئن.

امتر شستر کٽي دئيت سڀ باندرن پنيان پڇن
آت وياڪل ڪيو سڀن کي ٻڌ للڪارون ڪن.

گويا هٿيار کڻي راڪش باندرن جي پٺيان پيا ۽ باندرن واچارن کي ڏوڙائي ڏاڍو وياڪل ڪيائون ۽ پيا للڪارون ڪن.

ڏل پڇندو پٽ ڏنو هنومان در ارلهه ڪو ڪئن تمام
ڪري جتي ميگهناد لڙائي پڇي نه در، هلي اها ڏکيائي.

لشڪر کي ايتي هٽندو ڏسي اوله دروازي لي، جو تمام ڏکيو در هو ۽ ڪرني تي ۽ ٻڌ اتي ميگهناد ٻي لڙائي هلي، هنومان ڏوڪي اوڏانهن ويو.

ڏسي وير کي ڪرود گهڻو آيو ڪال پرليه جان ڪلڪايو
مٿان تيي لنڪا گڙهه آيو مٿان پهاڙ ميگهناد وسايو!

اشوڪ واٽڪا جا رکوارا ماري باغ اجاڙ ڪيو، اکيه کي هنومان ڏسندي ماريو. لنڪا شهر جلايو. ٻڌاءِ اوڏي مهل هنومان جو ٻل ۽ تيج ڪيڏانهن گم ٿي ويا هئا؟

ڌنش ٽوڙي جنهن سيس ورائي ڪڏهن نه پڌ ۾ جيتيءَ جالي!
اِندر پٽ جنهن ڇڏيو نهوڙي رکيو جڙرو ٻراک کي ٽوڙي!
شورپنکا جي جا گت ٿي لڄ نه تو ٿي اها ڏسي!

جڏهن ڌنش- يگيه ۾ رام ڌنش کي ٽوڙي سيتا سان وواهه ڪيو تڏهن تو ڇو ڪين ساٿس ٻڌ ڪئي؟ اندر جي پٽ جا پران ڇڏايا ۽ سندس اک ڪڍي ڇڏي! شورپنکا جي حالت تو ٻاڻا ڏٺي تڏهن توکي لڄ نه آئي؟

سمنڊ ٻڌي جنهن سهجي پل باندر سينا لنگهي سبل جبل
ونش سوريه مڻ رام سجان دوت مڪا تو پلي ڪاڻ!

سمنڊ تي هڪڙي اچرج جهڙي پل ٻڌي سوالي سان باندر سينا وارو لنڪا ڪاهي آيو آهي ۽ توکي سمجهائڻ لاءِ دوت موڪليو اٿس.

ڪال نه ڪنهن کي ڪا لٺ ماري ڪسي ڌرم ٻل ٻڌ ويچاري
ويجهو جڏهن تنهن ڪال سواهي! پرم آهي ٻوي پوءِ تو نياڻين.

موت ڪنهن کي لٺ نه ڪونه هڻندو آهي! مرهه انسان جو ڌرم، ٻل، ٻڌي ۽ ويچار کي وڃندو آهي! جنهن لي ڪال سوار ليندو آهي، ان جي ٻڌ ته لو وانگر ڦري ۽ ملين لي وهندي آهي.

نار وچن ٻڌي ٻاڻ سمان سيا هليو ويو جاد نڌان.
وينو سنگاسن وچي ڦلي ويا سپهي ڊپ ڪانئس ڀلي.

استريءَ جا ٻاڻ سمان ان ۽ مٺا ٻڌي آخر سيا ۾ راوڻ هليو ويو ۽ وڃي خوش ٿي سنگاسن تي ويٺو. ڪچهري، وقت اهو ته سڀ ڊپ ۽ خطرا انٽس ڀاڄي ويا

هوڏانهن انگد کي رام گهرايو چرن ڪمل جنهن سيس نمايو
اَت آدر ڏئي ويجهو وهاري ڇيو ڀڳوان ڪلي ڪنهن نهاري.

هوڏانهن انگد کي رام گهرايو، آدر سان ويجهو وهاري ڪلي سڀ حال ورتو

ٻال ڪمار مان الين ٻڌان سڀ چڱيجاڻ جو پڇان ٿو توکان
راوڻ ڏيتن ۾ آهه سريشٽ پيهه ٻـل آتل مريادا نيٺ!

اي انگد، سڀ چڱو. راوڻ ڏاڍو ٻلوان آهي. ٻانهن ۾ اَتل شڪتي اٿس، دليتن ۾ سريشٽ آهي ۽ ليمه وارو آهي.

سندس مکٽ تو چار ڇلايا ٻڌاءِ اهي تو هٿ ڪيئن آيا؟
چيو انگد ٻـڌ انترجامي مکٽ نہ اهي گڻ چار سوامي!

ٻڌاءِ، هن جا چار مڪٽ توکي ڪيئن هٿ آيا. انگد چيو ته سوامي، اهي راوڻ جا چار گڻ آهن، جي مون توهان ڏي موڪليا.

سام دام ۽ ڏنـڊ ۽ ڀيد رهن اِنـدر راج آ مت ويـد
نيت ڌرم جا چرن سُهايا ڇڏي راوڻ کي تو وٽ آيا.

سام، دام، ڏنڊ ۽ ڀيد، اهي چار ئي گڻ راجا ۾ هئڻ ضروري آهن. مون اهي چار ئي گڻ راوڻ مان ڪڍي ڀڳوان، توڏي موڪليا آهن. ويد چون ٿا ته انهن گڻن ڪارڻ راجا ته سونهندو آهي.

ڌرم هيڻ ۽ ڪال وس وروڌي جن دس سيس
ڇڏي راوڻ آهي ٻڌي اي ڪوشل ڏيش.

اي ڀڳوان، ڌرم هيڻا، ڪال وس ۽ وروڌي راوڻ کي اهي چار ئي گڻ هميشہ جي لاءِ ڇڏي تو وٽ آيا آهن!

اشوڪ واٽڪا جا رکوارا ماري باغ اجڙ ڪيو، اڪيءَ ڪسي لنهنجي ڏسندي ماريو. لنڪا شهر جلايو. ٻڌاءِ اوڏيءَ مهل لنهنجو ٻل ۽ لڄ ڪيڏانهن گهمڻ ويا هئا؟

ڏنش ٽوڙي جنهن سيبه وواهي   ٽڏهن نہ ٻڏ ۾ جيتيهءَ جالي!
اِندر پٽ جنهن ڇڏيو نهوڙي   رکيو جڙو پراڪ کي ڦوڙي!
شورپنکا جي جا گت ٿـــي   لڄ نہ تو ٿي اُها ڏسي!

جڏهن ڏنش- يگيه ۾ رام ڏنش کي ٽوڙي سيتا سان وواهه ڪيو تڏهن لـر ڇو ڪين ساڻس ٻڌ ڪئي؟ اِندر جي پٽ جا پران اڃايا ۽ سندس اک ڪڍي ڇڏي! شورپنکا جي حالت تو پاڻ ڏٺي تڏهن توکي لڄ نہ ٿي ٿي؟

سمنڊ ٻڌي جنهن سهجي پل   باندر سٿنا لنگهي سُبل جبل
ونش سوريہ مڻ رام سجان   دوت مکا تو پلي ڪاڻ!

سمنڊ لــي هڪڙي اڄرج جهڙي پل ٻڌي سولائيءَ سان ٻاوان سٿنا والـي لنڪا ڪاهي آيو آهي ۽ توکي لنهنجي ڀلائي لاءِ دوت موڪليو اٿس.

ڪال نہ ڪنهنکي ڪا لٺ ماري   کسي ڌرم ٻل ٻڌ ويچاري
ويجهو جڏهن ٿئي ڪال سوامي!   پرم آڇي ٻوي پوءِ تو نيائين.

موت ڪنهن کي لٺ نہ کڻي هڻندو آهي! ٻرمه انسان جو ڌرم، ٻـل، ٻڌي ۽ ويچار کي وٺندو آهي! جنهن لي ڪال سوار ٿيندو آهي، ان جي ٻڌ ۽ لو وانگر ڦري ۽ ملين لي ويندي آهي.

نار وچن ٻڌي پـــاڻ سمان   سيا هليو ويو جاد نـــڏان.
وينو سنگاسن وچي ڦُلـــي   ويا سيبئي دپ ڪاڻس پُلي.

استريءَ جا ڳالهين سمان اٿڻ ۽ ميٺا ٻڌي آخر سيا ۾ راڻوڻ هليو ويو ۽ وڃي خوش ٿي سنگاسن تي ويٺو. ڪجهہ وقت لاءِ نہ سڀ ڊپ ۽ خطرا اٿس ڀاڄي ويا

نيت ڳالهيون انگد ڪيون ڳهٽيون
ڪال وس راوڻ ڪين مڃيون !
شترومڌ ماري پرپوءِ سارڻايو انگد الين چئي ڏيري سڌاريو.

انگد ڳهٽيون ليس جون ڳالهيون ڪيون پر ڪال جي وس ليل راوڻ ڪين مڃيون ليس راوڻ جو لڪبر اچي ۽ رام جا ڳيا ڳاليندو انگد پنهنجي ڏيري ڏي هليو آيو.

پل مثالي خوشي ڪندر ڏيري آيو پاوان
سوپ خوشيءَ کان اکين جل چرن ڇهيا پڳوان.

انگد اهڙيءَ طرح راوڻ جو پل کهڻ ڪري شري رام وٽ آيو. خوشيءَ کان سندس ليڻن ۾ جل هو ۽ اچي رام جا چرن ڇهيائين.

سانجهه ڏسي ڏهيسر اُٿيو گهر ويو غمگين
مندودري تنهن انيڪ طرح سمجهايو ٿي دين.

سانجهيءَ جو وقت سمجهي راوڻ گهر آيو ۽ غمگين هو. مندودري گهڻين ئي طرحين سان کيس ديتا سان سمجهايو.

جنهن دوتن جا هيڙا ڪم ڪيئن جيتيندين تن هڪدم
باندر لنگهي ساگر آيو لنڪا پريپ ڏمريونر پانءَ ڪا شنڪا

اي پيارا، جنهن جا دوت هيڙا شڪتي وارا آهن تن کي تون ڪيئن جيتي سگهندين؟ شهر هنومان تنهنجي سڄي لنڪا پوري جلائي ڇڏي. سمنڊ ٽپي آيو. سمنڊ ۽ پريرءِ جو لولي ڏمر آهي.

ماري رکوارا باغ اُجاڙي ڏسندي تنهنجي اکين کي ماري
شهر جلائي رک ڪيو ليچ لخر تو ڪيڏانهن ويو ؟

آڙي مورک، مان اڄ هو پير رکي بيٺو آهيان. سڏ ڪر جوڌن کي. جي ڪو اهو پير اتان اکاڙي سگهيو ته پوءِ رام کي ڇڏيو ته انگد سيتا هارائي ويو! راوڻ اهو ٻڌي ٻلوان راڪسن کي حڪم ڪيو ته هنکي پڪڙي ڌرتيءَ تي ڪيرائي ماري ڇڏيو!

ميگهناد آد جـــوڌا جوان جتان تتان اُٿي آيـــا آستان
پير پڪڙي ڪن لکين اُپاءَ ويا هاري منهن ڌرتيءَ پاءِ!

ميگهناد ۽ ٻيا اُن جهڙا پهلوان جتان ڪتان اُٿيا. لکين اُپاءَ ڪيائون پر پير اُکاڙي نه سگهيا. پشيمان ٿي ڌرتيءَ ۾ منهن وجهي ويهي رهيا.

ڇڏي نه پڻ باندر چرن ويــن نشــو ٽــٽي
ڪروڙ وگهن پون سنت جن نيت نه ڪن ڦِٽي!

انگد جو پير ڪير به هٽائي نه سگهيو. سڀني جو گهمنڊ ٽٽي ويو. ڌرتيءَ کي پير ائين چنبڙي ويو جئين سنت جن نيت کي چنبڙيا رهندا آهن.

ڏسي انگد ٻل دئيت سڀ هاريا اُٿيو راوڻ ٻيا ٻيوس ويچارا
پير پڪڙيا ڇيو ٻال ڪمار چرن منهنجا ڪن ڪونه اُڌار

انگد جو ٻل ڏسي دئيت سڀ هارجي ويا. انگد جي للڪار تي راوڻ پاڻ اُٿيو ۽ انگد جي پيرن ۾ هٿ وڌائين ته انگد چيس ته منهنجي چرن پڪڙڻ سان تنهنجو اُڌار نه ٿيندو.

چرن نه پڪڙين ام وڃي اڄي ٿيو راوڻ ڪين مڃي!
ائين ٿيو راوڻ ليڄ جهڪو منجهند جئين ٿئي چنڊ ٽڪو.

آڙي مورک راوڻ، تون رام جا چرن ڇو نٿو پڪڙين؟ اهو ٻڌي راوڻ ڏاڍو لڄي ٿيو. جئين منجهند جو چنڊ پيلو ڏسڻ ۾ ايندو آهي، اهڙيءَ طرح راوڻ جو ليڄ به جهڪو پئجي ويو!

نيت ڳاليون انگد ڪيون گهڻيون
ڪال وس راوڻ ڪين مڃيون!
شتروُ مدُ ماري پريوءِ سارُ ڳايو انگد اين چلي ڏيري سڌاريو.

انگد گهڻيئي ليسه جون ڳاليون ڪيون پر ڪال جي وس لڳل راوڻ ڪين
مڃيو! ليڪ راوڻ جو لشڪر هاري ۽ رام جا گڻ ڳائيندو انگد پنهنجي ڏيري ڏي
هليو آهي.

پل مٿالي خوشي ڪندو ڏيري آيو پاران
سوپ خوشيءَ کان اکين جل چرن چميا پڳوان.

انگد اهڙيءَ طرح راوڻ جو ٻل ڪمزور ڪري سري رام وٽ آيو. خوشيءَ
کان سندس ليڙڪ وهي رهيا ۽ اچي رام جا چرن چميائين.

سانجهه ڏسي ڏهيسر آئيو گهر ويو غمگين
مندوري تنهن انيڪ طرح سمجهايو ٿي دين.

سانجهيءَ جو وقت سمجهي راوڻ گهر آيو ۽ غمگين هو. مندوري گهڻن ئي
طرحن سان کيس ڏاڍو سان سمجهايو.

جنهن دوتن جا ههڙا ڪم ڪيئن جيتيندين تن هڪدم
باندر لنگهي ساگر آيو لنڪا پريپ ڏمريو نرپانءِ ڪا شنڪا

اي پيارا، جنهن جا دوست هيڙا شڪتي وارا آهن ان کي توهان ڪيئن جيتي
سگهندا؟ شهر سومان تنهنجي سڄي لنڪا پوري جلائي ڇڏي. سمنڊ ٽپي آيو.
سمنڊ تي پل ٻڌو، جو ٻولي ڏمر اچي.

ماري رکوارا باغ اجاڙي ڏسندي تنهنجي اکيه کي ماري
شهر جلالي رک ڪيو ليچ لڱر تو ڪيڏانهن ويو؟

مڪت ڏسي گهڻا باندر ڀڳا ڏوهــ وڏانا ڏيــڻ لــڳا
راوڻ ڪاوڙجي وجر هلايــا ڊوڙي اسان کي مارڻ آيا!

مڪت ڏسي گهڻا باندر ڀڄي ويا. چي: اهي وجر راوڻ هلايا آهن، جي اسان کي مارڻ لاءِ اچن ٿا.

ڇيو باندرن پرپ ڪين ڊڄو مڪت راوڻ جا چار ڏسو!
اِهي نہ وجر نـہ وجر راهوڪيتو انـگدمڪا آهن درشن هيتوُ.

ڀڳوان باندرن کي ڊڄندو ڏسي چوڻ لڳو تہ ڊڄو نہ. اهي راوڻ جا مڪت آهــن. اهي نڪي وجر آهن ۽ نہ وري راهو يا ڪيتو ني آهن. اهي انگد اسان کي موڪليا آهن تہ انهن جو درشن ڪريو!

ڪڏي هنومان ٽن کي ڪنيو ڏنا اڇي پــرڀ هٿ
باندر حيرانيءَ مـان ڏســن پرڪاش تٽي نـہ ڪٽ

هنومان ڪڏندي انهن کي وڃي ڪنيو ۽ وڃي ڀڳوان جي هٿ ۾ ڏنا. باندر ڏسي حــيران ٿي ويا جو منجهن سورج جهڙو پرڪاش هو. انهيءَ پرڪاش جي ۽ مڪتن جي مٽين جي سندرتا جي ڪٿ ڪير ڪري سگهندو؟

هُتي ڪاوڙيو ۽ ڇيو دشانن ماريو باندرجيلن ڪين ڇڪن
وڃــو بهادر جلـــد ڀڄو ڪاٿو بـاندر بس جتي ڏسو.

راوڻ کي ڪروڌ اچي ويو ۽ چوڻ لڳو تہ باندر کي پڪڙيو جيئن ڀڄي نہ وڃي. سيڪي ويو دنيتو، جلد ڊوڙو، رڇ ۽ باندر جتي ڏسو اُتي ئي انهن کي پڪڙي کائو.

بن باندرن ڪريو ڏرٽي ظاهر پڪڙيو جترا ڀتي لپسوي پاپر
شرم نہ ٿي پيو هٽين لباڙ انـگد ڇيو ڪرين لڇڻ اُگهاڙ!

[illegible] تي وهيو نه ڏنو، بچي لهري
[illegible] انهيءَ کي چوندا اي دشت، لاءِ
[illegible]
[illegible] ڪري ٿو.

[illegible] ولنه ڦلجي جيپ سڙندي!

[illegible] ڪرندئون
[illegible] سان گڏ جڏهن پڌ ڪتبيون

[illegible] زال ٿي سڙي؟ انهيءَ جو [illegible] لاءِ [illegible] ڏوليءَ لي ڪرنديون. انهيءَ رسم ڪا اصل ڪونهي.

بدي اِهو سپ رانوڻ [illegible] ڪٽين سڪي آيو؟
اهڙي لباڙ ۾ بالي [illegible] ٽپين اِهو ٿي ڪلتين!

[illegible] بدي رانوڻ [illegible] [illegible] هيالي [illegible] آهي. اهڙي [illegible] ملي [illegible]

[illegible] ونڌيان لهڙي جٽي سچ چوان.
[illegible] بيو پورٽگيا ڪري اندر رکيو.

[illegible]

[illegible] ڪيو ڪري
[illegible] هيو ماري!
[illegible] بڪڙي [illegible] پيو وڃڏيو!

مڪت ڏسي گهڻا باندر پڳا ڏوهـه وڏاڻا ڏيڻ لڳا
راوڻ ڪاوڙجي وڃر هلايـا ٻوڙي اسان کي مارڻ آيا!

مڪت ڏسي گهڻا باندر ٻڇي ويا. چي: اهي وڄر راوڻ هلايا آهن، جي اسان کي مارڻ لاءِ اچن ٿا.

چيو باندرن پرڀ کين ٻچو مڪت راوڻ جا چار ڏسو!
اِهي نه وڄر نـه وڄر راهو ڪيتو انـگد مڪا آهن درشن هيتؤ.

پڳوان باندرن کي ٻچندو ڏسي چوڻ لڳو نه ٻچو نه. اهي راوڻ جا مڪت آهن. اهي نڪي وڄر آهن ۽ نه وري راهو يا ڪيتو ئي آهن. اهي انگد اسان کي موڪليا آهن ته انهن جو درشن ڪريو!

ڪڏي هنومان ٽن کي ڪنيو ڏنا اچي پـرڀ هٿ
باندر حيرانيءَ مان ڏسـن پرڪاش ٽلي نـه ڪٿ

هنومان ڪڏندي انهن کي وڃي ڪنيو ۽ وڃي پرڀو جي هٿ ۾ ڏنا. باندر ڏسي حيران ٿي ويا جو مڄڻ سورج جهڙو پرڪاش هو. انهيءَ پرڪاش جي ۽ مڪٽن جي مٽين جي سمدرتا جي ڪٿ ڪير ڪري سگهندو؟

هُتي ڪاوڙيو ۽ چيو دشانن ماريو باندر جيئن ڪين پڇن
وڃــو بهادر جلــد پڇو ڪائو باندر بس جتي ڏسو.

راوڻ کي ڪروڌ اچي ويو ۽ چوڻ لڳو ته باندر کي پڪڙ ۽ جيئن پڇي نه وڃي. سيڪي وير دئيتو، جلد ٻوڙو. رڇ ۽ باندر جتي ڏسو اتي ئي انهن کي پڪڙي کائو.

بن باندرن ڪريو ڏرٽي ظاهر پڪڙيو جترا ٻئي لمپسوي پاڻر
شرم نه ٿي پيو هٽين لباڙ انـگد چيو ڪرين لچڻ اُگهاڙ!

مان انهيءَ سموري سڀا کي ماري، لنڪا اجاڙ ڪري، منڊودري سميت
هنڪي ماءُ کي وٺي وڃان، اي راوڻ!

نيچ بادر اون چاهين مرڻ   مک ننڍڙي وڏي ڳالهه ڪرڻ
جنهن بل ڪوڙا وچن ڪيئين   بل ٻڌ ليچ پرتاپ بکين!

اڙي ليچ بالدر، مون سمجهيو، اون مرڻ چاهين ٿو تنهن ڪري ته ننڍڙي واتان وڏيون وڏيون ڳالهيون ٿو هڻين! اون جنهن جي زور تي ٿو ڪوڙا وچن ٿو ڪڍين، سندس ٻڌي، شڪتي ليچ ۽ پرتاپ جي اڪرام ڪرين ٿو، تنهنکي مان سڃاڻان ٿو. منهنجي اڳيان هو ڪجهه آهي.

ڳڻ ۽ مان ويچاري ڪري   پتا بـــن ڪيس ڏنـو
ٻيو دک استري ويوگ جو   تيرو مون پڻ چئو!

اڙي، انگد، تنهنجي رام جي ڳڻ ۽ عزت کي ويچار ڪري ته ڪيس پڻ ڏنو آهي! تنهن کان سواءِ ٻيو دک اُس زال جي وڇوڙي جو ۽ پڻ منهنجي ٻڌ ته منهنجي همت ۽ مردانگيءَ کي بي همت ڪري ڇڏيو آهي!

ڪٽڪٽائي ٻانهون ٻه ڀاري   ٿيون ڪيون انگد بل ڌاري!
ڌڏي ڌرتي ۽ ڀڳا سڀا سد   ڪي ٿيا ۽ منـــا ڪي اڏا!

انگد تنهن ڏنهن راوڻ جي ٻن ڀاري ٻانهن کي ٻڌي ڌرتيءَ تي ڪٽي ڪيو، سڀ سڀا جا ماڻهو ڏهي ٻڌي وڃا ڪي اڏ مٿا ليا.

راوڻ آئيو ڪرندي پـاڻ سنڀاري
مڪٽ ڪريا ڏهه ڌرتيءَ ڌاري
پـــاڻ ڪٽي ڪي مٿان رکيا   ڪي انگد وري پريپ بنيا.

راوڻ ڪرڻ کان پاڻ سنڀالي اٿو. سندس ڏهئي مڪٽ ڌرتيءَ تي ڪري پيا جن مان ڪي ته هن کڻي پنهنجي مٿي تي رکيا ۽ ڪي وري انگد اڇلائي رامچندر کي موڪلي ڏنا پاڻ جي ڏريعي!

مڪٽ ڏسي گهڻا باندر ڀڳا ڏوهه وڌاتا ڏيڻ لڳا
راوڻ ڪاوڙجي وجر هلايا ٻوڙي اسان کي مارڻ آيا!

مڪٽ ڏسي گهڻا باندر ڀڄي ويا. چي: اهي وجر راوڻ هلايا آهن، جي اسان کي مارڻ لاءِ اچن ٿا.

چيو باندرن پريپ کين ٻڌو مڪٽ راوڻ جا چار ڏسو!
اِهي نه وجر نه وجر راهو ڪيتو انگد مڪا آهن درشن هيتو.

ٻڌران باندرن کي ٻڌندو ڏسي چوڻ لڳو ته ٻڌو ته. اهي راوڻ جا مڪٽ آهن. اهي نڪي وجر آهن ۽ نه وري راهو يا ڪيتو ئي آهن. اهي انگد اسان کي موڪليا آهن ته انهن جو درشن ڪريو!

ڪڏي هنومان لن کي ڪميو ڏنا اچي پريپ هٿ
باندر حيرانيءَ مان ڏسن پرڪاش ٿئي نه ڪٿ

هنومان ڪڏندي انهن کي وڃي ڪيرو ۽ وڃي پرڀو جي هٿ ۾ ڏنا. باندر ڏسي حيران ٿي ويا جو مڄون سورج جهڙو پرڪاش هو. انهيءَ پرڪاش جي ۽ مڪٽن جي مڻين جي سندرتا جي ڪٿ ڪير ڪري سگهندو؟

هُتي ڪاوڙيو ۽ چيو دشانن ماريو باندر جيئن ڪين ڇڏن
وڃو بهادر جلد ڀڄو کائو باندر بس جتي ڏسو.

راوڻ کي ڪروڌ اچي ويو ۽ چوڻ لڳو ته باندر کي پڪڙيو جيئن ڀڄي نه وڃي. سيئي ويرَ دنيتر، جلد ڊوڙو. رڇ ۽ باندر جتي ڏسو اتي ئي انهن کي پڪڙي کائو.

بن باندرن ڪريو ڌرتي ظاهر پڪڙيو جترا ٻئي لمسوي پاٿر
شرم نه ٿي پيو هٽين لباڙ انگد چيو ڪرين لڇڻ اُگهاڙ!

ماڻ تنهنجي سموري سڀا کي ماري، انگر اُڀو ڪري، منهنجي سمجهه
هاڪي ماٺ کي وٺي ويهي، اي راوڻ!

نيچ بادر اوڻ چاهين مرڻ مُک ننڍڙي وڏي ڳالهه ڪرڻ
جنهن ڀل ڪوڙا وچن ڪيڏين ڀل ڀڳ ڪيچ پرتاپ بکين!

اڙي نيچ بالدر، مون سمجهيو، توُن مرڻ چاهين ٿو تنهن ڪري ئي ننڍن منهن واتان مان وڏيون وڏيون لاٽون ٿو هڻين! اي جنهن جي زور تي ۽ ڀٽس تي هي ڪوڙا وچن ٿو ڪڍين ۽ سندس ڀڳي، شڪتي تيج ۽ پرتاپ جي تعريف ڪرين ٿو، تنهنڪي مان سچا ٿو. منهنجي اڳيان ڪو ٽي آهي.

ڪنڻ ۽ مان ويچاري ڪري پتا ٻن ڪيس ڏنو
بيو دک استري ويوگ جو ٿيو مون پوءِ چئو!

اڙي، انگد، تنهنجي رام جي ڪنڻ ۽ عزت کي ويچار ڪري ته ڪيس ٻن ڏار آهي! تنهن کان سواءِ ٻيو دک اُس زال جي وڇوڙي جو ۽ پڻ منهنجي اڳ ۾ منهنجي همت ۽ مردانگيءَ کي ٻي همت ڪري ڇڏيو آهي!

ڪنڪتائي پانهون ۾ ڀاري ٽٽيون ڪيون انگد ڀل ڌاري!
ڌڏي ڌرتيءَ پڳا سڀا سڌ ڪي ٽٽيا ۽ مٿا ڪي اڏا!

انگد ٿيو ڏاڍي راوڻ جي ٻن ٻاري ٻانهن کي ٻڌي ڌرتيءَ تي ڪٽي ٽنو ڪيو، سڀ سڀا جا ماڻهو ڏسي ڀڄي وڃا ڪي اڏ مٿا ٿيا.

راوڻ اُٿيو ڪرندي پاڻ سنڀاري
مڪٽ ڪريا ڏهه ڌرتيءَ ڌاري
پاڻ ڪٽي ڪي مٿان رکيا ڪي انگد وري پريپ بڻيا.

راوڻ ڪرڻ کان پاڻ سنڀالي اٿيو. سندس ڏهئي مڪٽ ڌرتيءَ تي ڪري پيا جن مان ڪي ته هن کڻي پنهنجي مٿي تي رکيا ۽ ڪي وري انگد ڀڳوان رامچندر کي موڪلي ڏنا پاڻ جي ڌرتيءَ!

انگد چيو ته برابر- تون ڏاڍو لچ وارو آهين، تڏهن ته بيو تو بيهدي مک سان پنهنجي نيڪي ڪرين!

هاڻ نه رهي تو مورک شرير سرڪاتي نه سڏجي ويـر.
بڻيو بازيگر ڪڏهن بهادر سرڪاتي پنهنجو روز سراسر!

اي مورک، هاڻي تنهنجو سر بر نه رهندو. سر ڪٽجڻ سان ڪو ويـر بڻجندو آهي؟ بازيگر ڪڏهن وير بڻيو. جو سراسري روز سر ٿو ڪاٽي؟

گپ چڏي نہ ٻالهين وڏاء چوڻ منهنجو مڃ عقل هلاء
دوت ڪرم مان ڪرڻ نہ آيو تنهنجي پلي لاء رام پٺايو.

انهيءَ اجائي گپ شپ کي ڇڏي ٻالهين کي وڏاء نہ، منهنجو چوڻ مڃ. مان دوت بڻجي نہ آيو آهيان. مونکي تہ رام تنهنجي پلي ڪرڻ لاء موڪليو آهي

نہ تہ ڇڏيان مان تنهنجو منهن تـوڙي
وتـي جانڪي نيان ها زوري!
ڏني مون تنهنجي شڪتي ساري آئين چورائي جور، پرناري!

مان تہ جيڪر تنهنجو منهن تـوڙي جانڪيءَ کي ڪٽي رام وٽ پهچايان ها. تنهنجي شڪتي تہ پڌري آهي جو تون پر ناري چورائي پڪو آهين؟

دئيت پتي، تـو گهٽو ايمان رام سيوڪ آءُ سگريو غلام
آءُ مالڪ جي ڊپ ڊجـان نہ تہ ڏسين کهڙوکيل ڪريان!

اي دئيتن جا راجا، توکي گهٽو ايمان آهي! مان تہ رام جو سيوڪ سگرو غلام آهيان. مان مالڪ جي ڊپ کان ڊجان ٿو، نہ تہ توکي ڏيکاريان تہ مان ڇا ڇا ڪري سگهندو آهيان!

ماري سئنا ۽ ڏرن ستـي نگر اُجـاڙ ڪريـان
مندودري سمت نيچ دئيت جنڪ سُتا وٺي وڃان!

مان تنهنجي سموري سينا کي ماري، لنڪا اجاڙ ڪري، مندودري سميت هاڪي ماڻهن کي ولي وڃان، اي راوڻ!

نيچ بادر اون چاهين مرڻ مُک ننيڙي وڏي ڳالهه ڪرڻ
جنهن پل ڪوڙا وچن ڪڍين پل ٻڌ ڪيچ پرلاپ بڪين!

اڙي اڌم بادر، مون سمجهيو، اون مرڻ چاهين ٿو تنهن ڪري ته ننڍي واتان سان وڏيون وڏيون ڳالهيون ٿو هڻين! اون جنهن جي زور تي ۽ بشمي اهي ڪوڙا وچن ٿو ڪڍين ۽ سندس ٻڌي، شڪتي ۽ پرتاپ جي اڪرامه ڪرين ٿو، تنهنکي مان سڃاڻان ٿو. منهنجي اڳيان هو ٻار آهي.

ڪڻ ۽ مان ويچاري ڪري پتا ٻن ڪيس ڏنو
بيو دک استري ويوگ جو تيو مون پڻ ڇڏيو!

اڙي، انگد، تنهنجي رام جي ڪُل ۽ عزت کي ويچار ڪري نه ڪيس نه ڏنو آهي! تنهن کان سواءِ ٻيو دک اٿس زال جي وڇوڙي جو ۽ ٻيو منهنجي اڳ ۾ ڏسڻ همت ۽ مردانگيءَ کي ڀي همت ڪري ڇڏيو آهي!

ڪنڪنالي ٻانهون ٻه ڀاري ڦٽيون ڪيون انگد پل ڏاري!
ڏڏي ڌرتيءَ پيگا سيا سد ڪي ڦتيا ۽ مٽسا ڪي اڏا!

انگد تيز ڏٺي راوڻ جي ٻن ڀاري ٻانهن کي ٻئي ڌرتيءَ تي ڪٽي ڦٽو ڪيو، سڀ سڀا جا ماڻهو ڏسي ٻجي ويا ڪي اڏ مٿا ليا.

راوڻ اٿيو ڪرندي پاڻ سنڀاري
مڪٽ ڪريا ڏهه ڌرتيءَ ڌاري
پاڻ ڪٽي ڪي مٿان رکيا ڪي انگد وري پرڀو بنيا.

راوڻ ڪرڻ کان ٻاڻ ٻاهالي اٿيو. سندس ڏهئي مڪٽ ڌرتيءَ تي ڪري پيا جن مان ڪي ته هن کڻي پنهنجي مٿي تي رکيا ۽ ڪي وري انگد اڇلائي مڇندر ڪي موڪلي ڏنا ٻاڻ جي ڏس ۾!

لڇمڻ موالڪي ڏسي ٿو سمجهين ۽ مٿس ڪي ٺيڪو وٺو ٻڌائين. اي دشت ڪراڪس چئه، مون لڇمڻ جي گيان کي ٻرڪيو آهي.

ٻڌو نه انگد راوڻ ٻاڻي ڳالهه سڻياري آڌر اگياني.
سهس ٻاهر ٻلوان سڏائي سڀ ٻانهون ٻاهه ٻاڻ جلائي.

انگد، راوڻ جي انهن ڳالهين ڪان ٻڌو ڪونه. راوڻ کي دشمن رکي ڄاڻائين ته اي آڌر ۽ اگياني، سڀالي ڳالهاء. سهسر ٻاهو ٻاڻا کي وڏو سمجهندو هو، ٻر هن جون سڀ ئي ٻانهون پڪوان جي ٻاڻ جلائي ڇڏيون!

رام رواجي منش اڙ ٻنگا؟ ڪلپ رواجي وڻ ند ساڌارڻ گنگا؟
ڪام ڏين گئو ساڌارن ڪانه ڌرم ساڌارڻ نه اَن دان!
امرت رس، رواجي رس واري ڪام ديو رواجي ڏن ڌاري؟

اڙي مورک رام کي ساڌارڻ ماڻهو سمجهيو اٿئي؟ رواجي وڻ ۽ ڪلپ ٻرڇ، ساڌارڻ ندي ۽ گنگا ندي، ڪام ڌين ۽ ساڌارڻ ڳئون، اَن دان ڪرڻ جو ساڌارڻ دان آهي؟ اڙي مورک امرت رس ورڻي لڇمڻ رواجي رس ٿو سمجهين ۽ ڪام ديو کي رواجي ڌاش ڌاري آهي؟

پنڱر رواجي نه چنتامڻ شيش نه ڪو سرپ ساڌارڻ
گرڙ نه آ جيئن پکي عقاب ٻيگنت نه ساڌارڻ لاڀ

رواجي پٿر جيئن چنتامڻ نه آهي، رواجي نانگ جيئن شيش نه آهي، گرڙ ڪو رواجي عقاب نه آهي، ليڪن رام جي ڀڳتيءَ جو لاڀ به رواجي يا ساڌارڻ لاڀ نه آهي.

هوندي سڻنا ساڙي نگر بن اُجڙي ڪري جُٺ
هنومان رواجي سو بندر جنهن جنهن ماريو پُٽ!

اڙي ايماڻي راوڻ، جنهن لڇمڻ جو پٽ ماريو، سڄا هوندي شهر کي ساه

ڏاڍي، باغ کي اجڙ ڪيو، اهي ڪم ڪو رواجي بالدر ڪري سگهندو آهي!
هنومان رواجي بالدر نه سمجهه.

ٻڌ راوڻ، بس ڇڏ چترائي پڇين نه ڪرپا سنڌ رگهورائي
جي ڀُٽبين ڪون رام جود روهي برهما وشن شوُ بچائي نه ڪوئي!

اڙي اکائي راوڻ، هاڻي چترائي ڇڏي رام جو ڀڄن ڪر، جيڪڏهن تون ان سان ڏيو وڪندين ته برهما وشنو ۽ شو ڪو ڪي بچائي نه سگهندا.

موُڙ، ڪپٽ ڇڏ ڪجهه سنڀال رام وير ڪنده ٻيڙا حال
سرودجي ايندا باندرن اڳي ڪري پوندا پُٽ کير لڳي!

اڙي مورک راوڻ، ڪپٽ ڇڏ ۽ ڪجهه سمجهه. رام سان وير وڪندين نه نچڙو ليندين تنهنجا اهي ڏهئي سروڌجي بالدرن جي اڳيان ڏرليء تي پيا هرندا ۽ تنهنجا پٽ به ڏيرن لڪجا سا مري ويندا. ڪنهن به ڳالهه تي ٻالور نه ڪر.

دکپالن مون پاڻي پريو رام پڏائين وريو وريو!
تو سوامي جي ويـر اهڙو جنهن سارهالين ڪون جهڙو

اڙي سکوديو دڪپال منهنجو پاڻي پيا پرن! اون هرهر رام کي ٻير پڏائين تنهنجو سوامي اهڙو جوڌو ويو آهي؟

دوُت پيڇي تو ڀلا ڇا لاء پريم شترو سان ڪي نه آهه؟
ڪيلاش ڪبرائيندڙ منهنجون ٻانهون
اڃا ڪرين پيو سوامي سارهالون؟

ڇا لاء تو دوسه موڪلي؟ دشمن سان پرير ڪندي لڄ لڳي اٿيئي! تون ڪيلاش ڪبرائيندڙ ٻانهون ڏسي به هرهر رام جي ساراهه جون سرڪيون ڪو پرين؟

انگد چيو ڪي وارو آهين ڏهن نه پيو ٿون پاڻ سا رهائين!
ڪي وارا سچ، جي جڳ آهن مُک پنهنجي ڪڻ پاڻ نه ڳائن!

اي انگد، تنهنجي سڄا ۾ اهڙو جوڌو ڪير آهي، جو مون سان وڙهندو. تنهنجو رام ته زال جي وڇوڙي ۾ بلڪل هيڻو ٿي پيو آهي. ٻاڪس اڃا وري رام کي دکي ڏسي وياڪل ٿيو آهي.

هائو، راوڻ توکي ڳالهه لڪائي هڪ باندر نـ، تو لنڪ جلائي؟
جڳ جاڻي اهو سچ سمورو ڪيترو چوندو انهيءَ ڳالهه کي ڪوڙو؟

هائو راوڻ، هڪ ڳالهه ڪون ٿو لڪائين؟ هڪ ئي باندر تنهنجي لنڪا جلائي هئي؟ سنسار ڄاڻي ٿو.

شهر ساڙيـو هڪ بـاندري بن پريپ آگيا پـاء
خود سمجهي، هن اوگيا ڪئي تنهن پـو پاڻ لڪاء!

مون ڄاڻي سمجهو ته هن بنا آگيا جي اهو ڪم ڪيو تنهن ڪري ٻاڻا لڪائيندو ٿو گهمندو وتي!

پريت وروڌ سمان سان نيت وساري جو
هاٿي جي ماري ڏيڏري وڏو چوي نہ ڪو.

ايئن چوي ٿي ته وار لوڙي دوستي هميشہ پاڻ جهڙو سان ڪجي آهي. جيڪڏهن هاٿي هڪ غريب ڏيڏريءَ کي ماري وجهندو ته الٽي وڏو ڪم نہ ڪونہ چوندو.

طعنہ گڏيل لفظ انگد جـا راوڻ ردي جان ٻـاڻ
جلن پـيدا ٿيل ردي انـدر ڪـڏي انبورين سـاڻ.

انگد جا طعنہ وارا لفظ راوڻ کي جهڙا ٻاڻ سمان لڳي جڳيا انهن ٻاڻن سندس هرديہ ۾ جلن پيدا ڪئي. اهي ٻاڻ ڪيئن لڳن؟ راوڻ خيالي انبورين سان اهي ٻاهر ڪڍي رهيو هو.

تڏهن ڪلي راوڻ جيو هڪ ڪڻ ٻاندر نيڪ
ڪري رکيا، ڌري پريم من ساڻ اُپاءَ انيڪ

راوڻ جيو ته ٻاندر ۾ هڪ گڻ آهي ته هو پنهنجي ٻالڪن ۾ رکيا ڪيترن ساڻ اپاءَ ڪري به وفادار رهندو آهي.

سوامي ڀڳت آ تنهنجي ذات نيڪي ڪرين تو پيوان پانت
ڪڻ گراهڪ پرير سجان رکان نه دل ۾ الين لون ڄاڻ

تنهنجي ٻاندر ذات پنهنجي سواميءَ جي ڀڳتيءَ کان پرسن آهي! اهڙي ڪري تون اسري جي نيڪي ٿو ڪرين! مان ته ڪيا گراهڪ آهيان، اهن وچن ۾ ڌيان نٿو ڏيان!

تنهنجي سڀاڻي ڀرڪرت سُهائي ڪئي ڏهيسر مون ۾ ٻڌائي!
تو ۾ ته آ، هنومان جيو سچ لاج ڪرود اهنڪار نه پيو ڪجهه

اهو تنهنجو سڀ سڀاءَ ڏسي، راوڻ! مون ۾ سڀائي ڪئي! جيڪي هنومان پڌاڙو هو سو مون اکين ڏٺو ته تو ۾ اهنڪار ۽ ڪرود آهي ۽ لڄ جو تو ۾ ذرو به ڪونهي! هنومان بلڪل سچو آهي!

ڪئلي تو سامي، مان هڪ ٻيل ڪئلاش پُڇاڻن جو آ کيل
شو جاڻي، مون آسڻ لايو سرڪاٽي جرن پيت چڙهايو!

اڙي مورک، تنهنجو سوامي منهنجي اکيان الس آهي جنهن ڀل جي اکيان هڪ ڪئلي! ڪئلاش ته منهنجي پڇاڻن جو کيل آهي! مان اهو راوڻ آهيان جنهن اڪيد آسڻ لڳائي شنڪر جي اکيان پنهنجو سر ڀيٽ ڪري هيو!

تنهن راوڻ تون گهڻ سمجهين منش ڪرين واکاڻ
دشت بانـدر ٻکوات ڇـڏ مون ڄاڻو تو ڪيـان.

راوڻ پڇيو تہ اي باندر، تون ڪٿان آيو آهين؟ انگد وراڻيو تہ مان شري رامچندر جو دوست آهيان. منهنجي پتا بالي ۽ توهانجي وچ ۾ جيڪو مترتا جو ناتو هو اهو نباهڻ ۽ توهانجي ڀلائي ڪرڻ آيو آهيان.

ڪري ايمان ۽ موهہ وس انڌا! سيتہ ڪٺي پڳتن ڇوري لنڪا!
هاڻ بہ منهنجو چوڻ مڃين ڪميا اپراڌ، ۽ سڪي بہ ڇڏين.

اڙي انڌا ايماني، موهہ وس ٿي سيتہ کي چوري ڪٺي پڳو آهين! هاڻي بہ منهنجو چوڻ مڃين تہ هوند توهانجا ڏوهہ معاف ڪري ڀڳوان توکي سکي ڪري.

ترڻ ڏندن ۾ گهڇي ڪهاڙي نگرواسي پڻ ساڻ ڪڻ ناري
سڀ ڪان اڳ ڪر سيتہ ماتا ائين هلي ٿيءُ شرني داتا.

ڏندن ۾ ترڻ وجهہ ۽ گهچيءَ ۾ ڪهاڙي. سڀ نگرواسي ۽ مندودري ساڻ ڪڻ. سيتا کي اڳتون ڪري ڀڳوان جي شرن هلي پئو!

پرڻپال رگهہونش مڻ ڪريو رکيا پريہ موهہ
دين وچن اهڙا ٻڌي اپيہ ڪندا پرڀوءِ توهہ.

"اي ڀڳوان، رگهونش مڻ، منهنجي رکيا ڪريو" اهڙا جي دين وچن چوندين تہ پرڀوءِ توهانجي ضرور رکيا ڪندا ۽ ڀؤ کي ناس ڪندا.

آءٌ بالي پٽ نانءُ انگد توهان ٻنهين ۾ گوڙهي سنگت!
تون انگد جو ساٿيو بالڪ! بانس جهنگل جي باهہ آ ناسڪ!
ڳرپ نہ ڪرئين تون ناحق جائين!
مک سان ٻپسوي دوت سڏائين!

اڙي انگد، تون اهو ساٿيو انگد آهين جو ونش جي ناس ڪرڻ لاءِ بانس جي جهنگل کي باهہ وانگر جيئن سان ساڙي رهيو آهين. تون ماتا جي ڳرڀ مان

اي ننڍي ڪرليس؟ آڙي ايانا، لون بدوبدي لي مٿهن سان ۽ جوڙن ۽ مان لهوي جو دوسه آهيان!

هاڻ ٻـڌاءِ تـه ٻالي ڪـٿ آ؟

ڪلي انگـد ڇيو پڇي ڪندين ڇا؟
ڏهـه ڏينهن پوءِ وچي سائس ملجانءِ
پـاڻي پـاڪر ۽ ڪشل پڇجانءِ!

حر ڏي ته هاڻي ٻالي ڪٿي آهي؟ انگد چيو ته ڏهه ڏينهن لرس، پوءِ وڃي هن سان ملجانءِ ۽ ڪشل پڇجانءِ!

ٻڌي باندر لوبهڙي ٻاٽي ڇڏيانءِ تو جگرو نيٽ پڇاڻي
اندر ٻر ڪاوڙ ڏادي آهي مگر مريادا لوڪي بچائي.

اهي وچن واروڻ کي ته وڻيا. انگد کي چيائين ته لوکي جيڙو او ڇڏيان جو لون دوسه لي آيو آهين ۽ دوسـه جو ٻت آهين! اندر ٻر ڏاڍي ڪاوڙ آهي پر مريادا لوکي بچائي لي وڃي!

جاٽان ٿو تلهنجا ڌرم شياتا سبيه چورالي ڏيڪاري نيچتا
ڏني مون تلهنجي دوت رکـواري
مرين نتو ٻـڌي ڌرم ورت ڌاري!

انگد چيو ته مون لهنجو ڌرم ۽ شيلتا ڏسي ڇڏي آهي! نيچتا ۽ ڪانئرتا سان سڀتا چورالي ٻکو آهين! لون دولن جي رکيا ڪندو آهين، سر ته مون ڏلو آهي. ٻڌي نٿو مرين، ٻالڪي ڌرم جو رکمال لو سڏائين!

لـوج تلهنجي کهڙو جوڌو انگـد
وڙهي مونسان هجي مونکان وڌ.
لو ٻريو دکـ زال کان هيڻو ٻاڻس اچڻ دکي ٻاڻ رهيٿو.

ٻڌ سروڪيءَ سڀ ڳڏي ڳواس سڻيءَ روپ ڀر سين اداس !
چون منتري ٻڌ انوسار دوست ڏنيو ٻورين پال ڪيار .

چانوانس ڳجهو ته اي سروڪي ، منتري سڀ ٻڌائين ته موجب صلاح ڏيندا . ڏيڍهين مرشي آهي ته ٻهر ڳالهين انگد کي راڙيا ڏي دوسه ڪري موڪليو .

سڻي صلاح اِها سين وٺي انگد جهڙو رکيو وڏش مٿي
ڪون آن ٻل ٻڌوان ڏڏان ڪڍ لنڪا ڪون جلد سڄان .

اها صلاح سڀني کي وڻي . ٻڌوان ٻوءِ انگد کي چيو ته اون جلد لنڪا وڃ . اون شڪتي شالي ۽ ٻڌوان آهين .

ٻهو رڌ مان چيا سمجهايان ڀرم ڇتر ڪو ڪوڪي پايان .
ڪاڄ مهنجو ٿئي سود الاڄ ڇتر و پالڪي دل هنجا اڄ !

اوڪي مان ڪام ڪاهو سمجهندو آهيان ، ڪهڙي ڪري اوڪي وڏ ٻڪ جا سمجهايان . اهڙي طرح منهنجو ڪم ٿئي جنهن ۾ دشمن جي ته ٻالڪي اي اچي .

ڇرن ڇڪي ۽ ڇڪي هر نام انگد وڃو ڪري سين پرنام .
پريب پرتاپ سان ڏڏر ٿيو ڇتر ڪڙڪو لنڪا وڃو !

انگد سڀني اڳيان سرائي ۽ رام جنهن لنڪا روانو ٿيو . ڪوڙ ڪمس ڪري ٿيو . لڙائي ۾ ڇتر انگد اهڙي طرح روانو ٿيو .

لنڪ ڪوڙيو ڏنو راوڻ پٽ راند ڪندي ٿيو سائس جٽ
ٻالوين ڪندي وئي ٻالڪ وڏي ٻڌوين آڪل ٻل وهي نڪري !

لنڪا ڪوڙيا سان جن راوڻ جو ٻچو ڏٺو جو والد ڪري رهيو هو ٻالڪن
ڪندي ڳالهين کي ڪار لڳي . اهي اوڙي انهل ته ته ٻاهي وار ڪيا .

مارڻ انگد لاءِ لت هڻئين تنگ پڪڙي ديهه مٿي ڪنئين!
دليت پکا ڏسي جوان هيءَ ڀاري
پڇي نه سگهن روئن زارون زاري!

دليمه راوڻ جي پٽ انگد کي مارڻ لاءِ ڪيس لت هڻئين. انگد موت ۾ سندس ٽنگ پڪڙي، مٿي سر ۾ کي کڻي گهمائي وري ڌرتيءَ تي ڪڍي ڦٽو ڪيو. پوءِ کان سڀ دليمه ڀڄي ويا. ڀڄي نه سگهيا پر ڌاڙون پڪارون ڪري روئڻ لڳا.

راوڻ دربار ويو وير انگد سمريندو سري رام
شيرن جيان ڇوڏر ڏسي گڏونت ٻل نڌان.

انگد پوءِ راوڻ جي دربار ۾ ويو. هو ويرن وانگر هيڏانهن هوڏانهن ڏسڻ لڳو ۽ دل ۾ رام جو سمرڻ پئي ڪيائين.

پڳو باندر هڪ خبر سڻائڻ سڀ راوڻ کي حال ٻڌائڻ
پڇي ڏهيسر حڪم ڪيو ڪٿي جو آ ڪيس وٺي اچو؟

هڪڙي باندر دوڙي وڃي راوڻ کي خبر ڏني. راوڻ حڪم ڪيو ته ڪيس وٺي اچو. ڏسون ته ڪٿي جو باندر آهي!

ويو سڀا ۾ ٻنا ڌپ داءُ نيڪ ٻلونت پر وير سڀاءُ.
باندر ڏسي سڀ ڪيس اُٿيا ڪرود کان راوڻ ٿي ڊريا

انگد ٻنا ڊپ جي سڀا ۾ ويو. سندس ايمه نيڪ هئي ۽ سڀاءُ ۾ ويرتا جهڙو هوس. باندر ڪيس ڏسي اٿي ٻيٺا. راوڻ کي حيراني لڳي!

پڇيو راوڻ تون ڪٿي جو باندر
"رام دوت مان" اي ڏهه ڪندر!
مون پتا ۽ تو مترتائي آيو آهيان تو ڪرڻ ڀلائي

اي پکوان لنڪا جي مندر ۾ تال مرڊنگ وڄن ٿا، اهو آواز اتان جو آهي، رام راوڻ جي اهڙي ليڪي هڏي مشڪير ۽ ڏنش لي ٻاڻ چاڙهيائين.

چت مڪٽ سڀ ڪنن ڦل ڪيرايا هڪ ئي ٻاڻ
سڀن ڏٺا ڏرڻيءَ ڪريل راز نه ڪنهنکي جاڻ.

راوڻ جو آڪاڙو، ڇت، مندوديءَ جي ڪن جا هيرن جا ڦُل سڀ هڪ ئي ٻاڻ سان اچي ڌرتيءَ تي ڪريا. اها خبر هت ڪنهنکي نه پيئي!

اچرج اهو ڪري رام ٻاڻ اچي پيو ترڪش
راوڻ سڀا ساري ڀني ڏسي آنند پنگ رس!

ٻاڻ ٻهڪجو اچرج جهڙو ڪراڪ ڪري وري اچي ترڪش ۾ پيو. راوڻ جي سڄي سڀا ڏسي ويئي جو سندن آنند ۾ وگهن پيو.

ڌرن ڌڏي نڪا آنڌي آئي استر شستر نه ڏٺو ڪنهن جائي!
سوچ پيا سڀ ڪري ويچار ڏيڻ لڳا آپ شگن چوڌار!

سڀا ۾ ٻاڻ ڪنهن نه ايندو نه ڏٺو. نڪي ڌرتي ڌڏي، نڪي انڌاري ئي آئي. اهو ويچاري سڀ ڳڻتين ۾ پئجي ويا. چوڌاري اپشگن ليکا لڳا.

هرڪو وڃي گهر ڪري آرام پڌي دک پالو ساري گام
سوچ مندودري انڪ پريا هن ڪنن ڦل هيٺ ڪريا!

راوڻ حڪم ڪيو ته هرڪو گهر وڃي آرامي لئي. شهر ۾ دک جانئجي ويو. مندودري ۾ دکي ٿي. ڏنائين ته سندس ڪن جا ڦل ڪري پيا!

وشو روپ رگهوونش مڻ ڪريو وچن وشواس
لوڪ ڪلپنا ويد ڇئي انگ انگ پريتي خاص.

رامچندر ڀڳوان آهي. منهنجي چوڻ تي وشواس ڪر. هن جي الڳ الڳ
۾ لوڪن جي ڪاما جي جسم آهي. ويد چون ٿا.

وچن نار جا ٻڌي ڪن ماڻ چوڻ لڳو: آ موهه ڀاران !
نار سيالا ڪوي سچ چون آٺ اوگڻ پڻ ويد ڏسن.

استريءَ جا وچن ٻڌي چوڻ لڳو ته موهه ڀاران آهي. ڪوين سچ چيو آهي
ته ناريون ڏيٺيون لڳنديون آهن. ويد وري اٺ اوگڻ ڏسيا آهن.

بن ويچار ڪم ڪرڻ ضرور دپ اگيان اسوچ ۽ ڪوڙ
ڪپٽ چنچلتا اپوترائي ديچاريءَ دشمن ڪري وڏائي.

بنا ويچار جي ڪم ڪرڻ، ڪوڙ، چنچلتا ڪپٽ ڏپ اگيان، اپوترتا ۽ دئيا
جو اڀاءُ. اهي اٺ استريءَ ۾ اوگڻ آهن. تون دشمن جا گڻ ڳائي مونکي
ڏيکاريو آهي!

ڳالهه پريا تنهنجي لائق سوچڻ ٻڌڻ سڪدالڪ ۽ پيو ميٺڻ
دل مندودري الين چيو ڪال وس مت ۽ ڀرم پيو!

راوڻ مندوديءَ جي ڳالهه ٻڌي کيس چيو ته اي پريا، تنهنجي ڳالهه
سوچڻ جي لائق آهي. تون جيڪي چوين ٿي، سو ڏسڻ ۾ ته سکدائڪ آهي ۽
اُن کي منائڻ واري آهي. ٻر حيثيت ۾ نقصانڪار آهي! مندودري دل ۾
سمجهي ته هن جي مت ڪال وس ٿي وئي آهي ۽ ڀرم ۾ اچي ڦاٿو آهي!

پريات سمي جا ڪيو رگهراءِ منترين سڏائي پڇي پڻ راءِ
چلو، ڪجهي ٿاڻ ڪهڙو اپاءُ چيو جامونت سڻي سڻاءِ:

پرڀات جي ۽ ڀڳوان جاڳيو. انهيءَ مهل تي منترين کي ٻڌرائي ڳالهين صلاح
چهائين ته لڙائي ڪيئن لڙهجي. جامونت چيو:

راوڻ کي ڏاڍو غصو لڳو؛ چوڻ لڳو ته توهان کي اهي صلاحون ڪنهن ڏنيون آهن؟

مت سني تـوکي لڳندي ڪوڙي

ڪال وس منش کي دوائي جهڙي!
سنڌيا سمجهي گهر راوڻ ويـو
ويـچار مگر ڪجهه دل ۾ ٿيو!

پلائيءَ جي صلاح توکي ڪوڙي لڳي! ائين ڪال وس ماڻهوءَ کي ته اثا دوا جهڙي لڳندي آهي. شام ٿيندي ڏسي راوڻ گهر هليو ويو. پر دل ۾ ڪجهه ڏپ ضرور رهيس!

نوان پتا گل وٺن سهايا هٿ پنهنجي سان لڇمڻ سجايا
تنهن رکي مرگهه چال سند ر آرام ڪـيـو تنهن رامچندر

نون تازن پتن مان لڇمڻ هٿ سان آسڻ ٺاهيو. رامچندر ان تي مرگهه ڇالا رکي آرام سان ان تي ليٽي پيو!

رام سگريو جي گود تـي ليٽيو

تـرڪش ڌنش ڪٽي پري ليٽيو
ٻاڻ رکي ٻنهي ڪمل هٿن ڪنن اچي چيو ڪجهه وڀيشڻ!

شري رامچندر پوءِ وري سگريو جي گود ۾ ليٽيو. ترڪش ۽ ٻاڻ لاهي پاسي ۾ رکيائين. اوڏيءَ مهل وڀيشڻ ڪجهه ڀڳوان کي ڪن ۾ اچي چيو.

وڏ ڀاڳي انگد هنومان زور وينا ڏين ٻئي وڏ ساڻ.
پريو پريان وير آسڻ لائي سيڪي رکيا شستر تيار ٻٺائي

انگد ۽ هنومان ڀڳوان کي زور وينا ڏين. ٻنهي ڀائن لڇمڻ وير آسڻ لڳائي ويٺو آهي ۽ تير ۽ ترڪش تيار رکيا اٿس.

آڪاش تارن سان الين جڳمڳائي نارسندر جيئن زيور پائي!
؛ داغ ڪارو ڪيو ڪنهن چنڊ ماڻ
جواب هرڪو ڏئي مت پرماڻ!؛

آڪاش تارن سان الين ان جڳمڳائي، جيئن ڪا سندر ناري زيور پائي بيٺي آهي. رامچند ڏي اهاري پڇيو ته اهو ڪارو داغ چنڊ ۾ ڇاجو آهي، هرڪو سمجهه سان جواب ڏئي.

هنومان چيو پڌو پريو چنڊ پريه تو داس
تو مورت تنهن ردي اندر اها پاچولي پاس!

هنومان چيو ته سوامي، چنڊ توهان جو پيارو داس آهي. سندس من ۾ توهان جي جهڪا صورت وسي ٿي تنهن جو اهو پاچو تو ٻري! اهي جو رنگ ۾ شيام آهي.

چيو وڀيشڻ پڌو ڪرپال اها نه بجلي، مينگهه جي ڍال!
اهو ته هڪ آ لنڪا مندر راوڻ ڪئي ڪلي سڀا اندر!

وڀيشڻ چيو ته اها لنڪي بجلي آهي ۽ نه مينگهه جي ڍال ٿي آهي. اهو ته هڪ لنڪا جو مندر آهي جنهن ۾ راوڻ اندر سڀا ڪلي ڪئي آهي. اهي راوڻ جو آڪاز آهي.

چتر ميلگهه مٿي سر ڏريل مينهن گهڻا چوگرد وريل
ڦل مندودري جيڪي ڪنن بجلي جان ٿا سي چمڪن.

اهو ميگهه، جو چت آهي جو مٿي تي رکيل آهي. اها برسات جي گهٽا آهي. مندودريءَ جي ڪنن ۾ جيڪي ڦل ۽ هيرن جا زيور پيل آهن، تن جو چمڪو آهي!

وڄن تال مرڏنگ عجيب آواز ڪرن سي عجيب غريب!
مشڪيو رام پڌي راوڻ ايمان
ڪڍي ڪرڪش سان چاڙهيو باڻ

رانوڻ مندودريءَ متي ڪئي   دل ورتي پڻ آٿت ڏيئي
هنيون اجايو هٺ ڪيو آهي!   پل منهنجي مت جڳ ڪو ناهي

رانوڻ مندودريءَ کي متي ڪيو ۽ کيس آٿت ڏيئي سندس دل ورتائين. چوڻ لڳو ته منهنجي مت سنسار ۾ ڪير ناهي. تو کي اجايو ڊپ اچي ويو آهي!

آخر مندودريءَ کي سمجهائي   رانوڻ ويو دربار سڌائي
دل مندودريءَ ڪيو ويچار   ڪال وس اُپن ٿيو اهنڪار!

مندودريءَ کي ائين سمجهائي رانوڻ دربار ۾ ويو. مندودريءَ دل ۾ سمجهيو ته رانوڻ کي ڪال جي وس هجڻ ڪري اهنڪار پيدا ٿيو آهي.

سڀا آيو ۽ پڇيو وزيرن   لڙڻ اٽڪل ڏسيو چيو اميرن.
سيئي لڙي ڪندا سرانجامي   پڇو ڇا لءِ ٿا هر هر سوامي!
ڀؤ نه ذرو ۽ نڪو ويچار   باندر اصل کان دئيت آهار!

سڀا ۾ اچي وزيرن کان پڇڻ لڳو ته هاڻي ويچار ڪري ٻڌايو ته ڪيئن لڙجي؟ وزيرن چيو ته سوامي، اوهين هر هر پڇو ٿا! ڊپ ڪهڙو آهي؟ باندر ۽ رڇ ته دئيتن جي خوراڪ آهن!

وچن ٻڌي سڀ جا چيو   هٿ جوڙي پروهٿ
نيت ويچاري ناهه چيو   منترين مت آ ڳوٺ!

سڀني جون ڳالهيون ٻڌي پروهٿ هٿ جوڙي چيو ته سوامي، هنن نيت ويچاري نه چيو آهي. هنن جي سمجهه ڳوٺ آهي!

ڪرن خوشامد سڀ اجائي   ائين ڪرڻ نه آهه ڀلائي
سمنڊ لنگهي جڏهن باندر آيو   دئيت نه ٽڪجن ٽنهن ڪٽ کايو!

مهاراج، هي سڀ توهان جي خوشامد ٿا ڪن. پر ائين طرح ڀلائي نه ٿيندي.

ڪڏهن ڪوهان پيا وات نه هو؟ نگر ساڙي هڪ باندر ويو
ڇوڻ سڻي پر ڪرڻ خراب ملاح ڏين نه ڏين جواب!

پرهمڻ سڀني وزيرن کي چيو ته جڏهن هڪ باندر شهر ساڙي رهيو هو ته ڪوهالڪي وانءِ ڪرڻ هو جو ڪيس پڪڙي ڪانه ڏسڻ پر ته هنن جي صلاح سڻي آهي پر اُن تي عمل ڪندا نه ڊوکو ڪانسدا. صلاح سڻي نه ڏيئي سگهجي نه جواب نه ڏجي!

وچن پڌو منهنجا آڌر ساڻ سمجهو نه هونگي ڪانڙ نڌان!
سدا سک ڪاري وچن پڌائن اُهي جڳ ماڻهو ٿورا آهن!

پرهمڻ چيو ته اهڙي ڪري منهنجا وچن ڌيرج ساڻ پڌو. جيڪي سچا ۽ سکدائي وچن پڌائين ٿا، اُهي ماڻهو سنسار ۾ ٿورا آهن!

شَبد پالڻ پڌڻ ۽ ڪوڙا پڌڻ وارا پڻ جڳ ۾ ٿورا.
دوت موڪليو جيڏن چوي ٿي نيت
سيم ڏيئي پڻ گنديو پريت.

پالڻ وارا لشا پڌڻ ۽ براپر ڪوڙا لڳندا آهن پر اُنهن ۾ پالڻ لئي هولدي آهي. پر اهي پڌڻ وارا وري ورلا آهن. نيم چوي ٿي ته پرپالين دولن سان سنتا کي رام ڏي موڪلي پوءِ ساڻس پريم گنديو.

اِيءَ مست منهنجي مچيو سوامي
جڳ اوهان جي ٿئي نيڪنامي.
جوش! رانوڻ ڪسي اهو پڌي آيو
مُت اهو ڪسو ڪنهن سمجهايو؟

منهنجي اها صلاح مڃيندو ته اوهان جي جڳ ۾ نيڪي لڳندي. اهو پڌي

جو دئيت نڪ ڪن ڪپائي وڃي سو راوڻ اڳيان چلائي
پل ٻڌجڻ جي ڳالهه ٻڌي راوڻ غصي مان اچي آئي !

جيڪو دئيت ٻاندرن کان نڪ ۽ ڪن ڪپائي اچي، سو سڌو راوڻ وٽ وڃي پڪارون ڪري! راوڻ دل ۾ ڏاڍو ڏکي ٿو. جڏهن پل ٻڌجڻ جي ڳالهه ٻڌائين تڏهن ته بيتاب ٿي پيو ۽ ڪاوڙ ڪري اُٿي لاءِ سنبريو!

ڪيتري سمنڊ اڳاڌ تي رام ٻڌائي پل
| سچ پچ آ جادو اهو ڪِ دئيت پيا ڪن ڪل ؟

ڪيتري وڏي سمنڊ تي رام پل ٻڌائي آهي، ڇا، اهو سچ آهي، يا دئيت مسخريون ٿا ڪن ؟

ڇڏيس وياڪلتا ننڊ ٿڪائي گهر ويو ڪجهه ڳڻتي ڳڻائي
ٻڌو منددري راوڻ آيو رام سمنڊ پٽ ٻنڌ ٻڌايو

راوڻ پوءِ وياڪلتا ۽ ڳڻتيءَ کي گهٽ ڪري گهر ويو. منددري ٻڌو ته راوڻ گهر آيو آهي ۽ ٻڌ اهو ته ٻڌائين ته رام پل ٻڌائي سمنڊ لنگهي هن ٻر آيو آهي.

هٿ جوڙي پتي پيرن ۾ آندو مڌر وچن چيا ڏسي ڏرا ماندو!
چرن ڇهي ڳلي ٻانهن پڪيڙي
ڪاوڙ ڇڏيو چيو اچي ڪجهه نيڙي

هٿ جوڙي منددري ٻنهجي پتيءَ کي ٻنهجي گهر وٺي آئي! ٻانهون ڦيلائي سندس ڳلي ۾ ڪٽي وڌائين ۽ ڪيس ماندو ڏسي مڌر وچن چوڻ لڳي. پيرن کي پڪڙي، ڪجهه ويجهو اچي ڪيس چيائين ته اي ناٿ، ڪانئي ڪاوڙ کي ڇڏيو.

تنهن سان پريو پل وير ڪجي پڪ هجي ۽ ڪٿي سکبجي.
رام ۽ تو ۾ فرق ايڏو سچ ڏيئي ۽ ويجهو جيڏو!

ويو ۽ اهي سان رکجي جڏهن ڪان ٻاڻ ڪري وڏيڪ شڪتي هئي ۽ ڪنهن جي ٻڪ هئي. رام ۽ لڇمڻ ڪهڙو ترق آهي؟ هڪ سورج سمان سڄي سنسار کي روشن ڪندڙ آهي. ٻيو هن هي اڳيان جهڙو ڏيئو!

آتِ ٻلوان مڏڪيڪ ماريا وير گهٽا دس پت سنگهاريا
سهس ٻاهو ماري ٻـل ٻڌو ڏرن بار هرڻ جنم لـڌو!
ڏهين سان ويرچڏي ڏي بس، ڪال ڪرم ڪڻ جنهنجي وس

رام مڌڪيٽڪ، دس جو پت، سهسر ٻاهو، ٻلي سيڌي کي رام لي جيتيو آهي. ڏرليءَ ٽان ٻار ٻاهڻ لاءِ جنم ورتو اٿس. ڪال، ڪرم ۽ گڻ سڀ هن وس ۾ آهن.

رام موٽالي ڏي جانڪي چرن ڪمل ڏر سـر
پت کي ڏئي راڄ ۽ پيهن هريءَ جو ڪر.

اي پتي، رام جي چرڻن ۾ سر نمائي جانڪي کيس موٽالي ڏي. پت کي راڄ ڏئي هالي ٻڪتي وڃي ڪر.

ديا ڪندو رام تولي ضرور شرن وڃو ۽ ڇڏيو غـرور
منهنجي معيندؤ جي وينتي جڳ گاليي تو رهندي نيڪي.

رام جي شرن ۾ ويندا ته هو ضرور ديا ڪندو. لڇمڻ ضد ڪي ۽ زور کي ڇڏيو. منهنجي واتي مڃيندا ته لوڪان جي هرڪو ناموس ڪندو.

چلي الين آڻي آب اک چـرن پتـي ڇهـي
ناٿ، جيئيو جڳديش کـي وڃي نه تلڪ ڏهـي!

اهو چئي ۽ اکين ۾ پاڻي آڻي پتيءَ جي چرڻن لي ڪري پئي ۽ وڃي ڪباليس ته اهڙو ڪجهه نه ڪريو جيئن منهنجو سهاڳ جو تلڪ ڏهي نه وڃي. مان جيئن وڌوا ٿيڻ کان بچان!

نل ۽ نيل پل ٺاهي تيار ڪئي ۽ رام جي ڪرپا سان سندن نالو امر ٿي ويو. اهي ٻئي، جيڪي ٻالڪ ٻاٽيءَ ۾ ڦٽن ٿا ۽ پٿر کي ٻوڙن ٿا سي جهاز وانگر ترڻ لڳا. انهيءَ ۾ نڪي سمنڊ، نڪي ڏرتي، نڪي ٻيڙي ۽ نڪي ٻاندرن جي ڪاري جي ليکي آهي،

شري رگهوير پرتاپ سان ڏسو پٿر ترن!
مت موڙهل ڇڏي رام کي ٻين کي وڃي پڇن!

رام نام جي پرتاپ سان پٿر به ترن ٿا. افسوس آهي جو مورک ماڻهو اهڙي داتار رام کي ڇڏي ٻين جي پوڄا ڪندا آهن.

مانگر مڇ ٻيا جيو نرالا سرير سندن سؤ ڪوهه وشالا
جيو اُهي جي اُنهن به کائن ٻيو ڪان وڌاريا نئين پڇائن!

مانگر، مڇيون ۽ ٻيا جيو جن جو سرير سؤ يوجن آهي ۽ ٻيا اُنهن کان به وڏا، جي انهن کي پڇائين ٿا ۽ ٻيا وڏا جيو، کائي ڇڏين.

رام ڏسي نه تارئي ترن ڪري درس ڪرتارٿ ٿين

سرير سندن ڇڏيو سمنڊ کي درس ڪندي کين خوشي اچي
ڪنڪ لنگهيو ڪجهه چئي نه سگهجي
بيان انداز يا سورمتا ڪجي!

رام جو درشن ڪري خوش ٿين ٿا. پڇائي به نٿا ٻچن! انهن وڏن جيون جي سرير جي اوٽ ۾ سڄو سمنڊ جل لِڪجي ويو! رام جو روپ ڏسي اهي جيو خوش ٿا ٿين. سڀاڳي وڏي. ٻاندري سڀا جي وڏائي جا گيت ڪير ڳائي سگهندو؟

پل ٻڌي آئي ڀيڙ تي وير آڪاش اُڏن
جيوَن وڏن تي ڪي هان اُڌم ٻن پار پڄن

پل ٻڌجي ويئي ۽ ڏاڍي ڀيڙ ٿي! لنگهڪري ڪيترا وير، جي اڏامي

سڳندا ڇنا سي اڏامي پار آيا. ڪي جيڪي نه وري پاڻ کان وڌن ٿيون تي چڙهي،
جي پاڻيءَ ۾ وهن لاءِ پار پهتا. ڪاٻه ڪنهن کي تڪليف ڪانه ٿي.

ڏسندا هليا اڄو جادو پاڻي ڪلندا ڪندا لڇڻ رگهوراي !
سلن سوت پسار پهتو رام هليا پيرڻ مان فوج اڳوان !

رامچندر ۽ لڇمڻ ڏسندا ۽ کلندا اچي وڌن ٿا. بچي پاڻراڙيءَ طرح سمند جي هن پار پهتا. سڄا پتي ۽ فوج جا عملدار به اُن پيڙ مان ئي لنگهي آيا.

سنڌ پار پرڀ ڏيرو ڪيو سيني باندرن کي الين چيو :
ڪالو وچي ڦل ڦول مڻا بڌي، ڦل ڪاڻ لاءِ پڳا !

سمنڊ جي پار وڃي پرڀو ڏيرو لڳايو ۽ باندرن کي آکيا ڏنائين ته پاڻ وڃي ڦل ڦول کائو. اهو ٻڌي سڀ ڦلن کائڻ لاءِ ڊوڙيا !

رام پرتاپ وڻ سڀئي ڦريا موسم نه موسم ميون پريا
مٺا ڦل کائي ڏوڙن وٽن شهر ساهيون ڳهرن پٽر هٽن

رام جي پرتاپ سان موسم ڦري بي موسم، سڀ وڻ ميون سان ڀرجي ويا. باندر مٺا ڦل کائي وري وڻن کي پيا ڌوڏين! وڏا وڏا پٿر کڻي شهر جي ساهورن ڳهورن ڏي پيا ڦٽا ڪن!

چت ڇت گهمندي دليت ڪوپالن
سڀ ڳڏجي ڪين ناچ نچالن !
چڙن آخر نڪ ڪن وڍي رام جپائي ڏين چڏي .

گهمندي ۽ دليت کي لنگ لا ڪن. ڪي نه اهڪي پڪڙي، ناچ نچالي سندن نڪ ۽ ڪن ڪپي لا جڏين. تڏهن ڪاڙهوءَ آخر رام جو نالو جپائي ڪين ڇڏي لا ڏين.

جامونت ٻڌي نل ۽ نيل کي گهرايو ۽ پل ٻڌڻ بابت چيو. رام جو نالو وٺي پٿر کي هٿ ۾ کڻي پل ٻڌندا هلو. انهيءَ ۾ اوهانکي ڪو اُدم ڪرڻو نه پوندو. سڀ رام جي پرتاپ سان پار اُڪري ويندا

باندر گهرائي ڳالهه ڪئي ٻڌو منهنجي هڪ وينهه سيئي .
مڪ سان هرهڪ رام پڪاري پـل ٻڌو ماٺو عقل وساري !

جامونت سڀني باندرن کي چيو ته منهنجي هڪ ويني ٻڌو. هرهڪ باندر مک سان رام جپيندو هلي ۽ پل ٻڌڻ جو ڪار ڪندو هلي. انساني دماغ هلائڻ ۽ سمجهڻ جي ڪائي ضرورت ڪانهي !

ڊوڙو اي ويرو ٻڌا فڪر جبل وڻ آئـيـو وڏا نڪر
هليا باندر گهڻي خوشي ڪري جيه رگهوير پرتاپ سمري .

اي وير باندرو، ڊوڙو، وڏا وڏا وڻ ۽ جبل اُکر وڏا نُڪر ڪري کڻي اچو. سڀ رام جو نالو سمريندا هلو!

وڻ وڏا پيـاري پـٿـر ڪلندي کڻي آئل
اچي ڏين نل نيل کي تـاهن هلندا پل .

سڀ باندر وڏا وڻ ۽ جبل ڏاري وڏا اُکر ڪري کڻي کلندا اچن ٿا ۽ نل نيل کي ڏين ٿا جي وري پل اڏيندا هلن ٿا.

وڏيون چيون پيا کڻي اچن ڪيئڻون جيان نل نيل ڏين
پـل رچنا پٽي سٺي هاي مشڪيو رام پل دنيا چـلي .

باندر وڏيون وڏيون چوٽون کڻي نل ۽ نيل کي انهن تا اُچلائي ڏيـن، جهڙي طرح ڪٻٽي ڏي ڪيئڻون اُڇلائيندا آهن. پل جي رچنا ليڪ پٽي هلي ۽ رام اُها پل ڏسي مشڪيو، جا ڏسي دنيا حيران ٿي ويئي.

ڏاڍي سياڻي آ هيءَ ڏرڪي
ورتي نہ سگهجي ڪنهن جي نيڪي
هتي ڪندس مان شنيوءَ ٿاپنا مِن منهنجي آ اِهائي ڪلپنا.

هيءَ ڏرکي سياڻي آهي ۽ سندس مهما اپار آهي. هتي مان شو جي استاپنا ڪندس ۽ اهو منهنجو سنڪلپ آهي.

پڏي سگريو چتر دوت گهرايا رشين منين کي وٺي سي آيا.
لنڪ ٿاپي ڪئي وِد سان پوڄا
شو آڌار آ ساري جيوڪا

اهو پڌي سگرا دوتن جي معرفت منين کي گهرائي جن وڌيءَ سان لنگ جي استاپنا ڪئي. پکوان بوءِ چيو تہ شو جي آسري تي منهنجي سڄي جيوڪا آهي. اهي شو سمان مونکي ڪو پيارو ڪوهي.

شو ويري منهنجو داس سڏائي اهو پرش مون سُپنهن نہ پائي.
منهنجو پڳت، پر شو جو ويري ڪنهن موڙ ڪتا جڙ مت گهيري!

جيڪو شو جو ويري آهي ۽ منهنجو داس ٿو سڏائي، سو مونکي پيارو نہ آهي. جيڪو مونکي راضي ڪري شو کي نہ راضي رکي سو مورک آهي.

ڪپت ڇڏي جو سيوا ڪري پڳت منهنجي ڪنهن شنڪر ڏي
اچي راميشور درشن پائي بنا اُدم سو موکيہ سمائي.

جيڪو جل ڪپت ڇڏي منهنجي سيوا ڪندو ۽ شو کي ڏياريندو لهنکي منهنجي ڀڳتيءَ جو ور شنڪر ڏيندو. جيڪو ماڻهو راميشور جو درشن پريم ۽ صدق سان ڪندو سو بنا اُدم جي موکيہ کي پراپت ليندو.

پل پڌي نل نيل چتر رام ڪريا، نالو اجر امر
پاڻ پڌن بين بوڙن جيڪي پٿر، منجي پڻ جهاز بڻيا سي
موما سمنڊ نہ نيڪي ڪرٽي پيهڻ ڪڻ نہ باندرن ڪرٽي.

جامونت پوءِ نل ۽ نيل کي گهرايو ۽ پل ٻڌڻ بابت چيو. رام جو نالو وٺي پٿر کي هٿ ۾ کڻي پل ٻڌندا هلو. انهيءَ ۾ اوهانکي ڪو اُدم ڪرڻو نه پوندو. سڀ رام جي پرتاپ سان پار اُڪري ويندا

باندر گهرائي ڳالهه ڪئي ٻڌو منهنجي هڪ ونيه سيبئي .
مک سان هرهڪ رام پڪاري پل ٻڌو ماٿهو عقل وساري !

جامونت سڀني باندرن کي چيو ته منهنجي هڪ وينتي ٻڌو. هرهڪ باندر مک سان رام چيندو هلي ۽ پل ٻڌڻ جو ڪاريه ڪندو هلي. انساني دماغ هلائڻ ۽ سمجهڻ جي ڪابي ضرورت ڪانهي!

دوڙو اي ويرو ٻڌا فڪر جبل وڻ آڻيو وڏا ٽڪر
هليا باندر گهڻي خوشي ڪري جيه رگهوير پرتاپ سمري .

اي وير باندرو، دوڙو، وڏا وڏا وڻ ۽ جبل ٽڪر وڏا اُکر ڪري کڻي اچو. سڀ رام جو نالو سمريندا هلو!

وڻ وڏا پهاري پٿر ڪلندي کڻي آڻل
اچي ڏين نل نيل کي ناهن هلندا پل .

سڀ باندر وڏا وڻ ۽ جبل ڏاري وڏا ٽڪر ڪري کڻي ڪلندا اچن انا ۽ نل نيل کي ڏين تا جي وري پل ناهيندا هلن تا.

وڏيون چيون پيا کڻي اچن ڪيئوون جيان نل نيل ڏين
پل رچنا پٽي سني هلي مشڪيو رام پل دنيا چلي .

باندر وڏيون وڏيون چيون کڻي نل ۽ نيل کي انهن تا اچلائي ڏين، جهڙي هار هڪبئي ڏي کيهون اچلائيندا آهن. پل جي رچنا نيڪ ٿي هلي ۽ رام اها پل ڏسي مشڪيو، جا ڏسي دنيا حيران ٿي ويئي.

ساگر وچن ٻڌي رام منترين سڏي ٿن کي چيو
ديــر ڪرڻ نـاڪام پل رچو، سڀ پار ٿين.

رام ساگر جا اهي وچن ٻڌي منترين کي گهرائي چيو تہ هاڻي دير ڪرڻ اجائي آهي. جلد پل ٻڌو تہ سڀ پار ٿيون!

ٻڌو رگهونش مڻ آئل جامونت هٿ جوڙي چيو
نانءَ ڪلهلجو خود پـل چڙهي منش ڀو ساگر ترن.

جامونت هٿ جوڙي وينتي ڪئي تہ اي ٻڳوان، رگهونش جي آئل مڻ، توهانجو نالو خود پل آهي. توهانجي سمرن ڪرڻ سان انسان هي سنسار جو ڀوساگر سلامتي سان پار تري ويندا آهن.

سمنڊ لنگهندي آ ڪهڙي دير چيو هنومان ڏسي چـڙ ٿير
بريـ پرتاپ ٻـڙوانل ڀاري سمنڊ سڪائي ڇڏيو هڪواري

هن اهڙي سمنڊ لنگهڻ ۾ ڪهڙي دير آهي سوامي، هنومان چڙداري ڏسي چيو. اوهان جي نالي جي پرتاپ سان ٻڙوانل ۽ سمنڊ سڪائي سگهيو هو!

دليت زالن جي ڳوڙهن جل ڀار سمنڊ ڀئي چڻ کـاري کاز
ڪلندي پـسڻ: هنومان چيو مشڪيو رام ٻـڌي چرچو!

سوامي، توهان جي دشمن دليتن جي زالن جي ڳوڙهن ڀانيءَ سڪل سمنڊ کي وري ڀري ڇڏيو! اهوءَ ڪري ئي کارو آهي! کلندي هنومان اهو چيو. ڀڳوان اهو چرچو ٻڌي مشڪيو ۽ هنومان ڏي نهاريو.

جامونت نل نيل گهرايـو پـل ٻڌڻ جـو حال سڻايو
رام نام بس ردي وهاريو اُدم بنا سڀ پـار اُڪاريو!

شري گڻيشاءِ نمہ

گوسوامي تلسيداس

ڪرت

راماڻ

لنڪا ڪانڊ

ديو منش ڪارج سڀ جنهن سمرئي سڌ ٿي
ڏيان وناڪ گڻيش کي جو سک منگل ڏئي .

جنهن جي سمرڻ ڪرڻ سان ۽ جنهن جي آراڌنا ڪرڻ سان انسان ڏرڙي ديوتائن جا ڪارج پورا ٿين ٿا، مان تنهن گڻيش کي وندنا ٿو ڪريان، اهو ئي سڀ منگل ڪرڻ ۽ سک ڏيڻ وارو آهي .

رڌيون سڌيون داسيون تنهين دل مندر سو رام
ٽيڪا ڪريان لنڪا ڪانڊ جي تلسي رهي اپرام .

جنهن جي سمرن ڪرڻ سان سڀ رڌيون سڌيون حاصل ٿينديون آهن تنهن شري رام کي دل جي مندر ۾ براجمان ڪري مان هن گرنٿ جي لنڪا ڪانڊ جي ٽيڪا سميت رچنا ڪريان ٿو . تلسي چوي ٿو ته مون کي هڪ نڪالي رکي هيءَ ڪارج ڪريان ٿو ۽ ٻيا سنسار جا خيال ڇڏي وڃاڻ ورتي ڏارن ڪرائي ٿو .

ساگر وچن ٻڌي رام منترين سڏي ڏن کي چيو
ديـر ڪرڻ نـاڪام پل رچو، سڀ پار ٿين.

رام ساڳر جا اهي وچن ٻڌي منترين کي گهرائي چيو تہ هاڻي دير ڪرڻ اجائي آهي. جلد پل ٻڌو تہ سڀ پار هلون!

ٻڌو رگهونش مڻ اُتل جامونت هٿ جوڙي چيو
نانہ تنهنجو خود پـل چڙهي منش پيو ساگر ترن.

جامونت هٿ جوڙي وينتي ڪئي تہ اي ڀڳوان، رگهونش جي اُتل مڻ، تنهنجو نالو خود پل آهي. تنهنجي سمرن ڪرڻ سان انسان هي سنسار جو ڀوساڳر سلامتي سان پار تري ويندا آهن.

سمنڊ لنگهندي آ ڪهڙي دير چيو هنومان ڏسي چـڙهير
بري پرتاپ ٻـڙوانل ڀاري سمنڊ سڪائي ڇڏيو هڪواري

هن اندڙي سمنڊ لنگهڻ ۾ ڪهڙي دير آهي سوامي، هنومان چوڻ لڳو. توهان جي اگني جي پرتاپ سان ٻڙوانل نہ سمنڊ سڪائي سگهيو هو!

دئيت زالن جي ڳوڙهن جل ڏار سمنڊ ڀڳي چڻ کـاري ڪاڙ
ڪلندي پـڻ؛ هنومان چيو مشڪيو رام ٻـڌي چرچو!

سوامي، تـوهان جي دشمن دئيتن جي زالن جي ڳوڙهن اهيء سڪل سمنڊ کي وري ڀري ڇڏيو! انهيء ڪري ئي کارو آهي! کلندي هنومان اهو چيو. ڀڳوان اهو چرچو ٻڌي مشڪيو ۽ هنومان ڏي نهاريو.

جامونت نل نيل گهرايـو پـل ٻڌڻ جـو حال سڻايو
رام نام بس ردي وهاريو اُدم بنا سڀ پـار اُڪاريو!

توهان چڱو ڪيو ۽ مونکي سکيا ڏني. سچي مريادا توهان جي ئي ناهيل آهي. ڍاليءَ، ڳنوار، شودر، پشون ۽ ناري، اهي سڀ ڪاوڙ ڪرڻ سان ئي سڌرون پلو ڏيندا آهن!

تو پرتاپ مان سڪي وڃان
ڪٽڪ لنگهي وڏ پنهنجي نه ميان
ويد چرن آگيا تو نه ٽري سوئي ڪريو دل تنهنجي ٺري.

توهان جي پرتاپ سان مان سڪي ويندس. سڄا پار لنگهي ويندي. انهي ۾ منهنجي وڏائي نه آهي. توهان جي آگيا کي ڪير ٽاري نٿو سگهي. جيئن نيڪ سمجهو سو پل ڪريو.

نيل نل ڀاءُ باندر ٻئي ٻچپڻ ۾ رِش آسيس ڪئي
اُهي ڇهن جي ڀاري پٿر ترن سي جل ڪل ٻصرا!

اي پڳوان، نيل ۽ نل ٻه ڀائر باندر توهان جي فوج ۾ آهن. انهن کي ٻچپن ۾ ئي رشيءَ جي آسيس سان شڪتي آهي ته اهي جنهن به پٿر کي ڇهندا سو ٻصر جي ڪل وانگر هلڪو ٿي پاڻيءَ ۾ ترندو.

رکي رِدي پوءِ توهان وڏائي جيڪا پني سا ڪندس سهائي
انهيءَ ريت اوهين پُل ٻڌايو تنهين لوڪن وچي شان توڳايو

پوءِ مان توهان جي وڏائي هردي ۾ رکي شڪتيءَ آهر سهايتا ڪندس. توهين اهڙيءَ طرح پل ٻڌايو ته ٽنهين لوڪن ۾ توهان جو جس ڳائجي ويندو.

انهيءَ پاڻ سان ڪناري واسي دئيت ماريو دشٽ دک راشي.
پڳوان ڏسي سمنڊ من پيڙ الاهي رکيو ٻاڻ راءِ سڌير

اي پڳوان، اهڙيءَ طرح اُتر ڪناري تي رهندڙ دشٽن کي توهين مارايو.

رام سمنڊ جي من جي تڪليف کي ڏسي ٻاڻ ڌنش تان لاهي هيٺ ڪيو.

ڏسي رام ٻل پرتاپ پڻ ڀاري
خوش ٿيو سمنڊ ٻڌيو سک ڪاري.
حال راوڻ پڻ سڀ ٻڌايو چرن وندي ڌاسي ڌام سڌايو.

رام جو مهاٻل ۽ پرتاپ ڏسي سمنڊ خوش ٿيو ۽ سک ڪاري ٿيو. هن راوڻ جو سڀ حال ٻڌايو. تلسيداس لکي ٿو ته پوءِ چرن وندنا ڪري موٽي ويو.

سندر ڪانڊ سماپت

دوهه چيو ته اي ناٿ، لڇمڻ سچ ٿو چوي! ايمان ڇڏيو ۽ ٻئي جي لاءِ
لي ڏيان ڏيو، ڪروڌ ڇڏي ڏيو ۽ رام سان وير نه رکو.

اُت ڪومل آ رام سڀاءُ سنسار سڀي جو لوڙي راءِ.
ملڻ سان لوئي ديا ڪندو ڪڏهن اپراڌ نه لو ڏسندو!

رام لوڙي سنسار جو راجا آهي ته به سڀاءُ سندس ڏاڍو ڪومل آهي. اوهان ساڻس ملندا ته ضرور ديا ڪندو ۽ اپراڌ ڪميا ڪندو.

فقط جانڪي کيس موٽايو عرض منهنجو اي ناٿ، اگهايو.
جانڪي موٽائڻ جتين هن ڇڏي راوڻ پر ڪري لت هڻئين!

هڪ ڳالهه ضرور مڃو جو جانڪي کيس موٽايو. جڏهن جانڪي موٽائڻ جي ڳالهه ڪئي تڏهن زور سان راوڻ کيس لت هڻئين!

ونيه مڃي نه سمنڊ جڙ نبري ويا ٽي ڏينهن!
رام ڪاوڙجي چيو تڏهن ڀؤ بن نه اُپجي نينهن!

ٽي ڏينهن گذري ويا پر جڙ سمنڊ وينتي نه مڃي! رام ڪاوڙجي چيو ته
” ڀؤ ڏيڻ کانسواءِ پريم نه پيدا ٿيندي آهي. “

رام چيو لڇمڻ ٻاڻ ڪي آڻي ٻاڻ ڪرميءَ سان سڪايان هڻي
مورک کي وينتي نيچ سان پريتي
ڳالهاءِ مڻو نه شوم سان نيتي.

رام، لڇمڻ کي ٻاڻ ڪڻي اچڻ لاءِ چيو. ٻاڻ جي گرميءَ سان سمنڊ کي سڪائيندس
مورک کي وينتي ڪرڻ، نيچ سان دوستي رکڻ ۽ شوم سان سٺيون ملوڻ
ڳالهيون نه ڪرڻ کپن.

لپٽيل ممتا سان ڳالهيون گيان بنهه لوڀيءَ سان ويراڳ بيان
ڪروڌ شانتيءَ سان، ڪامي ڪٿائون
سڪل ٻنيءَ ٻج وائڻ وڃايون.

ممتا ۾ لپتل سان گيان جون ڳالهيون، لوڀيءَ سان ويراڳ جون ڪٿائون، ڪروڌيءَ سان شانتيءَ ۽ ڪاميءَ سان آتماڪن ڪرڻ اهڙيون اجايون آهن، جهڙو سڪل ٻنيءَ ۾ ٻج وجهي ولريءَ لڻڻ جي آس ڪجي.

الين چلي ڀريوءِ ڌنش چڙهايو   اهو ڏسي من لڇمڻ جي ڀايو
چاڙهيو ٻينڪر ٻاڻ ڀرڪپالا   نڪتي سمنڊ مان جوش جوالا.

الين چئي ڀڪران ٻاڻ چڙهايو. اها ڳالهه لڇمڻ کي وڻي. رام اهو ٻاڻ چاڙهيو ئي مس، ته سمنڊ جي اندر جوش جي جوالا اٿي.

مگر مڇيون پيا جيو وياڪل   سمنڊ پراڻي مرڻ لڳا بلڪل
ڳالهه سولي مٽيون ساگر جهٽ   روپ برهمڻ چڙي ڪپٽ.

مانگر، مڇيون ۽ ٻيا جيو سمنڊ ۾ وياڪل ٿي ويا! سمنڊ جڏهن ڏٺو ته پراڻي مرندا ڏاڍا لڏهن سي جي ڳالهه ۾ مٽيون وجهي ڪپٽ ڇڏي، برهمڻ جو روپ ڌاري آيو.

رام چرن ڀوءِ چوي سمنڊ   معاف ڪريو ڀريپ سڀ اوگڻ
ڌر جل اگن وايو آڪاش   انهن سڀن جڙ عادت خاص.

سمنڊ رام جا چرن جهلي معافي گهري ۽ چيائين ته ڌرتي، جل، باهه، هوا ۽ آڪاش جي عادت ئي جڙتا واري آهي!

لو اچا سان مايا اپجائي   ڪارڻ رچنا پڻ گرنٿن ڳائي
جنهن اندر ڀاءُ جيڪو آهي   تنهن موجب ٿو ڏک سک پائي!

اهي لوڪن جي پرڀو سان اُپجايا آهن. انهن سان ئي دنيا اُپي آهي! جنهن کي جهڙي ڀاونا آهي ان موجب ڏک سک ڀوڳي ٿو.

چگو ڪيو مون سکيا ڏيالي   سڀي مريادا لوڪن بڻائي
ڍول گنوار شودر پشون ناري   اهي سڀ آهن ڪاوڙ اڌڪاري.

جي ڪرپا جو ڪين سچارو آهي ۽ ٽنهي لوڪن کي لڄ نا سمجهن.

موڻ تہ ٻڌو آ اِئين ڏهيسر پدم ارڙهن اڳوان ۽ لشڪر
اهڙو باندر ڪو لشڪر ناهي سگهي نہ توکي ماري هٿائي!

اسان ٻڌو آهي تہ ارڙهن پدم لشڪر ۽ اڳوان آهن! انهن ۾ هڪ ٻہ اهڙو ڪرائي، جو تنهنجي برابر نہ هجي!

رام تيج ٻل ٻڌي وڏائي شيش لکين ڪنهن سگهن نہ ڳائي
ٻاڻ هزارا لک سمنڊ سڪائي پڇيو ڀائيءَ ڪان نيت وڏائي!

رام جي تيج، ٻل ۽ ٻڌيءَ کي لکين شيش بہ ڳائي نٿا سگهن. هو هڪڙي ئي ٻاڻ سان هزارا لکين سمنڊ سڪائي ٿو سگهي! هو نيت وارا آهن ۽ تنهنجي ڀاءُ کان سمنڊ پار ڪرڻ جو راز پڇيو اٿن!

وچن وپيشڻ ٻڌي سمنڊ ڪان پڇي رستو ٿو نيت ٻنڌن ڪان!
ٻڌي ڏنو وڏو ٺهڪ هڪ راوڻ
باندر سهائڪ ڏچن ميڻين ساوڻ

وپيشڻ جا وچن ٻڌي راوڻ سمنڊ کان رستو پڇي ٿو: هي جو هن کي مرياد جي خبر آهي. اهو ٻڌي راوڻ وڏو ٺهڪ ڏنو ۽ چيو تہ اهڙو ليکوان آهي، جو سهائڪ اٿس باندر! باندر تہ ساوڻ جي مينهن کان بہ ڊچندا آهن!

وچن وپيشڻ سمجهہ درڙائي سمنڊ کي رستو ڪيس ٻڌائي.
ڪرين وڏائي ڪون ٻہ انهيءَ جي
سچي خبر ڪنهن ٻل ٻڌيءَ جي.

وپيشڻ جا وچن سچا سمجهي سمنڊ وٽ ويو آهي؟ اڙي مورک، توهين نہ وڏائي انهيءَ جي ٻيو ڪرين؟ مان هن جي ٻل ۽ ٻڌي ۽ تيج کي چڱيءَ طرح سمجهي سگهندو آهيان.

جنهنجو منتري ٻڌيو وڀيشڻ وجيه پاڻ ٿيون لاءِ ڪئن !
ٻڌي اِهو دوُت ناٿ ڳنهي سمو ويچاري جئي ڏني .

جنهنجو صلاحڪار وڀيشڻ آهي تنهنجي جيت ڀلا ڪيئن ٿيندي؟ دوت اِهو ٻڌي ٻڌي ڪن ڇدو ٻو سمو ويچاري لڇمڻ جي ڳالهه ڇاي راوڻ کي ڏاي.

ڪل ناس نه ڪرڳالهيون ڪري وير نه رک جڳديش
توڙي مدد ڪن تسو اهي برهما رشن مهيش !

اتي ٻ لکيل هو ته اي راوڻ ڳالهيون ڪري پنهنجو ڪل ناس نه ڪر ۽ جڳديش سان وير نه رک. اوکي برهما، وشنو ۽ شوُ به بچائي نه سگهندا.

پاڻ جيان ايمان ڇڏ اچي پوُ رام شرن
رام ٻاڻ اگن ٻ ڪري پتنگ جيئن سڀ جلن .

ايمان کي ڇڏي ٿون به وڀيشڻ والگر رام جي شرن ۾ اچ. رام جي اگن ٻاڻ ۾ ٻاڻ ۽ ڪتنب ڪل پتنگن والگر نه جلاءِ!

اندر ڊنل پر من مسڪائي چوي ڏهيسر خوف لڪائي
پيوم ڪريل آهري ڇهڻ آڪاش
ننڍو تپسي ڪري ڏيئي پرڪاش!

راوڻ دل ۾ ته ڊنو پر ٻاهران مسڪرائي چوڻ لڳو ننڍي تپسوي جي ڳالهه ته ڏسو ڏوليءَ تي ڪريل آڪاش کي ڇهڻ چاهي ٿو!

دوت چيو ناٿ، سڀ سچ ٻاڻي
سمجهو، ڇڏي ڏيو خيال ايماني!
ٻڌو وچن مون ڇڏيو ڪروڌ ناٿ، رام سان ڇڏيو وروڌ!

لڇمڻ اکيان سرنائي جائـي دؤت ويو ڳڻ اُن جا ڳائي
يـاد ڪندو ڳڻ لنـڪا آيو راوڻ چرنن تي سيس نوايو.

لڇمڻ جا ڳڻ ڳائيندو دوت لنڪا ۾ راوڻ وٽ آيو ۽ اچي متو ٽيڪيائين.

ڪاي راوڻ ڪنهن حال پڇيو خبر ڪرين نه پنهنجي ڇو؟
پوءِ ٻڌائج خبـــر وڀيشڻ جنهن جو مرڻيو بس آيو جڻ!

راوڻ دئيت دوت کان کلي پڇيو ته پنهنجي ڪشل نه ٻڌايو. پوءِ
وري وڀيشڻ جي خبر ٻڌائجو جنهن جو مرڻيو واجهو آهي.

وني سک لنڪا ڇڏي ويو ڪنو ڪيڙو بدبخت ٿيو!
رڇن باندرن جو حال ٻڌايو موت وني جن هٿ آيـو.

اياڻو وڀيشڻ، لنڪا ۾ راڄ ڪري رهيو هو، اهو ڇڏي هليو ويو. پوءِ وري
رام جي رڇن باندرن جي فوج جو احوال پڇيائين ۽ چيائين ته انهيءَ ته هٿ مرڻيو
تي وني آيو آهي!

جن جي جيون جو رکوارو ڪومل چت آ سمنڊ ويچـا و
اُنهن منين جي ڳالھ ڪريو جن هردي منهنجو ڊپ پيڙو.

جن منين جو رکيڪ ويچارو ڪومل من وارو سمنڊ آهي تن جي خبر ٻڌاءِ؟
اُنهن منين کي ردي ۾ منهنجو ڊپ آهي.

ناٿ ڪرپا ڪري جيئن پڇو ٿا ڪاوڙ ڇڏي ٻڌ و شبد اسانجا
مليو وجي توهان ڀـاءُ جيئن راڄ تلڪ ڏنو رام تيان!

اي سوامي، توهان جيئن پڇو ٿا، دیا پالي ڪروڌ ڇڏي اسان جي ڳالھ
ٻڌ و. توهان جو ڀاءُ جيئن آئي پهتو ته رام کيس راڄ تلڪ ڏيئي ڇڏيو!

دؤت ڪوتان جو هنن مون چالو

ڪشٽ گهڻو مون ان ڪري پالو
نڪ ڇپ ملهنجا ڪنڻ لڳا رام قسم ڏنم ٿڏهن بچيا

مولکي هنن لوهان جو دوس سڄپي ڏاڍا کشٽ ڏنا ۽ مهنجو نڪ ۽ ڪن وغيره ڪاٽڻ لڳا تڏهن مون کين رام جو قسم ڏنو، تڏهن ڇڏيائون!

پُڇيو رام جي ڪٽڪ خبر ورتي نہ سگهجي آهي جبر!
ڪروڙ رنگن جا باندر ڀاري شڪل آڪار بنهہ بيہ ڪاري.

اي سوامي، لوهان رام جي سنا بابت پڇيو. اها تہ اهڙي وڏي آهي جو جا پتي! ڪروڙين رنگن جا خوفناڪ باندر آهن، جن جي ڏٺي ئي ڏڙ ولهو وڃي!

پُٽ ماريا جليو شهر سڄورو ڪنهن بل هو پڻ سڀ کان ڏورو!
خوفناڪ سڀ جوڌا ويــر هاٿين جسان ۽ لنبا سريــر!

جنهن باندر لوهان جو پٽ ماريو ۽ سڄو شهر جلايو ان جو بل تہ سڀني کان گهڻو هو! سڀ خوفناڪ ۽ سورهيہ آهن. هاٿين وانگر جسم ۽ لنبو چوڙو سندن سريرآهي.

دويد ميندي نيل نــل انگــد ۽ وڪٽــاس
ددمک ڪيهــر گهڏگــو جامونت بل راس.

ميند، نيل، نل، انگد، وڪاس، کيهر، کمد گر ۽ جامونت آد سڀ سورهيہ جوڌا آهن.

اهي سڀ باندر سگريو سمان انهن برابر ڪــروڙين جاڻ
رام ڪــرپا بل ناز اٿن بلهين لوڪن کي ٽڪ سمجهن!

اهي سڀ سگريو سمان آهن بہ بہ لکين انهن کان بہ بهادر آهن! رام

ناٿ، ديون تي ڪيڙو پروسو
ڪروڙ ڪريو ڏسو سمنڊ سڪو!
ياڳہ سُستن جو ڪوڙو آڌار "ديو ديو" ڪن ڪانئر پڪار!

لڇمڻ چيو تہ ديوتائن تي ڪيڙو ڀروسو آهي! ڪروڙ ڪريو، سمنڊ سڪل ڏسندا! "ديو ديو" تہ ڪانئر پڪاريندا آهن!

ڪليو رگهوير اِهي لنظ ٻڌي ائين ڪبو جا ڳالهہ لو چئي
پوءِ ويهي پرڀ ڀاءُ سمجهايو وٺي اُنهيءَ ڪي سمنڊ تي آيو.

اهو ٻڌي رام چيو تہ چڱو، ائين ئي ڪبو! ڌيرج ڪر. پوءِ ڪيس سمجهائي ٻجهائي سمنڊ تي وٺي آيو.

پهرين اچي ڪيو رام پرڻام ڪش وڇائي ويٺي بـا آرام
جڏهن ويڀيشڻ رام ڏي آيو پنيان راوڻ هڪ دوت پٺايو.

اچڻ شرط رام سمنڊ کي پرڻام ڪيو. پوءِ وري ڪش وڇائي آرام سان واٺي رهيا. ويڀيشڻ جڏهن راوڻ کان ڪاوڙجي شري رامچندر جي شرن ۾ آيو تہ راوڻ کي خوف لڳو ۽ ويڀيشڻ جي پٺيان هڪ دوت پٺايائين!

ڪپٽ ڪري آيو دئيت دوُت ڌري باندر جي ديهہ
خوش ٿيو رام گڻ ڏسي شرن آيل سان نيهہ.

مايا ڪري اهو دوُت، باندر جي شڪل ٺاهي آيو ۽ رام جا گڻ ڏسي ۽ شرن ۾ آيل جي عزت ڏسي حيران ٿيو.

اِهو پريوءَ جو ظاهر سڀاءُ آئي پرير ۽ وسري ويو ڀاءُ
دوت دشمن جڏهن باندرن ڏٺو جيو سگريو هن نوڙين ٻڌو!

رام جو پاڻ ماهر آهي، ٻئي ويڙهه کان بري آهن. باندرن جڏهن دشمن جو ڏوهه ڏٺو تڏهن ڪيس ڪيترو وٺ وٺي ويا.

اي باندرو! ڏسو هڏ ڀڃي پوءِ موٽايو ڳالهه ميو
ٻوڙي پڪڙي وٺي دوت کي آيا
توڙين ٻڌي سڀ طرف گهمايا.

سگريو حڪم ڪيو ته هن جا سڀ هڏ ڀڃي ڪيس ٻڌي موٽايو. باندرن ٻوڙي وڃي دوت کي جهليو؛ چوڌاري ڌوڙين سان ويڙهي سڀ طرف گهمائي آيا.

گهٽولي باندرن اُن دوت کي ماريو
رڙيون ڪري تنهن خوب پڪاريو.
جو منهنجا ڪن نڪ وڍيندو رام قسم تنهن سڪ نه ٿيندو.

باندرن گهٽولي دلسه کي ماريو ۽ هن ڏاڍيون رڙيون ڪيون! هن چاهيو ته سندس نڪ ۽ ڪن وڍي پوءِ موٽائجي، پر دوت چيو ته لڇمڻ کي رام جو قسم آهي، منهنجا نڪ ۽ ڪن نه وڍيو. لڇمڻ جي وڍيندا ته پڪڙان پار نه ڪندو.

ٻڌي لڇمڻ پوءِ تن سڏايو ديا ڪري کلي ڪيس ڇڏايو
تن هٿ لڇمڻ هڪ چٺي لکي ڪل ڳالهه راوڻ ڏانهن مڪي.

لڇمڻ پوءِ انهن باندرن کي گهرائي، کلي دوت جي جند ڇڏائي! پوءِ دوت کي هڪ چٺي لکي ڪل ڳالهه راوڻ جي نالي ڏني!

چئج زباني مڙئي مت آڌار سنديش هي ٿ موچڻ
ڪر واپس لوٽ سيتا سندر ڪال آيو نه ته توهه

ڪيس زباني چئجو ته اي راوڻ، سيتا کي موٽي واپس ڪر، نه ته تنهنجو ڪال آيو سمجهه. اهو مان آڌار سان چوان ٿو.

اهڙا پريم ڀريا ٻول ٻڌي ويڀيشڻ انکي امرت سمان سمجهي ٿو. سندس ڪن ڍاپن نٿا. گهڙي گهڙي چرڻ ٿو پڪڙي ۽ هرديه ۾ پريم نٿو سمائجيس.

ٻڌو اي ديو چراچر سوامي پرڻت پالڪ پريم انترجامي
ڀريل ردي ۾ واسنا هئي پريم نديءَ ۾ وهي سا وئي.

ويڀيشڻ چيو تہ اي ڀڳوان، توهين جيون ۾ وسو ٿا ۽ سڀ جا پرڻت پالڪ آهيو. منهنجي هرديه ۾ ڀريل ائين واسنا هئي پر اها توهان جي پريم نديءَ جي وهڪري ۾ وهي ويئي!

هاڻ ديال مون دان کپي ڀڳت جا شو من سدا وسي
"ائين ٿيندو" بس چيو ڀڳوان جل سمنڊ گهريو ديا نڌان.

اي ڀڳوان، هاڻي مونکي اها ڀڳتي دان ڏيو جيڪا شو جي هرديه ۾ سدائين آهي! "ائين ٿيندو" چئي ڀڳوان سمنڊ جو پاڻي گهرايو.

ڏوکي سکا ٿوڙي اڇا ناهي مون اڇا کي ڪير موٽائي؟
ائين چئي پريو تلڪ ڏنو ناتو ويڀيشڻ راڻو ڇنو!

اي ويڀيشڻ، لوکي برابر ڪا اڇا ڪانهي، پر منهنجي اڇا جي آڏو ڪير ايندو؟ ائين چئي ويڀيشڻ جو راڄ تلڪ ڪري ڇڏيائون. اوڏيءَ مهل آڪاس مان گلن جي ورکا ٿي.

راوڻ ڪرود جي آگ کي ڇڏيو پريو وساءِ
وڃي ويڀيشڻ سا جلي لنڪا راڄ ڪماءِ!

ڀڳوان ويڀيشڻ جي هردي ۾ جا راوڻ جي ڪاوڙ ڪري باهہ ٻري رهي لهرڪي وسائي ڇڏيائين! مرڳو لنڪا جو راڄ بہ ڏنائيس!

شو سمپدا راوڻ ڏني ورلي موٽائي رام
سا ويڀيشڻ پريو ڏني رام ڪرپا نڌان.

ٿو جي جهڙا سمورا راوڻ کي ڏال هئي سا ڀڳوان ڪانئس موٽائي ورتي ۽ اها راڻي وڀيشڻ کي ڏني. جنهنجي ڪري اهي سڀ شڪتيون وڀيشڻ کي مليون!

ٻـڌ هنومان، لنڪا پت ويـر

ڪيئن لنگهبو هيءُ ساگـر گنڀير!

جيو گهڻا خوفناڪ رهن پار ڪرڻ آ ڏاڍو ڪٺن!

اي سگريو، هنومان، لنڪاپتي، هي سمنڊ جو گهرو سمنڊ ڪيئن پار ڪجي؟ اڄ بر گهڻيئي خطرناڪ هيبتناڪ مڇيون آهن! پار وڃڻ ڏاڍو ڏکيو آهي! ليڪن هي سمنڊ جو لنڪا ۽ اسان جي وچ آهي سو ڪيئن ٽپون؟

جيو لنڪيش اي پـرڀ سڄـان

سمنڊ سڪائي لکين هڪ بـاڻ!

نيت ڪڍهن ٻه الين چوي سمنڊ اِڇـا ڪـي سڀ ڪري

وڀيشڻ چيو ته سوامي، هيءُ سمنڊ ڀـا ، ٻر اهڙا لکين سمنڊ توهان جو هڪ ئي بائڻ سڪائي سگهي ٿو. پر ليڪن چوري ٿي ته سمنڊ کان ئي اها ڳالهه پڇو.

سمنڊ توهان جو ڪُل گرو چوندو ڪري ويچار

ٻـن آدم بـاندر لنگهن ڀيڄي سڀئنا پـار.

اي ڀڳوان، سمنڊ توهانجو ڪل گرو آهي. هو ويچار ڪري توهانکي ٻڌائيندو ۽ توهان جي باندري سينا سلامت پار پهچندي!

سکا ڏسيو تو نيڪ اپاءُ ڪجي اهو ٿئي ديو سهاءِ

وڌن اهو نه لڇمڻ وڻيو منتر رام ٻڌي دکي ٿيو!

رام چيو ته مترو تو نيڪ اپاءُ چيو آهي. اڄيءُ بر ديوتا راضي ٿيندا اين ئي ٿيو. اها ڳالهه لڇمڻ کي نه وڻي. هن رام جي ڳالهه ٻڌي دک ظاهر ڪيو.

لوهان رهو لــ د نيتن جي معدليءَ ٻر تا ٻر ڏور ڪي ڏاڍو ڏکيو نباهيندا هوندا! مونکي سڄي خبر آهي ته اوهين ڪهڙي طرح رهو ٿا، ٻار ٻچا ۽ ڌند نيتيءَ لي هلو ٿا. آنيمت لوهان کي نه وڻندي آهي.

نــرڪ واس آ چڱـو انهـيءَ کـان
پلو نه ڪڏهن ٿئي دشت سنگت مان
شرن ورلوَ ۽ کيوَ ديا تڏهن ته پرپو ڪشل کي ڪشل آ.

اي تات، انهيءَ کان ته نرڪ چڱو. پر وڏاڻا دشت جو سات شل نه ڏلي! اي ڀڳوان جڏهن لوهان پنهنجي شرن ۾ ورلو لڏهن ته سب ڪشل لي ڪشل ۽ مهاآنند آهي.

تيسين نه آنند جيو کي سپن نــه مـن بسرام
جيسين ڀڄي نه رام چرن شوڪ مؤل ڇڏي ڪام.

سچ ته اين آهي ته جيو کي تيستائين من جو آنند نه ملندو آهي، جيستائين ڪامنائون ليائي ڀڳوان جي ڀڳتي نه ڪندو آهي.

تيسين ردي ۾ دوش انيڪ لوڀ موهه ڪت چڙهي وويڪ
جڏهن ردي ۾ وسندو رام ڏريل هئن ٻر ڏنــش ۽ ٻـاڻ

تيستائين هردي ۾ اوڀ ۽ موهه جي ڪت چڙهيل رهندي آهي جيستائين هردي ۾ لوهان جو ڏيان نه جمندو آهي.

ممتا جواني روپ انڌاري راڳــه دويش اُلـو سکڪاري
رات انڌارو تيسين من آهه اندر ڀڳت جيسين روشني ناهه

ممتا، جواني، راڳ دويش جا الو ٻکي انهن ۾ خوش رهندا آهن. ۽ اها رات تيستائين آهي جيستائين ڀڳتيءَ جو سوجهرو نه آهي.

ڇاڻ آنند آ مَتيا پرو ياري رام چرن پسي پڳي انڌاري
رام نانءَ ۾ جنهن انڪول ڪنهن ۾ ويابي درد نہ سور

هون ڇالي لوڪن جي شرن ۾ اچي آنند پالو آهي. سب سنسار جا بار ملي وٺا. جنهنجي لوڪن ۾ راضي آهيو لڌيڪي سنساري تڪليف هڪ به ڇهي نہ سگهندي.

دليت آئي مان اڌم سيانءَ شپ ڪرم نہ پوي ڪو پاءَ
روپ ڪنهنجو مَني ڌيان نہ پائي
سو پريت هونڪي هرديہ لڳائي!

مان هڪ اڌم راڪش آهيان، بلڪل ليچ! ڪوبہ چڱو ڪم مون نہ ڪيو آهي. جنهن روپ جو مني هرديہ ۾ بہ ڌيان ڪري نٿا سگهن، اهوءَ پڳوان ڪي مان ليتون مان ڏسي رهيو آهيان، جنهن مونکي پنهنجي شرن ۾ ورتو آهي.

سپ ممتا هڪ ڏور وٽي لوپ موهہ مئان ڪيڏي سٽي
سمدرسي ۾ ڪا اِڇ ناهہ هرش شوڪ نہ مَنجي ڪانهہ.

سڀني لوب لالچن ۽ موهہ ممتا کي هڪ ڏاڳي ۾ وٽي، ٻڌي، ڏوري لاهي ۽ لوب موهہ کي من مان ڪيڏي ٿتو ڪري، سمدرسي لي سنسار ۾ ورلي ۽ ڪاہ مراهش من ۾ نہ رکي، هرش ۽ شوڪ جا ٻئِ ۽ غم نہ رکي.

اهو سجڻ ردي الين رسي ڏسي لوڀي ڌن جيئن هسي
لو جهڙا ڪن سنت هون پيار ديهہ ڌري ڪن لهان سنيار.

اهڙ سجڻ منهنجي اندر ۾ الين وسندو آهي، جيئن لوڀيءَ کي ڌن ڏسي هرشي لمندي آهي. او جهڙا سنت لي مونکي پيار ڪندا آهن. مان وري انهن جي ڏک ڪٽڻ لاءِ ديهہ کي ڌارن ڪندو آهيان، ٻيو ڪنهن جي لاءِ نہ.

پڌي ويپيشڻ پريوءَ جي پاڻي
ڪن نہ ياپن تنهن امرت جاڻي!
چرن ڪمل ڇهي وارون وار هرديہ نہ مايي پريم اپار

جنهن جو من نرمل هوندو اهو مونکي پائي سگهندو. منهنجي اڳيان ڇل
ڪپٽ هلي ڪين سگهندو. راڻوڻ ڪيس پيد ڪري ڏا موڪليو هوندو ته به هو
اسان جو ڇا بگاڙيندو؟ اسان کي ڊڄڻ نه گهرجي.

جڳ سکا جي ڏيئت سڏائن کيل لڇمڻ لاءِ ماري ميائڻ.
جيڪو جڏهن ڪو آيو شرنائي پرانن سر مون پيارو جائي.

جيڪي به راڪس آهن تنکي هڪ کن ۾ لڇمڻ ماري سگهي ٿو. جيڪو
وري شرڻ ۾ ايندو اهو مونکي پرانن جهڙو پيارو آهي.

ڪيئن به هت تنهن وني اچو ڪلي چيو ڪرپا نکيت
"جيه ڪرپال" چئي سڀ ويا انگد هنو سميت.

رام آگيا ڏني ته ڪيئن به هجي، انکي هت وٺي اچو. پوءِ سڀ هنومان
۽ انگد سميت "جيه ڪرپال" چئي هليا ويا.

وني ويڀشڻ آيا نڌان آيا اتي جت رام ڀڳوان.
پائر ڏنا ٻئي پريان ويڀشڻ ڏسي سندرتا بيهوش ٿيو ڪڻ

هنومان ۽ انگد وني ويڀشڻ کي رام جي وٽ ورجور آيا تڏهن ويڀشڻ ٻنهين پائرن
کي ڏسي سندرتا نهاري بيهوش ٿي ويو!

شير جهڙو ڪنڌ ڪشادي ڇاتي
مست مٺيا ڪام منهن ۾ پاتي
نير خوشيءَ جو نيڻن وهيو ڏيرڌري واٽي مئي چيو

شينهن جهڙو ڪنڌ ۽ وڏي ڇاتي. منهن ۾ هزارن ڪامديون جي مٺاڻ ڀريا
مست ڪري ڇڏي. ويڀشڻ سندرتا ڏسي مرهس ٿي پيو ۽ اکين ۾ خوشيءَ ڀريا
ڳوڙها ڀري آيس. ڏيرج ڌري چوڻ لڳو:

آءُ راوڻ جو ڀاءُ سوامي جنم دئيت ونش انترياءِ،
پاپ پريم ۽ تامس ديهه اَلــو جيئن آ انـڌاري نيهه،

اي سوامي، مان راوڻ جو ڀاءُ آهيان. راڪشن جي ونش ۾ جنم ورتو اٿم. سڀاوڪ اسانکي پاپ پيارو آهي. جيئن اُلوءَ کي انڌاري سان پريم هوندو آهي!

ساک ٻڌي آيس هتي پرڀو ڀنجن ڀؤ ڀيڙ
سکدائڪ ۽ پاپ هرڻ ڪيا ڪريو رگهوير.

توهان جو ناماچار ٻڌي آيو آهيان. اي سوامي، دکن کي ناس ڪندڙ ۽ سک ڏيندڙ ٻڪران، مهيهجي ڪيا ڪريو. مان شرن آهيان.

چئي ويڀشڻ ڏنڊوت ڪئي رام اُٿيو ايڏو پــريم ڏلي
ڀڄا وشال ڪٽي ڇاتيءَ لاتو دين وچن ٻڌي اوچ ڪري ڄاتو!

ائين چئي ويڀشڻ ڏنڊوت ڪئي. رام کي انڊر اهڙو پريم اڀريو جو هڪدم اٿي ڊگهين ٻانهن سان کڻي کيس ڇاتيءَ سان لاتائين ۽ سندس ديا وچن ٻڌي کيس اوچ ڪري سمجهيائين.

ڀاءُ سميت ملي ويجهو ويهاريو
ائين ڪري پنهنجو پريم ڏيکاريو.
لنڪيش، ڪشل تو ۽ پروار؟ رهو ڪٿن هنڌ ڪٿن اهار،

ڀائيءَ سميت رام ويڀشڻ سان ملڻ ۽ کيس ڀرسان ويهاريائين. پوءِ پڇائينس ته اي لنڪاپتي، اَئين ۽ آهيو؟ توهين ته وڏو ڪٺور هنڌ تي رهو ٿا ۽ توهان جو ڪاڏو ڪٿي آهي!

دکـيت منڊل ۾ رهــو ڏينهن رات
لبهي ڪرم ڇــڏ ڪهڙي ڀــانت
مان ڄاڻان سڀ توهان جي نيت پورن شڌ نه وڻي انيت.

دل ۾ چوندو ويو ته لال ۽ ڪومل چرن اڄ رام جا وڃي ڏسندس، جن جي چنڊ سان ني سيوڪ جو ڪلياڻ ٿيندو آهي ۽ جن جي سپرش سان اهليا رشي گوتم جي ناري اري ويئي ۽ ڊنڊڪ بن سندر ٿيو آهي!

ڏيان چرنن جن سيتا لاتو مرگهه ڪپٽ کي سچ جن ڄاتو
هرديه سروور ڪمل سئنهن پاڳ پالا ڏسي نيڻ تنهن.

سيتا جن چرنن جي ڏيان ۾ مست آهي، جيڪي ڪپٽ مرگهه کي سچو سمجهي پٺيان ڊوڙيا، شو جي هرديه سروور ۾ ڪمل وانگر سونهن ٿا، انهن چرنن جو اڄ درشن ڪري ڪرتارٿ ٿيندس! ڀلا ڀاڳ پنهنجا جاڻي اکين مان جل وهائڻ لڳو.

جن چرنن جون چاکڙيون پرت رکيون دل لاءِ
پسان چرن سي اڄ وڃي اکيئي اندر سماءِ.

جن چرنن جون چاکڙيون پرت ڀرت پنهنجي دل جي اڳيان ٿي پراجمان ڪيون آهن. اهي چرن، جي اکين ني منهنجي دل ۾ وسن ٿا، اڄ وڃي ڏسندس.

ائين ڪندو دگهه پريم پچار آيو وڀيشڻ سمنڊ جي پار
باندر ايندو ڏٺو وڀيشڻ دوت ڪو آيو جاسوسي ڪرڻ.

وڀيشڻ مستيءَ ۾ خيال ڪندو سمنڊ پار پهتو ۽ باندرن کيس ڏسي سمجهيو ته شايد ڪو جاسوس دوت آيو آهي.

روڪي وڀيشڻ سگريو وٽ آيا تن سماچار سڀ ٻڌايا
وڃي سگريو ڏنو رام اطلاع گهري ملڻ تو راون ڀاءُ.

باندر وڀيشڻ کي ٻري روڪي سگريو وٽ آيا ۽ سموري ڳالهه ڪري ٻڌائي. سگريو وڃي رام کي چيو ته راوڻ جو ڀاءُ توهان سان ملڻ گهري ٿو.

چؤ سکا، ڪـون سمجهين ڇا ٿو؟
متان هجي هيءَ دوت راوڻ جو!
خبر نٿي پوي ديتن مايا مرضي موجب جن روُپ مٽايا!

رام لڇمڻ سگريو کان پڇيو ته هاڻي ڇا ڪبو وڃي؟ سگريو وراڻيو ته ساڻن ديتن جي مايا جي ته خبر ڪانه پوندي آهي. نه ڄاڻان هي ڇا لاءِ آيو آهي. اوهين ته سڀ ڪجهه ڄاڻو ٿا. ديتيه ته پنهنجي مرضي موجب روپ بدلائي سگهندا آهن.

مان ڄاڻان ڪيڻ ڀيد لي آيو مون مرضي اِها اوهان ٻڌايو
برابر چئي تو ڳالهه ويچاري مت منهنجو ڇڏيان شڪ کي ٽاري
وچن ٻڌي ٿيو خوش هنومان شرن آيـــل آ پيارو ڀڳوان.

مان سمجهان ٿو ته هيءُ انسان جو ڀيد ڄاڻڻ آيو آهي. انهيءَ ڪري هن جي ڳالهه ٻڌڻ گهرجي. رام چيو ته، اها ڳالهه ٺيڪ چئي آهي پر منهنجو اصول آهي ته شڪ کي دور ڪري شرن آيل کي پيار ڪجي. هنومان چيو ته شرن آيل ڀڳوان کي پيارا آهن.

ٻاني وس آ پنهنجي سڀاءُ پڇڻ منهنجو نه پوي کلهن پاءِ
جي هـؤ هرديـه دشٽ ٻـه هوندو
سامهون منهنجي هؤ اچي نه سگهندو.

ٻاني پنهنجي سڀاءُ جي وس آهي. جيڪي منهنجو اچڻ نه وڻندو آهي ۽ جي هن جي هرديه ۾ پاپ هوندو ته سامهون منهنجي اچي نه سگهندو.

نرمل من مون پاڻي سگهي مون اڳيان ڇل ڪپٽ نه اڳهي
مڪو ڏهيسر ڀيد ڪيڻ ته به اسان کپي ڪين ڏچڻ.

بلڪ مني بہ پنھنجي شڪن کي اھڙي چوائي موڪليو ھو. مون بہ اھا ڳالھہ سڻي سمجھي لوھان کي چئي آھي، اي ناٿ!

مالونت ھڪ وزير ھشيار خوش ٿيو وچن ٻڌي ھڪوار
ياءِ وڀيشڻ جاٽي نيت ڀوڳيہ رکڻ ھرديہ پرتيت!

راوڻ جو ھڪ وزير مالونت ھوشيار ھو لنڪي وڀيشڻ جا وچن ڏاڍا وڻيا. ھن راوڻ کي چيو تہ وڀيشڻ نيت جي ڳالھہ چوي ٿو. اھا ڳالھہ اوھين دبا ٻالي دل تي رکو ۽ ان موجب ڪريو!

دشت ٻٽي کن شترو وڏائي دؤر ڪريو سي نظر ڪان پائي!
مالونت تہ ھليو گھر ويسو وري وڀيشڻ ھٿ جوڙي چيو:

ھي ٻئي دشت دشمن جي وڏائي ٿا ڪن. ھنڪي مونکان ھٽائي ٻري ڪريو! مالونت تہ گھر ھليو ويو پر وڀيشڻ وري بہ ھٿ جوڙي راوڻ کي وينتي ڪرڻ لڳو:

سُمت ڪمت ھر ردي رھي پُراڻن ۾ پڳوان چوي
جتي سُمت اُت سمپت آ جتي ڪمت اُت وِپت سدا!

سني ۽ خراب ٻڌي سڀني جي دل ۾ ھوندي آھي. ڀڳوان پراڻن ۾ ائين فرمايو آھي. جتي چڱي مت آھي، اُتي ھميشہ ڀاڳ آھي، جتي ڪمت آھي اُتي وري بيماري، ڪاڪل آد مشڪلاتون ھونديون آھن.

مت ڪوتي سپ ڪوٽا سُجھن ڏسڻ ۾ دشمن، دوست اچن!
ڪال رات دئيتن ڪُل ڪارڻ پريت رکي ڏائين سيہ نيارڻ!

لوھانکي ڪوتي مت جي ڪري سڀ ڪوٽا ۽ دوست بہ دشمن جان لڳن ٿا. ڪال رات وانگر لوھان جي پريت بہ سيتا سان آھي! اھا پريت دئيتن جي ڪل کي ناس ڪندي.

هڏ ڀڃاڻ شرت سمرٿين واڻي چئي وڀيشڻ نيت پرماڻي
انهيءَ سڪيا راوڻ ڪاوڙايو شايد مرڻيو آ تو سر آيو.

انهيءَ طرح وڏو امتيءَ وارا لفظ وڀيشڻ چيا ۽ راوڻ کي ڪروڌ ولي ويو، ڪڍم اٿيو ۽ وڀيشڻ جي وات ور وجي چوڻ لڳو ته اڙي دشٽ، تنهنجي سر تي اچ موت لڳي رهيو آهي!

شهر وسين مون ڀاسين پريت!
وڃ، وڃي رهه ٻڏاءِ ڪين نيت!
لت هڻين هڪ راوڻ هڪوار ڀڪڙي وڀيشڻ پير هروار!

منهنجي شهر ۾ رهين ٿو ۽ پريت وري تپسين سان ٿو ڪرين! دشٽ، وڃ، وڃي اُنهن کي ڄاڻ امت سيکار! اِئين چئي هڪ ڏاڍي لت وڀيشڻ کي هڻايئين ۽ وڀيشڻ وري پير سندس چرڻ ڀڪڙي!

رام ستيه سنڪاپ پريڀو سڀا ڪال وس تو
آءٌ وڃان شرن رام جي مون قصور نه ڪو.

وڀيشڻ چيو ته اي راوڻ، رام ستيه سنڪاپ آهي ۽ تنهنجي سڀا ڪال وس آهي! مان هاڻي رام جي شرن وڃان ٿو. منهنجو قصور ڪونهي.

راوڻ جڏهن ڪان وڀيشڻ ٽپيا گيو ويس وڏپ ۽ ٻٽيو اياگو
رکي اُميد ون رام شرن آيو خوشيءَ وڀيشڻ ڪين سمايو.

راوڻ جڏهن کان وڀيشڻ کي بي عزتو ڪري ڪڍي ڇڏيو، تڏهن کان سندس وڏائي هلي ويئي. وڀيشڻ خوش ٿيندو رام جي شرن هليو ويو.

ڏسان وڃي سندر ڪومل چرن جي سيوڪ کي سدا سک ڏين
جن ڇهڻ سان ڪري رشي ناري
دنڊڪ بن پڻ ٻٽيو سک ڪاري.

انهن چئي، گلي لڳائي، رائوڻ ڪلندو سڀا ۾ آيو. مندودري صلاح سمجهي وئي ته منهنجي پتيءَ جي خلاف وڏانا ٿي آهي!

وينو سڀا ۾ خبر هيءَ آئي: باندر سئنا پار سمنڊ سياڪي
وزيرن چيو: جو اُچت ڪريو مانُ رهو دم سک جو ڀريو!

رائوڻ جيئن سڀا ۾ ويٺو ته سمنڊ جي پار باندري سئنا آئي آهي! رائوڻ وزيرن کي چيو ته جيڪي چڱو چاڪو سو پل ڪريو. ۽ وزيرن هڪبئي کي اشاري ۾ چيو ته "سڀ شانتيءَ ۾ رهو."

گرو وزير ۽ ويد، ٽي چون جي ڀؤ آ خاص
راڄ ڌرم ۽ شرير سڀ جلد ٿين سي ناس.

جيڪڏهن گرو، وزير ۽ ويد ڀڄائن ته خطرو آهي ته ڀوءِ ڪ سمجهڻ ته راڄ ڌرم ۽ شرير جلد ناس ٿي ويندا.

ساڳيا رائوڻ جا سيئي سهائڪ ڪن اُستت سڀ ڇون اُمالڪ
وقت ڏسي پڻ وڀيشڻ آيو اڳيان رائوڻ جنهن سيس نمايو.

رائوڻ جا سهائڪ به خطرو ٿي ڏيکارن ٿا. ان وقت پاڻس وڀيشڻ آيو ۽ اچي رائوڻ اڳيان سر نوايائين.

ادب سان وينو اچي سو آسن وني آڳيا ڪيو سچو ڪي ڀاشڻ
جي پڇيو ٿو مونکان ڪرپال
مت انوسار مان ڪريان سڀ ڳالهه.

ادب سان پنهنجي آسڻ تي ويهي ۽ آڳيا وٺي چوڻ لڳو ته توهان جيڪي مونکان پڇيو آهي تنهنجو پنهنجي بُڌي انوسار جواب ڏيو!

پنهنجو لوهين جي چاهيو ڪلياڻ سمت سُيش شڀ گُڻ سجان!
نار پرائي ڪرت موٽايو چوٿ چنڊ جان ڪيس ڏيکاريو.

مهاراج هي هنجو ڪلياڻ نه چاهيو ۽ ٻالڪ نه سمجهيو، ليڪي ڦپاڇي، ٻالي ٿي ۽ سک ملي نه براڪ نالڪي ڇوٽ جي چند وانگر هڪالي سندس ٻتيءَ ووت موڪليو!

ڇوڏهن لوڪن جو راڄ هجي وير شتروءَ ڪان ڪين بچي!
ڪڻ ساڳر ٻڌوان جي ڪولي برو ڇون، ڪري لوپ ٿوروئي!

ڇوڏهن لوڪن جو راڄا ڇوڻ هجي ٻر دشمن جي وير ڪان اڃي نه سگهندو! سياڻو ماڻهو به جي لوپ ڪندو نه الڪي هرڪر ٻرو ٿي ڇولندو.

منش نکي آرام ڀوپال رام نہ آهي ڪال جو ڪال
برهم جنم رهت آج اننت اجيت وياپڪ آناد ڀڳونت!

رام ساڌارڻ منش يا راجا نه آهي! هو ڪال جو به ڪال آهي. برهم، جنم مرڻ کان ٻري، آج، اننت، اجيت، سڀ ۾ موجود ۽ اناد آهي.

وبڙ چڏي تنهن سيس نوايو دک ڀنجن سپ جاء سمايو
سيم ڏيو تنهن جلد موٽائي رام نام کي جپيو لنو لائي!

وبر جڏي کيس پرنام ڪر ٻرو، ڇو جو هو دکي انسان جي دک مٽائڻ وارو آهي. کيس سيتا موٽائي ڏيو ۽ سائس پريم رکو.

شرن آيل کي موُر نہ تياڳي ڀاڳوان پرش تنهن انراڳي
ناٿ جنهنجو تيڏي تاپ نوارڻ کيو سريرتنهن منش جو دارڻ.

سنسار سان وير رکڻ وارو به جي سندس شرن ۾ ويندو نه الڪي به هو تياڳيندو آهي. دلوک، داوڪ ۽ براڪ تنهين پاپن کي مٽائڻ وارو ڀڳوان منش داري ولي آيو آهي.

من ڏاست سڀ ششن کي اهڙا چوالي بات
سٺي سمجهي مون لوچلي ڏسي موقعو اي ناٿ!

جن جا نئون ئي آهن هٿيار وڻ ٻٽي، همت ڪٿي ٻهاڙ
هان حڪم ۾ ڪندا ڪم ڪار ڏوڙ اُڏامي وڃي آڪار

جن جا نهن ئي هٿيار آهن، سي وڻ ٻٽي ۽ ٻهاڙن کي همت ۾ ڪٿي آڪاس ۾ اُڏامندا هليا. سڀ حڪم ۾ ۽ انتظام جي اندر رهيا. ڪجهه ڪندا وڃن ٿا. سندن هاڻ جي ڪري تمام گهٽي متي اُڏامي ٿي.

انهيءَ طرح اچي ڪرپا سنڌ لنڪو سمنڊ ڪنڌي
هتان هتان ميوا پڻي رانوڻ باغ لنڪبي.

اهڙي طرح سڀنا سان ٻکوان سمنڊ جي ڪناري تي پهتو. ٻاندر ۽ ميرا ۽ ڦل کائيندا ۽ رانوڻ جا باغ لتاڙيندا هليا.

دئيت چنتا هنومان وڏا جڏهن جالي ويو لنڪا
گهر ويهي ڪري هرڪو ويچار هاڻ دئيتن جو ناهه اُڌار!

هنومان لنڪا جالي دئيتن کي ڪٿين ۾ وجهي ويو. هرڪو گهر ۾ ويهي چوڻ لڳو ته هاڻي دئيتن جي ٻچاڙي آهي!

جنهن جي دوت ٻل ورڻي نه سگهجي
اچي ڪٽڪ تہ ڇا سمجهجي؟
ڏوتين ڪان ٻڌي ٻرجن واڻي ردي مندودري ٻنهه نماڻي!

جنهنجي هڪ دوت جو ٻل به ڪٿي کان ٻاهر آهي، تنهنجو جي لشڪر ايندو ته ڇا نه ڪري سگهندو؟ ٻرواسين جون اهي ڳالهيون ڏولين جي واڻي ٻڌي مندودري دل ۾ ڏاڍي وياڪل ٿي!

پير چنتا ۽ ڏسي اڪيلائي ڪري وينتي ٻالهه سمجهائي
چڏي دشمني رکو پيار سني وينتي ٻڌو ڀتار!

مدودري اڪيلائيءَ ۾ ٻڌيءَ وٽ وڃي ۽ ڪيس وڃي ڪيائين ته ڏهه ماٿي وارن ساڻ دشمني جهڙي ٻار جو رستو ورتو.

ڪلي ڳجهڪار هڪڙوٽ رڙي گهرپ ڏليتئين ٻيا ڪري !
هٿان وزيرن نار موٽايو پلوجي پنهنجو پٽي تا چاهيو.

جنهن جي دوستن جي ٻهڪ ٽڪوڙ سان ڏليتئن جا گهرپ ڪري ٻيا تنهنڪي ڏهه ماٿي وزيرن هٿان استري مرٽالي موڪليو جي پنهنجي پلالي تا چاهيو ته.

تنهنجي ڪمل ڪل لءِ ڏڪدالي پاري سمان سيبه سازش آئي!
تلي پلو نه سيبه ڏني ٻن هٿ نه تنهنجو شو برهما ڪن.

تنهنجي ڪمل جهڙي ڪل کي سازش لاءِ سيبه پاري سمان آهي! اي اٿاهه ستا مرٽالط ڏارن تنهنجو پلو برهما ۽ شو به ڪري نه سگهندا.

زال ڏجنلي جي ٻڏي هيءَ ٻاٽي جڳ پرست ڪليو رانوڻ ايماني.
سچ، استري ڏرپوڪ سياءِ ڪاريه منگل امنگل ياءِ!

ڏجنلي زال جا اهي لفظ ٻڌي راڻوڻ ڪلهو، سچ آهي ته استريءَ جو سياءُ ڏرپوڪ ٿيندو آهي ۽ منگل ۾ به امنگل ڏسندي آهن!

جي باندرن جي فوج به آئي ويندا ويچارا ڏليت تن ڪائي!
ڏجي راجا ڪن جنهن کان مجال
اهڙي ڏجنلي بس تنهنجي زال!

جي باندرن جي ستا آئي به ڪلي ته ويچارا ڏنيمه انهن کي ڪالي چڙهندا! جنهن جي دهشت ۽ ٻل اڳيان سڀ راجائن عشق جوڙي اهن، تنهنجي زال ڏجنلي! ڪل جهڙي ٽالهه چئي!

ڪلي الين چٽي گلي لڳايو خوشي ڪندو رانوڻ سيا ۾ آيو.
سمجهو ملدوري ڏلبر صاف آهي وڏالا رانوڻ خلاف.

چيو هنومان پريپ دک اُهو جو سمرڻ تو ڏيان نہ رهيو
دئيتن جي ڪٿي ڳالهہ چڏيو دئيت جيتي سيہ هت ڪيو.

هنومان چيو تہ سوامي، وپت تہ اها آهي جڏهن جي اچڻ سان تنهنجو ڌيان نہ رهي ۽ سمرڻ ڀلجي وڃي! دئيتن جي تہ ڳالهہ ئي ڪٿي چڏيو! هاڻي دنيا ڀالي جلد هلي شترن کي جيتيو ۽ سيتا کي هت ڪريو.

اي هنومان ڪو توسم اُپڪاري ناهہ مني نر سُرتن ڌاري
ڇا ڏيان تو اُنجي بدلي لهجي ٿيان تو اڳيان قدري!

اي سگريو، تو سمان اپڪار ڪرڻ وارو ديوتا، مني، انسان، ڪير بہ سنسار ۾ ڪونهي. مان توکي انجي بدلي ڇا ڏيان؟ مان تنهنجي اڳيان لهجي آهيان، پاڻ.

ڪڏهن نہ پلبس تو اُپڪار ڪري ڏنو مون من ويچار
ڏسي هر هر هنومان طرف آب اکين ۾ آڻي مرف.

مان توکان اُلان نئو. تنهنجي اُپڪار کي اصل نہ ڀلائيندس. ڀڳوان هر هر هنومان ڏي نهاري اکين مان اجول جل وهائي ٿو.

ريت ڪهڙي تو لنڪ جلائي سوني سندر کي باهہ لڳائي!
پرسن چت پڻ ڏسي ڀڳوان بيان ڪيو سڀ ڇڏي ايمان

اي ويِر، تو راوڻ جي سوني لنڪا ڪيئن جلائي؟ ڪيئن سندر شهر ناس ڪيو؟ ڀڳوان کي ڏيرسن من ڏسي، ايمان ڇڏي هنومان چيو:

باندر چنچل ناٿ بچون شاخ ڪڏي ٻي شاخ ٽپون
سمنڊ ٽپي وڃي لنڪ جلائي دئيت ماري قلواڙ ڦٽائي
سڀ پرتاپ اي ۽ تنهنجو ناٿ تو ڪرپا ۽ تنهنجي ذات!

اي ٻڳران باندرن جو سپاهه آهي هڪ ٿاريءَ ٿان آئي اٿي لي وڃڻ. سمنڊ ٽري ٻرن لڪا ڄاڻي، ڳهنا دليت ماري ٿاراڙي ٿناهر. هيءُ سڀ لهڻجي ٿالي جو پرتاب آهي. مهنجي وس لي ڇا آهي، ٻڳران!

رام لهان ٻوءِ سگريو سڏايو تياري ڪريو، چيو فوج سجايو
باندر ٻڌي خوش ٿيڻ لڳا جيه جيه جيه چئي چوڪرد ڀڳا
ڀرنالي سڀ ويرو ڪپن رام لڇڻ ڏسي خوش ٿين

رام ٻوءِ سگريو کي سڏايو ۽ چيو تہ جلد فوج کي تيار ڪرڻ لاءِ چئو. باندر ٻڌي ڏاڍو خوش ليا ۽ جيه جيه پڪارڻ لڳا. ٻڳران ٻوءِ سڀني باندرن جي سنڀا ڏٺي.

رام ڪرپا سان ويرتا پائي ٻٽيا پهاڙ ٻت شڪت وڏالي
وڏيا اڳي خوشي من اندر سگن ڏٺا سڀ شپ سندر.

ٻڳران جي ڪرپا سان سڀ باندر شڪتي شالي اهڙا ٻڻجي پيا جهڙا پهاڙ! ۽ ٻڳران رااو ليو ۽ چوڏاري سنا سگن ٿيڻ لڳا.

جو ڀڳوان خود منگل ميه سگن ٻالرا پڻ جيه جيه
سيهه چالسو پنڌ ۽ ڀڳوان انگ ڦڙڪن ۽ شپ نشان.

جيڪو خود منگل ميه آهي، آنند جو ساگر آهي، انهي ٻالرا ۽ اهڙي لي ايندي. سونا جا ڪابي ٻاڻي وارا انگ ڦڙڪن لا ۽ دل ۾ سمجهي لي تہ ڪالي ٻنڌ ۾ آهي!

جي سگن شپ سيه ڏسي اپسرن راڻون نند ٻسي!
ڪنڪ باندرن جو اکت اپار گرجن تہ ڪنهنجو ٿلي وستار

هاڪي شپ سگن لي ڏسي تہ رانڻ وري اپسرڻ ٻر ڏسي. لنڌ ۾ خراب سونا ٻبو لڳي. رام جي باندرن جي سنا اهڙي هئي، جنهن جو پار نہ هو. انجي مهما ورلي لي لکي سگهي.

بڌي ڪرپانڌ من اتي پايو ڪٽي هنومان کي ڳلي لڳايو
ڪيئن، ٻڌاءِ سيئي خوش تہ هئي؟ ڪيئن پرانن رکيا ٻي ڪتي؟

اهو ٻڌي رامچندر ڏاڍو خوش ٿيو ۽ هنومان کي ڳلي سان ڪٽي لڳايائين. پوءِ هنومان کان پڇڻ لڳو تہ اي تات، ٻڌاءِ تہ سيتا خوش تہ هئي؟ ڪهڙيءَ طرح پنهنجي پرانن جي رکيا ڪري رهي هئي؟

نانءُ پاهرو رات ڏينهن ڌيان سندءِ لوڙهو
نيڻ چرنن پنهنجي رکي پران ڪري سوڙهو.

اي ڀڳوان، توهان جو نالو رات ڏينهن سندس پهريدار آهي ۽ اهو وٺي جهي. تنهنجي ڌيان جو چوڌاري لوڙهو اٿس. پنهنجي پيرن جي طرف نهارڻ ۽ توهان جي ڌيان ڌرڻ ۾ سدائين من لڳل اٿس. پران پلا ڪيئن نڪرن!

چوڙا مڻ ڪري ڏني نشاني ڇاتي لڳائي رام سنماني
ناٿ اکين ۾ ڳهڻو جل آڻي وچن چيا ڪي وقت پرماڻي.

هلڻ مهل هن چوڙا مڻ نشاني ڪري ڏنائين. رام اها گهڻي قرب ۽ سنمان سان ڇاتيءَ سان لڳائي. ماتا سيتا اکين ۾ پاڻي آڻي جيڪي مونکي چيو هو سو ٻڌو:

پاءُ سميت ڇهي چرن ڪمل چنچ، پالڻي تو داسي امل!
من وچن ۽ ڪرم انراڳي ڏوهہ ڪهڙي ڪان اٿو تياڳي؟

ماتا چيو هو تہ شري رام جا پاءُ سميت چرن ڇهي چنچ تہ داسيءَ کي امل پالڻي ڇڏيو اٿو؟ من وچن ۽ ڪرم ڪري جيڪا توهان جي چرنن ۾ پيار رکي ٿي، انهيءَ کي ڪهڙي ڏوهہ ڪري تياڳيو اٿو؟

هڪ اپراڌ برابر ڪيم مهل وڇڙڻ نہ پران ڇڏيم
پر اهو هو اکين اپراڌ پران نڪرڻ مهل ٻڌيم اگاڌ!

پاڻ مدهوپ هڪڙو تصور آهي جو وڇڙڻ مهل نه هئس! پر اهو به اکين جو ڏوھ. جو جو اکين کي لڀجي درشن جي اتري لالسا هئي جو نه ٻيون ٻوٽن ؟ اجا تائين کليل ئي آهن!

ناٿ ، اوهان جي ويوگ اگـن ۾
سواس هوا لڳي جان هڪ کن ۾
اکيون وهائن جل اڇل درس ڪارڻ نئيون جان امل!

وارڳ جي اڳنيءَ ۾ سواس روپي هوا نه برابر جاي وهندي پر اکين جو پاڻي نه سڪندو آهي نه جلندو ، سوامي !

دک سيتا آ اتي وشال جوڙ جوڙو نه دين ديال!
هاڻ مهل مونکي الين ڇيائين ڪتا جليندن جي ياد ڪيائين.

ٻڌران، سيتا جي دکن جي ڪهاڻي نه ٻڌو! ڏاڍي دکي آهي ، مهاراج! هاڻ مهل مونکي اندر جي پت جلندن جي ڪتا ياد ڏيارائين!

گهڙي گهڙي هڪ ڪلپ جان گذري پئي پيم پيت
جاد ڪاي سيم هت ڪريو ٻيہ ٻل سان پرتيت!

سيتا جي هڪ هڪ گهڙي ڪلپ برابر ٿي گذري ٻڌران! تنهڪري جلد هلي ٻاهن جي ٻل سان سيتا کي هٿ ڪريو.

ٻڌي سيم دک سک ڏنو اکين آيو جل جگتر ڏنو
وچن ڪرم من جيڪو جپي دک سپن نہ ڪڏهن ڏسي.

سيتا جو دک ٻڌي ٻڌران کي اکين ۾ پاڻي اچي ويو! جڳت لڳو ته جيڪو مونکي من وچن ۽ ڪرم ڪري ياد ڪندو تنهنکي سپني ۾ به دک نه ايندو!

اي ڀاءُ، مان ڪينجي آسري تران رکان؟ لون نہ سمجهہ تہ ونين! لوکي ڏسي چاڻي ڪدي ٿيندي هئي. هاڻي تہ منهنجي لاءِ ڏينهن ۽ رات هڪجهڙي ٿي مصيبت پيدا ٿيندي.

جنڪ سٿا سمجهائي ڪري ڪهڻي پڻ ڌيرج ڏئي
چرنن سـرنـائـي هليو رام نام مک چئي.

هنومان سيتا ماتا کي سمجهائي ۽ گهڻي ڌيرج ڏيئي، سندس چرنن ۾ سر نمائي رام جو نالو جپيندو ويو هليو.

وڃڻ مهل ڪئي اهڙي گجڪار
ڪريا راڪسڻين جي گرڀ جا پار
لنگهي سمنڊ پار جڏهن آيو ٻڌو باندرن هڪ شبد ڪلڪاليو.

هنومان وڃڻ وقت ڀاري شبد ڪري روانو ٿيو. انهيءَ آواز جي ڪري راڪسياڻين جا گرڀ جا پار ڪري پيا. جڏهن پار پهتو تڏهن هنجي سائي باندرن ڪلڪلا جهڙو شبد ٻڌو.

خوش ٿيا سڀ ڏسي هنومان جنم نئون جڻ ڏنو ڀڳوان!
مک هاسي ۽ تيج براجي نشان ڪما ڪم ٿيو سڀ سمجهي.

هنومان کي ڏسي باندرن کي نئون ساهہ پيو ۽ ڄاتائون تہ هاڻي مرڻ کان بچياسون! هن جي سندر صورت ڏسي سڀني سمجهيو تہ هيءَ رام جو ڪم ڪري آيو آهي ڇاڪاڻ جو مک مشڪندڙ هوس ۽ تيج پئي ٽڪيس.

اندر اچي سڀ خوش ٿيا ڏاڍا انگد سميت مڌر ڦل کاڌا
بـن رکـوارا جهـلڻ لڳـا هڻي گهوسا سڀ اندر ڀڳا.

سڀ پوءِ مڌوبن جي اندر ويا ۽ ڦل کائڻ لڳا. جي ڪي بن رکواري ملع ڪين تہ انکي گهوسا هڻي ڀڄائي ٿي ڇڏيائون.

سين پڪاريو سگريو وٽ بن اُجڙ ڪيو ڀؤراج
پڌي سگريوات خوش ٿيو ڪري آيو پريپ ڪاج.

ڪن وجي سگريو کي ٻڌايو ته انگد سڄو بن اُجاڙ ڪري ڇڏيو آهي! اهو ٻڌي سگريو سمجهي ويو ته هو رام جو ڪم ڪري موٽيو آهي.

جي خبر ڪا سيئه نه آڻي ڦل نه کائن ها انهيءَ پرماڻي
خيال ڪري هؤ رهيو جيئن راج سگريو پهتو اچي ساڻ سماج

جي سيتا جو پتو نه لڳائي ها ته پوءِ اهڙي ري پرواهيءَ سان ڦل نه کائي ها. سگريو اهي ويچار لي ڪيا ته بالدر سماج سميت اچي پهتا.

ناٿ، ڪيو ڪم سڄو هنومان سين باندرن جا بچيا پران
پڌي سگريو سين سان مليو ساڻ وٺي سڀ رام ڏي هليو.

اي سوامي، سڄو ڪم هنومان ئي ڪري آيو آهي ۽ سڀني جي جان اُڱالي آهي. سگريو پوءِ سڀني باندرن سميت رام وٽ ويو.

رام باندرن کي ايندو ڏٺو ويو سمجهي ٿيو ڪم سٺو
ڦٽڪ شالا کي پاڙ ڏيا سڀ باندر اچي پيرن ڪريا.

باندرن کي ايندو ڏسي رام سمجهي ويو ته هي ڪم ڪري آيا آهن. پوءِ سڀ باندر ڦٽڪ شلا تي ويٺل ڀڳوان پاڙن جي پيرن پيا.

ناٿ، هنومان جو ڪرم ڪيو سگهجي زبان سان ڪين چيو
پوءِ هنومان جا چرپتر سهايا جاموَنت رگهوناٿ ٻڌايا.

جاموَنت ڀڳوان رامچندر کي چيو ته سوامي، جيڪي ڪم هنومان لنڪا ۾ ڪري آيو آهي سو جي مها وران لي لئي سگهجي. پوءِ هڪ هڪ وارتا هنومان جي ڪيل ڪمن جي جاموَنت ڪري ٻڌائي ۽ رام وٺي سڀ ڏيان سان ٻڌو.

سڄي لنڪا ۾ ڪچڙو، گيهه تيل ناڙ ڪاني ويا! سمورو ڪچڙو سنڌس ۽ ڪي پڇائون سڀ لنڪاواسي اهو ڏسي کلڻ ۽ ٺوڪون ڪرڻ لڳا.

ڍول وڄن ۽ وڄن پيون ناڙيون ٻاهر ڏٺي سڀ گهمن بازاريون.
ٻاهر لڳل ڏسي پڇ هنومان ڌري ننڍو روپ ڪيا ڍرا بندڻ.
ڪُڏيو باندر وڏيون وڏيون اٽاريون
ٻڃي ويون ڏسي نگر جون ناريون.

خوشيءَ وچان ماڻهو ڍول وڄائڻ لڳا ۽ ناڙيون وڄائڻ لڳا. سڀ باندر سان گڏ سر ڏيئي بازار تماشو ڏسڻ لڳا. پڇ کي ٻاهر لڳڻ شرط هنومان روپ کي ننڍو ڪري بندڻ ڍرا ڪيا ۽ ٽپو ڏيئي وڏين وڏين عمارتن تي ٽپي ويو. ڏالون اهو ڏسي ڏڃي ويون.

ديهه وڏي پرهئي ڏاڍي هلڪي ويو مٿان گهر گهر ٽپي
ٻاهر شهر کي ماڻهو وياڪل جيئيون اُٺيون ۽ ڏڃي ويا بلڪل

ات گهڻو وڏو هرس ۽ هوس تمام هلڪو. گهر گهر مٿان ٽپي ڪري سولائي سان ٽپندو ويو. ٻاهر وڃڙي، جيئيون نڪتيون ۽ آدم وياڪل ٿيا!

"اما، بابا" ڪري سڀ پڪارن هڪ ٻئي جي پيا مدد نهارن
اسان چيو اڳ، باندر ناهه ديوڌريو ڪنهن روپ ئي آهه.

سڀ راڪس پيءُ ماءُ کي پيا سڏيارن ۽ رڙ ورڙ لڳي وئي. هر ڪو ٻئي جو مدد لاءِ نهاري. ۾ ڪير وانجهو اڇي. شهر سڄو ٻاهر ۾ جلي رهيو هو. هر ڪو ٻئي چوي ته اسان اڳئي چيو ٿي ته هيءُ باندر ناهي. هي ته ڪو ديوتا باندر جو روپ ڌاري آيو آهي.

اوڳيا ساڌ ڪرڻ ٿل جائي جليو شهر نه اوهي نه واهي.
ڪن هڪ ۾ سڄو شهر جليو گهر وڀيشڻ فقط رهيو!

ساڌو جن جو اپمان ڪرڻ سان اهو ئي حال ليندو آهي. شهر سڄو ته اڪو

لي جاءِ لڳو، تنهن وڀيشڻ جو ڪير رهيو!

پڇ وسالي شهر پورو ڪري ڏاري ننڍو شرير
اچي بيٺو پڻ سيئه اڳيان ٻڌي اڇل ۽ ڏير.

سڄو شهر جلائي ۽ پڇ کي وسائي سنڌ و جانڪيءَ جي اڳيان اچي جهڪندو ۽ سراپا ٿي ننڍو ڪري ماٿو ڪري بيٺو.

تون بہ ماتا ڏي مونکي نشاني رام سڳهي جيئن اُها سڃاڻي.
لاهي چوڙامڻ سيئه ڏني خوش ٿيو هنومان اها ڳنهي.

هنومان بره سيتا کي چيو تہ ماتا، تون بہ ڪا نشاني ڏي جنهنکي رام سڃاڻي سگهي. سيتا چوڙامڻ لاهي ڏنس.

الين ڏجانءِ منهنجا رام پرڻام سڀ طرح توهين پورن ڪام،
دين ديال پنهنجو برد سنڀاريو هن داسيءَ تان سنڪٽ ٽاريو

اي ٻار رام کي چئجِ تہ توهان تہ پورن ڪام آهيو. هاڻي تہ دنيا پالي هن داسيءَ تان هي سنڪٽ دور ڪريو.

ٻاءِ پريو کي ڪٿا ٻڌائج ٻاڻ پرتاپ ڏي ڏيان ورائج
هڪ مهيني اندر نہ آيا هٿ ونِي منهنجا پران ڳنوايا.

اي ٻار، پريوءَ کي اندر جي ٻٽ جي ڳالهہ ٻڌائج ۽ سندس ٻاڻ جي شڪتي ڏي ڌيان ڇڪائج. کيس چئج تہ جي هڪ مهيني اندر هو ٻيٺي نہ ڪندا تہ هٿ ونِي منهنجا پران وڃائيندا.

ٻڌاءِ ڪان مان چا ل، پران ٻاڻ کي تون بہ ويو لي جاڻ!
توڏلي ٿيندي جاڻي ٿڌي هلي ڏينهن اهو ۽ رات اُها هلي.

ڪون اهڙي ڪرپالڪ ۽ ڪرتا جي ساگر جي شرن وڃ جو شون بر آهل ڪي
ڀانئيندو آهي. هو اهڙو ديندڙ دَيال ۽ داتار آهي!

چرن رِدي رام رک ڪٺـي لنڪا راڄ ڪر اڇـل ٻڌـي
رشـي ڀانت اولاد آشنڪ ڪنهن ڪل ٻڻ نه ڪٿهن ڪانڪ

رام جا چرن ڪڙي لنڪا جو اٽل راڄ ڪر. پلست رشيءَ جو نااچار نـ
ٻوڙ. ڪل ڪلنڪ نه بچ.

رام نام بن سونهي نه ٻاڻي موهه ڪياڳ بـن نرايمانـي
ڀري زيور ڪٺي تورڙي هزار بن ڪپڙن ڪيئڻ سهندي نار؟

جيئن رام جي نالي جهڻ ڪانسراءِ ٻولي دي اتي نٿي ۽ موه ۽ لياڳ بنا
نـرايماني نٿو سونهي ۽ استري ڀ ڪٿي ڪيترا ٻ زيور ٻاڻي ٻر ڪپڙن بنا سٺي
ڪين لڳندي.

چئي هنومان جا نيت جي ٻاڻي ڀڳت وويڪ ۽ ورت سهائي
چٽيو ايماني ڪاي ٻوءِ راـوڻ ماٺيو ٻڙو ويـد سيڪارڻ!

هنومان نيت ۽ ڀڳتي، وئراڳ ۽ وويڪ جي ٻاڻي چئي نرايماني جهڙي لڳو
نه مڃنڪي هي گروءِ وانگر ويد سيڪارڻ هليو آهي!

مرڪيو ويچهو سمجهه مورک هاڻي سکيا ڏيئن مون ويد پرماڻي
اُلٽ ٿيندو هنومان چيو تـان
مت ٿـري تو پرڀوت ڏسان مان.

اڙي دشت، ٻيهڄي مـوت کي ويجهو سمجهه. سکيا ڏيڻ هليو آهي،
پنڊت! هنومان چيو ته انهيءَ جي اُبتڙ ٿي ليندو! اون هاڻ جلد مرندين. ليڪن
جي ٻڌي پرشت لي آهي!

ٻڌي وچن اهي خارڏايي ڪائي پران ڪيو تنا موڏ جا جائي!
دئيت ٻڌي سڀ مارڻ آيا آيو وڀيشڻ دئيت سـڏايا

اهي وچن ٻڌي راڻي کي ڏاڍي ڪاوڙ لڳي. چوڻ لڳو ته هن دشت کي ڪنهن مارڻو ٻوڙيو؟ اهو ٻڌي سڀ ڏليس وڏي هنومان کي مارڻ لاءِ آيا ۽ ان واسطي ڀيئي ٿيا اهي وارو ۽ سڀ ڏليس هٿي ٻري ويا.

سرنالي ڪلهن اچي پڪاريو نيت ورڌ نه دوت کي ماريو.
سڙا ڏيو ٻي ڪيس گوسائين سين چيو اهـو پلـو لهائين!
ٻڌي چيو اها ڳالهه ڏهيسر انڪ پيڇي ڪٽي ڇڏيو هن بندر.

ويچاري ويتي! ڀوال لشڪر ۽ چيو ته ليس جي خلاف دوسه کي لــ ماريو. ٻي ڪا سزا ڪيس ڏيو. سيڌي چيو ته اهو لڪ آهي.

پرير باندر جـو پڇ سان سمجهي چون سڀ دئيت
ڪيل وجي ٻوڙي ڪپـڙ بـاهـه ڏيـو پـرڪيت.

سيڌي چيو ته باندر کي پڇ پيارو ٿيندو آهي. تنهن ڪري هن جي پڇ سان ڪپڙا ٻڌي تيل لڳائي باهه ڏيئي پڇ ساڙي ڇڏيو!

پڇ بنا جڏهن باندر ويندو وٽي ناٿ کي هتڙي ايندو
جنهن جي هن پلي ڪئي وڏائي ڏسان اکين سان تنهن منشائي

جڏهن هن جو پڇ سڙندو تڏهن هي پنهنجي مالڪ کي وٽي ايندو جنهن جي هن ايڏي وڏائي ڪئي آهي. مان اُن جو ماڻهو ڏسندس!

ڳالهه سڻي هنومان مُسڪايو پنهنجو وڏاڻا پـال پاليـو
سڀ مورک ٻڌي رانوڻ وچن ڪپڙ ڪٽي لڳا پڇ ٻـڌڻ.

اهو ٻڌي هنومان اندر ۾ ڪلير ته واه، سرسوتي ڀلائي ٿي ڪئي! مورک راڪش ڪپڙا کڻي آيا ۽ اهي هنومان جي پڇ کي ٻڌڻ لڳا.

لڳر رهيو نه ڪپڙ ڪيهه تيل شروع ڪيو هنڊ پنهنجو کيل
ڏسڻ آيا سڀ لنڪا واسي لتون هڻي پيا ڪن چڻ هاسي.

تون انهي ڪرپالڪ ۽ ڪرتا جي ساگر جي شرڻ وڃ جو شرڻ پر آيل کي ڇڏائيندو آهي. هو اهڙو ديننجو دئيال ۽ داتار آهي!

ڇرن رِدي رام رک ڪٺي لنڪا راڄ ڪر اڇل بڻي
رشي پُلستِ اولاد اشنڪ ڪنون ڪل بڻ نہ ڪڏهن ڪالنڪ

رام جا چرن پڪڙي لنڪا جو اٽل راڄ ڪر. پلست رشيء جو ناماچار نہ بوڙ. ڪل ڪلنڪ نہ بڻج.

رام نام بن سونهي نہ باڻي موهہ ٿياڳہ بن نرايماني
ڀري زيور ڪٺي توڙي هزار بن ڪپڙن ڪيئن سهندي نار؟

جيئن رام جي نالي جوڻ ڪانسواء ٻولي مٺي اٿي ٿئي ۽ موهہ ۽ ٿياڳ بنا نرايماني نٿو سونهي ۽ استري ڀلي ڪيترا ئہ زيور پائي پر ڪپڙن بنا سهڻي ڪين لڳندي.

چئي هنومان جا نيت جي باڻي پڳت ووپڪ ۽ ورت سياڻي
چئيو ايماني ڪاي پوء راون مايو گرو ويد سيڪارڻ!

هنومان نيت، پڳتي، وتراڳ ۽ وويڪ جي باڻي چئي پرايماني ڇرڻ لڳو نہ مونکي هي گروء وانگر ويد سيڪارڻ هليو آهي!

مرتيو ويجهو سمجهہ مورک هاڻي سکيا ڏيئن مون ويد پرماڻي
اُلٽ ٿيندو هنومان چيو تان
مت ڦِري تو پرگهٽ ڏسان مان.

اڙي دشت، پنهنجي موت کي ويجهو سمجهہ. سکيا ڏيڻ هلير آهي، پندت! هنومان چيو تہ انهيء جي اُبتڙ ٿي ٿيندو! تون هاڻ جلد مرندين. تنهن جي پڌي پرشت ٿي آهي!

پڌي وچن اِهي خارڏادي ڪائي پران ڪيو نٺا مُوڙ جا جائي!
دئيت پڌي سپ مارڻ آيا آيو وپيشڻ دئيت سدايا

ڏل ڪالي مون بـک پئي وڻ تـوڙيـم سؤ سياڻ لڳي
سين ڪـيَ پياري پنهنجي ديـهہ
ماريو دليتن جٺ ڪلي مـون ڪيهہ

مونکي بک لڳي، تنهنڪري اُل ڪاڌم. وڻ ٽوڙيم جو منهنجو سياڻ چنچل آهي. تنهن کانسواءِ ديهہ سڀني کي پياري لڳندي آهي. جن دليتن مونکي تڪليف ڏني، ماريم مون ان سان اهو ساڳيو وهنوار ڪيو.

جن ماريو ان ماريم وَڏي وَئي آيـا هٿ رسين ٻڌي
ٻڌس ڪـہ ٿيو ڇا، ڪان مون لاج
ڪرڻ چاهيان بس پـرڀ جو ڪاج

جن دليتن مونکي ماريو، مون بہ انهنکي ماريو! مونکي رسين ۾ ٻڌي وٺي آيا آهن، انهيءَ جي مونکي ڪاٿي ڪاڻي جو جو مان تہ پنهنجي ڀڳوان جو ڪارج ڪيئن بہ ڪندس!

ڪريان وينتي زورڪري راونڙ ٻڌ اُها هَٿُ ڇڏي سڪاوَن
دل ۾ ڪر ڪجهہ ڪُل ويچار ڀرم ڇڏي وٺ رام آڌار.

اي راوڻ منهنجي وينتي هٿ جوڙي ٻڌ ۽ ڪل جو ويچار ڪر. ڀرم ڇڏي رام جي شرن اچ ۽ اهو ٻڌين ڪر.

جنهن جي ڊپ کان ڪال ڊڄي ديو منش ۽ دليت ڌتي
ڪڏهن نہ انهنسان رکجي وير موتاءِ سيهہ ۽ گهڻاءِ ڏير.

انسان، حيران، ديوتا ۽ دليت نہ انهن ڪري سگهي لو ٻر هن ڪان موت بہ ڊڄندو آهي. تنهنڪري سيتا موٽائي ڏي نہ ڏير دور ٿئي.

پـرتپال رکهونش مـڻ ڪرنا سِنڌ اپـار
شرن آيل ليہ رکي ولي دين ٻنڌ داتـار.

ڪري ٿي؟ هنومان ورائيو تہ اي راوڻ، مان اُنهيءَ جي ٻل سان آيو آهيان جو هزارين برهمانڊ رچي سگهي ٿو ۽ مايا ڦهلائي سگهي ٿو.

جنهن ٻل برهم وشن مهيش رچن پالن ۽ ناس ڪن نيت
جنهن ٻل شيش ڌري برهمانڊ نديون جبل سا ڳرماري اُچانڪ!

جنهن جي ٻل سان برهما وشنو مهيش سنسار اپائن، پالن ۽ ناس ڪن ٿا ۽ شيش برهمانڊ کي ڦڻ تي جهلي بيٺو آهي ۽ سمنڊ لهرائي ٿو.

ڌري جو ديهہ ڪي انيڪ پرڪار ديو اُڌري ماري دئيت هزار
ڌنش ڪٺن جنهن شوَ جو ٽوڙيو تسو جهڙن پين لکن نيو ٽيڙيو
کر دوشڻ ۽ وراڌ ۽ بالي سڀ ماريا جي اَت شڪت شالي.

جو ديوتائن جي حفاظت لاءِ ۽ تو جهڙن لکن دئيتن کي ناس ڪرڻ لاءِ انيڪ پرڪارن جا سرير ڌارڻ ڪري ٿو. جنهن شو جو ڪٺن ڌنش ٽوڙيو ۽ تو جهڙن لکن جو ايمان مٽيءَ ۾ ملايو. جنهن کر دوشڻ ۽ باليءَ جهڙن ٻلوان کي ماريو.

جنهن جي ٻل ڪڻ ماتر تي تو پاتي جيت اپار
دوت آهيان تنهن ديو جو جنهن آندي تو نار

جنهن جي ٻل جي هڪ ذري جي آسري تو هيڏو ڀارو ڪم ڪيو، مان تنهن ديو جو دوت آهيان ۽ جنهن جي تون استري چورائي آهي.

سڀ ڄاڻان تو تنهنجي وڏائي سهس ٻاهو سان ڪئي لڙائي
تو ٻل پاتو بالي پين ماري راوڻ ڪيو ڇڏيو هنو وچاري!

مان تنهنجي ڳالهہ کي ڄاڻان ٿو. تو سهسر باهوءَ سان لڙائي ڪئي ۽ باليءَ کي ٻہ جيتيءَ. اهو ٻڌي راوڻ کليو ۽ هنومان کي وچاري ڇڏائين.

ڦل ڪاڻي مون ٻــڪ پڳي وڻ تــوڙيــر سؤ سياءُ لڳي
سين ڪــي پياري پنهنجي ديهہ
ماريو دليتن جنڪي مـون ليهہ

مونکي ٻڪ لڳي، تنهنڪري ڦل ڪاڻم. وڻ ٽوڙيرجو منهنجو سياءُ ڇنڊيل آهي. تنهن ڪانــواءِ ديهہ سڀني کي پياري لڳندي آهي. جن دليتن مونکي تڪليف ڏني ۽ ماريو مون تن سان اهو ساڳيو وهنوار ڪيو.

جن ماريو تن ماريم وَڏي وُڻي آيــا هٿ رسين ٻڌي
ٻَڌس نہ ٿيو ڇا، ڪان مون لاج
ڪرڻ چاهيان بس پــرڀ جو ڪاج

جن دليتن مونکي ماريو، مون بہ انهنکي ماريو! مونکي رسين ۾ ٻڌي وٺي آيا آهن، انهيءَ جي مونکي ڪٿي ڪانهي ڇو جو مان تہ پڪران جو ڪارج ڪيڻ بہ ڪندس!

ڪريان وينتي زوورڪري راڻوڻ ٻڌ اُها هَٺُ ڇڏي سڪاوُن
دل ۾ ڪر ڪجهہ ڪُل ويچار پرم ڇڏي وٺ رام آڌار.

اي راوڻ منهنجي وينتي هٺ ڇڏي ٻڌ ۽ ڪل جو ويچار ڪر. ڀرم ڇڏي رام جي شرن اچ ۽ اتجو ڀڄن ڪر.

جنڊن جي ڊپ ڪان ڪال ڊڄي ديو منش ۽ دليت ڪتي
ڪڏهن نہ تنهنسان رکجي وير موناءِ سيہ ۽ گهڻاءِ ڏئير.

انسان، حيوان، ديوتا ۽ دليت نہ ناس ڪري سگهي لو ۽ هن ڪان موت بہ ڊجندو آهي. تنهنڪري سيتا موٽائي ڏي نہ ڏئير دور ٿئي.

پــرتپال رکهونش مــڻ ڪرٽا سِنڌ اپــار
شرن آيل لہ رکي وٺي دين ٻنڌ داتــار.

ٻوءِ جنبيا هنومان ميگهناد لڙيا ائين جيئن لڙن گج راج
هڻي هڪ گهوسو وڻ چڙهيو ميگهناد ڪن هوش ويو
اُٿيو پرگهٽائي پنهنجي مايا سگهيو نه جيتي دئيت لڇايا.

هنومان ۽ ميگهناد هڪٻئي جي سامهون ٿيا ۽ ائين وڙهڻ لڳا جيئن مست هاٿي وڙهن. هنومان هڪ گهوسو ميگهناد کي اهڙو هنيو جو بيهوش ٿي ميگهناد کي لاءِ ڌرتيءَ تي ڪريو. هنومان وڻ تي چڙهي ويو. ميگهناد مايا پرگهٽائي پر هنومان کي جيتي نه سگهيو.

برهم ٻاڻ هنيو ڇاتي ڌارا ڪِرڻ مهل هنو دئيت کي ماريا
جڏهن ڏٺو بيهوش هنومان ٻڌي رسي ويو وٺي نڌان.

ميگهناد برهم شستر هنومان کي ڇاتيءَ ڌاري هنيون. ٻاڻ لڳڻ شرط هنومان بيهوش ٿي ويو پر ڪرڻ مهل به هن ڪي دئيت ماري وڌائين. ميگهناد جڏهن ڏٺو ته هنومان بيهوش آهي تڏهن کيس رسين سان ٻڌي ٻاڻ سان گڏ ٻيءَ وٽ وٺي ويو.

نانءُ ڳڌي جنهن ٻنڌن ٽُٽن رشي مني رکي پريم جپن
دوت ڏسو تنهنجي ٻاڻ ٻڌايو پاڻکي پڻ بيهوش ٻڌايو.

جنهن جي نالي وٺڻ سان انسان جا ٻڌ ۽ ٻنڌڻ ٽٽي پوندا آهن، تنهنجي دوت ڏسو ته ڪيئن ٻاڻ کي ٻڌايو آهي ۽ پاڻکي ساڳي وقت بيهوش ٻڌايو آهي!
اهو رکيو پنهنجي سوامي جي ڪارڻ ڪرڻ لاءِ ڪيائين.

ٻڌل هنوءُ ڏسي دئيت ڳيٺا آيا ڏسڻ تماشو تــوڙا ناهيا
سيا ڏٺــي هنومان وڃــي سندر وچتر هر پانت جڙي

هنومان کي ٻڌل ڏسي ڳيٺيءَ دئيت آيا. تماشي ڏسڻ لاءِ تولون ٿئي

ناعالون. ٻوه هنومان کي راوڻ جي سيا ۾ ولي وڃا جا ڏاڍي سندر ۽ وچترڻ ٿي.
اهر ورلن اي لعر سگهي.

ديو دڪپال هٿ ٻڌل ڏٺا ڪاوڙ ڀرون سان سيڱي ڪنا
ڏٺو پرتاپ پرڪيئن دجي؟ گرڙ ٻچو منجهه نانگن اڃي؟

هنومان اهي ڪيٽيئي ديوتا ۽ دڪپال ڏٺا، جن جون اکيون خار کان ڀاڙهيون هيون، پيرون ناهيل هئن ۽ واچارن جا هٿ ٻڌل هئا ۽ حڪم ٻڌڻ لاءِ تيار! هنومان ايڏو پرتاپ راوڻ جو ڏٺو پر نه ڪين ڊنو! گرڙ جو ٻچو ڀلا نانگن کان ڊڄي ٿي جو؟

ڏسي ڏهيسر هنومان کي کليو ۽ گـار ڪڍي
پٽ مرڻ ڪري ياد پـڻ ويـس غصو وڌي .

هنومان کي ٻڌل ڏسي راوڻ کليو ۽ گارين ڏيڻ لڳو! وري جو پٽ جو مرڻ ياد آيس تنهن نه هيڪاري پوسرالي چڙيس!

چيو راوڻ اڙي ڪير ٿون آهين؟
ٻـل ڪنهنجي سچو ٻن ڦتـائين؟
اٿيکي ٻڌو جگهه منهنجو نان؟ نڊر ڏسان نکي هنڌ هڪ ٿان؟!

راوڻ چيو نه اڙي بالدر، تون ڪير آهين ۽ ڪنهنجي ٻل جي آسري اسان جو باغ اجڙ ڪيو اٿئي؟ تو منهنجو نالو نه ٻڌو آهي؟ مان توکي ڏاڍو نڊر ڏسان ۽ چنچل به توکي سمجهان ٿو!

دليت ماريا تو ڪنهن اپراڌ توکي نه آ پڻ سر جي لاڄ
ٻڌ راوڻ مان تنهن ٻل تي برهماند رچي ۽ مايا ڪري.

تو اسان جا راڪش ڪهڙي گناهه ڪري ماريا آهن؟ ڇا توکي سر جو خوف

ماتا، مران تــو آءُ بکن بر دل تي آ ڏسي ڦل وڻـــن بر
وير دئيت ڪن تن رکواري مها ٻاوان، جهڙا پربت ڀـاري
ماتا، اُنهن جو ڪو ڊپ ناهي موڪل ڏيڻ جي تو من چاهي.

ماتا، مان ڏاڍو بکايل آهيان، ڦلن وارا وڻ ڏسي دل هيڪاري ٿي ٿي ۽ ميوا کائڻ چاهيان ٿو. سيتا چيس ته ٻاءُ، انهن جي رکيا وڏا وير دئيت ڪري رهيا آهن هنومان چيو ته انهن جي مونکي پرواه ڪانهي رڳو تون موڪل ڏي.

ٻڌ ٻل ڏسي هنومان جو سيه چيو "پل ٻاءُ
رگهوپت چرن رديءِ رکي ٻاهي مڌر ڦل کاءُ."

سيه هنومان جي شڪتي ۽ ٻڌي کي خيال ۾ آڻي کيس چيو ته پوءِ رگهوپتيءَ جي چرنن کي هردي ۾ رکي ٻل ڦل کاءُ.

چرن چهي پوءِ هليو باغيچي ڦل چني ٻن تاريون کينچي!
وير وڏيا مـــارڻ رکـــوارا وڙهيا، مڏا کي روان ويچارا.

هنومان پوءِ باغ ۾ گهڙيو. ڦلن کي ٻڪڙي، همت ڪري، ڇهي ان مان ڦل ويو چندو ۽ وڻ ويو اکڙي ۽ ڌرتي ڪيرائيندو. انهن جا ٻاوان رکيڪ ڪيترا هنومان مارڻ، کي ورڙي ويچارا رئندا پري پهچي ويا.

آيو هتي هڪ باندر ڀـــاري ڪـــنهن اُجـــاڙي آ ڦاواڙي
ڦـــل ڪـــاڏا ۽ وڻ ڪيرايـــا رکوارا پٽ ڌريـــا ڦيرايا.

اي پريو، هڪ وڏو باندر آيو آهي جو اشوڪ واٽڪا ۾ ڦل کائي وڻ وڏي ٿـو ڪيرائيندو. باغ سڄو اُجڙ ڪري ڇڏيو اٿس. سڀ رکوارا جوڌا، ڪي مارڻا اٿس ۽ ڪن کي ڌرتيءَ تي ڪيرايو اٿس.

ٻڌو راوڻ ۽ مڪا کي جوان ڏسي اُنيڪي گرجيو هنومان
دئيت چڏيـــا سڀ سورهيه مـــاري
اَڌ مئل ويـــا راوڻ دئـــاري.

اهو ٻڌي راوڻ جودن جراليءَ کي موڪليو. هنومان انهن سرووين کي ڏسي ڏاڍو ڪاوڙيو ۽ ڪيترن کي ماري ڇڏيائين. باقي اڌ مئل ۽ ڦٽيل ڀڄي وڃي راوڻ وٽ ويا.

راوڻ ٻڌو پٽ اکيه ڪمار هليو ڪري ساڻ وير اپار
ايندو ڏسي تنهن وڻ هنيو ماري گرجي وري ڏک ڪيئون

راوڻ بعد پٽ اکيه ڪمار کي حڪم ڪيو جو گهڻا جوڌا جوان ولي ٻاغ ۾ وڃو. هنومان کين ڏسي خوب گرجيو ۽ وڻ پٽي مٿائن ڦٽو ڪيائين. وري روئڻ ڪري ڏک ڪٽڻ لڳو ۽ اکيه ڪمار کي ٻڪ ماري وڌو!

مئو ٻڌي پٽ ڪاوڙ آئي مڪو ميگهناد کي ڪرڻ لڙائي.
مٿان مارڻ تنهن ٻڌي وٺي آچ خبر انهيءَ مان پوندي گهڻي.

پٽ مئل ٻڌي راوڻ وري ميگهناد کي موڪليو ۽ کيس هدايت ڪئي ته انهيءَ ٻانڊر کي مارڻ نه پڪڙي ۽ ٻڌي وٺي اچجانس. ڇو جو انهيءَ مان گهڻي خبر اسانکي پراپت ليندي.

ٻڌي پتا جو اهو پربوڌ پاءُ مئل ڏسي آيس ڪروڌ!
هنومان ڏٺو ته آيو ويهر گرجيو جوش ڪان ٽيو اڏيو

ميگهناد ڀاءُ کي مئل ڏسي ڪروڌ ۾ ڀرجي ويو. هنومان ڏٺو ته وير لڙڻ لاءِ اچي رهيو آهي ٺهڪري ڊوڙڻ ۽ گرجائون ڪرڻ لڳو.

تمام وڏو هڪ درخت پٽي رٿ پيچي ڇڏيا گهوڙا ڦٽي
هئا جوڌا جي رٿ تي ساڻ انڪ هيڻ ڪيا ماريا هنومان

هنومان هڪ ڀاري وڻ پٽي رٿ کي ڇڏيو ۽ گهوڙن کي ڦٽي وڌو. جيڪي ٻه جوڌا رٿ ۾ هئا ان مان گهڻن کا انک ڀڳائين ۽ ڪن کي ته ادوڙي سندن ساهه ڪڍي ڇڏيائين.

بڌ سنيهو رام جو جنني ڌر مَن ڌير
ڇڏي هنومان گدگد ٿيو اکڙين آئي نير.

اي ماتا، هاڻي ڌيرج ڌري رام جو سنيهو ٻڌ. ائين چئي ڏاڍو گدگد ٿيو ۽ اکين مان خوشيءَ جا آنسون وهائڻ لڳو.

تنهنجي ويوگ، چيو رام، سيه
خلاف منهنجي بس سڀ ٿيا.
پن اگن رات ڪال سمان چنڊ ٿڌو سج ڪيز نڌان!

اي سيتا تنهنجي وڇڙڻ ڪري سڀ ڪجهه منهنجي خلاف ٿيو ڏسجي! سڪدائي شيون دکدائڪ ٿي پيون آهن. وڻ جيڪي نوان ٻج ڪڍيا آهن سي اگنيءَ وانگر لڳن ٿا. رات ڪال روپ ٿي پاسي سيتل چنڊ جي روشني. سج جي لڪي گرمي وانگر لڳي ٿي.

چوڻ سان دک ڪجهه گهٽ ٿئي
ڪنهنکي چوان ڪو خيال نه ڏلي
پريم ڪيترو توسان ڪير سمجهائي قتط پريا، من منهنجو ڄاڻي.

سور سلڻ سان ڏرو نيندو آهي. پر مان ڪنهسان اوريان؟ ڪنهنکي سمجهي نه سگهان؟ تنهنجي ۽ منهنجي پريم کي نه فقط مان ۽ تون به نٿا ڄاڻون!

مَنُ نه ڪيو تو سيه بند ڄاڻ پريم رس ۽ اُنمان اُڪند
نيابو ٻڌي سُسي سيه ولي پريم رس مڳن ۽ سڌ نه رهي.

منهنجو من نه تووت بند آهي. تون انهيءَ مان ئي منهنجي پريم جي ڪٿ ڪري ٿي سگهين. اهو ٻڌي سيتا پريم ۾ اهڙي نه مست ٿي ويئي جو سرير جي ڪا سڌ نه رهيس.

دليت ڪري ٻوء ٻتنڪ سر ناس ڪندو رکيو ٻاڻ
جنلي ڌرا دل ڌير ڌر دليت جليا سڀ جاڻ.

اي ماتا، اهي سڀ دلمن ٻکين والکو آهون مان لکرلدا وسندا ۽ رام جي ٻالي سان مرلدا ويندا. لورو صبر ڪر.

ھاڻ وجان وني ماتا توکي ٻرڀون ڪٽي اهڙي آگيا مونکي
ڪجهه، ڏينون جنلي ڌرلون ڌير
باندر سڀئنا وني ايندو رکهوير.

اي ماتا، مان اوکي هيڪر هيندو لي رام تالين ٻهچائان ٻر ٻرٻرء جي اڄا آگيا ڪانهي. اهو ٻکران جو قسم ڪٽي چوان او. ڪجهه ڌيرج ڪر. رام ٻالدون جي سڀنا واي اهي دلتن کي ناس ڪندو.

ملهنجي هردير هنومان سنديھ هنوپرڪهتائي پنهنجي ديھ
سون ڌرن ۽ جبل سريـر يـڌ ڀينڪر ۽ رڻ ڌيـر
سدبر ٻرروسو لڌھن مـن آيـو روپ ننڊو هنومان ٻٽايو.

سيتا جهر ڌ الوئي ۽ مرلکي شڪ آهي! اهو ٻڌي هنومان ٻنهنجو اصل روپ ا رکيت ڪيو. سوني جبل جهڙو! ٻڌ ۽ ٻهڪر ۽ لڙائيء ڪرڻ ۾ ڌيرج ڌاريندڙ! سيتا کي هائي وشواس ٿيو ۽ هنومان وري ننڍڙو ٿي ويو!

من سنتوش ٻڌي هنومان ٻاٽي
ٻگت ٻرتاپ ٻـل ٿيج ميائي
رام ٻريه جاڻي ڏني آسيس ٿوبر وڏالي ٻـڌ ٻل جگديش.

هنومان جا اهي ٻوبر، شڪتي ۽ ٻرم وارا لٺا ٻڌي جالڪيء کي ڌيرج آئي. رام جو ٻکمه ٻيارو سمجهي کس آشيرواد ڌنائين ڌ ٻکران لهندو ٻل، ٻرم ۽ شڪتي ۽ ٻڌي شل وڌالي.

جنهن ڪنن لائين ڪٿا پهچائي
پرگهٽ نٿو ٿئي پلا ڇو پائي ؟
لڏهن هنوُ وڏي ويجهو آيو مايا سمجهي سيبيہ منين ٽيرايو

جنهن ڪنن لائين ڪٿا پهچائي آهي سو پرگهٽ ڇو نہ ٿو ٿئي؟ اهو ٻڌي هنومان ويجهو آيو پر سيتا اها ہ مايا سمجهي منهن ڦيرائي ڇڏيو.

رام دوت مان ماتا آهيان قسم رام جو سچ ٻڌايان
ماتا آندي مون آهہ منڊي سچ پر ٻهٽ اها شاهد ڪندي
منش باندر جو سنگ ڪيئن ٿيو هنومان مترتا قصو ڪيو.

هنومان چيو تہ ماتا، مان رام جو دوت آهيان. مان سچ ٿو چوان تہ هيءَ منڊي مون آندي آهي تہ جيئن اها شاهد ٿي سچ کي ظاهر ڪري. سيتا پڇيو تہ پلا ماڻهوءَ ۽ باندر جو سنگ ڪيئن ٿيو؟ لڏهن هنومان سگريو ۽ باليءَ جي سموري ڪٿا سيتا کي ٻڌائي سيتا کي سنتوش آيو.

پريم پريل شبد هنومان جا ٻڌي سيبيہ وشواس
جاتو من ڪرم وچن سان رام پڳوان جو داس.

هنومان جي پريم پريل واڻي ٻڌي سيتا کي وشواس ٿيو ۽ من، وچن ۽ ڪرم ڪري هنومان کي رام جو داس سمجهيو.

هر پڳت جاڻي پريت وڌي جَل نيڻن، من همت ٻڌي
جيئن ٻڏندڙ کي ملي سهارو ويوڪ ٻڏندڙ جڻ ڏنو ڪنارو!

رام جو ڀڳت ڏسي هنومان کي متر سمجهيائين. اکين ۾ جل هرس ۾ من کي ڏاڍو آرام آيس. اي هنومان، پاڻ تون مون ٻڏندڙ لاءِ هڪ سهارو ٿيو آهين مان ويوڪ سهي نٿي سگهان. تون جڻ ڪناري لڳائڻ لاءِ آيو آهين!

ٻڌاءِ ڪشل قربان وڃان ٻاءِ سهت، مان ٻنهين پڇان!
ڪومل چت ڪيئن ڪرپال رگهوراي
ڪارڻ ڪهڙي هيڏي دير لڳائي!

مان تو تان ٻاءِ قربان وڃان! مان ٻنهي ٻالڪن جي ڪشلتا ٿي پڇان! ٻنهي ڄڻن جو ڪومل ۽ سياءُ ڪرپال، ٻڌ ڪهڙي سبب مون داسيءَ کي وساري ويٺا آهن؟

سهج عادت سک سيوڪ ڏين
ياد ڪڏهن ڪو مون پڻ ڪن؟
نيڻ ڪڏهن هي سيتل ٿيندا شيام مورت ڏسي ڪين ڏاپندا.

اهن جي نه اها سڀاوڪ عادت آهي نه سيوڪ کي نه سڪائيندا آهن. مونکي به ڪڏهن ياد ڪيائون، ٻاءِ! هي اکيون ڪڏهن ٺنڍيون ٿينديون؟ ڪڏهن اهو سانورو سهڻو مکڙو اکين سان ڏسي نه ڍاپنديس؟

وچن نه اُڪاي اکين ڀر پاڻي ڇڏيو ڀلائي جلد نماڻي!
ڏسي سيه کي اٿي وياڪل نمر وچنن سان آئت بلڪل.

سيتا جي مک مان لفظ نٿا نڪرن. اکين مان جل جي ندي وهي هلي. هاءِ هتري ٻه داسيءَ کي وساري ڇڏيائون! سيتا کي بلڪل وياڪل ڏسي هنومان کيس دلداري ڏني ۽ ڪومل وچن چيا.

خوش ٻئي ٻيو آ ڀاءُ سميت رام ڏکي پر تنهنجي هيت!
ماتا، جي توکي ڏک هيڪوڻو ٻوڻو توکان تول، رام کي ٻيڻو!

هنومان چيو ته اي ماتا، لڇمڻ توڙي رام ٻئي خوش هئا. پر رام کي تنهنجي وهوڳ جي ڏک ڏکي ڪيو آهي! اي ماتا، مان سچ ٿو چوان ۽ ڏٺو اٿم ته جيترو توکي رام جي وهوڳ جو ڏک آهي، تنهن کان ٻيڻو ڏک رام کي آهي!

هنومان سيتا کي رام جي منڊي ڏيکاري رهيو آهي.

هيڏانهن هوڏانهن پڇيون راڪسڻيون سيتا من ويچار
هڪ ڏيندو نه بري فقط موں ماري هتيار!

سڀ راڪسياڻيون هيڏانهن هوڏانهن پڇيون. سيتا سوچ ۾ هئي ته راوڻ مونکي هڪ مهيني کانپوءِ ماريندو، هتيا ڪندو!

سيئه ترجٽا عرض ڪيو مشڪل سمئه تو ۾ ڪم پيو
ديهي ڇڏيان ڪر جلد اُپاءِ وڏوگ سهڻ ڪان باهر، ماءِ.

سيتا پوءِ ترجٽا کي چيو ته تو ۾ اي ماتا ڪم پيو آهي! ڪشٽ ۾ منهنجي سهايتا ڪر! تون اهڙو ڪو اُپاءِ سوچ جو منهنجو سرير نه رهي، ڇو جو وڇوڙ هاڻي سهارڻ نٿو ٿي سگهي.

ڪاٺ آڻي هڪ چتا بڻاءِ مان وهان منجهه، تون ڏي باهه
سچ چوان مان پريا سياڻي سهان ڪيئن هي ڀيانڪ باڻي!

اي ماتا ڪاٺيون آڻي چتا بڻاءِ. مان اندر وهان تون باهه ڏي. هيڙا ڪٺن شبد راوڻ جا ڪير سهندو؟ ماتا، سياڻي ٿيءُ.

وچن ٻڌي ڇهي پير سمجهايو پرڀ پرتاپ سيش ٻل ٻڌايو
باهه نه ملي هينئر رات، ڪماري! چئي اِئين گهر پنهنجي سڌاري.

اهي وچن ٻڌي ترجٽا سيتا کي آٿت ڏنو ۽ چرڻ پڪڙي سمجهاياليس ۽ رام جو ٻل ۽ پرتاپ سمجهايائين. ”هن وقت رات جو باهه ملي نه سگهندي“ ائين چئي ترجٽا گهر هلي ويئي.

پاڳه سيئه چيو منهنجي خلاف
باهه ملي نڪي دک ٿين ناس
ڏسو آڪاش ٿيا پرگهٽ انگار ڌيٽ ڪرن نٿا سي هڪ وار

سيتا جيو نه وڏانا مهنجي خلاف آهي. نه ٻاهر ئي ملندي ۽ نه مولکي
دکي ڪان جونڪارو لي ملندو، آڪاش ۾ نه چمڪارا ون آهن ٻو هيٺ ڌرتيءَ
تي نشان ڪون.

ڪري هنومان ويچار منڊي ڦٽڻي ڪٽي اڳيان ڪٿي
جڻ تہ ڪريو انگار سيي خوشيءَ مان ڪٿي ڪنئين!

ان وقت هنومان شري رامچندر جي منڊي ڪٽي سيتا جي اڳيان ڦٽي
ڏني. جڻ نه اب مان ڪو تارو اڳر وانگر ڪريو هو! دل ۾ خوش ٿي ۽ وڏي
اها منڊي ڪٽي ورتائين.

ڏسي سيي سا منڊي منوهر رام نام مٿس لکيل اکر
منڊي سڃاڻي سيي چڪت حيرت پئيءَ ٿي ويئي مست!

"اها سندر منڊي رام جي آهي" اُن سڃاڻي ۽ مٿس لکيل اکر ڏسي
سيتا کي حيرت لڳي ۽ خوشيءَ ۾ مست ٿي ويئي!

جيتي نہ سگهي ڪو اجيت رگهراڻي
مايا رچي ڪنهن منڊي ٺاهي
سيي اندر ۾ ائين ڇيو آواز مڌر هنومان ڪيو.

نه جيتجڻ واري رام کي ڪير جيتي سگهندو؟ اهڙي منڊي ته مايا مان رچي
سگهجي ٿي. سيتا اهي ويچار ڪرڻ لڳي نه اتي ۾ هنومان مڌر ٻوليءَ سان چيو:

رامچندر گڻ ڳائڻ لڳو پڙدي سيي جو ڊپ ڀڳو.
رام ڪٿا ٻس سٿي جيڪائي ڪري آخر هنومان پڙهائي

هنومان شري رام جا گڻ ڳائڻ لڳو ۽ سندس ڪان آخر تائين رام جي ڪٿا سيتا
کي ٻڌائين. اهڙيءَ طرح سيتا جو ڊپ لٿو.

پاڻ برابر هڪ ڏئي رام کي سورج سمان
سيه وچن نرپيہ ٻڌي ٽرار ڪڍي مان مياڻ ·

ڀڳوان کي سورج سمان ۽ پاڻ کي ڏيئي سمان ڪندو ٻڌي راوڻ کي ڏاڍي لڄ آئي · هن يڪدم مياڻ مان ترار ٻاهر ڪڍي ڪئي ·

سيه منهنجو تو ڪيو اپمان سر لاهيان تنهنجو سان ڪرپان
ٻڌ نہ تہ منهنجي وينتي خاص ائين ڪندس تو جيون ناس

اي سيتا، تو منهنجو نرادر ڪيو آهي تنهن ڪري هن ڪرپان سان تنهنجو سر لاهيندس نہ تہ منهنجو چوڻ مڃ · ٻيءَ صورت ۾ تنهنجو جيون ختم ٿيڻ وارو آهي، اها پڪ سمجھہ ·

ٻانهون لنبيون سندر سُونڊ سريکيون
ڪرڪ، ٻنهين مان هڪ گلي ھون
اِها پرتگيا راوڻ ٻڌي چئہ جٽرو نہ پائين ڪڏهن ھون دڏ!

شري رام جون لنبيون سونڊ جهڙيون ٻانهون يا منهنجي ترار، ٻنهين مان هڪ منهنجي گلي ۾ ٻوندي · اها منهنجي پرتگيا ٻڌي ڇڏ · تون ڪڏهن ہ مولکي جيترو پرايت ڪري ڪين سگھندين ·

اِهو ٻڌي وري مارڻ آيو مندودري تنهن گھڻو سمجھايو
پوءِ ڏيئتيون سڀ سڏي لڳيون سمجھائڻ سيہ ڪڏي
مهني اندر نہ مڃيءَ نڏان تڏهن ماريان کو ڏئي ڪرپان

اِهو ٻڌي وري راوڻ کيس مارڻ لاءِ وڌي آيو ۽ مندودري کيس سمجھايو · پوءِ راوڻ سڀني راڪسياڻين کي چيو جن ۾ سيتا کي سمجھايو · آخر ڄاڻايس، تہ هڪ مهيني اندر تو منهنجو چوڻ نہ مڃيو تہ هن ترار سان تو کي ماري ڇڏيندس!

ويو ڏهيسر هلي ترت تيو نظر کان لوپ
سيتا ڏين راڻيون لالچون ڏرن ڀيانڪ روپ.

راوڻ اهي هڪ مهيني جو مدو ڏيئي اتان کان دور ٿيو، ٻه راڻيون راڪسياڻيون سيتا کي گهڻو ڏاڍايون لڳيون ۽ ڀيانڪ روپ ٺاهي ڪيس ڊيڄارڻ لڳيون.

ترجٽا نالي راڪسڻ هڪ رام چرڻ جنهن من ۾ سڪ
ٻڌايو پنهنجو سپنو سپن سيتا سيوي ڪريو سڦل جنم!

انهن ڪيماڻين ۾ هڪ ترجٽا نالي راڪسڻ هئي، جنهن هڪ سپنو ڏٺو جو هن سڀني کي ٻڌايو. هن جو رام جي نالي ۾ اربر هو. هن سڀني کي سمجهايو ته سيتا جي سيوا ڪري جنم سڦلو ڪريو.

سپن ڏٺم باندر لنڪا ساڙي دليت سنتا پڻ ساري ماري
راوڻ ننگي سر گڏهه چڙهيل ويهي ڀڄاڻون سندس ڪٽيل

مون سپني ۾ ڏٺو آهي ته هڪ باندر لنڪا کي ساڙي ڇڏيو آهي ۽ دليت جي سنتا کي ماري وڌو اٿس! راوڻ کي گڏهه تي چڙهيل ۽ مٿي اگهاڙو ڏٺم، سندس وڏيون ڀڄاڻون ڪٽيل هيون!

اهڙيءَ طرح هو ڏکڻ ويو لنڪا راڄ وڀيشڻ مليو
سپن منهنجو ڪيو ويچار سچو ٿيندو ڏينهن گذرڻ چار.
ٻڌي اهو راڪسڻيون ڊنيون وڃي سيتا سڀ شرڻ پيون

اهڙيءَ طرح هو ڏکڻ جي طرف ويو هليو ۽ لنڪا جو راڄ وڀيشڻ کي مليو. منهنجو سپنو جنهن ڏينهن ۾ سچو ٿيندو، اهو ٻڌي راڪسياڻيون ڊنيون ۽ سڀ سيتا جي شرڻ پوڻ لڳيون!

جيڪي چاڙي ڀڄي ڀڳوان کي وساريندا آهن سي ڀلا ڪيئن ڀوساگر کان پار ٿري سگهندا؟ اهين چرندي ٻئي اپار ٻرير ساگر ٻ مڇر ٿي وڃا جيئن جو ورن ٿي نٿو سگهي.

سڄي ڪٿا وڀيشڻ ڪئي ڪيئن ڪٽي ڪڏهن سيئه رشي.
چيو هنومان پرم پريه پراتا ڏسڻ چاهيان اڄ سيتا ماتا.

وڀيشڻ ٻڌ سيتا جو سڄو حال ڪيو ۽ ٻڌايو ته هوء ڪٿي رهندي آهي.
هنومان چيو ته اي ڀاء، اڄ آء سيتا ماتا ڏسڻ گهران ٿو.

سڄي وڀيشڻ رٿ ٻڌائي ٻنهين موڪلائي خوشي منائي.
روپ ساڳيو وري ڌري هليو اشوڪ واٽڪا وڀيشڻ چيو.

وڀيشڻ سڀ سمري اڪل ۽ رٿ هنومان کي ٻڌائي. هنومان ۽ وڀيشڻ هڪٻئي کان خوش ٿي موڪلايو ۽ هنومان ساڳيو ننڍڙو روپ ڌاري اشوڪ واٽڪا ڏي ويو جتي وڀيشڻ کيس چيو هو.

آندرئي اندر ڪري پرڻام ٻهر گذرن آيام
نبل سرير سر جٽا جي ويڻي من لڳل رگهنايڪ پيڻي

هنومان ماتا سيتا کي ڏسي اندرئي اندر ۾ کيس پرنام ڪيو. هن جي گهڙي گهڙي ڪلپ ٿي گذري، جيستائين سيتا سان نه ڳالهايو هئائين. سيتا ڏبري ٿي ويئي هئي. مٿي ۾ جٽائون هيس. دل ۾ رام جا گڻ وهي ڳائيندي ۽ ڌيان ان رام جي طرف لڳل هوس.

پير آڱوٺي کوٽي ڌرڻ رام چرن لولين
پرم دکي هنومان ڏٺي ڏٺي جانڪي ديـن.

پير جي آڱوٺي سان ڌرتي وٺي کوٽيائين ۽ من ۾ رام جو سمرڻ ٿي ڪيائين.
هنومان کيس ڏاڍو ويڪ ۾ دکي ڏٺو!

وڻ ٽڻ پنيان پاڻ لڪائي هاڻ ڪجهي ڇا، ڪير ٻڌائي؟
وقت انهيءَ تي راوڻ آيو جهنڊ استرين جن ڪيس ٻڌايو

وڻن جي پٺيان هي ٻڌان هنومان بالڪل لڪايو ۽ سوچڻ لڳو ته هاڻي ڇا
ڪجي. انهيءَ مهل راوڻ استرين جو جهنڊ وٺي آيو.

ڳهڻين رتن سان سبهه سمجهايو سام دام ڀيه ڀيد ڏيکاريو
راوڻ چيو ٻـڌ سمکي سياڻي مندودري جا مون پٽ راڻي

هن سيتا کي ڏاڍا ڊپ ڏيکاريا ۽ ٻيا هرش ٻڌا ڪندڙ ڳالهيون ٻڌايون
۽ چيو ته اي سيتا ٻڌ، منهنجي پٽ راڻي مندودري به،

پرڻ منهنجو آ رهي تو داسي نهار هڪوار سندرتـا راشي
ڪري وڻ اوٽ چيو ديهي سدا سمريـان من رام سنيهي!

تنهنجي داسي ٿي رهي ۽ سدائين تنهنجي سيوا ڪندي رهي. تون رڳو
مونڏي هڪ ڀيرو ٻرابر جي اک کڻي نهار. ٻر سيتا ماتا وڻ جي لڙ جي اوٽ ۾
ٿي منهن لڪائي هر ۽ من هي الدو، دم دم سان شري رام جو سمرڻ ڪندي
چوڻ لڳي ته مان سدائين رام سنيهيءَ جو ڌيان ڪريان ٿي!

تيڙي ڪمل ڪڏهن ڏلي پرڪاش؟
ڪڏهن نلني ڇڏ ڪيو وڪاس؟

اهو من آڻي چيو جانڪي دليت رهي نه ياد ٻاڻ جي
الين چوراي آلين نياڳيا اڌم نيچ لـرلج اياڳـا.

ٻا، ڪڏهن ڏيئي جي پرڪاش سان به ڪمل ٽڙلدو آهي؟ يا لليءَ جو
ٽل روشني ڏيکاريندو آهي؟ اڙي دشت شري رامچندر جي ٻاڻ جي شڪتيءَ
کان ڊڄي، تون چوري ڪٽي هلڻو آهر آهين. اڌم، نيچ ۽ نرلج ۽ اياڳا راوڻ!

رام نام هرجا لکيل ورتي سوڀيا ڪير؟
نوان تلسي اُت برڇ لڳل ڀي سوڀيا چؤ ڦير!

انهيءَ گهر ۾ هرجڳهه رام جو نالو لکيل هو. اتي تلسي جا تازا برڇ لڳل هئا. اهو ڏسي هنومان ڏاڍو پرسن ٿيو.

ڪن لنڪا سڀ دئيت نواس هن گهر ۾ ڪيئن ڀڳت جو واس؟
من ۾ هن پڇي ڪيو ويچار جاڳيو وڀيشڻ ٿيو هُشيار.

هن ويچاريو ته لنڪا ۾ ته سڀ دئيت رهندا آهن. هن گهر ۾ ڀڳوان جو ڀڳت! حيران ٿي ويو. اتري ۾ وڀيشڻ جاڳيو ۽ هوشيار ٿيو.

رام نام ڪنهن ڪيو سمرن خوش هنومان ٿيو ڏسي سُڄن.
هن سان ملندس دوست ٿي جاڻي
ساڌ ملڻ سان ڪانهي هاڃي.

وڀيشڻ رام جو سمرن ڪيو. هنومان ڏاڍو خوش ٿيو. ويچار ڪيائين ته هن سان دوست ٿي گڏبس. سڄڻ سان ملڻ ۾ نقصان ڪونهي.

برهمڻ روپ ڌري ڳالهايو ٻڌي آواز وڀيشڻ آيو.
پرنام ڪري پڇي چڱيائي حال پنهنجو ڏي ڪري سچائي

برهمڻ جو روپ ڌاري هنومان ڳالهايو. وڀيشڻ سندس آواز ٻڌي اٿي ٻاهر آيو ۽ پرنام ڪري سندس چڱيائي پڇي. هن پوءِ کيس چيو ته ديا ڪري مون کي سچو دل جو حال ڏي.

هري داسن مان ٽون هڪ ڪو رِدي منهنجي ۾ پريم اُپجيو
يا ٽون خود دينن انوراڳي آيو ڪرڻ آن مون وڏڀاڳي.

ٽون ڪو ڀڳوان جي ڀڳتن مان هڪ آهين جو توکي ڏسي منهنجي اندر ۾

ـڪ ماڻي آهي. ها. ته وري لوڻ مون رام لئي آهن! شايد منهنجا ڀاڳ وڏا ڪري ته دئا ڪري همن آيو آهن.

جيون منهنجو هت خوف نڌان رهـي ڏندن ۾ جيئن زبان
سڀ چوان مان دين اناٿ ڪرپا ڪري مون ڪندو سناٿ.

مان هت ائين رهندو آهيان جيئن ڏندن جي وچ زبان رهي. ڇا، ڪڏهن پڳوان مولهي به دئا ڪندو؟

جڏهن پـرڀو احسان ڪيو تڏهن تنهنجو مون درس ٿيو.
ٻڌ وڀيشڻ هيءَ پرڀ ريت سدا سيوڪ سان اڻ مٽي پريت.

جڏهن پرڀو دئا ڪئي تڏهن توکي هيڏي موڪليو اٿس! هنومان وراڻيو ته اي وڀيشڻ، ڀڳوان جي اها ريت آهي جو سدائين سيوڪن سان گهڻي پريت ڪندو آهي!

ٻڌاءِ لون، مان ڪهڙو ڪلين باندر چلنچل سڀ ڳالهين هيڻ!
پرات سمير وٺي نانءُ جو منهنجو
ڏينهن سڄو رد ڪـاڏو تنهنجو!

ٻڌاءِ سائين، مان ڪهڙو ڪاولـ آهيان؟ چنچل باندر! سڀ ڳالهين ۾ ليچ. ڪم به اهڙا جو صبح جو جيڪڏهن اسان جو نالو وٺي ته هن کي سڄو ڏينهن ماني نصيب نه ٿئي!

اهڙو ادم اي متر مـان تنهنتي پـڻ رکهوير
ڪئي ڪرپا مونتي تڏهن آنـي اکين ۾ نير.

مان اهڙو ادم آهيان تڏهن به مولهي رام ڪرپا ڪري شرن ڏني آهي. ائين چئي اکين مان ڳوڙها هارڻ لڳو.

جاڻي ٻڌهي ڀڳوان وساري ڪيئن تڏهن ساگر پار اُڪاري
ائين ٻڌهين ڪڻ رام جا ڳايا مـن ٻڌهين جـا آنند سمايا.

مڇر سمان پنهنجي ديهه ڌري شهر ڪهڙيو شري رام سمري
لنڪني ديتڻ نالو جنهن جو
چيو ڪهڙين شهر ٻپ نه ڪنهن جو؟

مڇر جهڙو ننڍو روپ ڌاري رام جو پوڄن ڪندو شهر ۾ اندر گهڙڻ لڳو. لنڪني نالي راڪشڻ کيس للڪاريو ۽ چيو ته تون منهنجي پرواه نه ڪري شهر ۾ اندر ڪو گهڙين؟

خبر نه تنهنجي منهنجي شڪتي ڪنور
منهنجو آهار آهن لنڪا چور!
مڪ پري هنومان هڻين رت ڳاڙي ڪري ڌرن سنئين!

توکي خبر نه آهي ته منهنجو کاڄ آهن اهي، جيڪي چوري ۽ لنڪا ۾ گهڙندا آهن. هنومان کيس هڪ گهوسو اهڙو هنيو جو هوءَ رت ڳاڙي ڌرتيءَ تي ابهرش ٿي پئجي رهي!

مري دئيت جي باندر مارئي
مؤت سمجهو ٿو دئيتن پڪاري!
پاءِ ڪيم ڪي سنا ڪرتوت ڏسان اکين سان رام جو دوت.

جڏهن باندر جي مارڻ سان ڪو دئيت مري ته پوءِ سمجهو ته دئيتن جي پڄاڻي آهي! اهو رام جو ور آهي. اي پاڻ، راڪسشيءَ چيو، منهنجو ڪو وڏو شبه ڪرم ڪيل آهي جو رام جو دوت اکين سان ڏٺم. تون ڀل شهر ۾ وڃ ۽ پنهنجو ڪارج ڪر.

ست سرڳ ۽ موڪيه سک وجهي تارازي تور
ٻئي پڙ سک ست سنگ جو اُتل ڪندو ۽ موڙ!

سڀني سرڪش جاسوسن ۽ مرڪيه ۾ تاراچي ۽ هڪ باسي وچهور ۽ سمسڪ جو ۾ بلي باسي وجهور. ڏسندا ته سمسڪ جي ڪلن وارو پاسو هيٺ. لمبل هولدوا اپڏو آهي سمسڪ جو لاب!

نگر گهڙي وچ وڃي ڪر ڪاج سمرن ڪرمن ايوڌيا راج
متر شترو تڏ باشہ هڪ جاڻ زهر امرت پڻ سيتلي سمان.

نون عالي سي نڪر لي لنڪا ۾ وڃ ۽ وڃي پنهنجو ڪارج ڪر. ان لاءِ زهر امرت سمان، شترو متر جي سمان، ۽ باهہ ۽ ٿڌ هڪجهڙا نظر ايندا.

ڪيلد سميرو ٿيي هڪ ڪنون رام ڪرپا آ پروسو جنهن
ننڍڙو روپ ڌري هنومان شهر گهڙيو سمري ڀڳوان.

الڪي سميرو پربت هڪ ڪيڏون جيڏو لڳندو آهي! جنهن سان رام جي ڪرپا هجي. هنومان ننڍڙو سرير ڌاري شهر ۾ گهڙيو.

ڪنڊ ڪنڊ ڪري سڀ گهر سوڌيا ان ڳڻت ڏٺا جوان ۽ جوڌا
ويو راوڻ محلات اندر بنهہ وچتر ۽ آسي سندر.

شهر ۾ اندر گهڙي هڪ هڪ گهر ڏٺائين ۽ اڻ ڳڻين جوڌا جوان ڏٺائين. راوڻ جي محلات ۾ به ويو. اهو اهڙا عجيب ۽ ايتري سندر هو ان جو بيان لي لکو سگهجي!

تن راوڻ ڪسي سوويل ڏٺو حسن دنيا جو اُت ڪنو.
ڏٺو هڪ گهر پڻ آلي سندر هو مندر هڪ ڪنڊ اندر!

هنومان راوڻ کي سمهيل ڏٺو. اتي جانڪي ڪانہ ڏٺائين. شهر ۾ وار ته هڪ آلي، سندر گهر ڏٺائين جنهن جي پاسي ۾ هڪ هري جو مندر نظر چڙهيس! ان ۾ ڀڳوان وشنو جي پوڄا لي رهي هئي.

سندس وات ۾ گھِڙي وري ٻاهر نڪري آيو ۽ سرنماني سرسا کان موڪل گھُريائين. سرسا چيو ته مون پنهنجو مطلب حاصل ڪيو ۽ ديوتائن جي آڳيا موجب تنهنجو ٻل ۽ ٻڌي جاچي ڏٺم. اهي ٺيڪ آهن!

رام ڪاج بس توُن ڪندين توُن ٻل ٻڌ نـــڌان
ڏئي آسيس سرسا وئـــي خوش ٿي پڻ هنومان.

توُن سڀئي گڻن ۾ ٺيڪ آهين. توُن رام جو ڪارج ڪري سگھندين. ائين چئي هُوءِ خوش ٿي هنومان کان جدا ٿيا.

دئيتڻ هــڪ هُئي سمنڊ ۾ رهندي
مايا رچي هُئي پکين کي ڳِهندي!
جيو جنت آڪاش اُڏي جو پاڻيءَ ۾ پاڇو پوي تنهن جو

سنهڪا راڪشڻ سمنڊ ۾ رهندي جا هُئي مايا ڪري پکين کي پاڻيءَ ۾ ڪيرائي کائيندي هُئي. هوءَ اُڏامندڙ پکين جا پاڇا پاڻيءَ ۾ ڏسي سهي ڪندي هُئي.

سگھن اُڏي نه غريب ويچارا اهڙيءَ طرح هوءَ کائي سارا
چل ساڳيو سان هنومان ڪيو سمجھي سڀ ڪجھه هوبه هو

پوءِ اُهي ويچارا غريب اُڏامي نه سگھندا هئا ۽ اهڙيءَ طرح هُنکي قاسائي کائيندي هُئي. هن هنومان سان ٻه ائين ڪيو ۽ هنومان هن جي ڪپٽ کي جاڻي ورتو.

ماري، پار سمنڊ ويو ويڙ نه اڪيو ڪنهن اٽڪ سڌير
ٺيو ڏسي حيران سندرتا ڀونر گُنجن پکيا مست ٻاڪيءَ جا

هنومان اُن راڪشڻيءَ کي ماري سمنڊ پار ڪري ويو. اتي جي سندرتا ڏسي مست ٿي ويو. باغن ۾ ڀؤنر گُنجي رهيا هئا.

سندر ڦلن سان وڻ ڦريل ڪيئن مرڳهه ڪڪ ڇيل ڇريل
ڏٺو پرسان اُت اونچو پهاڙ چڙهي مٿي ويو ڪري للڪار

وڻن ۽ الڪ قسم جا ڦل لڳل هئا. پکي ۽ مرڳ ڇيل گهمي رهيا هئا. هن اتي هڪ پهاڙ ڏٺو ۽ للڪاريندو اُن تي چڙهي ويو.

نہ هن ۾ ڪا هنومان وڏائي رام جي پر، پڀ ڪال سدائي
مٿي چڙهي پري لنڪا ڏٺي ٿئي نہ ورنن هئي اهڙي سٺي
بنهہ اونچو سونو ڪوٽ چوڌار لڳا ڏٺي اُت سورہہ اپار ।

انهيءَ ۾ هنومان جي وڏائي نہ آهي پر رام جي ڳڻ جي مهما آهي। هنومان مٿي چڙهي لنڪا ڏٺي। سندس واکاڻ ڪرڻ ڪا ٻاهر آهي। هن جي چوڌاري سوار ڪوٽ هو جنهن کي سج جي ڪرڻن پئي چمڪايو।

بن باغ بغيچا ڳلن سان ڦوليا ڪوهم ڪلا ٿا سونهن
نرناگ ديوين گندرو ڪنيائون من منين جا موهن
لنبين پانهن سان سندر جبل جان جوڌا جوان گرجن
گهڻن آکاڙن جڏهن ڪڏجن للڪاري هڪٻئي سان لڙن.

اتي ان ۽ باغيچا جام هئا جن ۾ ديوتائن ۽ گندرون جون ڪنيائون من موهي رهيون هيون. پهاڙن جوڌا گرجي رهيا هئا ۽ رالند ڪندي هڪ ٻئي کي للڪاري رهيا هئا.

شهر رکوارا ڏسي گهڻا ڪيو هنومان ويچار
روپ ننڍو ڌري رات جو ڪيو نگر پسار

تمام گهڻا پهريدار ڏسي هنومان ويچار ڪرڻ لڳو. ننڍو روپ ڌاري رات جو شهر گهمڻ لڳو.

سندس واٽ ۾ گهڙي وڃي ٻاهر نڪري آيو ۽ سرنمائي سرسا کان موڪل گهرڻ لڳو. سرسا چيو ته مون پنهنجو مطلب حاصل ڪيو ۽ ديوتائن جي آڻيا موجب تنهنجو ٻل ۽ ٻڌي جاچي ڏٺم. اهي نيڪ آهن!

رام ڪاج بس توُن ڪندين توُن ٻل ٻڌ نڌان
ڏئي آسيس سرسا وئي خوش ٿي پڙ هنومان.

توُن سڀئي گڻن ۾ نيڪ آهين. توُن رام جو ڪارج ڪري سگهندين. انهن چئي اِها خوش ٿي هنڪيئي کان جدا ٿيا.

دئيتڻ هڪ هئي سمنڊ ۾ رهندي
مايا رچي هئي پکين کي جهلندي!
جيو جنت آڪاش اُڏي جو پاڻيءَ ۾ پاڇو پوي تنهن جو

سنهڪا راڪشڻ سمنڊ ۾ رهندي جا هئي مايا ڪري پکين کي پاڻيءَ ۾ ڪيرائي کائيندي هئي. هوءَ اُڏامندڙ پکين جا پاڇا پاڻيءَ ۾ ڏسي سهي ڪندي هئي.

سگهن اُڏي نه غريب ويچارا اهڙيءَ طرح هوءَ کائي سارا
چل ساڳيو سان هنومان ڪيو سمجهي سڀ ڪجهه هوبهو ويو

پوءِ اهي ويچارا غريب اُڏامي نه سگهندا هئا ۽ اهڙيءَ طرح سڀني کي ڦاسائي کائيندي هئي. هن هنومان سان به ائين ڪيو پر هنومان هن جي ڪپٽ کي جاڻي ويو.

ماري، پار سمنڊ ويو ويرُ نه آڻيو ڪنهن آنڪ سڌير
ٿيو ڏسي حيران سندرتا ڀونرگنجن پکيا مست ماکيءَ جا

هنومان ان راڪشڻيءَ کي ماري سمنڊ پار ڪري ويو. اُتي جي سندرتا ڏسي مست ٿي ويو. باغن ۾ ڀونر گنجي رهيا هئا.

ڏيوتائن هنومان کي ونڊو ڏيڻ جي بل جاچڻ لاءِ ناڳن جي ماتا سرسا کي موڪليو جنهن ائين چيو ته:

اڄ پريو مونکي ڏنو آهار پڻ ڏي، کليو ائين پڻ ڪمار!
رام ڪاج ڪري موٽان جڏهن لهي خبر سيته اچان تڏهن.

اڄ مونکي ديوتائن سٺو کاڄ ڏنو آهي. اهو ٻڌي هنومان ڪلهو ۽ سرسا کي چيائين ته رام جو ڪارج ڪري موٽي اچان.

مک کولهيجي ڪيڙان اچي وڃڻ مونکي ڏي ڄوان، سچي
وڃڻ نه ڏنو هن يتن ڪندي جيو هنومان "پل کاءِ بندي" !

سرسا کولهيجي مک ۾ بولندس، اهو سچ سمجهه ماتا! ۾ جڏهن هن اپاءَ ڪندي به وڃڻ نه ڏنس تڏهن چيائين ته پل هن گهڙيءَ ۾ ڀڪڙن جي بندي کي کاءُ!

سرسا يوجن وات پساريو شرير پيڻو هنومان ڏيکاريو
سو نهن يوجن وري وات ڪري پنهنجو يوجن هنومان ڌري.

سرسا کولهيجي چار ڪوهه ڪئي وات پٽيو، ته هنومان ان جو ٻيڻو آڪار ڌاريو اهڙي طرح سرسا سو وات ڪوهه ته هنومان ٻٽيهه!

جيئن جيئن سرسا وات وڌائي ٻيڻو ڪلهڪان هنومان لکائي
سو ڪوهه سرسا وات پٽيو اندر مڇر هنومان ڏٺيو!

جيئن جيئن سرسا وڃي وات کي وڌائيندي هئي هنومان به وڃي آڪار کي ٻيڻو ڪندو! آخر سرسا هڪ سئو ڪوهه وات کي پٽيو ته هنومان هڪدم مڇر جو روپ ڌاري هن جي پيٽ ۾ گهڙي ويو!

اندر گهڙي وري ٻاهر آيو موڪل گهري ۽ اڳيان سرنايو
مونکي ديون جنهن لاءِ موڪو ٻڌ بل جاچڻ، نيڪ ڏٺو!

جامونت جا سندر وچن ٻڌي هنومان گهڻو خوش ٿيو ۽ چوڻ لڳو تہ اي ڀائيرو، مان سيتا جي ڳولا ۾ لنڪا وڃان ٿو توهين ايسين هتي ترسو ۽ ڦل ڦل کائي وقت گذاريو.

سڀيئي ڏسي مان جيسين اچان   ڏسي خوش ٿيان ۽ هت پهچان
ائين چئي سڀکي ٽيکي متو   پچن ڪندو وڃي لنڪا لٿو.

سيتا ماتا کي ڏسي خوش ٿيان ۽ هت موٽي اچان. ائين چوندو، رام جو پچن ڪندو وڃي سک سان لنڪا ۾ لٿو.

سمنڊ ڪناري سندر جبل   هنومان ڪاڏي اُتان اُڇل
وار وار رگهنات سنڀاري   لنڪا زم سان ويو هاڪاري .

سمنڊ جي ڪناري تي هڪ جبل هو جنهن تي هنومان چڙهي ويو ۽ اُتان هڪ ڇال اهڙي ماريائين جو لنڪا وڃي پهتو! اهو رام جو نالو جپيندو ويو.

اُڏيو هنومان جنهن جبل ڪڏي   ويو هليو پاتال ٻڌي !
جيئن تکا رگهنات جا ٻاڻ   ساڳيءَ طرح ويو تکو هنومان.
سمنڊ رام جو سمجهي ساٿي   چيو مئناڪ جنهن ٿڪاوٽ لاٿي

جنهن جبل تي پير رکي هنومان ٽپو ڏنو هو، سو تہ هڪدم پاتال ۾ پيهي ويو! هنومان رام جي ٻاڻ وانگر تکو ويو. سمنڊ هن کي رام جي ڀڳت سمجهي مئناڪ جبل کي چيو تہ هنومان جي ٿڪاوٽ دور ڪر.

هنومان هٿ جوڙي ڪيو   وار وار پرنام
رام ڪاج مِتر ڪرڻ بنا   مونکي ڪِٿ آرام ؟

هنومان هٿ جوڙي مئناڪ کي چيو تہ سائين، مونکي رام جي ڪارہ ڪرڻ بنا ڪٿي آرام ايندو؟

ديون ويندو هنومان ڏٺو   ٻل ڄاڃڻ جو نشچو ڪيو
سرسا نانءِ هڪ اُهن جي ماءُ   موڪلي ، وڃي جنهن لڌو سماءُ .

ڏاڍائي هنومان کي ويندو ڏسي هن هي ٻل جاچڻ لاءِ ناڳن جي ماءُ سرسا کي موڪليو جنهن ائين چيو ته:

اڄ پريو مونکي ڏنو آهار ٻڌي، ڪليو ائين پوَن ڪمار
رام ڪاج ڪري موٽان جڏهن لهي خبر سيتا اچان تڏهن،

اڄ مونکي ديوتائن سٺو کاڄ ڏنو آهي. اهو ٻڌي هنومان ڪليو ته سرسا کي چيائين ته رام جو ڪارج ڪري موٽي اچان.

مک لنبهڻجي پر گهڙان اچي وڃڻ مونکي ڏي جوان، سچي
وڃڻ نه ڏنو هن يتن ڪندي چيو هنومان "پل کاءُ بندي" !

پوءِ لنبهڻجي مک ۾ پولندس، اهو سچ سمجهه ماتا! پر جڏهن هن اُپاءُ ڪندي به وڃڻ نه ڏنس تڏهن چيائين ته ٻل هن غريب ۽ ٻڪران جي بندي کي کاءُ!

سرسا يوجن وات پساريو شرير بيڻو هنومان ڏيکاريو
سورنهن يوجن وري وات ڪري ٻٽيهه يوجن هنومان ڪري ،

سرسا لنبهڻجي چار ڪوهه کڻي وات ڪيو، ته هنومان ان جو ٻيڻو آڪار ڪيو! اهڙي طرح سرسا سورنهن ڪوهه ته هنومان ٻٽيهه!

جيئن جيئن سرسا وات وڌائي ٻيڻو لنبهڻڪان هنومان لکائي
سؤ ڪوهه سرسا وات پکيڙيو اندر مڇر هنومان ڏٺيو!

جيئن جيئن سرسا وڃي وات کي وڌائيندي تيئن هنومان به وڃي آڪار کي ٻيڻو ڪندو! آخر سرسا هڪ سؤ ڪوهه وات کي پکيڙيو ته هنومان هڪدم مڇر جو روپ ڌاري هن جي پيٽ ۾ گهڙي ويو!

اندر گهڙي وري ٻاهر آيو موڪل گهري ۽ اڳيان سرنايو
مونکي ديون جنهن لاءِ مڪو پڌ ٻل جاچڻ، ٺيڪ ڏٺو!

جامونت جا سندر وچن ٻڌي هنومان ڏاڍو خوش ٿيو ۽ چوڻ لڳو ته اي ڀائيو، مان سيتا جي ڳولا ڪري لنڪا وڃان ٿو اوهين ايستائين هتي ترسو ۽ ڦل ڦول کائي وقت گذاريو.

سيبه ڏسي مان جيسين اچان ڏسي خوش ٿيان ۽ هت پهچان

ائين چئي سيکي ٽيڪي متو پهچن ڪندو وڃي لنڪا لتو.

سيتا ماتا کي ڏسي خوش ٿيان ۽ هت موٽي اچان. ائين چوندو، رام جو پچن ڪندو وڃي سک سان لنڪا ڪرلتو.

سمنڊ ڪناري سندر جبل هنومان ڪاڏي اُتان اُڇل

وار وار رگهنات سنڀاري لنڪا زم سان ويو هاڪاري.

سمنڊ جي ڪناري تي هڪ جبل هو جنهن تي هنومان چڙهي وار وار اُتان هڪ ٽپال اهڙي ماريائين جو لنڪا وڃي پهتو! اهو رام جو نالو جپيندو ويو.

اُڏيو هنومان جنهن جبل ڪڏي ويو هليو پاتال ٻڏي!

جيئن تنڪا رگهنات جا ٻاڻ ساڳيءَ طرح ويو ٽڪو هنومان.

سمنڊ رام جو سمجهي ساٿي چيو مئناڪ جنهن ٿڪاوٽ لاٿي

جنهن جبل تي پير رکي هنومان ٽپو ڏنو هو، سو ته هڪدم پاتال ۾ ٻڏي ويو! هنومان رام جي ٻاڻ وانگر ٽڪو ويو. سمنڊ هن کي رام جي ٻڪت سمجهي مئناڪ جبل کي چيو ته هنومان جي ٿڪاوٽ دور ڪر.

هنومان هٿ جوڙي ڪيو وار وار پرنام

رام ڪاج مِتر ڪرڻ بنا مونکي ڪٿ آرام؟

هنومان هٿ جوڙي مئناڪ کي چيو ته سائين، مونکي رام جي ڪارڻ ڪرڻ بنا ڪٿي آرام ايندو؟

ديون ويندو هنومان ڏٺو ٻل جاچڻ جو نشچو ڪيو

سرسا نانءُ هڪ اهن جي ماءُ موڪلي، وڃي جنهن لڌو سماءُ.

شري گڻيشاءِ نمه

گوسوامي تلسيداس

ڪرت

رامايڻ

سندر ڪانڊ

سندر شين ڪان آلي سنو جنهنجو سرل سڀاءُ
سمريان کنهن رگهناٿ کي جنهن چرنن چت چاهه

سڄي سنسار جي سڀني سهڻن ۽ سٺين شين کان ۾ گهڻو گهڻو سٺو ۽ سرل سڀاءُ جنهن ڀڳوان رامچندر جو آهي تنهن کي ياد ڪندي سندس پرلڀ چرنن ۾ سر جهڪايان ٿو ۽ سندس ڌيان ڪريان ٿو. جو جو منهنجي دل ۾ ان لاءِ پريم آهي!

گڻيش ونايڪ کيونديان جان ڦلن داتار
سندر ڪٿا رچيان رام جي ٻڌ پنهنجي انوسار

مان گڻيش ونايڪ کي پيا وينتي ٿو ڪريان جنهن جي هٿ ۾ چارئي ڦل آهن ۽ داتار آهي. مان رام جي سندر ڪٿا پنهنجي ٻڌيءَ انوسار رچيان ٿو.

جامونت جا وچن سهايا هنومان من کي گهڻو سيبايا
هت لڳسو جيسين اچان مان پالي
ڪشٽ سهو رهو ڦل ڦل کالي.

ڪاج ڪَنِ آ ڪِهڙو جڳ اندر جو نه ڪري سگهو شڪت سمندر ؟
رام ڪاج لءِ ڌريو اوتار ٻـڌي هنومان ٿيو جبل آڪار

ڪهڙو اهو ڪَنِ ڪم آهي جو توهان کان نه ٿيندو؟ توهان اوتار ئي رام جي ڪارج ڪرڻ لاءِ ڌاريو آهي ! اهو ٻڌي هنومان سرير کي وڌائي جبل جيڏو ڪري ڇڏيو! هو نه شڪتيءَ جو سمنڊ آهي !

سرير سونهري تيج سمايـو سندر جبلن جو راجـا آيو !
شينهن جان گرجي ڪئي للڪار نيلو سمنڊ ڪريان ڪن ۾ پار

سونهري سرير ۾ تيج ڀَـئي اڀريو! ڄڻ سندر جبلن جو راجا آيو آهي. گرجي چوڻ لڳو ته هيءَ نيرو سمنڊ مان هڪ گهڙيءَ ۾ پار ڪري سگهان ٿو!

سهائڪن سوڌو راوڻ ماريان چِٽو ترڪوٽ اچي هتي آڻيان !
جامونت توهين آگيا ڪريو اُتم سکيا پڻ مونکي ڏيـو.

چئو ته راوڻ سهائڪن سوڌو ماري ترڪوٽ جبل کڻي هت اچي رکان. رکو مونکي توهان جي آگيا کپي. سکيا ۽ کپي، جامونت جي!

تون فقط وڃي هيءَ ڪم ڪر سيبهه ڏسي تلسي ڪر خبر
رام تڏهن ٻل ٻـاهـو ساڻ ستنا باندري ڪم آڻي باڻ.

تلسيداس چئي ٿو ته اي مهاٻلي هنومان جي، توهين فقط هيءُ ڪم ڪريو جو سيتا ماتا کي ڏسي اچي اسان کي خبر ڏيو. پوءِ رام باندري سينا وٺي ڏاڍ ۽ ٻاڻ ڪم آڻي پاڻهي راوڻ کي ماري سيتا هٿ ڪندو.

ڪشڪندا ڪانڊ سماپت

شري گڻيشاءِ نمه

گوسوامي تلسيداس

ڪرت

رامايڻ

سندر ڪانڊ

سندر شين ڪان الي سٺو جنهنجو سرل سڀاءَ
سمريان ڪٿهن رگهنات کي جنهن چرنن چت چاهه

سچي سڌار هي سڀني سچڻن ۽ سٺين شين ڪان ته گهڻو گهڻو سٺو ۽ سرل سڀاءَ جنهن اڪيران رامچندر جو آهي تنهن کي ياد ڪندي سندس پوڙو چرنن ۾ سر جهڪائان ٿو ۽ سندس ڏيان ڪريان ٿو، جو جو منهنجي دل ۾ ان لاءِ پريم آهي!

ڪٿيش ونايڪ ڪسي وندمان جنّن ڦلن داتار
سندر ڪٿا رچيان رام جسي ٿيڌ پنهنجي انوسار

مان ڪٿيش ونايڪ کي پيا وينتي ٿو ڪريان جنهن جي هٿ ۾ چارئي ڦل آهن ۽ داتار آهي. مان رام جي سندر ڪٿا پنهنجي ٻڌيءَ انوسار رچيان ٿو.

جامونت جيسا وچن سهايا هنومان من کي گهڻو سيبايا
هت ترسو جيسين اچان مان يالي
ڪشٽ سهو رڌو ڦل ڦل کالي.

انهيءَ وقت کان وٺي مان توهان جي واٽ نهاريندو آهيان. اڄ اُن جا وچن سچا ٿيا آهن. رام دانا آهي.

ترڪوٽ جبل تي وسي لنڪا   اُتي رهي راوڻ بن شنڪا
اشوڪ واٽڪا تنهن پرجا ڪي   سيتا رهي اُت سوچ سدائي

ترڪوٽ جبل جي پاسي ۾ لنڪا آهي. جتي راوڻ رهندو آهي. کيس ڪنهن جو ڀؤ ڊر ڪونهي! انهي ڀرسان اشوڪ واٽڪا آهي جتي سيتا سدائين ڳڻتين ۾ رهندي آهي!

مان ڏسان پيو نڪي توهين   ڳڌ نظر اپار
بٽ ٻيڻو آ ٿي ويو   سيويان نه ڪه سؤ وار

مان هتان سيتا کي ڏسي سگهندو آهيان پر توهين کيس نه ڏسي سگهندو. آءُ ته هاڻي ٻڍو ٿي ويو آهيان نه ته ڪيٽي مدد ڪريانو.

جو لنگهي سٺ يوجن ساگر   پار وڃي ڪري مدد سراسر
مونکي ڏسوءِ ڌريو ڪجهه ڌير   رام ڪرپا ٿيو ڪيتن سريرا

جيڪو چار سؤ ڪوهه سمنڊ لتاڙي سگهي اُڏري جانڪيءَ کي ڏسي ۽ آڻي سگهندو! ڏسو رام جي ڪرپا سان هيءَ ٻڍڙهي ديهي ڪيئن ڪب ڪلهي رهي آهي!

توڙي پاپي سندس نانءُ ڳنهن   آئي اپار ڀؤ سنڌ ترن.
دوت تنهنجا، توهين همت نه هاريو
رام رِدي رکي ڪرم سنواريو.

هن جي نالي وٺڻ سان ته پاپي به تري ويندا آهن سنسار جي ساگر مان. توهين ته هن جا دوت آهيو! همت نه هاريو. رام کي هردي ۾ رکي ٻيهجر ڪرلوءِ پورو ڪريو. توهان جي جيءَ آهي!

ٽاڙ ٻڌو ٽيس ناٿ اڳيون ڀل جوان هيس ٽڏهن هئي اَچل
ڏيهه واڻن هئي پرڀ جڏهن ڌاري
ٽڏهن مون شڪتي هئي اپاري.

جامونت چيو ته ماڻ هاڻي ٻڍو آهيان. اڳيون ڀل هاڻي ڪٿي! ڀڳوان جڏهن وامن اوتار ڌارڻ ڪيو هو تڏهن ته مون ۾ اپار شڪتي هئي. جوانيءَ ۾ سمونڊ اُڏامڻ ۽ اُچل ليکدي آهي. هاڻي ته اها جواني ڪاٿي.

ٻاي ٻڌڻ لءِ ديهه وڌي ڪٿا ڪري سا ڪير؟
ٻورڙي پرڪما مون ڏني ست پيرا چوڦيرا!

ٻليءَ کي ٻڌڻ جي لاءِ ڀڳوان جڏهن ديهه وڌائي، اها ڪٿا ڪير هتي ورڻن ڪري سگهي! مون ٻوڙي اٿيءَ سرير کي ست دفعا چڪر لڳايا!

انگد چيو مان وڃي سگهان پار ٽڪي ڪران موٽڻ متان وار!
جامونت چيو ڪوڏين آهيو مالڪ
پڻ ڪيئن توهان اسين آمالڪ؟

انگد چيو ته مان ته پار وڃي سگهان ٿو پر شڪ اٿم ته متان موٽندي ٽڪي ڪري پوان! جامونت چيو ته توهين ته ڪروڙن ۾ مالڪ آهيو، توهان کي اسين ڪيئن موڪليندا سون؟

چيو جامونت شير هنومان! چپ ڇو آهيو هيڙا ٻاوان!
پُٽ پون جا پَوَن سمان ٻڌي وويڪ وگيان نڌان!

جامونت هنومان ڏي اچي چيو ته اي ٻلوان هنومان، توهين چپ ڇو آهيو؟ پون جا پُٽ آهيو. توهان ۾ پَوَن جهڙي شڪتي آهي. توهين ته ٻڌي، وويڪ ۽ وگيان جي ڀنڊار وارا آهيو!

انگد چيو ته جتايو سمان ڪو باندر ڪونهي. هن راڄ جو ڪم ڪندي بران
نياڳي ألبر گت پائي. هو ڀاڳوان هو!

دک سک ڏيندڙ ٻڌي ڪٿ ڀاڻي
ويجهو باندرن جي ٿيو ڀؤ جاڻي
باندر ڀنا ۽ لڳا ڀڄڻ ڀپ ڏئي ڪک روڪيو وچڻ.

دک ۽ سک، ٻنهين قسمن جي وچن کي ٻڌي گڏ هنن جي ويجهو آيو.
باندر ڀنا ۽ ڀڳا. گڏ هنن کي قسم وجهي ۽ ڀؤ ڏيکاري ڀڄارڻ ۽ ڀڄڻ کان روڪيو.

ڀپ هٿائي ڪانئن پڇيو حال سڄو تنهن باندرن ڪيو.
سمپاد ٻڌي ڀاءُ شڀ ڪرم لڳو پريوءِ ڳڻ بيان ڪرڻ.

باندرن جو ڀؤ دور ڪري سمپاد ڪانئن پڇيو. باندرن گڏ جي سموري
ڪٿا ڪري ٻڌائي. سمپاد ڀاءُ جا شڀ ڪرم ٻڌي گهڻو خوش ٿيو ۽ ڀڳوان جا
ڳڻ ڳائڻ لڳو.

وٺي هلو مون سمنڊ ڪنڍي ڪالانجل ڏيان مان تنهن
وچن سهائڪ مان ٻڌان ملندو؛ ڳوليو جنهن.

سمپاد باندرن کي چيو ته مونکي سمنڊ جي ڪناري تي ڪٺي هلو، مان
ڀاءُ کي ڪالانجل ڏيان! مان وچن سان توهان جي سيوا ڪندس، ڀاڳي سرير ته
منهنجو ڪمزور آهي. توهين جنهنکي ڳوليو ٿا، سا ضرور ملندو.

سمنڊ ڪنڌ ڀاءُ ڪريا ڪري باندرن چيو ٻڌو ڏير ڏري
ڀاڻي ٿي اسين وير هياسين آڪاش أڏي سڄ ويجهو وياسين

سمنڊ جي ڪناري تي ڀاءُ جي ڪريا ڪري پنهنجي ڪٿا باندرن کي
ٻڌائڻ لڳو ته اسين ٻئي ڀائر بلڪل وير هئاسون. جوانيءَ ۾ اسين سورج ڏي وڃڻ
لاءِ آڪاش ۾ اڏاڻاسون!

ليہ نہ سڀ جتا او موتيو آه ايماني، سچ لسي ٻيتو!
ليہ سورج مون کنب جلايا چيخ کري کريس ڏرلي۽ دارا.

جتابو سورج جو ليہ سڀي ۽ سگهر ۽ موتي آہـو، باقي مان ايمالي سچ لي وڃي ٻهتس. سورج جي ليہ منھنجا کنب ساڙي جڏہا ۽ مان چيخ کري همت ڏرلي۽ لي اڃي ڪرلس.

ديا ھني۽ نالي چندرما ڪلي آيمان مثايـو پرپوڌ ڏيلي
گهڻن طرحن سان گيان سيکاريـو
ھونکي چلي ڇيٺلن مونـڏي نهاريو

چندرما نالي هڪ مني هو لهن مولتي ديا ڪلي ۽ سکيا ڏيڻي منهنجو ايمان مٿالي چڏيو ۽ گيان سيکاريو ۽ چيو:

لويتا يڪ اوتار ڏريندو نار ڪٿي لنهن دليت هڪ ويلدو
لئهنکي ڳولڻ لہ ايندا دوت لن ڏسندي لون ٿيلد بن پنيت.

لوتا يڪ ۾ ٻيو اوتار ڏريندو. سندس استري هڪ دليمه ڪٺي ويندو. دوت انجي ڳولا ۾ ايندا. لون اون جو درشن ڪري ڪرتاريه لهندين!

جمندا کنب لو کر نہ جنتا انين ڏيکارج وجي سيتا
الين چلي مَن آشرم ويو انهي۽ پڇاڻا گيان ٿيو.

لهنجا کنب حمندا. لون الهن کي وڃي جاکي ڏيکارج. الين چئي مني ۽ آشرم ۾ هليو واو ۽ مولکي ہ گيان اپجيو.

سدا پريم سان رام جپيان راشہ لوهان جي روز لکيان
مَن وڃن اچ ستيہ ٿيا رام پنهنجا کم پاڙ کيا.

أها لپسوڻ پوءِ رام وٽ ويٺي ۽ چرڻن ۾ سر نوايائين. رام خوش ٿي کيس ڀهڻجي ڀڳت جو وردان ڏنو.

هاڻ باندرن ويٺي پاڻ ويچاريو وقت اجايو آهه گذاريو
انگد اکين مان گهڻو جل وهايو
ٻنهين طرحن سان موت نهاريو.

باندرن ليکو ڪيو ته هيءَ گهڻو وقت وڃائي چڪا هو. انگد ته روئي ويٺو. ڇي ڪم نه ڪنداسين ته به موت ملندو جي اڳتي نا وڌون ته به موت آهي!

هيڏانهن سيتا سڌ ڪانه لڌم هوڏانهن سگريو هٿان موت گڏم
پتا مئي ها مونکي ماري پار نه پيڙو رام هــا ڌاري.

انگد دلبر چيو ته پتا کي ماري پوءِ سگريو مونکي به ماري ڇڏي ها پر رام جي ڪرپا درشت مونکي بچايو آهي.

ائين چئي وينا سمنڊ ڪنڌي ڪش آسن لائي سيا پڌي
جــامونت دک انگـد ڏسي ڪئي ڪٿا مَن آند رسي

باندر پوءِ ڪش آسن لڳائي سمنڊ جي ڪناري تي ويٺي سوچڻ لڳا. انگد جي دک کي سهي ڪري جامونت ڳيان ۽ وڻراڳ جون ڪٿائون ڪرڻ لڳو ۽ انگد کي سمجهائڻ لڳو.

رام کي اي مٽر، انسان نه سمجهه
نرگڻ برهم آڙوپ سگڻ منجهه
اسين ته سيوڪ ٻڌو وڏڀاڳي سگڻ ڏسون ۽ ٻڌون انراڳي.

اي مٽر، رام کي انسان متان سمجهين! هو ته نرگڻ برهم، اجمع ۽ اڄ ٿي آهي. اسين سڀ ڀاڳوان آهيون جو کيس سگڻ روپ ۾ ڏسي. کيس ٻڌر ٻلو سان ڏسون ٿا.

اوتار ڏري ٻرب پاڻ چاهي ٻرهم ڏرن ڳلو ڪاڻ
سگهي اپامڪ رهن سي موکيه چڏن نڌان.

ٻ.ونالي، ٻرهمڻ ۽ ڳئو ۽ ڏرتيءَ لاءِ اوتار ڌاري ويهرو جي موکيه جي سڀني سکن کي لهڻ سمجهندا آهن.

الين وينا ڪن گيتيلي ڳالهيون ڪَڏ سمپات پتي پڏيون اراليون.
ٻاهر آيو ۽ ڏسي سڀ بندر ڪاڄ ڏسي ٿيو خوش من اندر

هر ايها اهي ڳالهيون ڪري رهيا هئا ته ڪرهه جي جبل مان سمپاتي هن ڳالهيون ٻڌي ٻاهر اکري آيو. جرڻ لڳو ته بکرن اج گهڻن ڏينهن کانپوءِ پوچي ڏار آهي!

سي اڄ ڪالي ٿينڊس ٻهار ڪيڻن ڏينهن کان مليو نه آهار
پيٽ ڀري نه ٿون ڪاڏو ڪڏهن سين ڏينهن ڳڏ مليو جڏهن.

اڄ هن سڀني کي کائيندس جو گهڻا ڏينهن کاڌو ڪونه مليو اٿم. اڄ وڏالا سڀني ڏينهن جو کاڌو ڳڏ ڏار آهي.

وچن ٻڌي ڳڏ سيئلي ڊنا اڄ اسان جا ڏينهن پُنا
آئيا آنسان سي ڳڏ ڏسي جامونت من ڳڻتي ڏسي

گرڌ جا وچن ٻڌي سڀ ٻاندر ڊنا ۽ آليا. سمجهيائون ته اڄ اسان جا ڏينهن پورا ٿيا. جامونت جي من ۾ ڏاڍي ڳڻتي لي پئي.

انگد ويچاريو دل جي اندر سرجٽايو ڪونه پيو بندر
رام ڪندي ڪم ديهه جنهن لياڳي پرم لوڪ ويو سو وڏڀاڳي.

اھا ٻڌي راجا جو گلو نيڻ ۾ پاڻي ڀرجي آيو. راجا پرمون جو چيئو گڏي رام کي ڏٺو. رام چيو ته ”سوگريو! انگد کي مٿي وٺي اچ ۽ ان جي اوهانجي لاءِ ٺاهيو. ان کي سمجهائي ته وڃي اچي.“

هاڻ ٻاندرن ويٺي پاڻ ويچاريو وقت اجايو آهه گذاريو
انگد اکين مان ڳوڙها جل وهايو
ٻنهين طرحن سان موت نهاريو.

ٻاندرن ليکو ڪيو ته هِن ڳوڙهو وقت وڃائي ڇڏيو آهي. انگد ته روئي ويٺو. جي ڪم نه ڪنداسين ته به موت ملندو جي اچي ٿا وڃون ته به موت آهي!

هيڏانهن سيبيه ستي ڪانه لڌي هوڏانهن سگريو هٿان موت ڳڌي
پتا مٽي ها مونکي ماري پار نه ڀيڙو رام ها ڪاري.

انگد دلبر ڇيو ته پتا کي ماري پوءِ سگريو مونکي به ماري ڇڏي ها پر رام جي ڪرپا درشٽ مونکي بچايو آهي.

ائين چئي ويٺا سمنڊ ڪنڌي ڪش آسن لائي سيا ٻڌي
جامونت دک انگد ڏسي ڪئي ڪٿا مَن اندر سي

ٻاندر پوءِ ڪش آسن لڳائي سمنڊ جي ڪناري تي ويٺي سوچڻ لڳا. انگد جي دک کي ڏسي ڪري جامونت ڳيان ۽ وئراڳ جون ڪٿائون ڪرڻ لڳو ۽ انگد کي سمجهائڻ لڳو.

رام کي اي متر، انسان نه سمجهه
نرگڻ برهم آ اروپ سُکڻ منجهه
اسين ته سيوڪ ٻنهي وڏڀاڳي سگڻ ڏسون ۽ ٻڌون انراڳي.

اي متر، رام کي انسان متان سمجهين! هو ته نرگڻ برهم، اجت ۽ اج ئي آهي. اسين سڀ ڀاڳوان آهيون جو کيس سگڻ روپ ۾ ڏسي. کيس پريم نظر سان ڏسون ٿا.

هنومان جبل لهي هيٺ آيو ۽ اهو هنڌ سڀني ساٿين کي ڏيکاريائين. هنومان اڳيان ۽ ٻيا سڀ پٺيان، سڀ غار ۾ گهڙيا!

ڦلواڙي اتي سندر ڏٺي پنورا ڪمل هزار
محل سگنڌت پڻ اُتي تپ ويس سندر نار

اندر غار ۾ هنن هڪ سندر باغ ڏٺو جنهن ۾ ڪمل جا گل ٽڙيا پيا هئا جن لئي ڀنورا ٻي ڦريا، اتي هڪ محل ۾ تپي ويس ۾ هڪ استري به ويٺي هئي!

پري کان سڀني تنهن سرنايو نار پڇيو تن حال ٻڌايو؟
چيو ناريءَ جل پان ڪريو ڦل ڦل کائي پيٽ ڀريو!

سڀني کيس پري کان سر نوايو. نار هنن کان خبر چار پڇي ۽ کين جل پان ڪرڻ جي صلاح ڏئي ۽ ڦل ڦول کائڻ لاءِ چيو.

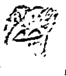
سنان ڪري ۽ ڦل ڦل کائي ويا ويجهو تنهن ڳالهه ٻڌائي
ڪٿا ٻڌائي جاڻايو پاڻ اُتي ويندس جت رام سجان.

سڀني پاڻ سنان ڪري مٺا ڦل کاڌا ۽ پوءِ اُن ناريءَ وٽ ويا. ناريءَ پنهنجي سڄي ڪٿا ٻڌائي ۽ چيو ته مان رام وٽ وينديس!

ٻوٽيو اکيون ۽ وڃو اُتي ويجهو ٿيندا آ سيبه جتي
اکيون ٻوٽي ۽ وري اُگهاڙي پاڻ پسياڻون سمنڊ ڪناري

اکيون ٻوٽيو ته توهين اُتي پهچندا جتي سيتا آهي. دل لنوڙي نه ڪريو. سيتا اوس ملندو. سڀني پاڻ اکيون ٻوٽيون ته پاڻ کي سمنڊ جي ڪناري تي ڏٺائون!

تپسوڻ ولي اُت جت رگهوراءِ پيتا وڃي تنهن چرن سهاءِ.
ڪري ارداس ۽ بيک پلي رام درليپ پنهنجي ڀڳت ڏني.

سيبي ڪانھوءَ ھنومان پکران اڳيان سر نمايو. رام سمجھي ويو تہ ھن مان ئي ڪم ليندو. سو ڪيس ويجھو سڏي پنھنجي منڊي نشاني طور سندس حوالي ڪئي.

گھڻي پرڪارين سيبہ سمجھائج بل ورہ چئي دير نہ لائج
جنم سڦل ھنومان بـــہ جاڻــو ڏيان سھو چرنن ۾ لائو.
تنھن ھوندي پريـ سيـ ڪجھہ جاڻي
ھـلـن چـلـن سيـ منش پـرماڻي.

۽ چيائينس تہ سيتا کي منھنجي ۽ سندس وڇوڙي جي ڳالھہ ڪج ۽ جيترو جلد لي سگھيئي موٽي اچج. پکران لوڙي سڀ ڪجھہ ڄاڻي ٿو پر تہ بہ راجنيت رکي رواجي انسان وانگر چرتر ڪري ٿو.

جتي جتي ڪو ڏسن سي دئيت ماري نـاس ڪرن پرايت
گھڻن طرحن سان گولن ڪر بن مُني ڏسي ڏس سيبہ پڇن.

جتي بہ ڪو راڪش ڏسن ٿا تہ انکي اتي جو اتي ناس ڪن ٿا ۽ جتي وري ڪو رشي ٿا ڏسن تہ انکي چوڌاري گھيري سيتا جو ڏس پتو پڇن ٿا.

پربت چڙھي چارو طرف نھاريو ڏٺو ڪوتڪ ڏرن حيرت وارو
چڪوا چڪويون ھنس اُڏامن غار ھڪڙيءَ ۾ وڃي سمائن.

ھن پربت تي چڙھي چوڌاري نھاريو ۽ ھڪ حيرانيءَ ۾ وجھندڙ ڳالھہ ڏٺي. اتي چڪرا چڪويون، بگلا ۽ ھنس اڏامي رھيا ھئا. ھن ڏٺو تہ اھي سڀ پکي آخر ۾ ھڪڙي وڏي غار ۾ گھڙي ٿا وڃن ۽ شايد ھنن جو رھڻ جو آستان انھيءَ جي اندر ئي ھو!

جبل لھي ھيٺ ھنومان آيو سين ساٿين اھو ھنڌ ڏيکاريو
ھليا سيئي ھنومان اڳـــي غار گھڙيا گھڙي دير نہ لڳي!

هنومان جبل لهي هيٺ آيو ۽ اهو هنڌ سيني سائين کي ڏيکاريائين. هنومان اڳيان ۽ ٻيا سڀ پٺيان، سڀ غار ۾ گهڙيا!

قلواڙي اَت سندر ڏنــي پِسنورا ڪمل هــزار
محل سگندت پڻ اُتــي تپ ويس سندر نار

اندر غفا ۾ هنن هڪ سندر باغ ڏٺو جنهن ۾ ڪمل جا گل ٽڙيا پيا هئا جن لي ڀورا پي ڦريا. اُتي هڪ محل ۾ لهي ويس ۾ هڪ استري ٻه ويٺي هئي!

پري ڪان سيني ٽنهن سرنايو نار پڇيو ٽن حال ٻـڌايو ؟
ڇيو ناريءَ جل پــان ڪريو قَل قُل ڪائي پيٽ ڀريو!

سيني ڪيس پري ڪان سر نوايو. نار هنن کان خبر چار پڇي ۽ ڪين جل پان ڪرڻ جي صلاح ڪئي ۽ ڦل ڦول ڪائڻ لاءِ چيو.

سنان ڪري ۽ قَل قُل ڪائي ويا ويجهو ٽنهن ڳالهه ٻڏائي
ڪٿا ٻڏائــي چاٽايو پـــاڻ اُتي ويندي س جت رام سجان.

سيني بالدرن سنان ڪري منا ڦل ڪاڌا ۽ پوءِ اُن ناريءَ وٽ ويا. ناريءَ پنهنجي سڄي ڪٿا ٻڌائي ۽ چيو ته مان رام وٽ وينديس!

پوتيو اکيون ۽ وڃو اُتــي ويجهو ڏينداآ سيه جتــي
اکيون پوتيءَ وري اُگهاڙي پـــاڻ پسيائون سمنڊ ڪناري

اکيون پوتيو ته توهين اُتي پهچندا جتي سيتا آهي. دل لنوڙي نه ڪريو. سيتا اوس ملندو. سيني بالدرن اکيون پوريون ته پاڻ کي سمنڊ جي ڪناري تي ڏٺائون!

تپسوڻ وئي اُت جت رگهوراءِ ڀيٽا وڃي ٽنهن چرن سهاءِ.
ڪري ارداس ۽ بيک پـــئي رام درليپ پنهنجي ڀڳت ڏني.

سيتي ڪاڻهوءِ هنومان پکوان اٿيان سر نمايو. رام سمجهي ويو تہ هن مان ني ڪم ٿيندو. سو ڪيس ويجهو سڏي پنهنجي منڊي نشاني طور سندس حوالي ڪئي.

گهڻي پرڪارين سيہ سمجهائج پل ورہ چئي دير نہ لائج
جنم سڦل هنومان بہ جاڻو ڏيان سڄو چرنن ۾ لاڳو.
تنهن هوندي پرڀ سڀ ڪجهہ ڄاڻي
هلن چلن سڀ منش پرماڻي.

۽ چيائينس تہ سيتا کي منهنجي پل ۽ سندس وڇوڙي جي ڳالهہ ڪج ۽ جيترو جلد ٿي سگهي موٽي اچج. پکوان لوڙي سڀ ڪجهہ ڄاڻي ٿو پر تہ بہ راجنيت رکي رواجي انسان وانگر چرتر ڪري ٿو.

جتي جتي ڪو ڏسن سي ديت ماري ناس ڪرن پرايت
گهڻن طرحن سان گولن گر بن مٺي ڏسي ڏس سيہ پڇن.

جتي بہ ڪو راڪش ڏسن ٿا تہ انکي اتي جو اتي ناس ڪن ٿا ۽ جتي وري ڪو رشي ٿا ڏسن تہ انکي چوڌاري گهيري سيتا جو ڏس پتو پڇن ٿا.

پربت چڙهي چارو طرف نهاريو ڏٺو ڪوڻڪ ڏرن حيرت وارو
چڪوا چڪوين هنس اڏامن غار هڪڙيءَ ۾ وڃي سمائن.

هن پربت تي چڙهي چوڌاري نهاريو ۽ هڪ حيرانيءَ ۾ وجهيندڙ ڳالهہ ڏٺي. اتي چڪوا چڪوين، بگلا ۽ هنس اڏامي رهيا هئا. هن ڏٺو تہ اهي سڀ پکي آخر ۾ هڪڙي وڏي غار ۾ گهڙي ٿا وڃن ۽ شايد هنن جو رهڻ جو استان انهيءَ جي اندر ئي هو!

جبل لهي هيٺ هنومان آيو سين ساٿين اهو هنڌ ڏيکاريو
هليا سيئي هنومان اڳيي غار گهڙيا گهڙي دير نہ لڳي!

وڃي ڳوليو جلد جنڪ سُتا مهيني پڌايو سا ڪٽ آ !
جي موٽيوڪو بنا سڌ پائي ماري هٿ پنهنجي ڇڏيان مٿائي.

جلد وڃي سيتا ماتا کي ڳوليو ۽ هڪ مهيني اندر پتو لڳايو ته اها ڪٿي آهي . ڏسجو، جيڪڏهن ڪو بنا پتي لڳائڻ جي موٽندو تـه مان پنهنجي هٿ سان ڪيس ماري مٿاڻي ڇڏيندس .

پــڌو انگـد نيل هنومان جامونت توهين ڌير سجان
سڀ ملي ڏکڻ طرف وڃو سيئه خبر پڇيو، ڳالهه ميو .

اي انگد، نيل، هنومان توهين جامونت سميت سڀ ڏکڻ طرف وڃو ۽ سيتا جي بابت ڳاڇا ڪري پتو لڳايو ته ڪٿي آهي .

من وچن ڪرم ڪري ويچار رامچندر تئي ڪاج سنوار
سورج پٺيءَ پٺيان اڳن ڪري سوامي ڪريو ڪم ڪپٽ ڇڏي.

من، وچن ۽ ڪرم جي آڌار لي ويچار سان ورلتبو جنهن شري رامچندر جو ڪارج پورڻ تئي، سج کي پٺي ڏيئي ۽ اڳيان اڳن سمجهي وڃو! انهن بنهين ۾ ڪپٽ ليندو آهي. پر رام جو ڪم ڪپٽ کان خالي ۽ صاف دل لي ڪرڻ آهي!

اُهو ڪٽوان اُهو وڏ ڀاڳـي جو رگهوير چرنن انراڳـي
آڳيا وٺي ۽ چرنن سرنائي هليا انـدر ۾ رام ڌيائي .

اهو انسان ڀاڳوان آهي جنهن جو شري رام جي چرنن ۾ پريم آهي . اهي آڳيا وٺي، چرنن ۾ سر نمائي ۽ رام جو پچن ڪندا سڀ وهي روانا ٿيا .

سڀ ڪانپوءِ هنو سرنايو ڏسي مٽيا منجهه ويجهو سڏايو
ڦيري هٿ ڪومل مڪرٽن ۾ منڊي نشاني ڏني هٿن ۾ .

سگريو قبول ڪيو ته برابر وشيه واسنائن مونکي مست بڻائي ڇڏيو هو. اهي نه وشين کي به موهي ڇڏيندڙ آهن! اهو ٻڌي لڇمڻ خوش ٿيو ۽ سگريو کي چيائين ته توکي ائين ڪرڻ نه کپندو هو. پوءِ هنومان لڇمڻ کي ٻڌايو ته دوت ڳولا لاءِ موڪليا ويا آهن.

خوش ٿي هليو سگريو پڻ هنومان انگد ساڻ
لڇمڻ کي اڳتون ڪري پهتا جت ڀڳوان.

پوءِ سگريو، انگد ۽ هنومان لڇمڻ کي اڳتون ڪري اتي آيا جتي ڀڳوان رامچندر براجمان هو.

هٿ جوڙي سر چرن رکي منهنجي هيءَ حالت مايا ڪئي!
جنهن پريو اهو موهه تڏهن ديا منش ٿي تنهنجي جڏهن.

سگريو پوءِ ڀڳوان کي، پيرن تي سر رکي، چيو ته ڀڳوان منهنجي اهو انڌ مايا جو هو. اها نه تڏهن ڇٽي، جڏهن توهان چاهيو!

رگهوپت ڳالهه سگريو سمجهائي
ڀرت جان پيارو تون آن ڀائي
هون لءِ ڪر هاڻ ادم اهو ڀوي سيه جو جلد پتو.

ڀڳوان پوءِ سگريو کي چيو ته تون مونکي ڀرت جهڙو پيارو آهين. هاڻي تون اهڙي ڪوشش ڪر جيئن سيتا جو جلد پتو پوي.

هرهڪ باندر آگيا پائي چيو سگريو پوءِ سڀن سمجهائي
رام جو ڪم پڻ منهنجي احسان پڪڙيا باندر ڪري اڀمان.

هرهڪ باندر کي سگريو سمجهائي چيو ته جيئن لاهي جنهن طرف ڀڳو جي وڃو ۽ ڳولا ڪريو ته سيتا ڪٿي آهي. توهان ائين ڪرڻ سان رام جو ڪم ڪندا پر منهنجي به توهان جا لڪ اپڪار ٿيندا.

وڃي ڳوليو جلد جنڪ سُتا مهيني پڌايو سا ڪٿ آ!
جي موٽيو ڪو بنا سڌ پائي ماري هٿ پنهنجي ڇڏيان مٿائي.

جلد وڃي سيتا ماتا کي ڳوليو ۽ هڪ مهيني اندر پتو لڳايو ته اها ڪٿي آهي . ڏسجو، جيڪڏهن ڪو بنا پتي لڳائڻ جي موٽندو ته مان پنهنجي هٿ سان ڪيس ماري مٿالي ڇڏيندس .

پڌو انگد نيل هنومان جامونت توهين ڏير سڄان
سڀ ملي ڏکڻ طرف وڃو سيبيه خبر پڇو، ڳالهه مڃو .

اي انگد، نيل، هنومان توهين جامونت سميت سڀ ڏکڻ طرف وڃو ۽ سڀ جي پڇا ڳاڇا ڪري پتو لڳايو ته ڪٿي آهي .

من وچن ڪرم ڪري ويچار رامچندر تئي ڪاج سنوار
سورج پٺيءَ پٺيان اڳن ڪري سوامي ڪريو ڪم ڪپٽ ڇڏي.

من، وچن ۽ ڪرم جي آڌار لي ويچار سان ورتجو جئين شري رامچندر جو ڪارج پورڻ ٿئي ، سج کي پٺي ڏيئي ۽ اڳيان اڳن سمجهي وڃو! انهن پنهين ۾ ڪپٽ ليندو آهي . پر رام جو ڪم ڪپٽ کان خالي ۽ صاف دل لي ڪرڻو آهي!

اُهو ڳڻوان اُهو وڏ ڀاڳي جو رگهوير چرنن انوراڳي
آگيا وني ۽ چرنن سرنائي هليا اندر ۾ رام ڌيائي .

اهو انسان ڀاڳوان آهي جنهن جو شري رام جي چرنن ۾ پريم آهي . اهي آگيا ولي، چرنن ۾ سر نمائي ۽ رام جو چنتن ڪندا سڀ وير روانا ٿيا .

سڀ ڪانپوءِ هنو سرنايو ڏسي مٽيا منجهه ويجهو سڏايو
ڦيري هٿ ڪومل مکو رنن ۾ منڊي نشاني ڏني هٿن ۾ .

انهيءَ گيان کي ته رشي مني چاهيندا آهن جي رات ڏينهن ڀڳوان کي ڌيائيندا رهندا آهن. لڇمڻ جڏهن ڏٺو ته رام کي اُلي ڪروڌ آهي تڏهن ڏنش تاڻي ۽ ٻاڻ هٿ ۾ کنيائين.

ڇيو لڇمڻ کي تل ڪري چڙ وڃي سگريو
ڀؤ ڏيکاري اَچ وني هتي چڙکي سياڻو ٿيءُ.

ڀڳوان ڀوءِ لڇمڻ کي ڇيو ته انڪل سان وڃي سگريو کي ڪجهه ڀؤ ڏيکاري

چڙ ته ڀائي ڪجهه سياڻو ٿيءُ!

هيڏانهن هنومان ردي ويچاريو رام ڪاج سگريو وساريو
وڃي ويجهو سر چرڻن نايو
چئن قسمن سان کيس سمجهايو.

هوڏانهن هنومان خيال ڪيو ته سگريو ڀڳوان جي ڪارج کي ڀلجي ويو آهي!
تنهنڪري هن سام، دام، ڏنڊ ۽ ڀيد، انهن چئني قسمن سان سمجهايو.

اِهو ٻڌي سگريو ڊنو ڀوڳيو وشيه منهنجو گيان چنو
تنهن ڀوءِ پنهنجا دوت گهرايا
هيڏانهن هوڏانهن جا باندر آيا.

اِهو ٻڌي سگريو کي ڊپ لڳو ۽ چوڻ لڳو ته وشيه ڀوڳ ۾ مونکان اِها ڳالهه

ئي وسري ويئي! هن ڀوءِ سڀ دوت گهرايا.

پيم ۽ پريت نيت ڏيکاري ويا سڀ باندر چرڻ نياري
لڇمڻ آيو شهر اُنڌي گڏيا ڪروڌ ڏسي سڀ باندر ڀڳا.

انهن دوتن کي ڀؤ، پريت ۽ نيت جون ڳالهيون ٻڌائي روانو ڪيائين. ان وقت

لڇمڻ به آيو. لڇمڻ کي ڪروڌ ۾ ڏسي باندر هيڏانهن هوڏانهن ڀڳا.

تنش چاڙهي لڇمڻ چيو ساڙيان نگر سڄو
نگر وياڪل ڏسي انگد لڇمڻ ساڻ گڏيو.

ڌنش لي ٻاڻ چاڙهي لڇمڻ چوڻ لڳو ته هڪ ڪن ۾ لوهان جو نگر جلائي ڇڏيندس! لڏهن انگد شهر کي ڏولائي ۾ ڏسي، لڇمڻ سان اچي گڏيو.

سر نائي انگد وينتي ڪئي ڏان ڏيئي سر ٻانهن پڪڙي
ڪروڌ ونت لڇڻ ڪنن ٻڌي سگريو ٻُڌي ڪان وياڪل ٿي.

انگد سر نمائي وينتي ڪئي ۽ سر چرنن لي رکيو. لڇمڻ وري سندس ٻانهن کي پيار مان پڪڙيو. لڇمڻ کي ڪروڌ ۾ آيل ڏسي سگريو وياڪل ٿي لڇمڻ کي وينتي ڪئي،

هنومان وٺي وڃ گڏيون تارا ڪر وينتي وڃي لڇڻ ڪمارا
گڏ تارا سان ويو هنومان چرن ڇهي سارهايو ڀڳوان.

اي هنومان، تون تارا کي وٺي لڇمڻ وٽ وڃ ۽ وڃي کيس وينتي ڪر. هنومان پوءِ تارا کي وٺي لڇمڻ وٽ ويو ۽ وڃي ڀڳوان جا گڻ ڳائڻ لڳو.

ڪري وينتي گهر وٺي آيو چرن ڌوئي مٿي پلنگ وهايو
چيو هنومان هٿ پيرن ڌري
ٻانهن پڪڙي لڇڻ مٿي ڪري.

پوءِ هنومان لڇمڻ کي گهر وٺي آيو. پلنگ لي وهاري چرن ڌوتا ۽ پيرن کي ڪٽي پڪڙيو. لڇمڻ کيس مٿي کنيون.

ناٿ، وشين مون مست بڻايو مڻين ڌيان آ جن ڏڻايو
ٻڌي وينتي لڇڻ خوش ٿيو ڳالهه سمجهائي سگريو چيو
ونيه پريا شبد هنومان چيا "دوُت ڳولا ۾ مُڪا ويا."

راجا سندر لڳندو آهي. ٿوري جل ڪري ڇيڻن وري اڇو ۽ وياڪل ٿيندا ٻڻن آهن جيئن وڏي ڪٽنب وارو گرهستي ڌن ٻنا وياڪل ٿئي.

ڪڪر ٻــن نــرمل سونهي آڪاش

هــريءَ ڀڳت جيئن تياڳيل آس
شرد رت بارش ڪٿ ڪٿ جڳت
ڪو هڪ پـائـي منهنجي ڀڳت !

ڪڪرن کان خالي نيرو آڪاش اهڙو سونهي ٿو جيئن هريءَ جو ڀڳت خواهش کي ماري خوش ٿئي ! شرد رت ۾ جيئن ڪٿي ڪٿي برسات ٿيندي آهي ساڳيءَ طرح سنسار ۾ منهنجي ڀڳتي ڪنهن ڪنهن کي نصيب ٿيندي آهي!

سکي مڇي جت جـل اگاڌ شرن هريءَ جيئن آيـل ساڌ
سونهي ڪلاءُ جنهن ڪمل اندر نرگڻ برهم جيئن سگڻ مندر.

جنهن تلاءُ ۾ پاڻي جهجهو هوندو آهي انهيءَ ۾ مڇيون آرام سان رهنديون آهن. ساڳيءَ طرح ڀڳوان جي شرن ۾ آيل انسان ڪي هاڪو ڪونه سمجهندو آهي. جنهن تلاءُ ۾ ڪمل جو گل اڀريل هوندو آهي اهو ۾ اهڙو ئي سونهندو آهي جهڙو مندر، جنهن ۾ نرگڻ ڀڳوان سگڻ روپ ۾ موجود ٿيو آهي!

گنجن ڀنور ڪارا ڀنور سندر انيڪ رنگن جا پکي ڀڌر
رات ڏسي تان چڪور دکي ڏرجن جيئن پرسمپ ڏسي.

سندر ڪارا ڀنور گنجار ڪن ٿا. سندر پکي مڌر ٻوليون ٻولي رهيا آهن. راتيون ڏسي چڪوري دکي ٿي ٿئي. ڄڻ ڌن ڏسي جيئن دشٽ دکي ٿيندو آهي.
پپيئي سڪ نه جل ٻن ڪوئي
سڪ نه ماي جيئن شنڪر دروهي !

شرد رت تپت هري چنڊ پرڪاش
سنت درشن سان دک سڀ ناس.

ڀڄيو ويتاب رهندو آهي جو ڪيس سرائي ڪاڻ ملي آهي. ساڳيءَ طرح ڀڳوان شنڪر ڪان بي مک ماڻهو ۽ ڪڏهن سک جرا ڀو ڪري لئو سگهي. شرد رت جي لمحہ ڪي چنڊ جي روشني سيتل بڻائيندي آهي ۽ سنتن جي درشن سان دک ناس ٿيندا آهن.

چنڊ ڏسي خوش چڪورڻين پڳت نرن ڀڳوان ڏسن!
پارو پوي مٿي هر ٽراس ڊوهر ڏوج سان ڪيڄي ڪل ناس!

چڪور چنڊ کي اڻين ڏسي رهيو آهي جيئن ڀڳت ڀڳوان کي ڏسي خوش ٿيندا آهن! پارو پوندو ته جبل لري پوندو ۽ جي برهمڻ سان دغا ڪي ته ڪل ناس ٿي ويندو!

رهي جي جڻري ، ڪٿي هجي يتن ڪري اچان وني هتي
چڏيو وساري سگريو الائــي راڄ نار سک سمپت پائي!

سيتا ڪئي ۽ جبري سو هجي، پر مان ڪيئن نه آدم ڪري هڪي ولي ايندس! سگريڻ ته راڄ، ڌن ۽ استري پائي مولڪي وساري چڏيو آهي!

جنهن باڻ آندو بالي ڏڪاڻي
ماريان سگريو تنهن ساڻ سياڻي.

جنهن ڪرپا مڏ موهہ هتي
تنهن ڪيئن ڪــاوڙ سڀن اچـي!

جنهن باڻ باليءَ جو مغز لڪاڻي آندو، انهيءَ ساڳئي باڻ سان سياڻي سگريو کي ماريندس. خود ڀڳوان کي ۽ ڪڏهن ڪاوڙ ايندي آهي! هيءَ ته هن جي لرلبلا آهي!

گياني مني سڀ چرنر پڏائن جي آرگهوير چرن چت لائن
لڇڻ ڏٺو پريو ڪروڌ ڀر آيو
باڻ ڪـري هٿ ڌنش چڙهايو.

آهن! جيئن برسات ڪرڻ وارا وشنوءَ جا ڀڳت، وتراڳ ۽ راڄي، ملي هڪٻئي کي ڏسي خوش ٿيندا آهن. اهي وتراڳي وشنو جا ڀڳت ڏسي خوش ٿيندا آهن.

ڪڪر ڳجن ڄڻ شينهن ڳجي سيڻ بن منهنجو من ڏڄي
جيئن نہ بجلي ٿِرُ نپ نانهہ
نيچ جي پريت بہ ڪڏهن هڪ نانهہ

ڪڪر جڏهن ڳجن ٿا ۽ خوفناڪ آواز ڪن ٿا تڏهن سيتا ڪانسواءِ مون کي ڏپ ٿو ٿئي! بجلي جيئن آڪاش ۾ سدائين هڪ هنڌ نہ ٽڪندي آهي. ساڳيءَ طرح نيچ جي پريت سمجهہ.

وسن ويجهو جڏهن ڌرن اچن وديا پائي ودوان جهڪن
چوٽ بوندن جي جبل جهلن دشٽ وچن ٻڌي سنت سهن.

ڌرتيءَ جي ويجهو اچي جڏهن وسندا آهن تڏهن ائين سمجهہ آهي تہ جيئن ودوان وديا پائي هيٺ جهڪي ويو آهي! بوندن جي چوٽ ۾ جبل ائين سهندا آهن جيئن ڏشٽ جا وچن ٻڌي سنت سهي ويندا آهن!

نديون ڀرجي نڪريون ائين هلن نيچ ڌن ٿوري غرور ٿين
ڀوم پئي جل جهٽ ٿئي ميرو
مايا ليٽيل جئين ڌن ڪري گهيرو.

نديون ندين جڏهن برسات جي پاڻيءَ سان ڀريون آهن تڏهن اهڙيءَ طرح هلنديون آهن جيئن ٿورو ڌن پراپت ڪري مغروريءَ مان نيچ هلندو آهي. ڌن پراپت ڪرڻ سان مايا ۾ لپٽيل جيو من اهڙو ميرو ٿي ويندو آهي جهڙو ڌرتيءَ تي برسات جو پاڻي!

ٿڙ ٿڙ جل جيئن ناهي تلاءُ اٿم گڻن سان سنت سڀاءُ
جل ندي جڏهن سمنڊ سمائي اچل ٿئي ڄڻ ايشور پائي.

نڙو نڙو لي جيئن للاءَ ٻڌجي وبندو آهي ليڪن لورا لورا الرڪڻ ڪڏجي ساڌوءَ جو سياءَ ناهيندا آهن. نديءَ جو جل سمنڊ ۾ وڃي البن اُچل ليندو آهي جيئن ايشور کي پائڻ سان منيءَ جو من.

ڏيڏرن آواز ٻڌوي چوڌاري ويد پڙهن جيئن برهمچاري
نـــون پنن وڻ اٿين سُونهن گيان ملي مَنُ سُونهي ساڌن.

برسالي ڏيڏرن جو آواز اٿين ٿو ٻڌڻ ۾ اچي جيئن ڪي برهمچاري ويد پڙهي رهيا آهن. نون پنن سان وڻ البن سونهن ٿا جيئن گيان حاصل ڪرڻ سان ساڌن جو من سندر لڳندو آهي!

سَال اُپرن ۽ ڌرن سونهـي سمپ براُپڪاري وڏي جيئن
رات انڌاري جــوارين راڄ ڪئي پاکنڊين ٺئـي سماج.

ڪيتيءَ سان زمين هري ڀري ۽ سندر لڳندي آهي جيئن ڪنهن ڌرماتما پراپڪاري جي دولت وڌي! انڌاري رات ۾ وري جوارن جو مزو ميندو آهي ۽ پاکنڊين جي سماج ڪٺي لي گپ شپ هٺندي نظر ايندي آهي.

ڪڏهن انڌڪار ڏينهن چانئجي ڪڏهـن سورج اُمـڪ
اُپجي متجي گــيـــان جيئن ڪري ستسنگ ڪُسنگ.

ڪڏهن ڪڏهن ڏينهن جو انڌڪار چانئجي ويندو آهي ۽ ڪڏهـن وري سورج ڪيئي سان اُپرندو آهي! گيان ۾ ڪڏهن انسان جي من ۾ خوب لهرون ماريندو آهي ۽ ڪڏهن نه صفا ناس ٿي ويندو آهي. اهو سڀ ستسنگ ۽ ڪسنگ جو اثر آهي.

گپ منيءَ بن ڌرن سونهي نياءَڪاري راجا سونهي جيئن
جل ٿوري ٺئي مڇي وياڪل دکي ڪٽنبي ٺئي ڌن بن بلڪل

گپ ۽ منيءَ کان سواءِ ڌرتي اهڙي سريا پائيندي آهي جيئن نياءَڪاري

اي ديوي، هي سڀ ٻڌڻ لاءِ ڪون جو لوڀ آهي. اهو نه ٿيندي سامهون بيو آهي! نه ته ڪون ٻئي روئين؟ جيڪو نه ٿيو آهي! ڪون ناسوانس سراسر بيٺي گهريون!

پوءِ پريپ سگريو آڳيا ڏني ۽ ڪرم ڪيا ٻنڌن چني
جيو لڇمڻ پوءِ پاڻ سڏائي راڄ پد پڳ سگريو ٻڌائي.
رگهوپت چرن ڇهي سڀ ويا شهر ويا جي رام چيا.

پوءِ رام سگريو کي آڳيا ڏني جنهن سڀ مرلڪ ڪري پوءِ ڪيا. رام پوءِ لڪشمڻ کي آڳيا ڏني ته شهر ۾ وڃي سگريو کي راڄ پد جي پڳ ٻڌائي. پوءِ ڀڳوان جي آڳيا وٺي سڀ شهر ڏي روانا ٿيا.

لڇمڻ گهرائي ڪرت سڀ شهري برهم سماج
راڄ ڏنو سگريو کي انگد پڻ يوراج

لڇمڻ پوءِ سڀني اڳواڻين ۽ برهمڻن جي سماج گهرائي وڏيءَ شان انگد کي يوراج بڻايو ۽ سگريو کي راڄ پد ڏنو.

پاليءِ ڏپ ڪان سدا وياڪل جلي ڇاتي ۽ چنتا بلڪل
ساڳيو ٻٽيو سگريو بن راڄ آت ڪومل رگهوير سياءُ.

اهو سگريو، جو پاليءَ جي ڏپ ڪان لڪندو وتندو هو ۽ جنهن جي ڇاتي چنتا جي ڪري جلندي رهندي هئي، سو بن جو راجا ٿيو. اهو سڀ رام جي ديالتا جي ڪارڻ ۽ ڪومل سياءُ جي پرتاپ ڪري.

جاڻي ٻجهي ڀڳوان وسارن سي مشڪل وقت چو نه گذارن؟
پوءِ سگريو کي پريوءِ گهرايو راڄ نيت ٻيو سڀ سمجهايو.

جيڪي ماڻهو ڄاڻي واڻي ڀڳوان جو ڀڄن نه ڪندا آهن سي ڀلا ڏک ڇو نه ڏسندا؟ پوءِ ڀڳوان سگريو کي گهرائي راڄنيت سمجهائي.

هاڻ چؤماسو جبل رهان شهر نه کنهن چوڏنهن ورهيه وچان
گرم ورشا جي جاڻ رُت آئي رهي هرڪا شي گهر سمائي .

رامچندر ٻوءِ سگرهڙ کي چيو ته مان چوڏنهن ورهيه ته ڪنهن ٻه شهر ۾ نه وينداس ۽ هن ٻن ۾ هيءِ چؤماسو رهندس ڇو جو هاڻي گرمي ۽ ورشا جي موسم اچڻ واري آهي . هرڪا شيءِ پنهنجي گهر اندر ٿي ٿجي .

انگد سان گڏ ڪريل راڄ مگر هرديه رک منهنجو ڪاڄ
تڏهن سگريو وري گهر آيو پرورش جبل پريو سُهايو .

تون منهنجي ڪارج جي چنتا من ۾ رکي انگد سان گڏجي راڄ ڪر . سگريو ٻوءِ شهر ۾ آيو ۽ ٻئي ڀائر پرورشن جبل تي رهيو .

ڏسي پهاڙ سندر انوپ رهيو اُتي وڃي ساڻ سروپ
منگل ڪاري پوءِ ٿيو جڏهن نواس اُتي رام ڪيو !

اُتي ٻئي ڀائر ۽ لڇمڻ ٻئي رهڻ لڳا . انهيءَ وقت کان وٺي اهو جبل ڏاڍو سندر ڏسجي پيو ۽ منگل روپ ٿي ويو !

ڀاءُ سان گڏ کن گهڙيون ڪٽائون راڄنيت ڌرم وويڪ سمايون .
ورشا ڪال ڪکر نڀ ڇايا گجن لڳن سي سندر سهايا .

ٻئي ڀائر لڇمڻ سان گڏ ويهه ۽ پراڻ مان سندر ڪٿائون ڪندا هئا جن ۾ راڄنيت ڌرم ۽ وويڪ ڀريل سکيائون هونديون هيون . برسات جي موسم ۾ ڪکر آڪاش ۾ ڊوڙندا نظر ايندا هئا . ڪڏهن ته اهي گجندي سندر آواز ڪندا هئا .

ڏس لڇمڻ، هؤ مور نر نچن ٿيڻ پرسن
پريت ڪندڙ وئراڳه سان وشنو ڀڳت ڏسن .

اي لڇمڻ ڀاءُ، ڏس هؤ نرمور ! ڪيئن نه خوشيءَ ۾ مستي ۾ اچي رهيا

تنهنجي ناٿي وڻن سان اُڏامي ۽ تري ويندا آهن، درشن لاءِ مٿي اُسيانورو ڪندا آهن، ناٿي ورلي سان ڪاٺيءَ ۾ ٻيڙيون ٺاهي موڪيو پائيندا آهن. هي ڀڳوان! مان لوڪي ڪهڙو آڪين سان اکيان ڏسان ٿو. اهڙو موقعو ورلي نه ملندو.

سو اکيان منهن نٿن آ جنهن ويد نيت ڪري ڳائن
هُن ۽ اندريون، منهن سڀ جيتيون ڏيان ۾ نه ڪڏهن پائن
سمجهي مون آت ايماني تون چوڻ پيو رک شريز
ڪير مورک ٽيندو ڪلپ برڇ ڪٽيندو ٿاهي ڪاٺ ڪريز؟

جنهن کي ويد نيت نيت ڪري ڳائيندا آهن؛ سو منهنجي اکيان بيٺو آهي! مني اندرين کي جيتي به جنهنجو درشن پائي نٿا سگهن، اي ڀڳوان، توهين ٿا چئو ته سر ٻڪي رک! اهڙو مورک ڪير هوندو جو ڪلپ برڇ کي ڪاٽي ڪانڊن ٻارڻ لاءِ ٿاهيندو؟

هاڻ ناٿ ڪريو ۽ ڪرٽا ڏيو ور هيءُ آءُ ڪيران
جنهن جوڻ جنما ڪرم وس ٻڌان رام پد پريم ڪريان
هڪ پٽ منهنجو مون سر سمجهو ڪلياڻ پريو لنهن ڏجي
ٻانهن پڪڙي پريپ هٿ جڪڙي پنهنجو انگد ڪجي.

اي ڀڳوان، مونکي وردان ڏيو ته جيڪو به جنم وٺان اُهو اُوهان جي چرن جو ڌيان رهي. منهنجو پٽ، جو مون جيتڙو پيارو آهي، تنهن کي ڪلياڻ ڪاري اسٽان ڏجو. اي ڀڳوان انگد جي ٻانهن پڪڙي کيس پنهنجو داس ٺاهيو.

رام چرن درڙ پريت رکي ٻاليءَ ڪيو تن تياڳ
جئين گل مالا ڪري گجيءَ مان ڪريو ٻالي ڏنيه پياڳ

اهڙيءَ طرح ٻاليءَ الي ٻربر رکي ۽ ٻربر درڙاني سر ٻڌ او. جئين گل

جي مالڪيءَ مان ڪرندي آهي ليڪن هو ڏرليءَ لي ڪرڻو ٿي کيس ڪو ڪشٽ ڪرڻ پيو.

رام ٻاليءَ سرڳ ڌام پٺيو ڪشڪندا ڳڙه وياڪل ڏٺو
گهڻا ورلاپ ڪري پيئي تارا وار ڇڙيل نه سرير سنڀارا

ٻاليءَ کي ڀڳوان پنهنجي ڌام موڪليو. ڪشڪندا نگريءَ جا ماڻهو ڏاڍا وياڪل ٿيا ۽ تارا ڏاڍا ورلاپ ڪرڻ لڳي. وار ڇڙيل ڇڏي ويس ۽ سرير جي ڪا خبر ڪانه رهيس.

هر هر سر پٽي ڇاتيءَ ڌري منهن ڏسي ورلاپ ڪري.
مون تہ پتي تو گهڻو سمجهايو
ڪال وس عرض تو ڪونہ اگهايو.

ٻاليءَ جو سرير هر هر پنهنجي ڇاتيءَ سان لڳائي تارا روئي ۽ منهن ڏسي ٻڌائڻ لڳي. چوڻ لڳي تہ اي پتي ديو، مون تہ توکي گهڻو سمجهايو پر تون ڪال وس هئين، تو منهنجو عرض قبول نہ ڪيو.

انگد سان تون سگهين نہ ڳالهائي
پران ورتا تنهنجا پريوءَ گهرائي
جڏهن غم ۾ پريو تارا ڏٺي گيان ڏنو مايا هٽائي ورتي.

اي پتي، تون پياريءَ جو انگد سان بہ ڳالهائي نہ سگهين. جو جو لهڻا ڏينهن اچي پورا ٿيا هئا ۽ توکي ڀڳوان پاڻ وٽ گهرائي ورتو. ڀڳوان جڏهن تارا کي تمام گهڻي غم ۾ ٻڏل ڏٺو، تڏهن پنهنجي مايا هٽائي ورتي ۽ کيس گيان ڏنو.

ڌر جل اگن وايو آڪاش پنجن تتن جو سرير آ خاص
سو تن پيو تو اڳيان ٿي روئين؟
جيونت، ڪنهن ناسونت لاءِ ڌوئين؟

راميندر سگريوَ جي سر تي هٿ ڦيريو ته سڀ پيڙا هلي ويس! سڄو شڪتي شالي ٿي پيس. رام پوءِ هن جي ڳلي ۾ هڪ گلن جي مالا وجهي ڙائي لاءِ موڪليو. ٻنهين طرفن سان سگريو لڙيو. رام وڻ جي اوٽ ۾ سموري لڙائي پئي ڏٺي.

بالي ڪيو ڇل سگريو سان سگريو هردي ڌپ هار
رام هنيون تڏهن باڻ هڪ بالي هردي نهار.

بالي لڙائي جي اصولن جي خلاف سگريو سان ڪپٽ ڪري لڙيو. سگريو کي هار جو ڏپ وڌيڪ ويو. پوءِ پڳوان هڪ تير باليءَ جي هردي ۾ هنيون.

ڌرتي پيو بالي مؤرڇا کان اُٿي ويٺو پريو ڏسي اڳيان
شيام شرير سر جٽا ڌريل لال نيڻ ڌن باڻ چڙهيل

بالي وياڪل ٿي ڌرتيءَ تي ڪريو. پر پريوءَ کي اڳيان ڏسي اٿي ويٺو. پريوءَ جو شريرَ شيام رنگ جو، اکيون ڳاڙهيون ۽ هٿ ۾ ڌنش هوس جنهن تي باڻ چڙهيل هوس.

هر هر ڪمل چرن نهاري جنم سڦل مــن رام سنڀاري.
دل ۾ پريت پروچن ڪٺور چيا، مگر چٽ رام ڪشور.

هر هر رام جي چرنن ۾ ڏيان سان نهاريائين ۽ پنهنجو جنم سڦلو سمجهيائين. اندر ۾ گهڻو پريم هوس پر ٻاهران وچن سخت ڳالهايائين. دل ۾ رام ڪشور جو ڌيان جهيندو هو.

ڌرم رکيا لءِ سريو تو ڌاريو لکي پاڻ جيو مونکي ماريو؟
مان دشمن سگريو پيارو ڪارڻ ڪهڙي ڪري مونکي ماريو

سوامي، توهان ته ڌرم جي رکيا لاءِ اوتار ورتو آهي! پوءِ پڌاءِ ته مونکي لکي مارڻ ۾ توهان ڪهڙي ڌرم جي رکيا ڪئي؟ سوامي، توهين سڀ ڏرسي سمجهيو ٿا. پوءِ مان توهان جو دشمن ۽ سگريو توهان کي پيارو سو ڪيئن؟ توهان مونکي ڪهڙي سبب ڪري ماريو آهي؟

ياءَ نار پيڻ ڏيءَ پت نار ۽ مورک سي ڪنيا سر چار.
بري نظر رکي تن جو مارڻ انهن کي پاپ نه ڪو.

رام چيو ته اڙي مورک، ڀاءُ جي استري، ڀيڻ، ڌيءُ ۽ پٽ جي ناري، اهي چارئي ڌيءُ سمان آهن. انهن چئني ۾ جو بري نظر رکي، تنهنکي مارڻ ۾ ڪو پاپ ڪونهي.

مورک توکي گهڻو ايمان نارسکاوت ڏنو نه ڌيان
مون ٻل هوندي تو مون ماريو مون ايماني تو للڪاريو.

ايماني، توکي ايمان ايڏو آهي جو تو زال جي چوڻ تي به ڌيان نه ڏنو! سگريو منهنجي آسري تي هو، تو انکي ماريو!

ڪيڻ ڪريان توسان ڪپٽ هلي چترائي ڪان
اجا پريو مان پالڪي سامهون اوهين سجان.

ڀڳوان، توهان سان منهنجي چالاڪي هلي ڪانه سگهندي. پڇاڙيءَ جي وقت جڏهن توهين منهنجي سامهون ساڪيامس آهيو ته پوءِ به اجا مان پاپي آهيان؟

بڌي جڏهن پرڀ ڪومل باڻي مٿي هٿ ڦيريو بالک جاڻي
سرير اجا رک آچل ڪريان ٻالي چيو بڌ ڪرپانڌان

اهي ڌين وچن ٻڌي ڀڳوان بالي کي بالڪ سمجهي سندس مٿي تي هٿ ڦيريو ۽ کيس چيو ته اجا تون سرير رک. مان توکي اچل تو ڪري ڇڏيان. پر باليءَ چيو ته اي ڪرپانڌان:

جنم جنم مُن اُدم ٿا ڪن تڏهن به اهڙو درس نه پسن
نانءُ ورتي تنهنجي شنڪر ڪاشي

ڏيين سين ڪني گت ابناشي.
اکين اڳيان تو هاڻ ڏسان وري اوسر اهڙو مشڪل پسان

كري نـي مون كي نوهان جو درشن نصيب ٿيو آهي ۽ من جا سڀ سنسا دور ٿـي ويا آهن. هاڻي نہ جي ڪؤ مونسان سچي پريم لڳائي ڪندو آهي تہ ڏسندو آهيان تہ شوم ڪان سندس ڪنڌ هيٺ هوندو آهي!

هاڻ ڪرپا ڪريو تني مَن ماٺ

سڀ ڇڏي پڇن ڪريان ڏينهن رات
وئراڳ پريل ٻڌي انگد ٻاڻي
خــوش ٿيو مشڪيو سيڪجهہ ڄاڻي.

اي ڀڳوان مونتي هاڻي اهڙي ڪرپا ڪريو جو سڀ ڪجهہ ڇڏي لوهان جو پڇن ڏينهن رات ڪندو رهان. ڀڳوان انگدجا اهي وئراڳ وارا وچن ٻڌي خوش ٿيو ۽ سڀ ڪجهہ ڄاڻي مشڪيو ٿي.

جيڪي چيو مـون سچ سڀ ٿـيندو
وچن ڪديـل ڪڏهن ورٿا نہ ويندو
جيئن مداري پولا نچائي ويد چون: پرڀ سڀ کي پلائي.

اي متـر، تون سچ ٿو چوين، پر مون جيڪو چيو آهي سو اوس ٿيندو. ڏسو تہ رام مداريءَ وانگر سڀ کي ڪيئن نچائي ٿو!

هليو سگريو پرڀ ساڻ ڪري ڏنش ٻاڻ پڻ ڪلهي ڌري.
بالـــي ڏسي سگريو هـرڪايـو گبٿو گرجيوجڏهن ويجهو آيو.

ڏنش ٻاڻ کڻي ڀڳوان سگريو سان گڏ هليو. پوءِ ڀڳوان سگريو کي ٻاليءَ وٽ موڪليو. هو اچي وڃي گرجيو جو ڪيس رام جو ٻل هو.

ڪروڌ ڪري ٻال اڳ وڌيو چرن ڇهي ڪيس نــار چـيو
ٻڌ پتي سگريـــو جنهن ساڻ ٻئي ڀائر سي ٻـل نـڌان

سگريو جو گرجڻ ٻڌي ٻالي دوڙيو. هن جي استري تارا کيس روڪيو ۽

چمو ته ”هي، سگريو جن سان مليو آهي سو هي پاتر ال جي ڪاڻ آهن.

بالي چيو ته ڊرپوڪ پريا سمدرسي رکڻ ــــاٿ
ٻِلي نه ڪي ماري مونکي مران ته ٻــ:سُنائ!

بالي چيو ته اي ڀڄڻي عروت، رام سمدرسي آهي. مونکي هرگز نه ماريندو ۽ نه سگريو جو طرف ڪندو. مرندس ته به هن جي هٿان مرندس ۽ سنات مڌ ٻس!

چئـي ائين هليو مها ايماني ڪرڻ سمان سگريو کي جاڻي
جيئن جيئن بالي ڏسي سگريـو. ڪروڌ هرديه ۾ جلي پيو جيءُ.

ائين چئي ۽ سگريو کي لم سمجهي ايماني بالـي اڳتي وڌيو. جيئن جيئن بالي سگريـو کي ڏٺو ليئن وڌيڪ ڪروڌ چڙهيس.

ٻئي جنبيا بالي ڪئي ڪنيون گرجي سگريو کي گهوُسو هنيون
منجهيو ويچارو اُٺـــي پــٺو ڪيس گهوُسو هو ڀاري لڳو.

ٻئي پاتر خار ڪائي هڪ ٻئي کي جسي وبا. بالي گرجي ۽ ڪاوڙ مان اُلير ۽ هڪ زور سان گهوسو سگريو کي هنيائين. سگريو گهوسو سهاري نه سگهيو ۽ اُلي ڀڳو. جو جو گهوسي ڪيس ڏاڍو وباڪل ڪيو هو ۽ منجهاني چڏيائيس.

مون جو چيو رگهوير ڪرپال پاڻ نه منهنجو پر آ ڪال!
توهين پاتر ٻئي هڪ سمان ڪين مرين هڪ گهوسي ساڻ.

سگريو ٻڪران کي چيو ته سائين، هي منهنجو ڀاءُ نه، پر ڪال آهي. ٿهنجي رام چمو ته توهين ٻئي پاتر سمان آهيو هڪجهڙا آهيو. اُن هڪ گهوسي سان نه مرندي.

هٿ ڦيريو رام سگريو شرير سپرش سان ٿي دوُرسـي پيڙ
ڪنٺ وجهي هڪ گلن جي مال لڙڻ لاءِ ڏيئي ٻل وشال
گهڻين طرحن جي ٻوءِ ٿي لڙائي وڻ جي اوٽ ڏني رگهرائي

دشمن وانگر ٻاليءَ مونکي خوب ماريو. ڌن دولت ۽ مرڳو منهنجي زال به ڦري مونکي هڪالي ڪڍي ڇڏيو. انهيءَ جي ڊپ کان، اي ڀڳوان، مان ٻن ٻر لِڪندو رهندو آهيان.

هتي سراپ وس اچي نٿو دل منهنجيءَ ڀرته ڀر ڌڙڪو!
ڀڙي سيوڪ دک، دين دِيال ڦرڪي اٿيون سندس ٻانهون وشال

.. هتي هو متنگ منيءَ جي سراپ کان اچي نٿو سگهي ير مان لڪ هتي به ڪانئس ڊڄندو آهيان. سگريو جي ڳالهه ٻڌي سيوڪ جي شوڪ ۽ دک کان سندس وشال ٻانهون ڦرڪي اٿيون.

ٻڌ سگريو مان ماريان تنهن هٿان فقط هڪ ٻاڻ
برهما شو توڙي شرن وڃي. ته به نه بچنس پران.

رام چيو ته اي سگريو، مان ٻاليءَ کي هڪ ئي ٻاڻ سان ماريندس. توڙي برهما ۽ شو به سندس مدد ڪن ته به سندس پران نه بچندا.

متر دک جي دکي نه ٿين پاپ وڏو آ کن ڏسڻ
دک وڏو پنهنجو ذرو هڪ جاڻ متر دک ذرڙو ميرو سمان.

جيڪي ماڻهو متر جي دک ۾ دکي نه ٿيندا آهن تن جو منهن ڏسڻ به پاپ آهي! پنهنجو دک ڪڻ برابر ۽ متر جو دک ميرو پربت جيڏو سمجهڻ گهرجي.

جنهن پرش مت هيءَ سهج نه آئي
ٻين سان رکن سي ڪيئن مترتائي
ڪُ دڳ ڇڏي جي سُ دڳ هلن گڻ پرکهت ڪن اوگڻ ڇڏن.

جنهن انسان کي اهڙي سمجهه نه آهي سي ٻين سان مترتا ڪيئن جوڙي سگهندا؟ خراب دڳ ڇڏي سڌي رستي تي هلڻ ۽ گڻ پرکهت ڪري اوگڻ کي ڇڏڻ،

ڏيڻ وٺڻ ۾ شڪ نہ آڻي مدد ڪري خود ٻل پرماڻي
مشڪل سمي سؤ سنيهہ ڪري ويد چون گڻ متر اهي ۔

ڏيڻ وٺڻ ۾ شڪ نہ آڻي ۽ متر کي ڀلهجي شڪتي آهر مدد ڪري ۽
مشڪل جي وقت ۾ ٻرڻ ڏيکاري، اهي گڻ متر جا آهن۔

ڏشٽ سيوڪ ۽ راج ڪنجوس متر ڪپٽي استري منحوس
دک روپ متر اهي چاريئي ڄاڻ ڇڏڻ ڪپن اهي سڀ نڌان
منهنجي پروسي سوچ ڇياڳ مون هٿ تنهنجي ساري لاڄ

دشٽ سيوڪ، ڪنجوس راجا، منحوس استري ۽ ڪمٽ ڪرڻ وارو متر،
اهي چارئي دک ڏيندڙ آهن۔ منهنجي ٻل جي آسري لون ڇٽڻ کي ڇڏ۔
تنهنجي سموري لاڄ منهنجي هٿ ۾ آهي۔ مان ئي تنهنجي رکيا ڪندس۔

ڏسي اتل ٻل سچي شڌ پريت ٻاليءَ مرڻ سمجهو پرتيت۔
وار وار ڌري سر چرنن پرڀو سمجهي ٿيو ڏاڍو پرسن۔

رام جي اٿاھ شڪتي ۽ سچي پريت ڏسي ٻاليءَ جو مرڻ پڪ سمجهي هر
هر سر چرنن تي نوائڻ لڳو۔ رام کي سگريو ايشور سمجهي ڏاڍو خوش ٿيو۔

گيان پيدا ٿيو ٻڌي تو ٻول تني ڪرپا ۽ من اڏول
سک سمپت پروار وڏائي سڀ ڇڏي ڪندس تو سيوڪائي۔

اي ڀڳوان، توهان جي ٻاڻي ٻڌي منهنجي چت کي پوري شانتي آئي آهي۔
مان دنيا جا سڀ سک ڇڏي توهان جي ئي سيوا ڪندس۔

متر ٻالي منهنجو جنهن پرساد رام مليو ٿيو ناس وکاد
جي سپني ۾ ڪري لڙائي جاڳي، شرم ڪان وڃي شرمائي۔

اي ڀڳوان، ٻالي اهيءَ ڪري منهنجو سچو ۽ متر ٿيو، ڇو جو هن جي

سکا وچن ٻڌي خوش ٿيو بيحد شري رگھراءِ
ڪنهن ڪارڻ تون بن رهين مون سگريو ٻڌاءِ.

سگريو جا آلت ڏيندڙ وچن ٻڌي رام خوش ٿيو. رام پوءِ سگريو کان بن ۾ رهڻ جو سبب پڇيو.

ناٿ، ٻالي ۽ آءٌ ٻه ڀاءُ پريت اهڙي ٿي سگهي نه ظاهر
'ميه' پٽ ماياوي ڪنهن ناڻ هڪ ڏينهن آيو اسان جي ڳانءِ

سگريو چيو ته سائين، ٻالي ۽ آءٌ ٻه ڀاءُ آهيون. اسان جي پريت اهڙي هئي جو اها مان ورڻن ڪري نٿو سگهان. هڪ ڏينهن ميه نالي راڪشس جو پٽ ماياوي اسان جي شهر ۾ آيو.

در ڪي اچي اڌ رات پڪاريو ٻالي ٻل تنهنتي ڪيس للڪاريو
ڏٺو شترو ڀڄيان ٻالي ڀڳس آءٌ ٻه ڀاءُ سان وڃي ڳڏيس.

اڌ رات جو اچي مايا وي دروازي تي پڪاريو. ٻالي اٿيو ۽ للڪاري سندس ڀڄيان پيو. مان به ڀاءُ جي برابر ڪري ڀڄيان ويس.

گرٽ غفا شترو لنگهي ويو ٻالي سمجهائي مونکي چيو:
ڏينهن پنڌرنهن اندر ڏسج مونکي نه موٽان ڄاڻيو شترو گهتي.

دشمن هڪ جابلو غفا جي اندر گهڙي ويو. ٻالي به اندر هليو ويو. مونکي ٻالي چئي ويو ته ١٥ ڏينهن تائين مونکي اندر ڏسج. جي نه موٽان ته پوءِ سمجهي ڇڏج ته شترو مونکي ماري ڇڏيو آهي.

پنڌرهن ڏينهن ڪان مهنو ترسي وڏي رت ڌارا وهي نڪتي
مَن پنهنجي مون تڏهن ويچاريو
ٻاليءَ کي شايد شتروءَ ماريو
ڀاءُ ماري، مٿان مونتي اچي وڏي چپ سان در ڇڏ بيرڪي.

اي ڀڳوان ، مان غنا جي در لي ١٥ ڏينهن بدران هڪ مهينو ترسيس .
پوءِ ڏٺر تہ هڪ وڏي اهر وسه جي وهي ٻاهر آئي . مون سمجهيو تہ دشمن
ٻاليءَ کي ماري وڌو آهي ۽ خوف کان تہ متان مونکي اچي ماري ، سو در
لي وڏي جهه ڏيئي هليو آيس .

ٻالي مهاٻل آئل ات يڌ نہ جيتي ڪوءِ
ڏينهن ماري ٻاهر اچي مون ماري متان پوءِ !

ٻلي وڏو سنورُ وير آهي . ڪيس لڙاليءَ ۾ ڪير بہ جيتي نہ سگهندو آهي .
جڏهن ٻاليءَ ٻلوان کي ماريو آهي سو متان مونکي نہ ماري !

گهر آيس من سوچ اپار پرجا سٽايسر سڀ وستار
پمپا پرجا جي رهواسي من ۾ خوش پر ٻاهر اُداسي .

مان گهر آيس ۽ ڏاڍو دک ٿيم . پرجا کي مون ٻليءَ جي مارجڻ جو وستار
سڀ سڄو ٻڌايو . ماٺهر اندر ۾ ٻليءَ جي مرڻ جو ٻڌي ڏاڍو خوش هئا پر ٻاهران
ارمان ڪرڻ لڳا .

منترين ڏٺو جڏهن نگر آ خالي راڄ ڏنو مونکي بدران ٻاليءَ
ماري شترو جڏهن ٻالي گهر آيو
مونکي ڏسي راجا ويرُ وُڌايو

وزيرن ۽ ماڻهن راجا کانسواءِ نگر خالي ڏسي ٻاليءَ بدران مونکي راجا
بنايو . ٻالي جڏهن غار مان موٽي ٻاهر آيو ۽ تخت تي مونکي ڏسي مونسان وير
رکڻ شروع ڪيائين .

شترو سمجهي مونکي ٻاليءَ ماريو نار دولت ڌن ڦري هڪاليو
تنهن ڏر کان رگهوير ڪرپال بن ٻنڪان ٻٽجي بيحال .

اي ناٿ، هن سان مترتا وڌايو ۽ سندس دل ۾ جيڪو ڏک آهي سو دور ڪريو. هو ٻاندرن کي موڪلي سيتا جي ڳولا ۾ گهڻي مدد ڪندو ۽ ٻاڪل ٺيڪ طرح مدد ڪندو.

اِئين سڀ ڪري ڪٿا ٻڌائي ٻنهين ويرن کي پٺيءَ چڙهائي
جڏهن سگريو ايندو رام ڏٺو ڏنيم سمجهو جنم ڏاڍو ملو.

سڀ ڪٿا سگريو جي ٻڌائي هنومان ٻنهين ڀائرن کي پٺيءَ تي چاڙهي سگريو ڏي وٺي هليو. جڏهن سگريو رام کي ايندو ڏٺو، تڏهن پنهنجو جنم سڦل سمجهڻ لڳو.

مليو ڀڳوَن سان چرن سرنائي لڇمڻ اڳيان پڻ مٿو جهڪائي.
سگريـــو دل ۾ ڪيو ويچار
پيـار ڪندا مونسان ڪنهن پـرڪار؟

سگريو ڀڳوان جي اڳيان سر جهڪائي چرنن تي مٿو رکي مليو. لڇمڻ سان به ادب سان مليو. پوءِ دل ۾ ويچار ڪرڻ لڳو ته ڪهڙيءَ طرح هي ٻئي مونسان متر ٿيندا؟

ٻنهين طرفن ڳالهيون ٻـڌي هنوُ مـن شڪ سواءِ
ساکي وچ ۾ اگـــن ڪـري مترتا ڇڏي درڙاءِ.

هنومان ٻنهين جون ڳالهيون ٻڌي ۽ وچ ۾ اگني ديوتا کي ساکي رکي مترتا کي پڪو ڪيو.

رکي پريت رهيو ڀيد نـه ڪو رام چريتر لڇـمڻ چيـو
وهي اکين مـان آب نـــدي سگريو چيو سيم جاد ماندي.

هاڻي پريت ۾ ڪو ڀيد نه رهيو. لڇمڻ رام جا چرتر سگريو کي ٻڌايا. اهي ٻڌي سگريو جي اکين مان نير جي ندي وهي هلي ۽ ڀڳوان کي ٻڪ ڏناڻين ته

سيتا جلد ملندي. گهبرايو نه؟

منترين سوڌو مان هڪ وار ڪري رهيو هوس ڳُوڙهه ويچار
آڪاش مارگ مون ڏٺي ويندي
شيهه پروس ورلاپ ڪندي.

مان هڪ ڏينهن منترين سان گڏ سوچي رهيو هوس ته مون آڪاش مارگ مان ورلاپ ڪندي سيتا ويندي ڏٺي!

رام، رام، هاءِ رام پڪاريو مونکي ڏسي هڪ ڪپڙُ اُڏاريو
رام گهُريو سگريو ڏنو چاليءَ لائبي رام گهڻو رنو.

"رام رام" چوندي ۽ دانهون ڪندي لي ويئي! مونکي ڏسي هن هڪ ڪپڙو اڏائي اڇليو. رام اهو ڪپڙو سگريو کان گهريو. جڏهن رام اهو ڪپڙو ڏٺو، تڏهن زار زار روئڻ لڳو.

ڏسي ڪپڙ پڇيو رام لڇمڻ کان
"سياڻ ڪپڙ ڳهه" چيو لڪڙ مان.
هٿ جوڙي چيو هيئن لڇمڻ وچن امول رگهنايڪ مڻ.

رامچندر اهو ڪپڙو ۽ ڳهه لڇمڻ کي ڏيکاري پڇيو ته ڀاءُ، هي سڃاڻ. لڇمڻ هٿ جوڙي چوڻ لڳو ته:

چرن پوشڻ مان سگهان سڃاڻي مٿي نه نهاريو مون ڪنهن ٽاڻي
چيو سگريو ٻڌو رگهوير ڇڏيو سوچ دل ڌريو ڪجهه ڌير.

لڇمڻ وراڻيو ته سائين، مان پيرن جا زيور ته سڃاڻي ٿو سگهان باقي ٻيون ڪان مٿي ته مون ڪڏهن به نه نهاريو هو! اهو ٻڌي سگريو چيو ته اي سوامي، هاڻي سوچ کي ڇڏيو ۽ ڌيرج ڌريو. مان ڪهڙي به طرح جانڪيءَ کي موٽائيندس.

أمنگ شرير مک شبد نہ اچنا
دلڪش بت ڏسي ويس جي رچنا .
ڏيرڏري مَن اُستت ڪئي خوش هرديہ، سوامي جاڻ پئي

هنومان سيتا جو چوراڻجي وڃڻ ٻڌي غمگين ٿيو. مک مان لفظ نہ ٻاهر نڪرن . رگهو سندرتا ڏسي ٿي مست ٿي ويو هو. هنومان اندر ۾ سمجهي سوامي ۽ کي سڃاڻي ڏاڍو خوش ٿيو.

مايا وس ٿي ڀٽڪيو مون سائين توهان ڀٽڪيو مَنش جي نيائين؟
تو مايا کان ڀُلي ڀٽڪان ڪين سڃاڻم تڏهن ڀڳوان .

اي ڀڳوان، توهين سڀ ڪجھ ڄاڻو ٿا، پوءِ بہ منش جان جيان پڇو، مان تہ ڀلا توهانجي مايا جي اثر هيٺ ڀٽڪي رهيو آهيان. مون توهان کي انهيءَ ڪري نہ سڃاتو ۽ اوهان کان هيترو پڇيم.

تڏهن بہ مون ۾ اوگڻ اپار متان ڀلايو داس هڪ وار!
جيو سڀ موهيا تنهنجي مايا سو ٿري جنهن ڪرپا ڇايا .

اي ڀڳوان، مون ۾ گهڻيئي اوگڻ آهن. انهيءَ ڪري اوداس آهي تہ داس کي ڀلائي نہ ڇڏجو. هيءَ جيءُ اوهان جي مايا جي ڪري ڀليل پيو ڀٽڪي! توهان جي جڏهن ڪرپا ٿيندي تڏهن ئي هو ساگر کان پار تري سگهندو.

قسم ڪئي رگهوير اوهان جو ڀڄن نہ ڄاڻان ڪرڻ توهان جو
سيوڪ پت گر ماءُ ڀروسي سوچ نہ ڪن رهن پاسي اوسي

اي سوامي، مونکي توهان جو قسم آهي تہ مان ڀڄن ڪرڻ ڪونہ ڄاڻان! فقط توهان کي پيءُ ماءُ سمجهي بي پرواهہ رهندو آهيان. توهان ئي پرمھ پالڪ ۽ مددگار وارث آهيو.

چرن پڪڙي ٻوءِ خوب رنائين . اصل روپ ڪٽي ٻاهر ڪيائين
ٻرپ ڪٽي ڪيس ڇاتيءَ لاتو نيڻ وهيا هنوُ آنند پاتو .

انهن چئي چرن ڪٽي پڪڙيائين ۽ خوب رنو . ٻوءِ پنهنجو اصل روپ پرگهٽ ڪيائين . ڀڳوان ڪيس ڇاتيءَ سان لڳايو . ڀڳوان پنهنجي نيترن جي جل سان هنومان جي هرديه کي ڌوئي ڇڏيو ۽ هنومان کي نهايت گهڻي شانتي پراپت ٿي .

گهٽ تُون سمجهه ڇوان سچ ڏو سارو
لڇمڻ کان بيٺو تون آن پيارو
سمدرسي هون سڀ ڇون جي پيارا در ٻئي نه وچن ؟

اي هنومان . تون مونکي لڇمڻ کان بيٺو پيارو آهين . مونکي سڀ برابر آهن . پر جن کي ٻيو سهارو ڪونهي اهي وڌ پيارا الا !

سو سمجهي من انيه سدا مت نه ٽري هنومان
آءٌ سيوڪ ته اصل ڪان روپ راش ڀڳوان .

انيه ڀاڳ کي اهو سمجهي جو ڀاڳ کي سدائين سيوڪ سمجهي، هنجي اها سمجهه سدائين رهي ۽ مونکي سيني ۾ ڏسي .

ڏسي هنومان پرڀ انڪول هرديه خوشي ۽ دک سڀ دوُر
ناٿ ، جبل سگريو رهي داس ڪوهان جو ڀاڳ ڇوي .

هنومان پرڀوءَ کي خوش ڏسي نهال ٿي ويو ا سڀ دک دور ٿي ويس . اي ڀڳوان ، بانرن جو راجا سگريو هن بن ۾ رهندو آهي . هوُ ڀاڳ کي ٽوهان جو داس ۽ سيوڪ ڇراڻيندو آهي .

ٽنهن سان مترتا ديو وڌايو دين ڄاڻي ٽنهن ڊپ مٽايو .
ڳولڻ سيه ۾ مدد ڪندو باندر موڪليندو، ڪين هٽندو !

جو ڏيان دل ۾ ڌاري ٿو.

جنهن پيتي ديو جان وِک خطرنـاڪ پـاري
تنهن نہ مورک ڀڄن سو ڪرپا شنڪر سرس.

جنهن وک جي پيڻ سان جيڪر سڀ ديوتا جلي خاڪ ٿي وڃن ها، اهڙو خطرناڪ زهر پيڻ واري ڀڳوان شنڪر جو ڀڄن جو نٿو ڪرين؟ اي مورک، ڪن جي برابر ڪو بيو ديوتا آهي؟

هليو اڳتي پوءِ شري رگهوراءِ موڪ رِش پربت جتي سماءِ.
رهي وزيرن گڏ سگريو ايندا ڏنا ٻئي جوڌا ڏنيو.

ڀڳوان ۽ لڇمڻ پوءِ موڪ جبل ٿي پهتا. منترين سميت اتي سگريو راڄ ڪندو هو. انهيءَ ٻنهين ڏنش ڌاري وين ڪي پرنان ڏٺو.

ڊڄي ويو تنهن،چيو هنومان ڏس، پرش ٻل روپ نڌان
برهمچاريءَ جو روپ رکي وڃ ڪيرسي اشاري، پرولي پڇ.

سگريو ڪين ڏسي ڪين ڊاڍو ڊنو! هنومان کي چوڻ لڳو تہ توڻ برهمچاري جو روپ ڌاري وڃ ۽ ڏس تہ اهي ڪير جوان آهن. پوءِ من کي اشاري ۾ ٻڌائج پر ڪين خبر نہ پوي.

باليءَ گهرايا ميل رکـي جبل چڙهي وڃان ترت پڇي
برهم روپ ڌري هنومان ويو سيس نمائي هبنلن چـيو:

جيڪڏهن باليءَ ڪين من ۾ پاپ رکي مون کي مارائڻ لاءِ ٻئي وڃر گهرايا آهن تہ پوءِ مان هيءَ پهاڙ ڇڏي وڃان! هنومان پوءِ برهمچاريءَ جي روپ ۾ شري رامچندر ۽ لڇمڻ وٽ ويو ۽ سر لمائي پڇڻ لڳو:

شيام گـور ٻئي سرير سهايا ڪتريہ روپ ڌري بن آيا
ڌرن ڪنن توهان ڪومل پير چا لاءِ آيا، سوامي، ڪير؟

اي وير پرش، توهين ڪير آهيو؟ ڪتري وقت کان هن ٻن ۾ گهمي رهيا آهيو! توهان جو وڻ ڪترڻ جهڙو ٿو ڏسجي. توڙي توهين مان وڻ ڌارڻ ڪير آهي! توهان جا اهي ڪومل چرن ڌرتيءَ تي هلڻ مهل ڏکندا هوندا!

بدن ڪومل پروشال پڇائون ، بن ڪنور ڪرم سخت هوائون
بوهمروشلوشو، ڪير توهين ؟ پرش پڱوان يا ٻئي اوهين؟

ڪومل ۽ سندر توهان جا بدن، وشال اوهان جون پچائون. بن جون هوائون بلڪل ڪنور. توهين برهما آهيو، وشنو آهيو يا شو آهيو؟ يا ته وري توهين ايشور ۽ منش ٻئي ئا ڏسجو! ديا پالي مون کي ٻڌايو ته توهين ڪير آهيو؟

جڳ ڪارڻ تــارڻ گهمو ڌرن ٽان لاهــڻ بار
يا وري پريپ پون پتي پالــو منش اوتـــار.

جڳتر جي ڪارڻ ۽ ڌرتيءَ تان بار لاهڻ لاءِ ايشور، سرشٽيءَ جي مالڪ، انساني جوڻ پالي آهي. مان ائين ٿو سمجهان!

ڪــلي چــيو رگهونش ڪمار وڏ لکيو تـــه منجهڻ هـــار
ڪوشل ايش دسرٿ چـايا پت آگيا مڃي بن ۾ آيـــا.

رام ڪلي ورلدي ڏني ته پالي! اسين ته راجا دسرٿ، ڪوشل پتي جا پٽ آهيون. وڏاڻا جـو لبک منجهڻ جو نه آهي. پتا جي آگيا موجب اسين بـن ۾ آيا آهيون.

نالا رام لڇمڻ ٻئي پائـــي سنگ شيل نار سبيم سهائـــي
هتان چورائي دئيت ويـا گوليون اُنهيءَ کي اسين پيا.

اسان جا نالا رام ۽ لڇمڻ آهن. اسان سان هڪ سندر ۽ سشيل وان ناري هئي جا راڪشس چورائي ڪئي ويا آهن. اسين انهيءَ کي گوليندا گهمون.

وِراڳ، وويڪ، نمرتا، وڪيان، ويد پراڻن جو پورو گيان رکندڙ آهن. ياڪندڙ، مان ۽ اهنڪار کان پري. ناهي نه ڪاڏا رستو ته ولندا آهن.

ٻيائن پڏن سدا رام جي ليلا موهه رهت سدا سک موڙا
پڏ مني ڪن ساڌن اهي ورڻي نه سگهن ويد شرتيون جي.

اهي سدائين مهجي ليلا کي ڳائيندا آهن. سوارٿ ڇڏي ٻين جي ڀلائي ڪرلين ٿا. ساڌن جي ڪن کي ويد ۽ شرتيون نه ڳائي نٿيون سگهن.

سگهي نه جتي سرسوتي، شيش سپ نيتي

نارد چرن ڪمل ڇهيا
لون ڏيـن پنڌو پکٿن هيتو ڪن سڌن مک سان چيا
وار وار سر ناءِ چرنن جهڪاءِ برهم لوڪ نارد ويو
ڏنيه ٽاسي داس ڇڏي سڀ آس رلـو غـر رنگ رهيو.

پڱوان جي مهما جهڙي سنتن جي مهما کي ويد ۽ سرسوتي به ڳائي نٿا سگهن. اهو ٻڌي نارد چرن ڪاي پڪڙيا ۽ چيو ته توهان دياڙ آهيو. توهان پڱتن جا گڻ چيا. پوءِ وار وار سر جهڪائي برهم لوڪ ڏي نارد رواڻو ٿيو. تلسي داس چوي ٿو ته اهي لوڪ ڌنيه آهن جي سدائين سنتن جي سنگ ۾ رهي پڱوان جي رنگ ۾ رتا رهن ٿا.

آرتيه ڪانڊ سماپت

شري گڻيشاءِ نمہ

گوسوامي تلسيداس

ڪرت

رامايڻ

ڪشڪندا ڪانڊ

ڀاسر سندر ڪپ ڪـي لڇمڻ سان رگهوراءِ
دل چڪيندڙ ويس ڪـن ترڪش پنيان سهاءِ ٠

ڀاسر الاءِ ڪي ڪناري لي ڀڳوان رامچندر لڇمڻ سميت وينو آهي ٠ مدين واري دل چڪيندڙ ويس ۾، جنهنجي مهما ڪري نٿي سگهجي ٠ نهايت سندر آهي ٠ رگهو مني نه هي نه آهن! هي نه وير برش آهن ٠ هٿن ۾ ڌاڻ ٻ بيان ترڪش ٻڌل الن ٠

سپ سگها پالڪ ٻڌو سيبه سڌ لهي ڀڳوان
ڪشڪندا پانا جوان تلسي ردي ڌيان ٠

ڀڳوان ديالو آهي ٠ هن کي ڀنهنجي مترن، پالڻ، ٻڌن، عزيزن سان گڏ سيتا جي ۾ سڀال لهڻي آهي ٠ هن کي سنسار جو ۾ اولوڻي اونو آهي ٠ هتي ڪشڪندا ڪانڊ ۾ سندي پاشا ۾ تلسي داس ساري ڪٿا ورنن ڪري ٿو ٻ هري

ڪام ڪروڌ لوڀ، آد مد پربل موهه ڌرار
تن ۾ پڻ خطرناڪ اَتِ مايا روپي نار.

پڇن دشمن جي خطرناڪ سينا آهي. پر سڀني ۾ وڌيڪ خطرناڪ استري آهي.

ڪام ڪروڌ ۽ مد ۽ ايرشا ڏيڏرن جان خوش استري ورشا.
استري ڪاهين باهه پڙڪائي سرد رُت آ ڌن سدا سکدائي

ورشا رت وانگر استري ڪام آد ڏيڏرن کي آنند ڏيڻ واري آهي. سائي وقت ڪامي پرش کي اهو سک ڏيندڙ ٿئي ٿي.

ڪام پارو ڌرم ڪمل کي ساڙي ممتا وڻ وري استري اُپاري
تون نارڪان پرش وويڪي ڪٿن دنيا جو جس ۽ نيڪي.

استري ڌرم جي ڪمل کي پاري وانگر ساڙي ڇڏيندي آهي ۽ ممتا جي وڻ کي سائو رکندي آهي. ناريءَ جي سنگ کان وويڪي پرش ڏاڍو جرڪندا آهن ۽ انهيءَ ڪري هن جو جس ۽ ايڪي سنسار ۾ ۾ پائبي آهي.

اوگڻ جڙ استري سدا هرهڪ ڏک جي کاڻ
تنهن لءِ روڪيم وواه تو مني سک تنهنجي ڪاڻ.

استري اوگڻن جي پاڙ ۽ سدائين ڏک پيدا ڪندڙ ٿيندي آهي. اي مني، ائين سمجهي مون تنهنجو وواه روڪيو!

ٻڌي رگهوپت جا هي وچن سُهايا نيڻ خوشيءَ جل ڀرجي آيا
ڪير رکي پيو اهڙي ريتي؟ سيوڪن سان ڪڏ ممتا پريتي؟

اهي وچن ٻڌي نارد خوش ٿيو. خوشيءَ کان اکين ۾ جل ڀرجي آيس. ٻڌايو ته رام کانسواءِ ٻيو اهڙي ريتي رکندو آهي ۽ سيوڪن ۾ اهڙي ممتا ۽ پريتي رکندو آهي!

لڇمڻ "سنت" سايو رگهوير سک داتا پنجن پرو پيڙ،
گڻ سنتن جا منيءَ ٻڌايان گڻن ڪري وس تن جي آهيان.

اي ڀڳوان، جنم مرڻ جا ڏک ناس ڪندڙ، ڏيا ڀالي سنتن جا لڇڻ ٻڌايو. رام چيو ته مان هاڻي سنتن جا لڇڻ ٻڌايان ٿو. مان سدا انهن سنتن جي وس رهندو آهيان. جو جو سنتن جهڙا شبه گڻ انهن ۾ ڪين هوندا آهن.

وڪار ڇڏي رهن پاپ رهت
ڪروڌ نه ڪن ڌرم اچل نت پرت.
ساوڌان مد موهه نه تن ڏير پڳت پنت لڳا رهن
گياني يوگي پورڻ سک ڌام ستيه گياتا ستيه روپ سجان.

ڪروڌ ۽ ٻيا وڪار ڇڏي پاپ رهت، ڌرم ۾ اٽل، پورڻ، سک جا ڌام، گياني، پرماتما يوگي، ستيه روپ، ستيه ۽ آستيه جا گياتا، سنت لوڪ ڀوڳ ڪندا آهن. سدائين ساوڌان، ٻڌي مان، مد ۽ رهت، ڏير ۽ ڀڳتي مارگي آهن.

گڻن کاڻ پڻ دکن رهت رهن بنا سنديهه
چرن ڪمل سيوا پريم رکن نه من موهه ديهه.

گڻن جي کاڻ، دکن کان ڇٽل، سنسي ڀرم کان پري، ديهه جو موهه من ۾ نه رکن، سدائين منهنجي چرن ڪملن ۾ پريم رکندڙ ئي سچا سنت آهن.

گڻ پنهنجا ٻڌي اندر سُسن ٻڌي گڻ بين جا من وهسن
سم درسي نه ڪيا ڀن نيت سرل سڀاءَ ۽ سڀ سان پريت.

پنهنجا گڻ ٻڌي من ۾ سسندا آهن ۽ شرمائنا آهن ۽ پراوا گڻ ٻڌي ڪين خوشي لهندي آهي. سمدرسي ۽ ايمه ۾ مڪر، سڌي سڀاءَ وارا ۽ سڀ سان پريم ڪندڙ ئي سنت آهن.

وويڪ وئراڳيه ونيه وگيان ٻوڌ يٿارٿ پريم ويد پراڻ
مان پاکنڊ اهنڪار ۽ وير پاي رکن نه ڪي مارگ پير.

مان پنهنجي ڀڳتن کي سڀ ڪجهه ڏيئي سگهندو آهيان. ڀاڳي به اهو وشواس دل مان ڪڏهن نه ڇڏيو. نارد ڌيئتي ٿيو ته اي ڀڳوان جي اوهين مون تي راضي آهيو ته پوءِ مونکي ور ڏيو ته،

جڳ ۾ تنهنجا نانءُ انيڪ هڪ ٻئي کان سندر نيڪ
رام مگر نانءُ سڀ وڏي ماري سڀئي يا جياري ڇڏي .

توهان جا انيڪ نالا آهن . پر رام نالو سڀ کان وڏو ۽ سندر آهي . نالي وانگر سان مثل ۽ جيئرو ڪري سگهجو آهي .

رات پورنما ڀڳت تـو ام نام أپ چندر
پيا نالا نـرمل ڀـڳـت دل آڪاش اڪندر

توهان جي ڀڳتي پورنماسي جي رات وانگر آهي . رام نالو چنڊ برابر آهي . پيا سڀ نالا نرمل تارا آهن . توهان دڀا ڀالي ڀڳتن جي هردي آڪاش ۾ سدائين وسندا رهو .

” ائين ٿيندو “ مُن کي چيو ڪرپـا سنڌ رگهـنـاٿ
نارد ردو خوش ٿيو تڏهن ڌري پريوءَ پـد هاٿ .

ڀڳوان چيو ” ائين ٿيندو . اهو ٻڌي نارد خوشيءَ ۾ مست ٿي ويو ؛ ۽ ٻئي هٿ ڪٺي ڀڳوان جي چرنن تي رکيائين .

گهڻو راضي رگهناٿ کي ڄاڻي نار چئي مٺي ڪومل ٻاڻي
جڏهن تو پنهنجي مايا ڦهلائي
ڪري موهت مونتي ڪٺي ڀالائي .

اي ڀڳوان، جڏهن تو پنهنجي مايا رچي مونکي موهت مست بڻايو هو، اهو وقت ياد ڪريو .

تڏهن مون چاهيو واهه ڪرڻ . ڇو نه ڏنو مونکي نار ورڻ؟
جوان ٿمني ڪريان ڪم اُنهن جا
منهنجو پڇن ڪن ڇڏي ڀروسا !

مون واهه ڪرڻ چاهيو، پوء مونکي واهه ڪرڻ ڇونه ڏنو؟ رام چيو ته اي نارد مان لوڪي سچ ٿو چوان ته جيڪي ٻيا سڀ ڀروسا ڇڏي منهنجو ڀڄن ڪن ٿا ان جا ڪم مان پالهنجي ڪندو آهيان .

سدا ڪريان ٿن رکــواري ڪري بالڪ جي ماتا بياري
ٻارو ڇڙو ٽالڪ باهه هٿ لائي ڳانء جنني وٺن ٻار بچائي .

مان اُنهن جي پوري رکيا ۽ ڪندو آهيان جيئن ماتا ٻار جي رکيا ڪندي آهي . ٻار ٻالڪ کي پڪڙيندو آهي يا باهه ۾ هٿ وجهندو آهي تڏهن ماتا يڪدم دوڙي اچي هنکي ڇالبندي آهي . ساڳيء طرح ڳانء ۽ وڇڙي جي رکيا ڪندي آهي .

پُٽ وڏو ماءُ پيار گهٽائــي گيان وان خود سمجهه هلائي
وڏا پٽ منهنجا ٿئين گياني سيبڪي سنڀاليان ٻيا اگياني:

پٽ جڏهن وڏو ٿيندو آهي تڏهن پنهنجي رکيا پاڻ ئي ڪري سگهندو آهي ۽ ماتا پيار گهٽائي ڇڏيندي آهي . گيان وان منهنجا وڏا پٽ آهن . هو پنهنجو ۽ ٻروسچي سگهندا آهن . پر جيڪي ويچارا اڻڄهه ۽ اگياني آهن ۽ ڪين پلي ۽ ٻري جي خبر ڪانهي ان جي سنڀال مان پاڻ ڪندو آهيان .

داس بل منهنجو گياني پنهنجو ڪام ڪرود ڪن ويچو ٿن جو
پنڊت ويچاري ڀڳتي ڪن گيان پائي ڪندا ڀڳت رهن .

داس کي هميشه مينت ل آهي پر گياني کي گيان جو . انهيء ڪري ... ويچو ڪام ۽ ڪرود ڪندا رهن ٿا . انهيء ڪري پنڊت ڀڄن ڪندا ... اچي گيان پراپت ڪري ... ڀڳتي ۾ پيا ٿا پڇن .

اِچا پاکنڊ ٻئي لوڀ ٻل ڪام فقط ٻلَ نار
ڪروڌ ٻل آ ڪؤڙا وچن مڻ ٻل آهہ ويچار.

مني ۽ شاستر چوندا آهن تہ لوڀ جو ٻل آهي اِڇا ۽ پاکنڊ. ڪام جو ٻل آهي ناري. ڪروڌ جو ٻل ڪؤڙا وچن ٻولڻ ۽ مڻ شڪتي شالي ليندو آهي ويچار ڪرڻ سان.

ڪام ڪروڌ لوڀ مايا هري چِتن اڪر رام ديا ڪري
سونڻ اِندر جال نہ پلجي رام جي جنهن تي ديا هجي.

ڪام ڪروڌ لوڀ وغيره ڪان ڇوٽڪارو رام جي ديا سان ئي ملندو آهي. اهڙو مائيہ اندر جال ۾ نہ ڦاسندو آهي.

ءَڇيون سڪي جل اڪاڏ ۾ ڪين نہ پيي ڪا تات.
ڌرم آچرڻ ڪندڙ منش سک ڀوڳي ڏينهن ۽ رات.

گهٽي جل ۾ سڀ مڇيون سکي هونديون آهن. ساڳيءَ طرح ڌرم تي هلندڙ ماڻهو بہ سدائين سک ڀوڳيندو آهي.

رام سندر هڪ تلاءَ ڏٺو سنان ڪري خوش ڏاڍو ٿيو
وڻ ڏسي هڪ گهاٽو نيٺ ويهي رهيا ٻئي ڇايا هيٺ.

رام هڪ رستي ۾ سندر تلاءُ ڏٺو جنهن ۾ سنان ڪري ڏاڍو خوش ٿيو. هڪ ڇايادار وڻ ڏسي ٻئي ڀائر اُنجي هيٺان ويهي رهيا.

نارد ڪان وِچڙيل رام ڏسي نارد ڪي ڳئي ڏاڍي ٿي.
سراپ منهنجو انگيڪار ڪري دکي رهي ڏکيا دم پيئي.

نارد رام کي دکي ڏسي گهڻو دکي ٿيو. جو جو منهنجو سراپ انگيڪار ڪري دک ڀوڳي رهيو هو.

هاڻ پرڀوءَ سان وقت ملڻ جو وري نہ ملندو موقعو ڪو.
اِين ويچاري ڪٽي هت وِڻ ويو اُلي جت رام پرويڻ.

نارد خيال ڪيو تہ هي موقعو آهي رام سان ملڻ جو؛ وري اهڙو وقت نہ ملندو. هٿ ۾ وڻا ڪٽي اُتي ويو جتي رامچندر هو.

ڳائيندو چرتر مني سُر سان اچي پهتو گهڻي پريم اُمنگ مان
ڪندي پرڻام ئي رام اُٿاريو چاتيءَ لائي ڪٽي نيڻ نهاريو
ڪري خوش آمديجهوروهاري نميو لڇڻ پڻ ادب ڏيکاري

رام جا گڻ مني سر سان ڳائيندو رام ڏانهن پهتو. ڏنڊوت ڪندي ئي رام اٿي جهڙي اُٿيو ۽ کيس گلي لڳايائين. ڪشل پڇي! پرسان وهاري ، خوش آمد. ڪئي . پوءِ لڪشمڻ بہ ادب ڪندي نارد کي پرڻام ڪيو.

گهڻي قــدر وينتي ڪئي پرسن ڏسي پڳوان
نارد وچن مک مان ڪڍيا پڌا پرڀوءَ سک ساڻ .

ڀڳوان کي پرسن ڏسي ۽ موقعو سٺو ڏسي نارد هٿ جوڙي وينتي ڪئي.

پڌو اُدار پــرم رگهو نايڪ سندر اگم، سگم ور دائــڪ
وَرڏيو هڪ گهران اي سوامي جاڻي سڀ ڪجهہ اگہ انترجامي.

اي سندر ڀڳوان، سولائيءَ سان نہ ملڻ جهڙو بر پريم سان اهو ملڻ جهڙو ئي ٻڌندو آهي ، اهڙو هڪ وَر مان گهران ٿو، سو ڏيو.

نــاٿ ڪچ اهڙو ڏيکي نــہ سگهان
وشــواس اهو نـــہ ڪيو دل مان .
خوش ٿي نارد تڏهن چيو ڪريو مهر تہ ور هيءَ ڏيو:

آهي. ڀاڄ سندر آهي ٻن ٻر سڀ ورڻ ڦلن سان ڀرپل رهن ٿا. مطلب ته اهي ٻيڙا جيو سنا آهن. لهڙي سندر ٿا ڦهليل آهي.

کرم ڪريو اُت سڀ وجي نيک

ملي سُگريو جنهن اُت ٻن پريت
اهو اوهان سان حال ڪندو سڀ ٿـا ڄاڻـو ڇا ٿؤ چوندو.
وار وار چرنن سر نـائـي چڏي ڪٿا رام سڀ سمجهائي.

اِي وجي سيڌي جا ڪارج نيک ڪريو. سگريوُ سان ٻڻا متر ٿا ليندو. ٿو توهان سان سڀ حال ڪندو. توهين سڀ ڪجهه ڄاڻو ٿا. اهڙيءَ طرح شبريءَ ٻرير سان سڀ ڪٿا ٻڌائي.

ذات آدم نـيـچ پـڻ مکت ڪتي سا نـار
مها مورک، سک اِچا اچا سو پـريـپ مَنؤ وسار.

گهٽ ذات واريءَ آدم استريءَ کي به مرکيه ڏيڻ واري ڀڳوان کي ڀُلائي اي مورک تون اچا ۽ سک جي اِچا رکين ٿو؟

رام چيو ڏسي بن سندرتا خوشي ڪندي نه ڪيئن سيڪا؟
نار سان گڏ سڀ مرگهه ڪک پرندا

مونکي ڏسي ڪن ڪيڏي نه نندا!

شري رامچندر: لڇمڻ کي چيو ته ٻن جي سندرتا ڏسي ڪنهنکي نه خوشي ٿيندي. سيڪا شيءِ ڪيئن نه مرج ڪري ٿي. سڀ ٻکي مرگهه، ٻهمبجن استرين سان گڏ رهندي چڻ ته مونجي ٿي نندا ڪري رهيا آهن!

مرگهـه ڏسي اسان پـري ڀڄـن
"ڊپ نه ڪريو" ٿن مرگهيون چون!
رهو آنـند چڏيو ڊپ اچايا سونو هرڻ هي ڳـولڻ آيا.

اسان کي ڏسي هرڻ ڏپ کان ڀڄي ٿو، ته مرگهڻيون کين چون ٿيون ته
”ڏپ نه ڪريو، هي وڻچارا سوار هرڻ ڳولڻ آيا آهن!

هاٿي هاٿڻيون ٻئي ڪس ويندي
چون مونکي سمجهائي ڏيندي.
پڙهيل شاستر وري پڙهه دل منجهه
آئي سيوا راج راضي نه سمجهه.

هاٿي ۽ هاٿڻيون سڪا ٿا ڏين ته چڱيءَ طرح پڙهيل شاستر کي وري وري پڙهو. جنين هاٿي ٻيل اڪرڻ مول مهربانين ان لي پر سان زور ڏيئي ڏسندا آهن، راجا جي ڪيڏي به سرا ڪرين ته به هميڪي ياڻتي راضي نه سمجهو!

نار ڪريو توڙي دل ۾ بند ڪري ڇڏي تو ڪام وس اٿئ
شاستر راجا نار جوان هجي ڪڏهن به ڪنهن وس نه سمجهجي
ڏس لڇمڻ حسن بسنت سهاون بريا رهت مون پؤ اُپجائن.

استريءَ کي توڙي دل ۾ ڪٺي بند ڪريو ته به انکي سرڪبت نه سمجهو! ترڪي ڪام جي قيدي ۾ ڦاسائيندي! شاستر، راجا، جوان ناري، اهي ٽيئي ڪڏهن به وس نه سمجهو. ڏس، بسنت رت آئي آهي پر پريتم نه هجڻ ڪري جڳ نه وڻهاري لڳي!

ٻرش ڪاميءَ جو ٻل آڌاري اُن کان بچي سو ويرا ڀاري
ڏس لڇمڻ سئنا ڪام جي جا ڏيتر ڏري جڳ مريادا آ.

اي لڇمڻ ڪام جي سينا کي ڏس. ڪام وس هوندي به جو مڻش ڌرم رکندو آهي، مريادا ۾ رهندو آهي، سو ئي جوڌو آهي. ڪام جو ڪاڏو آهي استري سمون! استري ئي هن جو ٻل آهي، انڪان ٻاڻ ڀاڻڻ شرومتا آهي.

آهي. ڀاڙ سندر آهي ٻن ۾ سڀ وڻ ڦلن سان ڀريل رهن ٿا. مطلب تہ اُتي جيڪڏهن ڪيترا جيو سنا آهن. تهڙي سندرتا ڦهليل آهي.

ڪرم ڪريو اُتي سڀ وچي نيڪ

ملي سُگريو جنهن اُت من پريت
اهو اوهان سان حال ڪندو سڀ ٿا ڄاڻو ڇا هو چوندو.
وار وار چرنن سر نائي چڏي ڪتا رام سڀ سمجهائي.

اُتي وڃي سيدي جا ڪارج نيڪ ڪريو. سگريو سان پڻ متر ٿا ٿيندو. هو توهان سان سڀ حال ڪندو. توهين سڀ ڪجهه ڄاڻو ٿا. اهڙيءَ طرح سڀڙيءَ پريم سان سڀ ڪتا ٻڌائي.

ذات آدم نيچ پڻ مڪت ڪئي سا نار

مها مورک، سک اِچا اچا سو پريب منؤ وسار.

گهٽ ذات واريءَ آدم استريءَ کي بہ مڪتي ڏيڻ واري ڀڳوان کي ڀُلائي اي مورک لوڪ ڪيئن سک جي اِچا رکين ٿو؟

رام چيو ڏسي بن سندرتا خوشي ڪندي نہ ڪيئن سيڪا ؟
نار سان گڏ سڀ مرگهہ کگ پرندا

مونکي ڏسي ڪن کيڏي نہ نندا!

شري رامچندر: لڇمڻ کي چيو تہ بن جي سندرتا ڏسي ڪيهڙي نہ خوشي ٿيندي. سيڪا شيءِ ڪيئن نہ موج ڪري ٿي. سڀ پکي مرگهہ، پنهنجين استرين سان گڏ رهندي چڻ تہ مهنجي ٿي نندا ڪري رهيا آهن!

مرگهہ ڏسي اسان پري ڀڄن
"دپ نہ ڪريو" ٿن مرگهيون چون!

رهو آنند چڏيو دپ اجايا سونو هرڻ هي ڳولڻ آيا.

سمجهي ۽ سنتن کي رام جو روپ ڄاڻي. اهڙن ڄيڪي ملي، تنهن لئي راضي رهي ۽ ٻيا سمهي پر ٻه پراوا عيب نه نهاري.

ناٺون سرل، نه ڪپٽ وهنوار هرک نه شوک پروس داتار
نون مان جي ڪوڪنهن هڪ آهي نار پرش ڀل ڀڳتي سڏائي

ناٺون ڀڳت، سڀ سان ڇل ڪپٽ ڇڏي وهنوار ڪري ۽ فقط منهنجو ڀروسو رکي. انهن نون مان جيڪڏهن ڪنهن ۾ هڪ ئي گڻ آهي ته اهو پرش چاهي نار، ڀڳت سڏائي سگهي ٿو.

سا سندري موکي بنهه پياري سڀ طرح ڀڳتي روپ گذاري
جا گت يوگين درلڀ ملي يوگ ڀلي سو سال هلي
رام درس ڦل پرم انوپ جيو پائي سو سهج سروپ.

اهڙي ناري مون کي پياري آهي. تو ۾ ته سڀ طرح ڀڳتي وارا لڇڻ آهن ۽ اهي درڙ آهن. لوکي يوگين واري گتي، جا ڪين گهڻي يوگ ڪرڻ سان ملندي آهي، سا ملي آهي. منهنجي درشن جو اهو لاڀ اهو آهي ته انسان پاڻ کي چڱي طرح سڃاڻي.

پمپاسر وڃو ڪريو ڪرم رشي مني اُلسي رهن اُتم
رشي متنگ جنهن مهما ڀاري جيو رهن اُتي سڀ اُپڪاري.

شبري پوءِ چيو ته اي ڀڳوان توهين پمپاسر وڃو اُتي گهڻا رشي مني رهندا آهن. متنگ رشيءَ جا گڻ ته تمام گهڻا ۽ اُهي آهن ان جي آشرواد سان سڀ پراپڪاري جيو اُتي رهندا آهن ۽ سکي گذاريندا آهن.

ويڙه رکي اُت ڪنهن سان ڪو ڪري شترو ءِ سان پيار هرڪو
ڀهاڙ سندر بن ڦلن ڀرپور ڪڪ ۽ مرگه سڀ جيو انڪول

اُتي ڪوبه ڪنهن سان ويرُ نٿو رکي. دشمن سان به هرڪو پيار ڪندو

آهي. ڀاڙ سندر آهي ٻن ٻر سپ وڻ ڦلن سان ڀريل رهن ٿا. مطلب ته اُي جيڙا جيو سنا آهن. ٿهڙي سندر ٿا ڦهليل آهي.

ڪرم ڪريو اُت سپ وڃي نيڪ

ملي سُگريو جنهن آتَ ٿن پريت
اهو اوهان سان حال ڪندو سپ تا جاڻو ڇا ٿؤ چوندو.
وار وار چرنن سر نــائي چڏي ڪتا رام سڀي سمجهائي.

اُي وڃي سڀي جا ڪارج نيڪ ڪريو. سگريؤ سان ڀڻ متر ٿا ٿيندو. هو توهان سان سپ حال ڪندو. توهين سپ ڪجهه جاڻو ٿا. اهڙيءَ طرح شبريءَ پرير سان سپ ڪتا ٻڌائي.

ذات آدم نيـچ پـڻ مڪت ڪئي سا نـار
مها مورک، سک اِڇا اڇا سو پـريـ مَنؤ وسار.

گهٽ ذات واريءَ آدم استريءَ کي ٻه موکيه ڏيڻ واري ڀڳوان کي ڀلائي اي مورک لون اڇا ٻه سک جي اِڇا رکين ٿو؟

رام چيو ڏسي بن سندرتا خوشي ڪندي نه ڪيڏن سيڪا ؟
نار سان گڏ سپ مرگهه ڪک پرندا
مونکي ڏسي کن ڪيڏي نه نندا !

شري رامچندر: ليڇمڻ کي چيو ته ٻن جي سندرتا ڏسي ڪيهڪي نه خوشي ٿيندي. سيڪا شيءِ ڪيئن نه مرج ڪري ٿي. سپ پکي مرگهه، ٻهيجين استرين سان گڏ رهندي جڻ ته مهنجي ٿي نندا ڪري رهيا آهن!

مرگهـه ڏسي اسان پـري ڀڄـن
" ڊپ نه ڪريو" کن مرگهيون چون :
رهو آنند چڏيو ڊپ اجايا سونو هرڻ هي ڳـولڻ آيا .

سمجهي ۽ سنتن کي رام جو روپ ڄاڻي. انهن جيڪي ملي، تنهن لي راضي رهي ۽ ٻئا سمهي پر ٻه ٻراوا عيب نه ڀياري.

ناٿون سول، نه ڪپٽ وهنوار هرک نه شوک پروس داتار
نون مان جي ڪو ڪنهن هڪ آهي نار پرش ڀل ڀڳت سڏائي

ناٿون ڀڳت، سڀ سان ڇل ڪپٽ ڇڏي وهنوار ڪري ۽ فقط منهنجو ڀروسو رکي. انهن نون مان جيڪڏهن ڪنهن ۾ ماڻهوءَ ۾ هڪ ٻي گڻ آهي ته اهو پرش چاهي نار، ڀڳت سڏائي سگهي ٿو.

سا سندري موهنڪي بنهه پياري سڀ طرح ڀڳتڻ روپ گذاري
جا گت يوگين درلڀ ملي يوگ ڀلي سو سال هلي
رام درس ٿل پرم انوپ جيو پائي سو سهج سروپ.

اهڙي ناري مون کي پياري آهي. تو ۾ ته سڀ طرح ڀڳتن وارا لڇڻ آهن ۽ اهي درڙ آهن. توکي يوگين واري گتي، جا ڪين ڳهڻي يوگ ڪرڻ سان ملندي آهي، سا ملي آهي. منهنجي درشن جو اُهو لاڀ اِهو آهي ته انسان پنهنجي ڪي ڇگيءَ طرح سڃاڻي.

پمپا سر وچو ڪريو ڪرم رشي مني اُتي رهن اُتم
رشي متنگ جنهن مهما ڀاري جيو رهن اُتِ سڀ اُپڪاري.

شبري پوءِ چيو ته اي ڀڳوان توهين پمپاسر وڃو اُتي گهڻا رشي مني رهندا آهن. متنگ رشيءَ جا گڻ ته تمام گهڻا ۽ اُتم آهن ان جي آشيرواد سان سڀ پراپڪاري جيو اُتي رهندا آهن ۽ سکي گذاريندا آهن.

ويڙنه رکي اُت ڪنهن سان ڪو ڪري شترو سان پيار هرڪو
ٻهاڙ سندر بن ڦلن پرپور ڪڪ ۽ مرگهه سڀ جيو انڪول

اُتي ڪنهن ڪنهن سان ويرُ نٿو رکي. دشمن سان به هرڪو پيار ڪندو

چو

ذات پات ڪل ڌرم وڏائي   ڌن بل ڪٽنبي گڻ چترائي
ڀڳتي کان سونهين ايئن   جل ڌارن مينهن نهي جيئن.

ذات اوچي، ڪل اُتم، دنيا ۾ وڏائي، گهڻو ڌن ۽ ان سان گڏ شڪتي، وڏو ڪٽنب ۽ گهڻن گڻن وارو ۽ چتر ماڻهو ڇو نہ هجي، پر ڀڳتيءَ کانسواءِ ڪهڙي سوڀيا پائيندو؟ جهڙو پاڻيءَ کان سواءِ ميگهن لڳي!

چو

نَوَ قسم ڀڳتيءَ ٻڌايان   ساوڌان ٿيءُ، تو سمجهايان.
ڀڳت پهريون جنهن ساڌن سنگ   ڪٿا ٻڌڻ لءِ ٻيو اُمنگ

ڀڳتي نون قسمن جي آهي. اهي قسم ٻڌ، پهريون ساڌو پرشن جو سنگ ڪري. ٻيو منهنجي ڪٿا ٻڌڻ جو اندر ۾ برابر هجيس.

دو

گُر پد پنڪج شيوا ڪري   ٽيون ڀڳت سجان
ڀڳت چوٿون موڙ گڻ اُتم   ڪپٽ ڇڏي ڪري گان.

ٽيون ڀڳت ايمان ڇڏي گروءَ جي چرڻن جي سيوا ڪري. چوٿون ڪپٽ ۽ ڇل ڇڏي منهنجي گڻن کي ڳائي.

چو

منتر جپي جو پڪي وشواس   پنجون ڀڳت ڪري ويد پرڪاش
ڇهون دم شيل ورت ۽ ڪرم   تياڳي سڀ لڳي سنتہ ڌرم.

پنجون ڀڳت پڪو وشواس رکي گرو منتر جو جاپ ڪري. ڇهون ڀڳت اندرين کي جيتي، شيل ۽ نڪن، ڪرمن ۽ نيمن کي تياڳي سچي ڌرم ۾ ورتي درڙ ڪري.

چو

ستون رام ميہ سڀ جڳ پسي   'سنت' رام کان وڌ ڪري ڏسي
اٺون ملي جو تنهن سنتوش   سپن ڏسي نہ ٻين جو دوش.

ستون سڄي سنسار کي رام ميہ سمجهي. اهڙي اڻسرو کي هر هنڌ موجود

سمجهي ۽ سنتن کي رام جو روپ ڄاڻي. انهن جيڪي ملي، تنهن ۾ راضي رهي ۽ ٻين سمهني ۾ به ٻراوا عيب نه ڀائي.

نائون سرل، نه ڪپٽ وهنوار هرک نه شوک پروس دانار
نون مان جي کو ڪنهن هڪ آهي نار پرش ڀل پڳت سڌائي

نائون ڀڳت، سڀ سان ڇل ڪپٽ ڇڏي وهنوار ڪري ۽ فقط ميهنجوئي ڀروسو رکي. انهن نون مان جيڪڏهن ڪنهن ۾ ماڻهوءَ ۾ هڪ ٻي گڻ آهي ته اهو پرش ڇاهي نار، ڀڳت سڌاتي سگهي ٿو.

سا سندري مونکي بنهه پياري سڀ طرح ڀڳتڻ روپ گذاري
جا گت يوگين درلڀ ملي يوگ ڀلي سؤ سال حلي
رام درس ڦل پرم انوپ جيو پائي سو سهج سروپ.

اهڙي ناري مون کي پياري آهي. تو ۾ ته سڀ طرح ڀڳتي وارا لڇڻ آهن ۽ اهي درڙ آهن. لوڪي يوگين واري گتي، جا ڪين گهڻي يوگ ڪرڻ سان ملندي آهي، سا ملي آهي. منهنجي درشن جو اُتم لاڀ اهو آهي ته انسان پاڻ کي چڱيءَ طرح سڃاڻي.

پمپاسر وڃو ڪريو ڪرم رشي مني اُتي رهن اُتم
رشي متنگ جنهن مهما ڀاري جيو رهن اُتِ سڀ اُپڪاري.

شبري ٻوءِ ڇيو ته اي ڀڳوان توهين پمپاسر وڃو اُتي گهڻا رشي مني رهندا آهن. متنگ رشيءَ جا گڻ ته تمام گهڻا ۽ اُتم آهن ان جي آشيرواد سان سڀ پرا ڀڪاري هيڙ اُتي رهندا آهن ۽ سکي گذاريندا آهن.

ويرنه رکي اُت ڪنهن سان کو ڪري شتروءَ سان پيار هرکو
پهاڙ سندر بن ڦلن ڀرپور ڪک ۽ مرگهه سڀ جيو اَنڪول

اتي ڪوبه ڪنهن سان وير نٿو رکي. دشمن سان به هرڪو پيار ڪندو

ذات پات ڪل ڌرم وڏائي ڌن بل ڪٽنبي گڻ چتُرائي
ڀڳتي هين سوهيين ائين جل ڌاران مينهن نهي جيئن.

ذات اوچي، ڪل اُتم، دنيا ۾ وڏائي، گهڻو ڌن ۽ ان سان گڏ شڪتي، وڏو ڪٽنب ۽ گهڻن گڻن وارو ۽ چتر ماڻهو جو نه هجي، ۾ ڀڳتيءَ کانسواءِ ڪٻڙي سوڀيا پائيندو؟ جهڙو پاڻيءَ کان سواءِ مينهن نهي!

نَو قسم ڀڳتيءَ ٻڌايان ساوڌان ٿيءُ، تو سمجهايان.
ڀڳت پهريون جنهن ساڌن سنگ ڪٿا ٻڌڻ لءِ ٻيو اُمنگ

ڀڳتي نون قسمن جي آهي. اهي قسم ٻڌ، پهريون ساڌو پرشن جو سنگ ڪري. ٻيو منهنجي ڪٿا ٻڌڻ جو اندر ۾ پريم هجيس.

گُر پد پنڪج شيوا ڪري ٽيون ڀڳت سجان
ڀڳت چوٿون مون گڻ اُتم ڪپٽ ڇڏي ڪري گان.

ٽيون ڀڳت ايمان ڇڏي گروءَ جي چرڻن جي سيوا ڪري. چوٿون ڪپٽ ۽ ڇل ڇڏي منهنجي گڻن کي ڳائي.

منتر جپي جو پڪي وشواس پنجون ڀڳت ڪري ويد پرڪاش
ڇهون دم شيل ورت ۽ ڪرم تياڳي سڀ لڳي ستيہ ڌرم.

پنجون ڀڳت پڪو وشواس رکي گرو منتر جو جاپ ڪري. ڇهون ڀڳت اندرين کي جيتي، شيل ۽ نئن، ڪرمن ۽ نيمن کي تياڳي سچي ڌرم ۾ رڌلي درڙ ڪري.

ستون رام ميہ سڀ جڳ پسي 'سنت' رام کان وڌ ڪري ڏسي
انون ملي جو ڪنهن سنتوش سپن ڏسي نه ٻئي جو دوش.

ستون سڄي سنسار کي رام ميہ سمجهي. يعني ايشور کي هر هنڌ موجود

گور شيام آيا آشرمِ شبري پريم مان چرنن اچي چنبڙي .
مست ٿي وچن نہ اُڪلي هر هر چرن ڇهي ۽ پڪڙي
آٽي پاٽي چرنِ ڌوئي خوش ٿي شبري آسڻ ڏئي

ڀڳوان کي ڏسي شبري ڊوڙي ۽ پيرين پئي ۽ پريم ۾ مست ٿي وئي . واتان هڪڙو لفظ به نه نڪري سگهيو ! ڀڳوان جا گهڻي ئي شردا ۽ پريم سان چرڻ ڌوئائين ۽ آسڻ تي ويهاريائين .

ڪند مول ڦل اتي سندر اڳيان رکيا شري رام
گهڻي ئي سڪ سان کاڌا سڀئي پريم پيت ڀڳوان .

گهڻين مٺا ۽ سندر ڦل ڦول شبري ڀڳوان کي پيش ڪيا، جي هن قبول ڪيا ۽ پريم جي پيت سمجهي چاهه سان کاڌا .

هٿ جوڙي اچي بيني اڳيان
پريت گهڻي ڪجهه ڪهي نہ مڪان
مڪ کهڙي ڪريان اُستت تنهنجي
جڙ مورک آڌم جاتي منهنجي .

هٿ جوڙي ڀڳوان جي اڳيان اچي بيٺي ۽ چوڻ لڳي تہ مان ڪهڙي مک سان تو هان جا گڻ ڳائڻ ڪريان . زبان تہ اُڪلي ئي نٿي . مان نيچ آهيان .

نيچ کان نيچ ۽ نيچ انهي ۽ کان مورک گنوار ۽ مند متي مان
بڌ سندري، بوءِ چيو رگهوراءِ فقط سچائا ڀڳتي ڀاءِ .

نيچ کان نيچ پرش ۽ مان تہ ان کان بہ نيچ آهيان، مورک گنوار ٿي ۽ گهٽ بڌي واري آهيان ڀڳوان ! ڀڳوان ڪيس آٿت ڏيندي چيو تہ آءٌ ذات پات يا رنگ شڪل کي ڪونہ سڃاڻندو آهيان . مونکي رڳو ماڻهوءَ جي ڀڳتي ئي وڻندي آهي !

ڀڳوان ته ڪنهن به ڀيد ڀاوءَ کانسواءِ سڀني تي ديا ڪندو آهي. ڏسو نه
ماس آهاري ڳڌ ۽ شبري ڀيلڻي جهڙن پراڻين سوچيندو اها گتي پراپت ڪئي جا
رشين منين کي به مشڪل پراپت ٿيندي آهي!

اکنڊ ڀڳتِ وردان وٺي ڳڌ هليو هرڌام
ڪريا سندس هٿ سان ڪئي سِنڌُ سک شري رام

اکنڊ ڀڳتيءَ جو وردان وٺي ڳڌراج سرڳ ڌام پڌاريو. جنهن جو مرتڪ سنسڪار
سمورو شري رامچندر پنهنجي هٿن سان ڪيو.

سراپ ڏئي، ڪڍي ڪنور وچن   تڏهن به پوڄيو برهمڻ، ويد چون.
شيل گڻ هيڻ به برهمڻ پوڄجو   گيان پرويڻ نه شودر آڄو!

ويد چون ٿا نه سراپ ڏيندڙ يا ڪنور وچن چوندڙ برهمڻ جي به پوڄا
اوس ڪريو. گڻن کان خالي هجي ته به برهمڻ جي پوڄا ڪريو. گيان ڪيترو به
شودر هجي ته انجي پوڄا نشڦل ٿيندي.

ڪانءِ غليظ پر ڌرم جي ڀوڳيه   ڪرائي سنان ڌرم ڳڌيه اجوڳ
رام سمجهائي سڀ ڌرم چيو   چرن سنيهه ڏسي ڪيٽو خوش ٿيو.

ڪانءُ ڪيترو به غليظ هجي پر انجيءَ کي ڌرم ڪرم سان ڏهندو آهي.
پر ڳڌ کي ته سنان ڪرائي به نه ڏهو آهي. رام ڳڌراج کي ڪيترو نه ڏنو ۽
پنهنجي چرنن ۾ هنجو پريم ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو.

رگهوپت چرن ڪمل سرنائي   استان پنهنجي ڳڌ ويو سمائي
گت ڏني تنهن اُتم اپارا   شبري آشرم چرن پڌاريا.

هُو رام جي چرنن ۾ سمائي اُتم گتيءَ کي پراپت ڪري ويو. ڀڳوان پوءِ
شبريءَ جي آشرم ڏي پڌاريو.

گور شيام آيا آشرم شبري پريم مان چرنن اچي چنبڙي .
مست وکي ٿي وچن نہ اُکلي ھر ھر چرن ڇھي ۽ پڪڙي
آڻي پاڻي چرن ڌوئــي خوش ٿي شبري آسڻ ڏئي

ھنن ٻالڪن کي ڏسي شبري ڊوڙي ۽ ٿي ڪري پيئي ۽ پريم ۾ مست ۽ مگن
ٿي وئي . وات مان لفظ بہ نٿي اُڪليس! ڀڳوان جا گھڙيءَ ٿورڙا ۽ پريم سان چرڻ
ڌوالين ۽ اُنھن آسڻ تي وھاريائين .

ڪند مول ڦل آڻي سندر اڳيان رکيا شري رام
گھڻيءَ سڪ سان کاڌا سين پريم پيت ڀڳوان .

گھڻيئي مٺا ۽ سندر ڦل ڦول شبريءَ ڀڳوان کي پيش ڪيا، جي ھن قبول
ڪيا ۽ پريم جي پيت سمجھي چاھ سان کاڌا .

ھٿ جوڙي اچي بيٺي اڳيان
پريت گھڻي ڪجھ ڪهي نہ سڪان
مک ڪھڙي ڪريان اُستت تنھنجي
جڙ مورک آدم جاتي منھنجي .

ھٿ جوڙي [illegible] جي اڳيان اچي بيٺي ۽ چوڻ لڳي تہ مان ڪھڙي مک
[illegible] زبان تہ اُکلي ئي نٿي . مان نيچ آھيان .

[illegible] ۽ نيچ انھيءَ ڪان مورک گنوار ۽ مند متي مان
[illegible] جو رگھوراءِ فقط سياڻا پڳتي پاءِ .

[illegible] نيچ آھيان، مورک گنوار ٿي ۽ گھٽ
[illegible] ڏينڌي چير تہ آءٌ ذات پات يا رنگ
[illegible] جو ھي ڀڳتي ئي وٺندي آھي!

جٽايوءَ جو رامچندر کي سيتا ڏسڻ ۽ سندس آسيس سان
مڪتي پائڻ.

رام اهڙي طرح ورلاپ ڪري لکو چئو تہ ڪامي پرش پنهنجي نار کان جدا ٿيو آهي!

ڌيرج ڌري لڇمڻ گهڻو سمجهايو ٿيو بيزار رام سک نہ آيو.
پوُرن ڪام رام سک راشي منش چريتر ڪري ابناشي.

ڌيرج ڌري لڇمڻ تہ گهڻوئي سمجهائيس تو بہ رام کي سک ڪٿي؟ پڪوان، سک ڌام جي رواجي انسان وارا چريتر ڪري ٿو.

ڇميل رت سهجهي مٿل کر پراڻي
ساوڻ مهيني جان ميرو پاڻي

رام ائين پيو لڇمڻ سمجهائي بن جٿن هت ڪٿي يڌ آهي
اڳتي وڏيا گدراج ڏنائون رام سهري شبد "رام" بڌائون.

بن بہ ڪٿي ڪٿي ميري برسات جي پاڻيءَ جي رنگ وارو ڇميل رهڻ ڏنائون، جهڙو ڪو ماڻهو مري ويل جو هوندو آهي! رام لڇمڻ کي چوي ٿو تہ هت ڪن بن جيون جي لڙائي ضرور ٿي آهي! پريسان گدراج کي "رام، رام" پڪاريندو ٻڌن ٿا.

هٿ ڦيري سندس مٿي رکيو ڪرپا سنڌ سري رام
دک سرير سڀ مِٽي ويو ڏسندي مک سک ڌام.

رام پنهنجي ڪمل جهڙن نرم هٿن سان سندس مٿي کي ڇهيو تہ جهٽ جٽاڻو جا سڀ دک ناس ٿي ويا!

وچن چيا گد ڌاري ڌير کنن پڌا سي رام مُڌبر
حال مهنجو هيءَ راوڻ ڪيو جنڪ سُتا جڏهن کڻي ٿي ويو!

اي ناٿ، جٽايو چيو: مهنجي هيءَ حالت راوڻ ڪئي آهي جڏهن سيتا کي کڻي هتان لنگهيو هو.

کٽي ويو ڪيس ڏکڻ طرف رڙي جهرڪيءَ جان ڇاٽان مرف
درس ڪو ڪارڻ رکيا مون پران
چاهيان مرڻ هاڻ ڪرپانڊان !

رڙندڙ جهرڪيءَ جيان ورلاپ ڪندڙ سيتا کي ڏکڻ جي طرف کڻي ويو. مون پران فقط توهان جي درشن خاطر رکيا آهن، ڀڳوان !

رام چيو رک اچا سرير ڪلندي مُک گد، ڏاري ڏيـر
تان ۾ سمري اتي آدم لري ويد ۾ ورنن الين ڪري.

رام چيو تہ اي گد، اچا سرير کي رک. جتاءُ چيو تہ ڀڳوان، ويدن ۾ چيل آهي تہ تنهنجي مک ڪمل ڏسڻ سان انسان تري او وڃي !

سو لون منهنجي اکين اڳيان چا لءِ ديهي آدم رکان ؟
چيو رام جل اکين ۾ آڻي اُلم گتي تو ڪرم پرماڻي.

اهي لوهين منهنجي اڳيان بيٺا آهيو. مان هاڻي هي اُبرلر سرير چا لاءِ رکان ؟ رام اکين ۾ پاڻي آڻي چيو تہ اي گدراج، توکي تنهنجي ڪرمن انوسار سرڳ ۾ اُلم استان مليو آهي.

جنهن من وسي ٿي پين پلائي درلڀ تنهن لءِ ڳالهہ نہ ڪائي!
تَنُ ڇڏ وڃ هاڻ منهنجي ڌام پيو چا ڏيان تو پوُرن ڪام ؟

جنهنجي من ۾ ٻين جي ڀلائيءَ جا خيال سمايل آهن تنهن جي لاءِ دنيا ۾ ڪجهہ بہ درلڀ نہ آهي. هاڻي پل تون پران ڇڏي منهنجي ڌام وڃ. ٻيو ڀلا توکي چا ڏيان ؟ تون تہ اڳيئي پورن ڪام آهين.

ڪومل چت ات دين ديال ڪارڻ بن رگهنات ڪرپال
نيچ گد ۽ مانس اهاري گت ملي تنهن يوگين واري

برهم بوتي اندر هت ڪري ڪس هلندي بيو رام سمري
آتي پهچي اِندر مايا ڦيلائي اشوڪ رکيڪن کي ننڊ آئي.

اِندر سري رام جو سمرڻ ڪندو اُتا بوتي کڻي هليو. اندر اتي ڪڻي مايا ڦيلائي جو اشوڪ وڻ جي سنڀاليندڙن کي ننڊ اچي ويئي!

تڏهن به ٻچندو سيهه وٽ آيو ڪري پرڻام پڻ نانءُ ٻڌايو
پڪ جڏهن سيهه اندر ميڃاتو پتا ۽ سڀري برابر ڄاتو
شوڪ ڇڏي ۽ هسام پيري دوا ڪارائي پرڻام ڪري

اندر تڏهن به ٻچندو سيهه وٽ آيو ۽ پنهنجو نالو کڻي سيتا ماءِ نمسڪار ڪيائين. سيتا پڪ ڪري هنکي پتا يا سڀري برابر سمجهي عزت ڏني. پوءِ دوا ڪارائي پنهنجي لوڪ روانو ٿي ويو.

ياءِ لڇڻ، رام ايندو ڏٺو من چنتا تر ڪري چيو
بن خطرا سڀ ڇڏي وساري ڇڏيءَ آڪيلي وڇن ڪي تاري

رام جڏهن پنهنجي ڀاءُ کي ڏٺو تڏهن کيس شڪ ڄاڳيو. رام چيو ته توسيتا کي اڪيلو ۽ بي آسري ڇڏي ڏٺو! تو منهنجي وچن کي تاتي ڇڏيو. توکي خبر به آهي ته بن ۾ ڪيڏا خطرا موجود آهن.

راڪش ڏسي سيهه گيٽو ٻچندي
بن بولي، هاڻي ڪٿيا نه هوندي!
هاءِ، لڇڻ تو چٽو نه ڪيو سيهه بن جيون ڪيڙو رهيو؟

راڪش ڏسي سيتا ٻچندي. مان سمجهان ٿو ته هاڻي ڪٿا بہ ٿي نه هوندي. هاءِ، لڇمڻ تو چٽو ڪر نه ڪيو آهي. منهنجو جيون سيتا نا ڪيڙو؟

هن ڪان وڌ ٻي ڪيڙي علامت وٺي سيهه سڀون جڳت ملامت!
هٿ جوڙي چيو لڇڻ حضور آهه نه منهنجو ذرو قصور

... اُنهيءَ کان وڌيڪ ٻي بدبختيءَ جي ڪهڙي نشاني آهي جو سيتا وڃائي اسين جگهه جي ملامت سهون! لڪشمڻ لنهن لي ڇيو ته ڀڳوان، مهنجو نه ڪو تصور ڪرايو.

رام لڇمڻ سان ڪُٽيا ڏسي ڪَپُ گوداوري خالــي پسي
دل ٿي اُٿر ان اهڙو ڪيو منش ساڌارڻ وياڪل ٿــيو!

ٻئي ڀائر آشرم ۾ اچي ڏسن ته سيتا آهي ئي ڪانه! ڀڳوان حالت ڏسي اهڙو ته وياڪل ٿيو جيئن معمولي ماڻهو وياڪل ٿين!

پَرَ دک ناسڪ، سک دک ناٿهن رام دکي، سک ڪونهي تانهن
اي ڪرڻ ڪــاڻ جانڪي سيبيہ روپ شيل ورت سندر پيہ

ٻين جي دکن کي ناس ڪرڻ وارو، دک سک کان ٻري رام به دکي ٿي پيو! ورلاپ ڪري چوڻ لڳو ته اي پيہ، تنهنجا گڻ، شيل، ووحه نيم سڀ ٻونڊر ڏٺا.

لڇمڻ سمجهايو رام گهڻو هلــي پڇندو من منجهيل پُٽو
اي کک مرگهہ تنيڙي شينهڻــي
توهان ڏٺي ڪٿ سيبيہ مرگهہ نيني ؟

لڇمڻ به ڪيس گهڻوئي سمجهايو. ڀڳوان ٻوءِ وڻن، هرڻن ۽ شينهڻيءَ کان پڇندو هليو ته توهان ڪٿ مهنجي پياري سيتا نه ڪانه ڏٺي جنهنجون اکيون هرڻيءَ جي اکين جهڙيون سندر آهن ؟

. ايءَ سيبيہ اڄ ڪوڪان سـواءِ پيا سڀ خوش ٿين پريو سهاءِ
هٿ دشمن رهي ڪيئن جيئن پرگهٽ اچي هٿ چونہ ڏئين؟
گهڻو رُلي پيو ٻولي سوامـي چڻ نه وڃڙيو آ نار ڪان ڪامي!

اي پياري، ڏس هي سڀ ڪهڙ نه خوش آهن! چڻ نه راڄ ٻرابعه لنيو الن، اون دشمن جي هٿ ۾ ڪيئن ٿي رهي سگهين؟ چرلتي اچي پرگهٽ نٿين؟

اهو ٻڌي گدراج ڊوڙيو ۽ راوڻ کي چيائين تہ منهنجي صلاح مڃي تہ سيتا جي ٻچر ڇڏي ڏي سک سان پنهنجي گهر وڃ. نہ تہ سچ ٿو چوان ۽ تہ تنهنجو خير ڪونهي!

رام ڪاوڙ نہ ٻچندين مؤر ناس ٿئي ڪل تنهنجي ضرور
اُتر ڏنو نہ راوڻ جوڏي اُٿيو جٽايو من کي ڪروڌي

رام جي ڪاوڙ باهہ سمان آهي. مور ڪين بچندين. مان سمجهان ٿو تہ تنهنجي سڄي ڪل ناس ٿيڻ واري آهي. پر راوڻ جواب ئي نہ ڏنو. انهي تي جٽائو کي ڪروڌ آيو ۽ ڊوڙي راوڻ تي حملو ڪيائين.

وارپڪڙي ۽ سڄو رٿ ٽوڙي ڪريل راوڻ کان سيتا موڙي.
راوڻ اُٿي هڪ ٻاڻ چڙهايو گد اچي اهو مگر هٽايو
هٽي ڇهون سڄو سرير بگاڙيو هڪ گهڙي بيهوش راوڻ نهاريو.

گدراج، راوڻ جي وارن کان ڪٽي پڪڙيو. سندس رٿ سڄو ٽوڙي ڇڏيائين. راوڻ هيٺ ڪريو. گد سيتا کي پري ڪري وري موٽيو. راوڻ ٻاڻ چڙهايو پر گداهو ڪاٽي ڇڏيو. ڇهون هٽي هن جو سڄو سرير چيري ڪيس بيهوش ڪيائين.

هوش ۾ آيو ۽ اُٿي ڊوڙيو آيو نہ سامهون سرير نهوڙيو
گد ڪئي هئي گهٽي لڙائي پيو ٽڪجي پر قسمت سٽائي

راوڻ هوش ۾ آيو ۽ اُٿي گد تي وار ڪيائين. پر سامهون اچي نہ سگهيو. راوڻ گدراج سان گهڻو وڙهيو تنهنڪري هو وچارو ٿڪجي پيو.

خوش ٿيو هاٿي گد سڄان رام جي ڪم ۾ آيا پران
سيبہ کي راوڻ وري رٿ چاڙهي ويو ٽڪرو گدراج نهاري.

گذراڻ ڏاڍو خوش ٿيو جو سمجهيائين ته سندس ڀاڻ رام جي ڪم ۾ آيا آهن. راوڻ ۾ سيتا کي وري وٺ لي چاڙهي هليو ويو جو کيس گهڻو ڏڀ هو ته متان رام نه اچي وڃي! گذراڻ ڏسندو ئي رهجي ويو!

ڪندي ورلاپ سيبه گهڻيئي ڊنل هرڻي جان وڌ وس جيهي،
جبل وينل کي ڪپي ڏٺا نشان لءِ وستر ڪجهه ڦٽا ڪيا،
اهڙيءَ طرح ڪٽي سيتا ويو بن اشوڪ ڇڏي، رمندو رهيو.

وڏاڻا جي وس سيتا ورلاپ ڪندي وڃي ٿي. ڀاڙن تي ويٺل ڪن ماڻهن تي نظر پئس ۽ ڪجهه وستر ۽ زيور نشانيءَ لاءِ ڦٽا ڪيائين. راوڻ اشوڪ بن ۾ سيتا جو پرٻند ڪري پاڻ لنڪا ڏي ويو.

دئيت هاريو جڏهن گهڻين طرح پڻ يا پريت ڏيکار
اشوڪ درخت هيٺان ڇڏيو ڀتن ڪري هڪ وار

جڏهن ڏيپ، لالچ ۽ مٺن سان راوڻ سيبه کي هرڪاني نه سگهيو تڏهن کيس اشوڪ وڻ هيٺان وڃي رهايائينس.

برهما هيڏانهن اندر گهرايو لڪ ڇپ ۾ ڪجهه کيس سمجهايو
سيبه آئنت لءِ مَن رِٿ آئي سڌ نه پوي جيئن راوڻ کائي.

برهما وري اندر کي گهرايو، کيس چيائين ته جيئن راوڻ کي خبر نه پوي اِن سيتا وٽ وڃ،

برهم اِندر هڪ ٻوٽي ڏني واٽي مٿيءَ ۾ وري چٽي
هن کاڌ سان اُڃ نه بُک ڏهه هزار ورهيه مرٽيو نه ڏپ!

برهما هڪ ٻوٽي اندر کي ڏني ته اها هڙ سيتا وٽ کڻي وڃي. ان جي کاڌ سان ڪي اُڃ لڳندي ۽ نه بُک ستائيندي. هڪ هزار ورهين تائين موت جو ڏپ به نه رهندو!

اهو ٻڌي گدراج ڀوڙيو ۽ راوڻ کي چيائين تہ منهنجي صلاح مڃي تہ سيتا جي ٻچڙ ڇڏي سک سان پنهنجي گهر وڃ. نہ تہ سچ ٿو چوان ۽ تنهنجو خير ڪونهي!

رام ڪاوڙ نہ ٻچندين مُور ناس ٿئي ڪل تنهنجي ضرور
اُڏر ڏنو نہ راوڻ جوڏي اُٿيو جٽايو ٻن کي ڪروڌي

رام جي ڪاوڙ باهہ سمان آهي. مور ڪين بچندين. مان سمجهان ٿو تہ تنهنجي سڄي ڪل ناس ٿيڻ واري آهي. پر راوڻ جواب ئي نہ ڏنو. انهي تي جٽائو کي ڪروڌ آيو ۽ ڀوڙي راوڻ تي حملو ڪيائين.

وار ڪڙي ۽ سڄو رٿ توڙي ڪريل راوڻ کان سيتا موڙي.
راوڻ اُٿي هڪ ٻاڻ چڙهايو گد اچي اهو مگر هٽايو
هٽي ڇهبون سڄو سرير ٻگاڙيو هڪ گهڙي بيهوش راوڻ نهاريو.

گدراج، راوڻ جي وارن کان ڪٺي ڪيڙيو. سندس رٿ سڄو ڀڃي ڇڏيائينس. راوڻ هيٺ ڪريو. گد سيتا کي ٻري ڪري وري موٽيو. راوڻ ٻاڻ چڙهايو پر گداهو ڪاٽي ڇڏيو. ڇهبون هٽي هن جو سڄو سرير چيري ڪيس بيهوش ڪيائين.

هوش ۾ آيو ۽ اُٿي ڀوڙيو آيو نہ سامهون سرير ٽيوڙيو
گد ڪٽي هٿي گهٽي لڙائي بيوقت جي پر قسمت سٽائي

راوڻ هوش ۾ آيو ۽ اُٿي گد تي وار ڪيائين. ٻر سامهون اچي نہ سگهيو. راوڻ گدراج سان گهڻو وڙهيو تنهنڪري هو ويچارو ٿڪجي پيو.

خوش ٿيو هاڻي گد سجان رام جي ڪم هي آيا پران
سبب ڪي راوڻ وري رٿ چاڙهي ويو تڪڙو گدراج نهاري.

گد راج چوڻ لڳو ته منهنجي سر ۾ اهو ڀوڳ پون ٻل ته ڪرنهي ۾ ته اچ تسمت کي آزمائيندس! اي پتري سيتا، تون ڏپ نه ڪر. مان اج هن دشت کي ناس ڪندس.

ڪروڌ ونت گد الين کي ڀوڙيو جبل ڪري وڃ لڳين نهوڙو
بيهين نه دشت نڪي مرم کي جاڻين
نڏر وڃين، مونکي ڪين سڃاڻين؟

گد ڪاوڙ مان الين ڀوڙيو جڻين جبل جي مٿان وڃ ڪرندي آهي. للڪاري راوڻ کي چوڻ لڳو ته اي دشت، اي ڪيدي، ايهين ڇو نٿو؟ نڏر هليو ٿو وڃين. ڇا مونکي نٿو سڃاڻين؟

ايندو ڏسي گد ڪال سمان ڪيو ڏهيسر دل انومان
يا ته مئناڪ يا گرڙ ئي آهي پل منهنجو جن وشنو سمجهائي
ويجهو ڏٺو گد راج سڃان ون هٿ ڪيرت، ڇڏيندو جان

مڙس والڳو وڏندو ڏسي راوڻ سمجهيو ته يا ته مئناڪ آهي ۽ يا گرڙ راج آهي، پتي منهنجي ٻل کي جاڻن ٿا. پر جڏهن ڏٺائين ته جٽائو آهي تڏهن سمجهائين ته اهيءَ کي ته جهٽ ماري ڇڏيندس!

جاڻين نٿو منهنجو پانهن ٻل تڏهن ٿيسين سهاءِ
يڌ ۾ مرندو مون هٿان مورتي نه جٽرو جاءِ.

راوڻ چيو ته جٽائو کي منهنجي ٻاهو ٻل يا شڪتيءَ جي خبر نه آهي ٿهن ڪري ٿي لهسوڻن جي مهاپتا ڪرڻ لاءِ ڀوڙيو آهي! مونسان لڙندو ته ڪيس خبر پئجي ويندي ته مون ۾ ڪيڏي شڪتي آهي. پڌ ڪندو ته پڪ آهي ته جيئرو پنهنجي گهر موٽي ڪين ويندو.

اُٿي ڀوڙيو گد راج اچانڪ راوڻ چيو پڌ منهنجي سڪاوت.
ڇڏ سيم سڪ سان وڃ گهر ستيم چوان نه ته ڏسج ڏمر

جانڪي پڪارڻ لڳي. ڪيڙي ڀيري پاپ جي ڪري تو پنهنجي ديا جو هٿ هٽائي ڀري ڪيو آهي! شرڻ ۾ آيل کي سک ڏيڻ وارا سوامي، ڪمل جي گل کي ليڙي ڪيئن جوتي روشني ڏيندڙ ڀڳوان،

هاءِ، لڇڻ تنهنجو ڪيڙو ڏوش!

مکو مون توکي ڪري ڪجهه جوش
من ڪيڪئي جي جي ڪجهه رهيو ڏک وڏاٿا مونسان ڪيو.

هاءِ، لڪشمڻ! تنهنجو نه ڪر تصور ڪرڻي! مون ڪروڌ ڪري اڻ سيانيندڙ شبد توکي چيا هئا ڄن جو نتيجو پاتم، مون جوش ۾ اچي اهي وچن ڪڍيا هئا. ڪيڪئي جي من ۾ جنهن ڏک جو واسو آهي، اهو سائيو ڏک اڄ تون مونکي ڏيئي رهيو آهين، ڀڳوان!

پنڇوئنيءَ جا پکي مرگهه ذات ڏکي ٿيا جانور ٻيڙيءَ پانت!
ورلاپ ڪندي ائين سيتا وٺي ڏور ديا پسڻ ڏور سنيهي!

مرگهه پکي ۽ ٻيا جيو پنچوٽيءَ جا نهايت ڏکي ٿيا. سيتا ورلاپ ٿي ڪري ته اي ٻريو، تنهنجي سنيهه ۽ سڀاري جي ڪري ۽ ٻڻ ٻريم جي آسري رهيس ٿي، هاڻي تون ڪيترو مونکان ڏور آهين، سا خبر ٿي ڪانهيرا!

ٻڌي ڳڌ راڄ جا سيتا واڻي رگهپت نار جيت ورتي مياڻي
نيچ ڏئيت هٿ سيتا پاڻ جيئن مليڇ گهر ڪپلا ڳاءِ.

رستي ۾ جٽايو سيتا جون دانهون ٻڌي سمجهي ويو ته نيچ راڻڻ جانڪيءَ کي کڻي ٿو وڃي؛ جا مليڇ جي ٻناري پيٺي آهي. سندس حالت اهڙي آهي جهڙو ڪپلا ڳاءِ ڪنهن مليڇ جي گهر ۾ هجي.

ٻل اڳيون منهنجي ناٿ سرير تڏهن به پرکيان اڄ تدبير
پٽري سيه تون ٿيءُ نه نراس انهيءَ ڏشٽ کي ڪيان اڄ ناس.

گڏ راڄ چوڻ لڳو ته منهنجي سر ۾ اهو ڀوڳ ڀوڳيو ٿي ته ڪرتوي ڀر ته به اڄ تسمه کي آزمائيندس! اي پتري سيتا، لوڻ ڊپ نه ڪر. مان اڄ هن دشت کي ناس ڪندس.

ڪروڌ ونت گڏ ائين ٿي ڊوڙيو جبل ڪري وڄ لڳين نهوڙو
ٻيهين نه دشت نڪي مرم ڪي جاڻين
نڏر وڃين، مونکي ڪين سڃاڻين؟

گڏ ڪاوڙ مان ائين ڊوڙيو جئين جبل جي مٿان وڄ ڪرندي آهي. للڪاري راڻي کي چوڻ لڳو ته اي دشت، اي گيدي، ٻيهين ڇو ٿو؟ نڏر ٿيو لنو وڃين. ڇا مونکي نٿو سڃاڻين؟

ايندو ڏسي گڏ ڪال سمان ڪيو ڏهيسر دل انومان
يا ته مئناڪ يا گرڙ ئي آهي ٻل منهنجو جن وشنو سمجهائي
ويجهو ڏٺو گڏ راڄ سُجان ڦون هٽ ڪيرٽ، ڇڏيندو جان

مؤنه والگر وڏندو ڏسي راوڻ سمجهيو ته يا ته مئناڪ آهي؛ يا گرڙ راڄ آهي. ٻئي منهنجي ٻل کي ڄاڻن ٿا. پر جڏهن ڏٺائين ته ڄٽائو آهي تڏهن سمجهائين ته اهو ڪي ته جهٽ ماري ڇڏيندس!

ڄاڻين ٿو منهنجو ٻانهن ٻل تڏهن ٿئين سهاءِ
پڌ ۾ مرندو مون هٿان موتي نه جٽرو جاءِ.

راوڻ چيو ته ڄٽائو کي منهنجي ٻاهو ٻل يا شڪتيءَ جي خبر نه آهي ته ٿيڻ ڪري ٿي ٻڌڻ جي سهائتا ڪرڻ لاءِ ڊوڙندو آهي! مونسان لڙندو ته ڪيس کر پٿي وٺندي ته مون ۾ ڪيڏي شڪتي آهي. پڌ ڪندو ته پڪ آهي ته جٽرو پنهنجي گهر موٽي ڪين ويندو.

اُتي ڊوڙيو گڏ راڄ اچانڪ راوڻ چيو ٻڌ منهنجي سکاوت.
ڇڏ سيٽه سڪ سان وڃ گهر ستيه چوان نه ته ڏسج ڏمر

ڏپ اندر هڪ رام جو ڀيو اڪيل سيه
تيج لڇمڻ ٿيو ڏنهه ڦڪو ڀيه ٻن جيئن پيه

لڇمڻ کي هڪ رام جي ناراضپي جو ڏپ، ٻيو سيتا اڪيلي! سندس سرير جو تيج بلڪل ڦڪو پئجي ويو. جيئن ڀر پتر پريتما کان جدا ٿيندو آهي.

ڪنيا اڪيلي سيه ڏسي ويس يوگيءَ ۾ راڻو ڌسي
جنهنجي ڏپ ٿيئي لوڪ ڏرن رات نه ننڊ سڄو ڏينهن ڏکن

راوڻ ڪنيا ۾ اڪيلي سيتا ڏسي يوگيءَ ويس ۾ آيو. جنهنجي ڏپ کان ديوتا ۽ دئيت ايترو لڪ ڏچن ٿا جو نه رات جو ننڊ اٿن ۽ سڄو ڏينهن ڳڻتين ۾ ٿو گذرين.

انيڪ طرح سان ڪري ڪپٽ ٻيک گهري اچي راوڻ جيٽ
جاڻي اٿئي، ڪندمول ۽ ڦل ڏيڻ لڳي جنهن وري ڪيو ڇل

ڪپٽ ۽ چالاڪي ڪري راوڻ ٻيک اچي گهري. جاڻي ڪيس اٿئي سمجهي ڪيس ڪندمول ۽ ڦل ڏيڻ لڳي. ۽ راوڻ وري ٻيو ڪپٽ ڪيو

چيو ڏهيسر سندر سيائي ٻڌل ٻيک نه وٺان ناڪامي
ليک وڌاٿا سمير ڪنناٿي لنگهي ليڪو سيه باهر آئي.

اي ڏاهي سندري، مان ليڪي اندر ٻڌل کان ٻيک نه وٺندس. ڏسو، سيتا وقت جي گتيءَ ۾ ارهما جي اچا موجب ليڪي کان ٻاهر آئي!

انيڪ طرح جي ڪٿا ٻڌائي راڄنيت ڀؤ پريت جاڻائي
چيو سيه ٻڌ جتي گوسائين وچن ڪڍو بيا دشت جي نيائين.

راوڻ سيتا کي سندر ڪٿائون ٻڌائي لالچائڻ لڳو. لوڀ ۽ ڀؤ ڏيکاريائين. سيتا چيس ته توهين سنياسي ڏسڻ ۾ ٺيڪ اچين. اهڙا ٻرا وچن ته دشت ٿي ڪڍندا آهن!

چو

ڪڏهن راوڻ پنهنجو روپ ڏيکاريو
پڻ ڏيئي پنهنجو نانءُ پڪاريو
سيه چيو اي ٻڌلون دشت اچي پتي جنهنجي جڳ کي پُشت

راوڻ پوءِ پاڻ روپ ڏاس ۽ آخر ۾ پنهنجو نالو ٻڌايائينس. سيتا ڏچي وئي، آخر ڏيرج ڌاري کيس چيائين ته اي دشت، منهنجو سرامي اچهو تو اچي،

چو

شينهن کي پڪڙڻ سهو جيئن چاهي
هيڏي مکو ٽوڪي ڪال سڏائي
ڪيئن ڪنو ٿئي گرڙ برابر ندي نه سڏجي سمنڊ سراسر

شينهڻيءَ کي سهو پڪڙڻ چاهي ٿو! لون ۾ ڪال وس لي همت آهي آهين، ڪڙو گرڙ جي برابر ۽ ندي سمنڊ جي برابر ڪيئن ٿي سگهندي؟

چو

گڏهه ڪيئن ڪامڌين سمان گهر پنهنجي پيچ موڪ اگيان
ٻڌي وچن راوڻ لڄ آئي چرن وندي هن شانت ڪرائي.

گڏهه ڪيئن ڪامڌين ٿي سگهي ٿي؟ اي اگياني، پنهنجي گهر پيچي وڃ اهو ٻڌي راوڻ سڙي ويو. پر اندر ۾ سيتا جي کي پرنام ڪيائين. اندر ۾ پرنام ڪندي ڏاڍي شانتي پرايائين.

ڏو

ڪروڌ ڪري راوڻ تڏهن رٿ وهاري سيه
متي اڏيو آڪاش ڏي چنتا وس ٿيس جيءُ.

راوڻ پوءِ سيه کي زوري رٿ ۾ وهاريو ۽ متي آڪاش ڏي اڏامي هليو. پر چنتا جي ڪري اهڙو ٿي همت لي پيو جو رٿ هلائي نه پيو سگهي!

چو

چو جڳديش هٽائي ديا پاپ اڳر ڪهڙا پاپڻ ڪيا
شرن سکدائڪ پاپ ڪٽيندڙ ڪمل ٽيڙي ٽن جو لي ڏيندڙ

پريوءَ ڌسي ڀـوءِ هرڻ ڀڳو ڪـٿي هٿيار رام ڀنيان لڳو
شؤ جنهنکي نہ ڌيان ۾ پاتو مايا هرڻ تنهن سنيہ ئي جاتو.

ڀڳوان کي ڌسي هرڻ ڀڳو. ڀڳوان بہ ڌنش ۾ باڻ چاڙهي هرڻ جي ڀنيان پيو. جنهن ڀڳوان کي شؤ بہ ڌيان ۾ نہ پرايت ڪيو هو سو مايا مان پيدا ٿيل هرڻ ڀنيان عام ماڻهن وانگيان ڊوڙي ٿو!

ڪڏهن ويجهو ڪڏهـن ڊور ڀڄي
ڪڏهن ظاهر ڪڏهـن اوٽ لڪي!
لڪي لڪي گهڻو ڪپٽ ڪيو ڊُور ڊُور پريو وٺي ويو.

هرڻ ڪڏهن ويجهو ٿو ڊوڙي، ڪڏهن وري ڀري ڀري ڀڄي ٿو وڃي. ڪڏهن ظاهر ڌسڻ ۾ پيو اچي تہ ڪڏهن وري لڪي ٿي وڃي. انهن ڪندي ڀڳوان کي ڀري وٺي ويو!

باڻ ڪٺن هڪ هرڻ کي ماريو رڙ وڏي ڪري هرڻ پڪاريو.
ڀهرين ڪنيائين لڇمڻ نالو رام سمري ٿيو ساسين سکالو.

ڀڳوان ڪيس هڪ ئي ڪٺن باڻ هنيو. هو "لڇمڻ" وڏي واڪي پڪاري هيٺ ڪريو ۽ پوءِ رام سمري مري ويو.

ويد واڪـاڻن رام گڻ ديو وسائن گـل
ڏئيت مکو پنهنجي لوڪ ۾ ڏين ڀند رگهڪل

ويد رام جي گڻن جي واکاڻ ڪندا آهن ۽ ديوتا گل وسائيندا آهن. مارِيچ پنهنجي لوڪ هليو ويو ۽ مُڪتي کي پرايت ڪيائين.

هرڻ ماري ڪرت موٽيو رام ڌنش ڪلهي جيلهہ ترڪش تاڻ
ڏئيت ڪريو ۽ ڪٿي جا رڙ لڇمڻ سڏيو پوءِ سيہ الڙ

هرڻ کي ماري رام لوٽي موٽيو. ڪلهي تي ڏلش ۽ چهري تي لوڪش ڏاڍو سونهن ٿا. هيڏانهن سيتا جو لڇمڻ جو نالو ٻڌو هو، جو مارِيچ مڪر ڪري ڪڍيو هو، انهن ڪدم لڇمڻ کي سڏ ڪيو. ويچاري الڙ سيتا!

وچ جلدي، سنڪٽ ۾ ڀاءُ لڇمڻ ڪايو من، چيو اي ماءُ.
جنهن جي اِشاري ڏني ٽٽي پرلءِ تنهن سپني ۾ ٽٽي ڪو پؤ!

جلدي وڃ تنهنجو ڀاءُ سنڪٽ ۾ آهي! لڇمڻ چيو ته اي ماتا، جنهن جي اشاري تي جڳت ۾ پرليه ٿي سگهي ٿي يا هزارين هڙا برهمانڊ رچي سگهن ٿا، تنهنجي ڪوڙو سنڪٽ ايندو. سپني ۾ به خيال نه ڪر.

سونپيا مونکي ڪتيا ۾ سيتا وچان جي ٿيندي تسلي نه ڪا
ڳولي ڳٽي بوءِ چؤ تون بات پڇان، چوان مان ڪهڙي وات؟

رام مونکي ڪتيا ۾ تنهنجي سنڀال لاءِ ڇڏي ويو آهي. جي وڃدس ته مونکي سنتوش نه ايندو، ماتا. مان ڇا پڇان ۽ ڇا چوان!

چوٽ ڏيندڙ سيتا لفظ چيا تنهن لڇمڻ جا حواس ڦريا
ڪتيا چوڌاري ليڪو پائي وار وار سيس نوائي.

پر جڏهن سيتا ڪيس چيو ته تنهنجي مرضي مونکي ڀرايس ڪرڻ جي آهي تڏهن ڀڌي ڦري ويس! ڪتيا جي چوڌاران ليڪو پائي ۽ هر هر سيتا اڳيان سر نوائي

بن ديون کي سونپي سيس ويو اوڏانهن رام هرڻ ويا.
ويندي لڇمڻ سيس اکين نهاري ڪانءِ وڃڙي کي ڇڏي سنڀاري.

جنڌي ٻاهر ڏي نهاري ۽ سيتا بن جي ديوتائن کي سونپي لڇمڻ اوڏانهن ويو جيڏانهن رام ۽ هرڻ ويا هئا. وڃڻ وقت لڇمڻ جانڪي ڏي انتظار وارين سان اکين نهاري رهيو هو جيئن ڪانءِ ٽاري ڇاپل وڇڙي ڏي نهاري.

گر وانگي پريوڙ ڏٺين مون سر جوڙو بيٺو بڌيسن ؟
تڏهن ماريچ ڪيو دل انومان تو وروڌي ڪونه ڪيائين.

رانوڻ چيو ته تون مونکي گروءَ وانگر پريوڙ ڏيڻ لڳو آهين! منهنجي تراءِ ڪر جوڙو ڏسين ٿو؟ ماريچ دل ۾ خيال ڪيو ته تون مان ڪلياڻ نه ليندو.

شستري، منتري سوامي دشت ڏني
ويد ڀٽ ڪوي ودوان گني .
ٻنهين طرفن کان ڏسي مرڻ تڏهن لڪيائين پريوءَ شرڻ !

هٿيار جنهنجي هٿ ۾ هجي، وزير، سوامي، دشت، ڏنوان، حڪيم، ڀٽ ڪوي ۽ ودوان گني انهن مان هميشه خوف رکي ۽ ساڻن وير اصل نه ڪجي. ماريچ ٻنهي پاسي موت ڏٺو ۽ پريوءَ جي هٿ سان مرڻ پسند ڪيائين.

جواب ڏيان هيءَ ماري نياڳو جيئن مران هٿان پريوءَ سياڳو
ائين ويچاري ويو راوڻ سنگ رام اندر ۾ پريم اُمنگ .
جاڻ پريت نه راوڻ ڏيکي وڃي ڏسندس خود اکين سنيهي.

راوڻ کي جواب ڏيندس ته هيءُ دشت مونکي ماري ڇڏيندو. تنهن ڪري چڱو ته رام جي هٿان مران ۽ ڀاڳوان ٿيان. ائو ويچاري هو راوڻ سان گڏ هليو. هن راوڻ کي راز نه سليو ۽ دل ۾ ڏاڍي خوشي ٿيس ته اڄ رام جو درشن پرائيم ليندو.

ٻاڻ ڪٽي ڊوڙي پٺيان سوتي ڪوٽ نڌان
لڪي لڪي پريپ درس ڪريان ڏنيم ڪو مون سمان ؟

ڏنش ٻاڻ ڪٽي پڪوان منهنجي پٺيان ڊوڙندو ۽ لڪي لڪي، مرڻي مرڻي پيو سندس درشن ڪندس. مون جيڏو ڪير ٿيو ڀاڳوان!

سيءَ لڇڻ گڏ رهي رگهوراءِ جو بن سڌ جي ٻنهه سکدائي
آئي ڊجي راوڻ ويو ماريچ ٻني مرگهه ڪپٽ ڪيو.

جنهن ۾ ڀرام، سيتا ۽ لڇمڻ رهندا هئا، راوڻ ڏهڪندو اُتي آيو. مارِيچ ورِي ڪوئو هرڻ جو روپ ڌارڻ ڪيو.

مٿين جڙيل ٻت سون جيئن ڏسجي
تمام وچتر ورٽـي نہ سگهجي.
سيہ ڏنو مرگهہ سهڻو سندر انگہ انگہ جنهنجو وٽيومَنَ آندر.

مٿين سان جڙيل ۽ سون جي رنگ جهڙو سندر هرڻ هو جنهن جو وچتر سرير ۽ چال ڏسي سيتا جي اندر ۾ خواهش ٿي.

ٻڌو وينتي اي ڪرپال سندر چمڙي آ جنهنجي ڪمال!
تنهن ماري لاهي آڻيو چرم مونکي چوندي ڏو ٿئي شرم!

اي سرامي، هرڻ نہ ڏسو! ڪهڙي سندر چمڙي اٿس. ديا ڀالي انهيءَ کي ماري اها چمڙي لاهي مونکي ڏيو. مونکي چوندي شرم ٿو ڏاڍو لڳو ٿئي ٿو چمڙي مونکي ڏاڍي وڻي وڃي آهي.

رگهوپتي بس جاڻو ڪارڻ آُڻيوخوش ٿي رشين ڪاج سنوارڻ
مرگهہ ڏسي تنهن جتا سڌاري ڏنش ٻاڻ ڪٽي راهہ نهاري!

بس، رام سمجهي ويو نہ ڇا ٿي جا ليندو. رشين جي ڪم ڪرڻ لاءِ هن جتا سڌاري ۽ ڏنش ٻاڻ ڪڍندي هرڻ ڏي نهارڻ لڳو.

ڀريو لڇمڻ کي چڙيــو سمجهائي
دئيت گهــڻ بــن رشين ڪنبائــي
ڪجہ سيتا جي پوري رکواري ٻڌي، وويڪ ۽ ٻل آڌاري.

رامچندر ڀرہ لڪشمڻ کي چيو نہ ٻن ۾ راڪش گهڻن ٿا. اون وقت، ٻڌي ۽ ڀاري شڪتيءَ سان سيتا جي رکيا ڪج.

جڏهن لڇمڻ ويو ٻن ڏي   ڦول ڦٽڻ ۽ ڪند
جنڪ سُتا کي تڏهن چيو   ڪلنديءَ کي سک ڪند.

جڏهن لڇمڻ گل ڦُل ۽ ڦَل ڦٽڻ لاءِ ويو تڏهن ڀڳوان سيتا کي ڪلنديءَ چيو تہ

ٻڌ پريا اي سيہ سشيلا   آءُ ڪندس هڪ سندر ليلا
تيسين وچ ڪر اگني نواس   تين نہ جيسين دوت سڀ ناس.

اي سيہ، سٺن لڇڻن واري ناري، مان هت هڪ عجب نرليلا ڪندس. تيستائين تون اهو وقت وچ اگنيءَ ۾ واس ڪر. مان انهيءَ وچ ۾ انهن سڀني دئيتن کي ماري ناس ڪريان.

رام جڏهن چيو ڪري بيان   سيہ وچ ٿي اگني آسان
رکي سيہ پنهنجي پاڇي هيٺ
شيل سروپ رهيو ساڳيو نيٺ.

رام جي چوڻ موجب سيہ لوڙي اگني ۾ روبني تہ ۽ پنهنجي پاڇي هيٺ رهي جنهنڪري سندس روپ ۽ شيل ساڳيو رهيو.

اهو لڇمڻ ڀڻ ڀيد نہ جاتو   نرليلا کي ڪنهن نہ سڃاتو
راوڻ ويو اُت جتي ماريچ   نيچ اڳيان نميو سوارٿي نيچ!

ڀڳوان جيڪو چرتر رچيو تنهنکي لڇمڻ ۽ سمجهي نہ سگهيو. پنهنجي مطلب کي پلائي سوارٿ وس راوڻ ماريچ وٽ آيو ۽ مٿو نوايائين.

وڏ سان پوڄا دئيت ڪئي   پڇيو راوڻ کان پوءِ
ڇا ڪارڻ آهيو منجهيل   آيا اڪيلا موءِ!

ماريچ راوڻ جي وڏيءَ سان پوڄا ڪري کانئس پڇيو تہ اوهين ڪهڙي سبب اُداس ٿا ڏسجو؟ هت اڪيلا ۾ آيا آهيو؟

رانوڻ ڪئي پوءِ ڳالهه سموري
آيمان پريل ۽ ڪپٽ سان ٻوري ۔
رچي مايا بت هرڻ جو ڏار وڃان اُڏائي سيئه هڪوارا!

رانوڻ ايمالي سموري ڳالهه ماريچ سان ڪئي ۽ چيو تہ تون هرڻ جو روپ ڌارڻ ڪر ۽ مايا رچ تہ جيئن مان سيتا کي ڪڍي وڃان!

ماريچ چيو اي اننا ڏهہ سيس ڏريو نر روپ چراچرايش!
وير نہ رک ڪجهہ سياڻو ٿيءُ مرون ماري يا جيائي جيءُ ۔

ماريچ چيو تہ اي اننا ڏهن سرن وارا، ڀڳوان نرروپ ڌاري پرلويءَ لي آيو آهي، انهيءَ سان وير نہ وڌاءِ. ڪجهہ سياڻو ٿيءُ. هڪي جيارڻ يا مارڻ جي شڪتي آهي، ڀڳوان لي آهي!

منين رکيا لءِ آيـــا ڪمار ٻاڻ هنيو هڪ ڪشي ڪاپـــار
سؤ يوجن وڃي پري ڪريس چڏي شترتا شانت رهيس ۔

جڏهن اجا بالڪ هئا ۽ منين جي رکيا لاءِ بن ۾ آيا تڏهن هڪ ٻاڻ مونکي اهڙو تہ ڪشي هنيائون جو مان هڪ سؤ ڪوهہ وڃي پري ڪريس ۔ مون سمجهيو ۽ شترتا چڏي شالمہ ڪري گهر هليو آيس ۔ انهيءَ سان وير رکڻ ڀلائي ناهي ۔

"را" ٻڌان جي رڳو مان رانوڻ

منجهي ٿو من پوڻ سنڌن ڀر ڏانـــوڻ
گهر موٽي وڃ ڪشل سنياريـن
رانوڻ ٻڌي لک ڏنيون ٽنون گاريون ۔

اي رانوڻ، مان رڳو "را" اکر ٻڌان تہ لڱ وسامي وڃن! سچو ناٿو رام تہ ٻري رهيو ۔ سير گورين تہ گهر هليو وڃ ۔ اهو ٻڌي رانوڻ ماريچ کي ڏاڍيون گاريون ڏنيون ۔

تنهنجو هوش بہ گم ٿي ويندو.

مڪت جيون وس لوڪ سڀ تنهنجي
اي راڻو نار سندر جنيڪي
ڀاءُ رام جي ڪنيا نڪ ڪن ٻڌي تو پيڻ جيئن ماڻهو هسن.

جنهن ماڻهوءَ جي استري اهڙي سهڻي آهي سو جيئرن مڪت وانگر سدائين سکي آهي. سڀ سندس غلام آهن. هن جي ڀاءُ لڇمڻ مون کي تنهنجي ڀيڻ سمجهي منهنجا نڪ ۽ ڪن ڪپيا آهن تہ جيئن ڏسي ماڻهو ٺٺولون ڪن.

نراپراڌ جي دشا هي منهنجي هتان ٻڌڻ ڪيئن تنهن اپراڌي؟
وڏو لشڪر تو ڏٺيئن وارو ڪن هڪ ۾ هن ڪٽڪ آ ماريو.

جي منهنجي اها حالت ڪنهن اپراڌ کان سواءِ ڪئي اٿن تہ پوءِ اپراڌين جو ڇا حال ڪندا؟ منهنجي بدلي وٺڻ لاءِ جيڪا سينا وئي سا هن هڪ گهڙيءَ ۾ ناس ڪري ڇڏي.

ديو نرديت ناگ جڳت ۾ ڪير سگهي ڪين ماري پلڪ ۾؟
مون سمر ڏٺيت ٽوڙي ٻلوان ڪيرڻ ماري ٻنا ڀڳوان؟

راڻو راڪس جو سرچيو تہ ديوتا، انسان ناگ وغيره جيڪي جڳت ۾ آهن تن ۾ منهنجي لوڪر جيترو شڪتي بہ نہ آهي! انهيءَ ڀڳوان کانسواءِ ٻيو ڪير ماري ٿي لٿو سگهي!

جي ڌرتيءَ تان لاهڻ ڀار جڳ ورتو آ وشن اوتار
وير رکي هتان اُن مران مڪت ٿيان ڀؤ سنڌ تران.

مان سمجهان ٿو تہ ڌرتيءَ تان بار هٽائڻ لاءِ جڳت ۾ وشنو اوتار ورتو آهي. انهيءَ حالت ۾ مان ڇو نہ اُن سان وير رکي انجي هٿان مران ۽ ڀوساگر مان تري مڪت ٿي وڃان!

ڪامس ديھ پڇي پڇي نہ ھميشہ ڪرم وچن من اھو اُديش
جسي نر روپ بڻي راجڪمار جيتي ٻئي پاءِ ڦريان سا نار!

ھي ڪامي ديھ سان ڪڏھن نہ ٿي سگھي. ليڪن منسا، وچن ۽ ڪرم ڪري سمجھو وچار آھي تہ انهن ٻنهي ڀائرن کي ٽارڻي پر جيتي ڪانڌ اھا استري ٿي وٺان.

رٿ چڙھي اُت آيو پليت سنڌ ڪنڌي جت ماريچ ديت
رٿ سندر گڏھ چار جوٽيل تيز گرڙ جان اوتيل پوتيل

اھو وچار ڪري رٿ تيار ڪري اڪيلو راوڻ سمنڊ جي ڪناري اُن ھنڌ ويو جتي ماريچ ديت رھندو ھو. ھن جي رٿ ۾ چار گڏھ جوٽيل ھئا جي گرڙ جان تيز ھلندڙ ۽ آزمايل ھئا.

جيئي سندر ۽ گهٽيون ڪن جائيون
ڪيلن ڪڏن جت ڏينهن ۽ رائيون
ھيا وچتر ۽ پلوان ڪري سگھي نہ ورڻن زبان.

اُتي اھڙا جيو گرڙ ڪري رھيا ھئا. تہ ٿيڪ پيا ڪاٿي ۽ ڪيلن ڪڏن ٿيا. اھي اھڙا پلوان آھن جو انهن جي شڪتي ورڻن ٿي نٿي سگھي.

جدا غفائون ناھي رھن
سندرتا سرسوتي ڪري ڪيئن ورڻن!
جتي جيڪر ھجي منين نواس اُتي ڪيئن ھو ڏيئڻ واس.

اُتي اھي سندر ڪندرائون ٿاھي رھيا ھئا جن جي سندرتا سرسوتي بہ ورڻن سري نٿي سگھي! ھن سندر جاين تي منين جا آشرم ھئڻ گهرجن، اُتي ديتن اچي واسو ڪيو ھو!

وت بيٺو آهي! اوهان کي خبر نہ ڪانہ ٿي ٿئي. نيت بنا راڄ، ڌرم بنا ڌن،
وشنو سمرڻ بنا ست ڪرم ڪيئن ڦلي سگهندا يا پرابت ٿيندا؟

پيار بن مترتا گڻ سان هَٺ ڪِن ۾ ناس ٿين جهٽ پٽ
سنگ سان جتي ڪُمنتر سان راڄ
آيمان سان گيانـي شراب سان لاڄ

پيار کان سواءِ مترتا نہ رهندي آهي ۽ اهنڪار ڪرڻ سان گڻ ناس ٿيندا
آهن، موه اها نيت ٻڌي آهي. خراب وچن ڪيئندڙ راجا ۽ هٺ ڪرڻ سان
گيان بہ ناس ٿيندو آهي. شراب پيئڻ سان لڄ ۽ شرم موڪلائي ويندا آهن.

"ششرو روڳ باهہ پاپ اهي نہ ڪو گهٽ سمجهي"
ائين چئي ڪري ورلاپ ڪري چل روڻ لڳي.

دشمن، روڳ، باهہ، پاپ انهنکي ڪڏهن بہ ٿورو نہ سمجهجي. ائين چئي
کمت ڪري ڳوڙها ڳاڙڻ لڳي.

وچ سيا وياڪل ڪري ڪري ڪيٺو "ٻوءِ ٻوءِ"
جٺري رانوڻ هيءُ حال موں گٺ ڪهڙي بين هوءِ؟

ائين ورلاپ ڪري شروپنکا وچ سيا ۾ ڪري پيئي! چوڻ لڳي تہ اي
رانوڻ، تنهنجي جٺري منهنجي هي حالت شترن ڪئي آهي نہ ٻوءِ ٻاڪي اهڙن
سان الاڃي ڪهڙو وئل هوندو يا ٿيندو!

ڪروڌ وس اُٿيو رانوڻ لاڪاري
ٻانهن وتـي پنهنجي پيڙ اُٿاري
چئو ڪنهن تنهنجو ڪهڙي ڳالهہ
ڪپيو ڪن نڪ ڪيو هيءُ حال؟

اهو ٻڌي رانوڻ ڪروڌ ڪري اُٿيو ۽ ٻانهن کان وٺي ڀينا کي اٿاريائين.

اُن ۾ ڇيتاليهن ۽ ٻئاءِ ۽ ٽيهتر هيءَ کي ۽ ٽڪ ڪنهن وڌا آهن ۽ ڪيترا سب وڌا آهن؟

اوڌ پتيءَ دسرٿ جا جايا شينهن شڪار ڪرڻ بن آيا
متان سمجهان جي ڄڻ بن رهندا
دئيت سيڪي هت ڪن جي مرندا

شروپنکا چيو ته ايوڌيا جي راجا دسرٿ جا پٽ بن ۾ شينهن جو شڪار ڪرڻ آيا آهن. مان سمجهان ٿي ته جي هو بن ۾ رهندا ته هي سب دئيت انهن جي هٿان ئي مري ويندا.

رانوڻ پيهي بسال تنهن چندر نرهيه مُن رهن بن اندر
ڏٺا مون ٻالڪ ڪال سمان ڏير ڏن ڏاري ڳٽن نشان.

انهن هي ٻل ڪري مني ٻنا خوف بن ۾ رهن ٿا. مون ڏٺو آهي ته اهي ٻالڪ ڏنش وڌيا ۾ پرويڻ ۽ ڪلراڻ آهن.

اتل ٻل ٻاهر پرتاپ سندن دئيت ماري ديون سک ڏين
رام نانءُ جنهن، سوپيا ڪاڻ پڻ اڻن هڪ سندري ساٿ

بني ٻاڙ بشمار ٻاهو ٻل جي ڪاڻ آهن. هنن جو ڌرم آهي دئيتن کي ماري ديوتائن کي سک ڏيڻ. رامچندر ته سوپيا جي ڪاڻ آهي. هنن سان گڏ هڪ سندر ناري به ساڻ آهي.

روپ راشِ آ رچي ودِ ٻاڻ ڪام ناريون ڪر هزار قربان.
جڏهن ڏسندين اُها سندر مورت
رس ٿي پوندين تيندين مورچت

برهما هنکي اپار سوپيا ڏني آهي. ڪام جهڙن نارين ته هزار مانس گهوري ڦتيون ڪن. تون جڏهن هنکي ڏسندين ته ڏسڻ شرط هنجو غلام ٿي پوندين.

ٽڪاڙيو تہ سڀ دئيت ڏپ ۽ حواس ٻراڻي پيا ۽ وياڪل ٿي ويا. هوش گم
ٿي ويو ۽ گيان نہ رهيو.

ٻاڻ سمجهي سڀ ٽل سم ٽڪر ٽڪر ڪيا رام
تاڻي ڌنش ڪنن تي تير هڻيان پڳوان.

دئيتن جا هٿيار سڀ اهي سمجهي ٽڪر ٽڪر ڪري ڇڏيا ۽ ڀڳوان ڌنش
کي ڪنن تائين تاڻي ٻاڻ هنيا.

تير هٽي اُڇانگ ڦوڪن جيئن ڪي ناڳ
ڪاوڙيو آئي شري رام ٻٽيا ڀيانڪ سڀ ٻاڻ
ڌسڻ اچن نہ تير دئيت پڳا سڀ وير
هڪبڪي رهي نہ سار ”اي ماتا، اي پتا“ ڪن پڪار

ڀڳوان رام چندر جا ٻاڻ ناڳن وانگر وسڻ لڳا. رام جي ڪروڌ ڪري ٻاڻ
ڏاڍا ڀيانڪ ٿي پيا. اهي ڪنهن کي بہ ڏسڻ ۾ نہ پيا اچن. اهو ڏسي
سڀ دئيت ڀڄڻ لڳا. هڪبڪي جي سڃاڻ ۽ سنڀال ڪانہ هين. سڀ هاءِ پتا، هاءِ ماتا
ڪندا سهائتا لاءِ پڪاريندا پيا وڃن.

ڇوڻ ڪي دئيتن جا ڪيو پاؤ هڻن ويرن سان پيو
هي ٻاڻ آن ڀيانڪ پڪڙي جيئن ڪال اچانڪ
ڪروڌ ڪري ياڻر نيٺي پڇندو ڀنڌ مان پٺ ڏيئي
ماريون اسين ڪنهن پاڻ موٽي اچي يڌ ڪرڻ ڪاڻ.

ڇوڻ پيا تہ دئيتن هيءَ ڇا ڪيو! هوڙن ويرن سان پلئو اُٽڪايو اٿن. هنن
جا ٻاڻ تہ بلڪل ڀيانڪ آهن! ڇڻ تہ موت ٻاڻ اسان کي کائڻ لاءِ آيو آهي. ٻيئي
پاڻ راڪش اهو ٻڌي ڇوڻ لڳا تہ جيڪر بہ دئيت اسان جي لشڪر مان ڀڄندو
۽ لڙائيءَ کي پٺ ڏيندو تہ اسين انهيءَ کي پنهنجي هٿن سان ماريندا سين. اهو

ٻڌي سب دئيت ڊنا ۽ وري لڙائي ڪرڻ لاءِ ميدان ۾ موٽي آيا ۽ لڙائي ڪرڻ لڳا.

ڌرن پون اُٿي لـڙن گڏ ٿي ڪن مايـا آئـي گهٽي
ديو ٻڇن، هزار چوڏنهن گڏجن هيڏانهن رگهو رگهوير مٽي
رِشن ٿن اناٿ ڏسي مايا ناٿ - هڪ عجب کيـل ڪيو
پنهنجو ڏسندي پاڻ رام سنگرام دئيتن دل مٺو اڻ ميو.

اهي ٻڌا دئيت لڙندي مرن ٿا، ڌرتيءَ تي ڪرن ٿا! ٻر وري اٿي لڙائي ڪن ٿا. اهو کيل ڏسي ديوتا وياڪل ٿي ويا ته رام اڪيلو انهن سان ڪيئن ٻچي سگهندو؟ دئيت مايا وچ لڙي رهيا هئا. رام ديوتائن کي دلل ڏسي پنهنجي مايا سان سڀ دئيت رام روپ ڪري ڇڏيا. دئيت اهو ڏسي دئيتن کي رام سمجهي مارڻ لڳا. اهين سڀ ناس ٿي ويا.

رام رام ڪندي جي مرن پـائـن پـد نرواڻ
اُدم ڪري رام ماريا سڀ ڪن هڪ ڪرپانڌان

جيڪي به دئيت رام رام چوندي مرن ٿا سي سڀ موڪش پد کي پراپت ڪن ٿا. رام ڪرشن ڪري ڪن ۾ سڀ دئيت ناس ڪيا.

دونهون ڏسي راوڻ وٽ وئي شرپنکا اِها وينتي ڪئي
چيا وچن ڪري ڪرود آتِ پاري
ديش ڪوش اوهان خبر وساري.

ٻاهه جو دونهون ڏسي شروپنکا راوڻ وٽ وئي ۽ کيس لڙائي ڪرڻ لاءِ اُڀاريائين ۽ ڪرود ڪري چوڻ لڳي ته اوهان ديش جي خبر اصل ڪونه ٿا لهو!

شراب پيئلو ۽ سمهو ڏينهن رات ٻنيي ڪي دشمن آيو ڪات!
راج، نيت بن؛ ڌن بن ڌرم سمرڻ وشنو بن ست ڪرم!

توهان شراب پي ڏينهن رات مزي سان سمهيا پيا آهيو. دشمن دروازي

لي ڪروڙين بجليون چمڪن ۽ وچ ۾ ناڳ پيا سونهن . ترڪش چيله ۾ ٻڌندي
رام ڏٺن جي لشڪر ڏي انهن تو ڏسي چٽ هاٿين جي جهنڊ ڏي شينهن نهاري!

گهيري ويا رام دئيت چؤڌاري پڳا پکي هرڻ ڏسي پؤ ياري
پريم ميه رؤپ سُندر ڏسن ٻاڻ هلائي نه پيا سگهن .

سڀئي راڪس رام کي گهيرو ڪيو . ان وقت ٻن جا هرڻ ۽ پکي ڊڄي هيڏانهن
هوڏانهن ڀڄڻ لڳا . سڀئي راڪش رام جو اُلي سندر روپ ڏسي اهڙا ته مست
ٿي ويا جو ٻاڻ هلائڻ ئي وسري وين!

منش جاتيءَ جو آهن سينگار دئيت چيو ٻئي راجڪمار
ديو نرناگ اُسرمُن جيڪي ڏٺا ٻڌا پڻ ماريا ڪي

دئيت چوڻ لڳا ته ٻئي راجڪمار منش جاتيءَ جو سينگار آهن . ٻئي اُتم
پرشڻ آهن . اسان گهڻيئي ديوتائون ، منش ناگ ۽ مني ڏٺا آهن ۽ ٻڌا ڪيترن
سان لڙايون ڪري اُنهنکي ماريو آهي ،

جنم پر ٻڌا ۽ ڏٺا ڪيترائي ڪٿي ڏٺي نه هيڙي سندرتائي
ڪپي نڪ ڪن ڪئي پيڻ ڪُرؤپ
موت لائق نه پرش نوپ

مون جنم ڀر ۾ هيڙي سندرتا ڪانه ڏٺي آهي! انهن لوڙي منهنجي ڀيڻ
جا ڪن ۽ نڪ ڪپي انکي بدشڪل بڻايو آهي ته ٻه هي اُتم سندر ٻالڪ مارڻ
لائق نه آهن .

دو تن اچي اهو رام ٻڌايو ٻڌي چيو ۽ من مسڪايو
پاڳ پيلا ٿيا آچ اسان جا لنظ اهي چيا دئيتن راجا

دوتن رام کي اها ڳالهه ٻڌائي . رام اندر ۾ مشڪيو ۽ چيو ته اچ منهنجا
وڏا ڀاڳ ، آهن جو دئيتن جي راجا انهن چيو آهي!

اسين کتري بن کريون شڪار   هرڻ اوهان جيها ماريون هزار
ڏسي بلوان شترو نه ڏرون   موت اچي ته به ساڻس لڙون.

اسين کتري آهيون ۽ بن ۾ شڪار ڪرڻ آيا آهيون ۽ پڻ اوهان جهڙن هزارن دشمن کي مارڻ آيا آهيون. جنهن هرڻ مارڻا آهن. شترو ڪيڏو به بلوان هجي، اسين انڪان ٻهه نه ڊڄندا آهيون. ڪال هجي ته آن سان به جيڪر لڙائي ڪريون.

اسين منش ۽ راڪشن ناسڪ   دشت ماريون پرمنين جا پالڪ
همت نه توکهر وجهو ڏهن   ماريون نه تنهن، جو پيڇي جڏهن.

اسين منش جاتي، راڪشن جي ناس ڪرڻ ۽ رشين منين جي پالنا ۽ سنڀال ڪرڻ اسان جو ڪرتوبه آهي! توهان ۾ همت نه هجي ته پل گهر وڃو. اسين ڀڄندڙ ڪانئرن کي ڪين ماريندا آهيون.

ڪپٽ ڪري ياهلي چترائي   دٻا دشمن کي ڪانئر پائي
دونن آلي جي حال ڪيو   هردو دئيتن جو جلي ويو!

ٻه ڪيتر ۾ دغا ۽ ڪپٽ ڪرڻ يا چترائي ڪرڻ يا وري دشمن کي دٻا آلڻ ڪانئرن جو ڪم آهي. اها ڳالهه جڏهن دونن وجهي رانوڻ سان ڪئي تڏهن رانوڻ جو هردو جلي ويو.

حڪم ڪيو، ۽ ڊوڙو ڇيو، پڪڙي اچو ٻئي پائر ويرو
ڪٽي ڏنش ٻاڻ، گهٽي ء حب ساڻ، هليا ڪانئڻ جيئن سيرو
پرپوڪئي ڏورڏنش ٽنڪور ڪري ڊپ، هر دئيت پڳو
گهٽو ٿيا وياڪل، سمجهه نه بلڪل، ڪو وقت ۽ گيان نه رهيو.

دئيتن کي حڪم مليو ته جلد ڊوڙ ۽ ٻنهي پائرن کي پڪڙي اچو. سب راڪش ڏنش ٻاڻ ڪٽي گهٽي اتاول سان هليا جڻ ته اهو ڪم سولو هو جهڙو سيرو ڪاٽڻ سولو آهي. هيڏانهن ٻئوان دئيتن کي ڏسي رگهو ڏنش جي ڏوري ء کي

بن نڪ ڪن بدشڪل بيزار جبل لٿي جڻ گيڙوءَ ڌار
رُڻندي راونڻ ڏاهن ڏنائين "ڏڪار تنهنجي ٻل" ائين چيائين.

نڪ ۽ ڪن ڪٽيل شرپنکا راونڻ وٽ وئي. جڻ ته گيڙوءَ رنگ جي ندي جبل تان وهي آئي آهي. وٽ ٻاڙي ۽ روئي راونڻ کي داهن ڏنائين ۽ چيائين ته اي راونڻ، تنهنجي انهيءَ شڪتيءَ لي ڏڪار آهي!

پڇيو راونڻ تنهن حال ٻڌايو ٻڌندي شرط ئي لشڪر گهرايو
جوڌا هزارين ساڻ گڏهي جن سڀني نہ پٺ ڏني

راونڻ جڏهن کانئس پڇيو تڏهن هن سڀي ڳالهه مصالح ملائي ساڻس ڪئي. راونڻ پنهنجي سڀي راڪشي سنا گهرائي اُنهن مان چوڏنهن هزار آهي ٻهادان چونڊيا، جن سڀني ڪڏهن به لڙائي کي پٺ نہ ڏني هئي.

عرش اُڏائي ڌڌڙ مٽي گهٽا ڪاري ۽ وايو جُهٽي
شرپنکا اڳيان راهه ڏيکاري
ڪن ڪٽ نڪ ڪٽ ڪيئن وساري!

آڪاش انهن مٽي اڏائيندا آهي جوڌا شرپنکا کي رستو ڏيکارڻ لاءِ اڳتون وٺي هليا. نڪ ۽ ڪن ڪٽيل کي خار هئا.

سڳن آشپ ڏسجن ڀڻڪاري ڏسي مرتيو وس اڳيان پيهه پاري
گجن ٻجن ۽ پيو ٻه ڏيکارن آڪاش اُڏن من خوشي وهارن.

اُنهنکي خطرناڪ سڳڻ ڏسڻ ۾ آيا. پر مرليو وس ڏنيمت انجي ٻ-رواهه نہ ڪري گجندا، ٻهڪاريندا، پڙ ڏيکاريندا اڏامندا ۽ خوشيون مناليندا هليا.

چون ڪي جيئرا اچو ڪٽي سڀهه پڪڙيو ۽ ماريو ڌٽي
ڪي چون ٻڌون ٻئي تا وير شڪار ڪرڻ بن آيا سڌير.

ڪي ڇوڻ لڳا ته ڀيڻ راڪاسڻ کي جيئرو پڪڙيو ؟ سيتا ڪي ڪٽي والوڻ ڪرڻ هلو. ڪي ڇون ته ڀيڻ پالڻ کي مارڻو. ڪي ڇون ته ڀيڻ کي ٻڌي ولي هلو. ڪي ڇون ته وڏارا ڀن بر شڪار ڪرڻ لاءِ آيا آهن.

ٻلي ڇيڙ ڇپ يار رهو اڳيان دئيتن اهي لفظ ٿي چئو
الين چوندا وڏندا رڻ ڏير اُتي ڀهتا جت رام سڌير.

ٻي وري ڇيو ته ٻارو، اِها ڳالهه نه ڪريو. متان دئيت رنج ٿين! سڀ ڀوسڄي ڀڄي لڙاي ڳالهيون ڪندا وڏندا هليا. آخر سڀ اُلي ڀهتا جتي ڀڳوان رامچندر هو.

دئيت لشڪر بس آيو پينڪر رهي سيه اوٽ جبل جي جيڪر
ڏوڙ اڏاميل ٿيو منڊل آڳي لڇمڻ سيه وجي جبل لڪائي.

سچ آڪاش ڏوڙ سان اوندهه لي وئي! رامچندر لڪشمڻ کي چيو ـــ لون سيتا کي ٻهاڙ جي ٻنيان وڃي لڪاءِ. راڪشن جي وڏي سئنا اچي رهي آهي. لڇمڻ آڳيا پالي سيتا کي ٻهاڙ جي ٻنيان وڃي لڪايو.

ڪروڙين بجليون نيلم پهاڙ چمڪيون
نانڪ اکيون ڏسڄن جيئن
چڙهائي ڪٽ ٻاڻ جتا ٻڌل سر ساڻ
پرپ پيو سونهي ڪيئن!
ڪمر ترڪش ڪمال ٻڌي پانهون وشال
ٻاڻ رکي ڌنش چاڙهي
پرپُ شينهن جيان چت چتوي تهان
جهنڊ هاٿين دئيت نهاري.

ڌنش لي ٻاڻ چاڙهي جنان سان رام اهڙو پيو سونهي جهڙو نيلم جي پهاڙ

رام وٽ وئي سُنُور رُوپ بڻائي پريم وچن چيا ڪجهه مُسڪائي
ڪو سم پرش نه موں سم نار سنجوڳ رچيو وڌ ڪري ويچار

پنهنجو روپ نهايت سندر بڻائي ۽ هار سينگار ڪري شري رامچندر وٽ آئي ۽ امام منا وچن ڏاڍي ناز نخري سان ۽ چون لڳي موهيندڙ مرڪ آڻي چيائين ته سنسار ۾ تنهنجي برابر بيو ڪو پرش سندر ڪونهي ۽ منهنجي برابر وري ڪا ناري ڪانهي. وڌاتا ويچار ڪري اسان جو پاڻ ۾ جوڙو ناهيو آهي.

موں لائق نه پرش سنسار ڳولهي ڏٺو جڳ موں سؤ وار
آءُ رهيس تنهن لاءِ ڪنواري من مڃيو ڏٺم توهه ڪواري.

موں سڄو سنسار ڳولهي ڏٺو آهي ته منهنجي لائق ڪو به پرش سندر ڪونهي. انهيءَ ڪري آءُ ڪنواري رهي آهيان. هاڻي جڏهن توکي ڏٺم تڏهن منهنجي دل مڃي ٿي ته توسان وواهه ڪريان جو تو جهڙو سندر بيو ڪو به ڪونهي.

سيتا نهاري رام چيو ڀاءُ ننڍو هيءُ ڪنوارو رهيو
پوءِ لڇمڻ وٽ راڪسڻ وئي رام نهاري ڳالهه چئي

پوءِ سيتا ڏي نهاري پوءِ راڪسڻ کي چيو ته منهنجو هيءُ ننڍو ڀاءُ ڪنوارو آهي ۽ تون انهيءَ کي چئُو. راڪسڻ پوءِ لڇمڻ وٽ وئي. لڇمڻ کيس دشمن سمجهي رام ڏي نهاريو ۽ چيو ته

سندري پڌ مان آهيان داس پراڌين تو سک نه خاص
پريپ سمرٿ آوڌ راجا آهي جيڪي ڪري سو ڪيس نڀائي.

اي سندري، مان ته هن جو سيوڪ آهيان. مان پراڌين، موں مان توکي ڪهڙو سک ملندو؟ باقي پڪران ته ايوڌيا جو راجا آهي، کيس سڀڪجهه سڀائي تو جيڪي به ڪري.

سُک سيوڪ چاهي، مانُ بکاري
لمپٽ ڌن، گت شمپ ويچاري.
يش لوڀي، گهرن مانُ مداقت
ڏذي آڪاش ڪيئن ڪير پرابت؟

نوڪر سک کي، بکاري مانَ کي، لالچ ۾ گتل ڌن کي، ويچاري مڪتيءَ کي، لوڀي جس کي چاهي ته اهو اهڙو ئي لڳندو، جيئڙو ماڻهو آڪاش کي ڏهي کير پرائڻ ڪرڻ چاهي.

راڪسڻ موتي رام وٽ آئي رام ڪٽي وري لڇڻ موٽائي
لڇڻ چيو توکي اهو وري عزت ڇڏي، لڄ خيال نه ڪري

اهو ٻڌي راڪسڻي رام وٽ موٽي آئي. ان رام وري به کيس لڇمڻ ڏي موڪليو. لڇمڻ کيس چيو ته، اي راڪسڻ، توسان ته شادي اهو ڪري جنهن کي لڄ نه هجي ۽ پنهنجي عزت ۽ شان جو خيال نه ڪري.

راڪشڻ تڏهن رام وٽ وئي شڪل ڀيانڪ ڌارڻ ڪئي
وار چڙيل ڏند نڪتل ٻاهر تيڏيون ڀروون ڪن وڏا ۽ ظاهر

تڏهن اها راڪسڻ پنهنجو سروپ ڀيانڪ بڻائي رام وٽ وئي. سندس وار چڙيل ۽ ڏند ٻاهر نڪتل هئا. اکيون ليڏيون، ڀرون وڏيون، ڪن وڏا ۽ ظاهر هئس. ڏلي ٻڙ ولي وڃي.

لڇڻ سندس يڪدم ڇڏيا نڪَ ڪن وڍي!
راوڻ چتاون جڻ ڏني دڪاران پنک سڏي.

لڇمڻ جهٽ پٽ سندس نڪ ۽ ڪن ڪپي ڦٽا ڪيا. جڻ ته راوڻ کي سندس پڄڻ دتاران چتاوني ڏني!

جي ڀرپور سان سڀ ڪجهه رچي ٿي. ڪير ڀلا ان جي مهما ڪري سگهي.

گيان وان جنهن جتي بسي سيڪنهن ۾ هڪ برهم ڏسي
تنهه سمجهي گڻ ٽن ٽن جو تياڳ
تنهن سمجهو ٿيو سچو ويراڳ

گيان اهو آهي، جتي "مان" نه آهي. اهڙا گياني سڀ ۾ هڪ ڏسندا آهن. جيڪو ٽنهي گڻن ۽ ٽن جي ڪي ليپ سمجهي انهن جو تياڳ ڪري ڇڏيندو آهي، سچو ويراڳي آهي سمجهو:

جو نه مالڪ مايا ڄاڻيو سو سمجهو اڇا جيو
بندن ۽ مڪتي کان مٿي مايا پريرڪ سديو.

جيو جيستائين ڀاڙڪي مايا جو مالڪ نٿو سمجهي تيستائين جيو آهي. جڏهن ڀاڙڪي مايا جو مالڪ سمجهندو تڏهن ٿي ايشور ٿي ويندو!

ويراڳ ڌرم مان، يوڳ مان گيان گيان موڪيه پد ويد وکاڻ
جنهن مان خوش آءُ جلد ٿيان اهو ڪري مان ڀڳت پڇان.

ڌرم مان ويراڳ ۽ ان جي يوڳ سان گيان ۽ موڪيه پراپت ٿيندو آهي. اهو ٿي ڪجي جنهن مان، مان خوش ٿيان. اها ڀڳتي آهي.

ڀڳت سوتنتر ڪنهن وس ڪين گيان ويراڳ ٻئي ڀڳت اڌين
ڀڳت انوپم جڙ سک سازي ٿئي پراپت سنت جي راضي

اها ڀڳتي ڀهڃي اڌين آهي. گيان ۽ ويراڳ ان ڀڳتيءَ جي اڌين آهن. ڀڳتي انوپم سک جي جڙ آهي. پر ڀڳتي پراپت تڏهن ٿيندي، جڏهن سمهه ڀوش، ستڪرڙ، ڀڳوان راضي ٿيندا ۽ ڀڳتيءَ جو دان ڏيندا.

ڀڳتي سادن ڪريان هٿ بيان وني ڪس سو سڀ مان ڀڳوان
ڀهريون برهمڻن چرنن پريتي ڌرم درڙتا ٻيو ويدن نيتي

ڀڳتيءَ جو سولو طريقو ٻڌ جو ماڻهو وڏي مولکي پائين ٿا. ڀڳوان ٻرهمڻ ۾ پورو وشواس ۽ پريم هجي (سچو برهمڻ) پيو وڏو رتيءَ موجب ڀڄندي ڏوهه ۾ انيل پريم هجي.

سنت چرنن ۾ آئي پريم من وچن ڪرم ڀڄن درڙ نيم
مات پتا گرياڻ پتي ديو مون منجهه سمجهي ڪري درڙ شيو.

سنت جي چرنن ۾ گهڻو پريم هجي ۽ من وچن ۽ ڪرم سان ڀڄن ڪرڻ جو پاڻ ۾ نيم ڌارڻ ڪري. پتا، ماتا، گرو ۽ پتي ديو ۾ مونکي سمجهي انهن جي پريم سان سيوا ڪري.

گد گد ٿي گڻ ڳائي منهنجا پريم جل هارن نيتر جنهين جا
ڪام آد مد دمڀ نہ جنهن کي سدا رکي سو وس ۾ مونکي

گد گد ٿي منهنجي واڻي ڳائي. اکين مان سدائين پريم جو جل پيو وهي. جنهن جو من ڪام آد وڪارن ۾ قائل نہ هجي. ڀاڪند ڇڏي ورتي. اي ڀاءُ، مان سدائين اهڙن پرشن جي وس ۾ رهان ٿو!

ڀڳتيءَ يوگ ٻڌي خوش ٿيو لڇمڻ شرن پريوءَ جي پيو.
اهو ٻڌي سڀ سنسا دور گيان سنيهه ٿيو پرگهٽ ضرور

ڀڳتي ۽ يوگ جو اپديش ٻڌي لڇمڻ خوش ٿيو ۽ سر جهڪايو. سندس دل جا سڀ ڀرم دور ٿيا. گيان ۽ سنيهه دل ۾ اڀريس.

دشت ڀيانڪ ناگڻ جيئن راوڻ ڀيڻ شرپنکا ليئن.
پنچوٽي سا وئي هڪ وار ڪام آتڻي ڏٺا سندر ڪمار

انهيءَ وچ هڪ ڏينهن راوڻ جي ڀيڻ شرپنکا، جا ڀيانڪ ۽ دشت هئي، جهڙي نانگڻ، پنچوٽي آئي. ٻنهي سندر ڪمارن کي ڏسي ڪام جي ڀڙڪا ۾ جلڻ لڳي.

ندي گوداوري اُتان وهائي ڄڻن ڀڳن کان پرسڻ سڏائي
بن ڊنڊڪ پرڀ پوتر ڪريو اُڪر سراپ منيءَ کان ٿيو.

اتي گوداوري ندي وهي ٿي جا ڄڻن ڀڳن کان پرسڻ آهي. اتي ڊنڊڪ بن، جيڪو منيءَ جو سراپ آهي، تنهن کي پوتر ڪيائون.

هاو هلي اُتي چرن ڌريو منين سڀن تي ديا ڪريو
رام هليو اُتان آکيا وٺي پهتو اچي سو پنچوٽي.

اتي هلي وڃي منين جو اڌار ڪيائون ۽ هلي پوڻ سان بن پوتر ڪيائون. پڇڻ بعد اتان آکيا وٺي هليو ۽ پنچوٽيءَ اچي پهتو.

پوٽا لتائون وڻ ٽڻ ساوا پيا پٽڻي سڀ سندر سهاوا
رام لڇمڻ سيتا ڌاريا چرن سراپ ويو ٿيو سگند بن.

اتي پهچڻ سان وڻ ٽڻ ۽ لتائون سڀ ساوا ٿي ويا ۽ بن سندر ونندڙ ٿي پيو. سراپ جو اثر هليو ويو ۽ بن ۾ ميوداري خوشبوءِ ڦهلجي وئي.

ٿي واقفيت گڌ راج سان پريت پڪي پڻ ٿي
ويٺو گوداوري وجهي رهيو ڇاهي پرن ڪٽي.

رام جي اتي گڌراج جٽايو سان واقفيت ٿي ۽ پريت پڪي ٿي. جٽايو رام کي پڻ جي ڪٽيا لاءِ رهڻ لڳو.

رام اچي ڪيو جڏهن کان واس سڀيئي سکي ٿيا مني خاص
بن جبل ۽ نالا ندي روز سندر لڳا وڻندي.

جڏهن کان رام اچي رهيو تڏهن کان سڀئي منين جا ڏک ناس ٿي ويا. جبل ندين ۽ نالن جي سندرتا وڌندي رهي.

مؤج ۾ هڪ ڏينهن رام ڏٺو ڪپٽ رهت وچن لڇمڻ چيو
ديو منش وشوَ مالڪ لون آن ڪيئن سمجهي مان پريو پڇان

هڪڙي ڏينهن رام کي موج ۾ ڏسي لڇمڻ پڇيو ته اي سوامي، لون وشو
جو مالڪ آهين، مان انهن سمجهي پڇان او ته

جيو ايشورَ ۾ ڀيد جو سو سڀ نيڪ ٻڌاءِ
جيئن اُپجي مَنَ پريم اٽل موهه ۽ شوڪ پڄاءِ.

اي ڀڳوان، دنيا ۽ پالي جيو ۽ ايشور جي وچ ۾ جيڪو تفاوت آهي، اهو سمجهائو
جنهن ڪري منهنجو اوهان ۾ پريم وڌي ۽ هردي مان موهه ۽ شوڪ مٽي وڃي.

سيڪجهه ٿورو منجهه ٻڌي من ايڪاگر بنهه رکي
چوڻ "مان، منهنجو" اِهائي مايا جنهن وس ۾ سڀ جيو ٻڌايا.

اي ڀاءُ ٻڌ. من ايڪاگر ڪري وٺ. "مان ۽ منهنجو" چوڻ ئي مايا آهي،
جنهن سنسار کي ٻڌايو آهي.

مـن اندريــون بس وِڇن جيائين
مـايا ڦهليل ڪــون سمجهه ڪيائين
۽ مـايـا جا ڀيد اهيئي هڪ اوديا ٻـي وديـا اٿيئي

اندرين جا وشيه، (شبد، سپرش ۽ روپ) جيستائين من وڃي ٿو، سڀ
مايا ئي سمجهه. انهيءَ جا ٻه ڀيد آهن: هڪ وديا، ٻي آوديا.

ڏشٽ اوديا آ ڏک روپ وس ۾ ٿي پيو منش اندڪوپ
وديا رچي گڻ شي سڀ جو پرڀ پريرڻا بل نه پنهنجو

اوديا ڏک روپ آهي. انسان انهيءَ جي وس ٿي اونڌي کوهه ۾ ڪريو
پيو آهي. وديا ته هميشه سک روپ آهي ۽ سڀ گڻ هن جي آڌين آهن. ڀڳوان

سيه لڇمڻ سان رام پڌاريو
جنهنکي اوهين ڏينهن رات سنياريو
پڌي اگست أتي جهٽ هليو خوشيءَ کان اک ۾ نير ڇليو.

اي گرديو، جنهن پاڳران کي لوهين ڏينهن رات ياد ڪندا آهيو اهو پڌاريو آهي. مني اهو پڌي جهٽ أٿيو ۽ خوشيءَ کان اکين ۾ پاڻي اچي ويو.

من پد ڪمل پئي پاءُ پيا اگست ڪانڌن وري ڪنڌل پڇيا
قرب سان هرهرچاتيءَ لائي آسڻ سندر ڏنا منيءَ سڃائي.

پئي پائر منيءَ جي چرنن لي ڪري پيا. منيءَ پوءِ ڪانڌن ڪنڌل پڇيو ۽ هرهر پرپر سان چاتيءَ لائي آسڻ ڏنو.

کهڻين طرحن سان ڪري پرپ پوڄا
پاڳم پالا اڄ گهڻو منهنجا ٿيا.

جتي جتي پيا مُنـي رهيل
ڏسي خـوش ٿـيا پرپ چـرن ڪمل

اگست رام جي پوڄا ڪري چوڻ لڳو ته مان اڄ پاڳران آهيان جو لوهان جو درشن پالو اٿم. پيا مني به چرن جو درشن ڪري خوش ٿيا.

هڪ وينتي جا دلبر آهي گجهو توهان کان ڪجهه به ناهي
جنهن ڪارڻ مان آهيان آيو ڪين خـالمو ڪري پـڌايو.

منراج، لوهين سڀ ڪجهه جاڻو ٿا ته مان ڇا لاءِ آيو آهيان. مون اوهان کي اهو پڌرو ڪري نه پڌايو آهي.

وات پڌايو پرپ أها ماري سڳيان سڀ راڪش درو ها
ديت نه هڪ جهنگ بـن بچي
پـارو ساڙي ڪمل نه ڏسجي.

ڏيا پالي مون کي اها وات ٻڌايو جو مان منھن جي شڪتن واڪڻ کي ماريان جيئن انھن مان ھڪ به نه بچي! آهي انھن ناس لي وڃن جيئن پارو ڪمل ٽلن کي ناس ڪندو آهي.

اتِ پربل وڻ تنھنجي مايا گل برهمانڊ انيڪ لڳايا
خوب پينڪر اوهان کي جاڻ چلي سگهي سڀ منش سجانَ

اوهان جي پربل ۽ پينڪر مايا کي جاڻو ٿا جنھن ۾ هزارين برهمانڊ گل وانگر لڳل آهن جا مايا هڪ وڻ جيان آهي. ۽ ڪوڙو به هوشيار منش انھي مايا ۾ ڦاسي سگهندو آهي.

جيو رهن کي گان اندر جاڻ نه ڪنھن کي آهي مگر
مرڪيو گل اُهي سڀ ٽوڪائي ڏيپ تنھنجي مگرچڏ پوڏڪائي

انھن گلن جي اندر استاور جنگم رهندا آهن. اهي ڪجهه به نه جاڻندا آهن. انھن گلن کي ڪائڻ وارو پينڪر مرلبو آهي. اهو خوفناڪ ڪال به اي پڀوان، لوڪان ڏجي لو.

لوڪ پتي اوهين آهيو سائين پڇيو منش جان رري توهان ڏي!
گهران اهو رر ڪرپانڪيت دل اندر رهه سيه لڇڻ سميت

اوهان نه سڀ ڪجهه جاڻڻ وارا لوڪ پتي آهيو. روي رواجي، ماڻهن وانگر به اوهين ٿا پڇو! اي پڀوان، مون کي اهو وردان ڏيو ته منھنجي هردي ۾ سيتا ۽ لڇمڻ سميت اوهان جو پرڪاش رهي!

ڏيو هميشه داسن وڏائي پڇيو مونکان ٿا تڏهن رگهرائي ؟
پرم منوهر جاء هڪ آهي پوتر پنچوٽي پرسڌ سڏائي.

اي پڀوان، اوهان هميشه پنھنجي سيوڪن کي وڏائي ڏيندا آهيو تنھن ڪري مونکان پڇو ٿا. هڪ پرم مدوهر استان آهي، جنھن کي پنچوٽي سڏيندا آهن.

چرن ڪريو جڏهين اُٿيو من جاڳيو پريم مگن بنور وڏڀاڳيو.
وشال پڇا سان ڪيس اُٿاريو
پريم ڏيئي هر پرسان وٺاريو.

ڏانديءَ وانگر رام جي چرن ۾ ڪري پيو. ڀاڳوان مني رام جي انهيءَ سروپ ۾ مگن ٿي ويو. رام پنهنجي وشال ٻانهن سان اٿاري کيس ڳلي سان لڳايو.

مُن هردي ڏري ڏير ٻوءِ چرن رکيو سر ناءِ
آشرم پنهنجي آندو ٿنهين پوڄيو ٻوءِ رگهراءِ.

مني ڏاڍو ڏري ۽ چرن ۾ مستڪ رکي ونتي ڪري ٽنهين کي آشرم ۾ وٺي ويو ۽ شرڌا سان رام جي پوڄا ڪيائين.

مايا رهت پريپ سروويابي هر هردي ۾ رهي سڀ راشي
دئيتن شترو، دل منهنجي ۾ واس سدا موُن هردي ڪر

ڀڳوان مايا رهت ۽ سروويابي هوندي سڀني جي هردي ۾ وسي ٿو. ڪڏهن ۾ اي دئيتن کي ناس ڪندڙ ڀڳوان، منهنجي هردي ۾ اچي واس ڪر!

منيءَ وچن اِهي رام وڻيا کهٽي آنند جو سبب بڻيا.
من پرسن ڏسي گهرين ٿون جو سڀ ڄاڻج وَر ڏيان سو تو

منيءَ جا اهي وچن ٻڌي رام خوش ٿيو ۽ منيءَ کي چيائين ته مان اوهان سان راضي آهيان، جيڪو وَر گهرڻ وڻي سو گهري وٺ.

ڪڏهن نه موُن وردان گهريو چڱو ٻرو ڪو، مني جيئو
چڱو جو سمجهو ڪريو گوسائين جنهن ڀائي پريو مون ڀانئين!

سائين، مون ته ڪڏهن وردان گهريو ئي ڪونهي. مون کي ته اها به خبر نه آهي ته چڱو ڇا آهي ۽ برو ڇا آهي! اوهان کي جيڪي منهنجي ڀلائيءَ وارو

ور سمجھ ۾ اچي سو ڏيو.

لڇڻ سيه سهت اي پريو ڏنش ياڻ پڻ ساڻ
اڇو رهو ڪريو چند جان هرديه گگن بسرام

اي ڀڳوان، لڇمڻ ۽ سيتا سميت، ڏاش ياڻ ڌارڻ ڪيل سدائين منهنجي هرديه ۾ واس ڪريو جيئن چنڊ آڪاش ۾ آهي.

"ايئن ٿيندو" چئي خوش ٿيو رام
چاهيو اگست وٽ وڃڻ نڌان
ڪري پرنام مُن هٿ ڀڏا ڀڏو وينتي داس ڪري جسا

"ائين ٿيندو" چئي ڀڳوان خوش ٿي اگست مني؛ وٽ وڃڻ لڳو. پر مني؛ چيس ته منهنجي هڪ وينتي ٻڌو:

گر درشن ڪئي وقت گهڻو ٿيو عرض ڪريان، جي آگيا ڏيو.
هاڻ توهان گڏ هلان گر پاسي قبول ڪندا وني دل ٿي باسي.

هن آشرم ۾ اچڻ کان پوءِ گروءَ جو درشن نه ڪيو اٿم. توهان ڪيئي اِها وينتي آهي ته آگيا ڏيو ته توهان سان گڏجي هلان. پڪ اٿم ته اِها وينتي ضرور قبول ڪندا.

گس ويندي اوهين وراڻ مارينداا
چرن اوهان جا ڏسڻ ۾ ايندا
ڏسي مني؛ جي اِها چترائي ڪليا الدر ۾ پوءِ ٻئي ڀائي.

رستي ۾ ويندي اوهين وراڻ ماريندا، آئي مان توهان جا چرن ڪمل ڏسندس. ڀڳوان قبول ڪيو. پوءِ رام ۽ لڇمڻ مني؛ جي چترائي ڏسي اندر ۾ کلڻ لڳا.

بانهن مٿي ڪٽي ڀڳوان نشچيہ ڪيو تہ ڪيئن بہ ڪري ديتن کي ماري ڌرتيءَ تان انهو بار لاهيندس. منين ۽ رشين جي آشرمن ۾ وڃي هر هڪ مني کي رام آلٿ ڏنو.

مني اگست هڪ شش سجان نان ستيکڻ ڀڳت ڀڳوان
من وچن ڪرم رام جو سيوڪ نميو نہ ٻئي ڪنهن سپن چڏڪ

اگست منيءَ جو هڪ شش ستيکڻ نالي هو جنهن جو ڀڳوان رامچندر ۾ اٽل وشواس هو ۽ من وچن ۽ ڪرم ڪري سندس سيوڪ هو. هن ڪنهن کي بہ سپني ۾ بہ پرنام نہ ڪيو هو سواءِ رام جي.

رام اچڻ هن جڏهن ٻڌو خيال ڪندو ڊوڙي آيو سڌو
من نہ اچي ڪا ڪيس پرڀيت ديا ڪندو مون جهڙي نيچ!

هن جڏهن رامچندر جو اچڻ ٻڌو تڏهن خيال ڪندو ڊوڙندو سڌو اتي آيو جتي رامچندر هو. هن کي وسهہ ٿي نہ پيو اچي تہ رام ڪو مون جهڙي نيچ تي بہ ديا ڪندو.

ناهہ ڪيو مون جپ تپ نيم نڪي رکيو ڪو چرنن پريم
ويد جاڻايل سو سچ ٿيندو
ٽيڪ نہ جنهن، تنهن سهائڪ ٿيندو.

مون نہ ڪو جپ تپ ئي ڪونہ ڪيو آهي ۽ نڪي ڀڳوان جي چرنن ۾ ڪڏهن پريم رکيو آهي. پر مون کي ٻڌل آهي تہ ويدن ۾ جيئن ڄاڻايل آهي تہ جنهن منش کي ٻيو ڪو سهارو ڪونهي تنهنجي ضرور سهائتا ڪندو.

جنهن نہ رام جي ڄاڻ هجي جت وڃڻو سو ڪين سُجهي
ڪڏهن اگي ڪڏهن پير پٺ پاسن
نچن ٽپن ۽ ڪڏهن ڪٿ ڳائن.

جنهن کي رستي جي ڄاڻ نہ هجي پر رام جي آسري هلندو هلي ۽ ڪڏهن

نااميد ٿي ٻاهر لڙ موٽي، يا ڪڏهن وري خوشيءَ مان ڇپ ۽ ٽوٽ لڳندا آهن.

منيءَ لڳي جا نينهن جي نوڪ ٻريرڏ ٿو ٻريو ڪري وڻ اوٽ
اٿاهه اُڪنڊ اُهاري رگهوبير درس هرديه ڏئي لاٿي پيڙ.

ڀڳتيءَ ۾ مني مست ٿي ويو هو ۽ ڀڳوان وڻ جي اوٽ ۾ ابتي اهاريو. تمام ٻاري ٻريو ڏسي سندس هردي ۾ درشن ڏنو.

من نهال رستي رام ڏسي سڪل ٿاري لڳو گل پرسي
رام وڏي ڀوءَ رشي وٽ آيو ڀڳت ٻرير نه ردي سمايو

ستيڪڻ رام کي رستي ۾ ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو. جيئن ته سڪل ٿاريءَ کي گل لڳا هجن. ڀڳوان ڀوءَ وڏي هن وٽ ويو ۽ سندس ڀڳتي ۽ ٻرير ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو. هو ان مستيءَ ۾ بيهوش ٿي ويو.

رام منيءَ کي گهڻو جاڳايو ٻر نه وري هڙ هوش ۾ آيو
راج روپ تڏهن رام ڇپائي
چتربڄ روپ من ردي پسائي.

رام منيءَ کي جاڳائڻ جي گهڻي ڪوشش ڪئي پر هو هوش ۾ نه آيو. پوءِ رام ٻهڪندڙ راڄا روپ ڇپائي چتربڄ روپ جو درشن سندس هرديه ۾ ڏنو. يعني کيس چتربڄ جو درشن ڪرايو.

مُن وياڪل ٿي اُٿيو السين مڻ بن ناڻڪ ٿي اندو جيئن
اڳيان ڏسي رام شيام شريـر لڇمڻ سيه ٿيا ٻئي ستير.

مني وياڪل ٿي اٿي اٿيو جيئن ناڻڪ مڻ وڃائي اندو ٿي پوندو آهي. کيس ڪا شرم ڪاڻ ٻئي! رام، لڇمڻ ۽ سيتا کي ٻهڪندي اڳيان ڏٺائين. رام ۽ سيتا ته ان وقت بيهوش هئا، جڏهن مُني کي چتربڄ روپ ڏيکاريو هئائين.

مَن پَگَ سِرْ هٿ ڏي مُنين سرتاج هليو ٻن ڇڏي
اڳيان رام آ لڇمڻ پٺيان رشيءَ ويس ٻئي حيرت ڏسان.

منيءَ جي پيرن تي سر رکي ۽ ٻئي هٿ جوڙي اڳتون رام، پٺيان لڇمڻ ٻئي منيءَ ويس ۾ ڏسي حيرت وٺيو وڃي!

سيه ڏسو مڌيه سؤنهي ڪهڙي برهم جيو مڌيه مايا جهڙي.
بن جبل ۽ نديون ۽ گهاٽ پريو سڃاڻي ڏين سڪي واٽ.

وچ ۾ سيتا اهڙي سونهين جو ڄڻ برهم ۽ جيو جي وچ ۾ مايا بيٺي وڃي! بن، جبل ۽ نديون گهاٽ رام کي سڃاڻي رستو ٺيڪ ڏيندا ٿا وڃن. يعني ڪين رستي ۾ ڪا ڪنڊائي ڪانه ٿي.

جت جت پون پريوءَ جا پانءُ
سڄ ڏڪي پيا ڪڪر ڪن ڇانءُ.
اُتي آيا جتي مُنِ شرڀنگ جوڙي سندر ۽ سيتا سنگ.

جتي جتي ڀڳوان وڃي ٿو اتي ڪڪر ڇانئجي ٿا وڃن ۽ ڇانوا ٿا ڪن. آخر اُتي پهتا جتي شرڀنگ رشي رهندو هو.

اي ڀڳوان چيو مُنِ شرڀنگ رِدي شنڪر مانسرور هنج
واٽ تني ويندي بڌم برهم ڌام بن ايندو اڄ رام سڪڌام

شرڀنگ رشيءَ چيو تہ اي ڀڳوان توهين شنڪر جي هردي ۾ رهندڙ مانسرور جا هنس آهيو. مون برهم لوڪ ويندي رستي ۾ ٻڌو تہ اڄ ڀڳوان رامچندر بن ۾ ايندو.

واٽ نهاريان پيو ڏينهن رات پاتم دوس ۽ پيو ڪٽ واٽ!
اي پريو مان سڀ طرح نيچ ڪرپا ڪئي ڏو ڪيو پنيت.

ڏيهن رامه اوهان جي رات ڀير اڀاريان. اح درشن ٿاني پنهنجو براڪ
ملو ڪيرا مان ته سڀ طرح ليم آهيان پر اوهان داس کي پنهنجو ڪير آهي ۽
درشن ڏنو آهي.

ڀوڳ ڀڳيه ۽ جپ تپ هرڪو ڀاڻ اربي ۽ ڀڳت ۋر وڙنو
موهه ڇڏي ۽ چڪيا رچي رشي شرينڪ منجهه وينواچي.

مني جيڪي ڀ ڀگيه ۽ اپه ڪيا هتا سي سڀ ڀگران کي اربي "ڀگتي دان"
ور ورتائين ۽ هڪ ڪالي ٿاهي الر ويهي رهيو.

يوگ اگن الين ديهه جلائي ولنڪنٺ ويو شرينڪ سمائي
انهيءَ ڪري هرلين نه ٿيو ڀڳت وردان ولي پهرين ويو.

هن جي داهي يوگيه جي اگنيءَ سان جلي ويئي ۽ هؤ ولنڪنٺ ڌام هليو
ويو. هو ڀگران پر الوڻ ڪري لس نه ليو جو هن پهرياٿن ڀگتي جو وردان ورتو هو.

الين هليو بن ودي اڳــي ساڻ هلندا مُن الين لڳــي
ڍير هڏين ڏسي رستي رام پڇيو منين ڪان ڦِتو آرام

رام يوءِ اڳتي هليو. مني به ساڻ هليا عوصه ڏيڻ خاطر. رستي ويندي رامچندر
هڪ هڏن جو ڍير ڏٺو ۽ انهن باٻت منين کان پڇيائين. ڍير ڏسي آرام ڦتي ويس!

سڀ جاڻو پوءِ پڇوڪيئن سوامي سڀ درسي ۽ انترپامي
منين هڏيون جن دئيتن کايــو
اهــو ٻڌندي جـل اکين ۾ آيو

منين وراڻي ڏني ته اي سوامي، توهين سڀ جاڻو ٿا. توهين سڀ درسي
۽ انترپامي آهيو. جن ڏمشت منين کي دئيتن کاڌو آهي هي هڏيون انهجون
ئي آهن! اهو ٻڌي رام کي اکين ۾ پاڻي اچي ويو.

دئيتن آجي ڏرن ڪريان ٻانهن کڻي ڪيو پرن
رشين منين آئت ڏنــو آشرم وڃي سنـدن.

هڪ لسي ورت ۽ هڪ لسي نيم
ڪرم وڃن ٿي پڻيءَ سان پريم
جڻن قسمن جون پڻيورت ناريون
ويد پران جون سرتيون ساريون.

سمجهه ۽ ڪٿوان استرين لاءِ اهو هڪ ئي ورهه ۽ اهو هڪ ئي اهم پالڻ ڄوڳو آهي ته من سان، ڪرم سان، ۽ واڻيءَ سان پنهنجي پتي ديو کانسواءِ ٻي مرد کي مرد ئي نه سمجهي ۽ اڪي اواري ئي. ويدن ۽ شرتين ۾ پتيورته استرين جون قسمن جون ٻيل آهن.

اڌم استريءَ جي رهي من ۾ سپني ۾ بيو پرش ئي ڪوئي!
مڌيم ناريون ڏسن پرش ٻين پاءُ، پتا يا پٽ جيئين!

هڪي استريون سپني ۾ به ٻين ڪي مرد ڪري سمجهنديون آهن سي اڌم آهن، اڌما جي لکڻ آهن | مڌيم سڀ جون ٻيا ئي مرد کي ڀاءُ، پيا يا پٽ سمان سمجهنديون آهن.

ڇاڻي پٽي پر پرش سنجوڳ، ڪاپ سڀ ماڻي نرڪ جا روڳ
ڪن سک هوڏاهن ڪروڙ جنم دک
ڪندي پسند ڪهڙي ناري مک!

پنهنجي پتيءَ کي ڇڏي ٻين ڪنهن پرش سان ڀوڳ ڪندڙ استري سڀ ڪلپ نرڪن ۾ دک ڀوڳيندي | هڪ گهڙيءَ جي سک لاءِ ڪروڙ جنمن تائين دک ڀوڳڻ جو سودو ڪهڙي ڀلي استريءَ کي وڻندو؟

بنا اُدم سا پرم گت پائي پتيءَ مورت جا دل سمائي
پتيءَ لگي پر پرش ديوائي ودوا ٿئي هر ڦوهه جواني!

جنهن پتيءَ جي پرسر آڌار سان، بنا اڌم جي پرم گتي پرابت ٿئي ٿي ۽

جنهنجي مورت دل ۾ سمائڻ لئي استريءَ جو مکيه ڪرتوبه هئڻ گهرجي ليکڪي ڇڏي ٻرائي ٻرش جي پنهان ڏيارائي رهندڙ استري هر هڪ جنم ۾ ٻرهه جرائيءَ جي وقت ودوا ٿئي ٿي!

سهج ڪريل لار پتي سيوي سڀ پاڳه لهي
ويد ڳائن جسَ چار دانو نار تاسي ورندا ٻڻي.

پتيءَ جي سيوا ڪرڻ سان ڪريل ڪليڻ استرين ۽ سوڀاڳ وارين ليندين آهن ۽ پرم گتي پرابت ڪنديون آهن. جلندر دانو جي استري ورندا تلسي ٿي پئي ۽ وشنوءَ کي پياري هئي ۽ اڄ تائين هن جي نالي تلسي جي ٻوٽي آهي!

وچن ٻڌي سيه پرم سک پاتو ادب ڪيو ۽ چرن سر لاتو.
پڇيو من ڪان جي آگيا ٿلي وڃي رهون اسين بن ۾ ئي

سيه اهي وچن ٻڌي پرڻام ڪيو ۽ سر چرڻن ۾ رکيو. پوءِ رامچندر آڳر ڪان پڇو ته جي آگيا ڏيو ته اسين اتي بن ۾ وڃي رهون.

ڪرپا سدا مونتي ڪندا رهجو
داس ڄاڻي پنهنجو پريم نه ڇڏجو.
ڌرم ڌرينڌر رام جي ٻاڻي ٻڌي، پريم وس چيو مُنِ گياني.

سائين مونتي ديا جي نظر ڪندا رهجو ۽ داس سمجهي پنهنجو پريم گهٽ نه ڪجو. رام جي اهڙا ٻالي ٻڌي پريم وس ٿي گيان وان مني چيو:

مون سمجهي هاڻ لڇمي چترائي ديو ڇڏي پيا تو سيو ڪائي
توهان سمان پلا ڪير ٿلي جنهن سيائه سدا اِهو رهي!

مون هاڻي لڇمي جي سياڻپ کي سمجهيو آهي ته ڇو هو سڀ ديوتائن کي ڇڏي توهان جي داسي ٿي آهي. توهان جهڙو ٻيو ڪير ٿي تو سگهي؟

ڏسي ايندو رشي پنهنجي آستان
ٻوڙي اڇي اڳيان ڪيو پرنام
ڪندي سنمان ، ۽ پاڪر پاتو آنند آپار ٻن مترن ڇاتو .

الر رشيءَ ڀڳوان کي ايندو ڏسي اڳتون آيو ۽ پرنام ڪيائين ۽ هردي سان لڳايائين ۽ پريم جل سان ڇڻ کين سنان ڪرايائين !

نـريون اکيون ڏسي رام سندرتائي
آشـرم آڻـي ڪئي سيو ڪائي
ڪري پوڄا مڌر وچن ڇيا پيت اڳيان ڦـل ڦول کيا .

ڀڳوان جي سندر سروپ کي ڏسي اُلر جون اکيون لوي پيون . پوءِ کيس آشرم ۾ وٺي آيو ۽ آدر ڏيئي ڦل ڦول پيت کيا .

وينتي ڪري سِـر اڳيـان رکـي
همٿ جـوڙي ڇيـو پـوءِ
چرن ڪمل ۾ ڏيان نِت رهـي سـدا سندوءِ .

مڻيءَ نمرتا سان چيو تہ اي ڀڳوان ، مونتي اِها دِيا ڪريو ۽ وردان ڏيو تہ جئين منهنجو ڏيان اوهان جي چرنن ڪملن ۾ لڳو رهي .

ڏسي مڻيءَ ۾ پريم پريٽام مـن آيـو ڪهڙو رام بسرام
جنم جنم منهنجو پريم وڌي ڇڪور بنا چنڊ جي نہ سگهي .

جنم جنم ۾ منهنجي پريت وڌندي ئي رهي . جئين چنڊ بنا ڇڪور جي نہ سگهندي آهي . اِهو ٻڌي رام خوش ٿيو .

خوش سبيہ پائي ۽ استريءَ کي جئين ڪوڪيلا رات ڏسـي
۽ اِستريءَ پڻ آنند پاتو آسيس ڏيئي ڪٽي ڇاتيءَ لاتو .

منيءَ جي استريءَ کي ڏسي سڀ ڏاڍي خوش ٿي، جئين ڪرڪلا راڻ کي ڏسي خوش ٿيندي آهي. منيءَ جي استري سيتا کي چاليءَ سان لڳائي آشيرواد ڏني.

رنگ ٻه رنگي ڪپڙا سندر ڏنا سيتا کي جام
وڻن وچن آنند ڏنو، ڪجهه ڪيئن پريت وکاڻ؟

۽ رنگ ٻه رنگي وستر سيتا کي ڏنا. سندن پريم روز ٻه روز وڌندي رهي.

انسويا ٻائي منڙيون ٻاٽيون نار ڌرم ۽ گيان آکاٽيون.
مات پتا ۽ ڀاءُ هتڪاري پريت سين جي آ حد واري.

رشيءَ جي استري سکيا ڏيندي چئي ته پتا، ماتا، پٽ ۽ ڀا. متر برابر اسان جا هتڪاري آهن. پر انهن سڀني جو پريم حد وارو آهي.

آنند پتي آ اکٽ اناد نيچ سانار جا ڪري برباد
ڌيرج ڌرم ۽ متر ۽ نار ڏکڻي سمي اهي پرکڻ چار

پر استريءَ جو جيڪو سک پتيءَ ۾ سمايل آهي انهيءَ کي حد ڪانهي. جيڪا استري پتيءَ جي پريم سان شيوا نه ٿي ڪري ۽ الڪي ڪوهي ٿي چلڻي اها استري نيچ ٿي ڄڻي. ڌيرج، ڌرم، متر ۽ استريءَ کي ڏکئي وقت پرکبو آهي.

مورک ٻڍو ۽ روڳي ڌن هيڻ انڌو ڪروڌي ٻوڙو آڌين
اهڙين ڏسي ڪري پتي اپمان تنهن واسو آ نرڪ نڌان ۽

ٻڍو، مورک، روڳي ڌن هيڻ، انڌو، ڪروڌي، ٻوڙو ۽ محتاج پتي ڏسي جيڪا استري انجي بي عزتي ڪري ٿي تنهن جو آخر گهر نرڪ ۾ ئي آهي!

انهيءَ ساڳيءَ ايوڌيا ۾ ڀرت سادي حياتي گذاري ٿو جيئن چوڏهن سالن ۾ رهي پنور گذاريندو آهي. وڏي ياڳ ڪري ۽ رام جي ڪرپا سان ڀرت وئراڳ واري حياتي گذارڻ لڳو.

ديهه ڏينهون ڏينهن ٿئي ڏٻري گهٽي نه تيج ٻل مک ڇب سيري!
نت نئون رام پريم رس پيئي وڌي ڌرم ٻل اداس نه ٿئي.

سندس ديهي ته برابر ڏٻري ٿيندي ٿي وڃي ۽ منهن جي مٺيا روز به روز وڌندي ٿي وڃيس. ڪا به اداسائي منهن تي ڪانهيس.

نت پوڄي ڀرت چاکڙيون پريم نه رُدي سماءِ
گهري آگيا پڇ چاکڙين راڄ ڪاج هلاءِ.

روزانو چاکڙين جي پوڄا ڪري ٿو. رام جو پريم دل ۾ نٿو سمائجيس. سڀ راڄ ڪاروبار چاکڙين جي اجازت سان ڪري ٿو.

ٻت ڪمزور دل سيه رگهوير جل وهائي اکين اڌير
رام سيه لڇمڻ ٻن وسن دک اوڌ ڀرت انگ ڀسڻ

ٻت ڪمزور اٿس ۽ من ۾ رام ۽ سيتا جو استان اٿس. اکين مان پاڻي ٿو وهيس. رام سيه بن ۾ آهن ۽ ڀرت ايوڌيا ۾ دک سهي ٿو.

چرتر ٻڌڻ ڪر نيم جي چاهين تلسي رام درس
رام سيه پد پريم وئراڳ اوس ٿئي سنسار رس.

اڪ

شري گڻيشاءِ نمہ

گوسوامي تلسيداس

ڪرت

رامايڻ

آرڻيہ ڪانڊ

چترڪوٽ رهندي ڏينهن ٿيا اُتَ امرت جهڙا ڪرم ڪيا،
رام هرديہ ڪيو انومان پيڙ ٿيندي هِت، گهڻي پڇاڻ.

چترڪوٽ ۾ رهندي ڀڳوان کي گهڻا ڏينهن ٿيا هئا. اُتي واقعيا ۽ سڀئي سان لئي ونن لئنڪري ڀڳوان خيال ڪيو تہ هاڻي جي هت وڌيڪ رهبو تہ رشين منين ۽ ٻين جي اچ ڪري گهڻي ڀيڙ لڳندي جو جو سڀ سڃاڻي ويا هئا.

منين سين ڪان هليا موڪلائي ڏني آسيس جن گلي لڳائي
جڏهن پريو اَتر آشرم آيو تَنَ آنند من ڪين سمايو.

انهيءَ ڪري سڀني منين کان موڪلائي هليا. منين ڪين گلي سان لڳائي آشيرواد ڏني. جڏهن اُتان اَتر منيءَ جي آشرم ۾ آيا تہ اُهن اَتر اُهو ڏٺي ڏاڍو ٻرس ليو.

لڇمڻ سيتا رام هيٺ وڻ ڇانئيل سوچ پيا ڪن ويوگ ستايل
ڀرت سيا سنيهه، ڪيئي ساري سيتي ڳالهيون هر هر سنڀاري.

رام سيتا ۽ لڇمڻ ٽن جي ڇانوَ هيٺ ڪتنين جي جدائيءَ جون ڳالهيون سوچڻ وٺي رهيا ۽ ڀرت جي شيل کي ياد پيا ڪن.

جنڪ شترگهن ڀرت ايئن رام بنا سڀ بڻيا بيحال
خوشي جنڪ ڪنهن ڪاڻ ڪسي وچن چپ چاپ پيا مارڪ وٺي.

هيڏي وري جنڪ، شترگهن ڀرت ۽ سڀ ڪٽنب رام جي وڇوڙي ۾ بيحال هو ۽ رام جي ساراهه ڪندا ماٺ ۾ هليا پيا وڃن.

رات ٽڪيا ۽ گومتي نهايا ڏينهن چوٿين ڏي ايوڌيا آيا
جنڪ رهيو ڏينهن ايوڌيا چار ڏٺو اوڌ جو ڪاروبار

ٽئين ڏينهن ٽي گومتي نديءَ تي آيا ۽ سنان پاڻي ڪري رات اتي ٽڪيا. چوٿين ڏينهن اچي ايوڌيا پهتا. راجا جنڪ ايوڌيا ۾ چار ڏينهن رهيو ۽ سڄو ڪاروبار نظر مان ڪڍيائين.

ڀرت ۽ منترين سونپي راڄ ويو مٿلاپور جنڪ مهراج.
نگر نر نار گور سکيا پرماڻي سک سان هلي پئي رام راڄڌاني.

جنڪ راجا ايوڌيا جو راڄ ڀرت ۽ وزيرن کي سونپي مٿلاپور روانو ٿيو. شهر جا نر نارين گروءَ جي آگيا موجب پيا ورتن.

منترين سيوڪن ڀرت سمجهايو هر ڪو ڪاڄ پنهنجي رنيايو
ڏسي شترگهن جي پوءِ مرضي سين ماتائن سيوا سونپي.

سڀني منترين ۽ سيوڪن کي ڀرت سمجهائي هر ڪنهن کي پنهنجي ڪم ۾ رنيايو ۽ شترگهن کي ماتائن جي سيوا جو ڪم سونپيو.

من کان پرت آڳيا وڻي، لڳن ڳولائيو شيء
تخت براجي چاکڙيون، سمجهو پاڳيہ درليء .

مني ء کان آئيا ولي جولشين کان لڳن ڪداراڻي تخت لي چاکڙيون براجمان ڪرائي پرمع خوش ليو ۽ ڀاڳوان سمجهڻ لڳو. ...

رام ماءُ گسر چرنن سرنائي پوکر چاکڙين پڻ آڳيا پائي
نندگرام پڻ ڪُٽي رَچي رهيو پرت بوء اُلٽي اچي .

پوءِ بوء رام جي ماءُ، گروء ۽ چاکڙين کان آڳيا وٺي نندگرام ۾ پوءِ ڪُٽي ٺاهي رهڻ لڳو.

جٽا مٿي مُن وستر ڍڪي ڪاٺي سارو بڻ ورت رکي
ڌرن ڪوٺي ڌرن هيٺ گذاري
منين جان جيون ڪٺن پيو گهاري .

مٿي تي جٽائون، منهن جو وس، سادو کاڌو، ورتو ۽ نير سان هلڻ، ڌرتي کوٺي ڌرتيء جي هيٺ رهڻ ۽ ڏکيو جيون گهارڻ لڳو پيارو پرمع !

زيور ڪپڙا پوڳيہ ۽ سک تجيا من سان ۽ هيريو بک .
ايوڌراج، جنهن اندر سارهائي ڌن سمپت کي ڪبير لڄائي

پرمع دنيا جا سڀ سک زيور، عمدا ڪپڙا وغيره سڀ ڇڏي ڇڏيا، سادو کاڌو کائڻ لڳو ۽ ورتو رکڻ لڳو. ايوڌيا جو راڄ، جنهن جي ساراهه خود اندر ڪندو آهي ۽ جنهنجي سمپت اڳيان ڪبير به لڄي ليندو آهي .

اُتي رهي پرت خوشيءَ رهت چمپ باغ جيئن پنور ورکت
رما ولاس رام سک ساڳيي تجي رهن ليئن منش وڏڀاڳيي.

راجا جنڪ سان رام ۽ لڇمڻ وندنا ڪئي ۽ چيو ته سائين، توهان ايترا تڪليفون سهي هت آيا آهيو. تڪليف وٺي ان جون جي وس ٿي ۽ ديا ڪري اسان تي احسان ڪيو آهي.

آسيس ڏئي پل نگر پڌاريو ڏيري ڏري جنڪ مُتالا نياريو
من مهه ديو عزت سين جي
پريو ۽ موڪلايو هري

هاڻ پل اوڌين نگر ڏي پڌاريو. جنڪ متيلا ڏي تيار ٿيو ۽ ڌيرج ڌري چـڻ سمجهي. روانو ٿيو. رام ڀوء منين سان موڪلايو. اها موڪلاڻي به ڏاڍي سندر هئي.

ٻئي پاڻ ڀوء سس وت ويا آسيس ڏني جنين ڪئي ديا
وشوامتر وامديـو چوالـي پُرواسي ۽ وزير سُڃالي.

ٻئي پاڻ ڀوء سس وت ويا ۽ آشيرواد پاتائون. ڀوء وري وشوامتر، وامديو ۽ ڪتنبين کان موڪلايائون.

عزت سان هرڪنهن کي پرنام
ڪئي موڪلاڻي سين سان رام
پرش ناريون سڀ ننڍا وڏا سڀني ڪرپا سنڌ ساڻ ڳڏيا

رام عزت ڏيئي سڀني ننڍن وڏن، پرشن ۽ نارين سان موڪلايو. جيڪي به سنبنڌي هئا تن سان به موڪلايو.

پرت ماتا ڪيڪئي وندي سڪ سان پيتي چرن
وندنا ڪري چاڙهي پالڪي شڪ شبها وڃي ٻـن

رام ماتا ڪيڪئي سان به ڳوڙهي ادب ۽ پريم سان چرن وندي ۽ دل جا سڀ شڪ دور ڪري پالڪيءَ تي چاڙهي موڪلايو.

مات پتا پـرواسين ملي سڪ لاٿـي سيتا تني ڪاـي
سسين سين سان ڪيو پرنام درد خوشي ڪوي ڪري نه بيان

سيتا ٻوءِ سيڻي مٿن مائن ۽ ٻروانسين سان ڪلي موڪلايو. ٻوءِ وري سسين کان موڪلايائين. وقت اهڙو هو ۽ اهڙو نظارو هو جو درد ۽ خوشي ٻئي اچي گڏيا هئا. ڪري الهن جو بيان ڪري نٿو سگهجي.

من ماني سسين آسيس ڪئي پريم مگن سيس ٻُڌي وئي
رام سندر پوءِ پالڪيون گهرايون
ڪري پربوڌ سڀ ماتائون چڙهايون.

سکيا ٻڌي ۽ دل گهري آسيس پائي سيتا خوشي ۽ غم جي سمنڊ ۾ ٻڏي ويئي! رام پوءِ سندر پالڪيون گهرائي، انهن ۾ ماتائن کي چڙهايو ۽ ولڙاڻ جو پربوڌ ڏيئي کائن موڪلايو.

پند گهٽي ٿائين پائن پڇايو پريم پورن سان جنين اڙايو
رٿ گج گهوڙا ساڌن نانا جنڪ پرت ٿيا نگر روانا.

ٻهين پالرن گهٽي پند ٿائين ماتائن کان موڪلايو ۽ اڙائي آيا. هاٿي، گهوڙا ۽ رٿ تيار ٿيا. جنهن ۾ ٻئي منڊليون پنهنجي پنهنجي ديش ڏي روانيون ٿيون.

گر استري گر چرن وندي سيتا لڇمڻ سميت
خوشي اڇرج سان پهتا اچي پرڻ ڪٽي نڪيت

گرو ۽ ان جي استريءَ جي چرڻن ۾ پرڻام ڪري سيتا ۽ لڇمڻ سميت رام موني آشرم ۾ آيو.

نشاد عزت ڏئي پائن موڪلايو جنهن دل گهٽو پريم سمايو
ييل ڪول ۽ بڻ بن چاري چون سيئي بلهاري واري.

نشاد ۾ رام ۽ لڇمڻ کان ادب سان پرڻام ڪري موڪلايو. ان کي ۾ ڏاڍو دک لڳو. ٻوءِ وري ڀيل ۽ ڪول جي آئي هئا ۽ جن هبڏي سرا ڪئي هئي ان کان ۾ موڪلايو.

۽ ويد جي آگيا ۾ آهي ۽ اسان جي ڀلائي ۾ آهي.

ديش نگر ۽ پڻ پروار گر چرنن رج ڪيو اڌار
گر ماتا منتري جيڪي سيڪاري پرجا پالن ڪر ڌرم نهاري

ديش واسين ۽ نگرواسين جي دل جو ڀار ۾ گروءَ جي ڪرپا سان هلڪو ٿيو. هاڻي گرو، مائون ۽ منتري جيڪي سمجهائن ان موجب وٺي ايوڌيا راڄ جي پرگهور لهه.

راڄ ڌرم جو مت نهاري ڇڏيو ڀرت مون توکي ڏيکاري
رام سيکاريو ڀرت هرياڻي بنا سهاري سنتوش نه شانتي

راڄ نيت ۽ ڌرم ڀهين بابت مون توکي ڪافي سمجهايو آهي. پر ان لئي ڀرت کي سنتوش نه آيو. هنکي سهارو کپندو هو.

ڀرت شيل سنيهه سڃاڻي سوچ پيو پربوڪبجي چاهائي
ڪرپا ڪري نيث چاکڙيون ڏنيون
ڀرت سنيهه سان اهي کنيون

ڀرت جي شيل مان رام واقف هو. سهاري لاءِ ڪيس ڀيهجون چاکڙيون ڏنائين، جي ڀرت ٻرٻر ۽ سنيهه سان کنيون.

گر جن جنڪ گڻ ڌير جتين باهم وجهي سون پرکيو ليڻن
ڪمل پتا پاڻي الگهه رهي گيان جنڪ ڀرت چالو سهي.

گروءَ، جنڪ، گڻ ۽ ٻيا ڌير پرش تن ڀرت جي اتڙي پرکيا ورلي جنهن سون کي باهه ۾ وجهي پرکبو آهي. جنڪ ته برهم گياني هو ۽ ڪمل جي پتن وانگر پاڻيءَ ۾ رهندي، نرليپ هو. انهي ته ڀرت کي الق سمجهيو.

لوڪ سڃي ڏني رام ڀرت پربت انوپ اپار
تن من وچن سان مگن ٿي ساڻ وڏائي ويچار.

سڀ رام ۽ ڀرت جي ڀرمت کي ڏسي، وچار ٻُڌڻ کان پوءِ وچن ۽ ڪرم سان
انهن ۾ مست مگن ٿي ويا.

هڪ سنڪوچ اِها آ ظاهر ڀرير آهي ڀيو چرڻ کان ٻاهر
رام آخر ۾ ڀرت سمجهايو شترگهن کي پڻ ڇاتيءَ لڳايو.

هڪ اهو سڀ ظاهر هو ۽ ٻيو ڀرت جو ڀرير ورڻن ڪرڻ کان ٻاهر هو. رام
ڀرت کي سمجهايو ۽ شترگهن کي ٻه ڇاتيءَ سان لڳائي ڀرير ڀرگهت ڪيو.

سيوڪ وزير ڀرت رخ ڄاڻي لڳا ڪرڻ ڪم سمو سڃاڻي
دک موٽڻ جو ڪن ٻٽي منڊليون
رچڻ تياريون ڪرڻ لڳيون.

سيوڪ ۽ وزير ڀرت جو رخ ڏسي پنهنجي ڪم کي لڳي ويا ۽ موٽڻ جون
تياريون ٻئي منڊليون ڪرڻ لڳيون ۽ ٻه دک گهڻو هون.

ڀريو چرن وندي پاءُ ٻئي رام اِچا تي راضي رهي.
مُنِ ڪپسوي بن ديو سمورا سين سنمانيو سڀ جن ٻُورا.

ٻئي پاءُ رام جي آڳيا پائي سندس چرنن ۾ متو نمائي موڪلائڻ لڳا. بن
جا مني ۽ لهري ۽ ڀرت شترگهن کي آسيس ڏيڻ لڳا.

ڪري پرنام مليو لڇڻ سان سيه چرنن پڻ ڏورڻ
ٻڌي آسيس اڳتي هليا ڏسي پڻ منگل مُول

ڀرت ڀوءِ لڇمڻ سان پرنام ڪري مليو ۽ سيتا جي چرنن جي خاڪ مستڪ
تي لڳائيائين. آشرواد وٺي اڳتي هليا.

اڳيان جنڪ رام لڇڻ سرنائي ڪري وندنا ۽ موڪلائي
ديو ديا وس گهڻو دک پاتو سڄي سماج سان ٿورو لاٿو.

ڀوءِ ڀرت ۽ سڄي سماج پير اُگهاڙا ڪري رام اُن ڪوميا. ڌرتي جا ڪومل چرڻ ڏسي ڏرلي انهن ڪان ۽ وڏيڪ ڪومل ٿي پيئي!

ڪنڊا ڪڪري ۽ پٿر ڪنور پٿر نڪر ڪشٽ ڏيندڙ ٿوڙ!
آندر ڳهڙيءَ ڪس ڪومل بڻائي سڳند مند سيتل هوا هالي.

سيئي ڪشٽ ڏيندڙ شيون جهڙوڪ ڪنڊا، ڪڪري، پٿر، انڪراون ۽ پٿر وغيره ڌرتيءَ ۾ گهڙي ويا. هوا سڳند واري ٿڌي رهي هئي ۽ من کي آنند سان ڀري رهي هئي.

ڪڏهن سنان ۽ ڪڏهن پرنام ڏسي سوڀيا ٿئي ڀرت مستان!
مُن آگيا سان ڪڏهن وهي ڪڏهن سمرڻ سيه رام ڪري.

ڀرت ڪٿهن مهل سنان ڪري ٿو، ڪڏهن پرڻام ڪري ٿو. سوڀيا ڏسي ڀرت مست ٿي پيو. مني جي آگيا پائي ڪڏهن وڃي ٿو، ڪڏهن ورڪ ڇانو ۾ اچي سيتا رام جو سمرڻ ڪري ٿو.

سيه پرڀات ڪئي سڄي سياتي وسشٽ شترگهن ڀرت اچي.
ڏينهن ستو اڄ مُن ڳٽي "اڄ پڌاريو" رام مَن هٽي!

صبح جو سوير سڀني سنان ڪيو. ڀرت ۽ شترگهن به آيا. سڀا ڪئي ٿي. منيءَ سوچيو ته اڄ ستو ڏينهن آهي. پر رام "اڄ پڌاريو" چوڻ لاءِ به تيار ڪونهي! دل من هٽي ٿو.

ڀرت شجان رُخ رام ڏسي ڌير ڌري جوڙي هٿ اُٿي
سدا اوهين ٿا عرض اگهايو
ڪيو اِئين جئين مون آ چاهيو.

رام جو رخ ڏسي ڀرت ادب سان اُٿي ۽ هٿ جوڙي چيو ته اي رام، توهان سدائين منهنجي مرضي رکندا آيا آهيو. منهنجي وڏي ڀلائي، مون جيڪي به چاهيو آهي تئين توهان ئي ڪيو آهي.

مون ڪارڻ سنتاپ سهي دکي ڪير دک پين ڏيئي.
آگيا ڏيو، "توباران لال! سيوا اوڏ ڪريان چوڏنهن سال"

منهنجي ڪري سڀ دکي ٿيا آهن. هاڻي آگيا ڏيو ته توهان جي پاران
اوڌ جي چوڏهن سال سيوا ڪندو رهان!

معاف سيوڪ کي ڪاوڙ ڪريو سيوڪ سمجهايو ڏيا ڏريو.
پورت ونيه ٻڌي سڀ خوش ٿيا کير پاڻي هنس جدا ڪيا.

ڏيا ڀالي ڪاوڙ معاف ڪجو ۽ سيوڪ کي سکيا ڏيو. ڀرت جا اهي وچن
اهڙا ته صاف هئا جو جڻ ته کير مان پاڻي ڪڍي هنس وانگر ڪم ڪيائين. اهي
وچن ٻڌي سڀئي سڀا ۾ خوشي اچي وئي.

دين ٻڌو ٻڌي ٻنڌو سندا نمر وچن بن ڇل
وقت، جـاء موقعو ڏسي چيا اکر پرٻل.

رام ڀرت جا وچن ٻڌي ڏاڍو خوش ٿيو. اهي وچن ڇل ڪپٽ کان خالي
هئا ۽ وقت آڌار هئا. رام چيو ته:

پنهنجي منهنجي ۽ پرجن جـي
دوُر ڪئي چنتا گهر ۽ بـن جي
وسشٽ جنڪ جڳ جيسين آنهه لوڪي موٽڪي سڀني دک نانهه

تو پنهنجي، منهنجي ۽ بن سڀني جي چنتا کي دور ڪيو آهي. جيسين
وسشٽ ۽ راجا جنڪ آهن تيستائين لوڪي ۽ موٽڪي سڀني بابت چنتا نه ڪرڻ گهرجي.

ٽنهنجو منهنجو آهه پرشارٿ شان ڌرم جي رکيا پرمارٿ
پتا آگيا سڀ پالـڻ پالبون لوڪ ويد ڏيکاريل ڳالهيون.

تنهنجو ۽ منهنجو وڏو ڪرتوبه آهي ته پتا جي آگيا کي مان ڏيون. اهي ۽

چيو تہ اها جلد ٻڌاءِ، ڀرت اهي لفظ ٻڌي آنند ۾ ٻڏجي ويو.

چترڪوٽ بن من استان نديون جبل ۽ مرگهہ حيوان
ڪومل چرن ڇهي جا شي آگيا ڪريو تہ ڏسان نرپيہ.

منين جا استان، هرڻ، پکي، نيرت ۽ تلاءُ، جتي جتي لوهان جي چرنن جو سپرش ٿيو آهي. آگيا ڪريو تہ ڏسي اچان.

اُلر رشي جي آگيا پائي خوف بنا اچو چرن گهمائي
مُن ڪرپا سان بن سکدائڪ پوتر سندر جنت رهن مالڪ

اُلر رشيءَ جي آگيا پائي بنا خوف جي بن گهمي اچو. رام چيو تہ ٻاءُ بن نهايت سندر آهي، ڦل ڏيندڙ آهي ۽ ديوتائون رهن ٿا.

ڀرت رام ڳڻ سياءُ سنيهہ ڏاڍو سارهايو جنڪ وديہہ
سيوڪ ۽ سوامي سياءُ سهاوُن ڪري چٽڪ توپوڌرڪي پاون.

سيوڪ ۽ سوامي جو سندر سياءُ، ٻرٻر ۽ نير جو پوترتائي کي ڏ پوتر ڪري تنهن کي راجا جنڪ سارهاني ٿو.

رام ماتا سر دک سک جاڻي چئي ڳڻ دوش پربودي راڻي
ڪا ڪري رگهوير وڏائي ڪا ورڻي وري ڀرت ڀلائي

ڪوشليا دک کي هڪ جهڙو سمجهي سيني راڻين کي سمجهايو. ڪي رام جي مهما ٻيون ڪن، ڪي ڀرت جي نرمر کي بيون سارهائن.

اُتر چيو تنهن دم ڀرت آڏو جبل هڪ کوهہ
ڪر داخل سڀ اُنهيءَ ٿئي پوتر سڀوڌ.

اُلر رشيءَ چيو تہ اي ڀرت، جبل جي پاسي ۾ هڪ کوهہ آهي. سمورو جل انهيءَ ۾ وجهہ تہ سچي کوهہ جو جل پوتر ٿي پوندو!

پرت اُتر جي آڳيا پالي جل برتن سڀ ورتا ڳهرائي
پاڻ اُتر ۽ ٻيا گڏ ساڌ اُلي آيا جت ڪُوپ اڳاڌ

آڳيا وٺي جل جا سڀ برتن ڏيري تان ڳهرائي ورتا. پرت، پاڻ، اُتر رشي ۽ ٻيا ساڌ وٺي اُتي آيا جتي اهو شاهي کوهه کٽيو.

هنڌ پوتر اُهو جل رکي چيو سين کي اُتر رشي:
اصل کان هنڌ هيءَ مهاتم وارو پيد رهيو آ لڪل پر سارو.

اهو جل اُتر رشي اُنهيءَ هنڌ رکايو، جو سڀني ۾ پوتر هو. اُتر چيو ته هيءُ هنڌ اصل کان مهاتم وارو آهي پر ڪنهن کي خبر ڪانه هئي.

جُدا سيوڪن کوهه کوٽيو اُتي جل اوتيو رشيءَ چيو جتي
ڪيو قدرت اهڙي وڏو اُپڪار ٻيا ٿي سولا ڏکيا ويچار.

سيوڪن اُتي کوهه کوٽيو ۽ ان ۾ اُهو سڀني برتن جو جل آڻي وڌو جتي رشيءَ چيو هو. اهڙيءَ طرح سنسار جو ڀلو ٿيو ۽ ڌرم ويچار، جيڪي ڏکيا سمجهيا ويندا هئا سي سڀ سولا ٿي پيا.

پرت ڪُوپ چون هاڻي لوڪ اُت ٻارن هنڌ تيرٿ يوگيہ
سنان ڪرن جت پريم سان پراڻي
شُڌ ٿئي تنهنجا وچن ڪرم ۽ ڀاڳي.

اُنهيءَ کوهه کي هاڻي ماڻهو ڀرت ڪُوپ چوندا آهن. جيڪو ماڻهو ڀريم ۽ ايم سان ان کوهه ۾ سنان ڪندو، تنهن جا سڀ پاپ دور ٿي ويندا ۽ سرير پوتر ٿي پوندو، وچن سندر ٿيندو ۽ شڀ ڪرم ڪندو رهندو.

سڄي سماج ۽ ساڻ پيو سارو بن گهميو ڪري پيرن اُگهاڙو
سين ڇرڻ ڪومل ڏسي وڏ ڪومل ڌرن ٿي پئي!

سڌيالي آهي! نه ته مان، پرجا ۽ نگرواسي ۽ خود ماتائون ڏکي ٿيون ها ۽ سورج ڪُل لي آپدا اچي ڪڙڪي ها.

بنا سمي جي سج لهي جڳ ڪليش جيڪر ڪيڏو سهي؟
آنرٿ وڏاتا سچو ڪيو هُن جنڪ سي ڪٽي ورتو!

بنا وقت جي جيڪڏهن سج لهي ته هوند دنيا کي ڪيڏي تڪليف ٿئي! اهو سچو انرٿ وڏاتا ڪيو آهي. راجا جنڪ ۽ سيتا جي ڪرپا ئي تاڻ کي ڪٽي ورتو ۽ سڀني کي اُبارو.

پاڻ به ڪرڻ مونکان ڪراءِ ونش سورج جو ڀال سڌاءِ
اُپاءُ اهو ڪر رڻ سڌ ڏيندو شان اُتم ڪت نيڪي نيندو.

اي ياءُ، پتا آگيا پاڻا به مڃ ۽ مونکي به مڃاءِ. منهنجي لاءِ ڏکي حالت نه بڻاءِ. سورج ڪُل جو لال ثابت ٿيءُ. اهو تي ڏک اُپاءُ آهي، جو رڻ ۾ سڌ ڏيندو ۽ سورج ڪُل جو شان بلند رکندو ۽ تو ۾ نيڪي وانگر سڀني کي ٻوڙ اڀاريندو.

سواج سهت بس تنهنجي منهنجي
بن گهر ڪرپا ٿيندي رهندي
پت ماتا گر سوامي آگيا ڌرم مُول ۽ اُتم چون تا.

تنهنجي ۽ منهنجي، گهر ۽ ٻاهر ٻن ۾ رکيا ڪرڻ واري گرو جي ڪرپا ئي آهي. اتر ڌرم آهي ماتا پتا ۽ گرو جي آگيا مڃڻ.

هردي ڪومل وچن ڪٺن چوان
وقت نه ڏسان پل ڏاڍي ڪريان.
ڏکئي سمي ياءُ ياءُ سوائڪ پتر لڳي هٿ روڪي اُمالڪ

ياءُ، تو ڪومل هردي واري کي ڪوڙا وچن ٿو چوان. اهو سمي جو اثر آهي. مان به وقت جو ڏيان نه ڪري تو کي چوان ٿو. ڏکئي وقت ياڻ تي

سهائتا ليندا آهن. پر جو ڏک پيو ڪير روڪيندو؟ هت ني اهو روڪيندو آهي.

پرت کي آيو پرم سنتوش پاڻ سڄڻ ويا دک ۽ دوش
منهن پرسن ۽ن مليو آنند گنگي سرسوتي کوليو مک بند

پاڻ کي سهمڻ ڏسي پرڀو کي سنتوش آيو. جن جي ڳڻتي وڌندي رهيس
اهڙي نه خوشي ليس جو جڻ سرسوتيءَ جي دبا سان گنگي ماڻهوءَ جو بند واتڻ
کولي کيس ڳالهائڻ جي شڪتي ڏني الس.

ڪري پريم سان پوءِ پرنام ڪمل هٿ جوڙي چيو پڳوان
گڏ رهڻ سک پالو مون جنم ڦل ماڻڻ چاهيو مون

اوءِ پريم سان هٿ جوڙي وينتي ڪيائين ته اي ناٿ، مون توسان گڏ ٻن
۽ رهڻ جو لوڙي جنم پالڻ جو لاڀ حاصل ڪيو!

هاڻ ڪرپال ڪريو جا آگيا ڏري ڏرڻ سر پوري ڪريان سا
اهڙو سهارو پريو ڏيو ورهيه چوڏهن جڻ پل هڪ ٿيو.

هاڻي جيڪا ه اوهين آگيا ڏيو سا آءٌ سر تي وڪان. مون کي اهڙو سهارو
ڏيو جيئن چوڏهن ورهيه هڪ پل جان گذرن.

گر وچن سر تي رکي شنڪ نه آڻي ڪا
کيرتن جل آندو سين جا آگيا ڪريان سا.

سوامي، مون گروجيءَ جي آگيا اوسار سڀني تيرٿن جو جل آندو آهي. اللاءِ
جيڪا آگيا ڏيو، مان ان موجب ڪريان.

هڪ ابلاکا دل ۾ آهي سمي ڪري مون چڏي لکائي
"چؤ جهٽ پائي" رام چيو پرت پرجي آنند ۾ ويو.

هڪ خواهش الر، جا مون دل ۾ لڪائي رکي هئي. وقت نه ڏلم. رام

ڪئي آهي. مون ته لوڀيا جهڙا جيڪي وچن چيا آهن تن لاءِ دِيا ڀائي ڪريا ڪجو ۽ داس جاڻي دِيا ڪندا رهجو.

سَهج سياڻ مون سيوڪ جاڻي قُل اِچا رهت نيت پرماڻي
ڪان سيوا جهڙي آڳيا پالڻ فرض توهان جو سيوڪ سنڀالڻ.

پنهنجو سيوڪ سمجهي مونکي آشيرواد ڏيو ته، قُل جي اِچا پٺڀي مان توهان جي چرنن جو ڌيان ڪندو رهان. آڳيا پالڻ جهڙي ڪا سيوا ڪانهي. آڳيا پالڻ جو پرساد داس کي ڏيو. توهان سيوڪن تي دِيا ڪندا رهندا آهيو.

اکين ڇٽي ٽيو پرت وياڪل نِبل سرير جل اکين اچانڪ
چرن پڪڙي ڪيو پريم ڪـي ظاهر
غـم خوشي ٻئي ڪنڻ کـان ٻاهر

اکين ڇٽي پرت وياڪل ٿي واٺا سرير اُٿئي ڏڪرو، ٻنهي اکين ۾ جل ڀري آيس. پريم ۾ مست ٿي ڪئي رام جا چرن پڪڙيائين. سندس غم ۽ خوشي ٻئي ڪٿا کان ٻاهر آهن.

ڪمت رکي پورين ڪپٽ ڪيو اهو اتر سڀ ڏيون وڏو
ديو مايـا من موهيو لوڪن جـو
جئين سنگم ٿئي ندي ۽ سمنڊ جو

اندر خراب مت سوچي ۽ ڪمت ڪري مايا رچي ۽ سڀني جي من ۾ اهو اثر وڌاريو. ديو مايا جي ڪري سڀ ماڻهو موهجي ويا. ڪو به ڏيو ويلاڻ نه ٿيو. جو ايڏو پريم رام لاءِ ڏسي، سهي نه پيا سگهن. اٿوءَ جو اثر اهڙو ٿيو جيئڙو سنگم ڪنول نديءَ جو ٿيندو آهي.

سڀ ۾ چِنتا، سنتوش نه ڪن هڪٻئي کي ڪو پيد نه ڏين
دل ۾ ڪليو ۽ چيو ڀڳوان "جوان ڪتو ۽ اندر ڪڻ جانڻ"

سڀ ٻہ چئا لي پيا. ڪيئنڪي ٻہ پرستا ڪانهي. ڪڪيئي کي دل جو راز ٻہ لئا ڏنهن. ڀڳوان رام، سيتا اندر جي ڳالهہ کي سمجهي چوڻ لڳو تہ اندر ڏاڍو ڏکيو آهي. جران ڪتي ۽ اندر جي سياءُ م ڪو فرق ڪرلهي!

جنهن ڀڳتي مها پار نہ ڪو جنڪ، مٺي يسا ڪو پيو
لنهنڪي سارهائي ڪيئن ڪلسي پياءَ آتم ۽ مَنُ ڦلسي.

جنهن جي ڀڳتي ۽ برہر ڪي مني ۽ جنڪ ٻہ لئا ڳائي ها واڪاڻي تا سگهن لنهنڪي ڀلا تلسيداس ڪيئن ڳائي سگهندو؟ ڀڳتيءَ جي ڪري ڀاءُ آم لين ٿا ۽ من ۾ خوشي اچي ٿي.

پرت سمري پربر رام نہ ٿلي سيڪو اُنکي ڪُتل جوي
ڀڳوان ڏني اِها حالت سڀ جي ڳالهہ سوري ڀاپي ورتي.

پرمہ جو ڳالو ولڻ سان جنهن جو من رام ڀڳتيءَ ۾ نہ لڳي، انهيءَ کي ڪرڪو ڪتل ٿي سمجهندو آهي. ڀڳوان اِها حالت سيتي جي ڏسي ڳالهہ کي سمجهي ورتو.

پياءَ، جاڻين لون سوريہ ڪل نيتي
ستيہ سمند پتا ستيہ سان پريتي
سميہ سماج ۽ لاج کي جاڻين متر شترو چڱي ريت پڇاڻين

اي ڀاءُ، لون سوريہ ڪل لبتيءَ کي چڱيءَ طرح سمجهن لو. پتا جي ستيہ ۾ ڪهڙي پريت هئي، اِها ٻہ خبر اٿيئي. سڀا، وڏن، دشمن، دوست ۽ ٻين سڀني کي ٻہ چڱيءَ طرح سڃاڻين لو.

پتا پڇاڻا ڳالهہ هيءَ ساري ڪل گر ڪرپا فقط سنواري
پرجا پرواسي نہ تہ برروار دک ڏسن ها بنهہ اپار.

اي ڀاءُ، پتا ڪالسواءِ منهنجي سڀ ڳالهہ گرو وسشت جي دبا درشت لي

سماج سميہ ۽ ڌرم انڪول منيءُ چيا شبد سڀ سک ٻوُل
جنڪ پرت سمباد ٻڌائـي ڳالهہ پرت چئي اُتا ستائي .

وسشت مني سميہ سماج ۽ ڌرم انڪول ڳالهہ ڪئي . منيءُ پرت جي اچا ۽ جنڪ جي دل جي ڳالهہ ڪيس ٻڌائي .

رام جي جيڪا آگيا هجي سڀ ڪارج بس ٿيئن ڪجي.
رام چيو جنڪ پتا سمجاڻي ستيہ سـرل ۽ منڙي ڀـاڻي

اي رام، هاڻي تون جيڪا آگيا ڏين تيئن ڪرڻون . منهنجي صلاح اها آهي . رام هٿ جوڙي ستيہ سرل ۽ ڪومل واڻي چئي

توهين گرو جنڪ پتا سم چوندو
منهنجو چوڻ اُتي ٻنهہ نہ نهندو .
هاڻ اوهين جو حڪم ڪريو سؤڳند توهان جي ڪريان مان سو
پرت ويڪ وراهہ وشال ٻـڌ ڦـري ورتي تنهن ڪال

توهين گرو آهيو، جنڪ جي پتا سمان آهي. منهنجو چوڻ ڪو اتي ڪو؟ توهين حڪم ڪريو ۽ مان اهو مڃان! پرت جو وويڪ وراه جهڙو وڏو هو پر عين وقت سندس ٻڌ ڦري ويئي!

گـيان نيتر سان ڏٺو پرت پريم وس سڄي سماج
ڪري پرنام پوءِ ٿنهن چيو سمـري سيہ رگهراج

پرت گيان نيترن سان ڏٺو تہ سڄي سماج پريم وس ٿي ويل آهي . پوءِ رام ۽ سيتا جو سمرڻ ڪري چوڻ لڳو:

مات پتا گُر سڀ ڪجهہ توون پرم هتڪاري رکيڪ هون
سـرل سوـاڪ شيل نـڌان پرڻپالڪ سُروَگيہ سجان .

اي اڳوان، منهنجو ماتا پتا ۽ گرو سڀ ڪجهه تون ئي آهين. تون انترِيامي آهين. شيل جو نڌان، ڏهن جو رکيڪ ۽ سڀ ڪجهه ڄاڻڻ وارو آهين.

موهه وس ٿي ۽ توڙي نيت مان هت آيس تي پريت
اوچ نيچ ۽ ڀلو برو جنم مرڻ ۽ کوٽو کرو

موهه جي وس ٿي ۽ ليمه کي توڙي مان هتي آيو آهيان. سچي سماج ۽ ماڻهن کي تڪليف پهچائي. سنسار ۾ ته جنم ۽ مرڻ، چڱو ۽ برو، زهر ۽ امرت، سڀ ڪجهه آهي.

ڪير تو وانگر سيوڪ نوازي؟ پاڻ ڪري پاڻ ئي ساجي
پنهنجا ڪرتوت نه سمجهي پاڻ
سيوڪ سمجهي پر رهي نه ڄاڻ

توهان وانگر ڪير سيوڪ تي دبا ڪندو آهي! توهين نه سدائين سيوڪن جو خيال ئي رکندا آهيو توڙي سيوڪ کي ڄاڻ نه به هجي!

پرير سنيهه ۽ نندپڻ ڳالهيون آيس وساري رانديون نراليون
تون تڏهن به پاڻ نهاري
منهنجون ڏنگايون ڇڏيون وساري.

توهان جو پيار ۽ ننڍپڻ وارون مهربانيون سڀ وساري هتي آيو آهيان. توهان منهنجو برد سڃاڻي وري ۽ منهنجي ڏنگاين کي وساري مون تي دبا ڪئي آهي!

ناٿ ڪئي مون ڏاڍي ڊٺائي سچي سماج سان ڪير ڏنگائي
نه نهندڙ جي وڃن ڇپا ڪميا ڪجو ڪريو داس دبا.

مون توهان جو ۽ سماج جو ڪو خيال نه ڪيو، اها مون ڏاڍي بي حيائي

سماج سميہ ۽ ڏرم انڪول مني؛ چيا شبد سڀ سک موُل
جنڪ ڀرت سمباد ٻڌائي ڳالهہ ڀرت چٽي اُڌا سٽالي .

وسشت مني سميہ سماج ۽ ڌرم انڪول ڳالهہ ڪئي . مني؛ ڀرت جي اپا
۽ جنڪ جي دل جي ڳالهہ ڪيس ٻڌائي .

رام جي جيڪا آگيا هجي سڀ ڪارج بس تيئن ڪجي.
رام چيو جنڪ پتا سمجاڻي ستيہ سرل ۽ منڙي ٻاڻي

اي رام، هاڻي تون جيڪا آگيا ڏنين تيئن ڪرايون . منهنجي صلاح به
اها آهي . رام هٿ جوڙي ستيہ سرل ۽ ڪومل واڻي چئي

توهين گرو جنڪ پتا سم چوندو
منهنجو چوڻ اُتي ٻنهہ نہ ٿيندو .
هاڻ او هين جو حڪم ڪريو سؤگند توهان جي ڪريان مان سو
ڀرت وويڪ وراهہ وشال ٻُڌ ڦري ورتي تنهن ڪال

توهين گرو آهيو، جنڪ جي پتا سمان آهي . منهنجو چوڻ ڪو ٿئي ٿو؟ توهين
حڪم ڪريو ۽ مان اهو مڃان ! ڀرت جو وويڪ وراهہ جهڙو وڏو هو، ان جي وقت
سندس ٻڌ ڦري ويئي !

گيان نيتر سان ڏٺو ڀرت پريم وس سڄي سماج
ڪري پرنام پوءِ تنهن چيو سمري سيہ رگهراج

ڀرت گيان نيترن سان ڏٺو تہ سڄي سماج پريم وس ٿي ويئي آهي . پوءِ رام
۽ سيتا جو سمرڻ ڪري چوڻ لڳو:

مات پتا گرُ سڀ ڪجهہ تون پرم هتڪاري رکيڪ موُن
سرل سوڀاءِ ڪ شيل نڌان پرتپالڪ سُرگُ‌ه سجان .

اندر پرڀوءَ جو ٻڌي ۽ رام مان پيار ڏسي سرجڻ لڳو ۽ هاڻي ڪراهڙو پرڀوءَ رچي جنهن ڳالهه ۾ رکيو پئجي وڃي.

ديون اُستت سرسوتي ڪئي: لاڄ سين ڪو چرن پئي"
ڦيـر پرڀ ٻـتي مايا ڦهلاءِ ڪشٽ ڪان ديون هاڻ بچاءِ!

ديوتائن سرسوتي جي اُستت ڪئي ۽ اي ديوي هاڻي پنهنجي مايا ڦهلاءِ. اسان جي لاڄ تنهنجي چرنن ۾ آهي! پرڀوءَ جي بُڌيءَ کي ڦيري وٺ ۽ ديوتائن جو ڪارج پورو ڪر.

ونيه ديون سرسوتي ٻڌي ديون کي جڙ سوارٿ سمجهي
ڏسو، چون پرڀ مت کي ڦيرا! اندا ڏسن نه پرڀت سمير!

سرسوتي ديوتائن کي جڙ ۽ سوارٿي سمجهي دل ۾ چوڻ لڳي ته ڏسو ته هي کي چون ٿا ته پرڀوءَ جي مت کي ڦيرا! جا، اندا آهن. هو جي سميرو پرڀت جهڙي هردي کي نٿا ڏسي سگهن؟

پرڀ هرديه سيه رام نواس
رهي اونده ڪيئن منجهه پرڪاش؟
چئي سرسوتي برهم لوڪ وئي سين ديون کي چنتا ڏئي.

پرڀوءَ جي هردي ۾ ته سيتا ۽ رام جو نواس آهي! اونده ڪو پرڪاش ۾ رهي سگهندي؟ ائين چئي سرسوتي برهم لوڪ ۾ هلي وئي پر ديوتائن کي ڏاڍي ڳڻتي ۾ پئي ۽ وياڪل ٿي ويا.

اندر چيو وڌيو ڪين چرو پرڀ جي وس آ ڇگو ٻرو
وَري رام ٽ جنڪ ويـو رام اُتـي سنمان ڪيـو.

اندر سوچيو ته اسان جيڪي سوچيو هو سو ته ڪم پورو نه ٿيو. هاڻي اسان جو چڱو ٻرو پرڀوءَ جي وس ۾ آهي! جنڪ پوءِ سري رام وٽ ويو، جتي اُتي راجا جو سنمان ڪيو.

اهو ٻڌي ڀرت اکين ۾ پاڻي آڻي ۽ اندر جي آنند مانڊ ۽ چنتا کي روڪي چيو: رام وڏو ڀاءُ، پيارو ۽ پتا سمان آهي. لوڪن ۾ پتا برابر آهي. وسشٽ مهاراج ته سڀني جو گرو ۽ اسان جو هتڪاري آهي.

وشوامتر ۽ سندس سماج گيان وگيان جا سمنڊ اگهاڌ
شش سيوڪ ۽ ٻالڪ سمجهي ڏيو سکيا، مت توري منهنجي.

وشوامتر ۾ گيان جو سمنڊ آهي. مان لوهان جو ۾ شش آهيان. سڀ، مون اِي سمجهه ۽ ٻالڪ کي، اوري مت واري کي جنهن چئو نئين ڪريان.

رکي رام رخ ۽ رچي ڌرم پراڻين مون چاڻ
وڏي سڀ کي هت سين تئي ڪريو پريم پڇاڻ

اُنهيءَ ڪري رام جي رخ کي ڏسو ۽ جيڪي ڌرم چوي سو ڪريو. ۽ ٻڌ ٻڌ کي ۾ ڏسجو ۽ پڻ جي ڀلائي ۾ سوچجو!

ڀرت وچن ٻڌي ڏسي سياڻ سماج سمت سارهائي راءِ
چوڻ ۾ سولو ڪرڻ ڪٺن اکر تورا ارٿ ڏکيو ڪرڻ

ڀرت جو سياڻ ڏسي ۽ رخ کي سمجهي راجا ڪيس سارهائڻ لڳو. هن جيڪي چيو سو چوڻ ته سولو آهي ۾ ڪرڻ ڏاڍو ڏکيو. اکر ٿورا آهن ۾ ان جو ارٿ ڪرڻ يا ارٿ سمجهڻ ڏاڍو ڏکيو آهي!

مُک درپن جيئن درپن هٿ مک پکڙڻ بس ڏکي آوت
ڀوپ ڀرت مَن ساڌ سماج ويا سيتي وت رام مهراج

جيئن منهن آرسيءَ ۾ آهي ۽ آرسي هٿ ۾ آهي، ۾ منهن کي ڪو پڪڙي نٿو سگهي! ليڪن ڀرت جي ڳالهه ۾ عجيب آهي! ليڪن ڪري سڀ راڻا جنڪ، مني وسشٽ، ڀرت ۽ ٻيا سڀ ڀڳوان رام وٽ ويا.

رام پريم ويچار وس سوچ پيو اِندر راءُ
رچجي ڪا انڪل نئين ڳالهه ڀوي اتڪاءِ.

اندر ڀرت جو پريم ۽ رام سان پيار ڏسي سرڳ لوڪ ۽ هاڻي ڪراهڙو پرپنچ رچجي جنهن ڪارڻ ڀرت ۽ رکيو پنهنجي وڃي.

ديون اُستت سرسوتي ڪئي: لاڄ سڀ توهان چرن پئي"
ڦيــر ڀرت ٻــڌِ، مايا ڦهلاءِ ڪشٽ ڪان ديون هاڻ بچاءِ!

ديوتائن سرسوتي جي استت ڪئي ۽ اي ديوي هاڻي پنهنجي مايا ڦهلاءِ. اسان جي لاڄ تنهنجي چرڻن ۾ آهي! ڀرت جي ٻڌيءَ کي ڦيري وٺ ۽ ديوتائن جو ڪارج پورو ڪر.

ونيه ديون سرسوتي ٻڌي ديون کي جڙ سوارٿ سمجهي
ڏسو، چون ڀرت مت کي ڦير! انڌا ڏسن نہ پــربت سمير!

سرسوتي ديوتائن کي جڙ ۽ سوارٿي سمجهي دل ۾ چوڻ لڳي ۽ ڏسو تہ هون کي چون ٿا تہ ڀرت جي مت کي ڦير! ڇا، انڌا آهن. هن جي سميرو پربت جهڙي هردي کي ڪيئن ڏسي سگهن؟

ڀرت هردي سيه رام نواس
رهي اونده ڪيئن منجهہ پرڪاش ؟
چئي سرسوتي برهم لوڪ وئي سڀ ديون کي چنتا ڏئي.

ڀرت جي هردي ۾ تہ سيتا ۽ رام جو نواس آهي! اونده ڪو پرڪاش ۾ رهي سگهندي؟ ائين چئي سرسوتي برهم لوڪ ۾ هلي وئي پر ديوتائن کي ڏاڍي چنتا ۾ ڇڏي وئي ۽ وياڪل ٿي ويا.

اندر چيو ڳهيو ڪين چڙو ڀرت جي وس آ چڱو ٻـرو
ڳري رام ڳت جنڪ ويو رام اُتــي سنمان ڪيــو.

اندر سوچيو تہ اسان جيڪي سوچيو هو سو تہ ڪم پورو نہ ٿيو. هاڻي اسان جو چڱو ٻرو ڀرت جي وس ۾ آهي! جنڪ ٻڌي سري رام وٽ ويو، جنهن اُتي راجا جو سنمان ڪيو.

راجا جنڪ کي آئي ٻه ڪيترا ڏينهن ٿيا آهن. هن ٻه ڏاڍي تڪليف ورتي آهي ۽ ٻين جا ڏک ڏسندا آهن. هاڻي وينتي آهي ته جيڪي اوهه ڀي سو ڪريو. سڀ ڏوري توهان جي هٿ ۾ ٿي آهي.

ائين چئي ڪجهه هٽڪيو رام مني اندر ۾ خوش ٿيڏان
تو بن رام هي سڀ سک ساج دکــي بنا تو راڄ سماج.

اهو چئي رام ڪجهه هٽڪيو. مني دل ۾ ڏاڍو خوش ٿيو. مني چيو ته اي رام، تو ڪانسواءِ ٻنهين راڄن ۾ دک ڇانيل آهي.

آڪيا پائي آيـــو رگهوراءِ مست خوشيءَ ۾ ٿيو منراءِ
ڪري پرڻام جڏهن رام سڌايو مٿلاپٽ پوءِ ٿن وٽ آيو.

منيءَ رام کي موڪل ڏني. رام آشرم ڏي هليو ويو. مني خوشيءَ ۾ مست ٿي ويو. پوءِ يڪدم راجا جنڪ آيو.

رام وچن جڏهن وسشت ٻڌايا شيل سنيهه سيـــاءِ سڀايــا
سوچي هاڻ سڀ اهو ڪريو ڌرم پرماڻي سڀ جو ڀاو.

وسشت رام جا مدو ۽ سنيهه ۽ نيم وارا لفظ راجا جنڪ کي ٻڌايا. پوءِ چيائينس ته مهراج هاڻي اهو ڪجهه ڪريو جنهن ۾ ٻنهين جي ڀلي سان گڏ سڀني جو ڀلو ٿئي ۽ اهو ڌرم موجب هجي.

وچن ٻڌي ٿيو خوش مهاراج وئراڳ کي اٿين جڻ وئراڳ!
پريم مگن راءِ چپ ٿي ويو هٿ اڃي چگو ڪم نه ڪيو.

منيءَ جا وچن ٻڌي راجا خوش ٿيو. سندس حالت اهڙي ٿي وئي جو جڻ ته وئراڳ کي به وئراڳ ٿي آيو آهي. جنڪ پوءِ دل ۾ چوڻ لڳو ته مون هٿ اچي چگو ڪم نه ڪيو آهي.

بـن رهـي رام، راءِ چيو پران ڏئي پٽ پرماڻت ڪيو
ڪـڏي هڪ بـن ۾ٽي ڪيئن وڃهان
گـيـان انهيءَ کي فخر ڪريـان ؟

رام کي ٻن ۾ موڪلي راجا پنهنجا پران تياڳي ڇڏيا ۽ پٽ کي ٻن لاءِ مثال طور پيش ڪيو. هاڻي مان رام کي هڪڙي ٻن مان ڪڏي ٻئي ۾ ڪيئن وڃهان؟ منهنجي اهڙي گيان کي ڌڪار آهي!

مني تپسوي ۽ سڀ رشي وياڪل ٿيا راجا حال ڏسي
وقت ڏسي ڪري ڌيرج راج ويـو پيرت وٽ گڏ سماج .

مني، تپسوي ۽ سڀ رشي راجا جي حالت ڏسي وياڪل ٿي ويا . راجا وقت ڏسي، ڌيرج ڌري ڀرت وٽ سماج سميت هليو ويو.

وڏي اچي ڀرت وندنا ڪئي راءِ ڪـــي آسڻ اُتـم ڏني
وقت موجب ڇيو ڀرت کي راءِ "چڱيءَ ڀُر چاٽين رام سياءِ"

راجا کي عزت ڏيڻ لاءِ ڀرت اٿي وڏي آيو ۽ کيس وندنا ڪري اُتم آسڻ تي وهاريائين . ٻوءِ راجا ڀرت کي چيو ته اي ڀرت، توکي رام جي سياءَ جي چڱيءَ طرح خبر آهي .

ڌرم جاڻي ۽ ستيه رکي سڀ سان رام سنيهه
ٿار سنڪٽ ۽ ڪليش ڪيو جا آگيا سا ڏي .

رام ڌرم تي اُتل رهندو آهي ۽ ٻن جي سک لاءِ دک سهندو آهي. هاڻي لون تي آگيا ڏي ته الڪي اسين اها پالهه چئون .

ٻڌي ڀرت اک نيڻ ڀري آنـڊ مانـڊ من ڌيــر ڌري
ٻرٻو ٻـريـــ ۽ پتا سمان ڪل گـــرو وڌ سين سڄان

موڪلائي آيو. الي سيتا کي ڏسي ڳوڙهي ٻرٻر وچان کيس ڇانئيءَ سان لڳائائين.

تپسوي ويس پسي سييہ درشن ۽ٌ جنڪ ٿيو ڏاڍو پرسن.
ا پتري تو ڪل تاريا پيئي ساراهه ڪندا لوڪ تنهنجي تيئي

جنڪ سيتا کي تپسوي ويس ۾ ڏسي ڏاڍو پرسن ٿيو ۽ کيس چوڻ لڳو ته
اي پتري تو ٻئي ڪل تاريا آهن. ٽيئي لوڪ تنهنجا ڳڻ ڳائيندا.

لڄ ڪان سيہ ڪجهه ڪين چيو رات رهڻ اُت پسند نہ ڪيو
رُخ ڏسي سيہ راڻ ڄاڻ يو جنڪ سيہ جي ڳڻن سارهايو.

سيتا پتا کي ڪا ورندي ڪانہ ڏني ۽ پڻ اتي رات رهڻ بہ پسند نہ
ڪئي. راجا سيتا جي رخ کي ڏسي سندس ساراهہ ڪرڻ لڳو.

مِلي هر هر راڻي سيہ ڏني موڪل ڀَل لاءِ
سمو ڏسي سنڌيا ڪيو حال پيرت سُهاءِ.

راڻيءَ سيتا کي هرهر گلي سان لڳائي ڪانئس موڪلايو. سمو سڀاڻي راڻيءَ
پيرت جي ڳالهہ ڪئي.

ٻڌو جنڪ سچو پيرت وهنوار ڪل سگنڌ چنڊ امرت ڌار
ڪٽي ٻوٽيون پڻ اڪيون جل آڻي پيرت سيش ۽ قدر سڃاڻي

راجا جنڪ پيرت جي نيڪي ٻڌي ۽ جئين گل جي سگنڌ ۽ چنڊ جي امرت ڌار
خود پڌري ٿيندي آهي تئين پيرت جي نيڪي بہ خود پڌري ٿئي راجا کي ان جا
ڳڻ ٻڌڻ سان اکين ۾ پاڻي اچي ويو!

ساوڌان ٻـڌ سمک سلوچن پيرت ڪٿا ڇڏي توڙي ٻنڌن
ڌرم نيت ۽ برهم ويچار ڪليل ٻڌيءَ سان ڪريان پرچار

سنڌيا کي چوڻ لڳو تہ اي سمکي پيرت جي ڪٿا ٻڌڻ سان سنسار جا

ہتي آئي وڃي ٿا. ڏوھ ايمھ ۾ مھاڏي ڪليل ۾ڏي الن لي ڇوي.

پرت چريتر ڪيرت ڪرم ڏوھ شيل ڪنڊ نرمل ھوم
سمجهي ويچاري ۾ڏي انسان آلر الين جئين گنگا سنان.

پرمھ جو شل سترش ڏوھ ۽ بر بر ۾ڏي سان سڪ برابر ليندو آهي. اهو گنگا جي سنان جھڙو ۽ ٿو ڪندڙ آهي.

چوڻ
گٽن

اي سندري
ڪان ٻاھر. جل ٻا
اھڙا لي ڏڪيا آھن
ڪري يا ڇئي لئو

پرت
سو

راجا هنڪ و
ڪري سگهي ! لئو

سنان
پرت

رام سان ڪر
پرمھ، ابوڌ يا واسي،
ڪالي اڪڏي يا ھڙ

ڪهڙا ڏيئ
آهت آجي

* विशेष कार्यक्रम *

'त्रिमूर्ति शिव जयन्ति' महोत्सव ११ मार्च १९७५ को सायं ७ बजे रामलीला मैदान में सारगर्भित प्रवचनों, गीतों एवं नाटक आदि द्वारा मनाया जायेगा, जिसमें आप आमन्त्रित हैं।

* प्रदर्शनी के पश्चात् *

गीता-ज्ञान और राजयोग का पूर्ण स्पष्टीकरण प्राप्त करके जीवन में धारण करने के लिये आप पांच दिन के योग शिविर या ज्ञान शिविर में आमन्त्रित हैं। पूर्ण जानकारी के लिये प्रदर्शनी स्थल पर सम्पर्क कीजिये।

स्थानीय सेवा केन्द्र :-
(१) किशनपोल बाजार, जयपुर (६२१८४)
(२) १८७ राजापार्क, जयपुर (६२३४३)

ईश्वरीय सेवा में :-
प्रजापिता ब्रह्माकुमारियां
एवं ब्रह्माकुमार

नोट:—प्रदर्शनी समाप्त होने के पश्चात् भी किशनपोल बाजार स्थित "विश्व नव-निर्माण आध्यात्मिक संग्रहालय" प्रतिदिन प्रातः ८ से ११ व सायं ४ से ७ बजे तक देखने हेतु आमन्त्रित है।

پرت شيل ڪڻ نهر وڏالي پڳت پاڻ پروس پالي
چوڻ وڏاتا سمرت ناهي سپي سمنڊ ڇا ساهي سمالي !

پريم جي شيل ۽ ڪڻ ڪي سرسولي بہ ورنن ڪري نٿي سگهي. هن جي ڀڳتيءَ ۽ هن جي ڀڳتيءَ بہ ڀروسو ۽ سڀ سان ڀلائي ڪرڻ جو سڀاءُ ۽ ٻيا سڀ ڪجهه جي واسطي بہ سمنڊ سمائجي سگهندو؟

بار بار هو چوندو راج "پرت ديپڪ آونش سماج"
ڪني سون ڪڻ پارکو پرکي
سمي سڀاءَ سان پرک سڄڻ ڪي !

راجا مونکي وقت بہ وقت چوندو هو تہ "پريم سچي سماج ۽ ڪل جو ڏيئو آهي." سون کي جانچڻ لاءِ ڪسائي آهي ۽ مٽيءَ کي پرکڻ واري وسط ڪٽي وجهو آهي ليڪن سچي ڪرڙپ جي خبر پوندي آهي. پريم اهو وقت پئي پڌرو ليندو.

چيو ڪوشليا پريم سان وچو ڏيري پل ھاڻ
پريو ڪندو منهنجي رکيا متالپتي سجان.

ڪوشليا سنيهہ وس ٿي چيو تہ راڻي، هاڻي توهين پل پنهنجي ڏيري ڏي وڃو. منهنجي تہ هاڻي ايشور کي ئي بارس آهي ۽ متاپتي هميشہ اسان جو سهائڪ ٿي آهي.

ڏسي سنيهہ ٻڌي وچن اھول راڻيءَ پريا جهوليءَ چرن رکول
لڪ لهن تنهنجا وچن سهاءَ دسرت پتني رام جي ماءُ.

ڪوشليا جا سنيهہ ۽ گيان ڀريل وچن ٻڌي سيتا ڏاڍي خوش ٿي ۽ ڪوشليا جي جهوليءَ بہ ڪري پيئي. چوڻ لڳي تہ توکي اهي ئي وچن سونهن ٿا، جو تون راجا دسرٿ جي راڻي آهين ۽ رام جي ماءُ آهين.

شکتي ڪهڙي جا ڪري سهاءِ سورج رکيا کا ديپ جگاءِ !
رام رشي بن ڪري ديون ڪاج اَٽل اَچل ماڻي ايوڌيا راڄ.

سنسار ۾ لڇمڻ رکيا ڪرڻ جي شڪتي ڪيئنگي آهي؟ ڏيئي کي طاقت آهي جو سورج جي رکيا ڪري؟ رام ديوتائن جو ڪارج ڪري ۽ چوڏهن ورهيه پورا ڪري ايوڌيا ايندو ۽ اَٽل راڄ ڪندو!

پاتڙ پل رام نر ناگ اَمر سڪ پسائن سڀ پنهنجي گهر
ياڪولڪ مَن اڳي چيو رشي ٻول ڪڏهن جڙڻ ٿيو؟

رام جي پاتڙ پل ڪري انسان، ديوتا ۽ ناگ سڀ سک پائيندا. ياڪولڪمي، اها ڳالهه اڳ چئي آهي سا ڪوڙي ڪين ٿيندي.

الين چئي پيرين پئي سيه موڪل گهري ماءُ
سڀ گڏجي پوءِ گهرويون رڻي جهجيو آدر پاءُ.

الين چئي ۽ پيرن لڳي ڪري سيتا جي ماءُ سيتا جي موڪل گهري. پوءِ سڀ گڏجي گهر ڏي روانيون ٿيون.

سچي ڪٽنب سيه ملي الين جنهن يوگ جيڪي تنهن تيئن
لهسوي ويس ۾ سيه ڏسي ٿيون سڀني کهٽو ڏکي.

سچي ڪٽنب سان سيتا هر ڪنهن جي يوڳتا ڏسي ملي. ڪيس لهسوي ويس ۾ ڏسي سڀ غمگين ٿيا.

جنڪ وسشٽ جي آگيا پائي ڏيري آيو پڻ رام موڪلائي
جنڪ سيه کي ڇاتيءَ لائو اکيون ڏڏيون من آنند پائو

راجا جنڪ وسشٽ جي آگيا پائي ڏيري ڏي روانو ٿيو. رام سان ۽ جنڪ

راءِ جبل بن جهرڻا ڏسندو ڪندمول ڦــل ميوا چــنندو
ڪِــنَ برابر سال سپ ڏينڌا ورهه چوڏهن ائين نبري ويندا.

رام جبلن جون ڪندرائون، جهرڻا، بن ڏسندو، انيڪ ڦل ڦول ميوا چُنــي کائيندو. اهي چوڏهن سال نه هڪ ڪن وانگر گذري ويندا.

ائين سمجهي سپ ميڻن غم رام ۽ ساٿين سِين وڌــن.
تنهن مهل هڪ داسي آئــي وقت سنو ڏسي وڪ وڌائي

سيڻي ائين سوچين ٿا ۽ اها ڳالهه سيني کي وڻي ٿي. انهيءَ مهل سيتا جي ماتا هڪ داسي موڪلي جا سنو وقت سمجهي اُتي آئي.

سيِه سسين سيــن اُپــواس جنڪ راڻيون آيون ملڻ لءِ خاص
عزت سان ڪوشليا سِين وهاريو
اُچت آســن ڏنـــي ڪين ڪيڪاريو

سيتا جي سيني سسين کي ورت هو. تنهن ڪري راجا جنڪ جي طرف جون سڀ راڻيون هنن سان ملڻ لاءِ آيون هيون. ڪوشليا سڀني جو ڳيڙو آدر ڪيو ۽ اُچت آسن ڏنو.

رام سيِه سيي پريم جي مورت جدا جدا ڏاري آيون مورت
ڀال ڪيل سر برهم مت توڙي ڪيو ڦيڻ سان پٿرڪي ڦوڙي.

سڀ ۽ رام ۽ سيتا جي مورت هئي. جڙ ۽ ساڪيات جدا جدا روپ ڌاري آيون هيون ۽ ايڏو هو سندن سيِه رام لاءِ پريم! سيتا جي ماءُ چيو ته برهما جي مت اُلٽي آهي جنهن کير جي ڪجهيءَ سان پٿر کي ڦوڙڻ چاهيو آهي.

ٻڌي چيو ايءَ ديويءَ سمترا ڪٿ برهما جي آهه وچترا
پيدا ڪري ۽ پالــي نـــاس ڪيت ٻڌي آ وڏاٿا خـــاص

سمترا راڻيءَ چيو تہ برهما جي مٿ هميشه ٻارن جي کيل جوڙي آهي ! پيدا ڪري، پالي، وري ناس بہ ڪري ڇڏي! وڌاتا جي مٿ بہ اهڙي ئي آهي.

چيو ڪوشليا روئڻ نہ نهندو دک سک ڀوڳي ڪرم سان پنهنجو
ڪنن ڪرم ڪت ڄاڻي وڌاتا شُڀ اشڀ ڪرم ڦــل داتا .

ڪوشليا چيو تہ روئڻ بہ نتو لهي ۽ دوش بہ ڪنهنجو ڪرڻو . هر ڪو ڪرمن جو ڦل ڀوڳي ٿو . اها وڌاتا جي ڪم برهم ئي ڄاڻندو آهي ۽ چڱن يا برن ڪرمن جي سزا يا انعام ڏيندس هٿ ۾ آهي ، جو بہ ڪرمن موجب ڏئي ٿو .

راجا مرڻ ڪري ياد ڪهاڻي
روئي هر ڪا ڏسي پنهنجو هٿ هاڃي !
سيير مات چيو سچي ڪوشليا ڏوهہ دوش سڀ ڪونا پيا.

راجا جي مرڻ ڪي ياد ڪري روئڻ بہ پنهنجي دک سک ۽ لاڀ هاڃي مطابق هرڪا ڪري ٿي . سڀ بہ ڪرمن وس. سيتا جي ماءُ چيو تہ راڻي ڪوشليا سچ ٿي چوي . ٻئي ڪي دوش ڏيڻ ڪوڙي ڳالهہ آهي .

رام سيير لڇڻ بن رهــن سنُو نتيجو ڪــو
پرت ويوگ سهي رام جو خيال مون ڀاري سو.

ڪوشليا چيو تہ رام جي بن وڃڻ جو ڪو سٺو نتيجو ئي نڪرندو ! مون کي تہ رڳو ڀرت جو خيال آهي تہ هو رام جي جدائي ڪيئن سهارن ڪري سگهندو؟

ٻريپ ڪرپا آسيس اوهانجي پٽ نهرون شُڌ جيئن گنگا جي
رام قسم نہ مون ڪاڏو ڪڏهن سچ چوان پڇيو لوهان جڏهن.

منهنجا پٽ ۽ نهرون، اوهان جي آشرواد سان ۽ ٻڪران جي دعا سان اهڙا تہ پورا آهن . جهڙو گنگا جي جو شُڌ پورو جل آهي . مان سچ ٿي چوان تہ مون ڪڏهن بہ ، اڄ تائين رام جو قسم نہ کاڌو آهي ، پر اوهان جو پڇيو آهي لهڻ ڪري ٿي قسم کڻي چوان ٿي .

يلا ڇا ڪيو آهي؟ تلسيداس چوي ٿو ته سڀ ٻيوي، ٻوڪي، رشي ۽ مني راجا جي مرليوءَ جي ڏک روپي نديءَ پار ڪرڻ ۾ اسمرٿ ٿي پيا.

ڪيو اُنسر اپديش جنهن تنهن پرش منيشورن
ڌريو ڌيرج نريش چيو وسشٽ جنڪ راءِ ڪي.

جتي لتي منيشورن سڀني کي گيان جو اُپديش ڪيو. وسشٽ منيءَ، راجا جنڪ کي چيو ته مهاراج هي ڌيرج ڌرڻ جو وقت آهي.

گيان سورج پيءُ رات کي ناس
وچن ڪرڻن من ڪمل وڪاس
تنهن ڇا ڪوڙو موهه بگاڙي پريم سنيه رام جنڪ نياري.

گيان جي سورج پڙ جي اونداهيءَ رات تي سوب پائي ۽ ڪوڙو موهه ٿاري ڇڏيو. وچن جي ڪرڻن من روپي ڪمل گل ٽيڙي ڇڏيا. راجا جنڪ کي هردي ۾ موهه اُهين ٿئي، اهو سڀ رام ۽ سيتا جي پريم جو پرتاپ آهي!

وشئي ۽ ساڌڪ ۽ پڻ سياڻا تيئي قسر جيويد واڪائيان
رام سنيهه جنهن من گهٽو ساڌ سيا سو جن وٽيو

ويدن ۾ وشي، ساڌوءَ جي من کي ساڌ ٻندا آهن ۽ ڏاها، انهن ٽنهين قسمن جا ماڻهو چيل آهن. جن جو من رام جي پريم ۾ مست آهي ۽ ستسنگ سان پريم ۾ اُن سي ساڌ سيا ۾ عزت پائيندا آهن.

رام پريم بن سونهي نه گيان ٻڌي اوڙاهه ٻيڙي بنا سکان
منيءَ جنڪ کي ائين سمجهايو رام گيات سنان ڪرايو.

رام جو پريم هردي ۾ هجيئي نه، ته پوءِ اهو گيان ڪيئڙي سوڀيا پائيندو؟ ٻيڙي ۾ بنا سکان جي سمنڊ ۾ ٻڏي ويندي. ائين چئي مني وسشٽ رام کي ۽ راجا جنڪ کي پريوڌ ڏنو ۽ رام جي گيات ۾ سنان ڪرايو.

اوڌ رهندڙ برهم پُرواسي متلاپر جا نگرنواسيَ
وسشت پروهت شتانند شوڌيو جن گس پرمارٿ کوجيو

اوڌ ۽ نگر جا برهمڻ ۽ پرواسي، متلاپور رهڻ وارا برهمڻ، سورج ونش
گرو وسشت ۽ جنڪ جو پروهت شتانند جنهن پرمارٿ جو رستو ڳولهيو آهي.

ڏيڻ لڳا سڀ نيڪ اُپديش ڌرم نياءُ ۽ گيان سنديش
وشوامتر ڪري ڪٿا پراڻ سمجهايو سڀني سڀا وڏان

اهي سڀ گيان ۽ ويراڳ جو اپديش ڏيئي رهيا هئا. وشوامتر پراڻن جون
ڪٿائون ٻڌائون ۽ سڀني سڀا کي وڏان ٻڌايو.

تنهن مهل ڦل ڦول ڏل موُل انيڪ انبار
بن رهندڙ آيا کڻي پيري پيرئُن هڪ وار.

اوڏيءَ مهل بن جا رهاڪو ڦل ڦول جا انبار پريون پري کڻي آيا ۽ اچي
پيش ڪيائون.

ڦاهي ڏاليون وسشت مڻ مڪيون سڀن نر نار
پوڄي ديون کي کيو سارو ڦل اهار.

اهيءَ ميوي جون ڏاليون ڦاهي مڻيءَ وسشت سڀني استرين پرشن کي
موڪليون جن ديون جي پوڄا ڪري ڦل آهار ڪيو.

سيتارام سنگ بنواس ڪروڙ سرڳن کان پڻ وَڌ خاص
چڙي سڀيه رام جو گهر رهي تنهن وِڌ شل جنم نه ڏئي

رام ۽ سيتا سان گڏ بن ۾ گذارڻ ڪروڙ سرڳن کان به وڌيڪ سکدائي آهي
جهڪو اهڙو سنگ ڇڏي گهر ۾ رهندو تنهن کي نه وڌاتا شل جنم ئي نه ڏني
ها ۽ شل جمي ئي نه ها!

خبر لهڻ لءِ مُڪو ميــراج   پرڻاميو چئي ائين، مـُنـڊراج
پنج ست سؤنها پنهنجا ڏئي   ڪائنن موڪاليو ائين چئـي.

راجا پوءِ اسان کي خبر لهڻ لاءِ موڪليو آهي. ائين چئي هدم منراج کي پرڻام ڪيو. وسشٽ منيءَ ڪين ٥-٧ سونهان پنهنجا ڏيئي سائن موڪالي ڇڏي.

جنڪ اچڻ جي خبر ٻڌي   خوش ٿي اوڌ سماج
رام موٽي متان جنڪ چئي   پيو سوچ اِنــدر راج

جنڪ جو اچڻ ٻڌي ايوڌيا واسي خوش ٿيا. اندر دل ۾ سوچيو ته متان جنڪ جي زور ڀرڻ تي رام ايوڌيا موٽي وڃي!

ڳري ڳالا ڪان ڪُٽل ڪيڪئي   ٿلي اَچي ڪنهن دوش ڏئي؟
جنڪ پڌاريو ٻڌو نــر نــار   پيا رهون هُن ڏينهن ٻه چار!

ڪيڪئي ته هاڻ پڇتائي ٿي ۽ ڳالا ڪان ڌجي ٿي! ڪنهن کي دوش ڏيئي ٻاڻ کي نردوش ٻڌائي؟ جنڪ جو اچڻ ٻڌي سڀ خوش ٿيا ته من انهيءَ بهاني ٻه چار ڏينهن وڌيڪ رام جو درشن ڪري سگهون!

پريم مگن سڀ ٿنهن وقت   ٻڌي اچــڻ متاليش
سيا سهت پـــڻ سڀ اُٿيـا   اڳتون رام مهيش.

انهيءَ مهل سڀ پريم جي مستيءَ ۾ اچي ويا. ڀڳوان، سچي سيا سميت اٿي ڪري ويا ۽ اڳتون رام ۽ ٻنيان سڀ اڳوانيءَ لاءِ هليا.

گرو پائــر پيو سات سچو   ادب ڪري رام اَڳي وڌيو
چترڪوٽ کــر جنڪ ڏسي   ڪري پرڻام رٿ ڇڏي ايي.

گرو، پائر ۽ پيو سات اڳي ڪري، ادب ڪان رام اڳتي وڌيو. جنڪ جڏهن چترڪوٽ ڏٺو، تڏهن هو رٿ ڇڏي هيٺ لهي هليو.

رام درس اُنساهہ گهڻوئي راهہ ٿڪاوٽ ڪشٽ نہ ڪوئي
مـــن وسي جنڪ سيتارام سرير ســـۃ ڪهڙي ڏک آرام

رام جي درشن جو سيتا جي من ۾ اُتساه هو، رستي جو ٿڪ ۽ ٻيو ڪشٽ ڪٿين ڪي بہ محسوس ڪرڻ ڏيو. من ۽ سيتا جو اُتي آهي، جتي رام ۽ سيتا آهن، پوءِ ڏک ڪلپش جو ڪهڙو احساس ٿيندو؟

جنڪ ڪيو مُن اگيان پرڻام رام نمسڪار ڪئي منين ساڻ
پالر ونـي مليو رام جنڪ ڪِلي ٿي ڌرتي ڏسي چـٽڪ

راجا جنڪ گيٽي شرڌا ڏيکاري وسشٽ منيءَ سان پرڻام ڪيو. رام ۽ ڀائن جنڪ جي منين سان نمسڪار ڪئي ۽ پوءِ پالرن سميت راجا جنڪ سان پرڻام ڪيائين. پوءِ سيتا کي ساڻ وٺي آشرم ڏي هليو. ان وقت ڌرتيءَ لئي ٻوڏاري خوشي ڇانيل هئي، ڄڻ تہ ڌرتي بہ ٻئي کلي.

ٻنهين طرفن دک گهڻو ٿيو لڇ ڌيرج گيان ذرو نہ رهيو
راڄ رُوپ ۽ شيل سارهائي اُئين روئن جڻ ساگر لهرائي !

دک جو ملڻ ڏسي ٻنهين طرفن جا ماڻهو دکي ٿيا. گيان، ڌيرج ۽ لڄ وسري رهي! راجا دسرٿ جي شيل ۽ گڻن کي سارهائي اهن روئي رهيا هئا، ڄڻ تہ سمنڊ ٻوليون اڀ هڻي !

ٻـڏي شـوڪ سمنڊ سوچـن نـــار نـــر وياڪل مها
دوش ســڀـو ڌري چـــون ڪيو وڌاتا هي پلا چيا ؟
ڪپسوي جن ـۃ بوکي ســن دشا ڏسي جنڪ راڄ جي
ڪلسي نـــہ سمرٿ ندي پـــار ڪرڻ ارٿ
سهج سنيه سيـاڄ جـــي

عالم ڏسي سڀ استريون ۽ پرش وياڪل ٿي ويا. ڇوڙ لڳا تہ وڌاتا هيءَ

رام ۽ ماءُ پرھوءِ پلا چا چڙي؟ اوڏيءَ مهل راجا جنڪ جا دوت اچي آيا، جنڪي وسشٽ پاڻ وٽ سڏايو.

ڪندي پرنام تن رام نهاريو ويس ڏسي تن من ڏکيارو
دوتن کـــان مزاج پڇيو جنڪ راڄ ڪيئن خوش هيو؟

دوتن پرنام ڪري رام ڏي نهاريو ۽ دل ۾ ڪين ڏاڍو ڏک ٿيو. مزاج
دوتن کان راجا جنڪ جي خوش چڱڀلائي پڇي.

ادب سان دوتن پيو سرنائي سگهي خوشي نه من سمائي
اوهان پڇيو اِهو خوشيءَ جو ڪارڻ
ڏيسا درشٽ سان سڀن نهارڻ.

اهو ٻڌي دوتن چيو ته سرامي، اوهان جو اسانجي مهاراج جو ڪشل پڇڻ
آهي، اهوئي سندس ڪشل جي برابر آهي.

راجا دسرٿ پرلوڪ ٻڌي جنڪ ۽ پـــرجا سڀئي دکي
تانءِ جنڪ سڀ ڇون وديهي وديھ دشا ڪلي دک ڀرويئي.

راجا دسرٿ جو پرلوڪ پڌارڻ ٻڌي راجا جنڪ کي تمام گهڻو ڏک ٿيو.
هنکي لوڪ وديهي ڪري ڇوندا آهن، پر انهيءَ دک جي ڪري سندس وديھ
حالت ۾ هلي ويئي ۽ دکي ٿيو.

ڪيڪئي ڏنگائي ٻڌي ڀوپال نانڪ بنا مڻ ڪيئن بيحال
ڀـــرت راڄ ۽ رام بنواس هرديه جنڪ جي اهڙو هراس.

ڪيڪئي جي ڏنگائي ٻڌي راجا کي ڪجھ به نه سجھيو! جنهن مڻيءَ کانسواءِ
نانگ بيهوش ٿي ويندو آهي، راجا جنڪ جو حال به ساڳيو ٿي ويو. رام جو بن
وڃڻ ۽ ڀرت جو راڄ تلڪ ٻڌي به هنکي گهڻو ڏک ٿيو.

راجا پنڊت وزيــر سڏي پڇيو سين کان، اُڃت هجي
ايوڌيا حال ڪن سين ڪيو ڏي خبر ڪنين ڪجهہ نہ ڇڏ.

راجا وزير ۽ پنڊت کوراني هن کان صلاح ورتي تہ راجا دسرٿ جي آڳيا
جي الر ڪري جيڪي ليڪ هجي سو ڪر وڃي.

آخر راجا آيو ويچار آوڌ مڪا ڪنهن چار هوشيـار
پرت هرديہ گت پاڻ اپاءُ اچن ڏسي ڪنهن بنا لڳاءُ.

تنهن ويچار ڪري چار دوت ايوڌيا موڪليا تہ جاچي اچن تہ پرت جو رخ
ڇا آهي؟ پر انهن کي ڪنهن کي بہ نہ پوي.

دوتن اچي موتي خبر ٻڌائي پرت ڪرتي ۽ نيت سچائي
گر پرجن ۽ سيئي وزير مست ڪيا سڀ پـرت اُڪير!

دوتن اچي سموري پرت جي ڪرتيءَ ۽ نيت بابت ٻڌايو. گرو، پرواسي،
منتري ۽ خود راجا پرت جي پرير کي ڏسي مست ٿي ويا!

ڌري ڌيرج ڪري پرت وڏائي سڻاپتي ۽ سيا سڏائي
گور شير ۽ ديش رکوارا چڏي، ڪجهہ گهوڙا سيئي سنواريا

پرت جي وڏائي ڪري هن سڻاپتيءَ ۽ سيا کي گهرايو. شهر جي
رکيا لاءِ رکوارا ڇڏي ويت، هاٿي ۽ گهوڙا تيار ڪيا

ڪري مهورت ساڌي هليا تتڪال آرام ڪئي نہ ڪيو مهپال
صبح سنان ڪري پـرياڳ لهڻ لڳا جڏهن جمنا ماڳــ

مهورت جاچي اُتان هليا. راجا ڪٿي بہ آرام نہ ڪيو آهي ۽ منزلون ڪندا
پرياڳ پر پهتا آهن ۽ اڄ صبح جو ترويڻيءَ ۾ سنان ڪري، جڏهن جمنا جي
ڪناري لهڻ لڳا:

ڏسي توهان ۽ گروءَ جي ڪرپا
دوش ڪوپ پيا خيال مٿي ويا .
هاڻ ڪريو سو جيڪي نهي جيئن توهان ڪا چنتا نہ رهي

گروءَ ۽ توهان جي ڪرپا سان منهنجا سڀ ڏک ناس ٿي ويا. هاڻي توهان جيڪا آگيا ڪريو، جئين توهان کي بہ چنتا نہ رهي .

گُر وچنن جو شيوڪ شڪجي بُڌ ماريل بس تنهن جڳجي
ڇڏي لالچ ڪري گُر سيو ڪائي سيوڪ جي انبر آهہ پالائي

جيڪو سيوڪ گروءَ جي وچنن پر شڪ آڻي تنهنجي بُڌ ماريل ڄڻبي . لالچ کي ڇڏي گروءَ جي سيوا ڪرڻ پر ئي سيوڪ جي ڀلائي آهي .

ناٿ وينتي ٻڌو هڪ منهنجي
پوءِ ڪريو جسا رضا اوهان جي
تلڪ سامگري ڪٺي آهيان آيو ڪريو سڦل ۽ جيئن فرمايو

منهنجي هڪ وينتي ٻڌو. پوءِ جيڪا بہ توهان جي اِڇا هجي اهو حڪم ڪريو. مان تلڪ جي سامگري ساڻ ڪٺي آيو آهيان. اُها سڦل ڪريو ۽ پوءِ بہ آگيا ڪريو .

بن اسين ٻئي، توهين پرجا سنڀاليو پاڻ
لڇمڻ شترگهن موٽي وڃن آءٌ هلان تو ساڻ .

اي رام، شترگهن سميت مونکي بن پر موڪليو ۽ پاڻ وڃي پرجا جي سنڀار ليو. يا تہ وري لڇمڻ ۽ شترگهن موٽي ايوڌيا وڃن ۽ مان توهان سان گڏ بن پر رهان .

بن نہ تہ اسين ڀائر ٽيئي اوڌ موٽو رام سيہ ٻئي
جئين پرسن ٿئي دل اوهانجي سا مرضي آ سمجهہ اسانجي .

هي ڇاهيو ته اسين ڪٿي پاڻ ئي ٻر وڃون ۽ اوهين ۽ سيتا اجوڌيا وڃي راڄ ڪريو. جيئن لوهين پرسن ٿيو، مهاراج!

لوهان ڏٺيو سڀ مونتي ٻار ڌرم نيت مون ناهه ويچار!
سوارٿ خاطر مون دل ملال پين پلو ڪيئن سوچي دلال؟

لوهان ته سمورو ٻار مونتي ڪٿي اڇليو آهي. مونکي پنا ڌرم ۽ نيمه جي ڪيڙي خبر؟ مان لوهان جي اچا موجب ڪرڻ لاءِ تيار آهيان. منهنجي الڊر ۾ اڪيلي هي ڪري سنو واپار ڪيئن ايندو. دال ڪي پين هي پلائي جو اوڙ لوروڻي مٿي لندو!

ڳالهه فقط مون اڻا وٽي جيئن اوهان چٽ شانت ٻٽي
چرن سؤڳنڌ ڪٽي سچه چوان هڪ اُپاءُ جڳه منگل ميان.

مونکي ته اها ڳالهه لي وٽي جنهن ۾ اوهان جي چت کي شانتي اچي. مان قسم کڻي ٿو چوان اسان جي ڀلائي انهيءَ هڪ اُپاءَ ۾ آهي.

شڪ چڏي جيڪي چئو مين سڀ ضرور
اڻ ترا تت اڪيارٽي ٿي اُلجهن سڀ دُور

شڪ اصل نه آڻيو ۽ جيڪي به حڪم ڪندا، اسين سڀ ضرور مڃينداسون، جنهن جي ته اُرڻا واري الجهن مٽي وڃي.

پرت وچن ٻڌي سين سارهايا ديون مٽان پڻ گل وسايا
خوش ٿيا سڀ ايوڌياواسي مُنِ وزير سڀ داس ۽ داسي.

پرت جي اها ڳالهه ٻڌي سڀني کي سنتوش آيو. ديوتائن پرت جي اُدارتا کي سارهايو ۽ گل وسايا. ايوڌياواسي ۽ مهراج وسشت پڻا ٿيو.

جپ رشيو من رام اشانت رام چوي ڪجه ڪيڙيءَ پانت؟
انهيءَ مهل دوت جنڪ جا آيا مني وسشت پاڻوٽ سڏايا.

دک ڏنا گهڻا ڏينهن ديوتائن

نرسنگهه پرهلاد ڪري هتيا وتائن
هت ڪنن رکي پٺي پڻ چاتي
چوُن پـرت هت موت حياتي!

ديوتائن گهڻا ڏينهن ڏک سنا ۽ پرهلاد ۽ نرسنگهه اوتار ڪري اهي دک هتي ويا. هاڻي وري ديوتائن تي جو ڪشٽ آهي، اهو نوارڻ ڀرت جي وس ۾ آهي. اسان جي حياتي يا مرڻيو ڀرت جي هت ۾ آهي!

سيهه پتِ سيوڪ ڪري جو سيوا ڪام ڏين سر ماڻي ميوا
ڀرت ڇڏيو خود ڪاج بڻائي بس، وڏاتا ڇڏيو ڪم ناهي.

سيتا پتي رام جي سيوا، ڪام ڏين جيڙو ڪم ڪندي آهي. خود ڀرت ني اسان جو ڪم بڻائي ڇڏيو ۽ وڏاتا اهڙي مت ڏنس!

ڏسج اندر تون ڀرت سياڻ پريم وس جنهنجي بڻيو رگهوراڻ
منُ رکو تِر ڪونهي دپ هاڻ ڀرت کي پاڇو رام جو جاڻ.

اي ديو پتي اندر، ڀرت جو سياڻ ڏس! جنهنجي پريم جي ڏوري ۾ رام بڌل آهي. من کي هاڻي نيڪ جڳهه تي رکو. هاڻي ڪو به خطرو ڪونهي. ڀرت کي رام جو پاڇو ئي سمجهو.

ديون سوچي گرو ورهسپت چيو رام اندر ۾ خيال ڪيو
پنهنجي مٿي کٽي بار سجان ڀرت ڪري بيو ڪروڙ انومان.

ديوتائن جو گرو ورهسپت سوچ ڪرڻ لڳو ۽ چوڻ لڳو رام کي ويچار ٿيو. ڀرت سچو بوجو پنهنجي ڪلهن تي رکي ڪروڙين قسمن جا انومان نه ڪري ٿو:

نيڻ ويچاري گالهه اِهائي "رام آئيا ميڻ آهه پلائي"
ڇڏي آپو رکي رضا منهنجي آئي پريم وس دل آ جنهنجي.

پوءِ ويچار ڪري ڏٺو ته رام جي آڳيا موجب مون کي هلڻو آهي! رام پنهنجي پرڀو کي منهنجي پرام مٿان قربان ڪرڻ لاءِ به تيار ٿيو! ڪيڏي نه هن جي مرتبي دڀا آهي! هو رگو منهنجي مرضي رکڻ لاءِ ٿي ائين ٿو ڪري.

ڪيو اُپڪار مونتي گيتو سڀ وِڌ سيتا رام
پيرت ڪيو سرڌرڻ رکي هٿ جوڙي پرڻام.

رام مونتي ڏاڍي دڀا ڪئي آهي. ائين سوچي پوءِ هٿ جوڙي پرڻام ڪيو.

چوان چوايان مان ڇا سوامي ڪرپا نڌان پريپ انترجامي
گرراضي پڻ توهين انڪول مٽيا انـــدر جا سنسا سوُر.

اي سوامي، توهين انترجامي آهيو. مان ڇا چوان ۽ ڇا چوايان؟ گرو به خوش آهي ۽ توهين به منهنجي اڳيا جي انڪول آهيو. منهنجي من مان سڀ ملين ويچار هليا ويا آهن.

مان دنس ٿي پنهنجي دوهه طرف پلجي، سڄ ڪهڙو ڏوهه!
منهنجو نياڳه ماتا ڪٽلائي خلاف وڌاتا سمير ڪنتالي.

مان پنهنجي دوش ڪان ٿي ڊنو آهيان. ماڻهو طرف پاڻ پلجي ٿو ۽ ڏوهه سڀ کي ٿو ڏئي. منهنجو نياڳه، ماتا جي ڪٽلتا، برهما جي ٽيڏي نظر ۽ سمي جي ڪٺنتائي،

گڏ جڻني اڄي مونکي ماريو پرڻ پالي مونکي رام سنڀاليو
اِها نـه ريت ڪا نئين اوهان جي
ويد انڪول پرڳهٽ توهان ڪئي

انهن گڏجي پالهن ٿي مونکي برباد ڪيو. پر پڪوان پرڻ پوري ڪيو ۽ مونکي اپالي ورتو. سنسار ۽ ويد پر به ائين ئي ظاهر آهي.

رام، سيتا ۽ لڇمڻ کي ٻيرن ۾ جتي ڪانهي، ويس مين جو! شڪر ساکي آهي ته مان ڏکي آهيان. نشاد جو ٻرير به منهنجي هرديه کي ٿاڙي نه سگهيو. هاءِ! مان اهڙو نه نياڳو آهيان. منهنجا اِهي ڏت ڪيئن ڇٽندا ؟

ڀرت ڏکي جي ٻڌي هيءَ ڳالهه   نيت نمرتا ٻرير سچاٽي
شوڪ ٻـڌل سڄي سيا سڪي وئي
ٻاري جا حالت ڪمل سان ڪئي !

ڀرت جا اهي نيت ڀريا ۽ ٻرير مير لفظ ٻڌي ۽ سندس نيت ۽ نمرتا ڏسي سڄي سڀا بيهوش ٿي ويئي! شوڪ ۾ اهڙو نه ٻڌي ويا جيئن ڪمل جو گل ٻاري جي ٻرڻ سان سڪي ويندو آهي.

گهڻن طرحن جون ڪري ڪٿائون
مُنيءَ ڀـرت ويهي سمجهايـون.
اُچت وچن ڀوءَ چيا رگهونند   ٻريم ڀـريا ۽ مڌر بن چند

براڻن مان گهڻيون وڏراڳه جون ڪٿائون ٻڌائي مني ڀرت کي سمجهايو. ڀوءِ چند جي سمان رامچندر چيو:

ڀاءُ، ڀريوءَ گت جاڻ اڻ تر   ٻلي ڀـالائي نفرت نه ڪر.
تنهين ڪالن ۽ تنهين لوڪن   آڏين نيڪيءَ جي گڻ رهن

اي ڀاءُ، ٻرڀوءَ جي گت اڻ تُر سمجهه ۽ ٻاڃي ۾ ڪنهن کان نفرت نه ڪر. ٽنهين لوڪن ۾ ۽ ٽنهين وقتن لي سڀ گڻ نيڪيءَ جي لي اڏ بن آهن.

” آءُ ڪتل “ ائين جيڪو ڀاڙي   لوڪ ٻرلوڪ اِهو خيال بگاڙي
دوش ماتا کي ڏيڻ جڙتائي   ساڌ سڀا جن وک نه وڌائي.

”مان ڪتل آهيان“ اهو خيال دل مان ڪڍي ڇڏ. اهو خيال لوڪ لوڙي ٻرلوڪ بگاڙي ڇڏيندو. اهي ماڻهو ٿي ماتا پتا کي ڏوهه ڏيندا آهن، جيڪي ڪڏهن به ساڌ سڀا ۾ نه ويا هوندا آهن.

ستيہ چوان ڀاءُ، ڪري شڙ ساڪي رهي پرٿوي تو اپلاشي!
دل نہ دکي ڪر شڪ لڪائي وير سنيهہ نہ ڇپي ڇپائي!

اي پوسٽ، مان شڙ ڪي ساڪي چاڻيءَ سچ ٿو چوان تہ ڌرتيءَ جا جيو ڏيهہ ڏيهہ
ٻرهرڪي سارهاليندا ۽ انهيءَ لاءِ ٻيا سگهندا! ٿون جيئن چوندين تيئن ڪندس
پر پرٿويءَ جو ٻار انهن تہ لهندو. ڀاءُ، وير ٻيا سنيهہ ٻئي ڪيترو ئي لڪائڻ تہ
اهي لڪي نہ سگهندا.

ٻکي هرڻ مَن ويجهو رهن شينهن ٻگهڙ پر ڪانئس ڊڄن!
سڄڻ شتروءَ جي پشن ڪي ڄاڻ منش تہ آهي گيان نڌان.

ٻکي ۽ هرڻ ماڻهوءَ جي ويجهو رهندا آهن پر شينهن ٻگهڙ ماڻهوءَ کان ڊڄندا
آهن. انهن کي ٻہ دوست دشمن جي ڄاڻ آهي. ماڻهو تہ گيان جو ساگر آهي.

پــرت، مان توکي خوب سڃاڻـان
تنهنجي سپاءُ سنيهہ کـي ڄاڻـان
مونکي ڇڏي راءُ پرن کي ڀاڙيو سرير ڇڏيو پر ڌرم نہ هاريو.

ڀاءُ، مان تنهنجي سڀاءُ کي چڱيءَ طرح سڃاڻان ٿو. ڏس تہ پتا مونکي
ڇڏيو پر پرڻ پورو ڪيائين ۽ ڌرم کي امر ڪيائين.

وچــن تــوڙيندي ڏاڍو ڏران
وقت ساڳئي تنهنجي سوچ ڪريـان
گرو مونکي پڻ ڏني آ آگيا اُها ڪريان تو ٺيڪ لڳي جا!

انهيءَ جي ڪل وچن خلاف وڃڻ مونکي ڏکيو ٿو لڳي. گروءَ بہ مونکي
آگيا ڏني آهي. هاڻي توکي جيئن بہ خوشي ٿئي ۽ ٺيڪ پيو لڳي، سو ڇو تہ
مان ڪريان.

منهن تي ڪريان مان نڙو وڏائي
جيڪي چوي ڀرت تنهن ۾ ڀلائي
رام اِئين چئي مات ڪئي سوچ ۾ پيا اچي پيا سپيئي.

مان ڀرت جي منهن لي سندس وڏائي نٿو ڪريان. جيڪي ڀرت چوي، سو ڪجي. ائين چئي رام مات ٿي ويو.

مان ڄاڻان سچو رام سياڻ اُپراڌيءَ ڀرڻ ڪين ڏڪاءَ
مونتي سندس آ پيار اپار ڪيل ڪيايندي ڪير نيار

ڀرت چيو ته مونکي رام جي سياڻ جي خبر آهي. هو اُپراڌيءَ کي به نه ڏڪوئيندو آهي! ننڍي هوندي ڏسندو هوس ته سندس مونتي ڏاڍو پيار، هوندو هو.

ماءُ بري مان چڱو سپ چال من آڻڻ آ تيڻ بدحال!
زهر وڻ امرت ڪڏهن نه ڏيندا
ڪالؤ سپي ڪندي نه موٽي پيدا

ماتا بري آهي ۽ مان چڱي چال جو آهيان، اهو خيال ڪرڻ ئي پاپ آهي! ڇا زهر جي وڻ ۾ ڪڏهن امرت پيدا ٿيندو؟ يا ڪلاءَ جي سپي ڪڏهن موتي پيدا ڪندي!

سپني دوش ڪايش نه ڪنهن ڏئي
آتاهم اُپراڌ ڏين ڦل مونکي
بن سمجهي ڏجي ڏوهه بين ماتا دوش نه، بين لي ڪن!

سپني ۾ ڪنهنکي دوش ڏيڻي دکي نه ڪجي. اهو منهنجي اُتاهه اُپراڌ جو ڦل آهي، جو مونکي ملي رهيو آهي بنا سمجهڻ جي بي ڪنهن کي دوش ڏيڻ ٺيڪ ڪونهي. هن ۾ نه ماتا جو يا ٻئي ڪنهن جو ڪو ڏوهه ڪونهي.

دل لهي ويس سوچ ۾ آئي هڪ رمتي ئي ٿيندي ڀلائي
وسشٽ گــرو ۽ سيتا رام نيمت سوچيندا نيڪ پريڻام

سوچيندي دل هارجي ويس، خيال آيس ته هڪ ئي وات منهنجي ڀلائي
ٿي آهي. گرو ۽ سيتا رام ٿي منهنجا سڀ ڪجھ آهن. مان سمجهان ٿو ته جيڪي
اهي سوچيندا، تنهن مان منهنجي ڀلائي ٿيندي.

ساڌ سڀا پريب گر نڪٽ . سڄ چوان ستيه ڀاءِ
پريم پرپنچ يا جوٽ سڀ جاڻي من رگهراءِ.

ستيه پرشن جي سڀا، گرو ۽ رام جي حاضريءَ ۾ مان سچ ٿو چوان ته پريم
وچي ٻيو ٺاٺاڻ سو سڀ رام ۽ گرو ڄاڻن ٿا.

جان ڏنــي ٻٽ پڇاڻي مات ڪُمت جڳ سارو ڄاڻي
ڏٺيون وڃن نه ڏکي ماتائون ويوگ وڇوڙي جلن سيائون.

پتا جي جان وڃي ۽ ٻرڻ کي ڀاڻي ڏنائين. ماتا جي ڏنگائي کي ته سنسار
ڄاڻي ٿو. وياڪل ماتائون ته ڏسي نٿيون سگهجن! سڀ نگرواسي ۽ سيائون ته
وڇوڙي ۾ جلي رهيون آهن.

اِن اپراڌ ڏرهــاري مان اهو ٻڌي ڏک سڀڪي سهان
رام لڇڻ سيه بن ڦرن ڪري مني ويس ڪشٽ سهن.

انهي اپراڌ جو ڏوهاري مان آهيان. رام سيتا ۽ لڇمڻ مُني ويس ۾ ٻيرن
اگهاڙا بن ۾ ڀيا گهمن ۽ ڪشٽ ڀيا سهن. سڀ منهنجي ڪري!

ڏسان پيرن ۾ ڪانءَ جُتي شنڪر ڄاڻي، مان اڻيت ڏکي!
ملي ويو ۽ ريمي مونکي نشاد مَنُ نه ڦاٽو جنهن ڇيد اگاڌ!
هاءِ! نياڳو اهڙو آهيان ڦٽ درديه جا ڪيئن ڇتايــان!

پرت منيءَ ڪي من ۾ جاڳي
سهت سيج شليا رام ڌي هاٿي
پرڻام ڪري ۽ آسڻ ڏيئي مني من آگيا وينا سيوتي .

پرت اندر ۾ منيءَ جي من جي ڳالهه ئي ڄاڻي ورتو . پوءِ سڀني سڄ سميت شري رامچندر ڏي هليا . رام منيءَ کي پرڻام ڪري اوهو آسڻ ڏنو . مني پوءِ سيتي کي وٺڻ جي آگيا ڏني .

چيا وچن مني گهڻو ويچاري ديش وقت ۽ موقعو نهاري
تون آن رام سروگيه سڄان ڌرم نيت گڻ گيان نڌان .

منيءَ رام کي چيو ته اي رام تون سڀ ڪجهه ڄاڻين ٿو . مان تنهنجي اڳيان ڪانهي ٿي چوان ٿو ۽ ديش ڪال جو خيال رکي . تون ڌرم ۽ نيتيءَ کي سمجهڻ ۽ گيان جو نڌان آهين .

سڀ جي من پيو تون وسين جاڻين ڀاءُ اپاءُ
جنيسن پرواسين پرت لءِ چڱو سڀي ٻڌاءُ .

اي رام تون سڀ جو حال ڄاڻين ٿو . ماڻهن ، پرواسين ۽ ڀرت لاءِ جيڪي نيڪ توکي نظري سو چئو .

جواري جان ڪن ڪونه اپاءُ سڀئي مگر تون پنهنجو داءُ
من وچن بڌي چيو رگهوراڻي آهم توهان هٿ سڀن چڱائي

اسين ته جواريءَ وانگر پنهنجي ڀلائي سوچيندا آهيون ! منيءَ جا وچن ٻڌي رام چيو ته سڀني جي ڀلائي ته توهان جي هٿ ۾ آهي !

سڀ هٿ آڪر آگيا ميڻ سڀ چوان ڪرو ڪيڏي وچن .
حڪم اوهين جو موٽ کي ڪندا آءُ ميڻندس سڀ ڏسندا .

گروءَ جي آگيا مڃڻ بہ ٺيڪ ڳالهہ آهي. مان سچ ٿو چوان. گرو فقط آگيا ڪري، مان هڪدم اها مڃيندس.

پيو حڪم جو جنهن ملندو سِرَ رکي سيڪري ڪندو.
منيءَ جيو ستيہ ستيہ کي لوڏيو پرت سنيهہ ويچار کي ڏوڏيو.

جنهن کي جيڪو بہ حڪم ڏيندا سو سيڪر سر تي رکندو. منيءَ جيو تہ اُن ٻرابر ٿو چوڻ، لهڻتي ستيہ ۽ ڀرت جي اُلاهہ پريم منهنجي ويچار شڪتيءَ کي تہ اوڏي ڇڏيو آهي.

ڏري وري چوان ڀَرت جي ڀڳتي
لوڏي ڇڏي آ ويچارِ جي شڪتي!
ڪجي جيڪي ُجي پرت سياڻي
جيڪي ڇيم ٿـو ساکـي چاڻـي.

ڀرت جي ڀڳتي ڏسي منهنجي دل چلائماڻ ٿي وئي آهي! ڀرت جو خيال رکي مَن جي ڳالهہ ڪرڻ گهرجي. مان هيءَ سڀ جيڪي چوان ٿو سو مهاديو کي ساکي سمجهي سچ ٿو چوان.

ڀرت ٿي پيار گـرو ڏسي رام اندر ٿـي گهڻي خوشي
ڌرم ڌريندر ڀرت کي جاڻي مـن وچن ۽ ڪـرم سياڻي

گروءَ جي اندر بہ ڀرت لاءِ پيار ڏسي رام کي خوشي ٿي. رام ڀرت کي مَن، وچن ۽ ڪرم ڪري داس ٿي سمجهي ٿو.

رام جيو گــر آگيا انوسار جنهن بہ سمايــل آنند اپار
پتا قسم مـون جيڪي جيو ڀـرت سمان نـہ پيارو پيو

رام ٻوءِ گروءَ کي چيو تہ مان پتا جو قسم کڻي چوان ٿو تہ مونکي ڀـرت جهڙو ٻيو پيارو ڪوهي.

موت هليو جا مونسان ڪچالي
برف ڪيرائي جيئن ڌاٿن ڌالي
ريت ڪهڙي اچي رام وشواس سبب سمجهي نه مون ڪوخاص •

ڪال، ماتا جي بياني مونسان حرڪت ڪئي! جئين ڌاٿن جي ڌاريءَ تي برف پري ۽ سڙي وڃي! رام ڪي مان ڌاڻي ڪهڙيءَ طرح وشواس ڏيار يان • مونکي نه ڪجهه ۽ سمجهه ۾ نٿو اچي! ڪر اپاءُ ڪرنهي!

اندر ۾ ڪا رت ڪانه تي بينس
گهٽتيون گهٽيندي رات پي بيتس
سنان ڪري سرنائڻ آيو ويل انيءَ تي رشيءَ سڏايو •

من ۾ ڪاره وات ڪانه سجهيس • گهٽتيون گهٽيندي رات ٿي گذريس • صبح جو سنان ڪري جئين متو ٽيڪڻ ٻي آيو، تئين گروءَ کيس سڏايو •

ڇيو منيءَ سپ سمير انوسار ٻُڌو سياسد سپ هڪوار
ڌرم ڌريندر رام پـرويـن آهه اسان جي ٿي آڌيـن

وقت ڏسي منيءَ ڇير نه اي ڀانيو، رامچندر نه اسان جي ٿي آڌين آهي • پنهنجي مرضيءَ سان نه ڪجهه به نٿو ڪري •

نيت پرنيت پرمارت سوارت
ڪونه سمجهي، جئين رام پنارت
شو وشنو ۽ بـرهم سميت چنڊ سورج نـه جاڻـن نيت

نيت، پرمارت، سوارت وغيره ڪي رام جهڙو ليڪ ٻيو ڪو نه سمجهي سگهندو • برهما ۽ شو آد ديوتا ۽ رام ڪان گهٽ نه جاڻن •

رام ڪرتوية سپ سکي ڪرڻ سيوا منهنجي اکيان پاڻ ڌرڻ
رام هلي ڪيئن آوڌ بڌايو اُدءِ ڪجي سو سپ سمجهايو •

رام جو اصول آهي ته اهو ڪي ڪجي، جنهن سڀ کي سک ملي! سيرا ڪرڻ ڪان نه ڊڄندو.ني نه آهي، هاڻي اوهين اڌار نه رام کي ڪيئن موٽي ايوڌيا هلڻ لاءِ چئجي. ڇا ليڪ وانت ڳولي لهو!

جيو مني جنين لئين ڪندس جڳ جيون ڦل ائين لهندس
جنم پسر بن ۾ رهان رهائي
هٽ منهنجي ۾ هيو پلا ڇا هي؟

مان نه هزار دفعا آدم ڪندس ۽ وس سيڪي هلائيندس ۽ اهڙيءَ طرح جنون جو لاڀ پرايمه ڪندس، جي رام چري نه لون سچي عمر ان ۾ رهه لسه جبڪر خوشيءَ سان رهان. پيو پلا منهنجي هٽ ۾ ڇا آهي! پرمه چيو،

انستريسامي رام سيه توهين سروگيه سجان
ستيه چوان مان ناٿ تو ڪريسو وچن پروان.

اڳوان رام، لڇمڻ، سيتا لوڙي توهين سڀ ڪجهه ڄاڻو ٿا. مان نه سچ ٿي ٿو چوان. توهان ديا پالي ريعتي قبول ڪريو.

پرت وچن ٻڌي ڏسي سنيهه سيا سهت تيو مني ودي!
بسريسر ڏسي بيوس جيهو سمنڊ ڪناري بيهي رهيو.

اهي وچن ٻڌي مراج لوڙي سچي سيا بيورش ٿي ويا. ٻڌ جي استريءَ. والنگر پرمه جي مهما جي سمنڊ جي ڪناري ٿي بيهي رهيو.

پار وجڻ سا نسار تي چاهي پسر نظر ڪا بيڙي ناهي.
ڪيو ڪري سگهي پرت وڏائي سپ مڪ سمنڊ سگهي سمائي؟

اها استري پار وچڻ چاهي ٿي پر ٻيڙي ڪٿي؟ پرمه جي وڏائي ڪرڻ ائين آهي جهڙو سپيءَ جي واٽه ۾ سمنڊ اوتڻ!

ڌرم ڌرينڌر ديـا سنڌوُ چون چوين الين زاءِ
لوڪ دکي درس ڏيڻ ۾ پـالـي ڪن بسراءِ.

اي رام، اوهان ڌرم جي رکيا ڪرڻ وارو ۽ ديا جو ساگر آهيو. اوهان ائين چوڻ چوندين؟ ۾ سڀني خلق سميت پرت ۽ مالائون، جي لهڻجي وارث ڪري دکي آهن، تنکي پنهنجي درشن جو لاڀ نه ڏيڻ ۾ ونڊا ڏي!

ڪامدنات پـربـت ۽ بن پرت گڏجي سڀ ڏسڻ وڃن

جهرڻن مان جل ٿـڌو وهي من آنـند ڏسـي کهڻو لهي
ني دک ناس ڪندڙ دوائون سيتل مند سگند هوالــون.

رام جي رهڻ واري ڪامدانات پربت ڏسڻ لاءِ پرت سميت سڀ وڃن! اتي سڀ سک موجود آهن. امرت جهڙو جل جهرڻن مان اچي ٿـو ۽ دک کي ناس ڪندڙ ٿڌيون، ڏيميون ۽ سگنڌ هوائون لڳن ٿيون.

ڪول پيپل ۽ پيا بنواسـي سندر سوادي ماڪـي خامي
ٿل ٿول پـڻ دونا بڻائي گـل گـڏي گادستا نـاهي

ڪول ۽ پيل، جي ان ۾ رهندا آهن سي ٿرت سان سوادي ۽ مني ماکي ڪٺي اچن ٿا. ٿل ٿول گڏ ڪري دونن ۾ وجهي ڪٺي ٿا اچن ۽ جدا جدا گلن کي گڏي گلدستا ناهي اڳيا رکن ٿا.

پيت ڪري ۽ ڪري پرڻـام گـڻ سواد وٺي ميون نـام
ڏيـن سدا پـر ماهم نه وٺن موٽ ۾ رام جـو قسم وجهن

نمرتا سان اهي پرڻام ڪري، انهن ٿلن ۽ ميون جا گڻ، سواد ۽ نالا ڪٺي اڳيان رکن ٿا. لوڪ گهڻو ناڻو ٿا آڇين پر موٽ ۾ هو رام جو قسم وجهي، اهو ناڻو موٽائي ٿا ڏين.

ديـا ڪريـو پيتـا وتـو ڏسي اسان جسو پيار
اسين ڪرتارٿ سمجهون تڏهن ڦـل ڪـندا سڀڪار

جون لا ته ديا ڪري هيءَ اساجي غريباڻي پيتا قبول ڪريو ۽ اسانکي ڪرتارٿ ڪريو. اسان جو رکو پريم ڏسو، ڦل ته تهڃ شيءِ آهن !

چرڻ ڳميا جڏهن رام سڀاجها نشٽ ٿيا دک درد اسان جا
متر پالـــن پرواسي سڳـا پاڳـــ سندن سارهاڻ لڳا.

جڏهن کان رام جو درشن پرابت ٿيو آهي تڏهن کان اسان جا پاڳـــ کليا آهن. ايوڌيا واسي هنن جي پريم ۽ متر پاونا کي سارهائين لا ۽ پنهنجا پاڳـــ ڀلا لا سمجهن.

نـر نـــاري سڀـو ساٿ پيو نظاري
ڏينهن سڀو هڪ پل جان گذري
هرهڪ سس وٽ ويس جدا سيوا ڪري سيپ پاڻ ڌدا.

سڀ ماڻهو مها آنند ۾ آهن. سندن سڀ ڏينهن جڻ هڪ پل برابر گذري ٿو. سيپ کي جيترايون سسون آهن اوترا ويس پائي هرهڪ جي سيوا ڪري ٿي.

سيپ سهت ڏسي ٻئي پائر ڪٿل ڪيڪئي پڇتايو ظاهر
هاڻ ڪيڪئي دل ائين ٿي چاهي
مـري وڃان يـا ڌرن سمائي

پريم ۽ شترگهن سان سيتا کي پريم پريو نڀائيندو ڏسي ڪيڪئي ڏاڍو پڇتايو. دل ۾ چوي ٿي جيڪر اهڙي خواري کان ته مري وڃان يـا ڌرتي جاء ڏئي ته ان ۾ گهڙي وڃان.

پوءِ ٻئي پاڻ سمترا جي گود ۾ ويٺا . هوءَ اٿڻ ۽ خوش ٿي جو جيئن ته سڀني کي ڪهڙو ڏن پراپت ٿيو آهي يا اڳي ماڻهوءَ کي جل لڌو مليو آهي . پوءِ سندس چرنن ۾ ڪري پيا جو جو هوءَ گهڻي پرپر ڪري وياڪل ٿئي .

گر ماتا برهم منتري داس داسيون ڪري ساڻ
پوڙ آشرم ويا رام جي ڀرت شترگهن هاڻ

برهمڻ، ماتائون، گروءَ پيا داس داسيون ساڻ ڪري ڀرت ۽ شترگهن رام جي آشرم ۾ ويا .

چرن وندي پوءِ سيم سيني من ماني تن آسيس ڏني
سسين سين جڏهن ڏٺو سيم دک ڪان نيڻ سندن بند ٿيا

سيتا سيني کي پرنام ڪري سسين کان من مانی آشيرواد پاتي. سيتا سسين کي ودوا ويس ۾ ڏسي ڏاڍي دکي ٿي . سندس نيتر بند ٿي ويا .

سيم سسين پيٺيا چرن پاڻي من انراڳ
پريم وس تن آسيس ڪئي "پري رهه ساڻ سهاڳ"

جڏهن سيتا سسين جي پيرن پئي تڏهن هنن آسيس ڪيس ته شل ڏيهوڙو سهاڳ سدائين جڙيو رهي .

راجا مرڻ بڌي خبر پيانڪ دک چانيو سڀي آشرم اچانڪ
شوڪ گهٽو هيو سڀيءَ سماج مٺو هيو جڻ اڄ مهراج

راجا مرڻ جي اوچتيءَ خبر رام، لڇمڻ ۽ آشرم جي سڀني ماڻهن کي ڏڏڪو رسايو . جڻ ته اڄ مهاراج سرڳ ويو آهي .

ڏيئي اُپديش ٺن رام چيو نديءَ منداڪني سنان ڪيو
رام رکايو نرجل ورت
مديءَ سميت سڀ رهيا ورت چت .

منيءَ رام کي اُپديش ڪيو ۽ سندس من ۾ ويراڳ پيدا ٿيو. پوءِ سڀني سداڪي نديءَ ۾ سنان ڪيو. رام کي منيءَ نرمل ورت رکايو ۽ پاڻ ۾ سڀني ورت ڌارڻ ڪيو.

ويد انوسار پتا ڪريا ڪري   ٿيو پوتر جيئن پتاڪ ٻري
ڌانءِ ورکي جنهن سڀ دک ناس   پوتر ٿيو خود خوُبي خاص

ويدن موجب پتا جو سمورو مرتڪ ڪريا ڪرم ڪري اهو رام پوتر ٿيو. جنهنجي تالي ولڻا سان مدش پوتر ٿيندو آهي. رُني جي پاڪن کي جلالٺا سان جئين پوتر وايومنڊل ٿيندو آهي تئين رام جي ڪريا ڪرالٺا سان وايومنڊل شد ٿيو.

شد سو رام پيا ٿين جيئن   جل گنگا، پيا جل ليئن
شد ٿيو ۽ ڏينهن ٻہ گذريا   رام ادب سان شبد چيا:

رام ڪريا ڪرم ڪري شد ٿيو. اهو سڀ اوڪاچار ڪري ڪبانن جيئن سڀني شين کي ۽ پٽي خراب پاڻيءَ کي گنگاجل سان شد ڪيو ويندو آهي. ٻهن ڪان پوءِ واندو ٿي رام گرو وشسٽ کي وينتي ڪئي:

گرو، سيئي هت رهيا يڪا   ڦل ڦل ڪائي هوندا ٽڪا
پرت شترگهن مائائون سيي   يگ سمان هر پل گذري.

گروجي، هت رهڻو ڦل ني آهن! سڀ ماڻهو ڪاٿي ڪاٿي لڪا هوندا. ڀرت شترگهن، ماتائن کي ٻن ۾ ڏسي هڪ هڪ پل منهنجو ورهہ ٿو گذري ۽ ڏاڍو دک ٿو لڳي تہ ٿوهان سڀ اهي دک ٿا سهو.

سڀ مائائون ۽ پڻ پياءَ   توهان هتي ۽ سرگ ۾ راءَ
گهڻو چوان آ چوڻ ڏنائي   اُچت جو چاڙو ڪريو گوسائين

سڀ مائائون، ڀائر ۽ ٻيا سڀ دکي آهن. پتا سرگ ۾ آهي. مان ٻي ادبي ٻرابر ڪريان ٿو. هاڻي جئين سٺو سمجهو تئين ڪريو.

پوءِ ٻئي ڀائر سمترا جي گود ۾ وينا . هوءَ اٿڙي ۽ خوش ٿي جو ٻچا نه سڀ کي گهٽو ڏن پراپت ٿيو آهي يا اڃي ماڻهوءَ کي جل لڏو مليو آهي . پوءِ سندس چرنن ۾ ڪري پيا جو جو هوءَ گهڻي ٻربر ڪري وياڪل ٿئي .

گُر ماتا برهم منتري داس داسيون ڪري ساٿ
پوٿر آشرم ويا رام جي ڀرت شترگهن هاٿ

برهمڻ، ماتائون، گروءَ پيا داس داسيون ساٿ ڪري ڀرت ۽ شترگهن رام جي آشرم ۾ ويا .

چرن ونديا پوءِ سيه سيني من ماني تن آسيس ڏني
سسين سين جڏهن ڏٺو سيه دک کان نيڻ سندن بند ٿيا

سيتا سيني کي پرنام ڪري سسين کان من مانی آشيرواد پائي . سيتا سسن کي وڌوا ويس ۾ ڏسي ڏاڍي دکي ٿي . سندس نيتر بند ٿي ويا .

سيه سسين پيئيا چرن پائي من انراڳ
پريم وس تن آسيس ڪئي "پيري رهه ساٿ سهاڳ"

جڏهن سيتا سسين جي پيرن پئي تڏهن هنن آسيس ڪيس ته شل ڏينهن سهاڳ سندائين جڙيو رهي .

راجا مرڻ بڌي خبر پيانک دک چانيو سڀي آشرم اچانک
شوڪ گهٽو هيو سڀيءَ سماج مئو هيو جڻ اڄ مهراج

راجا مرڻ جي اوچتيءَ خبر رام، لڇمڻ ۽ آشرم جي سڀني ماڻهن کي ڏڏڪو رسايو . جڻ ته اڄ مهاراج سرڳ ويو آهي .

ڏيئي اُپديش ٿن رام چيو نديءَ منداڪني سنان ڪيو
رام رکايو نرجل ورت
منديءَ سميت سڀ رهيا ورت ڄت .

سيم شترگھن کي ڀرتاني لڇڻ ني لڳو گروءَ ڏي هليو. ڏور ڏهيدر گروءَ جو اچڻ ٻڌي رام کي سچي خوشي ٿي.

دنڊ پرڻام ڪري گر چرنن سڀهي خوشي ٿي نس ورنن
گرو ٻنهين کي ڇاتيءَ لائي ڪين خوشيءَ ڪان سڀهيئو سمائي

ڀاءُ سميت رام گروءَ کي پرڻام ڪيو. اها خوشي ورنن ڪرڻ کان ٻاهر آهي. گرو ٻنهي ڀائرن کي ڇاتيءَ سان لاتو.

رام ۽ لڇمڻ مليا سڀ ساڻ دک مٽيا ٿيو پريم نرماڻ
هڪ سچ پاڇو لکن ڳهنڊن ۾ رام وسي ليڪن سين دلين ۾.

رام، لڇمڻ سميت سيتي سان مليو وڇڙيءَ جو دک نورس ڪيو. جو جو رام جو سياءُ ني اهڙو هو. رام نه سيتي جي دلين ۾ وسي لو. جنهن هڪ سچ جو پاڇو لکن ڳهنڊن ۾ هولدو آهي ۽ اهي هڪ ئي وقت وڃندا آهن.

ڪليو ڪيوٽ جو جنهن پريا ڳي دلين سين اُڀجيو انراڳي
رام ماتائن ائين نهاري اڃا ڪمل چڻ ساڙيا پاري!

نشاد جو ڀاڳ ڏسي سڀ ڪيس سارهائن لا. رام دکي ماتائن ڏي ڏسي دکي ٿيو. چڻ نه ڪمل جي گلن کي ڀاري ساڙيو هو.

رام مليو ڀهرين ساڻ ڪيڪئي سچ سياءُ ڪيس ڏيرج ڏيئي
چرن ڇهي ڇڏي موه هي ڪوڙو ڪال ڪرم ڏريو دوش سو رو

رام ڀهرائين ڪيڪئي سان مليو ۽ هن جي ٻڌيءَ ۾ جيڪي الر هئا سي دور ڪيائين. پوءِ وقت ۽ ڪرم جي ڪمت موجب ٻنهجي اُداس ۽ پتا جي مرليوءَ جو دوش آڻون ني وکي، ماتا کي سمجهايو نه اما، ڪنهن جو قصور ڪراهي.

گود سمترا ڀي ڀاءُ ويهي خوشي ٿنهين دل گهٽي ڪٽي
جيڻن آرپٽ پيئي جل اُجيو ڏن پرايت ڪري شيءِ و
ٿنهين دلين دک هليو ريو پريم وياڪل جنهين ڪيو.

لڇمڻ ۽ شترگهن به هڪ ٻئي سان ڇاتي لڳائي مليا ۽ لڇمڻ نشاد سان به ڀاڪي پائي مليو. ٻنهين ڀائرن، ڀرت ۽ شترگهن ٻوءِ مڙني سان پرنام ڪيو جنهن وري ميرت ڀرڪين آنند ڏيندڙ آشيرواد ڏنو.

سيپ چرنن رج مستڪ لائي پرڻام ڪيو ٻنهين سيس نمائي
هت ڪومل ٻئي سيپ پساري آسيس ڏني سيپ ويچيو وهاري.

ڀرت ۽ شترگهن ٻوءِ ماتا سيتا جي چرنن جي رج مٽي لي رکي ۽ مستڪ لي لائي. سيپ به هت پساري کين شڀ آشيرواد ڏني.

اوک ڊوک سڀ ردي پائي ديم ڀرت سڌ رهي نه ڪائي
پريم سيپ جو ڏسي اپار مٽي ويا دل شڪ آثار

سيتا جو پريم ڏسي ڀرت جي اندر جيڪا آندمانڌ هئي سا دور ٿي وئي ۽ ديهي پلجي ويو. ڪيس پڪ ٿي ته منهنجي لاءِ هن کي ڪو به خيال دل ۾ ڪونهي ۽ مون لاءِ نفرت نه ذرو به ڪانه اٿن.

چوي نڪي ڪو نڪي پڇي پريم هردي هرڪنهن لڳي
اوڏيءَ مهل اُتي ڪيوٽ آيو ڪري وينتي حال سڻايو

گهڙيءَ ۽ اوچتي خوشيءَ جي ڪري سڀ اهڙا ته هوش ڀلائي ويٺا جو ڪنهنجي مک مان ڪجهه به نه پيو اُڪلي. انوقت ڪيوٽ آيو جنهن اچي عرض ته:

ناٿ گڏجي مُن ناٿ سان ماتاٿون پرلوڪ
سٽناپتي سيوڪ سچو سيني من دک شوڪ

اي ناٿ، مني وسشٽ، ماتائون، منتري ۽ پرجا رهواسي ۽ داس داسيون توهان جو وڇوڙو وڌيڪ سهي نٿا سگهن.

سيپ شترگهن کي پرکائي هليو گروءَ ڏي وک وڌائي
ڏرم ڏريندر آيو پڌي سچي پراپت رام خوشي

ڀرت سان لڇمڻ رام کي ڀڄائي لوڙ سوامي، ڀرت ڀرڻام ڪري! اڄ ڀر لي رام آيو. ڪٿي ڪڙا، ڪٿي ڏاش ڪٿي لر ڀيا هئا، اهڙا خبر ڪانه ٻس!

ڪٿي ورڪو رام ڀرت ڪسي لائـي چـاتسيءَ بـس!
رام ڀـرت مـيلاپ جـي سڌ نـه رهـي ڪنهن وس.

شري رامچندر ڀيهچي پياري ڀاءُ کي بيهوشيءَ جي عالم ۾ مٿي کڻي ۽ ڪڏمر هردي سان لڳاياين. اهو رام ۽ ڀرت جو ميلاپ ڪيتن ليو، لڇمڻ جي ڪنهن کي به ڪالوي نه ڪيتن مليا. جو جو سڀ جا سڀ ماڻهو ڀرت جو ڀرم ۽ رام جي ڏيا ڏسي بيهوش لي ويا هئا.

رام ڀـرت جـو ڏسي ملڻ ڀِدا ديون جا لڳا ڏکڻ
ورهسپت سمجهايو شڪ ڀڳـا مٿان وسائـڻ گـل لڳا.

رام ۽ ڀرت جو ملڻ ڏسي ديوتائن کي ڊپ اچي لڳو! متان ڀرت وس لي رام ۽ ڀرت جي حب کي ڏسي موٽي نه وڃي! متان انهيءَ ڪري راوڻ کي مارڻ وارو (سنسار ۾ ڀيو ڪرڻوي) ڪلهو نه وڃي. ورهسپت جي سمجهائڻ تي سمجهيا ۽ گل وسائڻ لڳا.

مـليو شترگهن سـاڻ پـڻ ڪيوٽ پيـتيـو رام
وڏيا گيا مليا پـرت لڇمڻ ڪري ڏنڊ پرڻام.

رام شترگهن سان ۽ ڀرت سان مليو ۽ ڪيوٽ کي به رام جي درشن جو لاڀ پرائيو لڳو ۽ پرنام ڪيائين. پوءِ لڇمڻ ۽ ڀرت مليا. هڪ ٻئي سان تمام گهڻي سڪ سان ڏنڊ پرنام ڪيائون.

لڇمڻ شترگهن مليا گل لائي وري نشاد کي پاڪي پالي
ٻنهين پائن پوءِ منين رنديو ڏيئي آسيس منين اننديو.

لڇمڻ ۽ شترگهن به هڪ ٻئي سان ڇاتي لڳائي مليا ۽ لڇمڻ نشاد سان به ڀاڪي پائي مليو. ٻنهين ڀائرن، ڀرت ۽ شترگهن ٻنهي مدن سان پرنام ڪيو جن وري مرت ۾ ڪين آنند ڏيندڙ آشيرواد ڏني.

سيپه چرنن رج مستڪ لائي پرنام ڪيو ٻنهين سيس نمائي
هت ڪومل ٻئي سيپه پساري آسيس ڏني سيپه ويجهو وهاري.

ڀرت ۽ شترگهن ٻنهي ماتا سيتا جي چرنن جي رج مٽي لي رکي ۽ مستڪ لي لائي. سيپه به هٿ پساري ڪين شڀ آشيرواد ڏني.

اوڪ ٻوڪ سڀ ردي ڀلائي ديهه ڀرت سڌ رهي نه ڪائي
پريم سيپه جو ڏسي اپار مٽي ويا دل شڪ آثار

سيتا جو پريم ڏسي ڀرت جي اندر جيڪا آنڌمانڌ هئي سا دور ٿي ويئي ۽ ديهي ڀلجي ويو. ڪيس ڀڪ ٿي ته منهنجي لاءِ هنن کي ڪوبه خيال دل ۾ ڪونهي ۽ مون لاءِ نفرت نه ڏرو به ڪانه اٿن.

چوي نکي ڪو نکي پڇي پريم هردي هرکنهن لڇي
اوڏيءَ مهل اُتي ڪيوٽ آيو ڪري وينتي حال ستايو

گهڙيءَ ۽ اوچتي خوشيءَ جي ڪري سڀ اهڙا ته هوش ڀلائي ويٺا جو ڪنهنجي مک مان ڪجهه به نه پيو اکلي. انوقت ڪيوٽ آيو جنهن اچي چيو ته:

ناٿ گڏجي ڦن ناٿ سان ماتائون پرلوڪ
سٽناپتي سيوڪ سڀو سيئي من دک شوڪ

اي ناٿ، مني وسشٽ، ماتائون، منتري ۽ پرجا رهواسي ۽ داس داسيون لوهان جو وڇوڙو وڌيڪ سهي نٿا سگهن.

سيپه شترگهن کي پرتائي هليو گروءَ ڏي وڪ وڌائي
ڌرم ڌريندر آيو ٻڌي سڄي پراپت رام خوشي

ڀرت سان لڇمڻ رام کي ٻڌائي لوڪ سرامي، ڀرت پرڻام ڪري! اڄ ڀي رام آهيو. ڪٿي ڪري، ڪٿي ڏاڍ ڪٿي لير پيا هئا، اهڙا خبر ڪاله بس!

ڪٿي ورلو رام ڀرت ڪـي لائـي ڇاتـيءَ بـس!
رام ڀـرت مـيلاپ جـي سڌ نـه رهـي ڪنهن وس.

شري رامچندر پنهنجي پياري ڀاءُ کي بيهوشيءَ جي حالت ۾ ڏسي ڪيترو ئي ڪڏهن هرداءِ سان لڳايائين. اهو رام ۽ ڀرت جو ميلاپ ڪيئن ٿيو، تنهنجي خبر ڪنهن کي به ڪانهي نه ڪيئن مليا. جو جو سڀ جا سڀ ماڻهو ڀرت جو پريم ۽ رام جي دشا ڏسي بيهوش ٿي ويا هئا.

رام ڀـرت جـو ڏسي ملڻ ردا ديون جا لڳا ڏڪـڻ
ورهسپت سمجهايو شڪ پيئـا مٿان وسائـڻ گـل لڳا.

رام ۽ ڀرت جو ملڻ ڏسي ديوتائن کي ڊپ اچي لڳو! متان پريم وس ٿي رام ۽ ڀرت جي حب کي ڏسي موٽي نه وڃي! متان اهڙيءَ ڪري راوڻ کي مارڻ وارو (سنسار ۾ پيو ڪرائي) هليو نه وڃي. ورهسپت جي سمجهائڻ تي سمجهيا ۽ گل وسائڻ لڳا.

مـليو شترگهن سـاڻ پـڻ ڪيوٽ پيئيـو رام
وڏيا گيا مليا ڀـرت لڇـڻ ڪري دنڊ پرڻام.

رام شترگهن سان به پريم سان مليو ۽ ڪيوٽ کي به رام جي درشن جو لاڀ پرابت ٿيو ۽ پرنام ڪيائين. پوءِ لڇمڻ ۽ ڀرت مليا. ڏڪ ٿي سان تمام گهٽي سڪ سان دنڊ پرڻام ڪيائون.

لڇڻ شترگهن مليا گل لائي وري نشاد کي ياڪي پائي
پنهين پائن پوءِ منين وندي ڏيڻي آسيس منين انندي.

آشرم جي حد ۾ پير رکڻ سان ڀرت جا سڀ غم مٽجي ويا ۽ جنهن ڀڳوان کي ڀاڳي ڀوڳي خوش ٿيندو آهي. ڀرت ڀريان ڏسي سگهيو ٿي ته ليڇمڻ ڪجهه مڙيوني رام کي چئي رهيو آهي ۽ رام ان جو نهندڙ جواب ڏيئي رهيو آهي

سرَ جٽا ۽ ويس مني ٻانڻ ڏنش ويَر ٿُني
اگيان اگڻ سڏ ساڌ سماج سيبه ليڇڻ سان ڪڏ رگهراج.

ڀرت ڏٺو ته ليڇمڻ جي سر تي جٽائون آهن. ڏنش ۽ ترڪش ڪمل الس ۾ ويس منين جي ۾ آهي! هٿ ۾ ٻاڻ اٿس. اڳتون ساڌ و سماج. اُتي ڀڳوان سيتا سميت براجمان آهي!

وڻ پن ڪپڙا بت رنگ شيام! ڏري ويس من وينو ڪام!
ڪمل هٿن سان ڏنش ڏري مشڪي جيءَ جان هري!

وڻن جي پنن جا ڪپڙا، جٽاڌاري، شرير جو رنگ شيام سڀ اعڙا ته سونهن ڏنش کي وينو ڦيرائي. جڏهن مشڪي نهاري لوڪ دل جي جلن، ترشنا ۽ ابلاڪا سڀ دور ٿي وڃن ٿيون! تا جو جڻ مهيءَ جو ويس ڪري ڪام ديو وينو آهي. ڪمل جهڙن نرم هٿن سان

رام ڏسي ڀرت سکا بيهوش ويو وسري غم دک ۽ شوڪ
آئي تات، اي گوسائين پت ڪرياسي ڪاني نيائين.

رام کي ڏسندي ئي ڀرت، شترگهن ۽ سکا بيهوش ٿي ويا. سڀ ۾ جي سڌ ٻڌ ٻلجي وئي. خوشي يا غم. دک ۽ شوڪ جي خبر ئي ڪانه رهين. اي ناٿ، اي ڀريو، اي رام چئي هيٺ اٿين ڪري پيا جنهن جو ٿو ڪانو ڪري ٻوي!

ڏسي ليڇڻ اي چيو ڀڳوان ناٿ، ڀرت ٿو ڪري پرڻام
رام اُٿيو ڪيو پريم اڏير ڪٿي ڏنش ڪٽ ترڪش تير

پوءِ ساڻ لڇمڻ رام کي هڏائي لوڻ سرامي، ڀرت پرڻام لوڪري! اڏ پر لي رام اُليو، ڪٿي ڪرڙا، ڪٿي ڏاش ڊ ڪٿي لپر پيا هتا، اهنا خبر ڪانه ٻس!

ڪٿي ورتو رام پرت ڪي لائي ڇاتيءَ بس!
رامَ ڀرت ميلاپ جي سڌ نہ رهي ڪنهن وس.

شري رامچندر ننهنجي پياري ڀاءَ کي بيهوشيءَ جي حالت ۾ مٿي کڻي ۽ هڪدم هردي سان لڳايائين. اهو رام ۽ ڀرت جو ميلاپ ڪيئن ٿيو، تنهنجي خبر ڪنهن کي بہ ڪانهي ڊ ڪيئن مليا. ڇو جو سڀ جا سڀ ماڻهو ڀرت جو پريم ۽ رام جي دئا ڏسي بيهوش ٿي ويا هتا.

رام ڀرت جو ڏسي ملڻ رِدا ديون جا لڳا ڏڪڻ
ورهسپت سمجهايو شڪ پڄا مٿان وسائڻ گل لڳا.

رام ۽ ڀرت جو ملڻ ڏسي ديوتائن کي ڊپ اچي لڳو! متان پريم وس ٿي رام ۽ ڀرت جي حب کي ڏسي موٽي نہ وڃي! متان انهيءَ ڪري راوڻ کي مارڻ وارو (سنسار ۾ پيو ڪرائي) هليو نہ وڃي. ورهسپت جي سمجهائڻ تي سمجهيا ۽ گل وسائڻ لڳا.

مليو شترگهن ساڻ پڻ ڪيوٽ پيتيو رام
وڏ ڀاڳيا مليا ڀرت لڇمڻ ڪري دنڊ پرڻام.

رام شترگهن سان بہ پريم سان مليو ۽ ڪيوٽ کي بہ رام جي درشن جو لاڀ پرابت ٿيو ۽ پرڻام ڪيائين. پوءِ لڇمڻ ۽ ڀرت مليا. هڪ ٻئي سان تمام گهڻي سڪ سان دنڊ پرڻام ڪيائون.

لڇمڻ شترگهن مليا گل لائي وري نشاد کي ياکي پائي
پنهين پائن پوءِ منين وندير ڏيئي آسيس منين انندير.

ماڻهو ڪو ظالمي راجا پيڙي   گرهه چنچر جو جيئن پيڙي
اچي سٺي راڄ جي سک ماڻي   پرت سُکي تئين پاڻکي جاڻي.

ظالمي راجا جڏهن ڪنهن غريب کي پيڙيندو آهي يا چنچر جو گرهه ڪنهن لي وهندو آهي ۽ ڏک ڏيندو آهي ۽ پوءِ اهو ماڻهو وري ٻئي ڪنهن راڄ ۾ وڃي خوش ٿيندو آهي ڪهڙيءَ طرح پرت ۾ نرڪ مان نڪري چڻ سرڳ ۾ آيو هو!

رام رهيو بن ساڳئي   الٽ پرجا سکي ۽ لٿي ملامت
وزير وڏاڳيا ۽ وويڪ جو راڄ   بن سندر آ ديش دراز

رام جي رهڻ سان بن جي ٻه ساڳئي حالت هئي. پکي ۽ هرڻ، ڳل ۽ ڦل سدائين ٿڙ پل. نڪا ڳالهه، نڪا ملامت. رام جي راڄ ۾ وويڪ موجب وڏائي جي وزيرن جي صلاح سان ڪم هلي ٿو. الاهه بن هڪ سندر ۽ لنبو ديش آهي!

نيم يم وير چترڪوٽ رَجڌاني   شانت سمت پوترتا راڻي
سپ انگ پوُرن وويڪ آ راڄ   رام چرڻن جو چت وڏاڳيا.

نيم ۽ يم جي بهادر سينا آهي ۽ چترڪوٽ انهيءَ راڄ جي گادي آهي. راجا کي شانتي، سمت ۽ پوترتائي ٽي راڻيون آهن. راجا سڀني ڳالهين ۾ پورن وويڪ وانگر راجا آهي ۽ اهو رام چرڻن جو خيال ڌاري راڄ ڪري رهيو آهي.

چرن هاٿي گهوڙا مينهون چت پـو
سماج ڏسي گهڻو پرت سارهايو
ورونڌ ڇڏي سڀ رهن هڪ جهنگ
چـرن ڪُڏن ۽ ٽپن چترنگ.

هاٿي، گهوڙا، مينهون، هرڻ وغيره جي سماج ڏسي پرت گهڻي سارهه ڪئي. سڀ خوف ڇڏي هڪبئي سان گڏ چرن ٿا. جڻ ته چترلکي سڻنا آهي.

تڏهن کيوٽ ڏکي مٿي وچي ﻫﭥﻥ پساري آڳر ڪٿي
ناٿ، ڏسو هو وڻ اپار انب ڄمون ۽ ميوا هزار.

نشاد ٻوڙي مٿاهين هنڌ وڃي، ٻانهن ڊگهي ڪري ۽ آڱر ڪٽي ٻرو پرڀو کي چوي ٿو اي ناٿ، اهاريو: هڙ جهڳٽو وڻن جو. انب جمون ۽ ٻيا لکن قسمن جا ميوا آهن.

رهيا انڌڪار ۽ آرڻ اچي برهم ڪڏي چڻ سؤنهن رچي
انهيءَ سندرتا اندر سوامي پرڻ ڪٽيءَ ۾ رهن آرامي.

برهما جڻ سندرتا، روشنيءَ ۽ انڌڪار کي گڏ ڪري رهايو آهي ۽ گڏي سندرتا وچي اٿس. انهيءَ استان اندر، وڻن جي جهڳٽي جي وچ ۾ پرڻ ڪٽيا لاهي سوامي آرام سان رهندا آهن!

متر وچن پٽي اچرج آيو اجهاڳ پرت جل اکين وهايو
ڪندا پرڻام هليا پٽي ويو ورٽي سرسولي ٽئي اڏير.

نشاد جا وچن ٻڌي ۽ وڻن ڏي نهاري پرڀو کي حيراني ولي وئي ۽ زار زار روئڻ لڳو. ٻئي ڀائر پرڻام ڪندا اڳتي وڌندا هليا. انهن جي اندر ۾ جيڪا پريم هئي لکڻ جي ورڻن ڪرڻ جي سرسولي کي به طاقت ڪانهي.

سکا سهت سُهنا پياءِ ٻئي ليڇڻ نظر نه مٿن پئي
پرت ڏٺو پريان آشرم پارن سڄو سمنگل آئي سهاون.

ايمڻ وڻن جي اوٽ هڄڻ ڪري پرڀو ۽ شترگهن کي ڏسي نٿي سگهيو ۽ پرڀو ۽ شترگهن اهو استان چڱيءَ طرح ڏسي ني سگهيا.

ڪندي پروش مٿيو دک پاڇو جٿين پوڳيءَ ڪنهن آنند آڇو
ڏٺو پرت، ليڇڻ پرڀ چوندو جواب ڏٺو پٽي رام ڪو نهندو!

ماڻهو ڪو ظلمي راجا پيڙي ڪري چنچر جو جيئين پيڙي
اچي سڻي راڄ جي سک ماڻي پرت سُکي تئين پاڻکي جاڻي.

ظلمي راجا جڏهن ڪنهن غريب کي پيڙيندو آهي يا چنچر جو گرهه ڪنهن کي وهندو آهي ۽ ڏک ڏيندو آهي ۽ پوءِ اهو ماڻهو وري پنهنجي سکي راڄ ۾ وڃي خوش ٿيندو آهي ٿهڙيءَ طرح ڀرت به نرڪ مان نڪري جڻ سرڳ ۾ آيو هو!

رام رهيو بن ساڳئي الت پرجا سکي ۽ لـڻي ملامت
وزير وئراڳـــ ۽ وويڪ جو راڄ بن سندر آ ديش دراز

رام جي رهڻ سان بن جي به ساڳئي حالت هئي. پکي ۽ هرڻ، ڳل ۽ ڦل سدائين لڙيل. نڪا گلا، نڪا ملامت. رام جي راڄ ۾ وويڪ موجب وئراڳ جي وزيرن جي صلاح سان ڪم هلي ٿو. الاهه بن هڪ سندر ۽ لمبو ديش آهي!

نيم يم ويرِ چترڪوٽ رَجڌاني شانت سمت پوترتا راڻي
سڀ انگ پوُرن وويڪ آ راڄ رام چرڻن جو چت وئراڳ.

نيم ۽ يم جي بهادر سينا آهي ۽ چترڪوٽ انهيءَ راڄ جي گادي آهي. راجا کي شانتي، سمت ۽ پوترتائي ٽي راڻيون آهن. راجا سڀني ڳالهين ۾ پورن وويڪ وانگر راجا آهي ۽ اهو رام چرڻن جو خيال ڌاري راڄ ڪري رهيو آهي.

چرن هاٿــي گهوڙا مينهون چت يـــو
سماج ڏسي گهڻو پـرت سارهايـو
وروڌ ڇڏي سڀ رهن هڪ جهنگ
چـرن ڪُڏن ۽ ٽپن چترنـگ.

هاٿي، گهوڙا، مينهون، هرڻ وغيره جي سماج ڏسي ڀرت گهڻي سارهه ڪئي. سڀ خوف ڇڏي هڪبئي سان گڏ چرن ٿا. چڱا ڏ چترنگي سئنا آهي.

گـرو ماتائن آگيا پائي ندي ڪناري سات لـرسائـي
ساڻ نشاد شترگهن پائي هليو جاڏي لڇڻ سيه رام گهرائي.

ماتائن ۽ گروءَ کان آگيا وٺي ۽ ندي‌ءَ جي ڪناري تي سات کي ترسائي شترگهن ۽ نشاد سان ڀرت رام لڇمڻ ۽ سيتا طرف هليو.

ماتا ڪرم من پنهنجي آڻي ڊنو لڄي ٿيو بلڪل هاڻي
سيه رام ڀڏي ڀـرت جو نانءُ
ڪرن نـدرت وچـن ڇڏي سو ڏانءُ ؟

ماتا جي ڪرمن کي من ۾ آڻي ڀرت لڄي ٿيو ۽ ڊنو به، ته رام ۽ سيتا ٻڌن ته ڀرت اچي ٿو ۽ اڳرت ڪري اهو هنڌ ئي ڇڏي وڃن ؟

مات اپـراڌ اچي آڏو لـوڙي
ساري ٻـلُ ڀڪتي اڳتي کي ڊوڙي !
رام سياءَ ڪري جڏهين ياد تهان لڪڙو ڪري دل کي شاد !

ماتا جي ڪيل اپراڌ جي ڪٿڪي ۽ ڊپ هوندي به پنهنجي ڀڳتيءَ جي ٻل سان ڀرت اڳتي ۽ اڳتي ڊوڙندو هليو. ڀرير ڏوري ڪيس لڪڙو ڪيچيندي هلي! وڌ رام جو سياءَ ياد ڪري وڏيڪ لڪڙو لو ڊوڙي !

ڀـرت دشا هئي اُنـوقت ڪهڙي
ڀـونـرڪـري جـل وهندڙ جهڙي!
ڏسي ڀـرت جو شيل سنيهه نشاد ويـو ڏسي ٻنهه وديهه !

ڀرت جي حالت اُن وقت ڪهڙي هئي؟ جئين ڀـورو وهندڙ پاڻيءَ ۾ ٿي خوشيءَ جو ڏيکاءُ ڪندو آهي اهڙي ئي هئي! ڀرت جو شيل ۽ پريم ڏسي نشاد اپڻرش ئي ويو. ديهه جي سڌ ٻڌ ڀلجي ويس!

ساڌ سيا جي راءِ نہ وِھندا راڄ نشو سي جهلي نہ سگهندا.
پر لڇمڻ، ٻُڌ: پرڀ سريکو برهمانڊ سڄي نہ ليندو بيو ڪو

راڄ جو نشو آهي نہ جهلي سگهندا جن ستسنگ نہ ڪيو هوندو! پر پرڀ
جهڙو نہ مونکي سنسار ۾ ساڌ ڏسڻ ۾ ڪونہ ٿو اچي.

روشن پيهر انڌڪار گهي جي برسات پوي آڪاش ٻڏي جي
گڏو پير پاڻي اگست کي لوڙهي ڪميا سياءَ چڏي ڏرڻي توڙي

جيڪڏهن ٻن پهرن جهڙي گهٽي روشنيءَ کي انڌڪار گهي وڃي، اڏي
برسات پوي جو آڪاش ٻڏي وڃي، گئو جي پير جيتري پاڻي ۾ اگست مني
لڙهي وڃي ۽ ڌرتي پنهنجو ڪميا جو سياءَ ڇڏي ڏئي.

مڇر ڦوڪ سان سمير اُڏي موهي نہ نرپ پد پرڀ سگهي!
پتا ۽ تنهنجو قسم کڻان پرڀ سمان ڪو ڀاءُ نہ ڏسان!

مڇر جي ڦوڪ ڏيڻ سان پل نہ سميرو پربت اڏامي وڃي پر ڪڏهن بہ راڄ
جو پد پرڀ کي موهي يا ڀرغلائي نہ سگهندو! مونکي پتا جو ۽ تنهنجو قسم آهي
تہ پرڀ جهڙو ڀاءُ مونکي سنسار ۾ ڏسڻ ۾ ئي ڪونہ ٿو اچي!

لڇمڻ ڳالھ ڪي سمجهو هاڻي خوشي سموري ڪير واڪاڻي!
ڳالهين ڪندي بس صبح ٿي ويو
پرڀ منداڪنيءَ سنان ڪيو.

لڇمڻ ڳالھ کي هاڻي سمجهيو ۽ ڪير جيڪا خوشي لي لنهنجي واکاڻ ڪر
ڪري سگهندو؟ بس، ڳالهين ڪندي صبح ٿي ويو هو ڊانهن پرڀ صبح جو
منداڪني نديءَ ۾ سنان ڪيو!

گرو ماتائن آگيا پائي ندي ڪناري سات ڪرسائي
سانڻ نشاد شترگھن پائي هليو جاڏي لڇمڻ سيتا رام گھرائي.

ماتائن ۽ گروءَ کان آگيا وٺي ۽ نديءَ جي ڪناري تي سات کي ڪرسائي شترگھن ۽ نشاد سان ڀرت رام لڇمڻ ۽ سيتا طرف هليو.

ماتا ڪرم مِن پنهنجي آڻي ڏنو لڄي ٿيو بلڪل هاڻي
سيتا رام ڀڄي ڀرت جو نانءُ
ڪَرن نفرت وڃن ڇڏي سو ڏانءُ ؟

ماتا جي ڪرمن کي من ۾ آڻي ڀرت لڄي ٿيو ۽ ڏاڍو ڊنو ته رام ۽ سيتا ڀڄن نه ڀرت اچي ٿو ۽ نفرت ڪري اهو هنڌ ٿي ڇڏي وڃن ؟

مات اپراڌ اچي آڏو ٿوڙي
ساري ٻَلُ ڀڳتي اڳتي ئي ڊوڙي !
رام سياءُ ڪري جڏهين ياد ڀِهان ٽڪڙو ڪري دل کي شاد !

ماتا جي ڪيل اپراڌ جي ڪتڪي ۽ ڏپ هوندي ۽ پنهنجي ڀڳتيءَ جي ٻل سان ڀرت اڳتي ۽ اڳتي ڊوڙندو هليو. پر ڏوري ڪبس ٽڪڙو ڪيڏهن ڇهندي هلي! وري رام جو سياءُ ياد ڪري وڌيڪ ٽڪڙو ٿو ڊوڙي !

ڀرت دشا هئي اُن وقت ڪهڙي
ڀڳو ٽري جل وهندڙ جهڙي!
ڏسي ڀرت جو شيل سنيهه نشاد ويو ٿي ٻنهه وديهه !

ڀرت جي حالت اُن وقت ڪهڙي هئي؟ جيئن ڀورو وهندڙ پاڻيءَ ۾ لري خوشيءَ جو ڏيکاءُ ڪندو آهي تهڙي ٿي هئي! ڀرت جو شيل ۽ پريم ڏسي نشاد بيهوش ٿي ويو. ديهه جي سڌ ٻڌ پنهنجي وس!

ڏسو ته مٽيءَ جيڏو ڪو نيچ آهي؟ انکي ٻچي لت هڻبي ته اها ٻه مٿي اڏامندي! اسين ته ڪتري آهيون!

اُٿيو هٿ جوڙي آڳيا گُهري ويرُ رس جاڳيو سُتل وري
ٻڌي جٽا ۽ ترڪش ڪشي هٿ رکي ڏنش لڇڻ هسي!

هٿ جوڙي اُني بينوا آڳيا گهرڻائين. ويرُ رس، جو ستو پيو هو سو جاڳي پيو! جٽائون ٻڌي، تير ۽ ترڪش سنڀالي چوڻ لڳو ۽ ڪلڻ لڳو.

رام سيوا جو اڄ ڦل پايان لڙي ڀرت کي سبق سُٺايان
رام نرادر جو ڦل پائي ڇڏيان ٻنهين کي ڀُوءِ سمالي.

اڄ رام جي سيوا جو لاڀ ملندو ۽ ڀرت کي لڙائيءَ ۾ سبق سيکاريندس. اڄ ڪيس رام جي نرآدر ڪرڻ جو ڦل ملندو ۽ ٻئي ڀائر گڏجي ڀوم جي سيجا تي ليٽندا!

اڄ موقعو آ سٺو ٻڌيو پرگيٽ ٿئي ويرُ رس اڀيون
جُهنڊ هاٿين جئين هڪ شينهن ماري
باز ٻٽيرا جهٽڪي سنهاري!

اڄ سٺو موقعو مليو آهي ۽ اڀيون ويرُ رس پرگيٽ ڪرڻ جو وجهه مليو آهي ۽ سڀ ڪسرون ڪڍندس. هاٿين جي وڏي جهنڊ کي مارڻ لاءِ هڪ شينهن ئي ڪافي آهي! ٻٽيري کي هڪ ئي جهٽڪي سان باز ماري ڇڏيندو آهي، تئين مان به لڇمڻ جي سڄي لشڪر لاءِ ڪافي آهيان!

خار کائي جي هٿان هڪ ٻاڻ ڀرت مري پياءَ سڻنا ساڻ
تئي سڀاءِ جي شنڪر اچي رام قسم سگهي ڀرت نه بچي!

جي مونکي ڪاوڙ اچي وڃي ۽ فقط هڪ ئي تيري ٻاڻ هٿان نه پياءُ ۽

سيتا سميت پرمه موري وچي. رام جو تسر کٽي چران لوڻ پل پکران شنڪر اچي سندس سهايتا ڪري ته به ڪو مرليوڪان ڇٽي نه سگھندو.

ڪروڌ وچان جو چيو لڇمڻ پڻ رام قسم پرماڻ
لوڪ سڀو پرلوڪ سڀ ڪهرن بچائڻ پاڻ !

ڪروڌ جا اهي وچن ٻڌي ڌرتي ڌڪڻ لڳي. سڀ لوڪ پرلوڪ ۽ راجائون ۽ ديوتا خوف کان پاڻ بچائڻ لاءِ ڀڄڻ لڳا.

ڌرتي پرجي وئي سڀي ديپ ساڻ
ڪير ڪري ٻل لڇمڻ وکاڻ ؟
ٻڌڻ ۾ آئي گگن جي واڻي "پرتاپ سگهي ڪو ڪير سڃاڻي"

سڀ سنسار ديپ ڇڏي ويا ! لڇمڻ جي ٻاھو ٻل جي واکاڻ ڪندي آڪاش واڻي ٿي ته "اي لڇمڻ، تنهنجي شڪتيءَ کي ڪير ٿو سمجهي سگهي؟"

ڇڱو برو ڪم سوچي ڪبو جڳ اُهي کي ڇڱو چوندو
برو ڪري ڪم پوءِ پڇتائڻ ويد ٻڌيءَ اگيان برو سڏائڻ.

اُهي ئي اُتم آهن جي سوچ سان ڪم ڪن لوڪ ڀلو ڪري چوندا. ٻيا وچاري ڪم ڪرڻ وارا پڇتائيندا آهن. ويد ۽ پنڊت چوندا آهن ته اهو گيان وان نه آهي.

ديو واڻي ٻڌي لڇمڻ ڪومايو رام سيبه پر تنهن هٽايو
ٿلي سُڻي تو نيت برابر جهلڻ راج پد ڪنن سراسر.

ديو واڻي ٻڌي لڇمڻ سست ٿي ويو. رام ۽ سيتا کيس هٽايو ۽ چيو ته تو برابر نيت جي ڳالهه ڪئي آهي. راج جو نشو جهلڻ ڏاڍو ڏکيو آهي.

پڏي ڦري ويندي اٿس. اهو به مان مڃيان ٿو ته پرهه ساڌو سياه جو ۽ ڌرم جو جاڙو آهي ۽ لڏهنجي چرڻن ۾ ڪهڙو ڀرپور اٿس.

راج پدويءَ ڪي بس اڄ پاڻي ڌرم مريادا شرم گنوائي
ڪنل ڪُبڌ بروقت ڏسي ۽ اوهان بنواس پسي

ٻر اڄ موهه وس ٿي ۽ مريادا ڇڏي جي هليو هجي ته ڪهڙو شڪ؟ مان سمجهان ٿو ته هن جي دل ڦري ويئي آهي ۽ وقت جو فائدو وٺڻ چاهي ٿو. ٿرهين جو وڏو هراس ٻر آهيو،

ڪپٽ رکي مَنَ سڀجي سماج ڪرڻ چاهي ٻن ڪنڪي راڄ
ڪروڙ قسم جي رچي ڪٿائي چڙهي آيو بس ڪرڻ لڙائي

من ۾ ارو وچار رکي پنهنجي راڄ کي ٻنا ڪنڪي ڪرڻ لاءِ سڏيا وٺي هليو آهي! ٻئي پاڙ ڪروڙن قسمن جو ڪٽل اڇرازون سوڇي لڙائي ڪرڻ آيا آهن، سائين!

من نه اٿس جي ڪپٽ ڪنياءَ فوج وڏي پوءِ آ چيا لاءِ؟
پرت ٿي پر ڏوهه ڏجي چو؟ راج پد پائي ڪري هرڪو!

جي من ۾ مدائي نه هجيس ها ته پوءِ هيڏي فوج آڻڻ جو ضرور ڪي هو؟ ڀراءِ، پرت جو ڏوهه ڪرڻ؟ هرڪو راج پد پائي الين ڪندو آهي!

چند ڪر استري ڪمي نهش برهمڻ سوار
بين سمان نه نيچ ڪو ڇڏي لوڪا چار

ڏسو ته چند پنهنجي گروءَ جي استريءَ سان ارڳ ڪيو، نهش راجا برهمڻ مٿان چڙهيو، بين راجا جهڙو وري ڪو نيچ ٿي ڪوٺي جو لوڪ ريت ۽ ويد ريت کان ٻي مک ٿي ويو؟

سهس باهو اندر ارجن جيهو راڄ پائي ڪلنڪ نه ٿيو
پرت سوچيو پڻ سنو آپاءَ "خيال نه دلبر" منهنجو پاءَ

سڀس ڀاهو، اندر، ارجن جهڙا ۽ راڄ پد پائي ڪلنڪ ليا آهن. پرنه ۽ اهن لئي ليڪ سمجهيو آهي نه وقت جو ڦالدو ولان، سائين دل ۾ اصل نه ڪڇو پرنه مدهنجو ۽ پاءُ لئي آهي!

هڪ ڪري ڪئي پرت ڪوتاهي   سمجهو رام بنا سهائي
سمجهه ۾ ايندس   سي شڪتي   خبر پوندس رام اڪل ويڪتي

پرنه هڪ ڳالهه نه سوچي لئي نه آهي! رام کي ڪمزور ۽ بي سهائڪ سمجهيو الس! اڄ اح رام جي شڪتيءَ کي ڏسي خبر پوندس لـ هو مهان ويڪتي آهي، اڪل آهي!

نيت رَس چئي ائي ويو پُلي   وِير رس لڳن ۾ رهيو ڳلي!
پريپ چرنن پيرخاڪ ڌري   فخر نه پـر سياءُ ڪرَي.

بس، لڇمڻ جو نيت رس ۽ مرياد امرڪلائي وئي ۽ لڳن ۾ وير رس اڀرن ليس. رام جي چرنن جي خاڪ سر لي لڳائي پنهنجو رواجي وهرتا جو پاءُ ڏيکاري، سا پتاڪ جي چرڻ لڳو:

ناٿ، متان هيءَ ٻَرو سمجهو!   آپمان نه مُن ڪوتورو ڪيو
رهؤن ڪيسين اسين خار اُجهائي   ناٿ ساٿ ڏنش هٿ آهي.

پرڀو، منهنجو اهو چوڻ متان خراب سمجهو. هن اسان جو لورو آپمان لـ ڪيو آهي! ڪيتري وقت تائين ۽ ڪيتري قدر خار کي اسين روڪي رکون! لوهين ساٿ ۾ آهيو ۽ ڏنش هٿ ۾ آهي. پوءِ ڇا گهرجي؟

ذات ڪتري رگهڪُل جنم جڳ جاڻي، لـون چاڻ
لـت هڻو ڪُس متي چڙهي نيچ ڪـو ڏوڙ سمان.

ذات کتري ۽ جنم رگهوڪل ۾، لوڪي ۽ خبر آهي ۽ جڳ ۽ جاڻي لو.

لڇمڻ، سپن اِهو سٺو نه ٿيندو، خبر ڙيولي بد ڪا ڏيندو!
پاڻ ٻنهين ڪيو گڏ سنان، شو پوڄا ڪري ڪيئين پرڻام.

لڇمڻ ڀاءُ، اِهو سپنو سٺو نه ٿيو! ڪا ڙرائي اري خبر ٻڌنداسين! انهن چئي ٻنهين ڀائرن گڏجي سنان ڪيو ۽ شو جو پرنام ڪري آشيرواد ورتي.

سنماني مُن ڪري شو وندن، طرف اُتر ڀن پاسن نهاريو
آڪاش مٿي اُڏندي ڏٺي، مرگهن پکين آشرم سنڀاريو
رام اُٿيو ۽ سبب پڇيو، مَن ۾ پڻ اُداس رهيو
تاسي تنهن دم ڪولهي، هڪدم حال اچي سڀ ڪيو.

رام پرڻام ڪري اچا وڌو ۽ ٻنهين ڀائرن اُتر طرف نهاريو ته ڏٺائون ته ڌوڙ اُڏامي رهي آهي، جا آڪاش تائين پهتي آهي. پکي ۽ هرڻ ڀڄي آشرم ڏي اچي رهيا آهن. اهو ڏسي رام اٿي کڙو ٿيو ۽ من ۾ سبب سوچڻ لڳو. تلسي داس ٿو چوي ته انهيءَ مهل هڪ ڪولهي ڊوڙندو آيو ۽ اچي سمورو حال ڪيائين.

ڀڏي منگل سماچار، مَن پريم سرير ٿرڪايو
نيڻن خوشيءَ جو نار، تاسي سرد رُت ڪمل سهايو

ڀرت جو اچڻ ٻڌي رامچندر نهايت پرسن ٿيو! لوُن ڪنڊي لڳي ويس. تلسي داس چوي ٿو ته جئين سرد رُت ۾ ڪمل جي مٿان ماڪ جا ڦڙا نظر ايندا آهن تيئن گهڻي خوشيءَ ڪان رام جي اکين ۾ پاڻي اچي ويو!

مَن اندر وري خيال سمايو، ڪارڻ ڪهڙي آ ڀرت ڀن آيو؟
هڪ سڄڻ اچي چيو وري، ساڻ اٿس پڻ فوج گهري!

رام وري سوچيو ته ڀرت جو ٻن اچڻ جو ڪارڻ ڪهڙو هوندو؟ ڪنهين وري اچي ٻڌايو ته پاڻ سان گهڻي فوج ۾ ساڻ اٿس!

رام ہڏي پيو سوچ گهٽي پتا وچن ٻيو راڄ ڏٺي!
ڀرت سڀاءَ کي خود سمجهي رام مُنجهيو تہ ڪرڻ ڇا گهرجي!

رام خيال ڪيو تہ هڪ پتا جو وچن ۽ ٻيو ٻاءُ جو خيال ۽ ٻئي ڀرت جي سڀاءَ کي ڄاڻي مونجهي پيو تہ هاڻي ڇا ڪرڻ کپي آهي .

رام اندر ۾ نيت هيٺئن ڄاڻو ڀرت منهنجو آ قدر سچاتو
لڇمڻ جيو پريم نيت ويچاريو سمير انوسار حالت نهاريو

تڏهن رام اٿين ٿي سمجهيو تہ ڀرت منهنجي ڀلائيءَ ۾ لڳي آهي ۽ قدر ڪير الس . اڃا رام کي سوچ ۾ ڏسي، سمير انوسار سمجهائي ڏني ٿو ۽ چوي ٿو:

بنا پڇڻي ڪجهہ چوڻ ٿو چاهيان
معاف ڪندا ڍيٺ اٿين ٿو پايان
توهين سروگيہ شرومڻ سوامي فرض سمجهي چوان انترجامي.

سوامي، بنا پڇڻ جي ڪجهہ وينتي ڪرڻ چاهيان ٿو، سا ٻڌو. منهنجي اِن ڍٺائي کي معاف ڪجو. توهين سرموڙ آهيو. سڀ ڪجهہ ڄاڻو ٿا . مان هيءَ پنهنجو فرض سمجهي وينتي ڪريان ٿو.

شڀ هرديہ ۽ سرل چت شيل سنيهہ نڌان
سڀ سان پريت پرتيت پڻ ڄاڻو پاڻ سمان

اي ناٿ، اوهين جو پاڻ شڀ هرديہ وارا ۽ سرل چت آهيو ۽ سڀ سان پريم ڪندا آهيو تہ ٻين کي بہ اهين ئي ٿا سمجهو!

جيو وشئي جڏهن پائي وڏائي ڪوٽ ڪري ڇوي ڪوٽ سدائي
نيت وان ڀرت ساڌ سڄان چرن پريم ٿو جڳ کي ڄاڻ

سنسار ڄاڻي ٿو تہ وشيءَ جيو وڏائي ۽ ڏن کي پائي مست ٿي ويندو آهي.

پاڻ سان گڏ تن ڀرت ڏٺو پاڳوان تن پاڻ سمجهيو
گڏ ٻڌي ڏسي دشا پڇتايو
ڪيڪئي ڪني جو ناءُ هي جايو !

جڏهن خبر پيئن ته هي ڀرت آهي تڏهن خوش ٿيون ۽ پاڻ کي ڀاڳوان سمجهڻ لڳيون . ڀرت جي دشا ڏسي ڏاڍو دک ليئن . ڀرت جي شڪل ۽ سياءُ ڏسي چون پيون ته هي ڪيڪئي ڪنيءَ جو پٽ نه آهيئي ڪين !

گڏ پنهنجا نيڪي رام ٻڌي چاهه سان وڏي ويڙو ڪ وڃي
تيرٿ استان من آشرم مندر ڏسي سمائي خوشي نه آندر

پنهنجي نيڪي ٻڌندو ۽ رام جي ڳالهه جو جاپ ڪندو چاهه سان اڳتي وڌيو . تيرٿ استان ۽ مينن جا آشرم ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ سڀني اڳيان پرنام ڪندو اڳتي وڌندو ٿو وڃي .

ڪري پرنام پڇي جڏهن ڪنهن کان
رام لڇمڻ سيه لڳيا هستان ؟
سڀ خبر پيا ڀرت ٻڌائن درس پائي پالا پاڳ پيا پائن .

جڏهن ڪنهن سان پرنام ڪري پيو پڇي ته رام لڇمڻ ۽ سيتا هتان لنگهيا ؟ سڀ پيا خبرون ٻڌائن ۽ درشن ڪري پاڻ کي ڀاڳوان پيا سمجهن !

چوي جيڪو "مون خوش ڏٺا" رام جان سڀ سي لڳن منا
ائين ڪندي ۽ جيئي شپ واٽي وڃي ٻڌندو بن رام ڪهاڻي!

جيڪو به ماڻهو ائين چوي ته مون رام، سيتا ۽ لڇمڻ خوش ڏٺا انهن کي رام سمجهي ساڻن پرنام ڪري ٿو . ڀرت ڪرهل واٽيءَ سان پڇندو، رام بنواس جون ڳالهيون ٻڌندو ۽ رام سمريندو اڳتي وڌندو ٿو وڃي .

رات سڄي اُها اُتي رهي صبح سمي پرڀات
رام درس جي لالسا ڀرت سڀڪ سڄي ساٿ !

سڄي رات اِلي رهي صبح ساڻ سڀ اٿي وڌا. سڀني جي من ۾ رام لاءِ اهڙي تڙڦ هئي جيڙي پرهه کي هئي!

منگل سگڻ پيا ڏسن پراڻون ڦڙڪن انگ اکيون ۽ ٻانهون
منڊل سهت پرت آنند ايندو رامدرشن سان سڀ دک ويندو.

سڀ سٺا سگڻ ڏسن ٿا ۽ سڄڻ اکيون ۽ ٻانهون ڦڙڪن ليون. کين پڪ ٿي ته پرهه ۽ ٻي منڊليءَ کي رام درشن جو لاڀ جلد ليندو.

نشاد پرت جو مک ڦيرايو چترڪوٽ جو درس ڪرايو
ندي پيسوني پر وهي ڪپ سيه رام لڇڻ رهي!

اِن مهل نشاد لڇمڻ جو منهن ڦيرائي چترڪوٽ طرف ڪيو ۽ انجو ڪبس درس ڪرايائين. انجي پرسان پيشوني ندي وهي ٿي، جنهن جي ڪپ تي پيارو رام، سيتا ۽ لڇمڻ رهن ٿا.

رات نبهي، شري رام آئيو رات سيه شپ سپنن ڏنو
سماج سهت هو پرت اُت آيو رام ويوگ ٿن بدن جلايو.

رات گذري ٿي شري رامچندر جاڳيو. جانڪي جي رات سمني ۾ ڏٺو هو ته پرت سماج سميت اچي رهيو آهي ۽ سندس شرير رام جي جدائيءَ ۾ جلي رهيو آهي!

وستر ميرن سان سيون ويچاريون
رهت پوشڻ ۽ بنهه دک واريون
رام ٻڌي جل اکين وهيو دک پنجن خود دکي ٿيو.

سڀني سسين کي وڏوا وس ۾ ڏٺائين. اهو ٻڌي رام جي اکين ۾ پاڻي اچي ويو. ڏسو ته جنهن جي ٿالي ولڻ سان مٿش جا دک دور ٿيندا آهن سو ته دکي ٿي رهيو آهي. هيءَ سڀ هن جي مايا آهي!

وڃن ٻڌي ورھسپت مُرڪيو اکين ھوندي اندر انڌو ٿيو!
ڳروءَ ڇيوڙي ڪپت ڇڏي ڇل ڪندين ويندين ڪس ڄڏي

اھو ٻڌي ورھسپت مرڪيو. ھن اندر کي اکين ھوندي بہ انڌو ٿي سمجھيو! جي: اندر، ڪپٽ ڇڏي ڏي. ڪپٽ ڪرڻ سان پاڻ کي خراب ڪندو.

مايا پڻيءَ جي داس سان مايا
پوي اُلٽي ڪلي تنھنجي سردايا
اکي ٿيو سڀ رام رضا سان ھاڻي برو ٿيندو ڪپٽ ڪرڻ ڪان.

مايا ٿيءَ رام جو پيارو پرس، انھن سان مايا ڪرڻ ڪا اھي! اُلٽو تنھنجي ڪلي بر اھا اچي ڪڙڪندي. اکي جيڪي ٿيو آھي سو رام جي مرضيءَ سان ٿي ٿيو آھي. ھاڻي تہ ڪپٽ ڪرڻ سان ٿي وڏو اور نتيجو اڪرندو.

ٻڌ اِندر اُپديش ھيءَ منھنجو رام کي سيوڪ پيارو پنھنجو
سيوڪ سکي ڪري، سک وڌائي دکي ڪري جي سيوڪ ڏکائي.

اي اندر ٻڌ، رام سيوڪن جي رکيا اُھ سڀ ڪجھ ڪندو آھي. جن جي داسن سان پيار ڪندڙن جو تہ سک ٿي ليندو آھي. پر جي ڪو سندس سيوڪن کي ڏکوئيندو تہ انکي سخت ڪليش پرائيندو ليندو.

سنيہ سمنڊ ۽ پرم ھتڪاري پرت رام جي آکيا انوساري
سوارٿ وس ٿون وياڪل ٿئين پرت دوش ٿو لڳھن ڏائين.

رام ديالن جو ھتڪاري آھي ۽ ڀرت وري رام جي آکيا جو پالن ڪرڻ وارو آھي. سوارٿ وس ٿي تون اجايو وياڪل ٿو ٿئين. اھو تنھنجو اَگيان آھي!

اندر ٻڌي جڏھن ورھسپت ٻاڻي مٿي ويس سمجھي اندر ڪاڻي
عرش منجھان ڪل ڇتي اندر راڄ لڳو سارھاڻ ڀرت سياڻ.

اهو ٻڌي اندر کي سنتوش آيو ۽ ٻڌ ناس ٿي ويس. مٿان گل وسائڻ لڳو ۽ ٻوڌ جا سپاهي ۽ گڻ سارا ڳائڻ لڳو.

ڪري اهو ڏينهن جمنا واسو وقت گذاريو سيتي خاموش.
رات ٿي رات جو آيون ڀيڙيون اڻ ڳڻت جي سگهجن نه ورتيون.

اهو ڏينهن جمنا جي ڪناري تي واسو ڪيائون ۽ سيتي جو وقت آرام سان گذاريو. رات ٿي رات جو ڀيڙيون آيون جن جو ورڻن ٿي نٿو سگهي.

پار پهتا سڀ هڪ ٿي پوُر رام سکا ڏسي سيوڪ منظور
سنان ڪري ۽ نديءَ سرنائي پيرت وڏيو ٻڻ وڪ وڏائي.

سڀ هڪ ٿي پور سان پار اچي پهتا ۽ رام جي سيوڪ نشاد جي سرا ڏسي خوش ٿيا. پوءِ نديءَ کي پرڻام ڪيو. نشاد جا لورا متي، پاڻ سميت پوءِ اتي وڏلدو هليو.

پريم سان هڪبئي ڇهن پڇائن
رام لڇمڻ ٻئي سکي ٿي آهن!
عمر روپ رنگ انگ شرير شيل سنيهه آهن ساڳيا وير.

ٽڙن ٿي استريون ۽ پرش هڪ ٻئي کان پڇن ٿا ته هي ٻئي اهو ٻئي رام آهي ته؟ سرير، چال وغيره سڀ ساڳيا اٿن! اهڙاني وير ٿا ڏسجن! روپ رنگ به ساڳيو ٿي آهي!

ويس نه ساڳيو سيپه نه سنگ اڳيان هاي ٿي فوج چترنگ!
اندر خوشي نه منهن اُهڃاڻ سکي، پوي ڪجهه سنسو هاڻ!

اي سکي، هنن کي ويس نه منهن وارو آهيني ڪرڻ! انڪي وري هوءَ سريا جي ڪاڻ سيتا ٿي ساڻ اٿن! وٽن هڪ وڏي ۽ چتر سٺا اڳتون اٿن! اندر ۾ خوشي به ڪانهي ۽ منهن به ساڳيا اهڙا نه آهن. ڪجهه شڪ پوي ٿو.

وچن ٻڌي ورهسپت مُرڪيو اکين هوندي اندر انڌو ٿيو!
گروءِ چيو ڏي ڪپٽ ڇڏي چل ڪندين ويندين کس جڏي

اهو ٻڌي ورهسپت مرڪيو. هن اندر کي اکين هوندي به انڌو لي سمجهيو!
چي: اِندر، ڌپ ڇڏي ڏي. ڪپٽ ڪرڻ سان پاڻ کر خراب ٿيندو.

مايا پتيءَ جي داس سان مايا
پوي اُلٽي گلي تنهنجي سردايا
اڳي ٿيو سڀ رامرضا سان هاڻي برو ٿيندو ڪپٽ ڪرڻ کان.

مايا پتيءَ رام جو پيارو ڀرت، تنهن سان مايا ڪرڻ ڪا لهي! اُلٽدو تنهنجي
گلي ۾ اها اچي ڪڙڪندي. اڳي جيڪي ٿيو آهي سو رام جي مرضيءَ سان ٿي
ٿيو آهي. هاڻي نہ ڪپٽ ڪرڻ سان ٿي وڌيڪ برو نتيجو نڪرندو.

ٻڌ اِندر اُپديش هيءَ منهنجو رام کي سيوڪ پيارو پنهنجو
سيوڪ سکي ڪري، سک وڌائي دکي ڪري جي سيوڪ ڏکائي.

اي اندر ٻڌ، رام سيوڪن جي رکيا لاءِ سڀ ڪجھ ڪندو آهي. هن جي
داسن سان پيار ڪندڙن جو نہ سک ٿي ٿيندو آهي. پر جي ڪو سندس سيوڪن
کي ڏکوئيندو نہ انکي سخت ڪليش پراپت ٿيندو.

ستيہ سمنڊ ۽ پرم هتڪاري ڀرت رام جي آگيا انوساري
سوارٿ وس تون وياڪل ٿئين ڀرت دوش تو لڌهن ڏئين.

رام ديوتائن جو هتڪاري آهي ۽ ڀرت وري رام جي آگيا جو پالن ڪرڻ
وارو آهي. سوارٿ وس ٿي تون اجايو وياڪل ٿو ٿئين. اهو تنهنجو اَگيان آهي!

اندر ٻڌي جڏهن ورهسپت باڻي مٽي ويس سڀجي اندر گلاني
عرش منجهان گل ڇٽي اندر راءِ لڳو سارهائڻ ڀرت سياءَ.

پرمه پرڀات جو سنان ڪري لهال ٿيو ۽ منيءَ اڳيان پرڻام ڪيو. آسيس پائڻ جو منيءَ ڏيڏي دئا ڪئي هئي.

ڪس سؤنهان سڀ ساڻ ڪري چتر ڪؤٽ هليو اُمنگ ڀري
هٿ ۾ هٿ نشاد کي ڏيئي پريم هليو جڻ ڌاري ديهي!

وستي جي جاڻن کي ساڻ ڪري اُمنگ ۽ پريم سان چتر ڪوٽ سڄو ساٿ هليو. نشاد سان هٿ ۾ هٿ ڏيئي پرمه اهڙي اُمنگ سان پيو هلي ۽ نشاد سان سراهي جڻ ته پريم انسان جي ديهي پائي هلي رهيو آهي.

- پيرن جتي نه مٿي تي اوڇڻ
ڪپٽ رهت ڌرم پريم جو بوجڻ
رام سيه جؤن ڪس ڪهاٽيون ڪندو اچي پرت اِهي رهاٽيون.

انڪا پرمه کي پيرن ۾ جتي هئي ۽ نه مٿي تي اوڇڻ ئي. هن جو پريم، ڌرم، ٿيم ڪوڙا لتا سڀ ڪپٽ کان خالي هئا. وستي ۾ رام سيه ۽ لڇمڻ جون ڳالهيون پڇي ٿو ۽ نشاد ڪيس اهي پريم سان ٻڌائي ٿو.

"رام پريه پرت لڳهو پٽ پاءِ" هرهنڌ رستي ٿيو هڳاءِ
سِڌ ساڌ مـن اڱين چـون پرت سڀاڻي خوش پياڻين!

رام جو پيارو ڀاءُ پرمه اچي ٿو. رستو سولو ٿي پيو. سڌ ۽ ساڌ پرمه کي سڀاڻي ڏاڍا خوش ليا.

ڏسي پريا ءِ، اِندر مَن سوچيو پاو، پلو ڇلي لڇو ڇلي لوڻيو!
اِندر چيو گـرو اڱين تئي رام پرت جـو ميل نه ملي!

اندر سوچيو ته شل پرمه رام کي موڏائي نه ولي وڃي! سنسار ڇڳي کي نه ڇگوني لظر ايندو آهي پر اوي کي نه وري مها ٻرو لظرندو آهي! ورهسپت کي اندر چيو ته هاڻي اهڙي ڪرٽا ڪر جئين پرمه ۽ رام جو ميلاپ نئي لي نه!

سماج چڪت ٿي وڃي ۽ خوش ٿئي. هنن تمام رمڻيڪ ۽ سندر بڻايا، جن ۾ هر پرڪار جو سهنج ۽ لطف موجود هو. انهن گهرن کي ڏسي ديوتائن جا وماڻ به جيڪر لڄي ٿين.

پوڳ خوشي ۽ وندر سامان ڀري رکيو ويو تن ۾ جام
داسيون داس ۽ نوڪر ناظر
خيال ڪرڻ سان سڀ ڪجهه حاضر!

پوڳ ۽ خوشيءَ جو سامان ۽ وندر لاءِ راند ڪا، مطلب ته سڀ ڪجهه موجود هو انهن گهرن ۾! داسيون ۽ داس، نوڪر ۽ نظرداري ڪرڻ وارا. رڳو خيال ڪرڻ جي دير هئي ۽ سڀ ڪجهه اڳيان حاضر ٿيندو هو.

جو نه ملي سگهي سرڳ سپني ۾ رڌين ڪيو تيار هڪ ڪن ۾
ڳالهه عجب، جنهن جهڙي رچي
اسٿان سامان سڀ مليو اچي

جيڪو سامان يا سک سرڳ ۾ نه ملي، سپني ۾ نه ملي سگهي اهو رڌين سڌين هڪ ڪن ۾ تيار ڪيو. وڏي عجب جي ڳالهه ته اها هئي جو جنهن جي جهڙي اڇا ٿي ٿي لهڻڪي اهو سامان گهر ويٺي هٿ مليو. خيال ڪرڻ جي دير هئي!

سات سچو پرجا سهت رهي مُن آڳيا ساڻ
برهم چڪت ٿيو سک ڏسي تپسيا ٻل نڌان!

پردواج راجا ڀرت کي انهيءَ اسٿان ۾ رهڻ لاءِ چيو. گهر جي سندرتا، سجاوت ۽ سامان جو انتظام ڏسي برهما به حيران ٿيو. اهو سڀ ڪجهه منيءَ جي تپسيا ٻل جي پرتاپ ڪري ٿيو هو!

ڪري ڀرت تيرٿ اِشنان منيءَ اڳيان ڪيو ڏنڊ پرڻام
آسيس پائي ٿيو ڀرت نهال منيءَ پاليا پنهنجا پال

پرمه پرهاڪ جو سنان ڪري نهال ٿيو ۽ مٿيءَ اگهان پرڻام ڪيو. آسپاس پاڻيءَ جو مٿيءَ ڏيڏي ڏٺا ڪٽي هئي.

گس سؤنهان سپ ساڻ ڪري چتر ڪوٽ هليو اُمنگ پري
هت ۾ هت نشاد کي ڏيئي پريم هليو جڻ ڌاري ديهي!

رستي جي ڄاڻن کي ساڻ ڪري اُمنگ ۽ پريم مان چتر ڪوٽ سڄو ساٿ هليو. نشاد سان هٿ هٿ ۾ ڏيئي پرمه اهڙي اُمنگ سان پيو هلي ۽ نشاد سان سراپي جڻ ته پريم انسان جي ديهي ڌاري هلي رهيو آهي.

پيرن جتي نه مٿي کي اوڇڻ
کپٽ رهت ڌرم پريم جو بوڇڻ
رام سيه جوُن گس کهاٽيون ڪندو اچي پرت اِهي رهاٽيون.

اڪا پرمه کي پيرن ۾ جتي هئي ۽ نه مٿي تي اوڇڻ ئي. هن جو پيار، ڌرم، نيم ڪوڙا لتا سڀ ڪپٽ کان خالي هئا. رستي ۾ رام سيه ۽ لڇمڻ جون ڳالهيون پڇي ٿو ۽ نشاد کيس اهي پريم سان ٻڌائي ٿو.

"رام پريه پرت لگهو پت پاءَ" هرهند رستي تيو هگهاءَ
سڌ ساڌ مـن ائين چـون پرت سڀاٽي خوش پياتين!

رام جو پيارو ڀاءُ پرمه اچي ٿو. رستو سولو ٿي پيو. سڌ ۽ ساڌ پرمه کي سڀاڻي ڏاڍا خوش ٿيا.

ڏسي پرياءِ، اِندر مَن سوچيو پلو، پلو چلي لچو چلي لوڻيو!
اِندر چيو گـرو ائين تڻي رام پرت جـو ميل نه ملي!

اندر سوچيو ته شل پرمه رام کي موڻائي نه ولي وڃي! سنسار ڇڳي کي نه چگوڻي نظر ايندو آهي ۽ ٻري کي نه وري مٺا ٻرو نظر ٿيندو آهي! ورهسپت کي اندر چيو ته هاڻي اهڙي ڪرٽا ڪريو جئين پرمه ۽ رام جو ميلاپ ٿئي ئي نه!

پوءِ ماءُ ڪوڙ نٿو چوان. ماءُ بنواسي سنياسي آهيان. سيئي ساڌنائن جو ڦل مون رام، سيتا ۽ لڇمڻ جي درشن مان پاتو آهي!

تون سروگيہ چوان ستيہ ڀاءُ انترجامي جئين رگھوراءِ.
ماءُ ڪرم جو مون نہ شوڪ ڇا چوندو يا سارو لوڪ.

مهراج، توهين سروگيہ آهيو. سڀ ڪجھہ ڄاڻو ٿا ۽ ڀڳوان رام وانگر ستيہ جا پوڄاري آهيو. مونکي ماتا ڪيڪئي جي بري ڪرم جي نہ ڳڻتي ڪانهي ۽ نہ ارمان ئي اٿم. لوڪ سارو منهنجي لاءِ ڇا چوندو يا مون بہ شڪ آڻيندو انهيءَ جي بہ مونکي چنتا ڪانهي،

ڪري پرلوڪ سو ڏرُ نانهہ پتا مرڻ دک پڻ ڪو نانهہ.
جيون لاڀ سيئي هن پايا رام لڇمڻ جهڙا پٽ اُپايا.

پرلوڪ بگڙڻ جو بہ پوءِ ڪونهيم ۽ نہ وري پتا جي مرڻ جو وڏو شوڪ اٿم. هن سڀ جيون ڦل پاتا ۽ رام ۽ لڇمڻ جهڙا پٽ پيدا ڪيا.

رام وڇوڙي ڇڏيو سرير پتا ويو ۽ ڪريان تدبير.
سوچ اِها سيتہ رام لڇمڻ بن ڦرن بنا پير ڍڪڻ

هن نہ رام جي وڇوڙي ڪري پنهنجو سرير ڇڏيو. مونکي دک رڳو اِهو ٿو ستائي تہ رام، سيتا ۽ لڇمڻ پيرين اگهاڙا بن بہ ڀڄڪن ٿا!

دک اِهوئي ڇاتي جلائي اُچ نہ بک، ڇڏي ننڊ ڦٿائي.
انهيءَ مرض نہ علاج ٿيو گولي ڏٺم سنسار سڄو.

انهيءَ دک کان منهنجي ڇاتي جلندي رهي ٿي. نہ بک لڳي ٿي ۽ نہ اُڃ ستائي ٿي. انهيءَ دک ٿي ننڊ ڦٽائي ڇڏي آهي. سڄو سنسار مون ڳوليو ڏٺو آهي پر ڪو دارون ڪونہ ٿو مليم.

ڀرت جڏهن اِها ڳالهه ٻڌائي منيءَ سميت سڀ ڪرن وڏائي.
سوچ چيڏي ڏي ڀاءُ، وڏيڪ دک مٽن رک رام سان پريت.

اها ڳالهه ٻڌي منيءَ سميت سڀ خوش ليا ۽ ڀرت جي وڏائي ڪرڻ لڳا. ڀرت کي مزاج چيو ته اي متر، هاڻي وڌيڪ ويچار ڇڏي ڏي ۽ رام جي نانءَ سان ڀرت ڪر ته اهو ئي سڀني ڪلياڻ ڪندو.

رشيءَ سوچيو ڪجهي ڀرت جي پوڄا
ديوتا وانگر پڇي سگهي جا

رڌيون سڌيون منيءَ ياد ڪيون
”ڪهڙي آگيا آ“ چوڻ پيون.

منيءَ ويچار ڪيو ته هڙي مهاپرش جي پوڄا ديوتائن وانگر ٿيڻ گهرجي ۽ وڏي مرليي وارو آهي. هن رڌين سڌين کي ياد ڪيو، جي اچي حاضر ٿيون ۽ چوڻ لڳيون ته ”حڪم ڪريو.“

مانُ ڏنو ٿن منيءَ جي واڻي ڀاڳوان وڏو ڀاڳ ڪي جاڻي.
سڌ گڻ ڏسي ڀڻ ڀرت جي ڀڳتي
رام ننڊو ڀاءُ انوُپر وِيڪتي.

رشيءَ جي وچن کي مان ڏيئي رڌين سڌين ڀاڳکي ڀاڳوان سمجهيو. ڀڻ ته رام جو ننڊو ڀاءُ هڪ انوپر شخص آهي.

ڏيئهن اچوکي ڪجي سو ڪاج
ڏسي خوش ٿئي جئين راج سماج.
رڌين سڌين گهر سندر ٺاهيا اهي ڏسي ديو وِمان لڄايا.

رڌين سڌين سوچيو ته اڄ اهڙو ڪم ڪجي جنهن جي ڏسڻ سان سڀ راج

پرت مان ڪوڙ نٿو چوان. مان بنواسي سنياسي آهيان. سيني سادُن جو
ڦل مون رام، سيتا ۽ لڇمڻ جي درشن مان پاتو آهي!

تون سروڳيہ چوان ستيہ ڀاءُ انترڀامي جنين رگهوراءُ.
ماءُ ڪرم جو مون نہ شوڪ ڇا چوندو يا سارو لوڪ.

منراج، توهين سروڳيہ آهيو. سڀ ڪجھہ ڄاڻو ٿا ۽ ڀڳوان رام وانگر ستيہ
جا پوڄاري آهيو. مونکي ماتا ڪيڪئي جي بري ڪرم جي نہ ڳڻتي ڪانهي ۽
نہ ارمان ئي اٿم. لوڪ سارو منهنجي لاءِ ڇا چوندو يا مون بر شڪ آڻيندو انهيءَ
جي بہ مونکي چنتا ڪانهي،

ڪري پرلوڪ سو ڏرُ نانهہ پتا مرڻ دک پڻ ڪو نانهہ.
جيون لاڀ سڀيئي هن پايا رام لڇمڻ جهڙا پٽ اُپايا.

پرلوڪ بگڙڻ جو بہ ڀؤ ڪونهيم ۽ نہ وري پتا جي مرڻ جو وڏو شوڪ اٿم.
هن سڀ جيون ڦل پاتا ۽ رام ۽ لڇمڻ جهڙا پٽ پيدا ڪيا.

رام وڇوڙي ڇڏيو سرير پتا ويو ۽ ڪريان تدبير.
سوچ اِها سيتا رام لڇمڻ - بن ڦرن بنا پير يڪڻ

هن نہ رام جي وڇوڙ بر ڪڻ پنهنجو سرير ڇڏي ڏنو. مونکي دک رڳو اِهو ٿو
ستائي تہ رام، سيتا ۽ لڇمڻ پيرين اگهاڙا بن بر پنڌ ڪن ٿا!

دک اِهوئي ڇاتي جلائي اُڃ نہ بک، ڇڏي ننڊ ڦٽائي.
انهيءَ مرض نہ علاج ٿيو ڳولي ڏٺم سنسار سڄو.

انهيءَ دک کان منهنجي ڇاتي جلندي رهي ٿي. نہ بک لڳي ٿي ۽ نہ
اُڃ ستائي ٿي. انهيءَ دک ئي ننڊ ڦٽائي ڇڏي آهي. سڄو سنسار مون ڳولهي
ڏٺو آهي بر ڪو دارون ڪو نہ ٿو مليم.

شبدن ۾ پرڀو کي ڇالين نہ مولکي سموري شر آهي. ۾ پيارا وڏاڻا جي شر ۾ شر دخل ڏني.

ڪنهنجو نہ ان ۾ ذرو اپراڌ ڇوي جيڪو سو نيچ اساڌ.
راڄ ڪريو نہ ۾ ڪونہ هو دوش رام کي ها بڻ ڏٺي سنتوش.

لوکي الاءِ ڪر لو ڏوهہ ڏني؟ اهو نيچ هوندو جيڪو ائين سمجهندو ته راڄ ڪرڻ ها نہ ۾ دوش ڪونہ هو. رام ۾ خوش ٿئي ها.

رام ڪنهنجو ڏن جيون پران وڏ ڀاڳي ڪو تو سمان.
ان پريم ۾ اڄرج ڪهڙو دسرت پٽ تون رام کي جهڙو!

رام جو پريم ئي ڪنهنجو جيون ڌن آهي. تو جهڙو ٻيو ڀاڳوان ڪو لڀندو؟ اهو پريم ڪا اڄرج ڪائنا جهڙي ڳالهہ ڪانهي. تون ۾ رام واڳر دسرت جو پٽ آهين.

ڏنہ ڪندي پرياڳ سنان پريم ڪنهنجي هو رام غلطان!
رام جو ڪوئي ايڏو پيار جڙ رڪن جيڻ پيار سنسار!

جڏهن رامچندر ڪروڻي ۾ سنان ڪري رهيو هو تڏهن مون ڪيس ڏٺو. ڪنهنجي پريم ۾ ڪهن چوليءَ غلطان هو. هن جو پريم ايڏو نہ هو جو جڻين مورک ماٺهو ڏن دولت ۽ مترن کي پيار ڪندا آهن.

پريم ڪنهنجو چنڊ ٻيچ چڪور رام چندر ما داس چڪور.
گهٽي نہ جڳ ۾ روز وڌي ڪڏهن نہ ڪو ناموس هٽي.

ڪنهنجو پريم ٻيچ جو چنڊ آهي ۽ رام جا داس چڪور آهن. ڪنهنجو ناموس روز ۾ روز وڌندو ئي رهندو.

ٻڌ پرت مان سچ چوان سدا اداسي جيان رهان.
سڀ ساڌن ڦل جي مون پاتا رام سيتا ۽ لڇڻ رنگ لاتا.

” اي ڀرت تون سڀ ساڌ و آهين. تنهنجو رام جي چرنن ۾ اُٿاهه پريم آهي.
اجايا خيال ڇڏ. رام کي تنهنجي برابر ڪير ڪونهي.“

تيرٿ راج پرياڳ نواسي گرهستي جوڳي پيٽ اُداسي.
جتي جتي گڏجن پنج چار چون: ”ڀرت مَنَ نينهن اپار“

ڀرت جو اچڻ ٻڌي پرياڳ نواسي ڏاڍو خوش ٿيا. جتي جتي پنج چار
گڏجن اُتي اِهائي چرچا ته ”ڀرت جو پريم اُٿاهه آهي.“

ڏسندو ٻڌندو رام گڻ آيو ڀردواج جنهن رام رهايـو.
وندنا ڪئي بس مُني ڏسي رام مورت چڻ ڀرت پسي.

رام جا هر هنڌ گڻ ٻڌندو ڀرت مني ڀردواج وٽ آيو جنهن وٽ رام اچي
رهيو هو. منيءَ پرڻام ڪيو ۽ ڳالهه سمجهي ويو. هيءَ به ساڳيو رام جو پيو
سروپ آهي.

ٻوڙي وڇي من ڀرت اُٿاريو آسيس ڏئي شپ آسن وهاريو.
ڳولڻ لڳو ڪنهن ڪنڊ ۾ پيهڻ
چاهيو ڀرت چڻ شرم گهر ويهڻ.

ڀرت کي منيءَ ٻوڙي وڇي اُٿاريو ۽ آشيرواد ڏيئي ڪرتارٿ ڪيو. ڪيس
اوچي آسڻ تي وهارائين. ڀرت لڄ کان چرڪي پيو ۽ چاهي پيو ته ڪنهن
ڪنڊ ۾ لِڪي وهان!

مني پڇي مثان، سوچ اِها مُن سمجهي شپ شبد چيا.
ڀرت، خبر آ پوُري مونکي ڪَر وڌاتا ڪير دخل ڏئي؟

مثان مني ڪجهه پڇي، اها ڳڻتي ڀرت کي هئي. مني سمجهي ويو ۽ مٺن

شمشان ۾ ٻرندڙ کي چيائين ته ڪولکي سموري خبر آهي. ٻه پيارا وڏانا هي ڪم ۾ ڪير دخل ڏئي.

تنهنجو نه ان ۾ ذرو اپراڌ چوي جيڪو سو نيچ اساڌ.
راڄ ڪريو ته ٻه ڪونه هو دوش رام کي ها ٻڌ تئي سنتوش.

توکي ائلاء ڪير تو ڏوهه ڏئي؟ اهو نيچ هوندو جيڪو ائين سمجهندو! تون راڄ ڪرين ها ته ٻه دوش ڪونه هو. رام ٻه خوش ٿئي ها.

رام تنهنجو ڏن جيون پران وڏ ڀاڳي ڪو تو سمان.
اِن ٻرير ۾ اچرج ڪهڙو دسرٿ پٽ تون رام کي جهڙو!

رام جو ٻرير لي تنهنجو جيون ڏن آهي. تو جهڙو ٻيو ڀاڳوان ڪير لڀندو؟ اهو ٻرير ڪا اچرج ڪانه جهڙي ڳالهه ڪانهي. تون به رام وانگر دسرٿ جو پٽ آهين.

ڏنم ڪندي پرياڳ سنان ٻرير تنهنجي هو رام غلطان!
رام جو ڪولي ايڏو پيار جڙ رکن جيڻن پيار سنسار!

جڏهن رامچندر ترويڻيءَ ۾ سنان ڪري رهيو هو تڏهن مون ڪيس ڏٺو. تنهنجي ٻرير ۾ ليهن چولي غلطان هو. هن جو ٻرير ايڏو له هو جو جڏهن مورک ماڻهو ڏن دولت ۽ مترن کي پيار ڪندا آهن.

ٻرير تنهنجو چنڊ بيجهه چڪور رام چندرما داس چڪور.
گهٽي نه جڳ پر روز وڌي ڪڏهن نه تو ناموس هٽي.

تنهنجو ٻرير بيحد جو چنڊ آهي ۽ رام جا داس چڪور آهن. تنهنجو ناموس روز به روز وڌندو ئي رهندو.

ٻڌ ڀرت مان سچ چوان سدا اُداسي جيان رهان.
سڀ سادن ڦل جي مون پاتا رام سيپه ۽ لڇڻ رنگ لاتا.

مون اياڻي ۽ پاپڻ جي سمنڊ کي ڏڪار آهي! مون تي هيءَ هيڏو اُپڪار
ڪيو آهي! شل نه جمان ها! مونکي اُرهما ڪل ڪلنڪ ڪري پيدا ڪيو! ماتا
نه مونکي سوامي رامچندر جو دروهي ڪري پاليندي رهي! هاءِ، وڌاتا!

نشاد ٻڌي دک ڏاڍو ٿيو "ائين نه چئو" تنهن پرت چيو.
رام پريه تون رام کو پيار ڪيو وڌاتا کوڙي وارُ.

نشاد کي اهي لفظ ٻڌي ڏاڍو دک ٿيو. ڀرت کي چوڻ لڳو نه اي سوامي،
ائين نه چئو. توهان رام کي ڏاڍا پيارا آهيو ۽ توهان جي دل ۾ به وري هن لاءِ
اَٿاه پريم آهي. وري وڌاتا وار ٺي ٽولي ڪيو آهي ۽ دکن جو نشانو بڻايو آهي!

سکا وچن ٻڌي ڌير ڌري ڌيري ويو شري رام سِمري.
ٻڌي خبر گهر نگر جون ناريون
ڏسڻ لڳيون ڀرت سيپيئي ويچاريون.

سکا جا وچن ٻڌي ۽ ڌيرج ڌاري ڀرت ڌيري ڌيري لي آيو ۽ رام جو سمرن
ڪرڻ لڳو. نگر جا مرد ۽ ناريون ڀرت جي ڏسڻ لاءِ آيا.

گرو چڙهيو هڪ پيڙي نئين مائن ڏني ڀرت ناءِ چڙهي.
چئن گهڙين ۾ آيا پار ڀرت اُتي ڪئي سين سنيار.

ڀرت گروءَ کي هڪ نئين اُمر پيڙيءَ تي چڙهايو ۽ ماتائن کي به اُمر اٺڙي
ڏني. چئن گهڙين ۾ پار پهتا. ڀرت اُتي به سيني کي سنڀاريو.

نشاد راڄ کي ڪري اڳيان مات پالڪيون هليون پٺيان.
شترگهن تن سان گڏ هليو گرو برهمڻن حال سليو.

ڀرت نشاد راڄ کي اڳيان ڪري هليو. انهي پٺيان ماتائن جون پالڪيون،

جن سان شترگهن گڏ هو. گرو وسشٽ وري سڀني برهمڻ سان نشاد جي پرير جون ڳالهيون ڪندو هليو.

سين چيو پـرت بار وبار اڃو اوهين ٽيو گهوڙي سوار.
پيرين ننگو بن سوامي ڦـري
داس وري ڪيئن گهوڙي چڙهي ؟

سيوڪ سڀ پرت کي گهوڙي تي چڙهڻ لاءِ چوڻ لڳا. پر پرت چوي ته منهنجو سوامي ٻن ۾ پيرن اگهاڙو ٿو گهمي ۽ مان گهوڙي تي ليش رکي هلان، اهو ڪو سوامين لو؟

پيرن ۾ ڇـالا ڇُلن الين ڪمل ڪلين ڦڙا ماڪ جلين.
ڏسي پرت اڇ پنڌ هيڪاري بيعد دکي ٿي سيا ويچاري.

ڀرت جي پيرن ۾ ڇالا الين چلي رهيا هئا جئين ڪمل جي ڪلين متان ماڪ جا ڦڙا ڏسبا آهن. پرت کي پيدل ڏسي سڃي سيا، گرو ۽ مالاڻون ۽ پرواسي دکي ليا.

؛ سون جلي لڱين رنگ چمڪائـي
سيوڪ سوپيا ڪشٽ پرير وڌائـي.
اهو ڏسي آواز ٽيو ٽرويٽي مـدر وچن سُمنگل ڏيٽي.

باهه ۾ وجهڻ سان سون وڌيڪ چمڪندو آهي. سيوڪ ۽ جيترا ڪشٽ مالڪ لاءِ سهندو ۽ مالڪ ۾ پريم وڌائيندو اوترو پيارو لڳندو. اهو حال ڏسي ۽ پرت جي شرڌا ڏسي ٽروٽي سگر مان آڪاش واڻي ٿي.

سڀ طرح پرت ٽون آن ساڌ رام چرنن ۾ پريم اگـاڌ.
من اندر ٽون هيءُ سڃ پانءِ رام کي ٽو سر پيو ڪو نانهه.

ڀرت ڏنو ڳولي ڏيرو جنـي وڃي رهيو هـر جيو اُٿـي
چرن ڇهي گـر آگـيا پائـي ڪوشليا گهر ويـا سڌائي

جتي ڀرت سيني کـي استان ڏيکاريو، هرڪو آلي رهيو. گروءَ جي سيوا ڪري ۽ آگيا پائي ڀئي ڀائر ڪوشليا وٽ آيا.

هليا سکا هـَٿ هٿ ۾ ڏيئي سٿل سرير سڌ ڪانہ ٿي پيئي
ڀرت چيو هنڌ اُهي ڏيکـار ڀري جوالا ٿئي اچـي قرار

نشاد ڀرت سان هٿ ۾ هٿ ڏيئي جڏهن بيهوش شرير سان هليو. ڀرت چيس تہ مون کي اُهي هنڌ ڏيکار جتي رام جي ويوگ جي جوالا ڀري ٿئي. يعني جتي رام رهيو هجي يا ڪجهہ ڪيو هجي.

رات ٽکي سيہ رام سڌاريا اهو ڏسي ڀرت ڳوڙها ڳاڙيا
نشاد ڏنو جڏهن ڀرت ڏکي چرن ڇهي ويو ڀري ونـي

هن هنڌ رام، سيہ ۽ لڇمڻ سمهيا هئا ۽ رات گذاري هئائون. اهو هنڌ ڏسي ڀرت وياڪل ٿي ويو. نشاد جڏهن ڀرت کي دکي ڏٺو تڏهن چرن لئي هٿ رکي وينتي ڪري اُنان ڀري وٺي ويس.

سيہ رهي وڻ هيٺ جت رگهوَر ڪيو آرام
گهڻيءَ عزت سان پڻ ڪيو ڀرت دنب پرڻام

جنهن شيشم جي وڻ هيٺ سيتا ويٺي هئي ۽ رام آرام ڪيو هو انکي گهڻي عزت سان ڀرت پرڻام ڪيو.

سوَن ڪڻا اُت ٻہ ٽي ڏٺا سيہ سمجهي سِرَ مٿـي رکيا
دک هرديہ ۽ نـيڻن آب ڀرت چيو بـڌ مٿـا نشاد !

وڻ جي هيٺان سمهڻ جا به ٽي لنڊڙا ڏاڏا ٻيا هئا. پوءِ انهن کي مٽي ۾ لڪل رکيو ۽ سيتا سمجهي سر اوڀر. اکين ۾ پاڻي آيو ۽ ڏک دل سان ڀرجي ويو:

سيتا وچڙي رنگ هيٺ هي ڏاڏا آوڌپوري بن رام وڳاڻا
جڳت نه راڻي ڪو جنڪ برابر پوڳ جوڳ سک ڪيس سراسر

سيتا جي جدائي هي سمهڻ جا ڏاڏا ۽ لتا سوي سڪهن ۾ ڦٽڪا لڳي رهيا آهن. ايوڌيا جا پرنس ۽ استريون ۽ رام ڪان سواءِ جيئن وڳاڻا ٿا لڳن. سيتا جو پتا جنڪ، جنهن کي دنيا جا نه وڳو سک ۽ پوڳ برابر آهن پر هن کي جوڳ به برابر آهي.

لڇمڻ جان سندر پاڻ نه هوندو
جڳ نه آ ڪو هيو يا ٿيندو.
مات پتا ڪن پرجن پيار سيتا رام مٿس آڌ اپار.

پيار ڪرڻ لائق پاڻ لڇمڻ جهڙو ڀاءُ نه ڪنهن کي به نه هوندو، نڪي اڳ ڪو اهڙو هيو ۽ نه وري پيدا ٿي ليندو! سڀني پرواسين کي پيارو. ماتا پتا جو دلارو ۽ رام ۽ سيتا جو ته لاڏلو آهي!

رام پڌو نه ڏک ڪنن سان راڻي پاليو تنهن جيون وڻ جان.
پلڪ اکين مڻ نانگ سمان راکين رکيو ڪيس جڙي سان جان!

رام ڪڏهن ڏک جو نالو به نه پڌو هو. راجا ڪيس پران جهڙو پيارو سمجهندو هو ۽ جيون وڻ جان ڪيس پاليو هو. ماتائون به هن کان سواءِ اهڙيون وياڪل ٿي وينديون هيون جيئن نانگ مڻ کوهڻ وياڪل ٿئي. اکيون جيئن پلڪن جي رکيا هيٺ رهن!

پاپ سمنڊ بدبخت ڏڪار ڪيو پيدا مون انرٿ اپار.
ڪل ڪلنڪ مون برهم بڻايو سوارٿ روهي ڪري مان اپنايو.

ڀرت ڏنو ڳولي ڏيرو جتي وڃي رهيو هر جيو اُتي
چرن ڇهي گر آگيا پائي ڪوشليا گهر ويا سڌائي

جتي ڀرت سيني کي استان ڏيکاريو، هوڪو اُلي رهيو. گروءَ جي سيوا ڪري ۽ آگيا پائي ڀئي پاڻ ڪوشليا وٽ آيا.

هليا سڪا هَٿ هٿ ڀر ڏيئي سٿل سرير سڌ ڪانہ ٿي پيئي
ڀرت ڇيو هنڌ اُهي ڏيکار ڀري جوالا ٿئي اڇي قرار

نشاد ڀرت سان هٿ هٿ ڀر ڏيئي چڙ بيهوش شرير سان هليو. ڀرت ڇيس نہ مون کي اُهي هنڌ ڏيکار جتي رام جي وبوگ جي جوالا ٻري ٿئي. يعني جتي رام رهيو هجي يا ڪجهہ ڪيو هجي.

رات ٽڪي سيہ رام سڌاريا اهو ڏسي ڀرت ڳوڙها ڳاڙيا
نشاد ڏنو جڏهن ڀرت ڏکي چرن ڇهي ويو ڀري وني

هن هنڌ رام، سيہ ۽ لڇمڻ سمهيا هئا ۽ رات گذاري هئائون. اهو هنڌ ڏسي ڀرت وياڪل ٿي ويو. نشاد جڏهن ڀرت کي دکي ڏنو تڏهن چرن لي هٿ رکي وينتي ڪري اُنان ڀري وٺي ويس.

سيہ رهي وڻ هيٺ جت رگهوَر ڪيو آرام
گهٽيءَ عزت سان ڀڻ ڪيو ڀرت دنب پرڻام

جنهن شيشم جي وڻ هيٺ سيتا ويٺي هئي ۽ رام آرام ڪيو هو انکي گهٽي عزت سان ڀرت پرڻام ڪيو.

سونَ ڪڻا اُت ٻہ ٽي ڏٺا سيہ سمجهي سِرَ مٿي رکيا
دک هردي ۽ نيڻن آب ڀرت ڇيو ٻڌ مٿا نشاد!

رامچن کيس اهڙيءَ سمان سمجهي آشرواد ڏئي ۽ اُن ڪري جنهن سالين سکي رهيو. پرجا ۽ هيڙو اڌار پرش ڏسي خوش ٿي.

چوڻ نشاد اُتم پــد پاتــو پرت جڏهن کيس چائيءَ لاتو
پنهنجي وڏائي ڇڏي لرت ونئي ويو پنهنجي گهر پرت

جڏهن پرت کيس چائيءَ سان لاتو تڏهن نشاد جڻ ۽ اُم پدوي حاصل ڪئي. پنهنجي واکاڻ ڇڏي نشاد پرت کي پنهنجي نگر ڏيکارڻ لاءِ اوڏاهين وٺي ويو.

شرنگويرپر ڏٺــو جڏهن انگ ڍرا ٿيا پــرت تڏهن
سوُنهن شهر پاڻهن پاڻ ڪري ونيو سنبهه جڻ ديهه ڌري !

پرت شرنگويرپر ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو. سندس انگ ڍرا ٿي ويا. اُتي پاڻ پاڻهه ۾ وڃڻ جهڙي لڳا تڏهن اهو سمجهه ۾ اچي ٿو ته جڻ واسيءَ سنبهه، اتي انساني ديهه ڌاري گهمي رهيا آهن.

پرت انهيءَ پر ستنا سنگ اچي ڏٺي جڳ پــاون گنگ
رام گهاٽ کي ڪيو پــرڻام خوش اهڙو جڻ مليو هو رام

اهڙيءَ طرح پرت گنگا جي لي آيو. رام گهاٽ کي پرنام ڪيائين. جڻ ته کيس رام لي ملي ويو آهي. سموري سنا سميت گنگا ندي، جا جڳت کي پوتر ڪرڻ واري آهي، ڏسي پرسن ٿيا.

پرت چيو گنگا تنهنجي وڏڪ آ سيوڪ لاءِ ڏيــڻ چٽڪ
هٿ جوڙي ور گهران اهيڪي سيئه رام پد رهان سنيهي

پرت چيو ته اي ماتا، تنهنجي وڏڪ سيوڪن لاءِ جڻ ڪام ڌين آهي، جا سڀ اِڇا پوري ڪندي آهي. مان هٿ جوڙي اوهان کان اهو ئي ور گهران ٿو ته منهنجو رام ۽ سيتا جي چرڻن ۾ پريم هميشه رهي.

پريم ڪري ڀرت مايو نشاد ڀيٽي ڪشل ۽ ڪٿي سمباد
ڏسي ڀرت جو شيل سنيهه نشاد ڀُلائي پنهنجي ديهه

گهڻي آدر ۽ پريم سان ڀرت نشاد سان مليو ۽ ڪانئس خوش خيرآفيت پڇيائين ۽ ڳالهيون ٻوليون ڪيائين. ڀرت جو رام لاءِ پريم ۽ شيلتا ڏسي پنهنجي سڌ ڪي به ڀلائي ڇڏيو!

ڪُشل مُول تو چرن ڇهي شُڌ ڪيا مون ڪال تيئي
هاڻ به جي پرم ڪريا ٿيندي
ڪروڙ پيڙهين کي منگل ڏيندي.

نشاد چيو ته اي سوامي، توهان جو درشن پائي مون تيئي ڪال شڌ ڪيا آهن. اڃا به مان ته چوان ته اها ڪريا جي نظر منهنجي ڪروڙ پيڙهين کي آنند اڇيندي. مان ڏاڍو ڀاڳوان آهيان.

ڪپٽي ڪائر ڪمت ڪُ جاتي لوڪ پرلوڪ ۽ هرڪ ڀانتي
رام ڪيو مون پنهنجو جڏهن دنيا جو ڀوشڻ بڻيس تڏهن.

مان ڪپٽي، ڪائر، مت جو ٿورو، ڪمت ذات وارو ۽ دنيا ۾ هرڪ طرح ڪريل انسان! جڏهن کان مون کي ڀڳوان رام پنهنجو ڪيو آهي تڏهن کان مون مان سڀ وڪار ۽ نيچتا هليا ويا آهن ۽ ڀاڻ کي دنيا جو ڀُوشڻ ٿو سمجهان.

پريت ڏسي بڌي سندرتائي مليو شترگهن پريم پرماتي
نشاد ٻڌائي نانءُ ۽ گام ڪيو راٿين سان جهڪي پرڻام

هن جي رام ۾ پريت ۽ حب ڏسي شترگهن به ساڻس مليو. پنهنجو نالو ۽ گام ٻڌائي نشاد ٻوءِ ادب سان سر جهڪائي راڻين سان مليو.

لڇمڻ سمر سمجهي ڏني آسيس رکيا ڪري تو پرم جڳديش
خوش ٿيا درس ڀسي نر نار ڏسي پرش هڪ پرم أدار

راڻين کيس اچي سمان سمجهي آشرواد ڏني ته اون ڪروڙ جنم تائين سکي رهه. پرجا به ڀيڙو ادار پرش ڏسي خوش ٿي.

چون نشاد اتم پد پاتو پرت جڏهن کيس ڇاتيءَ لاتو
پنهنجي وڏائي پڌي ڪرت وني ويو پاڻهنجي گهر پرت

جڏهن پرت کيس ڇاتيءَ سان لاتو تڏهن نشاد جنهن ته اتم پدوي پراپت ڪئي. پنهنجي واکاڻ پڌي نشاد پرت کي پنهنجي لگو ڏيکارڻ لاءِ اوڏاهين وٺي واو.

شرنگويرپر ڏٺو جڏهن انگ پريا ٿيا پرت تڏهن
سڀنهن شهر پاڻهن پاڻهن ڪري ونيه سئيهه جنهن ديهه ڌري آ

پرت شرنگويرپر ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو. سندس اون کڙي ٿي ويئي آ اهي پاڻون پاڻهه پر وهڻي گهمڻ لڳا تڏهن الن ٻو سمجهه پر اچي ته جنهن واسه ۾ سده، اهي انساني ديهه ڌاري گهمي رهيا آهن.

پرت انهيءَ پر سڪنا سنگ اچي ڏٺي جڳ پاون گنگ
رام گهاٽ کي ڪيو پرڻام خوش اهڙو جنهن مليو هو رام

اهڙيءَ طرح پرت گنگاجي تي آيو. رام گهاٽ کي پرنام ڪيائين. جنهن ته کيس رام ٿي مليو هو آهي. سوري سکيا سمپت گنگا ندي، جا جڳت کي بولو ڪرڻ واري آهي، ڏسي پرسن ٿيا.

پرت چيو گنگا تنهنجي وڏڪ آ سيوڪ لاءِ ڏين چڙڪ
شمڻ جرڙي ور گهوران اهيئي سيه رام پد رهان سنيهي

پرت چيو ته اي ماتا، تنهنجي وهڪ سيوڪن لاءِ جنهن ڪام ڌين آهي، جا سڀ اچا پوري ڪندي آهي. مان هٿ جوڙي توهان کان اهوئي ور ٿو گهران ته منهنجو رام ۽ سيتا جي چرڻن پر پريم جيئو رهي.

سڀ سنڌڪ نوليون ناهي راجا وٽ جيئه منائڻ ويا. نشاد راج سيني کي لڙڻ جو لائق سمجهي عزت ڏيڻ لڳو.

تيار رهي ۽ ناهي گول لڳا وڄائڻ زور سان ڍول
ٻڌڻ ۾ آئي ساڄي ڇڪ ”سڳن سٺا“ چيو سانوڻي هڪ.

سيني کي تيار ڏسي راجا خوش ٿيو ۽ سيني کي لڙائيءَ جا ڍول وڄائڻ جو حڪم ڪيائين. ايتري ۾ ڪنهن طرف کان هڪ ماڻهوءَ کي ڇڪ آئي ۽ اها ساڄي پاسي کان آئي. سانوڻي چيو ته سڀ جيئه آهي. سڳن سٺا آهن.

ٻڌي چيو ماو ڀرت سان پائي سڳن چون ”ٿيندي ڪانه لڙائي“
ڀرت منائڻ رام وڃي ”وروڌ نه ٿيندو“ سڳن مڃي.

هڪڙي ٻڍي نشاد کي چيو ته مهاراج سڳن ٿا چون ته لڙائي ڪانه ٿيندي. ڀرت ته رام کي تخت تي ويهڻ لاءِ منائڻ ٿو وڃي. ٻڌي ٻڌي ٻار يائين ڪجهه سوچيو. وروڌ اصل نه ٿيندو، اها پڪ آهي. توهان ٻڌي ٻار يائين ائين ڪريو جو ڀرت سان ملو ۽ هن جي من جي خبر وٺو ته هن جي من ۾ ڇا آهي!

نشاد چيو سچ چوي ٿو پوڙهو مورک ڪري ڪم ڪائن نهوڙو
ڀرت سان لڙبو هلي پٽ ويندي شڪ آڻڻ مان هاڃي ٿيندي.

نشاد راج چيو ته پوڙهي جي ڳالهه سچي آهي. مورک لوڪ سوچ ڪانسواءِ ڪم ڪري پڇتائيندا آهن. ڀرت جي سپاهه ۾ شڪ آڻڻ ۾ هاڃي ٿيندي ۽ اسان جي پت هلي ويندي.

تيار رهو سڀ گهاٽ تي ڪيڻ وڃان مان ڀيد
ٻوجهه متر شترو رکي پوءِ ڪجي ڪجهه ڇيد

جوانو، سڀ گهاٽ لئي تيار ٿي ويهو. مان ڀيد ڪيڻ وڃان ٿو. دوست دشمن جي خبر رکي پوءِ ٿي فيصلو ڪرڻ گهرجي.

نشاد پري ڪان وڻي خود ناٿ
وسشٽ منيءَ سان ڪيو پرنام
پڳت چاڻي رام ڪري آسيس پورت پڌايو الين منيش.

پري ڪان نشاد پنهنجو نالو کڻي گرو وسشٽ سان پرنام ڪيو. منهن آشيرواد ڏني ۽ پورت کي ٻڌايو ته هيءَ رام جو ڀڳت آهي.

رام سکا جڏهن سمجهيو پورت رٿ تياڳي امنگ مان ترت
نسانءَ شهر گهر ذات پڌائي ڪيو پرنام سرڌرتيءَ نائي.

رام جو سکا سمجهي پورت رٿ تان هيٺ لهي، گهڻي امنگ سان وڌي نشاد وٽ آيو. نشاد پنهنجو نالو، شهر ۽ ذات ٻڌائي ۽ ڌرتيءَ تائين جهڪي پرڻام ڪيو.

لـوڪ ويـد سڀ ڳالهين نيچ
چڙت لڳي جي ڇهي سون چيچ!
پالي پاڪر لنهن رام جو پاءُ امنگ پريل سو ايوڌيا راءُ.

ويدن موجب لوڪن ۾ سڀ طرح هڪ ايچ آهيان، مهاراج! منهنجي لڏڙي آگر جي ڪنهن کي لڳي ته انهيءَ کي ته ڇوت لڳي وڃي! رام جو پاءُ پرست، اُن سان پاڪر پالي لو گڏجي! سندس روم ڪڙا لي نا وڃن.

جل ڪِنو جي گنگ پوي ڪير نه اُن کي سِرَ ڌري؟
اُلٽو نانءُ جپيو جگ جاڻــو والميڪ بڻ برهم چٽ لائو.

ڪير پالي گنگا ندي ۾ ايلدر ته پوء هو ته گنگا جل ئي لي ايندو. ڪير ته ان کي سر لي رکندو؟ والميڪ، اُبتو نالو پڪران جو جپي ارهم کي سچالو ۽ اُن سان لنڌ لالي، اها جڳ ڪنهن کي نه آهي؟

ڪهڙي ڪارڻ بن ڀرت وڃي غير اتس دل مڃي نہ مڃي !
هجي ڪپٽ ها من نہ ڪو ساڻ ڪٽڪ ها ڪٽڪ ڪي ڇو ؟

ڀرت ڇو اُو بن وڃي؟ دل ۾ ضرور مدا ئي اٿس، مڃي يا نہ مڃي پر اِها پڪ آهي. جي دل ۾ ڪپٽ نہ هجيس ها تہ پوءِ هيڏي اوج ڪٽڪ جو ضرور ئي ڪهڙو هو!

هٿين خالي ٿئي جسوڌا جهنڪي
راڄ ڪريان پوءِ بن ڪنڪي !
ڀرت نہ بس، هاءِ ! نيت سچائي
ڀريون ڪلنڪ، هاڻ جيون گهائي.

هن جي مرضي آهي تہ رام ۽ لڇمڻ، جي اڪيلا آهن تن کي جيتي ٿو ڦرلي راڄ ڪريان! هاءِ، هاءِ! ڀرت نيت کي وساري هليو آهي لڙائي ڪرڻ. ڀريائين جيڪي ليو، سو تہ ڪلنڪ ئي ليکبو پر هاڻي تہ گهٽيئي جيو گهات لي ويندا.

سڀ گڏجي جي لڙن جهونجهار رام نہ جيتي سگهن هڪ وار.
ڪهڙو اچرج ائين ڀرت ڪري وِش جو وَڻ ڪو اَمرت ڦري؟

اَڙي، ديوتائن سميت تہ ڀرت لڙائي ڪري تہ بہ رام کي جيتي نہ سگهي! ڇا تو سمجهي ڀرت! ڀرت ائين ڪري ٿو، انهيءَ ۾ اچرج ڪاڻڻ جي تہ ڪا ڳالهہ ئي ڪانهي. زهر جو وڻ ڪو امرت جو ڦل ڏيندو؟ اصل نہ.

نشاد ويچاري مترن چيو رهو هوشيار ۽ تيار.
ٻيڙيون ٻنيلا ٻوڙي ڇڏيو روڪيو گهاٽ هيڪار.

اي مترو، ٻڌو. ٻيڙيون ۽ ٻنيلا سڀ ٻوڙي گهاٽ روڪي رکو. هوشيار رهو. نشاد سڀني کي چيو.

رهو هوشيار سڀ روڪيو ڏڳهه، پوءِ مرڻ کان مربو اڳهه.
هٿيار ڳڻو سان ڀرت اسڙو گنگا پار ڪرڻ نه ڏيو.

پوءِ به مرڻ ته آهي. تنهن کان اڳ نه مرجي! لڙائي ڪرڻي آهي ڀرت سان! ڪنهن به ڪيس گنگا پار ڪرڻ نه ڏيو.

مرو لڙي پڻ گنگا تير رام ڪارج ڪڻ ڀنگ شرير!
اسين غريب ۽ ڀرت مهاراج ڀاڳن سان ٿو ملي سو ڀاڳ!

هڪ ته لڙائيءَ ۾ مرڻ، ٻيو گنگا جي ڪناري، ٽيون رام جي خاطر! واهه، واهه! اڙي ڪيا ڀلو شرير آهي؟ مترو! اسين غريب آهيون ۽ ڀرت مهاراج آهي، پيارا! اڙي ڀاڳن سان موقعو مليو آهي!

سوارٿ رهت سڀ تيار ٿيا وڌيو سڀن اُتساهه.
”سيڪنهن سمري رام“ وڌا ترڪش تير اٿاهه.

سوارٿ بنا سڀني هڪار ڪئي ۽ تيار ٿيا. نشاد سڀني جو اُتساهه وڌايو. سڀ رام جو سمرڻ ڪري ٻڌهڻي ترڪش ۾ اٿاهه تير وجهڻ لڳا.

يه ته جلدي سامان سجايو خوف رکو دل متان اڃايو
”تمام ڇڱو“ شبد ڪرڪو چئي همت اُتساهه وڌائي ٻئي.

نشادراج چوڻ لڳو ته جلدي ڏڌ جو سامان تيار ڪريو. متان دل ۾ خوف کي جاءِ ڏيو! ”تمام ڇڱو“ چئي هڪٻئي جو اُتساهه وڌائڻ لڳا. منجهن اٿاهه همت اچي وئي.

سڀ سنگت ڪڏ ٽوليون ڳاهي ڀيا وٽ راڄ پڻ ”جيئه“ مناڻي.
سيئي وير لڙڻ لائق جاڻي سڀ کي راڄ ڀلو سنڀالي.

کھڙي ڪارڻ بن پرت وڃي غير اتس دل مجھي نہ مچي !
ھجي ڪپٽ ھا من نہ ڪو ساڻ ڪٽي ھا ڪنڪ کي چو ؟

پرت چو تو بن وڃي ؟ دل ۾ ضرور مدا ئي اٿس ، مچي يا نہ مچي ۾ اِھا پڪ آھي . جي دل ۾ ڪپٽ نہ ھجيس ھا تہ پوءِ ھيڏي ڦوج ڪٽڻ جو ضرور ئي ڪھڙو ھو !

ھٿين خالي ھِئي جـوڏا جُھنڪي
راج ڪريان پـوءِ بِن ڪِنڪي !
پرت نـہ بس ، ھاءِ ! نيت سچاتي
پھريون ڪلنڪ ، ھاڻ جيون گھاتي .

ھن جي مرضي آھي تہ رام ۽ لڇمڻ ، جي اڪيلا آھن تن کي جيتي بنا ڦرڻي راج ڪريان ! ھاءِ ، ھاءِ ! پرت نيت کي وساري ھليو آھي لڙائي ڪرڻ . پھريائين جيڪي ئيو ، سو تہ ڪلنڪ ئي ليکبو پر ھاڻي تہ گھٽيئي جيو گھاٽ ئي ويندا .

سڀ گڏجي جي لڙن جھونجھار رام نہ جيتي سگھن ھڪ وار .
کھڙو اچرج ائين پرت ڪري وِش جو وَڻ ڪو اَمرت ڦري ؟

اَڙي ، ديوتائن سميت نہ پرت لڙائي ڪري تہ بہ رام کي جيتي نہ سگھي ! چا تو سمجھي پرت ! پرت ائين ڪري ٿو ، انھيءَ ۾ اچرج ڪائڻ جي تہ ڪا ڳالھ ئي ڪانھي . زھر جو وڻ ڪو امرت جو ڦل ڏيندو ؟ اصل نہ .

نشاد ويچاري مترن چيو رھو ھوشيار ۽ تيار .
ٻيڙيون ٻنيلا ٻوڙي ڇڏيو روڪيو گھاٽ ھيڪار .

اي مترو ، ٻڌو . ٻيڙيون ۽ ٻنيلا سڀ ٻوڙي گھاٽ روڪي رکو . ھوشيار رھو . نشاد سيني کي چيو .

ڏسي ڀرت جو ڀيڙو انراڳ، پرجا ڪيو پڻ سوارين ڪياڳ.
ڀرت اڳيان آٿي پنهنجي ڏولي ڪومل ڪوشايا ٻاڻي پولي.

ڀرت جو ڀيڙو ڀرپور ۽ عزت ڏسي پرواسين به پنهنجون سواريون لياڳيون! ماتا ڪوشايا اهو ڏسي پنهنجي ڏولي وڌائي ڀرت وٽ آئي.

پُٽ رٿ چڙهه مان صدق وچان ڏکي سيئي مان سچ چوان.
پنڌ ڏسي تو سڀ پنڌ رهندا
پنڌ يوڳ نه، ڪيئن ڏک سهندا؟

پيار وچان پٽ، رٿ تي چڙهه. لوڪي پنڌ ڏسي ڀلا پيا ڪيئن سواريون تي هلندا. سڀ ڏکي آهن، پٽ. سچ ٿو چوان. جيڪي پنڌ جي لائق نه آهن اهي ڪيڏي تڪليف لهندي.

وچن ميي سرڌرن رکي رٿ چڙهيا ٻئي ڀائر اڇي.
ڏينهن ٻهرين هو تمسا آيا
ٻئي ڏينهن ٽي وري گومتي سڌايا.

ماتا جي آکيا مڃي ٻئي ڀائر رٿ تي چڙهيا. ٻئي ڏينهن هو تمسا ۽ ٽئي ڏينهن تي وري گومتي ندي تي پهتا.

نديءَ سئي جي ڪپ اُٽا ڏينهن ٻئي شرنگپر ۾ پهتا.
"ڀرت اچيتو" ٻڌي سمباد چنتا تسر ٿيو ڳوهٽو نشاد.

سئي ندي جي ڪناري تي شرنگپور جي ويجهو آيا، اتا نشگر ڳوهن جي واڻان ٻڌي ته ڀرت اچي رهيو آهي. هن کي دل ۾ ڏک ۽ ڳڻو، چنتا سان ليس ۽ ويچار ڪرڻ لڳو ته ڪهڙو سبب آهي جو سرت پٽ، ڀرت جي اچڻ جو؟

ڪٽي هلي سڀ ساج خاق رام مني ڏيندو راج تلڪ .
ڀرت جڏهن اِهي لفظ چيا رٿ گهوڙا گج تيار ڪيا ويا .

ڀرت جي حڪم موجب خاق راج تلڪ جو سامان ناهي ڪٽي هلي جو ڀرت
ڪين چيو ته آئي رام کي مني وسشٽ راج تلڪ ڏيندو . منترين رٿ، هاٿي، گهوڙا
۽ ٻيا سڀ سامان تيار ڪرايا .

اگن هوتر جو ڪٽي سڀ ساج ڀرين چڙهيو رٿ تي مُنراج .
چڙهيا رٿن تي برهمڻ پوءِ ٻن هليو ائين سات سڄوءِ .

سمورو اگن هوتر ۽ تلڪ جي سامگري ڪٽي منراج وسشٽ جي اڳريائين رٿ
تي چڙهيو ۽ پوءِ برهمڻ رٿن تي چڙهيا . اهڙيءَ طرح سڄو سات ٻن ڏي هليو .

نگر لوڪ پڻ ساج سڄي چترڪوٽ طرف هليا سڀي .
سات سينگار ڪيئن تلسي واڪاٽي
چڙهيون پالڪين راڻيون هاٿي .

نگر جا لوڪ به ساج سڄائي سات سان گڏ چترڪوٽ هليا . راڻيون به
پالڪين تي چڙهيون سات جي سينگار جي تلسي ڪهڙي واکاڻ ڪري . جڻ ته
سندرتا پاڻ اچي اِنتظام سينگار جو ڪيو هو .

استريون پرش جنهين چت چاهه
هاٿي هاٿڻ پڻ پريم آتساهه .
ٻن ۾ پياءُ رکي مريادا ڀــرت شترگهن هليا پيادا .

سڀ استريون ۽ پرش چاهه سان هلندا هليا . مرڳو هاٿي گهوڙا به اُمنگ سان
ٻيا هلن . پاءُ کي ٻن ۾ سمجهي ڀرت ۽ شترگهن مريادا رکي پنڌ هلڻ لڳا !

ڏسي پرت جو ھيڙو انراڳ پرجا ڪيو پڻ سوارين لياڳ.
پرت اڳيان آڻي پنهنجي ڏولي ڪومل ڪوشليا ٻاڻي ٻولي.

پرت جو ھيڏو پريم ۽ عزت ڏسي پرواسين ۽ پنهنجون سواريون ڇڏيون!
ماتا ڪوشليا اھو ڏسي پنهنجي ڏولي وڌائي پرت وٽ آئي.

پٽ رٿ چڙھ مان صدق وچان ڌڪي سيئڻي مان سچ چوان.
پنڌ ڏسي ڪو سڀ پنڌ رهندا
پنڌ پوڳ نه، ڪيئن دک سهندا؟

پيار وچان ۽ پٽ، رٿ تي چڙھ. لوڪ پنڌ ڏسي پيا پيا ڪيئن سوارين
تي هلندا. سڀ دکي آهن، پٽ. سچ ٿو چوان. جيڪي پنڌ جي لائق نه
آهن اهي ڪيڏي تڪليف ليندي.

وچن ميي سرچرن رکي رٿ چڙهيا ٻئي ڀائر اڳي.
ڏينهن پهرين هو تمسا آيا
ٻئي ڏينهن تي وري گومتي سڌايا.

ماتا جي آڪيا مڃي ٻئي ڀائر رٿ تي چڙهيا. پهرين ڏينهن هو تمسا ۽ ٻئي
ڏينهن تي وري گومتي ندي تي پهتا.

نديءَ سئي جي ڪپ اتا ڏينهن ٽئي شرنگپر ۾ پهتا.
"پرت اچيتو" پڌي سمباد چنتا لـــر ٿيو گهڻو نشاد.

سئي ندي جي ڪناري تي شرنگپور جي ويجهو آيا، اتا نشگر ڪيهن
جي وانان ٻڌي ته پرت اچي رهيو آهي. هن کي دل ۾ دک ۽ ڏر، چنتا به
ٿيس ۽ ويچار ڪرڻ لڳو ته ڪهڙو سبب آهي دسرٿ پٽ، پرت جي اچڻ جو؟

گــرو ماتــا ۽ منتري پيا رام ويوگ ڪان وياڪل ٿيا .
سڀ سارهائن وري سارهائي رام پريم مورت جا ٿائــي .

گرو ماتا ۽ منتري ۽ پيا سڀ، جي ويوگ جي ڪري وياڪل هئا سي پرت
کي رام جي پريم جي مورت سمجهڻ لڳا .

ٻڌي وچن خوش هرڪو ٿيو برسات ڏسي ٿئي مور پپئيو.
ٻن وچڻ ٻڌي پرت هيڪار هـرڪنهن دل ۾ اُڀجيو پيار.

پرت جا وچن ٻڌي هرڪو خوش ٿيو جئين برسات ۾ مور ۽ پپئيو خوش
ٿيندا آهن. ويتر جو پرت جي تياري صبح جو ٻن جي ٻڌائون تئين هنن جي دل
۾ پرت لاءِ وڌيڪ شرڌا ۽ پيار پيدا ٿيو.

چون سيئي بس نيڪ ٿيو ڪاج ٻن وڃڻ لءِ ساڄن ساج .
جي لهن گهر- رکيا جـا خواب تن جو ڇنبو مغز خراب

سيئي چوڻ لڳا ته بلڪل نيڪ ڪم ٿيو ۽ هرڪو ٻن هلڻ جي تياري ڪرڻ
لڳو. جن کي پٺ جي گهٽي ڏٺي تن جو ته ڄڻ مغز خراب ٿيو هو.

ٿيڻ لڳيون گهر گهر ۾ تياريـون
سجڻ لڳي ويو هرڪو سواريون .
پرت وڃي گهر ڪيو ويچار رٿ گهوڙا ۽ ڪيرن هـزار.

گهر گهر ۾ تياريون ٿيڻ لڳيون . هرڪو سواريون سنبرائڻ لڳو. پرت گهر وڃي
ويچار ڪيو ته ايوڌيا ۾ رٿ ، هاٿي ۽ گهوڙا وغيره .

ســـڀ سمپدا رام جي آ وڃان ڇڏي جي بنا رکيا .
اِنهيءَ نه ٿيندي منهنجي ڀلائي پاپ ڌوهاري سوامي ڳدائي.

سب ملڪيت رام جي آهي ۽ انهيءَ جي رکيا جو بندوبست مونکي ئي ڪرڻو آهي. بنا رکيا جي ڇڏڻ پر ڀلائي نه آهي. مالڪ سان لڳيءَ براب آهي.

ڇنت چاهي سو سيوڪ سڏائي ڪروڙ ڪٽي ڪو دوش لڳائي.
سيوڪ رکيا پرت جن ني ڪڏي
دنيا ٻڏي پر ڌرم نه ڏڏي.

جنت چاهيندڙ ني سيوڪ سڏائڻ جو حقدار آهي. بلڪل سچا سيوڪ، جن جي ايه لڏاريءَ ني پرت کي نارهر سي گهرايا. جي ڌرم کي اول سمجهندا هئا.

ڌرم ۽ ڪجهه ۽ ڪرم اڪثر جوڄاڻ لائق انهيءَ لي مقرر.
رکي رکيڪ پيوجيڪي اُهت رام ماتا وٽ ويو سُتت.

سيني سيوڪن کي سب ڪجهه سمجهائي هر ڪنهن کي لائق ڪم ڏيئي پوءِ ماتا ڪوشليا وٽ ويو.

ڏکي ماتائون سڀ ڏسي رچيو سڪدالڪ سڀ
جيو سجايو پالڪيون سڀ اُجل الپ.

سيني ماتائن کي دکي ڏسي تن جي آرام ۽ سک جي خاطر تمام سٺيون پالڪيون گهرايائين.

چڪوي چڪويءَ جان چوي نرناري
صبح چاهن ٿي دوُر اندازي!
رات گذري پرسپ پيا جاڳن پرت گهرايو وزيو سياڳن.

چڪوي ۽ چڪويءَ وانگر سب جلد صبح ليڻ چاهين ٿا ۽ رات جو جاڳن ٿا. صبح ٿيندي ئي پرت جرن وزيرن گهرايو.

توهين گهرو مونکي راجا بنائڻ وٺي گهٽو پـر ڏکيو هلائڻ
ريت کهڙي ۽ ڪٿي ڪيئن جواب ڏيان جنهن اِچا جيئن.

سڀ ماڻهو مونکي راڄ تلڪ ڏيڻ چاهين ٿا. راڄ نه سڀ کي وٺي ٿو پر هلائڻ ڏاڍو ڏکيو آهي. هرڪو پنهنجي مرضيءَ جو مالڪ آهي.

ماتا ڪوشليا سياڻ سرل مونسان وڏ پڻ پريم.
راڄ تلڪ چاهي ڏيڻ اِهوئي قدرت نيم.

ماتا ڪوشليا سرل سياڻ واري آهي. مونسان هن جو وڏو پريم آهي تنهن ڪري نيم وس ٿي تلڪ ڏيڻ چاهي ٿي.

وويڪ ساگر گرو جڳ جاڻي هِت سنسار پير پرماڻي.
تلڪ ڏئي نه سندس قصور خلاف وِڌ جڳ خلاف ضرور.

گرو نه گيان جا ساگر آهن. سنسار بہ پرسدا! سڄو سنسار هنن جي هٿ پر پڻ نيڏڙو پير آهي! پر جڏهن وڌاتا خلاف هوندي آهي. تڏهن سڄو جهان ئي خلاف ليندو آهي. سو جي تلڪ ڏيڻ چاهي ته ان پر سندن قصور ڪهڙو؟

رام سيه بن، ڪير نہ پايان ڪونہ چوندو مان ڏوهي ناهيان.
اِهـا ڳـالا سڀ خوشيءَ سان سهبي
جت پاڻي اُت ڪپ بـہ ڏسي!

مان سمجهان ٿو ته رام ۽ سيتا ڪانسواءِ ٻيو ڪير بہ نہ چوندو ته مان ڏوهي نہ آهيان! مان اِهو سڀ ڪجهہ پڌندس ۽ اهو سهندس. ڇو جو جتي پاڻي ڏهندو آهي ڪپ بہ ضرور ليندي.

ڏپ ڪونهي جڳ ڳالا ڪندو پرلوڪ نہ ڏپ ته نرڪ ماندو.
دک هڪ ڪان ٿي دل ٻري رام سيه ويا منهنجي ڪري!

مونکي ڌپ ڪرائي ته لوڪ مونجي ڳالهه ڪندو، پرلوڪ جو به ڀؤ ڪرائي. پل ته لوڪ ملي! عردي برهڪ لي آڪ آهي ته رام ۽ سيتا مونجي ڪري لي بس ويا آهن!

تئو اُپاءُ بيو مونکي سُجهي رام ملان تڏهن آڪ اُجهي!
هڪ اندر آهه آس اچيسا صبح ٿئي پڇي رام وچان.

بيو ته اُپاءُ ائهي، اندر جي باهه کي وچهائڻ جو آهيڪي ڪرڻ. اهائي آرزو آهه ته صبح ٿئي ته وڃي رام سان ملان ۽ باهه وڃهايان!

ٻرو لوڙي آهيان آءٌ اپراڌي سچو ڪارڻ کي انهيءَ اُپاڌي.
تڏهن به مونکي شرن ڏسي ڪميا ڪندو دل پرندس ڊِسي.

ارڙي مان برو آهيان، اُپراڌي آهيان ۽ هن سڄي ڳڻتي ۽ برباديءَ جي جڙ آهيان تڏهن به مونکي وشواس آهي ته هو اعڙو ته ديالو آهي جو شرن آيل ڏسي مونجا اُپراڌ ڪميا ڪندو. سندس دل يڪدم نرم ٿي ويندي!

پلنچ سيڱي مون سهاڳ ٿيو ڪريو آسيس ۽ آڪيا ڏيو.
شرن وڃان مون داس کي جاڻن
اچي پنهنجو راڄ ڀاڳ لئي ماڻن.

بزرگو مونجي سهاڳا ڪريو. مونکي آڪيا سان گڏ آسيس ڏيو ته هر مونکي داس سمجهن ۽ اوڌاس پڌي اچي پنهنجو راڄ ڀاڳ ٿي ماڻن.

پرت وچن ويا سڀ کي وٽي سڪ ڏسي رام مست بٽي.
رام وچڙڻ بيهوش ڪيا پڌي سجيو منتر سجاڳ ٿيا.

پرت جا وچن پڌي سڀ خوش ٿيا. رام جي هيڏي سڪ ڏسي مست ٿي ويا! رام جي وڇوڙي ڪري جي بيهوش هئا سي جاڳي اُٿيا. جڻ ته مئل ماڻهن پر ساهه پيو آهي.

توهين گهرو مونکي راجا بڻائڻ وٽي گهڻو پــر ڏکيو هلائڻ
ريت کهڙي ۽ ڪٿي ڪيئن جواب ڏيان جنهن اِڇا جيئن.

سڀ ماڻهو مونکي راج تلڪ ڏيڻ چاهين ٿا. راڄ ته سڀ ڪي وٺي ٿو پر هلائڻ ڏايو ڏکيو آهي. هرڪو پنهنجي مرضيءَ جو مالڪ آهي.

ماتا ڪوشليا سياڻي سرل مونسان وڏ پڻ پريم.
راڄ تلڪ چاهي ڏيڻ اِهوئي قدرت نيم.

ماتا ڪوشليا سرل سياڻي واري آهي. مونسان هن جو وڏو پريم آهي تنهن ڪري نيم وس ٿي تلڪ ڏيڻ چاهي ٿي.

وديڪ ساگر گرو جڳ جاڻي هٿ سنسار پير پرماڻي.
تلڪ ڏئي نه سندس قصور خلاف وڏ جڳ خلاف ضرور.

گرو ته گيان جا ساگر آهن. سنسار ۾ پرسڌ! سڄو سنسار هنن جي هٿ ۾ جيڏو پير آهي! پر جڏهن وڌاتا خلاف هوندي آهي. تڏهن سڄو جهان ٿي خلاف ٿيندو آهي. سو جي تلڪ ڏيڻ چاهي ته ان ۾ سندن قصور ڪهڙو؟

رام سيته بن، ڪير نه پايان ڪونه چوندو مان ڏوهي ناهيان.
اِهـا ڳـالا سڀ خوشيءَ سان سهبي
جت پاڻي اُت ڳپ بـہ ڏسي!

مان سمجهان ٿو ته رام ۽ سيتا کانسواءِ ٻيو ڪير به نه چوندو ته مان ڏوهي نه آهيان! مان اِهو سڀ ڪجهه ٻڌندس ۽ اهو سهندس. ڇو جو جتي پاڻي وهندو اُتي ڳپ به ضرور ٿيندي.

ٻپ ڪونهي جڳ ڳالا ڪندو پرلوڪ نه ٻپ ته نرڪ ماندو.
دک هڪ ڪان ٿي دل ٻري رام سيته ويا منهنجي ڪري!

سڀ جوان وشواس ڪريو ڌرم شيل ٿي چتر ڌريو
هٿ ڪري پد ڏيندا جڏهن پرٿوي رساتل ويندي ٻڏهن.

سڀ او ڄوان، وشواس ڪريو ته جت انهيءَ لي رکو جيڪو ڌرم وان ۽ شيل وارو هجي. مان لائق نه آهيان. جي هٿ ڪري مون کي راڄا ٻڌائيندا ته اوڏي مهل ڌرتي پاتال ۾ هلي ويندي!

رام رهيو وشيه رسن پري لوڀي راجا کي پوڳ ڪري
سگهان چئي نه رڌي ڪنتائي ڀسن ڪنتتا پاتي وڏائي

رام کي وشيه رسن کان پري آهي. لوڀي راجا کي ڀوڳن جو ڀڪيو ليندو آهي هردي جي مشڪلات مان توهان اڳيان ڪهڙي رکان؟ رام ته تڪليف کان سواءِ کي وڏائي پاتي ويو، ٻن ڏي هليو ويو ۽ ٻارڙي ماري ويو!

رام لڇمڻ سيي بن ڏنو سُکي پرجا ڪان راڄ چنو.
توهان سان گڏ پڻ پاڻ وڏوا ٿي بنهه برو ڪيو ديش ڪيڪئي.

ڪيڪئي رام لڇمڻ ۽ سيتا کي بنواس ڏنو، سکي پرجا کان راجا جو سک کسيو، پاڻ به وڌوا ٿي! بنهه برو ڪم ڪيو!

گرهه پکڙي سمپات وس ڪرڙي مارڻ روا
مد پيارڻ تنهن وري چئني ڪانه دوا.

گرهه پکڙي، سماپت وس لي وڃي، ڪرڙي ماري وجهي، وري ان کي شراب پيارجي. ٻڌايو ته انهن چئني ڳالهين جي دوا ڪهڙي وٿ آهي! مون سان ته اهي چارئي اگهه ليل آهن. ڪيڪئي جو ڪرب معنيٰ گرهه پکڙڻ، رام جو بن وڃڻ سماپت آهي، راجا جو مرڻ آهي ڪرڙي مارڻ جو پاپ. وري جو مون کي راڄ جو شراب پيارڻ ته چاهيو سو مونجهي دوا ڪا دليا ۾ ليندي؟

پتُ ماتا گُر سوامي وچن چگا بـرا بس سيپ مـيجن
جو نہ مڃي، نہ ڇڏي ويچار ڌرم وڃي ۽ چڙهي سِرُ بار

پتا، ماتا، گرو ۽ سوامي جيڪي بہ حڪم ڪن اهو مڃڻ ئي فرض آهي پوءِ اهو حڪم ڀل نہ نيت ۽ ڌرم جي خلاف هجي. جيڪو اهي حڪم نٿو مڃي ۽ پنهنجي ويچارن ڪي، خيالن کي أنهن جي آڏو ٿو آڻي تنهن کي پاپ ٿي لڳندو. ڌرم هليو ويندو!

بڌو وينتي مون هڪ وار پوگيہ سکيا ڏيو سمجهو ٻار
داس جاڻي ڪريو ڪميا اَپراڌ دکت دوش دک گڻن نہ ساڌ.

ڀرت چيو: سوامي ۽ مترو منهنجي وينتي ٻڌو ۽ ٻالڪ سمجهي سکيا ڏيو.
داس جاڻي دک ۽ ٻڌل جا دوش ساڌن وانگر خيال ۾ نہ آڻجو.

هِت منهنجو سبيہ رام سيوڪائي
ڇني ورتو مگر ماءُ ڪتائي
مان سمجهان هاڻ منهنجو هت اِن ڏاران نہ ٿئي ڪداچت

منهنجي ڀلائي هئي رام چرنن جي سيوا ۽ رام سبيہ جو درشن، اهي نہ ماتا جي ڏنگائي مون کان ڦري ورتا. مون ويچاري ڏٺو آهي تہ وري بہ جي ڀلو آهي تہ انهيءَ سيوا ۾ ئي! انهيءَ ڏاران ٻيو علاج مون کي ڏسڻ ۾ نٿو اچي.

جيئن اجايا روڳيءَ پوڳ پڳتِ بن ٿوٿا جپ تپ يوڳيہ
جيو بنا جيئن ديهہ اجائي منهنجو جيئڻ تيئن بنا رگهرائي

روڳيءَ لاءِ سڀ پوڳ معنيٰ نٿا رکن. وشنوءَ جي ڀڳت بنا سڀ جپ ۽ تپ، يـوگ ۽ ساڌ نہ اجايا آهن. جيو کان سواءِ ديهہ ڪنهن ڪم جي نہ آهي. اهڙيءَ طرح سان منهنجو جيئڻ بہ رام کان سواءِ وترت آهي، ڦڪو آهي!

بَــن ۾ رام ۽ پتا سرڳــواس بي هٿئيءَ جــو ڪوڙ واس !
وزير پرجا ۽ متر ٿا چاهن راڄ ڀرت ڪرسيءَ سک پالن،

پٽ، رام بن ۾، پتا سرڳواس! اهڙي وقت ۾ ڪوڙ بي هٿيءَ جــو وا-وا ڪندي، وزير ۽ ماڻهون سڀ چاهن ٿيون تہ توهان راڄ ڪريو. توهان لئي سڀئي سهارو آهن. راڄ اهڙيءَ طرح ڪر جيئن سڀني کي سک پراپت ٿئي.

وقت ڪٺن ۽ وڏ جو ويــرُ منهن ڏي حالت بڻجي شير.
گـــر آگيا ســر متي ڌري پال ڪٺنب پرجا ڏک هَري.

وقت جي مشڪلات ۽ وڏا تا جي ناراضپي کي شينهن مڙس ٿي منهن ڏي ۽ گروءَ جي آگيا متي تي رکي پرجا ۽ ڪٽنب جا ڪشٽ اوڙهہ ڪر ۽ راڄ ڪر.

گـــر آگيا ۽ منترين ٽـيڪ ڀرت جي دل کي آيو سيڪ
ويتر ماتا جا وچـــن انمول شيل سنيهہ جي رنگ رڱول.

گروءَ جي آگيا ۽ ان کي منترين جو ٽيڪو ڏيڻ ڀرت جي دل کي ورتو وڃي. ويتر ماتا جا املڪ وچن جي شيل ۽ سنيهہ جي رنگ ۾ رتل هئا.

سرل رس جاٽي ماتا ٻاڻــي ٻـــڌي ڀرت وياڪل ٿيو

نيڻ وهي جل بنـهہ اجـهل راءِ ويـــوگ تـاڻين ويـــو
ڏسي سا حالت بڻي اُمالڪ ديهہ ســـڌ سين وساري
ٽلسي سارهائن نـــير وهائن سنـيهـہ ڀـــرت سنساري

ڀرت ماتا جــي سرل ۽ مٺي ٻاڻي ٻڌي وياڪل ٿي ويو. اکين مان ڳوڙها آڻيندي آهن جيئن تہ هردي ۾ ويوڳ جو آنو جلالي رهيو هوس. اها حالت ڀرت جي ڏسي هڪدم سڀني جي دل ڀرجي آئي. هوش حواس سڀني جا گم ٿي ويا. ٽلسي داس چوي ٿو تہ سڀئي ڀرت جي سنيهہ کي ساراهڻ لڳا.

هن وقت به آهي ۽ برهما وشنو ۽ شو سندس گڻ ڳائن ٿا.

راڄ پد راجا توکي ڏنو تون رهــ أنجي اِڇا پنو.
وچن ڪري هن رام ڇڏيو ديهه ڇڏي نـه وچـن ڀڳو.

پتا راڄ پد توکي ڏنو آهي ۽ توکي انجي اِڇا موجب اهو مڃڻ ئي گهرجي.
هن وچن جي پالنا بر رام کي ڇڏي ڏنو ۽ وچن پاليو.

پرسرام پت آگيا پالي ماءُ کي ماريو جڳت سنيالي
پُٽ يياتي کي جوڀن ڏنو پتُ آگيا موجب ڪم نه ڪِنو.

پرسرام پتا جي آگيا سان پنهنجي ماءُ کي ماريو، جنهنجي دنيا بر واقف آهي! يَتَ يياتي کي پنهنجو جوڀن ڏئي ڇڏيو ۽ پتا جي آگيا ڪري ڪيس ڪو پاپ ڪو نه لڳو ۽ تڪي سندس ڳلا ٿي.

ويد چون ۽ جڳ تو جاڻي راڄ تلڪ ڏئي پتا سو ماڻي.
ڪر تون راڄ هٺ ڇڏي گلاني
چوڻ منهنجو مڃ پرجا ڄڻ جاڻي.

ويدن ۾ به ائين چيل آهي ۽ ماڻهو به چوندا آهن ته جنهنکي پتا راڄ تلڪ ڏئي اهو راڄ ڪري. تنهن ڪري تون هٺ کي ڇڏي ۽ منهنجو چوڻ مڃي راڄ ڪر.

سڀ ماتائون ائين ئي چاهن پلو پرجا جو پڻ ٿيون پائن.
راڄ ڇڏ تون رام جي آئي ڪج سيوا جا توکي سيبائي.

سڀ ماتائون بـ ائين ئيون چاهن، جو هو جاڻن ٿيون ته رام توکي ڪيڏو پيار ڪندو آهي ۽ پرجا جو پلو به انهيءَ بر آهي. پـل ته جڏهن رام اچي، تون راڄ ڇڏي هن جي دل سان سيوا ڪج.

ٻَـن ۾ رام ۽ پتا سرڳـواس ٿي ڇڏيءِ جـو ڪوهه واس !
وزير پرجا ۽ مترڻا چاهن راڄ ڀرت ڪرسيپ سک پالن.

پت، رام ٻن ۾، پتا سرڳواس! اهڙي وقت ۾ لوڪ ٿي ڇڏيءَ جو واسو! ڪنجي، وزير ۽ ماتائون سڀ چاهن ٿيون ته تون راڄ ڪر. تون ٿي سندن سهارو آهين. راڄ اهڙيءَ طرح ڪر جيئن سڀني کي سک پراپت ٿئي.

وقت ڪٺن ۽ وڏ جو ويـرُ منهن ڏي حالت ٻڌجي شير.
ڪـــر آگيا سـر مٿي ڌري پال ڪٽنب پرجا ڏک هَري.

وقت جي مشڪلات ۽ وڏا نا حي ناراضي کي شينهن مڙس ٿي منهن ڏي ۽ گروءَ جي آگيا مٿي تي رکي پرجا ۽ ڪٽنب جا ڪشٽ دور ڪر ۽ راڄ ڪر.

گُــر آگيا ۽ منترين ٺـيڪ ڀرت جي دل کي آيو سيڪ
پيتر ماتا جا وچــن انمول شيل سنيهه جي رنگ رتول.

گروءَ جي آگيا ۽ ان کي منترين جو ٺيڪ ٻڌي ڀرت جي دل لڙي ويئي. پيتر ماتا جا املڪ وچن جي شيل ۽ سنيهه جي رنگ ۾ رتل هئا.

سرل رس ڄاڻي ماتا ٻاڻي ٻـــڌي ڀرت وياڪل ٿيو
نيڻ وهي جَل ٻنـهه اجـهل راءِ ويـــوگ تائين ويـــو
ڏسي سا حالت ٻڌي اُمالڪ ديهه ســڌ سين وسـاري
ڪلسي سارهائن نـــير وهائن سنيـهـہ ڀـــرت سنساري

ڀرت ماتا جي سرل ۽ مٺي ٻاڻي ٻڌي وياڪل ٿي ويو. نيڻ ڪمل ۾ آنسون ڀرجي آيس. جڻ ته هردي ۾ ويوگ جو الو جلائي رهيو هوس. اها حالت ڀرت جي ڏسي هڪدم سڀني جي دل ڀرجي آئي. هوش حواس سڀني جا گم ٿي ويا. تلسي داس چوي ٿو ته سڀني ڀرت کي ڀيا ۽ ڀرت جي رام لاءِ پريم کي ڏسي سمجهه ٿي ويا ۽ سارهائڻ لڳا.

وسشٽ جي آگيا موجب ڪريا ڪرم ڪيو ويو. ڀرت هاٿي گهوڙا ۽ ٻيون سواريون ۽ انهن سان گڏ گهڻيئي ڳاين دان ڪيون.

پتانمت ڀرت جيڪي ڪيو آهه سڀ سو لکڻ سو
منور هڪ ڏينهن شپ ٺهرائي وزير بزرگ پيا مترگهرائي

پتا جي نمت ڀرت جيڪي ڪيو سو سڀ لکڻ ٻڌيوا انجو بيان ٿي نٿو سگهجي. شپ ڏينهن ڏسي وسشٽ شهر جي سڀني وڏن ماڻهن، اميرن ۽ وزيرن کي گهرايو.

راج سڀا سڀ ويٺا اڏي ٻنهين ڀائن کي گروءِ سڏي
وسشٽ ڀرت کي ويجهو ويهاري راج نيت ڌرم شبد اُچاري

سڀ دربار ۾ سڀا ڪاهي اچي ويٺا. گروءِ ٻنهين راجڪمارن کي سڏي، ڀرت کي پنهنجي ويجهو وهاريو. ڪيس نيتيءَ، ۽ ڌرم جو اُپديش ڪيو.

ڳالهه مُنيءَ ڀهرين اُها چئي جيڪا ڪتلتا ڪيڪئي ڪئي
ڀوپ ڌرم برت ستيه سارهايو جنهن تن تياڳي پريم نباهيو

گروءِ ڀهرين ڪيڪئي جي ڪتلتا جي ڳالهه چئي ۽ ڀوءِ راجا دسرٿ جي ڌرم ابرت ۽ ستيه جي واکاڻ ڪئي ۽ چيو ته هوُ هڪ ستيوادي مها وبڪتي هو جنهن پران ڏنا ۽ تڪليف سٺي پر پريم جي لاءِ تن تياڳي ڇڏيو ۽ پڻ وچن جي پالنا ڪئي.

ڀرت ٻڌ ڀاوي پربل مُنراج چيو آ بس
لاڀ هاڃي ۽ جئڻ مرڻ سڀ وڌاتا وس.

مئراج ڀوءِ ڀرت کي چيو ته اي پٽ، ڀاوي بلوان آهي. لاڀ يا هاڃي ۽ جئڻ مرڻ سڀ وڌاتا جي وس ۾ آهي.

ويچار ڪري نه دوش ڏجي سوچ بنا نه ڪاوڙ ڪجي
پريه ويچار ڪري ڏس چاهي شوڪ يوگيه راڄ دسرٿ ناهي.

اهو واپاري ڪنهنکي ۽ دوش ڏيڻ نه گهرجي. اي پٽ، راجا دسرٿ شوڪ ڪرڻ لائق نه آهي.

شوڪ يوگيہ جو ويد نہ ڄاڻي ڌرم هيڻ آيو يوگہ ۾ ماڻي؛
شوڪ نرپ جنهن نيا‌يہ نہ ڄاڻ پرجا پريہ نہ پران زِسمان.

شوڪ ڪرڻ برهمڻ نه اهو ماڻهو آهي جنهنکي ويدن جو گيان ڪونهي ۽ جنهن کي ڌرم جو گيان نه هجي ۽ وشيه هجي ۽ برهمڻ ۾ عمر گذاري ڇڏي. شوڪ اهوءِ راجا لاءِ ڪجي جنهن کي نياءُ جي خبر نه هجي ۽ پرجا کي پرانن يا پتن ڏهن برابر پيارو نه سمجهي!

شوڪ لائق پتي ٺڳيند ڙناري ڪٽل ڪنور ۽ مرضيءَ واري.
برهمچاري ڳر اڇا نہ مڃي ستيہ ڇڏي برهمچريہ پڇي.

شوڪ نه اهوءِ استريءَ لاءِ ڪجي، جيڪا پتيءَ سان ٺڳي ڪري پنهنجي راهہ نهاري. ڪٽل هجي ۽ پنهنجي مرضيءَ واري هجي! اهو برهمچاري بہ شوڪ لائق آهي جو گروءَ جي اڇا جي آڌر اڇي. جو ستيہ ڪرم ڇڏي ڏئي. پنهنجو برهمچريہ ورت کنڊ ڪري!

سڀ طرح سوشوڪ جي لائق ڇل دغا ۽ ڪپٽ جو شائق.
شوڪ لائق نہ ڪوشل راڄ ڦهليل چوڌس جنهن پرياڄ.

جيڪو ماڻهو دغا ۽ ٺڳي ڪري، دنيا ۾ ڇل يا دغا سان هلي اهو ئي سڀ طرح شوڪ جي لائق آهي. ڪوشليا جي پتي، راجا دسرٿ شوڪ ڪرڻ لائق نه آهي. هنجو پرياڄ جس نه سڄي دنيا ۾ ڦهليل آهي!

ٿيو نہ ٿيندو نہ ڪولي آهي تو پتا ويو شان وڏائي.
برهما وشنو ۽ شو آد ڳائن دسرت ڪٿا نواد.

اي پرت، دسرٿ جهڙو نه نه ڪو ٿيو آهي، نه ڪو ٿيندو نه وڏي ڪو

وسشٽ جي آگيا موجب ڪريا ڪرم ڪيو ويو. ڀرت هاٿي گهوڙا ۽ ٻيون سواريون ۽ اُنهن سان گڏ گهڻيئي ڳايون دان ڪيون.

پتانمت ڀرت جيڪي ڪيو آهه، سڀو سوا ٽ ڏيو
منور هڪ ڏينهن شپ ٺهرائي وزير بزرگ پيا مترِ گهرائي

پتا جي نمت ڀرت جيڪي ڪيو سو سڀ اڻ ڳڻيو! انجو بيان ٿي نٿو سگهجي. شپ ڏينهن ڏسي وسشٽ شهر جي سيني وڏن ماڻهن، اميرن ۽ وزيرن کي گهرايو.

راج سڀا سڀ ويٺا اَڏي ٻنهين ڀائن کي گروءَ سڏي
وسشٽ ڀرت کي ويجهو ويهاري راج نيت ڌرم شبد اُچاري

سڀ دربار ۾ سڀا ٺاهي اچي ويٺا. گروءَ ٻنهين راجڪمارن کي سڏي، ڀرت کي ڀنهنجي ويجهو وهاريو. ڪيس نيتيءَ ۽ ڌرم جو اپديش ڪيو.

ڳالهه مُنيءَ پهرين اُها چئي جيڪا ڪُنلتا ڪيڪئي ڪئي
ڀوپ ڌرم برت ستيه سارهايو جنهن تن تياڳي پريم نباهيو

گروءَ پهرين ڪيڪئي جي ڪتلتا جي ڳالهه چئي ۽ پوءِ راجا دسرٿ جي ڌرم برت ۽ ستيه جي واکاڻ ڪئي ۽ چيو ته هُو هڪ ستيوادي مها وبڪتي هو جنهن پران ڏنا ۽ تڪليف سٺي پر پريم جي لاءِ تن تياڳي ڇڏيو ۽ پڻ وچن جي پالنا ڪئي.

ڀرت بڌ ڀاوي پربل مُنراج چيو آ بس
لاڀ هاڃي ۽ جنم مرڻ سڀ وڌاتا وس.

منراج پوءِ ڀرت کي چيو ته اي پٽ، ڀاوي بلوان آهي. لاڀ يا هاڃي ۽ جنم مرڻ سڀ وڌاتا جي وس ۾ آهي.

ويچار ڪري نه دوش ڏجي سوچ بنا نه ڪاوڙ ڪجي
پريه ويچار ڪري ڏس چاهي شوڪ يوگيه راڄ دسرٿ ناهي.

وسشٽ چيو: پٽ ڏاڍو ڏر. اڄ رولڻ جو وقت نه آهي! اڄ جي موقع موجب سموري ڪريا شاستريءَ سان ڪر. پوءِ گروءَ جا وچن ٻڌي هٿ جوڙي چيو ته اي سوامي، جيئن چوندا تيئن ڪندس!

نرپ شرير سنان ڪرائي پرم وچتر وماڻ چڙهائي.
چرڻن سِرُ رکيو ڀرت راڻين درشن رام روڪيو ايلاڪڻين.

پوءِ راڄا جي سرير کي سنان ڪرائي بلڪل عاليشان ۽ حيرت ۾ وجهندڙ وماڻ ۾ ان کي رکيو ويو. ڀرت، راڻين ۽ شترگهن چرڻن تي سر ڪٽي رکيا. راڻين کي ستي ٿيڻ کان روڪيو ويو جو جڏهن اهي رام جي اچڻ تائين رهن ۽ رام جو درشن ڪن.

اگر چندن ڪُٺو بار ڳهرايو امت انيڪ سگند سُهايو.
نديءَ ڪناري چکيا بڻائي سرڳ وڃڻ ٻڻ ڏاڪڻ ناهي.

چندن جو ڳهٺو اندازِ گهرايو ويو جنهن ۾ تمام گهڻي سگند هئي. سرجو نديءَ جي ڪناري تي چکيا، سرڳ جي وڃڻ جي لاءِ ڏاڪڻ ناهي، ان مٿان رکي ويئي!

ان موجب سڀ ڪرم ڪريا ٿيو
تلانجل وڏيءَ سان ڀرت ڪيو
ويد سمرتيون اچري اچرائي ڀرت ڪي سارو بار ڪٽائي

پوءِ گروءَ جي آگيا موجب سڀ مرتڪ ڪريا ڪرم وڏي پرماڻ ۽ ويدن جي نيتيءَ موجب ڪيو. تلانجل ڏني، ويدن ۽ سمرتين جا ولوڪ سان پورا ڪري وسشٽ شلوڪ اچارايا ۽ هن کان به اچاريا ۽ تمام سندر ۽ منڊل ۾ ڪريا ڪرم ڪيو ويو.

وسشٽ منيءَ جيئن آگيا ڪئي تيئن ڪريا سڀ ڪئي ولي
گجهه گهوڙا جي سواريون پنيون ڀرت گايون گهڻيون دان ڏنيون.

ماءُ پرت جا وچن ٻڌي ساڌي ستيہ سيہ اءُ
رام پريہ ڏايو پرت ڪرم وچن مناءُ !

اهي وچن ٻڌي ڪوشليا پرت کي ڇاتيءَ سان لاتو ۽ چيو تہ اي ڀرت تون رام کي من، وچن ۽ ڪرم ڪري پيارو آهين! سچ تي ڇوان ۽ پت!

گيان ڏٺي پر مٿي نہ موهہ رام خلاف تون ٿيندين ڇو؟
جو سمجهي، مت تنهنجي آهہ تنهن سک سپني ۾ پيي ناهہ!

آم گيان پراپت ڪرڻ سان ۽ اگيان ناس ٿي ۽ موهہ ۾ ماڻهو ٻڌل رهي، ائين ٿي سگهي ٿو. پر تون رام جي برخلاف ٿئين ائين تہ جيڪر ۽ مڃيندو تہ هيءَ تنهنجي مت هئي، سو نرڪ جو دک ڪاين ٿائين پرڳيندو رهندو!

ائين چئي ماءُ پرت سمجهايو چوندي ڪير ٿڻن وهايو.

وهي هليو پڻ اکين مان پاڻي
ورلاپ ڪندي وئي رات وهامي.

ماتا ڪرشليا ائين چيو. اوڏيءَ مهل موهہ ۽ پريم جي ڪري سندس ٿڻن مان کير وهي آيو! اکيون جل سان پرجي آيس. ورلاپ ڪندي ٻنهي جڻن رات گذاري!

وامديو وسشٽ مُن آيا منتري منش وڏا گهرايا.
مني پرت اُپديش ڪيا پرمارٿ جا سڀ وچن چيا.

وامديو ۽ وسشٽ مني صبح جو مهل ۾ آيا. منتري ۽ سڀني شهر جي وڏن ماڻهن کي گهرايو. معنيٰ پرمارٿ جا وچن چيا ۽ گيان ۽ وئراڳ جا وچن ٻڌائي پرت کي اُپديش ڪيو.

ڌير ڌيري من جي اندر ڪرڻ يوگيہ ڪر سڄ
گُر وچن سندر ٻڌي پرت چيو ڪريان اَڄ.

وسشٽ چيو: ٻٽ ڏيرج ڌر. اح روئڻ جو وقت نه آهي! اح جي موقع موجب سموري ڪريا شانتيءَ سان ڪر. پوءِ گروءَ جا وچن ٻڌي دست جوڙي چيو ته اي سوامي، جيئن چوندا ليئن ڪندس!

نرپ شرير سنان ڪرائي پرم وچتر ومان چڙهائي.
چرنن سر رکيو پرت رائين درشن رام روکيو ابلاکين.

پوءِ راجا جي سرير کي سنان ڪرائي بلڪل عاليءِ حيرت ڀر وچهندڙ ومان ۾ ان کي رکيو ويو. پوءِ، رائين ۽ شترگهن چرنن تي سر ڪٽي رکيا. رائين کي ستي ٿيڻ کان روڪيو ويو جو جيئن اهي رام جي اچڻ تائين رهن ۽ رام جو درشن ڪن.

اگر چندن گنٺو بار گهرايو امت انيڪ سگند ڌ سهايو.
نديءَ ڪناري چکيا بڻائي سرگ وچڻ ٻڻ ڏاکڻ ناهي.

چندن جو گهڻو انداز گهرايو ويو جنهن ۾ تمام گهڻي سگند هئي. سرجو ندي جي ڪناري تي چکا، سرگ جي وچڻ جي لاءِ ڏاکڻ ناهي، ان مٿان رکي ويئي!

ان موجب سڀ ڪرم ڪريا ٿيو
تلانجل وڏيءَ سان پرت ڪيو
ويد سمرتيون اچري اچرائي پرت کي سارو بار کٽائي

۽ پوءِ گروءَ جي آگيا موجب سڀ مرتڪ ڪريا ڪرم وڏي پرمائي ۽ ويدن جي نيتيءَ موجب ڪيو. تلانجل ڏني، ويدن ۽ سمرتين جا وڌراڳ سان پڙهيل گرو وسشٽ شلوڪ اچاريا ۽ ٻين کان ٻه اچاريا ۽ تمام سندر واءِ منڊل ۾ ڪريا ڪرم ڪيو ويو.

وسشٽ منيءَ جيئن آگيا ڪئي تيئن ڪريا سڀ ڪئي رئي
گجهو گهوڙا جي سواريون پنيون پرت گايون گهٽيون دان ڏنيون.

ماءُ ڀرت جا وچن ٻڌي ساڌي ستيہ سڀاءُ
رام پريہ ڏاڍو ڀرت ڪرم وچن مناءُ !

اهي وچن ٻڌي ڪوشليا ڀرت کي چالي، سان لائو ۽ چيو تہ اي ڀرت
تون رام کي من، وچن ۽ ڪرم ڪري پيارو آهين! سچ ٿي چوان پٽ!

گيان ڌئي پر مٺي نہ موهہ رام خلاف تون ٿيندين چوٌ؟
جو سمجهي، مت تنهنجي آهہ تنهن سک سپني ۾ پڻ ناهہ !

آتم گيان پراپت ڪرڻ سان ۽ اگيان ناس ٿي ٿئي ۽ موهہ ۾ ماڻهو ڦاٿل رهي،
انهن ٿي سگهي ٿو. ۽ تون رام جي برخلاف ٿئين انهن تہ جيڪو ۽ سمجهندو تہ
هيءُ تنهنجي مت هئي، سو نرڪ جو دک ڪاٽين ڀوڳيندو رهندو!

ائين چئي ماءُ ڀرت سمجهايو چوندي ڪيرُ ٿڻن وهايو.
وهي هليو ڀڻ اکين مان پاڻي

ورلاپ ڪندي وئي رات وهامي.

ماتا ڪوشليا ائين چيو. اوڏيءَ وقت موهہ ۽ پريم جي ڪري سندس ٿڻن
مان کير وهي آيو! اکين جل سان ڀرجي آيس. ورلاپ ڪندي ٻنهي جڻن رات
گذاري!

وامديو وسشٽ مُن آيا منتري منش وڏا گهرايا.
مني ڀرت اُپديش ڪيا پرمارٿ جا سڀ وچن چيا.

وامديو ۽ وسشٽ مني صبح جو محل ۾ آيا، منتري ٻين ۽ سڀني شهر جي
وڏن ماڻهن کي گهرايو. معنيٰ پرمارٿ جا وچن چيا ۽ گيان ۽ وئراڳ جا وچن ٻڌائي
ڀرت کي اُپديش ڪيو.

ڏير ڌيري مُن جي اندر ڪرڻ ڀوگيہ ڪر سَچ
ڪَر وچن سندر ٻڌي ڀرت چيو ڪريان اَچ.

رام جي دل ۾ ڪڏهن به لاءِ به نشرم يا ڪاوڙ نه هئي. تلسي جي
سان ۽ ملو ٻالوانيدي ۾ ڏانهن واري سيتا ۽ رام جي چرڻن ۾ برابر ڌيان ڪري
سي نه رهي ۽ ساڻ وئي.

ٻڌي لڇمڻ پڻ ويو ٻن ساڻ وس گهٽا ڪيا رگهوڪل پان
سين اگيان ٻوءِ سيس ڌري سيه، لڇمڻ ويو ساڻ ڪري.

رام جو اهو وچن ٻڌي لڇمڻ ۽ ضد ڪري اٿيو. هن کي روڪڻ لاءِ رام
گهڻا وس ڪيا پر نه روڪيو. اوءِ رام سيتا ۽ لڇمڻ کي ساڻ وٺي ان ڏني روانو
ٿي ويا!

ورلاپ ڪرڻ لڳا ٻئي ڀاءُ ڇاتيءَ لڳايا ڪوشليا ماءُ.
انيڪ طرح پرت کي سمجهايو وريڪ پريل پڻ وچن ٻڌايو.

دکي ٿي ٻنهي ۽ شترگهن ورلاپ ڪرڻ لڳا. ڪوشليا ٻنهي کي ڇاتيءَ سان
لڳايو ۽ ٻنهي کي وراڳ پريل شبد چيا:

ويد وڪئي ڌرم هاڃ ڪندڙ ڌرم ڪري اُن قـل گهورندڙ
پاپ ڪوليندڙ ڪپٽي ڪروڌي ڪتل نندڪ ۽ ڌرم وروڌي.

ويد وڪڻڻ وارو، ڌرم جي هاڃي ڪندڙ، ڌرم ڪري ان جو ڦل گهورندڙ،
ٻين جا پاپ کولي ٻڌڻ ڪندڙ، ڪپٽ ڪري ٻين کي ڦاسائيندڙ، ڪتل ۽ ڪرو
ڌاري ڌنڌڙ، ٻين جي نندا ڪرڻ وارو ۽ ڌرم جي برخلاف ڪرم ڪرڻ وارو.

مَن مک، من چل، ڪامي لوڀي ناريون تڪيندڙ لنيرا ڏوڳـي
اي مالا، ڪت اِها مان پايان راج اِڇا من پنهنجي لايان.

ايشور کان اي مک، ٻنهي جي مرضيءَ لـي علط وارو ڪامي، لوڀي، ٻين
استرين ۾ اوي نظر وڪندڙ، ٻين کي لڪيندڙ، لنيرو ۽ لڳ ماتا اهڙي جيڪا
لڇم ڪئي ماندي آهي اها مون کي ملي جي مان راج جي اها خيال ۾ ٿي آڻيان!

سَرلَ ڪؤشل ڀرت ڇاتيءِ لاتــو رام موتيو ڄڻ بن مان جاتــو
مليِ شترگهن سان پاڪي پائي شوڪ سنيهہ نہ هرديہ سمائي.

ڪوشليا سرل سڀاءَ سان ڀرت کي ڇاتيءَ سان لڳايو ۽ شترگهن کي ۽ پاڪي وجهــي گود ۾ ڪٽي وهاريائين ۽ ٻنهين ڀائرن کي ڏسي اهڙي خوش ٿي جو ڄڻ رام ان مان هاڻي موٽي آيو آهي. شوڪ ۽ پريم سندس رديءِ ۾ نہ پيا سمائجن.

ڏسي سڀــاءُ چــوي سيڪو رام ماتا اهڙي ٿئي نہ ڇو!
ٻوءِ ڀرت کي گود وهــاري ڳوڙها اُگهي مڌ روچن اُچاري.

اِها حالت ڏسي سيڪو ٻيو چوي تہ رام جي ماتا اهڙي ڇو نہ ٿئي! ٻــوءِ ڀرت کي، گود ۾ وهاري هن جا ۽ پنهنجا ڳوڙها اُگهي چوڻ لڳي:

دل جهلــي پُٽ، ڌيرج ڌار وقت ڏسي دک سڀو وسار.
ڪال ڪرم گت اٽل ٻئي جاڻ رام ويرگ مَنُ ڳلان نہ آڻ.

اي پٽ، ڌيرج ڌر. وقت ۾ و ڏسي دل تي دک کي نــہ رک. وقت ۽ ڪرم جي گت کي سمجهي جاڻ تہ هاڻي ڇا ڪرڻو آهي! انهن جــو نيم اٽـل آهي! رام جي جدائيءَ لاءِ ۾ ڪنهن جي خلاف نفرت نہ آڻ.

ڏوهہ انهيءَ ۾ ڪنهن جو ناهہ خلاف وڌاتا منهنجي آهــہ
جو مونکي اجا اٽس جياريو ڇا ٽِس مرضي مونکي نہ ماريو!

ڪنهن کي ۾ دوش نہ ڏي. وڌاتا تي منهنجي خلاف آهي جنهن ههڙي دک ۾ مــون کي جيئرو رکيو آهي! اجا ٻــہ سندس ڪهڙي مرضي آهــي، سا ڪيس ٿي خبر!

مَن پرسن مُنهن ڪلندي سان وچن منا چئي ويو بن ڏانهن.
ڏسي ٻڌي سنگ سيتا وئي پريم چرنن ڪري هٿ نہ رهي.

شعر ڏيئي کس ڇوني ۽ کان واي ڪوسيتا لڳو ۽ پرمه کيس جدا ٿيو. پوءِ ٻئي ڀائر تڏهن مالا ڪوشليا جي گهر ويا.

دوهو

لهڪاريل دک ۾ ٻڌل مـيرا وستر سـريو
ٻن ڪمل پـارو ٻيو ڪارو رنگ، اڏير.

ڇا ڏسن؟ ويچاري دکن جي ماريل کي تمام ميرا ڪپڙا سر ۾ ٻي پيا هئا، منهن ۾ ڏاڍي لهڪارجي ويئي هئي ۽ دل جي ڪري دل جو ڦاٿس لي. رنگ سندس اکين جي ڪري ڪارو لي ويو هو. سون جهڙي سندرتا جو اڌاميو ويئي هيس. ڄڻ ته ڪمل ڪلن مٿان پارو پيو هو.

چو

پرت ڏسي ٻس ڊوڙي آئي ڏرن ڪري ڦيرائي ڪائي
مورڇا ٿي ٻڻ پرت ويـو سرُ مالا جي چرن ڏريـو.

ڪوشليا جڏهن پرمه کي ڏٺو، ڊوڙي آئي. اڻاول، دک ۽ پريم کان ڦيري ڪائي ڏولي ۽ لي ڪري پيئي! پرمه ۽ مورڇا لي ويو. ڏاڍو ڏري پنهنجو مٿو مالا ڪوشليا جي پيرن لي رکيائين.

چو

مـالـا ڀائـر ڪٿي؟ ڏيکار رام سيـِم ۽ لڇـڻ
ڪيڪئي دنيا ۾ ڇو پيدا ٿي؟ سڌ رهي ها جيڪر

مالا، ڀائر ڪٿي آهن؟ ڏيکار. هڪ دفعو ته رام، سيتا ۽ لڇمڻ ڪراءِ! هاڻ مالا، ڪيڪئي دنيا ۾ ڇا لاءِ جائي؟ مائس جي سڌ ته لي ته ته سڌ لي پوري ها ۽ مون جهڙو ڀار نه ڄڻي ها!

چو

ڪُل ڪلنڪي ڀائرن دروهي اپيش ڀائر جنهن
تنهي لوڪن آءُ نياڳو ڀـال جنهن ڪارڻ ٿيا

مان ڪل جي ڪلنڪ ۽ ڀائرن جو دروهي هن نياڳي ۽ ڪس. ٽنهي لوڪن ۾ مون جهڙو نياڳو ڪير هوندو جنهن لاءِ هيڏا حال ليا آهن؟

رام وِڏ کهڙي، ڪِين ننڍاءِ کير ٿون ڏائڻ! سچ ٻڌاءِ
جتا ٿون سا، مَرِيا جيءُ ٿري مُهان وچ پاسي ٿيءُ

رام ٻر کهڙي ڳهتائي هٿي؟ ڏائڻ، ٿون ڪير، جا ائين ڪرين! تون جيڪي ٻه آهين، سا هيج. مَر يا جيءُ. هاڻي هتان ته پاسي هٽي وڃ. اهڙو ڪارو منهن پنهنجو مونکي ته نه ڏيکار!

ٻڏي شترگهن ماءُ ڪنلائي، انگن سين ڪنهن آگ لڳائي.
آندا ڪُٻري تنهن ڏم اندر، شُپ ڪپڙا ۽ زيور سندر.

شترگهن ته ماءُ جي ڪنلتا ٻڏي جاي ويا! اوڏي مهل ڪٻڙي اندر آئي ۽ سندر زيور ۽ ڪپڙا ڪڍي آئي!

شترگهن ڪٻي ڏسي جليو ائين ڳيهه آهوليءَ پوي جيئن
زور اهڙي سان تنهن لت ماري
دانهون ڪندي وئي هاي هتياري!

ڪٻڙيءَ کي ڏسي شترگهن اهڙو جلي ويو جو جڻ باهه ۾ گيهه جي آهولي پيئي آهي! کيس زور سان اهڙي ته لت هنيائين، جو نياڳي درد کان دانهون ڪندي هلي وئي!

مٿو ڦاٽي پيس ڪُٻ ڦتل رت وَهي مُک ڏند پڳل
چوي: ديوهيءُ چا جوبارائو ڪندي نيڪي هيءُ برو ڦل پاتو؟

سندس ڪٻ ٽٽي پيو ۽ مٿو ڦاٽي پيس، ڏند ٻه ڀڄي پيس، چوڻ لڳي ته اي وڏالا، هي برو ڦل چڱائي ڪرڻ ڪري ڏنو اٿيئي؟

ڏسي منٿرا شترگهن ڪوٽي لڳو گهسيٽڻ پڪڙي چوٽي!
پرت ديالو کيس ڇڏايو پرت ڪوشليا گهر پاءُ سان آيو.

شترگهن کيس جواب ۾ ڪان ولي ڳهستڻ لڳو ۽ ڀرت کيس جدا ڪيو. پوءِ ٻئي ڀائر گڏجي ماتا ڪوشليا جي گهر ويا.

لهڪاريل دک ۾ ٻڏل هيرا وستر سريرَ
بن ڪمل پيارو جيو ڪارو رنگ، اڌيرَ.

ڇا ڏسن؟ ويچاري دکن جي ماريل کي تمام ميرا ڪپڙا سريرَ تي پيا هئا، منهن ۾ ڏاڍي لهڪارجي ويئي هئي ۽ دل جي ڪري دل جو ڦاٿس لي. رنگ سندس ٻچڻ جي ڪري ڪارو ٿي ويو هو. سون جهڙي سندر تا جو اڌامي ويئي هئس. ڇا ڪ ڪمل ٽُلي مٿان پارو پيو هو.

ڀرت ڏسي بس ڊوڙي آئي ڏَرن ڪِري ڦيراٽي ڪائي
مورڇا ٿي ٻڌ ڀرت ويو سِرُ ماتا جي چرن ڏيو.

ڪوشليا جيئن ڀرت کي ڏٺو، ڊوڙي آئي، اٿاول، دک ۽ ڀريل ڪان ڦري ڪائي ڏرتيءَ تي ڪري پيئي! ڀرت به مورڇا تي ويو. ڌيرج ڌري پنهنجو مٿو ماتا ڪوشليا جي چرنن تي رکيائين.

ماتا پاسر ڪٿي؟ ڏيکار رام سيتم ۽ لڇڻ هيڪار
ڪيڪئي دنيا ۾ ڇو پيدا ٿي؟ سند رهي ها جيڪر سدائي.

ماتا، پاتر ڪٿي آهن؟ ڏيکار. هڪ دفعو ته رام، سيتا ۽ لڇمڻ جو درشن ڪراءِ! ڀلا ماتا، ڪيڪئي دنيا ۾ ڇا لاءِ ڄائي؟ ماڻس جي سنڌ نه ٿي ته ڪيڪئي به سنڌ تي پوي ها ۽ مون جهڙو ٻار نه ڄڻي ها!

ڪُل ڪلنڪي پاتُرن دروهي اپيش پاتر جنهن پٽ ڪوهي
ٽنهي لوڪن آءٌ نياڳو ٻال جنهن ڪارڻ ٿيا توهي حال!

ماءُ ڪل جي ڪلنڪ ۽ پاتُرن جو دروهي آهن اياڳيءَ جي ڪک مان ڄائي ڪيس. ٽنهي لوڪن ۾ مون جهڙو اياڳو ڪير هوندو جنهن جي ڪري اوهان ۽ توهان جهڙا حال ٿيا آهن؟

هاءِ پتا، انت مهل بہ لنهنجي چرڻن جو سپرش نصيب نہ ٿيو! اي پتا، تو مونکي رام جي سپرد ٿي نہ ڪيو. اهڙيءَ طرح ڀيءُ جو غم ڪري چوڻ لڳو. آخر ٿوري همت ڪري اُٿيو ۽ هوش سنڀالي ماتا کان پڇڻ لڳو تہ سچ ٻڌاءِ، پتا جو مرليو ڪهڙي ڪارڻ ٿيو آهي؟

پت وچن ٻڌي ڪيڪئي چلائي
گهاءِ اُگهي، منجهہ زهر ملائي.
ڳالهہ سڀني مٺي لوڙ ڪيائين ڪٽل ڪنور جا هانءَ هلايائين.

پت جا وچن ٻڌي ڪيڪئي چلائي اٿي. ڦٽ کي اُگهي هنکي مٿان زهر جو ڀرڪو ڏنائين ۽ مٺي ڪان پهاڙيءَ ٿائين سموري حقيقت ڀرت سان ڪيائين.

ڀيءُ مرڻ وسريو ڀرت چنتا رام بنواس.
ڪارڻ رام بن وڃڻ جو پاڻ هيو جڻ خاص!

رام جو بن وڃڻ ٻڌي ڀرت کان پتا جو مرليو وسري ويو! رام بن ۾ ڪيئن وهندو؟ رام جي بن وڃڻ جو ڪارڻ پاڻکي ٺهرايائين.

پت دکي ڏسي ڪيڪئي چيو ڌازن ڦٽن مٿان لوڻ پيو.
راءِ نہ آدک ڪرڻ جي يوگ سڀ ماڻيا هن اُتم ڦل ڀوڳ!

پت جي دک مٽائڻ لاءِ هن جيڪي چيو تنهن تہ ڄڻ ڦٽن مٿان لوڻ ٻرڪيو! جي راجا دنيا جا سڀ ڦل ڀوڳيا هن جي لاءِ دک ڪرڻ نہ ڄڳائي.

جئري هن سڀ جنم ڦل پاتا انت ٻٽيو پڻ اَمر پد گياتا.
ائين سمجهي ڇڏ سوچ سڄان سماج سهت راج ايوڌيا ماڻ.

جئري هن سڀ سک ورتا ۽ مرليو کان پوءِ هو اندر لوڪ ۾ ويو! ائين سمجهي ويچار کي ڇڏي سماج سان ايوڌيا جو راج ڪر.

اڌو ٻڌي پرت بيحد ڏکيو ڦٽ مٿي جڻ اڱر رکيو.
لنبا ڪٿي پرت هر هر سواس تو ڪٿي ڪُل ساري ناس.

اڌو ٻڌي برمد ڏکي ويو. جڻ ڪاري ڦٽ مٿان ڪنهن اڱر رکيو هجي! لنبا ساڙي ڪٿي چوڻا لڳو، ته تولي سڀ طرح جي برباديءَ ڪئي آهي؛ سڄي پروار جي مٿان مصيبت جو پهاڙ ڪڙڪايو آهي.

نيت اڄا هئي اڳ جي تنهنجي
ڪريـن ها ڇمندي آخـر منهنجي.
گڏ ڪيا ٻن پروڻ ڏاريو مڇيءَ جياپو سڀ جل هاريو!

جي تنهنجي اندر ڪا اهڙي برُي نيت اڳ ۾ ئي هئي ته پوءِ مان جنهن حالت ۾ هوس، ڇالاءِ آئي هوندين؟ مون کي ماري ڇڏين ها! تو ٻن ته برابر گڏ ڪيا، پر وڻا ڪي ته ناس ڪري ڇڏيءَ، مڇيءَ جو جيئڻ پاڻيءَ تي آڌار آهي ۽ تو سمورو هاري ڇڏيءَ.

جڏهن وينو توکي ڳرهه هيءَ گهاتي
دل تنهنجي تنهن مهل نه ڦاٽي!
ورگهڙڻ مهل ڪانه ٿيءَ پيڙا؟ جيڀ سڙيءَ يا پيءَ نه ٿي ڪيڙا؟

اي لياڻي! جنهن مهل توکي اهو خيال آيو ۽ اوڏيءَ مهل تنهنجي دل نه ڦاٽي! ور ورتڻ مهل توکي ڏک يا پيڙا ڪانه ٿي؟ جيڀ نه ٿي سڙيءَ يا ان ۾ ڪيڙا نه ٿي پيءَ!

ڪيان وشواس توتي راڄ ڪيو؟ مرڻ ڪان اڳ ڪُم هوش ٿيو!
نارهردي ڪت برهم نه جاڻي! منش تي راجا ڪيئن سياڻي!

راجا اولي وشواس ڪيو تي ڪئين؟ مرڻ کان اڳ هيڏو هوش حواس ڪو ڪمت ڪري ويا توري جو ورلوا برابر، ناريءَ جي من جي ڳت کي برهما به جاڻي نه سگهيو آهي ته پوءِ راجا ته هڪ انسان هو. ان کي ڪهڙي خبر!

هڪ هڪ کِن جڻ ورهيه لڳهيو ائين ڪندي رت آونڍڳو.
شهر گهڙيو بد سؤڻ ڏنائين خراب ٻولي پڙ ڪانو ٻڌائين.

هڪ گهڙي هڪ يگ اوابر گذاريندي آخر رت ايوڌيا پهتو. شهر ۾ گهڙڻ سان بد سوڻ ڏٺائين. ڪانءُ به خراب ٿي ٻوليو.

ڪگ گج مرگهه ۽ ڏسجن گهوڙا
رام ويوگ ڪَ روگ کان پوڙها.
پرواسي سڀ نر ۽ ناريون دکي ائين جڻ ڏريل ويچاريون.

رام جي جدائي ۾ پرواسين، گهوڙن، پکين ۽ سڀني جيو ڌارين کي دکي ڏٺائين. جڻ ته سڀني کا قيمتي شيءِ گم ٿي آهي.

ڏسي نه سگهجن هٽ بازار شهر سڄي جڻ ڪٿي هنئاڙ.
پٽ اچڻ جڏهن ڪيڪئي ٻڌو ڳل ڪمل جڻ چنڊ ڏٺو.

بازار ۾ گهرن جو به ساڳيو حال هو. شهر سڄي ۾ ڄڻ ته هنئاڙ هئي! پٽ جو اچڻ ٻڌي ڪيڪئي اهڙي خوش ٿي جهڙو ڪمل گل چنڊ ڏسي ٿئي.

اُٿي اندر گهر دَر وٽ آئي پُٽُ اندر نيئي آرتي لاهي.
ڀرت دُکي پروار نهاري ڇڏيو ڪمل جڻ ساڙي پاري!

اٿي دروازي تي آئي ۽ آرتي لاهي آئي. ڀرت دل ۾ ڏاڍو وياڪل هو، ڄڻ ته ڪمل گل جي باغ کي پاري ساڙي ڇڏيو آهي. اهڙي حالت هن پروار جي ڏٺي.

ڪيڪئي ڏنو پٽ اکيون نکيڙي
جيئن ماري ڀيو چار پکيڙي.
غم ۾ ڏسي پٽ پڇيو ڪيڪئي
خوش هئا منهنجا پيڪا سيئي.

ڪيڪئي اهڙي خوش هئي جهڙو ماري ٻار ٻڪرو ملڻ خوش ٿيندو آهي. پر ڪي غم ۾ ڏسي ٻڌائيس ته مهجي ٻيڪن ۾ سڀ خوش هئا؟

خبر ناناڻن ڏيکي سڇيائي پڇي ڪٿنب جي چڱڀلائي.
ڪٿي ماتائون پيون ٻئي ماتا؟ سيبه لڇڻ ڪٿي رام پيارا.

ڀرت ناناڻن جي سموري خبر ڏئي پوء اچهو ته پتا پيون ۽ ماتائون، رام، لڇمڻ ۽ جانڪي ڪٿي آهن؟

سنيهه پيريا پت وچن ٻڌي نيرُ ڪپٽ پوري نيڻ.
پيرت رِدي هنيون ڪير چڻ پاپن ٻولي ويڻ.

پت جا پيار ڀريا وچن ٻڌي اکين ۾ ڪپٽ جا ڳوڙها آڻي ڀرت کي ڏکي ڪندڙ ٻولي ٻولڻ لڳي.

ڳالهه سڄي آ چڏي مون ڦاهي
سهاء منٿرا نه ڪه تڏي چيا آلائي.
ڪر ڪجهه آهي بگڙيو پيارا راڄ چرن آهن سرگ پڌاريا!

پت مون سڀ ڳالهه کي سنواري ورتو آهي. ويچاري منٿرا سهائتا نه ڪري ها ته الاهي ڇا ٿئي ها. پر ڪجهه ڳالهه بگڙي جو راجا سرگ پڌاريا!

پيرت ٻنوءِ دک تيس ڪوڙ هائي ٻڌن جيئن شينهن ڪجگوڙ.
ياءِ، ياءِ هان! پتا نهاري ڏرن پيو پيرت الين پڪاري.

اهي لفظ ٻڌي ڀرت اهڙو ڊڄو جهڙو هاٿي ڊڄندا آهن شينهن جي ڪڙڪڙ ٻڌي. هاءِ پتا، هاءِ هاءِ ڪري ڌرتيءَ تي ڪري پيو!

ڏسي سڱهيس نه انت پرلوڪي سپرد رام نه ڪيو لوڪونڪي.
آئيو سنڀالي ڏبر ڏري مرڪيو پتا پالا ڇا جي ڪري؟

ورلاپ ڪرن سڀ راڻيون سنياري
روپ شيل بل تيج نهاري ۔
ڪِري ڌرن پيون پاڻ پڇاڙن هليو سهارو ويو ويچارين ۔

مهاراج جي روپ شيل ۽ گڻن کي سنڀاري ورلاپ ڪيون ڪن پاڻ پڇاڙي پڇاڙي ڌرتيءَ تي پيون ڪرن، چوڻ جو سندن سهارو هاڻي غروب ٿي غائب ٿي ويو!

ارمان گهڻو ٿيو داسن داسين گهر گهر رودن منڊيو پُرواسين ۔
اڄ ٿيو اَسُت پشچم ڪُل ڀان ڌرم پرويڻ گُڻ رُوپ نڌان ۔

داسن ۽ داسين کي به گهڻو ارمان ٿيو شهرواسين به گهر گهر رودن شروع ڪري ڏنو چوڻ جو اڄ رگهوڪل جو سورج اولهه ڏي لڏي ويو! راجا ڌرماتما هو ۽ سڀڻو گڻن وارو ۽ ڌيرج وان هو.

نندين وڏن ڀي ڪيڪئي ڇيو
ڪڍي اکيون جڳ انڌو ڪيو ۔
ائين ڪندي سڀڄي رات وهاڻي آڇي ڪنا ٿيا سڀ مُن گياني ۔

سڀ ماڻهو ڪيڪئيءَ کي گاريون ڏين ٿا ۽ چون ٿا انهيءَ ٿي سڀني جي اکين کي ڪڍي انڌو ڪيو آهي! رام کي بنواس موڪلي اسانکي درشن کان محروم ڪيو آهي. ائين ڪندي رات گذري ۽ صبوح ٿيندي ٿي رشي مني ۽ گياني اچي ڪنا ٿيا.

مُن وسشٽ بس ڏسي سمو ورڻيو سڀ اتهاس ۔
شوڪ نواريو جڳت جو ڪري گيان پرڪاش ۔

وسشٽ مهاراج گيان جون وارتائون ٻڌائيون ۽ راجا دسرٿ جي گڻين کي منڍ کان وٺي سارهايو. اهڙيءَ طرح جيڪو ايوڌيا ۾ شوڪ هو تنهن لي آتما جو جل اوليو.

كيل ناءُ ڀرت رکيو دوُت ناناڻي پرت پٺيو.
جلد وڃي ۽ پرت ڇوي راجا مرڻ جي خبر نه پوي.

ناءُ ڪيل پوءِ ان ڀرت راجا جو شرير رکيو ويو. هڪ دوت ڀرت جي ناناڻن موڪليو ويو جو ڀرت کي وٺي اچي ۽ راجا جي مرڻ جي خبر ڪير نه ٻڌائي.

رگهو پرت کي الين جاڻائن گروءَ سڏايو پنهين پائن.
ڪر آگيا ٻڌي ڊوڙيا دوُت چڙهيو گهوڙن کي تيز ۽ ڇوُت.

رگهو ڪين اتر ڇوي ته گرو ڀي پنهنجي پاڻ کي گهرايو آهي. اهو ٻڌي دوت تيز گهوڙن تي روانا ٿي ويا.

شروع انرت ٿيو اوڌ جڏهن کان
ڏٺا سوڻ بد ڀرت تڏهن کان.
رات جو ڀيانڪ ڏسي سپنا صبح ٿيندي وري ڪوڙي ڪلپنا.

جڏهن کان رام ايوڌيا ڇڏي تڏهن کان ڀرت اڀشوڻ ڏسڻ لڳو. رات جو خواب سپنا ۽ صبح جو اجايا آلسا !

ان پر سوچي پرت من پهتا دوُت سجان.
ڪـڙ نياپو ٻڌنـدي هليو ونـدي شڱ پگوان.

ڀرت ائين سوچيندو ٿي رهيو ته دوت به اچي پهتا. نياپو ٻڌندي ئي ڀرت دولن سان روانو ٿيو ۽ شتر جي ٻڌا ڪيائين.

تيز هوا جان رٿ هلائي جبل نديون بن جهنگل لنگهائي.
هردي سوچ، من بي آرامي پرڀجن جاد وڃان اڳامي.

ڀرت هوا جي لهر جان رٿ کي هلائيندو چليو، ندين ۽ بن جهنگ ٽپيندو رهيو. دل ۾ غم جو غبار هوس پر ڪجهه نه ٿي؟ دل ۾ چاهيس ته اچ هجر کان ايوڌيا اڳامي وڃان.

چئي پرٺام چاهيو چوڻ سيپه سنديشو ڪو.
جل آندو اک پريم اڇهل من جو من رهيو.

سيتا به پرٺام چيا ۽ ڪجھه سنديشو ڏيڻ چاهيو پر هن جي اکين ۾ گهڻي پريم ڪان پاڻي تري آيو. ڪجهه نه سگهي. من جو خيال من ۾ ئي رهجي ويس.

ائين چوندي مٿان اونده آئي ناو ناخوي پار هلائي.
رگهوڪل تلڪ ويو ان ريت چڏي دبائي مَنَ مون پريت.

ائين اونده ٿي ۽ رام جي مرضي ڏسي مهاڻي ٻيڙي پار هلائي ۽ رام بن ڏي هليو ويو. مان پريم کي من ۾ دبائي موٽيس!

ورلاپ ڪري سڀ روئن راٺيون
مها وپت هت ڪيئن وڪاٺيون.
ورلاپ ٻڌي ڏک ڏاڍو دکي چڱي ڌيرج جي ڌيرج وئي.

ورلاپ ڪري سڀ راڻيون روئڻ لڳيون ۽ ڏک ۾ دکي ٿي ٿو وڃي. ڌيرج به پنهن جي ڌيرج وڃائي ٿو وهي.

پراڻ راڄا جا ڪنٺ اِئين نانگ بنا مَڻِ وياڪل جئين.
دک ڪان اندريون سڀ بيحال
ڪمل سُڪي جئين پاڻي ۽ ڪال.

راڄا جا پران ڪنٺ ۾ اچي ويا جئين مڻ بنا نانگ وياڪل ٿيندو آهي. ائين سڪي ويو جئين پاڻي ۾ بنا ڪمل گل سڪندو آهي.

راڄ ڏٺو بس راڻيءَ هيٺو رگهوڪل مڻ گهرين وهيڻ
دکــ رکي من اندر انبار ن سڀ

ڪوشليا ماتا جڏهن ڏٺو ته عاليٰ راجا گهڙيءَ وهيڙو آهي تڏهن ڏک کي اندر ۾ دٻائي سمي انوسار وچن چيا:

پران ناٿ، ڪجهه ڪريو ويچار رام وڇوڙو سمنڊ اپار.
توهين آهيو خود اُم جهاز چڙهيل ڪٽنب آ سڄو ممتاز.

اي پران ناٿ، رام جو وڇوڙو اٿاهه ساگر آهي. توهان خود جهاز آهيو جنهن تي سڄي ڪٽنب جو بار جهلي اڳتي وڌڻو آهي. ويچار کان ڪم وٺو.

ڌير ڌرڻ سان پهچبو پار ٻڏي ويندو نه ته سڀ پروار.
ونيه ٻڌي جي ڌير ڌريندا رام لڇمڻ سيتا موٽي ملندا.

ڌيرج ڪندا ته پروار بچي پوندو ۽ رام، سيتا ۽ لڇمڻ موٽي اچي ملندا. ٻين ڪري منهنجي ونتيءَ تي غور ڪريو.

وياڪل راڄ ڪري ورلاپ ٻڪ جيڏي ٿي پئي هڪ رات.
انڌي پتيءَ جو سراپ ياد آيو تنهن سڄو ڪوشليا ٻڌايو.

راجا وياڪل هو ۽ ٻک جيڏي رات ٿي نظري. راجا کي انڌي تپسويءَ جو سراپ ياد پيو، جو ڪوشليا کي ٻڌايائين!

هاءِ ! رام، اي رام پيارا تو بن رهندي ڏينهن گذاريا.
سيتا لڇمڻ سڀ اڇجو سيگهه اوڏ اچو چت چاترڪ ميگهه.

اي رام پيارا، توکان جدا ٿي گهڻا ڏينهن گذريا آهن. جلد اچو. منهنجي دل مالدي آهي اين جيئن راجا سرير ڇڏيو!

جاڻ مرڻ ڦل دسرٿ پايو برهمانڊ سڄي اکنڊ جس ڇايو.
جيڪري رام ڳڻن نهاري مرڻ مهل پڻ رام سنڀاري.

راجا دسرٿ جنم ۽ مرڻ جو ڦل پاتو جيڪري رام جي ٻرهم مسمو، مرندي سندس ياد ۾ نالو مک تي! سندس جس دنيا ۾ ڦهليل.

ڌير ڌري سان منٽريءَ ڀاڻي توهين اي راجا پنڊت گياني.
وير سنڌيــر ڌريندر ديــوَ ساڌ جنن جي ڪئي تُوَ شيو.

اي راجا ڌيرج ڌرو. توهين ته پنڊت ۽ گياني آهيو. توهان ويد جا ڄاڻو آهيو. توهان ساڌو پرشن جو سنگ به ڪيو آهي.

جنم مرڻ جڳ دک سک ڀوڳ هاڃي لاڀ پريه ملڻ ويوڳ.
وقت ۽ ڪرم مدار رکن سي اُدم ٻنا ڏينهن رات ٿئي.

جنم ۽ مرڻ، دک، سک، ڀوڳ، نقصان، فائدو يا ملڻ وڇڙڻ اهي سڀ وقت ۽ ڪرمن تي مدار رکن ٿا. انهن کي اُدم سان پراپت ڪري نه سگهبو آهي. جئين ڏينهن ۽ رات ٻنا اُدم جي ٿين ٿا، تئين اهي به ڪرمن تي مدار ٿا رکن!

سُک ۾ سُکي جَــڙ دک ڪيپائــن
گيان وان هِڪُ ٻنهين کـــي پائــن.
ڌيرڌريوءُ وويڪ ويچاريو سوچ ڇڏي سکيو وقت گذاريو.

مورک ماڻهو تي سک ۾ سکي ۽ دک ۾ ڪيپائڻ وارا ليندا آهن. گيان وان ٻنهين کي هڪ نظر سان ڏسندا آهن. توهين ديا پالي ڪجهه ڌيرج کان ڪم وٺو. سوچ کي ڇڏي ڀلي‌ءَ لي راضي رهي وقت ڪاٽيو.

ڌير ڌري دل دک هَٽائي نمر وچن چيا رام سمجهائي.
چَــرن پڪڙي پرڻــام ڪجــانءَ
"دک نه ڪريو پتا"، ائين چئجان.

رام ڌيرج ڌري ۽ دک کي هٽائي مونکي نمرتا سان چيو آهي ته پرڻام ڪري پتا کي چئجان ته هو موهه ڪري دکي نه ٿئي!

ڏک نہ آ کو، نکي مَن آڻيون
رَستي بَن اسين آنند ماڻيون.
"نوڪرپا سپ سُکي سهج" چرن پکڙي پتا اِئين چئيو.

پتا کي چيو تہ توهان جي ڪرپا سان اسان کي رستي ۽ بن ۾ ڪو بہ ڏک ڪونہ ٿو لڳي. اڪي اسين ڏک کي خيال ۾ ئي آڻيندا آهيون. اسين هر طرح سکي آهيون، ائين وچي پتا کي چيو.

گُور لاءِ ڏنو سنديش "هر هر هٿ پير رکي
ڪجهہ پتا سُ اُپديش سگهي سهاري جنّين ڏک."

گروءَ جي لاءِ ايايو ڏاڍ الس تہ ڪين هر هر پيرن تي هٿ رکي چئيو تہ پتا کي اهڙو اپديش ڪن، جنهن ڏک سهاري سگهي.

شهرواسي ۽ ڪٽنبي متر ڪج وينتي تن ڪري اِڪٺر.
سپ سمجهان مان پرم هتڪاري
پنيان ڏيـن پيا پتا دلـداري.

متر، ڪٽنبن ۽ شهرواسين لاءِ چيو الس تہ سڀني کي هڪ جاءِ تي ڪٺو ڪري ڪين منهنجي پاران وينتي ڪج تہ هو منهنجي پنيان منهنجي پيءُ کي دلداري ڏيندا رهن تہ آءُ اجهو ٿو چوڏهون ورهيہ پورا ڪري موٽان. "مان سڀني مترن کي هتڪاري سمجهي وينتي ٿوڪريان تہ هو منهنجي وينتي قبول ڪن.

پَرت لاءِ منهنجي رنيہ اِهائي "نياءُ جڏي نہ" پالي راجائي.
پرجا سيوي من ڪرم ۽ واڻي سپ ماڻرون هڪ ماتا جاڻي.

پرت لاءِ چيو الس تہ راجائي پد پالي نياءُ جو رستو نہ ڇڏي. من وچن ۽ ڪرم سان پرجا جي سيوا ڪري ۽ تنهن ماتائن کي هڪ ماتا سمجهي سڀني جي پريم سان سيوا ڪري.

گهٽو آئر تي پڇن پيون راڻيون
جواب نہ ڏئي ڪري اکيون نماڻيون!
ڏسي سگهي نہ ٻڌي سگهي ڪجهہ
جو ڪڏجي لنهڪان ڪري پيو ٻيچ ٻيچ.

سڀ راڻيون وياڪل ٿي پڇن ٿيون ته جواب ڪهڙو ڏئي؟ آواز گهٽجي ويس. ڪن ۽ اکيون نہ جواب ڏيڻ ڇڏي ڏنائونس. رستي ۾ جيڪو پيو ڳڏجيس لنهڪان پيو پڇي تہ راجا ڪٿي آهي؟

سمنت کي داسين ڏٺو ڏکي ڏيکي گهر ڪوشليا آيون رسائي.
سمنت ڏٺو دکي راجا اهڙو امرت بنا چنڊ ڏسجي جهڙو.

وزير کي اداس ڏسي داسيون راڻي ڪوشليا جي گهر وٺي ويون. هن راجا کي اهڙو دکي ڏٺو جهڙو امرت ڌاران چنڊ!

هنڌ وهاڻي کهڻ رهت پيو ڪريو هو راجا پٽ.
هڪ هڪ غم جو سواس پريو
پياسا جئين هو سرڳ مان ڪريو.

نڪو هنڌ نڪو وهاڻو، پٽ تي بيحال راجا پيو هو. بدن ۾ ڪر زيرو زور ڪونہ! جڻ تہ پياسا سرڳ مان ڪري پٽ پيو آهي.

وري وري دکيا ساهہ ڀري ڪنب وڃن جئين ڳد ڪري!
رام رام چئي رام سنيهي سيبہ لڇڻ شري رام سڏيئي.

جئين ڳد جا کنڀ هليا ويندا آهن ۽ دکيا ساهہ کڻندو آهي. اهڙو حال راجا جو هو. اي رام، اي لڇمڻ، اي سنيهي! اهڙيءَ طرح متوالن وانگر سنيهہ مان سيتي کي سڏي ٿو.

راءِ سمنت جهلي ڇاتيءَ لاتو ڀڏندڙ ڇڻ هو سهارو پاتو.
پيار ڏيئي ۽ ٻڪت وڌاري جل اکين مان بيعد هاري.

راجا وزير کي ڇاتيءَ سان لاتو. ڇڻ ته ڀڏندڙ ماڻهوءَ کي سهارو مليو آهي! پيار ڏيئي، سڏي کيس ويجهو ورهائين. سندس اکين مان پاڻي لڙيءَ واڪر وهي رهيو هو.

خوش هـو رام، اي منـا سنيهي؟
رهـن ڪٿي سـڪ سـان سيپئي؟
ٻـن ويا ڪـن موٽي آيسـا؟ راءِ اکين ڳهٽا ڳوڙها وهايا.

اي مٺ، ٻڌاءِ ته منهنجو رام، منهنجو لڇمڻ ۽ منهنجي جانڪي خوش هئا؟ ڪٿي آهن؟ ٻن هليا ويا يا موٽي آيا آهن؟ ائين چئي راجا روئي ڀريو ۽ ڀري ڀري، وزير جي اکين ۾ به جل هو.

سچڻ منا لون سچ ٻـڌاءِ ڏنـو سنيهو ڪو مون لاءِ؟
رام روپ گـڻ شيل سياءِ ياد ڪري پيو هر هو راءِ.

منا، سچ ٻڌاءِ. مون لاءِ هن ڪو نياپو ڪونه ڏنو! ائين چئي رام جي شڪل ۽ گڻ ياد ڪري هر هر پيو وزير کان پڇي ۽ روئي.

ٿنت ڪر پيارا دير نه لاءِ رام جو جلد سنديش ٻـڌاءِ.
آپاءِ اهو ڪـر جئين ڏسان رام لڇمڻ سيي مک ٻسان.

اڙي سمنت، ڀلي دير نه ڪر. جلدي مولڪي منهنجي پرت جو نياپو ڏي. اڙي جلدي ڪر. اهڙو اُپاءُ ڪر جئين مان ٽنهي پيارن کي اکين سان ڏسي سگهان!

وهن ڳوڙها ۽ اڳيان‌اڏار ٻڏي سڳهي نڪي رهيو ويچار.
نڙي سڪل مُک دک ڪان ڪارو
چوڏنهن وڙهيہ ٻن! چوي ويچارو.

اکين مان ارمان جو پاڻي پي وهيس. نظر گهٽجي ويس. ڪن ڪان ڳهابرو ۽ ٻُڌي ڳهٽيل. سچا چوڏنهن ورهيہ ٻن! غمگين ٿيو.

وچن نہ نڪري هرديہ پڇتاءَ اُوڻ نہ هوندو اُهو ڏيکاءَ!
رام ٻنا رٿ خالي ڏسندا پيلا ٻڌايو چا مون چوندا؟

زبان مان دک جي ڪري اکر ٿي نہ پيو اُڪليس. دل ۾ پڇتاءُ هوس. خيال ڪيدو آيو تہ هاڻي ايوڌيا ۾ اُها لاءِ ۽ رؤنق نہ هوندي. وڏي ڳالهہ تہ جڏهن ماڻهو ڏسندا تہ مان رٿ خالي موٽائي آيو آهيان، تڏهن چا چوندا؟

پُڇن اکر جي دکي ماتائون
چوان وئرٿ ويون منهنجون صلاحون؟
لڇمڻ ماتا سُمِي پيلا جي
سک سنديش ڏيان ڪهڙو انهيءَ کي؟

دکي ۽ اُداس ماتائون جڏهن پڇنديون تڏهن انهنکي ائين چوندس تہ منهنجون التجائون ۽ صلاحون سڀ اجايون ويون! لڇمڻ جي ماتا جي پڇي تہ انکي مان ڪهڙو نياپو ڏيان؟

رام جنني جڏهن ٻوڙي ايندي
تازي وياڪل ڳاءِ جان ڏسندي!
سُمِي جواب پوءِ ڏيان مان ڪهڙا
رام سيہ لڇمڻ ٻن ڏي وئڙا!

رام جي ماءُ جي دوڙي موٽڪان اچي پهچندي ۽ تنهن وياڪل ڪاوڙ جنهن وچڙي ڏي اُپاربندي آهي تنهن اُتاول سان ڏسندي تڏهن منهنجي مَن مان ٻا اُڪلندو! اجهو ڪي الهن چوان ته هڙ ليڪي تن ڏي هلندا وڃا!

پهچندو جيڪو الين چوان اَرڏ وڃي اُهو سڪ اُهان!
پُڇي جڏهن ڏکي دسرٿ دين جنهنجو جياپو رام اڏيــن.

هاءِ! جيڪر پهچندو ته اجهو ڪي ڇا چوندس؟ ايوڌيا ۾ اچي مان اِها سڪ جي ڳالهه ٻڌائيندس؟ جيڏي مهل دکي راجا دسرٿ پهچندو ته ڇا الڪي چوندس؟ تن جي زندگيءَ جو آڌار ته رام ئي آهي! هاءِ، هاءِ!

ڪيئن وڃان مان اَرڏ مٿين پاڻي چوان آيس ٻن رام پهچائي؟
ٻڌي لڇمڻ سيتا رام سنديش ڪندو راجا وڃي سرڳ پرويش!

مان ڪيئن منهن سان ايوڌيا وڃان؟ اتي وڃي چوان ته سک سان رام کي ٻن پهچائي آيس؟ رام لڇمڻ ۽ سيتا جو نياپو ٻڌي راجا ته سرڳ ڌام وڃي پهچندو!

الين ڪندي ٽن گهڙو پهتايو نديءَ تمسا وٽ رٿ پهچايو.
ڪيو پرڻام نشاد موڪلائي گهر ويو بس دل دک پائي.

اهي خيال ڪندو آخر تمسا نديءَ تي آيو. اُتي نشاد کان موڪلائين. هو دک کان وياڪل هو.

سمنت پڳو تڏهن جيو اندر اندر ويو رٿ ڇڏي دوار.
نر نارين ڀڙو سمنت آ آيو رام ڏسڻ لاءِ دوار سڌايو.

اوندهه جي مهل هو ايوڌيا ۾ گهڙيو. درواري تي رٿ کي بيهاري اندر راج محل ۾ گهڙيو. جن جن ماڻهن ٻڌو ته وزير موٽي آيو آهي، سڀ اُٿي ڀڄي راج محل جي درواري ڏي ڊوڙيا.

وَهن گهوڙها ۽ اگيان‌انڌار ٻڌي سگهي نڪي رهيو ويچار.
نڙي سڪل مُک دک کان کارو
چوڏنهن وڙهيم بن! چوي ويچارو.

اکين مان ارمان جو پاڻي پي وهيس. نظر گهٽجي ويس. ڪن کان ٻڌي گهٽيل. سچا چوڏنهن ورهيه بن! غمگين ٿيو.

وچن نه نڪري هرديه پڇتاءُ اُوڏ نه هوندو اُهو ڏيکاءُ!
رام بنا رٿ خالي ڏسندا پيءُ ٻڌايو چا مون چوندا؟

زبان مان دک جي ڪري اکر ٿي نه پيو اُکليس. دل ۾ پڇتاءُ هوس. خيال ڪندو آيو ته هاڻي ايوڌيا ۾ اُها لءِ ۽ رونق نه هوندي. وڏي ڳالهه ته جڏهن ماڻهو ڏسندا ته مان رٿ خالي موٽائي آيو آهيان، تڏهن چا چوندا؟

پڇن اکر جي دکي ماتائون
چوان وڃُرٿ ويون منهنجون صلاحون؟
لڇمڻ ماتا پُڇي پيءُ جي
سک سنديش ڏيان ڪهڙو انهيءَ کي؟

دکي ۽ اُداس ماتائون جڏهن پڇنديون تڏهن انهن کي اِئين چوندس ته منهنجون التجائون ۽ صلاحون سڀ اجايون ويون! لڇمڻ جي ماتا جي پڇي ته انکي مان ڪهڙو نياپو ڏيان؟

رام جنني جڏهن دوڙي ايندي
تازي ويامل گانءِ جان ڏسندي!
پُڇي جواب پوءِ ڏيان مان ڪهڙا
رام سيته لڇمڻ بن ڏي ويڙا!

ڳهوڙا اکيون ڳاڙهيون ڪري ٻيٺا ۽ نه داڻو چرن ٿا. اکين مان پاڻي پيو وهي ۽ انڌا ٿي پيا. نشاد به ڏاڍو ڏکي ۽ وياڪل ٿيو.

نشاد چيو ڪجهه ڌيرج ڌريو
ويو ٿي تنهن جو دک نه ڪريو.
توهين پنڊت پرمارٿ گياني خلاف وڌاتا آ، بس چاڻي.

سمنتر چيو ته ٻيارا هاڻي شوڪ کي ڇڏيو. توهين پرمارٿ کي ڄاڻڻ وارا آهيو. وڌاتا هاڻي خلاف آهي. هاڻي ڇا ٿيندو؟

آهه ڳهوڙن جي حالت اهڙي ناڻڪ وڃائي مڻ آ ڳهڙي.
رام نام ڪٿي جيڪو سنڀاري ڳهوڙا ڏسن تنهن ڏي هٽڪاري.

ڳهوڙن جي حالت اهڙي ناڻڪ جهڙي آهي جو پنهنجي مڻ وڃائي ويٺو آهي. ڳهوڙا نه انهيءَ ڏي نهارين ٿا جو رام جو نالو ٿو ڪٿي.

ويا نشاد ڪڏ سارٿي چار سندن دلين ۾ دک اپار.
رٿ ڪاهي سي ايوڌيا آيا اچڻ انهن جي شور مچايا.

سارٿي ۽ نشاد جڏهن ايوڌيا آيا. تڏهن ڏاڍو شور مچي ويو سڀ دک جي ڪري وياڪل ٿي ويا.

نار ڪُلين پتيورت سياڻي ميي آگيا پتي من ڪرم واڻي.
ڪرم ڦل وس ٿي پتي وڃائي وزير بنا رام ڪٿين دک پائي.

پتيورت ناري، جا پتيءَ جي سرا من، وچن ۽ ڪرم سان ڪندي هجي ۽ ڪرم ڦل جي ڪري هوءَ پتي وڃائي وجي ته انهيءَ سندس حالت ڪهڙي ٿيندي؟ وزير جي حالت به رام ۽ سيتا کانسواءِ اهڙي هئي.

رام سيه ڪيئن لڇمڻ نهارن ڇير اکين کي منجهه وهارن.
سيه لڇمڻ سيون رگهوبير سيوي اگياني جئين سرير.

رام ۽ سيتا، لڇمڻ جي ائين سنڀال ڪن ٿا جئين اکين جي ڇپر رکيا ڪندا آهن ۽ لڇمڻ ۽ سيتا وري رام جي سيوا ائين ڪندا آهن جئين مورک ۽ اگياني ماڻهو سرير جي سيوا ڪندا آهن ۽ سنڀال لهندا آهن.

ائين پريه پيو بن گذاري مرگهه کگ سپ پريم نهاري.
توهان پڌو رهي بن ڪيئن رام سمنت پڌو جڏهن پهتو گام.

بن ۾ پکيون ڪيئن مرگهن ۽ پکين جي وچ رهي تنو سو پڌو. هاڻي سمنت ڪيئن ايوڌ يا پهتو، سو پڌو.

رام پُڇائي ڪاڏي موٽ مهاڻي سچو سمنت رٿ ڏنوئي هاڻي.
منتري منجهيل نشاد ڏٺو چئي نه سگهجي نکي وڃي سنو.

نشاد رام کان موڪلائي آيو ته منتري ۽ کي منجهيل ڏٺائين. هن منتري ۽ کي ڏسي محسوس ڪيو ته هيءَ ڏاڍو دکي آهي. پاڻ به انهيءَ ڪري دکي ٿيو. اهو دک هٿ ورڻ تي نتو سگهي ۽ نکي سڄي به سگهجي ٿو.

رام رام سيه لڇمڻ پڪاري ڌرڻ پيوهيڏي هوڏي نهاري.
ڏسا ڏسي ڏکڻ گهوڙا هٽڪارن پرن بنا جڻ پکي گذارن.

وزير وياڪل ٿي رام سيتا ۽ لڇمڻ کي پڪاري ٿو. گهوڙا به ڏکڻ جي طرف ڏسي هٽڪارن ٿا. پاڻ بيهوش پيل ڌرتيءَ تي ڪريو پيو آهي!

پاڻي پيئن نه اَن چرن اکين آب انڌار.
وياڪل ٿي ويو نشاد به ڪري پڪار هر بار.

گهوڙا نڪي پاڻي ٿا پيئن ۽ نه داڻو چرن ٿا. اکين مان پاڻي پيو وهين ۽ الڏارڻون. نشاد به اهو ڏسي وياڪل ٿيو.

نشاد چيو ڪجهه ڌيـر ڌريـو
ويو ٿي تنهن جو دک نـه ڪريو.
توهين پنڊت پرمارٿ گياني خلاف وڌاتا آ، بس جاڻي.

سمنت چيو ته ٻيارا هاڻي شوڪ ڪي ڇڏيو. توهين پرمارٿ کي ڄاڻڻ وارا آهيو. وڌاتا هاڻي خلاف آهي. هاڻي ڇا ليندو؟

آهه گهوڙن جي حالت اهڙي ناڻک وچالي مڻ آ لهڙي.
رام نام ڪٿي جيڪو سنيارڻي گهوڙا ڏسن تنهن ڏي هٽڪاري.

گهوڙن جي حالت اهڙي ناڻک جهڙي آهي جو پنهنجي مڻ وڃائي ويٺو آهي. گهوڙا نه اهي ڏي نهارين ٿا جو رام جو ناءُ لو ڪٿي.

ويا نشاد گــڏ سارٿي چار سندن دلين ۾ دک اپــار.
رٿ ڪاهي سڀ ايوڌيا آيا اڄڻ انهن جي شور مچايــا.

سارٿي ۽ نشاد جڏهن ايوڌيا آيا. تڏهن ڏاڍو شور مچي ويو. سڀ دک جي ڪري وياڪل ٿي ويا.

نار ڪُلين پتيورت سياڻي ميي آگيا پتي من ڪرم واڻي.
ڪرم ڦل وس ٿي پتي وڃائي وزير بنا رام ڪـئين دک پائي.

پتيورت ناري، جا پتيءَ جي سيوا من، وچن ۽ ڪرم سان ڪندي هجي ۽ ڪرم ڦل جي ڪري هوُ پتي وڃائي ويهي ته پوءِ سندس حالت ڪهڙي ليندي؟ وزير جي حالت به رام ۽ سيتا کانسواءِ اهڙي هئي.

رام سيه لڇمڻ جيان رهن بن وڻ سڀ پيا ڦرن ڦلن
اڳي جو بن هو ڀٽيل دڪدائڪ پيو ٿي سو اڄ سندر سکدائڪ

جڏهن کان رام بن ۾ اچي پڌاريو آهي تڏهن کان سڀ وڻ ميون سان پرپا رهن ٿا ۽ دڪدائڪ جي بدران سکدائڪ ٿي پيو.

ديو وسن پين بڻن اندر سڀ چون رام بن سندر
گنگا سرسوتي دنکر کنيا ميکل پتري گوداوري ڌنيا

جتي به پين بڻن ۾ ديوتائون رهندا هئا سي سڀ رام جي بن جي ساراهه ڪندا هئا. گنگا سرسوتي جمنا گوداوري نربدا.

جبل هماچل آدڪ جيڪي چترڪوٽ سارهائين سڀ سي
سک ونديا چل کين سمائي چترڪوٽ هڪ حصو تنهن آهي

هماچل آدڪ جيڪي به پيا جبل آهن تن کان هاڻي چترڪوٽ سندرتا ۾ وڌي ويو آهي. ونديا چل جبل جي سندرتا جو ورنن ٿي نٿو سگهي؛ چترڪوٽ انجو هڪ حصو آهي.

رام سيه بڻن لڇمڻ بن رهن نظر ماي جڻ سڀن اڌن
وڻ ٽڻ پيا جيو اُنساهت چرن رج پرسي موکيه پراپت.

رام جي بن رهڻ سان جڻ اڌن کي اکيون مليون! وڻ ٽڻ ۽ پيون اچل شيون به رام چرڻن جي رج سان موکيه پراپت ڪري ويون.

هرهر ڏسي سيه رام چرن جهجهو ڏسي پڻ پريم
سپني ياد نه ماءُ پيءُ سڀ سمجهي سک کيم

رام ۽ سيتا جا هرهر چرن ڏسي لڇمڻ گد گد ٿيندو هو ڪانئس ماءُ پيءُ وسري ويا هئا. رام ۽ سيتا ۾ سندس ڪلياڻ سمايل هو.

سيه ڪاڏو پتي پريم ڏسي
سچ ڏسي جيئن خوش ٿئي چڪوي
سيه من رام چرن آ پيار بن هڪڙو چڻ ايو ڏ هزار!

سيتا کي بن هزار ابوڌيائن ڪان پيارو آهي جو جو پتيءَ سان گڏ رهڻ ۾ ئي هن کي مزو اچي. پتيءَ جو پريم روز به روز وڌندو ڏسي هيڪاري خوش ٿي ٿئي. جيئن چڪوري سج کي ڏسي خوش ٿيندي آهي.

پرڻ ڪتيا پريه پريتم ساٿ مرگهه پکي بٽيا پائي هاٿ.
سس سهرا من مٺين جون ڙالون اوڌ پوچن ڪان مٺا زردالون.

پتيءَ سان گڏ ڪتيا ۾ هڪي وڏيڪ سکدائڪ ٿي لڳي. پکي ۽ هرڻ ته جڻ ڪٽنب جا ڀاتي ٿي رهيا هئا. مٺين جون ڙالون سس سهرا ۽ مٺي سهري ۽ پتا برابر. ڪند ۽ مول ۽ زردالو ابوڌيا جي پوجن ڪان وڌيڪ مزو ڏيڻ لڳا.

پيا گڏ ڪومل ڪکن چٽائي نرم هنڌن کان وڌ سکدائي.
ڪنگال ڪرپا درشٽ امير ڪري
سک وشيه سڀيم سگهن نه ڪري.

ڪومل ڪکن جي چٽائي هنکي هزارها نرم بسترن کان به وڌيڪ سکدائڪ ٿي لڳي. جيئن ڪنگال ٿي جي راجا راضي ٿئي ته ڪيس جهٽ شاهوڪار بڻائي ڇڏي. انهن پتيءَ جي ڪرپا درشٽ جي پرتاپ ڪري سنسار جا سک هنکي موهي نه سگهيا.

رام اوڌ جڏهن ياد ڪري نيڻ سندس بيهن جل پري
پتا ماتا ۽ شترگهن پرت پرواسي پيا سيوڪ اکٽ.

رام ابوڌيا کي ياد ڪري اکين ۾ پاڻي آڻيندو آهي. پرت شترگهن ۽ سرڪن کي ۽ پرواسين کي سنڀاريندو آهي.

لڇمڻ چيو ته سوامي ڏنش جي لدي رودا آهي. سر ڌم دان پاڻ آهي، ڪاڄگهه جا سڀ پرڪار جا جيو آهن ۽ چترڪوٽ شڪاري آهي جو ماري ٿو، ڇڪيا ته هن جي راند پرڪارني نه آهي.

استان اِئين چئي لڇمڻ ڏيکاريو
خوشيءَ مان هنڌ سو رام نهاريو
ديون ٻڌو رام چرن گهمايا اندر سميت ملڻ لاءِ آيا.

لڇمڻ ائين چئي رهڻ وارو هنڌ ڏيکاريو جو ڏسي رام خوش ٿيو. ديوتائن رام جو اچڻ ٻڌو ۽ اندر سميت سڀ ملڻ لاءِ آيا.

ڪول ڀيلن جو سڀ ويس پائي
ڳڌي سندر ڪک جهوپ ٺٺائي
هڪ ننڍي ۽ هڪ وشال سک رهڻ جو ٻنهي ڪمال!

سڀ ديوتا ڪول ڀيلن جي ويس ۾ آيا ۽ سندر ۽ نرم ڪک گڏ ڪري ٻه جهوپڙيون ٺاهيائون. هڪ ننڍي ۽ ٻي وڏي. ٻنهين ۾ رهڻ جو اهڙو ته ڪمال جو سک هو جو ورنن ٿي نٿو سگهي.

ديو ڪنر ۽ پتڻ دگپال چترڪوٽ آيا ٻڌي هي حال
رام پرڻام ڪري سڀ کي ديون ٿڏو ڪيو اکين کي.

ان وقت ديوتا، ڪنر، دگپال سڀ چترڪوٽ آيا. رام سڀني سان ملي خوش ٿيو ۽ هنن به درشن ڪري اکيون ٿڌيون ڪيون.

ديو منڊل مٿان گل وسايا نودرس سڀ سنات ٻڌايا
ونتي ڪري دکه سور ٻڌائي ويو هرڪو پنهنجي گهر سڌائي

ديوتائن چيو ته ڀڳوان اسين اڄ سناٿ ٿيا آهيون. پوءِ هنن پنهنجا دک ٻڌايا راوڻ ناس ٿيندو، اها آشا رکي هرهڪ گهر روانو ٿيو.

چتر ڪوٽ ۾ ڏي رام جو آيو جتان لتان ٻُن ھر ھڪ ڏايو
رام ايندو ڏسي سڌ منڊليءَ کي ڏنڊوت پرڻام ڪيو سڀني کي.

رام جو اچڻ ٻڌي مني لوڪ جتان لتان چتر ڪوٽ آيا. رام سڌ منڊليءَ کي ايندو ڏسي وڏي اڳتي وڌي ۽ کين پرڻام ڪيائين.

ڀڳا يوڳير ڪن مان ڏکي سڌ منڊلي ولي گهر
يوڳ ڪپ ۽ يگير سڀ لڳا ڪرڻ بن ڏر.

رام سڀني کي آدر ڏيئي موڪلايو انڪانهوءَ سڀ راڪشن جو ڊپ ڇڏي لب، يڳ ۽ هوم ڪرڻ لڳا.

سڀ سلات آھيون اسين پريو پساريا پير
ياگ سين جا اچ ڪليا جڏون ۾ اير نہ ڦير.

اي ڀڳوان لوهان پهنجا پرلر چرن گهمايا آهن ۽ اسين سڀ هاڻي سنابق آهيون اهيءَ ۾ شڪ لي ڪراهي.

رام کي آبس پريم لي پيارو جي جاڻي ڪو جاڻڻ وارو
ڪيا سنتشٽ جنهن جيو سڀني مڌروچن ۽ پريم پڻ ڏيکي.

رام کي نشط پيارني ملو آهي. هن ان ۾ رهمدڙ سڀني جيون کي مٺرش ڪهو ۽ پريم ڏيئي کين سنٽوش ڏار.

ويا هليا سڀ مرڪالي ڪٽانواد هر پراڻي ڳالي.
رام الين سيم لڇڻ سميت جنم وراو دک تارڻ هيت.

ٻوءِ اهي سڀ رام جا ٿنج ٿالمدا ڳورن ڏي ويا. اهڙيءَ طرح رام ان ۾ رهڻ لڳو ۽ جدم لي رشين جي دک تارڻ لاءِ ورلو هنائين.

جن ڳنتي ٻي نه بن نانهه وَسُ وچي نون ٻس من ڪانهه •
جنني چاٽن هــر ٻُر نار ڏن ٻــرائـــو زهــر ٻرڪار•

جيڪي لوڪي نه ڇڏيندا آهن، ٻيو ڌر نه ڏسندا آهن، ٻـر استريءَ کي ماتا سمان سمجهندا آهن، ٻرائو ڌن جن لاءِ زهـر جي مثال آهي، اي رام تون انهن آلم منشن جي هرديه ۾ وچي رهه•

جي هرشن پرسمپ ڏسي ڏکي ٿين ٻين ڏکي ڀسي •
توسان جن جو پران سم پيار اُنهيءَ سندر من سدا ڳذار•

جيڪي ٻين جي گهر جي دولت ۽ اِڪتا ڏسي خوش ٿين ٿا ۽ ٻرائو دک ڏسي دکي ٿين ٿا، جن جو توسان پرانن کان ٻـه وڌ پيار آهي، اي رام تون سدئو اهڙي من ۾ وچي رهه• ..

ذات پات ڌن ڌرم وڏائي ٻريه ٻـروار شيون سکدائي •
سڀيئي تياڳي تو لِنوَ لائن سندر گهر تنهنجا اُهيئي آهن •

ذات پات ڌن ڌرم وڏائي ۽ پيارا سمبندي ۽ ٻيون سکدائي شيون تياڳي فقط توسان جيڪي ٻريم ڪن ٿا، اهي تنهنجا سٺا گهر آهن•

انهيءَ طـرح استان ٻُڌايـــا رام جي من سـپ سهايـــا .
چيو منيءَ ٻڌ سچ ڪُل نائڪ ٻڌايان آشرم سمير سکدائڪ .

اهڙيءَ طرح مني استان ٻڌايا جي رام کي وڻيا، اي ٻکوان توکي سمير انوسار آشرم ٻڌايان ٿو•

چترڪوٽ ڳر سندر استان رهي سکهوجت ساڻ ڪلياڻ •
بن سندر پــڻ سندر پهاڙ مڙگهہ شينهن هاٿي گهمن هزار•

چترڪوٽ جبل لي وڃي واس ڪريو جتي سلامتيءَ سان گذ سک ۽ موجود آهن. استان سندر آهي. بن ۾ هالي شينهن ۽ هرڻ هزارين بي خوف پيا نظر ايندا.

ندي سندر جا ڪنارا واڪاڻ، اڳر پريا جنهن تپ بل پائلن.
ڪارڪ ٽنهنجي آهه منداڪن پاپين لاءِ جا آهي ڏاڪڻ.

اِي ڪنارا ۽ واڪاڻيل ندي منداڪني آهي. الڪي اڳر رشيءَ جي پياري استري انسويا پنهنجي تپ بل سان ولي آلي آهي. انجي هڪ ڌارا ڪي تي منداڪني چوندا آهن. جيڪي ۽ پاپي جيئرو هوندا آهن سي انجي واجهه ۾ وڃي نه سگهندا آهن.

اڳر جهڙا جت مُن پيا ڪيئي جپ تپ يوگ ڪرن سيئي.
آلي رهي ڪريو اُدم سڦل چترڪوٽ رهي تان آئل.

اِي اڳر ۽ پيا ان جهڙا ڪيئي مني رهن ٿا ۽ تپ ڪن ٿا. اي رام، آلي وڃو ۽ سڀني جي اُدم کي وڃي سڦل بڻايو ۽ چترڪوٽ کي ٻه ڏاڍي وڏائي وڃي بخشيو.

گهاٽ اهو تُنو ستو ڏسجي جتي رهڻ پربند ڪجي.
لڇمڻ ڏنو هنڌ پربتءِ پرخالي ڪير جان وهندڙ چوڌر نالي.

رامچندر پاڻ کي جيئن ۽ گهاٽ ستو تو ڏسجي ۽ اُتي رهڻ جو پربند ڪجي. لڇمڻ جتالي ڏٺو ۽ پربتءِ پر خالي ميدان ڏٺائين جنهنجي چوڌاري اهو رالدين رهي ٿي ۽ هرڻ پڻ ڊوڙيا.

ڏنش ندي رودا آ پاري سردم دان پيا جيو اپاري
چترڪوٽ ڪري چترشڪار سي ماري پڻ ڇڪڻ ڪار

سهج مٺي ٻڌي سندر واڻي چوچ مان "واهه واهه" من گياني
چونه ڇٿو اوهين ائين سڄان اوهين تہ خود ٿيا نيتيءَ وان.

رام جي مٺي ۽ سياويڪ سندر واڻي ٻڌي مني چيو تہ اي رام توهين نيتي وان آهيو توهين ڇو نہ ائين چوندا.

ديهہ تنهنجي چد آنند واري جا سمجهي ڪو مها اڌڪاري
ديو سنتن لءِ ديهہ هي پائي چؤ ڪريو سڀ منش پائتي!

توهان جي ديهہ چد آنند ميہ آهي انڪي وڪار رهت اڌڪاري سمجهي سگهن ٿا. انسانن ۽ ديوتائن جي ڀلائيءَ لاءِ توهان سرير ڌارڻ ڪيو آهي ۽ ڪرم ساڌارڻ منش وانگر ڪريو ٿا.

چرتر ڏسي وس موهہ ٿيـن مورک، پنڊت سک وٺـن.
ڇٿـو ڪريـو آسو سڀ سچ ويس آ جهڙو تـهڙو نـچ.

توهان جا چرتر ڏسي مورک انسان موهہ جي وس ٿو ٿئي ۽ پنڊت ۽ سياڻا سک وٺن ٿا. توهين جيڪي بہ ڇٿو ۽ ڪريو ٿا سو سڀ سچ آهي. جهڙو ديش ڏسجي اهڙو ئي ناچ نچڻ گهرجي.

مُن وچن ٻڌي مشڪيو رام خوشيءَ ۾ پرجي ويـو ڀڳوان.
والميڪ چيو ڪـاـي پيهار بـاـڻي مٺي ۽ مڌر هيڪار.

منيءَ جا اهي وچڻ ٻڌي رام مشڪيو ۽ آنند ۾ اچي ويو. والميڪ وڌيڪ مڌر ۽ سندر باڻي ۾ ڪلندي چيو:

ٻـڌو رام ٻـڌايـانوَ گهر رَهي ڌرتيءَ ـلـي اَجر اَمر
ڪن جنهين جا سمنڊ سمان ڪٿا ٻڌن سڀ نديون ئي جاڻ.

هڪ استان ٻڌايانو ٿو. اتي سيتا ۽ لڇمڻ سميت وڃي رهو. اتي ڪنن روپي سمنڊ ۾ توهان جون نديون روپي ڪٿائون،

وڃن سدا ۽ پرجن کين ڪن سي ٿوڪي هرديه لين .
نيتر چاتڪ ٿا جيڪي بڻائن
درس تنهنجو برسات جان پائن .

وهندڙن ۽ ماٺور ڏاڍا لي ڪين . انهن جا هردا جڻ لوهان جو سنو گهر آهن . جي جون اکيون پوڻن والڪر سداڻين انتظار ڪندڙون آهن ۽ درسانه کي واجهائيندڙون آهن .

سمنڊ ندي جن ناڄ پرواهہ روُپ بوند ٿن آهہ آٿاهہ .
سو گهر تو ل ۽ آ سکدائي سيہ لڇڻ سان رهہ سدائي .

جيڪي اندي، ڪلاڪ سمنڊ جي پاڻيءَ جو خيال نہ ڪري لوهان جي روپ جي اراد ڪي پاڻي سکي تا لين، انهن جي هرديہ ۾ اي رام، سيتا ۽ لڇمڻ سميت نواس وڃي ڪر!

يش تنهنجو آ مانسروور هنسڻ جيپ سمان .
گڻانواد تو موتي چُگي تنون گهر رهہ پگوان .

اي رام تنهنجي يش روپي آٿاهہ مانسروور ۾ هنسڻ جهڙي زبان جي ۽ تنهنجي گڻانواد جا سندر موتي چگندي رهي تن اهڙي ڀولو من اندر واسو ڪر.

رام تيرٿ جن چرن هان رهہ وڃي ٿون ٿن جي من .
ملتر آلم جي جپن هر وار جپي پڻ ٿوکي ٿن پروار .

جن جا ڀر تنهنجي ٿالي جي تيرٿ استان ڏي هلن اسا ۽ جن جي جپ لي سداڻين تنهنجو ناٿو آهي ، جن جو سڄو پروار تنهنجي پُوڄا ڪندو آهي ، تن جي هرديہ ۾ وڃي واس ڪر، اي رام.

رام جي پيرن جي نشانن تي ٻ چندي ٻ چندي سيتا پير رکي هلي ٿي ۽
لڇمڻ وري انهن جي پيرن جا نشان ڇڏي رستي جو وچ وٺي هلي ٿو.

اڄ ٻه جي ڪو سڀن ڏسي ويس سنياسي ڏنهين پسي.
رام مارگ تنهن سولو پوءِ رشي مني ڀيا ڳولن جو.

اڄ ٻه جي ڪو ماڻهو انهي ڪي سنياسي ويس ۾ ڏسي ۽ ٿي درشن پاڻي
۽ انلاءِ ڳڻتي مارگ آسان ٿي پوي!

رام جڏهن سيتا تڪل ڏٺو ٻڙ هيٺان جل ٿڌو مٺو.
رات ڪٽي ڦل مٺڙا ڪائي سنان ڪري ٿيا صبح جو راهي.

رام سيتا کي ٿڪل سمجهي هڪ ٻڙ جي هيٺ آسن لڳايو اتي جل ۽ مٺو
هو ۽ پڻ ٿڌو هو. رات اتي گذاري مٺڙا ڦل ڦول کائي صبح جو سنان ڪري
وري اڳتي وڌيا.

سندر جبل ۽ ماڙيون ڏسندي آيا استان والميڪ رشيءَ جي.
رام ڏسي منواس سندر پهاڙ سندر مٺو جل اندر.

جبل، تلاءَ چشما ماڙيون ڏسندي آخر والميڪ رشيءَ جي آستان تي آيا.
منيءَ جي رهڻ جي ڪٽيا ڏسي رام بلڪل خوش ٿيو. جبلن جي وچم چڙداري
سنهيون، نهرون، ڍڳا وڻ ۽ سندر ڦل ڦول، پاڻي پڻ مٺو!

آشرم ڏسي سهڻو سٺو پرسن من رگهوير.
رشي وڏي آيو وٺڻ والميڪ سڌير.

رام آشرم جي سندرتا ڏسي خوش ٿيو رشي والميڪ رامچندر کي ايندو
ڏسي اڳتي وڌي رام سان ملڻ لاءِ آيو.

رام اڳيان من ڏنڊوت ڪئي مني جهجهي آسيس ڪئي.
رام ڇپيءَ ۾ نيتر ڪپائي آشرم اندر نيو منيءَ وڏائي.

رام ڏنڊوڪ ڪئي ۽ مني آشرواد ڏني مني رام جي سندرتا ڏسي حيران ٿي ويو. وڏائي ڪري عزت سان آشرم ۾ وٺي آيو.

خوش ٿي ٻڌو آسن ڏنائين   پيار ڀريا وست ڀرايت ڪئي.
ڪند مول ڦل ڦول کارايا   رام سيتا سک لڇمڻ پايا.

مني ۽ سندر آسڻ ڏنو ۽ ڀوڄ ۽ ڀرم وستر ڀالي مها آنند ۾ ٻڌي ويو. ڪند مول کارائي ٻڪران جي اڳيان پيٽ ڪيائين، رام، سيتا ۽ لڇمڻ اچي ڀرم سان کاڌا.

ترڪال درسي اوهين ٿي آهيو   ڀيرجان وڃو سموري پاپ.
اين ڪري سڀ ڳالهه ٻڌائي
ڪيڪئي جئين سندن پيش پئي آئي.

اي مهراج اوهين سڀ ڪجهه ڄاڻو ٿا. سڀئي وڃو لوهان اڳيان هڪ ڀيري آهي! ۽ ڪيڪئي جي ڪمڪ ڪري ڪين ٻن واس مليو، سا سموري ڳالهه ٻڌائي.

جڏهن پسي مُني اسين اوهانجا   چلر ستل ٿيا سڀ، اسان جا.
هاڻ اوهانجي هجي جا آڳيا   رهون اتي ٿئي دقت نه ڪا.

اي مهراج، اوهانجو درشن ڪري ڏاڍي خوشي ٿي آهي ۽ اسان جو هر ستار ليو آهي. هاڻي اسانکي صلاح ڏيو ته اسين ڪٿي رهون جتي ڪنهن مني کي تڪليف نه ٿئي.

جنهن استان چلو اُت رهون   سيتا لڇمڻ آڻ حڪم مڃون.
رهون اتي ترڻ شالا ٿاهي   جاء جتي من آنند پائي.

سڀ سوچ ڪري اهو استان ٻڌايو جتي اسين رهي تري ڪنيا ٿاهي رهون ۽ من جي شانتي پراپت ڪريون.

وئي خوشي غـم موٽي آيو ڏيئي خزانو وري موٽـايو.
ڪرم گت جاٽي ڏير ڏري دکـ سنو بڌي هليا پري.

رام سيتا ۽ لڇمڻ کي ويندو ڏسي ويتر غمگين ٿيا ڇو ته پراپت ڪيل خزانو ڪاٽڻ ڦرجي ويو هو.

جيڪي چون سپ ويـد سمرٿيون
بڌڻ ڏسڻ يـا من جون ورٿيون.
جڳ نه ملن پل گهمو ڏسَ چار پرش سندر يا سندر نار.

جيڪي به ويدن ۾ سندرتا بابت چيل آهي يـا جيڪي اکين سان ڏسجي ٿو، تنهن کان وڌيڪ سندر هئا شري رام لڇمڻ ۽ سيتا. سنسار سڄو، چارئي طرف پل گهمي ڏسو ته اهڙا سندر پرش ۽ ناريون ڪٿي نه ڏسندا.

انهن ڏسي وڌاتـا سوچيو ٿاهي ڏسان من ٿهي پيو ڪو.
ٿهي سگهيو نه پورهيو اجايو انهيءَ ڪري ڪٽي بن لڪايو.

انهن کي ڏسي وڌاتا انهن جهڙا بيا انسان ٺاهڻ جي ڪوشش ڪئي پـر سندس محنت اجائي وئي! ٺهي نه سگهيس. انهيءَ ڪري رام، سيتا ۽ لڇمڻ کي ڪٽي بن ۾ لڪايائين!

راه ڏسيندڙ ڪک ڏـي چون پـري اک نيرُ
رستو آ سنهڙو ڏکـيـو هلن نـه نـرم شريرُ!

رستو ڏيکاريندڙ اکين ۾ پاڻي آڻي چون ٿـا ته رستو اهڙو سنهو ۽ اَٽانگو آهي جو هي ويچارا ڪومل سرير ڪيئن هلي سگهندا؟

پريـم وس نـاريون بٽيون وياڪل
سانجهم سمي جئين چڪوي بلڪل.

ڪومل چرن ڪٺن دکـ جاٽي غم هرديه، چئي منڙي باٽيءَ.

استرين پيار وس ٿي وياڪل ٿين ٿيون. جئين شام جي وقت چڪرون وياڪل ٿيندون آهن! چرن نهايت ڪومل ۽ مارڪ ڌوڙو ڪئن! ڪومل واٽيءَ سان چوڻ لڳيون:

چرن ڪمل ڏسي نـرم ڄاڻجاڻ!
اسان هرديه جان "ڏرن" ڄاڻجاڻ!
ڏئي وڏمونکي ڪيڏيم مکان اک پنبڻين جان ڪين رکان!

اي برلري، همت جوڙي ٿيون وئتي ڪريون! هي سندر، نرم ۽ ڳاڙها پير ڏسي اهڙي نرم ٿي وڃ، جئين اسان جا هردا آهن. اي سکي، وڏالا جيڪڏهن منهنجو ڪهڙيو دان مونکي ڏئي ته مان ٿـ هوند هنکي اکين جي پنبڻن اندر رکيُ چڏيان!

برهم سک پاتو جنم ڏيئي مليا جنهين کي هڙا سنيهي!
لڇڻ، سيه ۽ سندر رام پکڙي ڳالهه سڄي بن گام!

هڙن سندر جمون کي جمر ڏيئي برهما ڪمال ڪير آهي! هڙا سنيهي جن کي مليا آهن سي ته پکران آهن. رام لڇمڻ ۽ سيتا جي سندرتا جي واڪاڻ سڄي بن بڪڙجي ويئي.

بسنت ڪام مديه جي رس سهڻي بڌ چندرما جي وچ روهڻي.
ڪريان اُپما آ جا وس منهنجي ورڻن سندرتا ناه وس ڪنهنجي.

جڻ بسنت ۽ ڪام ديو جي وچ وس. يا بڌ ۽ چندرما جي وچ روهڻي سرنهي لي. اهڙي سرپيا جو ورڻن ڪيئن ٿئي!

رام چـرن نشانن ڏـي ڏجـي سيه رکـي پـير هلـي.
لڇڻ هلي وچ رستو ڏيئي رام سيه چرن آنک چڏ ڏيئي.

جتا مکٽ سرتي سونهي اک ٻانهن ڇاتي وشال.
پگهر ڦڙا موتي بدن ڏسجن سونهن ڪمال.

سرتي جتائن جو مڪٽ اکيون ٻانهون ۽ ڇاتي وڏيون پگهر جا ڦڙا بدن تي موتي جيان چمڪندڙ. ڪمال جو حسن آهي رام جو!

بار بار سڀ چرن ڳهي منا وچن ڪيدي ڀڇن سهي!
راجڪماري ونيم ڪريون؟ پر ڀڇندي پڻ لڄي ٿيون!

ڪان لڄ ڪري ڀڇن ٿيون: گهڙيءَ گهڙي سڀ پير ڇهن ٿا. منڙا وچن چئي پڇن ٿا. ڙالون ٿ سيتا

اسين ڳنوار ۽ ساديون، راڻي!
ڪميا ڪجاڻ ڪجهه برو نه ڄاڻي.
راجڪنور ٻئي سندر بلڪل سون ۽ نيلم جهڙي شڪل.

اي راجڪماري، اسين بيوقوف ڳنوار ڻيون آهيون. اسانکي ڳالهائڻ ۽ پڇڻ جو بہ ڍنگ ڪونهي. اسان جا لفظ متان برا سمجهين! ٻئي راجڪمار سياءَ جا منا آهن. سون ۽ نيلم جهڙي سندن سونهن آهي!

سندر ۽ سهڻا مُک جنهين جا
ٻڌاءِ سُمکي ٿين ڇا تنهنجا؟
ڪروڙين ڪام لڄائڻ هارا ڪُلَ کهڙيءَ جا اهي ٻئي تارا؟
ٻڌي سنيهه ميہ سيه هيءَ واڻي لڄي وئي ٿي من مسڪاني!

اي سمکي! ڪام ديو کي لڄائيندڙ ٻئي راجڪمار نهايت سندر آهن. مهرباني ڪري ٻڌاءِ تہ اهي ٻئي تنهنجا ڇا لڳن؟ سيتا جي دل تي لڄ قبضو ڪيو. پر هنن جي سادگيءَ ڏسي اندر ۾ مشڪي.

سيبيہ سندر رنگ ڏرن نِهاري   جواب ڏيڻ يا نہ ڏيڻ ويچاري.
سوال سندن ٻڌ پرير ميہ جاڻي   چيو سڪين سان ڪومل واڻيءَ.

اهو رنگ واري سندر سيتا ڏٺليءَ ۽ لڄ وجهي ويچارڻ لڳي تہ هنڪي جواب ڏيان يا نہ ڏيان. سندن سوال تہ بلڪل اوکو ۽ پريم ڀريو هو. تنهنڪري هن لئي رحم آڻي ڪومل واڻيءَ سان سيتا چيو:

سندر سياءُ گورو جُڳہ جيئي   ملهنجو ننڍو سو ڏير ٿئي.
اک تيڏيءَ ۽ لڄ واريءَ سان   ڏنو سُمڪي پنهنجي پتيءَ ڏانهن.

هيءُ گوري رنگ وارو، شل پڳران ڪيس جُڳ جُڙو رکي، منهنجو ننڍو ڏير آهي! پوءِ وري چند جهڙيءَ سندر شڪل ڏانهن ٽيڏيءَ اک سان نهاري ۽ لڄ لئي پتيءَ ڏانهن ڏٺائين.

نمر نيڻن سان ڪري اِشارو   سيبيہ لڇي ٿي پتي ڏيکاريو.
خوش ٿيون ناريون پڌي خوش حال
ڏيو رڪن جڻ لڌو ڪنگال.

لڄي لئي اِشاري سان پوءِ پتي ڏيکاريائين. شهر جون سڀ استريون ٻڌي خوش ٿيون جڻ تہ ڪنگال ماڻهن کي ولن جو پڳ مليو آهي.

رکهور رخ تڏهن لڇڻ سياڻي   پڇيو رستو چئي سندر ڀاڻي.
پڌي نرناريون دکي ٿيا سڀ   اب ڀيڙي ڦير ملينگي ڪب!

لڇمڻ پوءِ انهن کان رستو پڇيو ۽ مٺيءَ واڻيءَ سان ڳالهايو. هن جي سياءُ ۽ سندرتا ۽ مٺي واڻيءَ ڪري ماڻهو ڏاڍا دکي ٿيا ۽ سندن نيتر جل سان ڀرجي آيا.

تڏهن رگهور انيڪ وِڌ سَکي سکاوت ڏئي
رام حڪم مهي گهر ويو پرنام نشاد چئي.

شري رامچندر پوءِ مهاڻي کي سکيا جهڙيون ڳالهيون ٻڌائي موڪل ڏني هؤ به سيتي کي پرنام چئي گهر روانو ٿيو.

جتي جتي چرن رام ڌري اِندر امراوتي ريس ڪري
ڀاڳوان سڀ نڪت نواسي ٿن سارهائن ديو پرواسي

جتان جتان رام پنهنجا ڪومل چرن گهمائي ٿو اُتي سندرتا ۽ سهڻا اچي ٿي واسو ڪري. اندر جي راڄڌاني امراوتي به انهيءَ هنڌ سان ريس ٿي ڪري. رستي جا رهواسي به ڀاڳوان آهن جن جي نيڪي ديوتائون به سرڳ ۾ ڪن ٿا.

نيڻ ڪٽي سڀ رام نهارن سييه لڇڻ پڻ ساڻ ڏيکارن
سنان تلاءُ ندي ڪن جنهين گنگا سارهائي تيرٿ تنهين.

سڀ رام جي حسن تي موهت آهن ۽ ساڻ گڏ سيتا ۽ لڇمڻ به، ٻين کي ڏيکارين ٿيون. جنهن ندي ۽ تلاءَ ۾ سنان ٿا ڪن سو ته جڻ گنگا سمان ٿي پوندو آهي.

جنهن وڻ هيٺان رام وهي سيڪو تنهن ڪلپ برڇ چوي
ڇهن پير پيا ڌرتي جا سمجهي ڪرتارٿ پاڻ کي سا.

جنهن وڻ هيٺان رام وهي ٿو تنهن کي ڪلپ برڇ به سارهائي ٿو ۽ پاڻ کان وڌ ٿو سمجهي. جنهن ڌرتيءَ کي رام جا چرن ڇهن ٿا سا ڪرتارٿ ٿي وڃي ٿي.

ڳل وسائن ديوتا ڇايا ڪڪر پيو ڏئي.
ڀڪي هرڻ ۽ پهاڙ ٻن ڏسندو رام وڏي.

حتان جتان رام لنگهي ٿو، متان دورانئون گل وسائين ٿا ۽ ڪڪر ڇانو ڪري ٿا بيهن. شري رامچندر رستي ويندي پکي، هرڻ، ٻهاڙين وغيره ڏسندو اڳتي وڌندو او وڃي.

سيئه لڇڻ ۽ رام جڏهن شهر ڪنهن ويجهو لنگهن تڏهن.
ٻڌن جڏهن ٻيا ٻار ۽ ناريون ڊوڙي اچن ڪم ڪار وساريون.

جنهن جنهن شهر جي ٻاهران هو لنگهن ٿا تنهن شهر جا ٻيا ٻار ۽ ناريون گهر جو ڪم ڇڏي اچي سندن سندرتا ڏسن ٿيون.

سيئه سندر رام لڇڻ ڏسن نيتر ڦل پراپت سيئي پيا ڪن.
اکيون پريل جل من اُداس سندن ويرتا ڪري خوش خاص.

سڀ سندن سندرتا ڏسي اکين جو لاڀ حاصل ڪن ٿا ۽ اکين ۾ جل آڻيندي لڙن ڪڙي ٿي وڃي ٿي، وڇون کي ڏسي هرڪو خوش ٿو ٿئي.

لوڪ ڏسن ۽ گهورن گهور چند ڏسي خوش جئين چڪور.
من پيو موهي شيام شرير روُپ ڏسي ڪروڙ ڪام اڏير.

چوڌاري ماڻهو رام جي چند جهڙي سهڻي صورت ڏسي چڪور وانگر خوش ٿين ٿا. رام جو شيام رنگ جو سرير ڏسي ڪروڙين ڪامديو ٻه لڄي ٿا ٿين ۽ ڏانهس ڇڪجي ٿا وڃن.

دامن رنگ لڇڻ سڀ وٽي نهن چوٽي جادو ٻاڻ هٽي.
من وسترهت ٽرڪش ٻاڻ سونهي ڌنش لڳي ڪلهي ساڻ.

گوري رنگ وارو لڇمڻ ٻه سهڻي جي دل کي موهي ٿو ڇڏي. سندس شڪل ننهن کان وٺي چوٽيءَ تائين اهڙي ته ڇڪيندڙ آهي جو ڄڻ جادوءَ جي ٻاڻن سان گهايل ٿو ڪري. ٻنهين ٻانهن کي ڌنش ٻاڻ ڏاڍا سهڻا ٿا لڳن.

”گڏ وڃو“ چيو مني ۽ ششن مڙيا اچي اُت پنجاهي ڪن.
سڀ جو رام سان پيار اپار ”مون ڏنو گس“ چئي هر بار.

رام سان گڏجي وڃڻ لاءِ مني ۽ ششن کي سڏيو. پنجاهي ڪن شش اچي گڏ ٿيا. هرڪو پيو چوي تہ ”مون رستو ڏٺو آهي.“ هنن سڀني کي رام لاءِ پيار ٿي ويو ۽ چاهيائون ٿي تہ ڪجهہ وقت تہ ساڻس گڏ هجون.

مني سڀن مان چئن کي چونڊيو جن ڌرم ڦل آڏو هوندو.
پرڻام ڪري مُن آگيا پائي ويو رگهراءِ من خوب هرشائي.

مني سڀني مان چئن ششن کي آگيا ڪئي جن جا شڀ ڪرم ٿي سندن آڏو هئا. پرڻام ڪري رام اڳتي هليو.

لنگهن پيا ويجهو جنهن جنهن گام درشن ڪرن نر نارين حشام.
خوش نصيب سڀ پاڙڪي پائڻن رام ڏيئي من کهجہ دک پائڻن.

جنهن جنهن گام جي ويجهو لنگهن ٿا، زالن ۽ مردن جا حشام سندن درشن لاءِ نڪري اچن ٿا ۽ نيتر ڦل پراپت ڪن ٿا. من رام جي حوالي ڪري دکي ٿي پچتائن ٿا.

موٽيا پرياگہ وديارٿي ڪري پوري من ڪام.
سنان ڪيو جل جمنا سندي جو سرير سم شيام.

رام پوءِ برهمچارين کي موڪل ڏني جي من جي آس پوري ڪري پٺتي موٽيا. رام پوءِ جمنا ندي جي پوتر جل ۾ جو سندس سرير جيان شيام رنگ وارو هو، تنهن ۾ سنان ڪيو.

تنهن سمي هڪ تپسوي آيو عمر ننڍي پر تيج سوايو.
سندر ويراڳي ۽ پڻ نيمي من وچن ڪرم رام پريمي.

ان وقت هڪ تپسوي آيو. هو ٿوري عمر جو ننڍو هو پر تمام تيجسوي

هو. ڏسڻ جو ڏاڍو شوق هو، وڏائي وري واري ۾ نيمي هو. هو رام جو درشن ڪرڻ
هو ۽ من، وچن ۽ ڪرم ڪري رام کي پيار ڪندو هو.

پوپٽ منجهان رام ڇاتي لاتو — جيئن ڪنگال کي پارس لاتو
پوپٽ پرمارٿ مليا انهن کي — ديهه ڌري جڳ آيا پيئي

رام کيس ڀاڪر ۾ ڇاتيءَ سان لاتو. هو اهڙو خوش ٿيو جهڙو ڪنگال
کي پارس ملي ويو هجي. ڀڳتن جو مهاڀاڳ اهڙو هو، جو هو جهڙو پرمار ۽
پرمارٿ مليا، انساني چولو ڌاري سنسار ۾ آيا آهن.

لڇمڻ اڳيان پوءِ ڪيو پرڻام — پوءِ ڏيکاريو گهڻو تمام
سيتا چرڻ پوءِ ڌوڙ ڌري — ڏني آسيس جنهن پٽ ڪري

ڀسوري پوءِ لڇمڻ کي پرڻام ڪيو ۽ ڏاڍو گهڻو پيار ڏيکاريو. پوءِ سيتا جي
چرڻن جي رج سڳي مستڪ تي لاتي، سيتا به کيس پٽ سمجهي آشيرواد ڏني.

نشاد ڪيو پرڻام ڀسوري کي — سمجهيو رام ڀڳت تپ تڃنڪي
نيترڪٽي انگ انهن نهاري — مليو پوءِ جڻ ڏٺئين بڪياري

نشاد به ڀسوريءَ سان مليو جنهن کيس رام ڀڳت ڄاڻي پرڻام ڏني. هو
انهي سمجهي کيس انهن نهاريو لڳو جڻ ڪو ڀڳتي کي سڀ ڏٺيون جي هڪ
ڏانهوءَ مان سڀ ڀرجي مليو آهي.

رام لڇمڻ سيتا روپ نهاري — سڀ ويا ٿي شرڌا ڪاري
ڀاڳ ڀلا سکي انهن جا ڪيڏا — ٻار ٻڌيان ٻن سندر جهيڙا!

استرين ۽ پرش رام، لڇمڻ ۽ سيتا جو روپ ڏسي مست ٿي ويا. استرين
جون اکيون نه ٿي سکي، ڏسو ته انهن ڳوٺ جا ماڻهو ڀاڳ ڪيڏا نه ڀڳا آهن جن
کين ڀڳوان ڏنو آهي. ڳالهه ڪي ڪنهن ۾ ڪٿي ٿيو ڪو آهي.

سويـــر ڏسي لـــرويـٽـي سندر
دک ڪٽي سڀ سکن جـي ڏيندڙ.
سنان ڪري ۽ ڪري شؤ سيوَ نيمت پرماڻي تيرٿ ديو.

ترويٽي سُکن جي کاڻ ڏٺائون. پوءِ سنان ۽ پوڄن ڪري شِوَ ڀڳوان جي آراڌنا ڪيائون.

رام مُني ڀردواج وٽ آيو ڪري ڏنڊوت مُن هرديه لڳايو.
مُني آنـنـد جـو ٿـٽي نـــہ بيان ٿيو آسيسؤ بنهہ آسان.

پوءِ مني ڀردواج وٽ ويا. ڀردواج رام کي هرديه سان لڳايو. منيءَ کي اهڙو نہ آنند ٿيو جو ڄڻ چاريئي پدارٿ کيس ملي ويا.

ڪشل پُڇي مُن آسڻ ڏيئي ڪئي شرڌا سان پوڄا ويهي.
ڪند مول ڦل ميوا جيڪي ڏنا ڪاڻڻ لءِ سک سان پيٽي.

مني اُٿم آسڻ ڏنو ۽ پوڄا ڪئي. امرت جهڙا ڪند مول ۽ ڦل ۽ ميوا رشي اچي پيش ڪيا.

رام سيتم ۽ لڇڻ نشاد ڪائي ڪٽي پريم سان شروع سمباد.
ڪري ٿڪاوٽ دور ٿيا تازا پُڇيو ڀردواج سيوا بي ڪا ؟

رام، سيتا، لڇمڻ ۽ نشاد اهي ڦل ڦول پريم سان کاڌا ۽ ٿڪ دور ڪيائون. پوءِ رشيءَ پڇيو تہ هاڻي ٻي ڪا سيوا چئو.

تو درشن سڀ آس پُڳي اِن وقت ٻـي ڪا ڪانہ گهڙي.
ڪريو ڪرپا ۽ ڏيو وردان سدا رهي پريت چرنن ڏيان.

توهان جي درشن سان منهنجون سڀ مرادون پُڳيون آهن! هن ڪان وڌيڪ ٻي ڪهڙي سيوا ڪهڙي آهي؟ هاڻي وردان ڏيو تہ توهان جي چرنن جو ڌيان من ۾ درڙ ٿئي!

سپ پانت سوکڻ گهر تيو جنهنکي مني توهين آدر ڏيو.
رام مني ڏين پر سپر آدر سُک ويک ۽ اگم اگوچر.

اي مهيش، اهوئي گهر آهي جنهنکي توهين آدر ڏيو، مني ۽ رام هڪٻئي کي آدر ڏين ٿا ۽ ٻالهمون ڪن ٿا جو ورلن ڪري نٿو سگهجي.

خبر اِها پڌي پرياگ نواسي اُن تپسوي سِڌ سنت اُداسي.
سپ گڏجي رشي آشرم آيا پُتر دسرت ڏٺا سوُنهن سوايا.

رشي، مني، جگياسو، ساڌ، سڌ، سنت سپ راجا دسرت جي پٽن کي، جن جي سندرتا سنسار کي روشني ٿي بخشي، ڏسڻ لاءِ آيا ۽ اچي درشن ڪيائون.

ڏيئي عزت رام پرڻام نيترڦل پاتو ۽ سنمان.
ڏني آسيس پرم سک دائي ڏسي موتيا گهر سندرتائي.

سڀني سان رامچندر عزت وارو پرڻام ڪيو. سڀني رام جو درشن ڪري عزت پراپت ڪئي ۽ نيترڦل پاتو. رام به سڀني کي آشيرواد ڏني. پوءِ سڀ سندس سندرتا کي ساراهيندا گهرن ڏي موٽيا.

رات ڪري آرام پڻ پراتهه پرياگ سنان.
سيهه لڇڻ کيوٽ سهت هليا ڪري پرڻام.

صبح ٿيندي ئي سنان ڪري سيتا، لڇڻ ۽ کيوٽ سان گڏجي رشيءَ سان پرڻام ڪري نڪتا.

مُن کان رام پڇيو رستو ڏسيو اسان سو سگم هجي جو.
من کلي مُنِ چيو اي رام ڳجهو نه ڪس ڪو تو پيڳوان.

رام پوءِ منيءَ کان رستو پڇيو جو سولو ۽ سڌو هجي. منيءَ کلي چيو ته توهان کي اي رام، سڀ رستا سولا آهن.

ڳنگاجي جا وچن ٻڌي سيتا خوش ٿي . رام مهاڻي کي گهر وڃڻ جي موڪل ڏني اهو ٻڌي مهاڻو مايوس ٿي ويو .

نمر وچن هٿ جوڙي چيا . رگهوڪل مڻ کي پسند پيا .
ساڻ هلي مَنَ راهه ٻڌايان ! چرن ڪمل رج لڳن کي لايان !

مهاڻي چيو ته سائين مونکي اجازت ڏيو ته توهان سان گڏ هلان ۽ رستو ڏيکاريندو هلان ۽ توهان جي چرن جي رج مستڪ لڳائي خوش ٿيان .

جنهن بن رهندا اوهين رگهرائي پرڻ ڪٽيا اُت ٺاهيان سڪدائي .
پوءِ ڪندا اوهين جيڪا آگيا قسم توهان جو ميٖندس سا .

توهين جنهن بن ۾ رهندا اُتي توهان لاءِ سندر ڪٽيا ٺاهيندس . پوءِ جيئن حڪم ڪندا، مان گهر ڏي موٽي ايندس .

پريم اٿاهه ڏسي سڄن جو ساڻ سان گڏ رام وٺي ويو .
سڀ ڪٽنبي پوءِ ڪيوٽ گهرائي
رام سان گڏ ويو سڀ سمجهائي .

مهاڻي جو پريم ڏسي رام کيس پاڻ سان وٺي ويو . مهاڻي کي ڏاڍو آنند ٿيو . ڪيوٽ پوءِ سڀني مترن ۽ سنبندين کي گهرائي، سڀ ڳالهيون سمجهائي رامچندر سان گڏجي ويو .

گڻيش ونايڪ، شو اگيان رام ڪري ارداس .
لڇمڻ سيتا ۽ پيا سکا سين ڪيو بن واس .

گڻيش ۽ شو کي مڃائي ۽ ارداس ڪري رام سيتا ۽ لڇمڻ ۽ پيا سکا سڀ بن ۾ داخل ٿيا .

ڏينهن اهو وڃي هيٺ گذاريو

لڇمڻ ڪيوٽ پڻ سڪ سان گهاريو.
بوريون ڪري سڀ صبح ڪرياؤن
تيرٿ راج پرياگ ڏٺائون.

اهو ڏينهن وڻ هيٺ رهيا. لڇمڻ ۽ مهاڻي ۽ آرام سان وقت گذاريو ۽ ڪل ڏول ڪٽي آيا. صبح جي ڪريائن کان فارغ ٿي پرياگ راج تيرٿ جو درشن ڪيائون.

ستيہ منتري شردا ناري ماڌو جي آ متر هتڪاري.
چار پدارٿ پريل ڀنڊار پُڻيہ پرمي جنهن نت گذار.

ستيہ جنهن جو وزير هجي ۽ شردا جي استري هجي. ماڌوءَ جي متر ۽ ڌرم ارٿ ڪام ۽ موڪش سان جنهن جو ڀنڊار ڀريل هجي ۽ پُڻيہ پرمي لي جنهن جو ديش هجي.

سرسوتي جمنا گنگا سا گم جنهنجو اِهو آ سندر سنگاسن.
چؤنر گنگا جل اُڀر ترنگ ڏک دردرتا پڇي ٿين ڀنگ.

گنگا ۽ جمنا ۽ سرسوتي ندين جي سنگم وٽ جنهن جو سندر سنگاسن آهي. مين جي موهڻ وارو استان ڇَٽ ۽ گنگا جون لهرون چئور آهي. جنهنجي ڏسڻ سان غريبيءَ جو دک اري لهي ويندو آهي.

سکهي چئي ڪير پرياگ پرڀاءَ

دکيت هاٿي جن شينهن ڏهڪاءَ.
پريل آنند سو ڏسي استان خوش بيحد ٿيو رام پکوان.

پرياگ جي پرڀاءَ جي سيني کي خبر آهي. ڀاڱي جي هاٿيءَ کي شينهن والگو ناس ڪندو آهي. اهڙو آننددائڪ استان ڏسي شري رام بلڪل خوش ٿيو.

۽ لوڙي لڇمڻ مونکي ليڪ هڻي ماري ڇڏيندو ۽ نه مان کين مڙندس. جيسين لوهان جا چرن نه ڌوئندس تيسين تلسيداس چوي ٿو ته مان اصل کين ٻيڙيءَ تي چڙهڻ ڏيندس !

مشڪي رام چيو مهاڻي جيڪي ڪرتوتي ڪرسو هاڻي .
جلد آڻي جل ڌوءِ تون پيرَ پار ڀهچاءِ بس ٿئي ٿي دير .

رام مشڪندي مهاڻي کي چيو ته پيارا جيڪي ڪرڻو هجيئي سو ڪر ۽ جلد پاڻي آڻي منهنجا پير ڌوءِ . اسان کي پار پهچاءِ . دير ٿي رهي آهي .

جنهن سمرڻ سان جي هڪ وار نـري منش ڀَوَ سنڌ اپار .
اڳيان مهاڻي ڪري سو بنتي تن پيرن جنهن ماپي ڌرتي .

جنهنجي چرڻن جو ڌيان ڪندي انسان ڀوَسنڌ پار ڪري سگهي ٿو، سو مهاڻي کي وينتي وينو ڪري . تن پيرن ۾ جنهن ڌرتي ماپي هئي !

رام لڇـڻ ۽ سيبه سميت ساڻ مهاڻي لٿا سڀ هيٺ .
ڪري پرڻام ڪڇهه ناخو ڀينو رام منجو کين مهاڻي ڏنو !

سڀ جڏهن لهي واريءَ ۾ ٿي بيٺا تڏهن مهاڻو لهي ۽ ٿيو ۽ رام ۽ منجهي بينو ۽ مون مهاڻي کي ڀاڙو ڏنو ٿي ڪونهي !

ڀـرينءَ هردي ڳجهه جاڻـڻ هاري
مٽين منڊي ڏني ٻـاچ سنياري .
چيو ڀڳوان وٺ ڀـاڙو ڀائي دکيءَ مهاڻي وري موٽائي .

پتيءَ جي هرديه جي ڳالهه کي جاڻڻ واري سيتا ماتا ، ٻاچ مان مٽين جڙيل منڊي لاهي رام کي ڏني . رام مهاڻي کـي همت وڌائي اها ڏني . چي: ڀائي اچي ، هي تنهنجو ڀاڙو آهي ! مهاڻو لڇ ڪري ۽ ويـوڳ ڪري دکي ٿيو ۽ اها موٽائي ڏنائين .

هاڻ نہ ناٿ، ڪجھہ گهرجي مون
راضي هجين شل ٺاڪر ٿون.
ويل موٽڻ جي جوڪجھہ ڏيندا لک احسان اوهان جا ٿيندا.

اي ناٿ، هاڻي تہ مونکي ڪجھہ بہ نہ گهرجي. فقط توهانجو راضپو کپي. باقي جڏهين موٽي اچو ۽ هتان لنگهو تہ پوء جيڪي بہ داس کي ڏيندا اهو احسان مڃي وٺندو.

سنان ڪيو تنهن دم رگهرائي پوڄا ڪري پاڻ پين ڪرائي.
گنگا اڳيان ڪئي سيي ارداس اي ماتا، ڪج پورن آس.

رامچندر سنان ڪري پاڻ، سيتا ۽ لڇمڻ سان گڏ پوڄا ڪئي. سيتا هٿ جوڙي گنگاجي کي وينتي ڪئي تہ اي ماتا من جي مراد پوري ڪج.

ڏير پتيء سان جڏهن وران پريم پوڄا وري اچي ڪريان.
ڏي سيي جي سندر واڻي گنگاجل مان ٿي 'گنگا واڻي'.

اى ماتا، آشيرواد ڏي تہ ڏير ۽ پتيء سان گڏ وري اچي تنهنجي پوڄا ڪريان. گنگاجي اهي وچن ٻڌا ۽ پاڻيء مان واڻي نڪتي.

" ٻڌ سيي رگهوير جي پتني تو پرڀاءُ ڄڳ ساري، سڄني!
رڌيون سڌيون هٿ جوڙيهار سيوا تنهنجي لاءِ هردم تيار."

" اي رام جي پياري پتني، تنهنجي پرڀاءُ کي ڪير نٿو ڄاڻي؟ سڀ رڌيون سڌيون تنهنجي اڳيان ٻيٺيون ٿي آهن."

وچن گنگا ٻڌي منگل مول پرسن چت گنگا سيي انڪول.
"گهروچ" چيو ٻڌ رام واڻي مايوس مهاڻو پاڻکي ڄاڻي.

۽ تَوڙي لڇمڻ مونکي تير هڻي ماري ڇڏيندو ته به مان ڪين ڇڏيندس. جيسين توهان جا چرڻ نه ڌوئيندس تيسين تلسيداس چوي ٿو ته مان اصل ڪين ٻيڙيءَ ۾ چڙهڻ ڏيندس!

مشڪي رام چيو مهاڻي جيڪي ڪرڻو ٿي ڪرسو هاڻي.
جلد آڻي جل ڌوءِ تون پيرَ پار پهچاءِ بس ٿئي ٿي دير.

رام مشڪندي مهاڻي کي چيو ته پيارا جيڪي ڪرڻو هجيئي سو ڪر ۽ جلد پاڻي آڻي منهنجا پير ڌوءِ. اسان کي پار پهچاءِ. دير ٿي رهي آهي.

جنهن سمرڻ سان جي هڪ وار تري منش ڀَوَ سنڌ اپار.
اڳيان مهاڻي ڪري سو بنتي تن ٻيرن جنهن مايي ڌرتي.

جنهنجي چرڻ جو ڌيان ڪندي انسان ڀوَسنڌ پار تري سگهي ٿو، سو مهاڻي کي وينتي وينو ڪري. ٽن پيرن ۾ جنهن ڌرتي مايي هئي!

رام لڇمڻ ۽ سيتا سميت ساڻ مهاڻي لٿا سڀ هيٺ.
ڪري پرڻام ڪجهه ناخو ڏيو رام منجو ڪين مهاڻي ڏنو!

سڀ جڏهن لهي واريءَ ۾ بيٺا تڏهن مهاڻو لهي ته تيو ۾ رام ۾ منجهي بيٺو ته مون مهاڻي کي ڀاڙو ڏنو ئي ڪونهي!

پرينءَ هردي ڳجهه جاڻڻ هاري
مٽين منڊي ڏني ٻاچ سنياري.
چيو پڳوان وٺ ڀاڙو ڀائي ڏکيءَ مهاڻي وري موٽائي.

پتيءَ جي هرديه جي ڳالهه کي جاڻڻ واري سيتا ماتا، ٻاچ مان مٽين جڙيل منڊي لاهي رام کي ڏني. رام مهاڻي کي همت وڌائي اها ڏني. چيو: ڀائي اچي، هي لئينجو ڀاڙو آهي! مهاڻو لڇ ڪري ۽ ويرگ ڪري ڏکي ٿيو ۽ اها موٽائي ڏنائين.

پشون پکي. نہ جدائي سهن پرجا سماج چؤ ڪيئن رهن ؟
شمنت پُروس رام موٽايو پاڻ ڪناري گنگا آيو.

جنهن جي وڇوڙي کان پکي ۽ پشون بہ دکي ٿا ٿين، تنهن جي پرجا ، پتا
ماتا ۽ سنبنڌين جو ڇا حال هوندو؟- رام سمنت کي ربهي رهيو ۽ کيان ڏيئي
موٽايو ۽ پاڻ گنگا جيءَ جي ڪناري تي آيو.

مکو قامد کا پاڙي آئي مگر نہ آندي ناءُ مهاڻي!
چرن ڪمل ڇُئي رج تو اهڙي
ڇُهڻ سان مورت، ماٺهوءَ جهڙي!

مهاڻي کي ٻيڙيءَ آڻڻ لاءِ چيائين پر اها هن نہ آندي! چي: تنهنجي پيرن
جي خاڪ ۾ اهڙي ڪرامت آهي جو اها جنهن شيءِ کي ڇهي اها ماڻهو ٿي پوي!

هلي وڃي ٻيڙي اهليہ وانگر انرٿ وڃي ٿي مونسان سراسر!
هرو پرو پار وڃڻ جي چاهيو مونکان ٿي پنهنجا پير ڌئايو!

منهنجي ٻيڙي بہ جي اهليہ والگر ماڻهو ٿي سرڪي هلي وڃي تہ پوءِ مونسان
تہ اُنرٿ ٿيندو. پر پڪوان جي لوهان جي هرو پرو پار وڃڻ جي مرضي آهي تہ
پوءِ دبا پالي مونکي اجازت ڏيو تہ مان لوهان جا چرن ڪمل ڌوئان!

چرن ڪمل ڌوءِ چاڙهيان پوءِ ٻيڙي نہ پاڙو گهرجي
قسم رام دسرت سک ڏام ارداس اِها ڪجھ مڙجي
لوڙي تير هٿي لڇمڻ وير بِن ڌولي آءُ نہ چاڙهيان
ٽيسين نہ تلسي داس وڌنتي خاص پارنہ مور اُڪاريان.

پڪوان ، مان پير ڌوئي. پوءِ ئي لوهان کي ٻيڙيءَ تي چڙهڻ ڏيندس !
ڀاڙو ڀاڙو مونکي ڪرڻ گهرجي . مونکي لوهان جو ۽ مهاراج دسرٿ جو قسم آهي

پتا جو شان مون ڏنو آهي. گهڻن راجائن جا مڪٽ هن جي تالي وٽڻ سان لڏي ويندا آهن. اهي مونکي برابر گهڻو سک ملندو. ٻر پتيءَ ڌاران مونکي پلا اهو ڪيئن وڻندو؟

شان سياڻان پڻ سهري جو چئن پيرن ٻر نالو جنهن جو.
عزت ڏيئي ڪيس اِندر رکيڪاري پاڻ گڏ پنهنجي آسن وهاري.

سهري جي شان ڪي ٻه سمجهان ٿي. جئني پيرن ٻر هن جو نالو وڳل آهي ۽ اندر ٻه ڪيس عزت ڏيئي پاڻ سان گڏ وهاريندو آهي.

اهــڙو سهرو ۽ ڪٽنب پروار سسيون ماتا سر متر اپار.
بن رگهوپت سک ڪتي نه پايان ڏيان سچو شُپ چرنن لايان.

اهڙو سهرو، ماتا سمان سسيون، هيڏو ڪٽنب پروار. پر مونکي پتيءَ کانسواءِ پيو ڪجهه ٻه منو نه آهي. چرنن جو ڏيان ٿي ڪاڻي آهي!

پران پتي ۽ ڏيـر ٻئي پيارا ڏنش پاڻ وير ڌارڻ وارا.
گـڏ مونسان شـڪ خطرو ڇا جو؟
خيال ڪريـو متان ڏئيت بلا جو!

مونسان گڏ منهنجو پران پتي ۽ پيارو ڏير جو آهن، جنکي ڏنش ۽ پاڻ سونهن ٿا. مونکي پلا ڪو ٿيندو ٿي ڇو؟ شڪ جي ڪا ڳالهه ٿي ڪانهي. متان لوهين سمجهو ته مان ڏئيتن کان يا بلائن کان ڊجي ويندي س!

رام رضا ڪي ڪير مِٽائي؟ ڪٽن ڪرم گت ڪير ٻڌائي؟
رام لڇمڻ سيته پد سرنائي موٽيو سمنت سيڪجهه ٿرائي.

رام جي آگيا جي آڏو ڪير ايندو؟ ڪرم جي گت ڪي ڪير مٽائي سگهندو؟ سمنت ڦرٽي واڻئي وانگر نااُميد ٿي رام، لڇمڻ ۽ سيتا جي چرنن ٻر سر جهڪائي موٽي ايوڌيا روانو ٿيو.

پشون پکي نہ جدائي سهن پرجا سماج چؤ ڪيئن رهن؟
سُمنت پروس رام موٽايو پاڻ ڪناري گنگا آيو.

جنهن جي وڇوڙي کان پکي ۽ پشون بہ دکي ٿا ٿين، تنهن جي پرجا، پتا
ماتا ۽ سنبنڌين جو ڇا حال هوندو؟ رام سمنت کي رهڻي رهي ۽ کيان ڏيئي
موٽايو ۽ پاڻ گنگا جيءَ جي ڪناري تي آيو.

مڪو قاصد ڪا پاڙي آئي مگر نہ آندي نائہ مهاڻي!
چرن ڪمل ڇُٽي رج تو اهڙي
ڇُهڻ سان مورت، ماڻهوءَ جهڙي!

مهاڻي کي بيڙيءَ آڻڻ لاءِ چيائين پر اها هن نہ آندي! چي: تنهنجي پيرن
جي خاڪ ۾ اهڙي ڪرامت آهي جو اها جنهن شيءِ کي ڇهي اها ماڻهو ٿي پوي!

هلي وڃي بيڙي اهليہ وانگر انرت وڃي ٿي مونسان سراسرا!
هرو ڀرو پار وڃڻ جي چاهيو مونکان ئي پنهنجا پير ڌئايو!

منهنجي بيڙي بہ جي اهليہ وانگر ماڻهو ٿي سرڳ هلي وڃي تہ پوءِ مونسان
تہ انرٿ ٿيندو. پر ڀڳوان جي توهان جي هرو ڀرو پار وڃڻ جي مرضي آهي تہ
پوءِ ڀلا ڀلي مونکي اجازت ڏيو تہ مان توهان جا چرن ڪمل ڌوئان!

چرن ڪمل ڌوءِ چاڙهيان پوءِ بيڙي نہ پاڙو گهرجي
قسم رام دسرٿ سڪ ڌام ارداس اِها ڪجهہ مڙجي
ٽوڙي تير هڻي لڇمڻ وير بس ڌوئي آءٌ نہ چاڙهيان
ليکين نہ تلسي داس وينتي خاص پار نہ موراڪاريان.

ڀڳوان، مان پير ڌوئي پوءِ ٿي توهان کي بيڙيءَ تي چڙهڻ ڏيندس!
ڀاڙو پاڙو مونکي ڪونہ گهرجي. مونکي توهان جو ۽ مهاراج دسرٿ جو قسم آهي

اي متر موهه ڇڏي سيتا رام جي چرڻن ۾ پريم ڪريو. ڪڻ پائيندي صبح ٿي ويو ۽ شري رام ننڊ مان جاڳيو.

ڪريا ڪان فارغ ڪري سنان ڪير گهرايو گاءِ ڀڳوان .
پاءِ سميت پوءِ ٿاهي جٽائون سُمنت اکين مان جل ڏارائون .

ڪريا ڪان فارغ ٿي ۽ سنان ڪري پوءِ گاءِ جو کير گهرائي ڀاءُ سميت مٿي تي وارن جون جٽائون ٺاهيائين. اهو ڏسي سمنت کي ڏاڍو ڏک ٿيو.

دل دکيءَ سان ٻئي هٿ جوڙي
اداس ڪئي ڪنڌ چرڻن موڙي .
ڪئي آگيا آ ڪوشل نات بن ڏسو ۽ هلو مون سات .

دکي دل سان سمنت ٻئي هٿ جوڙي اداس ڪئي ته اي ڀڳوان، راجا دسرٿ مونکي آگيا ڪئي آهي ته توهان کي بن ڏيکاري وري ايندا موٽائي وٺي هلان! هاڻي ديا پالي بن کي ڏسو ۽ پوءِ مونسان گڏجي ايندا هلو.

سنان ڪري گنگا سيه سميت آڻج موٽائي بالڪ نينڻ .
سوچ سنڪوچ ويچار ڇڏي جلد موتج بن وڃي ڪڏي .

گنگاجي جو سنان ڪرائي ٻنهين ڀائرن کي سيه سميت موٽائي وٺي اچج ۽ جيترو جلد ٿي سگهيئي اوترو جلد اچج .

ڌرم نه ٻيو ڪو ستيه سمان چون اکين سڀ ويد پُران .
ڌرم پراپت ڪيو مون ڇندا ! وڃان موٽي تنهين لوڪن نندا .

مون جهڙي ماڻهوءَ لاءِ اڄس مرليو سمان آهي . سڀ ويد پران ڄاڻائن ٿا ته ستيه جي برابر ڪو ڌرم ڪونهي . مون اهو ڌرم سولائيءَ سان پراپت ڪيو آهي . هاڻي خالي موٽي ويندس ته ٽنهين لوڪن ۾ منهنجي گلا ٿيندي .

مون لءِ آييش مرٽيو سمان. ڪروڙ دفعا سئو مرٽيو چاڻ.
متر لوڪي پيو چوان مان چا. جواب ڏيان چڙهن پاپ پيا.

مان لوهانڪي پيو چا چوان. ڪجهه به چوندس ته مونتي پاپ چڙهندو. مون، اهڙي جيئڻ کان ڪروڙ ڀيرا سئو آهي.

لوهان بہ مونکي پتا برابر ڪريان وينتي نمر سراسر.
سڀ طرح لوهين ڪريواهوئي پتا نہ دک تئي هڪ ذروئي.

لوهين مونکي پتا سمان آهيو. لوهانکي وينتي لمر ڪريان تہ اهوئي ڪم ڪجو جنهن پتا جي کي ذرو بہ دک نہ ٿئي.

پتا زينتي چوان يا پريم سهڻ ڪپي دک اِهو آ نيم.
پتا سنديش پڏي پڳوان سيبہ سکيا ڏني گهٽيءَ نڏان.

راجا جي انهيءَ وينتي کي پريم يا دک چئي نتو سگهجي. پڳوان اوءِ سيتا کي پهنجي پيءُ جو لياار پڏالي گهٽي سکيا ڏني ۽ سمجهايو.

سکيا پڏي سيبہ وزير چيو فرض اوهان پنهنجو پورو ڪيو.
لوهين بہ سهُري پتا برابر جواب ڏيندي چڙهن پاپ سراسر.

جانڪيءَ وزير کي چيو تہ لوهان پنهنجو فرض پورو ڪيو. مونکي لوهين بہ پتا ۽ سهري جي سمان آهيو. مان لوهان کي جواب ڏيندس تہ مون تي پاپ چڙهندو.

پتا جنڪ جي نانءُ ڳڏي ڪي ڏڪن راجان مڪٽ مڙيئي !
سک نڏان پتا گهر ملندو
پتيءَ ڏاران پر ڪين مون وڻندو.

راڄ محل سبيہ رام رهـن ڏسو تہ بن ۾ اُهي ڳهن .
اُت ڪومل هنڌ سندن سمهڻ لاءِ
سخت پٿر هت ٿـن ويـهڻ لاءِ .
بن وستر ڏسي دل ٿي ڦاٽي وڏو وڌاتا ٺنڪي جهاٽي .

راڄ محل ۾ پلنگن ۽ تمام نرم هنڌن تي سمهڻ وارا رام ۽ سيتا ڏسو تہ ڪش ۽ بن جو بسترو وڇائي سمهن ٿا . ڪين بنا ڪپڙن جي من وسترن ۾ ڏسي ڪنهنجي دل نہ ڦاسندي ؟ وڌاتا جا اهي ٺي ڪم آهن !

داس ۽ داسيون اڳيان وهن پران رکيا لءِ پران ڏيـن .
جنڪ پـتـا جنهن دسرٿ سهرو
سمهڻ ڪٿ تنهن جـو بستر کهڙو ؟

جن جي اڳيان داس ۽ داسيون حاضر . پران رکيا لاءِ پران ڏيڻ واسطي تيار . جنهنجو پتا جنڪ ۽ سهرو دسرٿ آهي ، تنهن جـو ڏسو تہ ڪٿي سمهڻ آهي ۽ کهڙو بسترو آهي انهيءَ مرگ نئني سيبہ جو؟

جنهنجو پتي آ رام ڀڳـوان پـٽ سمهي ۽ ڪري آرام .
سبيہ رام جا بن جي يوڳيہ ؟ آهہ پرڌان ڪرم ڦل ڀوڳيہ .

شري رام تنهين لوڪن جو مالڪ جنهن جو پتي آهي سو ، پٽ تي سمهي ٿو . جا اُهي بٽي بن لائق آهن ! ۽ ڪرم ڦل پرڌان آهي ! سڀ کان وڏو آهي ! جهڙا ڪرم هوندا ، اهڙو ئي ڦل ڀوڳڻو پوندو ! رام جي سکيا اهائي آهي .

سوريـہ ڪل و ڪيڪئي کهاڙي
ڪپٽ رچـي ڪئي وشو دکياري .
نشاد ڏسي ٿيو ڀاري شوڪ پَٽَ سمهيل ، جا چوندو لوڪ !

ڪيڪئي لئي سوريه ڪل وڻ لاءِ ڪهاڙي ٿي ۽ رام ۽ سيتا کي ٻٽ
تي سمهڻو پيو! نشاد کين ٻٽ تي سمهيل ڏسي دکي ٿيو.

لڇمڻ چئي پريل مڌر ٽا واڻي گيان وئراڳ ڀڳت رس ڄاڻي.
ڪونه ڪاهن جو آ دکَ سک داتا ڀُڳي اُهو جو لکيو وڌاتا.

لڇمڻ پوءِ نشاد کي ڀڳتيءَ ۽ وئراڳ ڀربل ڪٿائون ٻڌايون ته ڪوبه ڪنهن
کي دکي يا سکي ڪري نٿو سگهي. سڀ ڪرم ڦل وس آهي!

مِلڻ وڇڙڻ ڀا چڱو ۽ مندو ٻُرو ڀلو سڀ ڪرم جو ڦندو.
جنم مرڻ سک سمپت جيڪي ڀاڳ نياڳ وپت يا نيڪي.

ملڻ ۽ وڇڙڻ، چڱو ۽ ٻرو سڀ ڪرمن جو ئي نتيجو آهي. هيءَ سنسار جو
پرپنچ جيسين آهي.

ٿئي وويڪ موهه ڀرم ڀڃي
تڏهن پريو چت چرن لڳي.
پرم پرمارٿ جڳ مِ ڀائي، سيِيه رام چرنن من آهه.

جڏهن گيان ٿيندو تڏهن ڀڳوان جي چرنن ۾ پريم لڳندو. اي ڀائي، رام
۽ سيتا جي چرنن ۾ پرين ڪرڻ ئي پرم پرمارٿ آهي.

رام آناديِ برهم انوپ الک اکنڊ ۽ آلم روپ.
سين وڪارن رهت آليپد چون نت نيت نروپم ويد.

رام انادي، پر برهم انوپ ۽ سڀني وڪارن کان پري آهي! هن کي تہ ويد
ئي نيتِ ۽ نيمِ چئي مادب ليندا آهن.

سکا، ڌري مت موهه ڇڏي رام سيِيه چت چرنن گڏي.
ڳالهه ڪندي گڻ صبح آڻار ڄاڳيو جڳ منگل داتار.

سيئي پوءِ شرنگ ويرپر اچي پهتا. رام گنگا نديءَ کي پرڻام ڪرڻ لاءِ هيٺ لٿو ۽ اَدب سان سر جُهڪايائين.

گهڙيءَ گهڙيءَ پڙهي ڪروڙ پرسنگ
رام نهاري گنگا ترنگ.
لڇمڻ سيه کي ڪري بڌائي گنگا اِتهاس ۽ اُتم وڏائي.

رام ويد منتر اُچاري گنگا جي لهرين ڏي ڏسڻ لڳو. پوءِ لڇمڻ کي ۽ سيتا کي گنگا جو اِتهاس ٻڌايائين.

ڪري سَنانُ پند ٿڪ مٽائي جَلُ پي مَن خوشي وڌائي.
جنهن سمرڻ سان مٽي دک پؤ تنهنکي ٿڪاوٽ ڪهڙي چؤ؟

سنان ڪري ٿڪاوٽ دور ڪيائين ۽ پاڻي پي خوش ٿيو. جنهنجي نالي وٺڻ سان پاپ ناس ٿين ٿا تنهنجي ٿڪاوٽ ته دنيوي هئي. نه ته ته پاڻ ئي ڀڳوان هو. پر چرِتر ڏيکارڻ لاءِ ائين ڪندو هو.

گُهه نشاد جڏهن خبر ٻڌي سڀ مِتر پائر ساڻ وٺي.
ڪند مُول ڦل ڦُول ڪٺائي خوشي ڪري پرساد ٻڌائي.

اِها خبر جڏهن گُهه نالي نشاد راڄ کي پيئي تڏهن پنهنجا پائر ۽ مائٽ وٺي ۽ ڪندمول جو پرساد ٻڌائي پيش ڪرڻ آيو.

ڪري ڏنڊوت اڳيان پيٺ ڌري ڏٺو رام پريم نظر پري.
سهج پريم پريپ تنهنکي ڏيکاري
خوش خبري پڇي اڳيان وهاري.

اِهڙون پيش ڪري رام ڏي نهارڻ لڳو! رام سندس پريم ڏسي سڏي ۽ اڳيان وهاري خوش خبر پڇڻ لڳو.

رام لڇمڻ سيبھ روپ ڏسي نگر نرنار سڀ پريم ھَسي .
ماءِ ٻيءَ ڇڏ سکي، سي کهڙا بن ڏنو تن سندر جي اهڙا .

تنهن جي سندرتا ڏسي شهر جون استريون چوڻ لڳيون ته ڏسو لڇڻ اهي ٻيءَ ماءُ کهڙا آهن جن ھھڙن گلن کي ڪندن جو بن ڏنو آهي .

وٺي رگهوير استان ڏيکاريا رام چيو ڏسي واھ سڌاريا !
ڪري آجيان ٿيا گهرسڀ راهي رام مهل پڻ سنڌيا جي آئي .

تشاد رام کي شهر جا سڀ استان ڏيکاريا . رام ڏسي ساراھ ڪئي . پوءِ آجيان ڪري گهر روانا ٿيا جو رام جي سنڌيا جو وقت هو.

ڪري محنت گهه سيج سجائي
ڪومل ڪـک گـُل وجهي بڻائـي .
ڪند مؤل ڦل سند رڏيندي پيري پيري دونا پيت ڌريندي .

تشاد ڪومل ڪک ۽ گل گڏ ڪري رام لاءِ سندر سيج بڻائي . پوءِ ڦل ڦول پيت ڪيائين ۽ دونا پيري پيري ٻي اڳيان رکيائين .

لڇمڻ اُٿيو رام نند آکيرو جاڻي چيو وزير کي موهيندڙ ٻاڻي.
ٻاڻ ڌنش سڀ ڪلهي ڪري وڃي ويٺو ٿورو پاڻ پري .

نند آکرو ڏسي رام کي لڇمڻ سمهڻ لاءِ چيو . ٻاڻ ڌنش ٻاڻ تيار ڪري ٿورو پري وڃي واهي وٺيو.

وشواس پاتر سڏي پهريدار گهه وهاريا ڌارون ڌار.
پاڻ لڇمڻ جي ويجهو ويهي جهلي هٿيار ۽ سنيري سهي .

تشاد پوءِ وشواس پاتر پهريدار سڏي جدا جدا جاين تي وهاريا ۽ ٻاڻ ۽ ترڪش ۽ ٻاڻ سنواري لڇمڻ جي پرسان ويٺو.

لڳي ايوڌيا ڀيانڪ ڀاري ڏسجيز پئي جڻ رات انڌاري
اڻ وڻندڙ سڀ روپ ڏيکاري ڄڃي ھڪبئي ڏي ڏسن نيهاري

ايوڌيا ڏاڍي خوفناڪ ڏسڻ ۾ پئي آئي. جهڙي اونداهي رات! سڀ ماڻهو ڀيانڪ نظر آيا جي هڪٻئي کي ڏسي تي ڊنا.

گهر مساڻ ۽ ڪٽنبي ڀوت مت مائٽ پٽ سڀ يمدوت.
باغ بغيچا بنهه ڪومايا تلاءُ نديون ڪوهه ڏسڻ نه ڀايا

گهر مساڻن جهڙا، ڪٽنبي ۽ مائٽ ڀوتن جهڙا ۽ باغ باغيچا شڪل ۾ ڪومايل ۽ نديون ۽ تلاءُ نه ڏسندي خوف پيو ٿئي

سک اوڌ ڪنهن اپاءُ نه ڌاران رام لڇڻ ۽ جانڪيءَ ڌاران
رام جتي اُتُ نهچه نه جرجي ايوڌيا نانهه اصل ڪنهن ڪم جي

سيتي ڏٺو تہ هاڻي رام بنا ايوڌيا ۾ رهڻ نيڪ نه آهي. جتي رام آهي اُتي ئي سک آهن. اسان جو هاڻي ايوڌيا ۾ ڇا آهي؟

رام سان سڀ نر نار لڏي گهر جهڙو سک درلڀ ڇڏي
رام چرنن ۾ پريت آجنهنکي پوڳ وشيہ رس ڪندو ڇا تنهنکي؟

اهو ويچار ڪري پنهنجا پيارا گهر، جي غريبن کي ۾ پيارا آهن. ڇڏي رام سان گڏجي بن ڏي هليا. جن کي رام جي چرنن سان پيار آهي تن کي ڀلا پوڳ رس ڇا ڪندا؟

ٻار ٻڍا مرد استريون هليا گڏجي سڀ رام
تمسا ڪنڌي اچي رسيا پهرين ڏينهن سک سان.

سڀ ماڻهو رام سان گڏجي بن ڏي هليا ۽ پهرين ڏينهن شام جو تمسا نديءَ جي ڪناري تي اچي پهتا.

پريم پريا مٺا شبد ٻڌائي پرواسين کي گهڻو سمجهائي
ڌرم اُپديش گهڻيئي ڏيئي موٽڻ نہ وارن ٻنهہ سيئي!

رام مٺڙا ٻوليءَ ۾ سڀني پُرواسين کي سمجهايو ۽ ڌرم جا آهي سو اُپديش
ڪيو. پر هو سڀ موٽڻ جو نالو ئي نه ٿا وٺن؟

رات اچا ئي اڌ مس بيتي رام وزير چيو ساڻ پريتي.
ڪر اتڪل رٿُ ائين هلاءِ ڦيٿن جا سڀ نشان مٽاءِ.
ٿيو آواز نہ گهالهہ نہ ٿيندي ٿهيل ڏکيل تجويز بہ ٿيندي.

اڃا اڌ رات مس گذري تہ رام منتريءَ کي چيو تہ اُٿ ۽ رٿ کي اهڙيءَ
طرح هلاءِ جئين ڪنهن کي بہ اسان جي وڃڻ جي خبر نہ پوي. ڦيٿن جا نشان بہ
جئين ڏسڻ ۾ نہ اچن. نہ تہ سڄي تجويز ڊهي پوندي!

پرڀات سمهہ سڀ جاڳيا جڏهن ويو هليو ڏٺو رام ڪڏهن
ڏکا نهاري طرف نڌان ولي سگهيو نہ رٿُ نشان

پرڀات جو ماڻهو جاڳيا، ڏٺائون تہ رام هليو ويو هو. ڏاڍو شور هل ٿيو.
چاريئي طرف ڏٺائون پر ڪٿي بہ رٿ جو نشان ئي ڪونہ هو.

ائين ڪري پيا حيلا هلائي آڏ موٽيا پوءِ سڀ پڇتائي.
سهڻ ڏکي آ هيڏي جدائي آس موٽڻ جي دل ٻہلائي.

اهڙي طرح جڏهن ڏٺائون تہ ڪا بہ تجويز ڪانهي تڏهن اَيوڌيا موٽيا ۽
چوڻ لڳا تہ هن جي جدائي رڳو رام موٽڻ جي آسري ۾ سهي وينا ۽ دل
بهلائڻ لڳا.

سينہ وزير ۽ بيئي ڀائر ويرُ شرنگ پُرگهڙي ۾ ڄاڻ.
هيٺ لهي ڪيو رام پرڻام گنگا نديءَ جا شُڪ نڌان.

پتا ڪان لي ڪروءِ جي در لي آيو، جا ڏسي ا سڀ جدائيءَ جي ڀاءُ ۾ جاڳي رهيا هئا. رام ملا وچن چئي سڀني کي سمجهاپالين . پوءِ سڀ برهمڻ گهراپالين.

چوڏهن سالن جو ڪاڏو ڏيئي راضي ڪيا رام برهم سيپئي .
ياچڪن کي پٽ دان سنمان مترن کي مَن وچن سانڻ .

سڀني برهمڻن کي چوڏهن سالن جو ڪاڏو ڏيئي راضي ڪيائين. ياچڪن کي ٻه گهڻو دان ڏنائين ۽ مَن مانن سان ٻه ڪلي موڪلاپالين .

داسيون داس سڀئي ڪر سونپي
ڪئي ارداس پرڪا شبد جيڪي .
سڀ جي سار سنڀار ڪوسائين سمجهو هرهڪ پالڪ نيائين .

پوءِ سڀ داس ۽ داسيون گهرائي ۽ گروءَ کي انهن جي پارت ڪيائين. هٿ جوڙي چيائين ته سائين ، هنن کي پالڪ سمجهي ماتا پتا والڪر سنڀالجو.

ريت انهيءَ سڀني سمجهائي ڪر چرنن ۾ سيس نمائي.
گنپتي گوري گنيش منايو رکوڪل ون بنواس سڌايو.

انهيءَ ريت سڀني کي سمجهائي ، گروءَ جي چرنن ۾ سر نوائي ۽ گڻپتي ۽ پاروتيءَ جي پوجا ڪري رام بن ڏي روانو ٿيو.

مؤرڇا وئي جڏهن نرپت جاڳيو آڪيان وزير وراپ ني ساڳيو
رام ويو بن پران نه نڪرن سک ڪهڙي اهِ پيا جيئڻ .

راجا جي بيهوشي جڏهن ولي تڏهن وزير کي اڪيان ڏنائين. وراپ ڪري چوڻ لڳو ته رامَ ۽ سيتا ته بن ۾ ويا ، پر منهنجا پران اڃا جا اهِ نڪا نڪرن؟ اڃي ڪهڙي سک ماڻڻ جي لالسا منهن آهي ا

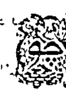
ڪمار ٻئي وچ ڪون وڻي جنڪ ستارڻ ساڻ
رٿ چاڙهي ڏيڪاربن چوٿين ڏينهن ڪن آڻ!

منهنجي ٻنهي پيارن ٻچن ۽ جانڪي کي لون رٿ ۾ چاڙهي ٻرڳو ٻن ڏيکاري چئن ڏينهن ۾ موٽي اچج.

جي نه اچڻ موٽي ٻئي ڀاءُ سيبه موٽائي گهر وٺي آءُ.
رام نه موٽي، ٽيٺ پڪو هاڻ نه وٺبو منجهاس ٽڪو.

جيڪڏهن ٻئي ڀاءُ نه موٽن ته ٻوءِ سيتا کي وٺي اچج، رام ته اصل نه موٽندو، هو جڏهن ليڪ جو الڪل پڪو آهي!

سيبه ڏسي بن جي ڏيپ ڪائي سگهيا سٺائج موقعو پائي.
سس سهري جو ڏيئي سنديش چئج پٽ بن ۾ مڪين ڪليش.

سيتا جي ٻن ڏسي ڏجي ته موقعو ڏسي هيڪي ٻن جا ڏک ٻڌائج ۽ منهنجو ۽ سس جو سنديش به ڏج.

آگيا وٺي ۽ رٿ سنجي سُمنت لوي سماءِ
شهر ٻاهر آيو اُتي سيبه سهت ٻئي ڀاءُ.

وزير راجا جي آگيا ٻڌي، سرلوائي ۽ رٿ تيار ڪري اتي آيو جتي ٻئي ڀاءُ ۽ سيتا هئا.

رام ڪي نرپ جا شبد ٻڌايا سيبه سهت ڀاءُ رٿ چڙهايا
رٿ چڙهيا ٻئي شستر پائي سر ايوڌيا هر هر لائي

وزير رام کي راجا جا لفظ ٻڌايا ۽ وينتي ڪري ٻنهي ڀائرن کي سيتا سميت رٿ ۾ چڙهايو. ٻئي ڀائر هر هر ايوڌيا کي سر نمائي پرنام ڪندا ۽ پنهنجا هٿيار ساڻ کڻي اڳتي هليا.

راجا سيبهه وس ٿي اُتي وينو، رام ڏي نهاريائين، ڪيس ٻانهن کان جهلي ويهاريائين. ڪسرت ڇيو ته ”اي پٽ، ميشور ڄاڻندا آهن ته رام جيڪو ڏاڍو نيڪ ۽ جڳت جو مالڪ آهي!

شُپ اشُپ ڪرم ڦل پوڳيءَ ڦل ڏئي رام هردي پيارن ٿي
ڪندو ڪرم جهڙي سي ڦل ماڻي جيو دنيا ۾ سيڪو ڄاڻي.

ايشور انسان کي ڪرمن موجب ڦل ڏيندو آهي، جي ڪرم جو هو ڀيڄي اچا سنان ۽ وويڪ جي آواز کي نظرانداز ڪري ڪيندو آهي، سڀ ماڻهو ٿي چوندا آهن ته جيڪو جهڙو ڪرم ڪبو انهيءَ ڦل اوس ملندو، چڱو ڪرم ڪبو ته چڱو ڦل ملندو ۽ جي برو ڪرم ڪبو ته برو ڦل ملندو.

نرپ سيبهه پوءِ چاليءَ لائي گهرين جا گڻ دوش ٻڌائي.
بن جا ڏک بس آهن گهڻيئي پٽ سهري گهر سک سچوئي.

پوءِ وري سيتا کي چاليءَ سان لائي گهر ۽ بن جا گڻ دوش ٻڌائڻ لڳو ۽ چيائين ته سڀئي سهري جي گهر ۾ توڙي پتا جي گهر ۾ ڏاڍو آنند آهي!

سيتا من رام چرنن ۾ پريم بن نه سٺو لڳي گهر ڪيم.
پين لوڪن پڻ سيتا سمجهايو بن ڏکن ڏي ڌيان ڇڪايو.

سيتا جو من، رام چرنن ۾ لڳل هو. انهن جي لاءِ ڇهڙو گهر ۽ ڇهڙو بن، جي رام آهي انهي جي دنيا! پين لوڪن به سيتا کي بن جا ڏک ٻڌايا پر هن ۾ ڪو ڦيرو آڻي نه سگهيا.

منتري نارگور نارسيائيون پرڪيرمن جهان پيون ڏين سمجهائيون.
توکي ڪرڻ ناهي مليو بنواس پسين سيون نه مشڪل ڦاس!

منتريءَ جي زال ۽ گروءَ جي زال سمجهايس ته توکي نه بنواس ڪرڻ مليو آهي. سس سهري جي سيوا ڪرڻ ۾ ڪهڙي ڦاسي آهي!

لڇ کان سيبه جواب نه ڏئي ڪيڪئي ڏمرجي حياءُ نه ٿئي.
منن وستر پيون وستو آئي رام اڳيان رکي تندو ڪاٽي.

جانڪي لڄ کان ڪو جواب نه ڏنو. ڪيڪئي بي حيائي ڪري مٿين وارا ڪپڙا ۽ ٻيو شيون کڻي آئي ۽ ڪومل وچن چوڻ لڳي:

راجا کي تون پريه نڌان لوڪــي ڇڏيندو ڪيئن اي رام
ڌرم شيش پرلوڪ وڃي "بـن وڃـو" مُکر ڪين مچي.

اي رام، تون راجا کي پيارو آهين. پران کان به وڌا! هو لوڪي بن وڃڻ جي آڳيا ڪڏهين ڏيندو. پر نه ڏان مان وڃي ٻڏي ۽ مري!

جيڪي ڪـرڻ لـو سنو لڳي سپ ٻڌو آئوئي اڳيي.
ٻڌي وچن خوش رام ٿيو ڏاڍو

ڪاٺ ڏسي جئين خوش ٿئي واڍو.
يـوپ وچن لڳا ٻاڻ سمان پران نه نڪرن آجا نه جاڻ!

هاڻي لوڪي جيڪي سنو لڳي سوڪر. رام اهي وچـن ٻڌي خوش ٿيو پر راجا کي نه اهي وچن ٻاڻ سمان ٿي لڳا. چوڻ لڳو نه چو اجا پران نياڻا رهيا پيا آهن!

شوڪ کان راجا ٿيو بيهوش چا ٿئي هاڻي؟ رهيو نه هوش.
رام ٿرت مُن ويس ٻڌائي بن ويو ماتا سيس نوائي.

راجا بيهوش لـــي ويو هاڻي چا ٿئي. رام هڪدم مني ۽ جـو ويس ٺاهي ۽ ڪيڪئيءَ کي سرنمائي روانو ٿي ويو.

وسشت در ويو ڏسي حيرت آئي
سيئي جليا پـــي باهه جـدائي.
منا وچن چئي سين سمجهايو ونيه ڪئي سپ برهم ڳهرايو.

تو ڀاڳيـن رام بـن وڃي   پيو ڪٽي کو مـچي نہ مچي
سَين پُڇن جو ڦل اِهوئي   چِتُ چرنن من رام سچوئي .

تنهنجي ئي ڀاڳ، ڪري رام بن تو وڃي! پيو ڪير مچي يا نہ . سيني پُڇن جو ڦل اِهو ئي آهي تہ رام ۽ سيتا جي چرنن ۾ چت رهي ۽ سدائين انهن ۾ پريم هجي .

سـک اِها ڏيان تو سيوا سان   رام سييہ سُک ماڻن
پتا ماتـا پـروار پـراتـا   بن رهي نہ مَـن آڻـن
تلسي سکيا پت ڏئـي اِها   ۽ پـڙ آسيس ڏنـي
رهي ڏينهن رات اِهائي تات   سييہ رام دل پريم پني .

اي پت، منهنجي توکي اِها سکيا آهي تہ رام ۽ سيتا تنهنجي سيوا ڪري سکي ٿين . پتا ماتا ڀائر نگرواسي سڀ کين وسري وڃن . تلسيداس چوي ٿو تہ سمترا اهي وچن چئي لڇمڻ کي ان وقت جي موڪل ڏني ۽ آسيس ڪيائين تہ انهن جي من ۾ رام ۽ جانڪيءَ لاءِ پريم روز بہ روز وڌندو رهي .

مات چرنن سرنـاءِ   هليو تُرت نِهہ شنڪ .
هـرڻـي جار تـوڙاءِ   ماتا دل نہ بدلي وري !

سر نوائي لڇمڻ اهڙو ڀڳو جئين جاريءَ مان هرڻي تـوڙائي ڀڄندي آهي ! خيال ڪيس تہ متان ماتا جي دل بدلجي نہ وڃي !

ويو لـڇمڻ جت جانڪي ناٿ   خوش ڏاڍو سنگ پائي ساٿ .
چـرن ڇُهي ۽ اريـي پـراڻ   ويو محل سييہ رام سان ساڻ .

لڇمڻ اُتي آيو جتي رام ۽ سيتا هئا . رام سـان گڏ وڃڻ جي ڏاڍي خوشي هئس . هو رام ۽ سيتا سان گڏجي راج محل ۾ آيو .

چو: وزير آتاري تڙپ وهاريو- چرڻ ڪري راجا رام نهاريو
پٽ ڏٺي سيئي نماڻ ڏملي ! وياڪل ٿيو پنهنجو حال ٻڌي .

وزير راجا کي آتاري وهاريو. راجا رام جي پيرن تي ڪري پيو. ٻنهي ٻانهن سان گڏ جاڳڪي ڏسي هيڪاري تنگ ٿيو.

دوهو: سيئيءَ سهت ٻلي پٽ ڏسي وياڪل ٿيو پڇتاءُ.
وارون وار سنڀهه وس چاليءَ ڪين لڳاءُ .

ٻنهي پٽن کي جاڳڪي سميت ڏسي راجا پڇتاءُ ۽ وياڪل ٿيو. پرين وس ڪي هرهر ڪين چاليءَ سان پيو لاڳي.

چو: سگهي نه ٻولي منجهيل مهراج آڏيز رهيو ڏسي بگڙيل ڪاج.
سيئس جهڪيل ڪري پرير سڙي
"بن وڃان" رام موڪل گهري.

راجا ڏاڍو منجهيل هو. بيوس هو. دل جلي رهي هئس. شوڪ هوس جو ڪارج بگڙي ويو هو. رام جهڪيل منهن سان ۽ پرير ٻروڪ، سري اڳتي آيو ۽ چرن جهي بن وڃڻ جي آگيا گهرائين:

چو: آگيا ڏيو -آسيس ڪريو خوشيءَ سميره وغم نه. پرڏو!
پٽ پرير ڪري وچن نه توڙي جگه ناموس ۽ ناءُ نه بوڙي

پتا، مونکي آگيا ڏيو ۽ آشيرواد ڏيو. آنند جي وقت لوهين وياڪل ٿيو ٿا ليو؟ پتا جي پرير ۾ قاسي وچن کي ڪوڙو ڪندا ته سنسار ۾ ٿهليل ناماچار غرق ٿي ويندو. ڪلا ٿيندي!

چو: ٻڌي سنيهه وس اٿي نهاريو ٻانهن جڪي هيٺ رام وهاريو.
پٽ ٻڌان -لوڪي-مٺي چون "رام سدا" جگه سوامي مين .

گروءَ کي سڃاڻا. منهنجي لاءِ ته سنسار ۾ رام ئي هڪ آهي! ڇا هنس جو ٻچو مندراچل کڻي سگهندو؟

مان ٻالڪ توُن پرم پرت پالڪ
مان اڌين توُن سڀ ڪجهه مالڪ!
مون هڪ توُن، تو پيا لڪ ڪيئي
توُن ڄاڻين مَنَ حال سڄوئي

جيستائين وڻن ۾ ڇيل آهي ۽ سڀهه جو ورن ٿيل آهي ليستائين ته منهنجا سڀ ڪجهه توهين آهيو. توهان اندر جي ڳالهه ڄاڻو ٿا.

ڌرم نيت اُپديش انهن لاءِ پريه وڏائي جڳه جي جن لاءِ
جنهن من ڪرم وچن تو چرنن ڀوڳيه نه آ سو گل چرڻ.

ڌرم نيت ته انهن کي سيکارجي جن کي وڏائي پياري هجي! جنهن جو سمورو ڌيان تنهنجي چرنن ۾ هجي سو ڪيئن ڦٽو ڪرڻ نه جڳائيو!

وَچ ماتا ڪان اچ موڪلائي ٻن هلجي، چيو ديرلائي
لڇمڻ خوش ٿيو ٻڌي نڌان گهٽو لاڀ ٿيو پريو نقصان.

رام چيو ته ٿي اي لڇمڻ وچ، ماتا ڪان موڪلائي اچ ۽ ٻن هلڻ ۾ دير ناڻ ته گهرجي لڇمڻ اهو ٻڌي خوش ٿيو. جڻ ته نقصان ٿي ٽرٽو ۽ فيض ٿي ٿيو. اهڙين طرح آنند ٿي ويو!

مُنهن مُشڪندي آيو ماءُ وٽ آئو
آنڌي وري جڻ نظر کي پاتو.
جنڌي اکيان اچي سيس نوايو پر مَنُ رام سيه سمايو.

هو جهٽ پٽ ماتا وٽ آيو ۽ سر جهڪايائين. انڌي کي جڻ وري اکيون مليون آهن! من ڇيو رام ۽ سيتا جي چرنن ۾ لڳل هوس.

ڏسي منجهيل من ماءُ ڀڃيو لڇڻ اڳيان سڀ حال رکيو.
ٻڏي ٻڌي وئي وچن ڪنور ڏجي هرٺي ڏسي ٻاهه ڇوڏار.

ماتا اروو ماتوس ڏسي سڀ ڀڃيس. اڇمڻ سڀ ڳالهه کيس ٻڌائي. ماتا واڇار ٻر ٻڏي وئي. جنهن هرٺي چرڏاري ٻاهه ڏسي ڏجندي آهي.

وقت ڏسي ڪجهه ڏير ڏري چيو سمترا لڇڻ نـري!
پت تنهنجو بـس پتا آ رام ماءُ جانڪي سڀ ڪون چاڻ.

ٻـر موقعو ڏ ڏسي سمترا، ڌڌ هردي، واري ڏير ڪئي ۽ ڪرمل وانيءَ سان چوڻ لڳي: پت، توار رام ۽ سيتا تنهنجا پتا ماتا آهن. انهن کي تون پت جوڙ و ٻيارو آهين.

آ ايوڌيا جت رام نواس ڏينون اُلي جت سج پرڪاش.
بن وچن جڏهن ٻئي سنيهي اُرڌ رهڻ جي ڳورج ڪيهي؟

جتي رام آهي اُتي ايوڌيا آهي. جتي سج اُتي ڏينهن! جڏهن ٻئي ٻرينم ان تا وچن ڏ ٻوءِ تون هتي ڇا رهي ڪندين؟

گر پت مات بندجن اهڙي سيوا ڪجي تن پرانن جهڙي.
پراڻ پريه رام پراڻ آڌار سوارٿ رهت ۽ متر سنسار.

ماتا پتا، گرو ۽ مائٽن جي سيوا ڪرڻ گهرجي. رام ڏ پرانن کان ٻـ ٻيارو آهي، سوارٿ ڪرنهيس ۽ سنسار جو متر آهي.

ڪپٽ رهـت سري رام چرن ناهيو من اسٿان.
صدق وچان مان تـون ٻئي ڀاڳوان نڏان.

صدق وچاءِ پت، ڪپت رهت ٻنهنجي من ۾ رام ۽ سيتا کي رکيو آهي تنهنڪري تون ۽ مان ٻئي ڀاڳوان آهيون.

هر ڊر سيڻ سس چاتيءَ لائي ڏيئي آسيس گهڻو سمجهائي.
گنگا جمنا جل جيسين وهندو سيتا ڳهه قائم تنهنجو رهندو.

سيتا هر هر سس جا چرڻ پئي ڇهي ۽ ڪوشليا ڪيس چاتيءَ لڳائي آسيس پيئي ڪري تہ جيسين گنگا ۽ جمنا ۾ پاڻي وهندو، تيسين تنهنجو سهاڳ بہ قائم ئي رهندو.

سماچار جڏهن لڇمڻ پاتو ڊوڙي آيو ۽ بلڪل آلو.
نيڻن نير ۽ ڏکي سرير ڇهي چرن آئت پريم الاپر.

لڇمڻ رام جو اِن ۾ وڃڻ بڌي يڪدم ڊوڙي آيو. ڏاڍو وياڪل ٿي ويو. اکين ۾ جل هوس ۽ سرير پئي ڏڪيس. لوڻءَ ڪڙي ٿي ويس. اُڌ بر ٿي اچي رام جي چرڻن کي چنبڙيو.

چوندو مونکي چا رگهنات رکندو گهر يا نيندو سات.

بيٺل پاڻ ڏسي هٿ جوڙي
موهہ ناتا جنهن ڇڏيا سڀ توڙي.

هن کي دل ۾ شڪ هو تہ متان رام مونکي ڇڏي وڃي! رام کيس ڏٺو تہ هو هٿ جوڙي بيٺو آهي! موهہ جي ڪري هن گهر، ڏ ۽ پدارٿ ڇڏي ڏنو هو.

شيل سنيهہ پريل سک ساگر چيا وچن شري رام ڪل ناگر.
تي سنيهہ وس ڊچين متان سمجهہ پريڻام بنواس هتان!

شيل ۽ سنيهہ جي ساگر رام چيو: پاڻ پريم وس ٿي متان دل هاريس. دح ۽ بن ۾ نيندڙ آساهہ جي نتيجي کي جاچ.

ڌيرج رکي بڌ ڳالهہ سچي مات پتا کج سيوا رچي.
گهر ۾ ڀرت شترگهن ناهن راڻ بڌي کي جي سمجهائين.

ڏيرج رکي منهنجي ڳالهه ٻڌ: ماتا پتا جي چرڻن جي سيوا ڪج. ٻڍي پتا کي آئت ڏيندو رهج. ڏس نه ڀرت ۽ شترگهن گهر ۾ نه آهن. توتي ئي سڄي جوابداري آهي!

گهر رهه، ڪر پيار، اُڌار آنرت ٿيندو نه ڪه ٻنهه اپار.
جنهين راڄ ۾ پرجا دکي سو راجا ٿيندو ڪيئن سکي؟

لوڪي ٻن ولي ويندس نه ڏاڍو انرت ٿيندو. ايوڌيا اناٿ ٿي ويندي. گرو، پتا، ماتا ۽ پرواسين مٿان مصيبت اچي ڪڙڪندي.

"رهه اِاسي ڏس نيت ويچاري"
لڇڻ سڱهيو نه دک سهاري.
سڪو لڇڻ ڏسي ڪو نه سهارو ڪمل ڇڏي جيئن ساڙي پارو.

اهو ويچاري لون ائي رهه. اها ڳالهه لڇمڻ سهي نه سگهيو! هو ڏاڍو وياڪل ٿيو ۽ سڀ جو سرور وڃڻ لڳي ويس. جيئن پارو ڪمل جي گلن کي ساڙي ڇڏيندو آهي!

جواب نه ڪو ڏيئي سگهيو پريم وس ڪئي نه "چون"
ناٿ ڇڏيندين داس گهر وس هلندو ڪو مون!

سڀ سڌ جي وس آهي. لڇمڻ وياڪل ٿي چيو. مان سيوڪ ۽ اوهان سوامي. ڀلا جي موٽڪي هٿ ڇڏي ويندين ته مان ڪهڙو چا ڪندس؟

مون ٻالڪ کو بريم سان پاليو
ڪيئن مندراچل کڻي هنس آ ٻالو؟
مات پتا گر ڪنهن نه سڃاڻان ڪر وشواس رگهو رام ئي ڄاڻان.

مونکي ته لوهالدي پيار ئي پاليو آهي. مان نکي ماتا، نکي پتا ۽ نکي

همت نہ گھٽبي منهنجي ڪڏهن
چرنن درس رهان پسندي جڏهن.
پنڌ هلندي جي ٿڪ ستائي سيوا ڪندي تو چڙيان پلائي.

مان گهڙيءَ گهڙيءَ توهان جي چرنن جو درشن جو ڪنديس انهنڪري مان کيئن نکبيس منهنجي همت نہ ہارڻ وڃندي. هلندي هلندي جي مونکي اڪ ستائيندو ته ہہ مان توهان جي سيوا ڪري اُنهيءَ ٿڪ کي وساري ڇڏينديس. انهنڪري دیا ڪري مونکي ساڻ وٺي هلو.

تو هوندي مونڌي ڪيرنهاري شينهن اگيان ڇڏيو سهو وهاري!
مان ڪومل ۽ تون بن يوگ؟ تون سوٽن ٽپ، مونکي پوگہ؟

توهان جي هوندي مونڌي نهارڻ جي شڪتي ڪنهنکي ٿيندي. پل ته شينهن جي اگيان سهو وهاري ڇڏيو. مان ته پلا ڪومل ليس، پر توهين پڌاہر تہ ڪڏهن ان جي لائق ٿيا؟ توهان کي اهڙيا ٿي سونهين ۽ مونکي پوگہ تا سونهن! واه جا ڳالھہ ڪيو!

ائين چئي ٿي سيہ وياڪل سڀي سگهي لفظ ويوگ نہ ٻاڪل.
سيہ ڏسي پئي رگهوپت جاڻ همٿ ڪندي ۽ ڇڏيندي پراڻ.

سيتا اهي لفظ چئي اهڙي تہ وياڪل ٿي وئي جو شري رامچندر سمجهيو تہ جي هن کي ڇڏي ويندس تہ پران ڇڏي ڏيندي!

ڪلندي چيو ائين سيہ سجان ڇڏي چنتا بس بن هل ساڻ.
سوچ ڪرڻ جو وقت نہ هيءَ
جلد ڪري بن تيار تون ٿيءَ.

رامچندر آخر سيتا کي چيو تہ پياري، سوچ کي ڇڏي مونسان بن ۾ هل. اڄ دک ڪرڻ جو ڏينهن نہ آهي. جلد تيار ٿيءُ.

چرن ڇهي آسيس پـرائي چيو ڪوشليا رام ورجائـسي،
جلد موٽي اچي پرجا دک ميٽ ماءُ اياڳي م ڀلجاءِ نيت.

اهي وچن سيتا کي چئي وري ماءُ جا چرن ڇهي رام خوش ٿيو. ڪوشليا چيس ته پٽ جلد موٽي اچي پرجا جا دک دور ڪج. ماتا کي نه ڀلائي ڇڏج.

ڏسي سنيهہ ماتا جو پاري پريم وس اُڪاي ڪين ويچاري.
رام گهڙيءِ ڪيس سمجهاڻي ڪري پربوڌ دک سندس گهٽايو.

رام ڏٺو ته ماتا اڏيو لي ويٺي آهي ۽ ڳالهائي نٿي سگهي. سو ڪيس گهڙيءِ پربوڌ ڏنائين. انهيءَ وقت جو پريم ورنن ڪري نٿو سگهي.

سس پرڻامي چيو سياڳـي بڌ ماتا، مان بنهہ اياڳـي.
سيوا سمي دک ديوي رسايو منهنجو منورٿ ڪين پڄايو.

سيتا سس کي پرڻام ڪري چيو ته ماتا، مان بنهہ نياڳي آهيان. توهان جي سيوا جو لاڀ مونکي ڇوڏيهن ورهيہ ته ڪونہ ملندو. اهو سڀ قدرت ني ڪيو آهي ۽ منهنجي من جي اڇا پوري نہ ٿيڻ ڏني آهي.

موهہ ڇـڏج بـــر ديا دل لائـي
ڪرم اٽـل منهنجو ڏوهہ نہ آهي.
سيہ وچن بڌي سس گهبرائي دشا ڏکي تلسي ڪيئن بڌائي.

سيتا چيو ته اي ماتا موهہ ڇڏج بر دل مان ديا کي اصل نہ ڇڏج. ڪرم جي گيمہ نياري آهي. انهيءَ ۾ منهنجو دوش اصل ڪونهي. مان ته اڃا به چاهيان ٿي ته توهنجي ۽ پهن سسين جي سيوا ڪري جنم سڦار ڪريان پر قدرت جو الين ڪرڻ نہ ڏنو. انهيءَ وقت جي حالت تلسي داس ڇـوري ٿـو نـہ ورنن ڪري نٿي سگهجي.

پران نــاٿ پڌو وينتي سندر سـڪ سُجان
سرڳ هجي ڏـ بـ تو بنا آهي نرڪ سمان.

اي پران ناٿ، اي سندر سک مول، رگهونش روپي چندرما، توکانسواء مونکي سرڳ به نرڪ سمان آهي!

زال پـتا ۽ ڀيـڻ ۽ ڀـاءُ سس سهرو گـر سجڻ ۽ مـاءُ
سڀ سک دائڪ سرڳ سمان پسون بـ سمجهن ايين نڌان.

ماتا پتا، گرو پت يا سس سهرو ۽ پيا سجڻ متر سڀ سک ڏيندڙ ٿين ٿا ۽ پڻ پشو به سمجهنا . ير

ناٿ پـتيءَ جو نيڻهن ۽ ناتو جنهن ناريءَ اِهو ناهہ سچاتو.
ڌن گهر راج ۽ ڌن ڌن ڌام پتيءَ بنا سڀ شوڪ سمان.
سورج ڪرڻن کان وڌ ستائن سکہ سيپئي، ڪري خاڪ جلائن.

اي پراڻ ناٿ، مان سمجهان ٿي تہ پتيءَ جو نيڻهن ۽ ناتو جنهن استريءَ نہ سچاتو آهي اها استري ڪهڙي! ڌن، گهر ۽ ٻيو سهرو سک جو سامان سورج جي ڪرڻن کان به وڌيڪ جلائيندڙ ٿين ٿا.

ڀوڳہ روڳہ سم، ڀوشڻ بـار يـم پُـري کـان وڌ سنسار!
جيءَ بن ديهہ، ندي بن پاڻي پتيءَ بنا ڪئين نار ويـڳاڻي.

پتيءَ کانسواء سڀ ڀوڳ، روڳ سمان آهي. سڀ ڳهڻا بوجو ۽ سنسار يم پريءَ برابر آهي. اي سوامي، جئين پرانن کانسواء ديهہ ۽ پاڻيءَ بنا ندي نڪمي آهي ۽ جيءَ نہ سگهندي تئين پتيءَ بنا استريءَ جو جيئڻ ڪهڙو؟

توهان بـنا ڪـو بيو جڳہ نـاهي سـکہ ڏئي سنتشٽ ڪرائي.
سکہ منهنجو سڀ توسان ملايل شرد رت چند مکہ اُجل سمايل.

لوهان ڪالــواء ســسار ۾ ڪير نه مولڪي سک ۽ سنتوش ڏيڻ وارو ڪير نه آهي. لوهان کي ڏسي مان سکي ٿيان ٿي. انهيءَ ڪري لوهان ئي مولڪي سک ڏيڻ وارا آهيو ۽ لوهان جي سکن ۾ مهنجا سک مليل آهن.

بن ديوئون بن ديــو اُدار سس سهري جان لهندا سار.
ڪومل پنن مان ٿنوري ڏاهي وهان ٽوهان سان آسڻ لائي.

بن جا ديوتا ۽ ديوتون مهنجي سس -هوري والنگر سنڀار لهندا ڪومل پنن مان ٿوري ڏاهي پڻ ٿي توهان سان گڏ وهندي اهي ٿي مهنجي لاءِ غنيمت آهن. توهان ڌاران سنسار جا سک تچ آهن.

ڪند مول ڦـل امرت آهار اُرڌ محل سڀ چوٽيون پهاڙ.
ڪڻ ڪڻ چـــرن ٽوهان جا پرسي
خوش ٿئـي حڪوي ڏسي سج هرشي.

ڪند مول ۽ ڦـل کائي امرت جهڙو سواد وٺندي. گهڙيءَ گهڙيءَ توهانجا چرن ڏسي اهڙي خوش ٿيندس جهڙي چڪري سج ڏسي ٿي.

ٽوهان ٻڌايا بن دک ڪيتـي پو ديتن جا سايا سيتي.
ٽوهان وڇوڙي اڳيان تچ آهن سيتي ملايان ٽه ڪجهه ناهن.

توهان بن جا گهڻيئي دک ٻڌايا آهن. ۽ ديتن جا پڻ ٻڌايا آهن. پر توهان جي وڇوڙي کان سڀ گهٽ!

پران ناٿ ڇڏي مون نه وڃو ڪريو ديـا ۽ عرض مڃو.
بيو ڪريان عرض ڪهڙو سوامي ڪرٿامير پريڀو انترياميي.

پران ناٿ، دَيا ڀالي مولڪي ساڻ وٺي هلو، مون ڇڏي نه وڃو. مان توهان کي ٻي ڪهڙي ونتي ڪريان؟

اون ڪيس پراڻن جون ڪٿائون ڪري ٻڌائيج. مان قسم کڻي ٿو چوان ته توکي فقط ماتا جي ڪري هتي ڇڏي ٿو وڃان.

دئيت ڪندا ۽ دک انيڪ ٻيو اُگهاڙا ڌرتيءَ سيڪ.
چرن ڪمل جان تنهنجا نازڪ
رستو ڏنل نه جيو ڪي گهاٽڪ.

وستي ۾ ڪنڊا، دئيت ۽ ٻيا گهڻا ڏکوئيندڙ جيو آهن. پير اُگهاڙا، ڌرتيءَ لتل، سو تون نازڪ بدن، ڪيئن جبلن جي اوچاين تي يا خوفناڪ جانورن جي وچ ۾ هلي سگهندين؟

نديون ڪندرائون واهه هزارين اگم اگاڌ جي ڪٺي نهارين
واڳهه ڪيهر ۽ بگهڙ گنيير هڪل ... ٿئي مـن اڌير

ڪندرائون، غفائون، نديون ۽ وا... ... اتارڻ سان ٿي ...
ونيو وچي! ڇ واڳهه ۽ ڪيهر ... ... رجي ويندي آهي.

نانـگ ۽ ... ... نارين جـو.
بن خطر، ... تو خيال ڪيئن.

بن ۾ خوفناڪ ... ... وارا واڪس آهن.
بن جا خطرا ٻڌي ڏ... هن. تون نه اٿم
دچڻي آهين!

بن ... ن بلڪل
مانسرو...

بن ۾ هلي
کاري پاڻيءَ لي

باغ انبن جي رهندڙ ڪوئل ڪرڙ سونهي سا ڪئين ڏکويل
چندر مکي، لون گهرئي گهار ٻن ڏکيو ٻن دک هزار

لون انبن جي باغ ۾ رهندڙ ڪوئل ڪرڙن جي ٻن ۾ ڪيئن رهي سگهندي؟ اي چندر مکي لون گهر ۾ ئي رهه.

ٻڌي منوهر وچن پتيءَ جا جل هارن ٻئي نيڻ ستيءَ جا.
سکيا سيتل سيئه ائين جلائي سرد چاندني چڪويءَ ستائي

پتيءَ جا مٺا وچن ٻڌي سيتا کي اکين ۾ پاڻي اچي ويو! اها سيتل سکيا ڪيس ائين جلائڻ لڳي جيئن سرد رت جي چاندني چڪوري کي ستائيندي آهي!

جواب نہ اُڪلي مئل جيئن ديهي ڇڏڻ چاهي گهرپتي سنيهي!
رکيون آلسون روڪي اکين ويچاريءَ
ڌري ڌيرج چيو جنڪ ڪماري.

پتي گهر ۾ رهاڻ چاهي ٿو، اهي حال هنکي ٻهوش ڪري ڇڏيو! اکين ۾ پاڻيءَ کي روڪي سيتا ڌيرج ڌري چيو:

هٿ جوڙي ٻئي چرن ڇهي سس کي چيو: ٻڌ ڳالهہ امي.
معاف ڪجو سڀ منهنجي ڌٺائي پتي چيو ڪاڻ منهنجي ڀلائي.

سيتا پنهنجي سس جا چرن ڇهي چيو ته اي امي، منهنجي بي ادبيءَ کي معاف ڪجو. پتيءَ برابر منهنجي ڀلائيءَ لاءِ چيو آهي ۾

مون پڻ سوچيو من اندر پتيءَ وڇوڙو ڪال سمندر.
ان برسيئہ سس سمجهائي پتيءَ اڳيان وري سيس نوائي.

مون ته پنهنجي من ۾ ويچاريو آهي ته پتيءَ جو وڇوڙو ته موت جو سمنڊ آهي. اهي چئي سس ۽ پتيءَ اڳيان سر لمائي بيٺي.

اڄ اُها سيتا توسان بن هلڻ چاهي ٿي. اي رام، هن جي لاءِ تون ڪيترو آڪيا ٿو ڏين؟ چنڊ جي سيتل ڪرڻائن ۾ پليل سيتا سج جي تيز روشني ۽ گرمي ڪيئن سهي سگهندي. مونکي ته انهيءَ جي وڏي ڳڻتي آهي!

بن ڪيهر ڀيا جانور جيو دشت پرڻ ڌار.
زهر ڦلواري ڪيئن سوُنهي جيون ڀوتي، يار؟

اي پت، بن ۾ هاٿي، شينهن راڪس وغيره انيڪ دشت جيو رهن ٿا.
زهر جي ڦلواڙيءَ ۾ هيءَ جيون ٻوٽي ڪيئن رهي سگهندي؟

بن ٻٽيا لاءِ پيل ڪمارين رَسُ ڀوڳ سَدَ نانهه ويچارين.
پٿر جهڙو جن ڪنن سياءَ تن ڪليش نه نيپت لڪاءَ.

بن جي لاءِ پيلن جون ڪنيائون رچيل آهن جنڪي وشيه رس ڀوڳڻ جي سڌ ٿي ڪانهي. پٿر جهڙا ڪنن هردا اٿن. اُنهن کي بن جا ڏک ڇا ڀاسندا؟

يا تپسياٽيون چؤ بن يوگيه جن تياڳيا سڀ تپ لاءِ ڀوڳ.
سيه هلي بن ڄائي ڪري جا ڇتَ باندر ڏسي ڏري!

بن ۾ وري يا تپسوين جون استريون رهن جن تپسيا جي خاطر سڀ ڀوڳ سک تياڳي ڇڏيا آهن. پت، سيتا بن ۾ ڪين رهندي جيڪا رڳو باندر جي تصوير ڏسي به ڊڄي وهندي آهي!

ديو سرورر ڪمل ڦلواڙي گل جهڙي هيءَ هنس ڪماري.
بن ڪندن سا يوگيه ڪيئن ٿيندي
وڃي اُتي پاڻ ڏک وٺيندي.

هجي آڪيا هن لاءِ جيڪائي سکيا ڏيان مان سيه کي سائي.

ديوتائن جي تلاءَ ۾ ڪنول جي گل جهڙي ڪومل هنس ڪماري رهڻ لائق آهي! بداءِ، جيڪي سيتا جي يوگيه هجي، مان کيس اُها سکيا ڏيان.

سيبه هوندي گهر جيڪو ڏهاڙو دل منهنجي ڇڻ رام سهارو.
ٻڌي ماتا جي منڙي ٻاڻي پريم سنيهه ۽ شيل سچاڻي.

جيڪر ۽ وقت سيتا گهر ۾ هوندي ته ڪيترو ويرڳ ۽ آتريو نه سنائيندو. رامچندر ماتا جا اهي سنيهه ڀريا وچن ٻڌي،

پريه وچن چيا وريڪ ميه ماءِ ڪري ارداس.
وٺي پرڀوڌ نه جانڪي دوش ڪرڻ بن خاص.

رامچندر ماتا کي ارداس ڪري پريم ۽ وويڪ ڀريا وچن چيا. ۽ سيتا کي اهو پرڀوڌ ڪيئي تو وٺي ؟

پنهنجو ۽ منهنجو پيلو جي چاهين
بن پچر چڏ وشيش ٿهائين.
آگيا پالڻ سس سيوا لاپ گهر رهه پريسا، بنا حجاب.

رام سيتا کي چيو ته اي پياري جي تون پنهنجي ۽ منهنجي ڀلائي چاهين ته گهر ۾ رهه. توکي سس جي سيوا جو لاڀ ۽ آگيا پالڻ جو لاڀ پراپت ٿيندو.

ان کان وڌ نه ڌرم ڪو ٻيو سس سهري جو پوڄن ٿيو.
جڏهن جڏهن ماءُ ڪري مون ياد آتت ڏئي گهرُسُڪي داد!
ڪارڻ ماتا ئي توکي رهايان انهيءَ ڪري توکين صلاحيان.

سس سهري جي سيوا کان وڌيڪ ٻيو ڇا آهي ؟ جي ماتا مونکي ياد ڪري ته تون کيس آتم ڏيئي آسيس ڪهرندي رهج. مان توکي جو ولي وڃڻ جي صلاح نٿو ڪريان سو ۽ رکڻ انهيءَ ڪري.

ڪري ٻڌائج ڪٿا پراڻي سُندري، سمجهاءِ سان مِٺ راڻي.
ساک ڪٿي تو پريا چوان ماءُ ڪارڻ تو هِتِ چڏيان.

سڀ ديوتا ۽ پتر لنهنجي ائين رکيا ڪندا جئين پلڪون اکين جي رکيا
ڪن! چوڏهين ورهيه برابر جبل جيڏو وڏو عرصو آهي پر اهو چڻ نه پاڻي آهي،
پروار سرور ۽ ميون آهن ۽ لون نه ڪرڻا جو ساگر آهن.

اڄ سين جو پڇ ڦل پيتو خلاف مرتيو ٿيو لوڙن ڪيتو!
ڪندي ورلاپ چرن لپيٽي پرم اڀاڳڻ جيوڙين جيپيٽي.

اڄ سيڻي جي پڇن جو ڦل پورو ٿي ويو! مرتيو اسان جي خلاف آهي. ائين
ورلاپ ڪندي ڪوشليا رام جي چرنن ۾ ڪري پيئي ۽ آئينده جي وڏوا ڻڻي
جي رڻ جيا ٻڻ جي ڳڻتي ورتي ويس!

سماچار تنهن سميه ٻڌي وئي سيبه سس وٽ.
پڪڙي چرن ڪمل تنهن ويٺي نهاري پٽ.

سيتا اهو سماچار پائي سڌو سس وٽ ويئي. پرڻام ڪري چرنن ۾ هٿ وجهي
ويهي رهي. پير ڪجهه به سندس زبان مان اکلي نه پيو سگهي.

ڏني آسيس چئي ڪومل واڻي نازڪ بدن ڏسي دل مرجهائي.
ڏرن وجهي منهن سوچي سيتا روپ ڪاڻ پتي پريم پنيتا.

سس ڪومل واڻيءَ سان ڪيس آشيرواد ڏني. سندس سونهن ڪومل ڏسي
وياڪل ٿي ويئي. سيتا، سندرتا جي کاڻ ۽ پتيءَ سان پوتر پريم ڪرڻ واري
مٿ ڪري سوچي رهي هئي.

چاهي وڃڻ بن پرانن ناٿ ڪهڙن پڻن ڪري نينه و ساٿ.
يا تن پران يا فقط پران سوچيو وڌاتا ڇا، پريپ جاڻ.

ماتا، پتي بن وڃي رهيو آهي. خبر نه آهي نه ڪهڙن پڻن جي ڪري
مونکي به ساڻ وٺي ويندو؟ منهنجا پران ۽ سرير ٻئي گڏ ٿي ويندا يا ائين ٿي
ڪوڪندي مري ويندس! وڌاتا الاجي ڇا ٿي ڪرڻ چاهي!

پير آڱوٺي ڪوٺي ڌرتي چال ڌمال پڻ نو پرورتي.
پريسر وس ٿي پيا ڪرن وينتي
ڌار ڪري چرن وجهہ نہ گهٽتي.

سوچيندي ننهن سان ڌرتي وٺي کوٽي. انوقت اوڙ وڃي جانائي رهيا هئا تہ اسين بہ سيتاجي سان گڏ ٿي وڃون.

روئي سيہ گسل گوڙها پاٺا چيو رام ڪسي رام جي ماتا.
پٽ، سيہ آ سُني ڪماري سسين سهري ۽ نگر ڪي پياري.

سيتا کي ڳوڙها ڳاڙيندو ڏسي ڪوشليا رام ڪسي چيو تہ پٽ، سيتا سني چوکري آهي. سسين سهري ۽ نگر کي پياري آهي.

جنڪ شروميڻ جنهن پتا سهرو شري مهراج.
پتي سندس رگهوڪل مڻ پريہ مورت گڻ راج.

راجائن ۾ اُتم جنڪ سندس پتا ۽ سهرو مهاراج دسرٿ آهي. ڪل جي سمان ۽ گڻن ۽ شيل جي کاڻ لون هن جو پتي آهين.

مان پڻ ڪيس پٽن وڌ چاٽان روپ راش گڻ سندس سيباٽا.
اڪ پتليءَ جان پريہ وڌائي رکان جانڪيءَ چياتي لائي.

هن روپ، گڻن، شيلتا واري ننهن پرايہ ڪري مان پالڪي پاڳران لي سمجهان. مان سندس ايتري پرداشت ڪندي آهيان. جيئن ڪراڪين جي ڪري! مان کيس پراڻن کان بہ پيارو گهرندي آهيان.

سا چاهي بسن ساڻ هلڻ کهڙي آگيا آ چؤ هن ڪاڻ ؟
چنڊ ڪرڻن جي چاهڪ چڪوري
سج تابش ڪيئن سهي سدوري !

ڌيرج رکي من پٽ ڌي نهاري
گڏ گڏ ٿي ڳڻ پٽ جا سنڀاري.
پتا ڪي پٽ تون ڏاڍو پيارو ڳڻ ننهنجا ڄڻ سندس سهارو.

ڪوشليا من کي ڌيرج ڏني ۽ رام جا ڳڻ ياد ڪري خوش ٿي. رام کي چيائين ته پٽ، تون راجا کي ڏاڍو پيارو آهين. هو تنهنجا ڳڻ ۽ شيل ڏسي ڏاڍو خوش ٿيندو آهي!

راڄ ڏيڻ جا سات پيو سڻي ڪهڙي اپراڌ تو بن پڻي؟
تات، ٻڌاءِ تون موکي نڌان ڪل ڪارڻ لاءِ ڪير ڪريان؟

انهيءَ ته توکي راڄ ڏيڻ جا سانباها ڪيا هئا. هاڻي وري توکي بن ڪهڙي سبب ٿو موڪلي. ٻڌاءِ ته ڪل جي ٻاڙ ڪرڻ لاءِ ڪهڙي ڪريان جو ڪم ڪير آهي؟

ڌرم ۽ پيار ٻنهين ٻُڌ پڪڙيو
نانگ ڇڇوندر ڪي آ ڄڻ جڪڙيو.
هٺ ڪريان آ چا سچ جوٽ ڌرم وڃي پوي پاڙن ٽوٽ.

ڌرم ۽ پيار، ٻنهين ڪوشليا جي ٻڌيءَ کي گهيري ڇڏيو. هن جي حالت ڇڇوندر ۽ نانگ واري ٿي ويئي! سمجهيائين ته هٺ ڪرڻ ٺيڪ نه آهي. ائين ڪبو ته پاڙن ۾ ڦوٽ پئجي ويندي.

بن وڃڻ چوان ٿئي ته ٻه هاڃي سنڪٽ سوچ اندر پيٺي راڻي.
ڌرم ۽ نيت سڃاڻي راڻي رام ڀرت ٻئي سڳا ڄٽ جاڻي.

بن وڃڻ لئي چوان ته ٻه نقصان ٿي آهي جو راجا نه ڇڏيندو! انهيءَ سنڪٽ ۾ اچي پيئي. رام ۽ ڀرت ٻنهي کي سڳا پٽ سمجهي.

سرل سڀاءِ جنهين رام جي ماتا چيا وچن ڌري ڌير ڦاٽا.
ڪم ڪيو تو چڱو وڏيڪ پتا آگيا آ پالڻ ٺيڪ.

رام کي ڇهائين نه اي پٽ، تو ڇگو ڪم ڪيو آهي. پتا جي آگيا جو پالن ڪرڻ ئي اُچت آهي.

راڄ ڇڏي تو بن ڏٺو ڏرو نه من ڪليش.
پرجا سان اُت دک سهن تو بن پيرت، مهيش.

تو کي راڄ ڏيڻ بدران بن ڏاو الس، انهي مونکي ذرو به ڏکي ڪانهي. پر تنهنجي بن وڃڻ جو راڄ، پرت ۽ پرجا کي ڏاڍو ڏک ليندو.

جيو ڪيول جي پتا بن وڃ پوءِ پلي تون آگيا نه ميچ.
پنهين جيو بن وڃڻ جي لاءِ پلي وڃي تون بن وساءِ.

تو کي جي بن وڃڻ لاءِ فقط پتا چيو آهي ته پوءِ پل تون بن نه وڃ. پر جي ماتا ۽ پتا ٻنهين جي اِها آگيا هجي ته پوءِ پل بن وڃ. اتي به تو کي ايوڌيا جهڙو آنند پراپت ليندو.

پتا بن ديوديون ماتائون هرڻ پکي سڀ ڪرن سيوائون.
انت به راجا وڃي بنواس ڏسي اوستا ٿي حراس.

بن جا ديوتا تنهنجا پتا ۽ ديويون ماتائون ليندئون، هرڻ ۽ پکي تنهنجي سيوا ڪندا. راجا کي آخر ته بن ئي وڃڻو پوندو آهي! پر تنهنجي اوستا ڏسي مونکي ڏپ ٿو لڳي.

بن وڏڀاڳي اُوڌ نياڳ ڪري وڃي تون جنهن جو تياڳ.
جي ڇوان بن منهنجو به حق دل تنهنجيءَ ۾ پوندو شڪ.

بن خوش نصيب ۽ ايوڌيا بدنصيب آهي جو تون کيس ڇڏي ٿو وڃين. مان جي چوندس ته مان به هلان ته تو کي شڪ پوندو.

ديو پترسڀ تنهنجا گوسائين رکيا ڪندا اک پلڪن نيائين.
چوڏهن ورهيه اُوڌ جبل برابر مَيچوُن پروار تون ديا جو ساگر.

جڏهن جوان هاٿيءَ لاءِ زنجير ڏکدائي ٿيندي آهي تڏهن رام لاءِ راڄ به ڏکدائڪ هو. هاٿي ڪيس موڪل ملي ۽ ان ڀروسي آنند ماڻيندو.

رگهوڪل تلڪ هٿ ٻئي جوڙي چرن ڪمل ماتا سِرُ موڙي.
ڏني آسيس تنهن ڇاتيءَ لائي ڀُوشڻ وستر ٻئي گهوري وِرهائي.

رام آنند ۾ ڀرجي ماتا جي چرنن ۾ پرڻام ڪيو. ماتا آسيس ڏيئي ڇاتيءَ سان ڪيس لڳايو. گهڻا ۽ ڪپڙا ٻئي گهوري!

هر هر مُکُ چمي پيئي ماتا. پريم جل نيڻن مَن اُڏماتا.
گود وهاري ڇاتيءَ لڳايو ڪِيرُ بنيهن استنن آيو.

ماتا هر هر مک کي چمي ٿي. اکين ۾ بيحد خوشيءَ کان آنسون هئس. گود ۾ وهاري گهڻو پيار ڪرڻ لڳي. اُن مهل سندس ٿڃن ۾ کير ڀرجي آيو!

اي پٽ، آءٌ وڃان ٻلهاري لڳن ڪڏهن آ منگل ڪاري.
سين پُڃن ڦل مونکي ماندو جنم لاڀ سمايل هوندو!

اي پٽ، مان قربان وڃان، ڪڏهن آهي اهو شڀ ڏينهن؟ منهنجي پڃن جو ڦل مونکي ماندو جنهن ۾ جيون جو ڦل سمايل هوندو؟

اي پٽ، ڪرتون جاد سنان من ڀايو ڪجهه کان ۽ پان.
پتا ويجهو پٽ پوءِ وڃجانءِ پريم وس ماءُ چيو، تنين ڪجانءِ.

پٽ، جلد سنان ڪر ۽ ڪجهه منو ڀرڃن ڪر. پٽ، پيءُ وٽ پوءِ وڃجانءِ.

هر هر پريم وس ڪوشليا چئي رهي هئي.

ڌرم ڀـاليندڙ ڌرم سچاٽي چيو ڪوشليا ڪومل ٻاٽيءَ!
پتا ڏنو آ مون بـن راڄ جت پورا ٿين سند رڪاڄ!

ڏور ٻاليندڙ رام، ماتا جي حالت ڏسي تمام ڪومل وچن چيا ته اي ماتا، پتا مونکي ٻن جو راڄ ڏنو آهي. اُني منهنجا سڀ ڪم پورا ٿيندا.

آسيس ڪري ڏي موڪل ماتا خوش رهان ڪري منگل داتا.
پريم وس ٿُل ۾ ڏجين متان ڪر ڪرپا اُت آنند وئان.

ماتا خوشيءَ سان موڪل ڏي ۽ آسيس ڪر ته اُني خوش رهان. متان پريم وس ٿي ڏجن! اُني منهنجا آنند جا ڏينهن گذرندا.

پتا آگيا سان چوڏنهن ورهيه ٻن رهان اي ماءُ.
موٽي اچي ڇُمان چرن تو اُداس نه ٿيءُ تنهنجا پاءُ.

پتا جي آگيا موجب چوڏنهن سال ٻن ۾ رهي پوءِ اچي تنهنجا چرن چميندس. تون پنهنجي من کي اُداس نه ڪر.

وچن مڌر جي رام ڳالهايا ردي ڪوشليا تير چڀايا.
سڪي ويس مڪ ٻڏي مت واٽي
سُڪي جُواسو ورشا پاڻي.

اهي وچن ڪوشليا کي تير جهڙا چڀيا. سُڪي وئي. جئين برسات جي پاڻيءَ سان جواسو سُڪي ويندو آهي.

دک هرديه هت ڪيئن تئي ورنن
شينهن گجڪار ٻڌي چڻ هاٿڻ.
جل نيڻن پئي ٿرٿر ڪنبي پاڻي ڪوسو جئين مڇيءَ کي لڳي.

هردي جو دک هتي ڪيئن ورنن ڪري سگهندو؟ هاٿيءَ جڻ شينهن جي گجڪار ٻڌي هئي! ڪمزور ٿي وئي. اکين ۾ پاڻي ڀرجي آيس. سر ۾ ڪنبڻ لڳس. جڻ ته مڇيءَ جي متان گرم گرم پاڻي ڪيهن وڌو آهي.

بديون ۽ ڌمڪيون ، جي ڪيڪئي جي شيل ۽ گهڻن کي سارهائينديون آهن
سڀ جڏهن اِها ڳالهه ٻڌن ٿيون تڏهن ڪين چوڻ ته تير ٿا لڳن .

ڀرت نه پيارو رام سمان پيار اُهو وير ڪيڏانهن هاڻ ؟
رام سان تنهنجو سهج سنيهه
بن وڃي ڇڏي ڏوهه ڪنهن ڏيهه ؟

تون ته چوندي هئين ته رام مونکي ڀرت کان وڌيڪ پيارو آهي . هاڻي تنهنجو اهو پيار ڪيڏانهن ويو . جيڪڏهن تنهنجو رام ۾ بنا ڪنهن لالچ جي موهه آهي ته پوءِ ٻڌايو ته تو جو هن کي بن وڃڻ لاءِ چيو آهي سو ڪهڙي سبب ؟

برو نه ڪيو، ڪيو پاپ مگر ڀريت وشواس جڳ ساري خبر .
ڪئي ڪوشاليا توسان ڪهڙي برائي شهرمٿان تو وڄ ڪيرائي ؟

ڪوشليا تنهنجو ڪهڙو اپراڌ ڪيو هو ؟ توهان جي پريم جي ته سڄي جهان کي خبر آهي ! تو شهر مٿان جڻ وڄ ڪيرائي ڇڏي .

رام بنا سيته ڪيئن رهي لڇمڻ بن گهر رام .
ڀرت ڪيئن ڀوڳي راڄ پد جئي راجا بن رام ؟

ڇا سيتا رام بنا رهي سگهندي ؟ لڇمڻ وري رام ڪانسواءِ گهر ۾ رهندو ؟ مرگو ڀرت رام بنا راڄ ڪندو ؟ راجا ته رام جي جدائيءَ ۾ پراڻ ئي تياڳي ڇڏيندو !

سڻ ڇڏي ڪجهه اِهو ويچار ڪل ڪل ٻڌ نه ڪانڪ ۽ خار .
ڀرت ٻڌي نِهه شنڪ يوراڄ رام وڃي بن ڪهڙي ڪاڄ ؟

ڪجهه ويچار ڪر ۽ رسڻ کي ڇڏ . دک ۽ ڪلنڪ روپي ڪنڊو نه اڻ . ته يوراڄ ٿئي ۽ رام پيلا بن ڇو وڃي ؟

اڱر ڪلي آ ڪو هيءُ هاسي ڪَرِ پرڳهٽ سا وچي اُداسي.
اُٿـي اڄي ڪر اُهو اُپـاءُ اڄي ساڳيو وري سڪ هڳاءُ.

ا ر جي سـخري ڪئي الٽي ڌ اُها جڏ. اُلي، اهو اُپاءُ ڪر جئن ٻري شهر ۾ خوشيون جاڳجي وڃن.

جنهن پـرهتي شوڪ وٽي تنهن جسو ڪـر اُٿ پالن.
سپ ڳالهه بڻاءِ راوبن نه پڻاءِ تـڪـي سنـدر سنڀالـن.
ڏينهن ڪيئن سـورج بنا سريرپران بنا چنڊ بن رات رهي.
تيئن ايوڌيـا خاص رام بـن
تاسي داس چرن ڪمل ڪنهنجا ڳهي ؟

جنهن اُپاءُ سان اهو شوڪ ۽ ڪلنڪ هٽي وڃي، اهو اُپاءُ ڪر ڪيڪئي! رام کي ان وڃڻ کان روڪ، ٻي ڳالهه نه ڪر. جئين سورج کانسواءِ ڏينهن، پران کانسواءِ سرار ۽ چنڊ بنا رات نه سهندي آهي تئين رام بنا ايوڌيا ڪهڙن جا چرن وڃي اُڄهندي؟ تلسيداس لو چوي نه رام کانسواءِ ايوڌيا ويران ٿي سمجهو.

جواب نه ڏني راڻي رُٺل رُکي هرڻ ڏسي جيئن بگهڙ بُکي.
سمجهي بيماري لاعـلاج ويون ڇڏي ڪرڻ گهرجو ڪاج.

ٻڌهجن پيارن ٻرهمڻين کي ٻه ڪيڪئي ڪو جواب ڪونه ڏنو. سُڙلي مُڙلي لي ويٺي رهي. جڏهن هنن ڏٺو نه هت اسان جي دال نه ڳرندي ۽ بيماري لاعلاج آهي، تڏهن پتر ڇڏي پنهنجي گهر ڏي هليون ويون ۽ وڃي ڪم ڪار ڪيائون. راڻي نه ٻڪڪي هرڻيءَ واڳڪو ويٺي اهاري، جا هرڻ کي مارڻ جا ويچار ڪندي آهي.

جوان هاٿـي رگهونـنش مَڻ راج زنجير سمان.
ملي موڪل بـن وڃڻ جـي ملندو آنـند هاڻ.

توهان جي آگيا پائي ۽ جنم سڦل ڪري ان مان موٽندس. مان ڀوريائين مالا جا چرن پيئي اڇان ۽ پوءِ توهان جا چرن ڇهي بن ويندس.

ائين چئي گهر ڪوشليا آيو شوڪ وس راڻ نه مگر ڳالهايو.
نگر ڦهلي اِها ڳالهه وري زهر وڇون جئين انگ چڙهي.

رام پوءِ سڌو ڪوشليا وٽ ويو. سوچ ۾ اُڏل راجا ڪجهه ني ڪين اِها اوي خبر شهر ۾ ائين پکڙي جئين وڇون جو زهر اڌن سڄي ۾ ڦهلجي ويندو آهي.

نر ناريون شپ شوڪ جلن باهه لڳي بن وڻ سڙن.
جنهن جڏو جت اُتي پٽي ڌيرج نه ڪنهنڪي بنهه اڇي.

خبر ڦهلي ۽ شهر جا نر ناريون جلڻ لڳا. جئين بن کي باهه لڳندي آهي ته وڻ سڙندا آهن. جنهن جتي جڏو اُتي پٽڻ لڳو. دک کان ڌيرج ڪنهن کي به نه پيو اچي.

ڏسو وڌاتا ڳالهه بگاڙي پٽي هرڪو پيوڪيڪئي هچاري.
باهه ڏيئي گهر ساڙيوسائو پاپڻ ترس ذرو نه آيو.

ماڻهو چوڻ لڳا ته ڏسو وڌاتا جا رنگ. ٺهيل ڳالهه بگاڙي ڇڏيائين. هرڪو ڪيڪئي کي نياڻو سمجهڻ لڳو ۽ گارِيون ڏيڻ لڳو. چي ڏسو ته ڪيئن ساڻي گهر کي باهه ڏيئي ڇڏيائين.

سچ چون ڪوي نار سڀاءُ بنهه اگاڌ اگم اٿاهه.
ڪري پاڇو سگهجي پيٽيءَ بند سمجهي ڪير نه زنانه ڦند.

سڀ ڪري استريءَ جو سڀاءُ اگم چوندا آهن، اهو سچ آهي. چانڊ کي شيشي ۾ بند ڪري سگهبو آهي پر استريءَ جي گت کي جاڻڻ اسمڀو آهي!

ڇا نه ساڙي باهه سگهي ڇا نه سمنڊ سماءِ.
نار شڪت پربل بنهه مؤت نه ڪنهنڪي کاءِ؟

باھ ۾ جا لئو سڙي وڃي ، سمنڊ ۾ ڪوڙي شيءِ لئي سمائي سگھجي .
آزاد ناري ڇا نئي ڪري سگھي ؟ موت ڪنھن ڇڏي ڏيندو ؟

جو سرير سگھي سڀ دک ميٽي ٻل استري چڏيو ڏرن سميٽي !
شڪت گيان پرسڌ سنسار ڏين نہ سياڻا راءِ ميار!

جاڻي ٻجھي سيني دکن جو پالڻ لي يو! جنھن دسرٿ جو گيان ۽ گڻ
سنسار ۾ پرسڌ ، سو استريءَ جي وس ٿي ويو! ڪي سياڻا وري راجا کي ڏوھ
نٿا ڏين . ڇو؟ ڇو جي استري چرتر مھا پربل آھن!

شوڌڏچ ھرشچند رکھاٽي هڪبئي سان ڪن سيبئي وڪاٽي.
ڪي چون هت ڀرت جو ان ۾

ڳالھ ہڏي ڪي ہون پياسن ۾ .

راجا شو، ڏڌيچ ۽ ھرشچندر جي ڪتا ٻيا هڪبئي کي ٻڌالين . ڪي
وري ٻيا چون تہ ڀرت جي صلاح سان الين ٿيو آھي . ڪي وري ٻيا چون تہ ان
باھت ڪجھ چئي نئو سگھجي .

ڪَن رکي هت ڏند آڱر ڏيئي گھڻا چون قصو جوٹ سچوئي .
ٻڌيو سڀ کنھنجا ناس ٿي ويندا

رام ڀرت جي سڪ شڪ نيندا .

ڪي وري ڪان ڏندن هيٺان رکي ۽ ڪن تي هت رکي ماٺ ۾ پيا رهن
ڪي وري چون تہ اھا ڳالھ ناشدلي آھي . ڀرت تہ رام کي پرانن کان بہ پيارو
آھي . الين چرڻ سان لوھان جا سڀ پٽيہ ناس ٿي ويندا .

ٻڌيون برھمڻيون ڪيڪئي جون پياريون

پڻ گڻ شيل ٻڌائڻ واريون .
ٻڌن خبر سچي خارمنجهان ڳالھ ڇيي لڳي ٻاٽن جان .

توهان جي آگيا پائي ۽ جسم سقل ڪري ۽ مان مونکي ماتا جا چرن پيئي اچان ۽ پوءِ توهان جا چرن ڇهي بن ويندس.

ائين چئي گهر ڪوشليا آيو شوڪ وس راءِ نه مگر ڳالهايو.
ذکر ڦهلي اِها ڳالهه وري زهر وڇون جئين انگ چڙهي.

رام پوءِ سڌو ڪوشليا وٽ ويو. سوچ ۾ پڊل راجا ڪجهو ني ڪين اِها ڳالهه خبر شهر ۾ ائين پکڙي جئين وڇون جو زهر سڄي بدن ۾ ڦهلجي ويندو آهي.

نرناريون شيپ شوڪ جان بـاهه لڳي بن وڻ سڙن.
جنهن پڌو جت اُتي پٽي ڌيرج نه ڪنهنکي بنهه اچي.

خبر ڦهلي ۽ شهر جا نرناريون جاڻ لڳا. جئين بن کي باهه لڳندي آهي ته وڻ سڙندا آهن. جنهن جتي پڌو اُتي پٽڻ لڳو. دک ڪان ڌيرج ڪنهن کي به نه پيو اچي.

ڏسو وڌاتا ڳالهه بگاڙي پٽي هرڪو پيو ڪيڪئي هچاري.
باهه ڏيئي گهر ساڙيو سائو پاپــڻ ترس ذرو نــه آيــو.

ماڻهو چوڻ لڳا ته ڏسو وڌاتا جا رنگ. نهيل ڳالهه بگاڙي ڇڏيائين. هرڪو ڪيڪئي کي نياڱو سمجهڻ لڳو ۽ گارون ڏيڻ لڳو. چي ڏسو ته ڪيئن سائي گهر کي باهه ڏيئي ڇڏيائين.

سچ چون ڪوي نار سڀاءَ بنهه اگاڌ اگــم اٿــاهه.
ڪري پاڇو سگهجي پيئيءَ بند سمجهي ڪير نــه زنانه ڦند.

سڀ ڪوي استريءَ جو سڀاءَ اگم چوندا آهن ۽ اهو سچ آهي. چانڊ کي شيشي ۾ بند ڪري سگهبو آهي پر استريءَ جي گت کي جاڻڻ اَسميؤ آهي!

چا نه ساڙي باهه سگهي چــا نــه سمنڊ سماءِ.
نار شڪت پربل بنهه مؤت نه ڪنهنکي کاءِ؟

پريم ۽ وياڪل راجا رام کي چاليهه سال لالو، جڏهن ته تلسي ڪاليداس جهڙا صاحب ڪلاري نهي ڪري چڪا. اڪيون ڪهاڻي رام ۾ وهي رهيون. سندس اکين مان جل وهڻ لڳو جيڪا نه لڪي ڏهي هلي آهي!

ساهه منجهيل سگهي راءِ نه بولي
پتر پپل جان من پيو ڊولي.
رام پتا کي پريم وس چاٽي ڊل ماتا جي پڻ انوماني.

راجا اهڙيءَ ريت وڃي رهيو ۽ ڪجهه نه پيو سگهي. ٻهول جي ٻن وانگر من چلائمان هوس. رام پتا کي پريم وس ڏسي ۽ ماتا جي دل جو انومان ڪري چوڻ لڳو:

منگل سميه پتا پريم وس ڇڏ سڀ ڳالهه وسار.
خوش ٿي مون آگيا ڪريو ڪريان پالن لک وار.

اي پتا، خوشيءَ جي سميه ويچار ڪي ڇڏيو. پرسن من لي مونکي آگيا ڏيو ته مان ان جو خوشيءَ سان پالن ڪريان. رام آنند ۾ پرجي ويو!

ڌنيہ جنم تنهن جو پت جاڻو شي لهڻ شي چريتر سهايو.
چار پدارٿ بس هٿ تنهنجي
پراڻ سمان پت مات آ جنهن جي.

اهو پت پل چاڻو جنهن جي ٻڌ ۽ شيل مان پتا کي آنند ملي. چارئي پدارٿ انهيءَ جي هٿ ابدا جنهن کي ماتا پتا جا چرن پراڻ جهڙا پيارا هوندا.

حڪم مڃي مان جنم ڦل پايان
وڙي موتي اچي شوڪ متايان.
اچان ماتا کان ٻورين موڪلائي چرڻ ڇهي تو ٻن سڌائي.

صدق وچان، پت، پيءُ سمجهاءِ
اپجس ڪان ڪٽي ڪُل بچاءِ.
ٿو جهڙا پت بڌوان هجن اُچت نہ آ بيا نرادر ڪن.

صدق وچانءِ، پيءُ کي سمجهاءِ جتين پيدائي ۾ سندس بدنامي نہ ٿئي جنهن
کي ٿو جهڙا بڌوان پٽ هجن تنهنجو نرآدر ڇو ٿئي ؟

شپ وچن بُري مک ڪيئن ؟
ڪُديش گيا جو ٿيرٿ جيئن.
رام وچن سپ مٺا لڳا جل اپوتر ڪري پوتر گنگا.

ڪيڪئي جي اهڙي مک مان اهڙا سندر وچن ڪيئن ٿا نڪرن؟ جئين
پرديش ۾ گيا جو تيرٿ! رام کي اهي وچن مٺا لڳا. جئين اپوتر جل ۾ جي
گنگاجل وجهو ته اهو به پوتر ٿي ويندو آهي. رام جو هردو بہ گنگاجل سمان آهي.

جڏهن ويئي من مورڇا ڏئي اوباسي چئي 'رام'.
مکيہ منتري ڪري وينتي رام ڪيو پرڻام.

اتري ۾ راجا جي بيهوشي هلي ويئي اوباسي ڏيئي نهاريائين. وزير رام
جي اچڻ جي خبر ڏني. رام پڻ پيرن لي متو رکيو.

راجا بڌو جڏهن رام آ آيو اک کولي کجهہ هوش سمايو.
مکيہ وزير وني نيک ويهاريو رام جهلي چرن ڏانهس نهاريو.

رام جو اچڻ ٻڌي راجا اکيون کوليون. رام راجا جا چرن پکڙي ويهي
رهيو. راجا رام ڏانهن پيو ڏسي.

سنيہ وچان جهلي ڇاتيءَ لائي
وئي مڻ نانگ جڻ ماي ورائي.
رام ۾ هڪ ٽڪ راءِ نهاري
جلَ ندي پيو اکين مان هاري.

ٻڌي ٻه وياڪل راجا رام کي چاليءَ سان لائو. جڏهن ته نانگ وچايل مڻ وري حاصل ڪئي آهي. اکيون ڪهاڻي رام ٻه وهي رهيون. سندس اکين مان جل وهڻ لڳو جڻ ته ندي ٽهي هلي آهي!

ساهه منجهيل سگهي راءِ نه ٻولي
پتر ٻپل جان من پيو ٻولـي.
رام پتا کي پريم وس جاڻي دل ماتا جي پڻ انوماني.

راجا اهڙيءَ ريت وڏي رهيو ۽ ڪجهه نه پيو سگهي. ٻهل جي ٻن والڪر من چلانمان هوس. رام پتا کي پريم وس ڏسي ۽ ماتا جي دل جو انومان ڪري چوڻ لڳو:

منگل سمي پتا پريم وس چڏ سڀ ڳالهه وسار.
خوش ٿي مون آگيا ڪريو ڪريان پالن لڪ وار.

اي پتا، خوشيءَ جي سمي وچار کي ڇڏيو. ٻرسن من ٿي مونکي آگيا ڏيو ته مان ان جو خوشيءَ سان پالن ڪريان. رام آنند ۾ پرجهي ويو!

ڌنيه جنم تنهن جو پت جائو شي لڇڻ شي چريتر سهايو.
چار پـدارٿ بس هٿ تنهنجـي
پراڻ سمان پت مات آ جنهن جي.

اهو پت ڀل جائو جنهن جي ڳڻ ۽ ڀل مان پتا کي آنند ملي. چارئي پدارٿ انهيءَ جي هٿ ايندا جنهن کي ماتا پتا جا چرن پراڻ جهڙا پيارا هوندا.

حڪم مڃي مان جنم ڦـل پايان
وري موٽي اچي شوڪ مٽايـان.
اچان ماتا کان ٻهرين موڪلائي چرن ڇهي تو ٻن سڌائي.

جي ڪنورپڻ ڌري شرير ڌنش وديا سکي ٽيندو وير؛
ڳالھ سڀ رگھوير ٻڌائي ديھ ڌاري اڇي وينئي نرائي.

ڪنورپڻ ۾ بهادر آهي ڇو جو انسان ڪنور ٿيڇي ته ڌنش وديا سکي ٿوا ڪيڪئي سڀ احوال رام سان ڪيو. ڇڻ ته نترتا ديھ ڌاري اڇي وينئي هئي ڪيڪئيءَ جي سرير ۾.

مشڪيو دل ۾ سورج ڪُل پان طرح رواجي آنند نڌان.
منا وچن چپا واڻيءَ پوشڻ سرل سراسر بنا ڪنهن ڏوشڻ.

سورج ڪل جو شرومڻ رام دل ۾ مشڪيو. دوش کان خالي رام بلڪل منا وچن چپا ڇڻ ته واڻيءَ جا زيور ٿي آهن:

اي ماتا، ٻڌ پت وڏڀاڳي مات پتا چرنن انراڳي.
مات پتا جو سيوا ڪاري درلڀ جنني پرٿوي ساري.

ماتا ٻڌ، اهو پٽ سدوروءَ ڀاڳوان آهي جو ماتا پتا جي چرنن ۾ پيار ڪري ٿو. اهڙا پٽ ته سنسار ۾ درلڀ آهن!

بَن ماڻ تَنگي منين سان پلي تن ريت رهاڻ.
تنهن لءِ پيءُ آڳيا ڪئي تون به صلاح ڏي ساڻ.

بن ۾ ته منين سان ملڻ ٿيندو ۽ انهن سان رهاڻيون ڪبيون. پتا ته آڳيا ڪئي آهي پر تون به آڳيا ڏي.

پراڻ پريہ ڀرت تَنگي جي راج انهيءَ ڀلا آ ڪهڙو اَڪاج.
جي هتان هيءَ موقعو ويندو جڳھ سارو مون مُوڙ سڏيندو.

پران پيارو ڀرت راجا ٿيندو ته اهو ڪهڙو خراب ڪم ٿيندو؟ اڄ ته مونجا ڀاڳ ڪايا آهن. اهو موقعو وڃايم ته پوءِ مورک چئبس.

كلپ برچ لياڳي ڪِرڙ وِهن امرت چڏي جي زهر پين.
اُهي نہ جيڪر وڃهہ وڃالن خوشيءَ ۾ ماتا ڪين سمائن.

جڪي مورک ڪلپ ورچ ڇڏي ڪرڙ جي وڻ هيٺان وهن ۽ امرت ڇڏي زهر پيئن سي نہ جيڪر ھڙو وڃهہ ڪين وڃائن.

هڪ دک ماتا اٿم اِهو پتا دکـي انهيءَ ڪري ٿيو!
ڳالهہ ٽوڙي ۽ پتا دکہ پاري ويسهہ اچي نہ مون ماتا پياري.

اي ماتا تمام ٽوڙي ڳالهہ ڪري پتا دکي ليو آهي! مونکي نہ وشواس ٿي ڪرڻ ٿو اچي.

راڻ ڪٺوان ۽ ڏيـر اڳـاڏ ٿيو مونڪـان ڪو ڳهور اپراڌ.
تنهن ڪان ماتا تو تلي مون پڙ قسم ٿي منهنجو سچ ڪٺي چؤ.

راجا مها ڳيان وان آهي. مونڪان ڪو ڳرو اپراڌ ليو آهي. توکي: منهنجو قسم آهي، سچ ٻڌاءِ اما!

سدا سـرل رڳهور وچـن سمجهي ڪُـتـل ڪُمت.
پـاڻي بـرابـر آ سـدو ڄور هلي ڏنگـي گـت.

رام جو سڌي ڳالهائڻ بہ ڪيڪئي ڏنگو سمجهو. پاڻي تہ برابر سدو ٿي آهي پر ڄور لياڪي ان ۾ بہ ڏنگي هلندي آهي!

خوش راڻـي رُخ رام ڏسي پـاپ اندر پر باهر هسي.
قسم تنهنجو ۽ پرت جو آهہ ٻـي خبر ڪا مونکي ناهہ.

ڪيڪئي چيو تہ اي رام، مونکي تنهنجو ۽ پرت جو قسم آهي تہ مونکي ٻي ڪا خبر ڪانهي.

وياڪل راجا پرلوڪ ۾ ويو هو جنهن ڪوشل ڪي ٻاجهون ٻڌي قتو ڪيو آهي. ويچارو وزير ڇا ڪري. تڏهن ڪيڪئي چيو:

ڪئي نه راجا رات ننڊ سبب نه ڄاڻي رام!
رام رام چئي صبح ڪيو ڄاڻي راز پيگوان.

راجا سڄي رات لڙڦندو رهيو آهي ۽ رام رام ٻئي پڪاريو اٿس. سڄي رات ننڊ ڪانه ڪئي اٿس. سبب جي خبر نه رام ني ڄاڻي. ڪجهه به ٻڌائي نٿو نه ڇا آهي!

رام وٺو هاڻ جلد گهرائي لنهنڪي سگهي من ڪجهه ٻڌائي.
سمجهيو سمنت ڪجهه دال ۾ ڪارو
ڪچال بگيڙيو قصو هيءُ سارو.

رام کي جلد گهرائي وٺو. من انهيءَ کي ڪجهه ٻڌائي. وزير سمجهي ويو نه ڪيڪئيءَ جي ڪا مڙيوئي ڏنگائي آهي جنهن ڪم بگاڙيو آهي!

رام ڏي هڪدم سيوڪ پٺايو راڻ اوهانکي اندر گهرايو.
رام اداس ڏسي پرجا اُداس
جنهن تنهن مک هئي ڳالهه هيءَ خاص.

سيوڪ ڊوڙي رام کي وٺي آيو. وزير ۽ رام ٻئي راجا کي ڏسي منجهي ويا ۽ ماڻهو به وائڙا ٿي ويا نه هيءُ ڇا ٿيو؟

وڃي ڏٺو رگهونش مڻ راجا ڪسي پيل پٽ.
ڏسي شينهن ٻڍو راج گج نِستو تيل نپٽ.

رام راجا کي تمام خراب حالت ۾ ڏٺو جنهن شينهنءَ کي ڏسي ٻوڙهو هاٿي وياڪل ٿئي!

کرڻامير رگهنات سياڻ سمو ڏسي، ڳُوڙهڪ ڀر پاڻ !
ڏک ڀريون ڀرڪين گهبرائي پڇيو ماتا کان سيس نوائي.

رام جو سياڻ ۽ ديالو هوئي. هن لاءِ هي ڀريون ڀي دک هو ۽ گهبرائجي
ڏاڍي لي ملڙي، پاڻيءَ ڀر ماتا کان پڇيائين :

اما، پڏاءِ، پتا، دک کارڻ ڪجي اُپاءِ انهيءَ نوارڻ.
رام، بس آ سبب اِهوئي راجا جو لو ڀر مسوهه گهڻوئي.

اما، پڏاءِ ۽ پتا چاجي ڪري هيڙو دکي آهي ؟ جيڪر انجو علاج هجي
اهو ڪجي. ڪيڪئي چيو : رام پٽ، کارڻ ۽ فقط اِهو آهي جو هن جو لو ڀر تمام
گهڻو موهه آهي.

راڻ ڏنا مونکي ورڊان گهريا اُهي مون بنا شڪ چاڻ.
ٻـڌي اُهي ٽيو شوڪ وس راڻ توکي ڇڏيندي ڪيس ڏکاڻ.

راجا مونکي ٻه وردان ڏنا هئا ۽ مونکي جيڪي وڻيا سي مون گهريا !
اهي ٻڌي ڪيس دک ليو آهي جو هو توکان جدا ٿيڻ نٿو چاهي.

هڪ پاسي آهي وچن ٻئي پاسي آ پيار.
ٻڇي وچن ڪر پالنا ميتِ ڪنن آثار.

هڪ پاسي وچن جي پالنا آهي ٻئي پاسي تنهنجو پيار آهي. توکان ٻڇي
۽ لون وچن پالنا ڪري سندس دک دور ڪر ۽ آگيا سر لي رک.

نِڏر رهي چوي ڪتل جا ٻاڻي ٽي نـنرکا ٻنهه نماڻي !
جيپ ڏنش وجهي ٻـاڻ ڪنتا ڪيو نشان راڻ نـريتا.

ڪيڪئي اهي وچن اهڙا چيا جو لنرکا ۽ لجي لي وڃي ! زبان ڏاش،
وچن ٻاڻ ۽ راجا انجو نشانو ٺهي ويا.

اي راجا چيڙائي ۽ وري ان لئي ڪلڻ ۽ وڌيڪ اندر ۾ جلڻ، اهي ٻئي ڳالهيون ڪڏ ڪيئن نڀنديون؟ ڪنجوس ۽ داني ٻه ڪڏ نه نڀندا. جهيڙو ڪري وري سک چاهڻ به ڪين نڀندا آهن.

چڱ وچن يا ڏيرج ڌر رنن وانگر ويهي رڙيون نه ڪر.
پتر استري ڌن مان ۽ ٻيو ڪجهه
ستيه واديءَ لءِ سڀ ڪجهه ڪچ.

اي راجا يا ڏيرج ڌر يا وچن کي ڪوڙو ڪر. استرين وانگر ويهي روءِ نه. ستيه وادين لاءِ ته استري، پٽ ۽ ڌن ڪچ وستو آهن!

وچن ٻڌي طعنه ڪنڊيل نار نه لڳو ڪو دوش.
ڪيڪئي ويس مرتيو ڏکي ڪٽي وڃايو هوش.

اهي ڏکوئيندڙ وچن ٻڌي راجا چيو ته ڪيڪئي جو قصور ڪونهي. هيءَ ته مرتيو جو سڏ آهي! انهيءَ ئي ڪيڪئي روپ ڌاريو آهي.

ڀرت نه چاهي ڀوپ پڌ ڀوري وڌوس ڪبڌ لڳو مت توري.
سو سڀ پاپ منهنجي پرڻام
خلاف وڌاتا اُدم ناڪام.

ڀرت ته راڄ سمپتي ۾ به نه ڳهرندو هوندو. منهنجي دل ۾ وڌاتا اهو خيال وهاريو آهي. اهو سڀ منهنجي پاپن جو ڦل آهي. وڌاتا جي اڇا جي خلاف سڀ اُدم وئرٿ ئي آهن!

نرپ ڪيا چئي وس گهٽا چالءِ ڪرين ڪل ناس.
ڪپٽ چترچوي ڪين ڪجهه اندر اهائي آس.

راجا گهڻو ئي سمجهايس ته ڏاهي ٿيءُ، ڪُراڙي جو ناس نه ڪر پر ڪيڪئي ڪجهه ٻڌي ئي نه. مثال ٻاري رهي هئي.

رام رام چئي راڄ بيحال ٻنا ڪنين جي پڪي ۽ مثال .
ٻريو ڏيائي ٻجنين صبح نہ ٿائي اِها خبر ڪو رام کي ڏکي .

رام رام چئي راجا بيحال ٿي ويو، جنهن ڪري ڪنين جي بيحال لهندو آهي . جاڳي ٿو ته اها حرڪتان ڪير رام کي نہ وڃي ٻڌائي . ٻڳڙان کي وڃي ٿو ڪري تہ اڄ ڀرپور سج اڀري ٿي نہ .

ٿيو صبح بس ڪندي ورلاپ دکار اڳيان ڪدين ساز آلاپ .
پت ڳائن گڻ جاجڪ پڙهن پيا راجا جس تير لڳن .

ورلاپ ڪندي صبح ٿيو . راڄ درٻار جي در تي سازن جو آلاپ ٿيو . پٽ ڳائي رهيا هئا ۽ جاجڪ راجا جو جس ڳائي رهيا هئا . ۽ اهي سڀ جڻ راجا کي تير ٿي لڳا .

وزير امير سڀ حيرت پيا سج اڀريو ڏسي نيٺ .
ڪيئن راڻي چوي ڇا پلا لڄ ڪري ڪنڌ هيٺ .

راجا جا منتري ۽ ٻيا سڀ دروازي تي پيڙ ڪري بيٺا هئا . چوڻ لڳا تہ اڄ ڇو اڃا راجا نہ جاڳيو آهي . ڪيڪئي پلا لڄ کان ڇا چوي ؟

مليو پڇڻ سان ڪونہ جواب ويو وزير وڏو ڇڏي حجاب .
بس حالت ڏسي سُکي ويو "جيہ جيو" چئي ويهي رهيو .

پڇڻ تي بہ جواب ڪونہ ٿي مليو . نيٺ سمنت وڃي ڪيڪئي سان راجا ويٺو هو . راجا جي حالت ڏسي وزير ڏکي ويو ۽ پڙ جو مارڻو ويهي رهيو .

ڏکي راڄ ڏرن ائين پيو پاڙون پٽيل ڪمل ڦٽو ڪيو .
ڪڇيو وزير نہ جيو خرد جنجالي پري آمنگل منگل ڪان خالي .

رام ساڻ، توهين ساڻ، رام جي ماءُ ساڻ! مان سيني کي سڀاڻان. ڪوشليا
جيڪو منهنجو ڀلو چاهيو، اهڙو ئي ڦل ڪيس ڏيندس.

صبح ٿيندي ءُن ويس سان جي بن رام نہ ويو.
راج گـالا ۽ مـون مـرڻ پڪ جاڻو، بس ٿيو!

اي راجا، صبح ٿيندي ئي مٺين جو ويس پهري رام اگر بن ڏي نہ وڃي
تہ پوءِ منهنجو جيئڻ نہ سمجهو ۽ توهان جي هر هنڌ نندا ٿيندي.

اُٺي ڪڙي تي جوش ڀرجائي ندي جٽڪ هئي چاڙهہ ڀرآئي.
پاپ پهاڙ مان وهي هاءِ جل ڪروڌ سان ڀريل چاءِ.

اٿين چئي هڪدم اُني ڪڙي ٿي. ڄڻ تہ نديءَ ڀر اُٿل آني آهي! پاپ
جي جبل مان ڪروڌ جل سان ڀرجي خوفناڪ روپ ڌارڻ ڪري هلي آهي ۽
انسان جي سهارڻ کان ٻاهر آهي.

نريش سمجهي بس سڀ اِيءَ ڳالهہ
هُنَ .تـريـا مان بچڻ محال.
پيـر پڪڙي ڪري ونيـہ وهاريـو
ڪاٽ نہ جـڙ ڪل بـڻ نہ ڪهاڙو.

راجا ڏٺو تہ ٿاري هٺ مان بچڻ محال آهي. سو ڪيس پيرن کان پڪڙي
وينتي ڪيائين تہ سورج ونش جي ٻاڙ لي ڪهاڙي نہ هڻ. دبا ڪر.

گُهرين جي سر جهٽ توڪي ڏيان
رام وڇـڙي هڪ پـل نـہ جيئان.
رام رهڻ ڏي گهرڪنهن ڀانتي رهنديءَ جلندي جنم ڀرجاٿي.

جي چاهين تہ هيءُ سر بہ توکي لاهي ڏيان، پر رام جي وڇوڙ پر مونکي

نہ مار ۔ ڪيئن بہ ۔ رام کي گهر ۾ رهڻ ڏيو. نہ تہ اي شمڪي، ياد رکج تہ تنهنجي جاني بہ منهنجي مرڻ پٺيان جلدي رهندي!

راڻ ڏٺو هن مرض جو بيو ڪو ڪونہ علاج .
"رام رام" چئي پٽ ڪريو مؤرڇت ٿـي مهراج .

راجا جڏهن ڪيڪئي جو ٻُڌڻ اسيؤ سمجهو تڏهن "هاء رام، هاء رگهوبر" چئي بُت لي ڪري پيو.

ويـاڪـل راڻ سـتـل سـپ انـگ
ڪيرائي هاٿڻ ڪيو ڪلپ وڻ ڀنگ .
گـلـو سڪل مُهان نہ ياٽي مڃي سگهي نہ رهي بن پاٽي .

راجا جا سپ انگ چرڻ برڻ کان رهنب لي ويا ! ڄڻ تہ هاٿيء ڪلپ وڻ کي اڏوڙ هٽي ڪيرائي ڇڏيو هو! گلو سڪي ويس، مک مان لفظ نہ پيا نڪري سگهن ۔ جئين مڇي پاڻي بنا بيتاب ٿيندي آهي، راجا جو ساڳيو حال ٿيو.

ڪؤڙي ڪيي مُڪان ڪيڪئي پـاٽي
زهـر گـڏي جيئن ڏجي ڪنهن پاٽي .
انت جو لوڪـي اِئين ڪرتُـو هو
"گهر ور" مونکي چي پـوء چو؟

اهو ڏسي بہ ڪيڪئي ڪٺل پاٽيء سان چيو تہ راجا، جي لوکي ائين ڪرڻو هو تہ پوء "ور گهر" مونکي ڇا لاء لي چيء؟

چيڙائي ڪاڻ ۽ انـدر جاڻ گڏ ٻئي ڳالهيون ڪيئن هلن ؟
ڪنجوس ۽ داني گـڏ نـہ رهندا
سـڪ چاهڻ ۽ لـڙڻ نـہ نهندا .

رام ساڻ، توهين ساڻ، رام جي ماءُ ساڻ! مان سڀني کي سڃاڻان. ڪوشليا جيڪر منهنجو ڀلو چاهيو، اهڙو ئي ڦل ڪيس ڏينديس.

صبح ٿيندي ئي ويس سان جي بن رام نه ويو.
راج گلاءِ مون مرڻ پڪ ڄاڻو، بس ٿيو!

اي راجا، صبح ٿيندي ئي مئين جو ويس ڍڪي رام اگر بن ڏي نه ويو ته پوءِ منهنجو جيئڻ نه سمجهو ۽ توهان جي هر هنڌ نندا ٿيندي.

اُتي ڪڙي تي جوش ڀرجائي ندي جٺڪ هئي چاڙهه ڀرآئي.
پاپ پهاڙ مان وهي هاي جل ڪروڌ سان ڀريل چلي.

ائين چئي هڪدم اُٿي ڪڙي ٿي. ڄڻ ته نديءَ ۾ اُٿل آئي آهي! پاپ جي جبل مان ڪروڌ جل سان ڀرجي خوفناڪ روپ ڌارڻ ڪري هلي آهي ۽ اِنسان جي سهارڻ کان ٻاهر آهي.

نريش سمجهي بس سچي اِيءَ ڳالهه،
هٺ تريا مان بچڻ محال.
پير پڪڙي ڪري ونيه وهاريو
ڪاٽ نه جڙ ڪل بڻ نه ڪهاڙو.

راجا ڏٺو ته ناري هٺ مان بچڻ محال آهي. سو ڪيس پيرن کان پڪڙي وينتي ڪيائين ته سورج ونش جي ٻاڙ لي ڪهاڙي نه هڻ. دیا ڪر.

گُهرين جي سر جهٽ توکي ڏيان
رام وڇڙي هڪ پل نه جيئان.
رام رهڻ ڏي گهرڪنهن ڀانئي رهنديءَ جلندي جنم ڀرڇاتي.

جي چاهين ته هيءُ سر به توکي لاهي ڏيان، پر رام جي وڇوڙي ۾ مونکي

منهنجو جگر اجا جلي رهيو آهي . ٻڌاءِ پياري، تو اهو ڪروڌ وس الي ڪم ڪيو آهي يا ڪنهن سخري اڏائي اٿئي؟ رسڻ ڪي ڇڏي سچ ٻڌاءِ. رام ڪهڙو اپراڌ ڪيو آهي! سڀ هنکي پيار ڪندا آهن ۽ چوندا آهن ته هو سچو ساڌو پرش آهي!

رسڻ ۽ چرچو ٻئي ڇڏي ڏر گهر ساڻ وويڪ .
پرت ٽلڪ سک سان ڏسان وجهه ڪرار وري ٽيڪ !

پياري چرچو ڇوڙي ڪروڌ ڇڏ. وويڪ دل ۾ رکي ڏر گهر. مان، پرت کي ٽلڪ ملي، سو ڏسڻ چاهيان ٿو، انهن ۾ نه مار!

مڇي جئي پل جل بنا مڻ بن نانگ جئي ته ميان .
رام بنا منهنجو جيئڻ ڪٿي ڪپٽ بنا چوان اهي وچن .

مڇي پاڻيءَ بنا جيئي ۽ نانگ مڻ بنا رهي اها ڳالهه مان مڃيان ٿو پر مان رام بنا جي سگهان، سو نه ٿيڻي ڳالهه آهي .

سمجهه اند اي پيئه پروين جڳ منهنجو بس رام آڌين .
مئا وچن ٻڌي جلي تهان ڪيهه آهوتي اگن جيان .

اي پامي، تون سمجهي ڏس ته منهنجو جياپو رام جي آڌين آهي! اهو ٻڌي ڪيڪئي وڌيڪ جلي . ڄڻ ته باهه ۾ گيهه پيو!

ڪٿي ڪرين هاڻي ڪروڙ اپاءَ هاڻ لڳي نه مونتي واءَ .
ڏي ڪري "نه" کلا پراءِ پر نه اهي پر پنهنجي ڏيکاءِ .

اي راجا، هاڻي ڪٿي تون ڪيترين به چالاڪيون ڪندين پر مونکي ڀيلالي نه سگهندين. يا مونکي وردان ڏيو يا "نه" ڪريو. مونکي انهن ڪرنيون ڳالهون لئيون وٺن .

رام ساڌ توهين ساڌ سياڻا . رام ماءُ مان نيڪ سياڻا .
جتين ڪوشليا ڪئي ڀرائي ڦل ڏيان تنهنکي آءُ ساڳيائي .

راجا ڀاڳائي جيو ته پياري ، تون اهو ڪنورتا سان ڇڏي رهي آهين . تو
منهنجي پريم ۽ وشواس کي پلائي ڇڏيو! لوکي ائين لائق نه آهي . مان ڀڳوان
شنڪر کي ساکي ڄاڻي چوان ٿو ته رام ۽ ڀرت ٻئي منهنجون اکيون آهن ،
منهنجو سهارو آهن .

پرڀات ٿيندي ڏيان دوت پٺي ونڃي ڀرت کي جلد اچي .
شڌ گهڙي ڏسي ساج سجايان جلد ڀرت ڏيو راج ٻڌايان .

پرڀات ٿيڻ ڏي . دوت کي موڪلي ڀرت کي گهرائي وٺندس . ٻڌندي ئي
ٻئي ڀائر هليا ايندا . مان خوشيءَ سان ڀرت کي هو راج ٻڌائيندس .

لوڀ نه رام کي راج جو گهڻو ڀرت سان پريم .
ننڍ وڏائي خيال رکي پاڙيم راج جو نيم .

رام کي راج جو لوڀ ڪونهي . هو ڀرت کي پيار ڪندو آهي . مون ته
رواج ۽ نيم جو خيال ڪري رام کي راج تلڪ لئي ڏنو .

رام قسم ، سڀ سچ سياءُ ڪين چيو ڪجهه رام جي راءِ .
تو پڇڻ بن مون جو ڪيو من منورٿ وئرٿ ويو .

مان رام جو قسم کڻي چوان ٿو ته رام جي ماءُ مونکي ڪجهه نه ڪين چيو
آهي . مون توکان جو نه پڇيو تنهنڪري اهو منورٿ خالي ويو !

ڪروڌ ڇڏي سڀ منگل ساج ڏينهن پڇاڻان ڀرت يو راج !
هوش منهنجو هڪ ڳالهه ڦريو پيو ڪنن ور جو تو گهريو .

تون ڪروڌ ڇڏي خوشيءَ جو سينگار ڪر . ٿوري ئي وقت اندر ڀرت جو
راج تلڪ ٿيندو . مونکي جيڪو حيران ڪيو آهي سو تنهنجي ٻئي ڪنن ور !

جگر جلي ٿو پيو اچا ڪيءَ چرچو يا سچ مان ؟
ڪيو ڪهڙو آ رام اپراڌ چوي هرڪو ٿو رام آ ساڌ .

منهنجو جگر اجا جلي رهيو آهي. ٻڌاءِ پياري، تو اهو ڪوڙو وس الي ڪم ڪيو آهي يا سچ پچ اڏاڻي اٿيئي؟ رسڻ ڪي ڇڏي سچ ٻڌاءِ. رام ڪهڙو اُپراڌ ڪيو آهي! سڀ هنکي پيار ڪندا آهن ۽ چوندا آهن ته هو سچو ساڌو پرش آهي!

رسڻ ۽ چرچو ڀئي ڇڏي ور گهر ساڻ وريڪ.
پرت ڪلڪ سک سان ڏسان وڃهه ڪرار وري ٽيڪ!

پياري چرچو ٽوڙي ڪروڌ ڇڏ. وريڪ دل ۾ رکي ور گهر. مان، پريم جي ڪلڪلي، سو ڏسڻ چاهيان ٿو. اٿين ته نه مار!

مڇي جئي پل جل اِبنا مڻ بن نانگ جئي تم ميان.
رام بنا منهنجو جيئڻ ڪنءِ ڪپٽ بنا چوان اهي وچن.

مڇي پاڻيءَ بنا جيئي ۽ نانگ مڻ بنا رهي اها ڳالهه مان مڃيان ٿو پر مان رام بنا جي سگهان، سو نه ٿيڻي ڳالهه آهي.

سمجهه اند اي پيئم پروين جڳ منهنجو بس رام آڌين.
مٺا وچن ٻڌي جلي تهان ڪيهه آهوٽي اڳـن جيان.

اي ڀامني، تون سمجهي ڏس ته منهنجو جياپو رام جي آڌين آهي! اهو ٻڌي ڪيڪي وڌيڪ جلي. ڄڻ ته باهه ۾ گيهه پيو!

ڪٿي ڪرين هاٿي ڪروڙ اُپاءَ هاڻ لڳي نم مونتي واءَ.
ڏيو ڪري "نم" گلا پراءِ پر نم اهي پر پنهنجي ڏيکاءِ.

اي راجا، هاٿي ڪٿي ٿون ڪيترئي ۽ چالاڪيون ڪندين پر مونکي ڀلائي نه سگهندين. يا مونکي وردان ڏيو يا 'نه' ڪريو. مونکي اٿين ڪرڻيون ڳالهيون لڳيون وڻن.

رام ساڌ توهين ساڌ سياڻا. رام ماءُ مان ٺيڪ سياڻا.
جتين ڪوشليا ڪئي ڀرائي ڦل ڏيان تنهنکي آءُ ساگيائي.

راجا اهي وچن ٻڌي ڏڪي ويو ۽ مونجهي ويو. جڻ نه ٻتيري کي باز قاسايو آهي. سندس ليڪ گم ٿي ويو. جيئن ڪنهن وڻ مٿان وڄ ڪرندي آهي ۽ وڻ زمين تي ويندو آهي، راجا جو حال ڪيڪئي اهڙو ڪري ڇڏيو.

سمي ڪهڙي، ٿي ڇا ويو ويــو نــاز وشــواس.
جيئن يوگيءَ کي قتل سميه، ڇلي ٿـي مايا نـراس!

ڪهڙي خوشيءَ جي وقت ڪهڙو غم جو ڪڪر ڦاٽو! اسري جاتيءَ جو وشواس راجا جي دل مان ويندو رهيو! جيئن يوگيءَ کي قتل ملڻ جي ويل پاروردان ملڻ جي مهل مايا ڇلي وڃي، اهڙو حال دسرٿ راڄ جو ٿيو!

ان پر راجا ڪيو پڇتاءُ لڏن ڪنڊل ڪري ڪيڪئي تاءُ.
پرت نه تنهنجو آهه چا چايو؟ مُلمه ورتو مون وهائي نه آيو؟

راجا دل ۾ اوڏيءَ مهل ڏاڍو پڇتايو. راجا جا غم کان ڪنڊل لڏندا ڏسي ڪيڪئي کي وڏيڪ ڪروڌ آيو! هن چيو: ڇا مهاراج، پرت تنهنجو پت نه آهي؟ ڇا تون مونکي ملمه ورتل ٻانهي ٿو سمجهين ۽ مونسان شادي ڪري نه وٺي آيو آهين.

پرت تلڪ ٻڌي لکو تو ٻاڻ وچن ڏنو ٿــا سوچيو هاڻ؟
اجا ٻه ڪا آ ويل نه ويئي "نه" ڪٿي ڇڙجي نٿو سُجهيئي،
رگهوڪل توهين ستيه ساگرآهيو مَن ۾ آئو جو هاڻ ٻڌايو.

پرت جو راڄ تلڪ ٻڌي جڻ نه توکي ٻاڻ لڳي ويو! ڀورين ويچاري پرءِ چونه وچن ڏنو؟ هاڻي به جي توهان کان نٿو پڇي نه رکو "نه" ڪٿي چئو. اڃا ٻه ويل ڪانه ويئي آهي! تون نه رگهوڪل جو ستيه ساگر آهين!

شو ڏڏيچ ۽ ٻل جـو چيو تن ڏن تنجيو پر پورو ڪيو.
آئي وچن ڪٿ ڇيا ڪيڪئي لوڻ وڌو جڻ ڦٽن تي ويئي!

اي راجا، شودڊ ۽ بل وانگر وچن کي پورو ڪريو ۽ اهو لن ۽ من سان، اهي وچن ڪوڙا ڪيڪئي جا ڦٽن تي لوڻ برابر هئا.

ڌرم ڌرينڌر ڌير ڌري اک کولي مهراج.
ساهہ ڇلبو ڪٽي شوڪ مان چيو، ٿيو ”ڪاج اڪاج“.

ڌرم تان قربان ٿيندڙ راجا اهو ٻڌي اکيون کوليون. لنبا ساهہ کڻي ۽ گهڻي ارمان مان چيو تہ هاءِ! هن پاپيءَ مونکي ڇل ڪري قابو آهي!

اک کولي ڏٺي ساموهون ڏاڍي ڪروڌ تلوارسان ڏک وڌائڻ.
مت ڪبڌ ۽ نٺرتا ڌار ڪپٽ روهي ڪٺي ڪبڙي تيار.

راجا اکيون کوليون تہ سامهون پاپڻ ڪيڪئي ڏٺائين! لهايس نٺر ۽ ڪٺور منهن! لال لال اکيون! ڄڻ تہ ڪروڌ جي تلوار، جنهنکي ڪمت جي مُٺ هئي ۽ سندس ڌار مان نٺرتا پڌري هئي ۽ ڪپٽ جي روهيءَ تي اهڙي ڪبڙي گهڙي تيار ڪري بيٺي هئي.

ڪٺور ڏٺو مک راجا تنهنجو سچ وندي آچ جيون منهنجو.
دل ڏاڍي ڪندي راڻ چيو مَنُ سندس پڻ منجهي ٿي ويو.

راجا کيس اهڙو ڪٺور ڏٺو جو يڪ سمجهيائين تہ اج هيءَ ڏاڍ منهنجا پران ضرور وٺندي. هن نمرتا سان چيو.

پريا، ڪڍين تون لفظ ٿي کهڙا
پـوَن نہ تنهنجي منهن کي اهڙا.

ڌس وشواس ۽ پريم منهنجي کـي
چڙ لـہ پلائي سياڻ پنهنجي کي!
رام پـرت منهنجون اکيون ٻئي
شنکر سُگنڌ چوان ستيہ صحيح.

ڪيڪئي ناز نخرو ڪري ۽ ڪلدي چيو ته اي راجن، راجائون چتر ليندا آهن پر دل جا ڪارا! نارين جي چريتر کي ته اٿاهه ساگر وانگر ماڻهو ڪنن آهي. ٻئي هڪٻئي کان وڌ! دل ۾ ڪپٽ پر ٻاهران پيار جون ڳالهيون!

'گهر، گهر' چئو ٿا روز پر ڏيو نه ڪجهه مون مُڙ!
ڏنوَ مونکي وردان ٻه وٺنديس اڄ ضرور!

پيارا روز روز چوندا آهيو ته جيڪي گهرين سو گهر؛ پر ڏيندا نه ڪي ڪين آهيو! مونکي ٻه وَردان ڏنا هيوَ، اڄ اُهي ضرور وٺندس!

'جانم راز' راڻ کلي چيو، رُسڻ آ توکي وڻي ويو.
نازڪرين ۽ مان پيو ٿاريان پَل ڪندي پڻ مان ٻه وساريان.

مون هاڻي سمجهيو! توکي رُسڻ مان مزو ايندو آهي. تون روز ناز سان چوندي آهين ۽ مان ته انکي ٿاري ڇڏيندو آهيان.

ڪوڙ جو دوش نه مونکي ڏي چار گهري وٽ ٻن بدلي!
رگهوڪل ريت اِها هلي آئي "پران وڃن رهي وچن سدائي".

مونکي ڪوُڙ جو ڏوهه نه ڏي. ٻن جي بدران چار گهري وٺ. رگهونش جي اِها نيت آهي ته پران ڀل هليا وڃن پر وچن پورا ضرور ڪجن.

ڪوڙ برابر لک پاپ جي گڏبا
پهڻ ڪروڙين نه جبل ئي سڏبا.
ستيه مول سڀ سکن جي کاڻ ويد پران ڪن ستيه واکاڻ.

ڪوُڙ جي برابر لک پاپ ڪٺي گڏ ڪجن ته به ٿي نه سگهندا. ڪروڙين پٿر ڪٺي گڏ ڪريو ته اهي ٻه جبل ٿاهي نه سگهندا. ستيه ئي سڀني سکن جي کاڻ آهي. اِهو ويدن ۾ پرسِدُ آهي.

تنهن ھوندي 'رام قبسر' کنيو ٿين سهن جي جڙ ٻٽيو.
پرڻ درڙائي ڪيڪئي ڪليو ڪپٽ پکي پر کولي پيو.

اهي، هوندي ٻـ مان رام جو قبسر کٽي چکر آهيان ۽ جو منهنجي تن جي ٻاڙ آهي ۽ اهڙا پکا لفظ ٻڌي ڪيڪئي ائين ڄمر ڌ جڏهن ڀري وارو ڪمٽي پکي ٻڙ کرلي ڇڏيندو آهي!

سک پريل پکي ڪامنا سندر بـڻ سمان.
پيلڻ جان چـاهي هٽڻ وڃن پيٽکر ٻاڻ!

ڪيڪئي سک سان پريل پکيءَ راجا جي ڪامنا روپي سندر ٻن لي ماريءَ والگر حملي ڪرڻ لاءِ ڪلور وچن جو ٻاڻ ليار ڪيو!

ڳـالهه وٽي مون مهراج هڪ وَرُ ڏي پرت ڪـي راج.
ڳهران ور پيو جو وٽندو مون پورو ٿٽي پهريون راضي ٿون.

اي پران پتي، منهنجي من کي وڻندڙ ڳالهه ٻڌ. هڪ ور ڌ راج تلڪ رام جي بدران ڀرت کي ملي! مان وهتي کي ڪرهانتو ڌ اهو وچن پورو ضرور ڪجو. ٻيو ور ۽ جيڪو منهنجي دل کي وڻندو سو وٺنديس.

تپسوي ويس وشيش اُداسي ورهيه چوڏنهن رهي رام بنواسي.
ڳالهه ٻڌي راڻا وسميه پيو چنڊ ڪرڻ ڇهي چکور ٿيو!

ٻيو ور ڌ تپسوين جي ويس ۾ اُداسين وانگر رام ٻن ۾ وهي چوڏنهن ورهيه رهي! اهي لفظ ٻڌي راجا اهڙو وياڪل ٿيو جئين چکور چنڊ ڪرڻ ڪري اداس ٿي ويندو آهي.

منجهيو راجا ڪجهه سمجهه نه آيو جڻ ڪنهن ٻنيرو باز ڦاسايو.
دک پـاري پيـو راڻا ڍري.
جئين ڪنهن وڻ جڻ وڄ ڪري!

ڪيڪئي ناز نخرو ڪري ۽ ڪلندي چيو ته اي راڄن، راڄائون ڇتر ليندا آهن پر دل جا ڪارا! ناريُن جي چريتر کي ۽ اٿاهه ساگر وانگر ماپڻ ڪٺن آهي. ٻئي هڪبئي ڪان وڌ! دل ۾ ڪپٽ پر ٻاهران پيار جون ڳالهيون!

’گهر، گهر‘ چئو ٿا روز پر ڏيو نه ڪجهه مون موُز!
ڏنوَ مونکي وردان ٻه وننديس اڄ ضرور!

پيارا روز روز چوندا آهيو ته جيڪي گهرين سو گهر ۽ پر ڏيندا نه ڪي ڪين آهيو! مونکي ٻه وَردان ڏنا هيوَ، اڄ اُهي ضرور وٺندس!

’جاتم راز‘ راڻ ڪلي چيو، رُسڻ آ توکي وڻي ويو.
نازڪرين ۽ مان پيو ٿاريان پَل ڪندي پڻ مان نه وساريان.

مون ماڻي سمجهيو! توکي رُسڻ مان مزو ايندو آهي. توُن روز ناز سان چوندي آهين ۽ مان به انکي ٽاري ڇڏيندو آهيان.

ڪوڙ جو دوش نه مونکي ڏي چار گهري وٺ ٻن بدلي!
رگهوڪل ريت اِها هلي آئي. ”پران وڃن رهي وچن سدائي“.

مونکي ڪوُڙ جو ڏوهه نه ڏي. ٻن جي بدران چار گهري وٺ. رگهونش جي اِها نيت آهي ته پران ڀل هليا وڃن پر وَچن پورا ضرور ڪجن.

ڪوڙ برابر لک پاپ جي گڏبا
پهڻ ڪروڙين نه جبل ئي سڏبا.
ستيه مول سڀ سکن جي کاڻ ويد پران ڪن ستيه واکاڻ.

ڪوُڙ جي برابر لک پاپ ڪٺي گڏ ڪجن ته به ٿي نه سگهندا. ڪروڙين پٿر ڪٺي گڏ ڪريو ته اهي ٻه جبل لساهي نه سگهندا. ستيه ئي سڀني سکن جي کاڻ آهي. اِهو ويدن ۾ پرسڌ آهي.

پٽ، پرجا راڄ سمپت ساري وس تنهنجي سڀ آهه پياري!
اُلٽ پلٽ ڪريان ڏرڪي ڪـن ۾
رام قسم مـون ڪپٽ نـہ ان ۾.

مهنجا پٽ، راڄ، پرجا ۽ ٻيو سڀ تنهنجي وس ۾ آهن. پياري، مون کي رام جو قسم آهي ته مان ڏرليءَ ڪي ۾ الٽ پلٽ ڪري سگهان ٿو.

رام قسم ٻڌي ٿي خوش گيڻو زيور پهري مت مند.
هـرڻ ڏسي ٽپندا جهنگـل ڀيل ڦهلائـي ڦـنـد.

رام جو قسم ٻڌي ڪيڪئي ڪلندي اُلي وئي! زيورن کي سر ۾ لي انهن ڦهلائڻ لڳي جيئن هرڻ کي ڏسي ماري ڄار ڦهلائيندو آهي.

ٻڌ هرديہ ۽ پياري چاٽي ٻرير پريل مک منڙي واڻي.
ڏس پياري، ڏينهن من پايو پرڀ ڪرپا سان آ اڄ آيو.
گهرگهر واڄا سازسارنگيون دليون خوشيءَ کان سڀ ٽڙيون.

راجا الند ۾ اچي ۽ ڪومل واڻيءَ سان ڪيس چيو تہ اي پياري، اڄ تہ خوشيءَ جو ڏينهن آهي. ڏس تہ سڄي شهر ۾ واڄا وڄي رهيا آهن. سڀني نگرواسين جون دليون خوشيءَ مان ٽڙيل آهن.

رام ٽڪايـان صبح يـوراڄ اٿن، سندري ڪر منگل ساج.
ڪنور ڪيڪئي من ٻـڌي ڏڏڪي
ڏکي هٺوڙ شيءِ سخت لـڳي!

اڄ سڀاڻي رام کي راڄ تلڪ ڏيندس. تون اُٿ ۽ خوشي مناءِ. اهو ٻڌي ڪيڪئيءَ جو من ڏکي ويو جيئن هٺوڙو ڪنهن سخت شيءِ کي لڳي ڏکندو آهي.

راءِ چتر ٿيـن مـن سياهہ! نـار سمند اٿـاهہ!
ڪپٽ رکن دل، باهر پيار ڪِلي چيو ڏري اکين خمار.

راڄ ڀچندو ويو راڻيءَ وٽ. ڏسي حيران ٿيو جهٽ پٽ،
پٽ پيل، ٽاها ڪپڙا ڦاڙيل، ٻري دشا، سڀ زيور لاٿل.

راجا ڀچندو راڻيءَ وٽ ويو! سندس حال ڏسي گهڻو دک ٿيس. پَٽ تي پيئي هئي. ڪپڙا ڦاڙيل ۽ سڀ زيور لٿل هئس.

ويس سندر ڪان اهڙي نفرت شروع ڪان ودوا بڻايو قدرت!
وڃي ويجهو پڇيو راجا، پياري هيءَ شڪل ڪوچا لءِ ڌاري؟

سندر ڪپڙن کان ته جڻ اهڙي نفرت هيس جو ڄڻ ته، قدرت کيس ننڍي کان ئي ودوا بڻايو هو. راجا ڀپ ڪندي پڇيو ته پياري تو هي حال ڇو ڪيو آهي؟

ڪوکي اي پريا ڪنهن ستايو سِرَ ٻه جنهنکي ڪال گهرايو!
ٻڌاءِ سچو، جنهن راڄ بڻايان راڄ کهڙي ڇو؟ ڏيش ڇڏايان.

پياري، توکي ڪنهن ستايو آهي؟ ڪنهنکي ٻه سِرَ آهن جو کيس موت جو سڏ ٿيو آهي. ٻڌاءِ، جنهن غريب کي چوين، مان راجا بڻائي ڇڏيان. کهڙي راجا کي، جنهن جو نالو ڪٺين، ديش مان ٻاهر ڪيان.

ماري سگهان تنهنجو ديو ڪو شترو
ڇا وس ڪٿلي، ڇا وس ڳيرو!
ڪڪر ورشا تون مان پڻ مــور
چندر مکي تون مان ئي چڪور.

ٻڌاءِ، اي شمکي! ڇا، ڪنهن ديوتا سان تنهنجي دشمني آهي؟ مان انهيءَ کي به ماري سگهان، اوته وڃارو انسان کهڙيءَ قطار ۾ آهي! تون مون لاءِ ورشا جو ڪڪر آهين ۽ آءٌ مور آهيان ۽ توکي ڏسي خوش ٿيندو آهيان، جيئن چڪور چندرما کي ڏسي خوش ٿيندو آهي.

پٽ، پرجا راڄ سمپت ساري وس تنهنجي سڀ آهه پياري!
اُلٽ پلٽ ڪريان ڏرڪي ڪِن ٻ
رام قسم مون ڪپٽ نه ان ۾.

منهنجا پٽ، راڄ، پرجا ۽ ٻيو سڀ تنهنجي وس ۾ آهن. پياري، مونکي رام جو قسم آهي ته مان ڏرڻيءَ ڪي ۽ الٽ پلٽ ڪري سگهان ٿو.

رام قسم ٻڌي ٿي خوش گهڻو زيور ٻهري منت مند.
هرڻ ڏسي ٽپندا جهنگل ڀيل ڦهلائي ڦند.

رام جو قسم ٻڌي ڪيڪئي کلندي اُٿي وٺي! زيورن کي سر ۾ لي الين ڦهلائڻ لڳي جيئن هرڻ کي ڏسي ڀاري ڄار ڦهلائيندو آهي.

ٿُڏ هرديه ۽ پياري جاٺي پريم پريل مک مٺڙي واٺي.
ڏس پياري، ڏينهن من ڀاڻو پريم ڪرپا سان آ اڄ آيو.
گهرگهرواڄا سازسارنگيون دليون خوشيءَ کان سڀ ٽڙيون.

واڄا اَلند ۽ اڄي ۽ ڪومل واٺيءَ سان ڪيس چيو ته اي پياري، اڄ ته خوشيءَ جو ڏينهن آهي. ڏس ته سڄي شهر ۾ واڄا وڄي رهيا آهن. سڀئي نگرواسي جون دليون خوشيءَ مان ٽڙيل آهن.

رام ٻڌايان صبح يوراج اُٺ، سندري ڪر منگل ساج.
ڪنور ڪيڪئي من ٻڌي ڏڏڪي
ڏکي هٺوڙ شيءِ سخت لڳي!

آءٌ سڀاڻي رام کي راڄ تلڪ ڏيندس، تون اُٿ ۽ خوشي مناءِ. اهو ٻڌي ڪيڪئيءَ جو من ڏکي رهيو جيئن هٺوڙو ڪنهن سخت شيءِ کي لڳي ڏکندو آهي.

راءِ چترٿين من سياهه! نار سمنڊ اٿاهه!
ڪپٽ رکن دل، ٻاهر پيار ڪلي چيو ڏري اکين خمار.

جڏهن قسم راجا، رام ڪٽي ڊُري نہ سگهي پرڳڻالهہ ٻٽي!
گذري رات نہ ٿيو ڪم مُور وڃن منهنجو ميهہ پريا، ضرور.

راجا جڏهن رام جو قسم کٽي ڏڏهن ٿي ور گهرجانس! جيئن وڃن ٿان ٿري نہ وڃي! اچوڪي رات گذري تہ انرسِ لي ويدو! اڄ ڦر گهري وڌ ۽ انهن کي پراڻن جهڙو پيارو سمجهہ.

مها ڪڏات ۽ پاپٽي ڪوپ ڀوَن وڃ آڄ.
ڪم چترائيءَ سان ڪيڊي راج نہ ويسہ ڪڄ.

ڪڏاڻ ۽ پاپٽي منترا ڪيس ڪوپ ڀون ۾ وڃڻ جي صلاح ڏني ۽ چيو تہ بلڪل چترائيءَ سان ڪم ڪجِ. متان راجا جي منٽرين ڳالهين لي پيباجي وڃي!

ڪوپ جي تياري سڀي ڪئي پوءِ وڃي بس سمهي رهي!
شهر سڀي ۾ خوشي گهمسان ڪُچال خبر پئي ڪنهنکي ڪانہ.

ڪيڪئي ڪوپ ڀون ۾ وڃي سڀي تياري ڪئي، پوءِ اچي سمهي رهي. سڀي شهر ۾ خوشيون هيون پر هن ڪچال جي خبر ڪنهنکي بہ ڪانہ هئي تہ ڇا ڪري رهي آهي!

پُـــرواسي سڀي شهر جا منــگل ساج سڄن.
اچن وڃن سڀي محل ۾ رام ڪيڪاري ٿــن.

پرواسي خوشيون ملهائيندا راج محل ۾ پيا وڃن ۽ رام کين ڪيڪاري رهيو هو ۽ چڱيلائي پڇي رهيو هو.

ٻال سکا ٻڌي پيا هرشائن پنجہ ڏهہ گڏجي رام منائن.
رام سڀن کي آدر ڏيئي پريـــم وارتا ڪري گڏ ويهي.

ٻال، سکا رام جو راج تلڪ ٻڌي گد گد ٿيا. ٽوليون ٺاهي رام کي واڌايون

ڏيڻ آيا. رام ٻه کين گهڻي عزت ڏني.

شپ ابلاش نگر سڄي ئي پاپ جلائي رِدو ڪيڪئي.
ناس ڪسنگت ڪنهن نہ ڪندي ؟
نيچ صلاح سان گنپيرنا ويندي.

سڄو شهر آنند هندوري ۾ هئي جهرليو ۾ ڪيڪئي جي من کي پاپ ڪرم بي جلايو. بري سنگت ڪرڻ سان ڀلا ڪير ناس نہ ٿيو آهي ؟ نيچ جي صلاح وٺي ڪنهنجي گنپيرتا نہ وئي آهي ؟

شام سمي راجا سڌو ويو ڪيڪئيءَ جي جاءِ.
'نينهن' ويو گهرُ 'نثرتا' منش ديهہ ڌرڻ پاءِ.

شام ٿيندي ئي راجا سڌو ڪيڪئي جي محل ڏي ويو. ڄڻ تہ پريم واهر نثرتا جي گهر. سو بہ منش جي ديهي پالي !

ڪوپ ڀوَن وئي ڪيڪئي، ٻڌي پير نہ هڪڙو سگهيو وڌي!
اِندر رهي خوش ٻاهوُ بل ٿي راج نهارن مُک ڪمل کي.

'راڻي ڪوپ ڀون آهي' لفظ ٻڌي راجا ڏکي ٿيو. هڪ وک بہ مشڪلات سان کڻي نہ سگهيو. جنهن جي ٻل کي ڏسي راجا اندر بہ خوش ٿيندو هو ؛ ٻيا راجائون بہ جنهنکي ڏسي خوش ٿيندا هئا.

زال رسڻ سان سُڪو رت جنهنجو
ڪام ڪيو حال ڪهڙو ڪنهنجو ؟
ڏسي ترشول نہ جيڪو ڏري 'گُل' چڙيو ڪنهن ڏرن ڏري!

اهڙي دسرت، جو ترشول ۽ ٻاڻ کان بہ نہ ڊڄندو هو، تنهنکي هڪ نازڪ گل (عورت) کڻي ڏرليءَ تي ڪرايو هو! ڏسو تہ ڪام ڪهڙو نہ ٻلوان آهي ! زال جو رسڻ ٻڌي راجا ڏکي ٿيو ۽ سندس رت سڪي ويو.

راڻي جو روزانو حراب سڀئا ڏسندي آهيان! مـوهه وس ۾ ٿي ٽوڪي ڪونه ٻڌاير سکي، ڇا ڪريان. مان نه دشمن دوست کي سمجهي نٿي سگهان. سڏو سياءُ جو آئم!

دل ۾ ساڻ ڪنهنجو ٻرو ڪڏهن نـہ مون ڪيو.
پـاپ مـگر ڪهڙي ڪري ڏنـڊ الائـي ڇو؟

مون سڄي ڄمار ساڻ ٿوڙي من ساڻ ڪنهن جو برو نه سوچيو آهي. خبر نه آهي نه ڀڳوان ڏنڊ الائي ڪهڙي پاپ جي ڪري ڏني ٿو!

ڪيئن ڪنبا ڏينهن، ڪندي سلامي
ڀاڄ نه ڪيندس ڪڏهن غلامي!

دشمن وس ٿي گهٽي جيئڻ کان
چڱو مرڻ ٻـڌي داس رهڻ کـان.

ڪيئن ٻه. مان ڀاڄ جي غلامي ڪيڻ پسند نه ڪنديس اهڙي غلاميءَ جي جيئڻ کان نه مرڻ ئي بهتر! حياتيءَ ماڻڻ مان مزوئي ڪهڙو. مان نه سمجهان ٿي نه منهنجا ڏينهن الاجي ڪيئن گذرندا!

ڦلهڙي نيڻي راڻي ڏيکاري ڪبڙي ڪنهنتي مايا پساري.
نه گهبراءِ، ڀاڳ وري ٿي ٿهندو سُک سهاڳ نو وڌندو رهندو.

راڻيءَ کي ڦلهڙو ڏسي ڪبڙي ناري چريتر شروع ڪيا. هن چيو نه راڻي، تون گهبراءِ نه. تنهنجو سهاڳ جو سک وڌندوئي رهندو.

ڇُوَن نجومي ٿيندو ڀڪ ڀرت راجا ٿـئي ڪونهي شڪ.
ڪرين جي ٿون، مان سليان اُپـاءُ
وس سمجهين جـي پنهنجي راءِ.

مون جوتشين کان پڇيو آهي. ڀرت ڀڪ لي ڀڪ راجا ٿيندو. جي چاهين

نه مان اباڻا ٻڌايان. راجا ڪنهنجي وس ۾ آهي.

پٽ، پتي ٿيا ڳـــي سيئي وڃي پـــوان چؤڪـــوڙ ا
ڏک ڏسي منهنجا ڏرين ڪريان مان ڪيئن ورونهن! ..

اي سکي، ٿون جيئن چوين، ڪيئن ڪريان . پتي، پٽ ۽ ٻيو سڀ ڪجهه
ٿيا ٻي ۾ سڪهان لي. ٿون مون لاءِ هيترو مرين ٿي، مان اهترو نه ڪندس ا

ڪپٽ چري دل ساڻ لڳائي اڻين ڪيڪئي ڪمزور ٻڌائي.
ڏسي سکهـي دک پنهنجو ڪيئن
ڪنڊ نـ ڏسي، پسؤن گـاهه چري جيئن.

ڪني ڪبڙيءَ ڪيڪئيءَ کي اڻين پسونءَ جهڙو ٻي سمجهي ٻڌائي ڇڏيو.
ڪپٽ چريءَ کي هردي ۾ ٻنهي سان گسائي لکو ڪيائين. گاهه چرڪ جانور پلا ڪنڊ
ڏي ڪو نهارينڊو؟

منيون ڏسڻ ۾ انـــدر ڪؤڙيـون
زهر گـڏيل، پر مـــاکيءَ جهڙيـون !
چيو منٿرا، ڪيڪئي، ٻڌاءِ ياد آ ٿو، ڪين وسريو آهه ؟

منٿرا ڪيس ڏسڻ ۾ ماکيءَ جهڙو پر اندر ۾ زهر ڀريل ٻيالو ٻاوڻ چاهيرا هن
ڪيڪئيءَ کان پڇيو نه ٿوکي ياد آهي يا وسري وئي آهي ؟ ٿو مرلکي اڳي
جا چيو هو؟

ٻه وردان تو راجا وٽ ٿڏي ڪر چالي، وٺي جهٽ پٽ!
پٽ کي راڄ ۽ رام بنواس! اڻين ٺري وٽ ٻهاج ٺلاس.

تهنجا ٻه وردان راجا وٽ آهن؟ اهي وٺي اڄ ٿي چاليءَ کي ٿڏو ڪر ۽
ٻهاج جي سموري خوشي ٺري وٺ ! هڪڙي ور موجب ٻرٿ کي راڄ تلڪ ۽
ٻي موجب رام چوڏهن ورهيه بنواس !

راجا توکي پاڻئي واڌاري   پيار اهوئي ڪوشليا ساڙي!
رچي پر پنهنجي ۽ راڻي ڪرڪسائي   اُتسوءُ 'رام تلڪ' منائي.

راجا جو توسان وڌيڪ پيار آ، هو ٻئي سڀ سگهي ٿو! ڀوليءَ، هن انڪل ڪيڏي راجا کي وس ڪري رام جي راڄ تلڪ جو اُتسو مناڻي رهي آهي!

ڪپٽ، ڪيڪئي ٻڌو ٻڌ ڪيو   وڃڻي زبر ۽ زير!
دک ڀاڄ جي لنبي ڪٿا   ٻڌ چڻيو ٻس ويئر.

منٿرا ڪپٽ ڪري، ناري جو اثر رهي، ٿيندون ٿيون ايندي، ڀاڄ جا دک ڳالهي ڪيڪئي جي دل ۾ وڌو جو اڄ ٿي پيڙهيو!

ٻاوي ۽ وس وشواس وڌائي   ناڻ پنهنجي جي سگند ڪٿائي.
ٻچين اڃا ڇا، ٻئي توڻ جاڻسي
دشمن دوست ته ٻسوُن پڇاڻي.

ٻاوي جي وس ٿي ڪيڪئي کي وشواس اچي ويو. پنهنجو دس وڃي منٿرا کان پڇائين ته راڻا ڇو توکي ڪيئن ٻڌائي؟ منٿرا چيو ته اهو سمان ٻڌائيندس؟ اڙي، دشمن دوست جي ڇو ته ٻُڌن کي ٿا ٻڌندي آهي.

ڏينهن ٿيا انڪي ڪيڪئي   خبر توکي آ اڄ پيئي!
پيئان، ڀريان، ڪان راڄ ٿنهنجي
ٻرو ٻاو آ چوڻ وس منهنجي.
سچ، چوڻ ۾ ٻاپ ٿي ڪهڙو   هلي پيو ڊرڪو، ڇاڪي جهڙو!

انهيءَ کي ته پرڳهڻ ڏينهن ٿيندا، توکي اڄ ٿي خبر پوي! مان ته ڏيندي راڄ ۾ ڪان ٿي، ٻيا ٿي ۽ ڀوران ٿي. سچ چوڻ ۾ پاپ ٿي ڪهڙو؟

جي چوندين سچ ڪوڙ ملائي ڏند ڪيهڙو ڏئي وڌ الائي.
رام تلڪ جي سيان ٿيو تنهنجي دکن ٻچ ڇنجي ويو!

لوکي جي ڪوڙ سچ ملائي ڪجھ چوندين ته وڏاڻا ڏند نه ڏيندي؟ لوکي ٻڌاڻان لي ته جيڪڏهن سياڻي رام جو راڄ تلڪ لي وير ته ٻرء سمجھ لي تنهنجي دکن جو ٻچ ڇنجي واو.

چوان ٿي، تون آن ڪٿڙ جيئن اک
ڦٽو ڪندا ڪيي ڪير مان مک.
پٽ سميت ڪندينءَ گهر سيوا ڪتا، مٺا پيئي ڪانڄ ميوا.

اون هاڻي مطالعه ۾ ڪندي مثال آهن. جيئن اک مان ڪک ڪڍي لٽو ڪيو آهي يا ڪير مان مک ڪڍي ڦٽي ڪئي آهي ليئن لون ۽ جي پٽ سميت گور جي سيرا ٻيئي ڪندينءَ ۽ ڪتو مٺو پيئي ڪانيندي‍ءَ ته هلي سگهندينءَ نه ل ا!

يا ڳوڙيو، لڳي مٺي ڳچال بڪي، سارهائي، ڪري مجال!
جيئن سارهائي ٻُگلي هنسڻ راڻي منٿرا، داسي ڪيڪئي چڻ!
سچي منٿرا، ڳالھ سڀ تنهنجي
اک ساجي پڻي ڦڙڪي منهنجي.

ڪيڪئي جي سمجھ هلي وئي! منٿرا لي سندس وشواس پڪو ٿيو. جيئن بگلي کي هنسڻ سارهاليندي آهي، ليئن ڪيڪئي به منٿرا کي سارهائڻ لڳي! هن چيو ته منٿرا، تنهنجون ڳالهيون سڀ سچيون آهن. منهنجي ساڄي اک پڻي ڦري.

ڏينهن رات لهان خراب ٿي سپنا
موهه ڪري جي اندر ٿي نپنا.
ڪريان سکي ڇا سڏي سياڻ متر شترو سان ڪونہ وٽاڻ.

راجا توکي پائڻي واڌاري پيار اِهوئي ڪوشليا ساڙي!
رچي ٻر پنهنجي ۽ راڻ هڙڪائي اُلسؤ 'رام تلڪ' منائي.

راجا جو توسان وڌيڪ پيار ته هو نٿي سهي سگهي! گهيلي، هن اتڪل ڪيڏي راجا کي وس ڪري رام جي راڄ تلڪ جو اُلسؤ مئائي رهي آهي!

ڪَپٽ، ڪيڪئي پوڀوڻ ڪيو وجهي زبر ۽ زير!
دک ڀهاج جي لنبي ڪٿا ٻڌ چٿيو پڻ وير.

منٿرا ڪپٽ ڪري، ناري چرتر رچي، هيٺيون مٿيون ٻڌي، ڀهاڄ جا دک ٻڌائي ڪيڪئي جي دل ۾ وير جو ٻج چٽي ڇڏيو!

پاوي وس وشواس وڌائي. نانءُ پنهنجي جي سگند کٿائي.
پڇين اجا ڇا، نٿي تون جاڻي
دشمن دوست نه پسون پڇاڻي.

پاويء جي وس ٿي ڪيڪئيء کي وشواس اچي ويو. پنهنجو قسم وجهي منٿرا کان پڇيائين ته اِها خبر توکي ڪنهن ٻڌائي؟ منٿرا چيو ته اهو به مان ٻڌايانء؟ اڙي، دشمن دوست جي خبر ته پسن کي به پوندي آهي.

ڏينهن ٿيا انکي ڪيئي ڪيڪئي خبر توکي آ اڄ پيئي!
پيبان، ڀريان، ڪان راڄ تنهنجي
برو پلو آ ڇوڻ وس منهنجي.
سچُ چوڻ ۾ پاپ ئي کڙو هلي پيو هرڪو، چاهي جڙو!

انهيء کي ته پندرهن ڏينهن ٿيندا، توکي اڄ ٿي خبر پئي! مان ته تنهنجي راڄ ۾ کان ٿي، پيئا ٿي ۽ ڀريان ٿي. سچ چوڻ ۾ پاپ ئي کڙو؟

تو ڇيو: سيتا رام برابر مت نہ جڳ سنسار مراسر.
وقت ڏسي ڏيو اڳ سو راڻي!
دسرٿ ساڳيو متان تون چاڻين!
مَن ڪيڪئي جي جادو پيئو "ست ورهي" گرھ ايو ڏيا ڏينو.

تو گهر لتالي واري، ۽ اڳر لئي ٿارو آهي، تہ ڪري ڏجان ٿي. برابر رام ۽ سيتا جي برابر بيسار ۽ ڪر ۽ ڪرلهي، راڻي صاحب، اهو وقت گذري ويو! دسرٿ جو پيار ۽ متان اڳيون سمجهين! داسين جو جادو سٽل ويو! ايڏيا متان ساد سٽ ورهي اڄي ڪڍڪي!

سورج، ڪمل جيئن پالي سياري
جل بِن گرمي ڇڏي تنهن ساڙي!
ڄڙ ڪوشليا اڪيرڻ چاهي هليئن نہ جي تون هاڻ ساڳاهي!

سورج، ڪمل گل جي سياري ۾ پالنا ڪندو آهي. ير پاڻيءَ نہ ملڻ ڪري ساڳي سورج جي گرمي ڪيس ساڙيندي آهي! رکهنجي ٻاڙ ڪي ڪوشليا هاڻي اکيرڻ چاهي ٿي! لڙڪي الهيءَ جو واپار هوش سان ڪرڻ گهرجي.

تو چلتا نہ سهاڳ پل، وس چاڻين بس راڻ!
مَن ملين پرمڪ مڻو اکين ٿيو راڻ سياڻ!

لڙڪي سهاڳ جي پل جو کهمد آهي! تون دسرٿ کي پنهنجي وس ۾ سمجهين، او هن جو مَن هاڻي ٿري وئو آهي! تون هنجي ڪمت کي لتي چاڻين!

چتر گنبير آ ڪوشليا راڻي قل ورلو تنهن وجهہ سياڻي.
پرت کي پيجي راڻ ناناڻي. نڻي ڪوشليا حرفت جاڻي!

ڏاهي، ۽ گنبير تہ ڪوشليا آهي. وقت جو لاڀ ڦين ولي ڇڏيو! پرٿ کي ناناڻي ۽ الهيءَ چالاڪ راڻيءَ جي حرفت موڪليو آهي: اچا تي چوڻ تہ ڪوشليا سادي آهي! جيا تہ چالاڪيءَ مان چاڻي ٿي ڪاڻ!

منٿرا چيو تہ اي راڻي، تون ڀوري آهين، تو ڀوري آهين. ڇيو تہ جيئن ڪٿي ڇڏيندي سانءِ! هاڻي بڌاءِ تہ بيءِ زبان ڪتان آڻيان جتان اهڙا لفظ ڪڍان جيڪي توکي وڻن. مان تہ لنهنجي سک لاءِ مران ڳران ٿي ۽ دک ٿي سهان. ڀلائي ڪندي بہ توکي دک تو ٿئي.

جوت چوان، ڏنگي ڳالهہ بڌائي
پياري لڳان تو، جوڳ نہ آهي!
ڪريان آئين يا ڪريان بس مات
مؤن رهان پڻ ڏينهن ۽ رات.

ماني، لوکي جيڪر ڪوڙيون ڳالهيون ٻڌائي توکي خوش ڪري، توکي اهو ئي پيارو آهي! مون تہ آئين ڪيو ئي نہ آهي. انهيءَ ڪري لہ ڪوڙي ٿي لڳان. هاڻي آئين ٿي ڪنديس! رات ڏينهن شانتيءَ بہ رهنديس.

ڪپٽ پريا بس ٻڌي وچن راڻيءَ ٿيو وشواس.
ٻڌ توري پر مکرُ گهٽو چڱا نہ "تاسي داس".

اهڙي ڪُوڙهي مطلب واري ڳالهہ ٻڌي ۽ ديوتائن جي مايا جي وس ٿي ۽ رڻاڻي توري ٻڌيءَ جي ڪري منٿرا جي چوڻ تي ڪيڪئي کي وشواس اچي ويو.

لڳي پڇڻ هر هر ڪيڪئي راڳہ مٺي جيئن هرڻي موهي.
مت ڦري جيئن ياوي ڇيو ڪُبڙيءَ جو پورو داءُ لڳو.

ڪيڪئي هاڻي منٿرا کي عزت ڏيئي هر هر پڇڻ لڳي ۽ سندس ڳالهہ تي ائين موهجي ويئي جيئن هرڻي سني مٺي راڳہ تي موهجي آهي. جيڪي نيٺ هر، ڪيڪئي جي مت بہ اهڙي ٿي ويئي. منٿرا ڏسي خوش ٿي تہ هاڻي سندس مکر سڦل ٿيو آهي.

تو چيو: سيتا رام برابر مت نہ جڻ سنسار سراسر.

وقت ڏيهي ويو اڳہ سو راڻي!
دسرٿ ساڳيو متان ڏسون جاڻين!
مَنَ ڪيڪئي جي جادو پيئو "ست ورهي" گرهہ ايوڌيا وِيئو.

تو کهر ڦالڻ واري نہ اڳڙ لي ٺاهر آهي، لهڪري ڏجاڻ لي. برابر رام ۽ سيتا جي برابر سمار ڪر ڏاڪرلهي. راڻي صاحب، اهو وقت گذري ويو! دسرٿ جو پيار بہ متان اڳون سمجهين! داسين جو جادو سڦل ويو! ايوڌيا متان ساڍ ست ورهي اچي ڪڙڪي!

سورج، ڪمل جيئن پاڻي سياري

جل بن گرمي چڙهي تنهن ساڙي!
جڙ ڪوشليا اُکيڙڻ چاهي هَليئن نہ جي تون هاڻ ساڳاهي!

سورج، ڪمل گل جي سياري ۾ پالنا ڪندو آهي. پر پاڻيءَ نہ ملڻ ڪري ساڳي سورج جي گرمي کيس ساڙيندي آهي! رعيت جي پاڙ کي ڪوشليا هاڻي اکيڙڻ چاهي ٿي! لوڪ الهيءَ جو وچار هوش سان ڪرڻ گهرجي.

تو چنتا نہ سهاڳ پل، وس جاڻين بس راءِ!
من ملين پرمڪ مٺو اڱين ٿيو راءِ سياءِ!

لوڪي سهاڳ جي پل جو گهمنڊ آهي! تون دسرٿ کي پنهنجي وس ۾ سمجهين. پر هن جو من هاڻي ٻئي ويو آهي! تون هنجي ڪمت کي نٿي جاڻين!

چتر گنڀير آ ڪوشليا راڻي قل ورتو تنهن وجهہ سياڻي.
پرت کي پيڇي راءِ ناناڻي نٿي ڪوشليا حرفت جاڻي!

ڏاهي، پر گنڀير نہ ڪوشليا آهي. وقت جو لاڀ هُن ورتي ڇڏيو! پرت کي ناناڻي ۾ اتهيءَ چالاڪ راڻيءَ جي حرفت موڪليو آهي. اجا ٿي جڙ نہ ڪوشليا سادي آهي! جنا نہ چالاڪيءَ مان جاڻي ٿي ڪاڏ!

" راڄ تلڪ ٿئي، ڪني ڪنور ڪنئي مچايو هيڏو شور!"
ائين سمجهي لڳي ڪيڪئي کي ڪاوڙ
آئــي رن ٻيجڙي ڪهڙن ڦٽاوڙ!
"وري چوندين ته ڪجهه، سمجهين پاڻ!
وڍي ڇڏيان بس، تنهنجي زبان!"

رام جي راڄ تلڪ وقت منٿرا کي ڪروڌ ۾ ڏسي ڪيڪئي کي سخت ڪاوڙ لڳي. منٿرا ته چُپ رهي. ڪيڪئي چيو ته اُڙي رَن ڪهڙن ڦٽاڻ واري، وري جي ائين چوندين ته زبان وڍي ڇڏيندي سانءِ!

ڪاٽــي، ڪــوٽــي، ڪُبڙي ڪٽل، ڪُچال، اڌيـن!
تنهن وڏيـــڪ داسـي ڏسي مشڪي انـــدر ملين.

ڪيڪئي، منٿرا کي ڪٽل ۽ ڪنور سمجهي ۽ وري داسي جاڻي، اندر ۾ ٿورو مشڪي. ڇو ته داسين جي اها عادت ٿي ليندي آهي.

پريا، وچن چئي توکي سيکاريو تو سپني ۾ ون ڪروڌ نه آيو.
منگل دائڪ ڏينهن اُهوئي چيو توجيڪو، اچي سگهوئي.

اي پريا، مون توکي سکيا ڏيڻ لاءِ اهي ڪوڙا وچن چيا. توکي ته مونکي سپني ۾ به غصو نه آيو آهي. اُڙي چريي، سڀ ڏينهن لي اهي وچن ته چيا آهن. شال اهو شڀ ڏينهن سگهو اچي، جڏهن تنهنجا وچن سچا ٿين ۽ پيارو رام ۽ وراڄ ٿئي!

سدا سُ سيوڪ ننديو آ پاٽي ونش سوريه آ ريت اِهائي.
راڄ تلڪ ملي رام سپاٽي
گهري وٺ جيڪي کپيئي، سو هاڻي!

ڪندو ڀاءُ ته سيوڪ جي برابر آهي! رگهونش جي اها اصل کان ريتي آهي. جي ڪيڪئي اها ڳالهه سچي آهي ته سياڻي رام کي راڄ تلڪ ملندو ته ڀوءِ اُن سياڻي جي ڪدوان هاڻي ٿي من مانيو انعام گهري وٺ!

سڀ ڪوشليا سپ ماتائون رام تو سمجهي، چوان ٿي آءُ.
مونسان تنهن آ پيار وڏيڪ ورلي پريکيا چوان ٿي نيڪ.

رام جو ته اهو سڀاءُ آهي ته هو سڀني مائرن کي هڪجهڙو سمجهندو آهي. مان سچ ٿي چوان. هن جو مونسان ته ڏاڍو وڏيڪ پيار آهي. مون هن جي پريکيا ڪيترا ڀيرا ورلي آهي.

منش جنم جي ٻيهر ڏين رام سيه سَمر پُٽ تنهن ٿين!
پراڻن کان وڌ پريه آ مونکي ڪَسُ ڪهڙي، جي تلڪ انهيءَ کي!
ڪريان وينتي سدا اِهائي "رام تلڪ "ڏيان سين وڏائي.

مان ته سدائين پرارٿنا ڪندي آهيان ته جي مونکي ٻيهر منش جنم ملي ته ٻوءِ رام ۽ سيتا جهڙا پٽ ۽ نهو ملن. رام مونکي پراڻن کان به پيارو آهي. هنکي جي راڄ تلڪ ملندو ته ڪهڙو نقصان آهي؟ مان ته راڄ تلڪ جون سڀني کي واڌايون ڏينديس.

پـرت قسم توکي وجهي چوان سکي، چؤ سچ.
خوشيءَ سميه رنج ٿي ٿئين ڪارڻ ڪـو آ ڳجُ.

اي سکي، توکي ڀرت جو قسم آهي. مونکي سچ ٻڌاءِ ته رام جي تلڪ لڳ سان مونکي ڪهڙو نقصان پهچندو؟

ٻيرين ٻيري آش پچائي چيو ته مونکي "چپ ڪنائي".
ٻي جپ هاڻي آئيان ڪٿان شبد وٽن تـو، ڪيان جتان!
چڏيو لوڙي هيءَ بس ڪاپار تـو سک لءِ ڏک سمان اپار.

شهر جو ھھڙو ناٽ ۽ سجاوٽ ڏسي منترا ٻڇڻ لڳي تہ ھيءُ ڇا ٿي رھيو آھي؟ رام تلڪ جو ٻڌي، جلي ويئي! اندر ۾ تہ ڪيس اھا ڳالھہ پسند نہ ھئي ۽ ٻاھران پيئي چوي تہ ڀلو ڪم ٿيو!

ڪيو ويچار ڪُٻڙ ڪُجات وچ آھہ رھي ھڪ رات!
ڏسي وڻ ماڪي ڀلن آشانت
چاھي، ملي مون ھيءَ ڪنھن ڀانت.

ويچار ڪرڻ لڳي تہ فقط اڄوڪي رات وچ آھي! اھو ڪم ڪيئن ٿيندو؟ جيئن ڀيلڻي وڻ ۾ ماکي ڏسي چاھيندي آھي تہ اھا ڪيس ملي ۽ سندس من آشانت ٿي پوندو آھي، تيئن منترا ڪي بہ ڳڻتي ورتي ويئي.

پرت ماءُ وٽ وئي غمگين پڇيو ڪيڪئي ٿون دک آڌين!
جواب نہ ڏئي ۽ رڳو پيئي روئي
نار چريتر ڪري منھن ڌوئي.

نيٺ ھوءَ پرت جي ماتا ڪيڪئي وٽ ويئي. ھن گھڻو ئي ڏانڊوليس ۽ ھيءَ رڳو پيئي روئي ۽ نار چريتر پئي ڪري. ورندي ڪابہ نہ پيئي ڏئي رڳو سڏڪا پيئي ڀري!

ڪِلي چيو راڻي: آڙي مت موڙھل
پتي ٿوسان آھہ اڄ ڙنل!
يا تہ وري ڏني لڇمڻ سزا اِن بڪواٽ جي لوڙ جزا.
تڏھن بہ مات ڪري نہ پاپڻ
دکھيون ٺوڪون ڏئي جنبين ڪا نانگڻ.

ڪيڪئي ڪيس چيو تہ اَڙي مت جي موڙھل، ٻڌاءِ تہ ٿوسان ويٺن ڪيڙي آھي؟ پتي تہ ڪونہ رٺو اٿيئي؟ ھا، ھا. مون ھاڻي سمجھو. لوڪي لڇمڻ سزا ڏني آھي! تڏھن بہ ڏائڻ مات نہ ڪئي. رڳو نانگڻ وانگر پيئي ٺوڪون ڏني.

ٻڌندي ٻس راڻيءَ پڇيو رام ڪشل، مهيپال!
ڀرت، لڇمڻ يا شترگهن ڇا ڪيڙي، خوش حال!

هاڻي راڻيءَ کي خوف ٿيو ۽ پڇيائين ته رام ته خوش آهي؟ راجا جي طبع ته ٺيڪ آهي، ڀرت، لڇمڻ ۽ شترگهن ته چڱا ڀلا آهن؟

لڇمڻ ڀلا مون ڏنڊ ڇو ڏيندو؟
ڏنڊ ڏيڻي ٻہ ڇا هڻُو وٺيندو؟
ٻنُ ٻلي جي جيئان ٿي ڇو؟ ڪو ٻن جڳ پرڏسان نہ ڪو!
رام چڏي، اڄ ڪشل نہ ٻئي جو ڪٿس راجا ڏو راج ڪري ٿو!

ڪيڙيءَ ٿڌهتي ڇو ته لڇمڻ ڀلا مونکي ڏنڊ ڇا لاءِ ڏيندو؟ مان ٻئي جي ٻل تي اڙرولي ٿي جيئان! لوڪاسواءِ مان ٻئي جي پرواه ڪي ڇا لاءِ ڪريان؟ اڄ ته رام جو ئي ڪشل آهي! راجا ڪيس ڏو راج ٻڌائي ٿو!

تُل ڪوشليا ڪير سڏائي؟ گهمنڊ ٿنهنجو ويو مونکان ڇڏائي.
وڃي ٿهار اڄ انجو سُک جو مـن منهنجي آهي دک!

اڄ ته وڏالا ڪوشليا راڻيءَ جو اول ٻالا ڪير آهي! مونکي جيڪر لوٽي ٿاڙ هڻ، سو وسندو رهيو! ڇو؟ ڇاڪاڻ جو اڄ تہ هاڻي ڪوڪو ٿنجي ٻمن! اڄ سڀڪي اڄ منهنجي الدر ۾ جهالي ٻالي ڏس! ڪيڏو دک آهي، سو مان ٿي ۾ ڄاڻان ٿي!

ٻٽ پرديس نہ ٿوکي ويچار ٻاڻ ڪي ڇاڻين راڻ جو پيار!
لله ڪرين ۽ ٻلي سک ماڻين راڻ ڪيٽ نہ ذرو سياڻين!

...، انهيءَ پرديس ۾ آهي، اڄ هيءَ مؤج جون لهرون ٿي ڪرين! ڇو؟ ڇاڪاڻ جو ...، راجا کي پياري آهن! اي سادي ڪمڪتي، ٿون راجا جي ... سياڻين! اوشان دوکو ڪيو آهي!

اِها خوش خبري ٻڌي ڀرت رام وٽ آيو. رام گهڻي آدر سان
کيس ڳلي لڳايو.

وڃن هرجا پيا منگل واڄ شهر سڄي اُتسو ڀؤ راڄ.
ڀرت اچڻ جو رکو انتظار نيتر ڦل پائي راڄ دربار.

شهر سڄي ۾ آنند جا واڄا وڄي رهيا هئا ۽ اهڙو آنند ڇانيل هو جنهن جو
ورڻن ڪي نٿو سگهي. خاص ڪري رام ۽ سيتا کي فقط ڀرت جي اچڻ جو انتظار
هو ۽ هن جي اچڻ سان سندن نيتر نهال ٿين ها.

واٽ، ڳلي، گهر، گهاٽ ۽ ڪوچي ڇوي هرڪو شل ڀرت اچي.
لڳن الائي ڪاهه ڪهڙي ڏهل پوڄن وِد، ٿئي ڪاج سڦل.

گهرن گلين ۽ ڪوچن ۾ اهائي چرچا هئي ته سياڻي لڳن الائي ڪهڙي مهل
ٿئي. وڌاتا اسان جي مراد پوري ڪري.

رام سنگهاسن سيئِه سميت ويهي، نگر چت اِهائي چيتنا.
سڀ چون ٿئي لڳن بس هاڻ وگهن وجهن ديو نيچ مهاڻ.

چڙهن سوني جي سنگهاسن تي رام چندر سيتا سميت ويهندو لڌهن تي
اسان کي آرام ايندو. مهاڻ نيچ ديوتائون ڪو وگهن نه وجهن! انهيءَ ڪري
هينئر ئي لڳن ٿئي ته وڏيڪ سٺو آهي.

اُنهن وٽيو نه ايودڌيا اوج
چور وٽي نه جيئن چنڊ جو چوج.
اڳيان سرسوتي سيس نوائي ڪن ونيه پلؤ ڳچيءَ ۾ پائي.

شايد نيچ ديوتائن کي ايودڌيا جو اوج نٿو وڻي! جئين چور کي چنڊ جي
روشني نه وڻندي آهي. سرسوتي اڳيان هنن ڳچيءَ ۾ پلؤ پائي ٻاڏائنا ڪئي!

مشڪل اسان جي جيئن تري ماتا رک تون لاج ۔
راڄ ڇڏي رام بن وڃي ڏيون ٿين سڀ ڪاج ۔

اي ماتا، اسانجي هيءَ وينتي ٻڌ، اسان جي مشڪل ٽار ۽ رام کي راڄ ڏياءِ ٻڌران بن ۾ موڪل ته جيئن اسانجي ڪامنا پوري ٿئي ۔

وار وار ڇهي چرن سرسوتي
ننک ٿي پئي سا ايوڌيا موتي ۔
اوچ گهٽو ٻر نيچ اسٿان ڏسي جلن بس ٻئي جو شان !

اهن جي پرارٿنا ٻڌي سرسوتي ديوتائن کي ڪوتاهه نظر سمجهي ايوڌيا هلي. سرسوتي چيو ته هي ديوتائون رهندا ته اوچي اسٿان تي آهن پر آهن سڀ ڪوتاهه نظر. ٻين جي وڏائي ڏسي ڪين من ۾ جلن پيدا ٿيندي آهي ۔

اڳتي ڪرم ڪجي ٻوءِ ڪيئن چرتر رام ڪوي ڳائن ڪيئن؟
خوش ٿي نيٺ ايوڌيا آئي ٻلي ڪرتئي ٻين دشا ڏکدائي ۔

سرسوتي چيو ته ڪري ڪوڙي ريت رام جي بن وڃڻ جي ڪٿا ورنن ڪندا ؟ هوءِ پرسن چت ٿي ايوڌيا آئي ٻوءِ پل ته ٻين جي حالت ڪيئن نه ٿئي!

نانءُ منٿرا مند مت سَکي ڪيڪئي هئي هڪ ۔
اپجس ٽنهن پاتي وجهي آهڙي پياري پِڪَ ۔

راڻي ڪيڪئي جي هڪ داسي منٿرا، جنهن جي ٻڌي نهايت ملين هئي، تنهن کي ڪلنڪ ڪرڻ لاءِ وڏانا سندس من کي خراب مت ڏيئي ۽ الٽ پلٽ ڪري هلي وئي!

ڏسي منٿرا نگر سينگاريو سچي سجاوٽ جنهن من ٻاريو ۔
پڇڻ لڳي "هيءُ ڇا جو ناٽ ؟"
رام تلک ٻڌي، ٿي وئي ماٺ ۔
دل اندر رُ ڏاڍو جلي ٻاهر ڏسو چوي "ڀلي، ڀلي ۔"

اها خوش خبري ٻڌي اڇڻ شري رام وٽ آيو. رام گهڻي آدر سان
ڪيس گلي لڳايو.

وڃن هرجا پيا منگل واڄ شهر سڄي اُتسؤ پوُراڄ.
ڀرت اچڻ جو رکيو انتظار نيٺ ٿِل پائي راڄ دربار.

شهر سڄي ۾ آنند جا واڄا وڄي رهيا هئا ۽ اهڙو آنند ڇانيل هو جنهن جو
ورڻن ٿي نٿو سگهجي. خاص ڪري رام ۽ سيتا کي فقط ڀرت جي اچڻ جو انتظار
هو ۽ هن جي اچڻ سان سندن نيٺر نهال ٿين ها.

واٽ، گلي، گهر، گهاٽ ۽ ڪوچي چوي هرڪو ڀرت اچي.
لڳن الائي ڪاهه ڪهڙي ڍل پوڄن رِڌ، ٿئي ڪاج سڦل.

گهرن گلين ۽ ڪوچن ۾ اهائي چرچا هئي ته سياڻي لڳن الائي ڪهڙي مهل
ٿئي. وڏاتا اسان جي مراد پوري ڪري.

رام سنگاسن سيته سميت ويهي، نگر ڇٽ اِهائي چيٽ.
سڀ چون ٿئي لڳن بس هاڻ وگهن وجهن ديو نيچ مچاڻ.

سنگهاسن تي رامچندر سيتا سميت وهندو ڏهن ني
چڙهن سوني جي ديوتائون کو وگهن نه وجهن! انهيءَ ڪري
اساڪي آرام ايندو. مچاڻ نيچ
هيٺئر تي لڳن ٿئي نه وڌ يڪ سٺو آهي.

اُنهن وٽيو نه ايوڌيا اوڄ
چور وٽي نه جيئن چنڊ جو چوڄ.
اڳيان سرسوتي سيس نوائي ڪن ونيه پلؤ ڳچيءَ ۾ پائي.

شايد نيچ ديوتائن کي ايوڌيا جو اوڄ نٿو وڻي! جئين چور کي چنڊ جي
روشني نه وڻندي آهي. سرسوتي اڳيان هٿن ڳچيءَ ۾ پلؤ پائي براڻتا ڪئي!

ٻڌ ورتي. رام شيل سياڻ مـڌر وچن هـسي چيا مئراڻ .
ساج سجايا سڀ مهراج چاهي ڪرڻ تو ٽـو يُـوراج .

الين چئي وسشٽ رام جي ڪن ۾ شيل جي نيڪي ڪئي . پوءِ رام کي چيائين ته راجا دسرٿ لوکي ٻوراج بنائڻ چاهي ٿو.

ڏينهن اچوکو برهمچريه پال شڀ ڪارج ٿئي پورو مثال .
چئي الين ٻر ويو دربار رام کي دل ۾ ٿيو ويچار.

اي رام. اچوکر ڏينهن برهمچريه ۾ رهج ته جيئن اهو شڀ ڪارج سک سان سمايت ٿئي. الين چئي وسشٽ راج دربار ۾ ويو. اها ڳالهه ٻڌي رام کي حيراني ولي وئي !

پوجن ، راند ۽ کاڌو گڏ ويڙهه، اُٺڻ، کٽي سمهڻ کي چڏ .
ڪنگڻ جٽيا ۽ ٻڻ وواهه ساڻ ساڻ گـڏ سـڀ اُلساهه .
گـڏ چاواسين پائر چار پـوءِ پـلا مـان چـو حقدار!

ته جيئن حالت ۾ اسين گڏ چاواسين، گڏ راند ٻون کيڏون سون ، اُٿيا ويناسين ۽ سمهڻ جي ڳالهه کي ته ڇڏي ڏيو. جٽيا، ڪنگڻ ۽ وواهه به سڀ گڏ ٿيا. پوءِ راج گدي ۽ جو حقدار مرالکي ڇو ليکيو او وڃي ؟

خامي جا رگهونش اندر ڪن ننڍو ڇڏي، وڏي راج ڏين .
ڏسي پريم وس رام پڇتاءُ مٽيو ڀڳتن جـو ڪُٽل سياءُ !

رگهوبنش ۾ اها ئي ته خاص خامي آهي جو ننڍي کي رهتي وڏي کي راج جو حقدار مڃيندا آهن. رام جي اهڙي خيال ڀڳتن جي من جون سڀ مدا ٻون ڏور ٿي ڇڏيون !

ليڇمڻ آيـو تنهن سمي مـگـن پـريـم آنند .
عزت ڏني پريه وچن چئي سورج ڪل جي چند .

جوڙي مڌر واڻي ، چنڊ جھڙو سندر منھن ، ھرڻ جھڙيون اکيون ، انھن سڀ ارڪانن وارين استرين سي منگل جا گيت پيون ڳائن ۽

وسشٽ منيءَ رام راھم ڏيکاريو   راج نيت، راج ڌرم سيکاريو ۽
گرو اچڻ جو ٻڌي سري رام   در ٻاھر اچي ڪيو پرڻام ۽

راجا دسرٿ وسشٽ منيءَ کي گھرايو جنھن اچي رام کي راجنيت ۽ راج ڌرم جي سکيا ڏني ۽ رام جڏھن گروءَ اچڻ جو ٻڌو تڏھن ادب ڪرڻ خاطر ٻاھر دروازي وٽ اچي گروءَ جي چرڻن ۾ جھڪيو ۽

ارگھه وٺي گر اندر پڌاريو   سورھن پرڪارن پوڄي وھاريو ۽
سيتا سميت گرچرن ڇُهي   ھٿ جوڙي رھيو رام وٺي ۽

گروءَ کي ارگھه ڏيئي رام کيس اوچي آسڻ تي وھاريو ۽ تمام گھڻي عزت سان سيتا سميت سندس چرن ڇُهيا ۔ ڪمل جھڙا نرم ھٿ جوڙي رام چوڻ لڳو:

سيوڪ گھر جي سوامي اچي   شُڀ ٿئي ۽ آشپ پڄي ۽
تڏھن ٻه گُر ھو نيڪ اِھو   ڪٺيا گھرائي مون سکيا ڏيو ۽

اي گرديو، جيڪڏھن سيوڪ جي گھر سوامي اچي ۽ سيوڪ جون سڀ ڀلايون ٿيل سمجھڻ گھرجن ۽ سڀ آشپ مٽجي وڃي ۽ پر موٽڪي ۾ نيڪ انيءَ ٿو لڳي ته اوھين ھن سيوڪ کي پنھنجي ڪٺيا ۾ گھرائي سکيا ڏيو ھا!

سيا ٽپ پريا اِھي وچن ٻڌي   گرو سارھائي رام ۽
چونه الين ٿون رام چئين   ھنس ونش سک ڌام ۽

اِھي لفظ ٻڌي گرو وسشٽ رام جي نيڪي ڪئي ۽ چيو ته اي رام، تون چونه الين چوين جو اھيئي لفظ تنھنجي منھن ۾ ٻون ٿا ۔ سوريه ونش ۾ الين ئي ھلندو آيو آھي ۔ تون ته سوريه ونش جو شرومڻ آھين!

ٽڙ ورٽي رام شيل سياڻ مـُـدر وچن هـــي چيا منراڻ .
ساج سجايا سڀ مهراج چاهي ڪرڻ ٽو نـو يُـوراج .

الين ڇٽي وسشٽ رام جي ڳالهه ۽ شيل جي نيڪي ڪئي . پوءِ رام کي چيائين تہ راجا دسرٿ توکي يوراج بڻائڻ چاهي ٿو .

ڏينهن اچوکو برهمچريہ پال شڀ ڪارج ٿئي پورو مثال .
ڇٽي ائين گر ويو دربار رام کي دل ۾ ٿيو ويچار .

اي رام . اچرڪو ڏينهن برهمچريہ ۾ رهو تہ جيئن اهو شڀ ڪار سڪ سان سمابت ٿئي. الين ڇٽي وسشٽ راج دربار ۾ ويو . اها ڳالهه ٻڌي رام کي حيرائي ولي ويئي !

پوجن ، راند ۽ کاڌو گڏ ويهڻ ، اُٿڻ ، ڪٽي سهڻ ڪي چڏ .
ڪنگڻ جٽيا ۽ ٻڻ وواهہ ساڻ ساڻ گـڏ سڀ اُتساه .
گـڏ چاراسين پائر چار پــوءِ پــلا مــان چـو حقدار !

تہ جڏهن حالت ۾ اسين گڏ چاوا سين ، گڏ راند ڪيون سين ، آٿيا ويناسين ، سمهڻ جي ڳالهہ ڪي تہ ڇڏي ڏيو . جٽيا ، ڪنگڻ ۽ وواه بہ سڀ گڏ ليا . پوءِ راج گدي ۽ جو حقدار مرنکي ڇو ليکيو او وڃي ؟

خامي جا رگهونش اندر ڪن نندي وچڏي ، وڏي راج ڏين :
ڏسي پريم وس رام پڇتاءُ متيو ڀڳتن جو ڪُٽل سياڻ !

رگهوڻش ۾ اهائي تہ خاص خامي آهي جو ننڍي ڪي رهڻي وڏي کي راج جو حقدار مڃيندا آهن . رام جي الهيءَ خيال ڀڳتن جي مـن جون سڀ مدا ٻون ڏ ولي ڇڏيون !

لڇمڻ آيــو تنهن سمي مـگـن پــريـم آنند .
عزت ڏني پريہ وچن ڇٽي سورج ڪل جي چند .

اهي لفظ سيني وزيرن کي وڻيا، ڇو ته سندن خواهش جو وڻ هاڻي ڦريو آهي! هنن ٻڌ وڌيڪ چيو ته سائين، يڳوان ڪري جيئن اوهان جي عمر ڪروڙ ورهيه ٿئي!

سڀ منترين راجا چيو آهه ضروري جو.
رام راج اُتسو ڪجي جلد ڪريو سڀ سو.

سيني وزيرن کي راجا چيو ته جيڪي به ضروري هجي سو اُتسو مناڻ لاءِ ڪيو وڃي.

وسشٽ چئي پڻ منتري ٻاڻي سڀن تيرٿن جو آڻيو پاڻي.
اوشڌ مول، ڦل ڦول انيڪ منگل دائڪ ناڻو به نيڪ!

وسشٽ پوءِ چيو ته سيني تيرٿن جو جل حاضر ڪريو. تنهن ڪانپوءِ وري اُوشڌين ۽ ڦلن ڦولن جا نالا ورتا.

خبر انهيءَ ڇڏي خوشي ڦهلائي خوشي اها نه اوڌ سمائي.
سڀيه رام انگ شڀ نشانيون
ڏينهن ڳڻيندي راڻيون وهاڻيون!

سڄي ايوڌيا ۾ انهيءَ خبر خوشي ڦهلائي ڇڏي. اها خوشي تمام اُلل هئي. رام ۽ سيتا جا انگ ڦڙڪڻ لڳا ۽ شڀ سڳڻ ٿيڻ لڳا.

ڀرت اچڻ جا اِهي اهڃاڻ سڀيه چوي، سِڪ، اُمنگن ساڻ.
ڏينهن گهڻا ٿيا ناناڻن وئي انگ ڦڙڪڻ جا سبب اِهي.
رام چوي آ سڀيه وشواس پريتم ايندو، مَنُ اُداس!

پهنجا انگ ڦڙڪندا ڏسي ٻئي هڪٻئي کي چوڻ لڳا ته اهي اهڃاڻ پياري ڀرت اچڻ جا آهن، جنهنکي ناناڻن وئي گهڻو وقت ٿي ويو آهي. رام چيو ته هاڻي پريتم جلد ملندو ڇو جو دل تڙڦي رهي آهي.

پرت برابر ڪير پيو پيارو   انڪ ڦرڪڻ جو اِهو اِشارو.
رام ڪي سوچ اِها ڏينهن رات   رهي ڪيئونڻي جئين آنن تات.

پرت کان وڌيڪ اسان کي ڪير پيارو آهي! رات ڏينهن اِهائي تات ٿين. جئن ڪڇوءَ کي رات ڏينهن آنن جي ڳڻتي هوندي آهي.

تنهن اوسر منگل پرم خوش راڻيون ٿيون سڀ
سمنڊ اُمنگ لهريون لمن چنڊ وڌي جئين نسڀ!

رام جي راڄ تلڪ جي خبر سڄي شهر ۾ پکڙجي وئي ۽ سڄو راڄ محل خوشيءَ ۾ جهومڻ لڳو، جيئن چنڊ کي وڌندو ڏسي سمنڊ لهرون ماريندو آهي ۽ اُمنگ ۾ اُڇلي پوندو آهي.

پهرين محل جنهن خبر پڌائي
ڏاڻ مليا مٽيا مٽيون جهجهائي.
راڻيون من خوش ڏاڍيون ٿين   پيون سينگي سڪ ساج سڄن!

جنهن ماڻهو اِها راڄ تلڪ جي خبر پهريائين محلات ۾ پهچائي تنهن کي ڏه سون، هيرا، موتي، وغيره جام مليا. سڀ راڻيون خوشيءَ جي مستيءَ ۾ مست ٿي ويون. جڻ تہ سرير مان بجلي گهمي وئي هجي. سڀ خوشيءَ جا سامان لاهي رهيون هيون.

وار وار گهٽيتي ڏيائن   پلوُ وجهي گلي ۾ پيون پاڙائن.
طوطي جان مک منڙي ٻاڻي   چنڊ مکڙو ۽ سندر پيشاني!
مرگهہ نئڻيون جن اهي نشان   ناريون، ڪن شي منگل گان.

ڪيتران شنڪر کي پرارٿنا ڪرڻ لڳيون ۽ گلي ۾ پلوءَ جو پلاند وجهي پاڙائڻ لڳيون تہ شل اسان جو اِهو منگل ڪارج سڦلتا سان پورو ٿئي. طوطي

هڪ اَڀلاش رهي مـن منهنجي
جيئي چرن پوري ٿيندي تنهنجي.
پاڻ ئي راضي ٿِـي گُروهاڻ وچڻ جي آگيا گهري نذان.

منهنجي اندر ۾ بس هڪ ئي اِها اَڀلاشا آهي، جا پڪ اٿم ته توهان جي چرن ڇهڻ سان پوري ٿيندي. پاڻ ئي گروءَ کي راضي ڏسي راجا موڪلايو.

سڀ ڪلياڻ تنهنجا ڪندو تو جَس ناماچار.
ڦـل سيوا تنهنجو ڏئي ٿـوکي مـن انوسار.

آسيس ڏيندي گروءَ چيو ته اي راجا تنهنجو ناماچار ئي تنهنجو ڪلياڻ ڪندو؛ تو جيڪا سنسار جي سيوا ڪئي آهي، انجو ڦل تنهنجي من جي خواهش کي پورو ڪندو.

گُر پنهنجي کي پرسن جاڻي ڪئي ارداس چئي منڙي واڻي.
ناٿ رام يوَراج بڻايـو ڏيو آگيا ته ڪجي سڀ سعيو.

گروءَ جي آشيرواد بڌي ۽ پرسن چت سمجهي هـن مٺن وچن سان وينتي ڪئي: اي سوامي، هاڻي رام کي يُوَراج بڻايو. آگيا ڏيو ته انجو ٻلو ڪجي.

مون جئري ئئي اُئسو پورو نيتر ڦل پائي لوڪ سمورو.
تو پـرساد شِوَ آس پُجائي آهه رهيل من اِجا اِهائـي!

منهنجي جئري اها آس به پوري ٿئي ۽ لوڪ نيتر ڦل پائن. پگوان شنڪر توهان جي آشيرواد سان سڀ خواهشون پوريون ڪيون آهن. باقي اِها مراد رهيل آهي.

پـوءِ نه ڳڻتيءَ نئون ٿِـي سريـر رهي يا نه بہ رهي!
دسرٿ وچن ٻڌي سُهايا نرپ، سيئي سي مون من ڀايا.

سريرجي هاڻي ڳڻتي ڪانهي. اُهو رهي، يا نه رهي مونکي پڇتاءُ بالڪل

نه ليندو. اهي لڇڻ ٻڌي وسشٽ خوش ٿي چيو:

جنهن رمڪ ٿي ٻوءِ پڇتائن   ٻنا پڇن نه جاڻن وڃائن.
پُٽ تنهنجو ٿيو ديهي ٻائي   گهر تنهنجي ٻيو ڪيلي سهائي.

اي راجن، جنهنجي ٿالي نه خوش ڪري پڇتاءُ ليندو آهي ۽ ڀڳتي ڪرڻ ٻنا من جي جلن نه وهندي آهي، سو رامچندر تنهنجي گهر ۾ تنهنجو پٽ ٿي آيو آهي. اڳيان ۾ ڪيلي رهيو آهي ۽ شڌ ٻرهم جي واٽ وٺي رهيو آهي.

ديو مدار نه ٻنهه ڪري   ڪرت سجايو ساج.
سا گهڙي آ شيپ مگن   رام ٻڻي يُوراج.

اي راجن، اهو ڪم جيترو جلد ٿي سگهي اوترو جلد ڪيو وڃي انهي وچ، وهي تياري ڪريو. خوشي ۽ سچو آنند تڏهن ايندو، جڏهن رام يوراج ٿيندو. اللہ مورتن واپارڻ جي نه ضرورت ٿي ڪانهي.

راج مندر جڏهن راجا آيو   سمنت سهت ٻڙ پنجن گهرايو.
جيه جيه چئي سيني سرنايو   شيپ احوال ٻوءِ کين ٻڌايو.

راجا خوش ليندو محلات ۾ آيو ۽ اتي سمنت، وڏو وزير ۽ ٻيا پنج وزير گهرائي کين اها شيپ خبر ٻڌائين. سڀني جيه جيه چئي ۽ سر ڪي جهڪايو.

ٿي پرسن گـر وسشٽ چيو   رام وچي يوراج ڪريـو.
پنجم اوهين جي پسندي ڏيو   شيپ ڪارج ٻوءِ جلد ڪيو.

اڄ مولڪي گروءِ وسشٽ آڪيا ڏني آهي ته رامچندر کي يوراج بڻايان. جيڪڏهن توهان پنجن وزيرن کي اها ڳالهه پسند هجي ته ٻوءِ جيترو جلد ٿي سگهي، اوترو جلد انهيءَ ڪارج جي تياري ڪريو.

ٻـڌي راڻ جا اهـي وچـن   وڻ ڪامنا ڦـريا سندن.
سين وزيرن چيو هٿ جوڙي   اوهين جيئو شل ورهيه ڪروڙين.

رِڌ، سڌ، سمپ وهن نديون جت،
اوڌ سمنڊ ۾ وچيو پـون نت.
پُرواسي اُت رهن مٽيون نيچ اوچ سڀ جاتيون گهٽيون.

رڌين سڌين ۽ سک سمپتيءَ جون نديون اُمنگ سان پرجي وهڻ شروع ٿيون ۽ وڃي ايوڌيا سمنڊ ۾ پرويش ڪن ٿيون. انهيءَ نديءَ ۾ انيڪ مٽيون ۽ هيرا جدا جدا جاتين جي روپ ۾ رهن ٿا.

سڪين ۽ سهيلين سهت ماٿائون
پيا ڳــ درخت قليو قليو جاٿائون،
رام روپ، گڻ، شيل، سڀاءَ اُمنگ اچي ڏسي دسرت راءَ،

سڀ راڻيون پنهنجين سکين ۽ سهيلين سميت، پنهنجي پاڳــ جي ونا کي قليو قليون ڏسي ڏاڍي آنند ۾ رهن ٿيون. شري رامچندر جي گڻ ۽ شيل کي ڏسي راجا دسرت پنهنجا پاڳــ پلا سمجهندو آهي جو هنکي هڙو سندر ۽ اُم پت پراپت ٿيو آهي.

سڀ من بس چاهن ائين رام ٻڻي يُوراج.
شنڪر وندنا روزڪن بسرت ٿيو مهراج.

سڀ پرجا پڳوان شنڪر اڳيان روزانو وينتي ڪري پنهنجي پاونا کي پرگهٽ ٿي ڪري ته اي پڳوان، هاڻي راجا برڌ ٿيو آهي. تون ڪيس سمجهه ڏي ته هو شري رامچندر کي يوُراج ڪري.

منگل مـوُل رام پـت جنهنجو
خيال اچي ٿيو هڪ ڏينهن تنهنجو.
ڪٽي آرسي پُجا وڏائي مڪٽ مٿي ڪي رکي پيو ناهي.

سيني سرشٽ جي ڏيڻ وارو رام جنهن دسرٿ جو پٽ آهي، سو هڪ ڏينهن هٿ وڏائي، آرسي کڻي، پنهنجي مکٽ کي لاهي ٿو.

کنن اڳيان آيا وار نريش ڪري ٻڍاپو جڻ اُپديش!
"راجن، رام يوراج بڻاءِ ڪري پڳٽ، سڪ جيون پاءِ".

منهن ڏسندي سندس نظر ڪنن وٽجهو اُڃن وارن تي پيئي! جڻ ته ٻڍاپو اُپديش ڪري رهيو آهي ته اي راجن، هاڻي ٻڍو ٿيو آهين، راڄ پڌ هاڻي رام کي ڏئي، پنهنجي ڄمڻ سڦلو ڪر.

ويچار اهو دل ۾ رکي رهيو موقعي جي تاڙ.
هڪ ڏينهن وڃي وسشٽ وٽ کئي ڪنهن ٿيءَ اُگهاڙ.

راجا کي اهو ويچار دل ۾ رهيو ۽ موقعو ڄاچڻ لڳو. هڪ ڏينهن جيئن هو گرو وسشٽ جي گهر ويو.

عرض اهو آ اي ٿن نائڪ رام ٿيو آ سڀ وِڌ لائق!
امير، وزير، سيئي پُرواسي متر، شترو ۽ داس يا داسي.

۽ هٿ جوڙي کيس ويتي ڪيائين ته: اي سوامي، رام هاڻي سڀ طرح لائق ٿيو آهي ۽ منهنجا سڀ وزير، امير، مٽ مائٽ داس، دانئيون، دوست ۽ پرواسي،

سڀ کي رام پريم جئين مونکي
اوهان آسيس، جڻ ڌاريو ديهه کي؛
توهان سمان سڀ چاهن رام کن ڪرپا پڻ پريم نڌان.

سڀني کي رام اهڙو پيارو آهي، جهڙو مونکي! پٽ ته ڪهڙو؟ جڻ ته توهان جي آشيرواد ديهه ڌاري منهنجي گهر آهي. توهان وانگر سڀ مٿس مهربان آهن.

ديا ڪجواسان ٻچن تي سائين ڏرس ڏئي ڪرتارٿ سدائين.
ائين چئي پٽ راڻين ساڻ موٽيو راڄ نگر نڌان.

اي سوامي، اسان سڀني کي پنهنجا ٻالڪ سمجهي ديا ڪندا رهجو ۽ ٻيا درشن ڏجو. راجا نيڪ راڻين ۽ پٽن سميت سندس پيرن تي ڪري پيو ۽ مک سان وڌيڪ چئي نه سگهيو. پوءِ هو ايوڌيا موٽي آيو.

رام وواهي جڏهن ڪان آيو ايوڌيا سک سمپت وڌايو.
پرڀ وواه جو جو اُتساه ڪري تلسي هت ڪهڙي ساراهه.

جڏهن کان راجا دسرٿ شري رامچندر ۽ ٻين پٽن جو وواهه ڪري ايوڌيا موٽيو آهي تڏهن کان ايوڌيا ۾ سک سمپدا ۾ وڌندي رهي آهي. ڀڳوان رامچندر جي وواهه ۾ جيڪو اُتساهه ماڻهن ۾ هيو، تلسيداس انهيءَ جو هت ڪهڙو ورنن ڪري سگهندو؟

ٻال ڪانڊ سماپت

شري گڻيشاءِ نمہ

گوسوامي تلسيداس

ڪرت

رامايڻ

ايوڌيا ڪانڊ

رَج چرن مستڪ ڌري درسني مَنُ نِهار.
ورڻيان رگهور وِمل جس جو دائڪ ڦـل چار.

مان پوڄيءَ ستگرن جي چرن ڪمل جي رج سان پنهنجي من جي آرسيءَ کي صاف ڪريان ٿو. مان شري رامچندر جي جس جي وياکيا ڪريان ٿو. اها رج ئي چئني پدارٿن ڌرم، ارٿ، ڪام ۽ موکش جي ڏيڻ واري آهي.

رام وراهي جيئن گهر آيو ايوڌيا نت ٿيو ڀاڳ سوايو.
دنيا سڄي پٽيہ بادل ڇايا سک روپي شبہ ميگهہ وسايا.

جڏهن کان سري رام وواهہ ڪري ايوڌيا ۾ پڌاريو آهي تڏهن کان ايوڌيا جا ڀاڳ روز بہ روز وڌي رهيا آهن ۽ دنيا ۾ پڻ منگل شروع ٿيا آهن ۽ چوڌاري خوشيءَ جا بادل ڇانئجي، سنتوش جو جل وسائي رهيا آهن.

برهم، گرو، پتا، پوڄي مائر پائي آسيس ٿيا سڀ خوش پائر.
مک مشڪندڙ مائن نهاريا راڄ دربار پوءِ ڪونئر پڌاريا.

برهمڻ، گرو، پتا، مائا کي پيرين پئي ۽ آسيس پائي سڀ پائر آنند ۾ پرجي
ويا. مائائن سندن مشڪندڙ مک ڏسي آنند پائو. پوءِ سڀ پائر پتا سان گڏجي
راڄ دربار ۾ ويا.

سنان ڪري سرجوءِ اُتم سڀ ٿيا سندر پنيت.
پتا چرنن کي وري وندي گرُو وندنا، گرُو گيت.

چارئي پائر صبح جو سويرو سرجو نديءَ جي پوتر جل ۾ سنان ڪري
سندر پئي لڳا. سڄوئي سرير پوتر ڪيائون. پوءِ وري پتا جا پيهر چرن وندي
گروءَ جي استان لي ويا. چرن وندي سندس مهما جا گيت ڳائڻ لڳا. گروءَ کين
هر هر آشيرواد پئي ڏني.

پتا سڀ پٽ چائيءَ لائي راڄ نيت پيو کين پڌائي.
رام ڏسي خوش سيا ٿي ساري نيتر لاڀ، مک لاڀ اپاري.

راجا سيني پٽن کي چاليءَ سان لڳائي پرير ڪيو ۽ پٽن کين سموري راڄڌانيءَ
جي سکيا ڏني. سموري سيا شري رامچندر جو درشن پائي ڪرتارٿ ٿي ۽ پٽن
آنند ۾ پرجي ويئي. سيني کي درشن جو لاڀ پراپت ٿيو.

وياکي وسشٽ ڌرم اِتهاس جنهن جي راجا راڻين پاس!
وشوامتر ڪرم مـنِ چاٽـي سڪيمتا سان ٿهين وڪاٽي.
مَن سندس هئا پريل انبار تلسي هت ڪيو ٿورو وستار.

وسشٽ ڌرم جو اِتهاس پڌائي لـو جنهن کي راجا ۽ راڻيون چائن ليڻ ۽
پيان سان سڀ پڌن ليون. وشوامتر جا گڻ وسشٽ جي من ۾ گيتيءَ لرب آها
سوڪيمتا سان، تلسيداس چري ٿوڙ هن اچ وستار ڪيا.

وقت گذرندي وڌندو رهيو ايوڌيا منگل چار.
اڏک اڏک سک سمپتي اڏک پڻ بريبر اپار.

جيئن جيئن وقت گذرندو رهيو تيئن تيئن ايوڌيا واج ۾ سک سمپتي ۾ وڌندي رهي. ماڻهن جي هردي ۾ خوشي ئي خوشي هئي. عام خلق جو ۾ هڪبئي سان پريم وڌندو رهيو.

شب مڱن ڏسي ڪنگڻ لاهي اِها رسم پڻ وڏ اُتساهي.
ريس، ڏسي ڪن ديو ديوتائون آوڏ جنم اسين جيڪر پايون.

سڀ لگن ڏسي وسشٽ منيءَ راجڪمارن جي ٻانهن مان ڪنگڻ لاهڻ جي رسم ۾ پوري ڪئي ۽ جا ٻه اُتساهه ڏيندڙ هئي. ايوڌيا جا ڀلا ڀاڳ، ڏسي ديوتائون ۾ ريس ڪرڻ لڳا تہ اسين ۾ جيڪر ايوڌيا ۾ جنم وٺون ها.

وشوامتر وچڻ نت چاهي رام پريم ڏسي نيت نباهي.
گيان تپسيا ساڻ وڏائي وشوامتر رهي، راڄ ڏيکائي.

وشوامتر روزانو وڃڻ جي ڳالهہ ڪندو آهي پر رام جي پريم کي ڏسي ۽ لاءِ نماڻا جي خيال کان ماٺ ٿي ويندو آهي. هو جيڪر ۾ وقت ايوڌيا ۾ رهڻ لئهن ۾ راجا کي سڀ گيان ۽ تپسا ۽ وڏائي جا ۾ آهي؛ سڀ ڳالهيون وستار سان ذهن نشين ڪرائي:

گهڻو رهيو پر نيت موڪلائي وشوامتر مُن هاڻ سِڌائي.
پٽن سوت راڄ نيڪ چوي هليو ٻاهر شهر پير پري!

گهڻو ئي وقت رهڻ ڪانپوءِ آخر وشوامتر موڪلايو. راجا ڀيهجي پٽن سميت شهر کان ٻاهر ايڏائڻ آيو. راجا چيو تہ اي سوامي، هي سمپدا توهان جي ئي آهي. مان توهان جو داس آهيان.

سيئي راڻيون سري رام جا ڪومل انگ ڏسي حيران ٿي ويون ! ۽ چوڻ لڳيون ته ”اي پٽ، ٻڌاءِ ته تون هھڙو ڪومل سرير، تون تاڙڪا راڪسياڻيءَ کي ڪيئن ماري سگھئين؟ ائين چئي شري رام کي ونداڻي ۽ رهيون هيون ۽ پنھنجو پرير ۽ ڏيکاري رهيون هيون.

ڀيانڪ، دشت، راڪاس جي مت نه ڀانئڻ ڪوپاڻ.
ماريــا ساٿين سهت ســپ ماريچ، سباهــو ساڻ.

” پٽ هھڙا دشت ۽ ڀيانڪ راڪاس ۽ اهڙا وير، جي پنھنجي ابرابر ڪنھن کي نه سمجھندا هئا ۽ ماريچ ۽ سباهوُ ته سيني کان ٻلوان هئا، سي تو ڪيئن ماريا؟“

وج پير مُنِ ناري تــاري جنهن اُپما پرلــوڪ پساري.
راج سڀا ۾ شِـوَ ڌن ٽوڙيو پرسرام کي ڪيئن پـڻ موڙيو؟

”اي پٽ، تنھنجي ڪمل چرنن جي رج کي ڇُهندي ڪيئن منيءَ گوتم جي نار اهليا تري ويئي؟ جنھنجي مهما سرگ تائين پکڙجي ويئي! تو ڪهڙيءَ طرح هھڙو مها ڪٺن شو جو ڌنش ٽوڙيو؟ جنھن کي ٻيا راجائون رکڙ چرري به نه سگھيا. تو ڪيئن اُنهن جي گھمنڊ کي ناس ڪيو.“

وِشو وجيہ جس جانڪي پائڻ ۽ پـڻ پائر سيئي وهائڻ.
سپ الـوڪڪ ڪـرم هي تنھنجا
وشوامتر پـرتن پـاڳ اسانجا.

سڄي سنسار جو جس پائڻ ۽ سيتا سان وواه ڪرڻ ۽ ٻيا سيني پائرن کي پرتائڻ، اهي تنھنجا ڪرم الوڪڪ آهن. اهو سڀ ڪجھ اسانکي وشوامتر جي پرتاپ جي ڪري پراپت ٿيو آهي!

رام ٻڌائـي وارتـا ســپ وســتـار سميت!
شِو، وشنو، گُر وندنا ڪري، ڪيو ننڊ آچيت!

ڀڳوان رام، سموري ڪٿا وستار سان ماتائن کي ڪري ٻڌائي ۽ چيو ته اهو سڀ ڀڳوان جي مايا ئي ڪيو آهي. پوءِ ڀڳوان شو، وشنو ۽ گروءَ جي وندنا ڪري ننڊ ۾ ليٽي رهيو.

پرم سندر مک لڳي سدائين بند ڪمل ڪُل سانجهه جيان ڪي.
گهر گهر جاڳن پيون جي ناريون پرسپر ڏين منگل گاريون.

سمهڻ وقت ڀڳوان جو مُک اهڙو سندر ٿي لڳو جهڙو شام جي مهل ڪمل جو گل بند ٿي وڃي آهي! شهر جون اهي ناريون، جي اڃا ٿي جاڳيون سي وري هڪ ٻئي کي پريم مان گاريون پيون ڏين.

ڏري لڳي پيئي سندر سهڻي چنڊ وڇائي چادر موهڻي.
چوي آڪاش نهاري هرڪا "ڏسو نهاري واهه، سندرتا".
سيون نُهن کي رِدي لڪائن نانڪ، مٺين کي جتين چپائن.

اڌ رات جو چندرما جي سيتل روشنيءَ ۾ ايوڌيا نهايت سندر ٿي لڳي. هرڪا راڻي پنهنجي اهڙي کي الڳ ٻئي لڪائي، جيئن نانگ پنهنجي مڻ کي لڪائي ڇڏيندو آهي. هرڪا راڻي رات جي سندرتا جو لطف وٺندي ٻئي ٻري ته ڏسو ته ڀڳوان ڪهڙي نه سندرتا چوڌاري ڦهلائي آهي.

پراٿم ڪال جڏهين پريو جاڳيو "صبح" ڪڪڙ آواز ڪيو ساڳيو.
پيٽ لڳائي رام ڏني نگرواسي پڻ مندر وڃي!

پر ڀاڳ جو، جڏهن ڪڪڙ ساڳيو وڏو آواز ڪيو "ستگور لون" تڏهن ڀڳوان رامچندر آرام مان جاڳيو ۽ سموري ٿڪاوٽ دور ٿيس. الهيءَ مهل پٽن چوڌاري 'رام' ڌني لڳائي ڏني ۽ پرڀات ڦيرين لڳڻ لڳيون. ايوڌيا جي خلق ته پرڀات جو آئي پوتر سرجوءَ ندي ۾ سنان ڪرڻ لاءِ وڃي رهي هئي ۽ اتان موٽندي مندرن ۾ وڃي درشن ڪري رهي هئي.

راجا پيار منجهان ڪنوارين کي سڏي گود ۾ وهاريو ۽ پيار ڪندي گڏ گڏ ٿيو. اهو آنند ڪو پرمانند کان گهٽ ڪين هو.

جنڪ راج، گڻ، سشيل، وڏائي، پريت ريت، پڻ سمپردائي.
پسنَ جسان دسرت اُت ورتي
خوش راڻيون سڀئي نيڪي گهڻي.

راجا دسرت، راجا جنڪ جي گڻ، شيل، وڏائي ۽ سمپردائي جي اُبي ڏاڍي نيڪي ڪئي، جيئن پت ڪندا آهن. اها ٻڌي سڀ راڻيون گڏ گڏ ٿيون.

سنان پٽن سان گڏ ڪري برڌ گهرائي نيات.
ڪارايو پوڄن سين پهر هڪ گذاري رات.

پٽن سميت راجا سنان ڪري، پنهنجي ڪل جي برڌ ۽ بزرگن کي گهرايو ۽ کين ابرير سان پوڄن ڪارايو. اُن مهل پهر رات گذري هئي.

گيت سندر پيون ڳائن سندريون

گهڙيون سندر سکدائڪ گذريون.
سيڪو پان پنهنجي مک پائي پين آچي، پڻ هٿ سان ناهي.
گلي ۾ پائي سگندت مالا خوشي اندر جي ڪري دوبالا.

سندر ناريون مڌر گيت پيون ڳائن. اها رات بلڪل مزي ۾ گذاري چڙ پائون. سيئي ڪاڏو ڪاٿي پان ناهي پنهنجي مک ۾ وڌو ۽ خوشيءَ مان پين کي ۾ پان ناهي آڇڻ لڳو. راجا ۽ سماج اهڙيءَ طرح پنهنجي خوشيءَ کي پيڙو ڪيو.

رام اڳيان سرنائي گهري ويو موڪل سان گهر سُري.
پريم اُتساه ۽ آنند وڏائي سمي آنوُسار سميه وڏائي.

مجلس پوري ٿيڻ بعد ۽ منوهر رات گذاري هرڪو رام اڳيان سر جهڪائي پنهنجي گهر روانو ٿيو. پريم ۽ اُتساه جي ڪهڙي وڏائي ڪجي!

سيِن هر پانتي راڄ سمجهايو مڌر وچنن سان راڻين پڌايو.
گنگيون گانيون رهن گهرجيائين اک کي رکجو چيرجي نائين!

سڀني راڻين کي راجا دسرٿ گهرائي پيار مان ڪئي ته هي ٻهرون ٻارڙون ڏيڻ آهن. هاڻي هن گهر کي ٻهججو گهر سمجهي رهندڙون. توهان سان آلر ۽ ۽ ايڪ وهنوار ڪجو. سندن سڀال اهڙي رکجو جئين ڇپر اک جو بچاءُ ڪندا آهن.

ٿڪل ڏٺت پيارا ننڊ وس وڃي سمهاريو کين.
چئي، ويو آرام گهر مَن هو رام اڏين.

”پيارا پٽ ٿڪل آهن. کين وڃي سمهاريو.“ ائين چئي راجا آرام گهر هليو ويو. سندس من ۾ شري رامچندر جي مورت جڙ اڪري لي هئي.

کيرَ ڦيڻ جان نرم سهايا پوپ وچن پڏي پلنگ سجايا.
موکين جڙت هڻا هنڌ سفيد ننڊ سمهڻ سان اچي نا پيد.

راڻين اهو ٻڌي چار موتين جڙيل پلنگ سجايا. انهن لي کر جي ڦيڻ جهڙيون نرم ۽ سفيد چادرون وڇايون. سمهڻ سان ننڊ اچي وڃي.

پرير سهت پوءِ پلنگ پڌاريو سيج سندر ڏي رام سڌاريو.
آکيا هرهڪ پاڻ کي ڏيکي سمهيا وڃي پوءِ پلنگ سيڪي.

پلنگ ڏي وڃدي رام ڀائرن کي ۽ آکيا ڪئي ته هاڻي وڃي آرام ڪريو. اهو ٻڌي سڀ ڀائر ٻهججي پلنگ ڏي روانا ٿيا.

ڏسي رام جا ڪومل انگ
”پٽ، تارڪا ڪيئن ڪئي ڀنگ؟“
الين مائر پيون رام ڏٺارن پرير اندر جو پيون ڏيکارن!

ماتائن کي ئي هئي جو ههڙيون سندر سهڻن نهرون مليون هئن. انين سيبئي
وهاڻ ڪري محلات ۾ آيا.

لوڪ ريت مائر ڪرن ڪنواريون لڄم آڏيـن!
لڄڻ، خوشي سيبئي من پُسي مُشڪي رام پروين.

ماتائون لوڪ ريت ڪري رهيون هيون ۽ ڪنوارين جو لڄ کان ڪنڌ هيٺ هو. اهو آنند ڏسي ۽ سيتا جي من ۾ لڄ سان گڏ خوشي ڏسي رام ٿورو مشڪيو.

ديـو پتر پوڄن ماتائون مَنَ مـرادون سڀ پاتـئون.
وري گهرن شري رام ڪلياڻ پائرن سهت، جِتي سک ساڻ.

ماتائن ديون ۽ پترن جو پُوڄن ڪيو ڇو جو سندن من جون مرادون پوريون ٿيون هيون. هر ديوتائن کان آسيس پئي رهيون هيون ته شري رامچندر جو پائرن سميت ڪلياڻ ٿئي.

گهرن منگتا وستو جـا دسرت دل سـان پيو ڏئـي سا.
نوڪر، سيوڪ چڙيا ورسائي سڀن مان سڀ کي سيٺ بڻائي.

ڀکاري جيڪا جيڪا شيءِ پيا گهرن، راجا دسرت اها پيو ڏئي. سڀ نوڪر ۽ سيوڪ بخشش ڏيئي ڏيئي شاهوڪار بڻائي ڇڏيائين. ڪنهن کي به دسرت جي راڄ ۾ پنڻ جي ضرورت نه رهي.

ڏئي آسيس ڪن ساک سڀ ڳـائن گڻ مد بار.
اِن پـوءِ گـر برهمڻ ويـا راجا سهت دئـار.

سڀ دان وٺي نيڪي ڪندا ۽ آسيس ڏيندا گهرن ويا. ان کانپوءِ وسشٽ مني ۽ برهمڻ ساڻ ڪري گهر پهتو.

وشوامتر گُر هر پوڄي ناٿ، دنيا ۾ ڪونه سم منهنجي.
راڻين سميت ڪري پوڄا پوري ڪئي پراپت چرنن ڏوڙي!

راجا برء وشوامتر جي برها ۽ لمڪي ڪئي ۽ راڻين بہ ڪيس سر اما-ر؛ سندس چرڻن جي خاڪ سڀني پنهنجي مستڪ تي لاتي.

ڪنوارين ساڻ ڪمار سڀ راڻين سان مهراج.
هرهر پوڄي گرو چرن ڪري آسيس منراج.

ڪنوارين سميت راجڪمار ۽ راڻين سميت راجا هرهر گروء جا چرن پير ڇهي ۽ مني وسشت آشرواد پير ڏني.

ڪئي پريم سان راڄ نيتي پٽ، سمپدا هوس پيو جيڪي.
واجب جيڪي هو، مُن ورلو ڪيو باقي سڀ راجا پرتو.

راجا دسرٿ راجنيتي موجب پٽ، زالون، لهرون، هاٿي گهوڙا وغيره، جيڪي ۽ پيو ولس هيو سو سڀ گروء جي پيت ڪيو. منيء کي جيڪي واجب سمجهڻ ۾ آيو ۽ جيڪي ضروري هو سو ڪيو. باقي سڀ راجا جي حوالي ڪري ۽ آشرواد ڏيئي چوڻ لڳو تہ هيءَ سڀڪجهہ پڪران جو سمجهي سنسار ۾ ورلڻ جڳائي.

سيه رام من مورت ڌاري آشيرواد ڏيئي ڪين پڪاري.
برهمڻ ناريون سڀ گهرائي ڪپڙا، زيور ڪن پهرائي.

سيتا ۽ رام جي مورت هردي ۾ ڌارڻ ڪري گروء وسشت جي آشرم وار جتي وجي برهمڻ استرين کي ڪپڙا ۽ زيور دان ڪيائين.

پوء سهاڳڻ نارين وارو دان مليو ڪن کي دل سارو.
ڪن زيور، ڪن ڪپڙ مٽيون وئي گدگد ٿيون شيون گهٽيون.

انهن ڪانپوء سهاڳڻ نارين جو وارو آيو جن کي دل گهرپو دان ڏنائين. ڪن کي زيور ۽ ڪن کي ڪپڙا. اهي سڀ وٺي خوش ٿيندي ٿيون گهر موٽيون.

راجا ڪنوارين گود وهاري مٿي هٿ ڦيري پيار ڏيکاري.
مليو انهيءَ مهل جيڪو آنند گهٽ نہ هو، پورن پرمانند.

شهر جون سندر نارين آرتي اُتاري ۽ ڪمارن ۽ ڪنوارين کي ڏسي بيحد خوش ٿيون. هر هر پالڪي تان پردو لاهي پيون ڪنوارين ڏسن.

سڀ کي سک ڏيندا ائين پهتا راج دئار.
ماتائون پرڇن ڪرن هرهڪ گهوٽ ڪنوار.

شهر ۾ سرگس ناهي، گهمندي سموري ڄڃ راجا جي محلات ني اچي پهتي جتي مائهن جو انهن ني ڳاهت هو. ماتائن هرهڪ گهوٽ ڪنوار جو جدا جدا پرڇڻ ڪيو. يعني انهين مائرن چئني گهوٽ ڪنوارن جو پرڇڻ ڪيو. اهڙيءَ طرح هرهڪ گهوٽ ڪنوار جو ني پيرا پرڇڻ ٿيو.

ڪرن آرتي وارون وار هر ماتا کي خوشي اپار.
ڪپڙ، مٽيون، گهر، رتن گهڻا تاسي آنند ڪيتن ورٽيان؟

خوشيءَ مان ماتائون هر هر آرتي ڪرڻ لڳيون. اڪين ۾ آنند ۽ سرور ۾ ڀجلي گهميل هئن.

پت ڏسي سڀ ڪنواريون ساڻ هر ماتا هو آنند لذان!
سيم سندر، چپ رام ڏسي هر ماتا ني گهڻي خوشي.
پاڻ کي سمجهن خوش نصيب رامچندر پت سين عجيب!

چاريئي پت ڪنوارين سان ڏسي هرهڪ ماتا کي خوشي ٿي. رام ۽ سيتا جوڙي ڏسي آنند ۾ مگن ٿي ويون. هرهڪ ماتا پاڻکي خوش نصيب سمجهڻ لڳي. هرهڪ ماتا ائين ٿي ٿي سمجهيو ته رام سندس پيٽ جائو پت آهي!

سکيون ڏسي مک سيم سارهائن
ڳائن، نچن، پاڻ پاڳــ پيون پائن!
ديو متان پڻ گل وسائي سيوا پنهنجي اِندريت جاڻائي.

سکيون ته سيتا جي مک ڏسڻ مان ڍاپن ني نه پيون. خوشيءَ مان نچن ۽

سرسوتي سڀ پستڪ ڦولهي شبد ساراه جا تن ۾ ڳولي ۽
ڏسي سندر سيتا رام جي جوڙي
سونهن چوي: منهنجي سونهن آ ٿوري ۽
هار مڃي، اپمان وساري اٿاه حسن هڪ ٽڪ نهاري ۽

سيتا ۽ رام جي جوڙيءَ جي سندرتا ڏسي سرسوتي نه پستڪ ڳولڻ لڳي ۾ اُتي ۾ نه سهڻو شبد ڳولي ئي نه سگهي! حسن ۾ اها سندرتا ڏسي حيرڻ لڳو نه مان نه هئڻ جي اپمان لڳ آهيان. هار مڃي جوڙيءَ ۾ نظر ڪيائي ويهي رهيو!

ويد ريت ڪل نيت سان ارگهه آرتي ڏين ۽
ڪنواريون ڳڏ پوءِ پٽن وٺي مائر محل ڏي نين ۽

ويد رسم ۽ ڪل مريادا پوري ڪنديون ۽ آرتي اُتاريندڙون مائرون گهوٽن ۽ ڪنوارين کي محلات ڏي وٺي آيون!

چار سنگهاسن سندر سجايا ڪامديو جڻ هٿن بڻايا.
تن تي گهوٽ ۽ ڪنوار ويهاري جل گهوريل پي ماءُ دل ٺاري!

چارئي سون ۽ هيرن جڙيل سنگهاسن، جي جڻ نه ڪامديو هٿن سان سينگاريا هئا، تن تي هر هڪ گهوٽ ڪنوار کي وهاري ۽ اُنهن تان گهوريل پاڻي پي خوب آنند پراپت ڪيو.

رام خوشيءَ کان وڌ گهڻو پائن مائر آنند.
وهانءُ ڪري پاڻ سيتي آيا رگهوڪل چند!

ان وقت جي خوشي، نگر جو آنند، محلات جي داسن ۽ داسين جي من جي حالت ڪيئن لفظن ۾ ورڻن ڪجي؟ رام ۽ ٻين ڀائرن کان وڌيڪ خوشي نه

سڀ رڪيون سڌيون ۽ ويد، انساني ديهه ڌاري ارهمڻ روپ ۾ ايوڌيا آيا هئا. سک سمپت ۽ چرڌاري ڇانيل هئي. وڏي ڳالهه ته سيتا ايوڌيا ۾ رام سان گڏ هوندي، ته پوءِ ڪهڙي انسان جي هردي ۾ ڏسڻ جي خواهش پيدا نه ٿيندي؟

ڪري سينگار آيون سندر ناريون
حُسن سينگار لڄائڻ واريون.
ڪلش سمنگل آرتي سجائي ويس مٿي پڻ سرسوتي آئي.

شهر جون سڀ سندر ناريون، جنکي ڏسي جيڪر حسن ۽ سينگار به لڄي ٿي وڃن، ڪلش ڪٽي آرتي ڪرڻ آيون. سرسوتي به ويس مٽائي آئي هئي.

راڄ محل ڪولاهل ڇائي بيان نه ٿئي هت سونهن سپائي.
ڪوشليا گڏ هيون سڀ ماتائون
پريم وس سڌ نه سرير ڪيائون.

سڄي راڄ محل ۾ خوشيءَ جو آواز گونججي اٿيو. ڪوشليا ۽ ٻيون ماتائون آنند ۾ ٻڏجي ويون ۽ سرير جي به سڌ ڪانه رهين.

دان ڏنو پوڄا ڪري گڻيش ونائڪ ديئار.
خوش جيئن ماڻهو سڄو پائي پدارٿ چار.

ماتائن شري گڻيش ۽ ٻڳوان شنڪر جي پوڄا ڪري برهمڻن کي دان ڏنو. سڀني کي ايترو دان مليو جو ڄڻ ته کين چارئي پدارٿ ڌرم، ارٿ، ڪام ۽ موکش پراپت ٿيا آهن.

هيون پريم وس سڀ ماتائون شڪتي، ڦڙتي گهمڻ ڇڏيائون!
رام درس لءِ ڪري اُتاول وري سجائن مال سجايل!

ماتائون گهڻي خوشي جي ڪري ڦڙتي وڃائي ڇڏيائون ٿي ٻيون هيون! هڪ ته رڳي رام درشن جي اُتاول هئي جنهنڪري ڪا سڌ ڪانه ٿي پين.

پيو اهو ناعيل سامان وري وري پيون ناهن!

کني ايڏي ٿي سگهند سرهاڻ ڪکيسر ڪٿوري بيحد چاڻ.
رچي آرتي منگل گان هرڪنهن دل هو پريسر نڌان.

سگنڌيون ۽ اترڌون اچي ڪلون لون هيون جن جو بيان ڪري نٿو ٿي سگهي! آنند سان آرتيون رچايون ويون ۽ هر دل ۾ آنند هو.

منگل سامگري ٿالهن وجهي ليار ماتائون سڀ!
گان مڌرگيالي ڪرن مڌهوش ڏرن ۽ نڀ.

سڀني ٿالهن ۾ منگل سامگري کڻي ماتائون آرتي ڪرڻ آيون. سندن الکن ۾ مڌهوشي هئي. ٿالهن جو آواز آڪاش تائين ٿي پهتو.

سمو ڏسي شُڀ گروءَ پڌايو جيج کي پُر پرويش ڪرايو.
پوڄي گڻيش شِوگرجا ڪماري اندر ٿيو دسرٿ ۽ جيج ساريّ!

شڀ گهڙي ڏسي گروءَ آکيا ڪئي ۽ جنج کي هاڻي شهر ۾ پرويش ڪرايو. گڻيش، شو ۽ پاروتي جي پوڄا ڪري دسرٿ جنج سوڌو اندر آيو.

پرواسين پنهنجو راجا ڪيڪاريو ٽن من ڌن مٿانئس واريو.
ڪيو راجا پڻ دان گهڻوئي مٽيون ڪپڙا ڌن بکارين ڏيئي.
شهر ڏسي رام گد گد ٿيو هرڪو ڏسندڙ حيرت پيو.

راجا کي ڏسي سڄو شهر سندس آجيان ڪرڻ آيو ۽ مٿانئس گهوررون گهوريون. راجا بکارين کي دان ڏنو. رام اهو سڀ ڏسي گد گد ٿيو.

شهر جون ناريون آرتي اتارن
خوش ٿيون بيحد ڏسي ڪمارن.
ڏسن ڪنواريون، پَٽ پالڪين لاهي
خوشي سگهي نه دل سمائي.

سهرو، سچ آ پنا پرماڻي وشوامتر وسشٽ سمر جاڻي .
جنڪ وري پوءِ مليو پيرت سان
ڏني آسيس پڻ قرب عزت سان .

رامچندر سهري جنڪ کي پنا سمان سمجهي عزت ڏني . راجا پوءِ وري پرت سان مليو ۽ سڀني ناٿين کي آشيرواد ڏني .

مليا لڇمڻ ۽ شترگهن پاتي پڻ آسيس .
ٿيا پرسپر پريم وس نائي هر هر سيس .

راجا جنڪ پوءِ لڇمڻ ۽ شترگهن سان مليو ۽ کين آشيرواد ڏنائين . همن ٻ ٻنهي مان هر هر سر نوائي آسيس ٻي ورلي .

وار وار ڪري ونيو وڏائي رام هليو ڪري سنگ سڀ پائي .
وشوامتر لڳائي ڇاتي چرنن رج جنڪ سرائي .

شري رام هر هر راجا جنڪ جي وڏائي ڪندو سر نمائي ڇڻي ٻالرن سان روانو ٿيو . پوءِ وري وشوامتر وٽ راجا ويو ۽ سندس چرنن جي خاڪ سر تي لڳايائين . وشوامتر سڀني راجڪمارن کي ڇاتيءَ سان لاتو .

سوامي، درس توهان جو پائي
درلڀ ڪجهه سنسار ۾ ناهي .
جو سيش سک من کي آهرجي شرن پريوءَ جي ڏي ڪجهه مرجي .

توهان جي درشن ڪرڻ سان سڀ ڪجهه پراپت ٿيندو آهي ۽ جنهن جي پراپت ڪرڻ لاءِ اندر ۽ ڪبير ٻ سگهن ٿا، سو مونکي مليو آهي ۽ جنڪ چيو .

سک اهو سڀ، سمپت سوامي! تو پرساد پريو دون مائي .
ڪئي وينتي ٻڌي سڙ نائي نرپ هو ٿيو پوءِ وک وڏائي .

اي سوامي، اهو سمورو سک ۽ سمردا ملڪي آرهان جي درشن ڪري لي پراپت ليو آهي. راجا هر هر سر نرالي چوڻ لڳو.

وچ وچ ۾ تڪندا هليا ڏيندا لوڪن سک.
اُرد پُر آخر رسيا ڏنو نه چاهين دک.

رستي لي جدا جدا استان لي تڪندا آهر سب، ساري جڳ، ايرڌيا پهتي. رستي ۾ ڪين ڪا ۾ تڪليف ڪال لي.

مست چال سان هاٿي گهوڙا ڪندا آواز ڪَن پوڙا.
جهانجهه، مرڌنگ، دميون شرنايون
رستي ۾ سڀ وڃنديون آيون.

رستي ۾ جهانجهه ۽ مرڌنگ وڃندا آيا ۽ هاٿي ۽ گهوڙا مست چال سان وڌندا هليا.

منگل ميه ايوڌياپري سندر لڳي هر پاسي.
اِنڊر ڏسي حيرت لڳي سک، سمپت ۽ شانت.

ايرڌيا ۾ منگل ڪلش ليار رکيا ويا هئا. رام جي نگريءَ جي سندرتا ۽ سک سمپت ڏسي اِندر به حيران لي ويو.

راج محل هيو الين سينگاريل سونهن رچنا ۾ نيک بيهاريل.
ڪام لڄي ٿيو ڏسي سُٺائي اڌ، سڌ ۽ سک سمپت چالي.

راج پون کي ته اهڙو سينگاريو ويو هو جو ڪام به لڄي لي رهيو هو. ائين سڀ رڌايون سڌيون ۽ سک سمپت اچي ڪنا ليا هئا.

رڌيون سڌيون، سڀ ويڌ پڌاريا تن ڌاري دسرت گهر آيا.
سيه رام سان گڏجي ايلدي اچا ڏسڻ جي منش نه ٿيندي ؟

ڌُڌ سکيا سيبه راڻ سمجهائي نارڌرم، ڪُل ريت ٻڌائي.
داس داس ڏنا گهڻيئي ونـي سپ پيارا سيبه وئي.

راجا جنڪ سيتا کي پتي ڌرم ۽ ڪل ريت سمجهائي. ڪيس گهڻيئي داس ۽ داسيون سنگ ڀر ڏنيون. سڀني کي پيار مان سيتا ساڻ وٺي ويئي!

ڪري بنتي ٻـرڌ موٽايا ۽ پڻ جاچڪ، جي گـڏ آيـا.
هاٿي گهوڙا زيور ڪيئي ڊئي چڏيو ٽن دان جهجهو ڏئي!

راجا سڀني ٻوڙهن ۽ منگتن کي پنتي موٽايو. ڪين هاٿي، گهوڙا، زيـور ڪپڙا ڏيئي ڊئي چڏيو.

وار وار روي ونـش جـي صورت
رکـي ردي موٽيا رام جي مورت.
جنڪ کي دسرٿ گهڻو ٻاڏايو پر موٽـڻ لءِ ڪين ليايو.

اهي سڀ سورج ڪل مڻ، رام جي مورت هردي ۾ رکي موٽيا. رستي ۾ راجا دسرٿ گهڻيئي منٿون راجا جنڪ کي موٽڻ لاءِ ڪيون پر هُو نه موٽيو.

ونيه مڌ ڪئي دسرٿ ٿوڙي جنڪ آخرچيو ٻئي هٿ جوڙي:
ڪيئن ڪريـو اوهين مهما هيڏي!
مون نـه سيوا ڪئي آ ڙِـر جيڏي!

راجا دسرٿ مڌ ۽ واڻي ۽ سان راجا جنڪ کي سارهايو. راجا جنڪ چيو ته اوهين منهنجي جا هيڏي وڏائي ٿا ڪريو مان انجي لائق نه آهيان. مون نه توهان جي سيوا تمام ٿوري ڪئي آهي.

دسرٿ راجا جنڪ کـي عزت ڏني هـر ريت.
ٻئي ملي هـر هـر مان ڏيکاري پـرم پريت.

راجا دسرٿ پهچي سگهي، راجا جنڪ جي تمام گهڻي عزت ڪئي. اُتي هڪ ٻئي کي ڳهلي ٻر ٻر ڏيکاري رهيا هئا. انجو بيان ڪيئن ڪجي!

سر ڪمل هٿ جوڙي جنڪ سمجهي تل پڳوان چڙڪ.
ڪري ساڙي ڪيان اُپما منش ڦن ديش مَن مانسرور هنس.

راجا جنڪ هٿ جوڙي، مرياد جو پالن ڪري راجا دسرٿ اڳيان هٿ جوڙي اچي بيٺو ۽ چوڻ لڳو اي ڀڳوان شنڪر جي من روپي مانسرور ۾ اُلر بولڻ لي رهندڙ اُمر ۽ سڌل هنس راج، مان ڪهڙي زبان سان لهڻجي ڪٿي ڪي ڳالي. سگهندس جو اهي تمام اُمر آهن.

اچي سگهي نه جو مَنَ واٽي ڪري سگهي انومان نه پراٽي!
تن وقتن ٿي هڪ رس جو ويد بتائن روپ نه ڪو.

جنهن کي من ۽ واڻي، سان ورڻن ڪري نٿو سگهجي، جنهن جو انومان ڪرڻ به عبث آهي، جو تنهن وقتن ٿي هڪ رس آهي، جنهنجي وڏائي ويد به ڪري نٿا سگهن ۽ اڪي سندس روپ کي ورڻن ڪري ٿا سگهن.

نئين وشيه مون لء ٿيو سڀ ڪجهه سو سڀ ڪاڻ.
سيڪئي جڳ سامي ٿيو پريتم پالسو هاڻ.

اهو ئي ڀڳوان مان اکين سان ڏسي رهيو آهيان. ايشور کي پالڻ سان سڀ ڪجھ سانپ ٿي پولدو آهي ۽ ڪجهه به درلڀ نه آهي.

وار وار ڳهران هٿ جوڙي ڏيان چرن رهي جيپيان نه ٽوڙي!
پربهر پريا ٻڌي وچن سي رام ٿيو سنتشٽ پورن ڪام.

مان وڃتي لو ڪرڻان لء مان لوکي پالي نه سگهان. جنڪ جا اهي وچن ٻڌي رام بلڪل خوش ٿيو.

راڻين رام کي وينتي ڪري سيتا سندس حوالي ڪئي ۽ چيو تہ اي پٽ، قربان وڃون، تون سياڻو آهين ۽ پڻ سڀني دلين جو حال ڄاڻين ٿو. ڄانڪي نگرواسي ناري، پتا ۽ ماتا سڀني کي ڏاڍي پياري آهي. هوءَ سشيل ۽ گڻوان تہ آهي ئي. هن کي پنهنجي داسي ڄاڻي سندس شيل ۽ گڻن جو قدر ڪجو.

گهڙي موڪل رام ٻئي هٿ جوڙي
مليو آدر ڪيس هيڏو نسوڙي!
وٺي آسيس وري سِرنائي ڀائن سميت آنند مَن پائي.

نسوڙي ڪيس هيڏي عزت ملي هئي تہ ٻہ سر جهڪائي، موڪل وٺي ۽ آشيرواد پائي ڀائرن سميت روانو ٿيو.

پريم رام جي ڪيون ويڳاڻيون
ٻي سڌ ٿي ويون سڀ ئي راڻيون.
سڏيو ڪمارين ڌيرج ڌاري ڏني موڪل مَن مورت وهاري.

رام جي پريم کي ڏسي سڀ راڻيون سڌ بڌ ڀلجي ويون! ٻوءِ راجڪمارين کي گهرائي گلي لڳائي موڪل ڏني.

پوءِ ڀيڄائي موٽن وري ڪِرن اٿين پيون گهڙيءَ گهڙي.
وياميل نازي گانءِ چٺي جيئن ڪنوار وڇين کي هر هر نيئن.

کين ڏو ڏانين ڀيڄائي وري پيون ولن وڃن. اهڙيءَ طرح ٻيهر ٻيهر پيون ڏيکارين. سکين کي ڀاسيرو ڪري سيتا سان هر هر ملن ٿيون. نازي وياميل گانءِ جيئن وڇڙي کي هر هر ڇنيندي آهي تيئن راڻيون بہ ڪنوار وڇڙن کي پيون پيار ڏيکارين.

مئنا طوطو جانڪي پااليا پڃرن سي هر هر ٻٽي ايالا.
ڪٿي سيبہ آ؟ ڪريو ڇو پؤ؟ ڌيرج نہ ڪنهنجو ٿئندو، ڇؤ؟

سيتا طوطو ۽ مينا پاليا هئا. ڪين سون جي پڃري ۾ رکيو هئائين. اهي ٻه جڏهن وڇوڙي ۾ وياڪل ٿي ٻُڌڻ لڳا ته ڪٿي آهي سيتا ته ٻوء پڌاير ته ڪهڙي انسان حو ڌيرج نه ٽٽندو؟

ٿين اڌير مرڳهه خرگوش ڪيئن رهندو ٻوء ماڻهن هوش ؟
پاڻ سهت آت جنڪ آيو پريم اُمنگ جــل نيتر رهايو.

جڏهن پکين جي به اها حالت ٿئي ٿي ته ٻوء ماڻهو ڪيئن هوش سنڀالي سگهندو؟ ٻوء راجا جنڪ پاڻ سميت اتي آيو. سندس اکين مان پريم جي جل ڌارا وهي رهي هئي.

پڳي ڌيرج مناں ورڪت سجاں جيڪو سڏائي مکت مهانْ !
سينه وڻــي راڻ چاڻــيء لائي گيان اُپيه پڻ ويو موڪلائي !

سيتا سان موڪلائڻ مهل لڙمهي جنڪ ۽ گيان ڀلائي موهه وس ٿي پيو! گيان جي مرياده ڇڏي ويو! مطلب ته ههڙو لڙمهي ۽ موهه وس ٿي پيو.

واڪيه پڌائن وزيرويدن جو وقت نه هيءُ آ موهه ڪرڻ جو !
سندر ڏولــي هڪ گهرائي چڏيو سينه بس، چاڻيءَ لائي .

وزيرن راجا جنڪ کي سمجهايو ته هيءُ وقت موهه ڪرڻ جو نه آهي. ٻوء راجا هڪ سندر ڏولي گهرائي، سيتا کي چاڻيء سان لڳائي ساڻس وداع ڪيائين.

پــريم وس پــروار سڀ چــاٽي مگن سريش.
چڙهيون ڪنواريون پالڪين چئي ”ست داتا گڻيش“.

ڏولي جنڪ ڪٽنب موهه وس هو. ٻر راجا جنڪ سڀني کي ”ست داتا گڻيش“ چئي پالڪين ۾ ڪنوارين کي وهاريو.

لکہ گھوڙا سنجيل ۽ پنجوڻهہ هزار سهڻا رٿ بہ ڏاج ۾ ڏنا.

ڏهہ هزار پڻ منوالا ڏگج لڇي ٿين . سي نرا .
سون، ڪپڙ ۽ مڻيون اپار ڳڻيو، مينهون پيون و ست هزار.

ڏهہ هزار مست هاٿي، سونو، ڪپڙو، مڻيون وغيره. راجا جنڪ اڻ ڳڻيت ڏاج پيت ڪيو.

ڏاج گهڻو پڻ پيو ڏنو اکٽ، اٽل، اپار.
اِندر ڪبير سمپدا لڇي ٿئي پڻ بار هزار.

جنڪ ايترو گهڻو ڏاج پنهنجي ڌيئن کي ڏنو جو اندر ۽ ڪبير ڏسي شرمندا ٿيا. هن اهو ڏاج اهڙو ڏنو، جنهن جي برابر ڪبير ۽ اندر جي سموري سمپدا بہ پوري نہ ٿئي ها.

سس، سهري، گرسيوڪري ڪرم ڪيا رخ ڏسي پٽيءَ جي.
وَس پريم تي سکيون سياڻيون
سبيہ ڌرم جون ڏين سمجهاڻيون.

سکيون پريم وس تي سمجهائن پيون تہ سس، سهري ۽ گروہ جي سيرا ڪجي ۽ پتيءَ جو رخ ڏسي ڪرم ڪجي. استريءَ جو اهو ئي ڌرم آهي.

تنهن اوسر آيو اُئي پائرن سان شري رام.
ونڻ ... ل خاطر جڏهن جنڪ ... سک

انهيءَ و ... رامچندر پائر ... آيو ۽
موڪل گهرائين

... نا

عرش ڏيون . سيون ۽ آرتيون اُتارڻ ۽ قربان وڃڻ لڳيون .

رام ڏسي وڏ سهڻو چاهن . پياروڏيک سڀ تنهن سان لائن .
سين سندرتا هوش اُڏايو سونهن نشي بيهوش بڻايو

رام سڀني ٻالڪن ۾ وڏيڪ سندر هو . سڀ راڻيون ان کي وڏيڪ پيار ڪرڻ لڳيون . رام جي سندرتا ڏسي چڻ بيهوش ٿي ويون!

تنکي نوڪرن سنان ڪرايو پريم سان پڻ تن طعام کارايو .
چيو رام شيء موقعو جاڻي شرم ڀريل ۽ ڪومل واڻيءَ .

نوڪرن هنني ٻالڪن کي سنان ڪرائي عمدا طعام کارايا . موقعو ڏسي رامچندر ڪومل ۽ مٺڙ واڻيءَ سان چيو :

اوڏهر راڄ هلڻ ٿا چاهن مون دئاران ٿا عرض ڪرائن !
خوشيءَ سان ماتا، ڪريو وداعي ڪريو ٻارن تي مهر سدائي .

اي ماتا، ابرڏيا راڄ هاڻي گهر وڃڻ لا چاهن . مونکي موڪليو آهن ۽ توهان کي هن جي ٻاران عرض ڪريان . ديا ٻالي خوشيءَ سان موڪل ڏيو . اسان ٻالڪن تي ۽ سدائين مهر جي نظر ڪريو .

لنڪا امول ٻڌي عرشايون سيون سڀکي پيون مين پلايون .
ڪاي لڳائي نئو ڏرنيون گهوڙن حوالي ڪري ڏنيون !

اهي مٺڙ ۽ سبالب جا لنڪا ٻڌي سچي مطالب ۾ عرشي چالنتچي وئي . هن بره ڪدوارن کي ڳلي لڳائي گهوڙن جي حوالي ڪيو .

ونيه ڪري، اک نيڻ ڀري، رام کي سونپي جانکي .
وڃون ٻلهار، ڪو سؤ وار ڪرين نيڪي گڻ نڌان جي .
چا پنهنجين، دارين مرد چا نارين پتا کي آ ٻڙ پياري .
سڀ ڪون جاڻين، حال سڃاڻين، قدر ڪجر قدر واري .

نيت پرماڻي دان اُنمر سکر پائڻ جو اُپاءُ سُگمر
ڪري وينتي پڻ ارداس لاپ جيون مون پائو خاص!

اهي سڀ ڳائيون پوءِ هن رشين منين کي ورهائي ڏنيون. هن پوءِ گروءَ کي چيو ته منهنجي جيون جو ڦل اڄ مونکي ملي چُڪو.

پائي آسيس مهيش آنند پوءِ گهرايا منگتن جِهنڊ.
سونو، ڪپڙا، گهوڙا، ڳايون
رکي مرضي سڀ راءُ ورهايون

راجا ڳايون دان ڪري آنند پاتو. پوءِ وري منگتن کي گهرائين. سڀني کي مرضيءَ مرجب سونو، ڳايون، ڪپڙا، گهوڙا دان ڪيا.

گُڻ ڳائي ٿيا پنڊت روانا جيه جيه جيه جا ڳائي گانا.

رام وواه ٿيو ائين سماپت سگهي ورڻي نه شش کي طاقت.
اوسر اهڙو سندر پائي سگهي نه تلسي مهما ڳائي.

سڀ رام جي جيه جيه پڪاريندا گهر روانا ٿيا. اهڙيءَ طرح وواه سماپت ٿيو. شيش به انهيءَ کي ورڻن ڪري نه سگهي. تلسيداس کي پوءِ ڪهڙي طاقت!

وار وار وشوامتر چرن سيس رکي چيو راءُ.
سک سمپت ۽ مرتبو مليو آ تو پرساءُ.

راجا دسرٿ پوءِ وشوامتر اڳيان وندنا ڪندي چيو ته سوامي، هي سڀ سرور مان مرتبو ۽ ڀاڳ سڀ توهان جي پرتاپ سان پراپت ٿيو آهي.

جنڪ پريم ۽ شيل وڏائي دسرٿ مکمان تي هر هر آئي.
گهري موڪل، پرڪين ملي پريم ڏسي پيو دسرٿ کلي.

جنڪ جي اُدارتا، قرب ۽ مهمان نوازيءَ کي دسرٿ گهڻو ساراهيو. هو

راڻا جنڪ کان روزاڻو ايوڌيا وجڻ جي موڪل گهري ٿو پر اها نٿي مليس!

نِبهيا ڏينهن گهڻا اِنريت ويا هڏجي سڀ ڏوريءَ پريت!
وشوامتر شتانند پوءِ جنڪ سمجهايو: "ٺيڪ نہ هوءِ".

گهڻئي ڏينهن الين گذري ويا. پر سڀ ڪرب جي ڏاڪي پر هڏجي ويا هئا. پر وشوامتر ۽ شتانند راڄا کي سمجهايو تہ الين ڪرڻ ٺيڪ نہ آهي!

راڻ، موڪل ڏيو چئي تو نيہ ڪٽي دلين جو ڪين پريم
"ڀلي" چئي راڻ منترين گهرايو جن، اچي اڳيان سيس نوايو.

لوهان سيهہ وس لي ڪين گهڻو ترسايو آهي. هاڻي ڪين خوشيءَ سان موڪل ڏيو. راڄا پوءِ "چڱو" چئي موڪل ڏني ۽ منترين کي گهرايو.

اوڌ راڄ چاهي وڃڻ راڻين ڪريو چتاءَ.
ٿيا وزير پريم وس برهم سڀا سد، راءِ.

راڻين کي چراني موڪلياڻين، راڄا دسرٿ هاڻي ايوڌيا وڃڻ چاهي ٿو. اهو ٻڌي منتري، برهمڻ سڀا ۽ ٻيا پريم وس ٿي پيا.

جنهن جنهن جاءِ تڪيل هئا چاڃي
اَنت ڪاڏا سڀ، ڪٺي ويا ماڃي.
گهڻن قسمن جا ميوا مناڻ ڪجي هت ڪهڙو تنهين وکاڻ؟

جنهن جنهن هنڌ چاهي تڪيل هئا، ڪين ڪاڏي جو سامان موڪليو ويو. ميوا، مناڻ، ٻڪران، مطلب تہ ڪهڙو هم بيان ڪجي؟

ڀري ڀري لن مال اَپار ساڻ ڏنا پڻ تنهين ڪهار.
هڪ لک گهوڙا سنا، سنجيل هزار رٿ پنجويهہ سهٽا نهيل.

گهڻا وسرايا، ڪهار، ڪاڏي جو سامان راڄا کي رستي لاءِ جنڪ ڏنو. هڪ

وري ڪمل چرن رام جا ڌوئي اَندر لڪايا شوڀا جيئي !
پيائـــر تيئي ٻيا رام سمان چرن ڌوتا راءِ شرڌا ساڻ .

جنڪ پوءِ رام جا چرن ڌوتا، جي ڇڙو پنهنجي هرديه ۾ لڪائي رکيا هئا!
ٻيا ٽيئي ڀائر ۽ سڏي، سيني جا صدق سان چرن ڌوتائين .

اُنھ آسڻ تي سڀن وهاري پاتل ويا سڀ اڳيان پٿاري !
مٽيون لڳل، سڻيءَ سوني ساڻ ڪٿي رسويا آيا سُجاڻ .

سيني کي اُنھ آسڻ تي وهاري، سيني اڳيان پاتلون پٿاري ويا ، جن کي
مٽين سان ۽ سون جي سڻيءَ سان تاڪيو ويو هو .

چَتر رسويـــا ويـــا رکـــي دال، سوادي ساڳ !
پُڇڻ بنا سڀ ڪـي ڏين ٻـڳـل گـڳـو گيهه داغ .

سياڻا رسويا، بنا پڇڻ جي دال، ساڳ ۽ ٻڳل چانور، مناڻ ۽ ٻيا طعام
سيني کي ڏيئي ويا .

ڪائن رسوئي، پانئن پاڳــ ڳارين گيت ٻڌن انراڳــ .
پوڙن، اُنھ، سُلوڻ رسوئي مهماجنهنجي ڪري سيڪوئي.

سيني جاچين رسوئي ۽ وڃي کاڌي ۽ ڳارين ڳڏيل گيت ۽ ٻڌي ٻڌائي جي
خوشيءَ جي موقعي تي چيا ويندا آهن . کاڌا سڀ سوادي ، اُنھ ۽ سلوڻا هئا ،
جي سيني کي وڻيا ٿي .

چتر رسويـن حيلا حلايـــا چئن رسن جـا طعام بڻايـــا .
کٽ، مٺ، ڪوڙا ۽ ڪسارا ڏين سواد جـڻ امرت ڌارا .

وسرون وسولي ناهڻ مهل اُهي ڪاڏن ۽ ڪت، مناڻ، ڪوراڻ ۽ ڪساراڻ
شون وجهي بلڪل سادي بڻايا هئا. سڀني کي امرت جهڙو وس بيو اچي.

سمي سهاڻي ٿيون پڻ گاريون لڳن ڏرين کي آنند واريون !
دسرت ڪليو، پڻ آچمن ڪري آنند پاتو دل من ڀري !

سمر بالي گاريون ۽ وڌيون آهن. اهي ٻڌي دسرٿ ٻئي ڪليا! اهڙيءَ
طرح سڀني ڪاڏو ۽ آچمن ڪيو؛

ڏسي ڪمارن ڪنوارين ساڻ دسرت آيو آنند نڌان .
نت ڪريا ڪرم، صبح ڪري ويو گروءَ وٽ قدم ڀري .

پٽن کي ڪنوارين سان ڏسي راجا کي ڏاڍو آنند ٿيو. راجا پوءِ صبح جي
ڪريا ڪرم مان فارغ ٿي گروءَ وٽ ويو.

ڪري پرڻام ۽ ٻئي هٿ جوڙي منو ٻولي، سرچرنن موڙي.
تو ڪرپا سان اي مهراج سڀ سڦل ٿيا منهنجا ڪاج .

گروءَ کي پرڻام ڪري مٿيءَ واليءَ سان چوڻ لڳو ته مهاراج، توهان جي
ڪرپا سان منهنجا هاڻي سڀ ڪارج پورا ٿيا آهن!

برهمڻ سڀ گهرايو سائين گئو ڏيان، جن کير سدائين .
گروءَ ٻڌي ڪئي راءِ وڏائي برهمڻ ٽولي پڻ گهرائي .

هاڻي دنيا ڀالي برهمڻ کي گهرايو ته مان ڪين گئو دان ڪندس. اهو ٻڌي
وسشٽ راجا جي وڏائي ڪرڻ لڳو ۽ پوءِ برهمڻ کي گهرايائين .

وامديو، نارد رشي والميڪ ڪن ساڻ .
وشوامتر آسڻ ڏيئي پوڄيا راءِ سڄاڻ .

وامديو، نارد، والميڪ ۽ وشوامتر آدي کي راجا آسڻ ڏيئي سڀني جي پوڄا
ڪئي، پوءِ چار لک سليون گائون، جنکي گهڻو کير هو دان ڪيائين .

وتو! اوڏيءَ مهل ته ڀربر ۽ سنيهه ڀريل مڇيءَ کي به شهه ڏيئي وڃي ٿي. يعني آنا هه ڀرپور هوندي به ٻئي کي ڪل وجهڻ ڪانه ڏنائين.

ڦڪي، نفيس ۽ سندر ڏوتي
لڇي ڪري سؤ سڄن جي جوتي.
زيور سونهن پڻ لئبين پڇائن
چيلهه چيلڪي سونهي سهارن!

شري رام کي ڦڪي رنگ جي نفيس ڌوتي پيل آهي، جا سؤ سڄن جي روشنيءَ کي به شهه ٿي ڏئي ۽ لڇي ڪري ٿي. چيلهه ۽ چيلڪي ۽ ٻانهن ۾ ڪنگڻ، خوب سوڀيا ڏيئي رهيا آهن.

سنهون ڊپٽو، جٽيا جتين سوتي
ٻنهين چيڙن ۾ جڙيل ڇڻ موتي!
نيترڪمل، ڪنَ ڪنڊل ڪمان بدن سڄو بس سؤنهن نڌان!

سنهو ڊپٽو، سوتي جٽيا، جن جي چيڙن ۾ هيرا ۽ موتي جڙيل هئا. ڪمل گل جهڙا ڪومل ۽ سندر نيڻ، ڪنن ۾ گول ڪنڊل هئا.

سهاڳڻيون، وڏڀاڳڻيون وئي ويون لهڪور.
ڳائن گيت ڪري ڪل ريت، ڪنواريون گڏ ڪشور!
سيپه کي سرسوتي، رام کي پاروتي، سيڪارن لهڪور.
سڀ زنانيون، نرائيمانيون، منش جنم تان گهورن گهور!

سندر ۽ سهاڳڻيون ڳالون پوءِ گهوٽن ۽ ڪنوارين کي لهڪور شرائڻ وٺي ويون سندر ۽ منگل مهه گيت ڳائي لوڪ ريت ڪرڻ لڳيون. پاروتي شري رامچندر کي ۽ سرسوتي سيتا کي لهڪور سيکارڻ لڳيون. سڀ زنانا خانو هوڙي منش جنم تان ٻلهار وڃڻ لڳو.

سرير سڀ پوشڻ، پرلڀ وڄن ڇڙ، پتي ديو ڄو.
بت نہ لوڏي، پاڻهن نہ ڏوڏي، ڪارڻ بس اهو!
بدن لوڏيندي، مورت گر ٽيندي، سيہ آنندڪيئن ورٽيان!
ٽيو سڄ پاسي، ويا ڇڄ واسي، گهوٽ چاريٽي جت پرٽيا:

سيتا جي پاڻهن ۽ بدن ۾ جيڪي زيور پيل هئا سي اڏڙا چمڪي رهيا هئا جو انهن ۾ رام جو پاڇو ٿي پيو ۽ شڪل ۾ ڏٺي! انهيءَ سبب ڪري سيتا پنهنجو بدن ۽ پاڻهن نہ ٿي لوڏي تہ متان اها شڪل گم ٿي وڃي! ان وقت جو آنند سيتا جو ڪير ورڻن ڪري سگهندو! انهيءَ پريم ڪي فقط سڪون ۾ جاڻي ليون. پوءِ چاريٽي گهوٽ ۽ ڪنوارون جنم واسي ويا، جتي سندن وهاڻ ليو هو.

ڪنوارين سان چاريئي ڪونئر پوءِ پتا وٽ ويا!
سوپيا منگل پريم ميہ جن واسي سڀ ٿيا.

پوءِ چاريئي راجڪمار ڪنوارين سميت پتا وٽ ويا. يعني هاڻي جن واسو پورو ٿيو!

نيرن ٿياري جنڪ ڪرائي راڄ سهت سڀ جاجي گهرائي.
عزت لہ پٽ ٿي ڪپڙو چايا جهنڊيون بانٽوا راهہ لگايا!

راجا جنڪ سڀني جاڃين لاءِ نيرن ڪرائي راجا سميت سڀني کي گهرائي. سڀ رستو ڪپڙن سان ڍڪيو ويو ۽ رستي ۾ جهنڊيون بانٽوا لگايا هئا.

پوءِ سين جا پير ڏناري يوگيہ آسڻ ٿي سڀ ويهاريو!
دسرٿ جا پڻ ڏوئي چرن جنڪ اڪير هٿ ٽلي نہ ورٽن!

جنڪ اڪير مان راجا دسرٿ جا ۽ چرن ڌوئيا پر سڀني جاڃين جا بہ. جنڪ جي صدق ۽ اساد جي ڪهاڻي ڪرڻ عبث آهي.

سُندر ڏِر، هڪٻئي ڪان ڪسر، ڏليون سين هرشايون.
راجڪماريون ٿي ڏِرن واريون ٽل نہ ٻئي کي پاڻَن.
گهوٽ ۽ ڪنوار، هڪٻئي تان وار، ديوتا گل ورسائن.
چارئي هڪ منڊپ، جت سک سمپت،
اوستائون چار ڏباڻن.

گهوٽ ڄوڙي ڪنوارين، هڪٻئي کي هڪٻئي جي برابر سمجهي هڪٻئي کي ساراهڻ لڳيون. ديوتا مٿان گل وسائڻ لڳا. سيئي سهڻا گهوٽ ۽ سندر ڪنواريون هڪ ئي منڊپ ۾ اهڙا سونهي رهيا هئا جو انهن ورنن لئي نٿو سگهجي. چارئي جوڙيون جاڳرت، سپن، سکوپت ڄوڙي لڳا، جڏهن اوستائن ۾ هڪجهڙو آنند مانئي رهيا هئا.

دسرٿ نهاري چار پٽ سڀ ئي ڪنوارين ساڻ.
مليا ڏسي ڦل چار پڻ خوش هو هاڻ نِڌان!

دسرٿ پنهنجا چارئي پٽ ڪنوارين سان ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ سمجهڻ لڳو تہ چار ڦل، ڌرم، ارٿ، ڪام ۽ موکش پراپت ٿيا آهن!

جنهن وڏيءَ سان رام وهايو ريت اُنهيءَ سان ٻين پرڻايو.
سگهي ورڻي نہ سارو ڏاج ڏنا رتن جي جنڪ مهراج.

جنهن وڏيءَ سان شري رامچندر جو وواهہ ٿيو، انهيءَ ساڳيءَ ريت ٻين پٽن کي بہ دسرٿ پرڻايو. ڏاج ايترو مليو جنهن جو ورڻن هت ٿي نٿو سگهي. سوني، هيرن، موتين ۽ مڻين سان سڄو منڊپ ڀرجي ويو!

رنگ بہ رنگي مليا جي ڪپڙا ورڻن ڪجهن سي ڪهڙا ڪهڙا؟

گج، رٿ، گهوڙا، داس ۽ داسيون،
اُلم گنٿو، پر تول نہ تاسيون!

جدا جدا رنگن جا سوني، اوني ۽ ريشمي ڪپڙا، ڏني، گهوڙا، رٿ، داس، داسيون سڀ راجا جنڪ ڏنا. اڄ ڪلهه جي فيشن موجب نڪي ڏنا ٽوال ۽ نه وري جوتا ڪيليا لاءِ ناسيون!

سمجهي داسيون ۽ جيتن پرواسيون ديا مٽن ڌارجو.
ڪميا اپراڌ، نيٽ پرساد، ٻريو، ٻريم پسڻ ڏيڪارجو.
ڪيز گستاخي، ڏجو بس معافي، هيڏو ڪشٽ ڪرايم.
پريم پريا، ٻنهين نيڻ ڀريا، تلسي ڪوهان ٻڌايم!

اي رام، ديا ڪري لائق منهنجي هن ڪيالن کي داسون ۽ سمجهي مٽن ديا ڪجو! توهانکي ٻڌ هيڏو ٻند ڪرايم تنهن لاءِ به معافي ڏجو. ٻئي سيڻ خوشيءَ پر نه ٻيا ماهن. تلسيداس ان جو ٻي نه مون نه ڪو توهان اڳيان ٿورو بيان ڪيو آهي.

سڀ سجڻ، گل وسائيندا گڻ، جن واسي هليا.
ڏسي اُساهه چٽي شرڪو واهه، وڻ جڻ ڦل ڦريا.
سکيون سڀ ٺاڻ، ڪن منگل گان اڳتون ٿي هايون.
گهرت ۽ ڪنواريون، اچي پڌاريون، کهور گهر جهليون.

راجا دسرٿ ٻوءِ سڀني مٽن مائٽن ۽ وزارن اميرن سميت جن وانگر ڪرڻ وٻوءِ سڄي شور ۽ اُساهه هو. ديوتائون گل وسائڻ لڳا. سندر سکيون گيت ڳائينديون، آڪيا ولي، گهوڙن ۽ ڪنوارين کي کهور گهر ولي آيون.

لڇي ٿئي ڏسي رام کي سيپه دل ٿسي.
سندر مهليءَ کي شهه ڏئي من ۾ رام رسي.

سيتا رام ڏي نهاري لي ٻر لڄي لٿي اي. ٻر دل سندس ۾ نه رام لي لي

سيتا جي ماتا، راجا جنڪ جي پٽراڻي سنئنا ۽ رام جي ماتا ڪوشليا، ٻئي جڳ ۾ پرسد آهن. سندن وڏائي بيان ٿي نٿي سگهي. وڏاتا شان، سولهن، سنک ۽ پڇهه ۾ هنن سان جڳ ڪان وڌيڪ رعايت ڪئي هئي.

ڏسي وواه وقت منين گهرائي سڏ سٽندي سنئنا آئـي.
راڻي سونهي ورساڄي پاسي نئنا پٽني جنين هم جي واسي.

ڪنيا دان مهل راڻي سنئنا کي گهرايو ويو. هوءِ پتيءَ جي ساڄي پاسي ويٺي. هوءِ ائين پئي سوڀي، جئين هوان جي پاسي ۾ لڇنا سونهي.

ڪاش سونا، مڻ جڙيل ڪٽورا وتر پريل جل سچا، نه ٿورا.
اڳيان رکيا رام، راجا راڻي پريم اُتساهه ۽ نيت پر ماڻي.

سوني جا ڪلش، جن تي رتن جا ڪٽورا رکيل هئا ۽ سچا پولس جل سان پريل هئا سي راجا ۽ سنئنا رام جي اڳيان پريم سان رکيا.

ڪل گر ٻئي، هٿ ڪنوار هٿ وَرڏيئي ڪن پوري ريت.
ديو سپ هرشي، ٿورو ترسي، پڌڻ لـڳا منگل گيت.
جنڪ سُنئنا، طوطو مـئـنـا مک پنهنجي ســان چئي.
لوڪ ويــد وڏان، ڪنيا دان، پــوُپ پــوشڻ ڪئي.

پهين ڪُلن جا گـــرو هٿيالي جي رسم ادا ڪرڻ لڳا. اها وڏي ڏسي ديوتائون خوش ٿيا. راجا جنڪ ۽ سنئنا راڻي اهڙا تـه خوش هئا، جو ورنن ٿي نٿو سگهي. لوڪ ۽ ويد ريتي موجب جنڪ ڪنيا دان ڪئي!

منين وواه جو ڪارج پورو ويد مت موجب ڪيو سوررو.
رام، مستڪ سيه سندر لائي تلسي سوپيا ڪهڙي ٻـڌائي!

منين وواه جو ڪارج وڏيءَ موجب پورو ڪيو. رام پنهنجي ونـيءَ جي مستڪ تي سهاڳ جو تلڪ لڳايو. تلسيداس وري انهيءَ جو ورنن ڪيئن ڪري سگهندو.

نانگ جلين وس لالچ ٿي رهيو ڪمل مان لال رس پي.
ڪري مورڇا چنڊ ويچاري سگهي نه ٻڻ بيهوش نهاري.
ڇيو وسشٽ مُن، آڳيا ڏني ساڳئي آسڻ وڃي رهو ٻئي.

نانگ لالچ وس ٿي جهڙي امرت جهڙي ٿاڙهي وس کي چوسيندو آهي ۽ ويچاري چنڊ کي مورڇا ڪندو آهي ليڪن رام ۽ سيتا جي سندرتا جو رس پي رهيو آهي. پوءِ وسشٽ جي آڳيا پائي رام ۽ سيتا پنهنجي ساڳئي آسڻ تي ويٺا.

وسشٽ مُن آڳيا، پائي جنڪ راجا، سڏيون ڪماريون ٽي.

ماندوي شرت ڪيرت، ارملا
شبي سيرت پائي آڳيا آيون سي.
ڪش ڪيت ڪنيا، وڏي ميان، گڻ، سونهن ٻڌ ساڻ.
شيل، سندرتا، پڻ ڌرم رتنا وراهي پسرت وڌ ساڻ.

پوءِ وسشٽ مني جي آڳيا پائي، جنڪ ٽي راڄڪمارون ماندوي، شرت ڪيرت ۽ ارملا ٽالن وارون گهرائي ورتيون. پنهنجي ڀاءُ ڪش ڪيتو جي وڏي ڪنيا ماندوي، جا گڻ، سونهن ۽ شيل ۾ سڀني کان سرس هئي سا وڏي موجب ڀرت سان پرڻائي.

سيتا کان ڇوٽي، گڻ سونهن موتي ارملا گڻن وڏي.
جنڪ جي چاهي ڏني ريتا هي لڇمڻ سهت گڏي.
ٽالي شرت ڪيرت، سُمکي شبي سيرت، شترگهن سان پرڻي.
وريون واڌايون، گهر گهر آيون مهما نه ڪلسي ورڻي.

سيتا جي ننڍي ڀيڻ ارملا، جا گڻ ۽ سونهن ۾ بي مثال هئي، سا وڏيءَ سان لڇمڻ سان پرڻائي. وري شب گڻن واري شرت ڪيرت ۽ شترگهن سان پرڻائي. گهر ۾ چار اهورن آيون، واڌيون وري وڄن.

سمورڌسي وسنت مهراج شانتد کي گهرايو ۽ سمورن هالي ڪنوار کي جلد منڊپ ۾ آڻڻ گهرجي ۽ سمورا ٻيوڪ ڪارج ڪرڻ گهرجي.

نار ويس اُت آئي اندراڻي هر اپسرا پــر ڪير سجاڻي.
اُنهن ڏسي سڀ نــاريون هــرشن
ڇو نــہ سڀئي پيون شيامــا پسجن!

سڀ اپسرائون، سرسوتي، اندراڻي سڀ نــاري ويس ۾ اچي آيــون. ڪين ڪنهن ٻہ ڪونہ سڃاتو. سڀ سوواڻيون ورهين جون جوان نارين لي لکيون. سڀ چاهي ماچي نارين اُنهن کي ڏسي خوش ٿيون.

ڏنو سُنئنا مانُ گهٽو تــن اُما، رمــا ڇڏي سمجهي جن!
ويس سين هڪجهڙو پاتو سيپہ وواہ انڪول جــو چاتو.
بن ڇرچي ۽ بنا ڪنهن هاسي وني هليون سيپہ منڊپ پاسي.

راڻي سنئنا سڀني کي اما ۽ رمــا سمجهي اُنهن آسڻ ڏنا. سڀ هڪجهڙو ويس ۾ اچي آيون هيون جو سيپہ وواہ انڪول هو. سڀ گڏجي سيتا کي منڊپ ڏي وٺي هليون ۽ ڪيس ڪنوار جهڙا اُنهن پوشاڪ ۽ وستر پهرايا. ڪواڻ جوڙيو وغيره ڪرايو هو.

سيپہ سين ۾ اکين سونهي سونهن سونهي منجهہ سونهن!
جهڙي نمي جهــنڊ ۾ هلــي ڏسندن اڻ ورونــهــن!

اُنهيءَ وقت جي سيتا جي سندرتا کي ڪهڙن ورڻ ڪجي! اهڙي تہ سندر پئي لڳي جو خود سندرتا اچي ڪيس سينگاري هوءَ! هوءَ لڄ کان جهڪي جهڪي ۽ شانت ڪري هوريان پئي هلي. سڀ ڏسندڙ اهو ڏسي چڪت ٿي ويا.

ڪيئن ورڻيا ڪنت سيپہ سندرتا ٻڌي ٿوري پرگهٽي مذ رتا.
ڏٺي بــرائين ايندي سيتــا روپ راڻي ۽ اکنڊ پنيتا.

سيتا جي سندرتا ورڻن ڪرڻ لاءِ مان زبان ڪان آهيان! منهنجي ٻڌي اوري ۽ سندرتا سمنڊ اٿاهه! سڀني ترائين سيتا کي منڊپ ۾ آڻيندو ڏٺو جڻ ته سندرتا جي راڻي ۽ ٻرارتا جي ديوي پڌاري آهي!

انهيءَ طرح سيتا منڊپ آئي ويد منتر اُچرن منرائي.
ڪل کرو ٻئي ڪرڻ وهنوار پنهنجي پنهنجي ڪل انوسار.

انهيءَ طرح سيتا منڊپ ۾ آئي. پنڊتن ۽ مني ويد منتر اُچارڻ لڳا. ٻنهي طرفن جي گرو برهمڻ پنهنجي ڪل رسم موجب شاستراچار ۽ سڀ ڪم ساڻ ڪرڻ لڳا.

ڪل ريت، پڻ ٻالي گيت، سورج پوڄا سڀ ڪئي.
سيتا آئي، عزت پرمائي، آسڻ وٺي ويهي رهي.
سيه رام پريم، اٿل جيئن نيم آڌ جڳاد ڪان پڻ رهيو.
من، ٻڌ، واڻي، اپار پڻ جاڻي پرگهٽ نه تلسي هت ڪيو.

ڪل جي رسم موجب گيت ڳائي، سورج پوڄي، سيتا کي رام جي واڄهر شب ۽ اَمر آسڻ تي وهاريو ويو. آڌ جڳاد کان هر ڪنهن رام ۽ سيتا هڪ ٻئي کي ڏسي اهاهه خوش ٿيا. انهيءَ پريم جي لک ته ڪٿهڪي ٻه ته رهي! اهو پريم من، ٻڌ ۽ واڻيءَ سان ورڻن ٿي نٿو سگهي. انهيءَ ڪري تلسيداس هتي اهو ورڻن ڪيئن ڪري سگهندو؟

ڏڄن سمير لن ڏري اگن وٺي آهوتي ڪيئن!
برهم ويس سڀ ويد ڪري ريت وواه ڪن جيئن.

اگني ديوتا سوار ڌارڻ ڪري آهوتيون ورتيون ۽ سڀ ديوتا برهمڻ جو روپ ڌاري وواهه جي رسم ٻڌائي رهيا هئا.

جنڪ پٽراڻي سيتا سيائن ڪوشليا ماتا لوڪ پڇاڻن.
جس، ڪيرت، سک، سندرتائي، گڏي وڌاتا جوڙي ٻڌائي.

نپ، نگر متو اهڙو گـوڙ سمجهہ اچي نہ ڪل نہ شور.
اِن پـر رام منڊپ ۾ آيـو ارگهہ وٺي پوء آسڻ پايو.

نغارن ۽ واڄن جي ڌم ڌرتي آسمان هڪ ڪري ڇڏيو. ڪير ڪلي يا گوڙ ڪري نہ اهو ۽ واڄن جي آواز ۾ سمانجي ٿي ويو. اهڙيءَ ريت رامچندر منڊپ ۾ آيو. ڪيس ارگهہ ڏنائون ۽ پوء اُنہ آسڻ تي وهاريائون.

دسرٿ جنڪ مليا ٻئي سيڻ پيا ٺري پڻ ٻنهين جا نيڻ.
ڏسڻ وٽـان هو اِهو نظارو
ڪري اُپـمـا ڪيهي تلسي ويچارو.

رواج موجب ٻئي سيڻ جنڪ ۽ دسرٿ هڪٻئي سان گهٽي قرب وچان مليا. اُها گڏجاڻيءَ جي وڏائي ويچارو تلسيداس ڪهڙي ڪري سگهندو؟

منڊپ رچنا، اچي نہ وچنا ديون جو مَنُ هري.
جنڪ پاڻ گهٽي عزت ساڻ دسرٿ وڏيائي ڪري!
ڪل جو اشٽ، گرو وسشٽ جنڪ آسڻ وهاريـو.
وشوا متروڏائي، گهٽي پڻ پائي ڏيئي آسيس نهاريـو.

منڊپ جي انوکي ۽ سندر رچنا ڏسي ديوتائون ۽ موهت ٿي پيا. زبان سان اهو ڪيئن ورڻن ڪري سگهبو! راجا جنڪ پاڻ راجا دسرٿ جي اُپما ڪري اوچي آسڻ تي وهاريو. گرو وسشٽ کي ۽ جنڪ راجا اوچو آسڻ ڏاو. هن وشوامتر کي ۽ گهڻو سارهايو ۽ وڏائي ڏني وشوامتر آشيرواد ڏيئي راجا جنڪ ڏي چرچ ۽ عزت سان نهارڻ لڳو.

واه ديـو جهڙا رشي پوجيا جنڪ مهيش!
آسڻ اُتم سڀ کي ڏيو پاڻي شيءِ آسيس.

راجا جنڪ وامديو رشي ۽ ٻين مهاتمائن جي پوڄا ڪئي ۽ کين اُهي آسڻ ڏنا ۽ سرت ۽ آسيس پرابت ڪئي.

جنڪ ڪئي پوءِ دسرٿ پوڄا ايشور ڀاو نه ڀاونا ٻي ڪا.
ونيه ڀاو سان ڪري وڏائي 'ڀاڳ ڀلي' جي ڄاڻي ڀلائي.

راجا جنڪ پوءِ دسرٿ جي پوڄا ڪئي، ڀڳوان جو روپ سمجهي! وينتي ڪري سندس وڏائي ڪئي ۽ پنهنجي سٺي ڀاڳ جي ڳالهه ڪرڻ لڳو جو سيتا جي رام سان شادي ٿي!

پوڄيا ايوڌيا جا سڀ ڄاڃي جيئن آ پيئو تيئن ٿي ڪاڄي!
آسڻ اُچت مليو سڀ ڪي هيٺ نه ڪو، پر سيئي مٿي!

سڀني براتين جو جنڪ راءِ گهڻو سٽڪار ڪيو. سڀني کي لائق جڳهيون مليون. جيڏو شاندار دسرٿ، اوڏو ئي اُهو راجا جنڪ!

ڄڃ ساري، سڀ عزت پائي خوش ٿيا پائي مان براتي!
برهما، وشنو ۽ شو بيائي جي ڄاڻن سڀ رام وڏائي.

راجا جنڪ سڄي ڄڃ جو آدر ڪيو ۽ سڀ براتي خوش ٿيا. ڀڳوان رام جي برهما کي برهما، وشنو، شو ۽ ٻيا سڀ ڄاڻن ٿا.

سڀ آيا هئا ويس مٽائي بنا سڃاڻ جنڪ براتي!
هرهڪ پوڄيو ديو پرماٿي ڏنو سنگاسن ويس سڃاڻي.

سڀ ديو ۽ ديوتا ويس مٽائي شادي ڏسڻ آيا هئا. راجا جنڪ بنا سڃاڻڻ جي سڀني جي عزت ڪئي. ديوتا وانگر هرهڪ کي عزت آسڻ ڏنو.

سهو ڏسي مَن وسمت گهرايو تڏهن شتانند جهٽ پٽ آيو.
جاد ڪنوار هت آڻڻ گهرجي سمي نزاڪت مانڻ گهرجي؛

سون، نيلم جي رنگن جوڙي
ديون ڏني، جن پريت نہ ٿوري.
رام ڏسي دسرت گـڻ ڳائن بنهين مٿان پيا گل وسائن.

سندر سيتا، سون ورني ۽ نيلو رنگ وارو رام! جوڙي ڏسي ديوتائون خوش ٿيا ۽ رام ڏي نهاري دسرت جي ساراه پيا ڪن.

رام ڏسي، شِو پاروتـي آنند ڪيو اَپـار.
نيتر جل پـڻ خوشيءَ پريو هارن وارون وار.

ڀڳوان شو ۽ پاروتي ڀڳوان رامچندر جو سروپ ڏسي آنند جون آنسون وهائڻ لڳا ۽ سرير ۾ اچلي گهـ

جنهن گهوڙيءَ تي رام سوار ڏسي لڇي ٿين گـرڙ هزار.
ڪٿي نہ سگهجي روپ سوايو ويس مٿي جڻ ڪام هو آيو.

جنهن گهوڙيءَ تي رام سوار هو تنهن جي سوڀيا هزار گرڙن کان بہ وڌيڪ هئي. چال بہ تمام لڪي هئس. شايد خود ڪامديو گهوڙيءَ جو روپ ڌاري آيو هو.

رام اِڇـا گهوڙيءَ ڏسي هلي سندر سڀ چال
گهڻن روپ تارن منجهان لنگهي ٿي بجلي ڏار.

رام جي مرضيءَ تي هلندڙ گهوڙي اهڙي تہ وڃتر چال سان ٿي هلي جڻ تہ گهڻن منجهان اڇليءَ جي ڏار هلي ٿي.

مور نچي بـادل ڏسي مستيءَ جوچ منجهان
ڏيئڻ نچي گـهـوڙي گهٽو کهڙا لـفـظ لکان.

مور جيئن بادل ڏسي خوشيءَ منجهان نچندو آهي تيئن گهوڙي بہ گيئڻ نچي رهي هئي. هتہ انجو ورنن ڪيئن ڪريان؟

ٻلي راڄ سماڄ، ڏسي منگل ڪاڄ اتل خوشي منائن ∴
وڄن نعارا، هلي خوشي ڌارا ديوتا گل وسائن ·
جيءِ ڏسي، دل خوش ٿسي واڄن جي ٻڙ واڄي ·
وڏ ڀاڳڻيون سڏي سهاڳڻيون تنلنا منگل ساجي ·

هيءَ راڄ سماڄ ۾ خوشيءَ جا نعارا ۽ ڳالهيون ٿي رهيا هئا. ديوتائون به شري رام جي جيءَ مانائڻ لڳا. واڄا وڄندا ڏسي راڻي ڪشليا، سيتا جي ماتا، سهاڳڻين کي سڏي منگل جون وستون لاهي رهي هئي.

سڀ آيون، جي سندر ناريون لڄي ڪندڙ سندرتا واريون·
رنگ رنگيلا وستر پائي زيور ڇڏن من سڀ ڪو ليائي·

سڀ استريون اهڙيون نه سندر هيون جو سندرتا خود کين ڏسي لڄي ٿي ٿي. سندر سندر وسترن ۽ زيورن ۾ دل کسي ٿي ورتي.

ڪـد ڪـد سنلنا ڳهٽو رام ڏسي ور ويس·
سڳهي نه ڳائي سرسوتي هزار ورهين تا شيش!

راڻي ڪشليا، سيتا جي ماتا، رام کي گهوٽ جي وسترن ۾ ڏسي اهڙي ته خوش ٿي ٿي جو سرسوتي ۽ شيش به اگر هزارين ورهيه اڳ ۾ وڏي ورڻن ڪن ته به اهو لوڙو چئبو.

نلنن نير خوشيءَ جو روڪي رهي منائي ويو ديوين کي!
ويد ريت ۽ ڪل آچار ٻليءَ پانت ٿيو سڀ وهنوار·

منگل جي مهل خوشيءَ جي گوڙهن کي روڪي راڻي سڀن سادن ڪرڻ لڳي: جاني ونڌن ۾ جا ٿاڻا آهي ۽ جيڪا ڪل جي ريت آهي. سڀ ڪم ٺلڪل پوريءَ وڌيءَ سان ڪيو ويو.

سٺي مرسم، ويساک جو مهينو. گر برهمڻ پوءِ لگن سڌي ۽ وار امت جاچي ڏنا.

مڃي نارد ڪٿي مهورت آيــو جنڪ پروهت، نارد ناهيو.
پڏي جڏهن ماڻهن سڀ ڳالهه
بـرهم ڪيو مهورت ڪمال.

نارد هتان به مهورت ڪڍايو ويو. پوءِ جنڪ جي پروهت ۽ نارد گڏجي مهورت ناهيو. ڏڏان مهورت پڏي خوشي ڪئي ۽ چيو ته اهو مهورت برهمڻ جي مهورت سان ملندڙ آهي ۽ نيڪ آهي.

شڀ ويلو ڪيو شام جو سمجهي منگل مُول
بڻي ڏڻيون سهمت ٿيون جاڻــي ويل انڪول

منگل مول ويلا ڏسي راجا جنڪ کي پڏايا ويا ۽ راجا دسرت به انهن سان سهمت ٿيو.

برهمڻ پنهنجا راءِ گهرائي چيو: پلا هاڻي دير ڇو آهي؟
شتانند سڀ وزير گهرايــا منگل ڪلش سينگاري آيا.

برهمڻ پوءِ پنهنجي راجائن وٽ ويا ۽ کين چوڻ لڳا ته پلا هاڻي دير ڇاجي آهي؟ شتانند سڀني وزيرن کي چيو ته هاڻي سگن شروع ڪيا گهرجن. منتري سوني جا ڪلش سينگاري ۽ سامگري وٺي ڪٺي آيا.

شنک، باجا ۽ تال، شرنايون منگل نشاني ويون وڄايون.
سندر سپاڳيون گيت پيون ڳائن
ويـد ڌنـي پـڙ پيون لڳائن.

خوب باجا ۽ شرنايون وڄڻ لڳيون. ڪلش تيار رکيا ويا. سهاڳڻين گيت پي ڳايا. برهمڻ ويد جي ڌني لڳائي.

دسرت سان وٺي رام کي آيا جن واسين پڻ پير گهمايا.
ڪؤشل پت ڪل شان پسي 'اندر' لڄي طومان ڏسي.

رام کي دسرت سان گڏ جڏهن واسي ڏٺو ته خوشي ٿي. دسرت جو شان ڏسي اندر به لڄي ٿيو.

وقت پريـــو آ، پير گهمايـــو بڌو راجا ۽ هوش ۾ آيو.
ڏيجي گروءَ ڪان ڪري ڪل ريت جيڪي هلي پڻ بڌندي گيت.
اڳيــر دسرت ڪري منراج هليو ڪنواريتن، ساڻ سماج.

ڪنواريتن جيو نه هالي وقت پرچي آيو آهي. اهو ٻڌي راجا واڻ وچالو حڪم ڪيو. گروءَ ڪان ڪل وقت ڏيجي، ڪيس اڳيو ڪري ڪنواريتن طرف هليو. سماج جا ماڻهو به ساڻ هئس.

انهن ڏسي ٿيا خوش نرنار سچي منڊپ ڀڪي سينگار.
اڳيان دسرت سي ٿڪا لڳن ڏسي جيڏن چند نڪيتر پچن.
برهما أت پڻ حيرت پيو بٽيل پنهنجو أت ڪجهه نه ڏٺو.

انهڪي ڏسي سچي منڊپ ۾ خوشي اچي وئي. دسرت جي شان اڳيان سڀ ٿڪا ٿي ويا! جڏهن چند نڪرڻ سان تارا گم لڳندا آهن. برهما نه منڊپ ڏسي حيران ٿي ويو، جو جو هن منڊپ ۾ پنهنجو ٺاهيل ڪجهه به نه ڏٺو.

جنهنجي نـــانءُ ڳڏي جڳــ ساري
دور ٿين، دک سڳهي نه ماري.
ڏرم ارٿ ۽ مـــوکيم ۽ ڪام پاڻ آ، هيءُ، سو سيتارام.

شر چوڻ لڳو ته اي ٻاروٽي، هي اهو ڌرم، ارٿ ۽ ڪام ۽ موکش ڏيڻ وارو رام آهي، جنهن جي نالي ڳڏي دک دور ٿيندا آهن.

سيتا جي ٻر ٻر کي رگهنائڪ رام چگيءَ طرح ڄاتو ٿي. انهي خبر هن کي ڀلا ڪهڙي؟ پتا جو اچڻ ٻڌي پاڻ خوش ٿيا.

پيار ڪري گروءَ ڇاتي لاتو پيار گوڙهن، پرمانند پاتو.
ويا اُٺي ڪري پنڌ گپل ڄڃ واسي، جت دسرت لتل.
ڏٺو اُجايل پريل تلاءَ دلين سمائي سڪ اٿاهه.

گروءَ وسشت ٻنهين ڪمارن کي ڇاتيءَ سان لاتو. آنند ڪان سيني جي اکين ۾ جل پريل هو. پوءِ ٻئي پاڻ ڄڃ واسي ويا جتي راجا دسرت لتل هو. ٻئي پاڻ اهڙو خوش ٿيا، ڄڻ ته اجايل کي پريل تلاءُ جو درشن ٿيو آهي.

دسرت ٻڌو ٻئي ٿا اچن من سان راجڪمار.
اُٿيو، اُٿي ٿيو پريم وس آنند ٿيس اپار.

راجا دسرت جڏهن ٻڌو ته سندس ٻئي وڇڙيل پٽ وشوامتر گروءَ سان ڏانهس اچن ٿا. تڏهن بيحد خوش ٿيو. گهڻيءَ خوشيءَ کان پنڌ ڪري ٻه نه پيو سگهي! انهيءَ ڪري آهستي اٿي وڌي آيو.

من اگيان راءِ ڏنڊوت ڪري چرن ڪمل تي سِرُ ڌري.
وشوامتر ڪين ڪري آسيس پُڇي ڪشلتا آيُڏيا اِيشِ.

راجا منيءَ وشوامتر جي چرنن جي خاڪ سِرَ لي لڳائي ۽ ڏنڊوت ڪئي. منيءَ آسيس ڏئي خير عافيت پڇي!

ڪري ڏنڊوت ٻئي پاڻ آيا پتا اگيان اچي سيس نمايا.
آنند آيو رِدي آڏير پران پيا ڄڻ مئل سرير!

ٻئي پاڻ ڏنڊوت ڪري پتا جي اڳيان آيا. راجا دسرت کي اهڙو ته آنند آيو جو ڄڻ مئل سرير ۾ ساهه پيو هو.

اگيان وسشٽ اچي جُهڪيا ڪمار چرن ڇهيا تن وارون وار.
مني ڏني آسيس ڪمارن چنڊ ڪرڻو جڻ منجهہ ستارن.
سين اگيان پڻ سيس نمائي مَنَ آسيس سين ڪان پائي.

رام ۽ لڇمڻ، ٻنهي گروءَ وسشٽ اڳيان سر جهڪايو. ۽ منيءَ ڪين آشيرواد ڏنو. ڪمارن ٻنهي سيني جي سان ۽ ولدتا ڪئي ۽ آسيس پائي.

ياڻ وڏي سان گڏ شترگهن اچي، ڇهيا ٻنهين رام جا چرن.
خوش ٿيو لڇمڻ ڏسي ڀريا ٿا ناخلو پائي ڀڏل جيئن نا ٿا.

ڀرت ۽ شترگهن ٻنهي اچي رام جي چرنن تي ڪريا. رام ڪين اٿاري ڇاتيءَ سان لاتو. لڇمڻ ۽ ٻنهي ڀائرن سان ملي اهڙو خوش ٿيو، جيئن ٻڏل ٻيڙي هٿ ڪري ملاح خوش ٿيندو آهي.

جاتسي، نياسي، سڀ منش منتري، منگتا، متر.
مليا جڏهن سري رام سان ٻڌجي ويا پيت چتر.

اوڌ واسي، لياقہ جا ماڻهو، منتري، منگتا سڀ رام ۽ لڇمڻ سان چرچ ملي مليا. هر درشن ڪندي اهڙا مگن ٿي ويا جو جڻ تہ پريم تي چت چتيل هئا.

راج پروهت شانتانند آيو گهڻند وزيرن سندو سمايو!
آدر ڀيار ڪيو سان ڄڃ وٺي آگيا ٿيا شامل مڃ.

راڄ جو پروهت وزيرن جي ٽولي وٺي آيو جن ڄاڃين جو ستڪار ڪيو. ۽ سڀ وڃي مڃ سان شامل ٿيا.

منگل مول مگن جو آيو پڻ شڀ ماه ويساک سُهايو.
گرهہ، نکيتر، پڻ تِٿ وار لگن سوڌي ٻوءِ ڪيو ويچار.

هر هڪ شي سڳن ٿئي تنهنجو سڳڻ برهم پت رام آ جنهنجو

رام گهوٽ، جنهن سيبم ڪنوار دسرت جنڪ ڪن پيار اپار

جنهن جو پت سگڻ برهم رام آهي، تنهن لاءِ سدائين شيءِ سگن آهن. جتي رام ۽ سيتا، ٻئي گهوٽ ڪنوار هجن ۽ دسرت ۽ جنڪ جهڙا پيا اُتم سمبندي هجن اُتي ته سدائين شيءِ ليمدو آهي.

جنڪ ٻڌو جڏهن اچي ٿو دسرت

ندين ٻلين جي خوب ٿي مرمت!

وچ وچ ۾ استان ٺهايا سڪدائڪ ۽ سمپ ڀرايا.

راجا جنڪ ٻڌو ته دسرت مهاراج اچي رهيو آهي تڏهن ندين ۽ ٻلين جي مرمت ڪرايائين. وچ وچ ۾ استان ٺهرائي سامان موجود رکيائين.

من مانيون سڪ شيون ملن چون پنهنجا ڪنهن گهر وسرن؟

طعام سنا ۽ ڪپڙ سندر جيئن وڏندي هلي جنڪ نگر.

سنا وڻندڙ طعام، سندر ڪپڙا ۽ ٻيون من مانيون شيون جي ملن ته ٻوءِ چون پنهنجا گهر وسرندا. جيئن اڳتي ۽ اڳتي وڌندي هلي.

جنڪ ٻُريءَ جي خلق سڀ ٻڌي باجن جي ڌڙ!

گهوڙا، رٿ هاٿي وٺي پيا اڳواڻي ڪن!

بگل باجن جي ڌمال ٻڌي جنڪ ٻُر جا ماڻهو اڳواڻي ڪرڻ لاءِ اڳتي آيا. گهوڙا، رٿ، هاٿي وغيره ڪاهي آيا هئا.

سون ۽ چاندي ڪوپر ٿالهه پل مناڻ ۽ ٻيو پڻ مال.

ڀانت ڀانت جا پڪل پڪوان ڪري نه سگهجي جن جو بيان.

سوني ۽ چانديءَ جا ٿرن، ڪلش، ٿالهه، جن ۾ طرحين طرحين جا مناڻ

ٻڌل مٿا جن جو ٻيان عمل ڪري نٿو سگهجي.

ڦل، ميوا ۽ کهٽيون مٺايون سڀ ڄاڃين لء جنڪ پٺايون.
زيور، ڪپڙا، شيون انيڪ ملن اڻين، ڄڻ ڇيلا ڇيڪ!

راجا جنڪ انيڪ ڦل ڦول ۽ ميوا ۽ مٺايون ڄاڃين لاء موڪليون. زيور ۽ ڪپڙا ۽ ٻيا گهرڻ جي ٻيا ملن، ڄڻ ڇيلا ڇڙيا گهڻي رهيا آهن!

ٻين وستن جو سمنڊ ڇڏڪ مڪيون گهٽيٽي راءُ جنڪ!
سگنن لء پڻ عطر گلاب ٻيا ڇٽڪارن ٻنا حجاب.
ڪٺي آيا سڀ وست ڪهار شيون ڪي گڏ، ڪي ڏارون ڏار.

ڏهن ڪالراء ڪپڙن، گلاب، عطر ۽ سگنن لاء ڪهار ڪٺي آيا. ڪي شيون گڏ ۽ ڪي شيون ڏار ڏار، سڀڪجهه موجود ڪيو ويو!

ديو باجا ۽ ڍول وڄائن گيت مٺا اپڇرائون ڳائن.
شيون آيون سڀ دسرٿ اڳيان
جنڪ ڏيون جي گهڻي ادب سان.

ديوتائون ڍول ٻيا وڄائن ۽ اپڇرائون مٺا گيت پيون ڳائن. سڀ سامان راجا جنڪ گهڻي ادب سان اچي دسرٿ اڳيان رکيو.

ڪيو سڀڪار سڀ دسرٿ راج آنند ويو جو ڪاڻ سماج
سڀ ڄاچڪ بخشيش ڪي پائي ڄڃ واسي ويا ڄڃ وڌائي.

راجا دسرٿ سمورو سامان جنڪ جو سڀڪار ڪيو ۽ منگتن ڄاچڪن کي گهڻي بخشيش ڏني. سڀ ڄاڃي ٻوء ڄڃ واسي ويا.

پريم سميت رگهنائڪ ڇاڪو پار سڀ ٻڌي ڪنهين نه پاتو.
پتا اچڻ جو ٻڌي ٻڌوان آنند پاتو مها آنند ساڻ.

هو ٻئي رٿ راجا وٽ ڪاهي ويو. ٻئي تمام سندر هئا. هڪڙي رٿ تي سينگار جو سامان ۽ ٻئي ۾ قيمتي ڪپڙو رکيو ويو.

ٻئي رٿ گرو وسشٽ چڙهيو رٿ پهرين نرپ پاڻ.
پوڄي ديوَ گوريءَ سمت پوڄيو شو ڀڳوان.

انهن ٻنهين رٿن تي، جن ۾ قيمتي سامان رکيو ويو هو، راجا پاڻ چڙهيو ۽ ٻئي رٿ تي، جنهن ۾ قيمتي ڪپڙو رکيو ويو هو گرو وسشٽ چڙهيو. سڀ جڃ گڻيس ديوتا کي منائي ۽ گوري شنڪر کي پوڄي اڳتي هلي.

راهه وسشٽ سان سونهي ائين گڏ ورهسپت اندر جيئن.
ڪري ڪل ريت ونديا سڀ راجا
جيئن سجايا سيوڪن ساجا.

وسشٽ منيءَ سان راجا ائين ٿي سونهيو جيئن اندر وسپت سان گڏ سونهندو آهي. راجا سڀ ديوَ ۽ ديوين ۽ گڻيش ديوتا کي مهربانين منائي ۽ ڪل ريت ڪري اچي جڃ کي نظر مان ڪڍيو.

سمري رام وني گهر آگيا وڄيو مهراج وڄائي واڄا.
جڃ سجاوٽ ڏسي هرشائن گل وسائي ديو سکم پائن.

سري رام جو سمرڻ ڪري ۽ گروءَ جي آگيا وٺي جڃ اڳتي هلي. جڃ جي سجاوٽ ڏسي ديوتا گل وسائڻ لڳا.

ترنگ نچائن ٻئي ڪُنئر تال ڪرائن تانَ.
نرناريون سڀ چڪت من ڏسي ڪلا جي ڪاڻ.

ٻئي راجڪمار گهوڙن کي، ڪوڏ مان نچائيندا هليا. شهر جا ماڻهو ڏسي حيران ا جو سندن ناچ مردنگ جي تال سان پورو هو.

کانءِ ڏسي سڀ چون ڪمال! ڪري درشن ٿيا سڀ نهال.
هوا ٿڌيءَ سان مٺي سڳنڌ سچ چوان، ڪو ڪير نہ ڦند!
سڀئون سهاڳڻيون اچن نهار مٿن ڏلا، لائي آڳر ٻار!

ڪئي ٻاسي ڪبت ۽ ڊڪ ڪانءِ وڻن ۾ جنهن جو سيني درشن ڪيو سو اهو سلو سڳن آهي. ٿڌي ۽ خوشبودار هوا لي لڳي. سهاڳڻيون مٿن لي ٻارڻ ٻانهن جا ڏلا ۽ آڳر سان ٻالڪ لائي لي هلون! مطلب تہ سڀ شڀ سڳن ڏسڻ آيا.

لوُمڙ هو هر درس ڪرايو ڪانءِ ٿي وچڙو ساهون ڏارايو.
طرف ساڄي هو هرڻين جهنڊ سڀيئي ٻڌائن منگل منڊ.

لومڙيءَ هو هر لي ڏلي. ساهون ڪانءِ لي وچڙو ڏارايو. ساڄي طرف هئا هرڻن جا جهنڊ! مطلب تہ سڀ سڳن سنا هئا.

ڪاهي وڻ پڻ چهرڪيون شيام چيلهہ چيو "آ سڀ ڪلياڻ".
ساهون ڏڌ ميچي پڻ آلي برهمڻ ٻن هٿ پستڪ جائي!

چيلهہ تہ اڄ لي واڌائي ڏني. ڪاري وڻ لي شيام رنگ جون چهرڪيون. ساهون ڏڌ ۽ ميچي. ٻہ برهمڻ هٿ ۾ پستڪ کڻي پي آيا. اهي سڀ شڀ سڳن آهن جي راجا ۽ جنڪ ساهون ڏٺا.

منگل ميہ، ڪلياڻ ميہ سڀ سڳن ٿيا گڏ!
سچو ٿيڻ سيني سندو سمجهي سياڻو، ڏڌ.

راجا جنڪ سمجهي چڪي تہ ڪلياڻ ڪاري ۽ منگل ميہ سڳن ڏٺا ان سندس دل کي ۽ سڀوري جنڪ کي خوشي ڏني ۽ پڻ سڀ سڳن گڏ ٿي ڏسڻ ۾ آيا. سيني کي پڪ ٿي ۽ هر ڪنهن ماڻهوءَ سچائيءَ سان اهي چيو تہ: "جيہ آهي، جيہ آهي" سڄو ڳوٺ ان ڳالهہ کي سمجهي سگهي لو.

گهوڙن سندر هئي چـال جا ورني
پيرسن هينان چـڻ ٻرندڙ ڏرتي ·
سندن اُتـاول اِئين لـڳـي هوا هارائي جڻ ته ٿـڳـي ·

سندر ۽ چنچل گهوڙا اهڙو ته تيزيءَ سان پيا هلن جو جڻ تـه هينان ڌرتي تتل هئي ۽ جڻ ته هوا به هارائي پئي هئي ·

ڀـرت شترگهن راجڪمار ٻُنهيءَ تـي جن جي هئا سُوار ·
سڀ سهڻا ۽ ڀـؤشڻ ڌاري
ڪاهـي ڌنش، سونهين ڇيله، ڪٽاري ·

انهن تي ڀـرت ۽ شترگهن سوار هئا. سڀ زيـورن سان سينگاريـل هئا. راجڪمارن کي ڪاهي تي ڌنش ۽ ڇيله ۽ ڪٽاري پيئي سونهي·

سندر هنيلا تيز ۽ چنچل اڻ ڳڻت هئا رٿـن ۾ جوٽيل ·
هلن ائين جڻ هـوا ڇُٽي وڃي منين جـو ڌيان ٽـٽي ·

هزارين گهوڙا ته رٿن ۾ جوٽيل هئا. هوا وانگر تيز هلڻ وارا گهوڙا منين جـي ڌيان ۾ ٽوري ڇڏين !

جل ۾ ٽرن ڌرن جي پانت جوش ڪرن ۽ ڪرن نه شانت.
استر شستر سڀ ساج سجائي رَٿين سپرد ڪيا سارٿين ڀائي·

اهي گهوڙا پاڻيءَ ۾ به ائين ئي هليا جيئن ڌرتي ! تيزيءَ جي ڪري نٽي پڌا ! سارٿين انهن کي سنجي رٿين جي حوالي ڪيو هو·

رٿن چڙهي ٻاهر نـڳر ويو ٻٽائي ڄڃ ·
سڳن سين سهڻا ڏنا آنند پريـل اُهنج ·

رٿن گهوڙن ۽ هاٿين تي سوار ٿي شهر کان ٻاهر نڪتا ۽ ڄڃ ٺاهيائون· سيني جي سامهون شڀ سڳن ٿي آيا·

هاٿين لئي ڇيڙن سندر سواريون
جن ۾ سندرتا پاڻ سينگاريون.
هاٿين ڳل هئا گهنڊ پدل مست هلن ڳج، ڳجن بدل.

هاٿين لئي به سندر ناريون چاڙهيون ويون هيون جن ۾ انهيءَ سندرتا پاڻ ابي سينگاريو هو. ڳچن ۾ هاٿين کي گهنڊ پدل هئا. جن جي هلڻ مهل اهڙو ته مڌر آواز پئي آيو جو ڄڻ ته ڪڪر ڳجي رهيا هئا.

گهٽيون سواريون سندر انيڪ تن گرمي نه اچي ڪو سيڪ.
اُم ڏيون جن جايون ورتيون برهم ويس ۾ ويد ۽ شرتيون.

پالڪيون، وماڻ ۽ ٻيون به اهڙيون سواريون هيون جن ۾ نڪي لڳ هئي نڪي گرمي. (Air Conditioned) سيني ڪان اُم جايون برهمڻ ورتيون، جي شايد ويد ۽ شرتيون هئا جي منش ويس ۾ آيا هئا ۽ برهمڻ روپ ڌاريو هئائون.

پيڙ گهٽي ٽي راج دڪار پيرن هيٺ ٽيو مٽي 'بهار'.
ٻيهي ڪنوڙن سندر ناريون، ٽيو تيار هلي آرتي اُتاريون!

راڄا جي محل لئي ته ڏاڍي ڀيڙ هئي. ٻيون هينان وڏا پٽ به پسجي ويا هئا. ڪنوڙن ۾ سندر ناريون آرتي لاهي بيٺيون هيون.

ڳالن گيت منوهر ڪيئي بيان ڪجي هت ڪهڙو ويهي!
رٿ سمنت به تيار ڪرايا سج لڄائيندڙ گهوڙا پڌايا.

سندر گيت ڳائي وڏي رهيون هيون. اهڙو ته آنند هو جو هت ورنن ڪري نٿو سگهجي. سمنت به رٿ سورج جي گهوڙن کي لڄائڻ وارا تيار ڪرايا.

هلي رٿ سندر ڀوپ ڳهرائي سندن سندرتا ڪير پڌائي!
رٿ ڇڪڙي چڙهيو راڄ سينگار رٿ هلي هو ڪپڙ اپار.

وسشت چيو ته پٽيه آلما لاء ڀرتوي سک سان ڀريل آهي. جيئن سمنڊ کي
ڪا اڇا ڪانهي ته ٻه نديون آڻا ڳٽ منجهس ٻون ٿيون.

توهان جان نيڪ نه سڀي سنسار آهه، نه هو، نه ايندي ڄمار.
توهان ڪــان وڌ پٽيه آهن ڪنهنجا
رام سمان پٽ آهــن جنهنجا ؟

توهان جيان سنسار ۾ ڪير ٻيو پٽيه آلما آهي؟ نه اڳي هو ۽ نه ايندڙ وقت
۾ ٿيندو جنهن کي رام جهڙا پٽ آهن.

وِير نماڻا ۽ ورت ڌاري گــڻ ساگــر ٻلوان ٻه چــاري.
تو لاءِ عمر سڀي ڪلياڻ خوشي مناڻي ڪريو جيڄ هاڻ.

توهان جا چاريئي پٽ ٻلوان، نماڻا، ڌرماتما ۽ گڻوان آهن. تو لاءِ سدائين
آنند آهي. هاڻي سڀ خوشيون مانيو ۽ جيڄ کي تاهي تيار ٿي جنڪ پور هليو.

هليو جاد ٻڌي گر وچن "چگو" چئي راجا محل.
دوُتن کي عمدا ڏنا رهــڻ لاءِ گهر اُمــل.

"چگو" چئي گروءَ جو مٿو ليڪي، دوتن کي عمدا گهـر رهڻ لاءِ ڏيئي
راجا دسرٿ سڌو محلات ڏي هليو.

راجا سڀن راڻين گهرايـو جنڪ جو خط پڻ پــڙهي ٻڌايو.
ٻڌي سنديش ٽن خوشي مناڻــي خبرچار ٻي راجا ٻڌائي.

راجا سيني راڻين کي گهرائي خوشخبري ٻڌائي ۽ پڻ خط پــڙهي ٻڌايـو.
راڻيون ٻڌي خوش ٿيون. ٻي خبر چار راجا پاڻ کين ٻڌائي.

پٽر وني ۽ ڇاتيءَ سان لائي رام ڪرتوڻ هرکا سارهائي.
رام لڇمڻ جي ڪيرت ڪرٽي راجا پڻ راڻين سان ورٽي.

انهيءَ وقت وليءَ جي جالين سان لاٿو ۽ رام ۽ لڇمڻ جي ڪرڻ کي سارهڻ لڳيون. راجا به رام ۽ لڇمڻ جي ڪم کي سارهڻ لڳو.

جتي ڪٿي ڏسو سندر ناريون
ڪري سينگار سڀ محل پڌاريون.
اکيون ڪرڻ جان جڏهن تمڪائن چندشڪل سان ڦيريون پائن.
ٿين سينگار سندرتا لڄي سندن نظر جي مٿن ڪڄي.

جتي ڪٿي سندر ناريون سينگار ڪري راجا جي محل ڏي آيون. چند جهڙي شڪل واريون، هرڻ جهڙيون اکين کي نمڪائيندڙيون انهن پيون سونهن جو خود سندرتا به جي وس ڏاري مٿن نظر ڪري ته انا به لڄي لي وڃي!

منگل مڌر پيون گيت سي ڳائن ديو منائي ڪو ڪيل لڄائن.
راڄ پون کي ڪير سارهائي سندر چندي سان ڪيس ڊڪائي.

خوشيءَ جا گيت ڳائينديون لي واري جنهن کي ديوتائن به سارهيو. راڄ مندر جي سوڀيا ڪيئن ورڻن ڪجي؟ ڪيس ته انهن سندر چندن سان سينگاريو ويو هو جن کي ڏسي اندر به جيڪر لڄي لي وڃي.

سوڀيا دسرت پرن جي ڪيئن ڪجي وستار.
جت جنميو شري رامچندر مهما جنهن اپار.

راجا دسرٿ جو محلات، جتي شري رامچندر جنم ورتو هو انجي مهما جو بار ڪير بالي سگهندو؟

دسرت راجا پرت گهرايو رٿ گج گهوڙا سڀ سنيرايو.
ڪري هلون جيج جنڪ نگر خوش ٿيا پائر بڌي خبر.

راجا برٿ کي گهرائي آکيا ڪئي ته رٿ، هاٿي گهوڙا سڀ سنيراءِ ته جيع ڪري دسرٿ جي نگر هلجي. اهو بڌي پڻ پائر خوش ٿيا.

دولهه ڇيو ته اي سوامي، توهان پاڳوان آهيو جو هيڏا سندر سلڇڻا پٽ توکي مليا آهن. سڄو سنسار مٿن موهت آهي:

توهان پڇيو اسان خبر گهڻي؟ سچ ڏسجي، ڇا ڏيئو ڪٿي
سيه سويمبر ڀوُپ انيڪ اچي ڪنا ٿيا سندر نيڪ.

توهان پڇيو ته توهان ڪيئن ڪين سڃاڻو. واهه! ڪڏهن ڏيئو ڪٿي به سچ ڏسبو آهي! سيه جي سويمبر ۾ هزارين سندر ۽ نيڪ راجائون اچي ڪنا ٿيا هئا.

شِو ڌنش سگهيو ڪير نه ٽوڙي
نڪي ڪنيو ڪنهن نڪي ڪو چوري!
تنهين لوڪن جا جوڌا وير هار مڃي ويا سڀ سڌير.

پر شِوَ جي ڌنش کي ڪير به چوري يا ٽوڙي نه سگهيو. سڀ هار مڃي ويا. سيني ويرن جو ايمان انهيءَ ڌنش ٽوڙي ڇڏيو!

سگهيا ڪٽي جي پربت ميرو
همٿ هاري ويا شينهن سي ويڙهو.
جنهن پربت ڪيلاش هٽن سان ڪنيون مٿي پڻ ڏهن مٿن سان.
لجي ٿيو هاريو راوڻ سوئي لجي ٿي موٽيو راڻ سيڪوئي.

ديوتا ۽ دئيت جي جيڪر سميرو جبل کي به ڪٽي وجهن سي به هار مڃي ويا. راوڻ، جو ڪيڏندي ڪيلاش پربت کي ڪٽي ويو هو سو به هار مڃي ان راجائن سان لجي ٿي گهر ورليو.

رام رگهونش مڻ اُٿي ٽوڙيو ڌنش اِلين.
بن پرشارث ڏاڍي ڪمل ڇڄي ڏار ٿئي جيئن.

اي راجن، شري رامچندر ٿي اهو ڌنش اهڙيءَ طرح ٽوڙيو جيئن ڪمل جو گل بنا ڪوشش جي ڏانديءَ مان ڇنبو آهي.

ٻـُـڌيون ڳـالهيون پرشرام اُتـاريون
اچي سين کـي اکيون ڏيکاريون .
ڏنش سو آخر ڏيکي هليو ويو بن وچي پريو پڇن کيو .

ڏلش لنتا جو آواز ٻڌي پرشرام آيو ۽ اچي اکيون ڏيکاريائين پر اهو ۽ رام جي شڪتيءَ کي مڃي ، ڏلش ڏيئي بن لهيا لاءِ ويو .

رام الل ٻـل شڪتيءَ کـاڻ لڇمڻ ليڪن آ تيج نڌان .
ٻچن راجائـون الين اُنون کـان
جُهنڊ هاٿين جيئن شينهن ٻچي کان .

شري رام جنهن شڪتيءَ جي کاڻ آهي ۽ لڇمڻ وري تيج جو سمنڊ آهي. سب راجائون ڏسي ڪائي الون ٻچندا آهن جئين هاٿين جو جهنڊ شينهن جي ٻچي کي ڏسي ڀڄي !

سيا ۽ خوش ٿي دسرٿ راجا انعام وڏا دؤلن کي آڇيا .
"انيت" چئي لن کين قبوليا ڏسي ڌرمسي خوشيءَ ۾ ڦوليا.

راجا سبا ۽ دؤلن کي وڏا انعام آڇيا پر هنن 'اليس' جو لفظ چئي قبول نہ ڪيا . سڀني اهو انهن جو ڌرم ئي سمجهيو .

راڻ اُٿي مُن وسشت کي پتر ڏنو سان پريت.
حال سڄو دؤلـن ڪيو سيـا ۽ نيتي ريت .

راجا اهو خط گرو وسشت کي ڏنو ۽ دؤلن نيتي موجب ٻچي سبا کي سربار ڏني .

ٻڌي مُنيءَ سک گهڻوئي پائي نيڪ پرش چئي نيڪي وڏائي .
جلين سمنڊ آ سدا نشچنت نديون پون منجهہ آن گڻت .

اها سجاوت اهڙي سندر هئي جو ڏسڻ وارن جون موهجي ويون ! ڪلش، ڌوج ، پتاڪ ۽ چندور به هزارين لاهيا ويا.

شهر سجاوٽ ۾ اچي لڪشمي ڪيو جڻ واس .
جنڪ پُريءِ سوڀيا ڏسي گسر ٿيا شيش حواس .

شهر جي بناوت ۾ جڻ ته خود لڪشمي اچي واسو ڪيو هو. شهر جي سوڀيا ڏسي شيش ۽ سرسوتي به بيهوش ٿي ويا.

پهتا دوت ايوڌيا پاون خوش ٿيا شهر ڏسي من ڀاون .
محل جڏهن اهو نياپو آيو دوتن راجا اندر گهرايو .

راجا جنڪ جا دوت شهر ۾ پهتا ۽ اوڌ ۾ ڏسي ڏاڍا خوش ٿيا . هُن محلات ۾ نياپو موڪليو جو ٻڌي راجا کين اندر گهرايو.

ڪري پرڻام پترڪا پيئي دسرٿ ڪولي جا جنڪ لپيئي .
پتر پڙهي آنسون آنند آيون
سڀئي خوشيون هيون پتر سمايون .

هُن پرڻام ڪري پتر پيش ڪيو جو ڪولي راجا پڙهيو. پڙهندي ئي خوشيءَ کان اکين ۾ ڳوڙها پرجي آيس . پتر ۾ سڀ خوشيون سمايل هيون. پٽن جي چڱيلائي ، وشوامتر جي ڪشلتا ۽ رام سوامبر جو احوال هو.

رام لڇمڻ دل هٿ پترڪا سُجهي آنند کان ڳالهه نه ٻي ڪا .
ڏير ڏري سڀا خط پڙهايو راج دربار گهڻو آنند آيو .

دل ۾ راجا جي رام ۽ لڪشمڻ هئا ۽ هٿ ۾ خط هوس . اهڙو ته آنند ۾ مگن هو جو ٻيو ڪجهه به نه سُجهيس. خط پڙهڻ سان سڄيءَ درٻار ۾ آنند ڇانئجي ويو.

پرت شترگهن اندر آيا ڪجهه عرصو اڳ راند سڏايا.
پريم ادب ڪان سيس جهڪايو
پڇيو پتا ڪان خط ڪٿان آيو.

رام جا ننڍا ڀائر ٻاهر راند ڪرڻ ويا هئا سي دربار ۾ آيا ۽ ادب سان پرنام ڪري پڇيائون ته خط ڪٿان آيو آهي؟

ڀاءُ اسان جا ڪٿڙو پريه آهن ڪهڙي ديش؟
پريم ڀريا ٻه شبد چئي ٻڌايو خط نريش.

اسان جا پيارا ڀائر ته آنند ۾ آهن؟ ٻڌايو ڪهڙي ديش ۾ آهن؟ اهي لفظ ٻڌي خط پريم مان وري پڙهايو.

دوئن ڪي پاڻ اوڏو وهاري مڌر منوهر وچن اچاري.
ڀاءُ ٻڌايو ٻئي خوش آهن چو ته توهان هڙ اوڏو آهن.

راجا دوئن کي پريم مان سڏي اوڏو وهاري پٽن جي ڪشلتا پڇي ۽ پڇيو ته توهان هنن کي سڃاڻو ٿا؟ اکين سان ڏٺو آهي.

جنهن ڏينهن ڪان من ساڻ ويا پائي
تنهن ڪان اڄ آ خبر مون پائي.
پڇان جنڪ ڪن ڪيئن سڃاڻو
مشڪيا دوت، پٽ منهنجا ڄاڻو؟

جڏهن کان وشوامتر سان ويا آهن، مان اڄ سندن سماچار ٻڌان ٿو.
راجا جنڪ هنن سان ڪيئن ورتاءُ ڪيو ۽ سمجهيو ته اهي منهنجا پٽ آهن. اهي وچن ٻڌي دوت گهڻو مشڪيا.

اي راجا ڪون ڀاڳ ونت ٻئي پٽ سندر سندو.
رام لڇمڻ ٻئي آهه مٿيا موهت منڊل سيو.

جيءِ، جيءِ، جيءِ چئي دک هرڻ پرسرام بن ويو تپ ڪرڻ

ٻنل خؤف کان راجا هرڪو ويـو هليو گهر، آيـو جو

اي رگهوڪل ڪيتو، لهجي جيءِ هجي! ائين چئي پرسرام بن ڏي لمبيا
ڪرڻ هليو ويو. پيا راجائون بہ خوف جا ماريل، گهر راهي ٿيا.

سک جنڪ هٿ لکجي ڪيئن ؟

ٻچوچڪور جيئن چنڊ ڏسي هَسي شيو ڏن مانـدي جيئن .

هاڻي نہ راجا جنڪ جو سک ورنن ڪرڻ کان ٻاهر هو. سڀني کي جيئن
خزانو هٿ ايندو آهي تيئن راجا بہ آنند ۾ آيو. سڀ بہ چڪور جي اکين وانگر
جو چنڊ اڀرڻ ڪري خوش ٿيندو آهي ڏاڍي خوش ٿي.

ڪيو جنڪ منيش پرڻام پريت پرساد ڏنُ ٽوڙيو رام

ڪمار ڏسي من آنند آيو ڪرڻ اُچت جو سو ڪريو .

جنڪ پوءِ وشوامتر کي چيو تہ شري رام ڌنش ٽوڙي مونکي ڪرتارٿ
ڪيو آهي. هاڻي جيئن سهڻو ڏسو تيئن ڪريو.

منيءَ چيو اي راج پروين وواهہ هيو بس ڌنش آڌين

ٽٽنـدي ڌنش ٿيو وواهہ سڄ سڀجي سنسار ڪـي آهہ .

وشوامتر چيو تہ سيتا ۽ رام جو وواهہ ڌنش جي اڌين هو. سو ٿي ويو.
انهيءَ ڪي تہ سڄو سنسار ڄاڻي ٿو.

تڏهن بہ سڀ هاڻي ڪريو ونش نيت وواهہ .

پڇيو وڃي ڪل برهم کان ويدن جيئن ملاح .

تڏهن بہ توهين ڪل مريادا ۽ وڏن جي آڳيا موجب آچاريہ کان پڇي ۽ جيئن

ڪرڻ واجب سمجهيو سو ڪريو.

هڪ سياڻو اچ دوُت ڪهرايو دسرت کي سماچار ٻڌايو.
جنڪ چيو "جا مرضي، سائين" دوت اوڌ پرڪرت مڪائين.

اچ هڪ سياڻو دوت اوڌ پر موڪلي راجا دسرٿ کي خبر موڪليو.
"ٺڪال ليڪ" چئي راجا هڪ ٻه دوت اوڌ پر موڪليا.

شهر جا معزز سڀ ڪهرائي چيو راجا تن سين سمجهائي.
ڇڏيو سينگاري هٽ بـازاريون
گهر گهر ۾ جيئن ٿين گلزاريون.

راجا شهر جي وڏن، بزرگن ۽ شاهوڪارن کي گهرائي شهر سينگارڻ لاءِ چيو.

تنبين سڏايو ڪُٽي سياڻن منڊپ رت کي جيڪي ڄاڻن.
بـرهم آڪيا سان شروع ٿيو آرنڀ
اچي ڪـڙا ڪيا سونـا ٿنڀ.

هن وري سياڻن ڪاريگرن کي گهرايو جيڪي سينگار ڪرڻ ڄاڻندا هئا.
برهمڻ جي آڪيا سان ڪم شروع ٿيو ۽ سونا ٿنڀا آڻا ليا.

رنگ رنگي هيرا وڄهي تن مان ناهي ڳل.
رچنا بس اهڙي رچي بـرهما ڪدي نہ ڀُل.

انهن سياڻن هيرن منجهان گل ۽ پتاڪا ڻاهيا. انهن جي بناوت ڏسي برهما
۽ حيران ٿي ويو.

شندر الم سجاوٽ ساري درشڪن من ڦاسائڻ هاري.
منگل ڪلش انيڪ بڻايـا ڏوج پتا پٽ چنور سجايـا.

اندرپون جيتڻ، داتار ٿيڻ، گيان ھُجڻ ۽ دياٻلو ٿيڻ. مان نہ اڳيئي ھارايل آھيان. لوھان ديا ٻالي ڪميا ڪريو.

رام چيو، مُنِي ڪريو ويچار چُڪ ٿوري پر ديا اپار.
چيتي ٿُنُو اِھو ڏنش پراٽو ڪري اپمان ڪيئَن داس نماٽو.

اي منيشور، وِچار ڪري ڏسو. منھنجي چوڪ ٿوري پر توھان جي ديا گھڻي! ڏنش نہ ڇھڻ سان ٽٽو. مان وڏائي ڇا لاءِ ڪريان؟

برھم سمجھي نرآدر ڪريان جُھڪندس ڪنھن ٻيءَ جات؟
وير سچي سنسار ۾ شڪتي برھمڻ ھات.

اي ناٿ، برھمڻ جاتي جي اوھان جي بي عزتي ڪريان نہ ٻي جاتي ڪھڙي آھي جنھن اڳيان جُھڪندس! برھمڻ ۾ وڏي شڪتي آھي!

دئيت، ديو يا راجا ڪو ھيٺو يا جوڌو مونکان، سو.
اچي آگر جي مون للڪاري
ھجي مرتيو تہ بہ چڏيان مان ماري!

ديوتا، دئيت يا پرٿويءَ جو ڪوبہ جيو، مونکان وڌيڪ شڪتي شالي يا مونکان ھيٺو ھجي ۽ مونکي للڪاري تہ مان خوشيءَ سان انھا قبولي سائس لڙان ۽ ڀوءِ پل تہ اھو مرتيو ئي ڇونہ ھجي.

ڪنري ٿي، جو ٻجي پڏڪان نيچ نياڳو ڪيس چوان.
سياءُ ڪري، منجھان ڪين وڏائي
وڙھي مرتيو نہ ٻجان ڪدائي.
رگھونشي ٿي جايو چو؟ ھيو ڪانئر جڳ آيو چو؟

ڪنري لي جي ٻڌ ڪان ڏجي ته اهو ڪنران لي ڪلڪ چئو! مان ٻڌهندي،
ها ڪال هي وڏائي نئو ڪرياں، ٻر رگهولشي لي لڙائيءَ ٻر مرليو ڪسان به نه
ڏيندو! جي ٻڌ تان ڏجي لو ته ٻوء رگهولش ٻر جسر لي چو ورائين!

برهمڻ ڪل ڪان ڏجي جلي آيلہ پرٿويءَ تي اُهو ٿلي .
برهمڻ ڪل جي اِها وڏائي ٻڌي، ڪپاٽ ڪليا منرائي!

برهمڻ ڪل ڪان جيڪو ڏجندو، سولي جڳ ٻر اپڻ ليندو. اهو ٻڌي
پرسرام جا ڪپاٽ کليا!

ڏن وشنو اي رام، چڙهاءِ مَنُ جو سنسو منهنجو مٽاءِ!
ڏيندي ڏنش چڙهي ويو پاڻ! پرسرام پڇتايو هاڻ .
ديهہ ڏري پڳوان آ آيو هوش ناحق مون پاڻ وڃايو!

پرسرام ٻوء رام کي چيو لہ هيءَ وشنوء جو ڏنش چڙهاءِ ته منهنجو سنسو
دور ٿئي. اها ڏنش رام جي هٿ لائين مس پهتو ته پاڻهيئي چڙهي ويو! اهو
ڏسي پرسرام ڏاڍو پڇتايو ته هي ته خود ڀڳوان آهي! مون جا لاءِ ڪاوڙ ڪئي؟

جاڻي رام پرڀاءَ کي خوش ٿيو مَن منراءِ .
هٿ جوڙي ڪلمي وينتي رڌي نہ پريم سماءِ!

رام جو پرڀاءُ ڏسي پرسرام خوش ٿيو ۽ هٿ جوڙي وينتي ڪرڻ لڳو:

جيہ رگهوناٿ، جيہ ڀڳوان ڏليت هتيندڙ، پورن ڪام .
جلہ ڏيون، ڪلو، برهم هتڪاري جگہ مڌموهہ نربلتا تاري .

ڀڳوان، لهنجي جيہ هجي! راڪس کي ناس ڪندڙ اڪن، لهنجي جيہ
هجي. برهمڻ، ديوتا ۽ نئو جي رکيا ڪرڻ وارا، لهنجي جيہ هجي. مڌ، موهہ
۽ نربلتا کي ناس ڪندڙ ڀڳوان، لهنجي جيہ هجي!

ڀاءُ نندڙو ڀيو ڪري اپمان رام جونئو ڏئي وري سنمان.
ڪجي نبيرو هٿ آنڪائي چڙهي ڀسا نالو 'رام' ڦيرائي.

تنهنجو ننڍڙو ڀاءُ تنهنجي روپرو ڀيو گهٽ وڌ ڳالهائي ۽ تون وري ٻاڙ ٻون شان ڀيو رکين! اُٽ، مونسان لڙائي ڪر يا وري 'رام' نالو ڦيرائي ڇڏ.

ڪپٽ رهت، شِوَ شترو، لڙائي
ڀاءُ سان گڏ مَر، سمهه سدائي!
پرسرام هٿ ڦرسي وڌايو مَنَ مشڪي، سر رام جُهڪايو.

اي شِوَ جا دشمن، ڪپٽ ڇڏي لڙائي ڪر. نه ته ڀاءُ سان گڏ توکي به ماريندس. پرسرام ڪاوڙ ڪندي ڦرسي ٻر هٿ وڌو ۽ رام وري پنهنجو سر کِٽي پرسرام اڳيان جهڪايو!

لڇمڻ بدران ڪيو خار تا مون مان
چوڻ چڳو آ پاپ، پُڇين ڪان.

ڪوٺ ٻر شنڪا سپ رهي چنڊ ڏنگي راهوُ ڪين گرهي!

سوامي، لڇمڻ بدران خار وري مون مان تا ڪيو. ڇو ته ڏنگائي سني آهي. ڏنگي چنڊ کي به راهوُ ڪين گرهڻ ڪندو آهي.

رام چيو ڇڏيو رنج منيش تو آڏين هيءُ منهنجو سيس!
جئين گهٽجي بس رنج اوهان جو
ڦرسو هٿ، اڳيان داس اوهان جو!

رام پرسرام کي چيو ته اي ديو، ڪروڌ کي ڇڏيو. توهان جي هٿ ۾ ڦرسو آهي ۽ منهنجو سر توهان جي اڳيان! ائين ئي ڪريو، جيئن اوهان جو ڪروڌ دور ٿئي.

'پريپ' 'سيوڪ' ٻلي ڪيئن لڙن ڪروڌ ڇڏي ٿيو ساڌ .
ويسرن جسو ڏسي ويس ٻڻ ٻسالڪ ڪئي وواد .

سرامي ۽ سيوڪ جي ڪئي ڳالهه ٻڌو؟ اي سريشٽ برهمڻ ڪروڌ ڪي ڇڏيو. ٻالڪ جو اِهو قصور ڪرائهي . هن جيڪي چيو آهي سو سڀ اوهان جي ويو لوش واري ويس ڪي ڏسي !

ڏسي ڪنار، ڌنش ۽ ٻساڻ ڳيٽيو هن آنکي ويرن ساڻ .
ولش سياءُ ڪري ڪروڌ ڪنهن آيو
نسانءُ لوهان جو ڪنهن نہ ٻڌايو .

لوهان کي هٿيار ڏسي ۽ پيهجي ولش جي سياءُ ڪري هنکي ڪروڌ اچي واو . وڌيڪ هنکي لوهان جو ڳالو بہ ڪنهن نہ ٻڌايو .

اڄو لوڪين جي منين جي ويس ٻالڪ آ، نہ بہ ڪري آديس!
ڪميا ڪريو آ هؤ اڻچاڻ سونهي مُنيشور ڪميا ساڻ .

جي اوهين منيءَ جي ويس ۾ اچو ها تہ ٻالڪ هولدي بہ هو 'لوهان جو آدر ڪري ها . الوءِ ڪري ڪيس ديا ڪري معاف ڪريو . برهمڻ جي هرديہ ۾ گهڻي ديا هئڻ گهرجي !

ٿون ۾ هڪ گڻ ڌنش هلائڻ نوَ گڻ لو لپ، ديا وڌائڻ .
گياني، دانا، شيل قناعت، بي خواهش ۽ اندرين گهالک،
سڌو هلڻ گڻ نائون سائين !
چوان الين جي سچ ڪون پانگين .

اي ديو، مون ۾ فقط هڪ گڻ آهي ڌنش هلائڻ . پر لو ۾ تہ نَو گڻ آهن : سڌ هلڻ، ٿيڻ ... ڪ سنتوش ڌارڻ، شيلتا ڌڪارڻ، اسي خواهش رهڻ،

پريل ونيہ ۽ نرمل واڻـي رام چئي بس سمو سياڻي !
ناٿ، توهين ٿيو سُشيل سجان ٻار جاڻي، ڏيو معافي هاڻ.

نمرتا سان رام چيو تہ اي ناٿ، توهين تہ سمجهدار آهيو. ٻالڪ جي وچنن تي ڌيان نہ ڏيو.

ٻڌو ۽ ٻالڪ ٻئي هڪ جاڻن ٻـال وچن دل ساڌ نہ آڻن.
هن تہ ڪونهي ڪو ڪاج بگيڙيو مون اپراڌي ڌنش آ توڙيو.

ساڌو جن ٻالڪن جا وچن دل ۾ نہ آڻيندا آهن. هن تہ ڪو نقصان ڪونہ ڪيو آهي ! ڌنش ٽوڙڻ وارو اپراڌي توهانجو تہ مان آهيان !

ڪرپـا، ڪوپ، وَڌَ، ٻنڌن سائين
داس ڏيو ڏنـڊ جيڪو چاهين.
ڪروڌ هـٽـي جيئن پـريـپ اوهانجو
ڪريو اُپـاءُ جنهن پـيـل اسانجو.

اي ناٿ، ڪرپا ڪرڻ، ڪاوڙ ڏيکارڻ، مارڻ، ٻنڌن ۾ رکڻ. اهـي چار سزائون آهن. جيڪا سيني ۾ نيڪ سزا هجي سا ڏيو. جيئن توهان جو غصو دور ٿئي ۽ اسانجي بہ ڀلائي ٿئي.

مني۽ چيو غصو وڃي ڪيئن ڏسي لڇمڻ جڙ ڍڳي جيئن.
گلي نہ انجي ڦرسو هلايان غصو ڪري پيو ڇائي پرايان ؟

پرسرام چيو تہ اي رام، ٻڌاءِ تہ غصو ويندو ئي ڪيئن ؟ ڏس پهنجو ڀاءُ ! جڙ ڍڳي وانگر پيو ڏسي. جي اڄ انهيءَ لي ڦرسو نہ هلايم تہ پوءِ غصو ڪري مون وليو ئي ڇا ؟

دل ڌُڪي پر هٿ نہ هلي مُڏو ڦرسو ٿيو سڇ سلي.
سياءُ وڏاڻا ڦيريو هـاٿي نہ تہ پرسرام ديا ڇا جاڻي!

شايد سياڻ تراني ڇڏيو آهي. ڏ ڏ ڇا پرسرام، ڇا ڏٺا!

دک پـگـوان آ اچ سهايو ڀڏي لڇمڻ پڻ سيس نوايو.
واه، ديـا پيئي، منهن مان ٽپڪي
وچن ڪيڙو گـل گلدستو چٽڪي.

ڀڳوان اچ دک سهايو آهي! اهو ڏسي لڇمڻ سر جهڪايو ۽ چيو ته: واه، ڪرپا ته اوهان جي صورت مان ٿي ظاهر آهي. ڳالهايو ٿا ته ڄڻ گل ٿا چٽڪارو.

ڪندي ڪرپا جي دل دکائي ڪروڌ ڪندا ٿه وڌ بچائي!
جنڪ، اکين کان پار هٽايو مرڻ چاهي، ٻر ڪيس بچايو.

هي ڪرپا ڪندي اوهان جي دل ٿي دکي ته ڪروڌ ڪرڻ سان ته الاجي ڇا ٿيندو؟ اهو ٻڌي پرسرام چيو ته اي جنڪ، هن ٻالڪ کي هٽايو! هيءُ مرڻ ٿو چاهي ٿو ٻر اوهين ڪيس بچايو.

ٻري ڪريو هن چوٺ اکين کان؟ رام ڀٽر مان ڪوتو ڏسان.
ڪاي لڇمڻ چيو اي ڀڳوان اکيون ڪريو بند چتندؤ جان!

هن اڻهڪ راجڪمار کي مونکان ٻري ڇرلتا ڪريو! هيءُ ڏاڍو ڪوڙو ٿو ڏسجي. لڇمڻ ٿهمتي مشري اڏاليندي چيو ته ڀڳوان، اکيون ڪٽي بند ڪريو ته اوه جلد چتي بولدؤ.

پرسرام ڪري ڪروڌ آيت چيو اڏير ٿي هاڻ.
شنڪر ڏن تـوڙي هيٺتر ڀـوڌ ڏکي پڻ پاڻ!

پرسرام چيو ته شنڪر جو ڌنش ٽوڙي هيٺر وري مروڙ مونکي اوپڏ ٿو ڏلي!

بالڪ جي نقصان ڪرن مات، پتا، گر ڏسي ٺرن.
ڪِيا ڪريو تنهن سيوڪ جاڻي، شيل ونت ۽ آتم گياني!

بالڪ جي نقصان ٿي ڪندا آهن ته ماتا، پتا ۽ گرو اهو ڏسي خوش ٿيندا آهن.
توهان ته آتم گياني ۽ شيل وارا مني آهيو!

وچن ٻڌي ڪجهه مني ٺريو اندر ۾ جو پئي اڳي ٻريو.
لڇمڻ ڪليو ڪجهه اندر وري من دل ۾ وري باهه ٻري.
هنڪي ورتو هاڻ مون پاپي ڪلي ۽ مشڪي ڪيئن ٿو پاپي!

راجا جا وچن ٻڌي مُني ڪجهه ٺريو. لڇمڻ ڪجهه چئي وري دل ۾
مشڪيو. مني ڏسي چيو ته اي رام تنهنجو ڀاءُ پاپي آهي.

سندر سرير پر من ۾ ڪارو ڏنگو، اٽانگو آهه هچارو.
زهر ڀريل پيو ڪاٽي تندو ڪال ڏسي نه ڏکي اندو.
نٽو سمجهان هيءُ تنهنجو ڀاءُ
ڪيئن جڻيو هن تنهنجي ماءُ!

شڪل جو ڏاڍو سهڻو آهي پر اندر ۾ ڪارو! هن بالڪ ۾ زهر ڀريل آهي.
هيءُ تنهنجو ڀاءُ ته ڏسڻ ۾ نٽو اچي. تنهنجي ماءُ الاجي هنڪي ڪيئن جڻيو!
مونکي ڪال سمان خطرناڪ سمجهي ۽ مونکان نٽو ڊڄي!

لڇمڻ چيو ٻڌ اي مُني ڪروڌ آ پاپن مول!
الٽو ڪن، نيتي ڇڏن پترا سمجهن ڦول.

لڇمڻ ڪلي چيو: سائين، ڪروڌ پاپن جو مول آهي. ڪروڌي ماڻهو نيتيءَ
جي خلاف ڪم ڪندو آهي. گلن کي ۽ پتر سمجهندو آهي.

ڪروڌ چڙهيو ۽ جهيو هري ٽٽل ڌنش ڪيئن جڙي وڃي؟
وهو، ڪريو نہ سوچ ٻي ڪالـي
چرن ٿو هونـدا ڏڪندا جاڻـي!

اي مهراج، هاڻي ڪروڌ ڇڏي شانتي ڪريو. مان توهانجو داس آهيان. ڪروڌ ڪري ڏاڍ ڪر هڙندو؟ وهو، پير سور ڪندا هوندو.

ڌنش جي پيارو، ريت ٻڌايو ڪلاڪار هوشيار گهرايـو.
جوڙي ليڇمڻ پر جنڪ ڏري چُپ، پٽ ويهہ، نہ ائين سري.

جي ڌنش اهڙو پيارو الوءِ تہ ڪو هوشيار ڪاريگر گهرائي جو مرمت ڪري لائي. جنڪ ليڇمڻ کي چيو تہ پٽ، ماٺ ڪر، ائين تہ ڪم آهي.

ٿر ٿر ڪنبن نر ۽ ناريون ليڇمڻ سمجهن ڏنگو ويچاريون.
وشوامتر ٻڌي هيءَ واڻي ٻل گهٽجي جيئن دلي جو پاڻي.

جنڪ پر جا نر ۽ ناريون ڏڪي رهيا هئا ۽ ليڇمڻ کي ڏنگو سمجهڻ لڳا. ڪروڌ ڪري پرسرام جو ٻل ٻئي گهٽيو ۽ وشوامتر هي ٻي ڏٺي واڻي ٻي ٻڌي.

معاف ڪريان، آ تنهنجو پاءُ ٻچيو گهمي ٿـو لو پرپاءُ.
من مَلين، تـن سُندر ڪوڙو زهر ڀريل جـڻ دِلي جهڙو.

لڇمڻ پاءُ آهي لنهنڪري ڪيس لٿو ماريان. اجا تاءِ لنهنجي پرپاءُ ڪري ٻچيو بچو گهمي. سون جي ٺهيل دلي ۾ جڻ زهر ڀريل آهي!

مشڪندو ليڇمڻ ڏسي اک تيـڏي ڪلي رام.
ڪَـرَ ويجهو ٻجنڊي ويو ليڇمڻ وِيـرُ سجان.

ليڇمڻ ورلدي ڏٺا تاءِ مشڪيو پر رام جو اک ٽيڏيءَ سان ڏالهس ڏلي، لنهنڪري ٻجندو ٻجندو گروءَ وٽ هليو ويو.

وڃي مرڻيو ڪنڊ آيا آهيو مون لاءِ ڪيس هر هر سڏايو.
لفظ لڇمڻ جا اهي سڻي هٿ ڪرسي ۾ وڌا مڻيءَ.

سالن ۾ مڻي مهراج، مان لاءِ سمجهان ٿو ته ٿوهين منهنجي مارڻ لاءِ مرڻيو ڪي ٻاڻ سان ڪنڊ وڃي آيا آهيو. ڪيس هر هر ٻيا الا ڪولهو ته اهي ۽ اهي منهنجي جان وڃي. اهڙا جڙ ڏٻاريندڙ لفظ لڇمڻ جا ٻڌي مڻيءَ ڪرسي ۾ هٿ وجهي الڪي سنڀالي ويٺو.

ڏوهه نه مون ڪو هاڻ ڏڻي بس، سزا ٻال مرڻيو ٿلي.
ڏسي مون ٻالڪ ڪهڙو بچايو جاد مٿس هاڻ مرڻيو آيو.

هاڻي مونکي ڪهڙو، ڏوهه نه ڏلي. هن جا وڃن لئي ڪيس مرڻيو ڏي وڃي ويندا. مون ته ڪيس ڪهڙو بچايو ٻر هي هاڻي جلد مرڻ وارو آهي.

وشوامتر چيو: ڪميا ڪريو ديا ڪري هٿ مهر ڌريو.
هٿ ڪنار مون ڪاوڙ ساڌي اڳيان ٿر دروهي آ اپراڌي.

وشوامتر چيو ته اي سوامي ڪميا ڪريو. ساڌو پرش ٻارن لئي ديا ڪندا آهن. سڌن او ڪنن ڏي لاءِ ڏسندا آهن. پرسرام چيو ته مان ابا ڪروڌ ڪرڻ وارو، ٿرسو جهلي ويٺو آهيان. منهنجي اڳيان گروءَ جو دشمن اپراڌي ويٺو آهي!

مات پتا جو ڀاري قرض هليو آ الهڻ گروءَ جو قرض!
سمجهي سڀ ڪجهه تو سنسار لفظ چيا هي لڇمڻ ٻار.

لڇمڻ چيو ته سوامي، ٿوهان جي شيل کي ڪير نٿو ڄاڻي! ماتا پتا جا قرض پورا ڪري هاڻي گروءَ جو قرض ڀالڻ هليا آهيو.

بار ڪريو چڻ منهنجي مٿان وقت ڪڍريو وڌيو وياج هٿان!
اچو سڏي بس مراديءَ وارو قرض چڪايان هاڻ مان سارو.

اهو اوهين جو سچو ٻار جيا منهنجي مٿان پيو آهي. گهڻن ڏينهن گذرڻ ڪري شايد مون کان وساري وڏي وار آهي. مڙائيءَ کي سڏ ڪرڻ ته سڀ اوهين ڪيئي ڪري ڇڏيان.

پرسرام جلين ڦرسو سڌاريو ڪري ھاھاڪار پيو جڳ سارو،
کتري دشمن ڦرسو ڏيکارين برھمڻ تي پيو بچيو گذارين.

پرسرام جڏهن ته ڦرسي ۾ هٿ وڌو، سڄي سنسار ۾ هاهاڪار مچي ويئي. ايتري ڳالهه ته اهي ڪترين جا دشمن، موالڪي ڦرسو ڏيکارين. ياد رکو جو اوکي برهمڻ ڪري ڇڏيو آهي؛ توهان اڃا پيو گهمين!

ويرنه ٿيو ڪو تنهنجي مقابل وڃيڪي ها پڪجي ساري ڪُل.
برهمڻ ڪهر جوڙو بس آهي رڻ پوءِ ڪيتن تنڪ آڙائي!
لوڪ اٿيا سڀ 'ناحق' چئي رام لئي، لڇمڻ منع ڪئي!

رڻ ڀوميءَ ۾ ڪڏهن ويو پوش سان تنهنجو پلڙ آنکو ڪرڻ تو ڏٺي، مني! اوهين ته ڪو جولي وڏو آهي! پڻ ۽ برهمڻا! اهو ڏسي سڀ ماڻهو پڪاري اٿيا. شري رامچندر لڇمڻ کي منع ڪئي.

باهه غصي پساڻي وڌو شبد منا چيا رام.
ڪاوڙ من ڪهتجي ولي شانت ٿيو پرسرام.

پرسرام جي ڪاوڙ جي باهه کي شانت ڪرڻ لاءِ شري رام نمر مٺي واڻيءَ جو جل ڀالي وڌو. پرسرام ماٺ ٿي ويو.

' ناٿ اوهان پڻ ڪير سهي ڏسو واڇن مان ڪيڙ وهي!
جي نه خبر ڪا ڪيس هجي ها
بي ادبي ڪَر ڪين ڪري ها.

اي ناٿ، ٻالڪ تي ديا ڪريو. ڏسو ته سندس واڇن مان اڃا کير پيو وهي. جي ڪيس خبر هجي ها ته جيڪر اوهانجي بي ادبي ڪين ڪري ها.

لڇمڻ ڪلندي چيو ته توهان ٻالڪي وٻر ٿا سمجهو ۽ هيءُ ڦتل ڦرسو ڏيکاري ڊيڄاريو ٿا ! توهان ڦوڪ ڏيڻ سان سميرو کي اڏائڻ چاهيو ٿا !

ياد رکــو شرم ٻوٽي ناهه آڱــر ڏيکارڻ ساڻ ڪوماءِ .
ڏسي ڦرسو ۽ ڌنُ ۽ ٻــاڻ جيکي چيو سو ساڻ ايمان .

ياد رکو مني مهراج ! هيءُ شرم ٻوٽي نه آهي، جا آڱر ڏيکارڻ سان ڪومائجي! مون توهان جو ڦرسو ۽ ڌنش ٻاڻ ڏسي ٻوءِ ٿي ايمان سان چيو آهي .

ڀرڳونشي جٽيا ڏسي ٻڌايان غصو روڪي هٿ ڪين هلايان .
برهمڻ، گئو ۽ ديوتن جيڪي رگهونشي سڀ پوڄن تنکي .

مهراج ! ڀرڳونشي برهمڻ، وهتر جٽيا توهان جي گلي ۾! اهو سڀ ڏسي مان توهان تي هٿ نٿو هلايان . پنهنجي غصي کي زوران زوري روڪي رکيو آهيان، مهراج ! اسين رگهونشي برهمڻ، گئو ۽ ديوتا کي نه پوڄيندا آهيون . انهن تي هٿيار هلائڻ اسان جو مرڪ نه آهي!

جيتڻ پــاپ، اڪيرتي هارڻ،
پنهنجي طــرح جڻ پيڻ کـي ساڙڻ !
زبان توهان جي هڪ لک ڦرسا ٻاڻ ڌنش آ ڪٽڻ ئي برتا!

انهن کي جيتڻ ڪري پاپ لڳندو ۽ هارائڻ ڪري گلا ٿيندي . مون کي ماريندا ته به مان چرنن ۾ جهڪندس! توهان جي زبان ئي لک ڦرسا آهي . هي ڌنش ٻاڻ ۽ ڦرسو ته اجايو کنيا اٿو .

ويس ڏسي گهٽ وڌ چيم معاف ڪجو مُن ڌير !
ٻـڌي وچـن لڇمڻ سندا تـسان ٿيو وڌ گنڀيـر!

اي مني! توهان جو ويس ڏسي ڪجهه گهٽ وڌ چيو اٿم . معاف ڪجو .
ٻڌي پرسرام وڌيڪ غصي مان چيو :

وشوامتر، آ ٻال ڪوتو هيءُ ناس ڪندو ڪل ماءُ ۽ ٻيءُ •
سورج ونش ڪلنڪ پڻ لائي نرلڄ، مورک، نڌر سڏائي •

اي وشوامتر هي ڪوڙو ٻالڪ آهي! ماءُ ٻيءُ ۽ ڪل ناس ڪرڻ وارو!
سورج ونش جو ڪلنڪ! مورک ۽ بي ڊپو آهي •

هڪ ڪِڻَ ۾ مان ڇڏيان هن ماري
نہ تہ وڃو ڪيس موٽڪان تاري!

جي چاهيو ٿا پلو ٽلي هن جو
ڪريو قصو ڇڻَ، خار منهنجي جو •

بڪاري چوان ٿو تہ هيءُ ٻالڪ هڪ ڪن ۾ ناس ٿي ويندو! پوءِ منهنجو
قصور نہ سمجهجو. جي هن جي ڀلائي چاهيو تہ هنکي هتان پري ڪريو، منهنجي
خار جو نتيجو ڪيڏو نہ ٿيندو، اهو بہ هنکي ٻڌايو.

ڇيولڇمڻ توهان ڪير برابر؟ لوڪ ڪري واکاڻ سراسر!
لک پيرا توهين پاڻ ٻڌايو مُک پنهنجي ٻيا پاڻ سارهايو.

سچ مهراج، توهان جي برابري ڀلا ڪير ڪندو؟ توهان تہ پنهنجي واکاڻ
پنهنجي مُک سان ڪري وڌا آهيو!

نہ ڌو سنتوش تہ ٻيو ڪجهہ چئو خار دهي دک چو ٻيا سهو؟
وير توهين ۽ ڪوپ رهت لتا ڪيڻ بد، ناهہ اُچت •

اهي جوڻ سان دل تہ ٿي ٿرپتو تہ ٻيو ڪجهہ چئو! دک کي دٻائي اجايو
وڌيڪ دک ٻيا سهو. توهين تہ وير پرش آهيو، ڪاوڙ کان آجا! اهي گاريون
توهان جي مُنهن تي لڳيون اون.

الڳــ ٻيهي سو سڀ کان ڌار نہ تہ مارِيان مان نرپ هزار!
لڇمڻ ٻڌي هيءَ من مسڪايو شبد چئي ٻہ، مڻ پڙڪايو.

اهو ماٺهو سماج کان ٻاهر ٿي ٻيهي! نہ تہ سڀ راجائون ماريندس. اهو ٻڌي لڇمڻ مشڪيو ۽ نرادر ڪندي چوڻ لڳو:

راند ڪندي پرڀ ڪيئي ٽوڙيا
ڌنش انهيءَ کان پاري موڙيا.
تڏهن نہ رنج ٿيا توهين پـلا چو؟ هن ڌن اهڙو موهہ وڌو!
ڀرگ ڪُل ڪيتو ٻهان بگڙيو وري لڇمڻ کي هيئين چيو.

مهراج، ڀڳوان رام تہ راند ڪندي انڪان بہ پاري ڌنش ٽوڙيا هوندا! تڏهن تہ رنج ڪين ٿيا. هن ڌنش بہ ايڏو موهہ ڇا لاءِ اٿو؟ پرسرام وري وراڻيو:

راجڪمار، ٿون ڪال وس چُپ رهہ، چپ سنڀار!
ڌنش، بـرابـر شـو ڌنش ٿيندا هـن سنسار؟

راجڪمار، شو ڌنش جي برابر بہ ڪو ڌنش ٿيندو؟ سنڀالي ڳالهاءِ. اولي مرليو سوار ٿيو آهي!

ڌنش پرپو سڀ هڪسمان چيو لڇمڻ ڪجهہ کلڪيءَ ساڻ.
لاڀ هاڃ ڪا هن ڌن تـوڙئي؟
رام ڏٺـو نئون، نظر کـي موڙي.

ٻڌو سائين، منهنجي نظر ۾ سڀ ڌنش هڪ برابر آهن. هن پراڻي ڌنش ٽوڙڻ ۾ ڪهڙو هرج آهي! رامچندر تہ هن ڌنش ڏي ڏٺو، جاڪاڻ تہ نئين نموني جو هو.

چِتي پِئو، ڪِهڙو رام جو دوش خار ڪا ڪي پيا ڪوهيو هوش!
نياري ڦرسو ڇيو پرسرام ڪون سياڻين منهنجو شان؟

ساڳي، رام نه رکيو ڏاڍ ڪي هٿ لاتو ۽ اهو ڀڄي پيو؟ الهيءَ ۾ رام جو ڪهڙو قصور! لوڪين نه اجايو ڪروڌ ڪري ٿا. پوءِ ڦرسي ڏي نياري پرسرام چيو نه مورک، ارڪي منهنجي شان جي خبر ڪانهي؟

بالڪ آن، تنهن جيوت ماڻين

رکيو مونکي ڪون مُني تو جاڻين:
برهمڻ، ڪروڌي، بال برهمچاري
ڪتريءَ دشمن، وِشو اڌڪاري!

مورک، بالڪ آهين تنهن لو جيئرو ڪيمين! مان نه رکيو ڪروڌي برهمڻ آهيان ۽ بال برهمچاري ۽ ڪترين جو جاني دشمن!

ٻل ٻاهوءَ سان ڪترين جيتي ڏرن دان برهمڻن پرڻيتي!
سهس ٻاهو ٻل ڇيدڻهار ڏس ڦرسي ڏي، راجڪمار!

مون ڪهڙيئي ڪتري جيتي آهن جا شهر برهمڻن کي دان ڪيا آهن. ڏس هيءَ ڦرسو! هن سان سهس ٻاهو کي ماريم!

ماءُ پيءُ ڳڻتين ۾ وجهي ضد نہ ڪر، اي تات!
ڏس ڦرسي ڏي جنهن ڪيا ڪترياڻين گرڀ پات!

پنهنجي ماءُ پيءُ کي ارمان ۾ نہ وجهہ. ضد ڇڏي ڏي. ڪترياڻين جي گرڀ پات ڪرڻ واري هن ڦرسي ڏي ڏس!

ڪلي لڇمڻ مُنا شبد اُچاريا وير ٻٽي توهان وير کي ماريا.
مونکي ڏيکاري ڦرسو ڦِٽل ڦوڪ سان، چاهيو اُڏي جبل؟

وني آسيس خوش ٿاءِ و ٿيون سيبہ سميت راڻيءَ وٽ ويون،
وشوامتر مليو پڻ اُنسان ڪمار ٻئي پڻ جُهڪيا ادب ڪان.

سڪين سميت سيتا بہ آشيرواد وني وئي. وشوامتر بہ پرسرام سان مليو.
راجڪمار بہ ادب سان اڳيانس جهڪيا.

رام لڇمڻ پٽ دسرت، ٻئي من آسيس ڏني ٽن کي ئي.
نيتر سندر جي ڪام جيتن رام سندرتا پيا ڏسن!

سائين، هي ٻئي راجا دسرت جا ڪمار آهن. هڪڙو رام ۽ ٻيو لڇمڻ. منيءَ
اُنهن کي آشيرواد ڏني. سندس سندر ۽ ڪام کي جيتڻ وارين اکين رام جي
سونهن کي ڏسي رهيون هيون.

پڇيو جنڪ کان مُن ڏسي چا لہ ڀيڙ سماج ؟
جاڻي سڀ اُجاڻ جان ڪروڌ ڪري منراج.

ڀيڙ ڏسي، خبر هوندي بہ راجا کان پڇڻ لڳو تہ هيڏي ڀيڙ چا لاءِ آهي؟
هن کي اکين ۾ ڪروڌ هو ۽ آواز ۾ بہ ڪڙڪاٽي هئي.

سماچار سڀ جنڪ ٻڌايو هيو ڌنش يڳ جيئن رچايو.
مُن ڏٺو ڪم رام کيل ڌنش ٽڪر ٻہ ڌرن پيل.

راجا سمورو ورتانت ڌنش يڳيہ جو ڪيو. پرسرام پوءِ وري ڌنش جا ٻہ
ٽڪر پٽ تي پيل ڏٺا!

ڪري ڪروڌ پرسرام اُت ڪوڙيو
مُوڙهہ ڪهڙي هي شِو ڌن توڙيو؟
منش اهو اي راءِ ڏيکار اُلٽ ڪريان نہ تہ راڄ دربار!

پرسرام ڏاڍو غصي ۾ اچي جنڪ کي چوڻ لڳو تہ اي موڙهہ، ٻڌاءِ تہ هي،

ڏنش ڪيئن ٽوڙيو آهي؟ جلد اهو ماڻهو ڏيکار نہ تہ هيئر ئي سڀني راڄ دربار کي الٽ پلٽ ڪري ڇڏيندس!

چيو سنگتنا: وڏانا ڪاري ڇڏيو نيل ڪم وري بگاڙي آ
مُنيءَ سياڻ سيہ جيئن سنيري
اڏ پــل ڪروڙ يـڳن جان نِبري.

سڀني ڏٺي وڏا سيتا جي ماءُ سنتنا چيو تہ وڏانا سڄو ڪم لاهي ورتو بگاڙي ڇڏيو. سيتا بہ پرسرام جي سياءَ کي ڄاڻندي هئي. هن لاءِ تہ اڌ پل بہ ڪروڙن يگن جيترو لڳي رهيو.

ڏنش ٽوڙڻ جو گهمنڊ، يا خوف ڪروڌ مُن وير.
سيتا مَن وياڪل ڏسي آڪيسو رام سڌيرا!

رامچندر کي لڳي ڏنش ٽوڙڻ جو گهمنڊ هو ۽ نہ پرسرام جي ڪاوڙ جو ڊپ. سيتا سميت سڀني ماڻهن کي وياڪل ڏسي شري رام چيو:

ڏن شنڪر، مَن ٽوڙڻ وارو ڪو هت هوندو داس ويچارو آ
"ڇا آگيا"؟ پرسرام ٻُڌي ڇُهي ٻاٽي آتِ ڪروڌ پري!

سوامي، ڪو اوهان جو داس ئي هوندو، جنهن ڏنش ٽوڙيو هوندو. اوهان جي ڪهڙي آگيا آهي. اهي لفظ ٻڌي پرسرام کي وڌيڪ ڪروڌ آيو.

داس اهــو، سيو ڪـــري ڪري ٻُرو نہ سوامي لڙي!
ڏنش جنهين، اي رام، پڳو سهس ٻاهوءَ جان شترو لڳو.

داس تہ اهو آهي جو سيوا ڪري. ڪم دشمن جا ڪري ۽ داس چرائي، سو ڪئي آهي؟ اهو تہ شترو ئي آهي! اي رام، جنهن بہ هيءُ ڏنش ٽوڙيو آهي سو سهس باهو وانگر منهنجو دشمن آهي!

جنڪ راءِ جي ٻڌيو سهائڪ ڪنهن جيتيون ڪٽي ڄجي ملائڪ !
نيڪ ڀوپ ٻڌي ٻچڙي واڻي ڪليا ڏسي، هاءِ! لاج وڪاڻي !

جنڪ ۽ جيڪڏهن سندس سهائتا ڪئي ته انکي ۽ سبق سيکاريندا سون. نيڪ راجائون انهن جون ڳالهيون ٻڌي ڪليا ۽ چوڻ لڳا ته هنن مريادا جا سڀ ليڪا لتاڙي ڇڏيا آهن.

گوڙ ٻڌي دل سيتا ڪوماڻي ڪيس گهرايو نندنا راڻي !
سيتا جپيندڙ دل ۾، رام ويو گروءَ وٽ، ڪيو پرڻام.

راجائن جو گوڙ ٻڌي، سيتا ڪوماڻجي ويئي. ڪيس اوڏيءَ مول راڻي سُنينا گورايو. سيتا جپيندو رام گروءَ وٽ ويو ۽ پرنام ڪيائين.

سيتا سميت پڻ راڻين ويچاريو
هاڻ ڇا ٿيندو، پريو پڪاريو.
وچن ڀوُبن سڀ لڇمڻ ٻڌا رام ڊجي، هَٿَ وات وِڌا.

سيتا سميت راڻين کي خيال ٿيو ته هاڻي ڇا ٿيندو! لڇمڻ ۽ راجائن جا لفظ ٻڌا، ۽ رام کان ڊجي ڏندن آڱريون ڏنائين!

اُ باهه اندر ڏاڍي ٻري مُنهن پائي پڻ ڪُهنڊ !
شينهن ٻچي حالت جيئن ڏسي هاٿين جو جُهنڊ !

لڇمڻ کي اهڙو ڪروڌ چڙهيو جو راجائن ڏي اُئين نهارڻ لڳو، جيئن شينهن جو ٻچو هاٿين جي جهنڊ ڏي نهاريندو آهي.

شهر جا وياڪل ٿيا نر ناريون
مود نريش ڏيڻ پيا گاريون !
ڏنش ٽُنڻ آواز اُٿاريو پرسرام کنهن ويل پڌاريو.

راجائن ۽ جوڙيندڙ ڏسي شهر جا لوڪ تاڙيون وڄائڻ لڳا پر مغرور راجائن نه تاڙيون وڄايون. ان وقت ڌنش ٽٽڻ جو آواز ٻڌي پرسرام اچي آيو.

ٻڌي ڏسي راڄ چُپ ٿيڻ ڏسي ڀڄيرو باز جيئن.
گور سرير ويڙهيل ساجي مستڪ ترپنڊ وشال براجي.

پرسرام کي ڏسندي ئي ڀئو کان راجائن ائين چپ ٿي ويا جيئن ڀڄيرو باز کي ڏسي ڊڄي لڪي ويندو آهي. پرسرام جي گوري سرير تي ڀڀوتي لڳل هئي ۽ ڏاڍي سهڻي پئي لڳي. مستڪ تي ترپنڊ براجمان هئس.

سر جٽا واهه! سوڀيا پائي غصي چڙهيو منهن لال بڻائي.
ڏسي اکين ۾ جوش لالائي جوڀي هرڪو، مڃ ڪاوڙ ڪائي.

مٿي تي جٽائون هيس. چهرو ڏاڍو سهڻو چهرو ڪرود کان لال هئس. سائنس ماڻهو ڪي سمجهي سگهي ته ڪنهن کا ڪاوڙ آهي.

ڏسي مڻيءَ جو ويس شڪل نرپ سڀي ٿيا ٻنهي وياڪل.
نانءُ پتا جو وٺي هرڪو ڪري ڏنڊوت ادب کان پيو!

پرسرام جو ويس ۽ شڪل ڏسي سڀ راجائون ڊڄي ويا! هرڪو پنهنجي پتا جو نالو کڻي کيس ڏنڊوت پرڻام ڪرڻ لڳو. سڀني راجائن تي سندس شڪتيءَ جو ايڏو رعب هو!

هت سمجهي ڪوڙي ڪنهن ڏي نهاري
سو سمجهي، جڻ ڪال پڪاري.
جنڪ، اکيان اچي سيس نوايو چرن سپرش ڪري سيد گهرايو.

جنهن ڏي به ڪوڙي دوستيءَ جي ڀاو سان، نهاريندو هو ته به اهڙو الٽ سمجهندو هو ته جڻ کيس ڪال سڏي رهيو هو. پوءِ راجا جنڪ اچي سندس اڳيان سر جهڪايو ۽ پنهنجي ڌيءَ کي به سندس وندنا ڪرڻ لاءِ گهرايو.

بدن ڍِلو، پــر من ۾ چُستي
ڪنهن نہ سهي ڪئي پريم جي مستي !
جڏهن آئي هوءَ رام جي ويجهو
چِتيو سندر چِٽ، چِتيل اڳـي جو.

سيتا جو بدن ڍلو پر من ۾ ڏاڍي چُستي هئي. اهڙو گـوڙهو پريم سيتا جو ڪو ڪير ڄاڻي ! رام جي ويجهو وئي تہ حيران ٿي وئي ! رام جي دل ۾ سيتا جو چِٽ تہ جنم جنمانتر کان چِٽيل هو.

چَتر سـکي بس چيو سيبہ هِن گلي وجهہ جيہ مال اِهــا !
ٻـڌا اِهي لفظ مڌر جيئن پريم بيهوش، کُل پائي ڪيئن ؟

چتر سکيءَ سيتا کي چيو تہ هن جي گلي ۾ جيہ مالا وجهہ. اهو ٻڌي سيتا همٿ تہ وڌايا، پر تمام گهٽي پريم جي ڪري اِها مالا پهرائي نہ سگهي.

گل ڏانديءَ پـہ ڪمل جئين ٻجي پائن چنڊ مالا لئين.
گـيت سهيلين مڌر پڙ ڳائي جيہ مالا سيبہ رام پهرائي !

جئين ڪمل گلن جي ڏانديءَ ۾ ۽ گُل چنڊ کي جيہ مالا ڏيندا آهن، اهڙو اُي نظارو هيس هو. سکيون ڳائڻ لڳيون. اوڏيءَ مهل سيتا جيہ مالا رام جي ڳلي ۾ وڌي ! اُها شري رام جي ڇاتيءَ تي سوڀيا پائي رهي هئي.

گلي رگهور جيہ مال ڏسي ديـون ورکــا ڪئي.
لجي سبئي ڀـوپـال سورج اُديہ ڪر کيائي جئين

سري رام جي گلي ۾ جيہ مالا ڏسي ديوتائون گل ورکا ڪرڻ لڳا. سڀ راجائـون ائين ڪوماڻجي ويـا جئين ڪرڪيلي سورج کي ڏسي ڪرماڻجي ويندي آهي !

سولهين سيه ۽ رام جي جوڙي
چپ سينگار چڙهن هڪ گهوڙي؛

سکين چيو! "جهه چرن پتار جن ۾ آهي آنند اپار."
ڇبي پلا ڪيئن آهي ويچاري
جن ۾ هئي بس شکست اپاري!

رام ۽ سيتا جي جوڙي اهن پئي سولهي جنين جبي ۽ سينگار هڪ هڪ
ڏئي ڏئي! سکين سيتا کي چرڻ ڇتي ديو جا چرن ڇُهه، جن ۾ اپار آنند سمايل
آهي. ۽ وياري دب جي ماريل آهي لئي جتي، جن اهليه کي پٿر مان ماڻهو ڪيو.

چرن سپرش پريوءِ ڪري اهليه ولي سرڳ لوڪ.
من ۾ کليو شري رامچندر ويو منان سيه شوڪ!

اپيءِ هڙف ڪري هنڪي بيلي! اهو ڏسي رام اندر ۾ مشڪيو. سيتا
جو سسر وبندو رهيو.

سيه ڏسي خوش، پڙپ ليايا
کپوت ۽ ڪوڙا، مڙد کان مايا.
سيه سند وسک کين سهارن هت، هت گڏجي، ٻرو ويچارن.

سيتا جي خوشي ڏسي مود راجائن جلڻ لڳا. سندس آنند سهي نئي
سگهيا ۽ گڏجي ٻيا ٽرابون وياڻن.

جوي ڪسيئن، ڪو، هڪدم سيتا ڪمار ٻڌن پلي اهي اٿيتا!
دن نوزلي ڪا سيتا ملندي؟
اسان جڻري اها هات نه هلندي.
ڪو واجها سيتا فرڻ جي ٻالهه ٻير ڪري، ڪو رام ۽ لڇمڻ کي ٻڪڙڻ جي!
ٻئي جوي ۽ ڏلش توڙڻ سان سيتا ڪو ملندي؟ اسان جي جڙي ڏسون ۽ رام
جتي ۽ سيتا سان پرڻجي!

ڪنهن نـہ لکيو اُو ڪيئن چـڙهيو
هٿ وجهندي يـا پاڻ مـڙيو!
ٽڪر ٻہ انجا رام ڪيا پَـوَن ۾ پـاري شبد ٿيا.

لوڪ ڏسندا رهيا. ڪنهن هڪ اک ۾ نہ ڏٺو تہ ڌنش ڪيئن چڙهيو. رام کي ۾ ڌنش چاڙهيندو ڪنهن نہ ڏٺو. رام انهيءَ دم ڌنش جا ٻہ ٽڪر ڪري ڇڏيا. اُن مهل هڪ ڀاري ڌڪاءُ ٿيو.

ٻئي ڀاڱا پرڀ ڦٽا ڪيا ڏسي سڀ ماڻهو عجب پيا.
وشوامتر مَن بيحد چـاهہ جيئن ڇُلي ڪو سمنڊ آٿاهہ.

ڀڳوان ڌنش جا ٻئي ٽڪر ڪٽي ڌرتيءَ تي ڦٽا ڪيا. سڀ ماڻهو عجب ۾ پيا. وشوامتر تہ خوشي ۾ نہ ٿي سمايو.

بـرهما، ديوتـا، سڌ، منيش گل وسائن مٿان جڳديش.
کي گل ڳاڙها، ڪي وَري پيلا ڪِنر ٻہ ڳائن گيت رسِيلا.

آڪاش مان گلن جي ورکا ٿي. ڪنر مهما جا رسيلا گيت ڳائڻ لڳا.

جيہ جيہ شبد پَـوَن مان آيو ڌنـش ٽٽڻ آواز سمايو.
زور سان هرڪو چوڻ لڳو رام آ شِوَ جو ڌنش ڀڳـو.

چئني طرفن جيہ جيہ جا آواز اچڻ لـڳا. جيہ جيہ جي آواز ۾ ڌنش ٽٽڻ جو آواز ٿي ٻڏي ويو! سڀيئي چوڻ لڳا تہ رام شنڪر جو ڀاري ڌنش ٽوڙيو آهي.

ڳـد ڳـد ٿـي سُنئنا راڻـي

ڪيئن سڪل جڻ ماي ويو پاڻي.
دک ڪليش جنڪ جو ويو ٽڪل، اُسا ٿيل، اَجهو مليو.

راما جنڪ جي راڻي سنتا سکين سميت لهامد خوش لي. ڇو ته سڪل
ڪسد کي ٻالي ملير هو. جنڪ جي ڄڻتي ته ملي وئي : ڪرميءَ جي ستايل :
اڪل کي جيئن اجور ملي، جنڪ اهڙو خوش ٿيو.

ڏڪا ٿيا راجا ڏنش ٽٽي سج اُڀري جئين اونده هٽي .
سيه جئين سک کهڙو ٻڌايان ملي سنوالي چالڪي پايان .

ڏلش ٽٽڻ سان ٻين راجائن جو ليج الهن ڦڪو ٿي ويو جيئن سورج اڀرڻ
سان اونده ڀڄندي آهي. سيتا جي من جي خوشي مان ڪيئن ورڻن ڪريان؟
ڇو ته چالڪي کي سنوالي ملي وئي!

رام ڏي لڇمڻ ايين نهاري چڪور نظر جئين چند ٻڌاري!
شانتانند جي آڪيا پائي سيه سکين سنگ رام سڌائي!

لڇمڻ ته رام ڏي ائين پيو نهاري جئين چڪور چند ڏي نهاري. شانتانند
جي آڪيا پائي سيتا رامچندر ڏي وڌي!

ساڻ سکيون سندر، چتر ڳائن منگل چار.
هنس چال ڏيمي هلن سندر انگ آپار.

سيتا سان چتر سکيون ساڻ هيون جي منگل گيت ڳائيندڙيون هيون. سڀ
سندر هيون. سندر چال هنس واري ڏيمي هئي.

اندر سوُنهن سندرتا جيئن وچ سکين جي سيه ڪيئن.
هٿ ڪمل جيه مال ڪري جيه سنسار جيه مال ڀري !

ههڙي سهڻي شيءِ ۾ لوڪندي آهي ليئن سيتا ته سکين وچهر سهائي
جيه مالا هٿ. مالا ۾ سڄي سنسار جي جيه ڪرڻ ڪرت

سيتا شري رامچندر ڏانهن نهاري پرارٿنا ڪئي. رام اهو ڏسي ڌنش کي اٿين ڏسڻ لڳو جيئن ڳرڙ ننڍڙي نانگ ڏي ڏسي.

ڌنش ڏسندو لڇمڻ ڏنو باز ڏسي پکي جيئن.
پيرن سان برهمانڊ دٻي تنهن سمجهايو هيئن.

لڇمڻ جڏهن شري رام کي ڌنش ڏي نهاريندو ڏٺو تڏهن پيرن هيٺان برهمانڊ کي دٻائي چوڻ لڳو ته:

دگج، ڪڇپ، اي شيش، وراه
ڌرن جهليو ڏيئي زور اٿاه!
رام چاهي ڌن شنڪر توڙڻ لکي ڌرن نه ڪو ڪَر موڙڻ.

اي دگجو، اي ڪڇپ، اي شيش، اي وراه! ساوڌان رهو، پرٿويءَ کي سوگهو جهليو جيئن اها ڌڏي نه. ڀڳوان رامچندر مهادیو جي ڌنش کي ٽوڙڻ چاهي ٿو.

ڌنش ويجهو جڏهن رام پڌاريو
نارين، پُرشن ديوَن سنڀاريو.
سڀ سنسو ۽ مـن اگيان ڏُشٽ راجائـن جـو ايمان.

رام جڏهن ڌنش جي ويجهو آيو تڏهن نارين ۽ پُرشن سيني ديوتائن کي منايو، سيني جو سنسو ۽ اگيان، ٽوڙي دشٽ راجائن جو ايمان

پرسرام جي شڪتي ڦرسو، ڪائر پڻو پيؤ منين سندو،
سيه جو شوڪ، جنڪ پڇتائڻ راڻين، داسين سندو باڏائڻ.

پرسرام جي شڪتي، منين جو ڊپ، سيتا جي ڳڻتي، جنڪ جو پڇتاءُ ۽ داسين راڻين جو باڏائڻ.

سڀ چڙهيا اِهي ڌنش جهاز رام شڪتيءَ تي سڀ کي ناز.
سڳي سمنڊ جيئن سڀ کي تاري وچڻ چاهن جي پار ڪناري!

اهي سڀ وڃي ڏنش روڀي جبار لي چڙهيا. رام جي سمند جيڙي شڪتي
هئي. سڀ ٻار وڃڻ ٻيا ڇاهن ٻر ڪير ڪين ڪٽي وڃي!

رام ڏنـو جيڪن سيا ڏي ويا سڀ ٻڌجي بت.
سيه طرف جڏهن ڏنو ڏٺي بيهوش چڪت!

ٻڪران جنهن سيا جي طرف ڏٺو ته بت وانگر سڀ بيهوش هئا. سيتا ٻه
وياڪل ڏٺائين.

سيه ڏٺي جڏهن وياڪل اهڙي
ڪلپ جان گذري سندس گهڙي.
ڪرشنا ٻر ڪوديه ٽياڳي ڏسي سرور ڪين ڪي جاڳي!

سيتا ڏاڍي اداس هئي. گهڙي ڪلپ جيان لي گذريس. رام خيال ڪيو
ته هڪڙا ٻر مري وڃي ته سرور ڪيس ڏيکاري ڇا ڪبو؟

ڪڪڙ جي اولي پاري آب فصل سڙلي، ٻوءِ ڪهڙو لاڀ؟
سيه جي دل هو پريم اپار پاڻ ڏنـو پڻ پاڻ ٻر پيار!

جي فصل سڙي وڃڻ ڪانپوءِ پاري مينهن پولدو ته ڪهڙي ڪم جو؟ اهڙن
وقتن لي دير نه ڪجي آهي. سري رامچندر جانڪيءَ جي دل ۾ ته پريم ڏٺو ۽
پهنجي دل ۾ ته الله جو پريم جو اليڙ ڪيائين.

دل اندر رام پرڻام ڪيو گهٽيءَ ڦڙليءَ سان ڏنش کنيو.
ڪيو هو بجليءَ جڻ چمڪو مُڙي ڏنش سڄو ڪول ٿيو.

رام پهنجي گرو ديو کي دل ۾ نمسڪار ڪري ڦڙليءَ سان ڏنش کنيو. بجليءَ
جي چمڪي جيئن ڏنش ڪول لي ويو!

سياڻپ پڙهي وئي ساري لکيو وڌاتا چاهي ويچاري !
چيو سکيءَ هڪ لفظ سياڻو رگهونشي مڻ متان گهٽ ڄاڻو.

راڄا جي سياڻپ ۾ هلي وئي آهي! الاهي وڌاتا ڇا ٿي ڪرڻ چاهي! اِهڙ بڌي هڪ سياڻي سکيءَ چيو ته رگهونش مڻ کي متان بالڪ سمجهو. هن ۾ اپار شڪتي آهي.

ڪٿي اگست، ڪٿ سمنڊ اٿاهه
پي ويو، ٿي جنهن جڳ ۾ واهه.
سورج ڏس ڪيئن ننڍو ڏيکاري جڳ پرڪاش پکيڙي ساري.

ڏس، ڪٿي اگست مني ۽ ڪٿي اٿاهه سمنڊ! ڪيئن اهو پي ويو! سندس ناماچار قائم آهي. سورج ڪيئن ڏسڻ ۾ ننڍڙو ايندو آهي پر اڀرڻ سان سڄي سنسار ۾ روشني ڦهلائي ڇڏيندو آهي!

سکيءَ وچن سان ٿيو وشواس پرير اندر ۾ پيدا آس !
رام نهاري سيه ڏني ! هٿ جوڙي، چيو پاٺيءَ پني!

سکيءَ جي ڳالهه ٻڌي راڻيءَ کي وشواس آيو ۽ من ۾ پريم سان گڏ اميد جاڳي. سيتا ڏڄندي سيءَ کي چيو:

ٿي پئي وياڪل بي آرام هر هر ڏيائي "اي ڀڳوان!"
شنيو پراڻي سيو سڦل ڪر گهرائي بس ڏنش جي ڀُر.

اندر ۾ وياڪل ٿي پرارٿنا ڪرڻ لڳي ته اي ڀڳوان، اي پراڻي، منهنجي سيوا سڦل ڪريو. ڏنش جي ڳرانڻ کي ڪڏي وٺو.

ڳڻ نائڪ، وَر دائڪ تون گهريو نه ڪجهه اڄ تائين مون.
وار وار ارداس آ منهنجي گهٽ ڳرائي ڪريو ڏنش جي.

اي ڳر ڏيئي وارا ڪيش وانڪ، اچ ڪالهه مون رڳو سيرا ڪئي آهي ۽ ڦهرايو سڀ ڪين الر. هاڻي مان ڳوران لي ڏنش جي ڳهرالي ڪندي وڃو.

دوهو

رام ڏسي وندي ديوتا تي پٽي پريم اڏيـر.
اڪين ڳيس ڳوڙها پريـل ۽ تي ڏڪيس شريـر.

رام جي طرف اياري ديوتائن کي پٽي ڏياڻين. اڪين ۾ پريم جا آسون هئس. دل بلڪل ڳوري هئس.

چو

وزير امير سڀ چُپ آهرڪو سڀيل سيا ۾ ڪٽي هي چا ٿو!
ڪٽي ڏسو هي ڏنش ڪنور ڪٽي هي نازڪ ڪمل ڪشور.

سڄي سڀا ۾ هي چا لي رهيو آهي؟ سڀ وزير امير ماٺ ۾ آهن! ڪٽي هي ڪٺن ڏنش، ڪٽي وري هيڙو ڪومل ڪشور!

چو

دپ وڌاتا، ڪيئن هـون مٿبو
ڪمل ڪان هيرو ڪيئن پـلا ڪٽبو؟
سڄي سڀا مت هاري ڪيئن؟ شانت رهي نرآڌاري هينئن!

اي وڌاتا، مان ڪيئن ڏيرج ڪريان. ڪومل گل ڪان هيرو پلا ڪيئن ڪٽبو؟ سڄي سڀا جي مت مري وئي! اي ڏنش، مولڪي هاڻي پڪران جو ۽ اسهجو آسرو آهي!

چو

وجهه لوڪن تي شيءِ ڳرالي هلڪو تي ٻؤ لاءِ رگهورالي.
دک سيتا من اهڙو شو يڪ سمان تي پل گذريو.

اسهجي ڳوڙهالي ڪٺي مشن لي وجهه ۽ رگهورالي لاءِ هلڪو لي ٻؤ. سيتا ڏادي وياڪل هئي ۽ هڪ پل ۾ يڪ وانگر لي گذريس.

چو

پرڀ هورت سيه دل ۾ ڌاري اکننا سان ڏانهس نهاري.
رام نهاري ڏنش ڏي هـر هـر
سرپ نندي ڏسي جيئن ڪوڪـرڙ.

وانگر پڇي ڏيکاريانؤ. مان ساڳ سان تو چرانو نہ جي ائين ڪري نہ سگهيس نہ وڙي ڪوڙ، ڏنش هٿ تہ ٽين نہ سگھندلان! ...

چيا لڇمڻ اهي لفظ جڏهن، ڏڪڻ لڳا تيئي لوڪ تڏهن
سست جنڪ شپ لوڪ پاڻ، دل ڀليم جي لپا ڏنا.

جنهن مهل ڪاوڙ ۾ ڪروڌ مان لڇمڻ اهي لفظ چيا انهيءَ مهل چرڏاري خوف چانئجي ويو. ٽيئي لوڪ ڏڪڻ لڳا. راجا جنڪ، جنهن نا اميديءَ جا لفظ چيا هئا سو هل تي ان کان پر سنت لڻي ويو! پرميتان جي پڇ پرڪي اميد جاڳي ۽ دل لپا ڏيڻ لڳي.

وشوامتر سمو شپ جاڻي، پريم پري چڻي ڪومل واڻي.
اٿ، رام! پڃم ڏنش ضرور راءِ جنڪ ڪر بنڪ يؤ دور!

شپ گهڙي ڏسي وشوامتر گهڻي پريم ساڻ رام کي آکيا ڏني ۽ اي رام! اٿ، شنڪر جي ڀاري ڏنش کي ٽوڙي راجا جي ڏنل ۾ شڪ ۾ پؤ مٽاءِ.

بڌي گر آکيا چرن ڇهي شير اٿيو ڏانهن ڏنش ڪڻي!
هڪ هڪ ورڪ بي خوف ڪجي
جوان شينهن ٿڪي ڏسي لڄي!

گروءَ جي آکيا پائي ۽ سندس چرن ڇهي رام رواجي طرح اٿيو ۽ بي ڊپائي سان ڏنش کڻي ڏانهن شير اوڏ ايو.

بهار ٿيا گرو، ديو، منش ڏکيو مگر ڪري پؤ ڏنش!
گل ورکا ٿي، آکيا پائي رامچندر هليو سڀنش نمائي.

رام کي ڏنش طرف ويندو ڏسي پڻ پوڻا ۽ گهڻو خوش ٿيا، گلن جي ورکا ٿي، رام سر جهڪائي گروءَ ۽ بين سيني کان آکيا ورتي.

سهڄ سياءُ ۽ ڏيمي چال مست، هليو گڄ، پريو ديال.
خوش ٿيا، رام ڏسي، نر نار هلي منجهن چڻ بجلي ڏار.

سهڻي ۽ مست هاٿيءَ واري چال هلڻ وارو شري رام ڏيهي وڏ ڀرو. سڀ استري پرش اهي ڏسڻ ۾ آيا جو جڻ سڀني جي سر ڀرو مان بجلي پار ڪري وئي هئي. اهڙي نه منجهن اثر هئي!

سيه جي ماتا پريم وس چيو سکين سڏي.
پڻ وس پڻ ڏاڍي رهي پوي پرڻ ڇلي ڪڏي!

سيه جي ماتا پريم وس ٿي سکين کي سڏي چيو ته اهڙو راجا جو پرڻ ٿي وڃي ڪڏهن به ٿو!

ڏسو ٿيا متر تماشي بين جوي راجا کي سچ ڪو ڪين!
ڪيئن توڙيندو بالڪ ڏنش!
سگهي نه ساري همت ڪو منش!

اي سکيون، جيڪي اسان جا هر حرام سڏائيندا آهن سي ، وڃنا تماشو ڏسن! راجا کي نه ڪو سچ ٿي ڪرڻ لو جوي! هيءَ بالڪ پڻا هيڏو ڪلن ڏنش، جهنکي وڏو ڪٺا جي ، ڪنهن ۾ شکتي ڪانهي، ڪيئن توڙيندو؟

باڻاسر ۽ راوڻ هاريو پيا راجا، جن ڏنش نهاريو.
سو ڪيئن توڙي هنس صغير هلي منداچل هنس ڪبير!

جنهن ڌنش کي باڻاسر، راوڻ ۽ ٻيا بلوان راڪس نه توڙي سگهيا ۽ ڏسندي ئي ٿلي هليا، جن کي بدهڄي ٿل ٿي ٿاڙهو سي ۽ ڪمزوري ڏيکاري هارائي ويا، اهو ڌنش هي بالڪ کي توڙڻ لاءِ جوڙ ٿا! جا، هنس جو هيءُ ننڍڙو ٻچو، منداچل پهاڙ تي چڙهي سگهندو؟

سنسار جي مايا روپ ۽ گڻن جي کاڻ، تنهنجي سوڀيا ڪيئن ورڻن ٿي سگهي. سنسار جون سڀ ساڌارڻ استريون تہ انجي اُپمان ڪارڻ ٿيون لڳن.

پاروتي جا پتيءَ انگ آهي سرسوتي نت گهڻو ڳالهائي.
رتي سمجهي رهت ڪام سرير دکي رهي ۽ رهي اڌير.
وِک شراب پاءِ لڪشمي ڄاڻ ڪيئن پيئيان سڀ سيتا ساڻ.

پاروتي پتيءَ جو اڌ انگ آهي، سرسوتي گهڻو ڳالهائي ٿي، رتي وري ڪامديو (پتيءَ) کي سرير رهت سمجهي دکي گذاريندي آهي، لڪشميءَ جا شراب ۽ وک ڀاءُ ٿيڻا، تن کي سيتا سان ڪيئن ڀيٽجي!

وتي آيون سڀئي سکيون سياڻيون ڳائن گيت منوهر واڻيون.
سونهي بدن تي سندر ساڙهي
جڳ جنني ڇب اَتل اپاري.

سياڻيون ۽ چتر سکيون شڀ گيت ڳائينديون سيتا کي وٺي آيون. بدن تي لهايس نهيس ۽ سندر ساڙهي هئي. سوڀيا اَتل هيس.

ڀوشڻ سندر سرير سهائن
انگ انگ تي جي سکيون ٺاهن.
رنگ ڀوم جيئن قدم وڌايو سڀئي ڏسي ڀڻ ڪام لڄايو.

سيتا جي انگ انگ ۾ سندر زيور پيل هئا جي سکين پهرايا هئس. جيئن ئي سيتا رنگ ڀوم ۾ پير رکيو تہ سڀني سندس واهہ واهہ ڪئي ۽ سندرتا کي سراهيو.

خوش ٿي ديون ناد وڄايا گيت اَپڇرائن ڀڻ پتي ڳايا.
هٿ مالا، قدم ڌري، هري ڏٺو مهپالن دل ڀري.

رهي، ڊڪ ۽ رکيولش جامر هولرو آهي، الي ڪير ۽ اڙا …
اٿا جي ۽ سڪيندو آهي. هم رام حاضر آهي ۽ اُڻا ڪيس جڻ للڪار.

ڪل ديپڪ پيڪوان پيارا جوان نتو ايمان منجهارا.
ستيہ سياء جو آدي منيجو، کوئين الهي ڪي تا سمجهو.
ڪربو آکيا ڪر ڪرن بتايان ڪينهون جان آڪاش آدايان.

اي ڪنول ٽل والڪر سندر رکهولش ڪل کي خوشي ڏني وارا پڪوان ملم ايمان ڪري ۽، بر ستيہ سياء ڪري، جيهڪي توهان پڇڻي طرح جائو تائي هرا … ۽ ڏڪي ڏهو … الڪن … واڪر ڪئي بري قتر ڪو…

ڪڇي ڏلي جان انڪي موري
… ڇيون ڪريان سنمتار ڪي صورتي.
موري واڪر ميرو ڏوڏي چڏي، اڙتانجو داس هي لوڏي.

… ڏنش پولئو چلهي هليء، جهٽ پورتيو، جي جاهيو تي …
… ڪڇي ڏاتي والڪر الکي ڏوڙي جڏ آئي جاهيو لڪمير و … ڪي
وري والڪر مورنيان هي، پرالو ڏلش اوهان اڪيان جا آهي!

بات، ڏسو لوهين پالڪ ڪيل ڏنش آڏايان اٿ سو ميل.
آکيا ڏيو، مان ڪيس ڦرايان ۽ يا ڪا ڪٽي، ڪٽي پٽ اُجاريان.

اي ناٿ، آکيا ڏيو ته مان هڪ والد زمان! ڏسو ته ڏلش کي ڪٽي … لپراٽي ڪٽي بري اڇلايان جيئن ڏلش اٿ سو ميل آڏي وڃي.

تتي نہ جيئن ڏاندي ڪمل لو چرنن پرتاپ،
قسم ڪئان، ڪيت نہ ڇيان ڀسچي عمر ڪا چاپ.

اي ناٿ، لوهان جي مهما جي بل سان ڏلش کي ڪمل ٽل جي ڏاندي

سيني منجهن ٻ هڪ منجهه وڏي ۽ سندر هئي، انهيءَ لـي منيءَ سان
راجڪمارن کي راجا وهاريو.

ڪمار ڏسندي نرپن دل هاري، چنڊ نڪتي جيئن وڃي انڌاري .
ڌنش ٽوڙي بس رام ضرور! سڀ راجن جو ڇُٽي غرور!

رام جي شڪل ڏسندي سيئي راجائون سيتا ملڻ جي اميد لاهي ويٺا! جيئن
سورج نڪرڻ سان اونده ڀڄي ويندي آهي. سيني کي پڪ ٿي ويئي تہ اهو
راجڪمار ضرور ڌنش ٽوڙيندو!

رام نہ ٽوڙي ڌنش پلي، سيتم وجهي جيم مسالم گلي .
انهيءَ ڪري گهرهلڻ شهايو، تيجہ پرتاپ نہ وڃي اجايو .

جيڪڏهن رام ڌنش نہ ٻ ٽوڙيندو تہ ٻ سيتا جيم مالاسدس گاڻي ٻ وجهندي!
هاڻي جڳائي تہ گهر پيڙا ٿيون . ايءَ حالت ۾ ٻهنجو شان ۽ تيج وڃائي
ويهنداسون .

هئا جي راجا انڌ اگياني، ڪري تنولي، بٽي ايماني .
ڌنش جي ٽوڙي سيتم نہ ملي، بنا ٽٽي ڌنش، ڪهڙي هلي!

اگياني راجائون چوڻ لڳا تہ جي رام ڌنش ٽوڙي، تہ ٻہ سيتا کيس نہ
ڏينداسون . انهيءَ ڪري ڌنش نہ ٽوڙيندو تہ ڪهڙي مجال آهي رام جي، جو
سيتا کي ولي سگهي!

چاهي اچي جي پربل ڪال، لڙي ڀڄي گهر ڪري مجال!
مشڪيا راجا اِهو ٻڌي، گورمک هئا، جن ٻُڌي سڌي .

جي ڪال ٻ اچي تہ انسان ٻ لڙنداسون! اِهو ٻڌي گورمک راجا، جنهن جي
ليڪ هئي، سي مشڪڻ لڳا.

ٻڌو ته سيتا جو سراڳ ڪيو ۽ آڪاش مان گلن جي ورکا ٿيڻ لڳي ۽ ناد وڄائڻ لڳا. اپسرائن ۽ ڪن گيتن ۽ ملڪ وارن ۽ شب ڪيو. ٻانهيون لڳيون انهن سراڳ ڪرڻ لڳيون. سيتا ڪي هٿ ۾ جي مالا هئي ۽ آهستي آهستي رکي ٿي. سنئين راڄائن دل ۾ ڪيئن ڏلو؟

سيءِ چڪت ٿي رام نهاريو موهه وس ٿي هوش وساريو
من پر ويڪل راجڪمار ڏسي چڪت ٿي، ساهڪار.

سيتا حيرانيءَ مان رام ڏي نهاري رهي. راڄائون وري موهه وس ٿي سيتا ڏي نهارڻ لڳا. منيءَ جي پاسي ۾ ويڪل راجڪمار ۾ سيتا جي اک ڪهي ويئي.

رام روپ ۽ سيتا ڇٻ ڏسي
هوش ڦريو نر نارين ڪنهن جو
دل ۾ سوچن، ڪين ڪهين، رگهو وڏائا اڳيان جهڪيا

رام ۽ سيتا جي ڇٻ ڏسي نرن نارين ڪراکيون جهڪيا ۽ وساري ڇڏيون! دل ۾ سڀ حيران ٿي ٻاهر ڪجهه نه پيا سگهن. رگهو وڏائا کي پيا سارڻ لڳا.

اي برهما، ڪرڏو اپاءُ دل جنڪ جي اڄ سياڻپ.
ڏنش تنق جا ڇڏي سڀ خيال
سيءِ رام بس، وواهه ڪيتڪال

اي برهما، راجا جنڪ کي شڪتي ڏي ته پڻ کي ٽوڙي سيتا جو وواهه رام سان جلد ڪري!

پڻن کي راجا لڏمن گهرايو "ڪليءَ طرح سڀيءَ سيا ٻڌايو:
پرڻ جو موں آڳ ڪيو" خوش پڻن جو من بيعدم ٿيو.

راجا پڻ جي ڪي گهرائي ۽ سڀ پرڻ سڀا کي ٻڌائڻ لاءِ چيو. اهو ٻڌي بٽ خوش ٿيا.

چَلُ ڪري ٻٽيا دئيت جي راجــا
ڪال روپ آتِ ڀيانڪ نــاگــا .
پرواسين پڻ ڏٺو اُنهن کي
سندر ڪومل گٽوان ٻنهين کي .

جيڪي دئيت، ڪپٽ ڪري، راجائي ويس ۾ آيا هئا تن کي نه ڪال روپ ڏسڻ ۾ آيا . پرواسين کي وري سندر ۽ گٽوان نظر آيا .

چوچ منجهان ناريون ڏسن پنهنجي پنهنجي ڀاءِ .
ڪري سينگــار، سينگــار جڻ جـــاءِ سينگـار سُهاءِ .

استريون وري کين پنهنجي ڀاءُ موجب ڏسڻ لڳيون . جڻ نه سينگار جو ديوتا پنهنجو ويس ڌاري مٿي پڌارو هو .

پنڊتن اچ پڻ ڏٺو وراٽ لکين اکيون، لک ٻانهون، وات .
جنڪ جي نياتين ڏٺا سڳا هر ڪنهن کي ڀئي پنهنجا لڳا .

پنڊتن کين وراٽ سروپ ۾ ڏٺو جنهن کي هزارين وات ۽ ٻانهون هيون . جنڪ جي نياتين کي اهي مائٽ ڏسڻ ۾ آيا .

جنڪ ۽ راڻين پٽ سمان ڏسي ڪيو ان گهڻو سنمان .
يوگين پرمُ تَتُوئــي چاتو شُڌ، شانت ۽ ستيہ سڀاتـــو .

راجا جنڪ ۽ راڻين کين پٽ ڪري ڏٺو . يوگين پار برهم ڪري ڏٺو، جو سدائين شانت سروپ آهي .

ڀڳتن جاڻو پنهنجو اِشٽ ڏئيت ڀاونا ڪري جو نشٽ .
سيتا سمجهو ڀاڻ سنيهي ورنن ڳالهہ ڪجي ڪهڙي ڪيهي !

ڀڳتن وري کين پنهنجو اشٽ ديو ڪري ڏٺو جو ڏئيت ڀاونا کي ناس ڪندو آهي . سيتا وري جنهن ڀاونا سان نهاريو تنهنجو هت ورنن ٿي نٿو سگهجي!

سيه رواڻي رام ڪرب توڙي راڄن سندو.
جيتي ڪير سنگرام دسرت سُت آجيت الل.

اهي جوڻ لکا نه اهڙن راڄائن جي ايمان لوڙڻ لاء ڀڳوان رام سيتا سان شادي ڪندو. دسرٿ جا پٽ سورويرآهن! انهيڪي لڙائيءَ ۾ ڪير جيتي سگهندو؟

بک نه مٽي ڪوڙا لڏون پوري
مرو اجايو، اڃين چپ چوري!
ڳالهه ٻڌو سڀ منهنجي پراڻا سيه سشيل آءَ جڳم ماڻا.

اجائي وڏائي نه ڪريو ۽ نه وري مَروئي! مَن جا لڏون ٻيا پروسو! منهنجي صلاح الڻ نه سيتا جو خيال لاهي ڇڏيو. هوءَ نه جڳمه ماتا آهي!

جڳت پتا شري رام کي سمجهي
پوڙ ڪريو اکيون ڏيهي پنهنجي.
سندر سُکد گڻ سيلي پائي شِو هرديه جن جڳم بڻائي.

شري رامچندر کي جڳمه پتا سمجهي پنهنجون اکيون ۽ ڏيهي پوري ڪريو. ڀي ڪمار شوجي هرديه ۾ وسن ٿا.

جنڪ اُلر سمجي ڪهڙي سيه سڏايو نيت.
آدر سان آئي تڏهن سکين سين سميت.

الر ڪهڙي ڏسي، جنڪ سيتا کي سڏايو. جتر ۽ سياڻيون سکيون کيس آدر سان وٺي آيون.

ڪيئن سوبيا تلي سيه وڪاڻ جڳه جنني گڻ، روپ جي کاڻ.
لچ نظرن سڀ سندر ناريــون
سيه اڳيان سڀ لڳن پيون ڪاريون!

ٻنهين ڪمارن اچي ڇهيا شانتا نند چرن.
جنڪ گهرايو آ، هلو گُرَ چيو، گـل بدن.

رام ۽ ليڇمڻ سان گروءَ ٻالڪ ڪئي ۽ راجا جنڪ گهرايو آهي. ٻنهين ڀاءُ
شانتانند جا چرن ڇهيا ۽ گروءَ سان گڏجي هليا.

سيبه سويمبر ڏسـو هلي ڏسون ٿئي ٿي ڪنهنجي ڄاءِ!
چيو ليڇمڻ: ديا جنهنتي ٿيندي سيبه اُنهيءَ کي ڪٿي وڃيندي.

هاو هلي سيتا جو سويمبر ڏسو. ڏسون ۽ ڪيئنڪي ٿو ايشور وڏائي بخشي!
ليڇمڻ چيو ۽، جنهنتي توهانجي ديا ٿيندي.

ٻڌي خوش ٿي سا منڊلي ساري
گرَ سان گڏجي هليا ڪمار ڏسڻ يگ شالا سڀ سردار.
بولي ليڇمڻ جي سياڻپ واري.

ليڇمڻ جا وچن ساري منڊلي ٻڌا ۽ کيس سياڻپ وارو ٻالڪ سمجهي خوش
ٿيا. سيني ٻروءَ کيس انهيءَ سياڻپ وارن لفظن جوڙ ڪري آشيرواد ڏني. سڀ
گڏجي گروءَ سان گڏ يگيه شالا ڏسڻ ويا.

رنگ پيو ۾ آيا ڪمار ڇڏي پيگا سڀ ڪم ۽ ڪار
پرش ٻُڍا ۽ ٻار ۽ نارين سُشيل، سڏول ۽ سوپيا وارين.

پُر واسين کي جا صبر پيئي ۽ ٻئي پاڻ يگيه شالا ۾ آيا آهن، سي سڀ انهي
سڀ ٻڍا ٻار، نر ۽ نارين کين ڏسڻ آيا.

رنگ پيو ۾ ڏسندي پيڙ سيوڪ سڏايا جنڪ سڏ ڀر.
پيد پياءُ نه اُٿي ڏيکاريو آسڻ لائق سڀن ويهاريو.

هيو انيؤ جو سيين سچوئي سگهي نہ ورڻن ڪري اهوئي.
هيو اندر، جو جنهن جنهن پاءِ پسيو اندر ہر ساڳيو ساءِ.

سيتا جي اندر ہر ان ہاسہ جهڙي پاءِ هئا سي هيءَ ورڻن ڪيئن ڪجن! خود سيتا ہہ لئي ڪري سگهي، نہ ٻيو ڪيئن ڪري!

سيا اندر وينا جڏهن پنهنجي پنهنجي جاءِ.
گور سانورو چور دل هر من پريم سماءِ.

راجائن جي سڀا ۾ سانوري ۽ گوري شڪل وارا ۽ سڀني جي دل چورائڻ وارا راجڪمار سونهي رهيا هئا.

ڏسي ڪمار سيا سک پائو هڪ ٽڪ ڏيان اکين پڻ لائو.
جنڪ نري، ٻئي پاءِ ڏسي چرن ڪمل پڻ منيءَ پسي.

سڄي سڀا ٻنهين ڪمارن کي ڏسي خوش ٿي ۽ اک ٽڪي لڳائي نهارڻ لڳي. ٻنهين ڪمارن کي ڏسي ۽ وشوامتر منيءَ جي چرڻن جو درشن ڪري راجا جنڪ ڏاڍو خوش ٿيو.

ڪٿا پرن ڪري جنڪ ٻڌائي رنگ يوم ٻي رچنا جائي؛
جتان جتان ٿي للگهيا ڪمار ڪري ٻئي حيرت ألي پسارا.

راجا جنڪ ٻره ٻنهجي انل پرلگيا ڪرڻ جي ڪٿا رشيءَ وشوامتر کي ٻڌائي. تنهن کانپوءِ وري رنگ ڀوميءَ جي رچنا جو بہ سمورو وستار ڪري ٻڌايائين. جتان جتان راجڪمار ٿي لنگهيا، اتي هر ڪنهن حيرانيءَ مان راجڪمارن ڏي ٻي نهاريو.

سڀ ملچين ۾ منچ هڪ ڏيل ۽ ڏيک وشال.
مَن سُهت پالر ٻئي ويهاريا مَهيپال.

سيہ مک جيڪي چنڊ سان پيٽن پاپ وڏو پاکنڊي ڪن

دوش گهٽي چنڊ، سيہ وڏائي گُر وٽ آيا رات گنوائي.

چنڊ کي جي سيتا جي مک سان پيٽبو ته پاپ ٿيندو! چنڊ ۾ گهٽيئي اوگڻ آهن. چنڊ ۽ سيہ جي مک جي پيت ڪندي گهٽي رات گذري هئي. رامچندر پوءِ گروءَ وٽ ويو.

گُر چرنن جو ڪري پرڻام رام ويو پڻ ڪرڻ آرام.

عادت موجب رام جڏ جاڳيو وشيہ لڇمڻ سان ورٽيو ساڳيو.

گروءَ جي چرنن ۾ سر نمائي رام آرام ڪرڻ ويو. صبح جو جڏهن جاڳيو تڏهن لڇمڻ سان ساڳيو وشيہ ڇيڙيائين.

چڪوو چڪوي، صبح لالاڻ. ڪمل سندر سڀ ڏسجن هاڻ.

هٿ جوڙي پر لڇمڻ آيو منا وچن چئي حال ٻڌايو.

لڇمڻ مڌر واڻي ۾ چيو: ڀائو، چڪوو ۽ چڪوي ۽ صبح جي لالاڻ اجهو پيا ڏسجن! اهو ٻڌي

سج اُڀري اونده پڄي پرڪاش سڄي منڊل

’تو ٻڌي آيو‘ ٿيا نريش ڦڪا نبل.

ڳاڙهاڻ ڏسي ڪوڪيل ڪرمائجي ويئي. تارا منڊل ڦڪو پئجي ويو. ...ڄي اڇڻ جو ٻڌي راجائن جا مهن ڦڪا پئجي ويا آهن.

تارن جان نرپ جاور ڏيکاري

ڏنش ڏسي پڻ همت کي هاري.

چڪوو، چڪوي، ڀنور، پکي سڀ گذري رات اُڏن خوش ٿي!

جنڪ ڏاڍ ڪ ٻڪ شالا ۾ ماڻهن جي ڀيڙ آهي ڪنهن سيوڪن کي گهرائي پڇيو ته تاشراءِ سڀني کي لائق جاءِ ڏيو.

سيوڪ سڀ آگيا ٻڌي مڌر شبد، مک گيت!
جاءِ ڏني هر نــار نــر مڏيــه ڪـــهر ۽ نيچ.

سيوڪن مڌر واڻي اچاريندي اُتر کوڙي ليچ، سڀني کي لائق جايون ويهڻ لاءِ ڏنيون.

راجڪنور تنهن ويل پڌاريــا ڪاڻ سندرتــا سين نهاريا.
چتر ۽ ڏاها، اُتــم ۽ ويــر گور، سانورا سندن سريرا

اوڏيءَ مهل وشوامتر مني، سان گڏ ٻئي ڪمار، هڪ گورو ۽ هڪ شيام رنگ جو، جي چتر ۽ ڏاها هئا. اُتي پڌاريا.

راج سماج سونهن ۾ چنڊ چمڪن تارن جي منجهه جهنڊ.
اک جنهنڪي هئي درشٽي جهڙي
پرڀ مورت تنهن ڏسي ٻي تهڙي.

راجائن جي سماج ۾ اهي ٻئي ڪمار ائين لي ڏٺا جيئن تارن جي ميڙ ۾ چند! جنهن ـــ ڪين جنهن درشٽيءَ سان ڏٺو تهنکي تهڙيءَ شڪل ۾ ڏسڻ ۾ آيا. ڪنهنکي سندر، ڪنهنکي ويڙ، ڪنهنکي راجا ۽ ڪنهنکي وري ڪال!

پـرپ ڏسن، آ مها رڻ ڌيــر
پربـل هئي شڪتي اُتـل سريـر.
راجا دشٽ ڏسي پيا ڏکن روپ ڏسي ڀيانڪ سندن.

راجائن ڪين ويردسـه رڻ ڌير ڏٺو. سندن سرير ۾ اتل شڪتي پربل هئي. دشٽ راجائون وري ڪين ڀيانڪ روپ ۾ ڏسڻ لڳا.

منهنجو منورٿ تون ٿي ڄاڻين ٻراجمان تون هر نڪاڻي.
ڪر پورڻ من منورٿ هڪڙي
ويهي رهي بس، چرنن پڪڙي!

منهنجي ڪامنا کي تون ڄاڻين ٿي جو تون هر هرديه ۾ وسين ٿي. ائين چئي پاروتيءَ جا چرن پڪڙي ويهي رهي!

ونيه پريم وس ڀواني مُرڪي پريم مال آئي اوري سِرڪي.
ڪٽي پرساد سيه ڇاتيءَ لاتو من منورٿ گورِ ڪان پاتو.

ونيه ۽ پريم وس ڀواني جي مورت مشڪي! پرساد جي مالا کسڪي سيتا طرف آئي. سيتا وشواس ۽ پريم سان انکي ڇاتيءَ سان لاتو. مورت مان پرگهٽ ٿي ڀوانيءَ چيو:

ٻڌ، سيتا تون مون آسيس من ڪامنا ڪئي پوري ايش.
نارد وچن سپ سئيه ئي آهي پتي ملي تو، جو من چاهي.

سيتا، منهنجي آشيرواد ٻڌ. تنهنجو مطلب پورو ٿيندو! توکي دل گهريو پتي پراپت ٿيندو.

ڄاڻي گؤري انڪول خوشي سيه نه وسري ڪڏهن.
سو پتي سک مؤل سمجهي، انگ ڦڙڪڻ لڳا.

ڀوانيءَ کي پاڻتي راضي ڏسي سيتا کي مها آنند پراپت ٿيو. هن جا کاٻي پاسي وارا انگ ڦڙڪي شڀ سوچنا ڏيڻ لڳا.

ڪندا واکاڻ سيه سندرتا ٻئي ڀائر اچي گُر وٽ پهتا.
گـروءَ اڳيان رام حال ڪيو سڀ
بنا ڪپٽ، ڏني سيه سندي ڇب.

تارن جهڙا راجائون ۽ ٻالڪ به جاڙا ڏاڍو ڏيکاريندا آهن. ۽ جڏهن ٻاري ڏانهن ڏسن ٿا تڏهن سندن سڀني همت ڀڄي ڪري اڌامي ويندي آهي! ڪمل، چڪور ۽ چڪوري، ڀنور ۽ ٻيا پکي، رام کي ڏسي خوش ٿيندا آهن.

پوپ پکين خوش ڏاڍا ٿيندا ڌنش ٽٽي، پڻ بود ۾ ايندا.
اڌيه سورج ٽلي مٽي اندارو لڪيج سان ڀڪي منڊل سارو.

لڀيا پکين، ڌنش ٽٽڻ ڪري ڏاڍو خوش ٿيندا: جيئن سورج اڀرڻ سان اندارو گم ٿي ويندو آهي ۽ لڪيتر جهڪا ٿيندا آهن، سڄي سنسار ۾ ان جي روشني ڦهلجي ويندي آهي.

اڌيه سورج ٽٽي لڪيج ڦهلائي جنڪ راڄ پل پڇو ٻڌائي.
پکيه رهيو جنهن پرڪڻ خاطر نرپ پيا ڏسجن سڀ ٿي آتر.

پکران، سج اڀرڻ سان جيئن سنسار ۾ روشني ڦهلجي ويندي آهي تيئن لڪيج ۽ پرتاپ جي خبر راجا جنڪ سڀني راجائن تائين پهچائي ڇڏي آهي! لڪيتي ٻاهو پل ڏيکارڻ لاءِ ٿي ته راجا اهو پکيه رکيو آهي!

وچن ٻڌي ٻال، مشڪيو رام ڪري ڪريا پوءِ ڪيو اشنان.
ٻالڪ ٻنهي پوءِ گرو وٽ آيا چرن ڪمل ٿي سرُ نمايا.

ٻال جا وچن ٻڌي رام مشڪيو. ٻئي ٻالڪ پوءِ ڪريا ۽ سنان ڪري گروءَ وٽ ويا ۽ وڃي سر جهڪايائون.

ڪل برهمڻ جنڪ گهرايو وشوامتر ڏي ڪيس پٺايو.
راڄ ونيه ٽن آلي ٻڌائي گروءَ ڪمارن، سا ڪن لائي.

راجا جنڪ پوءِ شتانند کي گهرائي وشوامتر ڏي موڪليو. هن اچي سموري ڳالهه وشوامتر سان ڪئي. وشوامتر وري ڪمارن کي گهرايو ۽ چيو.

ڏٺيون ڀٽائون، جنهن اڳ ۾ شڪتي ڀرپُور هئي! اي سکي، سيتا ڇهو: ساڳي
۽ گلن جو ڏونو جنهن ساڻوري وٽ آهي سو وڏڀاڳ سندر آهي!

دل ٻڌي، هڪ سکي سيائي ڪئي سيبهه سان هڪ ڳالهه
درشن گوري جو ڪجهه ٿيو راڄ درس نه ٿر ٿر ٿيو!

هڪ چالاڪ سکيءَ سيبهه جي هٿ کي پڪڙي زور سان ڏيکاريندي چيو ته
پاروتيءَ جو درشن ڪئي ٿيو ڪجهه. اهو نه سدائين ٿيو ٿيندو. ٻه راجڪمار نه هر هر
ڪين ڏسي سگهندين! ٻڌ ڪري ڏسي وٺ.

اک کولي ڪجهه هوش ۾ آئي
ڏٺا ڪمار جن سمجهه ڀلائي!
ڏٺي جيئن ئي راڄ جي سوڀيا ياد ڪري ڏني ٻرن ٻتا.

سکيءَ جي مشوريءَ کي سمجهي ۽ هوش ۾ اچي سيبهه اکيون کوليون. ٻئي
ڪمار ڏٺائين. ٻين کان ڇوٽيءَ ٿائين راڄ کي ڏسي ۽ پتا جي ڪَنن ۾ لڳا ڪي
ياد ڪري سندس دل ڏسي ويئي!

ڏٺي سکين جا پريم وس سيتا ياد ڪيو تن ڪل سيبتا.
ڪلي ڪَڏهن هڪ سکي چيو: سُيان وري هن مهل اچبو!

سکين جڏهن سيتا کي ٻه ٻرش جو ڏٻان ڪندو ڏٺو تڏهن ڇوٽا لڳيون ته
هائي ديرتي آهي. سياڻي هن مهل وري اچبو. اهو ٻڌي هڪ سکي ڳلي ڏنو.

گوڙ وچن ٻڌي سيبهه ڏني ديرڏسي تي پاڻي پڻي.
دل مندر ٿيو راڄ استاپن پر، آڏين سپ پتا وچن.

اهي معنا ڀرپل وچن ٻڌي ۽ دير ٿيل ڏسي سيتا ڏني. دل ۾ ته رام کي
استاپن ڪيائين ۽ اهو سڀ ڪجهه پتا جي ٻرتگيا آڏين سمجهڻ لڳي.

سنا جي سندرتا وانائيندا هتي ٻالڪ گروه وٽ ويٺا. سڏي ۽ صاف سهاڳ واري رام سنه جي جپ جو ٻيا ڪمت حال ڪيو.

مـل ڇاڙهي من پوڄا ڪلي شبد پريــل آسيس چئي.
ـڻل منورٿ ٿين اوهان جا ٻڌي هردا خوش ٿيا ٻنهين جا.

مني ۽ ٽل واي ارچا ڪئي ۽ انهين ٻالـرن کي آشيرواد ڏاي "لوهان جا مدورٿ سڌ ٿين" لٺا ٻڌي ٻئي ٻالڪ خوش ٿيا.

ايربو اوير ڏي چنڊ سندر سيبه مک جهڙو ڪين چندر.
رام بدن پڻ سيبه سنياري آئل ڪوملتا 'شبد' اُچاري.

اوپر ٻاسي چنڊ پهچي سندر ڪرڻان سان روشني ڦهلائي. ان سندرتا کي سيتا جي شڪل سان ڀيٽي رام خوشيءَ ۾ پرچي واو.
بر وري چرڻ لڳو ته: چنڊ سيتا جي مذهن برابر نه آهي!

جنم ساڳ، ۽ پيـاءُ وک ڏينهن رهي پڻ لنڊ.
رہس سيبه مک ڪيلن ڪري غريـب ويچارو چنڊ!

چنڊ نه کاري سمنڊ مان پيدا ٿيو آهي ۽ زهر سندس ڀاءُ آهي. ڏينهن جو لڌ ڪندو آهي ٻر واسه جو اُهـري نه ٻه ماجهس داغ هرلدا آهن! اهڙو واڇارو چنڊ سيه جي اي عيب مُنهن سان ڪيئن رہس ڪندو؟

گهٽي وڌي برهمين دکائي ٻوي ٻوڻو، جي راهڙ ـالي!
چڪري چڪويءَ دشمن پـاري
ڪنول ويـري چنڊ، دوش اپارِي.

چند ڪئـهن وڌو نه ڪـهن ليڪ! برهمين کي ڏکوئيندڙ. راهوءَ جي ... چڪري ۽ چڪويءَ جو ٻاري دشمن! ڪنول گل سان نه سندس ... تيئيئي اوگڻ آهن.

۽ ڳهيون پڇائون، جنهن اپار شڪتي ڀريل هئي! اي سکي، سيتا چيو: ساڄي هٿ
۽ گلن جو دونو جنهن سانوري وٽ آهي سو ڏاڍو سندر آهي!

دل ٻڌي، هڪ سکي سياڻي ڪئي سيه سان هڪ ڪٿائي!
درشن گوريءَ جو ڪجھ پوءِ رام درس نہ هر هر هوءِ!

هڪ چالاڪ سکيءَ سيه جي هٿ کي پڪڙي زور سان دٻائيندي چيو ته پاروتيءَ جو درشن ڪٽي پوءِ ڪج. اهو ته سدائين پيو ڏيندو. پر راجڪمار ته هر هر ڪين ڏسي سگهندين! پوءِ ڪري ڏسي وٺ.

اک کولي ڪجھ هوش ۾ آئي
ڏٺا ڪمار جن سمجھ ڀلائي!
ڏٺي جيئن هُن رام جي سوڀيا
ياد ڪري ڏني پرن پتا.

سکيءَ جي مسخريءَ کي سمجهي ۽ هوش ۾ اچي سيه اکيون کوليون. ٻئي ڪمار ڏٺائين. پيرن کان چوٽيءَ تائين رام کي ڏسي ۽ پتا جي ڪنن پرتگيا کي ياد ڪري سندس دل سُسي ويئي!

ڏٺي سکين جا پريم وس سيتا
ياد ڪيو تن کل سيتا.
ڪلي تڏهن هڪ سکي چيو: سُبان وري هن مهل اچبو!

سکين جڏهن سيتا کي پر ٻرش جو ڌيان ڪندو ڏٺو تڏهن ڇرڻ لڳيون ته [illegible]اڻي دير ٿي آهي. سياڻي هن مهل وري اچبو. اهو ٻڌي هڪ سکي کلي ڏٺو.

گوڙھ وچن ٻڌي سيه دني
دير ڏسي ٿي ڀاڻي ڀني.
دل مندر ٿيو رام استاپن
پر، آڏين سپ پتا وچن.

اهي معنيٰ ڀريل وچن ٻڌي ۽ دير ٿيل ڏسي سيتا ڊني. دل ۾ ته رام کي [illegible] ڪيائين پر اهو سڀ ڪجھ پتا جي پرتگيا آڏين سمجھڻ لڳي.

ڏسي ڌرڻ ۽ ٻڻ ٻکي ڌر ڌر ڪمر ڪري،
ڏسي سندر ڇب رام جي ڪيئن ڇهڻ دل پري!

رام جي سندرتا جو وس ٿي اها سندس دل نه ٽهائي سگهي. پکين ۽ ڌرڻ ڏي نهاري گهڙي گهڙي رام طرف ڏسڻ لڳي!

خيال ڪيو پرڻ ڪيئن ڀڙي مها ڪٺن شو ڌنش ٽوڙي
رام سيه جڏهن ڏٺي ويندي ٻنهيان سندرتا ويئي ڇڏيندي.

وسي وانگي خيال ڪرڻ لڳي ته ڇا ڪيئن ٻهڄي ٻه پن ٽان مڙندو؟ يا ڏهڙو ڀاري شو ڌنش ڪيئن ٽوڙيندو؟ دل ۾ رام جي مورت وڪي، ٻنهيان سندرتا اهڙي ٽليندي سيتا روائي لي.

ٻرو ٻربير ٻه مس سان مورت
چتي اندر رام سيه جي صورت!
سيه ولسي پوءِ پاروتي مندر
شٽ جوڙي ڪئي ٻنتي ڌڻ ٻڙ:

ٻنهي جي مس سان رام سيتا جي مورت اندر ۾ چتي ڇڏي. سيتا پوءِ پاروتي جي مندر ۾ وڃي ۽ ونتي ڪرڻ لڳي.

جيه جيه جيه گر راجڪماري جيه مهيش من ڌارڻ واري،
جيه گڻيش ۽ ڪارتڪ ماتا ڏلي پتي ڇڄلا نلونجي سندرتا.

اي پرٻت جي ڪنيا، تنهنجي جيه هجي. شو جي چند جهڙي سندر شڪل ڏي سدائين نهاريندڙ چڪور، اي گنيش، اي ڪارتڪ ماتا، تون سارجي ماتا آهين. تنهنجي شڪل چمڪندڙ آهي. تنهنجي جيه هجي.

اي ڀاءُ، هيءَ اها ئي جنڪ ڪماري آهي جنهن جي سوئمبر لاءِ هوڙ ۽ سنسار ۾ پنهنجي سندرتا جو ڦهلاءُ ڪرڻ آئي آهي ڀاري ڀگيه تي رهيو آهي. سڪيون ساڻ ڪري ڀارولي‌ءَ جو ڀُڄن ڪرڻ آئي آهي.

جنهن سندرتا لوڪ ٽو ڳائي ڇولوڏيو منهنجو من الائي!
ڪارڻ تنهنجو جاڻي وڌاتا اڪ ساڄي ٽي ڦري ڀراتا!

اي ڀاءُ، انهيءَ انوکي سندرتا، جنهنکي سنسار ٽو ڳاتي، الاجي ڇو منهنجو من چلائمان ڪيو آهي! وڌاتا کي خبر. ساڄي اک ڀيڙي ڦري.

ونش رگهو جو اِهو سڀاءُ هلن نہ ڪنهن پر اُلٽي راهہ.
ناهہ لڌي دل پڪي ٻڌي سُپن نڪي پر نار ڏٺي.

رگهوڪل جو اهو سڀاءُ آهي تہ ڪڏهن بہ ٻري رستي اي نہ هلندي آهي. مونکي بہ ڀروسو آهي تہ ڪڏهن بہ مون، سپني ۾ بہ، پرناري جو خيال نہ ڪيو آهي.

شترو جن اگيان نہ ڀڳون نار نہ ڏاڙي جي من ڪن.
خالي نہ سوالي جيڪي موٽائن جڳ اهڙا جن ورلا آهن.

جنهنجي ٻل اگيان شترو ڀڄي نہ سگهندو آهي ۽ جو ڪڏهن بہ پرناري‌ءَ جو خيال نہ ڪندو آهي ۽ جن وٽان ڪڏهن بہ سوالي خالي نہ موٽندو آهي، اهڙا پرش سنسار ۾ ٿورا آهن.

ڳالهيون ڀاءُ سان ڪري اِهي من سيه وٽ بند.
چوُسي رس ڀيو سندرتا جيئن ڀونرو گل قند.

رامچند ڀاءُ سان تہ اهي ڳالهيون پيو ڪري پر سندس من سيتا جي قيد ڪوٺڙي‌ءَ ۾ بند آهي! سيه جي مُک جي سندرتا کي ڀونري وانگر چوُسي رهيو آهي.

چاريئي طرف ڏسي ٿي سيتا
ڏسي نه ڪٿ ٻئي سُندر چيتا.
مرڪيه نڪتي هر هر نهاري برهم ورهيه، پل هڪ گذاري!

سيتا چؤطرف نهاريو پر هرڻيءَ جي اکڙين جي اکين واري سيتا کي رامچندر ڏسڻ ۾ ڪونه آيو. هن لاءِ هڪ گهڙي به برهما جي ورهيه سمان ٿي پيئي.

پنيان وڻن جي سکين ڏيکاريو جتي لڇمڻ ۽ رام پيارو.
اکين ڏسي روپ نشو چڙهيو اڳيون جنم وري ياد پيو.

سکين کيس وڻن پنيان رام ڏيکاريو. ڏسڻ شرط خمار ۾ اچي ويئي ۽ اڳيون جنم ياد پيس.

نيڻ نه ڍايا چپ رام ڏسي وسريو چنيڻ اکر روپ پسي!
گهٽي سنيهه وڃائي سڌ چڪور وڃائي ڏسي چنڊ، ٻڌ.

رامچندر کي ڏسندي ئي اکيون ڪاڻي ٿيئي وئي! جيئن بيهوش هئي! جيئن چڪور چنڊ کي ڏسي سُڌ ٻڌ ڀلجي ويندي آهي تيئن سيتا به پنهنجي سڌ ٻڌ وڃائي ويٺي!

ٽلاءِ پريان ظاهر ٿيا ڪڪر هٽائي چنڊ،
ڦهلي چؤڏر روشني ڪٽي ڪڪرن جا بند!

ٻئي ڀائر ٽلاءِ جي پنيان ظاهر ڏسڻ ۾ آيا. جيئن ڪڪرن کي هٽائي نه چنڊ آڪاش ۾ اُڀريا هئا.

رتنن هارسونهي ۾ ڇاتيءَ شنک گلو، پُڇا سونه هئي هائي!
گلن دونو هٿ ساڃي ڏاري سو سانول وڏ سونهن پساري!

ڇاتيءَ تي رتنن جو هار، شنک جهڙو سندر ڳلو، ڇاتيءَ جي سواءِ جهڙا اون

اکين جل وهندو ڏسي سکين ڪرائي شانت .
ڪنهن ڪارڻ آنند آئل چئو پياري سپ پانت .

هڪ سکي ڏٺو ته ڪيس ٻجليءَ جهڙو شاڪ آيو آهي ؛ اکين ۾ جو آنسون هيس، ڪانئس پڇڻ لڳي ته اي سکي، ٻڌاءِ ته ڪهڙي ماجرا آهي؟ هيڏي آنند جو ڪارڻ ڪهڙو آهي؟

باغ ڏسڻ ٻئي ڀائر آيا بدن سندر، سڀ انگ سهايا .
شيام، گورو، ڏن ڪئين واکاڻيان
سندن سندرتا خود نه ڄاڻان .

هن ورندي ڏني ته ٻئي راجڪمار باغ ڏسڻ آيا آهن . هڪ سانورو ۽ هڪ گورو! ڪهڙيءَ طرح سندن سندرتا واکاڻيان! سندرتا ڏسي اکيون ٿڪجن ئي نه پيون! واڻيءَ سان وري ڪهڙو ورنن ڪريان!

خواهش لاٽي سڀ سيتا من جي
خوش ڏاڍو ٿيون ڪليون ڪڏجي .
منيءَ سان گڏ ڪاهه آيا جي سبب، ٻئي ڀائر آهن سي .

سڀ سکيون سيتا جي خواهش کي لاٽي خوش ٿيون . هڪ سکيءَ چيو ته ... اڄ ڪاهه منيءَ سان گڏ آيا هئا .

سهڻا، سندر، ڪومل جي روپ رهڻ سان موهيو نگر ڪي .
سوارٿ سان هت آيسون آهيون
ڏسڻ جو وجهه ٻوءِ چوئي وڃايون .

انهيءَ سکيءَ جا لفظ سيتا کي ڏاڍا وڻيا . انهن ڪمارن سندرتا ۽ شيل جي ... نر ڪڙي ناريون موهي ڇڏيون آهن . سڀ سندن سندرتا جي واکاڻ ... سوارٿ لاءِ هت آيون آهيون، ٻوءِ ڀلا ڪين ڏسڻ جو وجهه ڇو وڃايون .

چاريئي طرف ڏسي ٿي سيتا
ڏسي نه ڪٿ ٻئي سُندر چيتا.
مرگهه نئني هر هر نهاري برهم ورهيه، پل هڪ گذاري!

سيتا چوطرف نهاري ٿي هرڻيءَ جي ٻچڙي جي اکين واري سيتا کي رامچندر ڏسڻ ۾ ڪونه آيو. هن لاءِ هڪ گهڙي به برهما جي ورهيه سمان ٿي پيئي.

پنيان وڻن جي سکين ڏيکاريو جتي لڇمڻ ۽ رام پيارو.
اکين ڏسي روپ نشو چڙهيو اڳيون جنم وري ياد پيو.

سکين کيس وڻن پنيان رام ڏيکاريو. ڏسڻ شرط خمار ۾ اچي ويئي ۽ اڳيون جنم ياد پيس.

نيڻ نه ڇايا ڇپ رام ڏسي وسريو چنيڻ اکه روپ پسي!
گهٽي سنيهه وڇائي سڌ چڪور وڇائي ڏسي چند، ٻڌ.

رامچندر کي ڏسندي ئي اکيون کاٺي ٿيون رهي! جڻ بيهوش هئي! جيئن چڪور چند کي ڏسي سُڌ ٻڌ ڀلجي ويندي آهي تيئن سيتا به پنهنجي سڌ ٻڌ ڀلجي ويئي!

للاءِ پريان ظاهر ٿيا ڪڪر هٽائي چنڊ،
ڦهلي چوڏر روشني کلي ڪڪرن جا بند!

ٻئي ڀائر للاءِ جي پنيان ظاهر ڏسڻ ۾ آيا. جڻ ڪڪرن کي هٽائي ٻه چنڊ آڪاش ۾ اڀريا هئا.

رتنن هارسونهي ۽ چاليءَ شنک گلو، پُڇا سونډ هئي هاٿي!
گلن دونو هٿ ساڄي ڪاري سو سانول وڏ سونهن پساري!

چاليءَ ۾ رتنن جو هار، شنک جهڙو سندر گلو، هاٿيءَ جي سونڊ جهڙا ڊگهن

جنهن‌جي ڏيپ کان ڏيپ ٿي ڏجندو آهي سو جنم جي پرياءِ ڪري گروءَ جي ڪاوڙ کان ڏجي ٿو! هن پوءِ پاڻ‌وهه مان ٻارن کان موڪلايو.

ادب، پيارءِ ڏيپ ڳڏيل آيا راجڪمار.
گر چرنن ۾ سر ڌري ويٺا آگياڪار.

ادب پيار ۽ ڏيپ ۾ ٻئي ڀائر گروءَ وٽ آيا. مٿو نيڪيائون آسيس پائي ٻئي پرسان وڃي رهيا.

ٻئي ڀائر اتي پريم سمائن گُر چرنن کي ٻئي دٻائن.
منع ڪري گُر بار و بار سمهي وڃي تڏهن رام ڪمار.

ٻئي ڀائر پريم جي ڏوريءَ ۾ ٻڌل هئا ۽ روزانو گروءَ جي پيرن کي زور ڏيندا هئا. گروءَ جي هر هر چوڻ تي رام وڃي پنهنجي آسڻ تي سمهندو هو.

لڇمڻ زور وري رام کي ڏئي سمهي وڃي جڏهن رام چوي.
هر هر رام چوي: اي شير وڃي تي آهي گهٽي اوير!

لڇمڻ وري رام جي پيرن کي زور ڏيندو هو. جڏهن رام کيس چوندو هو ته هاڻي اوير ٿي آهي تڏهن وڃي سمهندو هو.

اُٿي لڇمڻ نت صبح جو ڪڪڙ ڪري آواز.
رام، گروءَ کان اڳ اُٿي ڪرن پکي پرواز.

صبح پرڀات جو لڇمن رام کان اڳ ڪڪڙ جي آواز تي اٿندو هو. رام وري پکين جي اٿڻ وقت، گروءَ کان اڳ اٿندو هو.

سوچ ڪري ڪن سڀ اشنان گُر نيڪن ٻئي مٿو نڌان.
سمو ڏسي گُر آگيا پائن گل چني ديو پيت چڙهائن.

ٻڌي وچن سڀ سيه سيڀايا درشن خاطر نيڻ ليايا.
هلي ڪري اڳتون اُها سکي "پريت" نباهڻ، "پراڻ" هئي!

اُنهيءَ سکيءَ جا اهي لفظ ڪيس وڻيا ۽ شري رامچندر جي درشن پائڻ جي لوڀ پيدا ٿي. اُنهيءَ سکيءَ کي اڳتون ڪري اُنهيءَ طرف وئي. سيتا جي رام سان پريم ڪا نئين ڳالهه هئي! پراڻي هئي. پراڻي هئي. اُها خبر سکين کي ڪيئن پوي؟

ڇم ڇم گهگهرن ڪيو آواز ڪرڻ ٿي چاهيو پريم پرواز!
ڪامديو هر جا، سمائي سوڀ ڪرڻ سنسار جي چاهي!

گهگهرن جي آواز "ڇم ڇم" رامچندر جي پريم کي اڀاريو. هُو لڇمڻ کان پڇڻ لڳو: ڄڻ ته ڪامديو اڄ سڄي سنسار ۾ پنهنجي سوڀ جو ڏاڪو ڄمائڻ ٿي چاهيو!

سيه طرف جڏهن رام نهاريو چڪور، ڏسي چنڊ پاڻ وساريو.
ٻن ماڻ جڏهن تيون چار اکيون رام ڪپائي سيه ۾ رکيون.

اهو ڪري جڏهن سيه جي طرف ڏٺائين، تڏهن چڪور وانگر پاڻ وساري ويٺو. اکيون وڃي سيه ۾ کُتس.

سيه ڏسي، سک رام جو پاتو لاءِ سارهائڻ لفظ نه جاتو.
برهما شڪت سموري لائي سندر سيه جو روپ بڻائي.

سيه جو حسن ڏسي رام بيتاب ٿي ويو. اندر ۾ ڪيس سارهائڻ لڳو ۽ چوڻ لڳو ته سيتا جي لاءِ ته برهما پنهنجي سموري شڪتي ڪم آندي آهي.

آهــه اهـا سا جنڪ ڪماري
جنهن لاءِ ٿئي هي ڏن يگيه پاري!
پوڄڻ گوري سکين سان آئي جوت سندر سنسار ڦهلائي.

رام ڏسي چپ، هڪ چيو ٻرن جو راجا جنڪ ڪيو،
سو تـوڙي ڏئي سيئه وهاءِ وَرُ اِهـوئـي ڪبس سهاءِ.

هڪ سکيءَ چيو ته هو اهڙو ته سندر آهي جو ٻرن کي ٽوڙي ۽ سيئه ڪيس پرڻائيندو! اهو ئي سيئه جي لائق آهي.

ٻيءَ چيو: آ جو ڦل داتا لکيو جنئين انگ آهه وڌاتا
مانڊو وَر بس سيئه اهوئي چيو سياڻـن آ سچ سوئي.

ٻيءَ سکي چيو ته جي وڌاتا چاهيو ته اٿين ٿيندو. پڪوان سيني کي لائق حق ۽ ڦل ڏيندو آهي. سيتا جي لائق ۽ اهو ئي ڪمار آهي. ڪيس اهو ئي ور ملندو.

آهه نصيب جي ساري بازي پڄي مراد آ جي پرپ راضي.
چون ماڻهو: نه ٻالڪ جاڻ آهي بس هيءَ شڪتِ نڌان!

ٻيءَ سکي چيو ته اها ته نصيب جي بازي آهي. هڪ سکيءَ چيو ته ماڻهو چون ٿا تـ انهيءَ کي متان ٻـالڪ سمجهو! ڏسڻ ۾ سو ڪمار آهي پر آهي شڪتيءَ جي کاڻ!

چيڻ سان رج جا پيرن واري مها پاپڻ تنهن اهليا تاري.
سو ڪيئن رهندو بن ڌَنُ توڙي؟
ڇڏي وشواس متان ڪا ڇوڙي!

جنهن جي پيرن جي رج مها پاپڻ اهليا تاري، سو ڌنش ٽوڙڻ کان ڪيئن رهندو. متان ڪا اهو وشواس ٽوڙي ڇڏي.

جنهن هٿ سندر سيئه بڻايو تنهن هٿ هيڙو ڳهرت اُپايو!
وچن ٻڌي هيءَ سڀ کليون "اٿين ٿئي" ڏئي هٿ مليون!

جنهن پڪوان سيئه کي سندر بڻايو آهي انهيءَ ساڳئي پڪوان وري هيڙو سندر

سڀ ڪرڻ کان فارغ ٿي سنان ڪندا هئا ۽ گروءَ کي متر ليکي، آڪيا واني، ٿل بتي اچي ديوتائن جي پوڄا ڪندا هئا.

باغ اندر ۾ هوا عطر پکين جي منڙي لات مڌر.
مند بهاري سدا رهي چيڙ تي موتين ماڪ پوي.

راجا جو اهو باغ ڀريو ڀريو ڊالن جتي سدائين بهار هوندي هئي. تمام گوڙا سندر وڻ هئا جن ۾ پکين مڌر لاتيون ٿي ڪيون.

چار ڏسيون گهمي پوءِ پڇيائون
ماليءَ کان، پوءِ گل چنائون.
ماءُ پنهنجو ڪيس گل پٽڻ أت سيم آئي گرجا پوڄڻ.

ٻئي ڀائر باغ گهمي ۽ ماليءَ کان موڪل وٺي پوءِ گل چنڻ لڳا. ان وقت سيتا به انهي گل پٽڻ ۽ گرجا جي پوڄا ڪرڻ لاءِ ماءُ جي آڪيا پالي آئي هئي.

سنان ڪري سيم سکين سميت
گوري آئي گوري نڪيت.
پريم رکي سر چرن ڌريائين پاڻ سمان پڻ پتي گهريائين.

سکين سميت تلاءِ ۾ سنان ڪري پرسن چت ٿي هوءَ گوري جي مندر ۾ آئي. پرارٿنا ڪري پاڻ سمان پتي گهريائين.

هڪ سکي چڱي سين ڪان ويئي
ڏسي ڀائر ٻئي چڪت ٿي بيٺي!
أت ڪري سا حسن ڦل نوشي
سکين ڏي موٽي نيم بيهوشي.

هڪ سکي، جا ڇڙي باغيچو ڏسڻ ويئي هئي تنهن جي نظر ڀنهي ڪمارن تي پيئي! اهي ٻئي جو هن سندرتا جو ڦل ڪاڏو تنهن کيس نشو چاڙهي ڇڏيو. اڌ بيهوشيءَ جي حالت ۾ هوءَ سکين وٽ آئي.

پيار مان رشيءَ چيو: اي راڄ، توکي سڀني مرادن جي خبر آهي. تنهن ڪري
چاڪين ٿو. جي چاهيو تہ پل ڪجهي اچو.

شهر ڏسي ٻئي پل اچو اچو ڏيئي ديدار.
سندر مُکَ پل ڏسن سڀ استريون پرش اپار.

پلي وچ ۾ شهر ۾ گهمي اچو ۾ ٻين سڪاين کي بہ ديدار ڪرائي اچو.
توهانکي ڏسي استريون پرش خوش ٿيندا.

گُر جا چرن چُمي موڪلائي 'ٻالڪ چند' ٻنيان ٻئي ڀائي.
سندن سندرتا ڏسي سڀ ٻالڪ پيا چڪن تي مٿن اُٻالڪ.

ٻئي ڀائر گروءَ جا چرن چمي روانا ٿيا. ٻالڪن جون ٽوليون سندن سندرتا
ڏسي مٿن موهت ٿي پيا ۽ ساڻن گڏجي شهر ۾ چڪر ڏيڻ ويا. هنن جي سوڀ ۾
ڪشش تہ ڏسي ٿي! ڳالهائڻ هلڻ ۾ جهڙا گل ۽ موتي ٿي ڇڪائيندا هئا.

چڪت ٿيو شهر ڏسي ڪمار ڪر چڙهي آيا نر نار.
لٽڻ لڳا چرڻ ڏن ڪنگال سيکڻين جو شو ساڳيو حال.

شهر سڀ نر ناريون پهچيا ڪر چڙهي ۾ ٻالڪ ڏسڻ آيا. جهڙا تہ ڪنگال
جي لٽڻ لاءِ وچي رهيا آهن!

سڏول سندر ۽ سهڻا ڀائر شيون ڀاڳوان تن جون ماءُر.
ڏرين، جهروڪن مان منهن پسائي
ڀاڳوان پيا پسائن پاڻ ٽرن ڏسي سندرتا من ٻيهائي.
ڏسي تن روپ نڌان.

ڏسڪ ڏسندڙ سندن سندرتا ڏسي ٻانڪي ڀاڳوان سرڪيا لڳو. استريون
وڪن مان پيون نهارن.

ڪيوت ۽ پيدا ڪيرا ھجي اِھا ڳالھ ٻڌي سڀ ھٿ ملائي ڪليون. سڀني چير ۽ ٻڪران الپ ڪري.

شھر جي اولھ راجڪمار ويا ڏسڻ يڪ ڏنش ڏلار.
درش وشال ھو، ويدي اندر ھئي ٻٽايل دلڪش، سُندر.

ٻئي ڀائر، شھر جي اولھ ۾ جتي يگيه شالا جي جاءِ ھئي آئي ويا. جتي ڌرش لي ھڪ سندر ويدي ٺاھيل ھئي.

سڀ ٻالڪ ٿيا پريم وس انڪ ڏسن ھروار.
لڳي ولي آن بدن مان بجليءَ جي چڻ ڌار!

سڀ ٻالڪ سندن سندرتا ڏسي بدن کي ھٿ لائي پيا ڏسن! سندن سرير مان ان مهل چڻ بجليءَ جي ڌار ٿي لڳي!

يڪ رچنا آ اھڙي پائي ھلي نہ حرڪت ٻي ھٿ ڪائي!
رچي مايا، برھمانڊ ھزار، مڻن پرلن سان ڪري وستار!

شري رامچندر ڪومل ۽ مٺن وچن سان لڇمڻ کي يگيه جي رچنا سمجھائي رھيو ھو. جنھن جي مايا ھڪ گھڙيءَ ۾ ھزارين برھمانڊ پيدا ڪري ٿي سگھي، سو مٺش روپ ۾ رچنا سمجھائي ۽ ڏسي رھيو آھي.

ڀڳتن وس ٿي دين ديال چڪت رھي ھيءَ ڪري ڏوڳالھ!
پوءِ ڏسي، دير ٿيندي، آيا گرچرنن ۾ نھين سيس نوايا.

اِھڙي ڀڳوان ڀڳتن وس ٿي حيرانيءَ مان يگيه رچنا ڏسي رھيو آھي. دير لڳندي ڏسي ٻئي گروءَ جي سيوا ۾ اچي لڳا.

جنھن ڊپ کان ڊپ، ڊپ ڪري
جنھن پرڀاءَ گروءَ کان ڏري!
مڌر، مٺي ۽ ڪومل ڳالھ چئي، ڪئي ٻارن سان موڪلاڻي!

پيار مان رشيءَ چيو : اي رام، توکي سڀني مريادا جي خبر آهي. ڌرم ۾ جاڻين ٿو. جي چاهيو تہ پل گهمي اچو.

شهر ڏسي ٻئي پل اچو ڏيئي ديدار.
سندر مُکَ پل ڏسن سڀ استريون پرش اپار.

پلي وڃو ۽ شهر ۾ گهمي اچو ۽ ٻين سڪاين کي بہ ديدار ڪرائي اچو. توهانکي ڏسي استريون پرش خوش ٿيندا.

گُر جا چرن ڇُهي موڪلائي 'ٻالڪ جهنڊ' پنيان پرڻ لائي.
سندن سندرتا ڏسي سڀ ٻالڪ پيا چڪن ٿي مٿن اُمالڪ.

ٻئي ڀائر گروءَ جا چرن ڇهي روانا ٿيا. ٻالڪن جون ٽوليون سندن سندرتا ڏسي مٿن موهت ٿي پيا ۽ ساڻن گڏجي شهر ۾ چڪر ڏيڻ ويا. هنن جي سرير ۾ ڪشش تہ هئي ئي! ڳالهائڻ ٻولهڻ ۾ جڻ گل ۽ موتي پئي ڇڪارياڻون.

چڪت ٿيو شهر ڏسي ڪمار ڪم ڇڏي آيا نر نار.
لٽڻ لڳا جڻ ڌن ڪنگال سيڪنهن جو هو ساڳيو حال.

شهر سڀ نر ناريون پنهنجا ڪم ڇڏي ۾ ٻالڪ ڏسڻ آيا. جڻ تہ ڪنگال ڌن جي لٽڻ لاءِ وڃي رهيا آهن!

سڊول سندر ۽ سهڻا ڀائر هيون ڀاڳوان ٿن جون مائر.
ڏرين، جهروڪن مان منهن پائي
ڏسي سندرتا من ٻهلائي.
ڀاڳوان پيا ڀانئن پاڻ نرن ڏسي ٿن روپ نڌان.

هرهڪ ڏسندڙ سندن سندرتا ڏسي پاڻکي ڀاڳوان سمجهڻ لڳو. استريون جهروڪن مان پيون نهارن.

چون سکي آ کوڻن ڏاري
موهت نہ ٿئي ڏسي روپ آپاري!
چوي سکي هڪ، ٻڌو ڳجهہ مونکي
خوش ٿيو هوندد ٻڌي ٿلهنکي!

ٻالڪ ٻہ چوڻ لڳيون تہ سنسار ۾ اهڙو ڪو جيو آهي جو ههڙا سندر ٻالڪ ڏسي خوش نہ ٿيندو؟ هڪ سکيءَ چيو تہ مون جيڪي ٻڌو آهي سو تہ ٻڌان سان ٻڌو.

ٻئي پُٽ هنس، دسرت جاوا يگيہ رکيا لءِ مُن وٽ آيا.
ٻئي اجيت، جن دئتن ماريو ڏرم جو پيڙو پار اُکاريو.

سيتا، هنس جا ٻچا، ٻئي راجا دسرٿ جا ڪمار آهن. يگيہ جي رکيا لاءِ اچي ۽ دئيتن کي ماري ڏرم جي جيءَ ڪئي آهي.

چيام سندر من ڪاري ڪمار
دئيت ماريچ ڪي ڪيو سنگهار.
ڪوشليا سُت سُباهو ماريو رامنانءُ، همت ڏنش جنهن ڏاريو.

سالوري رام نہ ڪمال ڪري ڇڏيو! سندر چيلهہ وارو راجڪمار. ماريچ ۽ سباهو کي ماري سندن اَهنڪار ناس ڪيو. ان جو نالو رامچندر آهي ۽ ڪوشليا جو پٽ آهي.

گورنگ جو ڏنش جهلي رام پٺيان پيو لڳي هلي.
سمترا پٽ سو لڇمڻ پيارو گُڻ نڌان مها ٻند وارو.

هيءُ گوري رنگ وارو راجڪمار، جو ڌنش کڻي رام جي پٺيان پيو هلي سو سمترا جو ٻڌوان پٽ لڇمڻ آهي!

سندن نالا رام ۽ لڇمڻ آهن. ٻئي سندرتا ۽ گڻن جي کاڻ آهن. دئيتن کي
ماري هنن يگ جي رکيا ڪئي آهي. انهيءَ ڳالهه جو سنسار شاهد آهي.

ڏسي ڇرن، ڇيو جنڪ منيءَ کي
فخر ڪريان ٿو ڀاڳ پنهنجي تي.
ڀاءُ ڏسو ٻئي کهڙا سندر؟ آنند کي پڻ آنند ڏيندڙ.

راجا چيو ته اي مهراج، توهان جا چرن ڏسي ڀاڳ ڀاڳوان ٿو سمجهان. سچ
ٿو چوان ته ڪمار آنند کي به آنند ڏيندڙ آهن.

هڪٻئي سان ٻئي پريت کي پائي
ڏسي اتل منراج اُهڃاڻ
برهم جيو، ٻئي هڪ لکائي.
خود مونکان ويو پلجي پاڻ.

هنن جي پاڻ ۾ پريت ۽ اهڙي آهي جو جڻ برهم ۽ جيو اچي گڏ سرير
ڌاري آيا آهن. مان ته پنهنجو پاڻ پلجي ويو آهيان.

پريم مان هر هر جنڪ نهاري
'درس امرت' پي پيو من ناري.
چرنن سيس ڌري ٿنهن چيو
وٺي ڪمار مُن شهر ڏي ويو!

جنڪ الساه ۽ پريم مان هر هر رام ڏي پيو نهاري! پوءِ وينتي ڪري
وشوامتر ۽ ڪمارن کي شهر ڏي وٺي ويو.

سڀ ڀَرَ سندر ۽ سکدائڪ
محل رهايو مُنَ پالڪ!
ڪري پوڄا گهر راڄ پڌاريو
سيوَ ڪري من پنهنجو ٺاريو.

جنڪ راڄ آئي وچي مني وشوامتر ۽ ڪمارن کي رهايو جتي سڀ سال بهار
جي مند هئي ۽ پوءِ ڀاڳ ڀاڳوان سمجهي، منيءَ جي پوڄا ڪري گهر روانو ٿيو.

رشيءَ سميت رگهونش مڻ ڪيو ڀوڄن وسرام.
گڏ وينا ڀاڳر ڀلي ٿيڻ لڳي ڏينهن ڪام.

شري رامچندر ۽ لڇمڻ رشيءَ سان گڏ ڀوڄن ڪري آرام سان ويٺا. ڏينهن وري هڪ پهر اچيو هو.

لڇمڻ رِدي جي مرضي جا مشڪل سان ڀي پڌري ٿي سا.
ڀاءُ جو ڊپ ۽ رنج رشيءَ جو
"گهمون جنڪ پُر" چئي نہ سگهيو.

لڇمڻ جي مرضي هئي تہ جنڪ پُر گهمي اچون. پر رام جي غصي ۽ رشيءَ جي ڊپ کان چئي نہ سگهيو. رگو چهري مان مشڪيو ۽ الين ئي من جي اِڇا پرڪهٽ ڪيائين.

ڀاءُ اِڇا ڪي نيٺ سڃاڻي ڪئي ونيہ رام نمر ڀرماڻي!
پريم جي وس ٿي رام ڀيو وشوامتر منيءَ کي چيو:

لڌي ڀاءُ جي مرضي ڏسي رام جي بہ دل ۾ خيال آيو. پوءِ رشيءَ کان آڱيا گهرڻ لڳا.

لڇمڻ چاهي ٿو دل ڀلائڻ ڏسجي اوهان جي آڱيا پائڻ.
ڪوتي سنگ نہ ڏيو، ڪروُن شهر ڏسي تہ جلد وَرون!

اي ديو، لڇمڻ جنڪ پُر گهمڻ لاءِ چاهي ٿو. اوهان کان آڱيا گهرڻ کان پوءِ آڱيا ڏيو تہ شهر گهمي جلد ئي اچون. ڪنهن بہ ڪوتي سنگ ۾ ڪين وڃون، سوامي.

نيت مريادا پريم آڪل ڪون، اي رام، آجر امل!
ڌرم ڌريندر ۽ سک ساگر ڀلي وڃو، جي چاهيو اڳر.

"ڇڪو سائين" شبد رام چيا وشوامتر سهت اٿي رهيا .
ٻڌو جنڪ جڏهن ڪنور آيو آهہ اڇي پرڻ پال پلايو .

"ڇڪو سائين" رام چيو، پوءِ سڀ اٿي رهيا. وشوامتر جو اچڻ ٻڌي راجا خوش ٿيو جو تنهيءَ مهرباني ڪري نگر پولر ڪيو آهي .

سڀ وزير، سيناپتي ڪري نياتي سڀ ساڻ .
ملڻ آيو ڪنراءِ سان جنڪ شرڌا گهڻي ساڻ .

راجا سيني وزيرن ۽ سيناپتين سان ۽ سڀ نياتي ساڻ ڪري مهراج سان ملڻ لاءِ باغيچي ۾ آيو .

گهڙيءَ گهڙيءَ پيو ڪُشل پڇي
وشوامتر جي دل نہ رڄي !
اُن ٿاڻي آيا پائر ڪمار ويا ڏسڻ ھتا باغ سينگار !

گهڙيءَ گهڙيءَ خوش خير عافيت پڇي وشوامتر راجا جو سواگت ڪيو. ان وقت رام ۽ ليڇمڻ، ٻئي پائر بہ آيا جي باغ جي سندرتا ڏسڻ ويا هئا.

ڏسي ڪمار اتي سندر سڏول
مکان ڪيڏي ڪو سگهي نہ بول .
مڌر، منوهر، سندر مورت
'شڌ سرير' ولي هلي ڪان جنڪ !

ٻنهي ڪمارن جي سندرتا ڏسي سڀ خوش ٿيا ۽ سڀني کي خوشيءَ جا ڳوڙها اچي ويا . راجڪمارن جي سندرتا جو راجا جنڪ جي دل تي اهڙو اثر ٿيو جو سرير جي سڌ بڌ بہ ڀلجي ويو .

رشيءَ سميت رگهونش مڻ   ڪيو پوڄن وسرام.
ڪـڏ وينا پالـر بئي   ٽيڻ لـي ڏينهن تمام.

شري رامچندر ۽ لڇمڻ رشيءَ سان گڏ پوڄن ڪـاني آرام سان وينا. ڏينهن
اڃا هڪ پهر اڃا هو.

لڇمڻ رِدي جي مرضي جا   مشڪڻ سان ٻي پڌري ٿي سا.
پاءُ جو ڊپ ۽ رنج رشيءَ جو
”گهمون جنڪ پُر“ چئي نه سگهيو.

لڇمڻ جي مرضي هئي ته جنڪ پُر گهمي اچون. پر رام جي غصي ۽ رشيءَ
جي ڊپ کان چئي نه سگهيو. وڏو ڄڻ پر پئي مشڪيو ۽ اهين ٻي من جي اڇا
پرگهٽ ڪيائين.

پاءُ اِڇا کي نيٺ سڃاڻي   ڪئي ونيه رام نمر پـرماٽي!
پريـــم جي وس ٿـي رام پيو   وشوامتر منيءَ کـــي چيو:

لدي پاءُ جي مرضي ڏسي رام جي ته دل ۾ خيال آيو. پوءِ رشيءَ کـان
آگيا گهرائين.

لڇمڻ چاهي ٿو دل بهلائڻ   ڏجي اوهان جي آگيا پائـڻ.
ڪوئي سنگ نه ديـو، ڪرُون   شهر ڏسي ٿـا جلد وَرون!

اي ديو، لڇمڻ جنڪ پُر گهمڻ لو چاهي پر توهان کان آگيا گهرڻ کان ڊڃي
ٿو. آگيا ڏيو ته شهر گهمي جلد ٿا اچون. ڪنهن به ڪوئي سنگ ۾ ڪين
و مداسون، سوامي.

نيت مريادا پريم آلـل   تون، اي رام، آجر امل!
ڌرم ڌريندر ۽ سک ساگر   پلي وڃو، جي چاهيو اگر.

اي راجا، توُن ڌنيه آهين! تو سڄو ڪل تاريو. سنسار ۾ تو جهڙو ٻيو ڪو به نہ جنميو آهي. تو ئي گنگا آندي.

ڪيو سنان پــرب گنگا جل ۾
ڪر پـرڻ برهمڻ سيت ٿيو پل ۾!
جنڪ پُريءَ ڀوءِ سڀيئي پڌاريا
محل راءُ جي سڀ سڌاريا.

شري رام، ڀوءِ رشيءَ وشوامتر سميت گنگا جي جل ۾ سنان ڪيو. برهمڻ وڏو دان پائي شاهوڪار بڻجي پيا. پوءِ جنڪ پري ۾ آيا.

شهر سندرتـا رام ڏسي لڇمڻ سميت اندر ۾ وڏسي.
تلاءُ، نديون سڀ جل ڀرپور مٺين ڏاڪڻيون هيون ضرور!

رامچندر شهر جي سندرتا ڏسي لڇمڻ سميت خوش ٿيو. نديون ۽ تلاءُ امرت جهڙي جل سان ڀريل هئا. انهن تلاون ۽ ندين تي هيرن جواهرن جڙيل لڙ ۽ ڏاڪڻيون نهيل هيون!

گلن مٿان ڪن ڀنور گنجار سندر پکي سڀ عجب آڪار.
هيرَ سگندت من کي موهي هوش حواس ڪمل گل کوهي.

گلن جي رس چوسڻ لاءِ مٿن ڀنور گنجار پيا ڪن. عجيب غريب پکي مڌر بوليون ٻولي رهيا آهن. الڳ رنگ ۽ رنگي ڪنول گل هئا. ٿڌي ۽ سگندت ... من کي آنند ڏيئي رهي هئي.

سڀ گهر سندر آنند دائڪ چمڪت ٿين پڻ چترءَ شائق،
نرناريون سڀ سندر سُجان ڌرم ڌرينڌر ۽ ٻـڌوان.

... سيني جا گهر رمڻيڪ هئا. چٽسالي ڏسي سمجهڻ ۾ آيو تہ جڻ ڪامديو ... ڪم پاڻ ڪيو آهي! نگر جا ماڻهو ساهوڪا ۽ گيانوان! سادا، ڌرموان، ... را ۽ گڻوان هئا.

برهم مگن مَن جنڪ ٿيو آتم گيان نظر.
وشوامتر جَنّ سردري پُڇي سندي خبر!

يعني جنڪ ٿيائي شوء وار جي جوهر برهم ۾ لين آتم گيان جي نظر سان ڏسي وشوامتر جي چرنن تي ڪري پيو.

سُنو، ٻئي سندر ڪمار مَن ڪل تلڪ، مَڻ ذرپ دلار؟
نوتم نگر، جنهن ويد ٿا ڳائن منش ويس ۾ آيا آهن!

وشوامتر مهاراج، هي ٻئي ڪمار ڪنهن منيءَ ڪل جا ديپڪ آهن؟ ڪهڙي ڪل جا آهن؟ يا وري جنهن برهم جي مهما کي ويد ڳائيندا آهن سو برهم منش روپ ڌاري تو لوڪ ۾ پڌارو آهي!

سهج وکراڳي ٿيءُ مَنُ منهنجو
چڪور، ڏسي چنڊ پلجي پنهنجو!
ستير ڀاءُ سان پچڻ، پڌايو چئو سچو سچ، مٿان لڪ ڇڏيو:

سهج سڀاءُ منهنجو من اڳي جو شدتي برهم ۾ لڳي ويو آهي! جيئن چنڊ کي ڏسي چڪور پياس ليندو آهي. پڪوان، مان اعر سچيءَ دل سان تو پڇان. مهرباني ڪري سچ ٻڌائجو، لڪائجو ڪجهه به نه.

جت جت پراڻي ۽ سنسار سڀ کي پيارا راجڪمار.
رگهوبنس دسرت جا هي ڄايا مون ڪلياڻ لاءِ بن ۾ آيا.

هي ٻئي ڄيڪي به پراڻي سنسار ۾ آهن ان سڀني کي هي ڪمار پيارا آهن. پڳوان اِهي لٺ ٻڌي مشڪيو. وشوامتر وڏيڪ چيو ته هي رگهونس مڻ مهاراج دسرٿ جا راجڪمار آهن. ٻئي منهنجي ڀلائيءَ لاءِ بن ۾ پڌاريا آهن.

رام لڇمڻ نالا ٻنهين روپ، شيل ٻئي کاڻ.
دئيت شتي يگ رکيا ڪئي جڳتر ڏٺي پرماڻ.

بيءَ ڌارا پاتال جا پرياوت ڏک هَرن.
تيئن تي نانءُ گنگا پيو مَنش سک ڪرڻ.

ٻي ڌارا پاتال وٺي انکي ديوتائون ٻرياولي چوندا آهن. تيئن ڌارا گنگاجي سڏجي تي جا سيني جا پاپ ناس ڪندي آهي.

پوءِ ڀگيرٿ سيس نوايو چيو گنگاجي رٿ گهرايو.
تکا هلندڙ هجن گهوڙا سيي "رَٿ سورج" جان ڪاهن جي.

ڀگيرٿ سر نوايو. گنگا چيو تہ اي راجن، هڪ سندر ۽ تيز هلندڙ گهوڙن وارو رٿ گهرايو. گهوڙا سورج جي رٿ وانگر تيز هلندڙ هجن.

رٿ چڙهي تنهن هلو اڳيان وهندي هلنديس اُن پٺيان.
نرپ ٻڌي، رٿ گهوڙا آندا تيز ڀڄڻ لءِ هئا جڻ ماندا!

انهيءَ رٿ تي چڙهي مهنجي اڳيان هلو. آءٌ توهان جي پٺيان وهندي هلنديس. اهو ٻڌي راجا رٿ گهرايو. رٿ تي چڙهي ڀڳوان کي سمرندي اڳيان ٿي هليو.

گنگ سنان ڪري، پڻ ڳائي گڻ ٻريوءَ جا جڏهن من لائي.
رٿ تي راجا سونهي ائين ڪِرڻا سج چمڪن جيئن.

جيڪو السان گنگاجيءَ جي جل ۾ سنان ڪري هريءَ جا گڻ ڳائيندو آهي ... وڏائي ڪير ڳائي سگهندو؟ رٿ تي راجا ائين ٿي سونهيو، جيئن ...ن ڪرڻائون چمڪنديون آهن.

سندر ديش، نديون، پربت پٺيان گنگا ۽ اڳيان ڀگيرٿ!
جڏهن نيڙي هردوار جي آيا گنگا جي مَن آنند مانيا.

اُت رمڻيڪ پرِ جنڪ نواس
ٿسي پئي چوٽي جنهن آڪاش .
چڪت ڪرِن چت ، ماڙيون ڪوٽ
خود سندرتا تاهيو ڳوٺ ا

جنڪ جو محلات ته عجب ۽ وڻندڙ هو. هن جي عيش آرام لئي ديوتائون به رَس ڪندا هئا. ڪوٽ ڏسي عقل حيران ٿي ويندو هو. ڄڻ ته سندرتا پنهنجي هٿن سان شهر کي سينگاري سجايو هو.

رتن جڙيل ڏيڏيءِ اڳيان هرجا سونهن سينگار.
سيه نواس پرِ سُندرسدن مهما اڪٿ اپار ا

رتن سان جڙيل سونهري ڏيڏي هئي ا ماتا سيه جو گهر ته ڄڻ سرڳ پري هو ا انجي مهما ڪي ورلي ڪم ڪري ا سرڳ پڻ ان جو رمڻيڪ استان ڪرڻ لهندو ا

سکنا سُرهه ڏاها وزير رَهن اُتي، جت عقل اڌير.
شهرکان ٻاهر نديءَ ڪنار رهيل هئا راجا اُتي اپار .

راجا وٽ شڪتي شالي سٺا ۽ سياڻا وزير هئا جي راجا جي پرسان سندر محلن ۾ رهندا هئا. شهر کان ٻاهر نديءَ جي ڪناري تي ۽ تلاون وٽجهو سندرتا جي وچ ٻاهران راجا رهايا ويا هئا.

شهر کان ٻاهر سندر بغيچو وشوامتر لڳو سرڳ سريکو !
پڇيو رام کان: ”رهون ڪٿ، رام“
ڏسو اوهين پرِ، اي ٻڌوان .

شهر جي ٻاهران هڪ باغيچو هو جو وشوامتر کي ڏاڍو وڻيو. هن رام کان پڇيو ته، ”رام، ڏس. هتي ڏيرو ڪريون؟“

”اٿين ليندو“ ڇئي، ٻرهما ڇيو ته گنگاجي ته ايندي ٻر انکي سيالي
ڪير؟ ڪير ڌارڻ ڪندو؟ هڪ ڀيرو ني گنگا ٻرٿويء لي ايندي؛ ته ته رسا
ڏي هلي ويندي!

آئي ڏيالو شنڪر آهي اُهو ڪندو ڪم، جي ورنائي!
سو پرسن ٿئي ۽ سِر ڌاري جپ ٿنهنکي، سِرچرنن واري.

هڪ اُپاءُ آهي. شوُ ڏاتو ديالو آهي. اُهوني گنگاجي کي سيالي سگهندو.
ان کي راضي ڪرڻ سان تنهنجو ڪم ٿيندو.

اٿين چئي برهما انترڌان پيگيرت پل آڳوئي ساڻ.
سال هڪ ٿنهن شوُ کي ڌيايو بار بار پئي سيس نوايو.

اٿين چئي ٻرهما انترڌان ٿي ويو. ڀگيرٿ هاڻي هڪ آڱوٺي جي ٻل سان
ايهي هڪ سال کڻي تپسيا ڪئي. (انسان جو هڪ سال ديوتائن جي هڪ ڏينهن
برابر آهي) ڀڳوان شوُ جو نالو جپيندو رهيو.

شوُ ديال ٻڌي اُت آيو هٿ جوڙي نرپ عرض ٻڌايو.
سر ۾ گنگا رکندس روڪي شنڪر ڌيايو پوء وشنوءَ کي.

ڀگيرٿ جو اِهي ڏسي ڀڳوان شوُ ٻرگهٽ ٿيو، راجا هٿ جوڙي ڪيس وينتي
ڪئي. شوُ قبول ڪيو ته هو گنگاجي کي جٽائن ۾ روڪي رکندو، پوء شنڪر
ڀڳوان وشنوءَ جو ڌيان ڪيو.

ٻڌا وچن گنگا جڏهن شوُ جا، ٿي بي حال.
وچان رساتل مان هلي مون لءِ ناهه مجال.

گنگاجي شوُ جا وچن ٻڌي خيال ڪيو ته، مان شوُ سان گڏجي پاتال جاي
س ۽ وڃڻ ۾ دير ني ڪانه لڳندي!

سندر ديش ۾ جبل لتا؛ سندر ائيان ڀڳيرٿ ۾ پليان گنگا اچي هليا: هردوار وتيور گنگا ماتا آنند ۾ اچي وئي!

پسي پرياگ، خوش ڏاڍي ٿي آنند پريل ڀيرٿ ڏسي.
جنهن سنان سان سڀ دوش مٽائي تنهن پوءِ آيا ڪاشيءَ ٻڌائي.

هردوار کانپوءِ پرياگ آيا. گنگا اهو ڀيرٿ ڏسي خوش ٿي. انهيءَ سنان سان پاپ ناس ٿيندا آهن. پوءِ ڪاشي آيا.

شو پري آ شو اپاسڪ روڳ، ڪٽيندڙ ۽ دک ناسڪ؛
پيا سڀ آهن ڀيرٿ پوءِ مٿل سموري من جي ڏوءِ!

ڪاشي شو جي پري آهي! سندس سندرتا ورڻ ڪير ڪري؟ اتڙيءَ طرح اهو ڀيرٿ اشنان لئي ۾ وئي.

وڃي ملي پوءِ سمنڊ سان آنند ٿيس اپار!
مليون وادايون ڀڳيرٿ هرجاءِ ٻار هزار.

انهيءَ وهندي وڃي سمنڊ سان ملي! انهيءَ کي آنند آهيو. راجا ڀڳيرٿ کي هر هنڌ واڌايون مليون.

ڪل مان جي ڪو اڃا رهيو سٺ هزارن گڏ ٿريو.
سيني ديون سان برهما آيو ڏئي آسيس ۽ ڪيس پڏايو.

اهو سٺ هزار راجڪمارن ڪانسواءِ ڪل مان ٻيا ۽ جيڪي رهيل هئا ۽ جن جي ٿالي جي ۾ خبر ڏئي سي ۽ سڀ ٿري ويا! برهما پوءِ سڀني ديوتائن سان اچي آيو. راجا کي چوڻ لڳو ته:

ڏنيم ڀڳيرٿ، تو ڪُل تاريو ڪري ڪرتارٿ جڳ کي تاريو.
منش سمان نہ تنهنجي ڪو پلو ڪندڙ ڪو پيو جنميو.

"ائين ٿيندو" چئي، ٻرهما چيو ته گنگاجي ته ايندي ۽ انکي سنڀاليندو ڪير؟ ڪير ڌارڻ ڪندو؟ هڪ ڀيرو ته گنگا پرٿويءَ تي ايندي، نه ته ته رساتل ڏي هلي ويندي!

آنڍي ڏيالو شنڪر آهي. اُهو ڪندو ڪم، جي ورنائي!
سو پرسن ٿئي ۽ سِر ڌاري جپ ٽنهنڪي، سِرچرنن واري.

هڪ اُپاءُ آهي. شوَ ڏاڍو ديالو آهي. اهو ئي گنگاجي کي سنڀالي سگهندو. ان کي راضي ڪرڻ سان تنهنجو ڪم ٿيندو.

ائين چئي برهما انترڌان ڀڳيرٿ ٻل آڱوٺي ساڻ.
سال هڪ ٽنهن شوَ کي ڌيايو بار بار پئي سيس نوايو.

ائين چئي برهما انترڌان ٿي ويو. ڀڳيرٿ هاڻي هڪ آڱوٺي جي ٻل سان بيهي هڪ سال ڪئين تپسيا ڪئي. (انسانن جو هڪ سال ديوتائن جي هڪ ڏينهن برابر آهي) ڀڳوان شوَ جو نالو جپيندو رهيو.

شوَ ديال ٽڏهن اُت آيو هٿ جوڙي نرپ عرض ٻڌايو.
سر ۾ گنگا رکندس روڪي شنڪر ڏيايو ٻوءِ وشنوءَ کي.

ڀڳيرٿ جو تپ ڏسي ڀڳوان شوَ پرگهٽ ٿيو. راجا هٿ جوڙي ڪيس وينتي ڪئي. شوَ قبول ڪيو ته هو گنگاجي کي جٽائن ۾ روڪي رکندو، پوءِ شنڪر ... ن وشنوءَ جو ڌيان ڪيو.

پڌا وچن گنگا جڏهن شوَ جا، ٿي بي حال.
وچان رساتل مان هلي مون لءِ ناهه محال.

... گنگاجي شوَ جا وچن ٻڌي خيال ڪيو ته مان شوَ سان گڏجي پاتال ڏانهن ... وڃڻ ۾ دير ني ڪانه لڳندي!

ان پر جتا ڦهلائي شنکر مُنجهي پوي جيئن گنگا اندر!
پاڳيرت خوش ٿي اُستت ٿي
چڙي ڏنو بس برهم گنگا کي.

شو انترجامي آهي. هن جٽائن کي اهڙيءَ طرح ڦهلايو جيئن گنگا پاڻ وهي اُهرڙائين ڀڳيرٿ اُستت ڪئي. سندس سندر وچن اُنڊي برهما گنگاجي کي جڏي ڏنو.

چئندي، شبد وڏو هڪ ڀاري
دپ کان چڪت ٿي پرٿوي ساري.
وڃي گنگا شو جٽا سمائي رهي رُلندي هڪ ورهيه پلائي!

گنگاجي چندي هڪ ڀاري شبد ليو جو ٻڌي پرٿوي ڏڪي ويئي! گنگا شو جٽا ۾ سمائجي ويئي ۽ هڪ سال ڀٽڪندي رهي.

ڏني حيرت اُن ڪوتڪ سڀ کي
پيا منائن خوشيءَ مان جيه جيه.
وري ڀڳيرت جيه منائي جٽا مان شو هڪ بوند کيرائي.

اهو ڏسي ديوتائن خوش ليا ۽ ڀڳوان جي جيه منائڻ لڳا. ڀڳيرٿ وري اُستت ڪئي ۽ ڀڳوان شو جٽائن مان هڪ بوند کيرائي.

بوند مان ٿي ٽيون ٿي ڌارائون
'منداڪني' هڪڙي کي چيائون.
اُها سائڳي جا وئي آڪاش ڪري جا جيون جا دک ناس.

هڪ بوند مان ٽي ڌارائون ليون. هڪ آڪاش ويئي، جا پاپن کي ناس ڪندڙ منداڪني آهي.

رستي ويندي ڪندو انومان
گنگا بن آندي تجيان پران.

رستي ويندي خيال ڪندو ويو ته گنگاجيءَ کي ضرور آڻيندس. ٻيءَ حالت ۾ هي پران تجي ڇڏيندس.

ڪندو اهي ويچار راجا ڪيو اُت تپ گهڻو.
تيندي وقت پسار تياڳيا پران بن ور ڳدي!

اهو ويچار ڪندي هن گهور تپسيا ڪئي ۽ بنا ڪنهن ور ڳنهڻ جي پران تياڳي ڇڏيائين.

دليپ گنگا لاءِ ديهه گنوائي
ڪوهه جل سان ڪن موڙ مٺائي.
وقت گهڻو ٿيو پتا نه موٽيو دل پنهنجيءَ ۾ ڀڳيرت سوچيو.

جنهن گنگا لاءِ دليپ ديهه تياڳي، انهي ٻوڙ جل کي ڇڏي موڙ ڪي نه ... جي جل سان سنان ڪندا آهن. هيڏانهن ڀڳيرت خيال ڪيو ته پتا کي گهڻو وقت ٿيو آهي ۽ اڃا نه موٽيو آهي!

پٽ ڀڳيرت ڪڪتست نالي سڪيا ڏيئي ڏنو راڄ سنڀالي!
پيد سڄو ڏئي بن ۾ آيو ٻريو ڀڄن ۾ خوب لڳايو.

ڀڳيرت پنهنجي پٽ ڪڪتست کي راڄ ڏيئي ۽ راجنيت جي سڪيا ڏيئي تپسيا ڪرڻ لاءِ بن ۾ ويو.

نگر ڇڏي شپ لڳن ڏنائين بن گهاٽي جي راهه تڪيائين!
ڏري سنتوش سُندر بن پائي لاءِ گنگا مَنُ ڀڄن ۾ لائي.

شير ڇڏيندي ڪٿا سگهن ڏسڻ ۾ آيس. هڪ ڪاٺي ٻن ۾ اچي ڪنگاڄيءَ لاءِ لهڻ شروع ڪيائين.

پير مٿي هڪ، مٿي ٻه ٻانهون سورج سامهون لائي واهون.
ورهيه هزار هڪ نبريا ائين گذرن راتيون ڏينهن ڪيئن.

هن هڪ پير تي بيهي، ٻئي ٻانهون مٿي ڪري هڪ هزار ورهيه لنگهيا ڪٽي ۽ سورج ڏانهن ڏي نظر ڪري بيٺو. راتيون آئي يا ڏينهن، اها خبر نه ڪيس ڪاله پوندي هئي.

ڏسي آگر تپ برهما آيو ڪٿي راجا پنهنجو سيس نوايو.
ور پڇيرت، گهر جو چاهين جنهن لءِ تون ٿو ڏيان لڳائين!

هن جي گهور لهسيا ڏسي برهما پرگهٽ ٿيو ۽ راجا کي وردان گهرڻ لاءِ چيائين. راجا سر جهڪائي چيو:

جو چاهيان، تون سڀ ٿو ڄاڻين
ڪيئن پڇين ٿو مون ڪان هاڻي؟

اي پرڀو، مان جيڪي چاهيان ٿو سو تون سڀڪجهه ڄاڻين ٿو. مون کان وري ڇا ٿو پڇين!

ڪنهن هوندي پکون گهران ساڏن ٿئي ڪلياڻ
پيو ۽ ڙپورو هي ٿئي گنگ پرٿويءَ تي آڻ.

ڪنهن هوندي ٻه اي سوامي، ساڏو لوڪن جي جيه لئي ۽ ٻيو گنگا ندي پرٿويءَ تي اچي. اهي ٻه ور سڌ ٿين.

"ائين ٿيندو" بس برهما چيو ڪير سنڀالي جل جي وهيو؟
وري نه ڌرتيءَ مٿي ايندي
هڪ پيري بن هلي ڇا ويندي!

ڪرِ سو پٽ، اُپاءُ گنگا ڪري پوتر پرتوي.
درشن سان سک ساءُ سنان ڪري ملن پرم سک.

اي پٽ، اهو اُپاءُ ڪر جيئن گنگا ندي پرتويءَ تي اچي جيئن انجي درشن ڪرڻ سان سڀ دک ناس ٿين ۽ سنان ڪرڻ سان سڀ سک ملندا آهن.

نرندا سڀ پڙ سٺ هزار بين سان گڏسي راجڪمار.
وچن اِهو اشومان ڪسي پايو
گــرڙ سان گـڏجي ڪپل وٽ آيــو.

گنگاجيءَ جي پڌارجڻ ڪري اهي سٺ هزار ته نرندا پر پيا ٻه ڪيتراني. اها ڳالهه اشومان کي وٺي ۽ گرڙ سان گڏجي ڪپل منيءَ وٽ آيو.

منيءَ اڳيان سِرُ گرڙ جُهڪايو حال پورو وري منيءَ ٻڌايو.
منيءَ گهوڙو ڏن واپس ڏيئي اشومان مِلي خوشي ڪيٽيئي.

گرڙ ڪپل منيءَ جي اڳيان سر جُهڪايو. ڪپل سموري اڳين وارتا وستار سان ڪري ٻڌاين. گهوڙو ٻه واپس ڏنائين. اشومان گهوڙو سچائي ڏاڍو خوش ٿيو.

شهر جي ويجهو گرڙ پهچايو گهر پنهنجي اشومان سڌايو.
سر نائي سڀ ڳالهه ٻڌائي ڪپل سراپ سڻ راجا پائي.

گهوڙو ڪاهي اسومان راجا سگر وٽ آيو ۽ وچي انجي حوالي ڪيائين. ...ڻ راجڪمارن جي ڪتا ۽ منيءَ جيءَ جي سراپ جي ڳالهه ٻه راجا کي ٻڌائي.

خوشي، ارمان ٻئي ٿيا، راجا ڏنو گهٽو ڏن برهم سماجا
وقت گهٽي ٿائين راج کي پالي سڀ طرح سان پرجا سنڀالي.

شور بلند ٿيندي ٻڌا سگهن ڏسڻ ۾ آيس. هڪ ڪهاڻي ان ۾ اچي ڪنگاجيءَ لاءِ لڀيا شروع ڪيائون.

پير مٿي هڪ، مٿي ٻه ٻانهون سورج سامهون لائي واڻون.
ورهيه هزار هڪ ٽبرتا الين گذرن راليون ڏينهن ٽيڻان.

هن هڪ پير تي بيهي، ٻئي ٻانهون مٿي ڪري هڪ هزار ورهيه لڀيا ڪئي ۽ سورج لاڳيتو ڏي نظر ڪري بيٺو، رات آهي يا ڏينهن، اها خبر ڪيس ڪانه پوندي هئي. . . . .

ڏسي اُگر تپ برهما آيو ڪٿي راجا پنهنجو سيس نوايو.
ور ٻيڪيرت، گهر جو چاهين جنهن لاءِ تون ٿو ڏيان لڳائين!

هن جي گهور لڀيا ڏسي برهما پرگهٽ ٿيو ۽ راجا کي وردان ڏيڻ لاءِ چيائين. راجا سر جهڪائي چيو:

جو چاهيان، تون سڀ تو ڄاڻين
ڪيئن پڇين تو مونکان ڳالهه؟

اي پرڀو، مان جيڪي چاهيان ٿو سو تون سڀڪجهه ڄاڻين ٿو. مونکان ڇو ٿو پڇين!

تنهن هوندي ڀڳوڻ ڪيران سادن تئي ڪليانڻ
پير ڏيڙ پورو شيءِ تئي گنگ پرٿويءَ ڪي آڻ.

تنهن هوندي به اي سوامي، ساڌو لوڪن جي ڀلي لاءِ تون گنگا ندي ڌرتيءَ تي آڻي ڏي. ٿي ور ڏئي ڇڏي.

"ٿين ٿيندو" بس برهما چيو ڪير سنڀالي ڄل جي وهڪرو؟
ڌرتي ته ڌرتيءَ هوتي اينڌي
هڪ پيري ٻن شين ڄا وينڌي!

راجڪمارن چيو تہ اي ڪپٽي! گهوڙي ڳوليڻ لاءِ چارني طرف ڏرلي ڪوني
اٿئون. اُنهن مان ڪن چيو تہ اسان ڪپٽي ۽ چور گهٽائي پرائيءَ تي ڏنا پر
لنهجي برابر ڪونہ ڏٺوسون.

ڏن پرائو اِئين چورايو چوري ڪندي تو شرم نہ آيو؟
ويس ساڌُو پر اندر چور ناهہ هيءَ ساڌو، ٺڳ، ڪنور.

پرائو گهوڙو چورائي پاتال ۾ ڇپي آيو آهين! چوري ڪري ۽ ساڌوءَ جو
ويس پائي ماڻهن کي ٺڳين ٿو!

آيو چورائي ٺرنگ مڪار دشت اهڙي کي هجي ڌڪار!
ٻڌا وچن رشيءَ اُگر جڏهن درشت هڪڙيءَ سان سڙيا تڏهن!

ڪن چيو تہ ڪوڙو ڏيان لڳائي رشي ٺڳيو آهي! مني اهي اُگرا وچن ٻڌي
ڪرودي نظر سان نهاري سيني کي ساڙي ڇڏيو.

وچن نہ سمجهي جيڪو ڳالهائي اُن کي اَمرت زهر لڳائي.
جاٽي ٻُجهي هٿ باهہ ۾ وجهبا جَلڻ کان ٽاري مورنہ سگهبا!

جيڪو وات مان سمجهي وچن نہ ڪڍندو آهي انکي امرت ۾ زهر ٿي
لڳندو آهي. جيڪي هرويرو باهہ ۾ هٿ وجهندا آهي سڙڻ کان پلا ڪيئن بچندا؟

نرپ تڏهن اشومان سڏايو
گهوڙو ڳولڻ لءِ کيس سمجهايو.

راجا جڏهن پنهنجا سٺ هزار پٽ موليا نہ ڏنا تڏهن اشومان کي گهوڙي
ڳولڻ جو حڪم ڏنائين.

ڏئي راجا آسيس گهٽي هرهر ڪندي پيار.
گهوڙو ڳولي پٽ، ورج منهنجا پران آڌار!

راجا کي خوشي ۽ ليءَ غم ۽ ٻنهي جي مرليءَ لي ازمان ڪرڻ لڳو ۽
اڪ سماڄي ڪالهوءَ ڪوٺو دان ڪيائين. اهڙيءَ طرح راجا راڄ ڪري پرجا
کي سکي ڪيو.

اشومان کي راڄ ڏئي دلـپ نـام ڌري
بن ۾ راجا سگر ويو سپ سک ڪاڄ ڪري.

راجا سگر پوءِ پولي اشومان کي راڄ ڏئي وڃي لهپيا ڪئي. هن جي دل
۾ ڀڳوان لاءِ گهڻو پيار سمايل هو.

اشومان پت دليپ ڪمار راڄ ڪيو تنهن ورهيه هزار.
ويو هليو پـڻ هو بـن ڏي ڪري تپسيا، پران ڇڏي.

اشومان جو پٽ هو دليپ ڪمار. اشومان راڄ ان کي ڏئي لهپيا ڪرڻ لاءِ
بن ويو ۽ اتي لي سرڳ لوڪ ويو.

ٽئي ڪيئن تي؟ دليپ وڏائي!
سپ راجا ڪن سندس سيوڪائي.
دليپ آلـم هـو سين ۽ ليت
انـدر بـہ ڏيو پڻ ان هٿ هيٺ.

دليپ جي آگيا ۾ سب راجائون هئا ۽ سندس سيوا ڪندا هئا. اندر اِ
سندس زبردست هو. سندس مهما ڪهڙي ڪجي!

دليپ کي پٽ هو هڪ ڀڳيرٿ
پـيءُ وانگي گڻوان هـري ڀڳت!
تنهن کي دليپ ڏئـي سپ راڄ پاڻ ويو بن تپسيا ڪاڄ!

دليپ کي وڏي ڀڳيرٿ جهڙو گڻوان پٽ هو. ڀڳيرٿ ۾ پيءُ وانگر سڀئي
۾ ٻار و لور هو. دليپ ۾ راڄ جو ٻار ڀڳيرٿ لي رکي وڃي بن ۾ لهپيا ڪئي.

راجا سيني پٽن کي حڪم ڏنو ته وڃي گهوڙو ڳوليو. ڳالهه ٻڌي ته سڀ جي
ٻڌجو هر ملڪ مان اصل نه ڳڇجو.

ڏرم ڏريندر سڀ ٻـڌوان موٽ نه ڪاڻ، لڙن جوان.
هلندي سڀ ڇڏن ڏرن ڏڪائي ٻل گهوڙي جو ڪين سنائي.

سڀ پوڙا اندر جهڙا ٻلوان هئا. لڙائيءَ ۾ نپڻ. ڪنهن ڪي گهوڙي جي ڳولا ۾
نڪتل ڏسي ڌرتي ٻه ڏکي ويئي! هو انهيءَ گهوڙي هٿ ڪرڻ لاءِ ماندا هئا
جو آهوني ڏٺو هوا!

باغ، نديون ۽ شهر تـلاءَ ڳوليو سڀ ڪو ڪونه ٻـڙلاءِ.
بن ڍونڍيا ۽ نديون به ڪيتي تڪا ڳولي، استان سيپتي.

هنن سڀ شهر، باغ، نديون، بن ۽ جبل ڳوليا. مگر

ڳوليو گهوڙو هر طرح ڪوشش خوب ڪئي.
آيا موٽي نرپ وٽ هٿن مان ڳالهه ويئي!

هر طرف گهوڙي جي ڳولها ڪيائون ۽ ڪوشش اجائي وئي. نيٺ موٽي
ـسکر وٽ آيا ۽ کيس حال اچي ٻڌايائون.

سين کي راجا وري موڪـليو ڪوٽيو ڌرتي، هيانءُ نه الهيو.
طرف اوير پيا کوٽن شير چار ڪوهه؛ پل تـتي اوير.

راجا کين وري موڪليو ۽ ڌرتيءَ کوٽڻ جي آڳيا ڏني. هو روزانو چار ڪوهه
ـي کوٽڻ لڳا پوءِ پل نه دير به نه وڃي.

سڀ کوٽيندي پهتا پاتال تهِجا ڏسي تنهن ڪيائون حال.
سِرڄڪائي ڏٺو ڏي آيا اتين ڪندي ڪجهه ڏينهن وڃايا.

ٻيٽو ٻار ڏيئي ڪيس ڇوڙ لڳو نه اي ٻت، مهنجي ٻرالن ڇوڙا مرلڪي
ٻارا، ڪورڙو ٻرلي جلد ورج.

چرن ڌري سر هايو ڪمار وشن پڳت ۽ پت ڪُل تار.
جتي ڪتي وچي منين جي ڌام ڀُڇي خبر پڙ ڪري پرنام.

ڏاڏي اڳيان سر هيءَ وشوءَ جو ڀڳت ۽ ڪُل کي تارڻ وارو راجڪمار
ڇوڪالي ڪورڙو ٻرلڻ لڳو. جتي جتي هو منين جا استان ڏسندو هو اتي وڃي،
پرنام ڪري، آشيرواد گهرندو هو. الين اڳتي وڌيو.

وڏندو ويو وني منين آسيس ڪجن اڳيان پڙ نائي سيس.
ان پر اڳتي وک کي ٽاٽي سمٽ، ڪرڙ پاءُ ويو سجاٽي!

ميين کان آشيرواد ولي، جتي هالين اڳيان سر نراني هر اڳتي وڌيو. رستي
۾ ڪيس ڪرڙ جو ٻاءُ سمتي ملي ويو!

چرن ڪري آسيس کي پاڻي جيئن سڙيا پڙ خبر ٻڌائي.
ڪيالهه ٻڌي ڏک ڏاڍو ڪيو ويو اُلي جت پاٽي پيو.

جنهن جرلن لي ڪرڀ، ڪرڙ ڪيس آشيرواد ڏلي ۽ سڀ هزار چاچي هي
سڙڻ جو حال ٻه ڏناليس. اهو ٻڌي ڏاڍو ڏک ليس. پوءِ وڃي اهر هند
ڏيکاريائيس جتي هو ٻسر ليا هنا. اُلي لدي نه هئي.

آت ڪيو اشومان سنـــان ڪاڪن جو پس گهٽو ارمان.
الجلي ڏئي پيو ڪرڙ ٻڌائي ڳالهه هڪ لوڪي ڪرڻ جڳائي.

اشومان اتي سان ڪيو ۽ هڪ هڪ چاچي کي الجلي ڏاي. ڪرڙ چيس ته
لوڪي هڪ ڳالهه ڪرڻ جڳائي.

پرجا جا ٿيو اوهين پرتپال سڀ پُٽ، تنهنجي پوڙها ٻال.
بس چڏي ڏيش وڃون ڪٿي لــڏڻ پڌان ٻــي ڪا هم پئي!

اي راجا توهين ته ديالو آهيو، پرجا جي پالنا لا ... ڪريو. سو توهان جي
... پٽ سبھو جي پالڪن جو موت آندو آهي! اسين هاڻي ديش ڇڏي وڃون نه ته
اسان جي پالڻي تنهنجي پٽ ماري ڪيڏي ليندي؟

پٽ تنهنجي پــاري ڪيو اي راڄن، ٿــي پــاپ!
پيارو آ ڪــوڪــي، ڏنــي چــنچــر جــان سنتاپ.

اي راجا، هن وڏو پاپ ڪيو آهي. توهانکي نه هو پيارو آهي سو
شير لاءِ ته چنچر جو گوشت چکيو!

پڏي ڪٿا نرپ ڏيرج وڃي پُٽ ڪڍيو نيڪالي ڏئي.
اشو مان هــو پٽ اسمنجس اُســڏيــوان ۽ گتڻ سرس.

پرجا جي دانهن ورنائي راجا پٽ کي ديش نيڪالي ڏني. اسمنجس کي
هڪ پٽ اشومان، گڻن جي ڪاڻ هو.

وسي رڌي راجــا جي سو جل رڳءِ پران نه پين سنڌو.
پوءِ پرجا ڳيو پنهنجي وئي سگر جتي اشومان چئي.

اشومان راجا جي هرديه ۾ وسندو هو ۽ سندس حياتي هو. راجا ۽ سندس
... ڪي موهت هو. پرجا پوءِ پنهنجي گهرن وئي.

ڪيو راجا پوءِ من وڇار ڪري تي پوڙهپ هاڻي واڙ.
پٽ، وزيرءِ گروءِ سڏايو ڀڳ لاءِ ڄمر ونتيا چل آيــو.

راجا پوڙهو ٿيو پنهنجي سبني پٽ، گروءِ ۽ وزيرن کي ... ڀڳ
... ۽ ونتيا چل جبل جي وڇاڙي هتان آيو.

ڏرلي ڪونيندي سب پاتال لائين ٻهنا. اِي هالي ڏسي هن سرُ لاٿو.
هاليءَ جي ٻچا لي هن سچي ٻالهه ٻڌائي. اُتان وري هو ڏکڻ جي طرف وڌيا.

هلندي ڏٺائون پيو هڪ هاٿي جنهن جو هوپڙ ڀريون سائي.
ڪندا پرڻام ويا اڳتي وڌندا، پڇم طرف وڪن کي ڪٽندا.

ساڳيءَ طرح وري پير هالي ڏٺائون. اهو ڀرلين هاليءَ جو سالي هو. انکي
پرڻام ڪري اوله طرف وڌيا.

تيون ڏسي ڪج پرڪما ڏيئي اُلر دشا ڏي وڌيا سيبئي.
اُتي ڏنو ڪن هاٿي سفيد ڪپل منيءَ ٿي واڇيا ويد.

نعمن هاليءَ کي ڏسي خوش ليا ۽ انکي پرڪرما ڏنائون. اوءِ اُلرطرف وڌيا.
اِي سفيد هالي ڏٺائون. اِي ڪپل منيءَ وٽي وٽ پڙهيا. سيئي پاتر اُهيءَ
وٽ آيا.

پر گوليندي پار نه پاتو.
آخر وچي ڪن سمنڊ سچاتو.

هن گهوڙي لاءِ هيڏي هوڏي ڏلو پر ڳولهي نه سگهيا. ڳوليندي ڳوليندي
آخر سمنڊ وٽي ڏٺائون.

ڏسي اُتي گهوڙو بڌل سگهيا نه روڪي ڪروڌ.
ڪپل اڳيان ڪن ڪپي ڇيا وچن وچاڪي ٻوڌ.

هن ڏلو نه منيءَ وٽ گهوڙو ٻڌو بيلو آهي. منيءَ وٽي وٽ پڙهيا. هن
کي ائو ڏسي ڪروڌ آيو.

چارئي طرف اسان ڏرلي ڪوٽي گهر نه وياسين هرگز موٽي.
ڪپٽي، چور گهٽائي پيا اسان نه ڪو سر ڪٽي ڏنا

پرجا جا ٿيو اوهين پرتپال سڀ پٽ، تنهنجي، ٻوڙيا ٻال.
بس، ڇڏي ديش وڃون هليي لڌڻ بنان ٻـي ڏاهم پلي!

اي راجا توهين ته ديالو آهيو، پرجا جي پالنا ڪريو. پر توهان جي پٽ شهر جي ٻالڪن جو موت آندو آهي! اسين هاڻي ديش ڇڏي وڃون نه ته اسان جي پلائي تنهنجي پٽ مان ڪهڙي ٿيندي؟

پٽ تنهنجي پـاري ڪيو اي راجن، هـيءُ پاپ!
پيارو آ تـوکـي، ڏئـي ڇـنڊـر جـان سنتاپ.

اي راجا، هن وڏو پاپ ڪيو آهي. توهانکي ته هو ٻراٻر پيارو آهي پر شهر لاءِ ته ڇنڊر جو گرهه ڇٻو!

ٻڌي ڪٿا نرپ ڌيرج وئي پُٽ ڪڍيو نيڪالي ڏئي.
اشومان هـو پٽ اسمنجس ٻـڌيـوان ۽ گڻن سرس.

پرجا جي دانهن ورنائي راجا پٽ کي ديش نيڪالي ڏني. اسمنجس کي هڪ پٽ اشومان، گڻن جي کاڻ هو.

وسي رِدي راجـا جي سو جل ريءُ پران نه مِين سندو.
پڻ پرجا گهر پنهنجي ويئي سُگـر جنئي اشومان ڇئي.

اشومان راجا جي هردي ۾ وسندو هو ۽ سندس جياٻو هو. راجا ۽ سندس گڻن اي موهت هو. پرجا پوءِ پنهنجي گهرن ويئي.

ڪيو راجا پوءِ من ويچار ڪري ٿي ٻوڙهپ هاڻي وار.
پٽ، وزير ۽ گروءَ سڏايو يگ لاءِ هِمر وندليـا چل آيـو.

راجا جڏهن ٻوڙهو ٿيو تڏهن سيني پٽن، گروءَ ۽ وزيرن کي سڏائي هڪ لاءِ هماليه ۽ ونديا چل جبل جي وچواري هند آيو.

هڪ ويدي ۾ اُت ٻرائي مک سندر تا سگهي نہ ڳائي
يگ آرنڀ لءِ ڇڏيو ترنگ لکو ۽ سندر ساڻ اُمنگ!

اُتي هن هڪ اسر ۽ سندر ويدي ٻرائي جنهن کي ڏسي من کي آنند
ايندو هو. يگ جي شروعات لاءِ هن هڪ لام لکو گهوڙو ڇڏيو.

يگ ويدي اندر دنو کيو پڻ من انومان.
پاڻ چورائي ترنگ ويو لڇ پڻ آيس کان!

يگ جو ويدي اندر کي ڏپ لڳو. هن کي آسڻ قائم رکڻ جي ڳڻتي ٿي.
هو اڻيءَ کري يگ جو گهوڙو چورايو جنهن جي خبر ڪنهن کي ڪانہ پيئي!

ٻڌو اڇي مُنِ ڪپل وٽ گهوڙو
ڪنهن نہ ڀڳو اهو چور جو ڪوڙو.
هٿا پهري ڪي جوڌا ويرَ ٻاڦ نہ نڪرڻ ڏني سڌير.

اندر اهو گهوڙو ڪپل منيءَ جي آشرم ۾ آڻي اڪايو ۽ مها پلوان انجي پهري
تي رکياڻين. اها خبر ڪنهن کي بہ نہ رهي.

اڇي سين ڪٿي نرپ سان ڳالهه
اسين ڏچون، ترنگ ملڻ محال.
ڪجي ٻڌايو هاڻ چا، سوامي؟ اسين نہ آهيون انترڀامي.

ماڻهن راجا کي چيو تہ اي سوامي اسان کي ڏپ آهي تہ گهوڙو ڪونہ ملندو،
هاڻي جيڪو حڪم ڪريو!

وجن ٻڌي ٿيو سگر حيران سين پُٽن کي کيو فرمان!
وڃو، وڃي سڀ گهوڙو گوليو ٻڌو سين، پر مُکان نہ ٻوليو!

اڳيان منيءَ راءِ سيس نوايو ڪري پرڻام ڏک دل ٻڌايو.
پڇيو راڻين کان ڪهڙي آس؟ گهري وٺن وَر مرضي خاص!

راجا پرڳوءَ اڳيان سِرُ جُهڪائي پنهنجي دل جو دک ٻڌايو. رشي آشيرواد ڪئي ۽ وَرُ ڏنو. هُن پوءِ پنهنجين راڻين کان پڇيو تہ سندن دل ۾ جيڪا بہ خواهش هجي، وَر گهري وٺن.

اَدب سان راڻين سيس نوائي آند رنہ ٽن جي خوشي سمائي!
مِلي مونکي پٽ هڪ اُدار ٻيءَ گهريا پُٽ سٺ هزار!

راڻين منيءَ اڳيان سر جهڪائي وينتي ڪئي تہ مهاراج، اسانجي خواهش پوري ڪر. هڪڙي تہ هڪ پٽ گهريو جو دل جو اُدار هجي؛ مگر ٻيءَ چيو تہ مونکي سٺ هزار پٽ گهرجن.

خوش ٿيو راجا شپ ور پائي ويو ايوڌيا چرن سرنائي.
وقت گـذرنـدو هليو ائين مِلي بالڪ کي ٽول جيئن.

راجا وَر پائي راڻين سميت ايوڌيا هليو ويو. وقت تمام اٿلڪيو گذرندو ويو.

اَسمنجس پٽ ڪيشنيءَ ڄائو سک دائڪ شپ موقعو آيو.
سمتي ڄڻي هڪ تُنبي وشال جنهن ۾ سٺ هزار هئا بال.

شپ گهڙيءَ ۾ ڪيشنيءَ کي اسمنجس پٽ ڄائو؛ سمتيءَ کي هڪ تنبي ڄائي جنهن ۾ سٺ هزار بالڪ هئا.

ٻڌو هر ڪنهن پٽ راجا ڄاوا گهر ڪُوچي آنند مناڻيا.
ڪيو خوشيءَ سان دان نريش پوڄي گوُري، گرو، گڻيش.

راجا کي پٽن ڄمڻ جو ٻڌي هر ڪنهن گهر ۾ آنند ملهائجي ويو. راجا بہ گوُري، گرو ۽ گڻيش جي پوڄا ڪري دان ڪيا.

گيهہ دلا سٺ هزار گهرايا
سڀ پٽ وِڌ سان تن سمايا.

راجا سٺ هزار گيهہ جا دلا گهرائي، وڏيءَ سان سڀني پٽن کي ڏار ڏار هرهڪ دلي ۾ وڌو.

محل جون راڻيون ساڻ نريش شهر سڄي آنند پرويش.
ڪڏندي ٻالڪ جڏهن ڪمار ڪرن ليلاڪون اگم اپار.

محلات جون راڻيون ۽ شهر جي پرجا، سڀ خوش ٿيا. ٻار رانديون ڪندي جڏهن ڪمار ٿيا تڏهن هو اهڙيون ته اڻميت رانديون ڪندا هئا جي سمجهہ ۾ نه ايندڙ هيون.

جو چاهن سو ٿلي پيو ليان نبري ڳچ ويا ڏينهن ائين.
اوڌ اجل نديءَ سرجـو آهہ لهريون جنهن جو جل لڳاءِ.

ڪمار جيڪي به چاهيندا هئا سو الڳ ئي ٻرو پيو ليندو هو. ايوڌيا ۾ اجل سرجو ندي آهي جا اڄ به پنهنجي لهرون ماريندي آهي.

شهر سڄي جا ٻالڪ جوان جل سرجوءَ ڪن صبح سنان!
اسمنجس سڀ شهر جا ٻار چڏيا لوڙهي سڀ ڪري لهوار!

نگر جا سڀ ڪمار سرجو نديءَ ۾ صبح جو سنان ڪندا هئا. اسمنجس هڪ ڏينهن اهڙيءَ ئي چاڙهي سڀني کي لوڙهي ڇڏيو.

هوڙو مرڪيو ٻارن ٻڏي دکي ٿي پرجا سڄي شهر جي!
وياڪاڻي سڀ راجا وٽ هيو ارمان نہ راجا گهٽ.

ٻارن جو هوڙو مرڻ ٻڏي راجا سميت سڀ دکي ٿيا. راجا کي سڀني وڃي ڪئي.

گوتم نار سراپ وَس پٿر بڻي، سهي ڌيرڙ!
رج ڪَمل چاهي، هلو ڪريو ڪرپا، رگهوير!

وشوامتر ٻوءِ ڀڳوان کي چيو تہ گوتم جي استري سراپ وس ٿي پٿر ٿي پيئي آهي ۽ تنهان جي چرن جي رج لڳڻ سان ٿي سندس اُڌار ٿيندو. دَيا پالي هلي انجو اُڌار ڪريو.

سپرش رج چرنن، پرڀ دک ڀنجن،
اُٿي ڪڙي تپ ٻل ساڻ.
ڏسي رگهونائڪ، جن سک دائڪ، هٿ جوڙي گڻ ڪاڻ.
پرير جي گهايل، اٿي سنايل، مک نہ وچن ڪو آئي.
گهڻو ٻاڏائي، چرن سرُ نائي، مُڪتي سُک ڏسُ ماڻي!

چرن جي پوتر رج سان، تپسيا جي ڪاڻ اهليا اُٿي ڪڙي ٿي ۽ شري رامچندر جي اڳيان هٿ جوڙي اچي بيٺي. پريم جي ڪري سندس روم ڪڙا ٿي ويا ۽ زبان سان اکر اُکلي نہ سگهي! ڳوڙها ڳاڙي چرنن ۾ ڪري پيئي ۽ ٻاڏائي پيئي. اهليا ڀاڳوان هئي جنهن پنهنجي پريما ڀڳتيءَ جو سک ماڻيو.

جن چرنن گنگا هلي، سِر شنڪر جهلي،

پر گهڻي منجهہ سنسار!
ڪجي ڪيئن اُپما، پوڄن مِن برهما، سر مٿان منهنجي سوار!
اِئين اُڀاري، گوتم ناري، جا پرڀوءَ جي شرن پئي.
آئي من ڀايو، وَرُ اهليا پايو، لوڪ پتيءَ جي سا پڻ وئي!

جنهن جي چرنن مان پوتر گنگا پيدا ٿي ۽ ڀڳوان شنڪر جي سِرَ جٽائن ۾ سمائي ۽ جنهن جي برهما ۽ مني پوڄا ڪندا آهن، اهيئي ساڀيا چرن پرڀوءَ منهنجي مٿي تي رکيا آهن! ائين چئي هوءَ هر هر ڀڳوان جي چرنن ۾ ڪري پيئي ۽ پنهنجو من گهريو وردان وٺي پتيءَ جي لوڪ ۾ هلي وئي!

کيھہ دلا سٺ ھزار گھرايا
سڀ پٽ وڏ سان تن سمايا.

راجا سٺ ھزار ڳيھہ جا دلا گھرائي، وڏيءَ سان سڀني پٽن کي ڏار ڏار ھڪ دلي ۾ وڌو.

محل جون رائيون ساڻ نريش شھر سڀي آنند پرويش.
ڪڏندي ٻالڪ جڏھن ڪمار ڪرن ليلائون اگم اپار.

محلات جون رائيون ۽ شھر جي پرجا، سڀ خوش ٿيا. ٻار راند رون ڪندي جڏھن ڪمار ٿيا تڏھن ھو اھڙيون ٻه ادبس رانديون ڪندا ھئا جي سمجھہ ۾ ئي نہ اينديون ھيون.

جو چاھن سو ٿئي پيو تيان نبري ڳچ ويا ڏينهن ائين.
اوڌ اجل ندي سرجو آھہ لھريون جنھن جو جل لڳاءِ.

ڪمار جيڪي ۽ چاھيندا ھئا سو انکل سدن پورو ٿيو ليندو ھو. ايوڌيا ۾ پوتر سرجو ندي آھي جا اڄ ۾ بيٺي لھريون ماريندي آھي.

شھر سڀي جا ٻالڪ جوان جل سرجوُ ڪن صبح سنان!
اسمنجس سڀ شھر جا ٻار چڏيا لوڙھي سڀ ڪري لھوار!

نگر جا سڀ ڪمار سرجو نديءَ ۾ صبح جو سنان ڪندا ھئا. اسمنجس ھڪ ڏينھن اوڙيءَ ٻي چاڙھي سڀني کي لوڙھي ڇڏيو.

ھوڙو مرليو ٻارن ٻڏي دکي ٿي پرجا سڀي شھر جي!
ويا ڪاھي سڀ راجاوٽ ٿيو ارمان نہ راجا گھٽ.

ٻارن جو ھوڙو مرليو ٻڏي راجا سميت سڀ دکي ٿيا. راجا کي سڀني وينتي ڪئي.

گوتم نار سراپ وس پٿر بڻي، سهي پيڙ!
رج ڪمل چاهي، هلو ڪريو ڪرپا، رگهوير!

وشوامتر چوي: ڀڳوان کي چيو ته گوتم جي استري سراپ وس ٿي پٿر ٿي پيئي آهي ۽ تو هان جي چرڻ جي رج لڳڻ سان ٿي سندس اُڌار ٿيندو. دیا پالي هلي انجو اُڌار ڪريو.

سپرش رج چرنن، پريپ دک پنجن،
اُٿي ڪڙي تپ بل ساڻ.
ڏسي رگهونائڪ، جن سک دائڪ، هٿ جوڙي گڻ ڪاڻ.
پرير جي گهايل، اتي سنايل، مک نه وچن ڪو آئي.
گهٽو ٻاڌائي، چرن سرُ نائي، مُڪتي سُک ڏسُ ماڻي!

چرڻ جي پوتر رج سان، تپسيا جي ڪاڻ اهليا اُٿي کڙي ٿي ۽ شري رامچندر جي اڳيان هٿ جوڙي اچي بيٺي. پرير جي ڪري سندس روم ڪڙا ٿي ويا ۽ زبان سان اکر اُکلي نه سگهي! ٻوڙها ڳاڙي چرنن ۾ ڪري پيئي ۽ ٻاڌائي پيئي. اهليا ڀاڳوان هئي جنهن پنهنجي پريما ڀڳتيءَ جو سک ماڻيو.

جن چرنن گنگا هلي، سر شنڪر جهلي،
پر گهٽي منجهه سنسار!
ڪجي ڪيئن اُپما، پوڄن مِن برهما، سر مٿان منهنجي سوار!
اِئين اُباري، گوتم ناري، جا پريوءَ جي شرن پئي.
اٿي مَن پايو، وَرُ اهليا پايو، لوڪ پتيءَ جي سا پڻ وئي!

جنهن جي چرنن مان پوتر گنگا پيدا ٿي ۽ ڀڳوان شنڪر جي سِرَ جٽائن ۾ ... ۽ جنهن جي برهما ۽ مني پوڄا ڪندا آهن، اهيئي ساڳيا چرن پريوءَ منهنجي ... ٿي رکيا آهن! ائين چئي هوءَ هر هر ڀڳوان جي چرنن ۾ ڪري پيئي ۽ ... من گهريو وردان وٺي پتيءَ جي لوڪ ڏانهن هلي وئي!

اڳيان پرڀوءَ مڻيءَ، سيس نوايو.
الپتي ڏاڍي گنگا پڌايو.

ٻڪراهه سر جهڪائي مڻيءَ کان ڀوءَ گنگا جي اُپتي جو احوال پڇيو.

لوهان جي ڪل جي هڪڙي راجا نانءُ سگر، پرسڌ سڀ ڪاڄا.
هڪ ڪيشني ٻي سُمت پياري
ٻئي رهن جان پتيورت ناري.

مڻيءَ ٻڪراهه کي چيو ته لوهان جي ڪل ۾ سگر نالي هڪ ڏرمالما راجا ٿي گذريو آهي. هنکي ٻه لمام سندر ۽ سشيل استريون ۽ پتي ورته ناريون هيون. هڪ ڪيشني، ٻي سُمتي!

سڀ پرڪار سک سمپت جنهنکي پتر سنتان مگر نه تنهنکي.
بن ويو رانين ٻنهي سميت ڪپسيا ڪئي پڻ لائي هيت!

راجا کي ٻيا ته سڀ سک هئا پر ڪيس پٽ جو اولاد ڪو نه هو. هو پُٽ ماڻ لاءِ بن ۾ ٻنهين رانين سميت تپسيا ڪرڻ ويو.

بن سندر، وڻ ميوي دار
پرڀو رشي ٻَلُ تپ آپار.

بن ۾ سندر، ساوا ۽ ميوي دار وڻ هئا. اتي ڀرڳوءَ نالي هڪ مها تپسوي، تپسيا جي ٻل وارو رهندو هو.

نارين سوڌو تپ ڪيو ورهين هڪ هزار
تپ ٻل ڏن پرڀو ڏسي اُستت ڪئي آپار.

راجا ٻنهي رانين سميت هڪ هزار ورهيه ڪٺن تپسيا ڪئي. اها تپسيا ڏسي ڀرڳو سندس ساراهه ڪرڻ لڳو.

آشيرواد ڏيئي ٻنهين پٽن، رام ۽ لڇمڻ کي، راجا رشيءَ جي حوالي ڪيو.
ٻئي ڀائر آسيس وٺڻ لاءِ ماتائن وٽ ويا.

لال نيترَ ۽ شيام شرير ڏگهين ٻانهن سان سونهي سڌير.
ترڪش تير ڀري هڪوار هٿ ڪومل ۾ ٻاڻ تيار.

لال لال نيترن، ويڪري ڇاتي، ڏگهين ٻانهن سان شيام شرير واري ڇيله
۾ پيتامبر پهري ۽ ڪومل هٿ ۾ ٻاڻ ڌاري،

گورو شيام وٺي ٻئي ڀائي وشوامتر مـنِ خوشي منائي!
برهمڻن سان جو پريوءَ پيار ماءُ پيءُ ٿياڳيا انهيءَ آچار.

گوري ۽ شيام شرير وارا ٻئي ڀائر وٺي وشوامتر خوش ٿيو. اِها ته خبر هئس
ته ڀڳوان برهمڻن کي گهڻيءَ شرڌا سان ڏسندو آهي تهڪري ئي ماتا پتا کي
ڇڏي مون سان آيو آهي.

ڏَڳه ويندي مُن تارڪا لڪائي ٻڌي آواز منيءَ جو آئي.
هڪ ئي ٻاڻ سان پران رهت
مُڪت ڪري پد ڏنو جهٽ پٽ.

رستي ويندي منيءَ کيس تارڪا راڪسڻ ڏيکاري، جا منيءَ جو آواز ٻڌي
ئي هئي. ڀڳوان هڪ ئي ٻاڻ هڻي کيس ماري ڇڏيو! ۽ لائق پد ڏنو.

منيءَ هينئر ڀڳوان سڃاتو ودیا ڏيئي وردان کي پاتو.
بلا، اتبلا وديائون ڏيئي بک اُڃ ٽن دکاران ويئي!

وشوامتر هاڻي ڀڳوان کي سڃاتو ۽ کيس سڀ وديائون سيکاريائين! بلا ۽
اتبلا ٻئي اهڙيون سکيائون کيس ڏنائين جن جي ڪري بک ۽ اُڃ اصل ڪا لڳي ۽
۾ ايحد بل اچي وڃي!

آشرم آئي تن مُني   استر شستر ڪري ڀيٽ.
ڪند مول ڦل کائي ڀرن   ڀريو، لڇمڻ ڀيٽ!

مني کين آشرم ۾ آئي، شري رامچندر کي ساڪياڻ ڀڳوان سمجهي استر شستر ۽ ڏنا ۽ ڦل ڦول ڀيٽ ڪيا.

، صبح جو مڻ کي چيو رگهوراڻي   نربيه تي ڪريو يگ سدائي.
ڪرڻ لڳا جي هَون هڪ ڀاري
پريپ ڪري پيو تنهن رکواري!

صبح جو ڀڳوان وشوامتر کي چيو ۽ هاڻي لوهين ڊپ ڇڏي يگ ۽ هَون ڪريو. اهو ٻڌي هن هڪ ڀاري يگ ڪرڻ جو آرنڀ ڪيو ۽ ڀڳوان انجي رکيا ڪرڻ لڳو.

يگ ٻڌي ماريچ چلايو   ونئي سهائڪ سڀ سو آيو.
ٻاڻ ڀريوءِ هڪ اهڙو ماريو   ست يوجن تنهن سمنڊ ڪان تاريو.

مُنين جو ويري ماريچ اها ڳالهه ٻڌي سڀ سهائڪ وٺي اچي آيو جتي هَون ٿي رهيو هو. ڀڳوان کيس هڪ اهڙو ٻاڻ هنيو جو هو سمنڊ ڪان ۽ چار سؤ ڪوهه ٻري وڃي ڪرڻ.

اگن ٻاڻ سان مکو سباهو   ناس ڪتڪ ڪيو لڇمڻ ڀائو.
تکن نه سڀ سي ڀريپ مهما ڪان
لڳا ڪرڻ يگ نريتتا سان.

اگن ٻاڻ سان وري سباهو راڪس کي مار ٻائين. لڇمڻ وري سڀني سنتا کي ناس ڪيو. اهو ڏسي سڀ ديوتائون ڀڳوان جي مهما جا گيا ڳائڻ لڳا ۽ نريتتا سان يگ ڪرڻ لڳا.

راجا چارئي پٽ گهرائي رشيءَ جي چرنن ۾ وڌا. رام کي ڏسندي منيءَ جو وڏائپ ۾ پلجي ويو. منهن ڏسڻ ساڻ ئي چوڏس جي چنڊ ۾ چڪور وانگر لين ٿي ويو.

حڪم ڪريو ڪم ڪهڙي ساڻ ڪَيُوَ پورُ هيءُ اسٽان ؟
حال اندر جو سليو سمورو
حڪم ڪريو: ڪريان هڪدم پورو.

راجا چوڻ لڳو ته اي مهيشور، ٻڌايو ته ڪهڙي ڪم سان پڌاري مهنجو ڀاڳ ڀلو ڪيو اٿوَ؟ جيڪو ٻه حڪم ڪندا انهي پوري ڪرڻ ۾ ڪا دير نه ڪندس.

دئيت گهڻو، چيو منيءَ ستائن يگيه پوجا سڀ پرشت ٻٽائن
ڪمار ڏيو ٻه مونکي ناٿ نشٽ ڪري دُشٽ ٻٽان سُناٿ.

منيءَ چيو: اي راجن مونکي اسن ۾ دئيت گهڻو ستائن ٿا. انهيءَ ڪري توهانکي وينتي ٿو ڪريان ته مونکي ننڍي ڀاءُ لڪشمڻ سميت رام جي هٿانهن ڏيو ته انهن راڪسن کي ماري مان سُناٿ ٿيان!

ڏيو راجا ٿن خوشي ڏري چڏي ٻڙ موهہ اگيان.
ڌرم جس توکي ملي ٿئي جڳت ڪلياڻ.

اي راجن، وڏي دل ڪري 'ها' چئو. ڪوڙو مايا موهہ ڇڏيو. اوهانکي ڌرم جو رکپال سمجهي هرڪو جس ڏيندو؛ ڪمارن جو ٻه ڪلياڻ ٿي ويندو.

اڻ وڻندڙ ٻڌي راجا واڻي ڏکيو، اکين ۾ آئي پاڻي.

پوڙهپ ۾ مون اِهي پٽ پاتا وري لکيو ڇا ڀاڳ وڌاتا ؟
سوچ ڪري هيءُ توهان نه ٻوليو
مُنان ٻڌي کي، اي مُنِ روليو.

اهي اڻ وڻندڙ لفظ ٻڌي راجا ڏکي ويو! ٻر منيءَ جو ليج ۽ تڪو ٻڌجي

آشرم آئي ڪن مُني استر شستر ڪري پيت.
ڪند مول ڦل ڪالي پرن پريو، لڇمڻ پيت!

مني ڪين آشرم ۾ آئي، شري رامچندر کي ساڪياڻ ڀڳوان سمجهي استر شستر ڏيئي ۽ ڦل ڦول پيت ڪيا.

صبح جو مُنِ کي چيو رگهو رائي نرپيه ٿي ڪريو يگ سدائي.
ڪرڻ لڳا جي هَون هڪ ياري
پرڀ ڪري پيو ڪنهن رکواري!

صبح جو ڀڳوان وشوامتر کي چيو ته هاڻي توهين ڊپ ڇڏي يگ ۽ هَون ڪريو. اهو ٻڌي مُنن هڪ ياري يگ ڪرڻ جو آرنڀ ڪيو ۽ ڀڳوان انجي رکيا ڪرڻ لڳو.

يگ ٻڌي ماريچ چاليو وٽي سهائڪ سڀ سو آيو.
ٻاڻ پريو هڪ اهڙو ماريو ست يوجن ڪنهن سمنڊ ڪان تاريو.

مُنين جو ويري ماريچ اهو ٻڌي سڀ سهائڪ وٺي اچي آيو جتي هَون ٿي رهيو هو. ڀڳوان کيس هڪ اهڙو ٻاڻ هنيو جو هو سمنڊ ڪان ٻه چار سو ڪوهه پري وڃي ڪريو.

اگن ٻاڻ سان مُنو سباهو ناس ڪٽڪ ڪيو لڇمڻ پياڳو.
ٽڪن نه سڀ سي پرڀ مهما ڪان
لڳا ڪرڻ يگ نرڀيتا سان.

اگني ٻاڻ سان وري سباهو راڪس کي ماريائين. لڇمڻ وري سڄي سينا کي ناس ڪيو. اهو ڏسي سڀ ديوتائون ڀڳوان جي مهما جا گڻ ڳائڻ لڳا ۽ نرڀيتا سان يگ ڪرڻ لڳا.

راجا چارئي پٽ گهرائي وشيءَ جي چرنن تي وڌا. رام کي ڏسندي منيءَ جو وئراڳ ئي پلجي ويو. منهن ڏسڻ ساڻ ئي چوڏس جي چنڊ ۾ چڪور وانگر لين ٿي ويو.

حڪم ڪريو ڪم ڪهڙي ساڻ ڪيئُو پوتر هيءُ استان ؟
حال اندر جو سليو سمورو
حڪم ڪريو: ڪريان هڪدم پورو.

راجا چوڻ لڳو تہ اي منيشور، ٻڌايو تہ ڪهڙي ڪم سان پڌاري منهنجو ڀاڳ ڀلو ڪيو اٿوَ؟ جيڪو بہ حڪم ڪندا انهي پوري ڪرڻ ۾ ڪا دير نہ ڪندس.

دئيت گهڻو، چيو منيءَ ستائن يگيہ پوڄا سڀ پرشٽ بڻائن
ڪمار ڏيو بہ مونکي ناٿ نشٽ ڪري دُشٽ بڻان سُناٿ.

منيءَ چيو: اي راجن مونکي اسن ۾ دئيت گهڻو ستائن ٿا. انهيءَ ڪري توهانکي وينتي ٿو ڪريان تہ مونکي ننڍي ڀاءُ لڪشمڻ سميت رام جي ڀانهن ڏيو تہ اُنهن راڪسن کي ماري مان سُناٿ ٿيان!

ڏيو راجا ٿن خوشي ڌري ڇڏي ٻڌ موهہ اگيان.
ڌرم جس تـوکـي مـلـي ٿـئـي جڳت ڪلياڻ.

اي راجن، وڏي دل ڪري 'ها' چئو. ڪوڙو مايا موهہ ڇڏيو. اوهانکي ...م جو رکپال سمجهي هرڪو جس ڏيندو؛ ڪمارن جو بہ ڪلياڻ ٿي ويندو.

اڻ وڻندڙ ٻڌي راجا واڻي ڏڪيو، اکين ۾ آئي پاڻي.
پوڙهپ ۾ مون اِهي پٽ پاتا وري لکيو ڇا ڀاڳ وڌاتا؟
سوچ ڪري هيءُ توهان نہ بوليو
متان ٻڌي ڪي، اي مُنِ روليو.

...اهي اڻ وڻندڙ لفظ ٻڌي راجا ڏڪي ويو! ۽ منيءَ جو ليچ ۾ ڦڪو ٿي...

وبر، راجا جيو ته اي مهراج، مون بزهپ ۾ هي چار پٽ پرايا ڪيا آهن. وڏاتا ورى آهي جا سرچيو آهي! توهان وياري سوال نه ڪيو آهي!

ڳورو اگر ڏن، سونو سائين! سچو سرونس ۽ راج ڏيان ٿي!
ديهه، پران کان چا وڌ پيارو؟ اهو بہ ڏيان ڪٿي ڪِنَ ۾ سارو!

مهراڻ، تاليون، مرڳو سچو سرونس جي ڳهرو نه ۾ مان هيٺر ڪٿي ڏيان. سرير ۽ پران کان وڌيڪ جا پيارو آهي؟ اهي جيڪر اچ توهان کي ڪٿي ڏيان. پر

جدا سرير کان پران ٿيڻ رام نہ پڇند و مونکان ڏيڻ!
ڪِٿي نشاچر الي ڪنور ڪٿي ڪنول گل رام ڪشور؟

مولکي پٽ نه سڀ پيارا آهن پر رام، رام نه مان اصل ڪين ڏيندس. ڪٿي راڪس ڪٿي هي نازڪ بدن بارا

رام لءِ راجا پرير ڏيکاريو منيءَ جي دل تنهن پڻ ڏاريو.
وسشٽ گرو ٻڌي نرپ سمجهايو راجا تنهن دم گيان درڙايو.

ارير جي حد نه ڏسي وشوامتر خوش ٿيو. پوءِ منيءَ وسشٽ راجا کي سمجهايو نه رامچندر جي ڀاهن وشوامتر کي ڏيڻ ڪري رام جو ڪجهہ بہ ڪين بگڙندو. تڏهن راجا کي گيان آيو ۽ سندس پوڙ ۽ سنسو دور ٿيو.

پرير سان ٻئي پٽ نرپ گهرائي ڪين سمجهايو چاليءَ لائي.
ٻئي پٽ منهنجي پران جا مالڪ
مُني، پتا توون، تون تن پالڪ!

تڏهن راجا اڪير مان ٻنهين پٽن کي گهرايو ۽ چاليءَ لڳائي ڪين سمجهايو. ... کي چيائين نه اي مهراج، هي ٻئي پٽ منهنجي پرانن جا مالڪ آهن. ... ... لي سندن پتا ۽ پالنا ڪرڻ وارا آهيو.

... ٻئي پٽ رشيءَ کي بيعد ڪيو پيار.
... ... پڻ ٻئي ويا ڪئي وجي نمسڪار.

ڏنش پاڻ ڏن هٿن شهائي سونهن ڏسي سنسار سارهائي.
کهتيءَ کهن جنهن سندر پالک نرناريون ٿين چڪت آمالڪ.

سندن هٿن ۽ ڏنش ۽ پاڻ سوپيا پائين ٿا. سندن سندرتا ڏسي سنسار مٿن
موهت ٿي ويئو. جنهن کهتيءَ ۽ چارئي پالڪ راند ڪندا آهن لڏهن ۽ سڀ مرد
تريون ناريون حسرت مان هٿن ڏي نهاريندا آهن.

پنڊ، سڪا سڀ ساڻ سڏاري بن مان آئي هرڻ ڏناري.
ماري ڪين بنهه ڪو پرائي هرڪنهنکي بس وئي حيراني.

ڏوستن ۽ مترن کي ساڻا ڪري بن جا هرڻ ڏناري ولي ايندو آهي ۽ بنا
اکيان آئي پيهار پيندو آهي. ڪنهن ۽ جيو کي به ڏکوئيندو آهي. ماٿهر جتني
پالڪن جي هامس ڏسي دلنگ رهجي ويندا آهن.

پراتهه ڪال آٿي رگهناٿ ماٿ، پتا، گور چرنن ماٿ.
پوءِ ڪري سڀ راڄ جو ڪاڄ خوش ٿئي ڏاڍو دسرٿ راڄ!

پراتهه ڪال جو اٿي، پتا، ماتا ۽ گروءَ اڳيان نمسڪار ڪري ۽ آڳيا ولي
راڄ جو ڪاروبار ڪندا آهن. راجا ڏسي خوش ٿيندو آهي.

جنت جنت وشوامتر پڌاري ماريچ سُباهو پڻ بگاڙي!
ڪرڻ ڏين نه جپ تپ هوَن مُنيءَ، رشي سڀ سدا ڏجن!

بن ۾ جتي جتي مني وشوامتر جپ، تپ يا هوَن ڪندو آهي اتي ماريچ
۽ سباهو واڪس ڪمس حيران ڪندا آهن ۽ بڪيءَ پنگ ڪندا آهن. مني اٿن کان
ڏاڍو ڏجندو آهي ۽ اهيءَ ڪري دکي رهندو آهي.

مُن منيءَ جي چنتا وياپي جيئن ماري پريپ دشت پاپي.
تنهن سان گڏ پڻ ٿيس ويچار دک ناسڪ ٿيو 'رام' اوتار.

وشوامتر کي وشواس هو ته اهي ٻئي ڀڳوان جي لچا سان لي مرلدا. انهيءَ سان گڏ اهو به خيال آهي ته ٻنهين جي ناس ڪرڻ لاءِ ڀڳوان رامچندر اوتار ڌارڻ ڪيو آهي.

چرنن رج، درشن پڻ ماٺيان انهيءَ ڀهاني پاڻ به آئيان.
گيان وڪراڳ سُکن جي ڪاڻ درس پسان هِنَ نيترن ساڻ.

انهيءَ ڀهاني مَن ڀڳوان جي چرنن جو درشن به ڪريان ۽ ٻنهين ڀائرن کي هت ولي اچان ۽ سکن جي ڪاڻ پسان.

اهي ڀهتو ايوڌيا رشي ڪيس لڳي نه وار.
سنان اُڪير سرجو ڪري ويو راڄ دربار.

اهو خيال ڪندي ايوڌيا پهتو. ڪيس ڪجهه وقت ڪرڻ لڳو. سرجوءَ جي اولو جل سان سنان ڪري سڌو راڄ دربار ۾ آيو.

برهمڻ ساڻ ڪري نرپ آيو رِش چرنن اچي سيس نمايو.
چرن اُپما ڪري آسڻ ڏيئي خبر چار پوءِ ورتي ويهي.

وشوامتر جو بدارهڻ ٻڌي راجا برهمڻن کي ساڻ ڪري ملڻ لاءِ آيو. مٿيءَ ڪيس ڀوڳيه آسڻ ڏاڻ ۽ پوءِ دربار ۾ ولي آيو.

ڪري پوڄا پڻ چرن به ڌوئي ڪل پنهنجي نه سمجهو ڪوئي.
قسمين قسمين ڪاڄ ڪارائي مُنِورَ جي آسيس پرائي.

سندس چرن ڌوئي پوڄا ڪئي ۽ چيو ته اڄ مهنجي برابر سنسار ۾ ڪوبه نه آهي. سنا پوڄن ڪارائي ڪيس خوش ڪيائين.

ڪيا حاضر پت چرنن چارئي رامڌسندي مَنِ ورت وِساري!
چند ڏسي جيئن چڪور تئي موهت
مست ٿيو پڻ تيئن پروهت.

ڏکي سرير ڪجھ مُکان نہ ٻولي

ماءُ ڏسي ڀريپ پنھنجي حيران وري ٻالڪ ٿيو پريو پاڻ.
اک ٻوٽي ۽ اک کي کولي ا

اھو ڪوتڪ ڏسي ڪوشليا حيران ٿي ويئي. ڪُجھ نہ ٿي سگھي. خوشيءَ کان ھر اکيون ٻوٽي ۽ ڀر کولي پيئي. ھن ٻوءِ اکيون ٻوٽي چرنن ۾ سر نمايو. ماتا کي حيرانيءَ ۾ ڏسي ڀڳوان وري ڪٽي ٻال روپ ڌارن ڪيو.

ڀڳوُ ماريل، مکان ڪڏي نہ واٽي

دل پنھنجي مان ڪڏي دپ ڌاءُ
'جڳت پتا' پٽ پنھنجو ڄاڻي.
ڳالھ نہ ڪجِ ھيءَ ڪنھن سان ماءُ.

ڀڳوَ جي ماريل ماتا اُستتي ۾ ڪري نہ پيئي سگھي. جڳت پتا کي پنھنجو پٽ سمجھيو آھي. اھو ڏسي راھچندر ماتا کي چيو تہ اي ماتا اھا ڳالھ ڪنھن سان ۾ نہ ڪجِ.

ھـــٿ جـــوڙي ڪوشليا ڪئي وار وار ارداس:
ديـا ڪريو، نـــہ منھنجي ٿئي مايا جـــي مَنَ پاس.

ڪوشليا ٻوءِ وينتي ڪئي تہ اي ڀڳوان موتني ديا ڪريو جيئن منھنجي تي مايا جو اثر نہ ٿئي.

مُنٽن جي گرو ريت ڪرائي گھٽي ڏکٽا پڻ برھمڻن پائي.
پـــرم منوھـــر چرتر اپـار ڪندا رھيا بس پائر چار.

گروءَ وسشت ٻوءِ ٻارن جا مڻ ليرايا ۽ انھيءَ ڪري برھمڻن کي گھٽي ...رايت ٿي. چارئي پائر سندر ۽ منوھر چرتر ڪندا رھيا.

وشوامتر کي وشواس هو ته اهي ڀاڳي ڀڳوان جي اچا سان لي مرندا. انهيءَ سان گڏ اهو به خيال آهي ته ڀاڳين جي ناس ڪرڻ لاءِ ڀڳوان رامچندر اوتار ڌارڻ ڪيو آهي.

چرنن رج، درشن پڻ ماڻيان انهيءَ ڀهاني پاڻ به آڻيان.
گيان وئراڳيه سُکن جي کاڻ درس پسان هِنَ نيترن ساڻ.

انهيءَ ڀهاني مَن ڀڳوان جي چرنن جو درشن به ڪريان ۽ ٻنهين ڀائرن کي هت ولي اچان ۽ سکن جي کاڻ پسان.

اچي ڀهتو ايوڌيا رشي ڪيس لڳي نه وار.
سنان اُتم سرجو ڪري ويو راڄ دربار.

اهو خيال ڪندي ايوڌيا پهتو. ڪيس ڪجهه وقت ڪرڻ لڳو. سرجوءَ جي ٻرلو جل سان سنان ڪري سڌو راڄ دربار ۾ آيو.

برهمڻ ساڻ ڪري نرپ آيو رِش چرنن اچي سيس نمايو.
چرن اُپما ڪري آسڻ ڏيئي خبر چار پوءِ ورتي ويهي.

وشوامتر جو پڌارڻ ٻڌي راجا برهمڻ کي ساڻ ڪري ملڻ لاءِ آيو. مٿيءَ ڪيس ٻرڪيه آسڻ ڏاو ۽ پوءِ دربار ۾ ولي آيو.

ڪري پوڄا پڻ چرن به ڌوئي ڪل پنهنجي نه سمجهو ڪوئي.
قسمين قسمين کاڄ کارائي مُنِورَ جي آسيس پرائي.

سندس چرن ڌوئي پوڄا ڪئي ۽ چيو ته اڄ منهنجي برابر سنسار ۾ ڪو به ڪو نه آهي. سٺا پوڄن کارائي کيس خوش ڪيائين.

ڪيا حاضر پت چرنن چارئي رام ڏسندي مَنِ ورت وِساري!
چنڊ ڏسي جيئن چڪور ٿئي موهت

مست ٿيو پڻ تيئن پروهت.

مايا جي موهہ کان ٻري ، واڻي ۾ اچڻ کان نيارو شري رامچندر ڪوشليا ۽ دسرٿ جي پريم وس ٿي الوڪڪ چرتر ڪرڻ لڳو.

انهيءَ طرح ڪري بال ڪريڙا پُرواسين جي هَري ڏک پيڙا.
ڪڏهن ڪڏائن مائر جهوليءَ وجهي پينگهي پڻ ڏين تيون لولي.

بال ڪريڙا ڪري پرواسين کي آنند ڏيندا آهن. ڪڏهن مائرون گود ۾ ڪڏائينديون آهن ۽ ڪڏهن پينگهي ۾ جهُولائينديون آهن.

پريم مگن ٿي ڪوشليا ڏينهن نہ ڄاڻي رات.
سڀ مائرون مست ٿي پريم ٻاڻي ڪن وات.

ڪوشليا ماتا کي تہ خوشيءَ کان ڏينهن ۽ رات جي بہ خبر ڪانہ پوندي آهي. سڀ مائرون پٽن جي پريت ۾ مست ٿي ۽ سندن ٻال ڪريڙا ڳائڻ ۾ مشغول آهن.

ڪري سنان سينگاري ماتا وئي هلي پاڻ پوڄڻ داتا.
ڪُل پنهنجيءَ جو اشٽ ڏيائڻ رِهي ويهي پَڪوان پچائڻ.

ماتا ڪوشليا هڪ ڏينهن پاڻ سنان ڪري ، رام کي سينگاري ، جهُولي ... ليٽائي پاڻ ڪل جي اشٽ ديو جي پوڄا ڪرڻ ويئي ۽ ان جي ڀوڳ لاءِ ...ڪوان پچايا.

ڪري پوڄا ۽ ڀوڳ چڙهايو ڪٽي ويئي، پڪوان پچايو.
اِشٽ آئي جو ڀوڳ لڳائي وجي ڏسي، اُهو رام پيو کائي!

...پوڄا ڪري هوءَ هڪڙو پڪوان ڀوڳ چاڙهڻ لاءِ ڪٽي ويئي. ڀوڳ... ، موٽي اچي ڏسي تہ اهو ساڳيو پڪوان رام پيو کائي!

وچن، مَن، ڪرم اگوچر جوئي
ڪهر دسرٿ ڪري چرڻ سچوئي.
پرم، منوهر ڪيل اپار پاٺ ڪن پيا راجڪمار.

جڪر ٻڪراھ من، وچن ۽ ڪرم کان ٻري آهي سو دسرٿ جي گهر ۾ ايڪ راندڙن رمي رهيو آهي. رسولي ڪالھ جو سنڌ پتا جو ڏسي ۽ راند ڇڏي نتواچي!

سڏي ڪوشليا ماتا مائر ٺمڪ ٺمڪ ڪري پيچي پيو ٻاهرا
انت نہ پائو آ شروجنهن جو هَٿَ ڪري، هٿ پڪڙي ڪنهنجو.
متيء پريل تن ڪپڙا داري پوُپٽ ڪلندي جهول وهاري:

ڪوشليا ماتا سڏڻ وجيئي ۽ لمڪ لمڪ ڪري ڀڄي وڃي ٿو. جنهن جو پار ٻڪراں شو ۽ نہ پاتو آهي، انکي ڪوشليا هٿ ڪري هٿ کان پڪڙي لي! متيء لٻال ڪوڙن سان جنهن گهر ۾ ائيدو آهي، لڏهن راجا پيار وس لئي ڪيس ڪرد ۾ وهار ٿيدو آهي.

مکڻ، ڏهي پوچن ڪندي ٿمک لڳل ڪنهن پانت.
پڇي وجي، ڪلندا رهن؛ وهي نہ ڪنهن پر شانت!

اَچل من سان پوچن ڪندي ڏهي ۽ مکڻ واھ لي لڳل ٿي ڪلندو ٻاهر هلبو ويندو آهي.

ٿيا ڪمار جڏهن پالر جٽيا پائن گر، پتا ۽ مائر.
گور گهر پڙهڻ ويا رگهوراڻي سڄي وديا ٿن جهٽ پرائي.

سڀئي ٻالو جڏهن ڪمار اوسٿا ۾ آيا تڏهن انهن کي جٽيا پاتا ويا. گروڪل رروديا پڙهڻ ويا ۽ ٿوري لي وقت ۾ اها سموري پراپت ڪري ورتائون.

وشوَ پالنا ڪري ٿو جو 'ڀرت' سونهي نالو تنهن جو

نانءُ ڳڏي ٿين دشمن ناس 'شترگهن' نالو تنهنجو خاص.

جو وشو جي پالنا ڪري ٿو تنهنجو نالو ڀرت ٿو سونهي. جنهنجي نالي ونڻ سان دشمن ناس ٿيندا آهن تنهنجو ويدن ۾ به نالو شترگهن ڄاڻايل آهي.

گڻن ڌام ۽ رام پريه جڳ ساري آڌار.

نانءُ وسشٽ تنهنجو رکيو 'لڇمڻ' دل اُدار.

جو سڀني لڇڻن جو گهر ۽ سري رامچندر جو پيارو ۽ ساري جڳ جو آڌار آهي، تنهنجو نالو 'لڇمڻ' رکيو.

نانءُ ڌري گرو ڪيو ويچار ويد تٿوَ پٽ تنهنجا چار.

ڌنُ منين جو شوَ جا پران ٻال ڪريڙا ڀڳتي ڄاڻ.

شري وسشٽ ويچار ڪري نالا ته ٻالڪن جا رکيا ۽ راجا کي ٻڌائين ته اي راجن، تنهنجا چارئي پٽ ويدن جا تٿو آهن ۽ شوَ جا پران آهن. انهن ته سندن ٻال ڪريڙا جي ڀڳتيءَ کي ئي سک سمجهيو آهي.

ٻالڪپڻ کان رام سان پيار لڇمڻ رام چرن نهار

ڀرت شترگهن، ڀائر ٻئي رهن سيوڪ ٿي تلسي سيئي.

پنهنجو ڀاءُ ۽ سڄڻ سمجهي ٻالڪپڻ کان لڇمڻ جو رام سان نينهن لڳو. ڀرت شترگهن ٻه ڄڻ سندس سيواڌاري هئا.

گورو شيام ٻئي سندر لڪائن مستڪ مائر تلڪ لڳائن!

چارئي شيل، روپ، گڻ ڌام وڌي سڀن کان تڏهن به رام.

ٻئي جوڙيون سندر، شيام ۽ گوري رنگ جون، اهڙيون ته هيون جو ماڻهون جي نظر کان بچڻ لاءِ مستڪ تي ڪارا تلڪ لڳائينديون هيون. چارئي ڀائر سندرتا، شيل ۽ گڻن جا گهر هئا. ۽ رام سڀني کان وڌيڪ دلڪش هو.

باءِ ٻنل ولي رام جي اوڏو رام ڏسي ڏنو جهولي لوڏو
وري ڏنو پٽ پوڄا جاءِ ڪوشل ڇالي لڳي ڏڙڪاءِ .

دب جي ماڻل ڪوشليا رام جي وهجور آلي . الي ڏٺائين ته رام سمهيو پيو آهي! وري وڃي پوڄا جي جاءِ تي ڏٺائين ته اُتي به رام ني ويٺو آهي. اهو ڏسي ڪوشليا جي ڇاتي ڌڙڪڻ لڳي.

ڏسي ٻنهين هنڌ پنهنجو بالڪ مَتِ ڀُليل، يا قدرت مالڪ؟
ماءُ منجهيل ڏسي مشڪيو رام مَنَ وونڪ پر لڳو سنگرام .

هتي لوڙي ڪتي رام کي ڏسي سوچڻ لڳي ته اِها منهنجي ڀُل آهي يا ايشور جي قدرت آهي! سندس مَنَ کي منجهيل ڏسي مترڪا سان رام مشڪيو.

رام ڏيکاريو ڪوشليا اديت اکنڊ سروپ !
روم روم مهراج هو ڪوٽ ڪوٽ هئا ڀوُپ .

ماتا کي ڀوءِ شري رام پنهنجو اديت روپ ڏيکاريو. سندس روم روم ۾ ڪروڙين برهمانڊ هئا!

اڻ ڳڻت جت سج چنڊ تيڪ برهما، شو پڻ هئا انيڪ .
ڏٺي ڪوشليا ڀڳتِ وهاريل ڏٺا جيو جي ڀڳتيءَ تاريل .

انهن ۾ انيڪ برهما ۽ شو هئا، سج ۽ چنڊ هئا. الي ڪوشليا ڀڳتيءَ کي ڏٺو ۽ ڀڳتيءَ جا تاريل جيو به ڏٺا.

ڏٺي مايا ڀڻ پربل ڀاري هٿ جوڙي هئي بيٺي ويچاري.
ڏٺا جيو، جي مايا نچايا ڏٺي ڀڳتي جنهن جيو بچايا.

الي هن پربل مايا کي به ڀڳوان اڳيان هٿ جوڙي بيٺل ڏٺو. الي هن اهي جيو به ڏٺا جنڪي مايا نچايو هو ۽ ڀڳتيءَ وري ڪين بچايو هو.

راجا رام جي شبِ جنم جا سپ ڪرتوبہ ڪيا. برهمڻن ۽ غريبن کي سون، ڳايون، ان وغيره دان ڪيائين جو ڪوبہ غريب رهيو.

ڳل ڪيلا سڀ ٻڌي دروازن ڪري موجود سينگار جا ساڌن.
ڳُل ورڪا آڪاش مان ٿي پيي عطر ڦوهارا هٽن هڪبٽي کي!

ايوڌيا ۾ هر هنڌ دروازن کي ڳل ۽ ڪيلا ٻڌي سندر بڻايو ويو. آڪاش مان ڳلن جي ورکا پي ٿي. برهمانڊ ۾ سڀ مگن هئا.

استرين کي پي ڳالهہ نہ هئي من سينگار ڪرڻ ۾ وسريو تن!
خوشيءَ منجهان سڀ ڪلش سنبائي ويون دربار ڪٽي سڀ ڌاهي.

اوڌيءَ مهل شهر جون استريون خوشيءَ جا ڪلش ڌاهي دربار ۾ ويون. ڪين ٻاڻ سينگارڻ ۾ وسري ويو. سونن ڪلشن ۾ سڀ سڳنڌت شيون وجهي آرتي ڪرڻ لاءِ آيون.

گهر گهر ٿيا شپ سڳن سڀ هر هڪ من هُلاس.
هڪبٽي ٿي پيا رنگ هٽن ڏسجي ڪونہ اُداس!

سڄيءَ ايوڌيا جي گهر گهر ۾ شپ سڳن ٿيڻ لڳا ۽ هر ڪنهن جي من ۾ خوشي ٿي. هڪبٽي کي رنگہ پيا هٽن. ڪوبہ اداس ڪونہ هو.

ڪيڪئي سُمترا ٻنهين کي ڄاوا سندر پٽ سُشيل سهاوا.
ڌن دولت گهڻو راڄ لٽايو رياضيدانن ڳڻڻ نہ آيو!

ڪيڪئي ۽ سمترا ۾ سندر پٽ ڄڻيا. انهيءَ خوشيءَ ۾ راجا گهڻو دان ڪيو جو بيان هت ٿي نٿو سگهي!

مندرن ۾ ڏِن ويد جي واڻي سمو سگهيو نہ سِڄ سُڃاڻي!
هڪ مهنو ائين گذريو چڻ ڳاڻي ڏهايو چڻ هڪ ڏڻ!

ويـاپڪ بـرهـم سين ۽ ڏٺن ۾ سڀ کان دُور.
ڪوشليا جي پــٽ گــود سو ڪري پيو کيــل ضرور.

جو اوڳڻ، سروويا پي ۽ واڪــ دوش کان بري ۽ مايا جي پرپنچ ۾ نہ اچڻ وارو، وڏو ڀڳتن جي ڀلائيءَ لاءِ ڪوشليا جو پٽ ٿيو.

ٻانهن ڏکي ۽ ڳهڻ سينگار هٿئين هرڻ ڏند، موتين هار
ڇار ۽ بـرهم چنڊ پير نشان ڪن موهت پڻ سڀ ارڪان.

ڪوٽا زيور، ڏکيون ٻانهون، ڇاتيءَ تي، موتين سان گڏ هرڻ جي ڏندن وارو هار، برهما جي پير ۽ چنڊ جو نشان، سڀ سهڻا ٿي لڳا.

سُندر ڪَن، گلو پــڻ سندر منڙا ٻولي ٻول پيو هر هر.
چلڪن، وارَ سنواريــا ماتا ڪري ڪلول گهڻا گهر، داتا.

ڪن سندر، گلو موهيندڙ ۽ وڏو مٺا طوطيلا ٻول! ماتا جي وار سنواريا هئا سي ٻيا چمڪندا هئا.

پيلا وستر ۽ پيليون ڪنگڻيون
ٻاڙي، ڏٺي پيو ڏرڪــيءَ نهندڙيون.
شيش، ويد نہ سگهن وِستاري ڏسي سپن هروقت سنياري.

پيلا وستر ۽ پيليون ڪنگڻيون پوري نيٺي ٻالڪ ٻراريءَ تي نهندڙيون ٻالي وڏن لا. ويد ۽ ڪري ۽ سدن سندرتا جو ورڻن ڪري نہ سگهن. جن اهڙي سندرتا فقط سپني ۾ ئي ڏٺي هوندي سي ڪيئن هر وقت پيا ياد ڪندا.

ڏک، سک، واٽيءَ واچ کان پــري، نــہ واٽــي واچ
پــربـــرَ وس جنميا اچــي ٻــالڪ ٿــي ڪن ناچ!

خوش هئا. سنتن جي من ۾ چاهه هو. باغن بنين ۾ گل ٽڙيل هئا. جبان ني س
گاهه جو غاليچو وڇايل هو. سڀ ندين امرت جي ڌارا وانگر پئي وهيون.

برهما، ديو سماج سنيائي گگن نيلي ومانَ اُڏائي
ڳائن گڻ پڳوان جا ڪيئي سُرَ، گڻ، ديوَ، منش سيئي.

ان وقت برهما سان گڏ پيا ديوتائون ومانَ سنيراني، نيلي صاف آڪاش ۾
ڀڳوان جا گڻ ڳائيندا رهيا.

چڙهي ومانَن گل وسائن واجا، تال، مردنگ وڄائن.
ڪن اُستت سڀ ناگ، مُنِ، ديوَ بهُ پرڪارن پرگهٽ سيوَ.

مني ۽ آڪاش مان گلن جي ورکا ڪندا رهيا ۽ خوب نغارا وڄائيندا رهيا. رشي
مني ۽ اُستت ڪرڻ ۾ سيوا ڏيکارڻ لڳا.

ديون جهنڊ وينتي ڪري پهتا نج نج ڌام.
جنم وني آيو جڳت شيام رنگ پڳوان!

اُستت ڪري ديوتائون ٽوليون ٽاهي پنهنجي گهر پهتا ۽ ڀڳوان، جو سانوري
صورت ۾ نهايت سندر ڌارن ڪئي هئي، تنهنجي اُستت ڪرڻ لڳا.

بئي هٿ جوڙي، مُک چرنن موڙي، ڪيئن چوان اننت!
مايا گڻ گيان، رَهت ايمان، ويد پُراڻ پُننت!
ڪرتا سک ساگر، سڀ گڻ آگر، ڳائن ويد ۽ سنت!
سو مون ڪارڻ، ڪشٽ نوارڻ، پرگهٽ ٿيو شري ڪنت!

ماتا ڪوشليا هٿ جوڙي چوڻ لڳي ته اي اننت، مان تنهنجي وڏائي
ڪهڙيءَ زبان سان ڪريان؟ تون مايا کان پري، آنند جو ساگر ۽ مايا کي سڃي
روپ ۾ جاڻڻ وارو گيان سروپ آهين. تنهنجي الوڪڪ گڻن کي ويد ۽ سنت
ڳائن ٿا. جڳ ڪلياڻ خاطر تون منهنجي گرڀ مان ڄائو آهين.

مدرن ۽ وڄڻ واڄن جي ڌني لڳي رهي! وقت اهين گذرندو هليو جو جڏهن سج پنهنجو وستر ۽ هلڻ وارو آهي. سچو مهينو اهين ئي گذري ويو جيئن ته جڏهن اهو هڪ ڏينهن ٿي ڏٺو آهي.

من سنتوش سين کي آسِس، جوڙون جوڙ!
ڪاسي جو سوامي جِئي ورهين لک، ڪروڙ!

سڀني جي من ۾ آنند سمايل هو. هرڪو اها آشيرواد ڏيڻ لڳو ته شل ڪوسلداس جي سوامي، رام جي عمر وڏي ٿئي.

ڪجهه عرصو منجهه خوشيءَ گذاريو
ڏينهن رات جو پيد نِواريو.
نانءُ رکڻ جو وقت سيائي راج گهرايو ستگر گياني.

ڪجهه وقت اهين موج ۾ گذاريو. ڏينهن آهي يا رات، اها خبر ئي ڪانه رهي. راجا ٻارن جي نالن رکڻ لاءِ وسشٽ گروءَ کي گهرايو.

چرن پوڄي ڪئي بِنتي راجا نانءُ رکو، هجي مرضي جيڪا.
شُبھ، اناد، اٽل سک مول چوندس پنهنجي پُڌ انڪول.

گروءَ ديوتائن کي پوڄي راجا وينتي ڪئي ته اي سوامي، توهان کي جيڪي ليڪ لڳي سو نالو هرهڪ ٻالڪ تي رکو. رشيءَ وراڻيو ته هنن جا نالا ته ڳجهي آهن. پر مان پنهنجي بُڌيءَ موجب چوندس.

آنند سنڌ ۽ جو سک راشي جنهن مرڻ ۽ متي چوراسي.
نانءُ تنهنجو تو رام جڳائي الک، اگوچر، داهي، ناهي.

جو سک جي کاڻ، جنهن جي جهر ليڪا سان تنهن لوڪن ۾ سک سمجهي آهي، جو سڀ کي آرام ڏئي ٿو، تنهنجو نالو 'رام' سوامي ٿو. سنسار کي ڏاهڻ جي وس آهي.

راجا دل جو ڏک گروءَ سان اوريو. گروءَ راجا کي گيان سمجهايو ۽ چيو تہ
اي راجا، ڌيرج ڌر. توکي تنهين راڻين مان چار پٽ پيدا ٿيندا جي سنسار جوءِ
ڪلياڻ ڪندا ۽ جڳہ ۾ پرسڌ ٿيندا.

رشي شرنگي وسشٽ گهرايو پُتن ملڻ لءِ يگيہ ڪرايو.
وڏي آهوتي، وتي هَرِ نانءِ
اَگن پرگهٽيو، هٿ کير جو ٿانءِ!

گروءَ وسشٽ، شرنگي رشيءَ کي گهرايو ۽ پٽن ملڻ لاءِ پُترِيشٽ يگيہ
ڪرائڻ لاءِ چيو. مني‍ءَ جنهن مهل آهوتي ڏني اوڏي مهل هٿ ۾ کير جو ٿانءِ
کڻي ڪُنڊ مان اگن ديوتا پرگهٽ ٿيو!

جو ڪجهہ هرديہ وسشٽ ويچار پورو ٿئي ۽ ٿئي اُڌار.
يَتا يوگيہ پرساد ورهايو راڻين تنهين کي سو ڪارايو.

۽ چيو تہ وسشٽ مني‍ءَ جيڪو وچار رکي يگ ڪيو آهي، اهو وچار پورو
ٿيندو. هاڻي هي‍ءُ کير جو پرساد وٺو ۽ تنهين راڻين کي ورهائي کارايو.

پهرين راجا ڪوشليا گهرائي ڏنو پرساد اڌ تنهين ورهائي.
باقي اڌ ۾ پورا پاڳہ راڻين ورهايو سان اَڌراڳہ.

راجا پهريائين ڪوشليا کي گهرايو. پرساد جا پورا ٻہ ڀاڱا ڪري هڪ ڀاڱو
کيس ڏنو ۽ ٻئي اڌ کي راڻين ۾ برابر سان ورهايو.

راجا ڏنو هڪ ڀاڱہ ڪيڪئي ٻئي اَڌ، ۾ اڌ ڪريئي.
ورتو سمترا، ڪوشليا هٿان ڏنو ڪيڪئي پيو تنهنجي هٿان.

انهن ٻن حصن مان وري هڪ حصو ڪيڪئي‍ءَ کي ۽ ٻئي حصي جا ٻہ ڀاڱا
ڪري، هڪ ڀاڱو ڪيڪئي‍ءَ هٿان ۽ هڪ ڀاڱو ڪوشليا هٿان، سمترا کي ڏنو.

هار رنو، کريان کيڙي وڏائي ابوڌيا جڳ سگند ڦهلائي!
هر رائي، وٽ ڪوشليا ويئي ٻڪ ٻوڙ داسين ۽ پيئي!

اوبتو هار جي ورلئا جو آواز ٻڌي سڀ راڻيون ڪوشليا وٽ ويون. داسيون
خوشيءَ مان هيڏانهن هوڏانهن ڊوڙڻ لڳيون. سڀ ابوڌيا واسي رام جو جنم
ٻڌي خوشيءَ ۾ آوليا ٿي پيا سمائجن.

دسرت پٽ جو جنم ٻڌي پڻ هٿي اندر ۾ جنهنکي آڻ ڪٿ.
مَن خوشي بـرهمانڊ سمايـو چڏي آنـاول ڏيـرج آيـو.

پٽ جو جنم ٻڌي راجا دسرٿ آنند جي سمنڊ ۾ ٽٻيون ڏيڻ لڳو. من ۾
بلڪل گهڻو پيار هوس ۽ دانهيءَ ۾ بيحد خوشي! پٽ جي ڏسڻ لاءِ آتاول مان
اٿيا ٻاهرالس ۾ وهار ڪري، من ۾ ڌيرج آندائين.

نانءُ ٻڌي جنهن شُبِ تـلـي تو جنم ورتي گهر آيـو سو!
گهر گهر آنـند خوشي منايـو سڄي شهر کي خوب سجايو!

جنهنجي تالي ولڻا سان جيئن جو ڪلياڻ ٿيندو آهي، گهر جنم ولي آيو آهي. اهو سڄي راجا جو من بوم آنند ۾ پرجي ويو. هن حڪم
ڪري سڄي راڄ ۾ سڀ خوشيون ملايو ۽ گهرن کي سينگاريو.

وسشت گهرايو تنهن هڪدم چڏي جو آيـو سڀ گهر ڪم!
هار انوپ ڏسڻ ڪان ٻاهر روپ راس ۽ گڻ سڀ ظاهر.

راجا هڪدم وسشٽ گروءَ کي محلات ۾ گهرايو. هو برهمڻن سميت آيو.
هار اهڙو ته انوکو هو ۽ ليجرسي هو جو ڏالهس انهارڻ نه ڏکيو هو. انهيءَ سندر
هو. سندس ڪيا ٻڌا ڪير ورڻن ڪري سگهندو؟

شبِ جنم ڪرڪويه ڪري دان گئون، انُ، سون،
ڪپڙ، رتن برهمڻن ڏنا ڪريڻ رهيو جڳ ڪون!

بڌو مني، سک توهان جي ڪارڻ
ديه منش جي ڪندس مان ڌارڻ.
ڪُل سورج ۾ ڌري اوتار
ڪندس سين جو اچي اُڌار.

اي سِڌ پرشو، ديوتائو، مُنيو! مان توهان جي ڀلائيءَ لاءِ اَنر سورج ڪل ۾ اوتار ڌاري اچي سڀني جو اُڌار ڪندس.

ڪشپ آدتي تپ ڪيو تڏهن اُنهنکي مون ئي چيو:
دسرٿ ڪوشليا جا بڻي روُپ ايوڌيا راڄ رهن انوپ!

"ڪيشپ ۽ آدتي کي مان ور ڏيئي چڪو آهيان. اهي ايوڌيا ۾ دسرٿ ۽ ڪوشليا جي روپ ۾ راجا راڻي ٿي رهن ٿا.

تنهجي گهر ۾ جنم کي ڌاري ايندا سين پڻ پائر چاري!
پرم شڪتي پڻ ديه کي ڌاري نارد وچن سيئي ساڪاري.

رگهونش ۾ چئن اَنر پائرن جو جنم ٿيندو. نارد جا وچن سچا ڪري پرم شڪتيءَ سان گڏ ڌرتيءَ تي پرگهٽ ٿيندس.

"ڌرتيءَ تان سڄو بار هٽائي نربئتا سڀي پوم ٿيلائي."
نريا هردا تن بڌي نڀ واڻي ڪئي ڪرپا پريو پرد سياڻي.
برهما وچن جڏهن سمجهايو تڏهن وشواس ڌرن کي آيو.

پرٿويءَ جو سڄو بار لاهيندس. اي ديوتائو، بي خوف رهو. ديوتا اها آڪاش واڻي ٻڌي ڏاڍو خوش ٿيا. برهما پوءِ پرٿويءَ کي سمجهايو تڏهن کيس اعتبار آيو.

ديون کي هيءَ سکيا ڏئي ويو برهما نج ڌام.
باندر روپ ڌاري رهو سيو ڪريو سري رام.

گريولڪيون ٿيون ان پر راڻيون
دل ۾ خوش ٿيون سشيل سياڻيون .
پرپ جنهن ڏينهن کان گريپ ۾ آيو لوڪ سڄي سڪر سمپت ڇايو.

اهڙيءَ طرح سڀ راڻيون گربوليون ٿيون ۽ ڪين ڏاڍي خوشي ٿي. جنهن ڏينهن کان پربو گرڀ ۾ آيو، تنهن ڏينهن کان ولي پرلويءَ ۾ سک سمپتي آئي ۽ جوڳرد ماڻهن ۾ خوشي جاڳڻي وئي.

وڏون محل سڀ شيل سجان هر شيءِ ڀڪي سوڀيا ساڻ.
هڪ ڏينهن نيت سڀ شڀ آيو جنهن سڄو سنسار ڀڪايو.

سوڀيا، شيل، ليڇ ۽ گڻن جي کاڻ ٿيڻي راڻيون پنهنجي پنهنجي محل ۾ رهن. آخر اهو شڀ وقت به آيو، جڏهن رام جنم ورتو.

جوگيه لگن، گرهه، وار، تٿ سڀئي ٿيا انڪول
لوڪ سڄو سڪلڌت ٿيو رام جنم سک مول.

جوگيه لگن، وار، تٿ، سڀئي ليڪ ملي آيا ۽ سک جي کاڻ شري رامچندر جو جنم ٿيو.

نومي تٿ ۽ چيت مهينو سرد نه گرمي وقت هو ڏيمو.
لوڪ سڄو هو منجهه آرام ايڇت نڪيتر شڪل پڪ چاڻ.

جيت مهيني جي نومي تٿ، شڪل پڪ، ايڇت نڪيتر ۾ سڀ ڀون جو، جڏهن نه گهڻي گرمي هئي ۽ نه سردي. ماڻهن جي آرام جو وقت هو.

سيتل، مند، سگند هوائون سنتن، ديون خوشيون منايون.
گل ٽڙيا ۽ بوند ڦوهارا نديون وهن جيئن امرت ڌارا.

نڌي سڀ ٿڌي هئي ۽ خوشبودار هوا گهلي رهي هئي. سڀ ديوتا لوڪ

برهم سرسٽيءَ، جي ٽن ڌاري
رانوڻ حڪم سڀ مين نرَ ناري .
پورن پرٿويءَ تي پڙ راڄ هيٺ حڪم سڀ جيئ، سماج!

ڌرتيءَ جا رچيل سڀ جيو رانوڻ جي حڪم موجب هلندا هئا. سڀ سنڌس زبردست هئا ۽ خوف هيٺ رهندا هئا.

پيهر روپ سڀ جوڌا پاپي ڌسي ڏکن سڀ ديوپرتاپي.
ڌرتيءَ تي جي جيو سمايا مايا رچي، ٽن سڀ ڏکايا.

سڀ دئيت خوفناڪ ۽ ديوتائن کي دک ڏيندڙ هئا. مايا رچي انيڪ روپ ڌاريندا هئا. چوڌاري ڌهڪاءُ ڦهلائيندا هئا.

جنهن وِڌ ڌرم نشاني دور ڪرڻ اُهي ڪم دئيت ضرور.
هند ڌسن جنهن گئو برهمڻ سجو ڏئي باهم ساڙن اڳڻ .

ڌرم جي پاڙ پٽڻ ۽ ويدن خلاف ڪم ڪرڻ لڳا. جتي گئو برهمڻ ڌسندا هئا. اتا جاءِ تي ساڙي ڇڏيندا هئا.

شڀ ڪرم ڪٿ ڪري نہ ڪوئي
يگتي، دان، يگ الوپ سيئي .
سُپني ۾ نڪا ويد جي واڻي پرشت ڪيا سڀ اُهي پراڻي.

چڱا ڪم ڪتي بہ ڪي نہ سگهندا هئا. گئو ۽ برهمڻ کي ڪير بہ ڪونہ ...ندو هو. يگتي، يگ ۽ دان جو تہ نالو بہ نہ بڌبو هو. ويدن جو نالو تہ ڪنهن سپني ۾ بہ ونڻ نہ ايندو هو. ويد پاڻي سڀ برشت ڪري ڇڏيا هئا.

جتهن وهنوارهجي بس اهڙو ڌرم نشان سو ڌسندو ڪيڙو؟
هر هند ڌسندي ڌرم جي هاڃي
ڪري پڪار "ڏِڪ انترِيامي ."

ديوتائن کي سمجهائي برهما پنهنجي لوڪ هليو ويو. ڪين چيائين ته توهين
باندر ٿي وڃي ڌرتيءَ تي ڀڳوان جي سيوا ڪريو.

باندر ديهه ڌري سڀ چارا نـروپم جهنگ، پهاڙ سمايا .
وڻ، پٿر، نَنهن تنهين هٿيارا! نظر سندن هئي منجهه اوتارا!
جدا جدا تن جاءِ وسائي ڪشت سميه بس منجهون يڪتائي.

اراويءَ تي سڀ ديوتائون باندرن جو جنم وٺي ڀرگهٽ ليا. سندن شڪتي
اڻمڻي. سڀ وير هئا. وڻ ۽ پٿر ۽ هٿن پيرن جا ننهن سندن هٿيار هئا. هو
ڀڳوان جي اوتار جي راهه اپارڻ لڳا ۽ جبلن ۽ جهنگ ڳاهي رهڻ لڳا.

سريشٽ، سشيل، يڳت، ڪٿوان، ڌرم ڌريندر ۽ ٻڌيمان ·
رگهو ونشي مڻ دسرٿ راجا اُڌ پُريءَ ۾ ڪري شُپ ڪاجا.

اوڌيا جي بولڻ لڳريءَ ۾ سريشٽ راجا دسرٿ ليو. هو ڌرماتما ۽ گڻوان
هو. سندس من سدائين ڀڳوان ۾ لڳل هو.

ڪوشليا جان پيون هُيون راڻيون پڻ سُشيل ·
پَتِ وانگر سي ڌرم وڪيون سَندر، رهت رَسِيل.

هنڪي پرم پوترتا ڪوشليا ۽ پيون ٻه راڻيون هيون. اهي ته پتيءَ وانگر
سهل هيون ۽ هڪٻئي سان پريم هون.

هڪ ڏينهن راجا ٿيو اوني پُٽ سنتان گهر منهنجي ڪونهي!
گرگهر ويو تنهن مهل تتڪال نِمر ٻٽي ڪئي ونيه مَهيال ·

هڪ ڏينهن راجا کي اچي ڳڻتيءَ وراتو جو ڪيس پٽ جو سنتان ڪونه هو!
هو اڪدم پنهنجي گروءَ جي گهر ويو ۽ لماڻو ٿيجي وينتي ڪيائين.

گرُ سان اوري دل جي ويدن گروءَ چيو: دڪ آگياني ڪن
ديرج ڌر پٽ ٿيندءَ چار پرسڌ جڳ ۾، ٻَلُ تنهين اپار!

دئيت سڀ چاڻن روپ مٽائڻ سِکيا نہ سپني ڏرم نباهڻ
سيا ڏسي هڪ ڏينهن ڏهيسر ڪٽنبي، ڀاڻي چِينا ڪيڻ

سيٺي دئيت مرضيءَ موجب روپ ڌارڻ ڪري سگهندا هئا ۽ ماڻا رچڻ ۾ ٻہ ڏاڍا چتر ۽ هوشيار هئا. ديا ۽ پيار ڇا کي چئبو آهي تنهن جي کين خبر ڪانہ هئي. هڪ ڏينهن، جڏهن راوڻ پنهنجي سيا ۾ ويو ۽ پنهنجا پٽ ۽ پوٽا ۽ ٻيو پروار ڏٺائين ۽ سي ٻہ شيشهن برابر.

پٽ هيڏا، پيا هيڏا نياڻي ڳڻي سگهي سڀ ڪونہ ڪو ڀائي!
ڏسي دَل راوڻ هوش وڃايو
مَنجهہ اهنڪار پڻ هيئڻ فرمايو.

هيترا پٽ ۽ هيترا ڪٽنبي، هيترا نياڻي ۽ هيڏي سٺا ڏسي ڪروڌي راوڻ اهنڪار ۾ پرجي چوڻ لڳو:

دشمن منهنجا ديو سڀ آهن همت نہ سامهون اچڻ جي پائڻن.
سمجهي وير، ڏکن سڀ مونکان
لڪا پُٽن بس مونسان وڙهڻ ڪان!

اي راڪس ڳڻو، ٻڌو: ديوتا منهنجا ويري آهن، پر سامهون اچڻ جي منجهن همت ڪانهي. مونکي مها پلوان شترو سمجهي، پڄي ويندا آهن. لڪل رهندا آهن.

ٽن مرڻ هڪ ريت سان ٿيندو ٻگڙي يگ جي اماي ويندو.
هوُن ڪرن ۽ ڪرن پرساد ڀرشٽ ڪريو، ڪن اُهي سراڌ!

اُنهن جو مرڻ هڪڙيءَ طرح ٿيندو آهي. جتي ٻرهمڻ هوُن، يگ يا برهم ڀوڄ ڏسو، اُتي وڃي اهو ڀرشٽ ڪريو!

هيبتناڪ وڏو آواز اڀريو، لنڪا جي راڪاسن کي سمجهه نه آئي ته ڇا ٿيو! ڌرم جي
ماتا ڌرتي ڌڻي کي پڪارڻ لڳي ته "اي انترياميءَ، منهنجي رک، اچ."

ڌرتي ڌاري گئو روپ، ٻانهون جنهن جي ڌرم لڳائي.
حال ڪري ڪيو، اتي وڃي رودن
راڻي ڌپ ڪان پڌرو نه پڻ ڪن.

پوءِ ڌرتيءَ تو جو روپ ڌاري اتي وئي جتي ديوتائون
۽ رشي منيءَ وڃي ويچار ڪري ۽ ڳئو جو روپ ڌاري ڌرتي الي وئي جتي ديوتائون
۽ رشي منيءَ رهندا هئا. روئي وڃي ڪين حال ٻڌايائين. افسوس، جو راڻي جي
ڌپ کان ڪنهن به سڌس داتن جو داد نه ڪيو.

مُني رشي، ۽ گندرو هرشي گڏ هليا پڻ شهر جا لوڪ.
گئو تن ڌاري، ڌرن ويچاري دکي پڌل منجهه شوڪ.
برهم سڀ جاڻو، حال سڄاڻو وس نه منهنجي آ پاڻي!
جنهن لون داسي، سو ابناشي ٿيندو نيٺ سهائي!

لڌهن ديوتا، مني ۽ گندرو سڀ گڏجي برهم لوڪ ۾ ويا. انهن سان ڌرتي
۾ تنهن وقت ۾ گڏجي وئي. برهما سڀ حال جاڻي ورتو. پر ٻاڪهه سندس وس
کان ٻاهر هئي. پرڀوءِ جنهنجي داسي آهي، اهوئي سڀني جو ڪلياڻ ڪندو.

ڌرتي، ڪر من ڌيرَ برهما چيو پرڀ ڌيان ڌري.
جاڻي جڳ جي پيڙ پرڀو وپتا سَمي.

برهما پڪراهه هر سمرڻ ڪري چيو ته اي پرلوي، ڌيرج ڪر. پڪوان سڀني
جي دک کي جاڻي ٿو. هو سڀني جي سنڪٽ کي دور ڪندو.

ڌسي سمو، پوءِ مَني وڃن پرپل سنيهه.
نپ واڻي ٿي گنڀير پڻ "آنند" بنا سنديهه.

لڌهن ديوتائن، منين ۽ خود برلوءِ جي حالت ڏسي ۽ سندن وهنتي ٻڌي
آڪاش واڻي ٿي.

ننهين ڏيئي وَر پريو سڏايو خوش ٿيندو هرڪو گهر آيو
'ميم' ڪنيا جنهن نانءُ مندودري
هئي جا بلڪل نازڪ سندري.

ننهن کي وَر ڏيئي ٻار ٻهڄي ارڪ سڏايو. ٿيئي ٻار ۽ گهرن ويا. ميم
دئيت جي ڪنيا مندودري ڏاڍي سندر هئي.

ميم سا راوڻ ڏني پرڻائي پٽ راڻي چڙهي راوڻ ٻڌائي.
سندر نار پائي سک پائو ٻارن جو پڻ جوڙيو ناٿو.

ميم دئيس اها ڪنيا راوڻ سان پرڻائي، جنهن کيس پٽ راڻي ڪيو. هو
سندر ۽ ڪٽوان هئي. راوڻ ٻن ٻارن کي ۽ پرڻايو.

گِر ترڪوٽ سمنڊ ۾ شاهي ميم دانو اُت نگري ٻڌائي
مندر، ڪوٽ ۽ گهر، بازاريون
مٽيون رتن جڙي خوب سينگاريون.

سمنڊ ۾ ترڪوٽ جبل، جو وڏو ۽ رمڻيڪ آهي، اُتي ميم دانو شهر ٻڌايو
۽ انکي هيرن ۽ جواهرن سان سينگاريو.

ٻوڳوتي پرِ ناڳن وستي اِندر پُري جيئن امراوتي.
تنڪان وَڌ رمڻيڪ اُت ٻنڪا جڳم پرسڌ ٿي نالي لنڪا.

جيئن ناڳن جي راجا جي راجڌاني ڀوڳولي پُري، اندر جي راجڌاني
امراولي سندر هيون تيئن هي ۽ اُنهن کان وڌيڪ سندر ۽ پرسڌ سون جي نگري
راوڻ جي راجڌاني لنڪا پرسڌ ٿي.

ڪاهي سمنڊ اڳاڌ پڻ چؤڌاري کي ڪوٽ!
سون وَرن سُندر لڳي چڙهي جيئن گهوڙيءَ گهوٽ.

ان طرح ھُوَ بـڪ مري شرن ۾ ايندا نيت.
ماريان يا جند دان ڏيان رھن اسان ھت ھيت!

اھڙيءَ طرح ھو ڪمزور ٿي پوندا ۽ پيش پوندا. پوءِ جي مخالفت ڪندا ته ڪين ماري ڇڏيندس. اُھي رھن نه پيا رھن.

ميگهناد کي پوءِ گهرايو "وير پاءِ رک" ائين سمجهايو.
"ھجن جي ديوتا اگر بهادر وڃهُ ملڻ کي لڙڻ لءِ آڏر.

راوڻ پوءِ ميگهناد کي گهرايو ۽ کيس ديوتائن سان وير پاءِ رکڻ جي سکيا ڏني. جيڪي ديوتا بهادر آھن ۽ کين لڙڻ جو شوق آھي.

قيد ڪري تن ھت توُن آڻ
"ڪندس ائين، سچ، پتا توُن چاڻ."
ٻڌي رھيا سڀ ويـرآمير ڪٽي ڪـدا گهـر ويـو آڏيـر.

انهيڪي قيد ڪري ھت وٺي آچ. ميگهناد پيءُ جو حڪم اکين تي رکيو. سڀني کي اھو حڪم ڏيئي لڪڙو گهر ھليو ويو.

ھلي جي راوڻ ڏڏي پيئي ڏرکي،
ٻولي، ڪرپ ڪِرن گرپيتي.
راوڻ ناںءُ ٻڌي سڀ ديو ٿيا وڃي سڀ سميرو سيو.

راوڻ ھلندو ھو ته ڌرتي جڻ ڏڏلدي ھئي ۽ ڪالهائيندو ھو ته گرڀوتين ناريون جا گرڀ ڪري پوندا ھئا. ديوتائون ته سميروءَ ۾ وڃي لڪا.

سج، چنڊ، ڪِنر ۽ ديو انسان جيئن ڪندو گل، راوڻ چاڻ.
ڌرتيءَ جو ھر جيو ستايو راوڻ نانءُ سچو ملڪ تپايو.

راوڻ ھر انسان، ديوتا، ڪنر، سورج، چنڊ، مطلب ته سڄي سنسار ۾ ھندي مثل ھو ۽ سڀڪنهن کي ستائيندو رھيو.

ڪيو وقت پئي رانوڻ راڄ دئيت ٿيو جو ساڻ سماج
ڏهه سِرَ جنهنکي ويهه ٿيون ٻانهون
خوفناڪ جيئن وڏيون ٻلائون.

اهوئي راجا وقت گذرڻ تي ڏهن سرن ۽ ويهن ٻانهن سان پرسد رانوڻ پيدا ٿيو.

ڀاءُ ننڍو ارموڏن نانءُ ڪمپ ڪرڻ پرسد هر ٿانءِ.
ڌرم رُچي جو هيو وزير ماءُ لڳيءَ مان ڄائو سُڌير!

راجا جو ننڍو ڀاءُ ارموڏن، ٻل جي ڪاڻ ڪنب ڪرڻ ٿيو. وزير ڌرم رُچي ماتيلي ماءُ مان ڄاول ڀاءُ ٿيو.

نانءُ ويڀيشڻ تنهن جگهه ڄاتو گيان وان هَرِ ڀڳت سڃاتو.
پٽ سندس پڻ مها ٻلوان هئا دئيت، پر پڙهيل پراڻ!

اُنهيءَ جو نالو ويڀيشڻ هو. هوُ ٻيءَ ماءُ مان ڄاول هو پر ٻيءَ ساڳيو هون، هوُ وشنوءَ جو پرم ڀڳت هو. سندس سڀ پٽ ۽ سيوڪ مها ٻلوان راڪس ٿيا.

سگهن جي ڌاري روپ انيڪ نِردئي، ڪوٽا، ٻنا وويڪ.
ڪٽل، ڀينڪر دکهه ڏيندڙ، نيچ چوڻ کان ٻاهر سيئي مليڇ.

اهي راڪس پنهنجي مرضيءَ سان روپ ڌاري سگهندا هئا. وويڪ ۽ اصل ڪونه هون. خطرناڪ، ڪوٽا، نردئي، هتيارا ۽ سنسار کي دکي ڪندڙ هئا. اهڙا خطرناڪ هئا جو بيان ڪري تي نٿو سگهجي!

ڪٺن تپسيا، بيان کان ٻاهر ڏسي، اڳيان ٿيو برهما ظاهر.
گهري ورُ جيڪو چاهيو گهٽوئي ٻونڪي پيارا آهيو.

نهين پاڻن انيڪ طرح سان ڪٺن تپسيا ڪئي. اها اهڙي ۽ ڪٺن هئي

لنکا جي چوڌاري سولي جو ۽ مٿس چڙهائي ڪرڻ هو. اوڏهي هڪ ڪاهي
۽ چوڌاري سمنڊ. مطلب ته اهاهو سمنڊ هو.

نگر گهمي سو ڏٺو ڏهيسر خوش ڏاڍو ٿيو من ۾ هيڪر.
سُندر، سهڄ، اکير، انوماني راوڻ بڻايو ڪٺي راڄڌاني.

راوڻ اهو شهر گهمي خوش ٿيو. اهو سندر هو، اهو انومان ڪري ۽ وڏو
ڏسي الڪي راڄڌاني بڻايائين.

جو جنهن لائق گهر تنهن ڏيئي سُکي ڪيا پڻ دئيت سپيئي.
ڪبير ڪي جيتيو پڻ هڪوار پشپ ڪومان ڪسيو تنهن وار!

هڪ گهر جنهنجي لائق هو سو تنهنکي ڏيئي راکسن کي سکي ڪيائين.
راوڻ ڪبير کي جيتي هن کان پشپ ڪومان به ڦري ورتو!

سک، سنتان، ڌن دولت جالي وڌندي وئي پڻ روز روز ڏاڍي.
لوڀ ۽ ڪي جيئن لالچ گهيري چڙهيو تيئن راوڻ من ڦيري.

سک، سنتان، ڌن، سهانڪ ۽ سڀنا روز به روز وڌندي رهي ۽ راوڻ جو
من به وڌيو لوڀ ۾ وڌيڪ لاسندو.

ات پاوان ڪنپ ڪرڻ پراڻا چٽيو نه جوڌو بيو جڳ، ماٺا.
سڀجي چه مهنا مڌ پان آهار ڏسي جاڳيو تنهن، ڏڪي سنسار!

ڪمڀ ڪرڻ سمان جڳ ۾ بيو جوڌو ڪونه هو. هو شراب پي ڇه مهنا ننڊ
ڪندو هو. وري جڏهن جاڳندو هو ته سنسار ۾ ڀؤ ڦهلجي ويندو هو.

ميگهناد پت راوڻ ادل جڳ جوڌن ۾ نمبر اول !
جيت ڪري جو منجهه لڙائي انڊر ڏڪي ديولوڪ سدائي.

راوڻ جو وڏو پٽ ميگهناد هو. سنسار جي جوڌن ۾ اول نمبر هو. هن
جي ڊپ کان ديولوڪ ۾ انڊر به ڏڪندو هو!

انهيءَ رسوئيءَ ۾ برهمڻ جو ماس پيل آهي. نه کائو. سڀ برهمڻ آڪاش
واڻيءَ تي وشواس ڪري اٿي کڙا ٿيا. هونهار وس راجا هڪ لفظ به پنهنجي
بچاءَ ۾ چئي نه سگهيو.

ڏنو برهمڻ ڪروڌ وس اهڙو اُگر سراپ.
دئيت وچي ٿيءُ ڪٽنب سان ۽ پڻ سهه سنتاپ.

برهمڻن ڪجهه سوچ نه ڪئي. ڪروڌ ۾ ڀرجي هنن سراپ ڏنو ته: ”اي
راجا، تون ڪٽنب سميت راڪس ٿيءُ.“

ڪتري ٿي تو برهم گهرايا پرشٽ ڪري ٿي نشٽ ڪرايا.
رکي ورنو ڀريپ ڌرم سين جو ناس ٿئي بس ڪٽنب ئي تنهنجو.

تو ڪتري ٿي، برهمڻن کي ناس ڪرڻ لاءِ ڪٽنب سميت ڪين گهرايو.
ايشور رکيا ڪئي. تون ڪٽنب سميت دئيت ٿيءُ.

سال اندر ٿيءُ نشٽ ئي راج جل داتا ۽ سڀجي سماج.“
چڪت ٿيو هوُ ٻڌي سراپ نپ واڻي ٿي تنهن پرتاپ:

”هڪ سال اندر تنهنجو ناس ٿئي ۽ ونش ۾ ڪوبه پاڻي ڏيڻ وارو نه رهي.“
راجا سراپ ٻڌي وياڪل ٿيو. وري آڪاش واڻي ٿي:

برهم سراپ ڏنو ڪٿ سو راجا جو ڪو دوش نه هو.
سڀ حيرت پيو برهمڻ راڄ راجا ويو، جِت رڌو هو ڪاڄ.

”اي برهمڻو، توهان ٻنا ويچار جي سراپ ڏنو آهي. هن پاپ ۾ راجا جو
ت نه هو.“ آڪاش واڻي ٻڌي سڀ برهمڻ حيران ٿي ويا. جتي رسوئي ٺهي
، راجا انهيءَ هنڌ ويو.

جيون جو ٻيان لئي نڪو سگهي. برهما اتا لهسيا ڏسي ڏاڍو پرسن ٿيو. ڪين من
مانسو ڙ ر تيرڻ لاءِ چيائين.

ڪَرجوڙي ڪلي بنتي راوڻ سمجهي جيڪا سُندر سُهاوڻ.
بالدر ۽ پڻ منش بنا، جو مارڻ چاهي، ماري خود سو!

راوڻ هٿ جوڙي وينتي ڪئي ته انسان ۽ بالدر، انهن بن جالين ڪانسواءِ
مونکي ڪير به ماري نه سگهي.

گهور ڪري تپ ڪيو تنو راضي
پگهتِ تنهنجي ڪي وجهي ناراضي:
"الين ڻلي" بس چيو پڳوان ڪنڀ ڪرڻ ٿيو ڏسي حيران.

ڀڳوان چيو ته تو تمام گهور تپسيا ڪئي آهي. مان توتي راضي آهيان.
"اسم ليدو" چئي، ٻيءِ وري ڀڳوان ڪنڀ ڪرڻ وٽ آيو ۽ ڪيس ڏسي حيران
ٿي ويو!

ڏِسُت ڪندو جي روز آهار چڏي ڪُنڀائي آنَ انبار!
ٻڌِ ڦيري تنهن سرسوتي پيچي
گهريا "ڇه مهينا مونکي ننڊ ڏي!"

ڀڳوان سوچيو ته جي هيءُ دشت روزانو آهار ڪندو ته سنسار جي جيون لاءِ
ڪاڏو ڪتال ايندو! تنهڪري ونس سرسوتيءَ کي موڪلي سندس ٻڌ ڦيرائي
ڇڏي. هن گهريو ته "مونکي ڇه مهينا ننڊ اچي ۽ ڇه مهينا جاڳان."

ويو وڀيشڻ وٽ وري پگهتِ ڏسي ڀڳوان.
"ڏيان چرن سري رام جو" مِلي اهو وردان.

ڀڳوان ٻيءِ وڀيشڻ وٽ ويو ۽ وردان لاءِ کيس چيائين. هن گهريو ته مونکي
شري رامچندر جي چرڻن جو ڌيان گهرجي.

گھوڙو، راجا سهيل جيتن ديت پوڇايا پَل نيئن.
راجا، پڙ راڻي ٽياي ٻڌي گھوڙي کي منجھه ڇبياي.

راجا ۽ گھوڙو، ٻئي سهيل، راڻو واهه گھر ٻھتا. راجا کي راڻي جي ٻار ۽ گھوڙي کي ڇبياي ۽ ٻھچالي آيو!

پروهت راجا جو ڪٽي ديت ڏيٽي سنتاپ.
پربت کندرا ۾ رکيو مايا جي پرتاپ.

راجا جي پروهت کي پنهنجي گھر ڪٽي واو ۽ مايا ڪري هن جي ٻاڌي ڪري ورتي. ڪيس جبل جي هڪ ڪندار ۾ بند ڪري ڇڏيائو.

ڪيل انهيءَ پر سڄو سميٽي سيجه پروهت جي ٽي ليٽي.
نرپ جاڳيو، گھر ڏسي حيران مَنِ مايا جي ڪيو نـدان!

پاڻا پروهت جو روپ ڌاري وڃي سندس پلنگ تي سمهيو. راجا پاڻ پرڀات سوير ولي جاڳيو، پنهنجو گھر ڏسي حيرت ۾ پئجي ويو.

ڏٺو رعيت جڏهن راجا آيو هر گھر بس آنند ڇايو.
ڏٺو پروهت راجا جيئن ڪپٽ مني پيو ياد تيئن.

راجا کي محلاس ۾ ڏسي گھر گھر ۾ خوشي ڇائجي وئي. پروهت کي راجا کي ڪپٽي منيءَ جي ياد آئي.

يڪ سر ڪذرن ڏينهن ۽ راتيون
ٽري اڃن مَن ڪپٽ جون ڳالھيون.
سمو ڏسي نڳـ، پروهت آيـو ڪري اڪيلو راز ٻڌايو.

راجا جا اهي ٽي ڏينهن ٽن ڳڪن والکر گذريا. راجا جو ڌيان ڪپٽ مني ۽ ايڏ اهو ڪهڻي مني آيو. راجا کي اڪيلائپ ۾ سڄو راز ٻڌايائين.

ڏٺو نہ پروهت نکي رسوئي دل دکم کان پيو راجا روئي.
برهمڻن کي سوکتا ہڏالي رنو گھٹو، ڪريو هوش وڃائي.

اي ڏ اکر بروهت هو ؛ ڏ رسوئي! راجا ڏاڍو دکي ٿيو. هن سڄي وار تا برهمڻ کي ہڏالي. راجا بيهوش ٿي ڪري پيو.

هوشيار نہ مٿي اصل ڪوڙي دوش نہ ڪو.
گھور سراپ برهمڻن ڏنل ٽري نہ، ٽاري ڪو.

برهمڻ چيو ڏ اي راجا، ڪوڙي ڏيهڙو قصور ڪري هو ڏ ہ هوشيار اصل ڏ ٽرندي آهي. برهم سراپ ڪڏهن آهي. اهو اصل ڪين ٽرندو.

اصل پروهت گهر پهچائي ڪال ڪيتُ ڇڏيو منيءَ ہڏائي.
چنيون لکي ٽنهن نرپ گهرايا پان پٽيءَ جي نگر چڙهايا.

ڪال ڪيتو راڪس اصل پروهت کي گهر پهتو ڪيو. هن اها خبر ڪمت منيءَ کي ڏني. انهيءَ دشت روي سڀني راجائن کي خط لکيا ؛ اها خبر ڏني. اهي سڀ هارايل راجائون ٿان پرتاپ ٿي کاهي اچن، هن الين ہ ڪين لکيو.

ويا گهيري بس شهرکي شترو پاڻ سميت ڪن ماريو گهيرو!
لڙيا لڙائي خوب سُجان پيان پرتاپ ارموڏن نام.

سڀئي راجائون ٿان پرتاپ جي شهر کي گهيرو ڪري ويا. راجا پاڻ سميت لڙائيءَ ۾ مارجي ويو.

ست ڪيتو کل بچيو نہ ڪو پلا سراپ ٽلي ڪوڙو ڇو؟
نتم ڪري، جيہ ناد وڄائي راجا پنهنجا نگر اڏائي.

راجا سڀ ڪنترجي کل مان ڪير ہ نہ بچيو. سراپ ڪيئن ڀلا ڪوڙو ٿيندو؟ سڀ راجائن جيہ ڪري پنهنجي پنهنجي گهر ويا ؛ اُتي پنهنجا نگر اڏايائون.

بي هڪ ڳالهه ٻه ٻڌي ڇڏ. مان تنهنجي گهر تنهنجو ٻروهت ٿي رهندس ۽ تنهنجو ٻروهت وري هت ايندو. اِهو سڀ ڪجهه مايا جي ٻل ڪري ٿيندو.

تپ ٻل سان هتِ ڪيس گهرايان ڪم پنهنجي ۾ ڪيس رنڀايان.
ڏاري ويسُ اُنهيءَ جو رهندس
گهر تنهنجي، مان ڪشٽ هيءَ سهندس.

هنڪي تپ جي ٻل سان هت گهرائي پنهنجي ڪم لڳائيندس ۽ مان انهيءَ جي ويس ۾ هڪ سال لاءِ ٻروهت ٿي رهندس.

سهو وڃي ۽ ڪريو آرام گذري رات آ گهڻي ٿام.
"تپ ٻل سان تون گهوڙي ساڻ گهر پهتا" بس اِئين تون ڄاڻ.

رات گهڻي گذري آهي، هاڻي وڃي آرام ڪريو. تپ ٻل سان سميل، گهوڙي سميت ٿي توکي تنهنجي گهر پهچائيندس.

مڃي حڪم هو سيڄ پڌاريو ننڊ گهري ۾ سمو گذاريو.
سمهي پلاڻن ڪپٽ ڪيئن؟ چورُ اندر ۾ جَلي جيئن.

راجا ته منيءَ جي آگيا پائي وڃي سمهيو. ڪيس گهري ننڊ اچي ويئي. ٻر ڪپٽي منيءَ کي ننڊ ڪيئن اچي. چور جيان پٽي اندر ۾ جليو.

ڏئيت اُتي ڪال ڪيتو آيو ٿي سوئر جنهن نرپ پٽڪايو.
پريم مترتا منيءَ جي جنهن سان
پُڇي ڪپٽ ۾ ڪونه پيو تنهن سان.

راجا ويو ته ڪال ڪيتو راڪس ڪپٽ منيءَ وٽ آيو جنهن سوئر ويس ۾ راجا کي بن ۾ پٽڪايو هو. هو ڏايو ڪپٽي هو.

پُٽ سؤ، ڏهه ڀائر جنهن جا رشين منين کي ڪشٽ هٿا ڏيندا.
هٿا اڳيئي جي راجا ماري اِئين سنتن جا ڪشٽ نواري.

خوش ٿيو ستگر گهر ڏسي سمجهو کين اگيان!
برهمڻ نوتيا لک تنهين پوڇيا هريءَ سمان .

گروءَ کي گهر ڏسي راجا ڏاڍو خوش ٿيو. پر وس نه هوئي. هن ٿورن ئي لک برهمڻ کڻي ڇاڻ وٺ سڏايا.

رس ڇهه ۽ چار قسم بڻائي رکي رسوئي ڪپٽي نناهي .
وڏو مصالح رس دالک جو ڳڻي سگهي نه تنهن ڳڻ ڪو .

نقلي بروهمڻ رسوئي ناهي، جنهن ۾ ڇهن قسمن جا رس کٽو، مٺو، ڪڙو، لوڻالو، لکو ۽ ڪسارو ۽ چئن قسمن جو کاڄ جو سامان چبڻ جوڳو، ڪاڻڻ جوڳو، چٽڻ جوڳو ۽ چوسڻ جوڳو هو. اها رسوئي مايا جي ان سان ٺاهيل هئي. ان ڳالهه جو ڪم ڪنهن به نٿو سگهي.

ماس ڪرڻ، رت برهم ملايو ڪپت ڪري پڻ کاڄ سمايو .
ڪنا ڪري سي ڪاڻ رسوئي آدر سان پڻ پڪ ڏن ڏوئي .

ڪپٽي مني ان برهمڻن جو ماس ۽ برهمڻ جو رت ملائي سڀني برهمڻن کي آدر سان ڏاڍو ۽ راجا سڀني جا چرن ڌوتا .

جڏهن پرچي پائي نرپ رسوئي
تب واڻيءَ ڪيو حڪم اهوئي :
ان ابوتر جو جن ڪائي سو ڇڏي سُو ڌرم وڃائي .

راجا جڏهن رسوئي پرچڻ لڳو تڏهن آڪاش واڻي ٿي . "اي برهمڻو، اٿي وڃو. هيءَ اُن نه ڪائو، ڪائڻ سان سڙ ڌرم هليو ويندو."

ٻڌل رسوائي برهمڻ ماس اُٿيا برهمڻ ڪري وشواس .
وس پاويءَ بس راجا ٿي پيو ڪنهن ڪارڻ هڪ شبد نه اُچريو .

"ڌٽي ائين" چيو ڪپٽ مَن اندر هيءَ راز رکيج.
"ماڻ منهنجو توسان ٺيو" نه مونتي دوش نه ڏيج.

"ائين ٿيندو" چئي ڪپٽ مٿي راجا کي چيو ته منهنجي ان ٻڌائي دارون، مونسان مارڻ جو راز ڪنهن سان ٻه نه ساڃاءِ. جي سليندان تـه اهو نتيجو ڏاڍو خراب نڪرندو. اللاهه مونتي دوش نه ڏيج.

"ستيه سائين" چيو سيس نوائي پاڻ سچوئي راجا پالئي!
ڪير ڳروءَ جي ڪاوڙ ٺاري ڳُرُ ٺاري جي وڌ ٺي ماري!

راجا سِرُ جُهڪائي چيو ته ستيه آهي. ڳروءَ ۽ برهمڻ جي سراپ کان ڪير به بچائي نه سگهندو. رهڻ ڏنو آهي؟ برهمڻ جي سراپ کان ڳرو بچائي سگهي ٿو پر ڳروءَ جي سراپ

شترو سڀ ٺين ڪيئن وس چڙ اي ڪرپا نڌان!
سمجهي تو ٻــن نه ڪو پيو واهه رهي پڻ ڪانَ.

ڪنهڙي طرح برهمڻ وس ٿيندا، اهو اپاءَ ڏيا ڀالي ٻڌايو. ڏيالو، تو ڌاران منهنجو پيو ڪو مٿر ڪرنهي.

ڏکه ٺارڻ جا گهڻا وسيلا وِس مانش جي لک لک حيلا.
پــر هڪ آهي سُکم اُپــاءَ اُن بر آ پــڻ هڪ اٽڪاءَ.

اي راجا، ڏکه کي ٺارڻ جا گهڻيئي وسيلا آهن ۽ ڏيون سڏيون ماڻهون. هڪ سولو اُپاءَ آهي، پر اُن بر به هڪ ڏکيائي آهي!

مون اڏين هڪ آهي اٽڪل پرنه ويس گهرڪنهنجي باڪل.
جڏهن کان هت مان رهيوئي آهيان
گهرِ، شهر ڪنهن ويوئي نه آهيان.

ڪال ڪيتر کي ڏهہ ہالر ۽ سڙ ہت هئا جي وشين مٻن کي دک ڏيندا هئا. راما انهن سڀني کي اڳ لي ماري چڏيو هو. ۽ اهڙيءَ طرح سنتن جا ڪشٽ دور ڪيا هئا.

تنهن شتروءَ ونئي ويرُ اڳوٽو سپ پٽريو هيءَ نيچ نموني.
ٻولنهار پُـــالـيــو رانهن شترن کـي بس لڳـي ويـو داءُ.

هر اهو برائو وير ياد ڪري ڪهڻي مهيءَ سان گڏجي سوچيندو رهندو هو ۽ ڪهڻي دشمن کان وير وٺان ۽ ڪيس ناس ڪريان. هن هاڻي اهڙي اُپاءَ عمل ۾ آندو. راجا وڀچاري کي ته اها ڄاڻ ئي نه هئي.

بي ٻهچ ٺڪ جـي هجي دشمن نہ هيٺو جاڻ.
ننڍڙو، سچ چنڊ ڪشت ڏلي بَسِ ’ راهوُ‘ دکہ ڪاڻ!

دشمن لوڙي ننڍڙو ۽ ڪمزور هجي ته به انکي وڏو سمجهجي! ننڍڙو راهوُ ڏسو ته سج ۽ چنڊ کي ڪيئن ڪشٽ ڏيندو آهي، لـوڙي فقط سر ئي باقي بچيو آهي!

ڪال ڪيتو ڏسي ڦوند ۾ آيو ڪپٽي مُن تنهن گلي لڳايو.
ڳالهہ سموري متر سان اوري
دليت ہڏي چيو چيٻن کي چوري.

ڪپٽي مني دوسمه کي ڏسي خوش ليو ۽ کيس گلي کٽي لڳائين. هن سان راجا جو سمورو حال ڪيائين جو ہڏي هو خوش ليو.

وس ڪيو راجا ڪنهين بہ ياءَ عمل ڪري تو منهنجي راءِ.
سمهہ وڃي، وڃي وقت اجايو بنا دوا پريو روڳہ مِٽايو.

اي دوسمه، تو منهنجي وڌ لي عمل ڪري راجا پان پرتاپ کي وس ڪيو آهي. هاڻي جيتا ہڏي وڃي سمهہ ڳوان ہنا دوا جي اسان جي دل جو روڳ اورسه ڪيو آهي.

منهنجو نالو اِڪتن يا هڪتن آهي. اِهو ٻڌي راجا وينتي ڪئي ته ديا
ٻالي هِڪتن جو ارت ٻڌايو.

آد سرشٽ اُپجي جڏهن تڏهن اُپجيس پڻ آءٌ.
ان ڪارڻ راجن پيو اِڪتن منهنجو نانءُ.

جڏهن سرشٽي ٿي تڏهن مان ۽ پيدا ٿيس! اُنهيءَ وقت کان وٺي مونکي ٻي ديهي نه ملي آهي. انهيءَ ڪري منهنجو اِڪتن (ساڳيو سرير) رهيو آهي.

تپ ٻل جڳ ۾ سيڪجهه آهه تپ اڳيان ڪجهه درلڀ ناهه.
تپ ٻل سان برهم وِشن اُپائي تپ ٻل سان آ وِشن وڌائي.

اي راجا، ٻڌوان تپ سيڪجهه ڪري ٿو. ڇا مشڪل آهي؟ تپ ٻل سان برهما سرشٽي رچي ۽ تپ ٻل سان ٿي وشنو انکي وڌائي ۽ پالي رهيو آهي!

تپ ٻل سان شو ڪري سنگهار تپ ٻل آ اُکٽ، اپار.
اچرج پيو، ٻُڌي راجا واڻي ڪپٽ منيءَ ڪئي ڪٿا پراڻي!

تپ جي ٻل سان ڀڳوان شو انکي ناس ڪندو آهي. اهڙو ڪجهه ۽ نه آهي جو تپ ٻل سان ٿي نه سگهي. اِهو ٻڌي راجا کي حيرت وٺي ويئي. پوءِ تپسوي وري پراڻي ڳالهه ڇيڙي!

نانءُ تنهنجو پرتاپ ڏنيش ٻيءُ تنهنجو ست ڪيتو نريش.
گُر پرتاپ، سڀ ڄاڻان راج! چوڻ اڳيان ٻين، آهه اڪاج!

تنهنجو نالو ڀان پرتاپ آهي ۽ تنهنجي پتا جو نالو ست ڪيتو. مان اِهو سڀ ڄاڻان ٿو. ٻين اڳيان اِهي ڳالهيون ڪرڻ مان پنهنجي هاڃي سمجهان ٿو.

اي پٽ، تنهنجو سِڌو سڀاءُ ڏسي اندر پڻ پورو ڀاءُ.
من منهنجي ٿئي اُپن پريت
ڳجهه ڪوليو مون توسان، ميت!

اها ڳالهه مون وٽ آهي. ۽ منهنجو اچڻ تنهنجي شهر ۾ نه ٿيندو. جو مان ٻڌو ڪا پيدا ٿيو آهيان تڏهن کان ڪنهنجي گهر يا شهر ۾ نه ويو آهيان.

ڪاج اوس تو ٿيٺو آهي ڦل پڳتي تـو ڏيٺو آهي!

ويد منتر لپ پوڳيه پرياڻ ڦل نه ڏين؛ نه ڪبو اُپاءَ.

لوڪ مڃ ويچن ۽ ڪرم ڪري منهنجو ڀڳت آهين. تنهنجو آهر ڪم اوس ڪندس. پوڪ ڪتي ۽ منتر اپاءَ ڏاران ڦل نه ڏيندا آهن.

جي راجا مان ڪريان رسوئي سگهي نه مونکي پرکي ڪوئي.

منش جو پوڄن سوئي کائي شرن بنا ڪو، شانت نه پائي.

مان رسوئي ڪريان، تون پرچين، ۽ مونکي ڪير سڃاڻي نه سگهي! اها رسوئي جيڪو کائيندو سو تنهنجي آگيا ۾ رهندو.

گهر اُنجي جو مرڳو ايندو وس تنهنجي پڻ سوئي ٿيندو.

هاڻ وڃي ڪر اِهو اُپاءَ وڃي انهيءَ پـر ورهيه نباهه.

پوءِ جيڪو ۽ تنهنجي گهر ايندو، رسوئي کائيندو، سو تنهنجي وس ۾ ايندو. اِن هالي ڪر ۽ هڪ سال لاءِ سنڪلپ ڪر.

ڏهه سؤ برهمڻ روز نت نوتو ڏيئي گهـراءِ.

مان پڻ تنهنجي گهر اچي ڪشت سهان تو لاءِ.

روز هڪ هزار برهمڻ ڪٽنب سميت اوتو ڏيئي پنهنجي گهر ۾ گهراءِ. مان اوڏهه ڪشت سهي، تنهنجي گهر اچي اهڙو ڪم ڪندس.

ڳالهه چڏيان هڪ پي ۾ ٻڌائي: تو وٽ ايندس ويس مٽائي.

ٿي ايندس مان پروهت تنهنجو

مايا ٻـل سان هؤ هت ايندو.

ياد ڪري گهر، راڄ، خزانو جوت مٿان جيئَن جلي پروانو.
ٻريو ٻئي ڏلين، خوش ھو ٻاھر چيا وچن جي راجا ظاھر.

گهر، راڄ ۽ ٻيا سک ياد ڪري مني اندر ۾ ٻئي ٻڙيو. راجا جا سڏا سنوان وچن ٻڌي ۽ پنھنجو وير ياد ڪري ڪپتي اندر ۾ ڏاڍو خوش ٿيو.

ويرُ چپائي اندر ۾ شبد سُريلا سوڪ!
نانءُ بکاري آسندم ناھه سندم ڪُڙ ٽوڪ.

ڪپت سان ڀريل ھو تمام نرم وچن ٻولي چوڻ لڳو تہ منھنجو نالو بکاري آھي! مونکي نڪو ڏن آھي ۽ نڪو گهر.

نرپ چيو: جي گيان نڌان لڪا گهڻن جيئن لڪل ڀڳوان!
مِٿي ويئي بس تنهين وڏائي ھر حالت ۾ سُکي سدائي.

جنھن جو ايمان مٿي وڃو ھجي ۽ جو توھان وانگر آتم گياني ھجي تنھنکي برابر نالو آھيئي ڪونہ! اھي تہ وينس مٿائي ٻالڪي لڪائيندا پُٺن.

جو آھيو، سو رھو سوامي نمسڪار اي انترامي.
اٿل ڏسي راجا وشواس من اندر ڪيو ھرش نواس!

جيڪي ۾ آھيو سو ئي ھجو. منھنجي توھان جي چرڻن ۾ نمسڪار آھي. سوامي، مونتي ڪرپا ڪريو. راجا جو ٻاٽم ھيڏو ۽ پڪو وشواس ڏسي ڪپس ڏاڍي خوشي ٿي.

ھر حالت راجا ھرکائي مُني ڪپت ڪوڙو پريم جاٽائي.
ٻان پرتاپ نہ سنسو ڏار ھت ڪي گذريا ورھيہ ھزار!

سڀ طرح راجا کي پنھنجي وس ۾ ڏسي ڪپتي مني چيو تہ مونکي ھت رھندي ھزارين ورھيہ ٿيا آھن.

اي ٻڌ ٿنهنجو سڌو سباءُ ۽ الدر جي پاءُ کي ڏسي تو لاءِ پيار پيدا ٿيو.
اهي ۽ ڪري ٿي اوکي اُتجه پڌائي.

مان رامي، ڪجهه سنسو ناهه،
ڪهڙ، مَنَ ٿنهنجي جيڪي آهه.
ٻڌي وڃن خوش راجا ڏاڍو ڪاٿ سُگهر جيڪن ڏسي ڪو واڍو.

ماڻ ٿولي ڏاڍو رامي ٿو آهيان اهيءَ ۽ ذرو به شڪ نه سمجهه. ٿنهنڪري
ٻڌاءِ تو لئه جيڪا به خواهش ٿنهنجي من ۾ هجي اٺا ڪهڙ! راجا اهي ڳالهيون
ٻڌي ڏاڍو خوش ٿيو. جيڪن واڍو سڌو ڪاٿه ڏسي ڪڊ ڪڊ ليندو آهي.

ٻن مرڻيو، دکه رهت ٿن، سگهي نه جيتي ڪوءِ.
هڪ ڪاپ رهي راڄ سک، اِڇا ڪريان سو هوءِ!

ٻڌايو نه ابي. مرڻيو جي دکه کان ڇٽان. لڙائيءَ ۾ ڪوبه جيتي نه سگهي،
ڌرتيءَ تي هڪ ڪلپ سمراٽ ٿي راڄ ماڻيان. جيڪي به چاهيان، سو ٿيڙو ٿئي!

مڃيءَ ڪپٽ چيو "الين کي ٽيندو"

هڪ ڪارڻ آ، اٺڪ سو ڏيندو.
سڀ جاليون ٿو سيس نِوائن برهمڻ ڪُل ري پيون جي آهن.

"الين ليندو" ڪهڻي مڃيءَ چيو، پر الهيءَ ۾ هڪ ڏکيائي آهي! آها هيءَ
نه برهمڻ ڪل ڪالسراءِ ٻيون سڀ جاليون ٿنهنجي چرڻن ۾ سر نوائينديون!

ٿپ ٻل ڪرڪي برهم اڏول ڪري سگهي نه پيوڪو ڪول!
غمي ڪان ٿن جي ڪونه بچائي
ڪر وَس ٿن کي، ٿو من چاهي.

ٿپسيا جي ٻل ڪري هڙ سڄاليں اسٽر وهن ٿا. الهن جي ڪروڌ کان ڪير
بچائي نٿو سگهي، پر جي ٿون الهن کي وس ڪرڻ چاهين نه ٻرءِ برهما وشنو
۽ شو به ٿنهنجي وس ليندا.

ڪپٽ مني راجا کي اڃايل ڏسي کيس تلاءُ ڏيکاريو. راجا خوش ٿي ٻاڻ
ٻ ٻاٽي پيتو ۽ گهوڙي کي ٻ پياريو. راجا پنهنجو بدن ٻ ڌوتو.

راجا هو پڻ اڃا ٻ ماندو ڪپٽ مُنيءَ کيس آشرم آندو.
ڪپٽ اندر، مني ٻاٽي ٻولي وڃهه بدلي جا، پرپيو گولي!

راجا جو ٿڪ لٿو. ڪپٽ مُني کيس آشرم ۾ وٺي آيو. سج لهندو ڏسي
ٿسوري کيس آرام لاءِ جڳهه ڏني. پوءِ منيءَ واٽيءَ سان راجا کي چوڻ لڳو ته:

بن ڪيئن توهين ڦرو اڪيلا ڪير آهيو ڪيئن ٿيا ڳيلا.
چڪرورتيءَ جي لڇڻن وارا ڏيا اچي مونکي ڏوڏي پيارا.

توهين ڪير آهيو؟ بن ۾ ڪيئن اڪيلا گهمي رهيا آهيو؟ هن جوانيءَ جي
سمي حياتيءَ سان راند ٿا ڪريو! توهان ته چڪرورتي راجا ٿا ڏسجو! مونکي
توهان تي ديا ٿي اچي!

ٻان مٿي هڪ راجا سڏير مان هڪ آهيان سندس وزير.
ڪندي شڪار ٿيس ٻلجي پيڙو ٻاڳ هير بس ٻنهه چڳيرو.

راجا چيو ته مان راجا ٻان متيءَ جو وزير آهيان. شڪار ڪندي ٻلجي توهان
ميلاپ ٿيو. ٻاڳ سنا اٿم جو توهان جي درشن جو لاڀ پرايو ٿيم.

درشن مون لڌو توهان جو درلڀ ڪجهه پر ماڻو اٿم الڀ!
ٿيو انڌيرو جاڻ تمام سَتَر يوجن هتان ڪو گام!

...ن جهڙن کي توهان جو درشن درلڀ آهي پر توهان جي درشن ماڻا سان
...يوني شڀ ٿيڻو آهي. منيءَ چيو ته: هاڻي انڌارو ٿي ويو آهي. ٿنهنجو
...تان سوين ڪوهه پري آهي!

آهي گهور گنڀير بن رستو مشڪل جاڻ.
صُبح سوير بس هليا وڃو ڪرسي پٺو هت هاڻ.

نکي مليس ڪنهن سان رجي نکي مليو ڪو مون.
لوڪ مانيتا آڪ سمر راجن، جاڻين ڪون.

اڄ تائين مون ڪوه ڪرڻ مليو آهي ۽ نکي وري مون ڪنهن سان
حال ڪيو آهي. اي راجن، لوڪن ۾ بيهجي مهتا ڪرائڻ لهوءِ جي لهيا
ڪي ناس ڪندڙ آهي! تون اهو ڄڻي جاڻين ٿو.

رهان لکل مان جڳتر اندر پريت ڪريان هر ساڻ نرنتر،
يوب جالي، پيو سيڪو جاڻي
لوڪ ريجهاڙان ڪنهن پرماٽي ؟

مان اهيءَ ڪري بالڪي لڪالي رهندو آهيان. ڀڳوان ڪالسواهه ڀڄي سان
مطلب نه ڪرائي! جڏهن ٻيا جاڻائڻ جي سيڪر سجالي، ته پوءِ اهما ڪرائڻ جو
ڪهڙو ضرور؟

متر، سُبڌ ۽ سياڻو آهين پڻ وشواس ۽ پريسر لڪائين.
پاپ چڙهي جي ڪجهه لڪايان
سچ جيڪي آ، اهين ٿو پايان.

تون سياڻو ۽ اڌوان آهين. تو ۾ وشواس ۽ پريم نه ڪرڻ ڪومت پرپل آهي.
لهڪري لوڪن ڪجهه نه لڪائڻ ۾ مونکي پاپ چڙهندو.

ڳالهه ڪندي جيئن لهي اُداس ٿيئن وڏي راجا وشواس.
جڏهن ڏٺا وس ڪرم مَن واٽي مين جهتي بڪلو جيئن پاٽي.

هيئن جيئن ڪهت مُني وڌائڻ جا وچن چوڻ لڳو تيئن راجا جو وشواس ٻالو
ٿيندو ويو. منيءَ جڏهن راجا کي ٻوريءَ طرح وس ۾ ڏٺو تڏهن چوڻ لڳو ته:

نان! ملهنجو آهڪتن پالي نرپ پڏي، پيو وري شرنائي.
عرض ڪريان: ارٿ نان! پڌايو جاڻو سيوڪ شڪ متايو.

راجا هڪ وڏو ۽ نيلي پربت جهڙو سوئر ڏٺو. راجا گهوڙي کي اَڙي هڻ...
چهبڪ جو اشارو ڏنو. پر جو هون ۽ انهيءَ سوئر کي پهچڻ ڏکيو سمجهيائين.

نشان ڪري نرپ تير هلايو سوئر ڪندي ڇل پاڻ بچايو.
زور گهٽو ئي راجا لاتو مُٺل يا جهڙو سوئر نه پاتو.

راجا نشان وٺي تير هلايو پر سوئر ڇل ڪيدو ۽ پاڻ بچائيندو ڀڄندو هليو.
راجا ڪروڌ ۾ ٿي سندس پيڇو ڪيو.

ويو گهڙي بن گهري سوئر مٿان راجا جي مگر نظر.
ٽڪل اڪيلو هيو ضرور پٺ نه ڇڏي تنهن سوئر جي مُور!

سوئر گهاٽي بن ۾ لڪي ويو پر راجا جي مٿس نظر هئي. آسي وڻ اهڙا
گهاٽا هئا جو گهوڙو هلي نٿي سگهيو. راجا ٽڪل ۽ هو ۽ اڪيلو هو. پر هن سوئر
جي پٺ هرگز نه ڇڏي.

ڏسي لڪڻ جي ڪا نه بي واهه ويو گهڙي هڪ غفا وراهه.
بيوس ٿيو هو هاڻي نيٺ پنڪيو بن ۾ گهوڙي سميت.

سوئر راجا کي ٽڪل ڏسي بن جي هڪ غفا ۾ گهڙي ويو! راجا هاڻي
...سهنجي پهچ نه سمجهي لاچار ٿي موٽيو. راجا سڄي بن ۾ ڀٽڪندو رهيو. گهوڙو
ڏاڍو ٿڪجي پيو هو.

گهوڙو راجا ٻئي اُڃا بک پڻ وياڪل ڪيا.
ڪو تڙ ويجهو ڪو نه هو ڪٿ ٿي نيٺ پيا.

راجا، هڪ شڪار نه ملڻ جي دک ڪري ۽ ٻيو سندس گهوڙو ۽ ٻاڻا بکيا
...ا ۽ ٻئي ٽڪل هئا، ڏاڍو دکي ٿيو. ڪاڏي پا تلاءُ ڳولڻ لڳو پر اُتي ڪيس
...ه نظر نه آيو. پاڻي نه ملڻ ڪري راجا ڏاڍو وياڪل ٿيو.

رام اڏيري، نہ ايامه خونناڪ. رستي جي سڌ ڪان! رام حتي لوسو،
برامه لبدي لي هليا ويو.

تلسي جيڪي ڀاڳ ۾ ڏسجن سي آثار،
جيڪي نہ سگهجي ڪرم کي جيڪي ٿي هوڻهار.

تلسيداس چوي ٿو جيڪي ليکو هوندو آهي، آثار بہ اهڙا ڏسبا آهن! هوڻهار ٻاڻ ڪجهہ وٺ ڪين ڪندي آهي. انسان جا ڪرم ۽ اهڙا آثار ٻاڻ لي هوڻهار ڏي جڪي ويندا آهن.

ڪرنگ ٻڌي وڻ، ويجهو آيو
ڪپٽ منيءَ اکيان سيس نوايو.
بار بار ڏري ٻرُ چرنن پيو سارهائي ٻيج ڀاڳن.

”جئہ سوامي“ چئي، ڪپٽ مُن جي صلاح مڃي، ڪوڙي کي وڻ سان ٻڌي، منيءَ اکيان سر جهڪائين.

نرپ بولي پڻ منڙي واڻي
ديا ڪريو، مونکي داس لي جاڻي.
ناتہ سليو ڌُپ پنهنجو سائين ايندو آنند مونکي ٿهائين ا.

مسا وجن چئي، راجا منيءَ کان سڌس ٿالو پڇيو ۽ وڌيڪ پڻ ڪئي تہ مونکي پنهنجو داس سمجهي مونتي ديا ڪريو.....

راجا ڪين، پر مليءَ سُڃاڻو چل ڪپٽ پڻ خوب ٿي جاڻو!
راجا، کتري ۽ دشمن، دغا، ڪپٽ هٿ ايندو ڪر.

راجا ڪيس سڃاڻي نہ سگهيو پر هُن تہ هڪدم سڃاڻي ورتو! راجا جي دل صاف هئي پر مني ڏاڍو ڪپٽي هو. هڪ دشمن، ٻيو راجا، ٽيون وري کتري! هن ٻڪ ڪري جڏي نہ هُن ڪپٽ لي ڪر ايندو.

ڌرم ني هلندڙ ويــر سجان ڌرم رچي هو پــڻ ٻلوان.
پاپ جو دشمن، وڏيءَ دل وارو نياءَ پرماڻ هلي ڪم سارو.

منتري ۽ راجا جي پلاڻي سوچڻ وارو هو ۽ نياءَ پوروڪ پرجا جي سنڀال ليڻ لڳي. سندس نالو هو ڌرم رچي. هو بهادر، سچيار ۽ ڌيرج وان شخص هو.

وَنس سڻنا هئي چنُ اپــار يــوڌا، سڻنڪ، ساز انبــار.
ڏسي اُنهنکي خوش ٿئي راجا وڄن رات ڏينهن ناد ۽ باجا.

راجا وٽ بهادر ۽ وڏو ڪٽڪ هو. سندس فوج ۾ سڀ سرواڻ جوڌا هئا. راجا سڻنا کي ڏسي خوش ٿيندو هو. شهر ۾ سڄو ڏينهن پوڄا جا ناد ۽ واڄا وڄندا رهندا هئا.

وڃيم دنيا لءِ سڻنا ساري ڪري رهي هئي چُر پُر ڀاري.
ديش گهڻا تنهن راجا جيتيا سوپ جا پيالا پري پري پيتا.

دنيا فتح ڪرڻ لاءِ سڄي فوج کي تيار ڪيو ويو ۽ سنو لڳن ڏسي، ٽرائيءَ جا بگل وڄائي راجا اڳتي وڌيو. وڏيون وڏيون لڙايون لڙي گهڻيئي راڄ هٿ ڪيائين.

ٻاهو بل ۽ فوج جي اُڻ تڻ ڏنڊ وٺي مُلڪ مُڪت ڪيا پڻ.
وشو سڄيءَ ۾ پڻ تنهن ڪال پان پرتاپ بس، هو مهيپال.

راجا پنهنجي ٻاهو ٻل سان چوڌاري وڃي پالي ۽ جيتيل راجائن کان ڏنڊ وٺي ڪين راڄ موٽائي ڏنا. ان وقت پرٿويءَ جو سمراٽ پان پرتاپ ئي هو.

وشو سڄي جيتي نڌر نج پُر ڪيو نواس.
ڌرم، ارٿ ۽ ڪام پڻ سيوا ڪن سڀ خاص.

سڄي وشو کي جيتي راجا پنهنجي نگر موٽي آيو. ڌرم، ارٿ ۽ … سڀ گڏ ۽ سمپتي، راجا جي سيوا ڪندا رهيا. يعني ڌرم ۽ نياءَ پــوروڪ راڄ هليو.

نثر ۾ اُن هڪ آشرم آيو ڪپٽي مُن هو اهو وسايو.
پان متي هو جيتيو جنهنکي ڪديو پچائي هو پڻ ٿنهنکي.

راجا بہ ۾ هڪ آشرم ڏٺو جنهن ۾ هڪ ڪپٽي راجا، ساڌوءَ جي ويس ۾ رهندو هو. پان پرتاپ کيس جيتي پچائي ڪڍيو هو جو پنهنجي سڄا چڏي لڙائيءَ جي ميدان مان اچي اتي آيو هو.

زور ڏسي پانوءَ جو بخت پڱو، چڏي لڄ، پنهنجو تخت.
راڄ هارائي ٿيو ارماني ويو نہ راجا وٽ ايماني.

راجا پان پرتاپ جو ستارو زور ڏسي ۽ هار جي لڄ ڪري، اڪي گهر ويو اکي ايمان ڪري آڏا ٿي مچيالين. ڇو ته جيئن ٻين راجائن کي راڄ موٽي مليا هئا ائين هنکي نہ مليو ها.

ويس متي، جان منين مگر رهيو اچي هن بن جي اندر.
نڪي هو لشڪر نڪي هٿا باجا
پرکي وڙو جهت ٿنهن راجا!

من ۾ ڪروڌ رکي، لڙڻ وانگر ساڌوءَ جي ويس ۾ بن ۾ اچي رهيو. راجا پان پرتاپ انهيءَ ڪپٽي ساڌوءَ جي پباري پيو! ڪپٽي منيءَ کيس هڪدم سڃاتو ته هيءُ پان پرتاپ آهي.

راڄ سڃاتو ڪين ٿنهنکي جنگ ۾ جيتيو هُيو جنهنکي.
لهي گهوڙي تان ڪيو پرڻام ڪين سَليو پر پنهنجو نام.

راجا، اڄ ۾ وياڪل، گهوڙي تان لٿو ۽ منيءَ کي پرڻام ڪيائين پر کيس ساڌوءَ جي ويس ۾ ڪين سڃاتائين ۽ اکي پنهنجو نالو بہ ٻڌايائين.

ڏسي اُچايل، ڪپٽ مُن سَر ڏسُ راڄ ڏنو.
گهوڙو، راجا ترپتيا ڏکو سريو ڪنو.

اِهو گهڙي وَرُ چپ ٿيو راجا "اِئين ٿئي" چيو رام مهاراجا.
منهنجو چوڻ هينئر اوهين مڃو اِنڊر پُري اَمراوتي وڃو.

اِهو وَر گهري راجا چپ ٿي ويو. پڀران چيو "ائين ٿيندو." هاڻي منهنجي آکيا مڃي توهين اندر پري امراوتي وڃو.

ڪجهه عرصو مهراج ڀوڳيو ڀوڳ دنيا جا.
ملندو ايوڌيا راڄ پُٽ ٿي ايندس مان اُتي.

اي پتا، ڪجهه وقت اوهين سنسار جا سک ماڻيو. پوءِ اوهين ايوڌيا جا راجا ۽ راڻي ٿيندا، جتي مان اچي اوهان جو پٽ ٿيندس.

اِچا اوهان جي موجب ايندس
منش جوڻ جا چرتر رچيندس.
سک سڀي سنسار کي ڏيئي عجب ليلائون ڪندس ڪيئي.

توهان جي مرضيءَ موجب منش جي جوڻ ۾ اچي توهان جي گهر ۾ پيدا ٿيندس. توهان جي اَنش سميت ديهه ڌاري ڀڳتن کي سک ڏيڻ وارا چرتر رچيندس.

ڇڏي اهنڪار منش وڏ ڀاڳي ڏسي چرتر ترن ڀڻ تياڳي.
آد شڪتِ جا جڳت اُپائي منش جوڻ سا ايندي پائي.

منهنجا اهي چرتر ڏسي اِنسان موهه ۽ اهنڪار کي ڇڏي سنسار ساگر تري ...ندا. آد شڪتي منهنجي مايا ۾، جنهن مان سنسار اُڀري آيو آهي، اوتار وٺندي.

رَهيا ڪال ڪجهه راجا راڻي ٻنهين نهال ڪيو نپ واڻي.
ديهه تياڳي ڪيو واس اچي شهر اِندر جي امراوتي.

...شت روپا ۽ راجا دل ۾ ڀڳوان جي ڀڳتي ڌارڻ ڪري ڪجهه وقت اُتي ...م رهيا ۽ پوءِ انهن ديهه تياڳي سميت ساڻ اِندر جي نگري امراوتيءَ ۾ وڃي ...ڪيائون.

ڀان پرتاپ ڀل ڏرلي ڀائي ڪامڌين سڪ سمپ سمائي :
دکن رشت ۽ سپ سک ڪاريون
ڏرم، شيل سپ سُندر ناريون.

راجا ڀان پرتاپ جي وقت ۾ ڏرلي ۾ جا سڀ سک موجود هئا. هر پرڪار جي ڀوڪ ۽ ڀي پيداوار لڀندا لڳي. سڄي پرجا، مرد ۽ زالون، دکن کان رهندا هئي. هر ڪو ڏرم ۽ شيل ۾ لڳل هو. سڀ مرد ۽ ناريون نهايت سندر هيون.

نرپ ڪيا سپ جوج مان جي يگ ويد پراڻ.
لکن دنا هڪ هڪ ڪري سپ ڪيا شرڌا ساڻ.

ويدن موجب راجا کي جيڪي يگ ڪرڻ کپن سي هن هڪ هڪ ڪري لک دنا ڪيا ۽ پڻ سڀ شرڌا رکي.

لل اڃا مَن ڪين لڪائي پرڀ چرنن چڙيا پيٺ چڙهائي.
واشديو چرن آرپي ڪرم ڪري نت راجا جيڪي ڏرم!

راجا سڀ ۽ ڪيائي هو. من ۾ لل جي اڃا اصل ڪانه هئس، پڀنجا ڏرمي ڪم، ڪرڻ جا ڪارڻ واشديو کي ارپي ڇڏيائين.

هڪ ڏينهن شوق شڪار جي ڪارڻ
هليو وندڌيا ڇل هرڻن مارڻ.
ڏوا سان گهوڙو شرط پڄائي جڏهن راجا متس لانگهه ورائي.

هڪ ڏينهن راجا اُس گهوڙي تي چڙهي وندڌيا ڇل ۾ جهنگل ۾ وڃي ۽ گهٽيئي هرڻا مارڻائين. گهوڙو ۾ ڏاڍو لڪو هوس. جيئن راجا متس لانگهه ورائي چڙهيو، هوا سان ڳالهيون ڪندو هليو.

شاهي هڪ ٻهاڙ سمر راجا ڏسي ورائيم.
جيڪ آڙي گهوڙي ڪيو ويتر جهبڪ جائم.

اي پڙپو، سڀ مطلب پورا ڪرڻ وارا، تون منهنجي ڀاوناتن کي جاڻين ٿو
مونکي تو جهڙو پٽر ڪهي !

پريت ڏسي، ٻڌي وچن اموڪ سوال ڪيو تو پاري بيشڪ.
تون سم جڳه ۾ ناهه ڪو پراني
پاڻ ٿيان پٽ، ڳالهه مون ڻاني.

راجا جو پريم ۽ ڀڳتي ڏسي ڀڳوان چيو "ائين ٿيندو." مان پنهنجي برابر
ٻ سنسار ۾ ماڻهو ڪونه ٿو ڏسان! مان خود اوهان جو پٽ ٿي ايندس.

ڏسي ست روپ، هٿ جوڙي بيٺل
چيو ڀڳوان پڻ "گهُر تون جيجل."
پتنيءَ گهريو آ جوڙُ سوامي چيو ست رُوپا، "پوُرن سائين."

ٻوءِ وري ست روپا کي ڏسي چيائين ته اي ماتا، جيڪي توکي سٺو لڳي
سو وَرُ گهُر. هن چيو ته اي سائين، جيڪي منهنجي پتيءَ گهريو آهي، سوئي
مونکي پسند آهي.

اِها ٻنائي لڳي ٿي مونکي ڀڳتن هِت پر وٺي ٿي توکي.
تون آن برهم، سڀجي جڳ سوامي اکنڊ آناد پڻ انترجامي.

اي ڀڳوان، اِها ٻنائي مونکي سٺي نٿي لڳي. تون جڳت جو پتا، اسان
ب گهڻو جنم ونين! پر توکي اِها ڳالهه وٺي ٿي. تون ساري جڳتر کي پر پر ڪرين
جڳ جو مالڪ آهين. سڀ جي هردي کي جاڻڻ وارو آهين.

پٽ ٿيندين، سکه ڏيندين هاڻي
اِئين سمجهي مَن شنڪا آٽي.
ست ٿيندو سو ڀڳت ٿا جاڻن جو سکه گت سڀ سنت ٿا ماڻن.

ي ڀڳوان، اسانکي مَن ۾ شنڪا آهي ته تون ڪيئن اسان جو پٽ ٿي

مني ڪتا هڪ ياد مون آلي ڳرپتريءَ کي شنيؤ ٻڌالي .
ڪيڪيه ديش وش ۾ هڪ هو ستيه ڪيتو تنهن راج ٿيو .

هڪ ٻرالي ڪتا آهي ته هڪ ڪيڪيه ديش هو، جنهن ۾ ستيه ڪيتو راج ڪندو هو. اِها ڪتا شنڪر پارولي‌ءَ کي ٻڌالي هئي.

ڌرم ڌريندڙ نيت نڌان وير، نيڻ، ڌرمي، ٻڌمان .
پٽ جنميا ٻه کيس پرتاپي هُيا اجيت ٻئي گل گلابي .

هو ڌرم جو رکپال، نيتيءَ لي پورو، شيل وارو ۽ ٻڌوان هو. کيس ٻه پٽ ڄاوا ۽ شڪتي شالي ليا. انهن ٻنهين کي ڪوبه لڙائيءَ ۾ نه ڪو جيتي نه سگهندو هو.

راج وڏي پٽ پان پرتاپ گذريو وقت بنا سنتاپ .
پٽ ننڍو هو ارمردن وير، سڌير، سندر ۽ هرجن .

راج وڏي پٽ کي مليو، جنهن جو نالو پان پرتاپ هو. ٻئي پٽ جو نالو ارمردن هوس، جو ڏاڍو ٻهادر ۽ ٻل سان لڙائيءَ ۾ هٺ وارو نه هو.

پريت پاڻ ۾ ٻن ڇل پاپ اندر نه پيائي يا ٻي پاپ .
ڏيلي وڏي پٽ راڄ سنڀالڻ ٻن ويو راجا مَن کي مارڻ .

ٻنهي ڀائرن ۾ پريم ٻنا ڇل ڪپٽ جي هئي. راجا پان پرتاپ کي راڄ ڏئي پاڻ ڀڄن ڪرڻ لاءِ بن ۾ ويو.

وبلي پکڙي ايها خبر ديش سڀي جهٽ پٽ .
ڌرم انوسار ڪاريه علي ڪٿي نه پاپ ڪپٽ .

پان پرتاپ جي راجا ٿيڻ جي خبر سڄي ديش ۾ پکڙجي ويئي. راڄ ڪاروبار ۽ ساري ڪارڀار، سڀ ڌرم ۽ ويد مرجب علڻ لڳو. پاپ ڪپٽ جو نالو نشان نه ڪونه هو.

ڪمل جي نيري گل، نري مٽي ۽ نيري ٻادل جهڙو سندر ڀڳوان جو روپ هزارن ڪامديون کي لڄي ڪرڻ وارو هو.

مها سندر ڇب واهه لاثاني سندس ڳلو جڻ سنک نشاني!
نڪ انب ڦار، ڏند ڏاڙهونءَ ورنا
مُشڪ مهل چنڊ اوني ڪرڻا.

ڀڳوان جو مُک جڻ سوڀيا جي کاڻ هو ۽ چنڊ جهڙو سندر هو. سندس ڳلو سنک برابر، نڪ انب جي ڦار جهڙو ۽ ڏند ڏاڙهونءَ جي داڻن جهڙا هئا. مشڪڻ جي مهل ته جڻ چنڊ ڪرڻا ئي ڏرليءَ تي اوليا.

نيڻ، ڪمل نئون نرڙي جيئن خيال ڪندي من ٻري ٿو تيئن.
تلڪ للاٽ تي چمڪي هر هر
ڏسي لڄي ٿئي ڪام به جيڪر.

ڪمل جي نئين نرڙ ڳل وانگر سندس نيڻن جي سوڀيا هئي. انهن جو خيال ڪندي ئي دل آنند سان ٻرجي وڃي! سندس سندرتا جو ورڻن هت ڪيئن ڪجي! مستڪ تي اجايءَ جهڙا تجلا ڏيندڙ تلڪ هوس. ڪيس ڏسي لکين ڪام ديو لڄي ٿي وڃن.

ڇبِ سندر ۽ روپ الوڪ ڏسڻ لڳا پئي، اک هڪ ٽِڪ!
چنتن ڪن لاهون سنيه سروپ ترپت ٿين نه ڏسي انوپ!

ڀڳوان جي سندرتا ڏسي راڄا ۽ راڻي، سواءِ اکين ڇنڀڻ جي، هڪ ٽڪ نهارڻ لڳا. ايڏي نه ٻکر هئن جو ڏسي ڪالي نٿي.

ڏَشا ڀُليا ديهه، خوشيءَ اڏين ڪريا چرنن مٿّ لاهون ٻ لين.
هٿن ڪومل ڪٽي سِرَ سندن ترت اُٿاريو شيو ڪندن.

ڀڳوان جو سندر روپ ڏسي هنن کي ديهيءَ جي به سمڪ ڪانه رهي. ڀڳوان جي چرنن تي ڪري پيا. ڀڳوان ٻنهي جي ڪومل هٿن سان انهي کي اٿاريو.

ليندين؟ پر تو جيڪي سُک مان چيو آهي سو ستيه لي آهي. تهنجا پڪمه ۽ سمه جهڪر سک مالڻ تا ۽ جيڪا کمه پالين لا.

سو سک، سا گت، سا پڳت سو چرنن ۾ چاهہُ.
سو وويک، رهڻي اُها اهو اندر ۾ پياءُ.

اهو سک، اُها گتي، اها ڀڳتي ۽ اهوئي چرڻ ۾ پريم، اهوئي گيان، اي ڀڳوان اسان ۾ پيدا ڪر.

چلي راجا جا ڪومل ٻاڻي سا ورلي پريپ جلد سڄاڻي.
جا اِچا مَنَ ۾ نهين جي آهي چِڏي اُها مون آس پُڄائي.

راجا جا اهي ڪومل وچن ٻڌي ڀڳوان مدر وائيءَ ۾ چيو: "جيڪا توهان جي من جي اِچا آهي سا مون پوري ڪئي ۽ اهيءَ ۾ ذري جو شڪ نہ سمجهو."

مات ردي جو ٿوڪي گيان دور نہ ٿيندو سو سچ جاڻ.
چرن چهي چيو منوءَ واڌاري هڪ بنتي ٻڌُ: داس پڪاري.

اي مالڪ، منهنجي ڪرپا سان توهنجي هردي جو گيان ڪڏهن بہ نہ ميندو. پوءِ وري منوءَ راجا، ڀڳوان جا چرن ڇهي چيو تہ: اي ڀڳوان، منهنجي هڪ ٻي بہ وينتي آهي.

پت سمجهي ڪيان پيار مان توکي
پل کو مورک جاڻي مونکي.
نانک بنا منڻ، جيئن بن پاڻي سگهان رهي 'بن ٻڌي' نہ واڻي.

اُها وينتي اِها آهي تہ تو ۾ منهنجي پرمه پت جهڙي لي هجي. توکي پت لي سمجهي پيار ڪريان، چاهي مونکي ڪو مورک لي سمجهي. جيئن نانگ مڻ ۽ مڇي پاڻيءَ بنا رهي نٿا سگهن تيئن مان بہ تو بنا رهي نہ سگهان.

من ۾ فقط اِڇائي چاهيندا هئا ته پنهنجي اکين سان تنهين گهڙي ۽ تنهين وقت
ڪان پري اُنهيءَ اَدويت، آد ۽ انت کان پري پرماتما جو ساڪيات درشن ڪرين
جنهن جو برهم وادي پرش پڇن ڪندا آهن.

جَلَ تي پڻ گهاريا اُنهن ورهين سٺ هزار!
سَتر سؤ ورهين ڪيو وايُو فقط آهار!

سٺ هزار ورهيه فقط جل تي ۽ پوءِ وري فقط هوا تي ستر هزار ورهيه پڇن
ڪيائون!

هڪ پير بيهي تنهين ڏيايو هزار ورهيه ڏهه، وقت نباهيو.
تپ ڪنن ڪن بئي بڌوان تن سامهون بس آيو پڳوان!

تنهن ڪانپوءِ ڏهه هزار ورهيه هڪ پير تي بيهي ڀڳتي ڪيائون. سندن اهڙي
ڀڳتي ڏسي برهما، وشنو ۽ شو هين وٽ ڪيترائي ڀيرا آيا!

'گهرو وَرُ' تنڪي گهڻو هرڪايو پرم ڏيرن مَنُ ڪين لُيايو!
ديهه نبل هئي سندن ضرور پَر نه پيڙا نڪي وَري سوُر!

ڀڳوان هين کي گهڻو ئي هرڪايو ته ڪو وَرُ گهرو پر هو ڏيرج وان هئا ۽ وشين
سندن من ڪين ڏڏيو، ڀڳتيءَ ۾ درڙ رهيا. لوڙي هين جو سرير فقط هڏين
ئي رهيو هو پر اندر ۾ ڪا به پيڙا يا درد ڪونه هون.

پريپ سروگيه تن داس ئي جاڻي
مِني، ڪنيير ۽ پڻ مُلهه واري ديهه اُنهن جي مئل جياري.
'گهُرو، گهرو وَرُ' تي نيپ واڻي.

ڪنيير آڪاش واڻيءَ ۾ چيو: "وَرُدان گهرو." واڻيءَ پڌڻ سان جڻا ته مُئلن
... ر يو ته سڀ ڪجهه ڄاڻو ٿي، سو راجا ۽ راڻيءَ کي پنهنجو داس سمجهي
... ڄي ويو ۽ هو بئي تازا توانا ٿي پيا.

"الي پرسن سمجهي کئي ڪرت گهرو وَرُدان.
مَنَ گهريو ڦل ڪوشان ملي ڪا گهٽتائي ڪان."

ڀڳوان چيو ته مرلکي ڀاڻ لي راضي سمجهي من گهريو ورُ وارو. جيڪي اهو گهرندا سولي ملندو.

هٿ جوڙي منو هِن پَر ٻوليو
ڌري ڌيرج ٻڻ مُک کي کوليو.
ڪمل چرن ڏسي اسان نهال پرسن ٿياسون اي پرت پال.

ڀڳوان جا وڃن ٻڌي مُنو چرڻ لڳو ته اي ڀڳوان، اسانکي جيڪي کپندو هو سو سڀ ملي ويو. اوهان جو ساڪيات درشن ليو ۽ اسين نهال ٿياسون.

هڪ لالسا رهي آ هاڻي 'ڏکي، سُکي' سڀ ڪون کي جاڻي.
سيکجهه وس ڪو آهه سوامي ڏکيو غريب له انترىامي.

مَن ۾ باقي هڪ لالسا آهي. اها سولي آهي يا ڏکي سو سڀ ڪون کي ڪو جاڻي. اي ڀڳوان توهجي لاءِ اها منشا پوري ڪرڻ ته آسان آهي پر مونکي ته منهجي غريبي، ڪري ڏکي لي معلوم ٿئي.

ڪون آن سڀ ڪجهه جاڻڻ هار ديا ڪري ڪر ناٿ کي پار.
ناهه اهو ڪجهه ڏئي نه سگهان مان
جاد ڪري گهُرَ، حڪم ڪريان مان.

اي ڀڳوان ڪون الکي جاڻين ٿو، منهجا مطلب پورا ڪر. ڀڳوان چيو ته اي راما سڀ سدا ٻڌي گهري وٺ. سنسار ۾ اهڙو ڪجهه به نه آهي جو مان ڏئي نه سگهان.

دان شروع، ڪرپاند دور نه ڪو ڪجهه آهه.
ڪو سمان موَن پُتر ٿئي دل ۾ ڪيبر چاهه.

پاروتي مهاديو جا وچن ٻڌي پيار وچان مُشڪي ۽ سندس پير دٻڻ لڳي. پوءِ ڀڳوان وري اوتار ڌارڻ جو بيان ڪرڻ لڳو:

سوامبهو منوُ شت روپا ناري جن مان اُپجي سرشٽي ساري.
پٽ پٽنين وهنوار اُتم جن ويد ۾ تنهن وستار بيان ڪن.

سوامبهو منو ۽ شت روپا، جن مان هيءَ سنسار اُپڻيو آهي جن جو استري پُرش جو وهنوار بلڪل نيڪ هيو. ويد ۾ انهن جي اُپايل ورڻ آشرم موجب سکيا ڏين ٿا.

ٿيو نه من ويراڳ گهر رهندي آيو وئي!
ڪين گُلي ڪنهن ڀاڳ اُدم ڪري لڪ ڀڄن ٻن.

گهر ۾ رهندي هنن جي پوڙهپ اچي وئي! پر سندن من ۾ ويراڳ اڃان نه ٿيو. ڪين ڏک ٿيو. چوڻ لڳا هنن ڄاتو ته ايشور جي ڀڳتيءَ بنا ڪنهن جا ڀاڳ ڪين کلندا آهن ۽ لڪ ڇٽي ڪو اُدم ڪري.

پُٽ اُتانپاد ويرتن ڄاتو اُتانپاد مان ڌرو سمايو.
پريه برت تنهن ڪان ننڍ وچون پُراڻ ويد پڻ نانءَ ورڻن.

انهن جي وڏي پٽ جو نالو اُتانپاد هو جو هڪ پراڪرمي راجا ٿيو آهي. اُتانپاد کي وري ٻه پٽ هئا. هڪڙو پٽ ڌرو ڀڳت هوس جو سنسار ۾ امر آهي. ننڍي پٽ جو نالو پريه برت هوس. انجو ٻه ويدن ۾ ذڪر ٿيل آهي.

رهن جتي سِڌ رشي ۽ سادو ٻئي پتني ويا، ڪُٽي وِڪر وادو.
اُتي رهيا ٻئي سچا مت ڌير
'گيان ۽ ڀڳت' جڻ ڌريو شرير!

پتي ۽ پتني ٻئي اُتي ويا جتي سِڌ ۽ مها پرش رهندا هئا. وستي ويندي ٻي زال ۽ مڙس ڏسڻ ۾ سميت اهڙيءَ طرح رهيا جو جڻ ته گيان ۽ ڀڳتي ساڪيات مش روپ ڌاري آيا هئا.

کنن سوراخ مان لنگهي جڏهن اندر رڏي جي وڃي ڪڏهن.
رشت پُشت ٿيا سندن شرير جڻ ڪِٽ وينا هٿا آڏير!

اُها مدر آڪاش واڻي جي ڪنن جي سوراخ مان لنگهي هردي اندر پهتي لڏهن سندن سرير اهڙا ته رشت پُشت ٿي پيا جو جڻ ته هاڻي نند ڪري آيا آهن!

ٻڌي مڌر ۽ سندر وچن ترڻ، جيئن منجهه بهار.
سِرُ جُهڪائي منوءَ ڪيو عرض انهيءَ پرڪار.

اُها ملي ۽ مڌر آڪاش واڻي ٻڌي هڙ ڪل والنڪر تڙي پيا، جڻ ته بهار جي مند آئي آهي! سندن دل ۾ خوشي نٿي سمائي. ان وقت منوءَ راجا ڊنڊوت ڪري وينتي ڪئي.

ناٿن ناٿ، جي راضي آهيو ديا ڪري سو روپ پسايو.
شِوَ من ۾ جو استر آهي رشي، مُني سڀ رهيا منائي.

اي نالي جا ناٿ، جي اوهين اسان تي راضي آهيو ته هيءَ وردان ڏيو ته توهان جو جيڪو سروپ ڀڳوان شنڪر جي هردي ۾ آهي ۽ جنهن لاءِ رشي مُني اُپاءَ ڪندا آهن، سو اسين ڏسون.

وچن مڌر ۽ منڙا جيئي لڳا رسيلا پريپ ڪي سيئي.
ڀڳت وڇل ۽ ڪرپانڌان اچي پرگهٽيو بس پاڻ ڀڳوان!

راجا ۽ راڻيءَ جا اهڙا پيار ڀريا وچن ٻڌي سنسار ۾ سڀ هنڌ موجود ۽ ڀڳتن کي پريم ڪرڻ وارو ڀڳوان ڪرپانڌان پرگهٽ ٿيو!

نيل سروڙر ۾ ڪمل نيرو بادل ڇاڻ!
ڪام ڪروڙين ٿين لڄي روپ ڏسي ڀڳوان.

ڪڏهين نہ ٿئي شل سراپ سچو هيءُ
وچن چيا مون اُگر اهيئي ۔
”مون مرضي پڻ هئي اِهائي   چيو ڀڳون : ٻڌ نارد ڀائي!“

اي ڀڳوان! شل منهنجو اِهو سراپ ڪوڙو ٿئي ! تنهنتي ڀڳوان چيو ته اي نارد، منهنجي پڻ اِهائي مرضي هئي ۔ نارد پنهنجي وچن ڪري ڏاڍو پڇتايو ؛ چيو ته الاجي منهنجا پاپ ڪڏهن ناس ٿيندا۔

جنهين نہ شڪ جو نانءُ ڏيايو   موکيہ نہ تنهن جَنَ ڪڏهين پايو ۔
هاڻ اِهو وشواس رکي هَلُ   ڪندي نہ هاڻي مايا عمل ۔

ڀڳوان چيو ته جنهن انسان لي شڪ جي ڪرپا نہ ٿيندي آهي سو منهنجي ڀڳتي ڪري نہ سگهندو آهي ۔ تون اِهو وشواس دل ۾ رکي دنيا ۾ هل ۔ هاڻي مايا تو تي عمل نہ ڪندي ۔

پرسن نارد ڏسي، رُدر گَڻ   پيا وڃي جي سندس شرن ۔
ونيہ ڪري تن ڏجي پُڪاريو   مهارشي، ناءُ پار اُڪاريو ۔

ٻنهي گڻن جڏهن نارد کي پرسن چت ڏٺو، جو جو مايا تہ هاڻي نہ رهي
...ئي، تڏهن ٻئي سندس چرنن تي ڪري پيا ؛ پہ پيت تي نارد وٽ ويا ؛ ونيہ
...ل شبد نارد اڳيان چوڻ لڳا ؛

اسين نہ آهيون سچ مُچ برهمڻ
قل پاتوسون آهيون رُدرَ گَڻ ۔
سَليو اُپاءُ جيئَن مِٽي سراپ   چيو نارد، مَنَ ڪيدي سنتاپ ۔

...اي سوامي، اسين برهمڻ نہ آهيون ۔ اسان پنهنجيءَ ڪرڻيءَ جو ڦل پاتو ۔
...و اپاءُ ڏسيو، جيئن سراپ جو اثر مٽي وڃي ۔ تڏهن نارد چيو :

رچي سي بهتا گومتي كناري
سنان كري سڄي مُٺل اُتاري .
مِلڻ آيا رشي مُن ۽ گياني ڌرم ڌريندڙ لنڪي جاٺي .

جي گومتي ندي، جي ڪناري تي بهتا ۽ انجي بوتو جل ۾ سو ۾ ڌوئالون ۽ سنان ڪيائون. اتي ٻڌ، سادو، رشي ۽ مني ۽ سڄي ڌرم کي جاڻڻ وارا سندن سنمان ڪرڻ لاءِ آيا.

سيڪنهن تيرٿ ويا سُڄاڻ رشي مني پڻ وٺي ويا-ساڻ.
وستر ڪري مُن، وقت نباهن ساڌ سيا ٻڌي سوپيا پاڻ.

اي جيڪي ۽ تيرٿ استان هئا سي سڀ ڏٺائون. سادن ۽ رشين کي ۽ ساڻ ولي ويا. ٻئي مُعبن جا ڪپڙا پائي رهڻ لڳا ۽ ڏوهل سر ۾ سان ۽ روزانو سنڌ سنڪ ڪندا هئا ۽ ڪنا ٻڌندا هئا.

بارنهن اڪرو منتر اُتم پڙهي جپن وڏ ساڻ.
ماريا سڀ تَنَ دوش تَن ڏنش چِتي جيئن پاڻ.

۽ ٻارهن اکرن وارا شبد "اوم نمو ڀڳوتي واسديوايه" پڙهي ۽ ٻڪتي پاڻ سان اڀارڻ لڳا ۽ من کي ٻڪتيءَ ۾ لڳايو.

ڪالن قل قول ساڳم ڪند من ڪنجي هو سدا آنند .
نيٺ پاڻيءَ لي تن گذران مَنَ ايڪاگر، جيئن پکوان.

ساڳ، قل قول ۽ ڪند جو آهار ڪرڻ لڳا ۽ سدا چت آنند روپ جو سمرڻ ڪرڻ لڳا. اوءِ ۽ نت پاڻيءَ تي گذران ڪيائون. هن من کي ايڪاگر ڪري روپ اتي ڪيو.

من تن جي بس سالي تات درس اچي ڏي پربُ ساکيات.
اڱڻ اننت اڪنڊ ابناشي جنهن چنتن کن لکم جوُراسي.

نارد ٻوءِ يڪدم پاڻيءَ ۾ ٻُڀڙڪيو منهن ڌنو. منهن ڌسندي ئي کيس ڪروڌ اُڀري
نيو. منهن مٿو ٻئي، سراپ ڏنائين:

ڏسٽ ٿيو ٻئي ڏيٺ ٿنيبر متان ڪلو ڪنهن مَن تي بيهر!
وَنو سراپ ۽ ڪلڙ ڦل پيوڳسر ڏيٺ ڏيهه آ آنجي يوگيم.

اڙي ڪپتي، ٻئي وجي ڏيٺ جڙڻ پايو! ڪلڙ جو ڦل لهو انو. اٻتي
متان ڪنهن رشيءَ منيءَ متان ڪليا آهيو!

ڏيهه ڏسي جل اندر ساڳي تـڏهن ٻہ آيس خار نياڳي.
چُپ ڦڙڪائي رِشن وت آيو مُني اندر ۾ ڪروڌ دٻايو.

نارد وري ٻہ پاڻيءَ ۾ ليٽاريو ته کيس سچو سروپ نظر آيو. انهيءَ هوندي
ٻہ کيس سنتوش نہ آيو. گهڻي ڪروڌ ڪري سندس چپ ڦڙڪي رهيا هئا.
جلدي ڀڳوان وشنو وٽ آيو ۽ ڪروڌ کي اندر دٻائي چڙائين.

ڏيان سراپ يا وجي تو ماريان ڦل چرچي جو کيس ڏيکاريان!
اُها ڪنيا، جا سويمبر واري ۽ ڀڳوان، ٻئي راهہ نهاري.

خيال ڪندو هلندو ٿي ويو تہ يا تہ وشنوءَ کي سراپ ڏيندس يا وجي
کيس ماريندس، ڇو جو هن مونتي لوڪ ڪلايو آهي. رستي ۾ سويمبر واري ڪنيا،
جا سچ پچ لڪشمي هئي، ڀڳوان سان گڏ ڏٺائين!

مُدر وچن ڀڳوان اُچاري چنتا تُرپـڙ رِشي نهاري.
ٻڌي وچن سي ڪروڌ ۾ آيو مايا وس مُنِ، ٻوڌ ڪنوايو.

ڀڳوان مٺا وچن چوڻ لڳو تہ اي نارد، چنتا ۾ ڪيڏانهن پيو وڃين؟ اهو
ٻڌي، وڌيڪ ڪروڌ ڪري نارد دکي ٿيو. مايا جي اثر ڪري سچو ٻوڌ
۽ هوش هليو ويو هوس.

سئين نئو ڪون ڪنهن جي وڏائي اها علت تو اصل پرائي!
سمنڊ مَٿن ميل پيد ڏيکاريو هٿان ديئون شو زهر پياريو!

ٻاءِ راڪس ٿيو وڏا ٻلوان مُڪت اچي ڪندو ٿوهان ڀڳوان.
ٻيهه ٻل سان سڀجي وشو کي جيتي
ان پر قل سراپ جو بيتي.

ٻوهه ٻئي ٻلوان راڪس ٿيو. ڪڪنيءِ سان سڄو سنسار جيتيو. ڀڳوان منش
سروپ ڌاري ٿوهان جي مڪتي ڪندو.

مرڻ اوهان جو ٿرهٿان ٿيندو چڪرچوراسي اصل نه ايندو.
مُنيءِ اڳيان ٻئي سيس نمائي وڃي ٿيا راڪس سمو بيتائي.

ٻئي ڀڳوان جي هٿان ٿوهان جو مرڻيو ٿيندو ۽ ٿوهين مُڪت ٿيندا ۽ جنم
مرڻ جي چڪر کان ڇٽندا. اهو ٻڌي ٻئي ڪنڌ هليا ويا ۽ ٻئي وقت اچي لي
راڪس ٿيا.

هڪ ڪلپ سارو رهيو منش روُپ ڀڳوان.
ٻوجهه ڌرن هلڪو ڪيو ديون ڪاڄ ڪلياڻ.

هڪ ڪلپ تائين ڀڳوان منش روپ ڌارڻ ڪيو جو جو هو ديوتائن سان
ڀلائي ڪندڙ آهي ۽ انهن جو ڪارڻ ڪندو آهي. هو ڌرتيءَ تان پاپن جو ٻوجهه
اهڙيءَ طرح هلڪو ڪندو آهي.

پرسنگ هي مون جيو وکائي موهه مايا جو ڏڳي مَن گياني.
سيو ڪري جو تنهن دکهه ناسڪ ڪَري ليلا ۽ موهي اپاسڪ.

هي ڪٿا مان اهو سمجهڻ گهرجي ته ٿارد منيءَ جهڙو گياني به مايا وس
ٿيندو آهي ۽ ڀڳوان ڪهڙي نموني ليلا ڪندو آهي. سيوا ڪرڻ سان جلد پرابهت
ٿيندو آهي ۽ سڀني دکن کي ناس ڪندو آهي.

ٻڌي پاروتي شنڪر ٻاڻي پريم ڀريل، پرٿ مَن مُسڪاني.
جنهن ڪارڻ نر ديهه پائي اماپتي ڪٿا وري وکياني.

جنهن سماج ويو نارد ويهي ڏٺا پيرڙا ڳڻ ٻٽي اُنيٽي ا
برهم روپ تن سيني چاڙو تنهن ڪارڻ ڪنهن ڪين سڃاڻو.

نارد ايمان وچان جنهن منڊليءَ ۾ وڃي ويٺو، اُتي ڳڻا به اُنهيءَ ساڳيءَ منڊليءَ ۾ وڃي ويٺا. برهما روپ هٿ ڪري اُتي ڪنهن به ڪيس ڪين سڃاتو.

سندر ديهہ آهنجي ساري خوش ٿيندي ڏسي راجڪماري.
پريپ سمجهي هرڪہ هن لئي هاري چوڻ لڳا ڳڻ: نارد نهاري:

نارد کي ڏسي ڳڻا هڪبئي کي چوڻ لڳا ته هن کي پنهنجو روپ ڏاڍو آهي. راجڪماري سندس سندرتا ڏسي ڏاڍو خوش ٿيندي ۽ کيس پنهنجو سمجهي ڪٿي جيءَ مالا پهرائيندي ا

مُنِ مَن هو وس موهہ جي جائي ڪوڙس ناهہ آ چيز پرائي!
ڪابيو رُدرڳڻ مُنيءَ نهاري ڳالهہ نہ سمجهي نارد ويچاري!

نارد جي من ۾ اُلي موهہ هو. اهي لفظ ٻڌي چوڻ لڳو ته پرائي شعوري ڳالهہ آهي. اهو ٻڌي هڪ ڳڻ ماٺ ميٺ ۾ ڪاڻا لڳو. نارد هنجي ڪل کي سمجهي نہ سگهيو جو سندس ٻڌي مايا وس هئي.

بني ڪنيا ڏسي باندر ديهي ڪروڌ ۾ سيءَ مڇ پرجي ويئي.
ڪنهن نہ ڪابيو بي، ڪارڻ جيڪو
ڳڻن ڏنو بس ڪلندي ٿيڪو.

اهو راز ٻيو ڪير به سمجهي نہ سگهيو. راجا جي ڪنيا هن جو باندر سروپ ڏسي سڀ پڇ ڏجي ويئي ۽ دل ۾ ڏاڍو ڪروڌ آيس.

جيہ مالا ڪومل هٿن ڪري سُڪيوُن سڀ ساڻ.
راج هَنسني ڏسندي هلي راجا سڀ سُجان.

نارد ٻڌائي لکيو ته اي ڀڳوان، لوڪ حسد ۾ ڪيترو گهڻو آهي! ديوتائن جي وڏائي سهي نٿا سگهن. سمنڊ مٿڻ (ولوڙڻ) مهل به تون مهاديو کي چريو ٺاهي ڇڏيو ۽ ديوتائن کي مرڪلي تو ڪيس زهر پيارايو!

مٺي ۽ لڇمي پاڻ ڪيئن شنڪر زهر ڏني.
سوارٿ سادڪ اصل کان ڏليتن مَدُّ پني.

ڏليتن کي شراب، مهاديو کي زهر ڏنئي، مڻي ۽ لڪشمي تو پاڻ ڪيئي. تون اصل کان لڳ ۽ مطلبي آهين!

ويس ڏري جو سويمبر آئين شراپ اٿيئي: "ساديهي پائين."
جيئن ڪاٺن کو پلؤ الڪالي ڪري ڏڪي جو، سو ڦل پائي.

هاڻي لڪ ٽرم ڪرو اٿيئي. پنهنجي ڪرڻيءَ جو ڦل پوڳ! جا ڏيهي ڏالي اون سرامر به آڻ هئين، اڄاڻي ڏيهي باءِ! اها سراپ اٿيئي.

برادر جيئن ڪيو تو منهنجو ٽلي نيتارو ڪيئن پڻ تنهنجو.
تو استري آوڪان وڇڙي ويندي بَنَرَ سگنا تو ساٿي ٿيندي.

تو منهنجي شڪل ٻانڊر جهڙي ٺاهي، انهيءَ عيوض تنهنجي سهائتا به ٻانڊر ئي ڪندا. تو منهنجو گهڻو اپمان ڪيو آهي. انهيءَ ڪري تون استريءَ جي وڇوڙي جو ڏکي ڏک ليندين.

برب جيئن مايا پنهنجي نواري رهيو نه راجا، راجڪماري!
ٻجي پيو نارد وشلوءِ شرني
رکيا ڪريو، ديا داس تي ڌرڻي.

ڀڳوان جڏهن پنهنجي مايا کنئي ورتي تڏهن نه اهو راجا رهيو ۽ نه راجڪماري! نارد ڏاڍو ڊنو. ڀڳوان جا چرڻ پڪڙي وينتي ڪرڻ لڳو ته شرڻاڳت جي لڄ رکڻ وارا ڀڳوان، منهنجي رکيا ڪريو!

جو وقت ٿي گذري وڃي! لنهنڪري اُهي ڀڳوان کي وينتي ڪرڻ لڳو
آفيمي ماڻهو جيئن واسه مان ڪِڪ ڳاڙيندو آهي، اهڙو حال سندس به هو.

هن اوسر رشي خوب ڀاڏايو ظاهر ٿي پرڀ نيڙي آيو.
نيڻ سيتل ٿيا مُنِ مَن ڄاتو 'ڪارج ٿيا' پرڀ واهه سڄاتو!

هن مهل لالچ جي وس ٿي نارد ڀڳوان اڳيان ڏاڍيون وينتيون ڪيون. ڀڳوان ساڪياٽ پرگهٽ ٿيو. نارد جا نيتر سيتل ٿيا. هُن سمجهو ته هاڻي ڪم ڀڪ ٿي پڪ ٿيندو. اجهو ٿي جيه مالا گلي ۾ پوي!

الحي آتر تنهن ڳالهه ٻڌائي 'ڪر ڪرپا، پرڀ ٿي سهائي،
روپ پنهنجو جي مونکي ڏيندا اُن بن ڪارج مُور نه ٿيندا.

وياڪل ٿي ٻرڀوءَ کي وينتي ڪيائين ته اي ناٿ، هاڻي مونسان سهاءِ ٿيو! پنهنجو سندر روپ مونکي ڏيو. ٻيو ڪو اپاءُ ڪيا پراپت ڪرڻ جو آهيئي ڪونه!

جنهن وِڌ ٿئي مون ڪارج پورو سپرد ڪيو تو داس سورو.
مايا بل هيءُ ڏسي ڀڳوان خوش ٿي هيئن چيو: ٻڌوان،

اي ناٿ، جنهن به طرح منهنجو ڀلو ٿئي اهو اپاءُ جلدي ڪريو. مان توهان ...و داس آهيان. ڀڳوان پنهنجي رچيل مايا جو بل ڏسي اندر ۾ خوش ٿيو ۽ چوڻ لڳو:

”اي نارد تنهنجو ٿيئي جيئن ڀلو تو ڪاڻ،
ڪيئن ڪندس، منهنجو وچن ٿئي نه ڪوڙو، ڄاڻ.

اي نارد، جنهن ڳالهه ۾ تنهنجو ڀلو ٿيندو، مان ائين ڪندس. منهنجو ... ڪُوڙو نه ٿيندو.

گهري سوادي جيئن شي روڳي وئد نه ڏئي، جي ناهه سا جوڳي.
مون سوچيو شُڀ تنهنجو ڄاڻ ڇٽي الين ويو هليو ڀڳوان.

سڀني سکيو سان گڏ اها راڄ ڪنيا ڪمل جهڙن سُندر ۽ ڪومل هٿن ۾ هار کڻي، سڀني راجائن کي ڏسندي آهستي آهستي اڳتي وڌندي وئي.

جنهن جنڌ جو منهن نارد ڦيرليو
ڏوچ منجهان خوش ٿي پٽي جهُوليو،
ڪنيا نه اُن ڏس ڪڏهن نهاريو رُڌر ڪُٽن بس ٺهڪ ٿي ماريو.

جڏهن جنڌ نارد جو منجهان وٺو هو ۽ ڪيس سدرتا جو ايمان هو اُنهيءَ ڪسي نه راجڪماريءَ نهاريو به ڪونه. نارد اڻاول ۽ آرزوءَ سان ڏسندو رهيو ۽ ٻئي گڻ وري نارد جا حال ڏسي مشڪندا رهيا.

ٻٽي راجا، اُت ويو ٻگوان وِڏي جيءَ مالا ڪيس ڪٽي سُجان.
راجا سڀ ٿيا ٻنهه نراس ڀاڳي جي آيا هٿا مَن آس!

ٻگوان نه سوٻمبر ۾ راجا ٻڌي آيو هو. راجڪماريءَ خوش ٿي جيءَ مالا ڪٽي ڪيس اهرائي! سڀني سماج نا اُميد ٿي ائي وئي! ٻگوان نه ٻنهجي ڪنوار کي وٺي هليو ويو!

منِ موهه وس ٿيو گهڻو نراس مڙ ڪوهي جيئن ٻنڌ خلاص!
ڪُڻن ٻلي مَنِ ڏيان ڇڪائي چيو: ڏسو مُک دَرپن پائي!

نارد مُني ڏاڍو نراس ٿيو ۽ انهيءَ ڪري اداس ٿي پيو! مايا وس هجڻ ڪري سندس ٻُڌي ناس ٿيل هئي. جيئن ڪَڙ مان مڇي ڪِسر ٿي وڃي ۽ گهڻو ڏکي ٿي پوي! ڪُڻن ٻنهي مُنيءَ کي چيو ته: "سائين، ٻنهجو منهن آرسيءَ ۾ ته ڏسو!"

ڇاڪي الين ڪَڙ گهڙ ٿيا راڪي جَلُ ۾ صورت درشٽي آئي.
ڪروڌ ٿي ٻوءِ سراپ ڏنائين
مُنهن ٻنهنجو ۽ مٿو ٻٽيائين!

انهن ٻنهي ڪُڻن نه گهڙ اڳي وڻا. جو جو ڪيو نارد جي غصي جو ڏڀ لڳو.

اُن راجا کي هڪ سؤ اندرين جھڙا سڪ موجود هئا. روپ، نيڪي، شڪتيءَ ۽ نياءَ جو نہ ڪھر هو. ڪيس هڪ ڪنيا هئي. جنھنکي وشؤ موهني ڪري ڪوٺيندا هئا. اها اهڙي تہ سندر هئي جو لڇمي بہ اُن تي موهت ٿي پيئي!

رَچي پرپيو هيءَ ساري مايا ھئا جي آيا سويمبر ڪاڙي

راج ڪنيا هئا وَاڀرسپ گھايا.
چڙي ڪنيا تن ڏجا اُڪاڙي.

اها سڄي مايا ڀڳوان رچي هئي. گھڻيئي راجائون، جي وشؤ موهنيءَ لي موهت هئا ۽ سويمبر ۾ ڀاڳ آزمائڻ آيا هئا سي نا اميد ٿي موٽيا.

مُني شوق سان گھميو شهر ۾ ڏسي چھل ٻهل پيو چڪر ۾.
محل راجا جي بيشڪ آيو بعد پوڄا شُڀ آسڻ پايو.

نارد شوقين نہ هوني. هن ماڻهن کان انهيءَ چھل ٻهل جو سبب پڇيو ۽ سمورو سماچار سويمبر جو هٿ ڪري راڄ محل ۾ آيو. راجا شيل نڌ، مُنيءَ جي پوڄا ڪئي ۽ نارد کي اوچو آسڻ ويهڻ لاءِ ڏنائين.

تنهن ڏيکاري نارد کي راجا راجڪمار.
ڏسو نهاري دوش گڻ سڄو سليو وِستار.

راجا پنهنجي ڪنيا کي گھرائو ۽ اها نارد کي ڏيکاري ڪائنس پڇيو تہ اي مُنيءَ، هن ٻالڪيءَ جا سڀ دوش گڻ ويچاري ڏيا ٻالي ٻڌايو تہ اهي ڪهڙا آهن.

ڏسي ڪنيا مُنِ ورت وِساري گھڻي دير پيو ڏانهس نهاري.
لڇڻ ڪنيا جا ڪين ٻڌايا هوش حواس مُهرشي وڃايا.

نارد ڪنيا جو حسن ڏسي سموري سڌ ٻڌ ڀلجي ويو، وئراڳ بہ وسري ويو. ڪنيا ڏي ڏسندو ئي رهيو. دل ۾ ڏاڍو خوش ٿيو ۽ ڪنيا جا ڪيا ورڻن نہ ڪيائين. سندس حواس خطا ٿي ويا.

لڇڻ هئا: جنهن ڪنيا وريندي اَمر ڪيرتي تنهن وٽ ايندي.
سگھي نہ جيتي ڪو جڳ چاري سيؤ ڪندا تنهن سڀ نَر ناري.

اي نارد جيئن ٻيمار ماڻهو ڪاٺيا لاءِ سرادي شيءِ طلبيندو آهي پر وئد اُها هن کي ڪاٺيا لاءِ نه سمجهي اُها کيس نه ڏيندو آهي. مون توهان جي ڀلائي لئي سوچي آهي. ائين چئي ڀڳوان انتردان ٿي ويو.

مُنِ سمجهي هيءَ ڪين ڳُجهارت
ڏِسي پيو دل کي ڪوُڙا آٿت!
جاڏ ڀڄو وڪ تڪڙي پاءِ ويو اُتي جت سويمبر جاءِ.

مايا جي وس نارد ٿاڻل ٿي پيو! هو ڀڳوان جي مطلب پرپل ٿاڻي سمجهي نه سگهيو. هو سڌو ٿي سڌو سويمبر واري جاءِ تي پهتو.

جاءِ پهچيءَ تي هڪ هڪ راجا سونهي پيو ڏسي پاڻ سماجا.
ڏيو سندرتا تي مُنِ نازُ اُڏي عرش تي جيئن ڪو بار.

اُتي وڏا وڏا راجائون ڏاڍي لڏ سان پنهنجي جاين تي ويٺا هئا. نارد کي نه ڀڪ هئي نه سندس روپ سڀني کان سندر ٿي آهي؛ ائين ڪري ڪيا مرور ڪيس اُتي جه مايا ڀرماليندي!

مُنِ جت ڪارڻ ڪرپا نڌان ڏني شڪل بد، ڪري اجاڻ!
خبر نه اُنجي ڪنهن کي پيئي نارد سمجهي نميا سيبئي.

نارد جي ڀلائيءَ لاءِ ڀڳوان وري سندر سرير بدران اهڙو ڪريهو سرير ڪئي سندس ٻاڙو هر ڪنهن کان ٻاهرا! پر قدرت وري ڪوڙي جر ٿئي ڪنهن کي به اها اڪ خيال رهي! سڀني کيس نارد سمجهي سر نوايو.

اُتي هئا ٻه شاڪرگڻ جن هو پيد مرور.
برهمڻ تي ڏسندا رهيا نارد چتر ضمور!

اُتي ڀڳوان شڪر جا ٻه گڻ حاضر هئا جڏهن اُها سموري جيم هئي! اهي برهمڻ روپ ۾ سڀ ڪرتي ڏسندا رهيا. اهي ڳڻ ڏاڍا چتر ۽ اُتڪاي هئا.

وَيو نارد پوءِ شوَ جي ڏيري ڇڏيو ايمان سندس مَنُ ڦيري!
پيار ڪري پرڀ ڪيس وِهاريو
ڏئي پربوڌ پڻ هينئن سيڪاريو:

نارد پوءِ وري ڀڳوان شوَ جي استان تي ويو. سندس من ۾ ڏاڍو ايمان هو. هن اها ڳالهه ڀڳوان سان نه ڪئي. ڀڳوان ڪيس پنهنجو پيارو سمجهي سکيا ڏني ته:

بار بار تو منيو، چتايان راز نه ڏج ڀڳوان، ٻڌايان.
اُت وستارڪو پيوئي ٻڌائي اِها ڇڏج تون ڳالهه لڪائي.

اي پيارا، اها ڪام جيتڻ واري ڪٿا مٿان ڀڳوان وشنوءَ سان ڪرين! اتفاق سان جي ڳالهه نڪري ته به تون لڪائي ڇڏج.

رام گُهري سو ٿئي برابر اُبتڙ اُدم ڪٿي ڪريو سراسر!
شنڀو وچن هي منيءَ نه پايا ڪڪ تي نارد پير ڪيايا.

رام جيڪي ڪرڻ چاهيندو آهي سو اُوس ٿيندو آهي. ڪٿي ڪو لک اُدم ڪري. ڪا به طاقت انکي ڦيرائي نه سگهندي! نارد کي ڀڳوان شوَ جي اها سکيا ڪين وڻي. هو لڪڙوني اُلي ۾ هر لوڪ ڏي ويو.

ڪندو ڀڄن، ڪٿي هٿ ۾ وينڻ ڪِير ساگر ڏي ويو پروين.
هو استان وشن جو جتي مُني آنڪ ٻن ويو اُتي.

وِڻا هٿ ۾ ڪٿي نارد اها وڄائيندو، ڀڳوان جا گڻ ڳائيندو ڪير ساگر ڏي ويو جتي وشنوَ جو مالڪ وشنو رهندو آهي.

ڪام جيت اُتِ ڪٿا ٻڌائي شوَ آگيا کي ڇڏيو نثائي.
آ پربل بس رام جي مايا رِشي، مُني ۽ سنت ڀُلايا.

اُني نارد ڀڳوان جو رخ ڏسي ڪام ديو جيتڻ واري سڀ ڪٿا ٻڌائي شوَ آگيا جي اُبتڙ ڪم ڪيو. ڀڳوان رام جي مايا ڏاڍي وچتر آهي، جنهنکي مايا نه موهيو هجي! سنسار ۾ آهي.

ڪيا ها ليڇڻ اهي. هنا نه جيڪو هن سان شادي ڪندو سو آمر ٿي رهندو. لڙائيءَ ۾ نه ڪير ڪو جيتي نه سگهندو. سڀ لوڪ لڙ لڙڙي لارڻ سندس سرا ڪندا رهندا.

ليڇڻ سمورا رکي دل ۾ ڇڏيو پٽالي راجا ڪُل ۾.
ڪنيا سُندر آ، آهه سشيل جڳي، هليو ويو وڃي جيئن نيلُ.

هن سڀ گڻ دوش سمجهي دل ۾ رکيا ۽ راجا کي ڪُل ۾ پٽالي ڇڏيائين ۽ ڄاڻائين نه ته هيءَ ڪنيا تمام سندر ۽ ڳڻن واري آهي. اهين ڇڪي نارد برهم سڀيءَ مان هاليءَ واري چال سان هليو ويو.

ڄاڻ ڪجهي ڪو اهو اُپاءُ ڏوري ڪنيا مون، ڇڏي پيا راهه.
سُجهي نه جپ تپ تو هن ٽاڻي جيئن ماڻا پهرائي آئي.

دل ۾ سوچڻ لڳو ته هاڻي اهو اُپاءُ ڪجي جيئن راجڪماري اچي مونکي سين ماڻا پهرائي. هن وقت نه جپ تپ ٿي ٿي سگهي! اي وڌاتا، ڪهڙيءَ ريت اِها سُڪري مونکي ملندي؟

هِن مهل گهرجي مگر سندر روپ وشال!
ڪنيا پوي جيئن هرکجي پهرائي جيم مال!

هن مهل ته مونکي سندر روپ ٿي گهرجي. اهڙا ڪيا جيئن مونکي جيم ماڻا پهرائي. پر هو هوءَ پاڻهيندي ته سندس پتي ته اهڙو ئي سندر هجي جهڙي هوءَ پاڻ سندر آهي.

وڃان گهرڻ جي سڙهن ٿو هاڻي
هليو وڃي وقت ڪيڏ ٿو ڄاڻي!
لڳو آراڌڻ نارد 'سوامي' ڪنڪ ڳاڙهي جيئن وات آليمي!

هي هاڻي ڳوان وت سندرتا گهرڻ لاءِ ويندس ته خبر نه آهي ته سوامي

نارد ڪهڙي ڏوهه ڪري ڀڳوان کي سراپ ڏنو؟ ٻڌاري، اها سموري ڪٿا مونکي ٻڌايو. نارد جي من ۾ اهڙو موهه ۽ ڪروڌ پيدا ٿيو، اها ته اچرج جهڙي ڳالهه آهي!

پوءِ پنهنجي رگهناٿ پرڏواج ٻڌ سچي ڪٿا ،
تلسي سدگر سات رام ڀڄن ڪر، موهه تج.

تلسيداس چوي ٿو ته ڀڳوان سڀني مٿان ۽ ڏکن کي ناس ڪندڙ آهي، مايا جو لشڪر پنهنجي ئي الڪي جهڙو لوڙهي.

هما رمڻيڪ هموان ڪناري پوِتر گنگا لهرون ماري ،
ات آشرم هڪ سندر اوڏو ڏسي رشيءَ کي ڏاڍو لوڏيو.

هموان پربت جي هڪ ٿا ڏاڍي ٻولو ۽ سندر آهي. سندس پرسان گنگا جون لهرون هٿي ڪليندي آهي. اتيءَ هنڌ هڪ پرلو ۽ سندر آشرم آهي. اها سندرتا ڏسي منيءَ جي دل ڏاڍو خوش ٿي.

ڏسي سندرتا آنند آيو لڳي پتيءَ مَنُ نارد لايو ،
مَن نارد آ جيڪي سپيادي جاد لڳي رلي اکنڊ سمادي!

اتيءَ هنڌ جي سندرتا ڏسي نارد کي ڀڳوان وشنو ياد پيو! پرڻام ڪري جيئن ڏيان ڪيائين، ليڪن اکنڊ سمادي ۾ اچي ويو! چو؟ جاڪانا جو نارد جو سڀاءُ بلڪل اهل هو.

ڏسي اندر، من خوف ڏڪايو يڪدم جلهن ڪامديو گهرايو،
وڃ نارد وٽ سائين سونڊو خوش ٿيو ڪام جيئن حڪم ٻڌو.

نارد جي سمادي ڏسي اندر ديوتا جي اندر ۾ خوف پيدا ٿيو. هن يڪدم ڪامديو کي سڏايو ۽ کيس عزت ڏيئي ويهاريو، کيس حڪم ڪيائين ته پنهنجي سڀني سالن سميت نارد وٽ وڃ ۽ وڃي سندس من کي چنچل ڪر ۽ سندس سمادي ٽوڙڻ جو اُدم ڪر. حڪم ٻڌي ڪام ڏاڍو خوش ٿيو.

پڌ بني، بوش ٿلي ٿو لنکي
گيان، وکراڳ رهت جن جيکي.
ڪار ڪندو ڇا، لوکي وِيرا! تو پاليو برهمچريه سڌير.

پکراڻ وشنو نارد جي ڪٿا پڌي ڪيس چيو ته اي نارد، ڪامديو ته اهڪي ساڌو آهي ڄڪي گيان ۽ وبراڳ کان هيڻا هوندا آهن. لون ته وڏو گيالي ۽ وراڳي آهين. توکي ڪامديو ڇا ڪري سگهندو؟

ان تي نارو سيس نوائي ويو هليو گهر وکون وڏائي.
وشن جيلن يوء مايا چيڙي لڏيو جڳت، جنن لڏي ٿي پيڙي.

نارد يوء پکراڻ جي چرڻ ۾ سر نمائي هليو ويو. پکراڻ يوء اهڙي نه مايا اٿلي جو سڄو سنسار لڏي ويو!

رستي ۾ هڪ نگر رچيو ست يوجن چوڏار.
سُرڳ نگر کان پڻ سُندر رچنا عجب پرڪار.

انهيء مايا، رستي ۾ هڪ سندر شهر جي رچنا ٺلي رچي. اهو نگر چار يوجن چوڏاري هئو. سرڳ کان ٻه وڌيڪ هرڪاليندڙ شيون ان ۾ موجود هيون.

آتي سندر سڀ نر ۽ ناريون بدن سڏول ۽ گهڻن بزاريون.
هاٿي، گهوڙا، رٿ ۽ راجا موهت مَن کن ساز سماجا.

انهيء شهر ۾ ڪار کي جيتيندڙ برش ۽ آتي سندر ناريون هيون. رٿ، هاٿي، گهوڙا ۽ پڻ وڏي فوج هئي ۽ دل کي موهت ڪندڙ ساز سامان ۽ پڻ شهر جو راجا ته ڏوماڻا هو.

سڀ اِندرن جا سوسُک ماٿي هلي نيت سان نيا پرماٿي.
وشو موهني پُتري جنهنکي خود سندرتا موهت لنهن کي.

نارد ڪهڙي ڏوهه ڪري ڀڳوان کي سراپ ڏنو؟ لوپاري، اها سموري ڪٿا مونکي ٻڌايو. نارد جي من ۾ اهڙو موهه ۽ ڪروڌ پيدا ٿيو، اها ته اچرج جهڙي ڳالهه آهي!

پيو پنڇن رگهناٿ پرڏواج ٻڌ سچي ڪٿا،
ٿاسي سدڪرِ ساٿ رام ڀڄن ڪر، موهه تج.

تلسيداس جوي لوڪ ڀڳوان سڀني عطن ۽ دکن کي ناس ڪندڙ آهي، ماڻهو هر لمحو جنهن لي الکي جهڙ ٿورجي.

هنا رمڻيڪ هم وان ڪناري پيرِ ۾ گنگا لهرون مساري،
اتِ آشرم هڪ سندر اوڏو ڏل رشيءَ کي ڏاڍو لوڏيو.

هم وان پربت جي هڪ هنا ڏاڍي ٻولر ۽ سندر آهي. سندس پرسان گنگا جهڙي لهرون هڻي کيليندي آهي. اتيءَ هند هڪ ٻولر ۽ سندر آشرم آهي. اها سندرتا ڏسي منيءَ جي دل ڏاڍو خوش ٿي.

ڏسي سندرتا آنند آيو لڳهي پتيءَ مَنُ نارد لايو.
مَنُ نارد آ جيئن ستيوادي جاد لڳي وئي اکنڊ سماڌي!

اتيءَ هند جي سندرتا ڏسي نارد کي ڀڳوان وشنو ياد پيو! پرڻام ڪري جيئن ڌيان ڪيائين، ليئن اکنڊ سماڌي ۾ اچي ويو! جو؟ جاڪاڻ جو نارد جو سڀاءُ ٻالڪل اهل هو.

ڏسي اندر، من خوف ڏڪايو يڪدم جلهن ڪامديو گهرايو.
وڃ نارد وٽ ساٿين سوڌو خوش ٿيو ڪام جيئن حڪم ٻڌو.

نارد جي سماڌي ڏسي اندر ديوتا جي اندر ۾ خوف پيدا ٿيو. هن يڪدم ڪامديو کي سڏايو ۽ کيس عزت ڏيئي ويهاريو. کيس حڪم ڪيائين ته پنهنجي سڀني سالن سميت نارد وٽ وڃ ۽ وڃي سندس من کي چنچل ڪر ۽ سندس سماڌي ٽوڙڻ جو اُدم ڪر. حڪم ٻڌي ڪام ڏاڍو خوش ٿيو.

پَدُ نارد ٿو مهنجو چاهي ڏيان سندس بس ڪام اُذائي.
ڪانءَ جان سڀ ڏڪن ٿا ڪامي
خوف نہ ڪن، جي ٿئي بدنامي .

اندر کي فال ۾ خوف ٿيو تہ نارد مهنجو پد پراپت ڪرڻ چاهي ٿو. ڪامي پرش سڀ ڪانءَ وانگر ڊڄندا آهن .

شينهن ڏسي ڪتو وات پڪوڙي
ڪَسي هڏو مٿان ڇڏي نهوڙي .
اِندر ڪامي ڪا لڄ نہ آئي مَنَ حالت هئي سندس اِهائي.

ڪتي وانگر جو شينهن کان ڊڄندو آهي تہ مٿان اِهو سوڪان سڪل هڏو نہ ڦري ولئي. نرلڄ اِندر جي من جي اِهائي حالت هئي .

اچي رُت بسنت ڪام ڦهلائي اَت سندرتا هر شيءِ آئي .
ڀنور پرن گُل سُگند ڦهلائن مڌر ڪُڻ پرندا ڪوئل ڳائن .

ڪام يڪدم آئي آيو جتي نارد هو. اچڻ شرط چوگرد بسنت جي وسه ڦهلائي . وڻن ٻوٽن ۾ رنگ به رنگي گل ٽڙيا ۽ ڀوَرَ انهن مٿان لامارا ڏيئي رهيا هئا. ڪوئل ۽ ٻين پکين به پئي لاتيون لنوايون .

نرمل وائُ، سندرتا پاري هر شيءِ ڪام وڌائڻ واري .
رنيا جهڙيون سندر ناريون ڳائن تال ملائڻ واريون .

اِتي ٿڌي، نرمل ۽ خوشبودار هوا لڳي رهي هئي . هر هنڌ ڪام ديو جي ڀاهہ کي ڀڙڪائڻ واري فضا هئي . رنيا جهڙيون سڀ سندر اپسرائون موجود هيون جي ڪام کي ڀڙڪائڻ لاءِ هيون .

ڪنديون اچن سڀ لول مخول ڪام ڪريڙا سندر ٻول .
ڏسي سهائڪ ڪام هرشايو خوشيءَ ۾ ٿي ڪين سمايو .

ٻي ڏس ۾ گوالئي ۾ سوٽ بالپڻ مشهور آهن. ٻہ ٻکران رامچندر وراهہ جو اوتار ڌارڻ ڪري هرڻاڪش کي مارايو ۽ نرسنگهہ جو اوتار ڌاري هرڻاڪشپ کي ماري ڀڳت پرهلاد جو جس سنسار ۾ ڦهلايو.

راوڻ ۽ ڪمڀ ڪرڻ ٿيا ٻئي جنم ٻئي ويرہ.
ڇڏيا ڪري سڀ ديوتا ڳايون منش اڏيرا

اهي ٻئي دليت وري ٻئي جنم ۾ ڏاڍا ٻاران ۽ دليتن کي جيتيندڙ راوڻ ۽ ڪمڀ ڪرڻ ٿي سان پيدا ٿيا. انهن ٻنهي کي ٻہ ڀڳوان ڄاڻي لو.

مُڪت نہ ٿيا، ماريا ڀڳوان جنم ٿي ٻُڌ اي ٻڌيمان.
رام اوتار ڌريو تنهن ڪارڻ ڏرن ڪان سارو ڪشت نوارڻ.

انهڪي ڀڳوان ٻاڻ لي انهي مارپو نہ ٻہ هڙ مُڪت نہ ٿيا. جو جو نن جيهن ڪاوره لي مُڪتي بالڪا جو ڪين سراپ مليل هو. هن وقت سندن پلالئي خاطر ٻڪيج هي منڪاري ڀڳوان، شري رامچندر جو اوتار ڌارڻ ڪيو.

ڪيشپ آدلي ٿيا پِتُ ماتا دسرت ڪوشليا جڳت سياتا.
ڪاپ هڪ ۾ هن اوتار ڪيا چريتر انيڪ اپار.

انهيءَ هن ۾ ڪيشپ ۽ آدليءَ، جي هن لوڪ ۾ دسرت ۽ ڪوشليا نالن سان پڌرا آهن، سندس پتا ماتا ٿيا. هن انهيءَ هڪ ڪلپ ۾ هن ڪيترائي آدپس چريتر ڪيا.

هڪ ڪلپ سُر دکي سيپلي دليت جلنڌر جيتيا ڪيئي!
ڪيو شيو هڪ وڏو سنگرام سگهيو نہ ماري تنهن ڀڳوان.
سَتي بندا ڇلي جلنڌر ناري پتورتا ٻل منجهس اپاري.

ٻي ڪلپ ۾ جلنڌر دليت کان سڀئي ديوتائن هاراپو لڌو هن سڀني کي دکي ڏسي ڀڳوان شو ان سان ڏاڍي لڙائي ڪئي پر هُو نہ مُئو! ڇو جو دليت جي راڻا جلنڌر جي استري بندا، ڏاڍي پتورتا هئي. سندس پتيورتا ٻل ڪري ڀڳوان شو بہ ڪيس نہ ماري سگهيو.

پدمَ نارد تُو منهنجو چاهي ڏيان سندس بس ڪام اُڏائي.
ڪانءِ جان سڀ ڏڪن ٿا ڪامي
خوف نہ ڪن، جي ٿئي بدنامي.

اندر کي دل ۾ خوف ٿيو تہ نارد منهنجو پد پراپت ڪرڻ چاهي ٿو. ڪامي پرش سڀ ڪانءَ وانگر ڏڄندا آهن.

شيهن ڏسي ڪتو وات پڪوڙي
ڪسي هڏو مٿان چڏي نهوڙي.
اِندر ڪامي ڪا لڄ نہ آئي مَن حالت ٿئي سندس اِهائي.

ڪتي وانگر ٿو شيهن کان ڏڄندو آهي تہ مٿان اِهو مسو لڪان سڪل هڏو نہ ڦري ولي. ترلڄ اِندر جي من جي اِهائي حالت ٿئي.

اچي رُت بسنت ڪام ڦهلائي اَت سندرتا هر شيءِ آئي.
پنور پيرن گُل سُگنڌ ڦهلائن مڌر ڪُٺ پرندا ڪوئل ڳائن.

ڪام يڪدم آئي آيو جتي نارد هو. اچڻ شرط چوگرد بسنت جي رت ڦهلائي. وڻن ٻوٽن ۾ رنگ ٻہ رنگي گل ٽڙيا ۽ ڀونر انهن مٿان لامارا ڏيئي رهيا هئا. ڪوئل ۽ ٻين پکين ٻہ پئي لائيون لوڏيون.

نرمل واءُ، سندرتا پاري هر شيءِ ڪام وڌائڻ واري.
رنيا جهڙيون سندر ناريون ڳائن تال ملائڻ واريون.

الي لڏي، نرمل ۽ خوشبودار هوا لڳي رهي هئي. هر هنڌ ڪام ديو جي باهہ کي ڀڙڪائڻ واري فضا هئي. رنيا جهڙيون سڀ سندر اپسرائون موجود هيون جي ڪام کي ڀڙڪائڻ لاءِ هيون.

ڪنديون اچن سڀ لول مخول ڪام ڪريڙا سندر ٻول.
ڏسي سهائڪ ڪام هرشايو خوشيءَ پڻ تي ڪين سمايو.

ٿي ڏٺو، جو ٽرائيءَ ۾ سڀ ٻاليندڙ مشهور آهن. ٻن ڀڳوان رامچندر وراهه جو اوتار ڌارڻ ڪري هرڻاڪش کي ماريو ۽ نرسنگهه جو اوتار ڌاري هرڻاڪشپ کي ماري ڀڳت پرهلاد جو جس سنسار ۾ ڦهلايو.

راون ۽ ڪمڀ ڪرڻ ٿيا ٻئي جنم ٻئي ويرـ
ڇڏيا ڪري سڀ ديوتا ڪيايون منش اڌيرا

اهي ٻئي دليس وري ٻئي جنم ۾ ڏاڍا ٻلوان ۽ دليتن کي جيتيندڙ راوڻ ۽ ڪمڀ ڪرڻ ٿي سان پيدا ٿيا. اهن ٻنهين کي ڀڳوان جالي لڙ.

مُڪت نہ ٿيا، ماريا ڀڳوان جنم ٽي پُڏ اي پڌيمان.
رام اوتار ڌريو تنهن ڪارڻ ڏرن ٿان سارو ڪشٽ نوارڻ.

انهڪي ڀڳوان هٿان ٿي اچي مارجو ۽ ٻه هوءَ مُڪت نہ ٿيا. جو جو ٽي جنهن ڏانهن ٿي مُڪتي هٿان جو ڪس سراپ مليل هو. هن وقت سڀني ٻلائيءَ خاطر اڪي هي هتڪاري ڀڳوان، شري رامچندر جو اوتار ڌارڻ ڪيو.

ڪيشپ آدتي ٿيا پتُ ماتا دسرت ڪوشليا جڳت سياتا.
ڪاپ هڪ ۾ هن اوتار ڪيا چريتر انيڪ اپار.

انهيءَ جنم ۾ ڪيشپ ۽ آدتيءَ، جي هن لوڪ ۾ دسرٿ ۽ ڪوشليا نالن سان پڌرا آهن، سندس پتا ماتا ٿيا. هن انهيءَ هڪ ڪلپ ۾ هن ڪيترائي اَدڀت چرتر ڪيا.

هڪ ڪلپ سُر دکي سيئي دليت جلنڌر جيتيا ڪيئي!
ڪيو شيو هڪ وڏو سنگرام سگهيو نہ ماري تنهن ڀڳوان.
ستي پتدا هئي جلنڌر ناري پتورتا ٻل منجهس اپاري.

هڪ ڪلپ ۾ جلنڌر دليس کان سڀئي ديوتائن هارائي ڏٺو سڀني کي دکي ڏسي ڀڳوان شو ان سان ڏاڍي لڙائي ڪئي پر هوءَ نہ مريو! جو جو دليتن جي راجا جلنڌر جي استري پتدا، ڏاڍي پتورتا هئي. سندس پتيورتا ٻل ڪري ڀڳوان شو بہ ڪس نہ ماري سگهيو.

چلُ ڪري ڪندبن ڪيو ستيپڻو ست هيسڻ.
سراپ ڏنو تنهن ڪروڌ ڪري بِندا نار پرويڻ!

تڏهن پڳوان چل ڪري هن جو پتيورت ڌرم ڪندبن ڪيو. اها خبرَ جڏهن بندا کي پيئي تڏهن ڪروڌ ڪري پڳوان کي سراپ ڏنائين.

سوئي سراپ پڳوان سا ڪاريو دَسرت سُت ٿي رانوڻ ماريو.
رانوڻ رَتْ ۽ جالندر نانو رامَ هٿان پَد مڪتيءَ پاتو.

پڳوان اهو سراپ قبول ڪيو. جو جو هُوَ ڪرپالو ڪ آهيئي. انهيءَ ڪري جالندر بيو جنم رانوڻ جو ورتو ۽ بندا جي سراپ ڪري پڳوان رام جو اوتار ڌارڻ ڪيو ۽ رانوڻ کي يڌ ۾ ماري ڪيس مڪتي ڏني.

سبب جنم جو هڪ اِهوئي جنهن ڪارڻ ڌري مانش ديهي.
مني، ڪوي ڪن گهڻيون ڪٿائون
جن ٿي باسيون سوين سکائون.

هڪ سبب ته اهو آهي جنهن ڪري پڳوان اِنساني جنم ورتو. مُنين ۽ ڪوين، جن پڳوان جي اوتار ڌارڻ لاءِ سوين باسوُن باسيون هيوُن، گهڻن ئي قسمن جون ڪٿائون رچيون آهن.

نارد پڻ هڪ ڏنو سراپ رام ديهه ۾ ڏنا سنتاپ.
ڪٿا بڏي هيءَ منهنجي پواني جي: نارد هڪ پڳت وگياني.

هڪ دفعي نارد ۾ پڳوان کي سراپ ڏنو هو. انهيءَ ڪري هڪ ڪاپ ۾ رام اوتار ٿيو. اهو بڏي پارولي ڏاڍو منجهي پيئي. چوڻ لڳي ته نارد ته وشنو پڳوان جو پورو پڳت ۽ گياني مني آهي.

رماپتي ڏوهه ڪيوئي ڪهڙو ڏنو سراپ چو نارد اهڙو؟
ڪٿا سموري مونکي بڏايو موهه، ڪروڌ ڪيئن نارد آيو؟

ڪنتو سو آ أدار جو پريم سان پنهين ڪيو.
پد جيلن رام اوتار سندر نرمل سپ طرح.

انهي ڀڳتي جو پرابڪارڪ ڪتو جنهن لمولي لير آهي سو پوء ورڻن ڪندس. جنهن جا لومل گڻ پڌ.

ڪرنڻ اکل اپار ڪتا روپ سپ اڻ ڳڻت.
ورڻيان پڌ انوسار پد أما، سپ پريم سان.

ڀڳوان جا نالا، گڻ، ڪٿائون ۽ روپ اڻ ڳڻيا آهن. پر مان اهي پنهنجي ٻڌيء انوسار ورڻن ڪندس. توهين اهي سپ آدر سان ٻڌ.

پد أما پريپ چرتر امول ويد، رشي، من ڪن پيا ڳول!
ڌر اوتار جنهن ڪارڻ ورتو ڪري ورڻن نہ سگهي ڪو سرتو.

اي پاروتي، ڀڳوان جا نرمل چرتر، جنکي ويد بہ ورڻن ڪري نٿا سگهن. جنهن ڪارڻ ڪري ڀڳوان ديهہ ڌارڻ ڪندو آهي سو بہ ورڻن ڪرڻ کان ٻاهر آهي پر مان لوري بہ ٿورڪي ٻڌايان ٿو.

رام اڪٿ، مت منهنجي سياڻي
ويد، پراڻ، سپ سنت ۽ گياني.
سمجهہ بہ آيو جيڪي جنهنکي اُن موجب ڪيو ڪٿن پين کي.

اي پراڻي! منهنجو مت يا وشواس تہ اهو آهي تہ ڀڳوان جو من، ٻڌيء ۽ وانيء سان ويچار ڪري نٿو سگهجي. پر ساڌو، ويد، رشي ۽ مني پنهنجي پنهنجي ٻڌيء انوسار ورڻن ڪن ٿا يا پرچار ڪن ٿا.

سپ سمکي ٿورڪي ٻڌايان ڪارڻ، جي مان دل بہ پايان.
تلي جڏهن ٿي ڌرم جي هاڃي دئيت ڏکي ڪن ديو ۽ پراني!

ڀڳوان جي اوتار وٺڻ جا جيڪي سبب منهنجي ٻڌيء موجب لي سگهن ٿا

چلُ ڪري ڪندن ڪيو سنيپٽو ست ھيڻ.
سراپ ڏنو تنھن ڪروڌ ڪري بندا نار پرويڻ!

تڏھن ڀڳوان چل ڪري ھن جو پتيو رت ڌرم ڪندن ڪيو. اھا خبر جڏھن بندا کي پيئي تڏھن ڪروڌ ڪري ڀڳوان کي سراپ ڏنائين.

سوئي سراپ ڀڳوان سا ڪاريو دَسرت سُت ٿي راونڻ ماريو.
راونڻ رَتُ ۾ جالندر ناتو رامَ ھٿان پَد مڪتيءَ پاتو.

ڀڳوان اھو سراپ قبول ڪيو. ڇو ته ھو ڪرپالو آھي. انھيءَ ڪري جالندر بيو جنم راونڻ جو ورتو ۽ بندا جي سراپ ڪري ڀڳوان رام جو اوتار ڌارڻ ڪيو ۽ راونڻ کي يُڌ ۾ ماري ڪيس مڪتي ڏني.

سبب جنم جو ھڪ اِھوئي جنھن ڪارڻ ڌري مانش ديھي.
مني، ڪوي ڪن گھٽيون ڪٿائون
جن ٿي باسيون سوين سڪائون.

ھڪ سبب ته اھو آھي جنھن ڪري ڀڳوان انساني جنم ورتو. مُنين ۽ ڪوين، جن ڀڳوان جي اوتار ڌارڻ لاءِ سوين باسُون باسيون ھيوُن، گھڻن ئي قسمن جون ڪٿائون رچيون آھن.

نارد پڻ ھڪ ڏنو سراپ رام ديھ ۾ ڏنا سنتاپ.
ڪٿا بڌي ھيءَ منھنجي پيواني چي: نارد ھڪ ڀڳت وگياني.

ھڪ دفعي نارد ۾ ڀڳوان کي سراپ ڏنو ھو. انھيءَ ڪري ھڪ ڪلپ ۾ رام اوتار ٿيو. اھو بڌي پاروتي ڏاڍو عجب ۾ پيئي. چوڻ لڳي ته نارد ته وشنو ڀڳوان جو پورو ڀڳت ۽ گياني مني آھي.

رماپتي ڏوھ ڪيوئي ڪھڙو ڏنو سراپ جو نارد اھڙو؟
ڪٿا سھوري موکي بڌايو موھ، ڪروڌ ڪيئن نارد آيو؟

كاشيءَ مرندڙ منش کي مکتي
ملي سدا سک، شانتي ۽ شکتي ·
سدا سو مکتيءَ داتا مالک رامچندر جو مان هک ٻالک ·

ڪاشيءَ ۾ ٻولڻ اسان لي مرندڙ شخص کي ڀڳوان مکتي ڏيندو آهي ۽ ڀڳوان کي مکتي داتا سمجهي آد کان الله لسالين هنکي سرشٽيءَ جو مالک سمجهي مان کيس ٻهندو سوامي سمجهندو آهيان ·

ٻڌي کُلي سچ پاسڻ آيو 'رچنا جوڻي' ايءَ مَنُ پايو ·
پلدا ٿي مَنَ رام پريتي خيال ويا کوٽا، سيکنهن ريتي ·

شري مهاديو جا اهي وچن ٻڌي پاروتيءَ جي هرديه مان جگت جي ڌوڙيءَ رچنا جا خيال هليا ويا · اُن وقت سندس مَن ۾ شري رامچندر لاءِ پريم ۽ وشواس پيدا ٿيو ۽ جگت جي رچنا کي سچو سمجهڻ جا کوٽا خيال ٽوڙي ڇڏي ويا ·

ڌر ڌر پتيءَ جا چرن ڇُهي هٿ جوڙي پرنام ·
کري مدتي سان پاروتي ٻولي مڌر نذان ·

پاروتي ٻيهر ڀڳوان شنکر جي چرڻن ۾ جهڪي، هٿ جوڙي، پريم ۾ مست ٿي ۽ مٺيءَ والي ۾ نئدتا سان چوڻ لڳي ·

چند کرڻن جي سيتلتائي سچ کرڻن شک ميٽيا جالي ·
رام سروپ مَنَ شاڻ سچالو گيان سچو پڻ هاٿي جالو ·

چند جي ڪرڻن جهڙي سيتل ٿالي ٻڌي ۽ سچ جي ڪرڻن جي ڪرميءَ سان سهندو سنسو هالي دور ٿيو · اي ڪرپالنان، اوهان جي ديا لي · هاڻي سهجهي هرديه ۾ شري رامچندر جي سچي روپ جي سمجهه پئي ·

ناٿ کرپا سان سنسو دؤر جڙ هردو ٿيو شُد ضرور ·
جا ٻُڌي هک بار ابوجهه سهجهه سکيا ڏلي کيو سُبوجهه ·

سي مان توکي ٻڌايان ٿو. جڏهن جڏهن ڌرم جي هاڃي ٿيندي آهي ۽ دشٽن ۽
دئيتن جي ساري ٿيندي آهي.

ڪريان ورڻن ڪيئن هلن اينتي ڌرم وِرود گهڻو گهاتڪ نيتي!
تڏهن ڌري پرڀ منش شرير برهمڻ پرٿوي گئو تي پيڙ!

۽ اهي اهڙا انياءُ جا ڪم ڪندا آهن جو اُهي ورڻن ڪرڻ پرگيہ نہ آهن.
گئون، برهمڻ، ديوتا، پرٿوي سڀ دکي ٿين ٿا تڏهن پرماتما انيڪ پرڪارن جا
سرير ڌارڻ ڪندو آهي ۽ سيني جا دک دور ڪندو آهي.

دئيت سيئي ماري، ڪري سنتن جو مَن شانت.
رام ڌريو اوتار، ٻُڌ ڪِرَ پُتري اِن پرانت.

دئيتن کي ماري ديوتائن کي وسائڻ، ويد مريادا ٺيڪ رکڻ ۽ سنسار ۾ اُنہ
يش ڦهلائڻ سندس جنم جو مول آهي.

هڪ ٻہ ڪٿن ڪريان اوتار ڪِرَ پُتري، ٻُڌ ساڌ ويچار.
دئارپال ٻہ هَرِجا، جنڪي 'جيہ' 'وجيہ' جڳہ جاڻي تنڪي.

سيني اوتارن مان ڪي هڪ ٻہ اوتار هت ورنن ڪريان ٿو. ساوڌان ٿي
ٻڌ. ڀڳوان جا ٻہ دئارپال 'جيہ' ۽ 'وجيہ' هئا. اُنهن ٻنهين کي سڄو سنسار سڃاڻي ٿو.

برهم سراپ وِس پائر ٻيئي تامس ديہ اُسر ٿيا سيئي.
هرڻاڪش، هرڻ ڪشپ جڳت ۾ اِندرجيت ٿيا پرسڌ اڳيہ.

ٻنهين پائرن برهمڻ جي سراپ ڪري دئيتن جي ديہ پراپت ڪئي. هڪ
هرڻاڪشپ ۽ ٻيو هرڻاڪش ٿيو. ٻئي دئيت، بلوان ديوتائن جي راجا اِندر جي
ايمان مٽائڻ وارا ٿيا. ٻئي جڳہ ۾ پرسڌ دئيت هئا.

وِجئي ويرَ ٻئي شير سنياريو وراہ اوتار هڪ هرڻاڪش ماريو.
هرڻاڪشپ نرسنگهہ اوتار ماريو، ٻُڌي پرهلاد پڪار.

اڪ بي آڳر دڳڙا سان آڪاش ۾ به سورج ڏسا آهن. 'رام' جي ٻاري ۾ ته سڄو ٻاري مري آهي. جيئن آڪاش ۾ اڳاڙو ۽ دوراڙو ڏسي ڇبر آهي ته اونده آهي. ليڪن لوڪان ٻرٻوءِ ڪي ته مايا جي اثر ڪري اهي سمجهيو ويندو آهي. جنهن مايا جو پردو دور ٿيندو آهي تڏهن ساڪيالڪار ٿيندو!

'رُوپ ڪرم' نرديو ٻه ڄاڻن اندرين وشيہ سڀ صحيح پڇاڻن.
پر سڀ ۾ جوت تهلالي مون سوامي، سو 'رام' چوائي.

اندراج جا وشيہ، روپ ۽ ڪرم، انهن سڀني جي ڄاڻ ڏيندڙن لوڙي منهن سڀني کي ڪڪ هيڙي آهي. پر انهن سڀني کي پرڪاش ڏيڻ وارو ۽ منهن کان ڇاڙيءَ ڏلس، پر انهن کان ته پري ايوڌيا جو راجا رامچندر منهنجو سوامي، منهنجو مالڪ، منهنجو سڀ ڪجهه آهي.

جڳہ روشن آ، روشني رام مايا جو مالڪ ۽ سک جو ڌام.
جنهن شڪتيءَ جڙ مايا پاسي موهہ رکي من اُنہِ ڦاسي.

هيءُ سنسار روشني آهي ۽ 'رام' روشني ڏيندڙ مول آهي. هوُ مايا جو سوامي، گيان سروپ ۽ سُک جو گهر آهي اهي جي اها شڪتي، جا جڙ مايا رکي موهہ سي ڪري سچي ڏسجي ٿي، سنسار ۾ گيان ڏئي ٿي.

چاندي جيئن ڏسجي سپي پاڻي سج ڪرڻن.
مايا ٻل کان ٽوٽلي تري نہ، ڌاري جنُ.

جيئن سپيءَ ۾ چاندي ۽ سج جي ڪرڻن ۾ پاڻي (رج) ڏسڻ آهي پر ٽنهي ويلي سپيءَ ۾ چاندي ڪانهي ۽ لڪي وري ڪرڻن ۾ ڪي پاڻي آهي، سڀ ڪوڙ آهي، مايا آهي. پر ڪير به ماڻهو انهي ڀرم کي هٽائي نٿو سگهي. اها ئي مايا آهي.

دک ڏيندڙ سڀ جوُٺ پسارو مايا روُپ آ، هي جڳہ سارو.
سُپني سرڪنجي سوُر بن جاڳيي دک ناهي دوُر.

اي سوامي، هاڻي منهنجو سنسو دور ٿيو ۽ سک مليو. استري سڀاءَ ڪري جڙ ليکبي آهي ۽ مورکن جي قطار ۾ ڳڻبي آهي پر ديا ڀالي مونکي پنهنجي داسي سمجهي مونتي ديا جي نظر ڪريو.

ڀورين جو مون ڀڇيو، ٻڌايو مونتي ٿيا راضي آهيو.
رام برهم ۽ اَچل اوناشي پري آ، سڀ ڪان، سڀ هنڌ واسي.

جي مونتي راضي ٿيا آهيو ته ڀورياڻين مونکي ڀورين اڳيل سوال جو جواب ڏيو ۽ منهنجو سنسو دور ڪريو. اوناشي چيتن برهم، سنسار جي سوري اوڃ کان پري ۽ سڀ ڪنهن جي هردي ۾ وسندڙ رامچندر آهي.

منش ديهه ڪنهن ڪارڻ ڌاري؟
ڀنکي دل پئي اچا ويچاري.
اُما وچن هي ٻڌي نماڻا پريم ڀريل ۽ سچا سياڻا.

اي ڀڳوان مونکي ديا ڀالي ٻڌايو ته ڪهڙي سبب ڪري ھن انساني ديهه ڌارڻ ڪئي. دل جو اهو سنسو به ديا ڀالي دور ڪريو. پاروتيءَ جا اهي نمرتا ڀريل وچن ٻڌي ۽ سندس هردي جو پريم ڏسي.

شنڪر دل جي چوچ مان مڌر وچن چيا هيءَ:
پاروتي جيئن خوش ٿئي ڪٿا ۾ لائي جيءُ.

ڪام جو دشمن، سهج گياني، ڪرپا جو مؤل ڀڳوان شو خوش ٿيو ۽ پاروتيءَ کي خوش ڪرڻ لاءِ چوڻ لڳو:

ٻڌ ڪٿا ٻڌيان رام چرتر مانس شڀ.
ڪئي ڀشنڊ وکاڻ ٻڌي گرڙ جيئن پريم سان.

اي ڀواني، هاڻي رام جي چرترن جي وارتا، جا ڪاڪ ڀشنڊ ورڻن ڪئي آهي ۽ گرڙ پريم سان ٻڌي آهي، سا ٻڌ:

ڌاري آهي . اهڙو هن جهان ۾ ڪير آهي جو هوندو جو ساڳ سڀڪنهن ۾ وڃي اهڙيءَ نه هوندو؟

جيڏن هڏي مون، ڪوڪي هڏايان پرين اُتم تو لوءِ پايان .
اُهارڻي مون ڪنهنجو سوال ڏيو سنت سڀ پانڻ پال .

جنهن مون ڪاڻ اڻا ڪنا هڏي آهي ۽ جيڪا منهنجي هڏي آهي اُن مرجب ڏهنڌي ٻولر کي ڏسي اڻا ڪوڪي هڏايان لو . تنهنجو سوال بلڪل وڏندڙ آهي . سڀني کي ڏ ولي لو ٻر مولڪي ۽ ڏاڍو ملو لو لڳي .

هيءَ ڏون هردي ويچار ڏوُر سنسو ڪر هر پيچ .
ٻڌ پڻ گرڪمار سورج اَنڌ جيئن ناس ڪري .

اهڙيءَ طرح ٻهنڌي من مان ويچار ۽ سنسا ڏوُر ڪري شري رامچندر جي ٻولر جولن ڪملن جو ڌيان ڪرم ۽ ٻرم جي الڌڪار کي ناس ڪندڙ سورج جي ڪرڻن وانگر اُم ڪنا هڏ .

ساڻ ۽ نرگڻ پيد نه ڪو آ نرگڻ جو، سگڻ ٻه سو .
ويد پراڻ سڀ الين هڏالن وس ڀگتن پگوان ٿا پانڻن .

رشي ، مني ، ويد ، پراڻ سڀ الين لا چون ته نرگڻ ۽ سگڻ ۾ ڪو ٻي پيد ڪوانهي . جيڪو نرگڻ ڀڳوان آهي سوئي سگڻ ڀڳوان رامچندر آهي . نرگڻ نه روپ رکي ۽ ڏسڻ جهڙا ڪان ٻري آهي . اهو اُهي ئي ئي ليندو آهي . رڳو ڀڳتن جي وس لي ، سگڻ روپ ڌاري ، سنسار ۾ ڏيهه ولندو آهي .

ڪئن رهنت ، پڻ سگڻ اُهولي پاڻي ، پارو برف ٿيوڪي .
رامچندر سڀ پيد مٿالي سو ڪيئن منجهه موهه لڪائي؟

جيئن پاڻي ، پارو ۽ برف نهي هڪ شيءِ آهن ليڪن نرگڻ ۽ سگڻ ۾ هڪ ئي آهي . پرم کي مٿالڻ لاءِ شري رامچندر جو ٽالو سڀ جي ڪرڻن وانگر آهي . الڪي موهه ڪيئن ٿي سگهندو؟

ساڳيءَ ريت مايا روپ سنسار پرمالما جي آسري آهي ۽ ڀر آهي ڪوڙو ۽ دک ڏيندڙ. جيئن سِپي ۾ ڪو دشمن اسان جو سر ڪاٽي وجي ۽ انجو سوُر اسانکي ستائي، پر جاڳڻ ڪانسواءِ اهو دک ڪيئن ويندو؟

جنهن ڪرپا مٽي پرم پيائي ڪري پٽري، سو رام سدائي.
انت آد ڪو سگهي نه گولي آ انوُمان، ڀل ويد ڪو ٿولهي.

اي پاروتي، جنهنجي ڪرپا سان اهو پرم لاس ٿيندو آهي، اهوئي شري رامچندر آهي. ان رام جو آد ۽ انت ڪنهن به نه پالو آهي. ويد به رڳو انوُمان جي آسري ائين چوندا آهن.

بنا هٿن ڪم ڪري سڀئي ڪن پير بن بڌي هليئي!
پرمت ڪارڻ سڀ رس ماٽي مُکم ڏاران سڀ بوليون جاٽي.

هوُ بنا پيرن هلندو آهي، بنا ڪنن ٻڌندو آهي ۽ بنا هٿن جي سڀ ڪم ڪندو آهي. هو بنا مک جي سڀني رسن جا سواد وٺندو آهي ۽ بنا زبان جي جدا جدا بوليون بوليندو ۽ اي ڪرپا ٻڻ ڪندو آهي.

بنا اکين ڪيئن ڏسي آلائي بن ناسن ٿو سگنڌ ڪي پائي.
انهيءَ طرح سڀ الوڪڪ ڪرٽي
ڪيئن مهما ٿي سگهجي ورٽي؟

هو بنا ديهه جي سپرش، بنا اکين جي ڏسڻ، بنا نڪ جي واس وٺڻ، مطلب ته سڀ الوڪڪ ڪم ڪندو آهي. سندس مهما ورڻن ڪرڻ کان ٻاهر آهي.

جنهن جا ڳائن ويد گڻ جنهن مُنِ ڌرن ڌيان.
سو دسرٿ سٽ سنٿن لءِ آيو ايوڌيا پاڻ.

ويد ۽ پراڻ جنهن جا گڻ ڳائن ٿا ۽ مُني لوڪ جنهن جي مهما کي ٿا ڌيان ڌرين ٿا اهوئي پرمالما ڀڳت لوڪن جي ڀلائيءَ لاءِ ايوڌيا جي راجا دسرٿ جو پٽ ٿيو آهي!

ڀڳوان جيوڏو ڪيان جي ڏهڻ ڪري هيءُ ڪرڙو سنسار سڀ پيو ڀاسندو آهي ۽ جنهن اولڏهر ۾ اوڙيءَ کي ناڳ سمجهيو آهي. سچدانند ڀالڪ سان پرم ٻڌي سنسار ڳري ويندو آهي؛ جنهن نند مان جاڳڻ ڪري سپني وارا سڀ پرم ڪوڙا ڀاسندا آهن.

چو

وندنان ٻال رُوپ سوئي رام کيل ڪري ۽ وسي هر ڌام.
منگل ڀيه ، امنگل ناس دسرت ڀسال سدا سک راس.

اهيءَ ماڻا ۾ آيل رام جيءَ جي ٻال روپ جي وندنا ڪريان ٿو، جنهن جي ٿالي جبڻ سان سڀ هو سڀ هند موجود ٿي ڀاسندو آهي. منگل ڪندڙ ۽ امنگل ناس ڪندڙ ۽ راجا دسرٿ جي اڱڻ ۾ رمڻ وارو ڀڳوان رامچندر مونتي دَيا ڪري.

چو

ڪري پرنام شري رام پُڪاري جوڄ منجهان پئي اُما نهاري.
ڏنيه ڏنيه ڏنيه گِرِ راجڪماري تو سمان نه پيو اُپڪاري.

ڀڳوان رامچندر کي پرنام ڪري شو ڀڳوان ڏاڍو خوش ٿيو ۽ امرت جهڙي مٺيءَ ٻاليءَ ۾ پارولي ڏي نهاري جوڙ لڳو ته اي جبل جي ڪنيا، تون ڏنيه آهين. تنهنجي برابر ڪو به ڪونه پرايڪاري سنسار ۾ ڪراهي.

چو

پڇيو تو رگهوپت ڪٿا پرسنگا سڀ جو جڳت ڪري پاوَن گنگا.
تون رگهوبر چرن رَج آتُر سوال ڪيو جڳ تارڻ خاطر.

تو جو ڀڳوان رامچندر جي ڪٿا ٻڌائڻ جو سوال ڪيو آهي، سو گنگا نديءَ جي مثل پاڪ ڪرڻ وارو آهي. اهو لوڪن کي پاڪ ڪندو. تو هيءَ ڪٿا ان جي مطلب خاطر پڇي آهي.

دوهو

رام ڪرپا سان پارولي سپني منجهه خيال.
شوڪ، موهه، سنديهه، ڀرم، ڪونهي بنهه جنجالُ !

اي پارولي، تنهنجي خيال موجب ڀڳوان رامچندر جي ڪرپا سان تنهنجي من ۾ ڏک، موهه ۽ سنديهه ڪونهي.

رام سچدانند ڏينهن برابر اُت نہ ايندو موهہ ذرو پـر.
خود آ جوتيءَ روُپ ڀڳوان رات نہ ايندي اُتي سجان.

'رام' ست چت آنند روُپ آهي ۽ سج جي ڪرڻن وانگر آهي. اُتي موهہ روپي رات اچي نہ سگهندي. ڀڳوان جو سهج سڀاءُ ئي پرڪاش آهي. اُتي سدائين وگيان روپي ڏينهن هوندو آهي. مايا روپي رات آهيئي ڪانہ.

غم، خوشي يا پيا جي ڪرم گيان اگيان سڀ جيوَ ڌرم
رام نہ آ جڳہ ساري وياپڪ 'پرمانند' جنهن سڀئي اُپاسڪ.

خوشي، غم، گيان، اگيان ۽ وڏائي ڪرڻ سڀ جيو جا ڌرم آهن 'رام' نہ پار برهم، جو سڄي سنسار ۾ وياپڪ آهي ۽ پرم آنند سروپ آهي. هوُ آد ۽ انت کان بلڪل پري آهي.

پرش پرسڌ پرڪاش ميہ جڳہ ساري جو ايش.
رگهو ڪل من 'رام' چئي شنڪر نايو سيس.

جو پرش، چيتن ۽ گيان جي روشنيءَ سان پريل آهي ۽ جن لوڪ لوڙي پرلوڪ جي نندي وڏي، سڀ جو سوامي آهي. هوُ پرتکيہ ۽ پرسڌ آهي. اهو ئي رگهوُ ڪل مڻ منهنجو سوامي آهي. ائين چئي شوَ سر جهڪايو.

خود پرِيل اَڻ جاڻ اَگياني پريوُ ڏوهہ ڏيــن اَيماني.
آهہ ڪڪر جي هيٺان سورج گم ڏسي گم سمجهن مورک.

اَگياني ۽ جڙ ائين نتا سمجهن تہ دک سک ديهہ جو ڌرم آهي. اهڙا مورک اهو ڏوهہ بہ ڀڳوان کي ڏيندا آهن. آڪاش ۾ سورج ڪڪرن جي بنيان نہ آهيئي! پر مورک چوندا آهن تہ سج گم ٿي ويو! ائين نہ سمجهندا آهن تہ منهنجي اکين ۽ سورج جي وچم ڪڪر اچي ويو آهي!

آڪِ دبائي آڱر جوئي چنڊ ڏسي ٻہ، گگن ۾ سوئي.
آنڌ ۽ دوُنهون بڻي هڪ ياسن آئر مايا ۾ موُرک ڦاسن.

ڀڳوان ڀيرو نه ڪيائون هي نه صحيح ڪري هئي. ڪرڙو سنسار جو ڀير ڀاسندو آهي ۽ جنهن اولهه ۾ ارڙيءَ کي ٿالڪ سمجهيو آهي. تنهنڪري ٻالڪ سان ڀوم ٻڌل سنسار تي ليٽيندو آهي: جيئن ٿلهه ماڻ جاڳڻ ڪري سڀئي وارا سڀ ڀوم مڪوڙا ڀاسندا آهن.

وندنا ٻال روپ سولي رام کيل ڪري ۽ وسي هردام.
منگل ميه، امنگل ناس دسرٿ پال سدا سک راس.

اهيءَ ماتا ۾ آيل رامچندر جي ٻال روپ جي وندنا ڪريان ٿو، جنهن جي ٿالي جي سان سڀ هر سڀ هنڌ موجود ٿي ڀاسندو آهي. منگل ڪندڙ ۽ امنگل ناس ڪندڙ ۽ راجا دسرٿ جي آڱڻ ۾ رمڻ وارو ڀڳوان رامچندر مون تي ديا ڪري.

ڪري پرنام شري رام پُڪاري چوچ منجهان پئي آما نهاري.
ڏنيو ڏنيو ڏنيو ڳرُ راجڪماري تو سمان نه ٻيو اُپڪاري.

ڀڳوان رامچندر کي پرڻام ڪري شر ڀڳوان ڏاڍو خوش ٿيو ۽ امرت جهڙي مٺيءَ واڻيءَ ۾ پاروتي ڏي نهاري چوڻ لڳو ته اي جبل جي ڪنيا، تون ڏنيه آهين. تنهنجي برابر ڪو ٻيو ڪو به پرايڪاري سنسار ۾ ڪونهي.

پڇيو تو رگهوپت ڪٿا پرسنگا سڀو جڳت ڪري پاوڻ گنگا.
تون رگهوبر چرن رَج آتُر سوال ڪيو جڳ ڪارڻ خاطر.

تو جو ڀڳوان رامچندر جي ڪٿا ٻڌائڻ جو سوال ڪيو آهي، سو گنگا نديءَ جي جل وانگر پوتر آهي. اهو لوڪن کي پوتر ڪندو. تو جيءَ ڪٿا ان جي ڪلياڻ خاطر پڇي آهي.

رام ڪرپا سان پاروتي سپني منجهه خيال.
شوڪ، موهه، سنديه، ڀرم، ڪونهي بنهه جنجال!

اي پاروتي، منهنجي خيال موجب ڀڳوان رامچندر جي ڪرپا سان تنهنجي من ۾ دک، موهه ۽ سنسو ٻه ڪرامي.

لاشڪ تو ڪم ڪيو اُهوئي چوي، ٻُڌي سگم پائي سوئي.
جن نہ ٻڌي هيءَ ڪٿا سُکدائڪ ڪَن سندس ٻِرَ نانگن لائق .

انهيءَ هوندي بہ تو هيءَ سوال ڪيو آهي تہ ڀل عام خلق جي ڀلائي ٿئي.
جن ڪَنن هيءَ رام جي ڪٿا نہ ٻڌي آهي سي جڻ نانگن جا ٻِرَ آهن .

ٻنَڻ نہ جي شِپ درشن پائن مورَ ڪنبَ جڻ چاپيل آهن .
سي سِرَ سچہ ڀچہ تُنِب برابر نِمن نہ هرگز اڳيان سراسر!

جن اکين سنتن جو درشن نہ ڪيو آهي سي جڻ مور جي ڪنب وارين اکين
سمان چاپيل آهن . جيڪي سر يا جيڪي اِنسان مهاپرشن اڳيان نہ جهڪيا آهن
سي ڪدوءَ جي ٽمبي برابر آهن .

جي نر ڀڳتي ڀاءُ نہ جاڻن مُئن جان جيئري رهن مساڻن!
زبان جا هرَ ڀڳت اُچاري ڏيڏر "ٽان ٽان" جٽڪ پڪاري!

جي اِنسان ڀڳتي نہ ڪندا آهن ۽ ڀڳوان جو سمرڻ نہ ڪندا آهن سي جيئري
ئي مئل اِنسانن وانگر آهن . جيڪا زبان ڀڳوان جي مٺي واڻي نٿي اُچاري سا
جڻ نہ ڏيڏريءَ وانگر فقط "ٽان ٽان" ئي ڪري ٿي!

نِٺر ڪُٺل سا سمجهو ڇاتي رام ڀڄن بن سا مـــڏ ماتي .
رام ڪٿا سُر آسُر ٿا ڳائن گِر ڀُتري سڀ آنند پائـــن .

اُها ڇاتي پٿر جهڙي سخت ڇٽجي جا ڀڳوان جا گڻ ٻڌي خوش نٿي ٿئي .
اي پاروتي ، شري رامچندر ڀڳوان جي ليلا ٻڌ، جا ديوتائن کي بہ وڻندي آهي
پر راڪسن کي بہ مٺي لڳندي آهي .

رام ڪٿا آ ڪامڌين ٻڌي ، سو پائي موکيہ .
ساڌ سڀا سرڳہ کان اُتم گهري نہ ڪو هن لوڪ .

ديولوڪ جهڙي ساڌ سڀا ڪامڌين جي برابر آهي ، سڀني سکن جي ڏيڻ

مان جرلن ۾ سر لمائي برارلنا لي ڪريان ۽ دبا بالي وهدن جو ساڙ مولکي
جنهيءَ طرح سمجهايو.

الي دکي ٿي پُڇڻ ٿي چاهيان ڪٿا سمؤ ري ۽ شوڪ مٿايان.
سبب ٻڌايو پهرين سولي لرڳڻ برهم ڪيئن سُگڻ ٻٽيوڪي ؟

اي دهرتائن جا راجا، مان دکي لي لوهان ڪان ٻچان لي. دبا بالي شري
وکهوتامع جي ڪٿا ٻڌايو. پهرياليں ۽ مونکي اهو ٻڌايو ۽ لرگڻ برهم، دبه ڌارڻ
ڪري سگڻ ڇو ليو ؟

رام اوتار ڌري ڪيئن آيو رهي أدار بالَ چرتر نباهيو.
ڪري وواهه پڻ جانکي آندي
ڪارڻ ڪنهن دل راڄ ڪان ماندي.

اي برادر، بره وري ڀڳوان رام جو اوتار، أدار بال چرتر (سيپي ڪامائن
بروبن ڪرڻ وارو) ٻڌايو. بره وري سيتا سان وواهه جي ڪٿا ٻڌايو. شري
رامچندر راڄ کي ڇڏي ڌاو ليهن ۾ ڪهڙو دوش هو؟

بَن رَهي لکه چريتر ڌاريا رانوڻ سان ڳڌ دئيت پيا ماريا.
ويهي سنگاسن ڪيون ليلائوُن ٻٽيون سهايک لنبيون پُڇائون.

اي ثامع، بن ۾ رهي هن جيڪي لکين چرتر ڪيا، رالوڻ ۽ بس دئيتن
کي ماريو سو سب دبا ڪري ٻڌايو. سنگاسن تي ويهي جيڪي چرتر ڪياليں
سي ٻه ٻڌايو.

پيا ٻه ٻڌايو ناٿ سب ڪيا جي اڇرج رام.
پرجا ڳڌ ايوڌيا رهيو پرجا سان نج ڌام.

اى ڪرپالو، بره ورى جيڪى اڇرج ۾ وجهندڙ ڪم ڪياليں ۽ پرجا سان
ڳڌ ايوڌيا ۾ رهيو يا پرجا سميت پنهنجي اصل ڌام ٻڌاريو، سو سب مولکي ٻڌايو.

لاشڪ تو ڪم ڪيو اُهوئي چوي، ٻُڌي سڪم پائي سوئي.
جن نہ ٻڌي هيءَ ڪٿا سُکدائڪ ڪنَ سندس ٻرَ نانگن لائق.

انهيءَ هوندي بہ تو هيءَ سوال ڪيو آهي تہ ڀل عام خلق جي ڀلائي ٿئي. جن ڪنن هيءَ رام جي ڪٿا نہ ٻڌي آهي سي ڄڻ نانگن جا ٻرَ آهن.

ٻنَڻ نہ جي شبِ درشن پائن مورَ کنبَ جڻ چاپيل آهن.
سي سِرَ سچہ ٻچہ تُنب برابر نِمن نہ هرگز اگيان سراسر!

جن اکين سنتن جو درشن نہ ڪيو آهي سي ڄڻ مور جي کنب وارين اکين سمان چاپيل آهن. جيڪي سر يا جيڪي انسان مهاپرشن اڳيان نہ جهڪيا آهن سي ڪدوءَ جي ٽمبي برابر آهن.

جي نر ڀڳتي پاءُ نہ چاڻن مُئن جان جيئري رهن مساڻن!
زبان جا هَرَ ڀڳت اُچاري ڏيڏر "ٽان ٽان" جِٽڪ پکاري!

جي انسان ڀڳتي نہ ڪندا آهن ۽ ڀڳوان جو سمرڻ نہ ڪندا آهن سي جيئري ئي مئل انسانن وانگر آهن. جيڪا زبان ڀڳوان جي مٺي واڻي نٿي اُچاري سا ڄڻ تہ ڏيڏريءَ وانگر فقط "ٽان ٽان" ئي ڪري ٿي!

نِنر ڪُٽل سا سمجهو ڇاتي رام ڀڄن بن سا مـــڏ ماٽي.
رام ڪٿا سُر اسُرَ ٽا ڳائن گِر پُٽري سڀ آنند پائـــن.

اها ڇاتي پٿر جهڙي سخت ڇتي جا ڀڳوان جا گڻ ٻڌي خوش نٿي ٿئي. اي پاروتي، شري رامچندر ڀڳوان جي ليلا ٻڌ، جا ديوتائن کي تہ وڻندي آهي پر راکسن کي بہ مٺي لڳندي آهي.

رام ڪٿا آ ڪامڌين ٻڌي، سو پائي موکہ.
ساڌ سڀا سرگہ کان اُتم گهري نہ ڪو هن لوڪ.

ديولوڪ جهڙي ساڌ سڀا ڪامڌين جي برابر آهي، سڀني سکن جي ڏيڻ

بيار ڪري، ڳهڻو آدر ڏيئي طرف ساڄي هر آسڻ ڏيئي.
پورب جنم جي ڪٿا دل آڻي پاروتي خوشي دل جي ماڻي.

پوءِ شو، پاروتيءَ کي پيار سمجهائي سندس سنمان ڪيو ۽ پنهنجي کٻي اسڻ ساڄي پاسي ڪيس ويهاريو. پاروتي خوش ٿي ويٺي. انهيءَ مهل پنهنجي اڳين جنم جي ڪٿا کيس ياد آئي.

پتي هردي جو ڪري انومان أما ڪيو عرض، سان سنمان:
مک ڪمل مان ڪٿا أچاري جڳتر ڪلياڻ ڪري وشو ڪي تاري.

پنهنجي پتيءَ جي دل کي خوش ڏسي پاروتيءَ انومان ڪيو ۽ ڪلنڌي ٻر منڙيءَ ۽ ادب واري ٻاڻيءَ ۾ اهي ڪٿا. پوءِ شو جي مکاربند مان ٻڌڻ چاهي.

وشوناٿ جڳهه پالڪ سوامي دين ديال شو پورن ڪامي.
ڀڳت سدا ڪن ۽ پڻ ڏيان جڙ جنگم ڦل سيوا پائن.

پاروتيءَ چيو ته اي جڳتر جا مالڪ، تو براري تنهنجي وڏائي ٽنهين لوڪن ۾ ڳائي وڃي ٿي. ديوتا، منش، جڙ ۽ چيتن، سڀ تنهنجي چرڻن جو ڌيان ڪندا رهن ٿا.

ارهين جي مونتي راضي آهيو 'رام ڪٿا' سک مول پڌايو.
پرو اگيان اي ناٿ هٽائي سڀ سنسا ڇڏيو ردي مٿائي.

اي سک جا مول، ارهين جي مون تي راضي آهيو ۽ مونکي پنهنجي داسي ٿا سمجهو ته مونکي شري رامچند رجي ڪٿا ٻڌائي منهنجو اگيان دور ڪريو.

گهر جنهنجو ڪلپ برج جي اوڏو ڪيئن سهي دک غربت لوڏو؟
جڙ اگيان ڪٽي سک ساگر أجل ڪريو من، ساف جيئن ڪاگر.

جنهنجو گهر ڪلپ برج جي هيٺان هجي اهو ڪئين غربيءَ جي دک جا

سو وگيان پڻ ديوَ ٻڌايو گيانين ڪي جو سمجهه نه آيسو.
ڀڳتي، گيان، ويراڳ، وگيان سڀ ورڻيو مون، ويا ڪيا ساڻ.

تنهن کانپوءِ وري اهو سار ٻڌايو جنهن گيان کتڻ ۾ گياني پُرش به منجهي پوندا آهن. پوءِ سيني ڀيدن سميت گيان ۽ وئراڳ جو ورنن ڪريو.

رام رهسيه پڻ ٻيا لکه ڪيئي ڪريو ورنن اي ناٿ، سبيئي
پڇيو مون جيڪي ٻيو ڪجهه ڏاهي ناٿ رکو نه سو به لڪائي.

اي ناٿ، ٻيا به ڪيترائي رهسيه شري رامچندر جا آهن، جي تمام نرمل گيان هجڻ سان به سمجهه ۾ مشڪل ايندا آهن، اهي ٻڌايو. مون اڻڄاڻائيءَ ڪان جيڪي ٻيو نه پڇيو آهي سو به ديا پالي لڪل نه رکجو.

سڀ چرتر هرَهرديه آيا خوشيءَ جا ڳوڙها نيتر وهايا.
رام سروپ سدا من لاٿو پرمانند پڻ دل ۾ پاتو.

ڀڳوان شو جي دل ۾ شري رامچندر جا سڀ چريتر تري آيا ۽ مها آنند جي ڪري شرير ۾ خوشي معلوم ٿي ۽ نيترن ۾ جل ڀرجي آيو. شري رامچندر جي سروپ کي ساڪيات ڪري پرمانند جو سک معلوم ٿيڻ لڳو.

مگن گهڙيون ٻه ڏيان ۾ پوءِ ڪري من شانت
رگهو پت چرتر مهيش تن ورڻي هينئين پانت.

ڀڳوان شو ٻن گهڙين تائين ته ڌيان ۾ مگن ٿي ويو. پوءِ من کي شانتيءَ ۾ رکي، اندر ۾ ڀڳتي پاوتا ڌاري، من کي وري سرير مان ٻاهر ڪڍي، پرسن ٿي، شري رامچندر جا چرتر ورڻن ڪرڻ لڳو.

نانڪ سڇي جان نوڙي پاسي جڳ جڙني ۾ ٽيڻن من ڦاسي.
مٽي پرم رڌي رام سمائي سڀن مٽيا، سچدانند پائي.

شري گنيشاءِ نمه

گوسوامي تلسيداس

ڪرت

راماين

بال ڪانڊ

رکي شردا سر ڪنهنکي جهڪايان هرِ هرِ مها رام جي ڳايان.
سندر پوتر ڪيلاش جي چوٽي جت اوتن شو پاروتي جوڙي.

مان هڪ هڪ سواس کٿي سان شري رامچندر کي پرڻام ڪريان ٿو، جنهنجو اجل گتاواد ورڻن ڪريو ٿو. جڏهن ته پوتر ۽ مها رمڻيڪ ڪيلاش جي چوٽيءَ تي ڀڳوان شو ۽ پاروتي وسن ٿا ۽ پنهنجي نرمل جوتي سمار ۾ ڦهلائين ٿا.

سد رشي ۽ تپسوي يوگي جن ڪن واس.
رهن اُتي مُن شيل سڀ ڪن سيوا آرداس.

اُتي پڻ آتما سد تپسوي، يوگي، ديوتا، ڪنر ۽ منين جا جهنڊ رهن ٿا ۽ سڪ موڙ شو ڀڳوان جي سيوا ۽ پوڄا صدق سان ڪن ٿا.

نرِ ٻيمک، جي رام کان آهن ڪين رسن سڀ زور لڳائن.
ات سندر ٻڙ اُت وشالا هريو سدائين، ڪُل ڦُل عاليا.

جيڪي منش ڀڳوان شو ۽ شري رامچندر جي ڀالي کان ٻيمک آهن، سي

لوڏا ڪاني سگهندو آهي ؟ اي چندر پوشڻ ناٿ، اهو وچار منهنجي بدّيءَ کي پرم ڀرم وجهي ويٺو آهي. مهنجو اهو ڀرم دُور ڪريو.

من ڀريوُ ڀرمارٿ وادي رام چون برهم آچل انادي
ويد پراڻ ۽ گرنٿ ۽ شُرتيوُن ڏيائن ڪيس مڃن سرتيون.

اي ڀريو، جيڪي ڀڳوان جي ڄاڻڻ وارا مُني آهن، اهي ڪيس انادي سمجهندا آهن. ويدَ پراڻ ۾ گڻ ڳائين ٿا.

تون پڻ ڪيس سدائين ڏيائين ڏينهن رات لِنوَ رام سان لائين
رامچندر پُٽ ايوڌيا راجا آهه اڪنڊ، اَج يا شيِ ٻي ڪا؟

اي ڪامديو جا دشمن، تون ٻه ڏينهن رات ٻرهم سان اُنجو ناتو جهيندو آهين. اهو سائين رام، ايوڌيا جي راجا دسرٿ جو پٽ آهي يا اَج، نرگڻ ۽ سمجهه ۾ نه اچڻ واري ڪا ٻي شيءِ آهي ؟

جي ڪمار نه برهم ڪيئن ٿيو؟ نار رشي موهه هيٺ
ڏسي چرتر مهما ٻُڌي پرمي ٻُڌ شيءِ نيٺ.

جي هوُ دسرٿ جو راجڪمار آهي نه پوءِ ٻرهم ڪيئن ٿيو؟ سندس ٻڌي استريءَ جي وڇوڙي ۾ پرمجي چو ويئي هئي ؟ اُنهن سڀني ڳالهين ڪري مهنجي ٻڌي ته چڪر ۾ اچي ويئي آهي !

جي نِرموهه وياپڪ ڪوئي سِمرٿ ناٿ ٻڌايو سوئي.
دوُر اگيانُ ڪري دڳ لايو دل ڏکه درد، ۽ ڀرم مِٽايو.

جيڪڏهن چيتنا ڪان خالي، وياپڪ ۽ سمرٿ ڪو ٻيو ئي آهي ته اي ناٿ، مونکي چڱيءَ طرح سمجهايو. مونکي مورک عورت سمجهي ۽ دل ۾ ڪاوڙ نه رکي سمجهايو. ڪرپا ڪري ڪروڌ نه ڪريو ۽ مهنجو موهه دور ڪريو.

ونديان سِرُ چرنن ڏري هَٿَ ٻڌي جان ٻار.
رام چرتر ورنن ڪريو ويدن جو جيئن سارُ.

[illegible]

[illegible] دوها چند پڳن نر ناوي
[illegible] ست منگي ڊل ارت سان گڏي

[illegible] ارمع سمجهي ڇڏي [illegible] گيالي، ولـراڻي [illegible] ارمع هي اوچا لي ڏيان [illegible]

[illegible] بڙش اهيلي ألم الدڪاري
[illegible] درڙر رام ۽ پڻ من الان.

[illegible] ڪندا آهن اهيلي [illegible] آهن. [illegible] طوطي [illegible] آهي ان لي عمل ڪرڻ [illegible] ڪرڻ ڪهي. لاب عمل ڪرڻ [illegible]

[illegible] ڪ ٻال نرالو
[illegible] ڪوي لڳي لوڙي سونَ سچولي.

انهيءَ پوتر استان تي پهچي نٿا سگهون. اُتي هڪ تمام وڏو ٻڙ جو وڻ آهي جو سدائين سندر ۽ نئون پاسندو آهي.

هوا سُگنڌ ٻڙ سيتل ڇايا اُتي رچي پرڀ شنڪر مايا .
هڪ ڏينهن شنڀوُ آسڻ لائي ديوگيراج وينو مؤج منائي .

اُتي سدائين سيتل، ڇهيڻي ۽ سندر هوا لڳندي رهندي آهي ۽ ٻڙ جي ٿڌي ڇانو ۾ مؤج ڏيندي آهي. ويدن ۾ ورنن ٿيل آهي ته ڀڳوان شنڪر اُتي آرام ڪندو آهي. هڪ ڏينهن هوُ آرام سان وينو هو ۽ مؤج ۾ هو.

هت ڪومل ۽ سُندر پيشاني مــن وستر مستڪ نشاني
تن پيوُت، ڪنٺ ڪوپر مالا رکي وينا پٽَ تي مرگهه ڇالا

اُتي پنهنجي هت سان آسڻ وڇائي وينا هئا. هن کي منين جهڙا وستر اوڍيل هئا ۽ ڪند جي سندر گل جهڙو مک هون، سندن ٻانهون ڏگهيون هيون. ڳچيءَ ۾ انساني کوپرين جي مالا هئن ۽ هت سان آسڻ وڇائي وينا هئا.

سرَ جٽائن مُڪــت سونهي گــنگا پــڻ بــرجــمـان
نيتر وشال چنڊ بيج جو حُسن جــي مــســتــڪ ڪاڻ

سندس سر جي مٿان وشال جٽائن جو مڪٽ ۽ شري گنگا جي براجمان هئا. ڪمل جهڙا موهيندڙ نيڻ ۽ نيلو گلو آهي. انهيءَ سندرتا جي ڪاڻ مستڪ تي بيج جو چندرما سوڀيا وڌائي رهيا آهن.

شانت سرو ور، ڪام جي ويريءُ شو شنڀوُ من مؤج گهٽيري
پارَوتي شُڀ موقعو پائي اوڏو آئي پنهنجي وک وڌائي.

اهڙي ڪام ديو جي دشمن شو ڀڳوان جي دل نهايت پرسن هئي، جنهن شانتي ڌارڻ ڪري ليندي آهي. اهو موقعو سندر سمجهي ماتا پاروتي ڀڳوان شنڪر جي ويجهو آئي.

گرو پتا يا رام اُپاسڪ سکا پڳت يا سنگت چاڪ
زکيَ شرڌا نت شنيو ڏيايان اِڇا انوسار اُتم ڦل پايان •

ماں گروءِ پتا ماتا سمان شري شو ڀڳوان کيَ پرنام ڪريان ٿو جو هوُ سڀ اڇائون هڪ کن ۾ پوريون ڪندوَ آهي هو شري رامچندر جو ڀڳت ۽ سوامي، سکا ۽ هندو ۽ نيو سڀ ڪجهه آهي ۽ شيوءِ اڳيان تہ وڳو پنهنجي اڇا ظاهر ڪرڻ جي دير آهي جا هو هڪ کن ۾ ئي پوري ڪرڻ وارو آهي •

ڪِرپا هيءِ تنّي سُندر اهڙي مٺي رسيلي ماکيءَ جهڙي
چندِ سونهين جيئن چوڏسّ رات ڪتا من جنهن جي چٽ ۽ وات
پاڻ پڙهي ۽ ٻين کيَ پڙهائي موکيہ ڏکن کان سو جن پائي •

شري مهاديو جي ڪرپا سان منهنجي هيءَ نامَيل ڪرتا اهڙي سندر ٿئي ۽ سنسار ۾ سوڀيا پائي جيئن چوڏس رات جو چند تارن جي وچ سونهندو آهي. اها ڪرتا مٺڙ ۽ رسيلي هجي. جيڪي سڄڻ پريم سان هن ڪتا کي پڙهندا ۽ ٻيا ٻين کي پڙهي پڙهائيندا سي ڪلجڳ جي پاپن کان موکيہ پائيندا •

هٿ جوڙي هنومان ونيہ ڪريان، ڏئي گيان ڏن
هرديہ جنهن ڀڳوان روم روم رام سندر بٺيو.

ماں هنومان جيءَ جي اڳيان وري بہ سر جهڪايان ٿو جيئن سندس ڪرپا سان مونکي رام ڀڳوان جو گيان پراپت ٿئي • جو هو سندس روم روم ۾ رامچندر جي مورت پراجمان آهي • سندس من ۾ ئي رام وسي ٿو •

جنڪ سُتاسيہ کيَ ڏيايان نسچيہ آسڪ سمپت پايان
ڏيان چرنن ۾ نرمل ڪولي پسند ڪتا ٿئيَ، ٿي دل ٻولي •

ڪرپا نڌان رامچندر جي پياري راجا جنڪ جي سپتري سيہ جگت ماتا جيَ چرنن اڳيان سر جهڪايان ٿو جو سندس ڪرپا سان منهنجي هيءَ مند ٻڌي ڪلندي ۽ ڪتا ڪرتا ضرور پسند پوندي • منهنجي دِل مونکي اهو آلس ڏئي ٿي •

دنيا جي سڀني پتيورت ناريون ۾ سڀ کان وڌيڪ سريشت شري جانڪي جيءَ جي گڻن ۽ پتيورت ڌرم پالڻ بابت هن ۾ وستار سان ورڻن ڪيل آهي. تنهن ڪانسواءِ پرت جو سياءِ ۾ سيتل ۽ نرمل آهي. ڪوبه ڪوي ان جي اصل روپ ۾ ورنن ڪرڻ کان قاصر ٿي آهي.

بولڻ ڪاڻ گومڻ ۾ پائو ڪن ڪيئن پيار
جل سرجوءَ جو جيئن اُجل سگند منجهس اپار.

جئين پائرن جو هڪبي سان ڪانڪ، پيڻ ۽ گهمڻ ۾ ڪيڙو سندر پيار ۽ بنظير ورتاءُ هو ۽ ڪيئن هڪبئي سان ڪلمڪائيءَ سان هلندا هئا سو سڀ هن اتر شاستر پڙهڻ سان ئي معلوم ٿيندو. اُنهن جو سياءُ سرجو نديءَ جي پوتر اُتر جل جهڙو نرمل ۽ سگند وارو هو. جو جو سرجوءَ ۾ سچو ئي ڏيهن پيا پوڄا جا ڳل اولبا هئا جنهن ڪري اُن جي جل ۾ سدائين سرهاڻ نه هوندي ئي هئي.

بُڌِ ملين رهي جيوت ساري دکدائڪ مون عمر گذاري
رام ڪٿا مَن ميل مٽائي سڀئي غريبيءَ دوش پلائي.

منهنجي بڌي سڄيءَ عمر بلڪل ابوڙ ۽ ملين رهي آهي. غريبي به هڪ وڏو دوش آهي. (هن ڪشن جي زماني ۾) انهيءَ ڪري غريب جي زندگي بلڪل دکي گذري ٿي. مونکي انيو آهي ته ڪيئن شاهوڪار ماڻهو غريبيءَ جو اجوڳو فائدو وٺڻ ۾ ماهر آهن ۽ انهنکي پيڙڻ ۾ ڪا ڪسر ڪين ڇڏيندا آهن.

مونکي اِهو ئي آسرو آهي ته هن رام ڪٿا لکڻ سان منهنجي سڀئي گناهن ۽ اوگڻن ۽ ابوڙتائيءَ لئي هڪ اهڙو پردو چڙهي ويندو ۽ سڀئي پراڻا عيب ڍڪجي ويندا. هن ڪان پوءِ مان پاڻکي غريب نه سمجهندس جو جو مون وٽ رام ڪٿا ۽ رام سمرڻ جو اکٽ خزانو جو آهي.

زوردار هرا وانگر منهنجي ڪهڙي جهڙي هلڪي سمجهه آهيءَ مها ڪي جا ورڻن ڪري سگهندي؟ آن اگيان ته هيءَ نه آهي! جا ستَ سهي سگهندي!

راجا ندي وشال تي جي ٺهرائي پُل
سهجي پار سپئي ٿين ڪٿليون ڪم عقل!

ڪو راجا جيڪڏهن ڪنهن وڏي نديءَ مٿان پُل ٺهرائي ته هوند ننڍڙي ۽ ڪم عقل ڪيلي به جيڪر سولائيءَ سان وڃي پار پهچي. رام ڪٿا ۾ اها شڪتي آهي جا سڀ کي سهارو ڏئي ٿي.

رکان پروسو من درڙائي ڪٿا لکان شل پسندي پائي:
والميڪ مُنِ مکيو رامائڻ وس منهنجي ناهه نيڪي ڳائڻ

مان ته ڀڳوان رام جي ڀڳتي شڪتيءَ جو آسرو ورتو هيءَ الم شاستر لکڻ جو آرنڀ ڪريان ٿو جنهن مُني والميڪ الم رامائڻ لکيو آهي ۽ اهو جڳ پرسڌ ٿيو آهي تنهن مان به اميد رکان ٿو ته هي رامائڻ به جڳ پرسڌ ٿيندو.

چرن ڪمل تن سپني ڏيائي من ڪرپا تن آس پڄائي!
ڪلجڳ جا ڪل ڪوي پڪاري
ڏس نه شل منهنجا عيب اگهاڙي.

مان سڀني ڪوين جي شرڻ اچي ڪين ارداس ڪريان ٿو ته شل مونتي راضي ٿي مونکي آسيس ڏين ۽ هيءَ الم ڪارج پورو ٿئي. ڪلجڳ جا سڀ ڪوي جن رامائڻ ۾ رام جا گڻ ورڻن ڪيا آهن تن اڳيان پنهنجو سر جهڪايان ٿو.

ڪوي چتر جي سنسڪرت سياڻا پوءِ ٿيندا يا اڳي ساماڻا
سين اگيان هيءَ سيس نمائي ڪريان ارداس چرنن من لائي.

سياڻا ۽ مها چتر سنسڪرت جا ڪوي جن شري رامچندر جا چرتر ورڻن ڪيا آهن ۽ هن وقت به جيڪي رچنا ڪري رهيا آهن يا هن ڪانپوءِ به جيڪي رام جا چرتر ورڻن ڪندا تن سڀني اڳيان مان نمرتا ۽ شرڌا سان سر جهڪايان ٿو.

رام نام آ ڪلپ برڇ سڀ سڌين جي کاڻ
سمرڻ سان تُلسي ٻڻيو تاسيداس سُڄان.

رام جو نالو ڪلپ برڇ آهي. جنهن جي هيٺان ويهڻ سان سڀ رڌيون سڌيون پراپت ٿين ٿيون. رام جي سمرڻ ڪرڻ سان مان پاڻ جي آڌين تلسي، هڪ معمولي انسان بدلجي تلسيداس ٻڻيو آهيان. رامايڻ رچنا ڪرڻ ڪري هاڻي هر ڪو مونکي تلسيداس سڏيندو آهي.

ڪريل سڌارِن سي جن پورن ڏسن نه جيڪي داس قصورن
گهر ڏر ۽ ٿان نه ڪوئي 'اُجهي نه مونکان' دوش اِهوئي.

منهنجي گهٽتاين ۽ عيبن ڪسي آهي سُجن پرش سڌاري سگهندا جيڪي گناهن تي نظر وجهڻ سکيا ئي نه آهن. اهڙن ڪرپالو پرشن اڳيان نه خود ڪرپا ئي جهڪيل رهندي آهي. ڪٿي رام ڪٿا ۽ ڪٿي آءٌ مُوڙهه، جيهڪي نڪر گهر نڪر گهاٽ. سيني ڪي پنهنجي مريادا سڃاڻي مون داس تي دَيا ڪرڻي ئي پوندي! مونکان ته ڪجهه بيو پڄي نٿو.

رکي شردا شِوَ سيس نمائي ڪٿا لکان هيءَ قلم هلائي
سنبت سوَ سورنهن اِڪتيهه پوي قبول ڪل محنت هيءَ.

تمام گهڻي ادب ۽ آدر سان پڳوان شنڪر جو ڌيان ڌري مان سنبت سورنهن سؤ ايڪٽيهه ۾ هيءَ گرنٿ رچان ٿو ۽ شري رامچندر جي چرنن ۾ جهڪي ڪيس پوڄيان ٿو. سندس ڪرپا سان منهنجي هيءَ محنت سڦل ٿيندي.

منگل وار تِٿ نومي چيٽ اَوَڌپُري ٻَڙ ڇايا هيٺ
رام جنم ڏن ويدَ ماهاتڻ حاضر ٿين ۽ روُپ مٽائن.

چيٽ مهيني جي نومي تٿ آهي ۽ ڏينهن منگل جو آهي. ايوڌيا جي پولر نگريءَ ۾ ڌوم ڌام سان شري رامچندر جو جنم ڏن ملهائجي ٿو جنهن ۾ حاضر ٿيڻ لاءِ چارئي ويد منش جو روُپ ڌاري ايوڌيا ۾ ايندا آهن پر ڪين ڪير به سڃاڻي ڪونه سگهندو آهي. چاڪاڻ جو هو سوڪير روپ ۾ حاضر ٿيندا آهن.

منگل ڀوَن ڪَل مَل وِني ٻڙهي ڪٿا رگهناٿ جي
وروڪڙڪري هلي ندي لوڙي پلي واهه اُجلتا گهاٽ جي
سري رام سنگ ڪوتا هيڻ انگ لڳي سُڄن من ڀاوني
مساڻ رکہ رنگ ڏس شنڪر انگ پيوُت شُڌ سهاوني.

سچي رام ڪٿا منگل مول آهي ۽ ڪلجگ جا ڪيل سڀ پاپ ناس ڪري ٿي. جيئن ندي ڏانگي ۽ وروڪڙ ڪري هلندي ۽ ڄڻان وهندي ويندي آهي اُني آبادي ٿي آبادي هوندي آهي. سندس سرورو جل وهڪري ڪري پولو ٿي پوندو آهي. ساڳي طرح هيءَ ڪوتا ۽ ڪٿي ڪوتا جي انگن کان خالي آهي پر منجهس رام جا چريتر ورنن ڪيل آهن ٿهمڪري سڀني کي ضرور پسند پوندي. مساڻ جي اپولو رک ۽ جڏهن پکران شنڪر جي شريرم سان سهوش ڪندي آهي تڏهن اهڙي پولو ٿي پوندي آهي جو هر ڪيز ڪيس مستڪ تي لڳائيندو آهي.

ڪاري رنگ جي ڳانءِ جو ڪيرُ ڪجهي جيئن پان
رام ڪٿا جي گڻن سان پيت ڪوي ڪن ڪان.

ماڻهو ڪاري رنگ جي ڳانءِ جو کير هوشيءَ سان پيئندا آهن. ڇو؟ جاڪاڻ جو اهو ته کير ٿي آهي ۽ گڻڪاري آهي. ساڳيءَ طرح سڄڻ پرش ۽ رام ڪٿا ٿي وکو ٻڌندا آهن. هن جو ڪوتا جي اکرن سان ڪو واسطو ڪونهي.

پکين رس ٿي سرسوتي آئي ڪوين سرور تيکي لائي
رام ڪٿا پڙساگر ٿاري دکہ ڪشت سڀ چڏي نواري.

ڪوين جي هردي ۾ اتاهه شرڌا ۽ پريم ڏسي سرسوتي برهما جو گهر ڇڏي لڪري ٿي لڪڙو ولن ايندي آهي ۽ ڪين رگهناٿ جي چريتر جي لسلاءَ ۾ سنان ڪرائيندي آهي. يعني رام ڪٿا لکڻ جي شڪتي ولن اچي حاصل ليندي آهي. انهيءَ جو اثر ڪروڙ جنمن تائين ۽ ته متعدو آهي. ۽ سڀ دک ۽ ڪشت پلالي ڇڏيندو آهي.

ڏيو راضي ٿي داس کي دان ملي سيا ۾ جيئن سنمان
پڻ سمايل ناهہ جي کونا اُدم سمورو ڇئبو ورتا.

مان اهڙن ڇٽر ڪوين اڳيان جهولي جهلي ڪانئن ڀيک ٿو پنان ته ديا پالي مونکي وردان ڏين ته منهنجي هيء ڪوتا هر هند مان پائي . ڇو جو جنهن ڪتا جو سيا ۾ آدر نه ٿيندو آهي تنهنجي ڪيل محنت به سڀ اجائي ويندي آهي . اهوئي سبب آهي جو مان اِهو دان ٿو گهران ته جيئن منهنجي هيء محنت اجائي نه وڃي .

ٿاٽ ڪپڙ جيئن ريشم سونهي ديا ڪريو هي چلڪي ليئن
منهنجي جيئن اُنجي واٽي خوش ٿئي هرڪو ارٿ سڃاڻي.

مونکي خاطري آهي ته جي اوهين سڀ ڪريا درشٽي وجهندا ته منهنجو ڪاريه آسان ٿي پوندو. جيئن سادي ڪپڙي مٿان ريشم جو پرمت سونهندو آهي ليئن منهنجي هيء ڪاهيل ڪتا به منهنجي ٿئي ۽ هرهڪ پڙهندڙن کي رس ملي .

ديوَ برهم سورج اڳيان هٿ جوڙي پرنام
پرسن ٿي وردان ڏين ٿئي سماپت ڪام

ديوتائن برهمڻن سورج ۽ ٻين شڪتي شالي پرشن اڳيان سر جهڪائي ۽ هٿ جوڙي پرنام ڪريان ٿو . ۽ پڻ پرارٿنا ٿو ڪريان ته ديا پالي مونکي وردان ڏين ته جيئن راماڻ لکڻ جو منورٿ پورو ٿئي .

نمسڪار گنگا سرسوتي ڌار جل جن جي ۾ گڻ اپار
سڀ ڳاهين جل آهہ اُجل پُڻ ڪولي من ڪري ٿو نرمل.

مان ماتا گنگا، جمنا ۽ سرسوتي ندين اڳيان پرڻام ڪريان ٿو جو اهي پوتر جل واريون آهن. گنگاجيء جو جل نه پيئڻ ڪاڻ ۽ سنان ڪرڻ مهل سرير ۽ ڪاڏو پوتر ڪرڻ وارو آهي . من جا سڀ روڳ به دور ٿي ويندا آهن . سرسوتي وري ڳالهائڻ ٻولهائڻ جي چترتا ۽ پوترتا ڏيندي آهي . اڳيان روپي مل کي وري جمنا ڌوئي اوجل بڻائيندي آهي .

منهنجي لما ۾ رام ڪٿا لکڻ جي آهي. ٻاڻ ٽوڙي سنڌ نه آهي پر آشا
اسر ۾ منهنجي هيءَ ناهيل رام ڪٿا ٻڌي يا پڙهي سڄڻ ۽ ست پرش ضرور
راضي ٿيندا ۽ درجن ۾ سياءُ موجب وري چٿرون ٿي ڪندا.

ڪوي سُنا پر رام نہ ڏيائن هن پُستڪ جو ڇا رس پائن
آهہ برابر هاسيءَ جهڙي مِٺي لڳي مُک ماڪيءَ جهڙي.

جيڪي ڪري فقط ڪوتا جي گڻن کي ساراهائيندا آهن پر رام جي ٿالي
سان سندن پيار ڪونهي لکي هيءَ سادي ۽ سرل ڪوتا رس نہ ڏيندي. اهي
۾ ضرور چٿرون ڪندا پر اُنهيءَ چٿرن پر ئي منهنجي سڦلتا سمايل آهي.

اکر ارٿ النڪار ۽ دوها ڪوتا انگ سڀئي سمُوها
ڀاو جدا پڻ رسن جُدائي ڪوتا ۾ گُڻ دوش سدائي
مون ۾ ڪو گڻ هڪ به ناهي ناهہ خبر مون لکيو ئي ڇاهي؟

هر هڪ ڪوتا ۾ ۽ پڻ ليڪن هن ڪوتا ۾ اکر، اُنهن جو ارٿ، جدا جدا ڇند،
ڀاو جند ڇند، رسن جا ڀيد ۽ ٻيا به گهڻيئي ڪوتا جا گڻ دوش ضرور آهن پر
ڪوتا رچڻ جي پرڪتا يا انجي ڪنهن به انگ جو گيان ۾ مون ۾ آهيئي ڪونہ.
مان سچ ٿو چوان ۾ مونکي خود خبر نہ آهي ۾ مون هن ڪوتا ۾ ڇا ڇا لکيو آهي.

رچنا خالي سڀن گُڻن هڪ گڻ شرڌا رام
نرمل ٻڌ سُڄن سُڻن پائن من بسرام.

منهنجي هتي رچنا ڪوتا جي سڀني گڻن کان خالي آهي. هن ۾ فقط هڪ
ئي گڻ اهو آهي جو شري رامچندر جا گڻ مجهس ورلن ڀُل آهن ۽ اهي ٻڌي
سان ورلن ڀل آهن. انهيءَ وچار کان جن جو من نرمل ۽ گيان سان ڀريل آهي
سي ئي هيءَ ڪٿا ٻڌي شانتي پائي سگهندا.

ڪوي سُندر ڪا ڪوتا ناهي رام سُگند جي اُنبر ناهي
نہ نار سونهين وڌ گهڻن واري ڪپڙن بن جا آهہ اُگهاڙي!

مَن سمنڊ ۾ سپ سياڻ خيال ڪوي اوچ موتي چاڻ
ٻڌ ۾ اگر سنواتي ويئي نبي ڪوتا موتين جيهي.

ست پرشن ۽ ڪوين کي مهراڻ سمان ٻُڌي سندن سهيءَ سمان ۽ سندن ڪوتا کي موتين سمان ڄاڻندا آهن. چڱن ۽ اتم وچارن جي سپ سنواتيءَ جي بوند جيڪڏهن سندن ٻڌيءَ ۾ وهندي ته سندن هرديه ۾ ڪوتا جا سچا ۽ املهه موتي سُجندا ۽ ماڻو ڄاڻيءَ کي مالا مال بڻائي ڇڏيندا.

اَوگڻ سپ جي منهنجا ڳوليو ڳنڙيءَ پاپن جي کي کوليو
ٻڌيمان ڳڻ گراهڪ ٿيندا سپ گهٽتايون ڍڪي ڇڏيندا.

ديا پالي منهنجي عيبن ۽ گهٽتاين ڏي نه ڏسو. پاپن سان ڀريل ڳنڙي منهنجي مٿان وڪيل آهي. ان ڳنڙيءَ کي ڏسي اوهانکي اوس قياس ايندو. اهڙو اپراڌي هوندي به مان وينتي ٿو ڪريان ته مهرباني ڪري منهنجا عيب ڍڪيو.

ڪوي نه مان، نڪي چتر سڏايان مت موجب ڳڻ رام جا ڳايان
رگهوپت جا ڳڻ بيعد ڀاري بيان ڪري ڪيئن نبل ويچاري

مان ڪوي نه آهيان ۽ نڪي ڀاڳڪي سياڻو ئي سڏايان ٿو. مون ته فقط پنهنجي ٻڌيءَ انوسار ڀڳوان رامچندر جي اڻ ڳڻت چرترن مان ڪي ٿورا ڪونا ۾ آڻي سگهيو آهيان. رام جا ڳڻ ورڻن ڪرڻ کان ٻاهر آهن. سيني ڳڻن کي ورڻن ڪرڻ جي شڪتي نه ويدن کي به ڪانهي! ڪٿي مان ۽ ڪٿي مايا ۾ ڦاٿل منهنجي ٻڌي! ڪٿي وري رام ڪٿا جي مهما!

ڇڏي جا وايو جبل اُڏائي ڪيهه اڳيان تنهن جائي لڪائي!
رام ڪٿا ۽ رام جي نيڪي ڪري سگهي ڪيئن مُوڙ اَوويڪي!

تيز هوا، جا سميرو پربت کي به اڏائي ڇڏي لنهنجي اڳيان ڪپهه ڀلا ڪهڙي شيءِ آهي؟ شري رامچندر جي وڏائي به اهڙي ته وڏي آهي جو انهيءَ

ڪوئي ڪيڙو به فصيح زبان ۾ چتر هجي پر رام جي مٺي نالي سان جن جو پريم نه آهي ته سندس ڪوتا سهڻي ڪين لڳندي. چندرما جهڙي سندر ناري سڀني بدن تي ڪپڙا ۽ قيمتي زيور ڪڍي پائي، پر جي ڪپڙا پهريل نه اٿس ته اها بدشڪل ٿي ڏسڻ ۾ ايندي.

گڻن رشت ڪا ڪوتا واڻي   پڙهن سڄن رس رام سياڻي
ڀنور جٿن آ سگند گراهڪ   ڪيئن پرش سي گڻن اُپاسڪ.

ڪنهن ڪوتا ۾ ڪوتا جون ڪيترئون به اوڻايون هجن ۽ پڙهڻ ۾ به بلڪل ڦڪي لڳي، پر جي منجهس سري رامچندر جا چرتر ورنن ٿيل آهن ته اها ڪوتا بديمان ۽ ڏور وان پرشن کي وڻندي آهي. ڇو جو شنن جو سندرتا سان نه واسطو ڪونهي. اهي رڳو گڻن جو قدر ڪندا آهن جيئن ڀنور گلن جا ڪنڊا ڏسي رڳو گلن جو واس ٿي وٺندا آهن، رس ٿي چوسيندا آهن.

گڻ ڪوتا جو جي منجهه ناهي   رام پرتاب پر رَسون سمائي
تنگي رڳو من انهيءَ پروسي   رام چريتر من مِٺا موڪي.

منهنجي ڪوتا ۾ ڪئي گڻن کان خالي آهي ۽ ڪوتا جي بندن کي پوريءَ طرح نه نڀاهيو آهي پر رام چرتر جهڙي پوتر وشيه جو ورنن مون پوري امنگ ۽ اُتساھ سان ڪيو آهي تنهنڪري اهو پروسو ته اٿم ۽ دل کي ڏڍ اٿم ته منهنجا پيا سڀ عيب انهيءَ ڪري ڍڪجي ويندا ۽ سڀ مِٺا موڪجي ويندا.

چڏي ڏي دونهون پنهنجي عادت   ملي اگر سان بڻي سُگندت
تيئن ڪٿا هيءَ منگل ڪاري   رام چريترا مُلهه اپاري.

دونهون جڏهن اگر سان ملندو آهي تڏهن پنهنجي اصلي سياھ کي ڇڏي خوشبودار بڻجي پوندو آهي. پنهنجي هيءَ ڪٿا ۽ ڪوتا ٻئي ڪوتا جي انگن کان خالي هجي پر اُن ۾ جو رام چرتر جو وشيه ورنن ٿيل آهي تنهنڪري سڄي ڪوتا منگل ميه ۽ ڪلڪاري ٿي پئي آهي.

هنا سب سنگ جي گيان اُهين نہ لبندو آهي ۽ هنا گيان جي وري منش جو هردو شڌ نہ لبندو آهي. جيئن چئني جگن (ست جگ، تريتا جگ، دواپر ۽ ڪلجگ) جا ليکا چار ويد آهن تيئن انساني زندگيءَ جو آڌار ٻيا نيو وري ست سنگ آهي. ست سنگ منگل مول آهي. ڪام ڌام سمان آهي ست سنگ!

مڇجي لوهہ تڇي سون سدائين ڏئي ست سنگ پڻ نيچ وڏائي
ست سنگ کي پڻ پارس جاڻو تيئن پرکهت گڻ ۽ تورڙي اياڻو

جيئن پارس جي سپرش سان لوهہ جهڙي گهٽ ملهہ واري شيءِ بہ سون جهڙي وڏي ملهہ واري ڌاتو ٿي پوندي آهي تيئن ست سنگ ڪرڻ سان نيچ بہ سڌري اوچ ٿي پوندو آهي. اتفاق سان ڪو ست پرش ڪسنگ ۾ ڦاسي پوندو آهي تہ بہ مجهس برائيءَ جو احساس رهندو ئي آهي ۽ وقت اچڻ تي سڀ ڇڏي گذراندو آهي.

سُڌرسي سنتن اڳيان ونيہ ڪري هيءَ دين
گل جان دشمن دوست کي سڳنڌ اُهائي ڏين.

اهي مهاپرش، جي سڀني ۾ ساڳيو پڪران ڏسندا آهن ۽ سڀني سان هڪجهڙو ورتاءُ ڪندا آهن، تن اڳيان آءٌ پرنام ڪريان ٿو ۽ ونتي پورڪ ارداس ٿو ڪريان ته سنسار ۾ ڪوبہ دشمن دوست ڪونهي. جيئن گل والگو دشمن توڙي دوست جي هٿن ۾ ساڳي خوشبوءِ ڇڏيندا آهن، جيڪو بہ سندن سنبند ۾ اچي!

سنت سرل چت پريم ميہ آءٌ بالڪ گڻ هين
پريت رکن سري رام چرن آوگڻ ڌيان نہ ڏين!

مان سنتن ۽ ڌرموان پرشن اڳيان پرنام ڪريان ٿو ۽ ادب سان پنهنجو سر جهڪايان ٿو. سندن اڳيان ٻيو اها ارداس ڪريان ٿو تہ ديا پالي مولکي رام چرنن ۾ پريت جو دان ڏين جو جو هر ٻئي جي اوگڻن ڏي نہ نهاريندا آهن.

جئين اُلم پرشن جو سياءَ آهي چڱائي ڪرڻ تئين نيچ پرش وري برائي ڪرڻ کي نہ ڇڏيندا آهن. منهنجي اِهائي وينتي آهي تہ مون ڪمزور ۽ ڪم عقل جي گهٽتائين کي نظرانداز ڪري مونکي اِهائي آسيس ڪن تہ جئين هيءَ اُلم ڪوتا بنا وگهن جي رچي سگهان.

گهران مکڻ گڻ رام چريتر سمجهہ مُڏي پر آس پويتر
معاف ڪندا پُل سَنت گياني چوڪ منهنجي مون بالڪ جاڻي

مان پڳران سري رامچندر جا اُلم ۽ پوتر گڻ ورڻن ڪرڻ چاهيان ٿو. ڪم تہ تمام ڳرو ۽ پوتر آهي پر منهنجي سمجهہ ۽ بڌي گهٽ آهي. مونکي پنهنجي من، وچن ۽ ڪرم لئي ڪو ڀروسو ڪونهي. مان فقط ڀڳوان ۽ سنتن جي آسري هيءَ رچنا شروع ڪريان ٿو. اُهي منهنجي عيبن ۽ اوڻن ڏي نہ ڏسي پنهنجي سياءَ موجب مونتي ديا ڪندا.

جئين اُچري پُٽ شبد طوطيلا ماٿ پتا جي چوچ وسيلا
جو مَنُ آ پر نندا نيهي ٻين جا دوش ويچاري ويهي

بالڪ جا اوٽا قوٽا شبد ٻڌي جئين ماءُ پيءُ خوش ٿيندا آهن تئين سڄڻ پرش تہ ساراهہ ٿي ڪندا پر دُرجن تہ سدائين نندا ٿي ڪندا ڇو جو هنن کي اِئين ڪرڻ سان ئي آنند ايندو آهي. اِها سندن عادت آهي.

نِج ڪَوِتا گڻ اَوگڻ هاري مِٺي لڳي ۽ پڻ هِتڪاري
اُهي ڪوي جي پاڻ ويڪي جڳہ ٿورا جي ٻين ڪن نيڪي

پنهنجي ڪوتا ڀل تہ بري، ڦڪي ۽ ڪوتا جي گڻن کان خالي هجي پر اُها سڀڪنهن طرح پاڻکي وڻندڙ لڳندي. پر اُهڙا پرش سنسار ۾ تمام ٿورا آهن جي هيءَ منهنجي عيبن واري ڪوتا، جنهن ۾ ڪوتا جا انگ نيڪ نہ آهن سا ٻڌي ساراهہ ڪندا. هن ۾ سچ پچ تہ گهڻيئي عيب ٿي سگهن ٿا.

ياگب نندو آشا وڏي هڪ ئي اٽل وشواس
سُڄڻ سڀ راضي مگر دُرجن ڪن مزاق.

الڙ ۽ اجاڻ آهيان جهڙو مهري اَت اڳيان هڪ ڏونڍو هوندو آهي. اهي متر ۽ سڌريل ۽ براهمڻ جاڳرتا وارا آهن!

ساڌ منڊل برهم گيان وسائي جت ڪت نيتي ڌرم ڀلائي
رام ڀڳت مَن جو نرلائي سرسوتي تنهن رڌي سمائي

ساڌ سنگت پرياڳ جهڙي آهي اير محف برابر آهي جتي ماتا گنگا ۽ جمنا سان سرسوتيءَ جو سنگم ٿئي ٿو. ساڌ سنگت ۾ ڀڳتي ۽ ڪرم ۽ اُپاشنا جي پرچار سان گڏ برهم وچار جو آنند ملي ٿو.

جئين پرياڳ ترويڻي اُتم رام ڪٿا شو چرچا سوکيرا
پاٺ پڙهي ۽ ٻين کي ٻڌائي منش اگر ڪو موکش ٿو چاهي

پرياڳ وٽ گنگا، جمنا ۽ سرسوتيءَ جو سنگم ٿئي ٿو. اهيءَ هنڌ لبي ڏيڻ سان سرابر بولو لئي او. هن ڪٿا ۾ ۽ رام ڪٿا سان گڏ برهم وچار ڏنل آهن. ماڻهو پاٺ ۽ اهي پڙهي ۽ ٻين کي ۽ اهي وچار ٻڌائي ته ضرور ڪبس موکش پراپت ڪيندو.

جيِ وشواس اٽل خود ڌرم تيرٿ راج پرياڳ شب ڪرم
ساڌ سنگت سب جاءِ سهائي ڪامل ڪٺل سيانا مٿائي
آهه ڪٿڻ ملهه مشڪل تنهنجو چار پدارٿ آ قلُ تنهنجو

پنهنجي ڌرم ۾ اٽل وشواس رکي ڪٿا ٻڌجي. سيني شب ڪرمن جو سمورهه هن ۾ آهي. رام ڪٿا هر هنڌ سولي پائبندي آهي ۽ منش جي هرد ۾ کي اُوجل ٿائيندي آهي. سندس مهما ڪرڻ بلڪل ڏکي آهي. جهي ڌرم ارٿ ڪام موکش کون ته پوءِ رام ڪٿا ني پريم سان ٻڌجي.

ناهه ضروري پيو جتن سب سک سنت سماج
هر هر ٽُبڪي پريم جي ترويڻي پرياڳ

ساڌ سنگت ڪرڻ سان سنساري سک ته پراپت ٿين ٿا پر آتمڪ سکن سان ۽ منش مالا مال ٿئي ٿو. سکن جي پراپت ڪرڻ لاءِ ٻيا سب آڊمبر بيڪار آهن.

دشٽن درپڻ عرض اِهوئي نبل نهارن دوش نہ ڪوئي
بن ڪارڻ جي وير وهائن بيا اُجڙن هو خوشي منائن

مان دشٽن ۽ نيچ پرشن اڳيان بہ ادب سان عرض ٿو ڪريان تہ هو مونکي پنهنجي آشيرواد ڏين. اهي دشٽ عادت انوسار ۽ بنا سبب ٻين سان دوستي يا دشمني ڌارين ٿا. هو ٻين کي ناس ٿيندو ڏسي دل ۾ خوش ٿيندا آهن ۽ ڪين سکي ڏسي پاڻ دکي ٿيندا آهن. مان تہ هڪ ٻرڏن ماڻهو آهيان. مونسان وير رکڻ سان ڪين پرايت ٿي جا ٿيندو؟ مونکي تہ اهي بہ آشيرواد ڏيندا.

اَنهت ٻين جي خوشي منائن گلا پرائيءَ ۾ من لائن
مَکِ جان، جانَ ڏيئي گيهہ ڪارن هاڃ لاءِ جڙ ڪين نهارن.

دشٽ ماڻهو ٻين جو ڪم بگاڙي پاڻکي بهادر سمجهندا آهن. هنن کي جيڪڏهن ڪتي شاهدي ڏيڻي پوندي آهي تہ اها ڏيندي بہ ٻين جي برائي ڪرڻ ۾ ڪين گسندا آهن. اهي مکين وانگر پنهنجي وڃائي بہ وڃي برائي گيهہ ۾ ٿيو ڏيندا آهن. انهن دشٽن کي برائي ڀلائيءَ جي سوچ نہ ٿيندي آهي.

پُڃ پاپ دک لاءِ يا هاڃي نيچ اوچ ڀڳت سنت يا ڪامي
امرت وِش يا نوڪر سوامي بار بيدو يا ساڌو داني.

پاپ پڃ جيو ايشور، جڙ چيتن، نرڪ سرڳ، پنڊت ڪاسائي سڀ ڪجهہ ايشور جي اڇا انوسار ٿيو آهي. اها رچنا ايشور اهڙيءَ طرح ڪئي آهي جو وقت سر ڻ اوڳڻ ڪم ڏيندو آهي.

برهم مايا جڙ چيتن ڪائي نرڪ سرڳ ۽ پنڊت ڪاسائي
اصل ٻٽيا سڀ اِڇ انوسار آهہ ملاوٽ سڀ سنسار.

ويدن ۾ بہ اِئين ئي ورڻن ٿيل آهي تہ اهي اوڳڻ بہ ڪٽڪاري ثابت ٿيا رڳو سڀ ڪجهہ چڱو يا رڳو سڀ ڪجهہ برو جڳت ۾ ڪين ٿيو ها.

جي ٻتيءَ، ڪرڻاندان، ڏيڻ ۽ ڏکين ۽ نماڻن سان ٻرٻر ڪرڻ واري ۽ ڪام ڏيو
لي جيسہ پاڻڻ واري ڀڳوان شنڪر اڳيان مان نمسڪار ڪريان ٿو ۽ سندس ڪرپا
جي ٻيڪ ٻيان ٿو، سندس اٿاهہ شڪتيءَ ۽ انوکن گڻن لي حيرت ڪاڻڻ جو سبب ٿي
ڪهڙو آهي!

وندنا گـرچرنن ڪرپا سنڌ نرروُپ هر
ٻڙ سنڌ دک هرن ناس اوندھ جئين سورج ڪري.

مان شري گرديو جي چرنن ڪملن ۾ سر جهڪايان ٿو. هو ڪرپا جو ساگر
۽ ساکيات ڀڳوان جو روپ آهي. جئين سورج جا ڪرڻا اونده کي ناس ڪندا
آهن تئين سندن اُپديش سان منهنجي اندر جو موھ ۽ اڳيان ھ ناس ٿئي.

گـرچرنن رَج ڪمل برابر پنکڙين رس ۽ سڳنڌ سراسر
جنم مرڻ دکھ ميٽڻ هار ٿري منش پڻ سڀ پروار

مان ستگروءَ جي چرنن جي خاڪ کي ھ پرنام ڪريان ٿو. جئين ڪمل جي
گل جي پنکڙين ۾ رس ۽ سڳنڌ ۽ سوڀيا ليندي آهي ٺهڙي طرح انهيءَ رج جي
سيرا ۽ پوڄا ڪرڻ سان ھ جنم ۽ مرڻ جا روڳ نـاس ٿيندا آهن ۽ مسن جو سڄو
ڪٽنب پروار ھ آدرشي ۽ پرلو رهڻيءَ وارو ٿي پوندو آهي.

گرچرنن رج شؤ ويڀُوٽي شنڌتا خاطر هوُن آهوٽي
پنج دشمن جي جيتڻ چاهين منگل ميھ رج مستڪ لائين.

گرو چرنن جي خاڪ ھ شؤ ڀڳوان جي وڀوتيءَ سمان آهـي جنهنکي مستڪ
لي لڳائڻ سان انتهڪرڻ شڌ ٿئي ٿو. جئين ڪنهن اُبولر شيءِ کي ٻولو ڪرڻ لاءِ
هوُن ڪبو آهي تئين اها گر جرنن جي خاڪ ھ انهيءَ آهوٽيءَ جـي ٻرابر آهي.
ڪام ڪروڌ لوڀ موھ ۽ اهنڪار، اهي پنج ئي دشمن پڇي وينداآهن. اها اُنر
رج مان پنهنجي مستڪ لي لڳايان ٿو. اها رج منگل دائڪ آهي.

شش هرديہ مل ناس ڪري ٿي گيان جوت سنسار پري ٿي
ڀاڳہ ڪان جنهن شش جا هيڪر شپ اِچا شش ڌاري جيڪڙ

جيئين ٻڙياڪ وت ڳڌگا، جمنا ۽ سرسوتي سنگم ڪن ٿيون تئين ساڌ سنگت ۾ به
سڀ ٻرڪار سان گيان جي اکنڊ جوت جڳي ٿي.

ساڌ سنگت ڦل ملي تتڪال ڪانگ ڦري ٿئي طوطل ٻال
هنس ٻڻجي، ٻگهه مانس آهاري اڇرج ناهه اهو ڪو ڀاري.

ساڌ سنگت جو ڦل جلد ئي ملندو آهي ۽ ٻڻ قائم رهندو آهي. ڪانءُ جهڙو غليظ هرديه انسان، جنهنکي چڱي منديءَ جي ٻوجهه ڪانهي سو به طوطي وانگر مٺا ٻول ٻوليندو آهي. ٻگلي جهڙو مانس آهاري به پنهنجو اهو سڀاءُ ڇڏي هنس بڻجي پوندو آهي. انهيءَ ڪري اڇرج ڪانڻ ئي ڇو ڪيو رجي؟

والميڪ مُن نارد تاريو رشي اگست جيون نهاريو
ست سنگت گڻ جيو تا ڳائن جل ٿل ۽ آڪاش جي آهن!

رشي والميڪ، نارد، اگست ۽ ٻين ٻاڻ ئي پنهنجي جيون بابت ٻڌايو آهي ته ڪيئن اهو سڌريو هو. جيڪي به جيو ڌرتيءَ، آڪاش ۽ پاڻيءَ ۾ رهن ٿا سي ست سنگ جي مهما کي ڳائين ٿا.

ٻڌِ ڪيرت گڻ گيان وڌائي ملي، اگر ست سنگ ڪمائي
ڪونه اُپاءُ بيو ست سنگ ڏاران ڪير بيو تاري ستگور پاران؟

انهن سڀني ۾ جس (نالو نيڪي ۽ ناموس) ٻُڌي (سمجهه جي شڪتي) موڪش (مڪتي) سربه گتي ۽ پراپڪار، انهن سڀني مان ڪوبه حڪ با اهي سڀ فقط ست سنگ جي پرياءُ ڪري يا ست سنگ جي پرتاپ ڪري پيدا ٿيندا آهن. ست سنگ جي مهما ته خود ويد ئي ڪن ٿا. ٻر ست سنگ ڪرڻ سولو ڪينهي! ست سنگ جي ٻڌڻ لاءِ ڀيريائين زبردست چاهنا هجي. لاڀ تڏهن ملندو جڏهن اهو ساوڌان رهي ۽ من ۾ ٻرڀر رکي ٻڌبو.

بن ست سنگ ڪو گيان نه ايندو
ڪتيل وويڪ شڌ ڪڏهن نه ٿيندو
منگل مول آ ست سنگ پيارا چٽن جڳن ٿاپ ويد آڌارا.

سمجهه ۾ اچي. سيئي اُهي رامايڻ کي عزت جي نگاهه سان ڏسن ۽ اُنهه ادب ڀڃ ڪن.

ارٿ پريل جملا اکر رس پريل سڀ ڇند
منگل مه سڀ چؤپيون تاسي پيت مڪند

مان هي سڀ رس پريل ۽ اوچي معني وارا شبد، جن ۾ نه رڳو اکر ۽ جملا آهن پر انهن ۾ دوها ۽ چؤپيون، سورٺا ۽ ڇند پڻ آهن ۽ اهي هر ڀڙهندڙ جي من جي چنچلتا ناس ڪن ٿا. اهي سڀ آءُ سرسوتي ديويءَ ۽ گڻيش ديوتا جي اڳيان پيش ڪريان ٿو ۽ پڻ گهڻي ادب سان سندن اڳيان پنهنجو سر جهڪايان ٿو.

چرن ڪمل شنڪر وندي سڀ شنڪا ڪري دور
پايان پڻ من استرتسا شردا گيان ضرور.

مان تمام گهڻيءَ شردا سان ۽ پڻ اٽل وشواس رکي ڀڳوان اماشنڪر اڳيان وندنا ڪريان ٿو جنهن جي ڪرپا بنا سڌ پرش ۽ هردي جي استرتا پائي نٿا سگهن. مونکي يقين آهي ته مهنجي هيءَ پرارٿنا قبول ڪري مون ۾ شردا ۽ گيان جا ڀنڊار ڀري ڇڏيندو.

گر چرنن پوجا ڪندي ٻڌجي شد سرير
پيج چند سندر لڳي ٻڌجي نيچ اميرن.

مان نتبه ساکيات شو سروپ ستگورن کي وندنا ٿو ڪريان. جئين شري مهاديو جي آسري ٻيج جو چنڊ هرهنڌ پوڄيو ويندو آهي ۽ پڻ سندر ڏسڻ ۾ ايندو آهي لئين ڪتل ۽ نيچ ماڻهو به ٻڌجي سرپشت ٿي پوندو آهي. گرو جرنن جي پوڄا جو اهو به هڪ اُلم ڦل آهي.

والميڪ هنومان کي وندنا وارون وار
تياڳي سک سمپت ٻڌيا رام ڀڳت ڀنڊار.

شري رامچندر ۽ سيتا ماتا جي پولر ۽ شڌ من جيون ڪڻا واري مها ڪوي

رتن جي ڏيئي مان پرڪاش نڪري سنسار کي روشن ڪندو آهي. تئين گرديو جي نهن مان ٻه ڏوهه ڏوهشتي پيدا ٿئي ٿي، جا شش جي هرده کي روشن ڪري ڇڏيندي آهي. انهيءَ ڏيان ڪرڻ ۾ مارگ جي انڌيري کي ناس ڪري اندر ۾ پرڪاش آڻين ڪندو آهي. جڏهن شش کي انهن نهن جي ڏج جو پرڪاش مليو ٿو سو ڀاڳوان آهي.

نرمل نيتر ڪُلن گل وانگي ڪَل مَل ناس ٿين شش سانگي
گپُت ڪايل پڻ هر جا حاضر مَنِ ماڻڪ ٻِڏي شش جي خاطر

انهيءَ خاڪ جي ڇهڻ سان ٿي شش جا نيتر نرمل ٿي پوندا آهن ۽ کلي ٻيهندا آهن، جئين گل ڪلي ٻيهي. هو ڀڳوان کي هر هنڌ حاضر سمجهندو آهي ۽ سندس هرده اندر جيڪا ڪچائي هوندي آهي سا دور ٿي ويندي آهي. اها گيان جي روشني جتي ڪٿي شش جي اڳيان سرجهرو آڻيندي آهي. هوُ اندر ويهي يا ٻاهر گهمي ڦري پر سندس ڏيان ۾ جتي ڪٿي پريوءَ جي مورت ساڪيات پسندو آهي.

گيان اکين سُرمون وجهي ساڌڪ سڌ سُجانَ
اچرج سان پڙهندا رهن ڪٿا رام ڀڳوان

ساڌو پرش ۽ ڀيا ايپاسي جن، جئين عام ماڻهو اکين جي بيماري مٽائڻ لاءِ اکين ۾ سرمون پائي بيماريءَ کي دور ڪندا آهن تئين هر هنڌ پولر نيڻن سان نهاري سڀ رڌيون سڌيون پرابت ڪندا آهن. اهي سدائين رام جو نالو ونسي حيرت کائيندا آهن.

گر چرنن رج سرمون پائي جو شش نيتر نهال بڻائي
ڪريان ڪٿا تنهن آرنيپ اوڏو اُٿ مهري سو، مان هڪ لوڏو.

گر چرنن جي خاڪ ۾ ڏاڍي مٺيا آهي. سرمي وانگر گڻڪاري آهي. گيان روپي نيترن کي لڳائڻ سان امرت جهڙو ڦل ڏيندي آهي ۽ نظر جا سڀ عيب ۽ دوش ڪڍي ڇڏيندي آهي. اهڙي پولر ڪٿا، جا نيترن کي پولر ڪري ٿي سا آءٌ انهن ڀاڳوان مترن اڳيان آرنيپ ڪريان ٿو. مان اهڙن مترن اڳيان اهڙو ٿي

رامائڻ سر پيو لاهہ ڪو سچي اُپما ٽنهن منجهہ
اُپما ڀاشا تنهن سندي پين سان ڪرڻ اُلجهہ

رامائڻ هڪ مها اُتم گرنٿ آهي جنهن جي برابر دنيا ۾ ٻيو ڪو به پستڪ ڪونهي. انهيءَ ۾ سچي اُپما ۽ اُپميا آهن. هن ۾ جيڪا هلوڻي ڀاشا ورتل آهي سا به بيحد نرالي آهي. ٻيءَ ڪنهن به ڀاشا سان انکي پيٽڻ الجهہ ۽ ڪٿ پٽ ۾ پورڻ هي سمان آهي.

ساگر دنيا نہ پار ڪو وڏو سندس ڦهلاءُ
تلسي داس ڪرپا ڪئي رچي رامائڻ ناءُ،

هن پستڪ ۾ سنسار ساگر جو ڦهلاءُ انهيءَ طرح لکيل آهي جو ڪير به ان جو انت لهي نہ سگهي. گوسوامي تلسيداس ڪرپا ڪري انهيءَ ساگر کان پار اُڪرڻ لاءِ رامائڻ روپي ٻيڙي ڀاشا ۾ ٺاهي ڏني آهي. اُن تي چڙهي، پريم ۽ شرڌا رکي انکي پڙهي ۽ عمل ڪري پوءِ ساگر کان سولائيءَ سان پار پهچي ٿو سگهجي.

واميڪ ۽ رام جي ڀڳون ڀڳت هنومان جي اڳيان هر هر سيس نمايان ٿو. ڇاڪاڻ جو هو ٻئي سنسار جا سڀ سک ۽ ڀوڳ ڦٽا ڪري رام جي ڀڳتيءَ سان رڱجي لال ٿي پيا ۽ سندن هردي ۾ رام ئي رام سمايل هو.

جنهن سمري ٿين راس ڪارج سڀ تنهن وندن
ردي ڪري نواس گڻيش ديو گڻ سندن.

جنهنجي ڪرپا سان ۽ جنهن جي جاپ ڪرڻ ۽ ٿالي سمرڻ سان منش جا سڀ ڪاريه پورا ٿيندا آهن ۽ جو شڀ گڻن جي کاڻ آهي، سو شل منهنجي هردي ۾ نواس ڪري ۽ پڻ پنهنجو مونکي داس ڄاڻي مونتي ڪرپا ڪري. مان انهيءَ شري گڻيش ديوتا اڳيان سر جهڪائي پرنام ڪريان ٿو.

گُنگ سگهي بولي پنگ پڻ پربت چڙهي
درپن دل کولي ساڻ ديا ڪل مل سڙي.

جنهن ڀڳوان جي ڪرپا سان گونگو انسان ڳالهائڻ لڳندو آهي، پنگلو ڏکئي پهاڙ تي چڙهي ويندو آهي ۽ جنهنجي ڪرپا سان ڪيل پاپ سڀ ناس ٿي ويندا آهن تنهن اڳيان مان گهڻيءَ شردا ۽ پريم سان نمسڪار ڪريان ٿو. شري رامچندر شل مونتي ڪرپا ڪري.

پريم اکٽ من ۾ ڀري هردي ڪري نواس
نيل ڪمل سندر بدن شنيو تلسي داس

نيري ڪمل گل جهڙي مها سندر ۽ موهيندڙ سريرَ واري ۽ ڳاڙهي گلن واري ڪمل جهڙين اکين واري ۽ کير ساگر ۾ سمهندڙ وشنو ڀڳوان کي آءٌ ارداس ٿو ڪريان ته منهنجي هردي ۾ اچي واس ڪري ۽ مون ۾ ڪرتا رچڻ جي شڪتي آڻي ڪري ۽ پڻ منهنجي هردي ۾ اکٽ پريم ڀري ڇڏي.

ڪند گل جهڙين ديهه اما پتي شو پريه
دين ڏکين سان نيهه گڻ وجهن شو آسچريه.

ڪند جي گل ۽ چنڊ جي سمان سندر ۽ گوري رنگ واري شري پاروتيءَ

راماڻ سر پيو ناهه کو سچي اُپما تنهن منجهه
اُپما پاشا تنهن سندي پين سان ڪرڻ اُلجهه

راماڻ هڪ مها اُلم گرنت آهي جنهنجي برابر دنيا ۾ ٻيو ڪوبه پستڪ ڪونهي. انهيءَ ۾ سچي اُپما ۽ اُپميه آهن. هن ۾ جيڪا مطرطي ڀاشا ورتي ويل آهي سا به بهه نرالي آهي. ٻيءَ ڪنهن به ڀاشا سان انڪي ڀيٽڻ اُلجهه ۽ کٽ پٽ ۾ پوڻ جي سمان آهي.

ساگر دنيا نه پار ڪو وڏو سندس ڦهلاءُ
تلسي داس ڪرپا ڪئي رچي راماڻ ناءُ

هن پستڪ ۾ سمسار ساگر جو ڦهلاءُ اهڙيءَ طرح ڪيل آهي جو ڪير به ان جو انت لهي نه سگهي. گوسوامي تلسيداس ڪرپا ڪري انهيءَ ساگر کان پار اُڪرڻ لاءِ راماڻ روپي ٻيڙي ڀاشا ۾ ناهي ڏني آهي. اُن تي چڙهي ۽ پريم ۽ شرڌا رکي انکي پڙهي ۽ عمل ڪري پو ساگر کان سولائيءَ سان پار پهچي تو سگهجي.

شري گڻيشاءِ نمه

ونــدنـــا ۽ وينتي

وندن ديو گڻيش کي آهه نِمر ارداس
نـروگهن پـورا ٿين ڪارج تلسيداس

ڪنهن به شـڀ ڪارج، شروع ڪرڻ کان اڳ، جيئن اسان هندن جي ريت آهي، تلسيداس مهاراج شري گڻيش ديوتا اڳيان نمي ٿـو ۽ ارداس ٿو ڪري ته اي ٻاپو منهنجو هيءُ رامائڻ رچنا جو ڪارج، ٺل نروگهن پورو ٿئي.

جـڳت هلي جنهن آسري آڌر جنهين سماءِ
تلسي شنڪر چرن اڳيان وندن سيس نماءِ

ڀڳوان شنڪر، جنهن جي آسري هيءُ سڄو برهمانڊ ۽ جڳتر هلي رهيو آهي ۽ انت ۾ به جنهن ۾ لين ٿي ويندو، اهڙي سرو شڪتيمان ڀڳوان اڳيان آءٌ نمسڪار ڪريان ٿو ۽ پنهنجو سر جهڪايان ٿو.

تلسي هـرديـه چاهنا رامائڻ رس پيءُ
سرل سندر ۽ سگنڌت پيئان تري پڻ جيءُ

تلسيداس جي هردي ۾ زبردست چاهنا آهي ۽ جنهن اوچ معنيٰ وارو رامائڻ رچڻ چاهيندو ۽ ٻيا جنهنجي ٻولي نهايت سنڌر ۽ رمڻيڪ رسيلي هجي، اهڙي رامائڻ رچڻ جي ڪيس شڪتي ڏني ته جيئن انجي ميناج جو رس وٺي هرڪنهن جي دل ۾ خوشي اٿي ٿئي.

ڪشش ڪري سيکي وٺي وڌوانن پڻ پاءِ
ادب ڪري آدر ڏيـن رسنا خوب سماءِ

اهو منهنجو رچيل رامائڻ بلڪل سولو ۽ سرل هجي ۽ هرهڪ انسان کي ٻوءِ

رامايڻ سر ٻيو ناهه ڪو سچي اُپما تنهن منجهه
اُپما پاڻا تنهن سندي ٻين سان ڪرڻ اَلنجهه

رامايڻ هڪ مها اُم گرنٿ آهي جنهن جي برابر دنيا ۾ ٻيو ڪوئي به ڪرائي. اهي ۾ سچي اُپما ۽ اُپميه آهي. هن ۾ جيڪا طرح پاڻا ورتي وئي آهي سا به اهڙي نرالي آهي. ٻيءَ ڪنهن به پاڻا سان انهيءَ پيٽ اَلنجهه ۽ تهڙي ۾ ادا جي سمان آهي.

ساگر دنيا ئه پار ڪو ورڻو سندس ٿيلاءِ
تلسي داس ڪرپا ڪئي رچي رامايڻ ناءِ

هن ڀيانڪ ۾ سنسار ساگر جو ٿيلاءِ اهڙيءَ طرح ڪيل آهي جو ڪير به ان جو اندازو لڳائي نٿو سگهي. گوسوامي تلسيداس ڪرپا ڪري انهيءَ ساگر کان پار اُڪرڻ لاءِ رامايڻ روپي اهڙي پاڻا ۾ ناءِ ٺاهي ڏني آهي. اُن تي چڙهي، پرم ۽ شرڌا ڪري انهي پڙهي ۽ عمل ڪري ته ساگر کان سوالي ۾ سان پار پهچي ٿو سگهجي.

شري گڻيشاءِ نمهه

وندنا ۽ وينتي

وندن ديو گڻيش کي آهه نمر ارداس
نروگهن پورا ٿين ڪارج تلسيداس

ڪنهن به شُڀ ڪاريه شروع ڪرڻ کان اڳ، جئين اسان هندن جي ريت
تلسيداس مهاراج شري گڻيش ديوتا اڳيان نمي نمو ۽ ارداس او ڪري ته
پڻ منهنجو هيءَ رامائڻ رچنا جو ڪاريه شل نروگهن پورو ٿئي.

جگت هلي جنهن آسري آخر جنهين سماءِ
تلسي شنڪر چرن اڳيان وندن سيس نماءِ

ڀڳوان شنڪر، جنهن جي آسري هيءُ سڄو برهمانڊ ۽ جڳتر هلي رهيو آهي
انت ۾ به جنهن ۾ لين ٿي ويندو، اهڙي سرو شڪتيوان ڀڳوان اڳيان آءٌ نمسڪار
ڪريان ٿو ۽ پنهنجو سر جهڪايان ٿو.

تلسي هردي چاهنا رامائڻ رس پيءُ
سرل سندر ۽ سگندت بيان ٿري پڻ جيءُ

تلسيداس جي هردي ۾ زبردست چاهنا آهي ۽ جنهن اوچ معنيٰ وارو رامائڻ
رچڻ چاهيتو ۽ پڻ جنهنجي ٻولي نهايت سندر ۽ رمڻيڪ رسيلي هجي، اهڙي
رامائڻ رچڻ جي ڪيس شڪتي ڏني ته جئين انهي ميناج جو رس وٺي هرڪنهن
جي دل ۾ خوشي آڻين ٿئي.

ڪشش ڪري سيکي وٺي ودوانن پڻ پاءِ
ادب ڪري آدر ڏين رسنا خوب سماءِ

اهو منهنجو رچيل رامائڻ بلڪل سؤلو ۽ سرل هجي ۽ هرهڪ انسان کي ٻوءِ

ويندا. اهڙا ڪاڻ انهيءَ وڻ جون ٽوڙيون ۽ ٽنگا آهن. ٻوٽا وري

ٽارين الس جي سندس سندرتا کي وڌائين ٿا.

وڏيون ٽاريون وڻ سندر سورتا ٿيون چوپايون سيڻي پٽا

چندن سوپيا آ وڻ پور وڻ نڪتا جڻ نوان انگور

سندر سورتا وري ڪلپ وڻ جون وڏيون ٽاريون ۽ ڏار آهن. چوپايون سڀ وڻ جا پن يا پتا آهن. چندن جهڙي سوڀيا وري وڏيڪ دلڪش آهي. جڻ ته وڻ بهاريءَ جي مند اچڻ ڪري نوان انگور ڪڍيا آهن جن ۾ نازڪ گلن روپي ٻوُر پيدا ٿيو آهي.

اکر درخت ۾ گل ٽڙيل ڪوتا گل جي سڳنڌ آڻل

ارٿ گلن جو ڦل ڏون چاڻ سواد وٺي پرکي ڏوان

اکر انهيءَ وڻ جا ٽڙيل گل آهن ۽ جيڪا سندر سنڌي ڀاشا ۾ ڪوتا رچي ويئي آهي تنهن جي سڳنڌ جڻ ته مغز کي تازو توانو بڻائي ٿي. اهي سڳنڌ انهن ٽڙيل گلن مان ئي اچي. انهن ڏوهن ۽ چوپاين جو جيڪو جدا جدا نمونن سان ارٿ نڪري ٿو سو انهن ٽڙيل گلن مان ڦل پيدا ٿيو آهي. جيڪي سياڻا ۽ ڏوان هڏندڙ آهن سي ئي انهيءَ ڦل جي سواد کي ڄاڻي سگهن ٿا.

ڀڳت گيان رس ميوي ٿيا ٻج سڳڻ ۽ نرگڻ تنهن کيا

شو پشند يا گولڪ ڳائي ڀريائين ڄڳت پلي لءِ ڳائي گوسائين

ڀڳتي گيان وئراڳ انهيءَ وڻ جي ميوي جا رس آهن. نرگڻ ۽ سڳڻ اهي ٻئي انهيءَ ميوي جا ٻج آهن. جيڪا رام جي سندر ڪٿا يا گولڪ مڃي، پسند ۽ ڀڳوان شو ڀريائين ڀڏائي هئي سا ڪٿا گوسوامي تلسيداس جڳت جي ڪلياڻ خاطر هن پستڪ ۾ ورڻن ڪئي آهي.

ڪاسي ڪٿا هن سندر ڪري نه جي پرچار

جڙ ڪتل هن جيو جو ڪريَ ها ڪير اڌار؟

جيڪڏهن گوسوامي تلسيداس راماڻ جو پرچار نه ڪري ها ته پوءِ هن گهور ڪلجڳ جي نيچ ۽ اڌم السان جو نيازو ڪيئن ٿئي ها؟

شري گڻيشاي نمه

ونــدنــا ۽ وينتي

ونٖدن ديو گڻيش کي آهه نِمر ارداس
نــروگهن پــورا ٿين کارج تلسيداس

ن ه شبــ کاري شروع ڪرڻ کان اڳ، جيئن اسان هندن جي ريت
بداس مهاراج شري گڻيش ديوتا اڳيان نمي ٿــو ۽ ارداس او ڪري ٿه
مهنجو هيءَ رامائڻ رچنا جو ڪاريه شل نروگهن پورو ٿئي.

جڳت هلي جنهن آسري آخر جنهين سماءِ
تلسي شنڪر چرن اڳيان ونٖدن سيس نماءِ

ڳوان شنڪر، جنهن جي آسري هيءُ سڄو برهمانڊ ۽ جڳتر هلي رهير آهي
ر ۾ جنهن ۾ لين ٿي ويندو، اهڙي سرو شڪتيوان ڀڳوان اڳيان آءٌ نمسڪار
، تو ۽ پنهنجو سر جهڪايان ٿو.

تلسي هــرديــه چاهنا رامائڻ رس ڀيءُ
سرل سندر ۽ سڳنڌت پيڙان ٿري ڀڄ جيءُ

تلسيداس جي هردي ۾ زبردست چاهنا آهي ۽ جنهن اوچ معنيٰ وارو رامائڻ
ڻ چاهيندو ۽ ڀڻ جنهنجي ٻولي نهايت سنڌر ۽ رمڻيڪ رسيلي هجي، اهڙي
ائڻ رچڻ جي ڪيس شڪتي ڏني ته جيئن انجي ميناج جو رس وٺي هرڪنهن
ي دل ۾ خوشي اُٿي ٿئي.

ڪنش ڪري سيڪي وٺي ودوانن ڀڄ پاءِ
ادب ڪري آدر ڏيـن رسنا خوب سماءِ

اهو منهنجو رچيل رامائڻ بلڪل سولو ۽ سرل هجي ۽ هرهڪ انسان کي ٻوءِ

رام ڪٿا ڪپل ڳئو سمان   ڦلدائڪ ۽ ڪري ڪلياڻ
ڳڻ سڀ ڪيئن ڪوئي ڳائي سگهي چنتامڻ جا تنهن سان لڳي

هي رامايڻ ڪپلا ڳئو وانگر سڀ من گهريا مطلب پورا ڪرڻ واري آهي ۽ ڪلياڻ ڪرڻ واري آهي. هن پستڪ جي ڳڻن جي واکاڻ نه ڪري ٿي سگهجي. هن پستڪ جو پرڀاءُ چنتامڻ جهڙي املهه مڻي کان به وڌيڪ آهي.

گهر رامايڻ رام جو آهي   بيان ڪري سگهي ڪو پار نه پائي
سندر آ رامايڻ ڦلواري   رام پنور گل چوُسي چوڌاري

رامائڻ ۾ ئي رام جو واسو آهي ۽ اهوئي سندس جڳ گهر آهي. انهيءَ جي مهما ڀلا ڪيئن ڳائي سگهجي؟ پار ڪنهن نه پاتو آهي. هي رامايڻ هڪ سندر باغيچو آهي، ان باغيچي ۾ جي سندر ۽ سڳنڌت گل ٽڙيل آهن ان ۾ شري رامچندر مست ٿي ڀنور وانگر ڦيريون پائيندو آهي ۽ سڳنڌ مني رس چوسيندو آهي. تنهنڪري اها نهايت سندر آهي.

اُها سڳنڌ رامائڻ گهر جي   پوت پريت سڀ وچن پيڄي
وڃي غريبي پڄي هڪوار   اُتي هنوُ جي آ رکواري

جنهن گهر ۾ رامايڻ رکيل آهي انهيءَ گهر ۾ جن پوت ۽ پريت پلجي به نه ايندا آهن. غريبي به رامايڻ کي ڏسي پڄي ويندي آهي. ڇو؟ ڇاڪاڻ جو انهيءَ گهر جي رکيا ڪرڻ جو بار مهاوير هنومان پاڻ لي ٿي آهي.

جنتر منتر ۽ ڦيٽا جيڪي   هڪيا رامايڻ ۾ سڀ سي
پريم رکي رامايڻ منجهه   تنهن جهڙو نه ٻيو ڪو سمجهه

دنيا ۾ جيڪي به جنتر منتر يا ٽوٽا ٽيٽا ڪيا وڃن ٿا سي رامايڻ ۾ ٽڪ اڳيئي سمايل آهن. يعني رامايڻ جو ابياسي انهن ڳالهين ۾ وشواس ڪرڻ جڏي تو ڏئي ٿي. جيڪو انسان رام ڪٿا ۾ پريم رکندو آهي تنهن جهڙو ٻيو ڪو دنيا ۾ ٻيو ڪير به ڪونهي.

شري گڻيشاءِ نمه

گوسوامي تلسيداس

ڪرت

رامايڻ

وندنا ۽ وينتي

۽

رامايڻ مهاتم

گرو وشنو شو گڻيش کي سمري تلسيداس
ڪري آرنڀ تاسي ٻڌو رامايڻ سک راس.

شري گرو ديو، وشنو ڀڳوان، گڻيش ونايڪ، سرسوتي ۽ ٻيا گوسوامي
تلسيداس جو سمرڻ ڪري، سک جي کاڻ شري رامايڻ جي مهما، مان هڪ داس
تلسي ڪري رهيو آهيان. ڪرپا ڪري اها مهما اوهين ٻڌو.

رامايڻ ڪلپ برڇ جي ڇايا ڏور ٿيا ڏک، ويجهو جي آيا
انڪاڻ تنهن تنپ ڏسان ڏوها ننديون تاريون پسان

هي رامايڻ ڪلپ برڇ وانگر سڀ دل جا منورٿ پورڻ ڪرڻ وارو آهي.
جيڪو به ماڻهو هن ڪلپ برڇ جي ويجهو ايندو، تنهن جا سڀ ڏک ڏور ٿي

۲۷ آڪٽوبر کان وٺي ۳۰ آڪٽوبر ۱۹۶۸ تائين سوامي پرمانند آشرم ۾ شڪر ۽ منائي ويندي، اوهانجو هي سنڌي رامائڻ ۽ ستگورن جي ڪرڪملن ۾ ارپڻ ڪيل آهي، لئيڪري توهين الهيءَ جينتيءَ جي شڀ اوسر تي انجو مهورت خوشيءَ سان ڪرائي سگهو ته سنڌي ڀائرن جي آسيس پرائي سگهندا. هن پياري ديوان هيرامداس کي وينتي ڪئي ۽ هن اها ڳالهه پريم ۽ آدر سان سويڪار ڪري سوامي پرمانند آشرم ۾ اچي ۲۷ آڪٽوبر ۱۹۶۸ع لئي سوامي جن جي جينتيءَ ۾ شامل ٿي هن سنڌي رامائڻ جو مهورت ڪرڻ قبول ڪيو.

شال سڀ ستگوروءَ جي آسيس ۽ مهر هن ماسٽر صاحب جي نرمل جيون لئي ٿئي، سدا سدا وسندي رهي ۽ نت نت رام جي چرنن ۾ چت جڙيو رهي. اها آهي هن سيوڪ جي پگوت چرنن ۾ ارداس. شال قبول پوي ۽ سڀني جي آسيس هن ڪارج لئي ٿئي.

منگل ڪامنائن سان

چيتنانند چداڪاشي

سوامي پرمانند ۱۰۴ جينتي
۲۷ آڪٽوبر ۱۹۶۸ع

ستيه ڌرم منڊل، سوامي هيمراج مشن مارڪ،
7/5 - ايسٽ پٽيل نگر، نئي دهلي-۰۸

جئه رام (رام ڌني)

اُمنگ اُتساه سان جيه جيه منايو رام سيتا جي.
ڌُني ڏينهن رات اي پريتم، لڳايو رام سيتا جي.

١- طراوت زندگيءَ کي ۽ منجهيل کي آسرو هردم،
متان دل تان پوتر ياد ڀُلايو رام سيتا جي.

٢- ٻـڌو بيخود هٿو تبڪيون ڪناڪن تار ڇشي ۾
ڏياتي گيان گهر ڪوڇي جڳايو رام سيتا جي.

٣- سکيا ساگر جي جل سان اي ڇڏيو من مئل کي ڌوئي،
هندوري پريم ۾ مورت جهلايو رام سيتا جي.

٤- پتا آکيا جو پالن ۽ پتيءَ سيوا جي رهڻيءَ لئي،
رهي جڳ ۾ اُتم نيتي بنا هيو رام سيتا جي.

٥- ڀُڄابل سان ملايم دل اناٿن لءِ ديا "ڪاسي"
آندر ۾ پڻ سهڻ شڪتي سمايو رام سيتا جي.

(ايسري) تاسيو. ر. تلريجا، چداڪاشي سيرڪ

سري رام سهاءِ

ستگورن جي دربار مان آسيس

مانسچرت يعني تلسي ڪرت رامائڻ اڄ ساڍن ٽن سؤ سالن ڪان مٿي جنتا جي جيون
جي واهر ڪري رهيو آهي. جنتا جي مالر پاشا ۾ ڀڳت سروشٽي ڪري تلسيداس پنهنجي
هرديه جي آننبر اپاسنا ۽ ڀڳتيءَ جي ڌارا ۾ پاڻکي لين ڪري هن مهان ڪاويه جي رچنا
ڪئي. پارس جي ڪروڙين ڀاڳه شالي ڀڳتن جي آتما رام چرت رامائڻ جي ڀڳتيءَ جو مڌر
۽ پيل رس لي آنبه شرڌا ڀڳتيءَ جو پد پراپت ڪيو. هرهڪ جيو بالڪ کان ولي ٻڍي ٽائين
هن رامچرتر جي نرمل گنگا کان واقف آهي. ذاته پاڻ جو ڪرم الر هن رام رس کي پراپت
ڪرڻ ۾ آڏو نه آيو آهي. وديش ۾ خاص ڪري ايشيا کنڊ ۾ جاوا، سوماترا، ملبشيا، ٿائلينڊ
وغيره ۾ ڏسندا ته اتان جون سڀ جاتيون ڪيئن نه نا ڪنهن جاتي پيد جي رامائڻ جي
رام چرت کي وڏن وڏن گستن، ناٽڪن، ڪٿائن ۽ لبلائن ۾ ڀڳوان رام جي بولو چرت کي
ڙائي پڙائين ليون؛ بلڪ پارس کان ه ڪتري وڏيڪ حصي ۾ لپ ۽ لياڳ جو آدرش پيش
ڪري رامائڻ جي روپ کي نکارين ٿا جهجهو برباءِ هرهڪ جي جيون لي ڏاڍو وڌندڙ بوي
تو. نتيجي ۾ باهر جي سيني ماڪن جي هرديه کي هن رام چرت جيتي- پارس سان ملائي
دڪ ڪري جڏيو آهي. پارس جا اهي سانسڪرتڪ ناتا رام رسائڻ پياري اڄ ه هرديه جي
بوم آستان ڏيکاري رهيا آهن. لاءِ جنم کان پياسي رهند

هر انسان جي آتما، رام نام جي بولو ڌارا کي پراپت ڪرڻ لاءِ وقت بڌو انهنکي انهيءَ طرف
اچي ٿي. هن جن اندر جي آواز کي دک ۾ ونجوڳه ڪري پنهنجي اکيد ۽ اکنڊ شانتيءَ کي پرائڻ
رام ڀڳتي پراپت ڪرڻ ڪانسواءِ ٻيو ڪو مارگ پنهنجي آتما کي مهاپرش جي بولو واڻيءَ دواران رام
نڌو ٿي نه آيو ۽ اهڙن ڀاڳه وانن پنهنجي
سدا لاءِ آتم شانتي پراپت ڪئي.

سنڌ ديش جي هڪ مها ڀاڳيه وان نام جي پياري ڀڳت تلسيداس- آر- تلريجا، سن
... ڀڪنگ نواسيءَ جي بولو من لي رام جي بولو جيون جو ڪمبير ۽ گهرو برپاءِ
ڏرودبو سرائي برمانند صاحب چڏاڪاڻي جن جي چرڻن ۾ ويهي

سمرپڻ

پيت تو کريان تمام گھڻي ادب ۽ عقيدت، نمرتا ۽ صدق سان، جيون جي هيءَ آخرين آرزو ۽ انهو عمل، برهم نيشتي برهم شروتسري ستگورو ديو پرمهنس ١٠٨ شري سوامي پرمانند صاحب چداڪاشيءَ جن جي ڪومل ۽ پوتر چرن ڪملن ۾، جن جي اُلر ۽ اَٽل رحم جو شردا ۽ پريم سان ڏيان ڌريندي هن تڇ سيوڪ کي اهو رتن مليو آهي جنهن جي سهاري سنسار جي اٿاه ساگر مان پار ترڻ جي هردي ۾ آشا اُڀري تئي ۽ پڻ هن مها ڪٺن ڪاريه ڪرڻ جو ساهس پيدا ٿيو آهي.

اوداس آهي ته شال اِهو ڪاريه نسروگهن سماپت ٿئي ۽ دنيا جي هندو جاتيءَ جي هر ويرجي هردي اندر رام پڳتيءَ جو سلو اُيري پر قلمه ٿئي ۽ مغربي فئشن، اُنيتي ۽ ڪپت ڪان ڇوٽڪارو پراپت ٿئي.

چداڪاشي سيوڪ،
تلسيو- ر- تلريجا (ليسوي)
ڪتيانا (سوراشترا)

١٩ اپريل ١٩٦٧ع

مڙهن جون ديوارون ڀتيون ۽ ڀتين جي سندر مورتين سان چٽيل نه آهن، ڪمرا ڪٽين ۽ ڪرسين ميزن سان سينگاريل نه آهن، دروازن ۽ درين آڏو سندر ڇڳائين وارا ريشمي پردا لڙڪندڙ ٻارڙن جي دلين کي ڇڪين ڪونه ٿا، صبح جو ڇيڻين ۾ ڪانولي ڳهڻين ۽ ڪهڙ ٻالن جو آواز ڪونه پڌرو آهي، ٻوڄارين ۽ ٻوڄارڻين جون ڀهرون ايندڙيون ويندڙيون نظر نه اينديون آهن؛ هتي ته پورن شانتي، پاڪيزگي، سادگيءَ ۽ ستيه جو راڄ آهي جو هرهڪ ٻالڪيءَ جي دل کي آنند سان ڀري تپ ڪري ٿو ڇڏي. سچ ته هيءُ آشرم سوامي چيتن آنند ڇدا ڪاشي جن اهڙي ايڪانس واري هنڌ پهاڙ جي هريءَ ڀريءَ گود ۾ اڏايو آهي جتي سدائين شانتيءَ جو وايومنڊل آهيئي ڪونه. اجائي گپ شپ کان آجو، داري چرپر راند کان وانجهيل، واپاري گفتگو، ماس مڇيءَ، شراب تماڪ، ڀنگ چرس وغيره کان شڌ ۽ ٻاهرين اڊمبر کان بلڪل پري آهي. هت ته هرهڪ ٻالڪ پنهنجي لياقت انوسار آتمڪ اُنتي ڪري، مانسڪ ايڪاگرتا ۽ شاريرڪ آروگتا پراپت ڪندو نظر ايندو. هن آشرم ۾ ستيه جي پالنا ڪرڻ جي ڪوشش ڪرڻ جا سڀ سادن موجود آهن جن جو اثر جيون ڀر قائم رهي ٿو.

هن آشرم ۾ آدي مڪتي ناٿ مهاديو جي استاپنا برهما ٻاڻ سرشٽيءَ جي آدي ڪال ۾ ڪئي ۽ پڻ ڀڳوتيءَ شوڊوليءَ (ٻاروليءَ) کي سيني ديوتائن اَستر ۽ شستر ڏيئي دئيتن کان هيءَ ڀومي آجي ڪرائي ۽ ويد وديءَ سان ماتو نرماڻ لاءِ مها يگيه ڪري سدائين لاءِ ڀڳوتيءَ جي استاپنا ڪئي. سچي ڀارت ۾ ڀڳوتي ٻاروليءَ جو ٻيو ڪوبه استان ڪونه آهي. ديوي ڀاڳ ۽ ڌرم ڀراڻ ۾ هن استان جو سندر ورڻن مليل ٿو ۽ ڏسيل آهي ته جيڪو جيو هن مڪتي ناٿ مهاديو ۽ ڀڳوتي شوڊوليءَ تي جل ۽ ڦل ۽ پشپ وغيره چاڙهي ٿو ۽ وديءَ سان پوڄن ڪري ٿو تنهنکي بدري نارايڻ، ڪيدارناٿ يا راميشور وڃي پوڄا ڪرڻ جي گهرج نه آهي. اهڙي سڌ مائيشوري ۽ مهاديو جي مورتي لنگ کي پهاڙ مان ڪڍائي، صاف ڪرائي تئين وديءَ سان، پراڻ پرتشٽا ڪري استاپنا ڪرائي وئي آهي. ان سان گڏ ڀڳوتي گايتريءَ جي جنم ڀوميءَ ۾ اهو استان هئڻ ڪري ٢٥ لک گايتري پرسچرڻ ڪري آدرش آشرم جو نرماڻ ڪيو ويو آهي.

جڳت وندي سنت تلسيداس ۽ ڪاشيءَ ۾ ڀڳوان وشوناٿ مهاديو کان پنهنجي رام چرت مانس کي انهي چرنن ۾ پيش ڪري آشيرواد پراپت ڪئي. ساڳيءَ طرح

پياري نندڍي وهيءَ کان ئي روحانيت ۽ رام جي سروپ جو رس پيتو. ستگورن جي مهان ڪرپا هيٺ هن پياري جو جيون تپ، تياڳ ۽ رام ڀڳتيءَ جي رس جو امرت پي پي مست ٿيندو رهيو. ورهاڱي کانپوءِ هيءَ ستگورن جو پيارو انيڪ لاهيون چاڙهيون ڏسندي به نام جو نرمل رس برابر پيئندو رهيو. هڪ ڏينهن رام سروپ ڪوي تلسيداس جي ڪرتي هن پياري جي سامهون آئي ۽ هردي روز روز پاٺ پڙهائي انهيءَ ۾ ٻيون ڏيئي ڀڳتيءَ جو رس پيئڻ لڳو. آخر هن پياري جي من ۾ امنگ اڀري اٿيو ته جنهن مون هي رس پيتو آهي تنهن ساڳيءَ طرح ڇو ڪين منهنجي ديش جا لاڏلا به رام رس پيئن. تڏهن انهيءَ ڀاونا جي پريرنا کي دل ۾ رکي خيال ڪيائين ته وڃي ستگورن جي پوتر آستان يعني سوامي پرمانند چڊاڪاشي آشرم، پنچ ڪنڊ، پشڪر ۾ رهي ڀڳوان مڪتيناٿ مهاديو ۽ ڀڳوتي جڳدمبا پاروتيءَ کان پريرنا ۽ شڪتي وٺي سنڌي ڪوتا ۾ رام چرت جو الٿو ڪريان. هن پياري دهليءَ جي ستگورن جي مکيه آستان تي آگيا پراپت ڪرڻ لاءِ وينتي پتر لکي موڪليو جنهن کي پڙهي من گد گد ٿيو. کيس لکيو ويو ته ”هي مها ڀاڳيه شالي، تو مورتي تلسيداس جا سروپ توهين ڏنيه آهيو جو اوهانجي هردي ۾ هيءَ رام جي پوتر نام جي سرسري وهڻ شروع ٿي آهي. ستگورن جي اوهانتي سدا آسيس رهي آهي ۽ سدا انگ سنگ رهندي. توهين پوري وشواس، شردا ۽ مانسڪ ايڪاگرتا سان پنهنجي اشٽ کي منائي مانر پاٺا، سنڌي ٻوليءَ ۾ ڪوتا جي روپ ۾ رچنا ڪريو. اوهانکي رام دربار مان اننت شڪتي پراپت ٿيندي ۽ اوهانجي رچنا تي اوهانجي اشٽ جي آسيس ۽ مُهر لڳندي.

هن رام جي پياري، نام جي دلاري ڀڳتراج الي ٿي رهي ستگورن جو ڏيان ڪري ڪوتا ڪرڻ شروع ڪئي ۽ ٿوري ئي وقت ۾ رامائڻ جا مکيه ڀاڱا سنڌي ڪوتا ۾ آڻي سنڌي ساهتيه جي امر سيوا ڪئي آهي. جيتوڻيڪ سڄي رامائڻ جو الٿو نه آهي پر جيڪي ڀاڱا هن پياري ڀڳت کي سندر لڳا آهن سي سڀ ڪوتا ۾ آڻي هزار صفحن کان به وڌيڪ پستڪ تيار ڪري جنتا جي سيوا ۾ پيش رکيو آهي.

مالي حالت ۾ ماستر صاحب جي حالت تمام خسته ٿي رهي آهي. هن پستڪ کي ڇپائڻ ۾ به اڙچڻ ڪم شروع ڪرڻ لاءِ پنهنجو نواس وڪڻي ڪم کي پرارنڀ ڪرڻو پيو آهي. هيءَ آهي ماستر صاحب جي لگن ۽ تياڳ جو نمونو. بعد ۾ ڪن اُدار آتمائن سندن ڪجهه ڪجهه ڪاپيون وٺي سهايتا ڪرڻ جي خاطري ڏني. هن پستڪ جا ڪوڙ ڪرڻ کانپوءِ ڪجهه ڪاپيون وٺي سهايتا ڪرڻ جي خاطري ڏني. هن پستڪ کي ڇپائي پڌري ڪرڻ ۾ جيڪا جفاڪشي هن پياري ڪئي آهي سا ڪن پيارن جي سامهون آئي هوندي. مهنو ڪن ٿيندو ته هن پياري هن پستڪ جي ضرورت جو ذڪر ڪيو جنهن کيس صلاح ڏني ويئي ته سنڌ جو مشهور نيتا، آسام جو اڳيون گورنر، ديوان جيرامداس دولترام، پارليامينٽ جو ميمبر اوهانجي هن پستڪ جي ضرورت لاءِ تمام سٺو ۽ نيڪ سهايڪ ٿيندو. پرمهنس سوامي پرمانند جي مهاراج چڊاڪاشي جن جي جينتي

رامائڻ جا دوها ۽ گيتا جا شلوڪ! ھوڙن ھندڪ خيال گرنٿن جي اسان سنڌي هندن، جنکي ڌرمي سکيا مليل ئي ڪانهي، خير ڪا ڳولھ آهي! ڌرم ۽ انهي اصولن ۽ پابندين کان ٿهنڊڙ زمالي ۾ اج اسين وڃون ٿا جنهن ۾ ڌرم ڪي ڪا جاءِ ئي ڪانهي! اھوئي مکيه سبب آهي جنهن ڪري هي ڪارڻ. هيڪاري ڏکيو ٿي پيو آهي!

"سنڌي ڪوتا رچڻ ڏکي آهي." گهڻو ڪري هر هڪ سنڌي صاحب انهن ئي چوندو آهي. جن شوقين سنڌي ڪوتا جي ميدان ۾ گهوڙو ڊوڙايو آهي ۽ مشاڪت ڪئي آهي تنکي پوري ڄاڻ آهي ته ڪنهن مقرر خيال ۽ فرض ڪيل دائري اندر سنڌي ڪوتا رچڻ ته نهايت ڏکي ڳالهه آهي. سنڌي ٻولي سنسڪرت جي وڏي ڌيءَ ته آهي پر اُن ۾ ڪوتا رچڻ لاءِ سھولتون گهٽ موجود آهن. سنڌي ڪوتا رچڻ لاءِ قابليت ۽ فن ته گهرجي، پر ڪلابازين ڪيڻ جو هنر به ضرور گهرجي. سنڌي ٻوليءَ ۾ قافيه ۽ رديف بلڪل ٿورا ملندا پر انهي پيٽ ۾ هندي ۽ گجراتي، مرهٽي يا بنگاليءَ ۾ اهي وڌيڪ ملندا. اهوئي سبب آهي جو سنڌي ٻوليءَ کي جيترا شاعر هئڻ گهرجن تنهن کان گهڻا گهٽ آهن. مون جهڙا الڙ ۽ اڻگهڙيا ڪري ڪوتا رچڻ ۾ بيحد ڏکيائي محسوس ڪندا. پر ڪاريگر ته نالو آهي انهيءَ ڪلاڪار جو، جو مشڪل اوزارن سان سهڻا ساز ٺاهي سگهي. انهيءَ ڪري ڪامل سنڌي ڪوين اگهان اڌاس آهي ته هو صاحب دل جي سختي کي مالر ڪري سيڪڙات شاگردن جي دلجوئي ڪن ۽ رھبريءَ جو همت ڏکيري گهڻي ۾ گهڻا سنڌي شاعر پيدا ڪري پنهنجي ڀاشا کي اهن پاشالن وانگر مالامال ڪري انهيءَ ڏس ۾ به سنڌيءَ جو شان بلند ڪن.

ٿالي جي موسم ۾ مون ۾ ١٩٢١ع ڌاري هن ڪراست جي رچنا جو خيال پيدا ڪيو ۽ انجي يادگيري منهنجي خيال کي هستي ۾ خشيندي لاوڻت ڏيندي آئي! "مان به ته تلسيداس ٿي آهيان. مول رامائڻ جو سنڌي ڪوتا ۾ ترجمو ڪري سگهان ٿو." انهيءَ خيال کي عملي جامو پهرائڻ جي تاڙ لڪڻ ۽ ڏينهن ڏٺي ئي منهنجو روزانو ڪرتوبه ٿي پيو! هيئنر جڏهن موزون موقعو مليو آهي ۽ سنگترن جي دبائنا جو ڪڪر وسيو آهي ۽ گهرو جيون جي پنڌن کان سمتر شيام آجو ڪيو آهي تڏهن هيءُ ٿي سيوا پڙهندڙ مترن ۽ شرڌالو ۽ رام ڀڳت سڄڻن اڳيان پيش ڪري سگهيو آهيان. آشا آهي ته ڪوتا جي کٽتاين ۽ خيالن جي اوڻاين يا اڻٺڻ ٽڻن جي سڪمن ڪوتاهين کي هڪ پاسي رکي وڏو ٻر ڀڳتيءَ جي نظر رکي

هن تيج سيوڪ کي بہ انايا س پوڄيہ پاد، تيرت سروپ، پرمهنس گرو ديو پرمانند چداڪاشي جن جي پنيت آشرم پشڪر راج ۾ شرناگتي پراپت ٿي. پاٺڪي ڀاڳيوان سمجهي هي تيج هرديہ جا ڪُسم، اُن آدي مڪتي نات مهاديوءَ ڀڳوتي پاروتيءَ جي چرنن ۾ ڀيٽ رکي اِهائي آشيرواد ٿو پنان تہ:

”تيرا تجهہ ڪو سونپ کي، ڪيا لاڳي هئي مور؟
ميرا مجهہ ۾ ڪجهہ نهين، جو ڪجهہ هئي تور.“

شال واٽي ۽ جيون سڦل ٿئي، اها ئي آراڌنا ٿو ڪريان.

پوڪا جو پوڳہ پاڻ کان اڳہ پڙهندڙ مترن اڳيان هڪ ضروري ارداس ٿو ڪريان تہ دوها يا چوپايون سر اچارڻ کان اڳہ هڪ دفعو دل ۾ پڙهجي ۽ وزن سان ڳائي ڏسن. چوپاين ۽ دوهن جي ڳائڻ ۾ ڪجهہ ڪلا جي ضرورت آهي. ڪوشش ڪئي ويئي آهي تہ جيئن هرڪو ڀاءُ يا ڀيڻ سولائيءَ سان اهي اچاري سگهي ۽ انهن جو لطف ماڻي سگهي.

ڪهڙن ڪهڙن مها پرشن جا هٿ احسان مڃيان؟ سيني سڄڻ جي آشيرواد ۽ شڀ اڇائن کي ياد ڪندي اکين مان لڙڪ ٿا لڙن. هيءُ پستڪ سيني جي آشيرواد جو ئي ڦل آهي. شرومڻي ١٠٨ سوامي گڻيش داس صاحب ساڌ ٻيلا تيرٿ بمبئي، ١٠٨ سوامي هريداس صاحب مهنت ڪت وارا صاحب، سوامي اونڪار آنند سنت جيوڻ لال صاحب، سائين پيسورام صاحب، شري هرومل صاحب سدارنگاڻي، شري جيرامداس صاحب دولترام، سيٺ پرسرام ٻارومل صاحب، شري ناگراڻي صاحب پريزيڊنٽ سنڌي ٻوليءَ ۽ ساهتيہ سڀا اڪل ڀارت، ڪماري پوپٽي ڀيڻ هيرانندا ڻي، شري ڏرمداس صاحب ڪتري پرنسپال سنڌ ماڊل هاءِ سڪول، شري نارائڻ شيام، شري گوردڌن محبوباڻي، شري ديال آشا، شري ديوي داس صاحب ۽ ٻين انيڪ سڄڻ جو ٿورائتو آهيان ۽ ٿورائتو آهيان انهن، اڳيان ڏنل فوٽي وارن صاحبن جو جن اڳوات هڪ سؤ (هرهڪ) ڪاپين جو آرڊر ڏيئي پستڪ ڇپائڻ جي مون ۾ همت پيدا ڪئي آهي. شري پرسرام صاحب مسند ۽ هريرام صاحب جن بہ اُپڪار ڪري مونکي نوازيو آهي.

آءٌ ڀاءُ ڪوتورام صاحب بولاڻيءَ جي احسان کي نہ ڀلائي ٿي ڪين سگهندس، جنهن صاحب نشڪام ڀاو سان پروف جاچڻ ڀاڻ تي هموار ڪيو ۽ شري ڪنيالال ڪرنا، شري ميلارام واسواڻي ۽ سنڌر پريس جي ڪم ڪندڙن ڪيرون لڱڻيون جن وقت سر بيا ڪم پاسيرا رکي، هيءُ ڪم اڳرائيءَ ۾ آڻي پورو ڪيو آهي.

(ڀسوي) تلسيو-ر-تلريجا (چدا ڪاشي سيوڪ)

پرمکا : ارداس

۽

شڪرگذاري

للسي ڪرت رامايڻ سندي ڪرتا ۾ رچڻ جو ڪارڻ مهامشڪل ڪارڻ آهي
انهيءَ ۾ ڏري جو ڏ شڪ ڪرنهي. امنگ ۽ آساه ۾ پرجي اهو گرنت پڙهڻ مهل
۽ انجا ڏوها ۽ چوپايون، چند ۽ سورٺا سُر سان اُچارڻ مهل هرهڪ منش، بندڙ
لوڙي واچيندڙ سچ لچ پريم هندوري ۾ جهولبندو نظر ايندو آهي. حقيقت شناس
پڙهندڙ انجي سار کي سمجهي انهن غرق ٿي ويندو آهي! رامايڻ نه رڳو گيان جو
ڀنڊار آهي يا گيان جو مهاساگر آهي پر انهن جيڪي پريم جون لهرون لُڏن لمن،
سي پڙهندڙ کي زوران زوريءَ پاڻ ڏي ڇڪي لُڏن وٺن ۽ ڪيئن خوشيءَ ۽ وِراڳ
سان ڪناڪن پري ٿب ڪري لُڏن ڇڏين! هيءَ گرنت هزارن وهڪرن جو
سمُنڊ آهي جي جدا جدا طرفن کان اچي اهڙيءَ طرح هڪ ٿيا سان سنگم ٿيا
ڪن جو پڙهندڙ پنهنجي سموري سڌ ٻڌ پاسو وڃي ۽ وِراڳ جي مٺي مٺي گرمائش
سندس سنساري سيتلتا کي ڦِرائي سندس نيترن مان گرم جل وهائي جنم جنم
جي ڪلتا کي ڏوار ڇڏي. ڌارمڪ دِشٽ نظر کان هيءَ گرنت امولڪ آهي ۽ پڻ
ناٻد پر اخلاقي سکيا جا انار نه گوسائين تلسيداس انهن هڪيا رکيا آهن. پرپم
پالڻ وارا پنهنجي شوهر ۾ آڱڪ ڀون ڪتڪتايون محسوس ڪندو. هرهڪ پڙهندڙ
مرد هجي يا عورت، ٻار هجي يا ٻڍو دل ٿي دل ۾ گوسائين جيءَ کي سندس
لوڪ ڀاوَنائن لاءِ داد ڏيندو! ٻانڌن کي هڪ ٻئي سان ڪيئن پيار ڪرڻ گهرجي،
تعي آگيا ۽ اُچا جو ڪيئن سچائيءَ ۽ خوشيءَ سان پالن ڪجي، ڪيئن پنيوروت
ڌرم نباهڻ ۾ سختين ۽ مشڪلاتن جو دليريءَ سان مقابلو ڪجي ۽ ڪين منو سمجهي
سچائي ڪجي، اهي سڀ ڳالهيون مذهبي فالسفي سان قلمبند ڪيل آهن. ٻوليءَ
ٽه مشتحسن ۽ خيالن جي بلاغت جا نه گوناگون مثال گرنت کي اِي انظر اچائين
عجيب مشتاڪ گرنت جي اُچتا جو ورنن ڪرڻ اسانجي زبان جي طاقت کان ٻاهر آهي.
۽ هرهڪ مشتا گرنت، جنهن جا ترجما دنيا جي جدا جدا ڀاشائن ۾ ٿيا آهن
سندس ٿيا جا گيت ڳائي رهي آهي لهن جو سنڌي

گرنٿ جو اڀياس ڪيو ويندو. انهيءَ ڪري ارداس آهي ته پڙهندڙ مترَ سڄڻ ٽيڪا ٽپڻيءَ جا خيال ترڪ ڪري انهيءَ پس نظر پستڪ کي پڙهندا ته اوس لاڀ ٿي ٿيندو. مون ته رڳو پنهنجيءَ دل کي خوش ڪيو آهي. ڪنهن ٻئي اوڻائيءَ ڏانهن منهنجو ڌيان ڇڪائڻ بدران جيڪڏهن پڙهندڙ متر انجون غلطيون سڌاري جيئن نيڪ نظر اچين ۽ برابر سمجهن ليئن پڙهندا ته سندن گهڻو اپڪار هن داس تي ٿيندو.

آءٌ پاڻ ٿي تو سمجهان ته هن رچنا جي رچڻ يا ڪرڻ ناهڻ ۾ گهڻيءَ خبرداريءَ جي باوجود ضرور ڪي اوڻايون رهجي ويون هونديون. مونکان جيتري قدر ٿي سگهيو آهي اوتري قدر مهاڪوي گوسائين تلسيداس جي خيالن کي پرگهٽ ڪيو آهي جيڪڏهن انهن ڪندي ڪي ڀلون چوڪون ٿيون آهن ته اها منهنجي ئي ڪم عقليءَ ۽ اڻڄاڻائيءَ ڪري ۽ اها اڻڄاڻائي ضرور معافي لائق ۽ درگذر ڪرڻ جهڙي آهي جا پڙهندڙ صاحب ۽ قدردان سڄڻ ضرور عنايت ڪندا.

گوسوامي تلسيداس گرو ڀڳتيءَ ۽ شردا جو ته مجسم ئي هو ۽ هن صاحب انهي گرو ڀڳتيءَ کي هن پستڪ ۾ پوريءَ طرح پرگهٽ ڪيو آهي. آءٌ سندس ڀگرکي (جتيءَ) ۾ پير پائڻ لائق ته آهيان ئي ڪين پر ته به پنهنجي ستگرون جي چرن ڪملن ۾ پوري شردا ڏيکارڻ پنهنجو پهريون فرض ٿو سمجهان ۽ سندن ڪرپا سان ئي هيءَ ننڍي رچنا پڙهندڙ مترن اڳيان پيش ڪري سگهيو آهيان.

چون ٿا ته رام نوميءَ جي ڏينهن چاريئي 'وند ڀڳوان' منش جو روپ ڌاري رام جنم اُتسو ڏسڻ لاءِ ايوڌيا ۾ پڌارجندا آهن ۽ جنهن منش جا ڀاڳ ڀلا هوندا آهن تنکي ئي سندن درشن پراپت ٿيندو آهي. هن ننڍي ليکڪ جو خيال اهو ئي هو ته ايوڌيا وڃي هيءَ رچنا ڪاريه ڪريان ۽ رام نوميءَ جي ڏڻ اُن ڏينهن جو شبي آرنڀ ڪريان. پر ڪن مجبورين ڪري ائين ٿي نه سگهيو ۽ ڪتياڻ (سوراشٽر) ۾ رهي رچنا شروع ڪيم جنهن ۾ مکيه فرض سپتري ڪنتيءَ ادا ڪيو جنهن جو نهايت ٿورائتو آهيان. رچنا آرنڀ ڪرڻ کان جلد ئي پوءِ چداڪاشي گدي نشين ٿئين گروءَ سوامي چيتن آنند چداڪاشي جن ليکڪ کي آشيرواد سان گڏ ڪرپا پتر ۾ آگيا ڪئي ته ستگروءَ ديو سوامي پرمانند چداڪاشي ويدانت آشرم پنچ ڪنڊ پشڪر (اجمير) ۾ رهي اهو ڪاريه ڪريان. پر اهو نه هيئنڙو ٿي نه سگهيو. چو جو گرنٿ رچنا جو آرنڀ اڳ ئي ٿي چڪو هو.

پشڪر راج جو پرمهنس سوامي پرمانند چداڪاشي آشرم اهو آشرم آهي

۽ ايوڌيا ڪاله جي ڪاشي برابر آهي ۽ جيڪي ماڻهو راجاپور وڃن ٿا سي انهيءَ ڪاشيءَ جو درشن ضرور ڪن ٿا. ليکڪ کي به ان ڪاشيءَ جي درشن ڪرڻ جو سڀاڳ پراپت آهي.

سنبت سورهه سؤ اِڪتيسا ڪرون ڪٿا هر پد ڌر سيسا.
نومي ڀوم وار مڌ ماسا اوڌ پُري رهه چرتر پرڪاسا.

هن چوپائيءَ مان رامايڻ لکڻ جي شروعات ٿيڻ جي تاريخ جو پتو ته پوي ٿو پر انجي سماپتيءَ جي تاريخ جي خبر نٿي پوي. ايوڌيا ۾ رهي گوسائين تلسيداس رامايڻ جو پورايون اڌ لکيو پوءِ اتي مخالفت ٿيڻ ڪري هو ايوڌيا ڇڏي ڪاشيءَ هليو ويو. اهڙيءَ طرح رامايڻ جي رچنا جدا جدا هنڌن ۽ جدا جدا وقتن تي ٿي هئي. گوسائين تيرٿن جي ياترا پڻ ڪئي هئي ۽ سواءِ هڪ ٻن دفعن جي هو ڪڏهن به بيمار نه ٿيو. انهيءَ مان ظاهر آهي ته سندس تندرستي سالم ۽ تمام سٺي هئي. سندس قد، روپ ۽ رنگ وغيره جي ڄاڻڻ لاءِ ڪوبه پڪو ثبوت نٿو ملي! چترن کي ته سندس هوبهو شڪل مڃڻ نه گهرجي! ڇو جو چتر آهي چترڪار جي رچي ۽ پرڪاشڪ جي اڇا جو خاڪو.

تلسيداس پڪو رام ڀڳت هو پر هنومان جيءَ کي به پنهنجو اشٽ ديوتا ڪري مڃيندو هو ۽ ڏکئي وقت ۾ سندس سمرڻ ڪري مشڪلات کان ڇوٽڪارو حاصل ڪندو هو. سندس سڀاءُ بلڪل سڌو ۽ سادو هو. بحث مباحثي ۾ ڪڏهن به نه پوندو هو. واد وواد جي موقعن تي سدائين شانتيءَ سان ٽاري ڇڏيندو هو. هو دکين ۽ ڏينهن تي به بيحد ديا ڪندو هو. هڪ دفعي ته هڪ رام نام جپيندڙ خونيءَ سان گڏ ڀوڄن ڪري ڪيس انهيءَ تهمت کان آجو ڪيائين. اهي سڀ ڳالهيون سندس اعليٰ چرتر ۽ پوتر جيونيءَ تي روشني وجهن ٿيون. ڇا، اها گهٽ فخر جي ڳالهه آهي جو هيڏو وڏو، نامارو ۽ لوڪ پريه گرنٿ لکڻ کان پوءِ به، ڪيس اڀمان ڇهي نه سگهيو. رامايڻ کان سواءِ ونيه پتريڪا، ڪوتاولي رامايڻ، گيتاولي رامايڻ، ڇنداولي رامايڻ وغيره ٻه ڊزن کن گرنٿ سندس رچيل ڇپيا وڃن ٿا. ڪوتاولي رامايڻ ۾ هن خطرناڪ وبا جو ذڪر ڪيل آهي. اهو ڏسي انومان ڪيو ٿو وڃي ته گوسوامي تلسيداس کي ٻانهن جي سور به انهيءَ ٽاڪي ستايو هو. ڇرندا آهن ته اها بيماري گهڻو وقت نه هلندي آهي. ليڪن گوسائين تلسيداس کي انهيءَ ڪافي ڏينهن تائين تنگ ڪيو هو ۽ انهيءَ درد کان ڇٽڻ لاءِ هن هنومان

ڪونه ٻه ترجمو اچا تائين نه ٿيو آهي، اِها ڏک جي وارتا چئجي! سرڳواسي شري روچيرام صاحب سنڌيءَ هڪ ننڍڙو رامائڻ ڪونه ٻه رچيو هو. ٻر انهيءَ ۾ مول رامائڻ جي وچ گهٽوٽي واچو هو! اهو رامائڻ دوهن ۾ چوپاين ۾ نه هو. انهيءَ هوندي به هن صاحب جو سنڌيءَ ٻوليءَ لاءِ ڪيل اُپڪار وسارڻ جهڙو نه آهي.

هيءُ گرنٿ اوڙي مول رامائڻ جو اکر به اکر ترجمو نه آهي پر تنهن به سڀ مول خيال اُهي دوهن ۾ چوپاين، ڇندن ۽ سورٺن جي روپ ۾ جيئن جو تيئن ٻڌو سنڌيءَ ڀاشا ۾ سمايل آهن ۽ پڻ انهن ۾ سهارو وٺي رچنا ڪئي ويئي آهي. مول گرنٿ جي مايه مان ڪي دوها ۽ چوپايون وغيره ترجمي هيٺ نه آندا ويا آهن ته جيئن ڪنهن به ڌارمڪ يا تنگ عقيدي وارو ماڻهو به ڪيس شرڌا سان پڙهي ٻڌي سگهي ڪي ڪچ اهڙي عادت وارو انسان به انهيءَ اُچتا ۾ شنڪا آڻي نه سگهي.

ڪليءَ طرح قبول ڪندي مونکي لڄ اصل ڪانه ٿي ٿئي ته مهڙو مها ڪٺن ڪار، مون جهڙي جيتامڙي جيءُ جي شڪتيءَ کان گهڻو، بلڪل گهڻو مٿي آهي ۽ سو به وري جاڻي ٻجهي مون پاڻ تي هموار ڪيو آهي. ڇو؟ اِها ته خود مون کي به خبر ڪانهي!

ناهه ڪا لياقت ڪويءَ هجڻ جي ناهه ڪا اهڙي وديا ملي
ناهه ڪيو ڪو ست‌سنگ ايڏو جنهن ڪارڻ نه ٻڌي کُلي.
گر ڪرپا بس آهه سهارو بخشي جنهن آ همت دلي،
داسي، ناؤ سهي سؤ لهريون پيؤ ساگر کان پار هلي!

شايد پستڪ تمام وڏو آهي ۽ انهي پورنتا خاطر تمام گهڻو ڪشٽ سهڻو پيو ها ۽ پڻ وقت به ڪافي ئي لڳي وڃي ها ۽ وري اپراسو؟ تنهنڪري شايد ڪنهن به سنڌي ڪويءَ صاحب اِهو ڪار، همت ٻر نه ڪيو! اڄ‌ڪي خيالي 'پنج پڃان' واري خيالي آهي ۽ هرڪنهن جو همت واته ڏي ٿي وربل آهي ۽ ويتر ماڊرن زماني ۾ شيون وستون ته ماڊرن ڪپن ٻر گيت ۽ ڪهاڻيون، افسانا ۽ غزل به ٻرٻر پيا ٻرء وارا ۽ ماڊرن فيشن سان نهڪندڙ هجن! اڄ دنيا مٿان ٻرٻر ٿي راڄ ڪري رهيو آهي ۽ جوانڙن ۽ جوانڙين کي اهي ڳالهيون ڪن جن ۾ ٻرٻر جي ڇب هجي! هر گليءَ ڪوچي ۾ راند ڪندڙ ٻارن جي مک مان به 'پيار ڪيا تو چوري نهين ڪي'، يا 'ميرا محبوب آيا هيءَ' جا گانا ٻڌڻ ۾ ابندا ۽ نڪي

ڪويءَ جي قلم مان ھيڙي. منھنجو ٿ خشڪ دل ڪويءَ جي قلم مان ھيڙي. منھن ۽
سگهي. ڇا، ڪھڙي جتاڌاري ۽
سندر ڪونا نڪري سگهي ٿي؟ ڪڏھن ڪو آھين نماري

ڪوٽـي منوج لڄاون ھاري- سُمڪي، سيپ من مھ مُسڪاني
سُني سَنيه ميه منجل باني- سڪچي سيپ من مھ مُسڪاني
لِنھہ ٻلو ڪي ٻلو ڪيءِ ڏرني- ڏھن سڪوچ سڪچت بربيني
سوج سياءِ سُنيگ تن گوري- نام لڪشمڻ لگهوءُ ديور موري
ٻور ٻدن وِڌ آنچل ڍانڪي- پِيه تن چتيه ڀُونھ ڪري ٻانڪي
کنجن منجُ ترڇي نئنن- نج پيه ڪھيءِ تِنـه سيپ سَئنن.

سو دين ھندو پالڪ جي نياڻيءَ رتناوليءَ سان تلسيداس جو وھانءُ ٿيو. ھن
ڪي رتناوليءَ مان ھڪ پٽ تارڪ ڄائي نه ٿيو جو ننڍپڻ ۾ ئي گذاري ويو. ڇون
تا ھن ھونھار ڪويءَ جي دل ۾ برابر جو اٿاھ ساگر اڇلون ڏيئي رھيو ھو! رام
ٿا ھن ھونھار ڪويءَ جي لمام گهڻو پيار ڪندو ھو ۽ اھو پيار ائين اڻترو ڇـو ان
اولا پنھنجي رتناوليءَ ڪي ڪين ايندو ھو! وڏي مشڪلات ۽ گهڻيءَ وينتيءَ بعد ھن
ڪانسواءِ ڪيس آرام ئي ڪين ايندو ھو! وڏي مشڪلات ۽ گهڻيءَ وينتيءَ بعد ھن
پنھنجي آلما روپي رتناوليءَ کي سندس پيڪي گهر وڃڻ جي اجازت نہ ڏني
بر سندس وڇوڙي ۾ اھڙو اوي سر بر وياڪل ٿيس جو ساڳئي ڏينھن پاڻ ۽ وڃي
ساھري گهر پھتو. اھو ڏسي رتناولي چيس تہ جھڙو پيار توھان جو مونسان آھي
اھڙو جيڪڏھن ڀڳوان رامچندر جي چرنن ڪملن سان ھجي تہ ھوند ڪھڙو نہ سٺو
ٿئي! بس، اھو ھڪ ئي جملو ڪيس سياس جي ڪنن مارگ ڏي ڇڪي ويو!
ڇئي نٿو سگهجي تہ ان ڏينھن ڪانپوءِ ھو ڪيترو وقت گهر ۾ رھيو ۽ ھن جـي
اھا برابر ڏارا، جا مرليولوڪ جي ناسوتمت سرووَر ڏانھن ھنڪي ڇڪي رھي ھئي
سا بدلجي سرڳ جي سک ساگر ڏانھن ڪيس زوران زوري وٺي ويئي!
تلسيداس سياسي اڄي ايشور جو انيه ڀڳت ٿي پيو ۽ سندس انھيءَ ارپڻ
جو اھو نتيجو نڪتو جو سندس مک ڪمل مان ھيڙي لاثاني رامائڻ جو جنم لي
جنھن جي مھما سنسار جي ھرھڪ پاڳي ۽ ھرھڪ گهر ۾ ئي رھي آھي. جيڪڏھ
تلسيداس جـي دل پوتر برابر سان روشن ٿيل نہ ھجي ھا تہ ھنڪي ڪھڙ
طاقت ھئي جو معمولي دوھن چوپاين، چندن ۽ سورٺن ۾ ھيڏو وڏو گرنٿ لک
ھيڏي مھما حاصل ڪري ھا جا اڄ ڪلھہ نوبل پرائيز (Noble Prize) ڪندڙن
۾ نصيب نٿي ٿئي. سندس ڪونا جيڪڏھن سنساري پاونان ۽ ڪـروڙن جل

ٻاڌڪ جي رچنا ڪئي هئي. ڪن ماڻهن جو رايو آهي ته انهيءَ ساڳيءَ ٻيڙا جي ٻيهر ٽيڪ ڪري ٩٠ ورهين جي ڄمار ۾ ڪونا روپي غنچه جو گيمندڙ سرسبز درخت هن دنيوي چمن کي اُجڙ ڪري نندن بن جي سندرتا کي دوبالا ڪرڻ لاءِ ديو لوڪ هليو ويو. انهيءَ ٻاري ۾ هيٺيون شلوڪ بلڪل مشهور آهي:-

سنبت سولهه سؤ اسي، اَسي گنگ ڪي تير

ساون شڪلا سپتمي، تلسي تجيو شرير.

چون ٿا ته ٻپاڙيءَ ۾ هيٺيون دوهو اُچاري شاعري مئخانه جي چمن جو روشن ستارو غروب ۾ غائب ٿي ويو؛ ڪيس شوڪ جي ساگر ۾ هميشه جي لاءِ ڦٽو ڪري ويو.

رام نام جَس ورن ڪي پيو چهت اب مؤن

تلسي ڪي مک ديجيءَ تاسي اَپهين سؤن.

ليسري تلسيو تلريجا (چداڪاشي سيوڪ)

١٨ اپريل ١٩٦٧ع،

ڪتيانا (سوراشترا).

سان پڙهيل هجي ها ته هوند ڪيس اهڙي امر ڪيرتي پراپت نه ٿئي ها ۽ ڪاڄڪم جي ڪڙڪڻي جهڙن ننڍڙن ڪانئرن شاعرن جي ڪن پل واري ڊمڪ چمڪ سندس ڪيرتيءَ کي ڦڪو بڻائي ڇڏي ها. جيئن جيئن ڪوتا پڙهڻ ۽ انکي وڌيڪ سمجهڻ جي پوڄه وڌي رهي آهي تيئن تيئن ڪوتا رچڻ جي خواهشمندن جو تعداد پڻ وڌي رهيو آهي! هنن سٽن جي ليکڪ کي چڱيءَ طرح معلوم آهي ته فقط گوسوامي تلسيداس جي وچن امرت پان ڪرڻ لاءِ ڪيترائي گجراتي ۽ مدراسي، بنگالي ۽ مرهٽا ودوان هندي سکن ٿا ۽ من مانيو لاڀ حاصل ڪري ڪرتارٿ ٿين ٿا. اهو ته سڀيئي ڄاڻن ٿا ته رامايڻ جا ڪيترائي ترجما سٽن سمنڊن جي پار رهندڙ يورپي ماڻهن به ڪيا آهن ۽ اڃا به ٿي رهيا آهن. مڌيه پرديش جي هڪ مرهٽي جج تلسي ڪرت رامايڻ جو مرهٽي ڀاشا ۾ ترجمو ڪيو آهي. جنهنکي مرهٽي جي ڄاڻندڙن گهڻي قدر ۽ التماس سان اپنايو آهي. بهار پرانت جي گهٽوار زميندارن جي رامايڻ لاءِ سِڪ ۽ چِڪ ڏسي هڪ بنگالي ليکڪ لکيو آهي ته: "سون ورهيه اڳ، ڪوي تلسيداس سرجوءَ نديءَ جي ڪناري تي جا مُرلي ويٺي وڄائي هئي تنهنجو آلاپ ڀارت جي نر نارين جي ڪنن ۾ اڄ به گونجي رهيو آهي."

قديم ايوڌيا، پياري ۽ رمڻيڪ ايوڌيا کي مسلم بادشاهن جي اتياچارن نيست و نابود ڪري ڇڏيو آهي ۽ اها پنهنجون نماڻيون اکيون کڻي اڄ تائين اڀڻين اوڄ کي نهاري رهي آهي، پر هندو سماج جي دل ۾ رامايڻ واري اها سائي ايوڌيا نئين نئين روپ ۾ الڪل لمبي عرصي کان قائم آهي. سدائين ۾ جيستائين هندو جاتي جو وجود رهندو ۽ اهو وجود دنيا جي خالي سان گڏ ٿي ختم ٿيندو، تيستائين ان جي دل تان رامايڻ جو پڀاءُ هرگز نه مٽجندو نه مٽجندو.

سنياسي ٿيڻ کان گوسائين تلسيداس متر، برندابن، ڪاشي، پرياگ، ڪرڪيتر جگنناٿ پوري ۽ چترڪوٽ گهمندو رهيو پر ايوڌيا سان سندس خاص قرب هو انهيءَ ڪري اتي گهڻو زياده رهندو هو. سندس مکيه نواس استان ڪاشي هو. ڪاشيءَ ۾ اسي، گوپال مندر، پرهلاد گهاٽ، تکو وغيره استانن تي سندس ياد تازي ڪندڙ نشان اڃا به هستيءَ ۾ آهن. ايوڌيا ۾ به هڪ هنڌ سنگمرمر جو بوتو بيٺل آهي. هو هڪ ڀيرو لکنؤ به ويو هو ۽ اتان وري مليح آباد ويو هو. اتي جا رهاڪو چون ٿا ته تلسيداس ايوڌيا ڪانڊ پورو ڪري هڪڙي ڀت کي ڏيئي ويو هو ۽ اها ڪاپي اڃا به مهنت جمارڏن وٽ موجود آهي. پر عام ماڻهو انکي گوسائين تلسيداس جي هٿ لکيل ڪاپي مڃڻ ۾ شڪ آڻين ٿا. البت راجاپور

پيارا! اسين سمجھون ٿا تہ ٿوري ھو ايڪت مول جي چولين چرڻ ۾ جالو ٿي ھجي ۽ اھڙا پٿر دل ماتا پتا ڪين ليندا جيڪي 'جالر ٽشر لتر پرليجيت' تي اکر بہ اکر عمل ڪندا. ماتا جي مورتي ماتا، سرير ۾ ساھ ھوندي پنھنجي پيٽ جائي ٻار کي ڪڏھن پنھنجي گود کان پري ڪري سگھي ٿي؟ جيڪڏھن پيار جو ساگر پڳوان ماتا جي ھردي کي اھڙو ماتا سان ڀريو آھي ۽ ان کي ڪومل نہ بنائي ھا تہ سنسار جو ھي سرسبز گلشن ڪڏھوڪو اجڙي ويو ھا! لٿھڪانسواءِ جڏھن ٻڪيہ ماتا جي ڪُک مان گوسوامي تلسيداس جھڙي پڳت شرومڻيءَ ۽ اعليٰ ڪويءَ جنم ورتو، ان جي ھردي کي ريگستان وانگر بلڪل اوس ۽ خشڪ سمجھڻ ڪومل ھردي، ڪري يا ليڪڪ کي ڪيئن ٿو سونھين؟ سمجھڻ ۾ ائين ٿو اچي تہ سندس ماتا پتا سندس ٻالپڻ ۾ ئي سرڳواس ٿي ويا ھئا.

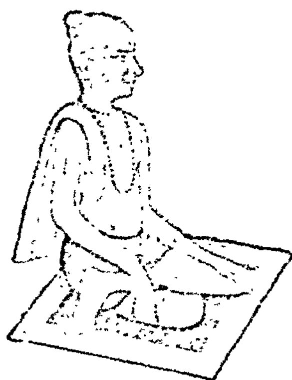
ٻنا ماءُ پيءُ جي ٻالڪ جي جھڙي تعليم ۽ تربيت ٿئي ٿي، تلسيداس جي بہ انکان وڌيڪ نہ ٿي ھوندي. ڇو؟ ڇاڪاڻ جو سندس ڪو سنڀاليندڙ ڪونہ ھو. مھاتما نرسنگ داس وٽ پنھنجو ٻالپڻ وتيت ڪيو ۽ ان صاحب وٽ ٿوري گھڻي وديا پڙھي. ھن ڪيترائي دفعا مھاتما نرسنگ داس جي مُکِ مان رام ڪٿا ٻڌي.

"مَيُن پُن نج گُرسن سُني ڪٿاس سو ڪر کيت،
سمجھي نھين تِس ٻالپڻ تب اتي رھيو اچيت."

ڀڳتيءَ ساگر جي مست لھرين ۾ گھير جي ان مھاتما کان ئي ھن رام منتر حاصل ڪيو. ان وقت ھو وئراڳي تلسيداس نہ ٻر برھمچاري تلسيداس ھو. ھن پوءِ ائين گرھست ۾ پرويش ڪري پوءِ ئي سنياس اختيار ڪيو. جيڪي ماتُھر آشرمن جي سلسلي موجب نہ ھلي، ھڪدم سنياس ۾ داخل ٿين ٿا تعني ٻرڙليءَ جو گيان حاصل ڪرڻ ٻنا ئي ٿورليءَ جو سنسار وڃائين ٿا اھي اڪثري وڏي مونجھاري ۾ پئجي ٿا ٿڙن ٿاٻڙن ٿا. ھڪدم برھمچري مان سنياس ۾ ٽپڻ پنھنجو ڪر اڏي ۽ ڌرم نباھي امر ٿڄڻ وارا ھن سنسار ۾ ٿيا ٿي ڪيترا آھن؟ ۽ جن ائين ڪيو آھي ۽ امر پد پراپت ڪيو آھي سي تہ قدرتي شڪتين جا مالڪ ھئا! ھڪ ٻيو دليل، جو گوسائين تلسيداس کي گرھستي ثابت ڪري ٿو سو اھو جو ھن پنھنجي ڪوتا ۾ استريءَ جي جدٻاتن، ادائن، ڪل چرچي ۽ ٻول چال جو ڄڻ زندہ مثال ڏنو ۽ چٽو چٽيو آھي اھڙو چٽر ڪرڻ آزمودگار گرھستيءَ ۽ جدٻاتي ڪويءَ کانسواءِ ٻيو ڪنھن جو ڪم

مختصر جيون

گوسوامي تلسيداس مهاراج

گوسوامي تلسيداس مهاراج

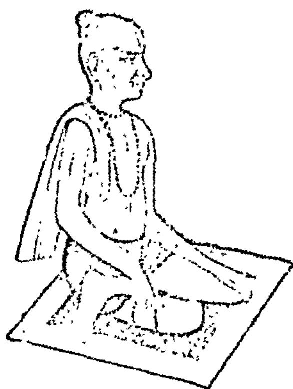
ڀارت جي ڪيترن ئي پراچين ڪوين يا ليکڪ پنهنجي رچيل گرنٿ ۾ پنهنجي جيون بابت نه ڪجهه نه لکيو آهي ۽ مرڳو پنهنجي پوري واقفيت به ڪانه ڏني آهي! ڇا مهامني وياس، ڇا رشي والميڪ ڇا مهاڪوي ڪاليداس، ڇا ڪوي ماگهه ۽ ٻين پنهنجي لاجواب، ملوڪي ۽ اوچي پد رچنا جهڙي مهاسمنڊ ۾ رمڻيڪ ڪٿيا ۾ ڇڻ ته لڪا ويٺا آهن! جڏهن ڀارت جي انهن مهارٿين به پنهنجي سنبنڌ ۾ ڪجهه به ڪين لکيو آهي تڏهن ڀلا ”ڀاشا پدمت مور مت ٿوري“ جي اچارڻ واري ڪوي تلسيداس وري پنهنجي جيون بابت ڪيئن بيان ڪيو هوندو؟

ڀارت ورش جي اڪمال فنڪارن هر ڪلا ۾ پنهنجي ڀورن لڳنا ۽ شخصي عزت کي بلڪل لڪائي ڇڏيو آهي. ڪيترن ئي کوجنائن ڪرڻ بعد به سندن باري ۾ ڪجهه معلوم نٿو ٿئي. کوج ڪرڻ وارا انهن اعليٰ فنڪارن جي باري ۾ صرف انومان جي آڌار تي حاصل ڪيل حقيقتن کي ئي سچو سمجهي انتي قناعت ڪن ٿا. انهيءَ جو اهو مطلب نه آهي ته ڀارت جا اهي اعليٰ ساهتيڪار جيون چرتر چٽڻ جي ڪلا کان بلڪل اڻڄاڻ هئا. در حقيقت نهنانيءَ سبب انهن پنهنجي جيونيءَ کي ظاهر ڪرڻ لائق ئي نٿي سمجهيو! اهي نه هميشه ڦل جي ڪامنا کي تياڳي فقط ساهتيه سادنا کي فرض سمجهي انهيءَ ڌنيءَ ۾ مست رهندا هئا.

مهاڪوي تلسيداس جو رامائڻ، جو غريب جي جهوپڙيءَ کان وٺي راجائي محل تائين پهتل آهي ۽ جنهنجي مهانتا ۽ پورنتا کي ودوان لوڪ جاهل اسوڪ بخوبي سمجهن ٿا ۽ ڀڻ داد ڏين ٿا، تنهن جو مصنف ڪير هو، اهو ڪڏهن پيدا

مختصر جيون

گوسوامي تلسيداس مهاراج

گوسوامي تلسيداس مهاراج

ڀارت جي ڪنهن به پراچين ڪويءَ يا ليکڪ پنهنجي رچيل گرنٿ ۾ پنهنجي جيون بابت ڪجهه نه لکيو آهي ۽ مرڳو پنهنجي پوري واقفيت به ڪانه ڏني آهي! ڇا مهامني وياس، ڇا رشي والميڪ ڇا مهاڪوي ڪاليداس، ڇا ڪوي ماگهه ۽ سيٺي پنهنجي لاجواب، سلوڻي ۽ لوڪ پريه رچنا جي مهاسمنڊ ۾ رمڻيڪ ڪٿيا ۾ ڄڻ ته لڪا ويٺا آهن! جڏهن ڀارت جي اهڙن مهارشين به پنهنجي سنبنڌ ۾ ڪجهه به ڪين لکيو آهي تڏهن ڀلا "ڀاشا ڀڻت مور مت ٿوري" جي اچارڻ واري ڪوي تلسيداس وري پنهنجي جيون بابت ڪيئن بيان ڪيو هوندو؟

ڀارت ورش جي باڪمال فنڪارن هر هڪ ڪلا ۾ پنهنجي پورن لياقتن ۽ شخصي عظمت کي بلڪل لڪائي ڇڏيو آهي. ڪيترن ئي کوجنائن ڪرڻ بعد به سندن باري ۾ ڪجهه معلوم نٿو ٿئي. کوج ڪرڻ وارا اهڙن اعليٰ فنڪارن جي باري ۾ صرف انومان جي آڌار تي حاصل ڪيل حقيقتن کي ئي سچو سمجهي انهيءَ تي قناعت ڪن ٿا. انهيءَ جو اهو مطلب نه آهي ته ڀارت جا اهي اعليٰ ساهتيڪار جيون چرتر چٽڻ جي ڪلا کان بلڪل اڻڄاڻ هئا. در حقيقت نهٺائيءَ سبب اهڙن پنهنجي جيونيءَ کي ظاهر ڪرڻ لائق ئي نٿي سمجهيو آهي ۽ هميشه ڦل جي ڪامنا کي تياڳي فقط ساهتيه ساڌنا کي فرض سمجهي انهيءَ ڌنيءَ ۾ مست رهندا هئا.

مهاڪوي تلسيداس جو رامائڻ، جو غريب جي جهوپڙيءَ کان وٺي راجائي محل تائين پهتل آهي ۽ جنهنجي مهانتا ۽ پورنتا کي ودوان توڙي جاهل لوڪ بخوبي سمجهن ٿا ۽ ان جي داد ڏين ٿا، تنهن جو مصنف ڪير هو، اهو ڪڏهن پيدا

ٿئي اُهو جيئن رام اچا ڪاج ٿيڻ ۾ دير مگر آ.
پنهنجو ڪم ڀڳوان حوالي ڪر. ڪم پوري ٿيڻ ۾ شڪ آهي.

پرشن سندر ٿوئي ڪيو وڃهن ويو ڪم سڌ ٿيو.
سوال سٺو آهي. ڪارج ضرور پورو ٿيندو.

شترو متر ٿري بس ٿئي. آئر برائي ڪين ڪري.
سوال اُتم آهي. شترن جو ناس ضرور ٿيندو.

ٽڪڙ نہ ڪراي متر اجائي شڪ ٿيڻ ۾ ڪجهہ ڪنئائي.
ڪم ٿيڻ ۾ گهڻو شڪ آهي. اُدم ڇالو رک. ڦل وچولو آهي.

سڦل منورٿ ٿنهنجا ٿـين ڏن نيڪي رام لڇڻ ڏين.
سڀ ٿي مطلب پورا ٿيندا. ڏن ملندو. ڦل تمام پوتر آهي.

شري رام شلاڪا پرشن

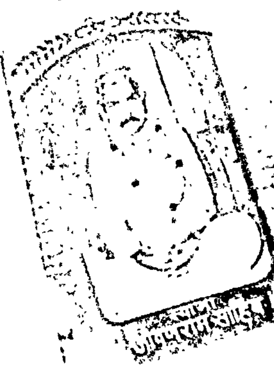
شري گٽپتيءَ جوڌيان ڪر رام سييم چمت لاءِ
سوال جواب جـي چوپئي ٥ن گهرندو ڦل پاءِ

ش	ئي	سِ	ر	ب	ڏ	س	ٽ	ش	ٻر	ٽ	وَ	ٻُو	ٻرْ	ب
اڻ	م	يم	ل	ڙ	ر	ن	أ	و	ی	س	س	ق	ڪ	ٽ
نو	ڪَ	م	ن	حم	ٿا	ٽِ	ر	هُو	مَ	نہ	و	سُ	هو	ڏا
ر	ٻن	حم	ٿ	ڪ	س	ر	ر	تر	د	ئہ	س	نہ	ي	ن
ن	آ	آ	ٽ	م	ري	ٽ	را	ن	ئی	ر	تيہ	ٿ	اي	ق
حا	آ	سر	ئي	ا	سُن	با	رن	سی	هِن	تر	ب	و	م	ڪ
ٻو	ڪا	ب	ڪا	ڪا	ٻُو	ٿ	حا	ٽ	ڪ	چا	ک	هي	پ	س
ٻيہ	ر	ٻو	ن	ب	آ	و	ر	ٻو	ل	ڃ	ر	ی	ئہ	ئي
ن	ڪ	ر	ن	ٽ	ر	م	ک	ن	ڏ	ش	ٽ	گهہ	ڄ	ڪا
ی	ڻ	ا	ئہ	د	را	ن	ٿ	ٻُ	و	ب	ڄ	ڄ	ر	م
دا	پ	ن	ڪ	ڻ	ئہ	و	ڄ	ن	ين	ب	دو	ي	پ	را
را	ڪ	ڪ	م	ی	ا	ن	ڻ	ڪَ	ي	ڄ	ی	ڪ	د	ڄ
ڏ	م	ا	ڙ	ش	جہ	م	هہ	ی	س	ر	ڇي	و	ڪو	ري
ا	را	دي	چڻ	ٿ	ڪ	ٿ	گ	ٽ	ب	ل	گهہ	ل	ڪ	ن
ين	أی	ی	و	آ	يو	هی	ڄ	ش	ڏ	نا	ر	ي	ر	ڪ

ر (سنڌ) ٺلهي وارا صاحب

ڀائي روپچند، چيلو ڪيرام سائين

...اج لڪشميچند فتح چند شرما
احمدآباد

سيٺ شري پرسرام پارومل (ڪڇ جو راجا) جي قلم مان:

منهنجي خوشيءَ جي حد نه رهي جڏهن پنهنجي جيون ۾ هڪڙو سندر ۽ آدرشي پستڪ "تلسي ڪرت رامائڻ" سنڌي ڪوتا ۾ لکيل شري تلسيداس- ر- تلريجا جو ڏٺيءَ محنت ۽ ڪشالي جو نتيجو منهنجي سامهون آيو. (پرسرام پوج پارومل)

* * * * *

اکل ڀارت سنڌي ٻولي ۽ ساهت سڀا

بمبئي.

جنوري ٤- سن ١٩٦٨ع

رام ڪٿا، هرهڪ ڀارتواسيءَ جي رڳ رڳ ۾ سمايل آهي. سيتا جو نالو ٻڌي هرهڪ هندو شرڌا ۽ عزت وچان جهڪندو آهي. جڏهن ٻه ڪا "آدرش نگر" ناري ڏيان ۾ آڻيون ٿا تڏهن اُنجو سمپورڻ روپ سيتا ۾ ڏسي پسون ٿا. مها ڪوي تلسيداس، رام ڪٿا ۾ اهڙو ته رس ڀريو جو اهو رس اسانجي خون سان گڏ وڳڏ لهرائڻ لڳو. رام ۽ سيتا اسانجي جيون جو انگ آهن.

اهڙيءَ وسيلي ڪٿا کي سنڌي ڪوتا ۾ آڻڻ سان آچاريه تلسيداس تلريجا نه فقط سنڌي ٻوليءَ ۽ سنڌين جي خدمت ڪئي آهي پر ڀارتيه سنسڪرتيءَ جي پڻ سيوا ڪئي آهي. سندس محنت، لگن ۽ رام ڀڳتي اسان لاءِ مثال آهن. ڪس هر طرح همٿائڻ گهرجي.

پروفيسر ناگراڻي
نئشنل ڪاليج باندرا ۽ پريزيڊنٽ
اکل ڀارت سنڌي ٻولي ۽ ساهت سڀا.

پروفيسر پوپٽي هيراننداڻي
سيڪريٽري
اکل ڀارت سنڌي ٻولي ۽ ساهت سڀا.

* * * * *

برادرم تلسيداس- آر- تلريجا جيڪو رامائڻ پريس ۾ ڇپائي رهيو آهي تنهن جي اڌ ڪي ڇپيل ڪاپي ڏيکاريائين. ڪتاب ڏسي دل ٺري پئي. سڄو ڪتاب سنڌي ڪوتا ۾ ڇپجي رهيو آهي. وري اهو اُلٿو (ترجمو) نه پر تلسيداس ئي ڪيو آهي. جنهن صورت ۾ ڪتاب ڇپجي رهيو آهي ان صورت ۾ سڄو رامائڻ رواجي سمجهه واري کي به سمجهڻ ۾ ايندو. مان دليون جانيون سفارش ٿو ڪريان ته هڪڙو سندر ڪتاب هندو مائٽن جي گهر گهر ۾ هجڻ کپي. هي ڪتاب هر لئبرري ۽ هر گهر جي سونهن آهي. مان تلسيداس کي مبارڪون ٿو ڏيان جنهن

چوپائي ڪيڻ جي ريت

جنهن اڇا جي انڪ تي آڱر پاڻ رکو

تنهنجي اڳتين انڪ کان اکر نؤ ڳڻيو

مٿين ڪوٺي جي ٢٢٥ اکرن مان جنهن ٻه اکر تي وڃيو، "شري رام" سمري آڱر رکو. پوءِ ڪاپي پاسي واري هڪ انڪ کان ساڄي پاسي نؤ انڪ ڳڻيندا هلو.

مٿيئن کي ئي مٿان رکو هيٺيئن لکو هيٺ

رام شلا ڪا سوال هي ملندو ڦل بس نيٺ.

اٿين ڳڻيندا، نائون اکر هڪٻئي پٺيان لکندا هلو. آخر ۾ پهچڻ ڪانپوءِ مٿان شروع ڪريو ۽ ڳڻيندا پهنجي پهرين اکر تائين پهچو. اهي اکر ملائيندا ته هيٺين چوپاين مان هڪ چوپائي لهي پوندي ۽ انجي هيٺان سوال جو مختصر جواب ملندو.

ٻڌ سبيه مؤن ستيه آسيس پؤريون ڪري مرادون جڳديش

سوال اُنم آهي. ڪارج ضرور سڌ ٿيندو.

پريپ سمري ڪر آرنپ ڪاج رک رديي پڻ ڪوشل راج

پڪوان رام جو سمرن ڪري ڪم شروع ڪر. سڌ ٿيندو. ڦل شب آهي.

پوري انت نہ ٿتي نباهي ڪال نيڙ جيئن راتوڻ داهي.

ويچار ڪيل ڪم سٺو نہ آهي. نتيجو نيٺ ڀڄڙو نڪرندو.

ڦل وچولو ملندو.

وس وڏاتا سُجن ڪُسنگ پيو ڪاج اُنم اڇي اتڪيو.

ڪوڙن جو سنگ ڇڏ. ڪار ۾ لنبا ۾ اپا ڏير آهي.

چٽر سوچنا

ٻڌ اوستا هوندي ٻہ ٽن، مان ۽ ڏن سان ڪتاب ڇپائي سنڌي جاتيءَ جي سيوا ڪئي آهي.

بولچند وسومل راجپال

* * * * *

ڪوين جي قلم مان

گوسوامي ڪوي تلسيداس جو هنديءَ ۾ رچيل "رامايڻ" ترجمو ڪيل سنڌي ٻوليءَ ۾ شري تلسيداس ٺاڪرجا جو اسان سرسري نظر مان ڪڍيو آهي. هن رچنا لاءِ شري ٺاڪرجا پنج مهينا ۽ سترنهن ڏينهن مؤن ورت رکي محنت ڪئي آهي. سندس محنت ساراهہ جوڳي آهي. ترجمي ڪرڻ ۾ شري ٺاڪرجا بيحد ڏيان کان ڪم ورتو آهي. هو ٻهو جيئين هنديءَ ۾ رامايڻ گوسوامي تلسيداس جو رچيل آهي ساڳئي نموني هن صاحب ٻہ ڪوتا ۾ ئي ترجمو ڪيو آهي. جڏهن ڪتاب پاڪن جي هٿن ۾ ايندو تہ ڪوبہ صاحب داد ڏيڻ کانسواءِ رهي نہ سگهندو. اهڙي محنت ۽ ڪشالو سيکڻهن کان ٽي نہ سگهندو.

آشا آهي تہ هر هڪ هندو ڀاءُ شري تلسيداس ٺاڪرجا جو آساهہ وڌائڻ لاءِ سندس محنت جو قدر ڪري ڪيس همٿائڻ ۾ وسان ڪين گهٽائيندو.

ڪوي ديال آشا — ڪوي ديوداس

پروفيسر چندي ٻائي ڪاليج (بمبئي) — هري دوار (يوپي)

* * * * *

"سڪل متانت ڪيول هر نام" ۾ نام ۾ من ڪٿي لڳي؟

ناميءَ جي ليلائن ۽ گڻن ڳائڻ سان. پرستن جو ڇوڻ آهي- ڳائيندو اهو جنهنکان پاڻ ڳارائيندو- آپ گوادي سو هر گڻ گاءِ

ڪروُتا سنڌو مريادا پرشوتم ڀڳوان رام جو ڪرپا پاتر ٻڻجي گوسوامي تلسيداس جن هندي ڀاشا ۾ شري رام چرت مانس" لکي لکها منش جي هرديہ ۾ رام نام جي ڇٽ ڇنڊي. هتي ٻُڌي ڀڳتيءَ جا سلا اُسري گهاٽا وڻ ٻڻيا. دنيوي زندگيءَ جي سخت اُنت ۾ تڏي منٽي ڇانو ميسر ٿي. ان تڏي ڇانو جو آنند ماڻيندي ساڳئي ٽالي واري اسانجي هڪ بزرگ ڪي اندر ۾ پنهنجن سنڌي ڀائرن سان ان آنند ونڊڻ جو خيال پيدا ٿيو. شري رام چرت مانس مها ڪاويہ جو سنڌي ڀاشا ۾ هي ڪوتا ۾ ترجمو سندس ان خيال جو عملي روپ آهي.

رام نام ڪلپ ورکش جي ڇايا حاصل ڪري سنڌي ڀاؤ پرمي وارن جون دليون ڪيس دعائون ڏينديون.

نارايڻ شيام — ١٨-٦-١٩٦٨ — گووردن محبوباڻي

سچي ۽ نيڪ صلاح

مچو سچي ۽ نيڪ صلاح اِپ اُنهيءَ ۾ آهي اَثاهه
ڪنيا ڪي چاهيو ڏاج ڏيڻ ڏيو وني تلسي ڪرت رامائڻ

پنڪا، ريڊيو، سوٽ، بشرٽ،
ساڙهيون، باڊيون پڻ سڀ ڳهت
بڌو آدرشي نيت وڏايو تاسي جائي اِبن بچايو.

★ ★ ★

رهن جيستائين نديون ۽ پهاڙ،
چمڪن جيستائين آسمان ۾ تارا،
ارستائين روشن رهي منجهه سنسار
رامائڻ، جو ڳائي رام جو اسرار!
—واسواڻي

★ ★ ★

پيارا شري تلسيداس
اوهان جو ۹ تاريخ جو خط اچ پهتو.
پريس ۾ اوهان جو رامائڻ پيو ڇپبو هوندو. اهو ڪتاب سنڌي ٻولي ۾
املهه ڪري ليکيو. ايشور سکهه ڏيندو. شب اچانون
جئرامداس دولترام

وشيہ سوچنا

آد گرو ديو

١٠٨ شري سوامي هيمراج صاحب چداڪاشي

ٻيون گرو ديو

١٠٨ شري سوامي پرمانند صاحب چداڪاشي

ٽيون گرو ديو

١٠٨ شري سوامي چيتن آنند صاحب چداڪاشي

شري گڻيشاءِ نمه

گوسوامي تلسيداس

ڪرت

رامايڻ

سنڌي ڪوتا ۾

مختصر ارٿ ۽ سندر مورتن سان

ليکڪ

ڀڳسوي تلسيو. ر. ٽلريجا (چداڪاشي سيوڪ)

ڪٽيانا (سوراسٽر)

ڏفعو پهريون

ڪاپيون ۲۰۰۰

سال آڪٽوبر ۱۹٦۸

پيتا ۱۵ روپيه

حق واسطا قائم